

Liberal kraftsamlings Landsmöte 2015

Folkpartiet Liberalernas landsmöte
20–22 november 2015
Riksdagshuset, Stockholm
Handlingar uppdaterade 9 november

FOLKPARTIET
FÖRNYAS

Innehåll

Föredragningslista.....	2
Preliminär tidsplan.....	3
Lathund	4
Partistyrelsens förslag.....	10
Verksamhetsberättelse för tiden efter landsmötet 2013	15
Dechargerapport	49
Valberedningens förslag	55
A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
Partistyrelsens yttrande.....	56
Motioner.....	57
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
Partistyrelsens yttrande.....	68
Motioner.....	78
C. Jämställdhet.....	99
Partistyrelsens yttrande.....	99
Förslag från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen.....	105
Motioner.....	106
D. Utbildning och kultur.....	113
Partistyrelsens yttrande.....	113
Motioner.....	133
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
Partistyrelsens yttrande.....	175
Förslag från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen.....	193
Motioner.....	195
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
Partistyrelsens yttrande.....	226
Motioner.....	234
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
Partistyrelsens yttrande.....	248
Motioner.....	259
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
Partistyrelsens yttrande.....	290
Motioner.....	295
J. Migration och integration.....	307
Partistyrelsens yttrande.....	307
Motioner.....	316
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
Partistyrelsens yttrande.....	346
Förslag från arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik.....	359
Motioner.....	360
L. Vårdpolitik.....	388
Partistyrelsens yttrande.....	388
Motioner.....	399
M. Äldre frågor.....	434
Partistyrelsens yttrande.....	434
Motioner.....	440
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
Partistyrelsens yttrande.....	449
Motioner.....	459
O. Trafik och infrastruktur.....	481
Partistyrelsens yttrande.....	481
Motioner.....	486
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Partistyrelsens yttrande.....	501
Motioner.....	510
Bilagor: Rapporter.....	522
Register	560

Kompletteringar till
partistyrelsens yttrande
presenteras i kommande
utskick.

Föredragningslista

1. Landsmötet öppnas
2. Val av ordförande, tre vice ordförande och sekreterare för mötet
3. Val av protokollsjusterare
4. Fråga om mötet behörigen utlysts
5. Fastställande av föredragningslista
6. Fastställande av förhandlingsordning
7. Fråga om tillsättande av utskott samt nominering och val till dessa
8. Dechargeutskottets betänkande
9. Rapport från riksdagsgruppen
10. Revisorernas berättelse
11. Fråga om ansvarsfrihet
12. Allmänpolitisk debatt
13. Partistyrelsens förslag
14. Motioner
15. Fastställande av medlemsavgift till riksorganisationen och tid för vilken denna skall gälla
16. Nominering och val för tiden intill nästa ordinarie landsmöte av:
 - a) partiordförande
 - b) förste och andre vice ordförande
 - c) 21 övriga ledamöter av partistyrelsen
 - d) två revisorer, varav en auktoriserad, samt två ersättare för dessa
 - e) ordförande och sex ledamöter i dechargeutskottet
 - f) ordförande och sex ledamöter i valberedningen
 - g) övriga eventuellt förekommande val
17. Under landsmötet väckta frågor som landsmötet beslutar behandla
18. Landsmötet avslutas

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Preliminär tidsplan

för landsmötet 20–22 november 2015 i riksdagshuset, Stockholm

Fredagen den 20 november

9.00	Mötesbyrån öppnar
11.00	Anförande av Jan Björklund. Landsmötets formella öppnande. Val av mötespresidium m.m.
12.30–13.30	Rullande lunch
13.00	Utskottsarbetet inleds
17.00	Förhandlingarna inleds
18.30	Förhandlingarna ajourneras
20.00	Landsmötesmiddag

Lördagen den 21 november

08.30	Förhandlingarna återupptas
12.00–13.30	Rullande lunch
17.30–19.00	Rullande middag
24.00 (senast)	Förhandlingarna ajourneras

Söndagen den 22 november

08.30	Förhandlingarna återupptas
12.00–13.30	Rullande lunch
16.00 (senast)	Landsmötet avslutas

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Lathund för dig som deltar på Folkpartiet Liberalernas landsmöte

Hur landsmötet fungerar

Alla medlemmar i Folkpartiet Liberalerna har enligt stadgarna rätt att närvara, delta i debatten och lägga förslag. Rösträtt har dock endast de ombud som är valda för att företräda länsförbunden och de samverkande organisationerna.

Landsmötet antar en förhandlingsordning som reglerar arbetet mer i detalj. Den här lathunden baseras på det förslag till förhandlingsordning, som partistyrelsen lagt fram (PS-förslag 1).

Landsmötet

Landsmötet behandlar både förslag lagda av partistyrelsen (PS), arbetsgrupper och av medlemmar. Medlemmarnas inskickade förslag kallas motioner. Partistyrelsen har utsett ett antal arbetsgrupper som tagit fram förslag i punktform.

Partistyrelsen har i sin tur tagit ställning till samtliga förslag. Partistyrelsens förslag sammanfattas i **PS-yttranden**.

På landsmötet är det partistyrelsens förslag som är utgångspunkten. Både PS-yttrandena, rapporterna och motionerna finns med i landsmöteshandlingarna, som är indelade i olika områden som betecknas med bokstäver.

Utskotten

Alla ombud deltar under fredagen i något av de olika **utskott** som tillsätts av landsmötet. Utskottens roll är att diskutera partistyrelsens förslag på ett eller flera sakområden och ta ställning till dessa. Utskotten behandlar samtliga PS-yttranden inom sitt område och yrkar bifall eller avslag till dem, men kan även föreslå nya texter eller ge ett annat förslag till beslut om motioner och förslagspunkter än partistyrelsen.

Utskotten ska även behandla yrkanden av medlemmar som inte är ombud, om yrkandena lämnas in innan utskottsarbetet påbörjas. Under landsmötets pleniförhandlingar kommer enbart ombud, partistyrelseledamöter och riksdagsledamöter att kunna lägga nya yrkanden.

Utskottens förslag samlas i **utskottsutlåtanden** som delas ut under landsmötet. Under förhandlingarna i plenum är det dessa utlåtanden som debatten utgår från. Utskottens sammanträden är slutna och det är bara ombuden tillsammans med representanter för partistyrelsen samt sekreterare som har tillträde.

Mötespresidiet

Landsmötespresidiet leder förhandlingarna i plenum. Presidiet består av förhandlingsordförande, förhandlingssekreterare och ett antal protokollssekreterare och bisittare.

Uppdragen som förhandlingsordförande och förhandlingssekreterare väljs i landsmötets inledning.

Under förhandlingarna sitter landsmötespresidiet med bisittare och funktionärer på scenen.

Sekretariat

Under landsmötet finns ett **sekretariat** med personer som skriver protokoll från förhandlingarna, sköter talarlistan i förhandlingssalen och kontinuerligt producerar dagordningar med mera.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Justeringspersoner och rösträknare

I början av landsmötet väljs ett antal ombud som får i uppgift att följa förhandlingarna noggrant för att senare kunna intyga att protokollet är korrekt skrivet. Dessa kallas justeringspersoner och tjänstgör ofta i grupper som växlar mellan olika förhandlingspass.

Samtidigt utses en annan grupp ombud att tjänstgöra som rösträknare när landsmötet går till votering.

Landsmötesombud

På landsmötet finns totalt 179 ombud. 174 ombud utses av Folkpartiet Liberalernas länsförbund. Alla länsförbund har minst ett ombud. Övriga ombudsplatser fördelas proportionellt mot antalet medlemmar.

Folkpartiet Liberalernas samverkande organisationer utser också ombud. Liberala Ungdomsförbundet utser tre ombud, varav ett representerar nätverket Liberala Studenter. Liberala Kvinnor utser två ombud.

Ombudsbyte

Ett länsförbund eller en samverkande organisation kan byta ombud under landsmötet, men bara i samband med nytt förhandlingspass. Anmälan av ombudsbyte sker i mötesbyrån senast en timme innan förhandlingspasset börjar. Ersättare måste vara anmäld i förväg till riksorganisationen.

Övriga funktionärer

För att landsmötet ska fungera smidigt, engageras personal och ett stort antal frivilliga. Förutom de redan uppräknade funktionerna finns en presstjänst som servar närvarande journalister, ett tryckeri som färdigställer dagordningar och utskottslåtanden etc.

Förhandlingspass

Landsmötet är uppdelat på ett antal **förhandlingspass**. De tider som förhandlingspassen börjar och slutar återfinns i tidsplanen. (Dessa tider är dock ungefärliga. Om ett föregående pass slutar tidigare än beräknat, kan efterföljande pass börja tidigare.)

Till varje förhandlingspass finns en särskild dagordning, som delas ut i förväg. På dagordningen för förhandlingspasset anges de punkter som ska behandlas under passet. Punkterna på dagordningen refererar till ett antal förslag från ett visst utskott. En punkt på dagordningen kan se ut så här:

3. Allmän ekonomisk politik, skattepolitik m.m. Utskottets förslag 1–38

Detta betyder att under debatten kommer samtliga utskottets 38 förslag – och därmed de PS-yttranden och de motionsförslag eller förslagspunkter som dessa bygger på – att behandlas.

Under förhandlingarna används företrädesvis utskottslåtandena, som innehåller alla förslag utskrivna, snarare än landsmöteshandlingarna.

Förhandlingspass har fasta tider för votering utsatta. Senast när det är dags för votering bryts talarlistan och votering genomförs. Detta betyder att inte alla anmälda talare nödvändigtvis kommer att kunna yttra sig under den tid som har avsatts för att debattera en fråga.

Beredningsutskottet (BU)

Besvärliga ärenden med många förslag som pekar i olika riktningar och som kräver kompromisser, eller nya texter som kommer upp i debatten utan att ha behandlats av något utskott, kan hänvisas till ett särskilt **beredningsutskott**. Utskottet väljs vid landsmötets början. Om en fråga går till beredningsutskottet tas den bort från dagordningen och tas upp när utskottet kommer tillbaka med sitt förslag.

Debatt och beslut

En debatt inleds ofta med att utskottets representant och partistyrelsens representant får ordet för **anföranden**. Därefter ger ordförande övriga talare ordet för anförande enligt den ordning förhandlingsordningen föreskriver.

Enligt förhandlingsordningen ska följande prioritetsordning tillämpas för talarlistan:

Debatten inleds av utskottets talesperson. Därefter ges ordet till talesperson för reservanter i utskottet samt partistyrelsens talesperson.

Övriga tjänstgörande landsmötesombud samt partistyrelseledamöter, riksdagsledamöter och Europaparlamentariker ges ordet i den ordning de anmält sig.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Om talarlistan är tom ges ordet därefter åt övriga partimedlemmar i den ordning de anmält sig. Den aktuella talarlistan kan ibland ändras.

Medlem som inte är ombud får begära ordet en gång per ärende på dagordningen.

Två typer av inlägg bryter den ordinarie talarordningen: **repliker** och **ordningsfrågor**. (Däremot existerar inte t.ex. ”sakupplysning” som ibland förekommer i andra föreningar.)

Begära ordet

Den som vill **begära ordet** under ett förhandlingspass gör detta skriftligt på en särskild blankett som finns i salen. **Maxtid** för ett anförande är normalt två minuter för ombud och partistyrelsens representant i debatten, och en minut för övriga medlemmar. Landsmötet kan vid behov besluta om skärpt tidsbegränsning.

Replik

Replik kan – men måste inte – beviljas av ordförande till den som blir apostroferad, dvs. nämnd vid namn och angripen av en debattmotståndare. Replik begärs genom att ropa ”Replik!”. Om replik beviljas, bryter den talarordningen.

Efter replik kan den som gjorde ursprungsinlägget begära kontrareplik. Därefter är replikskiftet avslutat.

Tiden för en replik respektive kontrareplik är normalt max en minut.

Yrkanden

Ett förslag på landsmötet kallas **yrkande**. Yrkanden görs alltid skriftligt på förtryckta blanketter som lämnas till podievärden.

Medlemmar som inte är ombud har möjlighet att lämna in skriftliga yrkanden till det utskott som ska behandla en viss fråga. Yrkanden under plenum kommer sedan enbart att kunna läggas av ombud, partistyrseledamöter och riksdagsledamöter.

Under landsmötesförhandlingarna är det utskottets förslag som är huvudförslag. Utskottets yrkanden finns i det aktuella **utskottsutlåtandet**.

Den som vill ha ett annat förslag än utskottets måste yrka på det. Det går att yrka bifall till **en motion**, **en förslagspunkt** från en arbetsgrupp, **ett yrkande** i ett PS-yttrande eller **en reservation** i ett utskott eller i partistyrelsen.

Man kan även yrka på **nya formuleringar**. Så länge de inte avviker mycket från förslag som finns i utskottsutlåtandena kan dessa behandlas. Helt nya textförslag ska dock i regel remitteras till beredningsutskottet.

Beslut

Det är förhandlingsordföranden som själv bestämmer hur landsmötet ska gå till väga för att fatta beslut, i vilken ordning ärenden ska avgöras och vilka ärenden som står mot varandra m.m. Detta kallas **propositionsordning**.

Den som är missnöjd med förhandlingsordförandens propositionsordning får yrka på en annan beslutsordning genom att begära ordningsfråga.

Om inga ytterligare yrkanden finns ställs utskottets yrkande **mot avslag**. Det betyder att man antingen antar utskottets förslag eller också ingenting alls.

Om ärendet gällde att anta en ny åsikt i en fråga där Folkpartiet Liberalerna inte haft någon åsikt tidigare, så innebär avslag att Folkpartiet Liberalerna saknar åsikt även i fortsättningen.

Om mer än ett yrkande finns på en punkt, ställs dessa förslag mot varandra (endast ett av dem kan bifallas).

Beslut fattas oftast med acklamation.

Omröstning

Acklamation kallas det när ordföranden ställer flera förslag mot bifall för att på så sätt höra vilket förslag som får mest röster. Man röstar genom att ropa ”Ja!” när det förslag man vill stödja läses upp. *Man ropar aldrig nej*. Det kan exempelvis låta så här:

Ordf: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande 3?
Landsmötet: Ja!
Ordf: Kan landsmötet avslå detsamma?
Landsmötet: Ja!
Ordf: Jag finner att utskottets yrkande 3 är bifallet.
[Klubbslag]

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Votering

Vid acklamation är det ordförande som avgör utfallet. Den som vill att resultatet kontrolleras ropar ”*Votering!*” innan klubban faller. Då genomförs först en försöksvotering som innebär att ombuden sträcker upp sina röstkort istället för att ropa när mötesordföranden frågar.

- Ordf: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande 3?
[Ombuden som vill bifalla förslaget räcker upp sina röstkort]
- Ordf: Tack. [Röstkortet tas ned.]
- Ordf: Kan landsmötet avslå detsamma?
[Ombuden som vill avslå förslaget räcker upp sina röstkort]
- Ordf: Tack, jag finner att utskottets yrkande 3 har majoritet och därmed är bifallet.
[Klubbslag]

Om utfallet av omröstningen är tydligt fattas beslutet med mötesordförandes tolkning. I annat fall kan ”*Rösträkning*” begäras innan ordförandes klubbslag faller.

Rösträkning följer samma procedur, med skillnaden att de valda rösträknarna räknar alla uppsträckta ombudskort och meddelar detta enskilt till ordförande. Förhandlingsordförande jämför de olika resultaten och avkunnar vilket förslag som vunnit omröstningen.

Namnupprop

Om utfallet fortfarande inte är klart kan man begära ”*Namnupprop*”. Proceduren innebär att förhandlingssekretariatet läser upp namnet på alla ombud som då röstar ”ja” eller ”nej” eller ”avstår”.

Kontrapositionsvotering

Har man tre eller fler förslag som står mot varandra när någon begär votering, används vad som kallas **kontrapositionsvotering**.

1. Först utser ordföranden ett huvudförslag. Som huvudförslag utses i regel det förslag som har partistyrelsens stöd. Därefter ska ett motförslag utses genom att ställa de kvarvarande yrkandena mot varandra i ett eller flera steg beroende på hur många yrkanden som finns.
2. Om det finns t.ex. fem förslag, och ett utses till huvudförslag, hålls därefter en votering mellan de kvarvarande förslagen. Denna votering hålls med acklamation. (Även om röstkort används i huvudvoteringen.)
3. Om ett förslag därmed får klar majoritet är det motförslag. (Övriga förslag har fallit.) Då återgår landsmötet till huvudvoteringen.
4. Om inget förslag fick klar majoritet, eller om någon begär votering, genomförs en ny kontrapositionsvotering mellan de fyra kvarvarande förslagen – där ett utses till huvudförslag och något av de tre kvarvarande ska bli motförslag osv. ända tills ett enda motförslag har tagits fram och alla övriga fallit.
5. Slutligen ställs det utsedda huvudförslaget mot det framröstade motförslaget (huvudvoteringen).

Ordf: Utskottets förslag, som stöds av partistyrelsen, är huvudförslag. Förutom detta finns två andra förslag, jag kallar dem för Anderssons förslag och Petterssons förslag. Är det landsmötets mening att Anderssons förslag ska vara motförslag?

Ombuden: Ja!

Ordf: Är det landsmötets mening att Petterssons förslag ska vara motförslag?

Ombuden: Ja!

Ordf: Jag finner majoritet för Petterssons förslag som motförslag.
[Klubbslag]

Ordf: Då återgår vi till huvudomröstningen. Då ber jag att ombuden räcker upp sina röstkort. Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande?
[Ombuden som vill bifalla utskottets förslag räcker upp sina röstkort]

Ordf: Tack. Kan landsmötet bifalla Petterssons förslag?

[Ombuden som vill bifalla motförslaget räcker upp sina röstkort]

Ordf: Tack, jag finner att utskottets yrkande är bifallet.

[Klubbslag]

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Reservation och särskilt yttrande

Ett tjänstgörande ombud som är missnöjd med ett beslut kan visa detta genom en **reservation**. En reservation kan bara lämnas in till förmån för ett annat beslutsförslag som landsmötet röstat ned. Ombud, PS-ledamöter och revisorer kan också lämna in ett **särskilt yttrande**.

Reservationer och särskilda yttranden skrivs på en särskild blankett som finns tillgänglig i salen. Både reservationer och särskilda yttranden tas med i landsmötesprotokollet.

Reservation och särskilt yttrande ska lämnas in skriftligt **senast fyra timmar** efter fattat beslut men senast innan landsmötet avslutas.

Ordningsfrågor

Ordningsfråga begärs muntligt och bryter en pågående debatt. Ordningsfråga rör aldrig en sakfråga utan är av praktisk karaktär. Ordningsfråga kan begäras t.ex. för att

- skärpa tidsbegränsningen för anförande
- föreslå streck i debatten
- föreslå annan propositionsordning vid omröstning
- föreslå ajournering eller bordläggning av ärende

En ordningsfråga avgörs alltid innan eventuell debatt i sakfrågan fortsätter. Först lämnas ordet fritt om någon vill yttra sig i ordningsfrågan, därefter hålls en omröstning om förslaget. Därefter fortsätter debatten i sakfrågan (om inte ordningsfrågan gällde ajournering eller bordläggning).

Streck i debatten

När en debatt drar ut på tiden kan presidiet eller någon annan yrka på **streck i debatten**. Det räknas som en ordningsfråga.

Om beslut fattas om streck läser mötespresidiet upp alla inkomna förslag. En tid ges för den som vill inkomma med ytterligare förslag, därefter **justeras** yrkandena av mötespresidiet. Efter det läses talarlistan upp och alla ges möjlighet att begära ordet, därefter **justeras** talarlistan för den debatten.

Efter att streck är satt accepteras inga nya yrkanden eller talare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Liberalerna Landsmöte 2011

Utskottsutlåtande 1A: Allmänpolitisk och liberal ideologi Avsnitt A i landsmöteshandlingarna

Förslag från motion		Partistyrelsens förslag		Utskottets förslag	
1	A1, ett Förslaget Liberalerna ska erbjuda "Ett målflygblad" som riktligt för vilken partiik som ska presenteras när det ska presenteras samt för det nya partiprogrammet.	ett motion A1 som behandlas		I nedgått med partistyrelsens förslag till motion A1 som behandlas	
2	A2, ett förslag till utvärdering "Till kommande partiprogrammet ska fastställas förslaget till utvärdering av redaktionsberedningen och den målstrategiska handboken som ligga bakom detta."	ett motion A2 som behandlas		I nedgått med partistyrelsens förslag till motion A2 som behandlas	
3	A3 yrkande 1, ett förslag till utvärdering om de arbetsvillkor som ska erbjudas för framtiden för yrkanden och program- och förslagpunkter i utvärderingsdelen.	ett motion A3 yrkande 1 behandlas		I nedgått med partistyrelsens förslag till motion A3 yrkande 1 behandlas	
Motionernas ursprungliga yrkanden samt program- och förslagspunkter står här		I ett meddelande om utvärderingsdelen			
		ett motion A3 yrkande 2 som behandlas	Här står partistyrelsens förslag till hur motioner och programförslagets punkter ska behandlas		
4	A4, ett Förslaget Liberalerna ska erbjuda ett flygblad som utvärderar landsmötets resultat och som ska presenteras till landsmötet. Detta ska vara ett meddelande om utvärderingsdelen.	ett motion A4 som behandlas		I nedgått med partistyrelsens förslag till motion A4 som behandlas	
5	A5, ett Förslaget Liberalerna ska erbjuda ett flygblad som utvärderar landsmötets resultat och som ska presenteras till landsmötet. Detta ska vara ett meddelande om utvärderingsdelen.	ett motion A5 som behandlas		I nedgått med partistyrelsens förslag till motion A5 som behandlas	I tredje kolumnen står utskottets förslag.
6	A6, ett Förslaget Liberalerna ska erbjuda ett flygblad som utvärderar landsmötets resultat och som ska presenteras till landsmötet. Detta ska vara ett meddelande om utvärderingsdelen.	ett motion A6 som behandlas		I nedgått med partistyrelsens förslag till motion A6 som behandlas	

Exempel på hur ett utskottsutlåtande är utformat:

Partistyrelsens förslag

PS-förslag 1: Förhandlingsordning

Utskottsförhandlingarna

Yrkanden

Medlem i Folkpartiet Liberalerna har i enlighet med partistadgarna rätt att närvara vid landsmötet och där framställa förslag. För den som inte är tjänstgörande landsmötesombud, partistyrrelseledamot, riksdagsledamot, Europaparlamentariker, ordförande i kommissionernas arbetsgrupper, ledamot av landsmötespresidiet, revisor eller talesperson för valberedningen gäller att yrkanden måste inlämnas senast 30 minuter innan utskottsförhandlingarna påbörjas.

Yrkanden från personer som själva inte tillhör utskottet ska inlämnas skriftligt till mötesbyrån på särskild yrkandebblankett. Sådana yrkanden kan tidigast lämnas in då mötesbyrån öppnar. Av partistadgarna framgår att yrkanden endast kan inlämnas av medlem som själv närvarar på landsmötet.

Under utskottets förhandlingar har såväl utskottsledamöter som partistyrelsens företrädare yrkanderätt. Yrkanden ska inlämnas skriftligt till mötespresidiet.

Närvaro

Närvarorätt vid utskottsförhandlingar tillkommer de av utskottet valda utskottsledamöterna, partistyrelsens företrädare samt utskottets sekretariat.

Tidsbegränsning

För att utskottet ska kunna ta ställning till samtliga förslag får talarnas inlägg inte överskrida en minut. Utskottspresidiet har rätt att i undantagsfall medge förlängd talartid.

Förhandlingarna i plenum

Allmänt

Förhandlingarna i plenum är indelade i förhandlingspass. Av tidsplanen för landsmötet framgår när förhandlingspassen börjar och slutar och vilka ämnen som tas upp på varje pass. För varje förhandlingspass fastställer landsmötet en dagordning över de ärenden som ska behandlas. Ett ärende består i sin tur av ett eller flera förslag. Dagordningen ska även innehålla ett tidsschema som anger hur lång debatten är under varje ärende. Beslut fattas efter varje ärende.

För att möjliggöra en noggrann behandling av frågorna samt ge olika åsikter rimliga och likvärdiga möjligheter att komma till tals erfordras en stark självdisciplin från deltagarna.

Fast debattid

En debatt hålls för varje ärende på dagordningen till ett förhandlingspass. Vid landsmötet tillämpas fasta debattider, det vill säga att det av dagordningen för förhandlingspasset framgår hur lång tid som är reserverad för debatt i respektive ärende. När denna tid är förbrukad är debatten avslutad, även om alla som anmält sig på talarlistan inte hunnit yttra sig, och landsmötet går till beslut. Om det återstår tid efter att alla ärenden på ett förhandlingspass har behandlats övergår landsmötet till behandling av nästkommande förhandlingspass.

Talarlista

Vid upprättandet av talarlistan för ett ärende ska följande ordning tillämpas:

1. Debatten inleds av utskottets talesperson. Därefter ges ordet till talesperson för reservanter i utskottet samt partistyrelsens talesperson.
2. Övriga tjänstgörande landsmötesombud samt partistyrrelseledamöter, riksdagsledamöter, Europaparlamentariker och ordförande i kommissionernas arbetsgrupper då gruppens rapport behandlas ges ordet i den ordning de anmält sig.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

3. Om talarlistan är tom ges ordet därefter åt övriga partimedlemmar i den ordning de anmält sig.

Presidiet äger rätt att göra justeringar i denna ordning där så är påkallat. Talespersoner för utskottet samt för partistyrelsen ska kunna beviljas möjlighet till sammanfattande anförande vid avslutningen av debatten om ett ärende.

Anföranden

Tre typer av inlägg i debatter förekommer: anförande, replik och kontrareplik. Anförande begärs skriftligt. Anmälan till talarlistan kan göras från och med att behandlingen av ett ärende har inletts. Medlem som inte är ombud eller tillhör partistyrelsen har rätt till ett (1) anförande vid behandlingen av ett ärende.

Repliker

Replik och kontrareplik ska begäras före nästa anförande och kan begäras muntligt. Sittande ordförande har rätt att medge replik på den som blivit apostroferad i anförandet. Ordföranden ska medge den som hållit anförandet kontrareplik om så begärs. Replik på kontrareplik medges ej.

Tidsbegränsning

För att samtliga ärenden ska kunna behandlas får talarna, i det fall de är ombud eller tillhör partistyrelsen, inte överskrida två minuter i första anförandet för ett visst ärende, en minut i andra anförandet och en minut i replik och kontrareplik. Övriga talares maximala tid är en minut. Talesperson för utskottet eller partistyrelsen samt revisorerna kan av presidiet medges längre tid. Vid plädering inför val gäller tidsbegränsning till en minut.

Landsmötet har möjlighet att besluta om skärpt tidsbegränsning utöver ovanstående. Om presidiet under pågående debatt gör bedömningen att alla anmälda talare som är tjänstgörande landsmötesombud, partistyrseledamöter, riksdagsledamöter och ordförande i kommissionernas arbetsgrupper inte kommer att hinna yttra sig inom den beslutade debatttiden bör presidiet överväga skärpt tidsbegränsning.

Yrkanden

Bifallsyrkande föreligger automatiskt endast till utskottets förslag. Den som vill att landsmötet bifaller andra yrkanden än utskottets måste alltså yrka bifall till dessa.

Yrkanden i plenum kan inlämnas av tjänstgörande landsmötesombud, partistyrseledamöter, riksdagsledamöter, ordförande i kommissionernas arbetsgrupper, ledamot av landsmötespresidiet, revisor samt valberedningens talesperson. Övriga medlemmar har enligt partistadgarna rätt att framställa yrkanden enbart inför utskottsförhandlingarna (se ovan).

Yrkanden ska inlämnas skriftligt till presidiet och ska om möjligt läsas upp från talarstolen av den som lägger yrkandet. Om debatten avslutas innan alla anmälda talare hunnit yttra sig ska presidiet läsa upp de yrkanden som inlämnats men inte blivit upplästa.

Bifalls- eller avslagsyrkande kan framställas till yrkanden eller reservationer i utskott, yrkanden eller reservationer vid partistyrelsens behandling samt yrkanden i motioner. Andra yrkanden än dessa ska remitteras till beredningsutskott för behandling såvida inte presidiet bedömer att det nya yrkandet endast i ringa utsträckning avviker från de yrkanden som finns i landsmöteshandlingarna.

Beredningsutskottet

Då landsmötet beslutar att hänskjuta ett ärende till beredningsutskottet anses samtliga yrkanden i ärendet ha fallit. Vid behandling av ett förslag från beredningsutskottet föreligger rätt att framställa nytt yrkande under pågående debatt. Sådant yrkande ska framställas skriftligt.

Ordningsfråga

Om ordningsfråga begärs ska debatten i sakfrågan avbrytas och ordningsfrågan omedelbart upptas till behandling och beslut. Ordningsfråga kan inte upptas till behandling under pågående omröstning.

Bordläggning

Om särskilda skäl föreligger kan presidiet i undantagsfall yrka att behandlingen av ett visst ärende bordläggs till kommande förhandlingspass. Denna möjlighet ska användas restriktivt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Deltagande och beslut

Rösträtt

För deltagande och beslut vid landsmötet gäller bestämmelserna i stadgarna (§ 6 mom. E):

”Medlem i Folkpartiet Liberalerna liksom revisorerna har rätt att närvara vid landsmötets överläggningar och där framställa förslag.

Rösträtt vid landsmöte tillkommer ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare. Omröstning sker öppet. Om minst 25 röstberättigade begär det ska röstning ske genom namnupprop. Vid val sker röstning med slutna sedlar om röstberättigad begär det. Som mötets beslut gäller, med det undantag som stadgas i § 12 [om stadgeändring], den mening som erhållit flest röster. Vid lika röstetal ska frågan avgöras genom lotning. För att ett beslut ska vara giltigt ska minst två tredjedelar av de röstberättigade vara närvarande.

Vid val till sådana uppdrag där endast en person kan väljas krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster.”

Beredningsutskott

För beredning av nytt förslag som framkommer under landsmötet och andra frågor som landsmötet i varje enskilt fall beslutar om remittering av tillsätts vid landsmötets början ett beredningsutskott bestående av två personer samt ordföranden i det berörda utskottet.

Reservation och särskilt yttrande

Röstberättigade kan reservera sig mot landsmötets beslut. Röstberättigade samt partistyreledamöter och revisorer kan inlämna särskilt yttrande angående landsmötets beslut. Reservation och särskilt yttrande kan endast lämnas in för sådana beslut där det vid landsmötet har förelegat mer än ett yrkande.

Reservation och särskilt yttrande måste lämnas in skriftligen senast fyra timmar efter att beslutet har fattats. Den som reserverar sig mot landsmötets beslut ska ange till förmån för vilket av de vid landsmötet behandlade yrkandena som reservationen inlämnas. Presidiet ska, i mån av tid, läsa upp namnen på dem som har reserverat sig.

Propositionsordning

Propositionsordning bestäms i regel av sittande ordförande. Om närvarande röstberättigad yrkar på annan propositionsordning ska frågan underställas landsmötet för beslut. När det finns förslag från utskottet eller beredningsutskottet bör detta vara huvudförslag.

Val

Valen föregås av nominering vid tidpunkt som anges i dagordningen. Valberedningens förslag framläggs först. I anslutning därtill bereds landsmötet tillfälle att föreslå ytterligare kandidater.

En lista i bokstavsordning över nominerade kandidater utdelas före pläderingen. Direkt efter pläderingen sker val.

Ombudsbyte

Ombud har rätt att under landsmötet överlåta rösträtten till ersättare. Sådan överlåtelse kan endast ske i samband med byte av förhandlingspass och ska anmälas till mötesbyrån senast en timme före inledningen av påföljande förhandlingspass.

PS-förslag 2: Riksorganisationens medlemsavgift

Folkpartiet Liberalerna har en central hantering av medlemsavgifterna. Fördelning av avgiften sker sedan med länsförbund och lokalföreningar. Landsmötet fattar beslut om den del av avgiften som ska komma riksorganisationen till del. Historiskt har denna avgift haft följande nivå:

1986	25
1987	40
1988	40
1989	40
1990	50
1991	60
1992	70

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europaförslag	501
Register	560

1993	75
1994	80
1995	85
1996–2015	90

Partistyrelsen föreslår följande avgifter:

2016	90
2017	90

Medlem kan även vara direktansluten till Folkpartiet Liberalernas riksorganisation. Avgiften för direktansluten medlem uppgår för närvarande till 250 kronor. Partistyrelsen föreslår ingen höjning under åren 2016–2017. Behandlingen av motionerna rörande enhetlig medlemsavgift kan naturligtvis påverka nivåerna i detta beslut.

Yrkande

1. **att** riksorganisationen behåller en avgift om 90 kr under 2016 och år 2017 för varje fullbetalande medlem,
2. **att** årsavgiften för direktansluten medlem fortsatt ska vara 250 kronor från och med år 2016.

PS-förslag 3: Redaktionella ändringar i partiprogrammet

Vid landsmötet kommer ett antal beslut att fattas med anledning av motionsförslag m.m. Om det i efterhand upptäcks att beslut har tagits i någon sådan fråga utan att motsvarande följdändring gjorts i partiprogrammet behöver redaktionella justeringar göras i efterhand. Likaså kan det behöva göras rättelser och justeringar på det rent språkliga planet.

Yrkande:

1. **att** landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att vid behov vidta redaktionella ändringar i partiprogrammet med anledning av beslut på årets landsmöte

PS-förslag 4: Jämställdhet mellan kvinnor och män i Folkpartiet Liberalerna

Folkpartiet Liberalerna är ännu inte ett jämställt parti. De maktstrukturer som finns i det omgivande samhället är närvarande också i vår organisation. För att ge kvinnor och män lika möjlighet att engagera sig och växa i Folkpartiet Liberalerna krävs ett ambitiöst internt jämställdhetsarbete.

Landsmötet föreslås besluta:

1. **att** rekommendera följande till länsförbund och kommunföreningar:

1.1 Aktivt arbete från valberedningar

Valberedningar ska arbeta aktivt, uppsökande och förberedande för att skapa underlag för Folkpartiet att ha väl kvalificerade kandidater av båda könen.

1.2 Jämställd representation i styrelser, nämnder och bolag

Då platser i styrelser, nämnder och bolag fördelas bör jämn könsfördelning råda, särskilt när det gäller de tyngsta posterna i de centrala nämnderna, styrelserna och bolagen, liksom när det gäller fördelning mellan ordinarie platser och ersättarplatser. Likaså måste valberedningarna för interna partiuppdrag eftersträva jämn könsfördelning på alla nivåer, och särskilt på de tyngsta posterna. Om en jämn könsfördelning inte kan uppnås ska det särskilt kunna motiveras.

1.3 Aktivt arbete med jämställdhetsintegrering

Länsförbund och kommunföreningar bör ha en hög ambition och se till att den interna jämställdheten integreras i allt löpande arbete. Ansvaret för detta ska ligga på samma instanser och beslutsfattare som leder verksamheten i stort. Jämställdhetsintegrering av interna parti-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

verksamheten kan innebära kartläggningar av könsfördelning, analyser av arbetsmetoder och arbetsklimat, utbildningar för förtroendevalda m.m. Särskilda åtgärder bör göras för att göra nomineringskommittéerna delaktiga i arbetet. Det interna jämställdhetsarbetet ska kontinuerligt följas upp.

2. att uppdra följande åt partistyrelsen:

2.1 Jämn könsfördelning i arbetsgrupper

Tillse att det normalt är en fördelning på minst 40 procent av vardera könet i centrala arbetsgrupper och programgrupper.

2.2 Jämställd profil

Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets centrala marknadsföring.

2.3 Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys

Följ kontinuerligt och noggrant upp hur verksamhetsplanens åtaganden gällande den interna jämställdheten uppfylls. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna i kontakten med såväl länsförbund som lokala föreningar. Beakta särskilt valberedningarnas strategiska roll. Följ upp könsfördelningen bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.

2.4 Jämställdhetsbokslut

Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte ett jämställdhetsbokslut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden på både riksnivå och länsförbunds nivå. Jämställdhetsbokslutet bör om behov föreligger innehålla förslag för att stärka den interna jämställdheten och arbetet med jämställdhetsintegreringen.

3. att uppdra följande åt dechargeutskottet:

Att granska partistyrelsens jämställdhetsbokslut som en del av verksamhetsberättelsen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Verksamhetsberättelse för tiden efter landsmötet 2013

Förord

Tiden sedan förra landsmötet kan sammanfattas i tre ord. Valrörelser, omställning och förnyelse. Folkpartiet Liberalerna har suttit i regeringsställning sedan 2006 och gick till val 2014, både till Europaparlamentet och i de allmänna valen, som ett ansvarstagande regeringsparti. Partiet var väl rustat för valrörelser och sällan tidigare har partiets centrala organisation fått ett bättre betyg än i dessa valrörelser.

Ändå ledde valresultaten till besvikelser. I Europaparlamentsvalet förlorade vi ett mandat och i riksdagsvalet gjorde vi vårt näst sämsta resultat någonsin. En valanalysgrupp tillsattes efter valet och dess rapport behandlades på ett partiråd i november 2014. Partiet gjorde också den jobbiga men nödvändiga förändringen i organisationen som ett försämrat valresultat medför. Allt med fokus på att de resurser vi ändå besitter ska nyttjas fullt ut och komma hela partiet till del.

Med utgångspunkt från valanalysen startade partistyrelsen en rad processer för att förnya partiets politik och arbetsmetoder. Förmodligen har Sveriges liberala parti aldrig haft en sådan mängd förnyelseprocesser igång samtidigt. Hela 14 politiska arbetsgrupper arbetar med att ta fram ny politik och i 14 projekt arbetar vi med att förnya vårt dagliga arbete inom partiets ram. Till detta landsmöte kommer redan ny politik från några av de politiska arbetsgrupperna att läggas fram som förslag för landsmötets ombud och i projektet ”Vi ska bli fler” arbetar redan partiets olika delar med att öka antalet medlemmar.

Engagemanget för förnyelse är stort och vi har redan tagit många steg i rätt riktning. Mycket hårt arbete kvarstår men liberalerna i Sverige har all anledning att med tillförsikt se fram mot en liberal revansch i kommande valrörelser.

Maria Arnholm
Partisekreterare

1 Aktiviteter

1.1 Landsmötet 2013

Landsmötet 2013 hölls den 14–17 november 2013 på Aros Congress Center i Västerås.

1.2 Partiråd

Under perioden har två partiråd hållits. Partirådet består av 61 ombud fördelade efter antalet medlemmar samt partistyrelsen. Liberala ungdomsförbundet, Liberala studenter och Liberala kvinnor har vardera ett ombud.

Den 14 februari 2014 hölls partiråd i Stockholm. Då antogs Europapolitiska programmet och valsekeln till EU-valet antogs. Vidare fastställdes principerna för den nationella riksdagslistan för utlandsröstande.

Den 21 november 2014 hölls åter partiråd i Stockholm där valanalysgruppens rapport fastställdes. Även fyllnadsval till partistyrelsen förrättades.

1.3 Partistyrelsen

Partistyrelsen har under perioden haft 20 sammanträden och startade med ett konstituerande sammanträde direkt efter landsmötets avslutande den 17 november 2013.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

På sitt sammanträde den 27 januari 2014 beslutade partistyrelsen att förorda en nationell riksdagslista för utlandsröstande och man lade även fram ett förslag till Europapolitiskt program. Dessa båda frågor avgjordes på ett partiråd den 14 februari 2014.

Den 24 mars 2014 diskuterades situationen i Ukraina och Marit Paulsen deltog och pratade om det kommande valet till Europaparlamentet. På detta sammanträde fastslogs även den nationella riksdagslistan för utlandsröstande. Efter avslutat val till Europaparlamentet diskuterade partistyrelsen valrörelsen och valresultatet på ett sammanträde den 27 maj 2014.

På sammanträdet den 8 augusti 2014 diskuterades de sista förberedelserna inför valrörelsen och valmanifestet antogs. Dagarna efter valet samlades åter partistyrelsen och denna gång för att diskutera valrörelsen och valresultatet. Detta skedde den 16 september 2014. Den 17 september utsågs ny partisekreterare, Maria Arnholm. Under december 2014 gjorde den parlamentariska situationen att partistyrelsen hade flera sammanträden.

”Liberal kraftsamling” är samlingsnamnet för projekten i Folkpartiet Liberalernas förnyelsearbete. På första sammanträdet 2015 den 27 januari redogjorde partisekreterare Maria Arnholm för planerna och på sammanträdet 20 mars 2015 fastslog partistyrelsen den projektplan som ligger till grund för förnyelsearbetet. Ett av projekten fick ett mål fastställt av partistyrelsen: vi ska vara 18 000 medlemmar till 2018.

Migrationsfrågan har varit en stor del av svensk inrikespolitik under perioden sedan förra landsmötet och på sitt sammanträde den 29 maj 2015 antogs ett dokument om EU-migranter.

1.4 Partiledningen

Partiledningen består av sex till åtta ledamöter inklusive partiledaren, partisekreteraren och gruppleddaren i riksdagsgruppen. Sammanträden har hållits 26 gånger under perioden.

Partiledningen har fram till 20 oktober 2014 utgjorts av Jan Björklund, Helene Odenjung, Lotta Edholm, Nina Larsson, Håkan Lindh och Johan Pehrson. Efter detta datum består partiledningen av Jan Björklund, Helene Odenjung, Erik Ullenhag, Maria Arnholm, Lotta Edholm, Christer Nylander, Birgitta Ohlsson och Carina Sándor.

Utöver dessa är KPR:s ordförande samt några tjänstemän adjungerade. Även kommissionernas ordförande Mats Persson och Anna Starbrink har adjungerats efter att deras arbete startat.

1.5 Samverkande organisationer och nätverk

Vid sidan av ordinarie struktur av lokal- och kommunföreningar samt länsförbund engagerar sig Folkpartiets medlemmar i närstående nätverk och organisationer. Dessa kan indelas i tre kategorier: samverkande organisationer, nätverk utsedda av partiledningen samt övriga nätverk.

Samverkande organisationer är Liberala Ungdomsförbundet (LUF) och Liberala kvinnor (LK). En kortfattad redogörelse för deras verksamhet finns på annan plats i detta dokument.

I partiet finns även nätverk där ordföranden utses av partiledningen. Dessa är (med ordförande inom parentes):

- Nätverket Kristna liberaler (Anna Ekström, ordf.)
- Gröna Liberaler (Karin Karlsbro, ordf.)
- Nätverket Liberala seniorer (Barbro Westerholm, ordf.)

Utöver dessa samverkande organisationer och nätverk finns en lång rad fristående nätverk. Mer information om dessa finns på Folkpartiet Liberalernas webbplats www.folkpartiet.se.

1.6 Kommunalpolitiska rådet (KPR)

KPR:s målgrupp är kommunalråd, landstingsråd, regionråd, gruppleddare och politiska sekreterare i kommun, landsting och region. KPR består av 11 ledamöter.

Sammanträden i KPR har huvudsakligen skett i samband med Sveriges Kommuner och Landstings beredningar och styrelser. Eftersom SKL-gruppen och KPR-gruppen sammanfaller så har den gruppen träffats åtta gånger under året och diskuterat aktuella Folkpartifrågor. SKL gruppen har efter valet 2014 genomgått en förnyelse. Av de 25 platser Folkpartiet Liberalerna har är 17 stycken besatta av personer som tidigare inte haft SKL-uppdrag.

Ett uttalat mål inför valet 2014 var att nå ett bättre valresultat i kommun, landsting och region jämfört med 2010. Under året diskuterades, inom KPR, lämplig strategi för att uppnå målet och den s.k. 30/10-gruppen bildades som ett led i en strategisk satsning inför valet 2014. 30/10 står för de i väljarstöd trettio största kommunerna/landstingen/regionerna i landet och de tio största i Stockholm. Gruppen bestod av kommunal-, landstings- och regionråd samt politiska sekreterare och dessa personer erbjöds dels träffar i samband med SKL-möten, dels kandidatutbildningar och extra stöd via den kommunalpolitiska sekreteraren.

Under året genomfördes utbildningar i samband med SKL-träffarna för SKL-gruppens deltagare samt 30/10-gruppens kommunalråd samt landstings- och regionråd. Ansvarig för träf-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

farna var Lennart Gabrielsson och Lotta Uvsten Nordholm. Innehållet var bland annat Politiska plattformar, mediaträning, budskapsformulering, förhandlingar, strategisk valplanering och praktisk politik.

Under 2014 genomfördes en kommunalrådsskola för listettor från de kommuner som ingick i 30/10-gruppen och som inte deltagit i 30/10-projektet. Träffarna genomfördes i samband med SKL-träffarna och leddes av Lennart Gabrielsson. Lotta Uvsten Nordholm ansvarade för dessa träffar. Innehållet var bland annat: utmaningar med uppdraget, tips och råd inför ett kommande kommunalrådsuppdrag, runda bordssamtal mm.

En viktig del i KPR:s arbete är att sprida goda exempel på hur Folkpartiet Liberalernas politik kan implementeras lokalt.

1.7 Medlemsutveckling

Här presenteras Folkpartiet Liberalernas medlemsutveckling de senaste tio åren. Ett av de allra viktigaste förnyelseprojekten handlar om att vi måste bli fler. Därför har partistyrelsen antagit en plan med målet att vi ska vara 18 000 medlemmar 2018. Allt detta sker i nära samarbete med länsledningar, kommunföreningar och ombudsmän.

Medlemsantal 2004–2014										
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
20 945	21 238	20 686	18 678	17 799	17 875	18 100	16 910	16 411	16 441	15 283

2 Kommunikation

2.1 Valrörelserna 2014

2014 präglades av flera kampanjer. Först valet till Europaparlamentet den 25 maj och valen till kommun, landsting och riksdag den 14 september. Organisatoriskt förberedde Folkpartiet Liberalerna sig väl och sällan har organisationen och kommunikationen fått så bra omdömen i evtervalsanalysen. Eftersom de båda valdagarna låg så tätt planerades de tillsammans och efter den 25 maj utvärderades arbetet snabbt för att kunna dra lärdom inför den 14 september.

Reklam- och kampanjmaterial

Som två tidigare valrörelser samfinansierades Folkpartiet Liberalernas nationella reklamkampanj tillsammans mellan riksorganisationen och länsförbunden. Precis som i valet 2010 låg stor tyngd på TV-reklam. Arbetet med reklambyrå startade i god tid före EU-valet och hade som inriktning att kampanjerna skulle ses som en helhet. I stort var det grafiska manéret det samma som 2010.

Utomhusreklam

Stortavlor och busskurer utomhus är fortfarande en viktig del i en nationell annonskampanj. På ytorna såg man i EU-valet våra toppkandidater men också Jan Björklund. I de allmänna valen i september var det fortsatt Jan Björklund som var den främsta representanten men även övriga statsråd förekom flitigt. Budskapen handlade Folkpartiet Liberalernas prioriterade frågor och kanske främst skola.

Dagspress och fackpress

I valrörelsens slutskede användes en hel del dagspress för annonsering. Dessa helsidor kompletterade den köpta utomhusreklamen. Även viss annonsering i fackpress riktad till utvalda målgrupper såsom lärare, pensionärer och försvarsanställda.

Egenuppsatta affischer

Traditionsenligt kläddes stadsbilderna runt om i Sverige med valaffischer från de politiska partierna. Folkpartiet Liberalernas motiv följde i stort de som användes i utomhusreklamen. Vid sidan av de affischer som togs fram av riksorganisationen gjorde flera länsförbund egna varianter för egen uppsättning med samma manér.

Nationellt utdelningsmaterial

Stommen för det nationella utdelningsmaterialet var en 8-sidig folder ”Vi vill mer”. Vid sidan av denna folder fanns 15 ämnesindelade foldrar där vår politik i respektive sakfråga presenterades. Även flygblad producerades nationellt. Allt utdelningsmaterial, inklusive foton och andra bildobjekt, fanns tillgängligt för organisationen på en server.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Kandidatmaterial och lokala trycksaker

I valet fanns en tydlig grafisk manual för lokalt producerat material. Riksorganisationen tillhandahöll även stommar till t.ex. hushållsutskick.

Prylar och kampanjustrutning

I detta val samarbetade Folkpartiet Liberalerna med en ny leverantör vilket fungerade mycket bra. Föreningarna och kandidaterna hade möjlighet att utöver trycksaker beställa kampanjtält, roll-ups, knappar, pennor, ballonger, profilkläder, muggar, beachflaggor och inte minst godis. Riksorganisationen tillhandahöll produkterna med hjälp av en leverantör till självkostnadspris.

Centrala aktiviteter

Som brukligt är har riksorganisationen anordnat både valupptakter och valvaker i respektive valrörelse. Denna gång gick valupptakterna av stapeln den 11 maj respektive 17 augusti. Valvakorna hålls naturligtvis på valnätterna 25 maj och 14 september. EU-valets valvaka hålls i riksdagshuset och valvakan i september hölls på Clarion Hotel Stockholm vid Skanstull.

Organisation

Tidigare val har riksorganisationen kraftigt omorganiserat sin personal för att möta utmaningarna i valrörelserna. Med hänvisning till tidigare utvärderingar gjordes inte detta under 2014 utan så långt det var möjligt behölls den ordinarie strukturen. Detta för att skapa enkelhet i kommunikationen och organisationen. Ett särskilt valcenter inrättades dock på partikansliet i båda valen. Till detta kunde allmänhet men också kandidater höra av sig för att få svar på sina frågor. Likt tidigare val var detta mycket uppskattat.

LUF

I valet 2010 bildades ett samarbetskoncept mellan Folkpartiet Liberalerna och LUF som kallades "Unga Folkpartiet". Detta var uppskattat, både av Folkpartiet Liberalerna och LUF, vilket gjorde att en liknande satsning gjordes under 2014. Bl.a. skapades en helt ny webb under detta format, allt för att underlätta Folkpartiet Liberalernas kommunikation med de yngre väljarna.

2.2 Sommararrangemang

Folkpartiet Liberalerna har under perioden deltagit på politikerveckorna i Almedalen. 2014 var lördagen den 5 juli Folkpartiet Liberalernas dag. För Folkpartiet Liberalernas del startade dagen med pressträff med Jan Björklund och Maria Arnholm som presenterade förslag om karriärtjänster inom vården. Vid lunchtid talade Jan Björklund i Almedalen. Ca 1 900 besökare kom för att lyssna.

Söndagen den 5 juli var Folkpartiet Liberalernas dag 2015 och inleddes med en pressträff där Jan Björklund presenterade bostadspolitiska förslag för ökad rörlighet på bostadsmarknaden. Senare på dagen kom ca 700 personer för att lyssna till Jan Björklunds tal i Almedalen.

Partiledaren håller även sommartal på västkusten. År 2014 och 2015 hölls detta på River Cafés pir i Göteborg. Detta skedde 3 augusti 2014 respektive 23 augusti 2015.

2.3 Kampanj

Sedan förra landsmötet har Folkpartiet Liberalerna genomfört flera större kampanjer. Målet är att ge allmänheten de liberala lösningarna på en aktuell fråga. Detta genom många kanaler allt från studiebesök med riksdagsgruppen till kampanjverksamhet på gräsrotsnivå.

Riksorganisationen stöttar även det lokala kampanjarbetet. T.ex. har det under åren fortsatt funnits möjlighet att i ett webbverktyg skapa eget material för lokala kampanjer. Naturligtvis följer allt detta material samt de kampanjprodukter som erbjuds i webbshopen helt Folkpartiet Liberalernas profilprogram.

2.4 Webb och annan digital kommunikation

Under 2013 fram till landsmötet 2015 har Folkpartiet Liberalerna arbetat mycket aktivt med webb och digital kommunikation. Vi har gjort Folkpartiet Liberalernas hemsida snabbare och bättre och i samband med Almedalsveckan 2015 lanserades en helt ny webb.

2.5 Tidningen Nu

Nu – det liberala nyhetsmagasinet har utkommit helgfria torsdagar sedan den 22 september 1983. Från 1997 har även de Folkpartimedlemmar som inte är Nu-prenumeranter med jämna mellanrum fått tidningen som medlemsförmån från Folkpartiet Liberalerna. Detta sker fyra gånger per år.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partiet har infört annonser i Nu för att bland annat informera om större evenemang, utbildningar och lediga tjänster. Partisekreteraren har med jämna mellanrum en krönika publicerad där det informeras om partiangelägenheter och det politiska läget kommenteras.

Tidningen Nu ges ut av Liab, Liberal Information AB. Största aktieägare är Folkpartiet Liberalerna (cirka 39 procent) och näst största aktieägare är Stiftelsen Pressorganisation (cirka 14 procent). Under perioden har Åsa Malmström varit ordförande i Liab. Chefredaktör och ansvarig utgivare tillika verkställande direktör är sedan 2014 Lena Hallerby. Den TS-noterade upplagan är drygt 3 000 exemplar.

2.6 Tryckfrihet

Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB ägs helt av Folkpartiet Liberalernas riksorganisation. Sedan mitten av 1999 har ingen verksamhet bedrivits i bolaget.

3. Utbildningsverksamhet

3.1 Liberala riksmöten

Under perioden har två liberala riksmöten hållits. 2014 hölls riksmötet i Örebro den 8–9 mars 2014 med närmare 800 deltagare. I samband med riksmötet bjöds det in till såväl Fältkonferens, Get out the vote-konferens, EU-seminarium, kandidatutbildning, träff för nya medlemmar och EU-seminarium med temat Sverige i framtidens Europa. Riksmötet innehöll såväl tal av Jan Björklund som panelsamtal. Deltagarna kunde under helgen delta på ett 30-tal olika seminarier om allt från ”Världen är välkommen – för en liberal integrationspolitik” till verktygsseminarier kring politiska plattformar och trycksaker inför valet.

2015 hölls riksmötet under namnet Liberal kraftsamling i Västerås den 25–26 april. Folkpartiet Liberalernas förnyelsearbete genomsyrade mötet som givetvis innehöll tal av Jan Björklund och olika seminarier men på ett nytt och lite annorlunda sätt där deltagarna själva kunde bidra och vara aktiva. Berättartorg var en av de punkter där deltagarna bidrog med egna erfarenheter och berättelser om gott liberalt ledarskap. I samband med helgen genomfördes en konferens för Uppdrag Hela landet deltagare och länsledningar och ombudsmän. Nya medlemmar fick en egen träff med tema liberalism tillsammans med bl.a. Erik Ullenhag. Dagarna samlade över 700 deltagare.

3.2 Kandidatprogram

Inför valet 2014 satsades det extra på utbildning av kandidater. Listettor på kommun-, landstings- och regionlistor, 30/10-gruppen och riksdagskandidater erbjöds att delta på kandidatutbildningar. Till dessa utbildningar har LUF haft extra platser för unga kandidater och träffarna genomfördes i samband med liberalt riksmöte i Örebro, mars 2014 samt i Linköping i april 2014. Utöver detta erbjöds riksdagsledamöter, statsråd och några ytterligare kandidater individuell coaching i retorik med Barbro Fällman, retoriker och språkexpert.

3.3 Valskolor

Valskolor genomfördes under 2014 i samarbete med länsförbunden på åtta platser i landet. Valskolorna fokuserade på politik och gav deltagarna en kunskap om Folkpartiet Liberalernas ställningstaganden i olika frågor samt på hur man ska svara på väljarnas frågor och möta väljare i såväl valstuga som andra sammanhang.

3.4 Uppdrag Hela landet

Med utgångspunkt i KPR:s satsning på den s.k. 30/10-gruppen startades 2015 Uppdrag Hela landet som är ett projekt som pågår fram till 2018 och syftar till att stärka Folkpartiet Liberalerna på lokal nivå gällande ledarskap, politik och kommunikation.

Det övergripande målet är att Folkpartiet Liberalerna ska växa såväl i antal medlemmar som antal röster för att vi ska trygga en stark liberal röst i svensk politik i hela landet. Den största kommunen i varje län ingår med såväl kommunalråd, gruppleddare, politisk sekreterare och kommunföreningsordförande. Dessutom ingår de åtta största landstingen med landstingsråd, gruppleddare och politisk sekreterare samt kommuner där Folkpartiet Liberalerna har kommunstyrelseordförandepost. Stockholm bidrar till satsningen och har därför 11 ytterligare utvalda kommuner som deltar. Länsledningar och ombudsmän har också knutits till projektet liksom riksdagsledamöterna. Deltagarna förbinder sig genom ett kontrakt till att delta i utbildningar, arbeta med politisk plattform och delta i kampanjer. Under 2015 genomförs fyra träffar inom ramen för Uppdrag Hela landet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

3.5 Övrig utbildningsverksamhet

I samband med riksmötena 2014 och 2015 genomfördes speciell samling och utbildning för nya medlemmar.

I samband med riksmötet 2014 genomfördes en utbildning med stöd från Alde-partiet:

”Get out the vote”. Den riktades till ombudsmän och politiska sekreterare. 20–21 mars 2014 genomfördes en valkickoff för Folkpartiet Liberalernas personal inför de stundande valen. Konferensen genomfördes i Bryssel och samlade närmare 100 deltagare. 9 juni 2014 genomfördes en fältkonferens för länsledningar och ombudsmän där EU-valet utvärderades och det stundande valet hösten 2014 var i fokus. 10 oktober 2014 genomfördes en fältkonferens för länsledningar och ombudsmän med fokus på valutvärdering och den kommande mandatperiodens arbete.

Utbildningarna år 2015 inleddes den 23 januari med en länslednings- och ombudsmannakonferens numera omdöpt till ledningskonferens. Syftet med konferensen var att samla Folkpartiet Liberalernas länsledningar för en liberal kraftsamling med fokus på det förändringsarbete då påbörjades. Deltagarna gavs möjlighet att påverka den kommande verksamhetsplaneringen och att börja arbeta med målstyrning.

Ombudsmannakonferenser genomfördes den 13 februari, 6 mars, 8 maj samt 12 juni 2015. Samtliga ombudsmannakonferenser genomfördes via telefon.

4. Internationellt arbete

Syftet med Folkpartiet Liberalernas internationella verksamhet är att påverka systerpartier och internationella samarbetsorgan i linje med Folkpartiet Liberalernas idéer, att underlätta nätverksbyggande mellan fp-företrädare och politiker i andra liberala partier, skapa förutsättningar för idéutbyte över nationsgränser, förstärka den utrikespolitiska kompetensen och ta tillvara det internationella intresset i partiet. Folkpartiet Liberalerna är medlem i Liberala Internationalen och Alde-partiet. Som systerpartier räknas de partier som är medlemmar i dessa organisationer.

Samarbetet med de liberala systerpartierna fungerar väl. Banden är starka med systerpartier i framförallt Norden, Tyskland, Storbritannien, Nederländerna och USA. Folkpartiet Liberalerna engagerar sig aktivt i de liberala medlemsorganisationerna Alde och Liberala Internationalen (LI). Genom medlemskapet och engagemanget har Folkpartiet Liberalerna möjlighet att påverka systerpartier, men framförallt ges tillfällen att skapa kontakter och bygga nätverk internationellt.

Representanter från Folkpartiet Liberalerna har under perioden fortsatt det aktiva deltagandet vid Aldes och LI:s möten och arrangemang, t.ex. har Folkpartiet Liberalerna under de senaste åren väckt 3–4 resolutioner till varje LI-kongress. Folkpartiet Liberalerna samarbetar även nära med SILC i internationella frågor. Representanter från partiet har deltagit i många av stiftelsens aktiviteter och möten med internationella aktörer.

Flera seminarier med utrikespolitiskt tema har anordnats på riksdagen. Folkpartiet Liberalernas utrikespolitiska representanter har talat internationella frågor vid besök hos lokalföreningar och länsförbund. Samarbetet med LUF:s internationella utskott har varit gott.

Folkpartiet Liberalerna har ett internationellt utskott som under perioden bestått av följande ledamöter; Fredrik Malm, ordförande (avg.), efterträdd av Birgitta Ohlsson, ordförande, Tina Acketoft, Anita Brodén, Nina Larsson, Lennart Nordfors, Lennart Rohdin (avg.), Olle Schmidt, Oscar Wåglund Söderström, Cecilia Nilsson (avg.) och Filip Wästberg. Utskottets tjänsteman har varit Fredrik Svensson till oktober 2014, från oktober 2014 Kajsa Haag.

5. Ekonomi

Se bilaga 4.

5.1 Personal

Folkpartiet Liberalernas riksorganisation har genomgått stora förändringar organisatoriskt under perioden som inleddes med valutbildningar inför supervalåret med två valrörelser. Båda valrörelserna genomfördes med fokus på valcenterservice till valarbetare, kandidater och väljare. Valresultatet 2014 innebar att partiets tjänstemannaorganisation i regeringskansliet avvecklades på mycket kort tid och i riksorganisationen uppstod arbetsbrist på grund av det minskade mandatstödet. 15 tjänstemän på riksorganisationen sades upp i oktober 2014. Riksorganisationen har i kölvattnet från uppsägningarna hösten 2014 organisatoriskt kraftsamlats till ett kansli där också Brysselkansliet, formellt sorterande under Europaparlamentet, knutits

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

närmare verksamheten. Riksorganisationen arbetar sedan början på 2015 efter tre ledstjärnor: Engagemang för liberalismen, Tillit till varandra och Ansvar för Folkpartiet.

Medelantal anställda 2013:

Män: 11
Kvinnor: 15
Totalt: 26

Medelantal anställda 2014:

Män: 14
Kvinnor: 18
Totalt: 32

6. Partistyrelsens åtgärder med anledning av uppdrag från landsmötet

Vid landsmötet 2013 beslutades om vissa uppdrag till partistyrelsen. Uppdraget gällande den interna jämställdheten redovisas i det särskilda jämställdhetsboksutslutet. Därutöver fick partistyrelsen följande uppdrag:

att verka för att ett nytt lärarlyft med inriktning på barn i behov av särskilt stöd inrättas

Kommentar: Frågan uppmärksammades av Folkpartiet Liberalerna i regeringssamarbetet under regeringsinnehavet. I budgetpropositionen för 2014 utökades bl.a. speciallärarutbildningen med 100 utbildningsplatser fr.o.m. 2015. Fram till 2014 genomfördes också en utbildningssatsning riktad till förskollärare avseende barn i behov av särskilt stöd. Partistyrelsen avser att fortsätta följa frågan.

att vid behov vidta redaktionella ändringar i partiprogrammet med anledning av beslut på årets landsmöte

Kommentar: I samband med färdigställandet av det partiprogram som antogs vid landsmötet 2013 gjordes också en redaktionell och språklig genomgång.

7. In memoriam

Tord Bergkvist, Gävle
Nils-Erik Davelid, Jönköping
Gunnar Ericsson, Mölle
Stig Ernestam, Södertälje
Olle Gellerman, Lerum
Eric Gellerstedt, Danderyd
Peter Götell, Karlstad/Örebro
Stig Hellström, Fagersta
Lars Hemmel, Lomma
Per Hilding, Gävle
Margot Håkansson, Karlskrona
Peo Håkansson, Danderyd
Kjell Johansson, Mariefred
Åke Johansson, Sigtuna
Halina Kaiszauri, Stockholm
Ragnhild Källberg, Västerås
Siv Källnerud, Stockholm
Bert Levin, Stockholm
Karl Gustaf Löf, Ekerö
Kenneth Nilsson, Kungsbacka
Lennart Nilsson, Västerås
Anders-Gustav Rasjön, Gävle
Per-Olov Schöldström, Umeå
Olle Spetz, Munkedal
Wilhelm Thomasson, Solna
Jan-Erik Torsell, Lidingö

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Leila Ulvemo, Oskarshamn
Margit Westin, Umeå
Eva Winther, Kungsbacka
David Wirmark, Järfälla
Maj-Britt Åkesson, Stockholm
Carl-Ewert Österberg, Karlstad

8. Jämställdhetsbokslut

Se bilaga 5.

9. Ungdomsbokslut

Se bilaga 6.

10. Liberala ungdomsförbundet

Verksamhetsåren 2013 till 2015 har i första hand präglats av supervalåret 2014. Ett antal politiska spetskampanjer och LUF:s sedvanliga årstidskampanjer har ramat in och kompletterat valrörelsen.

Huvudmålet för LUF:s valår var att stärka Folkpartiet Liberalernas ställning som ett liberalt alternativ bland unga väljare. Av detta har sedan frågor om medlemsvård liksom värvning följt. Det har funnits utmärkta förutsättningar för detta under valåret och LUF har värvat många nya medlemmar som genom aktiva distrikt och regionala ombudsmän snabbt kunnat slussas in i verksamheten. Ett antal valinriktade utbildningssatsningar har gjorts, och arbetet med att utveckla och förbättra förbundets material har fortsatt. LUF har framgångsrikt stöttat kandidater ekonomiskt och organisatoriskt.

Folkpartiet Liberalernas landsmöte 2013 blev en framgång för LUF som bland annat var drivande bakom förslag som samtyckeslag, tredje pappamånad, territorialprincipen och asylvisum som skrevs in i det nya partiprogrammet. Även Folkpartiet Liberalernas riksdagsvalrörelse präglades värderingsmässigt av LUF-budskap så som Feminism utan socialism och Nej till vänster i välfärden.

Utöver valkampanjen har LUF de senaste åren drivit en kampanj om feminism, en mot statliga monopol, en om försvar och en om integration. Förbundet har även drivit flera framgångsrika blytkampanjer som exempelvis 1000xfler som uppmärksammats i både nationell och internationell media. Även LUF:s rapport om Fi:s ekonomiska politik fick mycket stor spridning under valåret och stora delar av mediasverige började prata om den halva biljon som LUF räknat ut att Fi:s valmanifest skulle kosta att genomföra.

LUF har de senaste åren arbetat mycket med att förbättra såväl den interna som externa kommunikationen. Bland annat har förbundet tagit fram en ny hemsida och infört ett förbättrat nyhetsbrev från förbundsordföranden och förbundssekreteraren. Det senaste året har även en intern kommunikationsbyrå tillsatts med syftet att ta fram exempelvis blytkampanjer.

Internt har förbundet arbetat mycket med jämställdhetsåtgärder. Med avstamp i en utvärdering utförd av en extern jämställdhetsgranskare har förbundet integrerat jämställdheten i såväl valutbildningar som möten med förbunds- och distriktsrepresentanter. Förbundet har även skjutit till medel till lokala tjejnätverk som finns runt om i landet och påbörjat arbetet med en årlig jämställdhetsenkät.

11. Liberala Kvinnor

Liberala kvinnor har under perioden flyttat fram positionerna på flera plan. År 2013 har fokus legat på den digitala strategin. En ny hemsida lanserades och vi har arbetat aktivt med sociala medier. Även på de sociala medierna fortsätter Liberala kvinnor att synas och flytta fram positionerna. Under 2014 var vi störst av kvinnoförbunden på Twitter och jämnstora med S-kvinnor på Facebook. Sociala media utgör en viktig bas för att nå ut med våra budskap i våra målgrupper. Antalet medlemmar fortsätter att öka och glädjande är att allt fler väljer att bli premiummedlemmar för 500 kronor per år, en möjlighet som infördes 2014.

Under 2013 var Folkpartiet Liberalernas landsmöte en framgång politiskt där Folkpartiet Liberalerna nu ställt sig bakom flera av de viktiga frågor som Liberala kvinnor drivit under lång tid. Ytterligare en öronmärkt månad i föräldraförsäkringen åt vardera föräldern och samtyckesrekvisit i sexualbrottslagstiftningen är numera Folkpartipolitik. Under 2014 har fokus

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

varit på supervalåret. Liberala kvinnor har drivit två valrörelser, först EU-valrörelsen och sedan den nationella valrörelsen. Liberala kvinnors kandidater gjorde överlag bra ifrån sig. I EU-valet kom en av våra toppkandidater, Cecilia Wikström, in i Europaparlamentet och vår andra kandidat Jenny Sonesson gjorde ett mycket starkt personval. I de nationella valet var det flera av våra kandidater som kryssade sig in i kommunfullmäktige vilket är glädjande. För en av Liberala kvinnors kandidater, Maria Weimer från Uppsala, räckte kryssen hela vägen in i riksdagen. Framtiden ser ljus ut med fler nystartade distrikt i bland annat Karlstad och Malmö samt nya aktiviteter som liberal salong och utbildningsprogram.

Styrelsen till 2014-11-29

Anna Steele (ordf), Fatima Svanå, (vice ordf), Anna Mårtensson, Maria Nilsson, Lina Nordquist, Ulrica Solver-Gustavsson (kassör), Jenny Sonesson, Ylva Särnmark, Charlotte Klötz, Eva Kullenberg.

Styrelsen från och med 2014-11-29

Gulan Avci (ordf), Maria Nilsson (vice ordf), Anna Mårtensson, Lina Nordquist, Ylva Särnmark, Cecilia Elving, Eva-Britt Jarskär, Ulrica Westerlund, Anne Stenlund, Erica Närlinge (ers), Robert Hannah (ers), Ann-Louise Eringsmark (ers)

Urval av aktiviteter

- FATTA – Ett nej är ett nej. Manifestation för samtyckeslagstiftning
- Val- och utbildningskonferens 21-22 februari 2014
- Novotelkonferensen LK Göteborg
- Riksmötet 8 mars
- 15.53-rörelsens manifestation för jämställda löner 8 mars
- Nunca Más – manifestation till stöd för spanska kvinnors rätt till abort
- Nordiskt forum – feministisk konferens Malmö
- EU-valrörelsen
- Kommunala bolag – frukostseminarium
- Almedalen
- Krossa glastaket – frukostseminarium
- Valrörelsen september 2014
- Liberala Kvinnors landsmöte 2014-11-29
- Distriktsordförandekonferensen 25-26 maj 2013
- Studiebesök med minister Maria Arnholm
- Lansering av nya hemsidan liberalakvinnor.se
- Besök från genusvetenskapsstudenter 21/3 och 7/11
- Landsmöten
- Debatt om Abort och kvinnors rättigheter
- Ta din del av kakan – Lika lön för lika arbete
- Deltagande i Pridefestivalen
- Kampanj på Fars dag – en extra pappamånad, med gott resultat och flera bra samtal

Det går att läsa om alla aktiviteter på vår hemsida.

Liberala kvinnor har synts flitigt i media och olika företrädare för Liberala kvinnor har skrivit artiklar om allt från föräldraförsäkring, hedersvåld, jämställda löner till kvinnors företagande. Under 2013 skrev företrädare för Liberala Kvinnor 29 artiklar och under 2014 förekom 36 artiklar i media.

Bilaga 1: Valda av landsmötet 2013 samt partirådet 2014

Presidium

- Jan Björklund, Stockholm (ordförande)
- Helene Odenjung, Göteborg (1:e vice ordförande)
- Erik Ullenhag, Stockholm (2:e vice ordförande)

Partistyrelse (i bokstavsordning)

- Jonas Andersson, Partille
- Maria Arnholm, ledamot till partiråd november 2014, därefter plats som partisekreterare.
- Adam Cwejman, Göteborg, avsade sig platsen januari 2015.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

- Lotta Edholm, Stockholm
- Anna Ekström, Karlskrona
- Roger Haddad, Västerås
- Carl B. Hamilton, Stockholm
- Birgitta Ohlsson Klamberg, Stockholm
- Ulrika Landergren, Kungsbacka
- Håkan Lindh, Skellefteå
- Frida Johansson Metso, Stockholm
- Christer Nylander, Kristianstad
- Johan Pehrson, Örebro
- Mats Persson, Lund
- Carina Sándor, Skinnskatteberg
- Anna Starbrink, Stockholm
- Torkild Strandberg, Landskrona
- Jens Sundström, Luleå
- Anna Svalander, Borås
- Sverker Thorén, Västervik
- Staffan Werme, Örebro
- Ingeborg Wiksten, Sundsvall, invald på partiråd november 2014

Dechargeutskott

- Ann-Catrine Fogelgren, Göteborg, ordförande
- Ulf Fridebäck, Stockholm
- Torsten Källberg, Västerås
- Carola Larsson, Boden
- Marianne Normark, Umeå
- Perallan Orrbäck, Ulricehamn
- Marita Sander Schale, Lund

Revisorer

Ordinarie:

- Fredrik Sjölander, KPMG, auktoriserad revisor
- Harald Hagnell, Uppsala

Ersättare:

- Anders Taaler, KPMG, auktoriserad revisor
- Rune Andersson, Malmö

Bilaga 2: Rapport från riksdagsgruppen

Riksdagsgruppen 2013/14

Följande personer (inklusive statsråden) ingick i riksdagsgruppen under hela eller delar av riksdagsåret 2013/14. För varje person anges valkrets, ordinarie utskottsplats och (inom parentes) suppleantplats i utskott.

- Tina Acketoft, Skåne läns västra. UbU
- Gunnar André, Stockholms län. Statsrådsersättare för Jan Björklund. SkU (FiU t.o.m. 19/2 2014, EUN)
- Maria Arnholm. Statsråd
- Hans Backman, Gävleborg. SfU (KrU, NU)
- Jan Björklund, Stockholms län. Statsråd
- Anita Brodén, Västra Götalands läns norra. MJU
- Karin Granbom Ellison, Östergötland. KU (UbU, UU)
- Jan Ertsborn, Halland. (CU, JuU)
- Eva Flyborg, Göteborg. NU (FöU, UU)
- Roger Haddad, Västmanland. UbU (JuU)
- Carl B. Hamilton, Stockholms kommun. FiU (EUN)
- Ismail Kamil, Uppsala län. (UU, AU, SoU)
- Stefan Käll. Södermanland. (KU, SfU, SkU, UbU)
- Nina Larsson, Värmland. (AU, FöU, TU)
- Maria Lundqvist-Brömster. Västerbotten. SoU (JuU, KrU)

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

- Nina Lundström, Stockholms län. Vice ordförande CU (MJU)
- Emma Carlsson Löfdahl, Jönköpings län. (SfU, SoU). Kvittningsman
- Fredrik Malm, Stockholms kommun. Statsrådsersättare för Birgitta Ohlsson. UU (UbU, AU, EUN)
- Ulf Nilsson, Skåne läns södra. Vice ordförande KrU (SfU, EUN)
- Christer Nylander, Skåne läns norra och östra. AU (FiU fr.o.m. 20/2 2014, UbU)
- Birgitta Ohlsson, Stockholms kommun. Statsråd
- Johan Pehrson, Örebro län. JuU (FiU, KU)
- Anna Steele, Stockholms län. Statsrådsersättare för Erik Ullenhag. (CU, KrU, NU, SkU)
- Lars Tysklind, Västra Götalands läns västra. TU (CU, MJU, NU, SkU)
- Erik Ullenhag, Stockholms län. Statsråd
- Barbro Westerholm, Stockholms kommun. (SoU)
- Allan Widman, Malmö. FöU, ordförande EUN (KU)
- Christer Winbäck, Västra Götalands läns östra. UU (FöU, TU). Kvittningsman

Ersättare

- Gunnar Andrén var statsrådsersättare för Jan Björklund
- Fredrik Malm var statsrådsersättare för Birgitta Ohlsson
- Anna Steele var statsrådsersättare för Erik Ullenhag

Gruppledning

- Gruppledare: Johan Pehrson
- 1:e vice gruppledare: Nina Lundström
- 2:e vice gruppledare: Tina Acketoft

Uppdrag inom riksdagen m.m.

Talman

- Jan Ertsborn, tredje vice talman

Europarådets svenska delegation

- Tina Acketoft, suppleant

Delegationen till Interparlamentariska unionen

- Ulf Nilsson, ledamot

Krigsdelegationen

- Eva Flyborg, ledamot
- Johan Pehrson, ledamot
- Allan Widman, ledamot

Nordiska rådets svenska delegation

- Anita Brodén, ledamot
- Christer Winbäck, suppleant

Delegationen till Natos parlamentariska församling

- Carl B. Hamilton, ledamot

OSSE-delegationen

- Maria Lundqvist-Brömster, ledamot

Riksdagsstyrelsen

- Johan Pehrson, ledamot
- Nina Lundström, suppleant

Ledamotsrådet

- Tina Acketoft, ledamot
- Nina Lundström, suppleant

Utrikesnämnden

- Johan Pehrson, ledamot
- Nina Lundström, suppleant

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Riksdagens valberedning

- Jan Ertsborn, ledamot
- Nina Lundström, ledamot
- Anita Brodén, suppleant
- Lars Tysklind, suppleant

Riksdagens myndigheter**Riksbanksfullmäktige**

- Allan Widman, ledamot
- Christer Nylander, suppleant (t.o.m. 28/2 2014)
- Gunnar Andréén, suppleant (fr.o.m. 1/3 2014)

Riksbankens jubileumsfond

- Johan Pehrson, suppleant

Riksrevisionens parlamentariska råd

- Gunnar Andréén, ledamot

Valprövningsnämnden

- Martin Andreasson

Riksdagsgruppen 2014/15

Följande personer (inklusive statsrådsersättare under expeditionsministären) har ingått i riksdagsgruppen under hela eller delar av riksdagsåret 2014/15. För varje person anges valkrets, ordinarie utskottsplats och (inom parentes) suppleantplats i utskott.

- Said Abdu, Västra Götalands läns norra. TU fr.o.m. 6/3 2015. (NU, TU t.o.m. 5/3 2015, CU, MJU, SkU, UbU, EUN)
- Tina Acketoft, Skåne läns västra. Ledamot fr.o.m. 19/12 2014. EUN. (KU fr.o.m. 6/3 2015, UU fr.o.m. 12/3 2015)
- Maria Arnholm, Stockholms län. Statsråd t.o.m. 3/10 2014. (AU, SfU, FiU, NU)
- Gulan Avci, Stockholms kommun. Statsrådsersättare för Erik Ullenhag t.o.m. 3/10 2014.
- Jan Björklund, Stockholms län. Statsråd t.o.m. 3/10 2014.
- Bengt Eliasson, Halland. KrU (SoU, SfU, EUN)
- Roger Haddad, Västmanland. AU t.o.m. 5/3 2015, JuU fr.o.m. 6/3 2015 (UbU, KrU, TU, EUN)
- Carl B. Hamilton, Stockholms län. Statsrådsersättare för Maria Arnholm t.o.m. 3/10 2014.
- Robert Hannah, Göteborgs kommun. CU (JuU, AU, SkU)
- Karin Karlsbro, Stockholms kommun. Statsrådsersättare för Birgitta Ohlsson t.o.m. 3/10 2014.
- Nina Lundström. Statsrådsersättare för Jan Björklund, Stockholms län, t.o.m. 3/10 2014, ersättare för Birgitta Ohlsson, Stockholms kommun, 17/11 2014–3/7 2015 (CU, EUN fr.o.m. 6/3 2015)
- Emma Carlsson Löfdahl, Jönköpings län. SfU (SoU, JuU t.o.m. 22/4 2015, MJU, SoU fr.o.m. 22/4 2015, EUN). Kvittningsman
- Fredrik Malm, Stockholms kommun. MJU t.o.m. 5/3 2015, AU fr.o.m. 6/3 2015 (TU, UU t.o.m. 12/3 2015, MJU fr.o.m. 6/3 2015, EUN)
- Christer Nylander, Skåne läns norra och östra. NU t.o.m. 24/10 2014, UbU fr.o.m. 24/10 2014 (vice ordförande fr.o.m. 4/11 2014) (KrU, FiU, EUN)
- Birgitta Ohlsson, Stockholms kommun. Statsråd t.o.m. 3/10 2014. Föräldraledig 17/11 2014–3/7 2015. UU (FöU, KU, EUN)
- Johan Pehrson, Örebro län. Ledamot t.o.m. 19/4 2015. JuU (CU t.o.m. 19/11 2014, KU, EUN)
- Mats Persson, Skåne läns södra. SkU (FiU, AU, SfU)
- Torkild Strandberg, Skåne läns västra. Ledamot t.o.m. 18/12 2014. Vice ordförande UbU t.o.m. 22/10 2014, NU fr.o.m. 24/10 2014
- Mathias Sundin, Östergötland. KU (SkU, JuU, NU, UU)
- Lars Tysklind, Västra Götalands läns västra. TU t.o.m. 5/3 2015, MJU fr.o.m. 6/3 2015 (CU, FöU, MJU, SoU t.o.m. 22/4 2015, TU fr.o.m. 6/3 2015, EUN). Kvittningsman
- Erik Ullenhag, Stockholms kommun. Statsråd t.o.m. 3/10 2014. FiU (EUN)
- Maria Weimer, Uppsala län. EUN t.o.m. 19/12 2014, NU fr.o.m. 19/12 2014 (UU, FöU, KrU, EUN)

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

- Barbro Westerholm, Stockholms län. SoU (SfU, UbU, EUN)
- Allan Widman, Malmö. Ordförande FöU (KU)
- Christina Örnebjär, Örebro län. Ledamot fr.o.m. 20/4 2015. (SoU, JuU)

Ersättare

- Gulan Avci var statsrådsersättare för Erik Ullenhag t.o.m. 3/10 2014
- Carl B. Hamilton var statsrådsersättare för Maria Arnholm t.o.m. 3/10 2014
- Karin Karlsbro var statsrådsersättare för Birgitta Ohlsson t.o.m. 3/10 2014
- Nina Lundström var statsrådsersättare för Jan Björklund t.o.m. 3/10 2014 och ersättare för Birgitta Ohlsson under hennes föräldraledighet 17/11 2014–3/7 2015

Gruppledning

- Gruppledare: Johan Pehrson (t.o.m. 4/10 2014), Erik Ullenhag (fr.o.m. 4/10 2014)
- 1:e vice gruppledare: Nina Lundström (t.o.m. 3/10 2014), Emma Carlsson Löfdahl (4/10–20/12 2014), Tina Acketoft (fr.o.m. 20/12 2014)
- 2:e vice gruppledare: Emma Carlsson Löfdahl (fr.o.m. 20/12 2014)

Uppdrag inom riksdagen m.m.

Europarådets svenska delegation

- Tina Acketoft, suppleant (t.o.m. 1/11 2014)

Krigsdelegationen

- Jan Björklund, ledamot
- Birgitta Ohlsson, ledamot

Nordiska rådets svenska delegation

- Lars Tysklind, ledamot
- Bengt Eliasson, suppleant

Delegationen till Natos parlamentariska församling

- Carl B. Hamilton, ledamot (t.o.m. 3/10 2014)

Riksdagsstyrelsen

- Johan Pehrson, ledamot (t.o.m. 7/10 2014)
- Nina Lundström, suppleant (t.o.m. 3/10 2014)

Ledamotsrådet

- Emma Carlsson Löfdahl (fr.o.m. 15/10 2014)

Utrikesnämnden

- Johan Pehrson, ledamot (t.o.m. 7/10 2014)
- Jan Björklund, ledamot (fr.o.m. 7/10 2014)
- Nina Lundström, suppleant (t.o.m. 3/10 2014)

Riksdagens valberedning

- Allan Widman, ledamot
- Barbro Westerholm, suppleant

Riksdagens myndigheter

Riksbanksfullmäktige

- Allan Widman, ledamot (t.o.m. 14/10 2014)
- Carl B. Hamilton, suppleant (fr.o.m. 14/10 2014)

Riksbankens jubileumsfond

- Johan Pehrson, suppleant (t.o.m. 31/10 2014)

Riksrevisionens parlamentariska råd

- Christer Nylander, ledamot

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Valprövningsnämnden

- Martin Andreasson (t.o.m. 18/2 2015)

Därutöver är Folkpartiet Liberalerna representerat i ledningen för ett stort antal tvärpolitiska parlamentarikerföreningar och nätverk. Eftersom dessa inte är en del av riksdagens organisation förtecknas dessa uppdrag inte här.

Avgivna riksdagsmotioner

Folkpartiet Liberalernas parti- och kommittémotioner, samt motioner undertecknade gemensamt med andra Allianspartier och motioner från enskilda ledamöter, återfinns på www.riksdagen.se.

Bilaga 3: Rapport från Europakansliet i Bryssel

Europakansliets uppgift är att driva de kontor som Folkpartiet Liberalerna har i Europaparlamentet och stödja parlamentarikerna Olle Schmidt (t.o.m. juli 2014), Marit Paulsen och Cecilia Wikström i deras politiska arbete.

Olle Schmidt var fram till juli 2014 ledamot av Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor, ledamot i det särskilda utskottet mot organiserad brottslighet, korruption och penningtvätt, samt suppleant i utskottet för den inre marknaden och konsumentskydd och suppleant i utskottet för budgetkontroll. Olle Schmidt var också ledamot och samordnare i delegationen till den gemensamma parlamentariska AVS–EU-församlingen (EU–ACP), och som sådan varit drivande inom Europaparlamentet i frågan om Västsaharas självständighet och Dawit Isaaks frigivande.

Olle Schmidt har varit pådrivande i arbetet med att förbättra EU-lagstiftningen i en rad direktiv och förordningar som rör reglering av finansmarknaden och dess aktörer. Det handlar om reglering av bland annat banker, börser, fond- och pensionsbolag. Han har vidare verkat för att stärka konsumentskyddet i Europa, till exempel investerarskyddslagstiftningen. Olle är också en varm anhängare av euron och har försvarat eurosamarbetet i den svenska debatten. Han har starkt argumenterat för att Sverige ska gå med i Bankunionen.

Marit Paulsen är ledamot i Europaparlamentets utskott för jordbruk och landsbygdens utveckling (vice ordförande fram till juli 2014) samt suppleant i utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet.

I februari 2014 antogs Marit Paulsens betänkande om växtförädling, som fått ett stort genomslag såväl inom politiska kretsar som inom forskarvärlden. Syftet med betänkandet var att ta ett helhetsgrepp om frågorna kring matförsörjning, genetisk mångfald och klimatförändringar i en värld med en kraftigt växande befolkning. Under våren 2015 slutförhandlades Marit Paulsens nya europeiska djurhälsolag, vilken är den första EU-lag i historien som slår fast sambandet mellan djurs välbefinnande och folkhälsan och som kommer att bli ett viktigt steg i kampen mot antibiotikaresistensen hos djur och människor och i miljön. I juli 2015 antog även jordbruksutskottet hennes yttrande om de nya EU-reglerna för veterinärmedicin, där hon bl. a. kräver ett totalstopp för rutinmässig förebyggande behandling med antibiotika.

Cecilia Wikström är sedan hösten 2014 ordförande i utskottet för medborgarnas framställningar och liberal gruppledare i utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor. Fram till valet 2014 var hon bl.a. liberal gruppledare i utskottet för rättsliga frågor och ledamot i Europaparlamentets rådgivande kommitté för ledamöters uppförande.

Under sommaren 2014 slutförhandlades Cecilia Wikströms betänkande om omarbetningen av den s.k. Dublin II-förordningen som reglerar i vilket land en asylansökan ska bli prövad, och som syftar till ett rättvist och gemensamt asylsystem som utgår från mänskliga rättigheter och att medlemsstaterna solidariskt delar på ansvaret. I februari 2014 antog Europaparlamentet hennes betänkande om översynen av det europeiska systemet för varumärkesskydd, där hon arbetat för att förenkla vardagen för företag och säkerställa ett modernt varumärkesskydd i Europa, vilket ska slutförhandlas med rådet under 2015. Hon har även agerat kontinuerligt i migrationsfrågor, deltagit i ledningen av Europaparlamentets arbete mot antisemitism, verkat för pressfrihet, HBTQ-rättigheter och romers situation i Europa.

Europakansliet har, liksom under tidigare år, funnits representerat på samtliga större FP-evenemang, såsom landsmötet i Västerås i oktober 2013 samt riksmötena i Örebro och Västerås år 2014–2015. Kansliet var också behjälpligt i 2014 års EU-valrörelse.

Europakansliet organiserar med jämna mellanrum evenemang och seminarier i Sverige, inte minst det återkommande och mycket uppskattade firandet av Europadagen i maj varje år. Dess-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

utom inbjöds, under våren 2014, FP:s riksdagsledamöter, ministrar och personal till en gemensam konferens i Bryssel.

Anställda på Europakansliet under perioden:

- Christian Juliusson, kanslichef
- Mark Arlestrand
- Linda Hultgren
- Rickard Ydrenäs (t.o.m. juli 2014)
- Julia Lindholm (t.o.m. juli 2014)
- Caroline Klamer (t.o.m. augusti 2015)
- Astrid Burhöi (fr.o.m. augusti 2015)
- Daniel Sjöberg
- Linda Aziz
- Madeleine Sundqvist (baserad i Stockholm t.o.m. december 2014, därefter i Bryssel).

Praktikanter på Brysselkansliet under perioden:

- Matthias Almqvist (hösten 2013)
- Valter Selén (våren 2014)

Bilaga 4a: Årsredovisning för räkenskapsåret 2013

Folkpartiet Liberalernas riksorganisation, org nr 802000-9349

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusental kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Folkpartiet Liberalernas uppgift är att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag.

Helägda dotterbolaget Tryckfrihet i Stockholm AB (556138-7829) har under året inte bedrivit någon verksamhet.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

2013 har varit ett typiskt mellanvalsår. Efter att ha stöpt om organisationen 2011 har arbetet präglats av ett tydligt fokus på valen 2014. Allt för att vi skall ha en trimmad organisation och valbudget till valen 2014.

På partirådet i november 2010 beslutades att partiet skall arbeta fram ett nytt partiprogram före valen 2014. Detta arbete har nu avslutats genom att Folkpartiet Liberalerna antog ett nytt partiprogram på landsmötet som hölls i Västerås den 14-17 november 2013.

Under året har partiet arrangerat några större arrangemang. Nämnvärda är Liberalt riksmöte i Västerås 9 - 10 mars samt partiledarens sommartal 5 juli i Almedalen samt 11 augusti i Göteborg. Vidare har ett antal utbildningar bedrivits. Bl a mycket kvalificerade kandidatutbildningar. Även utbildningar för andra grupper har anordnats såsom ombudsmän, politiska sekreterare m fl. Alla utbildningar sker i samarbete med vårt studieförbundet, Studieförbundet Vuxenskolan. Partiets engagemang i just studieförbundet har under året varit mycket stort

Inom kommunikationsområdet har arbetet fortsatt med att förfina de kanaler vi använder. Flera projekt inom våra IT-system har påbörjats för att utveckla de verktyg vi har för intern och extern kommunikation.

Samarbetet med vår sidoorganisationer LUF och LK har i år varit fortsatt gott.

Personalens kompetensutveckling har fortgått bl a genom interna och externa utbildningar. Arbetsmiljön inom kanslierna har under året uppmärksammat varvid konkreta åtgärder vidtagits. Dessutom har den årliga arbetsmiljöenkäten genomförts.

Under året har partistyrelsen haft åtta sammanträde och partiledningen har haft åtta sammanträden.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Väsentliga händelser efter räkenskapsåret

Händelser värda att nämna som genomförs under kommande verksamhetsår är främst val till Europaparlamentet 25 maj 2014 och allmänna val 14 september 2014. Utöver valrörelser anordnar partiet riksmöte 8-9 mars 2014 i Örebro.

Resultat och ställning

Riksorganisationens resultat efter finansiella poster uppgår till +4.683 tkr (+7.599 tkr). Vid årets utgång uppgår det balanserade resultatet till 22.188 tkr (17.505 tkr).

Resultatet av riksorganisationens verksamhet samt den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets utgång framgår i övrigt av efterföljande resultaträkningar och balansräkningar med noter.

Resultaträkning

Resultaträkning	Not	2013	2012
Intäkter	2	42 831	41 043
Kostnader			
Övriga externa kostnader		-21 441	-17 832
Personalkostnader	3	-17 307	-16 165
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-29	-44
Summa kostnader		-38 777	-34 041
Verksamhetsresultat		4 054	7 002
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande finansiella poster	4	630	598
Räntekostnader och liknande finansiella poster	5	-1	-1
Summa resultat från finansiella poster		629	597
Resultat efter finansiella poster		4 683	7 599
Årets resultat		4 683	7 599

Balansräkning

Balansräkning	Not	2013-12-31	2012-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	6	105	75
Finansiella anläggningstillgångar	7		
Långfristiga värdepappersinnehav		9 386	9 324
Andelar i intresseföretag		471	471
		9 857	9 795
Summa anläggningstillgångar		9 962	9 870
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		2 095	576
Övriga fordringar		897	1 225
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	8	782	1 244
		3 774	3 045
Kortfristiga placeringar	9	18 107	14 188
Kassa och bank		2 563	3 429
Summa omsättningstillgångar		24 444	20 662
Summa tillgångar		34 406	30 532
Eget kapital och skulder			

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Eget kapital	10		
Bundet eget kapital			
Ändamålsbestämda medel / fonderingar		7 321	7 321
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst		17 505	9 906
Årets vinst		4 683	7 599
Summa eget kapital		29 509	24 826
Långfristiga skulder			
Övriga långfristiga skulder	11	283	283
Summa långfristiga skulder		283	283
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 610	1 885
Övriga kortfristiga skulder		626	615
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	12	2 378	2 923
Summa kortfristiga skulder		4 614	5 423
Summa eget kapital och skulder		34 406	30 532
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd för ideella föreningar.

Om inte annat framgår är redovisningsprinciperna är oförändrade i jämförelse med föregående år.

Fordringar

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell bedömning beräknas bli betalt.

Intäkter

Intäkter redovisas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Intäkter i form av gåvor och bidrag intäktsförs som huvudregel när gåvan sakrättsligt är genomförd.

Bidrag och partistöd som avser en bestämd tidsperiod periodiseras till denna period. Samtliga bidrag intäktsförs endast om det med hög grad av sannolikhet bedöms att stödet inte kommer att återkrävas (BFN R5).

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar inbetalning för medlemskap i riksorganisationen. Medlemsavgifter intäktsförs vid inbetalning från medlem.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med planmässiga avskrivningar. Utgifter för reparation och underhåll redovisas som kostnader. Linjär avskrivningsmetod används för samtliga typer av materiella tillgångar. Följande avskrivningstider tillämpas:

Inventarier	5 år
Datorer och elektronikutrustning	3 år

Operationella leasingavtal

Samtliga leasingavtal, oavsett om de är finansiella eller operationella, redovisas som hyresavtal (operationella leasingavtal). Leasingavgiften kostnadsförs linjärt över leasingperioden.

Finansiella anläggningstillgångar

Finansiella tillgångar som är avsedda för långsiktigt innehav redovisas till anskaffningsvärde. Har en finansiell anläggningstillgång på balansdagen ett lägre värde än det bokförda värdet skrivs tillgången ner till detta lägre värde om det kan antas att värdenedgången är bestående.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Kortfristiga placeringar

Kortfristiga placeringar värderas till marknadsvärde.

Not 2 Intäkternas fördelning

	2013	2012
Statlig partistöd	33 454	33 422
Sveriges kommuner och landsting (SKL)	421	423
Medlemsavgifter	1 509	1 482
Medlemsgåvor	686	352
Konferensintäkter	3 630	2 462
Intäkter för fakturerade kostnader och övriga intäkter	3 131	2 902
Summa	42 831	41 043

Not 3 Löner, ersättningar och sociala avgifter, statistik

	2013	2012
Medelantalet anställda		
Kvinnor	11	15
Män	15	12
Totalt	26	27
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelsen och partisekreterare	546	525
Löner och ersättningar till övriga anställda	11 366	10 567
	11 912	11 092
Sociala avgifter enligt lag och avtal	3 573	3 360
Organisationen tillämpar allmän pensionsplan via Alecta för anställda tjänstemän inklusive partisekreterare.		
Pensionskostnader för övriga anställda (varav för styrelse och partisekreterare 69 tkr [68 tkr])	1 060	1 075
Totalt	16 545	15 527
Antal styrelseledamöter på balansdagen		
Kvinnor	10	10
Män	14	14
Totalt	24	24

Not 4 Ränteintäkter och liknande resultatposter

	2013	2012
Utdelningar fonder	-	178
Ränteintäkter	138	231
Orealiserad värdeförändring på kortfristiga placeringar	339	189
Realisationsresultat vid försäljning/omplacering	153	-
Summa	630	598

Not 5 Räntekostnader och liknande resultatposter

	2013	2012
Övriga räntekostnader och liknande resultatposter	-1	-1
Summa	-1	-1

Not 6 Inventarier

	2013	2012
Ingående anskaffningsvärden	868	812
-Årets inköp	59	56

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	927	868
Ingående avskrivningar	-793	-749
-Avskrivningar	-29	-44
Utgående ackumulerade avskrivningar	-822	-793
Utgående restvärde enligt plan	105	75

Not 7 Finansiella anläggningstillgångar

	Bokfört värde 2013	Marknadsvärde 2013	Bokfört värde 2012	Marknadsvärde 2012
SEB Choice Emerging Marketsfond			518	487
SEB Globalfond			831	813
SEB Likviditetsfond SEK			500	511
SEB Obligationsfond SEK			847	831
SEB Sverigefond Stora Bolag			1 490	1 436
SEB Asset Selection SEK-lux	927	952	1 000	1 004
SEB Företagsobligationer	797	929	1 000	1 140
SEB Globalfond lux	1 296	1 759	1 570	1 747
SEB Schweizfond	479	601	1 568	1 545
SEB Swedish Value Fund	1 000	1 203		
SEB Swedish Focus Fund	500	575		
SEB Total Potential	3 000	3 165		
SEB Globala Storbolag	220	247		
SEB Investment Grade	200	202		
SEB Pan Asia	220	195		
Kreditindexbevis	303	311		
Macquarie Asia New Stars Fund	444	489		
Summa	9 386	10 628	9 324	9 514
Andelar i intresseföretag				
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB 5.000 andelar, ägarandel 100 %	350		350	
Liab Liberal Information AB 4.694 andelar, ägarandel 39,12%	121		121	
Summa bokfört värde	471		471	

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Not 8 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2013-12-31	2012-12-31
Förutbetalda hyror	299	252
Förutbetalda webbtjänster/it kommunikation	-	284
Övriga förutbetalda kostnader	209	525
Upplupna intäkter	227	139
Övriga poster	47	44
	782	1 244

Not 9 Kortfristiga placeringar

	2013-12-31	2012-12-31
Redovisat värde, totalt	18 107	14 188
Varav noterade aktier och andelar:		
Redovisat värde	18 107	3 996
Börsvärde eller motsvarande	18 107	3 996

Not 10 Förändring av eget kapital

	Fastighets-fond	Brevikfond	Personal-fond	Balanserat eget kapital	Summa eget kapital
Eget kapital 2012-12-31	4 925	2 169	227	17 505	24 826
Årets resultat	-	-	-	4 683	4 683
Eget kapital 2012-12-31	4 925	2 169	227	22 188	29 509

Not 11 Långfristiga skulder

	2013-12-31	2012-12-31
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB	283	283
Summa	283	283

Lånet från Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB är räntefritt och har ingen fastställd återbetalningstid. Tryckfrihets i Stockholm Tryckeri AB ägs till fullo av Folkpartiet Liberalernas riksorganisation.

Not 12 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2013-12-31	2012-12-31
Upplupna semesterlöner	930	915
Upplupna sociala avgifter	548	548
Övriga poster	900	1 460
Summa	2 378	2 923

Stockholm

Jan Björklund
OrdförandeHelene Odenjung
1:e vice ordförandeErik Ullenhag
2:e vice ordförandeJonas Andersson
Lotta Edholm
Carl B. Hamilton
Håkan Lindh
Johan Pehrson
Anna Starbrink
Anna SvalanderMaria Arnholm
Anna Ekström
Frida Johansson Metso
Christer Nylander
Mats Persson
Torkild Strandberg
Sverker ThorénAdam Cwejman
Roger Haddad
Ulrika Landergren
Birgitta Ohlsson
Carina Sándor
Jens Sundström
Staffan Werme

Vår revisionsberättelse har lämnats

Marie Welin
Auktoriserad revisorHarald Hagnell
Revisor

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Bilaga 4b: Årsredovisning för räkenskapsåret 2014

Folkpartiet Liberalernas riksorganisation, org nr 802000-9349

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusental kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Folkpartiet Liberalernas uppgift är att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag.

Helägda dotterbolaget Tryckfrihet i Stockholm AB (556138-7829) har under året inte bedrivit någon verksamhet.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

2014 var ett supervalår med både val till Europaparlamentet och allmänna val till kommun, landsting och riksdag.

Valet till Europaparlamentet den 25 maj 2014 fick Folkpartiet 9,9 % (-3,7) och erhöll därmed två mandat (-1). I valet till riksdagen fick Folkpartiet 5,4 % (-1,6) och erhöll 19 mandat (-5). I landstingsvalen fick Folkpartiet i hela landet 6,3% (-1,2) vilket gav totalt 96 mandat (-25) och i kommunvalen fick Folkpartiet 6,6% (-1,3) vilket gav totalt 710 mandat (-204).

Efter valet tillsattes en valanalysgrupp vars rapport presenterades på ett partiråd den 21 november 2014. Då konstaterades att det krävs en förnyelse, så väl när det gäller politik och kommunikation som arbetsformer för att Folkpartiet ska kunna växa och bli ett starkare parti. Gruppen konstaterade också att Folkpartiets kampanjorganisation på riksnivå i allt väsentligt fungerade väl. Kampanjen genomfördes på ett effektivt sätt, den löpande interninformationerna nådde ut och de olika stöd- och servicefunktionerna ges ett högt betyg.

Under året har partiet utöver två valkampanjer arrangerat flera större arrangemang. Nämnvärda är Liberalt riksmöte i Örebro 8-9 mars samt partiledarens sommartal 5 juli i Almedalen samt 3 augusti i Göteborg. Vidare har valupptakter arrangerats och 11 maj 17 augusti samt valvaka 25 maj samt 14 september. Vidare har ett antal utbildningar bedrivits. Bl a mycket kvalificerade kandidatutbildningar. Även utbildningar för andra grupper har anordnats såsom ombudsmän, politiska sekreterare m fl. Alla utbildningar sker i samarbete med vårt studieförbund, Studieförbundet Vuxenskolan. Partiets engagemang i just studieförbundet har under året varit mycket stort. Samarbetet med vår sidoorganisationer LUF och LK har i år varit fortsatt gott.

Under året har en ny partisekreterare utsetts. Maria Arnholm tillträdde uppdraget i september 2014 efter Nina Larsson. Under året har partistyrelsen och partiledningen haft elva respektive 15 sammanträden.

Personalens kompetensutveckling har fortgått bl a genom interna och externa utbildningar. Arbetsmiljön inom kanslierna har under året uppmärksammat varvid konkreta åtgärder vidtagits. Dessutom har den årliga arbetsmiljöenkäten genomförts.

Väsentliga händelser efter räkenskapsåret

Under 2015 kommer stort fokus att läggas på att arbeta med valanalysgruppens rekommendationer om breddning av vår politik, förnyade arbetsformer och att Folkpartiet skall se hela landet och synas i hela landet. Detta sker genom de 14 politiska arbetsgrupperna samt i arbetet i verksamhetsplanen "Liberal kraftsamling". Arbetet i denna verksamhetsplan kommer att kommuniceras och förankras under liberala riksmötet 2015 den 25-26 april i Västerås.

Flerårsjämförelse

Riksorganisationens ekonomiska utveckling i sammandrag.

	2014	2013	2012	2011	2010
Intäkter, tkr	63 739	42 831	40 628	41 435	63 300
Resultat efter finansiella poster, tkr	-24 958	4 683	7 599	4 714	-15 990
Balansomslutning, tkr	9 946	34 406	30 532	21 926	17 345

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

	2014	2013	2012	2011	2010
Antal anställda	32	26	27	27	36

Resultat och ställning

Riksorganisationens resultat efter finansiella poster uppgår till -24 958 tkr (+4.683 tkr). Vid årets utgång uppgår det balanserade resultatet till 2.382 tkr (22.188 tkr).

Resultatet av riksorganisationens verksamhet samt den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets utgång framgår i övrigt av efterföljande resultaträkningar och balansräkningar med noter.

Resultaträkning

Resultaträkning	Not	2014	2013
Intäkter	2	63 739	42 831
Kostnader			
Övriga externa kostnader		-69 234	-21 441
Personalkostnader	3	-21 338	-17 307
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-31	-29
Summa kostnader		-90 603	-38 777
Verksamhetsresultat		-26 864	4 054
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande finansiella poster	4	1 933	630
Räntekostnader och liknande finansiella poster	5	-27	-1
Summa resultat från finansiella poster		1 906	629
Resultat efter finansiella poster		-24 958	4 683
Årets resultat		-24 958	4 683

Balansräkning

Balansräkning	Not	2014-12-31	2013-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	6	74	105
Finansiella anläggningstillgångar	7		
Långfristiga värdepappersinnehav		4 766	9 386
Andelar i intresseföretag		471	471
		5 237	9 857
Summa anläggningstillgångar		5 311	9 962
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		847	2 095
Övriga fordringar		884	897
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	8	756	782
		2 487	3 774
Kortfristiga placeringar	9	-	18 107
Kassa och bank		2 191	2 563
Summa omsättningstillgångar		4 678	24 444
Summa tillgångar		9 989	34 406
Eget kapital och skulder			
Eget kapital	10		
Bundet eget kapital			

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Balansräkning	Not	2014-12-31	2013-12-31
Ändamålsbestämda medel / fonderingar		2 169	7 321
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst		27 340	17 505
Årets resultat		-24 958	4 683
		2 382	22 188
Summa eget kapital		4 551	29 509
Långfristiga skulder			
Skuld till koncernföretag	11	283	283
Summa långfristiga skulder		283	283
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 356	1 610
Övriga kortfristiga skulder		739	626
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	12	3 060	2 378
Summa kortfristiga skulder		5 155	4 614
Summa eget kapital och skulder		9 989	34 406
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd för ideella föreningar.

Om inte annat framgår är redovisningsprinciperna är oförändrade i jämförelse med föregående år.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Fordringar

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell bedömning beräknas bli betalt.

Intäkter

Intäkter redovisas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Intäkter i form av gåvor och bidrag intäktsförs som huvudregel när gåvan sakrättsligt är genomförd.

Bidrag och partistöd som avser en bestämd tidsperiod periodiseras till denna period.

Samtliga bidrag intäktsförs endast om det med hög grad av sannolikhet bedöms att stödet inte kommer att återkrävas (BFN R5).

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar inbetalning för medlemskap i riksorganisationen. Medlemsavgifter intäktsförs vid inbetalning från medlem.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med planmässiga avskrivningar. Utgifter för reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Linjär avskrivningsmetod används för samtliga typer av materiella tillgångar. Följande avskrivningstider tillämpas:

Inventarier 5 år

Operationella leasingavtal

Samtliga leasingavtal, oavsett om de är finansiella eller operationella, redovisas som hyresavtal (operationella leasingavtal). Leasingavgiften kostnadsförs linjärt över leasingperioden.

Finansiella anläggningstillgångar

Finansiella tillgångar som är avsedda för långsiktigt innehav redovisas till anskaffningsvärde.

Har en finansiell anläggningstillgång på balansdagen ett lägre värde än det bokförda värdet skrivs tillgången ner till detta lägre värde om det kan antas att värdenedgången är bestående.

Not 2 Intäkternas fördelning

	2014	2013
Statlig partistöd	34 266	33 454
Statlig valbidrag	4 545	-
Sveriges kommuner och landsting (SKL)	432	421
Medlemsavgifter	2 891	1 509
Medlemsgåvor	1 266	686
Konferensintäkter	2 668	3 630
Intäkter för fakturerade kostnader och övriga intäkter	17 671	3 131
Summa	63 739	42 831

Not 3 Löner, ersättningar och sociala avgifter, statistik

	2014	2013
Medelantalet anställda		
Kvinnor	14	11
Män	18	15
Totalt	32	26
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelsen och partisekreterare	498	546
Löner och ersättningar till övriga anställda	14 393	11 366
	14 891	11 912
Sociala avgifter enligt lag och avtal	4 383	3 573
Organisationen tillämpar allmän pensionsplan via Alecta för anställda tjänstemän inklusive partisekreterare.		
Pensionskostnader för övriga anställda (varav för styrelse och partisekreterare 55 tkr [69 tkr])	1 274	1 060
Totalt	20 548	16 545
Antal styrelseledamöter på balansdagen		

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

	2014	2013
Kvinnor	11	10
Män	14	14
Totalt	25	24

Not 4 Ränteintäkter och liknande resultatposter

	2014	2013
Utdelningar fonder	23	-
Ränteintäkter	39	138
Orealiserad värdeförändring på kortfristiga placeringar	-	339
Realisationsresultat vid försäljning/omplacering	1 871	153
Summa	1 933	630

Not 5 Räntekostnader och liknande resultatposter

	2014	2013
Övriga räntekostnader och liknande resultatposter	-27	-1
Summa	-27	-1

Not 6 Inventarier

	2014	2013
Ingående anskaffningsvärden	927	868
-Årets inköp	-	59
-Försäljningar och utrangeringar	-786	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	141	927
Ingående avskrivningar	-822	-793
-Försäljningar och utrangeringar	786	-
-Avskrivningar	-31	-29
Utgående ackumulerade avskrivningar	-67	-822
Utgående restvärde enligt plan	74	105

Not 7 Finansiella anläggningstillgångar

	Bokfört värde 2014	Marknadsvärde 2014	Bokfört värde 2013	Marknadsvärde 2013
SEB Asset Selection SEK-lux			927	952
SEB Företagsobligationer			797	929
SEB Globalfond lux	362	655	1 296	1 759
SEB Schweizfond	196	294	479	601
SEB Swedish Value Fund	390	549	1 000	1 203
SEB Swedish Focus Fund	164	217	500	575
SEB Total Potential	2 480	2 839	3 000	3 165
SEB Globala Storbolag	220	280	220	247
SEB Investment Grade	200	218	200	202
SEB Pan Asia	220	229	220	195
Kreditindexbevis	303	337	303	311
Macquarie Asia New Stars Fund	231	344	444	489
Summa	4 766	5 962	9 386	10 628
Andelar i intresseföretag				
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB				
5.000 andelar, ägarandel 100 %	350		350	
Liab Liberal Information AB				
4.694 andelar, ägarandel 39,12%	121		121	
Summa bokfört värde	471		471	

Not 8 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2014-12-31	2013-12-31
Förutbetalda hyror	309	299
Övriga förutbetalda kostnader	342	209
Upplupna intäkter	108	227

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

	2014-12-31	2013-12-31
Övriga poster	-3	47
	756	782

Not 9 Kortfristiga placeringar

	2014-12-31	2013-12-31
Redovisat värde, totalt	-	18 107
Varav noterade aktier och andelar:		
Redovisat värde	-	18 107
Börsvärde eller motsvarande	-	18 107

Not 10 Förändring av eget kapital

	Fastighets- fond	Brevikfond	Personal- fond	Balanserat eget kapital	Summa eget kapital
Eget kapital 2013-12-31	4 925	2 169	227	22 188	29 509
Nyttjande	-4 925	-	-227	5 152	-
Årets resultat	-	-	-	-24 958	-24 958
Eget kapital 2014-12-31	0	2 169	0	2 382	4 551

Not 11 Skuld till koncernföretag

	2014-12-31	2013-12-31
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB	283	283
Summa	283	283

Lånet från Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB är räntefritt och har ingen fastställd återbetalningstid. Tryckfrihets i Stockholm Tryckeri AB ägs till fullo av Folkpartiet Liberalernas riksorganisation.

Not 12 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2014-12-31	2013-12-31
Upplupna semesterlöner	1 259	930
Upplupna sociala avgifter	704	548
Övriga poster	1 097	900
Summa	3 060	2 378

Stockholm 2015-05-28

Jan Björklund

Ordförande

Helene Odenjung

1:e vice ordförande

Erik Ullenhag

2:e vice ordförande

Anna Ekström

Birgitta Ohlsson

Christer Nylander

Ingeborg Wiksten

Johan Pehrson

Mats Persson

Sverker Thorén

Anna Starbrink

Carina Sándor

Frida Johansson Metso

Jens Sundström

Lotta Edholm

Roger Haddad

Torkild Strandberg

Anna Svalander

Carl B. Hamilton

Håkan Lindh

Jonas Andersson

Maria Arnholm

Staffan Werme

Ulrika Landergren

Vår revisionsberättelse har lämnats ____ - ____ - ____.

Fredrik Sjölander

Auktoriserad revisor

Harald Hagnell

Revisor

Bilaga 5:**Jämställdhetsbokslut för Folkpartiet Liberalerna**

Partistyrelsen redovisar här Folkpartiet Liberalernas sjätte bokslut över den interna jämställdheten inom partiet mellan kvinnor och män. Det första bokslutet presenterades vid landsmötet i Göteborg 2005. Partistyrelsen har därefter lagt fram bokslut inför landsmötet i Västerås 2007, Växjö 2009, Karlstad 2011 och Västerås 2013. Med utgångspunkt i det senaste bokslutet gav 2013 års landsmöte ett antal rekommendationer till länsförbund, lokala föreningar och dechargeuskott samt ett antal uppdrag till partistyrelsen.

De uppdrag som gavs till partistyrelsen var:

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Jämn könsfördelning i arbetsgrupper

Tillse att det normalt är en fördelning på minst 40 procent av vardera könet i centrala arbetsgrupper och programgrupper.

Jämställd profil

Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets centrala marknadsföring.

Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys

Integrera jämställdhetsperspektivet i Folkpartiets beslutsfattande på central nivå och i partiet som helhet. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna genom t.ex. seminarier vid riksmöten eller grupp- eller länsledningskonferenser, konferenser för nomineringskommittéer m.m. samt dialog även med riksdagsgruppen. Följ upp könsfördelningen bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.

Jämställdhetsbokslut

Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte ett jämställdhetsbokslut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden på både riksnivå och länsförbunds-nivå. Jämställdhetsbokslutet bör om behov föreligger innehålla förslag för att stärka den interna jämställdheten och arbetet med jämställdhetsintegreringen.

Nationella kandidatlistor

Uppmana nomineringskommittén inför Europaparlamentsvalet 2014 att arbeta aktivt, uppsökande och förberedande för att skapa underlag för en lista med jämn könsfördelning. Vartannat namn på valsedeln bör vara en kvinna, vartannat namn en man. Detta gäller särskilt de översta platserna på listan. Om listan trots detta inte är varvad bör den på annat sätt ha en jämn könsfördelning. Om partistyrelsen väcker frågan om en rikslista inför riksdagsvalet 2014 ska motsvarande gälla för den.

Partistyrelsen överlämnar här sitt jämställdhetsbokslut för den gångna landsmötesperioden och sina förslag till det fortsatta arbetet.

Könsfördelning i arbetsgrupper

Enligt landsmötesuppdraget avses med jämn könsfördelning det gängse måttet, dvs. att vardera könet utgör minst 40 procent av antalet medlemmar i en grupp.

Partistyrelsen inriktar sig här på valanalysgruppen 2014 samt de fjorton politiska arbetsgrupper som tillsatts inom ramen för välfärds- och globaliseringskommissionerna. Av de femton granskade arbetsgrupperna har sju haft jämn könsfördelning och åtta haft ojämn könsfördelning. Av grupper med ojämn könsfördelning har fem dominerats av kvinnor och tre dominerats av män. I sex av arbetsgrupperna med ojämn könsfördelning har snedfördelningen hängt på en enda person, dvs. det hade räckt med en person till för att jämn könsfördelning skulle ha uppnåtts. Bara två arbetsgrupper hade påtagligt ojämn könsfördelning, i båda fall med kvinnlig dominans.

Åtta arbetsgrupper har tillsatts med kvinnor som ordförande och sju med män som ordförande. Av de två kommissionerna leds en av en kvinna och en av en man.

Könsfördelning vid externa och interna arrangemang samt marknadsföring

Partiets viktigaste arrangemang vid sidan av landsmöte och partiråd är det liberala riksmötet. De två senaste riksmötena, 2014 och 2015, har uppfyllt kraven på jämn könsfördelning bland talare och medverkande. Könsfördelningen 2014 var 51 procent män och 49 procent kvinnor, medan fördelningen 2015 var 41 procent män och 59 procent kvinnor. Även om man ser till de medverkande vid programpunkter under plenarsessioner var könsfördelningen jämn vid båda riksmötena.

De viktigaste budbärarna i Folkpartiet Liberalernas externa kampanjarbete på nationell nivå 2014 har varit partiledaren Jan Björklund och de tre övriga statsråden Maria Arnholm, Birgitta Ohlsson och Erik Ullenhag samt de tre toppnamnen på Folkpartiet Liberalernas Europalista, dvs. Marit Paulsen, Cecilia Wikström och Jasenko Selimovic.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys

Partistyrelsen betraktar jämställdhetsintegrering och det interna jämställdhetsarbetet som en prioriterad fråga av strategisk betydelse i partiets förnyelsearbete. Ett uttryck för detta är att den interna jämställdheten lyfts fram som ett av fjorton mål i den verksamhetsplan som fastställts för perioden 2015–2018. I verksamhetsplanen fastslår partistyrelsen:

”Jämställdhet ska genomsyra Folkpartiets politiska arbete och organisation. När folkpartister fattar beslut, politiska som organisatoriska, ska det vara självklart att ha ett jämställdhetsperspektiv. Utbildning är nyckeln för att lyckas med jämställdhetsintegrering.

I ett parti som driver liberal feminism är det en självklarhet att både kvinnor och män ska finnas representerade på alla nivåer. Vi behöver arbeta långsiktigt och medvetet för att underlätta för fler kvinnor att ta ansvar på ledande positioner.”

Utifrån detta ställningstagande har partistyrelsen satt upp två mål på detta område: att det ska synas i både teori och praktik att Folkpartiet Liberalerna är ett feministiskt parti, och att Folkpartiet Liberalerna ska ha fler kvinnor på ledande positioner. För att nå dessa mål ska Folkpartiet Liberalerna enligt verksamhetsplanen arbeta aktivt med jämställdhetsintegrering, arbeta medvetet för att uppmuntra och underlätta för kvinnor att kliva fram och ta ansvar på ledande positioner i Folkpartiet Liberalerna och som ett led i arbetet genomföra ett årligt mentorsprogram för kvinnor. Därtill fastslås att Liberala Kvinnor ska vara en aktiv del i Folkpartiet Liberalernas jämställdhetsarbete.

En särskild arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att genomföra åtagandena i verksamhetsplanens avsnitt om den interna jämställdheten. Rapportering sker till partiledningen.

En viktig del i det interna jämställdhetsarbetet var att verka för god återväxt inför valen 2014 av såväl kvinnliga som manliga kandidater. Som ett led i detta genomförde riksorganisationen en telefonkonferens med länsförbundens nomineringskommittéer där bland annat vikten av jämställd representation togs upp. Vidare har eftersträvat god representation av såväl kvinnor som män vid de kandidatutbildningar som riksorganisationen genomförde. Av deltagarna vid dessa utbildningar var 49 procent kvinnor och 51 procent män.

Under landsmötesperioden har det täta samarbetet mellan partiet och Liberala kvinnor fortsatt, något som varit till fördel när det gällt att utveckla det interna jämställdhetsarbetet. Att Liberala kvinnors förbundsansli är lokaliserat i partiets kansli lokaler i riksdagshuset är till stor fördel i den dagliga kontakten mellan partiet och kvinnoförbundet.

Könsfördelning på interna och externa uppdrag samt kandidatlistor

En systematisk uppföljning har gjorts av könsfördelningen på interna och externa uppdrag samt kandidatlistorna.

Kandidatlistor inför valen 2014

Sedan lång tid har Folkpartiet Liberalerna haft en rekommendation om varvade listor i valen. En sådan rekommendation utfärdades också av 2013 års landsmöte. För att följa upp resultatet har partistyrelsen låtit göra en genomgång av Folkpartiet Liberalernas samtliga kandidatlistor till kommuner, landsting/regioner, riksdagen och Europaparlamentet 2014.

För att underlätta jämförelser bakåt i tiden har samma principer använts som vid motsvarande genomgångar av kandidatlistorna 2002, 2006 och 2010. Således har listorna granskats ur en strikt princip om varvning av de sex första namnen. Skälet för att stanna vid platserna 1–6 är bedömningen att de allra flesta kommuner/valkretsar bör klara ett sådant mål. De mycket små kommuner/valkretsar som kan ha svårt med detta uppvägs av de störres möjlighet till varvning även längre ner på listan.

De icke varvade listorna har därefter undersökts för att kontrollera om de gör fördel för män, fördel för kvinnor eller har en jämn könsfördelning trots bristen på varvning. Vid denna kontroll har använts ett poängsystem där plats 1 räknas som 6 poäng, plats 2 som 5 poäng osv. till plats 6 som ger 1 poäng. Totalt delas alltså 21 poäng ut. Om summan blir 11–10 bedöms listan ha jämn könsfördelning, i alla andra fall har listan bedömts ge fördel för någotdera könet.

Europavalet

Folkpartiet Liberalernas lista till Europaparlamentet hade två kvinnor i topp och totalt fyra kvinnor av de sex första kandidaterna. Listan uppfyllde alltså inte kravet på jämn könsfördelning så som det formulerades vid landsmötet 2013. Av de tio första namnen var dock fem kvinnor och fem män, och principen om varvning tillämpades strikt från plats 8 ned till platsen före listans ankarnamn.

Vid valet 2014 till Europaparlamentet erhöll Folkpartiet Liberalerna två mandat. Fram till hösten 2015 har båda Europaparlamentarikerna varit kvinnor, därefter är fördelningen en man och en kvinna.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Riksdagslistorna

Av riksdagslistorna var 52 procent varvade år 2014, en minskning med 14 procentenheter från 2010. Av de icke varvade listorna hade 36 procent en jämn könsfördelning medan 36 procent gav fördel för män och 29 procent gav fördel för kvinnor. Detta innebär att totalt 69 procent av partiets riksdagslistor i valet 2014 hade jämn könsfördelning, antingen genom varvning eller på annat sätt. 17 procent av det totala antalet listor gav fördel åt män, och 14 procent av det totala antalet riksdagslistor gav fördel åt kvinnor.

Av Folkpartiet Liberalernas kandidater till riksdagsvalet 2014 totalt sett var 56 procent män och 44 procent kvinnor. Tjugo listor toppades av en man och nio listor toppades av en kvinna.

I riksdagsvalet invaldes fjorton män och fem kvinnor som ordinarie riksdagsledamöter, dvs. 74 procent män och 26 procent kvinnor. Avsägelse har därefter ändrat sammansättningen så att de tjänstgörande riksdagsledamöterna i augusti 2015 utgjordes av tolv män och sju kvinnor, dvs. 63 procent män och 37 procent kvinnor. Detta innebär att riksdagsgruppen under innevarande mandatperiod inte uppfyller kravet på jämn könsfördelning, något som också varit föremål för en engagerad debatt inom partiet där partisekreteraren och andra ledande företrädare pekat på vikten av ett fortsatt arbete för god representation av såväl män som kvinnor.

Av de fjorton män som blev ordinarie riksdagsledamöter i och med valet hade tio stycken, alltså 71 procent, placerats på första plats på riksdagsvalsedeln i sin valkrets. En av dessa, partiledaren Jan Björklund, hade därtill placerats på första plats på den gemensamma riksdagsvalsedeln för två valkretsar samt på rikslistan. Av de fem kvinnliga ledamöterna var det en som blivit invald som förstanamn i sin valkrets, dvs. 20 procent. Personvalet påverkade inte könsfördelningen i riksdagsgruppen.

En genomgång har även gjorts av de uppdrag till inom myndigheter, utredningar m.m. på statlig nivå som utses via nominering från riksdagsgruppen. Av de nu pågående uppdragen (augusti 2015) har 57 procent tillfallit män och 43 procent har tillfallit kvinnor. Jämfört med 2013 är detta en förändring med 1 procentenhet i riktning mot jämn könsfördelning.

Landstings/regionlistorna

Av landstings/regionlistorna (exklusive Gotland) var endast 25 procent varvade år 2014, vilket är en minskning från 2010 med en procentenhet. Det är alltså bara var fjärde kandidatlista som uppfyller partiets interna krav på varvade listor.

Av de icke varvade listorna hade 12 procent trots allt jämn könsfördelning medan 41 procent gav fördel åt män och 47 procent gav fördel åt kvinnor. Detta innebär att totalt 34 procent hade jämn könsfördelning, antingen genom varvning eller på annat sätt, vilket är en minskning med 13 procentenheter jämfört med 2010. 31 procent av det totala antalet listor gav fördel åt män, och 35 procent av det totala antalet landstingslistor gav fördel åt kvinnor.

Av det totala antalet kandidater till landstings- och regionvalen 2014 var 55 procent män och 45 procent kvinnor. 51 procent av listorna toppades av en man och 49 procent av en kvinna.

Ser man till vilka som blev invalda i landsting och regioner är det däremot jämn könsfördelning. Enligt partiets kontaktregister är 49 procent av ledamöterna och ersättarna i landstingsfullmäktige män och 51 procent är kvinnor. Detta är en måttlig förskjutning från läget i jämställdhetsboksutslutet 2013, då fördelningen var den omvända.

Kommunlistorna

Även på kommunnivå var det endast 25 procent av valseglarna som var varvade år 2014, en marginell ökning med en procentenhet från 2010. Av de icke varvade listorna hade 20 procent trots allt jämn könsfördelning, medan 55 procent gav fördel åt män och 26 procent gav fördel åt kvinnor. Totalt sett hade alltså 39 procent jämn könsfördelning, antingen genom varvning eller på annat sätt, vilket också det är en ökning med en procentenhet från 2010. 41 procent av det totala antalet listor gav fördel åt män (jämfört med 46 procent år 2010), och 19 procent av det totala antalet kommunlistor gav fördel åt kvinnor (jämfört med 16 procent år 2010).

Av det totala antalet kandidater till kommunfullmäktige 2014 var 58 procent män och 42 procent kvinnor. 62 procent av listorna toppades av en man och 38 procent av en kvinna.

Bilden blir något bättre när man studerar vilka som blivit invalda i kommunfullmäktige. Med knapp marginal uppnås 60/40-målet om jämn könsfördelning i och med att 57 procent av ledamöterna och ersättarna i kommunfullmäktige är män och 43 procent är kvinnor (att jämföra med 58–42 efter valet 2010). Detta är i princip samma mönster som bestått ända sedan jämställdhetsboksutslutet började göras.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Övriga kommun- och landstingsuppdrag

Bilden förändras en aning när vi övergår till att studera de tyngsta kommunala och regionala uppdragen, dvs. uppdragen som kommunalråd och landstings/regionråd och samt platserna i kommunstyrelsen eller landstings/regionstyrelsen. Även om könsfördelningen inte är 50/50 har det skett en långsam utjämning så att samtliga dessa uppdragskategorier nu är fördelade på ett sätt som håller sig inom intervallet 40–60, dvs. jämn könsfördelning. Det är första gången sedan jämställdhetsboksluten började upprättas som detta är fallet.

Däremot kvarstår traditionella könsmönster på den kommunala nivån när det gäller så kallade ”mjuka” och ”hårda” nämnder, exemplifierade med socialnämnder respektive byggnadsnämnder. På båda områdena består en kraftigt ojämn könsfördelning, och den tidigare trenden till utjämning har stannat upp och i byggnadsnämndernas fall rentav gått bakåt.

I jämställdhetsboksluten specialstuderas också presidieuppdragen i kommunala bolag, ett område där det första bokslutet pekade på en näst intill total mansdominans. Sedan dess har utvecklingen förbättrats och fortsätter att göra det också i årets bokslut, men ännu är det långt kvar till jämn könsfördelning. Endast drygt var fjärde liberal presidieledamot är kvinna.

Folkpartiet Liberalerna som medlemsorganisation

Partistyrelsen har även följt upp utveckling i Folkpartiet Liberalernas medlemskår och de interna uppdragen inom partiorganisationen. Av partiets medlemmar är 56 procent män och 44 procent kvinnor, en andel som varit i princip oförändrad sedan jämställdhetsboksluten började.

Ungefär samma mönster finns bland de nyvärvade och bland de yngsta medlemmarna. Av de nyvärvade medlemmarna under 2014–15 var 63 procent män och 37 procent kvinnor. Andelen har varierat något från år till år, men utan att någon tydlig trend kan utläsas. Bland medlemmarna under 20 års ålder är numera 62 procent män och 38 procent kvinnor, vilket innebär ökade könsskillnader jämfört med tidigare jämställdhetsbokslut. Detta bör observeras inför framtiden.

Däremot är det skett en märkbar positiv utveckling när det gäller vilka som väljs till de tyngsta interna partiuppdragen, det vill säga som lokalförenings- eller kommunföreningsordförande samt länsförbundsordförande. Även om männen är fler på samtliga dessa poster ligger nu könsfördelningen bland lokalföreningsordförandena och länsförbundsordförandena inom spannet 60/40, dvs. jämn könsfördelning råder.

I den vidstående tabellen ges en översikt av den granskade statistiken. För vart och ett av måtten har det också angivits om det råder jämn könsfördelning samt om siffrorna för 2015 jämfört med 2011 visar på någon långsiktig trend. Om förändringen 2011–2015 är 2 procentenheter eller mindre anses det inte finnas någon trend, och då anges en nolla i kolumnen. Ett plustecken anger en trend i riktning mot jämnare könsfördelning och ett minustecken en trend i riktning mot ojämnare könsfördelning.

Av 17 nyckeltal har Folkpartiet Liberalerna jämn könsfördelning på tio stycken och ojämn könsfördelning på sju, vilket innebär en förbättring med två nyckeltal jämfört med 2011. Trenden går i riktning mot jämnare könsfördelning för åtta nyckeltal (2013: nio) och i riktning mot mindre jämn könsfördelning för tre nyckeltal (2013: två). För sex av nyckeltalen går det inte att utläsa någon trend.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

	Valet 2002	Bokslut 2005	Valet 2006	Bokslut 2007	Bokslut 2009	Valet 2010	Bokslut 2011	Bokslut 2013	Bokslut 2015	Jämn könsfördelning?	Förändring 2011–2015
Kommunfullmäktige	41% K 59% M		41% K 59% M		43% K 57% M	43% K 57% M	42% K 58% M	42% K 58% M	43% K 57% M	Ja	0
Kommunstyrelse		32% K 68% M		36% K 64% M	34% K 66% M		36% K 64% M	38% K 62% M	40% K 60% M	Ja	+
Kommunalförbundsstyrelse (inkl. oppositionsråd)		17% K 83% M		36% K 64% M	42% K 58% M		46% K 54% M	39% K 61% M	47% K 53% M	Ja	0
Gruppledare kommun		25% K 75% M		31% K 69% M	28% K 72% M		31% K 69% M	32% K 68% M	36% K 64% M	Nej	+
Byggnadsnämnd		24% K 76% M		25% K 75% M	28% K 72% M		28% K 72% M	30% K 70% M	27% K 73% M	Nej	0
Socialnämnd		63% K 37% M		59% K 41% M	60% K 40% M		58% K 42% M	57% K 43% M	57% K 43% M	Ja	0
Bolagspresidium		6% K 94% M		19% K 81% M	19% K 81% M		23% K 77% M	24% K 76% M	28% K 72% M	Nej	+
Landstingsfullmäktige	47% K 53% M		48% K 52% M		48% K 52% M	48% K 52% M	49% K 51% M	48% K 52% M	51% K 49% M	Ja	0
Landstingsstyrelse		39% K 61% M		41% K 59% M	45% K 55% M		45% K 55% M	42% K 58% M	48% K 52% M	Ja	+
Landstingsråd				31% K 69% M	27% K 73% M		44% K 56% M	44% K 56% M	40% K 60% M	Ja	-
Gruppledare landstinget				30% K 70% M	28% K 72% M		29% K 71% M	35% K 65% M	35% K 65% M	Nej	+
Medlemskåren		44% K 56% M		45% K 55% M	45% K 55% M		45% K 55% M	45% K 55% M	44% K 56% M	Ja	0
Medlemmar yngre än 20 år		32% K 68% M		43% K 57% M	38% K 62% M		42% K 58% M	46% K 54% M	38% K 62% M	Nej	-
Nyvärvade medlemmar		40% K 60% M		44% K 56% M	41% K 59% M		42% K 58% M	40% K 60% M	37% K 63% M	Nej	-
Ordförande lokal förening (som ej är kommunförening)		23% K 77% M		27% K 73% M	27% K 73% M		28% K 72% M	34% K 66% M	41% K 59% M	Ja	+
Ordförande kommunförening		30% K 70% M		30% K 70% M	28% K 72% M		29% K 71% M	33% K 67% M	38% K 62% M	Nej	+
Ordförande länsförbund		32% K 68% M		26% K 74% M	36% K 64% M		28% K 72% M	36% K 64% M	44% K 56% M	Ja	+

Källa: Folkpartiet Liberalernas kontaktregister samt SCB

Folkpartiet Liberalernas liberala feministiska engagemang ska genomsyra både politiken och organisationen. Vi vet att jämställdhet inte bara handlar om att undanröja formella hinder utan också om att ganska attityder, arbetssätt och inrotade rutiner. Det är detta som skapar en organisationskultur där alla, oavsett kön, känner sig lika välkomna och har lika möjligheter att engagera sig och bidra med sitt kunskande.

Folkpartiet Liberalerna påverkas som organisation av att vi är en del av ett samhälle som inte är fullt jämställt. De föreställningar om kön som upprätthåller den bristande jämställdheten får också genomslag internt. Därför ska vi fortsätta att noggrant följa upp den interna jämställdheten i vårt parti.

Vi välkomnar att en långsam men positiv utveckling har skett på vissa håll, men vi ska också självkritiskt konstatera att det återstår många saker att uträtta. Detta visades inte minst vid valet 2014 där det sammantagna resultatet av många olika nomineringsprocesser ledde till en skev könsfördelning. Samtidigt kan det också noteras att könsfördelningen blivit jämnare på många av de ledande uppdragen i lokalföreningar, länsförbund, kommuner och landsting/regioner.

Partistyrelsen vill höja ambitionerna med det interna jämställdhetsarbetet. Ett uttryck för detta är att frågan lyfts fram som ett av de fjorton prioriterade förändringsprojekten i verksamhetsplanen fram till 2018. Målet är självklart: Folkpartiet Liberalerna ska i alla delar av Sverige vara ett attraktivt parti för både kvinnor och män att engagera sig i och företräda i valda församlingar.

Partistyrelsens yrkanden med anledning av jämställdhetsbokslutet återfinns i PS-förslag 4 till landsmötet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Bilaga 6. Ungdomsbokslut för Folkpartiet Liberalerna

I den verksamhetsplan som partistyrelsen antagit för perioden 2015–2018 är ett av de fjorton särskilda uppdragen att verka för att fler unga engagerar sig i Folkpartiet Liberalerna. Partistyrelsen fastslår i verksamhetsplanen följande:

”Liberala Ungdomsförbundet lockar unga människor till politiken och Folkpartiet. Dessutom bidrar LUF-medlemmar som engagerar sig i Folkpartiet med förnyring, erfarenhet och kompetens. I arbetet med förnyelse och förändring, är LUF en självklar pusselbit och en viktig resurs för Folkpartiet. Övergången från att vara medlem i ungdoms- och studentförbund till att bli medlem och engagerad i Folkpartiet ska vara enkel och självklar.”

Utifrån detta har partistyrelsen satt upp målet att vi ska öka andelen unga medlemmar i Folkpartiet Liberalerna och antalet unga aktiva i Folkpartiet Liberalerna, samt att LUF ska vara en aktiv del i valkampanjen 2018. För att uppnå dessa mål ska Folkpartiet Liberalerna involvera LUF i partiets förnyelsearbete, ta till vara den kompetens som finns i LUF:s kompetens när vi t.ex. utformar utbildningar samt säkerställa andelen unga med en ungdomskvot till kommande ledar- och kandidatutbildningar. Likaså ska Folkpartiet Liberalerna och LUF utveckla arbetet med gemensamma politiska utspel och samarrangera aktiviteter.

I denna bilaga till verksamhetsberättelsen vill partistyrelsen redovisa statistik över nuläget. På grund av upptäckta osäkerheter i den äldre statistiken avstår dock partistyrelsen från att göra jämförelser med läget 2013. Avseende det fortsatta arbetet hänvisar partistyrelsen till verksamhetsplanen.

I detta bokslut avses med ”ungdomar” personer som är yngre än 30 år. Att partistyrelsen valt denna avgränsning beror på att den används av Statistiska centralbyrån (SCB), och därmed underlättas jämförelser med offentlig statistik.

I valet till Europaparlamentet 2014 var 12,5 procent av Folkpartiet Liberalernas kandidater ungdomar, en klar ökning jämfört med valet 2009 då andelen låg på 7,1 procent. Ingen av de valda ledamöterna till Europaparlamentet var dock yngre än 30 år, vare sig 2009 eller 2014.

Av Folkpartiet Liberalernas riksdagskandidater i valet 2014 var 10,4 procent yngre än 30 år, en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med valet 2010. Av de valda riksdagsledamöterna 2014 var 10,5 procent (dvs. två personer) yngre än 30 år, vilket är i nivå med genomsnittet för riksdagen som helhet där andelen unga låg på 10,9 procent. Vid valet 2010 invaldes ingen liberal riksdagsledamot som var yngre än 30 år.

Av landstings/regionkandidater i valet 2014 var 7,4 procent yngre än 30 år, en ökning med 1,9 procentenheter jämfört med valet 2010. Av partiets ledamöter i landsting och regioner efter valet 2014 var 5,2 procent yngre än 30 år, jämfört med 2,6 procent efter valet 2010. Andelen ungdomar i landstings- och regionpolitiken har alltså ökat märkbart, men ungdomarna är fortfarande underrepresenterade både jämfört med andra partier och jämfört med andelen i befolkningen.

Av Folkpartiet Liberalernas kandidater till kommunfullmäktige 2014 var 6,7 procent yngre än 30 år, en ökning med måttliga 0,6 procentenheter jämfört med valet 2010. Av de invalda ledamöterna var andelen ungdomar 4,1 procentenheter efter valet 2014, att jämföra med 4,9 procent efter valet 2010. Medan andelen unga ökat i riks- och landstings/regionpolitiken har den alltså minskat i kommunpolitiken.

Det kan noteras att andelen ungdomar som är ledamöter eller ersättare i kommun- eller landstings/regionfullmäktige har sjunkit ytterligare mellan 2014 och 2015. En tänkbar förklaring är oklarheter i kontaktsystemet, där medlemmarnas politiska uppdrag ska registreras. En annan förklaring är att många ungdomar kan ha invalts när de var 28–29 år gamla och alltså hunnit fylla 30 år.

Andelen ungdomar är något högre ut i de kommunala nämnderna. Stickprovsvis har studerats andelen ungdomar i socialnämnder och byggnadsnämnder, och i båda fallen är andelen ungdomar högre än i kommunfullmäktige. Det sker alltså en viss rekrytering av ungdomar till kommunala uppdrag även om fullmäktigeplatsen dröjer. Det kan också noteras att partiet (i augusti 2015) har två kommunalråd som är yngre än 30 år.

På landstings- och regionnivån har ingen studie gjorts av andelen ungdomar i nämnder, kommittéer och dylikt. Däremot visar Folkpartiet Liberalernas kontaktregister att det inte finns några unga liberaler i landstingsstyrelserna eller bland gruppledarna eller landstingsråden.

Bland Folkpartiet Liberalernas medlemmar är 7 procent mellan 18 och 29 år. Det är fortfarande en underrepresentation i förhållande till andelen unga i väljarkåren, men klart bättre än andelen unga på politiska uppdrag. Andelen ungdomar som har ordförandeuppdrag i den

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

interna partiorganisationen är fortsatt låg, men det finns ett antal ungdomar som är ordförande för sina lokala föreningar eller kommunföreningar.

	Val 2010	Val 2014	2015	Varav kvinnor	Varav män
	Andel 18–29 år	Andel 18–29 år	Andel 18–29 år		
Riksdagen, kandidat	9,5 %	10,4 %			
Riksdagen, invald	0 %	10,5 %			
Landstingsfullmäktige, kandidat	5,5 %	7,4 %			
Landstingsfullmäktige, invald ledamot	2,6 %	5,2 %			
Landstingsfullmäktige, ledamot eller ersättare			4 %	33 %	67 %
Landstingsstyrelse			0 %
Landstingsråd			0 %
Gruppledare landstinget			0 %
Kommunfullmäktige, kandidat	6,1 %	6,7 %			
Kommunfullmäktige, invald ledamot	4,9 %	4,1 %			
Kommunfullmäktige, ledamot eller ersättare			3 %	38 %	62 %
Kommunstyrelse			1 %	25 %	75 %
Kommunalråd			4 %	50 %	50 %
Gruppledare kommun			2 %	75 %	25 %
Byggnadsnämnd			4 %	43 %	57 %
Socialnämnd			5 %	38 %	62 %
Bolagspresidium			0 %
Medlemskåren			7 %	35 %	65 %
Ordförande lokal förening			5 %	100 %	0 %
Ordförande kommunförening			1 %	25 %	75 %
Ordförande länsförbund			0 %

Källa: Folkpartiet Liberalernas kontaktregister samt Valmyndigheten

Bilaga 7. Partistyrelsens åtgärder med anledning av valanalysen 2014

Vid partirådet den 21 november 2014, där valanalysgruppens rapport behandlades, gavs partistyrelsen följande uppdrag:

1. att ta fram förslag till idéprogram för politiska huvudområden såsom ekonomi och sysselsättning samt välfärdspolitik, för behandling på landsmöte eller partiråd
2. att ta fram en långsiktig kommunikationsstrategi för Folkpartiet Liberalerna
3. att utveckla en strategi för Folkpartiet Liberalernas synlighet i hela landet
4. att vidta lämpliga åtgärder för att förändra partiets nomineringsprocesser med sikte på förnyring, förnyelse och jämställdhet
5. att ta upp rapporten "Liberala svar på landsbygdens utmaningar" till behandling
6. att till landsmötet 2015 redovisa de övriga åtgärder som vidtagits med anledning av valanalysgruppens förslag och rekommendationer

Partistyrelsen har vidtagit följande åtgärder:

1. Globaliseringskommissionen och välfärdskommissionerna, med totalt fjorton politiska arbetsgrupper, har tillsatts med uppdrag att utveckla liberal politik för mandatperioden 2018–2022 och därefter. Genom de båda kommissionerna ges en särskild prioritet åt de politiska huvudområdena ekonomi och sysselsättning samt välfärdspolitik.
2. I partiets verksamhetsplan är framtagandet av en kommunikationsstrategi ett särskilt huvudområde. En arbetsgrupp har tillsatts för att utveckla strategin. Kommunikationsstrategin ska hjälpa oss att vara konsekventa och tydliga i beskrivningen av vår ideologi och politik, och sätta ord på de kärnvärden och värderingar som genomsyrar partiprogrammet. Kommunikationsstrategin ska också tydliggöra strategiska val av till exempel uttryck, målgrupper och kommunikationskanaler. Den ska vara ett stöd för Folkpartiet Liberalernas kommunikation i både tal och skrift på alla olika nivåer.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

3. En röd tråd i verksamhetsplanen 2015–2018 är att stärka Folkpartiet Liberalerna som ett rikstäckande parti. Det gäller såväl synlighet som organisation. En riktad satsning, Uppdrag Hela landet, genomförs för att stärka partiet på lokal nivå vad gäller ledarskap, politik och kommunikation. På så sätt kan vi trygga en stark liberal röst i svensk kommun- och landstingspolitik.
4. Den interna jämställdheten och arbetet för rekrytering av fler ungdomar är två särskilda huvudområden i verksamhetsplanen. För en närmare beskrivning hänvisar partistyrelsen till inledningsavsnitten i jämställdhetsbokslutet respektive ungdomsbokslutet.
5. Rapporten ”Liberala svar på landsbygdens utmaningar” har behandlats av partistyrelsen och ett landsbygdspolitiskt program har antagits, ”Framtidsbygden”.
6. Med ovanstående, samt med hänvisning till vad som redovisas i andra avsnitt av verksamhetsberättelsen, anser partistyrelsen att uppdrag nr 6 också är slutfört.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Decharge rapport

för perioden november 2013–oktober 2015

Decharge (från franskans décharge – ansvarsfrihet) är en oberoende granskning och ett uttalande om vissa förhållanden.

Folkpartiet liberalernas dechargeutskott, valt vid landsmötet 2013 överlämnar härmed sitt yttrande till landsmötet 2015. Yttrandet ligger till grund för landsmötets behandling av riksorganisationens förvaltnings- och verksamhetsberättelse. Genom framläggandet av yttrandet har dechargeutskottet därmed genomfört sitt uppdrag från landsmötet 2013.

Partiets arbete tiden mellan landsmötet 2013 och 2015 har till stora delar präglats av valen 2014. Det har inte legat i dechargeutskottets uppdrag att utvärdera valrörelsen vilket valanalysgruppen har gjort. Utskottet konstaterar att de rekommendationer som valanalysgruppen tog upp i sin rapport och som sedan beslutades att ges till partistyrelsen som uppdrag på partirådet, i november 2014, har fullföljts av partistyrelsen.

Valen 2014 innebar en tillbakagång för Folkpartiet. Till Europaparlamentet förlorade vi ett mandat och i riksdagen tappades fem mandat, samt att gick vi från att ha varit i regeringsställning till att gå i opposition. Detta har inneburit en kraftigt försämrad ekonomisk situation för riksorganisationen och också för många länsförbund. Ett antal personer har fått lämna sina anställningar hos Folkpartiet, vilket naturligtvis gett återverkningar i det interna arbetet.

Med insikten om behovet av förnyelse för att vända den negativa trenden antog partistyrelsen den 20 mars 2015 en verksamhetsplan för åren 2015-2018, "Liberal kraftsamling". Verksamhetsplanen har ett helhetstänk, som dechargeutskottet välkomnar, och bygger på fyra huvudområden, "Ny politik" - "Ökat engagemang" - "Effektiv kommunikation" - "Professionell organisation". Dechargeutskottet anser att planen är både lättfattlig och konkret med tydliga mål och arbetssätt. Partistyrelsens främsta uppgift under den kommande perioden blir att föra ut verksamhetsplanen i Folkpartiet och att uppmuntra till att ett långsiktigt arbete sker i länsförbunden för att planen ska bli verklighet.

Partiledningens och partistyrelsens arbete fungerar väl både administrativt och arbetsmässigt. Utskottet anser fortfarande att partiledningens viktiga roll som partiets yttersta ledning bör utvecklas med en förbättrad kontakt med länsförbunden, särskilt med de länsförbund som efter valet 2014 inte längre har någon riksdagsledamot.

Partiets **centrala arrangemang och utbildningar** håller en fortsatt hög kvalitet och är mycket uppskattade. Dock finns det en efterfrågan om att på större arrangemang bör det vara möjligt att erbjuda seminarium med olika nivåer som passar den erfarenhet av politiken som personen har.

Folkpartiet har i dag ett antal **nätverk/organisationer** som drivs av engagerade och kompetenta personer. Dechargeutskottet har tidigare rekommenderat partistyrelsen att ta fram riktlinjer och se över stödet till nätverk och organisationer och vi ser nu med tillfredsställelse att detta finns med i verksamhetsplanen.

Dechargeutskottet finner att partiet på ett framgångsrikt sätt fortsatt arbetet med utnyttjandet av de **digitala kommunikationsvägarna**. Genom rätt användande av tekniken kan fler medlemmar delta i arbetet och fler sympatisörer nås. Arbetet med den nya hemsidan har engagerat många och utskottet tycker att förankringsarbetet kunde varit bättre men har samtidigt förståelse för de begränsade resurser som står till förfogande. Dechargeutskottet tror att den nya hemsidan tillsammans med det nya intranätet kan ge Folkpartiet de verktyg som behövs för att möta framtiden digitalt.

För att Folkpartiet ska växa är **medlemsutvecklingen** en av de mest centrala uppgifterna som partistyrelsen ansvarar för. Genom det tydliga mål som är framtaget för varje länsförbund fram till 2018, tillsammans med regelbunden uppföljning, tror dechargeutskottet att detta kommer att bidra till ökat fokus på medlemsvärning och medlemsvård. Folkpartiet har under perioden infört central administration av medlemsavgifter enligt beslut som fattades på landsmötet 2011. I partiet finns skilda meningar om hur lyckosamt detta hittills varit för verksamheten. Ett medlemsregister lyder under personuppgiftslagen och måste hanteras i enlighet med den och därför kan central administration vara att föredra. Dock är kontakten mellan medlemmarna

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

och den lokala föreningen viktig för att bygga den sociala kopplingen och särskilt gäller detta informationen om de som har kommit som nya medlemmar.

När det gäller Folkpartiets **jämställdhetsarbete** anser dechargeutskottet att partiet till stora delar har uppfyllt det uppdrag som landsmötet beslutade om 2013. Dock krävs fortsatt arbete inom flera områden för att partiet ska nå upp till kraven på ett jämställt parti.

Sammanfattningsvis finner dechargeutskottet efter utförd granskning, att partistyrelsen som ansvarig, har påbörjat ett professionellt och ambitiöst utvecklings- och förnyelsearbete efter valförlusten 2014. Det är ett arbete som måste genomföras långsiktigt för att nå en liberal framgång i valet 2018.

Sverige 2015-10-05

Ann Catrine Fogelgren,
ordförande

Ulf Fridebäck
Torsten Källberg
Carola Larsson

Marianne Normark
Perallan Orrbeck
Marita Sander Schale

Partistyrelse och partiledning

Partistyrelsen leder Folkpartiets verksamhet mellan landsmötena och består av partiordföranden, partiets förste och andre ordförande, 21 av landsmötet utsedda ledamöter samt partisekreteraren. Därtill utser Liberala Ungdomsförbundet två representanter, varav en från Liberala Studenter. Liberala kvinnor utser en representant som adjungeras. Partistyrelsen har sammanträtt 20 gånger under perioden.

Partistyrelsen ansvarar bl.a. för att landsmötets beslut verkställs, t ex jämställdhetsboks-lutet vars resultat granskas av dechargeutskottet i denna rapport. Dessutom fick partistyrelsen i uppdrag av landsmötet att verka för ett nytt lärarlyft med inriktning på barn i behov av särskilt stöd. Dechargeutskottet anser att Folkpartiet i regeringssamarbetet under regeringsinnehavet verkat i denna riktning, t ex. när speciallärarutbildningen utökades med 100 utbildningsplatser fr.o.m. 2015. Fram till 2014 genomfördes också en utbildningssatsning riktad till förskollärare avseende barn i behov av särskilt stöd. Dechargeutskottet anser att partistyrelsen har verkställt de uppdrag som landsmötet 2013 beslutat.

Partistyrelsen utser även partiledning. Partiledningen har hand om partiets löpande angelägenheter och tjänstgör som partistyrrelsens verkställande organ. Partiledningen sammanträder ungefär en gång i månaden. Under hösten 2014 har partiledningen haft många fler sammanträden beroende på det politiska läget. Dechargeutskottets granskning visar att partistyrrelsens och partiledningens verksamhet administrativt sköts utan anmärkning.

Dechargeutskottet har i flera tidigare rapporter noterat att partistyrelse och partiledning internt haft en något anonym profil. Det är viktigt att det som högsta ledningen tror på och vill satsa på kommuniceras effektivt till alla delar av partiet. Då krävs tydligt formulerade mål, tydligt ledarskap och effektiv kommunikation. Dechargeutskottet konstaterar nu att verksamhetsplanen 2015-2018, Liberal kraftsamling, på många punkter innebär att arbetet med att genomföra den bör bidra till att få Folkpartiets högsta ledning och dess målsättningar att bli tydligare för alla i Folkpartiet.

Utvecklingsområden och förbättringsförslag

Genomförandet av verksamhetsplanen, Liberal Kraftsamling, är nödvändig för att ge väljarna ett tydligt svar på vad vi står för och varför Folkpartiet behövs i svensk politik.

Medlemsavgiftssystem, medlemsutveckling och organisation

Den nya centrala medlemsavgiftssystemet, som infördes vid årsskiftet 2014, får såväl ris som ros. Dechargeutskottet konstaterar i sin granskning med enkäter till länsförbunden att bilden pendlar mellan att ”det inte fungerar” till att ”det fungerar mycket bra”. På många håll upplevs systemet som alltför anonymt.

Kontakten med medlemmar som inte betalt sin avgift har två ggr under perioden överlätit till ett telemarketingföretag, som inte känner de berörda medlemmarna. Informationen till kommunföreningarna om rutinerna och tidsplaner för utskick av inbetalningskort, kravbrev, samtal från call-center osv uppfattar dechargeutskottet som bristfälliga. Det förekommer dock

HITTA I HÄNDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

också uppfattningar i länsförbunden att avgiftssystemet är välfungerande med en tydlighet att den som inte betalar sin medlemsavgift stryks ur systemet.

Dechargeutskottet ser det som angeläget att tillfråga medlem som inte betalar sin medlemsavgift varför de inte längre önskar vara medlem i Folkpartiet, men det bör göras av folkpartiföreningarna själva och i möjligaste mån inte behöva överlåtas till en extern part.

Dechargeutskottet uppmärksammar också att vissa kommunföreningar har en flitig användning av modellen med hedersmedlemskap. Modellen innebär att de berörda medlemmarna inte gör ett aktivt val att vara medlem i partiet, vilket ur demokratisk synpunkt och integritetsmässigt är tvivelaktigt.

Medlemsutvecklingen är fortsatt svag med en procentuell minskning med 7 procentenheter mellan 2013 och 2014. Dechargeutskottet noterar med tillfredsställelse att en ambitiös medlemsrekryteringskampanj startat ”Vi skall bli fler” med målet om 18000 medlemmar år 2018. Nedbrytningen av målet på kommunföreningsnivå med tydliga mål för varje år under kampanjen blir en tydlig utmaning för varje förening.

Efter valet 2014 genomfördes en förändring av Folkpartiets centrala organisation. Parti- och riksdagskansliet huserar nu tillsammans under samma tak och antalet tjänstemän är starkt reducerat efter att arbetsbrist uppstått efter valet 2014. Också förlusten av många tjänstemän med liberal färg i regeringskansliet är kännbar. Dechargeutskottet noterar den snabbt genomförda förändringen med en organisatorisk anpassning till ändrade ekonomiska förutsättningar efter valresultatet hösten 2014.

I dechargeutskottets utlåtande 2013 framförde utskottet att partistyrelsen borde genomföra en organisationsöversyn där bland annat en översyn av personalorganisationen ingår. Dechargeutskottet har tidigare påpekat att personalorganisationen i Folkpartiet kan upplevas som splittrad med uppdelning mellan riksorganisation och enskilda länsförbund. Den splittrade bilden kvarstår. Enligt dechargeutskottet är inte den förändring som gjorts inom de centrala kanslierna tillräcklig för att uppnå en maximalt effektiv och samlad personalorganisation.

Utvecklingsområden och förbättringsförslag

Det är nödvändigt att informationen om nya medlemmar omgående når kommunföreningen och att kommunföreningen i sin tur snabbt kontaktar nya medlemmar och i övrigt prioriterar medlemsvård.

Arbetet med översyn av organisationen behöver fortsätta med fokus på kopplingen mellan länsförbunden och riksorganisationen.

Centrala arrangemang och utbildningar

Folkpartiets centrala arrangemang är viktiga. Från dessa hämtar medlemmarna information, inspiration, kunskapsutbyte och socialt nätverkande.

Genomförandet av arrangemangen kräver betydande resurser både personellt och ekonomiskt, särskilt kännbart blev detta efter valet 2014. Dechargeutskottet har granskat landsmötet 2013, riksmötena 2014 och 2015 samt partiråden i februari och november 2014. Även ett flertal länslednings- gruppleddar- och ombudsmannakonferenser samt interna utbildningar har granskats.

Förhandlingsordningen gällande landsmötet ändrades 2011 till fasta debatttider, utskottet kan notera att denna ändring har mottagits väl.

Under landsmötet 2013 fick dess mötespresidium kritik för hanteringen gällande plädering vid val till partistyrelse. Antalet pläderingar begränsades och ett stort antal reservanter ansåg att hanteringen från mötespresidiets sida kom att innebära ett olyckligt avsteg från förhandlingsordningen och att det klubbades igenom alltför snabbt. Dechargeutskottet vill påpeka att det är särskilt viktigt vid personval att tid avsätts så att ingen känner sig förbigången eller inte har möjlighet att framföra sina åsikter. Folkpartiets landsmöte har alltid kännetecknats av öppenhet och lyhördhet och så bör det förbli.

Riksmötena fyller en viktig funktion och intresset för att delta överträffar ofta det planerade deltagarantalet. Kvaliteten på arrangemangen är överlag hög och det visar också de utvärderingar som görs. Till riksmötena kommer alltifrån medlemmar som är nya till de som har varit med i många år. När ett så stort antal företrädare samlas bör de seminarium som erbjuds kunna nivågrupperas för att alla ska kunna finna en nivå som passar den erfarenhet av politiken som personen har. Speciella seminarier och introduktioner har också hållits, särskilt riktade till nya medlemmar. Riksmötet 2015 var startskottet för partiets förnyelse under parollen ”Liberal kraftsamling” vilket präglade hela mötet och uppskattades mycket av deltagarna.

Inom partiet har vi många kompetenta företrädare, dock är utbudet av talare ibland alltför begränsat i konferensprogrammet, menar dechargeutskottet. Detta är särskilt utmärkande för

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

de mindre samlingarna som t.ex. ledningskonferenserna där partiets ledande personer deltar. Externa talare med annat perspektiv än det partipolitiska kan tillföra mycket.

Partiråden fyller en alltmer viktig roll där centrala frågor står på dagordningen. Rådet upplevs av de närvarande som ett bra forum där det är lätt att lyfta åsikter och träffa företrädare från hela landet. Det är också viktigt för interndemokratien att beslut fattas av partirådet som företräds av medlemmar från samtliga länsförbund.

Många länsförbund har i dag en ansträngd ekonomi och för att så många som möjligt ska få ta del av centrala arrangemang skulle programpunkter kunna spelas in för att sedan läggas ut på webben. Dechargeutskottet tror också att det finns flera nya sätt att idag nå ut till medlemmar runt om i landet digitalt.

Folkpartiet genomför även olika arrangemang för personalen, t ex telefonkonferenser och ombudsmannaträffar. Via telefonkonferenserna får man snabbt ut information till alla, och även om det blir en envägskommunikation upplevs de som ett bra komplement. Ombudsmannaträffarna är viktiga, även om de tar både tid och resurser i anspråk. Träffarna ger inte bara tillfälle till kunskapsinhämtning utan också till social samvaro och erfarenhetsutbyte. Sammantaget upplevs det lokalt att riksorganisationen har blivit mer professionell och att man önskar ett mer fördjupat och nära samarbete med ombudsmännen. Detta välkomnas av dechargeutskottet.

Under 2014 har också en mängd utbildningar genomförts med valinriktning. Några exempel är kandidatutbildningar för listettor på kommun- landstings- och regionslistor, valskolor, kommunalrådsskola, personalutbildningar, individuell coach i retorik och EU-utbildning för ombudsmän och politiska sekreterare.

Under 2015 är utbildning en av hörnstenarna i Folkpartiets verksamhet. Det finns ett omfattande studiematerial och Studieförbundet Vuxenskolan är samarbetspartner och har flera anpassade utbildningar. En ny satsning är Uppdrag hela landet med ett samlat grepp om utbildningarna och tydliga åtaganden för deltagare. Det är ett nytt sätt att arbeta med mål, ansvar och uppföljning.

Dechargeutskottet noterar det ökade samarbetet med Studieförbundet Vuxenskolan med tillfredsställelse. Ett basutbud med utbildningar som kan användas i hela landet bidrar till en högre professionalitet och är tidsbesparande för länsförbunden. Dechargeutskottet tror också på en utveckling av ett webbaserat utbildningspaket så att föreningar med ett färre antal medlemmar kan delta.

Utvecklingsområden och förbättringsförslag

Den nya digitala tekniken kan ge fler medlemmar möjlighet att delta i sammankomsterna och utbildningar utan att fysiskt vara på plats.

Nätverk och samverkande organisationer samt internationell verksamhet

Dechargeutskottet har granskat samverkande organisationer och nätverk som verkar i samarbete med Folkpartiet. Det finns likheter mellan de olika organisationerna, men också skillnader då de inte verkar under samma förutsättningar. I linje med vad dechargeutskottet i många tidigare rapporter påtalat står nu i verksamhetsplanen att tydliga kriterier för vilka förutsättningar som gäller för nätverk i Folkpartiet ska tas fram och vilket stöd från riksorganisationen dessa ska erbjudas. Det är en förbättring av Folkpartiets förhållande till nätverken och samverkande organisationerna. I planen bör också, som dechargeutskottet tidigare påpekat, ingå uppföljning och utvärdering av verksamheten som bedrivs.

Syftet med Folkpartiets internationella verksamhet är att påverka systerpartier och internationella samarbetsorgan i linje med Folkpartiets idéer samt att underlätta nätverksbyggande mellan Folkpartiets företrädare och politiker i andra liberala partier. Folkpartiet är medlem i Liberala Internationalen och ALDE-partiet och det finns ett starkt Folkpartiengagemang också i Silc, en liberal stiftelse som arbetar med demokratibistånd. Det finns också ett internationellt utskott.

Det är med tillfredsställelse som dechargeutskottet kan konstatera att samarbetet med de liberala systerpartierna fungerar väl. Folkpartiet är också aktivt i de liberala medlemsorganisationerna ALDE och Liberala Internationalen (LI) och samarbetar även nära med SILC i internationella frågor.

Utvecklingsområden och förbättringsförslag

Dechargeutskottet vill peka på möjligheten att utveckla nätverken som referensgrupper som kan bli en genväg in i Folkpartiet för nya medlemmar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Kommunikation och kampanj

De två valkampanjerna under perioden har i detalj analyserats av valanalysgruppen som berömvärdt snabbt presenterade en ambitiös rapport bara några månader efter förlustvalet 2014. Dechargeutskottet noterar att de uppdrag partirådet 2014 gav till partistyrelsen, med anledning av valanalysrapporten, är besvarade och åtgärdade.

En lång rad förnyelsearbeten har inletts i Folkpartiet. Det är, uppfattar dechargeutskottet, en kraftig förändring som partiets ledning nu inlett under parollen Liberal kraftsamling. Det är, tror utskottet, inte enbart en kosmetisk förändring (även om den också innebär just en positiv grafisk sådan) utan är, tror utskottet, en förändring i djupet på organisatorisk bas. Att partiledning och partistyrelse ställer kvantitativa krav på medlemsvärning, att ledande lokala företrädare ska formulera mål med verksamheten m.m. är positivt.

En ny s.k. samtalskampanj startades hösten 2015 och innebär ett nytänk i kampanjverksamheten. Dechargeutskottet noterar detta som får utvärderas i kommande rapport.

Jämställdhetsarbete

Detta är det sjätte jämställdhetsboks slutet som presenteras i verksamhetsberättelsen och dechargeutskottet har enligt landsmötets beslut i uppdrag att granska boks slutet.

Dechargeutskottet kan konstatera att Folkpartiet aktivt har fortsatt arbetet med jämställdheten och att de mål som sattes på landsmötet 2013 är till del uppfyllda. Dechargeutskottet vill betona att partistyrelsen måste uppmärksamma den ojämna könsbalans som finns när det gäller listorna till EU-val, riksdag, kommun och landsting. Partistyrelsen har ett särskilt ansvar att lyfta jämställdhetsfrågor i sina kontakter med länsförbunden.

Jämn könsfördelning i arbetsgrupper

Tillse att det normalt är en fördelning av minst 40 % av vardera könet i centrala arbetsgrupper och programgrupper.

Av de femton arbetsgrupperna som tillsatts inom ramen för välfärds- och globaliseringskommissionerna har könsfördelningen varit förhållandevis jämn. Åtta kvinnor har varit ordförande och sju har varit män. Där skillnader funnits har det handlat om enstaka personer.

Jämställd profil

Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets marknadsföring.

Partiets viktigaste arrangemang, de två senaste riksmötena 2014 och 2015, har uppfyllt kraven på jämn könsfördelning bland talare och medverkande. Likaså på partiets externa kampanjnivå där de viktigaste budbärare på nationell nivå 2014 varit partiledare Jan Björklund och de tre övriga statsråden Maria Arnholm, Birgitta Ohlsson och Erik Ullenhag. Så även de tre namnen på Europalistan Marit Paulsen, Cecilia Wikström och Jasenko Selimovic.

Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys

Integrera jämställdhetsperspektivet i Folkpartiets beslutsfattande på central nivå och i partiet som helhet. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna genom seminarier vid riksmöten, grupp- eller länsledningskonferenser, konferenser för nomineringskommittéer m.m. samt dialog även med riksdagsgruppen. Följ upp könsfördelning bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.

Det är positivt att partistyrelsen har lyft fram att den interna jämställdheten är ett av fjorton mål i den verksamhetsplan som framställs för 2014-2018. Det tåta samarbetet mellan partiet och Liberala Kvinnor samt samlokaliseringen bör vara till fördel för att utveckla det interna jämställdhetsarbetet.

Listan inför Europavalet uppfyllde inte kravet på jämn könsfördelning som formulerades vid landsmötet 2013. Riksdagslistorna är där jämställdheten har fungerat allra sämst. Tjugo listor toppades av en man och nio av en kvinna. I riksdagsvalet invaldes fjorton män och fem kvinnor, det vill säga 74 % män och 26 % kvinnor. Avsägelse har gjort att det ser lite bättre ut, nu är det 63 % män och 37 % kvinnor. Detta innebär att riksdagsgruppen under innevarande period inte uppfyller kraven på jämn könsfördelning. För ett litet parti som Folkpartiet är det könsfördelningen på listornas förstanamn som är det centrala. I nuvarande system så är det partierna som rangordnar kandidaterna, men sedan väljarna sagt sitt via personkryss kan utfallet bli ett annat.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Av landsting- och regionlistorna (exklusive Gotland) var endast 25 % varvade. Det är alltså bara var fjärde kandidatlista som uppfyller partiets interna krav på varvade listor. Trots detta blev utfallet väldigt gott. Bland invalda i landsting och regioner är det en jämn könsfördelning, 51 % kvinnor och 49 % män.

Av kommunlistorna var bara 25 % varvade men bilden blir något bättre när vilka som blivit invalda i kommunfullmäktige studeras. Målet nåddes med knapp marginal om jämn könsfördelning. Bland övriga kommun- och landstingsuppdrag kvarstår traditionella könsmonster på den kommunala nivån när det gäller "hårda" och "mjuka" nämnder.

Av partiets medlemmar är 56 % män och 44 % kvinnor. En andel som varit i princip oförändrad sedan jämställdhetsboks slut infördes. Samma mönster finns bland de nyvärvade och de yngsta medlemmarna. Bland medlemmar under 20 år är 62 % män och 38 % kvinnor.

Jämställdhetsboks slut

Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte, ett jämställdhetsboks slut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden på både riksnivå och länsförbunds nivå. Jämställdhetsboks slutet bör om behov föreligger innehålla förslag för att stärka den interna jämställdheten och arbetet med jämställdhetsintegrering.

Med framställt jämställdhetsboks slut konstaterar dechargeutskottet att partistyrelsen genomfört sitt uppdrag. Partistyrelsen bör fortsätta att göra jämställdhetsanalyser på könsfördelning på partiets alla delar och verksamheter med målet att uppnå en jämn könsbalans.

Nationella kandidatlistor

Uppmana nomineringskommittén inför Europaparlamentsvalet 2014 arbeta aktivt och uppsökande och förberedande för att skapa underlag för en lista med jämn könsfördelning. Vartannat namn på valsedeln bör vara en kvinna, vartannat en man. Det gäller särskilt de översta platserna. Om listan trots detta inte är varvad bör den på annat sätt ha jämn könsfördelning. Om partistyrelsen väcker frågan om en riksdagslista inför riksdagsvalet 2014 ska detsamma gälla även för den.

Listan inför Europavalet uppfyllde inte kravet på jämn könsfördelning som formulerades vid landsmötet 2013. Den nationella riksdagslistan fyllde kravet på jämn könsfördelning. Dechargeutskottet uppmanar partistyrelsen att fortsätta arbeta aktivt i riktning mot ett jämnare utfall mellan könen till nästa val.

Utvecklingsområden och förbättringsförslag

Det är viktigt att fortsätta kartlägga jämställdheten och trycka på för att fördelningen mellan könen på politiska uppdrag ska bli jämn.

Det är också viktigt att försöka förändra de traditionella könsmonstren på den kommunala nivån när det gäller "hårda" och "mjuka" nämnder.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Valberedningens förslag

Partistyrrelse

Presidium:

Jan Björklund, Stockholm, partiordförande
Helene Odenjung, Göteborg, förste vice ordförande
Erik Ullenhag, Stockholm, andre vice ordförande

Ledamöter i alfabetisk ordning:

Jonas Andersson, Partille
Lotta Edholm, Stockholm
Anna Ekström, Karlskrona
Per-Åke Fredriksson, Gävle *Nyval*
Roger Haddad, Västerås
Robert Hannah, Göteborg *Nyval*
Frida Johansson Metso, Stockholm
Ulrika Landergren, Kungsbacka
Christer Nylander, Kristianstad
Birgitta Ohlsson Klamberg, Stockholm
Mats Persson, Lund
Carina Sándor, Skinnskatteberg
Jasenko Selimovic, Göteborg/Bryssel *Nyval*
Anna Starbrink, Stockholm
Torkild Strandberg, Landskrona
Jens Sundström, Alvik, Norrbotten
Anna Svalander, Borås
Maria Weimer, Uppsala *Nyval*
Ulrica Westerlund, Umeå *Nyval*
Ingeborg Wiksten, Sundsvall
Anna Ågerfalk, Örebro *Nyval*

I partistyrrelsen ingår också partisekreteraren. Till partistyrrelsen adjungeras två representanter utsedda av Liberala ungdomsförbundet, varav en från nätverket Liberala studenter, en representant från Liberala kvinnor samt gruppledaren från Europaparlamentet och ordföranden för Kommunalpolitiska rådet.

Dechargeutskott

Gunnar Andrén, Danderyd, ordförande *Nyval*
Anita Brodén, Sollebrunn *Nyval*
Ann-Katrin Holmgren, Sundsvall *Nyval*
Carin Melin, Örebro *Nyval*
Marianne Normark, Umeå
Perallan Orrbäck, Ulricehamn
Marita Sander Schale, Lund

Revisorer

Ordinarie:

Fredrik Sjölander, KPMG, aukt. revisor
Anneli Bojesson, Malmö *Nyval*

Ersättare:

Anders Taaler, KPMG, aukt. revisor
Lars Gihl, Eskilstuna *Nyval*

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik

Partistyrelsens yttrande

Resterande delar av artistryrelsens yttrande presenteras i ett senare utskick.

Decemberöverenskommelsen m.m.

Motionerna A12–A25

I motionerna A12–A25 framförs kritik mot den så kallade Decemberöverenskommelsen eller förslag på förändringar i densamma, samt andra synpunkter på det parlamentariska läget efter riksdagsvalet.

Sverige befinner sig sedan valet 2014 i ett osäkert parlamentariskt läge. Ingen av regeringsalternativen har egen majoritet, och det Sverigedemokraterna har som uttalad ambition att skapa kaos, och stödja det politiska alternativ som följer Sverigedemokraternas migrationskritiska linje.

Decemberöverenskommelsen tillkom som ett försök att hantera denna situation. Den gav det största av de två regeringsalternativen möjlighet att bilda regering och att få igenom sin budget. Den slog också fast de budgetregler som skapats för ekonomiskt ansvarstagande, d v s att inget politiskt alternativ ska kunna bryta ut utgiftsområden. Överenskommelsen upphävdes 9 oktober 2015, som en konsekvens av att en av parterna, kristdemokraterna, valde att lämna överenskommelsen. Yrkandena i motionerna A12-A24 är därför inte längre aktuella.

I det uppkomna läget är Folkpartiet liberalernas ambition att bidra till att stabilitet skapas så att Sverige kan styras på ett ansvarsfullt sätt. Vi arbetar för att Sverige ska få en alliansregering men i väntan på nästa riksdagsval, blir det 2018 eller tidigare, vill vi medverka till samförstånd inom viktiga områden. Vi har därför pekat ut ett antal politiska sakområden som vi bedömer att alliansen och regeringen kan samarbeta om. Folkpartiet Liberalerna har också meddelat statsministern att vi bedömer att framgång i ett sådant samarbete bäst sker om socialdemokraterna låter Miljöpartiet lämna regeringen samt att regeringen hakar av vänsterpartiet i budgetsamarbetet.

Att välja samarbete med Sverigedemokraterna som föreslås i motion A25 är inte aktuellt. Partiets livsflukt är det främlingsfientligt präglade motståndet mot invandring och allt annat som anses främmande mot den svenska nationen. Sverigedemokraterna är dessutom inget borgerligt parti. Även om partiet i vissa frågor kan stödja Alliansens politik har Sverigedemokraterna utsett liberalismen till partiets huvudfiende, konkret manifesterat i ett nej till frihandel och nej till EU.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistryrelsen yrkar:

- att motionerna A12 – A24 anses besvarade
- att motion A25 avslås

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Motioner

Partinamnet

A1. Byt namn till Liberalerna

Folkpartiet Liberalerna Malmö, Andreas Froby, Botkyrka, Amira Roula, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att ändra partiets namn till Liberalerna

Det pågår ett stort förnyelsearbete i vårt parti, vilket är bra och behövs. Det är viktigt att vi hittar tillbaka till våra liberala rötter. Och med det lyfter fram värdet av att se oss som liberalerna. För många upplevs namnet Folkpartiet som gammalt och namnet bär inte det genomslagskraft som behövs i det förnyade partiet. Ur ett historiskt perspektiv är det många som upplever "folk" tillhöra konservatism eller nationalism, ideologiska grunder som inte förknippas vår liberala rörelse i nutid och framtid. Trots att partiet redan har liberalerna i namnet, är det också ofta just den benämningen som försvinner. Bland annat kan man se det på vår "Folkpartiet"-knapp. Inte en tillstymmelse av ordet Liberalerna. Det är dags att på allvar visa Sverige det liberala alternativet. Låt den resan börja med att förändra namnet.

A2. Namnbyte till Liberalerna

Robert Hannah, Göteborg, Marianne Damström Gereben, Solna, Stefan Käll, Katrineholm, Mathias Lindow, Österåker, Maria Weimer, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna i god tid inför valet 2018 byter namn till Liberalerna

Valet 2014 var en katastrof som resulterade i en socialistisk regering, ett främlingsfientligt parti som Sveriges tredje största samt ett bottenapp för Sveriges liberaler. 5,42 procent var en katastrof och tillika det näst sämsta valresultatet Folkpartiet Liberalerna noterat sedan partiet grundades. 5,42 procent ska aldrig upprepas och varken socialismen eller främlingsfientligheten ska få segra – det är dags för revansch, det är dags för förnyelse.

Folkpartiet Liberalerna är i dag Sveriges enda (renodlat) liberala parti. Det är något som är oerhört viktigt att hålla fast vid och påminna människor om. Partiets uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv. Sverige behöver ett starkt liberalt alternativ, inte minst i dag när nuvarande regering dagligen talar om sätt att begränsa individens utrymme.

Att ordet liberal då ingår i partiets namn är visserligen utmärkt, men tyvärr tenderar det att försvinna. I folkmun är Folkpartiet Liberalerna bara "Folkpartiet".

Ett tydligare manifesterande av partiets förnyelse och ständiga frihetssträvan är absolut nödvändigt. Det ska inte råda något tvivel om att det är ett nytt, spännande och tydligt liberalt parti som ska möts väljarna och vinna valet 2018. Därför föreslår denna motion att Folkpartiet Liberalerna byter namn till Liberalerna.

A3. Namnbyte av Folkpartiet Liberalerna till Liberalerna

Maria Winberg Nordström, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna byter namn till Liberalerna eller liknande som anknyter till partiets ideologiska bas

Folkpartiet Liberalerna är Sveriges liberala parti. Till vardags benämns och benämmer vi oss själva alltför ofta enbart som Folkpartiet. När Sveriges liberala parti benämns på ett sätt där den andra och viktigaste delen av partinamnet, den som tydliggör partiets ideologiska grund är utelämnad, innebär det en otydlighet.

Folkpartier finns det gott om runt om i världen. Av namnet Folkpartiet är det omöjligt för en väljare att dra några slutsatser om det partiets politiska innehåll, möjligen säger namnet något

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

om partiets politiska ambition. Flera folkpartier finns i länder där folket bara har ett parti att välja på, ett folkparti, i val där demokratiska värden endast är en kuliss.

Till ett namn knyts ofta medvetna och omedvetna föreställningar om vad som kan förväntas av detta något eller denna någon. När det gäller partier som heter Liberalerna vet man som väljare redan av namnet att ett sådant parti värnar individens frihet och ansvar, marknadsekonomi och solidaritet.

Ett namn är en viktig identitetsbärare. När det finns många partier att välja på, när partier byter uppfattning i frågor och inte minst när partier tar över något annat partis tankegodis är det inte undra på att väljare har svårt att hitta rätt. I ett sådant föränderligt politiskt landskap blir partinamnet än viktigare för väljare som är klar över de egna värderingarna men har svårt att hitta rätt i utbudet av partier.

Andelen väljare som identifierar sig som liberaler är betydligt högre än den andel av väljarkåren som röstar på Folkpartiet Liberalerna. En erfarenhet från den senaste valrörelsen är att många väljare upplever det politiken som alltmer svåröverskådligt och i det politiska mittfältet blir det allt trängre. Utifrån dessa två aspekter blir det allt viktigare med ett namnbyte till Liberalerna eller liknande eftersom ordet Liberalerna i sig utgör en tydlig innehållsdeklaration.

A4. Byte av partinamn till Socialliberalerna

Tony Carlsson, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet byter namn till Socialliberalerna

Skälen till detta är många:

- Vi behöver bli mer ideologiskt profilerade, och namnet Folkpartiet Liberalerna används för sällan och inte konsekvent i dag.
- Vi känner väl oss alla som liberaler i dag men kanske med lite olika definitioner. Frågar man säg tio personer inom och utanför partiet kring deras definition blir det väldigt olika svar.
- Jag tror dock alla vi alla inte definierar oss som nyliberaler eller ultraliberaler. Det ger svaret att det inte är tillräckligt att enbart ta namnet "Liberalerna".
- Även om det säkert finns flera som tycker att "Liberalerna" är bra nog som tror jag att "Socialliberalerna" i längden blir mycket bättre och tydligare för oss alla, inom och utanför partiet.
- Det är nu dags i samband med att vi tar ett nytt tag med vårt program och hur vi vill presentera detta inför det svenska folket att vi vågar ta steget med ett namnbyte.
- Ett namnbyte skulle också ge oss bättre möjligheter att bryta mark hos nya väljargrupper samt slå in en kil i socialdemokratin!

A5. Av folk för socialliberalism

Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska byta namn till Socialliberala folkpartiet
2. att Folkpartiet även ska kunna betecknas Socialliberalerna

Ord är viktiga då de inte bara skildrar utan också skapar verkligheten. Traditioner kan vara viktiga men måste inte vara det. Varumärken är nödvändiga att förhålla sig till och måste alltid fyllas på med innehåll.

Folkpartiet är ett förlegat ord. Folkpartiet är ett varumärke som inte säkert är till vår fördel. När jag beskriver Folkpartiets ideologi kort så handlar det om att balansera frihet och ansvar. Etiketten för detta är socialliberalism.

Genom att flytta undan ordet Folkpartiet längre bak i namnet ökar fokus på vår ideologi. Det logiska beslutet blir då att vi kallar oss Socialliberala folkpartiet. På samma sätt som Socialdemokraterna är en förkortning av SAP kan vi då förkorta vårt namn till Socialliberalerna.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Ideologi och politisk profilering

A6. Stärk den socialliberala profilen

Folkpartiet Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att de socialliberala frågorna måste få spela en avgörande roll i den bild av Folkpartiet vi vill presentera för väljarna

Frågan är om det finns något annat parti som är så mycket bättre än sitt rykte? Alltför många människor har en bild av Folkpartiet som långtifrån svarar mot verkligheten. Men delvis har vi oss själva att skylla.

Kärnan i Folkpartiets politik har i alla tider varit kombinationen av marknadsekonomi och engagemang för de svaga i samhället. Fria företag skapar den ekonomiska kraft som är en förutsättning för välfärden. Den kombinationen är också grunden för många människors engagemang i och för Folkpartiet. Det är det vi kallar för socialliberalism.

Olika omständigheter har gjort att de sociala aspekterna under senare år fått en mindre framträdande roll i bilden av partiets politik. Därigenom har balansen i det politiska budskapet blivit lidande. Även om det var för sig funnits goda skäl för snart sagt alla ståndpunkter partiet intagit har helhetsbilden blivit lidande.

Nu som alltid saknas det verkligen inte uppgifter för ett socialliberalt parti. Mer behöver göras för utsatta barn och behövande gamla. Missbruksvården fungerar långtifrån perfekt. Ökade insatser för ungdomars psykiska hälsa. Det är bara några exempel på områden där ytterligare insatser är angelägna. Ett aktivt socialliberalt parti behövs nu som alltid. Men ska vi kunna bidra med våra lösningar krävs ett ökat stöd. Ska fler rösta på Folkpartiet måste den framträdande politiken ge en bättre helhetsbild av det vårt parti vill stå för.

Vi välkomnar de förnyade ansträngningar som nu görs för att utveckla en modern politik för välfärden. Men ska de mjuka aspekterna verkligen märkas måste de tillmätas en avgörande betydelse för den politik vi lyfter fram. Det är inte alltid lätt att få uppmärksamhet för sociala frågor men det får inte vara ett skäl för att inte försöka. Erfarenheten talar tydligt för att väljarna ständigt måste påminnas om det sociala engagemang som under så lång tid varit ett fundament för Folkpartiets politik.

A7. Främja idealitet och socialliberalism

Elver Jonsson, Alingsås, Anders Castberger, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiets socialliberala reformförslag stärks och ges en framträdande roll i den praktiska och dagsaktuella politiken
2. att Folkpartiet underlättar det ideella samhällsarbetet såväl ekonomiskt som med en tillåtande lagstiftning¹

Folkpartiet och dess föregångare som plöjt upp de liberala färoren i svensk politik har alltid utgått ifrån människors livssituation och dess ekonomiska, sociala och kulturella villkor. Därför har de ”politiska fäderna” sett till enskilda människors behov och önskemål. Viktiga delar av en sådan politik är en rad rättigheter som genom förhandlingar, avtal och lagstiftning säkrat goda levnadsvillkor för medborgarna.

Påminnas kan om mer än sekelgamla socialliberala framgångar som till exempel tryckfrihet, folkskola för alla, allmän rösträtt, frihandel, åttatimmarsdag, folkpension, arbetsdomstol, och kvinnors yrkesrätt.

Efter krigsåren var Folkpartiet med och drev fram barnbidragsreform, allmän tilläggspension (ATP), statliga biståndsinsatser (NIB/SIDA), ny arbetsmiljölag, femte semestervecka, medbestämmandelag (MBL), rätt till eget rum i långvården, handikappreformen (LSS) och den första jämställdhetslagen i världen med både defensiv och offensiv agenda. Alla dessa reformer hade det gemensamt att de tillgodosåg behov som fanns bland de medborgare som hade små resurser och knappa levnadsvillkor.

Detta backspegelsperspektiv ger vid handen att konservativa reformblockeringar besegrades, men även socialiseringsivrare från vänsterkanten hölls i schack. Två tydliga segrar var att hindra Socialdemokraterna från att förverkliga sitt 27-punktsprogram och att sätta stopp för löntagarfonderna.

1. Yrkandet hänskjutet till område D, Utbildning och kultur.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Den svenska demokratin var i hög grad en frihetskamp som växte fram i kamp mot de privilegierades villkor. Det gällde personlig frihet, samhällsinflytande, religionsfrihet, handelsfrihet och rimliga villkor för landets arbetstagare. Där kom de klassiska folkrörelserna såsom nykterhetsrörelsen, väckelserörelsen och den fackliga rörelsen att spela stor roll. Senare har nyare folkrörelser ”dragit fram linjerna” för en sund samhällsutveckling. Goda exempel är miljörörelsen, fredsrörelsen, trafiksäkerhetsorganisationer och bistånds-organisationer som t.ex. Rädda barnen och Röda korset.

Civilsamhällets roll kan inte nog betonas. De ideella krafterna utgör ett betydande komplement i ett modernt samhälle. Tänk bort anhöriginsatser i långvården, frivilliga ledarkrafter bland barn och unga eller grannsamverkan i såväl stad som på landsbygden, så förstår alla att komplement i professionell regi skulle kostat obetalbara summor. Dessutom har folkrorelser, intresseföreningar, studieförbund och folkbildningsorgan – för att nämna några – en demokratisk uppgift: att föra och driva den allmänna samhällsdebatten framåt, och fostra nya medborgare i demokratin former.

Den historiska uppräkningsen av ett antal goda reformer som liberaler och frisinnade drivit fram eller medverkat till ger vid handen att Folkpartiets linje genomgående varit att förena frihet och rättvisa.

Det nya århundradet har på agendan haft en kärvare framtoning i kraven på ordning i ekonomin, skatter, brottsbekämpning, ordning och reda i skolan, försvar och försvarssamarbete, som därvid tonat ned bilden av Folkpartiets sociala reformagenda. Därför behövs både en pedagogisk och praktisk aktualisering av de ”mjuka reformer” som Folkpartiet i grunden står för.

A8. Ett parti med ”folk” i namnet ska vända sig till hela folket

Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Ale

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna i syfte att nå fler människor tillsätter en grupp som språkgranskar allt som skrivs, så att alla kan ta till sig budskapet, såvida man inte vid något enstaka tillfälle vill rikta sig mot en speciell grupp

Folkpartiet är känt för att vara ett parti för intellektuella.

Se på våra valresultat! Vi får inte med oss folket. Ett liberalt parti som dessutom har ordet folk i partinamnet måste rikta sig mot hela folket.

Vi behöver ”avintellektualisera” språket.

I vissa fall kanske vi vill rikta oss till en särskild grupp, men vi ska ändå tänka på hur vi uttrycker oss.

Ett exempel: ”Feminism utan socialism”. Klockrent, utom när man vill värva folk i små, röda brukskommuner. De som eventuellt skulle kunna tänkas välja att rösta på oss, kan mycket väl ”se rött” vid ett direkt påhopp mot deras invanda värderingar.

Sverige är större än storstan. Det finns många småstäder och småkommuner också. Det är där vi måste börja hitta nya väljare. Storstadsväljare har vi redan många.

A9. Integrera förvaltarskapsprincipen i Folkpartiets värdegrund

Berthold Lindersten, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska antaga förvaltarskapsprincipen som en av partiets värdegrunder

Förvaltarskapsprincipen är en princip för hur vi ser på våra människor och vår värld. Vi har alla ett ansvar för våra medmänniskor och deras välfärd. På samma sätt har vi ett ansvar för vår jord. Denna princip har i dag tyvärr bara Kristdemokraterna som anhängare. Med den omsorg om enskilda människor och även om vår jord som är grundläggande principer för liberalismen och för Folkpartiet borde vi integrera den angivna principen i vår värdegrund.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

A10. Prioritera rättvisa för individen*Bo Lindahl, Göteborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet låter rättvisa för individerna vara överordnad kollektivistiska argument vid utformning av politiska förslag

Liberalismen och Folkpartiet har historiskt kämpat för rättvisa och värnat individen mot förtryck från kollektivet. En förskjutning har skett inom Folkpartiet under senare år mot mer kollektivistiska synsätt där politiska åtgärder avser grupper i stället för individer.

Exempel:

- Kvinnor och män. Jämställdhet anses uppnådd i olika organisationer och grupperingar när ett nära 50/50-förhållande är uppnådd. Men detta kan vara djupt orättvist mot många män eller kvinnor, som varit mer lämpade för uppgiften ifråga. (Om med ”jämställdhet” i stället menas att olika grupper ska ges samma förutsättningar, så har begreppet en rimligare betydelse.) Rättvisa måste vara viktigare än jämställdhet.
- Invandrare och svenskfödda. Kriterier för att få tillgång till bidrag och bostad bör vara desamma, dvs. rättvisa.
- Äldre (pensionärer), medelålders och yngre. Ingendera gruppen är homogen. Hellre än gruppstillhörighet bör individens kvalifikationer, ambition, behov, ekonomi eller annat, som kan vara tillämpligt, vara kriterier vid bedömning av skatt, lämplighet för uppdrag/befattning, rätt till bidrag, bostad m.m.

Anmärkning: När skevhet noteras i hur olika grupper är representerade i organisationer och församlingar, så antas ofta att diskriminering föreligger. Detta behöver självfallet inte vara fallet.

A11. Låt inte ändamålen helga medlen*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet konsekvent tar avstånd från alla former av moraliskt tvivelaktiga metoder för att motarbeta meningsmotståndare

På senare år har det gått att skönja en oroväckande tendens till att ”goda” personer och organisationer börjat tillämpa alltmer tveksamma metoder för att bekämpa sina meningsmotståndare. Exempelvis har kvällstidningarna Aftonbladet och Expressen upprepade gånger anlitat kriminella vänsterextremister för att upprätta omfattande åsiktsregister, flera politiska partier har tagit för vana att presentera statistik så att obekväma fakta ska bli närmast omöjliga att återfinna och under den senaste valrörelsen bemöttes Sverigedemokraternas argument oftare med saxofontutande än med motargument. Till och med direkta hot och våldsamheter tenderar i växande grad att tolereras så länge de riktas mot ”de onda”. En fortsatt färd nedför detta sluttande plan, vilken kan liknas vid att använda ”the dark side of the Force”, kommer aldrig att leda till något gott. Folkpartiet måste alltid stå upp för yttrandefrihet, rättrådighet och hög moral samt självklart bekämpa varje tendens till diktatursträvande oavsett varifrån det kommer.

Decemberöverenskommelsen m.m.**A12. Tolkningen av decemberöverenskommelsen***Hans Bergström, Täby***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet antar en tolkning av decemberöverenskommelsen av innebörd att en minoritetsregering underlättas att få igenom sin budget i riksdagen, dvs. att i nuvarande regeringssituation det inte ska krävas att S/MP-regeringen får stöd för sin budget av Vänsterpartiet
2. **att** Folkpartiet ska förbehålla sig att pröva sin röstning om en statsministerkandidat även utifrån en bedömning av den partikonstellation i regering som kandidaten i fråga planerar

För ett liberalt parti måste det rimligtvis vara en stark strävan att motverka varje maktposition för kommunister och deras parti. Tyvärr har decemberöverenskommelsen kommit att tolkas på

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

sätt som ger Vänsterpartiet, med 5,7 procent av rösterna i senaste riksdagsval, en politisk makt som är djupt skadlig för Sverige.

Överenskommelsen sägs först syfta till att ”En minoritetsregering ska kunna få igenom sin budget”. Men genom en senare formulering i dokumentet motsägs tanken att det är regeringens budgetförslag som ska släppas fram. Där talas det i stället om att förslaget ”från den partikonstellation som är störst släpps fram vid budgetomröstningen i kammaren.” Med den senare tolkningen är det inte S/MP-regeringen som ges möjlighet att pröva sin politik i nuvarande parlamentariska läge. I stället kräver Alliansen, enligt denna tolkning, att Vänsterpartiet ska aktivt stödja budgeten, vilket ger partiet utpressningsmakt. Detta därtill utan att Vänsterpartiet behöver göra några av överenskommelsens övriga åtaganden. Vänsterpartiet har av Alliansen försetts med ett ”guldläge”, för att citera Lena Mellin i Aftonbladet.

Decemberöverenskommelsen har även i ett annat avseende getts en tolkning som är olämplig. Den gäller själva regeringsbildningen. Där sägs: ”Den statsministerkandidat som representerar den största partikonstellationen släpps fram vid omröstning om talmannens förslag. Det sker genom att övriga partier som står bakom denna överenskommelse lägger ned sina röster. Detsamma gäller vid omröstning om sittande statsminister efter ett val.” Det är en sak att valutgången styr vilken statsministerkandidat som framstår som mest naturlig. Av detta behöver inte följa att Folkpartiet förhåller sig likgiltigt till vilken regering denna statsministerkandidat planerar bilda. Folkpartiet bör till exempel inte på förhand förklara att partiet inte bryr sig om huruvida en socialdemokratisk regeringsbildare avser att bilda en ensam S-regering, en regering med Miljöpartiet eller även släppa in Vänsterpartiet i regeringen.

Under 40 års tid har det rått en praxis vid regeringsbildning i Sverige enligt vilken riksdagen tar ställning inte endast till statsminister utan även till den typ av regering denne avser att bilda. Alltsedan tillkomsten av regeringen Ullsten 1978 har talmannen försett sitt förslag till statsminister med följande typ av formulering: ”Att till ny statsminister utse Ola Ullsten, som avser att bilda en Folkpartiregering, i vilken kan komma att ingå personer utan partipolitisk förankring.” (12 oktober 1978) Så 18 maj 1981: ”Att till ny statsminister utse Thorbjörn Fälldin, som avser att bilda en regering i vilken kommer att ingå företrädare för Centerpartiet och Folkpartiet.” Så 30 september 2014: ”Att till ny statsminister utse Stefan Löfven, som avser att bilda en regering bestående av företrädare för Socialdemokraterna och Miljöpartiet.”

Syftet har varit att göra klart vilken typ av regering förslaget gällt, eftersom olika partiers röstning givetvis kunnat påverkas av den informationen. Genom informationen blir det också lättare för talmannen att i ett besvärligt parlamentariskt läge återkomma med samma förslag till statsminister, men med en annan plan för typ av regering.

Efter valet 2014 hade det varit ytterst rimligt om allianspartierna röstat nej till en S/MP-regering Löfven, men lagt ner sin röst inför en ren S-regering Löfven – detta på grund av den skadliga inverkan Miljöpartiet kunde väntas få inom främst säkerhetspolitiken, energipolitiken och tillväxtpolitiken. En ensam S-regering Löfven kunde i stället ha avkrävs löften om blocköverskridande överenskommelser på för Sverige vitala områden, för att släppas fram. Observera att detta ställningstagande, att ställa sig likgiltigt till vilken typ av regering Stefan Löfven avsåg bilda, togs i oktober 2014, långt före decemberöverenskommelsen. Det innebär i förlängning att de borgerliga partierna skulle släppa fram även en regering som inkluderar kommunister, om detta hade blivit Löfvens linje.

A13. Justering av decemberöverenskommelsen

Folkpartiet Liberalerna Kalmar län, Johan Jakobsson, Nacka, Agneta Berliner, Västerås, Cecilia Nilsson, Göteborg, Linda Nordlund, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** landsmötet uttalar att Folkpartiet Liberalerna frånträder det villkorslösa löftet att avstå från att rösta vid budgetbeslut i riksdagen

Sedan enkammarriksdagen infördes har Sverige de flesta år regerats av minoritetsregeringar. Regelverk har utformats för att underlätta för minoritetsregeringar att föra en samlad ekonomisk politik, bland annat budgetordningen med rambeslut.

Ytterst har minoritetsregeringars förmåga att styra dock vilat på att den politik de drivit accepteras av en majoritet i riksdagen. Vi menar att denna parlamentariska grundprincip bör värnas även fortsättningsvis.

Decemberöverenskommelsen som Folkpartiet ingått med övriga Allianspartier samt Socialdemokraterna och Miljöpartiet syftar till att ytterligare stärka möjligheten att regera i minoritet. Överenskommelsen stadfäster den princip för att utse statsminister som Folkpartiet har tillämpat sedan tidigare. Den statsministerkandidat som representerar den största partikonstel-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

lationen släpps fram vid omröstning om talmannens förslag. Övriga partier lägger ned sina röster.

Det är bra att de sex partierna enats om ambitionen att finna breda överenskommelser inom säkerhets- och försvarspolitiken, arbetet för att vårda pensionsreformen samt energipolitiken.

Decemberöverenskommelsens skrivningar om hur budgetbeslut ska fattas tycks emellertid inte ha analyserats tillräckligt innan överenskommelsen presenterades. Dokumentet slår fast att förslaget till rambeslut samt riktlinjer för den ekonomiska politiken från den partikonstellation som är störst ska släppas fram vid budgetomröstning i riksdagen. ”Om det finns en risk för att förslaget annars skulle falla avstår övriga partier som står bakom överenskommelse från att delta i omröstningen. Detsamma gäller även vid beslut om ändringsbudget och vårproposition (inklusive riktlinjer för den ekonomiska politiken).”

Det finns scenarier där det framstår som orimligt att tillämpa denna princip för budgetbeslut. En vänsterregering kan tänkas lägga långtgående förslag som skulle kränka äganderätten och som skulle allvarligt skada de välståndsskapande krafterna i Sverige. I en sådan situation är det lämpligt att den liberala riksdagsgruppen röstar mot dessa förslag. Det gäller inte minst om det finns förutsättningar att samla en riksdagsmajoritet mot de skadliga förslagen.

Vi anser därför att decemberöverenskommelsen bör justeras. Det krävs att innehållet i budgetförslagen från den största partikonstellationen värderas i sak innan det är möjligt att slå fast att denna politik ska släppas fram. Om regeringen vid utformningen av budgetpropositionen tar hänsyn till riksdagsmajoritetens uppfattningar innebär det att decemberöverenskommelsens princip om nedlagda röster ändå kan upprätthållas.

A14. Decemberöverenskommelsen måste brytas

Mats Lithner, Burlöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet bryter decemberöverenskommelsen
2. **att** Folkpartiet röstar nej till dåliga förslag i riksdagen

Vi var tiotusentals valarbetare som talade för Alliansens politik i tre valrörelser och den gav vanliga arbetande människor en extra månadslön, men den politiken var tydligen inte värd mera än att den gick att förhandla bort under en sen kväll i december 2014.

Den överenskommelse som ingicks mellan de rödgröna och Alliansen under slutet av december 2014 innehåller många delar som frångår viktiga demokratiska principer.

Grundläggande bör ett avtal som ingås mellan två parter vara balanserad och innebära fördelar för båda sidor. Tyvärr är inte DÖ det. I praktiken innebär den att Alliansen frivilligt och utan strid ger upp den ekonomiska politik som gett Sverige framgång under åren 2006–2014.

Alliansen kommer att lägga ner sina röster till förmån för de rödgrönas ekonomiska politik som minskar incitamenten för arbete och ökar drivkraften för att utnyttja bidragssystemen. Alliansen kommer kanske inte ens att lägga fram en gemensam budget.

En annan olycklig konsekvens av DÖ är att den legitimerar Vänsterpartiet. Detta postkommunistiska parti som fram till 1989 fick sina instruktioner från diktaturstaterna DDR och Sovjet hur de skulle agera i olika frågor blir nu det parti som ytterst ger de rödgröna de röster som behövs för att bli större än Alliansen.

Alliansens vilja att isolera Sverigedemokraterna innebär att man via DÖ tagit på sig en tagel-skjorta som innebär att man avsäger sig möjligheten att föra sin egen politik under många år framåt. Dessutom tror jag inte att det är en effektiv metod för att minska Sverigedemokraternas inflytande. Baserat på mångåriga erfarenheter från Burlöv av hur man bemöter högerextrema partier vet jag att metodiken att isolera och frysa ut leder till att dessa partier växer i styrka.

A15. Gå ur DÖ

Peter Stare, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet snarast och senast den 31 januari 2016 säger upp eller helt enkelt upphör med sin medverkan i den s.k. decemberöverenskommelsen, DÖ
2. **att** åtgärden tillämpas med omedelbar verkan, att Folkpartiet därmed driver sina ståndpunkter i olika politiska frågor som allteftersom aktualiseras
3. **att** detta förslag inte ska hindra den tilltänkta valalliansen med de tre andra allianspartierna inför valet 2018 eller ett eventuellt nyval dessförinnan

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

DÖ är ett svek mot alla de som röstade på oss i det senaste valet. Ingen röstar på ett parti som medvetet väljer att avstå från regeringsmakten. Väljaren vill att det parti, som den röstar på, så långt möjligt ska verka för att aktivt genomföra sin politik och inte vara ett stöd för de partier som man bekämpar. Det gäller att alltid vara tydlig med vilken politik Folkpartiet vill driva.

DÖ har tvingat fram en vänstervridning av Sverige. Den har gett Vänsterpartiet ett inflytande som kan bedömas vara större än om Löfven tagit in Vänsterpartiet i regeringen. Detta är en vänstervridning som en följd av DÖ som säkert ingen Folkpartiväljare skulle ha kunnat föreställa sig.

Att fortsätta att legitimera Vänsterpartiet utan att göra detsamma med Sverigedemokraterna är obegripligt med hänsyn till de båda partiernas lika förfärliga historik. Vänsterpartiets är nog värre och har fler år på nacken. Men det handlar om grader i helvetet.

Regeringspartierna har 138 riksdagsmandat medan alliansen har 141. Varför är inte Socialdemokraterna och Miljöpartiet i opposition, frågar man sig. Ola Ullsten klarade sig ett bra tag i regeringsställning med bara Folkpartiet. Det enda sättet att verkligen påverka är att sitta i regeringen.

Avslutningsvis, Sverige har haft minoritetsregeringar av och till under många, många år. Den håller alla partier alerta, medvetna och aktiva i det politiska skeendet. Det gäller även våra motståndare men det får man leva med i en demokrati. Utan DÖ. Det är mycket svårt att motivera avsteg från den linjen i dag eller framöver. Vi ska leva i en politisk verklighet.

A16. Dödförklara decemberöverenskommelsen

Folkpartiet Liberalerna Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska dödförklara decemberöverenskommelsen eftersom Sveriges minoritetsregering driver en försvarsekonomisk politik som äventyrar rikets säkerhet
2. **att** Folkpartiet ska dödförklara decemberöverenskommelsen eftersom Sveriges minoritetsregering driver en straffskattepolitik som äventyrar rikets energiförsörjning
3. **att** Folkpartiet ska dödförklara decemberöverenskommelsen eftersom Sveriges minoritetsregering driver en jobbfientlig skattehöjarpolitik som äventyrar rikets framtida pensioner

A17. Decemberöverenskommelsen och parlamentarismen

Folkpartiet Liberalerna Kalmar län, Ulf Schylt, Täby, Maria Jern, Falköping, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, Hans Åberg, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att decemberöverenskommelsen bryts upp

Svensk parlamentarism bygger på att regeringen måste söka stöd för sin politik i parlamentet, men samtidigt att regeringen har en stark roll genom dels sitt lagstiftningsinitiativ och dels genom att budgetreglerna som utformades huvudsakligen på 1990-talet ger regeringen en fördel gentemot en splittrad opposition. Decemberöverenskommelsen tillkom därför att tre villkor var uppfyllda:

1. vi hade en (svag) minoritetsregering
2. vi hade en samlad (stark) opposition i alliansparterna
3. vi hade ett stort främlingsfientligt parti som kunde få en vågmästarroll

Men decemberöverenskommelsen går för långt. Den får till följd att Vänsterpartiet, som stödparti till S-MP-regeringen, får långt större inflytande än alliansen, trots Vänsterpartiets mycket begränsade väljarstöd. Det är mycket märkligt att en åtgärd som så starkt undergräver en central punkt i det svenska folkstyret, okritiskt fått Folkpartiets stöd. I vanliga fall är vi noga med att analysera effekterna av konstitutionella förändringar, men här var vi plötsligt redo att ingå en informell överenskommelse som fått stora följder, utan särskilt mycket till vare sig analys eller debatt.

I den mån budgetprocessen i riksdagen behöver stärkas ytterligare, t.ex. genom den del som ingått i DÖ om att avstå från att ”bryta ut” delbeslut, bör detta ske genom att en sådan regel skrivs in i riksdagsordningen, men givetvis först efter ordentlig analys. DÖ är på många sätt ett försök att ”äta kakan och ha den kvar”.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Inför valjarna är det inte helt lätt att försvara och förklara att vi, av mest ”spelteoretiska” och partitaktiska skäl vill avstå från att maximera inflytandet för en politik som vi rent sakligt tycker vore bättre för Sverige. Vår trovärdighet att varna för att S–MP:s – och Vänsterpartiets! – regeringspolitik är skadlig för Sverige, skadas av att vi samtidigt måste erkänna att vi släpper fram den fast vi inte hade behövt.

Är det inte bättre att helt enkelt låta bli att lägga alliansgemensamma budgetmotioner och söka uppgörelser med regeringen i sak, som isolerar både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna från inflytande? Folkpartiet borde vara ett parti som mer slår vakt om vår konstitutions grundprinciper, än om partitaktiska överväganden. Folkpartiet borde vara ett parti som mer värnar om parlamentariskernas makt och inflytande, än spelteoretiska resonemang. Folkpartiet borde verka för att riva upp decemberöverenskommelsen.

A18. Avskaffa decemberöverenskommelsen

Ramin Naji, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

- att riva upp decemberöverenskommelsen snarast

Decemberöverenskommelsen, som fattats emellan sju partier, bör avskaffas av respekt för demokrati och folkets vilja. Det är en unik situation att man ska släppa fram minoritetsregeringars budget, fast det inte finns ett parlamentariskt stöd. Även om överenskommelsen består av flera delar undergräver den sammantaget det demokratiska systemet, med politikerförakt som följd.

A19. Dags att decemberöverenskommelsen (DÖ) får dö

Bror Lindahl, Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet Liberalerna avslutar sitt deltagande i decemberöverenskommelsen

DÖ innebär att makt flyttas över från riksdag till regering, vilket är ett hårt slag mot den svenska demokratin och parlamentarismen. DÖ innebär också ett försvårande av parlamentariska lösningar som driver politiken i en liberal riktning.

Partiledaröverenskommelsen frångår de demokratiska spelreglerna där majoriteten i riksdagen styr. Riksdagen försvagas, det blir en maktförskjutning som kraftigt minskar de folkvalda riksdagsledamöternas makt.

Det går inte att förbise att varje vald politiker har ett ansvar mot sina väljare, att så långt som det är möjligt, arbeta för att den politik man lovat sina väljare ska genomföras. Decemberöverenskommelsen går emot den principen.

Att lägga fram egen ändringsbudget, begära votering men att i samma ögonblick ”beordra” Alliansens riksdagsledamöter att lägga ned sina röster är underminera väljarnas förtroende för den egna politiken, bygger på politikerföraktet och gynnar Sverigedemokraterna.

Sedan överenskommelsen träffades har vi lämnat samarbetet kring försvaret, och en utökad effektskatt på kärnkraft tvingar fram en förtida avveckling. Regeringen har med detta visat att man inte avser att vara seriösa i DÖ:s skrivning om samarbete, likväl som Folkpartiet visat att man inte kan delta i orealistiska försvarsöverenskommelser.

A20. Låt DÖ dö

Runo Johansson, Tidaholm

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet beslutar att lämna decemberöverenskommelsen (DÖ)

Decemberöverenskommelsen har lagt en våt filt över svensk politik och gett de rödgröna partierna carte blanche att föra en ekonomisk politik som är skadlig för Sverige. Avsikten är att hindra Sverigedemokraterna från inflytande men paradoxen är att det stärker dem då de kan hävda att de är det enda riktiga oppositionspartiet. Det ska vi inte bjuda på. Folkpartiet ska föra en kraftfull oppositionspolitik mot vänsterregeringens skatthöjningar, dubbelstöt mot ungdomar, urvattnande av ROT och RUT etc.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

A21. Förkasta DÖ

Folkpartiet Liberalerna Gävle, Folkpartiet Liberalerna Ockelbo, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Hans Backman, Hofors, Ann Berg, Hudiksvall m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska lämna decemberöverenskommelsen

Regeringsformens första paragraf fastslår: ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.” Detta innebär att väljarnas preferenser bestämmer maktförhållandena i riksdagen som i sin tur är grunden för regeringen. En regering måste således ha aktivt eller passivt stöd för sin politik från en majoritet av de folkvalda i riksdagen. På så sätt manifesteras att en majoritet av det svenska folket står bakom den förda politiken genom sina representanter i riksdagen. Decemberöverenskommelsen bryter denna demokratiska princip för vår parlamentarism, då den innebär att regeringen inte längre behöver söka stöd hos en majoritet i riksdagen för sin budget som är grundbulten i regeringens politik. I praktiken innebär det att den förda politiken bara representerar en minoritet av den svenska befolkningen. I en demokrati kan bara folkets vilja representeras av en majoritet inte av en minoritet.

Decemberöverenskommelsen går på tvärs med detta demokratiska fundament. Decemberöverenskommelsen skadar också förtroendet för demokratin i den bemärkelsen att den förutsätter hyckleri. Folkpartiets och alliansens riksdagsledamöter kan uttrycka hur mycket kritik som helst mot den förda budgetpolitiken, men när det kommer till omröstning ska man utan att regeringen behöver konsultera berörda partier agera på sådant sätt att regeringen får sin vilja fram. Är man uttalat emot kan man inte agera passivt för. När man säger en sak och gör något annat ägnar man sig åt hyckleri och att avtala om ett sådant beteende är inte värdigt vår demokrati.

Utgångspunkten måste vara, i en representativ demokrati som vår, att varje vald politiker har ett ansvar mot sina väljare att så långt som det är möjligt verka för att den politik man lovat att föra genomförs. Detta innebär att i det parlamentariska läget som nu råder borde första alternativet vara att hitta en blocköverskridande överenskommelse om den förda budgetpolitiken som en majoritet i riksdagen kan stå bakom, i stället för att lägga sig platt som decemberöverenskommelsen stipulerar och låta en vänsterminoritet styra oinskränkt. Om det inte går att bilda en majoritet kring politiken får man vända sig till folket om råd och utlysa extraval.

Riksdagen finns för folket inte för partierna. Ett parti sprunget ur rösträttsrörelsen och kampen för demokrati borde inte så lättvindigt gå med på uppgörelser som sätter centrala demokratiska principer ur spel även om det skulle innebära kortsiktiga taktiska partipolitiska vinningar. Folkpartiet Liberalerna ska inte vara en del i decemberöverenskommelsen.

A22. DÖ måste dö

Magnus Lagerkvist, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Landsmötet beslutar att Folkpartiet omedelbart ska lämna den s.k. decemberöverenskommelsen

DÖ är att dö som parti och som en del av Alliansen.

DÖ är nog det sämsta politiska beslut som tagits efter kriget, möjligen med undantag av pensionsbeslutet 1958.

Vad innebär DÖ?

1. Nuvarande regering sitter kvar i fyra år med initiativmakten, utnämningssmonopolet, den publika exponeringen samt jobb för en uppsjö av halvfigurer från partiorganisationerna. Hur kan man som opposition vilja unna sina motståndare detta?
2. Nuvarande regering får budgeten godkänd oberoende av vad den innehåller, dvs. man ger ”carte blanche” för socialismen, trots att Sverigedemokraterna huvudsakligen röstat med Alliansen.
3. Interaktionen med väljarna torde bli obegriplig.

Listan kan förlängas.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

A23. Decemberöverenskommelsen

Lars Lasson, Vellinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet röstar för att skrota decemberöverenskommelsen

Respektera folkets röstning i valet.

A24. Utred huruvida decemberöverenskommelsen är laglig

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet uppdrar åt rättsväsendet att utreda om DÖ är i överensstämmelse med lagen

Decemberöverenskommelsens (DÖ:s) arkitekter hade med all säkerhet de bästa avsikter, men slutresultatet blev ett framhastat avtal som ger Vänsterpartiet och Miljöpartiet ett orimligt stort inflytande över Sveriges framtida utveckling och som därmed är direkt skadligt för Sverige på både lång och kort sikt.

Ingångna avtal ska givetvis respekteras, men om DÖ skulle upphöra av någon yttre anledning så vore det positivt. DÖ fastslogs utan ett mellanliggande val trots att den innehåller förändringar i den grundlagsliknande regeringsformen. Detta innebär att DÖ:s införande eventuellt bryter mot lagen och därmed kan hävas med automatik.

A25. Öppna för samverkan med SD

Bo Lindahl, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet bör öppna upp för att testa politisk samverkan med Sverigedemokraterna

Ett argument för att hålla SD (Sverigedemokraterna) på armlängds avstånd när det gäller politisk samverkan, har varit att SD är rasistiskt och främlingsfientligt. Den uppfattningen baserar sig på en del SD-medlemmars politiska samröre för många år sedan. Samt även på mer nutida yttranden från enstaka SD-funktionärer.

Men här kan då anmärkas att bland de, som röstar på de andra partierna, finns personer som är främlingsfientliga.

Vid bedömning av Sverigedemokraterna som samverkanspartner, bör man i första hand ta ställning till vad partiet står för i dag. Och att vilja ha en begränsning av invandringen är i sig inte ett tecken på ”främlingsfientlighet”.

Det är ju en självklarhet att Sverige inte har tillräckliga resurser inom migrationsverket, boende, skolan, socialtjänsten m.m. för att kunna ta emot hur många asylsökande som helst under kort tid. Än mindre åstadkomma tillräckligt många arbetstillfällen. Att då som komplement kanalisera pengar och insatser till de flyktingarnas närområde, kan knappast kritiseras.

En samverkan med Sverigedemokraterna innebär ju inte att man accepterar alla deras förslag.

En samverkan med Sverigedemokraterna kan vara att föredra för att motverka den för Sverige skadliga vänsterpolitiken, som har inslag av socialism och extrem miljöaktivism.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B. Partiets organisation och stadgar

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Folkpartiet Liberalerna är i stort behov av förnyelse och viktiga steg i denna process har tagits under det senaste verksamhetsåret, inte minst genom partistyrelsen initiativ till den omfattande politiska förnyelsen parallellt med att organisationen utvecklas i riktning mot ökad tydlighet, starkare ledarskap, införande av en ordentlig målstyrningsmodell och ökad synlighet och närvaro i hela landet.

I ideella organisationer och partier i synnerhet, är det en dystert sanning att förnyelse ofta bara sker under tider av akuta kriser. Under sådana här förändringsprocesser, är ett tydligt ledarskap avgörande för om processen ska bli framgångsrik eller ej.

För ett parti går den politiska och den organisatoriska förnyelsen ofta hand i hand. Hur vi formar politik är en central del av partiets verksamhet. Modern teknik har på olika sätt öppnat nya vägar att snabbt kunna fånga upp förslag och idéer från medlemmar och genom nätverk och diskussionsforum kan många fler involveras i det ständigt pågående samtalet om att utveckla partiets frågor. Våra stadgar, mötesformer och organisatoriska principer är dock dåliga på att ta tillvara på detta engagemang, som därför ofta blir något "extra", lagt ovanpå den "riktiga" verksamheten. Det är olyckligt. Vi missar många människors engagemang och kompetens, som inte kan komma till sin rätt i våra nuvarande arbetsformer.

Partistadgarna och nätverkens ställning

Motionerna B1–B12

Motionerna B1 och B2 lyfter en rad frågor om översyn av partiets stadgar, både på nationell nivå och normalstadgar för länsförbund och lokalförening. Som partistyrelsen framhållit i inledningen, är en bred stadgeöversyn föranledd av det förnyelsearbete som partistyrelsen satt igång. De frågor som motionärerna berör, hör dit. Ett sådant arbete bör också ha kontrollstationer där olika förslag stäms av under arbetets gång, till exempel genom ledningskonferensen som motion B1 föreslår. **Motionerna B1 och B2 bör därför anses bifallna med vad partistyrelsen har anfört.**

Motionerna B3–B6 tar upp olika förslag som handlar om att bereda nätverken inom Folkpartiet Liberalerna tillträde till interna plattformar och andra frågor som rör deras ställning och arbetsformer.

Partistyrelsen vill här påminna om den skrivning som finns i verksamhetsplanen om att ta fram tydliga kriterier för vilka förutsättningar som gäller för ett nätverk i Folkpartiet Liberalerna, och vilket stöd riksorganisationen ska erbjuda. Detta arbete har nyligen påbörjats. Eventuella stadgeändringar som kan bli aktuella, kan då lösas inom ramen för det ovan aviserade arbetet med en större stadgeöversyn. Motionärernas förslag kommer att tas upp i detta arbete. Landsmötet bör med detta **anse motion B3–B6 besvarade.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsen vill i detta sammanhang också behandla en rad andra motioner vars frågor med fördel kan inkluderas i en sådan översyn.

Fyra motioner lyfter frågor som berör administrationen av Folkpartiet Liberalernas medlemsavgifter. I **motion B7** föreslås att partistyrelsen får i uppdrag att verka för att inkomster från medlemsavgifterna ökar, att en enhetlig medlemsavgift för Folkpartiet Liberalerna ska införas samt att landsmötet beslutar att riksorganisationen övergår från en fast avgift per medlem till att ta ut 40 procent av medlemsintäkten och att resterande del tillfaller lokala föreningar och länsförbund. I **motion B8** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska ha samma medlemsavgift för alla medlemmar i hela Sverige, med undantag för äldre och yngre medlemmar, som bör ha reducerad avgift.

Motion B9 vill att Folkpartiet Liberalerna inför möjlighet till e-faktura på medlemsavgiften.

Motion B10 föreslår att Folkpartiet Liberalerna sätter som mål att hälften av medlemsavgifterna är betalade före nyår och resten före 1 mars, eftersom det är svårare att driva in medlemsavgifter när ett verksamhetsår väl börjar löpa mot sitt slut.

Partistyrelsen menar att flera av dessa frågor är av rent praktisk art och ligger väl i linje med den förenkling av medlemsregistreringen som nyligen genomförts. Redan tidigt i detta arbete, berördes frågan om det skulle komma att leda till en enhetlig avgiftsnivå. Partistyrelsen kan konstatera att lärdomen från en rad andra organisationer som genomfört liknande reformer, är att en ökad centralisering av hanteringen ofta föranleder att frågan om enhetliga avgiftsnivåer kommer upp inom ett par år.

Att riksorganisationen övertagit ansvaret för uppbörderna av medlemsavgifter har inneburit väsentliga förbättringar. Möjligheten till en enhetlig och fungerande medlemservice i hela landet har förstärkts, samtidigt som den administrativa bördan har minskat för lokala föreningar och länsförbund. Därmed frigörs tid som i stället kan användas till aktiv medlemsvård.

Partistyrelsen instämmer med de motionärer som anser att nästa steg bör bli enhetliga nivåer på medlemsavgifterna i hela Sverige. Vill vi att det ska vara lätt att bli medlem i Folkpartiet Liberalerna måste vi också kunna ge tydliga svar på vad medlemskapet kostar, och ett sådant svar kan i dag inte ges.

Enhetliga nivåer betyder inte att alla medlemmar ska betala samma avgift, utan det ska fortfarande vara lägre avgift för ungdomar och för nyvärvade medlemmar. Huruvida det även ska vara lägre avgift för personer över 65 år behöver enligt partistyrelsen övervägas närmare.

Dessutom måste det observeras att ett antal föreningar har ett utvecklat system med olika avgiftsnivåer för att ge medlemmarna möjlighet att stödja föreningens arbete och valfond, som t.ex. Stockholmsföreningens system med guldmedlemskap m.m. En övergång till ett enhetligt system för medlemsavgifter får inte betyda att denna möjlighet till frivillig högre medlemsavgift försvinner. Tvärtom behöver den möjligheten öppnas för alla föreningar. I stället för att varje förening uppfinner sitt eget system är det då bättre att funktionen integreras i ett nationellt utformat avgiftssystem. Den frivilliga extraavgiften som guldmedlemskapet o.dyl. innebär ska liksom i dag tillfalla den lokala föreningen.

Att införa en enhetlig avgift kräver dock omfattande förberedelser, och detta kan alltså inte bli verklighet inför 2016 och kanske inte heller inför 2017. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet gör en stadgeändring men låter den träda i kraft när partistyrelsen bestämmer. På så vis får riksorganisationen mandat att påbörja förändringen redan nu.

Partistyrelsen föreslår att 4 § första stycket i partistadgarna ändras till: "Riksorganisationen uppbär årligen medlemmarnas medlemsavgifter. Medlemsavgiftens storlek och nivåer fastställs av landsmöte eller partiråd, som också fastställer vilken del av avgiften som tillfaller riksorganisationen och vilken del som tillfaller det länsförbund och den lokala förening som medlemmen hör till. För medlem som är direktansluten till länsförbund eller riksorganisationen jämkas fördelningen av medlemsavgiften därefter. För medlem under 25 år är avgiften hälften av ordinarie avgift." Med detta bör motionerna B7 och B8 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört, medan motionerna B9 och B10 bör anses besvarade.

Motion B11 lyfter frågan om ett "länsförbund på nätet", samt föreslår ett par stadgeändringar som skulle behövas för att detta ska kunna bli verklighet. Partistyrelsen håller med om att entusiasmen för detta förslag kanske inte riktigt har funnits. Sedan ett antal år tillbaka finns möjligheten att vara direktansluten till länsförbund eller till riksorganisationen, vilket få har valt. I och med den anslutningsformen försvinner dock möjligheten att ha vissa interna uppdrag eller till exempel att utses till landsmötesombud, vilket så klart är en uppenbar nackdel.

Som redan sagts, menar partistyrelsen att Folkpartiet Liberalerna måste öppna för fler och modernare arbetssätt och möjligheter för medlemmar att kanalisera sitt politiska engagemang på sätt som drar nytta av nya medier. Däremot är partistyrelsen inte benägen att ta ställning till om formen för detta bör ske inom ramen för ett virtuellt länsförbund, med allt vad detta innebär

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

av administrativa uppgifter för den ”länsförbundsledningen” att sköta. Däremot bör frågan om hur vi gör för att utveckla nya former för medlemskap att tas upp för en förutsättningslös prövning inom ramen för förnyelsearbetet och den därtill kopplade stadgerevisionen. Med detta bör **motion B11 anses besvarad**.

I **motion B12** lyfter fram behovet av ett diskussionsforum för medlemmar, som inte baseras på diskussion på Facebook eller Twitter. Partistyrelsen kan instämma i att det finns ett sådant behov, och planeringen pågår nu för att skapa en ny form av intranät för Folkpartiet Liberalernas medlemmar där det också ska finnas ett diskussionsforum. Med detta vill partistyrelsen föreslå landsmötet att **anse motion B12 besvarad**.

Allmänna organisationsfrågor

Motionerna B13–B41

En rad motioner lyfter olika tillgänglighetsfrågor i anslutning till Folkpartiet Liberalernas verksamhet. I **motion B13** framhåller motionären att Folkpartiet Liberalerna alltid ska sträva efter att evenemang och medlemsmöten är tillgängliga för alla. I **motion B14** föreslås att partiledningen uppdras att ta fram en policy för ett inkluderande tillgänglighetsarbete. **Motion B15** har en rad förslag om tillgänglighet på Folkpartiet Liberalernas webbsidor samt vad gäller tryckt material.

Partistyrelsen instämmer i stort med motionärerna. För ett parti som sätter tillgänglighetsfrågorna högt på dagordningen är det viktigt att leva som man lär. Vi har högt ställda mål vad gäller tillgänglighetsfrågor i politiken. Då måste vi också kunna leva upp till detta inom vår egen verksamhet. Det handlar om att tänka på tillgängligheten vid bokning av lokaler för möten eller föreningsverksamhet, men det handlar också om att eftersträva god anpassning av innehållet på webben så att även personer med synnedsättningar kan ta del av materialet.

I vissa fall kan det finnas ekonomiska hinder, men i många fall kan bristande tillgänglighet snabbt ordnas genom eftertanke och planering. Med detta bör **motion B13 bifallas och motionerna B14 och B15 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B16 lyfter en nära besläktad och viktig frågeställning, att Folkpartiet Liberalernas centrala kommunikation ska vara befriad från onödigt normativa uttryck, och att Folkpartiet Liberalerna i såväl intern som extern kommunikation ska eftersträva att vara en normkritiskt och inkluderande parti.

Partistyrelsen delar helt motionärernas åsikter. Även detta är ytterst en fråga om trovärdighet. I en del fall – som det i motionen omnämnda exemplet ”pappamånad” – kan det finnas behov av att i kommunikationen anknyta till sådana ord och begrepp som människor använder i dagligt tal, även när dessa är föråldrade eller missvisande. Detta ska dock aldrig förekomma ensamt eller användas slentrianmässigt, utan sådana hänvisningar bör bara ske i anslutning till att förklara ett neutralt sätt att uttrycka sig. **Motion B16 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion B17** föreslås att en medlem ska kunna välja vilken kommunförening hen önskar vara ansluten till. Partistyrelsen vill framhålla att detta redan är verklighet, sedan ett antal landsmöten sedan. Det är dock en möjlighet som inte utnyttjats så särskilt ofta av andra än studerande ungdomar som önskar behålla medlemskapet i en Folkpartiförening medan de studerar på annan ort. Men då en av följderna är att det i viss mån ökar svårigheterna att komma ifråga för uppdrag, särskilt internt, är det förmodligen inte något som kommer att vara attraktivt för merparten av medlemmarna.

I stället menar partistyrelsen att en viktig möjlighet för att tillgodose den frågeställning som motionärerna lyfter i motionens brödtext, om sommarboende och andra som kan önska ha kontakt med mer än en förening, vore att öka medlemmarnas möjlighet att få information om aktiviteter och liknande från fler föreningar än en. Denna fråga föranleder ingen ytterligare stadgeändring men bör beaktas i samband med att ett nytt medlemshanteringssystem upphandlas av riksorganisationen. Med detta bör **motion B17 anses besvarad**.

Motion B18 föreslår att Folkpartiet Liberalerna påbörjar arbetet med att bli en ISO14000-certifierad organisation på central nivå. Motionären framhåller att Centerpartiet påbörjat en sådan process. Partistyrelsen vill här framhålla att den inte alls är främmande för förslaget i sak, men däremot att det är en omfattande och kostsam process. Att det är just Centerpartiet som kan avsätta resurser till detta, är inte förvånande. Däremot gör partistyrelsen bedömningen att det inte är prioriterat inom den ekonomiska nivå som Folkpartiet Liberalerna för närvarande har råd med. **Motion B18 bör därmed anses besvarad**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I **motion B19** föreslås dels att Folkpartiet Liberalerna tar fram en strategi för att minska partiets beroende av ekonomiska bidrag från den offentliga sektorn och dels att partistyrelsen ska ges i uppdrag att fram till valet 2022 skapa en fond i en sådan omfattning att ett allmänt val till riksdagen kan genomföras i hela landet, utan beroende av bidrag från stat, kommuner och landsting.

Partistyrelsen anser att motionärens förslag är bra, om än väl ambitiöst. Inför valet 2014 sjösatte Folkpartiet Liberalerna en omfattande kampanj för att förmå medlemmar att bli månads-givare, som också gav ett mycket positivt resultat. Detta är ett första och mycket viktigt steg, att stärka den liberala rörelsen och göra oss mindre sårbara för enstaka negativa valutslag. Men att detta skulle kunna nå så långt som att göra partiet helt oberoende av offentligt partistöd framstår för partistyrelsen som en mycket långtgående målsättning. Det är önskvärt att partiet ökar inslaget av egen finansiering, via medlemsavgifter och gåvor från medlemmar, men partistyrelsen vill inte binda sig för en så högt ställd ambition som den motionen föreslår. **Motion B19 bör med detta anses besvarad.**

Tre motioner berör frågor om representativitet i partistyrelsen och Folkpartiet Liberalernas närvaro i hela landet. En del av dessa frågor har lyfts vid tidigare landsmöten. I **motion B20** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska skapa ett mer tydligt och bredare förankrat landsbygdsorgan, som är med och utformar Folkpartiet Liberalernas strategier och vårt sätt att synas i hela landet. I **motion B21** föreslås att det införs en bestämmelse i stadgarna om att åtminstone en representant för varje länsförbund ska sitta i Folkpartiet Liberalernas partistyrelse. I **motion B22** förordas att landsmötet ska uppdraga åt valberedningen att verka för att partistyrelsen efter landsmötet 2017 har större andel ledamöter från länsförbund utan riksdagsledamot samt att partistyrelsens protokoll ska skickas ut till länsförbundens ledningar.

Partistyrelsen menar att stadgar och val till partistyrelsen inte är rätt sätt att tillgodose den ökade synlighet för Folkpartiet Liberalerna i hela Sverige som motionärerna med all rätt framhåller behovet av. Detta är något som behöver genomsyra partiets arbete i stort, och är också en ledstjärna i den verksamhetsplan för 2015–2018 som partistyrelsen fastställt. En central del i detta arbete är satsningen Uppdrag Hela landet, som riktar sig till utvalda kommunföreningar och landsting där samtliga länsförbund i hela Sverige är inkluderade. Partiledningen har återkommande överläggningar med länsförbundens ordförande och andra nyckelpersoner på regional nivå inom ramen för Folkpartiet Liberalernas ledningskonferens, som är en vidareutveckling och uppgradering av de tidigare fältkonferenserna. Riksdagsgruppen har inom sig bildat en Sverigedelegeration där ledamöterna tar personligt ansvar för att hålla kontakt med de valkretsar som för närvarande saknar eget riksdagsmandat. Därtill kommer de utbildningar och andra stödfunktioner som kommer alla föreningar och förtroendevalda till godo. Partistyrelsen vill med detta föreslå att **motionerna B20–B22 anses besvarade.**

I två andra motioner lyfts de till viss del besläktade frågeställningarna om införande av en så kallad rotationsprincip, **motion B23**, som går ut på att ingen får inneha en plats i något organ i Folkpartiet Liberalernas riksorganisation längre än tolv år i följd. I **motion B24** lyfts ett likartat förslag, men framhålls att en kortare period om åtta år hade varit mer ultimata.

Partistyrelsen anser det vara viktigt att slå fast att varje person har sitt förtroendeuppdrag till låns och måste vara beredd att lämna det vidare. Den som valts till ett uppdrag får det för en begränsad tid, och vid nästa årsmöte eller efter nästa val är det alltid medlemmarna som avgör om samma person ska få fortsatt förtroende eller om det är dags för någon annan.

Partistyrelsen ställer sig, nu liksom tidigare när dessa förslag har framförts, avvisande till att införa en stadgebestämmelse som hindrar medlemmarna från att rösta på vem de vill till interna förtroendeuppdrag eller politiska positioner. Däremot vill partistyrelsen understryka betydelsen av fortsatt arbete för att få fram fler kandidater till olika uppdrag. Det ska välkomnas om det finns konkurrens mellan flera dugliga kandidater om en och samma position.

Detta kommer bland annat till uttryck i partiets verksamhetsplan för 2015–2018, som tar upp vikten att arbeta för fler liberaler så att fler ställer upp i val, samt särskilt fler kvinnor och fler unga. Även Folkpartiet Liberalernas krav på sänkta spärrar i personvalssystemet skulle öka konkurrensen och därmed underlätta maktväxling på externa förtroendevalda poster. En central del av partiets förnyelsearbete handlar också om att generellt öppna upp partiets arbetsformer så att fler liberaler vill delta aktivt, oavsett om de vill ha ett formellt uppdrag eller ej. **Motionerna B23 och B24 bör med detta avslås.**

Ytterligare en grupp motioner aktualiserar frågor om hur ledande företrädare, inklusive partiledare, utses, såväl till interna som externa förtroendeposter. I **motion B25** föreslås att så kallade öppna nomineringar genomförs på alla nivåer inför nästa ordinarie val 2018. **Motion B26** föreslår att landsmötet beslutar att nästa gång partiordförande ska väljas ska det ske i en medlemsomröstning, samt att partistyrelsen tar fram förslag till regler för en sådan medlemsomröstning. I **motion B27** framförs flera detaljerade krav på hur valprocesser inom Folkpar-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

tiet Liberalerna enligt motionärens uppfattning bör regleras, så som till exempel hur lång tid i förväg information ska ges och att kontaktuppgifter till valberedningens medlemmar ska ges. **Motion B28** vill att Folkpartiet Liberalerna inför delat partiledarskap och snarast vidtar åtgärder för att utse en kvinna och en man till dessa poster.

Partistyrelsen delar förslagen i **motion B25** om öppna nomineringar, som kommit fram som en av de bestående idéerna från tidigare förnyelsearbeten. Detta är något som bör uppmuntras och som på många håll varit en framgångsrik metod att bredda rekryteringen. Dock finns det begränsade möjligheter att styra detta uppifrån, utan detta behöver ytterst vara något som varje lokalförening och länsförbund beslutar om på egen hand. De framgångsexempel som finns bör dock vara en stimulans för fler föreningar och länsförbund. **Motion B25 bör med detta anses besvarad.**

Frågan om att ordna en medlemsomröstning nästa gång en partiledare ska väljas har behandlats även vid tidigare landsmöten. Partistyrelsen konstaterar nu liksom tidigare att det är valberedningen som hanterar nomineringsprocessen vid val, och ingenting hindrar valberedningen från att hålla ett rådgivande provval bland medlemmarna om den så finner lämpligt. Däremot bör det formella valet ske vid landsmöte. **Därmed bör motion B26 anses besvarad.**

I övrigt ställer sig partistyrelsen avvisande till de förslag som framförs. Det bör vara upp till föreningar och länsförbund att reglera formerna för sina val- och nomineringsprocesser så att hänsyn kan tas till relevanta förutsättningar. I de allra flesta fall finns det inga problem med detta, och de grundkrav som kan ställas täcks väl in i dagens stadgar.

Att Folkpartiet Liberalerna vid varje årsmöte och landsmöte väljer samtliga företrädare är en viktig demokratisk grundprincip. I en del andra partier väljs inte partiordförande på nytt förrän den tidigare avsagt sig uppdraget. Då finns andra möjligheter att vidta åtgärder för att förankra ett sådant val – till exempel medlemsomröstningar – men dessa väger inte upp att det saknas praktisk möjlighet att förrätta partiledarval utan extraordinära händelser. Partistyrelsen står fast vid att den modell Folkpartiet Liberalerna valt är den som bäst tillgodoser partimedlemmarnas inflytande över vem som i slutändan väljs till partiordförande och hur länge. **Motionerna B27 och B28 bör med detta avslås.**

I **motion B29** föreslås att partiets samtliga valberedningar ska genomgå en valberedarutbildning, vilken om möjligt ska leda till examination och certifiering, och att detta ska tas med i verksamhetsplanen för 2015–2018. Partistyrelsen vill framhålla att valberedningar sedan tidigare är en uppmärksammas nyckelgrupp i det interna utvecklingsarbetet. Dokument med råd och stöd i nomineringsarbetet har därför tagits fram och publicerats via Folkpartiet Liberalernas intranät. Partistyrelsen instämmer med motionären i att det är viktigt att synliggöra det viktiga uppdrag som det är att ingå i en valberedning, och att de som ingår i en valberedning ska ha tillgång till stöd och utbildning för rollen. Det är dock av praktiska skäl inte genomförbart med obligatoriska utbildningar på det sätt som motionären skisserar. **Motion B29 bör med detta anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Motion B30 och B31 tar upp frågor som berör fastställande av Folkpartiet Liberalernas lista till Europaparlamentet. I motion **B30** framförs kritik mot att Folkpartiet Liberalernas nomineringsprocess till Europavalet 2014 startade sent och därför försvårade för Folkpartiet Liberalernas kandidater att göra sig kända. I motion **B31** framförs en rad förslag syftande till att förstärka Folkpartiet Liberalernas profil som en del av det europeiska partiet Alde, bland annat att vi ska gå till val under beteckningen Alde i Europaparlamentsvalet (på sikt på en med Centerpartiet gemensam lista) och att valsedeln i framtiden ska toppas av den kandidat till kommissionsordförande som Alde ställer sig bakom.

Partistyrelsen gör en annan bedömning i dessa frågor än motionärerna. I sak, vad gäller tiden för EP-vallistans fastställande, gjorde partistyrelsen bedömningen att det var bättre att hålla nomineringarna vid en tid då media börjat få upp ögonen för detta val, och att den uppmärksamhet som detta då fick i längden gynnade kandidaternas profilering mer än att de utsetts tidigare, men under en tid då uppmärksamheten i media var mindre. Denna bedömning kan naturligtvis växla, och den kan slå fel – men partistyrelsen finner fortfarande att det talar emot att stadgereglera tiden till en bestämd framförhållning inför varje val. **Motion B30 bör därför avslås.**

Partistyrelsen står inte heller bakom förslagen i motion **B31**. Även om det i många liberalers bröst klappar ett Europa-federalistiskt hjärta anknuter en del av förslagen till frågor som många svenska medborgare tyvärr inte har den minsta aning om, till exempel vad de olika partigrupperna i Europaparlamentet heter och vilka partier som ingår där. Det är inte heller säkert att förfarandet att nominera en kommissionsordförande från varje partigrupp kommer att upprepas 2019. Partistyrelsen vill därför **avstyra förslagen i motion B31.**

I **motion B32** föreslås att Folkpartiet Liberalernas partiledare inte samtidigt ska kunna vara statsråd, utan att denna ordning ”utvärderas för att hitta fungerande arbetsformer som säkrar

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

ett inspirerande och tydligt partiledarskap”. Partistyrelsen värjer sig mot detta förslag, då det skulle utgöra ett stort avsteg från en viktig princip som alla partier i Sverige har, nämligen att partiledarskapet förenar både rollen som intern ledare, partiets formella ordförande, med den politiska ledarrollen och därför aspiration på ett ledande inflytande inom en regeringskonstellation.

I andra länder ser det ofta annorlunda ut. Där kan rollen som ordförande för ett parti vara en mindre viktig ”reträttspost” av mer administrativ karaktär. Men i Sverige finns i stället andra former, bland annat har nästan alla partier en partisekreterare vars roll är att avlasta partiordföranden när det gäller ansvaret för partiet som organisation.

Partistyrelsen menar att denna organisationsmodell har fungerat väl och ser inga skäl att den behöver ändras. **Motion B32 föreslås därför avslås.**

Tre motioner, **B33–B35**, av samme motionär tar upp ett flertal yrkanden som rör mycket detaljerade förslag om Folkpartiet Liberalernas såväl organisatoriska som politiska förnyelse. I viss mån kan några av förslagen rörande politisk förnyelse sägas bli tillgodosedda genom det arbete som partistyrelsen igångsatt, men de övriga förslagen är av en sådan karaktär att de snarare går på tvärs med den inriktning som partistyrelsen, med gott stöd av länsledningar och förtroendevalda runt om i landet ska tilläggas, har valt. Det skulle i detta sammanhang föra för långt att diskutera de enskilda förslagen i detalj. Partistyrelsen vill därför föreslå landsmötet att **motionerna B33–B35 anses besvarade.**

Motion B36 efterlyser att partiledaren och landsmötet uttalar och bekräftar att medlemmarna är partiets viktigaste resurs. Partistyrelsen menar att detta inte bara är något som förtjänar att sägas – och har sagts, vid flera tillfällen – utan anser också att detta klart framgår i partistyrelsens arbete och beslutade åtgärder. Inte minst det klart uttalade målet att öka medlemsantalet motiveras inte enbart av praktiska, ekonomiska hänsynstaganden utan är också resultatet av det enkla konstaterandet att medlemmarna är fullständigt avgörande för partiets fortsatta framtid och framgång. **Motion B36 bör med detta anses besvarad.**

I **motion B37** föreslås att en ny och modern version av en tidigare valaffisch daterad 1936 tas fram och används i kommande kampanjer. Partistyrelsen vill här anföra att landsmötet inte är rätt forum att avgöra hur valaffischer ser ut. Dock kan nämnas att sagda affisch har nyproducerats och alltså kan användas som den är. **Motion B37 bör därför anses besvarad.**

I **motion B38** föreslås att landsmötet ska tillsätta en arbetsgrupp som tar fram ett förslag till förtydligad logotyp för Folkpartiet Liberalerna. Ett liknande arbete har redan aviserats från partistyrelsen. **Motion B38 bör därmed anses besvarad.**

Motion B39 framhåller att framtida partiledarkandidater tydligt bör redogöra för hur de vill förnya Folkpartiet Liberalerna så att ”partiet slipper bli negativt överraskat i efterhand”. Partistyrelsen vill här säga att partiets förnyelsearbete är ett ansvar som delas av hela partistyrelsen. Ansvaret för att konkret utveckla och driva ny politik delas dessutom med riksdagsgruppen samt med de olika arbetsgrupper som partistyrelsen numera som praxis utser vid behov av större och mer genomgripande förnyelse inom olika sakområden. Förnyelsen av Folkpartiet Liberalerna har därför en betydligt bredare förankring än den motionären beskriver och förslaget bör därför kunna anses tillgodosett. **Motion B39 bör därmed anses besvarad.**

Motion B40 och B41 rör Liberala kvinnor. En tidigare motion med likartad inriktning som B40 väcktes av samma motionär till landsmötet 2013 och partistyrelsen ser därför anledning att upprepa det svar som då gavs, att ”Liberala kvinnor inte är en allmän förening för liberaler som är intresserade av t.ex. jämställdhetspolitik eller kvinnors situation, utan en sammanslutning för just liberala kvinnor. Att det i förbundets stadgar finns regler om en viss minimirepresentation av kvinnor är alltså inte mer uppseendeväckande än att det i ungdomsförbundets stadgar finns bestämmelser om att endast medlemmar under en viss ålder har rösträtt.” Detta krav sammanhänger dessutom, som motionären berör, med lagreglerade villkor för att kunna få del av anslaget för ”medel till kvinnors organisation”, vilket det är upp till Liberala kvinnors eget landsmöte att ta ställning till hur organisationen på bästa sätt ska kunna tillgodose.

Om **motion B41** kan sägas att motionären inte lyckas övertyga partistyrelsen med sin argumentation. Feminism har en stark förankring i den liberala ideologin, också visad i partistyrelsens svar på de många motionerna inom område C Jämställdhet. Partistyrelsen föreslår landsmötet att **motionerna B40 och B41 avslås.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Frågor om landsmötet och riksmötet

Motionerna B42–B49

I **motion B42** föreslås en ändring av systemet för ombudsfordelning till landsmöte och partiråd. I dag får länsförbunden ett ombud vardera i grundtilldelning, och övriga ombudsplatser fördelas proportionellt utifrån medlemsantalet. Motionärerna föreslår att detta ändras så att länsförbundens grundtilldelning är ett ombud per riksdagsvalkrets och återstoden proportionellt efter medlemsantalet. Motionärerna argumenterar för att detta underlättar en rationell indelning i länsförbund i samband med t.ex. regionsammanslagningar. I Västsverige pågår just nu diskussioner om en förändrad länsförbundsstruktur, bland annat mot bakgrund av att valkretsindelningen i Västra Götaland ändras från och med det ordinarie valet 2018, men samma diskussion kan komma upp på andra håll framöver.

Partistyrelsen delar motionärernas synpunkt att det interna ombudssystemet i Folkpartiet Liberalerna ska vara utformat så att det inte lägger onödiga hinder i vägen för eventuella reformer av länsförbundens struktur. Därför är det en rimlig princip att grundtilldelningen av ombud till landsmöte och partiråd ska vara ett mandat per riksdagsvalkrets.

Antalet riksdagsvalkretsar är dock 29, medan antalet länsförbund i dag är 25. För att förändringen inte ska leda till att något länsförbund vinner mandat på ett annat länsförbunds bekostnad bör därför antalet ombud vid landsmöte och partiråd ökas med fyra.

Partistyrelsen föreslår därför att partistadgarnas §6 mom. A första meningen ändras till: "Landsmötet, som är Folkpartiet Liberalerna högsta organ, består av 178 ombud utsedda av länsförbunden, partistyrelsens ledamöter samt, som ombud för med Folkpartiet Liberalerna samverkande organisationer, två ombud utsedda av Liberala kvinnor och tre ombud utsedda av Liberala Ungdomsförbundet, varav en skall tillhöra nätverket Liberala studenter."

Vidare ska § 6 mom. B första meningen ändras till: "Länsförbundens ombudsplatser, utöver ett ombud per riksdagsvalkrets i länsförbundet, fördelas proportionellt på grundval av antalet medlemmar inom varje länsförbund den 31 december året före landsmötet, för vilka stadgad avgift erlagts till riksorganisationen."

Motsvarande ändring görs vad gäller partirådet i stadgarnas § 7 första stycket mening 2–3, som ges lydelsen: "Partirådet består av partistyrelsen och 65 ombud utsedda av länsförbunden samt två ombud för Liberala Ungdomsförbundet, varav ett skall tillhöra nätverket Liberala studenter, och ett ombud för Liberala kvinnor. Länsförbundens ombudsplatser, utöver ett ombud per riksdagsvalkrets i länsförbundet, fördelas proportionellt på grundval av antalet medlemmar inom varje länsförbund den 31 december året före partirådet, för vilka stadgad avgift erlagts till riksorganisationen."

Med detta föreslås också att motion B42 anses bifallen med vad partistyrelsen anført.

I **motion B43** lyfts åter frågan om plats för att hålla landsmöten och riksmöten på fler orter i landet. I samband med att denna fråga väcktes till landsmötet 2013 anförde partistyrelsen att den "är väl medveten om att landsmöten och riksmöten ofta är ett framgångsrikt sätt att synliggöra Folkpartiet Liberalerna lokalt. Detta är ett argument för att större arrangemang ska förläggas till olika orter över tid. Mot detta måste dock vägas ekonomiska hänsyn, framför allt det faktum att de sammanlagda reskostnaderna för ombuden eller riksmötesdeltagarna till vissa orter kan bli mycket högre." Sedan dess har Folkpartiet Liberalernas ekonomiska ramar försämrats ytterligare och inte heller nu bör detta därför bli föremål för något tvingande beslut.

Motion B43 bör med detta anses besvarad.

I **motion B44** föreslås att riksmötet ska byta namn till t.ex. rikskonferensen, för att undvika förväxling med landsmötet. Partistyrelsen tar till sig denna synpunkt, men anser inte att landsmötet ska fatta beslut i en så pass detaljerad fråga. **Motion B44 bör med detta anses besvarad.**

I **motionerna B45–B49** berörs olika frågor om procedurer och frågor om medlemmars möjlighet till inflytande på Folkpartiet Liberalernas landsmöten. I **motion B45** föreslås att partiet ska ha ett motionsverktyg på webben där det ska vara möjligt att söka på förste motionärer eller på motionsrubriker samt att hela motionstexten ska vara läsbar i motionsverktyget, i **B46** att landsmötet ska besluta att införa ett voteringsystem för omröstningar, i **B47** att systemet med utsedda ombud ska avskaffas på länsförbundsårsmöten och landsmöten, så att samtliga närvarande medlemmar i stället får rösträtt och i **B48** föreslås att huvudmotionären ska ges möjlighet att argumentera för sin landsmötesmotion via en förinspelad film. I **B49**, slutligen,

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ges i tre yrkanden förslag att stadgarna ändras på så sätt att motionärer ska ges företräde för att presentera sin motion, att ombuds rätt till flera yttranden i samma debatt begränsas samt att landsmötesdagarna utsträcks för att undvika nattliga förhandlingar. Dessa frågor har hittills reglerats i den av landsmötet antagna förhandlingsordningen.

Partistyrelsen vill med anledning av dessa motioner anföra att formerna för landsmötet ständigt utvecklas, men att de alltid kommer att utgöra en slags kompromiss mellan det som vore önskvärt och det som är ekonomiskt och praktiskt möjligt att åstadkomma. Detta gäller i hög grad t.ex. sådana påtagliga frågor som motionsverktyg och voteringsystem.

Folkpartiet Liberalerna har investerat i utvecklandet av flera IT-verktyg för att stödja och underlätta den interdemokratiska processen. Ett led i det var motionsverktyget som användes inför landsmötena 2011 och 2013, som uppfyllde de krav som reses i **motion B45**. Dessvärre kunde det verktyget inte garanteras ha full funktionalitet under hela motionstiden i år, då det samtidigt pågår andra stora omgörningar av de tekniska lösningarna bakom Folkpartiet Liberalernas IT-plattformar. För att vara säkra på att inte tekniska omständigheter skulle försvåra eller bitvis omöjliggöra inlämnande av motioner, valde riksorganisationen i det läget att välja en enklare teknisk lösning, på ett sätt som varit i bruk inför tidigare landsmöten, bland annat 2009. Detta gav dessvärre inte samma funktionalitet, men uppfyllde stadgarnas villkor. Partistyrelsen avser att till nästa landsmöte se till att ha ett annat motionsverktyg med betydligt bättre funktionalitet. **Motion B45 bör anses bifallen med vad partistyrelsen här har anfört.**

Vad gäller det konkreta förslaget i **motion B46** om voteringsanläggning har detta hittills inte varit aktuellt av rena kostnadsskäl. Det konkreta hindret kommer sannolikt inte att försvinna på kort sikt, varför partistyrelsen ingenting kan lova, men utesluter heller inte att det kan bli aktuellt om en tekniskt och ekonomiskt rimlig lösning skapas. **Motion B46 bör med detta anses besvarad.**

De förslag som framförs i **motionerna B47–B49** är dock av sådan karaktär att de skulle påverka landsmötets genomförande avsevärt. Partistyrelsen tar bestämt avstånd från förslaget i **motion B47** om att avskaffa systemet med ombud på landsmöten och länsförbundsårsmöten. Att införa direktdemokrati kan i förstone verka tilltalande, men innebär i praktiken en kraftig maktförskjutning till de medlemmar som har pengar och tid att närvara på plats. Särskilt skulle de medlemmar gynnas som bor på orten där landsmötet eller årsmötet hålls, vilket vore mycket olyckligt ur ett regionalt perspektiv.

Det är en i och för sig lovlig ambition att bereda motionärer utrymme att försvara och förklara innebörden i sin motion, om de inte anser att partistyrelsen har kunnat tillgodose deras förslag, och även om de inte utgör ombud. Men oavsett om detta ska ske genom att de garanteras talartid i talarstolen under plenum, genom förinspelade filmer eller i andra former, så får det stora följder för inte minst den tid som landsmötet kan väntas ta för behandlingen av motionsförslagen. Där är tyvärr tiden starkt begränsad.

I dagsläget är det lite drygt 200 personer som måste kunna finnas på plats, för att ett landsmöte ska kunna genomföras. Det är alla ombud, partistyrelsens ledamöter, valberedning och dechargeutskott samt en mängd personal som utför de arbetsuppgifter som krävs för att hålla landsmötet igång. Att förlänga landsmötet medför på olika sätt ökade kostnader, det kan vara för logi, resor, hyra av lokaler under längre tid eller andra kostnader. Om ökningen är i genomsnitt 1 500 kronor, utslaget per "nödvändig deltagare", betyder detta att kostnaderna sammanlagt ökar med minst 300 000 kronor. Det är mer än en halvtidstjänst inom riksorganisationen som måste dras in, enbart för att ha råd med detta. Den prioriteringen kan inte partistyrelsen ställa sig bakom.

Åtminstone för överskådlig framtid kommer formerna för landsmötet att behövas utvecklas gradvis, steg för steg, så att vi kan finna de former som passar bäst inom ramen för både stadgar och budget. Det kommer att tvinga fram nytänkande, men ibland också en viss nödvändig återhållsamhet inför förslag som i och för sig vore önskvärda men som helt enkelt inte ryms inom de ekonomiska ramar vi för närvarande har. **Motion B47 bör med detta avslås, medan motion B48 och B49 bör anses besvarade.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att fullfölja förnyelsearbetet med sådana stadgeändringsfrågor som kan bli aktuella för beslut på landsmötet 2017
2. **att** motion B1 och B2 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
3. **att** motionerna B3–B6 anses besvarade
4. **att** 4 § första stycket i partistadgarna ändras till: "Riksorganisationen uppbär årligen medlemmarnas medlemsavgifter. Medlemsavgiftens storlek och nivåer fastställs av landsmöte eller partiråd, som också fastställer vilken del av avgiften som tillfaller riksorganisationen och vilken del som tillfaller det länsförbund och den lokala förening som medlemmen hör till. För medlem som är direktansluten till länsförbund eller riksorganisationen jämkas fördelningen av medlemsavgiften därefter. För medlem under 25 år är avgiften hälften av ordinarie avgift." och att denna stadgeändring träder i kraft när partistyrelsen bestämmer
5. **att** motionerna B7 och B8 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
6. **att** motionerna B9 och B10 anses besvarade
7. **att** motion B11 anses besvarad
8. **att** motion B12 anses besvarad
9. **att** motionerna B13 bifalls och B14 och B15 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
10. **att** motion B16 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
11. **att** motion B17 anses besvarad
12. **att** motion B18 anses besvarad
13. **att** motion B19 anses besvarad
14. **att** motionerna B20–B22 anses besvarade
15. **att** motionerna B23 och B24 avslås
16. **att** motionerna B25 och B26 anses besvarade
17. **att** motionerna B27 och B28 avslås
18. **att** motion B29 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
19. **att** motion B30 avslås
20. **att** motion B31 avslås
21. **att** motion B32 avslås
22. **att** motionerna B33–B35 anses besvarade
23. **att** motion B36 anses besvarad
24. **att** motion B37 anses besvarad
25. **att** motion B38 anses besvarad
26. **att** motion B39 anses besvarad
27. **att** motionerna B40 och B41 avslås
28. **att** partistadgarnas § 6 mom. A första meningen ändras till: "Landsmötet, som är Folkpartiet Liberalernas högsta organ, består av 178 ombud utsedda av länsförbunden, partistyrelsens ledamöter samt, som ombud för med Folkpartiet Liberalerna samverkande organisationer, två ombud utsedda av Liberala kvinnor och tre ombud utsedda av Liberala Ungdomsförbundet, varav en skall tillhöra nätverket Liberala studenter."
29. **att** partistadgarnas § 6 mom. B första meningen ändras till: "Länsförbundens ombudsplatser, utöver ett ombud per riksdagsvalkrets i länsförbundet, fördelas proportionellt på grundval av antalet medlemmar inom varje länsförbund den 31 december året före landsmötet, för vilka stadgad avgift erlagts till riksorganisationen."
30. **att** partistadgarnas § 7 första stycket mening 2–3 ges lydelsen: "Partirådet består av partistyrelsen och 65 ombud utsedda av länsförbunden samt två ombud för Liberala Ungdomsförbundet, varav ett skall tillhöra nätverket Liberala studenter, och ett ombud för Liberala kvinnor. Länsförbundens ombudsplatser, utöver ett ombud per riksdagsvalkrets

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

i länsförbundet, fördelas proportionellt på grundval av antalet medlemmar inom varje länsförbund den 31 december året före partirådet, för vilka stadgad avgift erlagts till rikorganisationen.”

31. **att** motion B42 därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
32. **att** motion B43 anses besvarad
33. **att** motion B44 anses besvarad
34. **att** motion B45 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
35. **att** motion B46 anses besvarad
36. **att** motion B47 avslås
37. **att** motion B48 och B49 anses besvarade

Särskilt yttrande 1

Henrik Edin anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion B23.

Motivering: ”Rotationsprincip innebär en tydlig institutionell förändring i syfte att säkerställa en fortsatt vital liberal rörelse. Ett gott ledarskap i dag garanterar inte ett gott ledarskap i morgon; det är inte säkert att organisationen i framtiden kommer att vara lika flexibel som i dag. Därför vore det önskvärt att införa en rotationsprincip.”

Särskilt yttrande 2

Hanna Håkanson anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion B23.

Motivering: ”Det måste bli enklare att engagera sig i ett liberalt parti. Med en rotationsprincip blir det svårare att välja om gamla företrädare av slentrian. Med nya företrädare kommer nya perspektiv, samtidigt som gammal kompetens tas tillvara.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Partistadgarna och nätverkens ställning

B1. Förnyelsearbete kräver stadgerevision

Malin Sjöberg Högrell, Uppsala, Johan Enfeldt, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet utser en arbetsgrupp som får se över stadgan och komma med förslag på förändringar till landsmötet 2017
2. att arbetsgruppen nyttjar ledningskonferensen och Uppdrag Hela landet för att få feedback på sina förslag

Folkpartiet har påbörjat ett spännande förändringsarbete där vi ser över såväl vår organisation som vår politik. En förutsättning för att organisationen ska förändras i takt med politiken är att vi även ser över vår stadga. Det är viktigt att stadgan är modern och speglar det nya Folkpartiet. Således är det oerhört viktigt att landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att utse en arbetsgrupp som kan se över stadgan och där förslagsvis Ledningskonferens och Uppdrag hela landet kan utgöra referensgrupp. Vi måste se till att modernisera inte bara politiken utan även vår stadga.

B2. Stadgeöversyn

Bo Löfgren, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar om en översyn och anpassning av partiets normalstadgar för anpassning till dagens möjligheter
2. att landsmötet reglerar frågan om när verksamhetsplan, budget och medlemsavgift för kommande verksamhetsår ska underställas medlemmarna för godkännande

Sverige behöver många fler aktiva liberaler. Om rubriken är sann så behöver Folkpartiets normalstadgar ses över. Medlems möjlighet att påverka partiets politik och verksamhet samt utöva sitt aktiva intresse varierar givetvis över landet men är ofta ytterst begränsade. Normalstadgarna föreskriver att utöver årsmöte ska ett medlemsmöte ytterligare (höstmöte?) hållas.

Partiets normalstadgar är inte anpassade till dagens mediala samhälle och uppfyller inte många medlemmars behov av information, dialog eller kommunikation.

Inget i stadgarna reglerar sådana viktiga saker som verksamhetsplan och budget för innevarande eller kommande verksamhetsår. I lyckliga fall nämns detta på respektive nivåns årsmöte – ett årsmöte som hålls en bra bit in på det nya verksamhetsåret.

Det andra årsmötet som ska hållas och ofta sker på hösten efter årsmötet på våren bör ges en fastare struktur. Lämpligt är att det på detta årsmöte fastställs verksamhetsplan och budget samt medlemskap för det kommande verksamhetsåret. Om så sker kan det nya verksamhetsåret bättre anpassas till verkligheten på alla nivåer och tidplaner fås att gälla från verksamhetsåret start.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B3. Nätverken och deras funktion och ställning i Folkpartiet Liberalerna

Håkan Welin, Håbo, Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling, Margaretha Herthelius, Stockholm, Tomas Ohlin, Stockholm, Barbro Westerholm, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** som ändamål anta följande skrivning: "Nätverken är landsövergripande, ägnade att diskutera, formulera och lyfta fram djupare sakkompetens inom sitt område. Verksamheten äger rum i dialog med Folkpartiet Liberalerna. Nätverkens övergripande mål är att fungera som en sakkunnig resurs för att berika Folkpartiet och bidra till den liberala politiska utvecklingen i landet. Nätverken utgör en del av arbetet med att bredda och förstärka alla delar av partiets sakkompetens. Nätverken fungerar som referensinstitution när partiledningen vill komplettera egna förslag med synpunkter från aktuellt sakområde i landet."
- att** som struktur anta följande skrivning: "Målet är att det i varje län finns nätverk inom respektive sakområde. Varje sådant länsnätverk har en ledningsgrupp, och en vald företrädare. De nationella nätverken har en styrelse bestående av ordförande, vice ordförande och sekreterare, samt fyra regionansvariga (nord, öst, väst och syd). Denna styrelse utses vid partiets landsmöte, och väljs på två år."
- att** som tekniskt stöd anta följande skrivning: "Partiet tillhandahåller programsystem på nätet för nätverken, med vars hjälp regionala samråd stöds på ett enhetligt sätt, så att varje län kan ta del av vad som händer i de övriga länen. Partiet administrerar utöver detta en blogg för respektive nätverk, för information och dialog på länsvis såväl som på nationell nivå."
- att** som ställning i partiet anta följande skrivning: "Företrädaren för ett länsnätverk ska adjungeras till respektive länsförbunds årsmöten. Den nationella ordföranden (eller vid vederbörandes förhinder, vice ordföranden) har yttranderätt vid partiets landsmöten."

Under hösten och vintern 2014/15 fanns det nio nätverk inom olika områden och med olika form och geografisk spridning. Det gemensamma var att samtliga hade en liberal grundsyn och strävade att inom sina respektive områden ta tillvara människors, med liberal grundsyn och intresse, vilja att bidra till Folkpartiets utveckling.

Inom sina områden finns och har funnits drivande personer med hög kompetens och många gånger lång erfarenhet som yrkesman från sitt specialområde vilka ingått och ingår i dessa nätverk. Detta utgör en kraftfull resurs för Folkpartiet i vår strävan att skapa ett liberalt samhälle baserat på människors levnadsvillkor ute i samhället.

Det som saknats är en, ur övergripande perspektiv, gemensam grund för nätverken i sin relation till partiet respektive till medborgarna, att organiseras kring. Skälen till detta kan vara många, men konstateras kan, att varje nätverk arbetat för ett liberalt samhälle inom sitt specialområde.

Vår avsikt med denna motion är att i första hand, inte minst i samband med kommissionernas arbete med huvudmålet att ge den liberala politiken ett starkt inflytande i samhällsutvecklingen i vårt land, och därför uppmärksamma den kraft dessa nätverk utgör. I andra hand vill vi skapa en nationell sammanhållande grund eller plattform för våra nätverk.

Nätverkens grundsyfte måste vara att stärka partiet, bidra till politikens utveckling baserat på sakkompetens samt fungera som motorer avseende utökningen av fler engagerade och aktiva liberaler. Detta baserat på Folkpartiets ändamål i partistadgans § 1: "att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag."

B4. Nätverk

Michelle Winkel, Lilla Edet, Rose-Marie Fihn, Ale, Pia E. Gustafsson, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** Folkpartiet Liberalerna ser över nätverksstrukturen och att nätverken får hjälp från centralt håll

Folkpartiet Liberalerna behöver få flera medlemmar. Våra nätverk som börjar öka till antalet är inte speciellt kända av våra egna medlemmar och oftast vet vi inte ens vem man ska kontakta för att bli en del i nätverket.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Detta måste det bli en ändring på. Det skulle vara bra om det från centralt håll tillsammans med nätverken görs försök på att öka nätverkens spridning över hela Sverige och med ett system så man lätt kan få tag på personer i de olika nätverken och känner till vilka som finns och om så behövs göra om nätverken till samverkande organisationer med en central styrelse.

På torgmöten när möten med människor uppstår som ofta brinner för ett ämne eller har speciella kunskaper och vill ha mera inträngande politiska budskap kring ämnet, har vi ofta ställt frågan: ”Känner du till att vi har olika nätverk inom Folkpartiet Liberalerna?” och sedan nämnt det nätverket som har specialkunskaperna. De flesta svarar helt kategoriskt: ”Nej, det visste jag inte.”

Vi måste bli bättre på att nå ut till potentiella väljare. Nätverken kan vara en bidragande faktor för ett livslångt medlemskap i Folkpartiet.

B5. Representation i partistyrelsen

Mats Nordström, Täby, Ess Aref, Västerås, Richard Brodd, Göteborg, Tage Carlsson, Borås, Joakim Storeide, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att HBT-liberaler representeras i partistyrelsen

HBT-liberaler verkar för ett bättre samhälle där alla individer växer och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

Partistyrelsen ska vara en församling av mångfald och som representerar partiets och dess sidoorganisationers medlemmar. HBT-liberaler arbetar aktivt tillsammans med Folkpartiet Liberalerna sedan 1980 och har tillsammans byggt en hbt-politik grundat på liberala värderingar.

Folkpartiet har alltid varit duktigt på att driva hbt-frågor men har inte alltid varit lika framgångsrika på att nå ut till hbt-personer med sitt budskap. För att bli ännu framgångsrikare i valet 2018 bör fokus också ligga på att nå även denna väljargrupp, dess anhängare och vänner. Hbt-perspektivet inom partistyrelsen bör öka.

B6. Nätverkens ställning och uppgifter inom Folkpartiet Liberalerna

Anna Ekström, Karlskrona, Anders Castberger, Trollhättan, Raul Eriksson, Trollhättan, Rose-Marie Fihn, Ale, Elver Jonsson, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom motionens intentioner och ger partistyrelsen detta uppdrag som ett led i partiets ambition att bredda Folkpartiet Liberalerna

De olika liberala nätverken inom Folkpartiet ska ses som en tillgång. ”Dags att bredda Sveriges liberala parti” var titeln på den rapport som partiets valanalysgrupp presenterade i höstas. Vi håller med och det säger sig självt att ett parti som bara får fem procent av riksdagsrösterna inte har lika stor bredd och lika många kontaktytor, som det Folkparti som var nästan fem gånger så stort 1948.

Man kan diskutera hur länge som helst om Stockholmscentrering och hur stor andel av partistyrelsen som är heltidsanställda politiker. Partiet har nu satt igång en välbehövlig och, hoppas vi, vitaliserande omprövning av den liberala politiken.

Ett sätt att öka kontaktytorna och få in mer input utifrån är att satsa på de olika nätverken som finns i och kring partiet. Några har adjungerade platser i partistyrelsen och får ekonomiska bidrag ur partikassan, andra får varken eller, men alla nätverken har ideellt arbetande medlemmar, som brinner både för liberalismen och för olika ämnesområden.

I detta skede med begränsade ekonomiska och andra resurser kan breddningen av Sveriges liberala parti inleda med att partikansliet och partisekreteraren tar tillvara på den idérikedom och det engagemang som finns i de olika nätverken och samarbeta mer vad gäller seminarier och andra programpunkter på partiets två centrala arrangemang: landsmöten och riksmötena. Där har det hittills tyvärr varit oklart om ifall nätverken varit välkomna att bidra med programpunkter. Ibland har partikansliet bett om idéer och hjälp att skaffa fram talare till intressanta seminarier, ibland har nätverken inte känt sig välkomna och knappt fått sina egna arrangemang publicerade i det officiella programmet.

Nu är det dags att bredda Sveriges liberala parti. Kristna liberaler, som tagit initiativ till denna motion, och andra nätverk ser fram emot att göra riksmöten och landsmöten färgrika och vackra som en lövskog om hösten.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B7. Förnyelse och förenkling av medlemsavgifter

Björn O. Stenström, Göteborg, Jan-Olof Blomster, Katrineholm, Peder Danesved, Ulricehamn, Ulrik Hammar, Trollhättan, Annika Westh, Öckerö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** partistyrelsen får i uppdrag att verka för att inkomster från medlemsavgifterna till lokala avdelningar och regioner/län ökar
2. **att** partistyrelsen får i uppdrag att sätta enhetlig medlemsavgift för Folkpartiet
3. **att** riksorganisationen övergår från att ta ut 90 kronor per medlem till att ta ut 40 procent av medlemsintäkten och att resterande del tillfaller lokala avdelningar och länsförbund

Vissa rutiner är djupt rotade i en organisation och för oss folkpartister så var en av dessa administrationen kring medlemsavgifter som legat på lokal nivå. Efter landsmötesbeslut 2013 fick vi till en förändring av detta och nu är det dags att gå vidare. Utgångsläget för de förändringar som föreslås här är att vi lokalt och i länsförbunden ytterligare ska lägga fokus på den verksamhet som ger fler medlemmar (och väljare), inte hur vi administrerar detta. Syftet är samtidigt att vi ska förenkla vår verksamhet där så är möjligt och även förenkla för dem som söker sig till oss, och alla oss som redan är medlemmar.

Vi möter i dag inte upp mot nya medlemmars önskemål om hur de vill betala sin medlemsavgift där en del vill betala med bankgiro, andra med Swish, e-faktura eller autogiro. För att vi ska kunna göra det enklare för medlemmen krävs ett förändrat arbete med medlemsavgifterna, men det behöver också bli enklare för den lokala föreningen. Vi har tagit ett steg genom att centralisera administreringen, nu är det dags att vi förenklar ännu mer. Ge därför partistyrelsen i uppdrag att verka för ökade intäkter från medlemsavgifter till lokala avdelningar och länsförbund. Om riksorganisationen får en större frihet i att arbeta med medlemsavgifterna så kan det också leda till större intäkter för oss alla.

Ge därför partistyrelsen i uppdrag att inför en enhetlig avgift för hela landet. Vi behöver förenkla för oss alla, ny som gammal medlem, att betala medlemsavgiften. Om vi ger riksorganisationen i uppdrag att inför en enhetlig avgift för hela landet öppnar det upp nya möjligheter med exempelvis autogiro och e-faktura. Det öppnar också upp för att testa idéer som månadsprenumeration, familjeavgifter, eller att ge specialerbjudanden till de som är på väg att lämna oss.

Ändra till att riksorganisationen tar ut en procentsats av medlemsintäkten. Vi behöver göra det enkelt för den lokala föreningen och länsförbunden att se hur stor del som riksorganisationen tar av medlemsavgiften genom att ändra så att riksorganisationen tar ut en procentandel av hela avgiften i stället för en bestämd summa.

Låt oss därför nu ta ytterligare ett steg att renodla våra roller där de lokala organisationerna än mer kan fokusera på medlemmarna, i stället för att sköta administrationen kring dem.

B8. Folkpartiet bör ha samma medlemsavgift i hela landet

Folkpartiet Liberalerna Tierp

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska ha samma medlemsavgift för alla medlemmar i hela Sverige, med undantag för äldre och yngre medlemmar, som bör ha reducerad avgift

Folkpartiet vill ha ett enat Europa och är det mest EU-vänliga partiet i Sverige. Då är det märkligt att vi inte har samma medlemsavgift för alla folkpartister oberoende av var vi bor i Sverige. Människor blir allt mer rörliga och det är därför obegripligt att ha olika medlemsavgifter i olika kommunföreningar i Sverige. Ju mindre administration för de små kommunföreningarna desto bättre. Vi behöver använda krafterna till att föra ut Folkpartiets politik.

B9. Inför e-faktura på medlemsavgiften

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet inför möjlighet till e-faktura på medlemsavgiften

Att bli medlem och att förnya sitt medlemskap i Folkpartiet ska vara enkelt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B10. Bättre med medlemsavgift i tid än i otid

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet sätter som mål att hälften av medlemsavgifterna är betalade före nyår och resten före 1 mars

Hur kul eller lätt är det på en skala att försöka driva in medlemsavgifter efter sommaren som avser ett "avgiftsår" som börjar närma sig sitt slut (30 september)?

B11. Länsförbund på nätet – sex år senare, nej tolv år senare

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att skapa ett länsförbund på nätet
2. att stadgarna för Folkpartiet Liberalerna, § 3 första meningen ändras till: "Folkpartiet Liberalernas medlemmar är sammanslutna i föreningar på lokal nivå och/eller i nätverk."
3. att stadgarna för Folkpartiet Liberalerna, § 3 ändras och det läggs till tre nya meningar efter den andra meningen: "Nätverken ingår i länsförbundet på nätet. Det är upp till varje medlem att avgöra var han eller hon ska vara medlem och därmed vara ombudsgrundande till landsmötet. Ingen medlem kan vara ombudsgrundande på mer än ett ställe."

Denna motion skrev jag tillsammans med några av de övriga ledamöterna i dåvarande förnyelsegruppen inför landsmötet 2003. Då var tydligen tiden inte inne för att se att medlemmar engagerar sig på andra sätt än genom våra lokalavdelningar.

För alla medlemmar är det inte självklart att ett engagemang i den lokalförening som verkar i det område där man bor, är det som lockar dem till politiken. En del flyttar runt mycket både inom och utom landet, och har därför under perioder av sitt liv inte någon självklar geografisk koppling till en viss lokalavdelning. För andra är det främst engagemanget i stora övergripande frågorna som t.ex. internationalism eller socialförsäkringssystem som gör att de är medlemmar i partiet.

Dessa medlemmars engagemang och deltagande i vår liberala rörelse är naturligtvis oerhört värdefullt, precis som det traditionella lokalavdelningsengagemanget. Det är i dag bara länsförbund och vissa samverkande organisationer som får ombud på landsmötet. Detta bygger på den traditionella synen, att det är via lokalavdelningen som du är engagerad och att det är där du väljer dina ombud till länsförbundets årsmöte, som i sin tur väljer ombud till landsmötet.

I det nya moderna Folkpartiet Liberalerna ska nätverken få en större betydelse. Genom skapandet av forum för medlemmar och andra liberaler att diskutera större frågor så kommer fler och fler att välja nätverken som sin främsta form av engagemang i partiet. Det kommer på sikt bli ohållbart att de folktimedlemmar som är engagerade på detta sätt, inte ska ha möjlighet att utse representanter till det högsta beslutande organet i partiet.

En lösning – skapa ett tjugofemte virtuellt länsförbund på nätet? Genom att skapa ett tjugofemte virtuellt länsförbund på nätet skulle detta problem kunna lösas. Detta länsförbund skulle stadgemässigt behandlas på samma sätt som övriga länsförbund, dvs. de skulle ha ett garantiombud och få eventuella ytterligare ombud utifrån antalet Folktimedlemmar som själv väljer att vara medlemmar i länsförbundet på nätet.

Ytterligare en utvecklingsmöjlighet som man kan överväga är att några av våra nationella nätverk ingår som "lokalföreningar" i detta länsförbund. Om detta länsförbund på nätet växer är det mer intressant att utveckla lokalavdelningar som bygger på sakpolitiska nätverk än att skapa nya geografiska lokalavdelningar. Bara för att man är deltagare i ett nätverk så är man inte per automatik landsmötesgrundande. Det är endast de deltagare i nätverken som också är Folktimedlemmar som kan bli landsmötesgrundande för detta länsförbund på nätet efter sitt aktiva medgivande.

Stadgemässigt ska det naturligtvis inte vara möjligt att vara landsmötesgrundande i två olika länsförbund samtidigt.

Du ska dock alltid kunna vara aktiv i din lokalförening på samma sätt som i dag och det faktum att väljer länsförbundet på nätet som till landsmötesgrundande medlemskap får inte hindra dig i nomineringar till lokala uppdrag.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B12. Diskussionsforum utanför Facebook och Twitter för alla medlemmar*Ramin Naji, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att inrätta ett diskussionsforum för enbart partimedlemmar
2. att partistyrelsen ges i uppdrag för att finna en lösning för ett gemensamt diskussionsforum, dock ej på Facebook eller liknande

Att kunna diskutera och ventilera vardagliga samhalls frågor är viktigt för en vital demokrati. Det saknas ett slutet forum för enbart partimedlemmar som kan diskutera vardagliga uppkomna ämnen som man vill dissekera och diskutera med andra parti medlemmar.

Därför är min största önskan att det skapas en grogrund för en gemensam plattform som alla som är anslutna medlemmar kan delta. Det kan skapas under Mitt Folkparti. När man loggar in ska finnas ett forum för debatt, eller genom att skapa ett program som alla medlemmar kan ladda till sina datorer och ska kunna logga in genom att få inloggningsuppgifter från rikskansliet.

Jag syftar inte på diskussion på Facebook eller Twitter, det är inte meningen och inte aktuellt av många skäl. Många avstår från t.ex. Facebook och liknande.

Allmänna organisationsfrågor**B13. Folkpartiets evenemang och möten ska vara tillgängliga för alla***Monica Brohede Tellström, Nacka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet alltid ska sträva efter att evenemang och medlemsmöten är tillgängliga för alla

Folkpartiet har alltid hållit fanan högt i kampen för att samhället ska vara så tillgängligt som möjligt för varje individ. Detta är en stolt tradition som vi måste ta på allvar även vid interna aktiviteter. Tillgänglighetsanpassning av lokaler så att även personer med olika funktionsnedsättningar kan delta, bör alltid vara en viktig del av förberedelserna inför ett medlemsmöte eller ett evenemang. Det handlar bl.a. om att se till att det finns hörselslinga, att möteslokal och toalett är nåbara för personer i rullstol men också om att undvika blomsterarrangemang med doftstarka blommor och att inte ha husdjur i lokalen. I vissa fall, vid särskilda aktiviteter, är målet med full tillgänglighet inte möjligt att uppnå, men huvudinriktningen ska vara tydlig och gälla allt från liberala riksmöten till gruppmöten i lokal föreningen.

B14. Folkpartiet Liberalernas verksamhet ska vara öppen för alla*Maria Johansson, Stockholm, Cia Bentele, Solna, Linnéa Darell, Linköping, Ulf Larsson, Västerås, Maria Mattsson, Järfälla m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att partistyrelsen uppdras att ta fram en policy för ett inkluderande tillgänglighetsarbete

För ett parti som Folkpartiet Liberalerna, där vi tror på individen och vill att alla ska ha möjlighet att växa, måste vi i denna vilja att inkludera alla tydligt klargöra att verksamheten ska vara tillgänglig och användbar och så långt det är möjligt välkomna alla på ett likvärdigt sätt. Ingen ska utestängas från partilokaler, valstugor eller partiarrangemang på grund av otillgänglighet. Ingen ska utestängas från att kunna ta del av information, delta i debatter och samtal eller kunna komma in i lokalen rent fysiskt eller på annat sätt vara en del av partigemenskapen och politikutvecklingen. Detta är å ena sidan självklart utifrån att alla människor ska ha samma möjligheter, att mångfald berikar och att tillgänglighet i dag är att se som ett självklart kvalitetskrav. Men det kan också finnas de som upplever detta som komplicerat, beroende på de lokaler man har tillgång till, att man är ovan vid att tänka på tillgänglighet vid sina arrangemang och om man tror sig inte ha medlemmar med behov av tillgänglighet.

Det är för partiets trovärdighets skull och för den uttalade tydligare fokusen på bland annat funktionshinderperspektivet viktigt att landsmötet tar ställning för denna viktiga principfråga utifrån devisen att leva som man lär.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B15. Tillgänglighet på Folkpartiets hemsida*Folkpartiet Liberalerna Bohuslän***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** det på Folkpartiets hemsida, på rikssidorna, från första startsidan, och alla undersidor, ska finnas talsyntes, lättläst och teckentolkning
2. **att** alla sidor på länsförbundens sidor, från första startsidan, ska ha talsyntes, lättläst och teckentolkning
3. **att** länsförbunden får i uppdrag att stödja kommunföreningarna, så att deras sidor i så stor utsträckning som möjligt, ska ha talsyntes, lättläst och teckentolkning
4. **att** allt marknadsföringsmaterial ska tryckas på obestruket papper, med stort textsnitt, med ett lättläst alternativ. Allt för att få bort det blanka som gör materialet svårläst
5. **att** i varje trycksak ska hänsyn tas till läsbarhet, vad gäller textsnitt, storlek, papperskvalitet

Folkpartiet Liberalerna vill ge människor jämlikhet och jämställdhet och i våra texter skriver vi mycket om detta.

Men vi behöver också jämlikhet och jämställdhet när det gäller att se till att alla människor har möjlighet att få tillgång till information och ta till sig vårt budskap.

Vi har människor med synnedstättning, dyslexi, nya svenskar, äldre med flera som har det svårt att förstå vårt språk och alla svåra ord.

B16. Folkpartiet ska vara ett inkluderande parti*Mats Nordström, Täby, Ess Aref, Västerås, Tage Carlsson, Borås, Mikael Sparrhult, Höör, Joakim Storeide, Stockholm m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att intern och extern kommunikation ska vara befriad från normativa uttryck i såväl tal som skrift
2. **att** partistyrelsen får i uppdrag att aktivt arbeta för ett normkritiskt och inkluderande förhållningssätt

HBT-liberaler verkar för ett bättre samhälle där alla individer växer och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

För ett liberalt parti som Folkpartiet är det viktigt vad och hur vi kommunicerar vårt budskap såväl externt som internt. Vi ska vara ett inkluderande parti som ska välkomna alla liberaler, så är det inte alltid i dag.

Det förekommer att sättet vi uttrycker oss på och även officiellt material innehåller onödigt normativa uttryck. Den viktiga jämställdhetsdebatten är ett exempel där vissa uttryck utestänger och osynliggör människor. Exempel på detta är när det uttrycks att ”män och kvinnor” ska ha lika lön. Ett bättre sätt är att säga att ”alla” ska ha det. Ett annat exempel på ett normativt uttrycksätt är då begreppet ”pappamånad” används. Förutom att det är felaktigt, så osynliggörs familjer där ingen pappa finns eller de familjer där ingen varken kan eller vill definiera sitt kön.

B17. Låt medlemmarna själv välja vilken lokalförening man ska vara ansluten till*Folkpartiet Liberalerna Västerbotten***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** ändra Folkpartiets Liberalernas stadgar så att medlem kan välja vilken kommunförening man är ansluten till

Som Folkpartiet Liberalernas stadgar ser ut i dag så kan man själv välja om man vill vara ansluten till den kommunförening där man bor eller direktansluten till länsförbundet eller riksorganisationen. Om en medlem flyttar från kommunen överförs de per automatik till den nya kommunföreningen.

De allra flesta medlemmar vill nog höra till den kommunförening där man bor, men det finns undantag. Kanske bor man i en kommun där det är ytterst lite aktivitet i kommunföreningen och desto mer verksamhet i kommunen där man har sitt fritidshus eller sina släktingar, kanske är det just under den period man vistas i fritidshuset och är ledig man önskar vara aktiv och få information om vad som händer på orten.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B18. Certifiera Folkpartiet enligt ISO14000-serien*Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet påbörjar arbetet med att bli en ISO14000-certifierad organisation på central nivå

Om vi vill framstå som ett realistiskt alternativ i miljöfrågorna är det viktigt att vi som parti också visar vägen och står i framkant när det gäller arbetet för vårt klimat. Vi måste börja med oss själva om vi vill att andra ska ta oss seriöst.

Folkpartiet har ett bra miljöpolitiskt program. Detta hamnade dock i skuggan under valrörelsen vilket var mycket synd. För att visa att vi menar allvar med vår ambition om en bättre värld även för kommande generationer är det av stor vikt att vi också arbetar aktivt för att ständigt minska vår egen klimatpåverkan, våra utsläpp och vår resursförbrukning.

En certifiering enligt ISO14000-serien utgörs av ett antal tuffa krav som måste uppfyllas men är en mycket tydlig markering om att Folkpartiet är beredd att ta sitt miljöansvar. Hittills har Centerpartiet som enda riksdagsparti visat sig moget för en sådan certifiering.

En ISO14000-certifiering innebär inte bara större möjligheter för vårt parti att framstå som ett modernt, miljömedvetet alternativ för väljarna, det innebär också fördelar för vår organisation i form av minskad resursanvändning och självklart även en vinst för naturen.

B19. Gör Folkpartiet fristående, även ekonomiskt*Staffan Werme, Örebro***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar fram en strategi för att minska partiets beroende av ekonomiska bidrag från den offentliga sektorn
2. **att** ge partistyrelsen i uppdrag att fram till valet 2022 skapa en fond i en sådan omfattning att ett allmänt val till riksdagen kan genomföras i hela landet, utan beroende av bidrag från stat, kommuner och landsting

Är Folkpartiet en del av den offentliga sektorn? Eller är vi en del av civilsamhället?

Jag har provat att ställa frågan till ett antal folkpartister. Oroväckande ofta får jag till svar att Folkpartiet i huvudsak är en del av den offentliga sektorn. För mig är det en orimlig tanke. Folkpartiet är en del av civilsamhället. Vårt uppdrag är att företräda de medborgare som bär en liberal samhällsåskådning, och söka liberala lösningar på de problem medborgarna vill att vi politiker ska lösa. Den offentliga sektorn är ett av flera verktyg för detta.

När Frisinnade Landsföreningen bildades var ett av de grundläggande kraven att föreningen skulle ha finansärer som klarade av det långsiktiga åtagandet som föreningen skulle åta sig. Inte förrän detta var klart, bildades föreningen. Under 1900-talet skedde en förändring i synen på hur partier ska finansieras. Numera sker finansieringen av de flesta partier genom bidrag från det offentliga. Grunden för det är att partierna inte ska vara beroende av privata bidragsgivare, och därigenom bli uppbundna till att genomföra bidragsgivarnas krav. Undantaget från detta är Socialdemokraterna, vars beroendeställning till LO uppenbarligen anses godkänd, samt Centerpartiet som sålt en tidningskoncern. Moderaternas finansiering är mer oklar, men sannolikt får partiet bidrag från näringslivet.

Uppenbarligen har ingen uppfattat att det också finns en risk med det system vi i dag befinner oss i. Med partier som är helt uppbundna av den offentliga sektorn för sitt liv och sin verksamhet, skapas få incitament för att pröva och ompröva denna sektor. Ingen vill bita den hand som föder en. För ett liberalt parti är denna behovsställning till en huvudman, en sektor, orimlig. Folkpartiet måste sträva efter att vara fristående, såväl från krav från den offentliga som den privata sektorn.

För att klara en sådan uppgift gäller det att kunna balansera den beroendeställning varje bidragstagare står i. Det måste Folkpartiet också göra. Vi måste återfinna en balans i bidrag från våra medlemmar – den civila sektorn, från den privata sektorn liksom från den offentliga sektorn. Ett mål kunde vara att bidrag från civilsamhället och den privata sektorn skulle finansiera valkampanjen för partiet, medan bidragen från den offentliga sektorn skulle finansiera partiets organisation.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B20. Folkpartiet måste leverera tydlig närvaro i hela landet*Mathias Karlsson, Oskarshamn***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** riksorganisationen får i uppdrag att skapa ett mer tydligt och bredare förankrat landsbygdsorgan, som är med och utformar Folkpartiets strategier och vårt sätt att synas i hela landet

Folkpartiet Liberalerna fokuserar i för hög grad på frågor som bara berör våra större städer. Det är tydligt att landsbygdsfrågor inte får det utrymme av riksorganisationen och där med i media, som de borde ha. Detta har i sin tur lett till att Folkpartiet Liberalerna förlorat stort på landsbygden, till förmån för populistiska partier. För att återfå förtroendet från väljarna krävs att Folkpartiet Liberalerna bereder vägen för en politik som underlättar och känns relevant på såväl tätorter utanför de större städerna, som på ren landsbygd. Dagens organisation och dagens arbetssätt har på ett allt för tydligt sätt visat sig inte fungera. Frågan är helt enkelt: Hur ska vi kunna lyfta Folkpartiet Liberalernas politik så den är relevant förankrad i hela landet?

B21. Uppdrag Hela landet även i partistyrelsen*Per-Åke Fredriksson, Gävle, Ann Berg, Hudiksvall, Per-Ola Grönberg, Sandviken, Stig Mörtman, Ockelbo, Peter Nordebo, Bollnäs m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** det i stadgarna införs en bestämmelse om att åtminstone en representant för varje länsförbund ska sitta i Folkpartiets partistyrelse

Valet 2014 visade tydligt att Folkpartiet Liberalerna har blivit ett parti som inte anses vara relevant utanför storstadsregionerna. Att det inte finns en enda riksdagsledamot norr om Uppsala är ett kapitalt misslyckande för ett parti som gör anspråk på att företräda alla svenskar oavsett vem de är och oavsett var de kommer ifrån. Storstadsregionerna må vara Folkpartiets bas men det räcker inte om partiet ska hålla sig kvar i riksdagen.

För att åter göra Folkpartiet till ett relevant parti i alla delar av landet har arbetsplanen ”Uppdrag Hela landet” sjösatts med syftet att stärka Folkpartiet på lokal nivå. Det är en bra satsning men räcker inte om man vill vara trovärdig inför både partimedlemmar och väljare.

Vad man säger och vad man gör måste hänga ihop. Är det Folkpartiets ambition att vara ett relevant parti i hela landet, måste man också visa att man i handling anser detta genom att låta ”hela landet” få vara representerat i partiets styrelse. Olika ”remissgrupper” vid sidan av eller adjungerade platser i partistyrelsen kan inte kompensera det faktum att man inte låter ”hela landet” få vara med och ta beslut om hur partiet ska styras. När man inte gör det skickar man signalen till lokala medlemmar och väljare att förvisso säger partiet att man tycker hela landet är viktigt, men inte så viktigt som att låta hela landet vara representerat när det gäller att ta beslut.

Det duger inte heller med att som nu låta någon partistyrelsemedlem få företräda en hel landsända, som till exempel Norrland. Varje län har sin unika historia och sin unika situation, även om det kan finnas likheter mellan länen. Är hela landet viktigt kan man därför inte klumpa ihop flera län och låta dem få dela på en representant. Gävleborg kan lika lite representera Jämtland som Göteborg kan representera Stockholm.

Invändningen mot att låta alla län få vara representerade i partistyrelsen är att styrelsen skulle bli för stor och därmed ineffektiv. Hur ineffektivt det skulle bli kan alltid diskuteras. Men ett parti som vill vara relevant för hela landet är inte trovärdigt om man samtidigt låter delar av landet vara utanför den centrala styrelsen av partiet bara för att man tycker det är mest effektivt.

Folkpartiet Liberalerna gör anspråk att vara ett parti för hela Sverige. Låt detta återspeglas i sammansättningen av partistyrelsen så att alla i landet kan se att vi menar allvar. Hur vi agerar inåt har betydelse för hur vi uppfattas utåt.

B22. Partistyrelsens sammansättning*Folkpartiet Liberalerna Dalarna***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** landsmötet beslutar uppmana kommande valberedning att verka för att partistyrelsen efter landsmötet 2017 har större andel ledamöter från länsförbund utan riksdagsledamot
2. **att** partistyrelsens protokoll ska skickas ut till länsförbundens ledningar

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Efter valet 2014 har antalet riksdagsledamöter som inte kommer från storstads länen minskat kraftigt. Därför blir det ännu viktigare att partistyrelsen sammansättning speglar hela Folkpartiet så att län utan riksdagsledamot ges en möjlighet att påverka partiets politik. Trots en diskussion om detta på flera landsmöten är framförallt Stockholms län överrepresenterat i partistyrelsen. Av 25 länsförbund finns 13 representerade i partistyrelsen. Endast 6 ledamöter i nuvarande partistyrelse kommer från länsförbund utan riksdagsledamot.

Partistyrelsen är anonym i partiet. Partisekretären har inlett ett förnyelsearbete som bl.a. innebär att alla delar av partiet ska knytas närmare varandra. Därför bör partistyrelsens protokoll skickas ut till länsförbundens ledningar

B23. Införande av rotationsprincip

Linda Nordlund, Stockholm, Richard Bengtsson, Stockholm, Benny Lindholm, Uppsala, Erik Scheller, Stockholm, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande punkt införs under paragraf 3 i partistadgarna: "Ingen får inneha en plats i något organ i Folkpartiet Liberalernas riksorganisation längre än tolv år i följd. Riksdagsledamot får sitta tre mandatperioder. Statsråd får sitta 12 år. EU-parlamentariker får sitta tre mandatperioder. Samma person får därefter ej väljas till samma post igen inom tre år. Partiledaren undantas från rotationsreglerna i denna paragraf."

För att Folkpartiet Liberalerna ska kunna växa måste vi slipa ned trösklarna och öppna upp vårt parti. När fler människor, unga som gamla, kan komma och gå i politiken får partiet också del av nya erfarenheter och syresätts av nya idéer. Genom att införa en rotationsprincip, där ingen ska inneha samma post i mer än tre mandatperioder, blir det viktigt för varje del av Folkpartiet att inte bara värva utan också lära upp nya medlemmar så att de blir redo att axla ansvar och förtroendeposter.

Den viktigaste invändningen mot en rotationsprincip är att partiet kan gå miste om erfarna politikernas kompetens. Då bortser man ifrån att rotationsprincipen handlar om att förhindra att samma person innehar exakt samma uppdrag i mer än tolv år, men det finns ingenting som hindrar att denne i stället axlar en ny roll för partiet. Detta skulle vara av godo för partiet, exempelvis kan erfarenheter från att ha varit kommunalråd ge viktiga perspektiv i riksdagsarbetet.

I grunden bör det inte vara en livsstil eller en livstidssysselsättning att vara politiker. Det är bra om medlemmar känner att de kan arbeta med annat under en period för att i ett annat skede av livet återkomma till politiken. För att skapa ett öppet, välkomnande och dynamiskt Folkpartiet Liberalerna yrkar vi därför på att en rotationsprincip införs i partiets stadgar.

B24. Max tolv år i följd på samma förtroendepost

Tina Höstlycke, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en policy om max tolv år i följd på samma förtroendepost med prestationskrav införs

Med en tidsgräns blir det nödvändigt för förtroendevald riksdagsledamot att planera och ta vara på tiden, för att lyckas få gehör och genomföra sina idéer. Och att agera. Efter tolv år är det annars definitivt läge att lämna över till en ny förmåga, som har samlat på sig fräscha intryck och kan komma med nya förslag eller driva äldre förslag på ett annat sätt och med framgång.

Har man inte under tolv år lyckats prestera förändring så har man inte i politiken att göra. Ultimat önskemål hade förstås varit åtta år – men eftersom Folkpartiet och folkpartister i allmänhet tror att "tidserfarenhet" ger innovativa idéer så föreslås av den tragiska orsaken just tolv år.

En maxtid kan bidra till naturlig rotation och samtidigt öka intresset och engagemanget för politik. Det är viktigt att lyfta konkurrenter för att förnygra Folkpartiet. Det är viktigt att folkpartister inte förknippas med att sitta av sin tid genom att inte prestera eller utträtta något vettigt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B25. Förnya demokratin – satsa på öppna nomineringar i hela landet*Per Hammar, Stockholm, Göran Hellmalm, Ekerö***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** uppdra åt partistyrelsen att verka för att öppna nomineringar genomförs på alla nivåer inför nästa ordinarie val 2018

Under 2000-talet har den framgångsrika metoden Öppna nomineringar använts lokalt och regionalt i Folkpartiet för att rekrytera kandidater i valrörelserna. Metoden som har sitt ursprung i Skellefteå har visat sig leda till att många nya sympatisörer blivit aktiva i partiet. Tack vare de öppna nomineringarna har Folkpartiet fått nya kandidater, nya medlemmar och framförallt nya sympatisörer och väljare. Inför valen 2014 tog dessutom länsförbunden i Stockholms län och Jönköpings län samlade grepp och genomförde öppna nomineringar.

Nu är det dags att ta nästa steg och satsa på öppna nomineringar på alla nivåer i hela landet. Genom att lansera öppna nomineringar nationellt kan metoden ytterligare etableras och kvalitetssäkras. Om öppna nomineringar genomförs professionellt i hela landet kan det locka flera tusen nya medlemmar och kandidater till Folkpartiet inför nästa ordinarie val 2018.

Vad är då hemligheten bakom de öppna nomineringarna? Vad gör metoden så framgångsrik?

Öppna nomineringar minskar rekryteringsläckaget dvs. glappet mellan de medborgare som kan tänka sig att ta ett förtroendeuppdrag och de som i slutändan också gör detta. Undersökningar visar att så många som 16 procent av svenskarna är villiga att engagera sig i allmänna angelägenheter men att bara en (1) procent i slutändan ställer upp i val på en valsedel för något av de politiska partierna. Öppna nomineringar innebär att Folkpartiet bjuder in allmänheten att lämna förslag på vilka de vill se som partiets kandidater till riksdagen, landstinget och kommunerna. På detta sätt öppnar vi upp de politiska förtroendeuppdragen för många av våra sympatisörer som ännu inte har valt att kandidera i val eller blivit medlemmar i Folkpartiet. Öppna nomineringar förnyar Folkpartiet och breddar demokratin. Öppna nomineringar är bra både för Folkpartiet och vårt demokratiska styrelseskick.

B26. Välj partiordförande i en medlemsomröstning*Tommy Rydfeldt, Kungsbacka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** nästa gång partiordförande ska väljas ska det ske i en medlemsomröstning
2. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att till nästa landsmöte utarbeta och föreslå regler för en medlemsomröstning

Liberaldemokraterna i Storbritannien ska nu välja ny ledare. Något annat än en medlemsomröstning vore otänkbart. Demokratin ska vara direkt och partiets ledare ska väljas av medlemmarna. Så borde det vara även i Folkpartiet. En direktvald partiordförande skulle få ett starkt mandat.

Indirekta val med valberedning, nomineringar från styrelser och uppgörelser mellan personer tillhör en förgången tid.

B27. Utveckla den demokratiska processen för alla val*Inger Gran, Sundbyberg, Sandro Banovac, Södertälje, Mathias Lindow, Österåker, Rose-Marie Fihn, Ale***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet vid alla val ser till att medlemmarna får en tydlig och transparent information om hur valprocessen går till, minst 30 dagar före tidpunkten då val ska ske
2. **att** informationen innehåller uppgifter om vilka som utgör valberedningen och hur dessa kan nås
3. **att** processen beskrivs från början till slut
4. **att** de poster som är aktuella för val beskrivs
5. **att** kandidaterna som kandiderar presenteras på ett lättillgängligt sätt genom användande av lämpliga digitala verktyg

Detta skulle skapa en öppen process som i förlängningen ger mer engagerade medlemmar och företrädare förankrade i hela landet. I dag förekommer brister i den demokratiska processen när det gäller valet av representanter till olika organ.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Sverige består av 290 kommuner och 21 län. Betingelserna i Sveriges olika kommuner och län skiljer sig radikalt mot varandra, särskilt i storstadsregionerna i förhållande till glesbygd. För att alla kommunföreningar och länsförbund ska få möjlighet att driva den demokratiska processen på ett bra sätt fordras tid.

I de flesta andra föreningar beskrivs vilka personer som står för omval i god tid före det att valet sker. Så har inte varit fallet i Folkpartiet, i alla fall inte i Stockholms län eller på nationell nivå. Dessutom är det brukligt att ordförande, ledamöter, råd och liknande hanteras helt transparent. Att vara ordförande respektive ledamot skiljer sig åt och bör även hanteras så att detta blir tydligt. Detta sker varken på nationell nivå eller läns-/landstingsnivå. Varför inte kan vän av ordning fråga sig!

De företrädare som vi gemensamt väljer har en mycket viktig roll. Både för Sverige, länen/landstingen och kommunerna. Förväntningarna på dem som kommer att inneha uppdragen vad gäller tunga poster är mycket höga och önskan om delaktighet är stor. Detta är något som borde välkomnas i den demokratiska processen. Vårt parti har en ideologi som betonar vikten av demokrati. Det är något de flesta medlemmar ser som en bärande del i arbetet med att formulera politik och rättigheter. Vikten av att leva som man lär är därför extra angelägen för ett parti som har så viktiga värderingar och som även partiets symbol representerar – blåklinten, rösträttssymbolen. Dessa värderingar måste genomsyra det interna arbetet för att vi ska bli trovärdiga i det externa arbetet.

Vi prövar våra teser genom de processer vi sjsätter. Dessa kan bana vägen till politisk framgång och ökat väljarstöd om vi sköter det demokratiska uppdraget. Att vara folkrörelsebaserad och en medlemsorganisation, förpliktigar. Våra medlemmar ska kunna veta hur processen går till och enkelt kunna följa den. Men detta förutsätter information, tydliga spelregler, transparens, framförhållning och delaktighet. Samt möjlighet att kunna påverka beslut på riktigt.

B28. En kvinna och en man som partiledare för Folkpartiet

Folkpartiet Liberalerna Västernorrland, Ann-Katrin Holmgren, Sundsvall, Lars Holmgren, Sundsvall, Eva Olstedt Lundgren, Härnösand, Ingrid Thyberg, Timrå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna inför delat partiledarskap
2. **att** nödvändiga åtgärder vidtas för att snarast kunna genomföra val och tillsätta två partiledare, en kvinna och en man

I den offentliga politiska debatten blir den enskilde partiledarens profil och dagsform alltför betydelsefull för partiets framgång. Om partiledaren, av någon anledning, tappar i popularitet, förlorar partiet med automatik sympatisörer och därmed röster i val. Med två partiledare kan den risken elimineras, eller i vart fall minskas, betydligt.

I media och debatter refereras mestadels till vad partiledaren framfört, inte vad partiet står för. Även om det i grund är samma sak, kan det vara olyckligt för sakfrågan. Om förtroendet för partiledaren har minskat hos allmänheten, riskerar det att även spilla över på andra politiska frågor eftersom ett stort fokus läggs på personen, partiledaren och inte på partiet.

Med en partiledare blir partiets ledning onödigt sårbart. Efter det senaste valet har vi fått bevis för att en partiledarens hälsa eller vilja att fortsätta sitt uppdrag ställer partiet för plötsliga och svåra prövningar. Med dubbla partiledare kan en kontinuitet säkerställas. Överlämning av uppdraget, person till person, underlättas.

Med två partiledare ökas möjligheten till en väsentligt ökad närvaro i rikets olika delar. Det ökar delaktigheten och balansen i partiets politik för hela Sverige.

Folkpartiet är ett, och vill framstå som ett, jämställt parti. Vi tycker att jämställdhetsfrågan mellan könen är central. Det tydliggörs med att ha en kvinna och en man som sida vid sida tar ansvar för Folkpartiets ledning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B29. Utbilda Folkpartiets valberedningar*Gunilla Almesåker, Linköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** Folkpartiets partistyreelse rekommenderar att alla som sitter i en av Folkpartiets valberedningar inom kommun, region, på nationell nivå eller EU-nivå ska genomgå en valberedarutbildning
- att** om möjligt klassa den som en certifierad utbildning, dvs. examination ska ske
- att** införa en skrivning om valberedarollen i Folkpartiets verksamhetsplan för 2015–2018

Inom partiet talar vi att lärare och många andra yrkesgrupper ska vara certifierade och utbildade. Men då det gäller att välja kandidater till partiets valseklar och utse förtroendevalda till politiska uppdrag i allmänhetens tjänst har vi inga krav, vilket är märkligt.

Detta är ännu mer märkligt då man på internet kan hitta att Miljöpartiet rekommenderar sina lokalorganisationer att låta sina valarbetare genomgå Vuxenskolorns utbildning för valberedningar.

Många kommuner låter numera sina förtroendevalda genomgå styrelseutbildningar på olika nivåer, vilket avsevärt förbättrat styrelse- och nämndarbetet. I Folkpartiets verksamhetsplan nämns inte ens valberedningarnas arbete eller roll. Det finns bara allmänna ordalag om ledarskap, inte något om hur man tar fram och väljer personer som ska få ledande roller i allmänhetens tjänst.

B30. Ge kandidaterna i valen till Europaparlamentet bättre förutsättningar*Sebastian Hallén, Mörbylånga, Marianne Berg, Kalmar, Björn Brändewall, Kalmar, Andreas Froby, Botkyrka, Jennie Uller, Kalmar m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** sista meningen i första stycket i partistadgarna § 10 får lydelsen: "Beslut om kandidatlista inför val till Europaparlamentet ska fattas vid landsmöte eller partiråd senast sex månader innan valdagen."

Den 25 maj år 2014 var det val till Europaparlamentet. Ett år tidigare, i maj 2013, var flera partier (bland annat Moderaterna och Kristdemokraterna) i full gång med sina provval och nomineringar. Folkpartiets nomineringsprocess startade emellertid inte förrän i november 2013, med provval i januari 2014 och fastställande av kandidatlista i februari 2014. Den som blev nominerad i november kunde inte heller känna sig säkra på att verkligen komma med på listan. Folkpartiets kandidater kunde i praktiken inte vara säkra på sin valbarhet förrän 3 månader innan valdagen. Vi gav därmed andra partier och deras kandidater ett försprång i att kampanja och göra sig kända hos allmänheten.

Partiets sena process fick också direkta följder för våra kandidaters möjligheter att synas ut i landet. Låt oss ta ett exempel. En Folkpartiförening i Kalmar län bjöd in en av de på förhand troliga toppkandidaterna för att årsmötestala och göra olika företagsbesök hos dem i februari 2014. I oktober 2013 tackade kandidaten ja. Besöket planerades i vanlig ordning. Men finansieringen – vem skulle betala resa och boende för kandidaten – förblev oklar. Inte ens i slutet av januari 2014, fyra månader innan valdagen, visste vare sig kandidaten eller riksorganisationen om kandidaten hade någon budget för sin kampanj. Besöket fick till sist ställas in. En möjlighet att synas försvann.

När en liknande motion behandlades vid landsmötet 2013 svarade partistyrelsen att det "inte är lämpligt att stadgereglera tidpunkten för fastställande av kandidatlistor". Samtidigt är både partistadgarna samt normalstadgarna för länsförbund och kommunföreningar nedslusade med krav på olika tidpunkter när saker ska ske, allt från inrapportering av medlemmar till när årsmöten ska hållas. Detta av ett gott skäl: förutsägbarhet i verksamhetsplaneringen. Eftersom allmänna val får anses ingå i ett politiskt partis verksamhet: varför skulle inte tiden för processerna kopplade till valen – däribland nomineringsprocesserna – kunna regleras?

Det mest Europapositiva partiet bör givetvis också ge sina kandidater i valet till Europaparlamentet de bästa förutsättningarna för att nå ut. I dessa val är Sverige en enda valkrets och det finns många duktiga folkpartister, välkända lokalt, som behöver tid för att etablera sitt namn i den nationella debatten.

Personvalskampanjer tar tid och kraft i anspråk. Kandidaterna bör tidigt få klart för sig om de kommer få vara med på valsekeln, och vilken position de kommer att ha, för att kunna planera sina kampanjer. Det duger inte att toppkandidater tvingas tacka nej till utåtriktade aktivi-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

teter tre månader innan ett val på grund av att organisationen inte är redo. Därför bör stadgarna ändras, så att kandidatlistan ska fastställas senast sex månader innan valdagen.

B31. Europeisera listan till EP-valet

Andreas Froby, Botkyrka, Mathias Lindow, Österåker, Gustav Lönn, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** våra kandidater ska ställa upp med Alde-beteckning i Europaparlamentsvalet
2. **att** vi arbetar för att vi inför Europaparlamentsvalet ska ställa upp under partibeteckningen Alde-partiet tillsammans med Centerpartiet. På kort sikt, inför nästa val 2019, bör de vara två separata listor, valet 2024 med en gemensam topplista på de fem första platserna och sedan 2029 med helt gemensam lista
3. **att** den som väljs som Alde-partiets kommissionsordförandekandidat 2019 bör stå etta på vårt partilista, oavsett vilken partibeteckning vi väljer gå till val på

Vårt parti är Sveriges europavänligaste parti, vårt parti tog först ställning för EG-medlemskap på 1980-talet, tack vare studentförbundets arbete med Hadar Cars i spetsen vars arbetade startade på 1960-talet. Vi har en klar och tydlig vision om hur vill att Europa ska utvecklas och därför har vi även stått upp för den europeiska valutan när alla andra realpolitiker tagit sin hand från det i Sverige.

Vi ställer upp i Europaparlamentsvalet för att driva fram den europeiska liberalismen, inga svenska nationella intressen. Därför bör vi ta initiativ till att vi tillsammans med Centerpartiet ställer upp under en gemensam Alde-beteckning i Europaparlamentsvalet, för att visa för väljarna att det är utifrån en gemensam europeisk plattform vi kommer driva om vi väljs av väljarna.

Inför Europaparlamentsvalet 2014 hade vi en gemensam Alde-kandidat till kommissionsordförandeposten och vi bjöd in honom till Sverige under valkampanjen vilket var mycket glädjande initiativ. Det visar dock att vi behöver göra mer inför val för att synliggöra den gemensamma kandidaten. Därför är en idé att vårt parti bör sätta den som blir Alde-kandidaten som etta på vår lista.

B32. Partiledare ska inte kunna vara statsråd

Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** nuvarande ordning med att man kan vara både partiledare och minister utvärderas för att hitta fungerande arbetsformer som säkrar ett inspirerande och tydligt partiledarskap

Vi har en ordning där man kan vara bara både partiledare och minister. Det finns en uppenbar risk att man inte kan sköta dessa två viktiga och svåra uppdrag på ett bra sätt då båda kräver mycket tid, engagemang och ett tydligt ledarskap. Det finns även risk för att vi blir ett enfrågeparti så som nu med allt för mycket fokus på skolan.

Problemet finns när vi är i majoritetsställning och bör kunna utvärderas nu när vi är i opposition och vår partiledare inte har någon ministerpost.

Det skulle verkligen kännas bra som medlem att vi har ett tydligt och transparent ledarskap där vår partiledare har ett direkt engagemang i partiets inre arbete och inte som i dag via vår partisekreterare.

Jag vill ha en ledare som själv tar sig tid att leda och inspirera hela vår organisation mest hela tiden och inte bara i valrörelsen. Då kan man inte samtidigt vara minister.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B33. Ett råd för hållbar och liberal framtid

Göran C.-O. Claesson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** uppdraga åt partistyrelsen tillsätta en grupp vars uppgifter koncentreras på framtiden i perspektivet livet 100 års sikt
- att** ge gruppen namnet Framtidsrådet och tillsätta den med personer över 60 år samt framtidsforskare
- att** ge rådets medlemmar uppgiften att uteslutande företräda en hållbar och liberal framtid och att ge rådet direktiv i enlighet med följande **att**-satser
- att** studera hur skolan från och med högstadiet kan låta dagens elever träffa elever som hunnit bli pensionerade och fråga ut dem om vad från skolundervisningen de senare i livet mest haft glädje och nytta av
- att** studera hur andra sektorer av samhället tar årsrikas erfarenheter till vara
- att** vara ett forum för att utveckla tänkandet om hur de årsrikas erfarenheter bäst kan komma till nytta för framtiden

Folkpartiet har gått i täten då det gäller att bekämpa ålderism men har mycket kvar i sitt eget arbete. Sedan årtionden är ordet ”modern” ett honnörsord hos många i partiet trots att det sedan länge bara betyder ”på ett annat sätt än förut”. Fortfarande kan ”föryngra” användas i stället för ”förnya”.

Min företrädare som ordförande i Folkpartiets Ungdomsförbund var 39 år när han tillträdde, jag var 31 när jag tillträdde och min efterträdare 21. Detta har visat sig vara typiskt – och bekymmersamt. Partierna har blivit så inriktade på unga att mogenheten sänkts att risken ökar för att hela deras yrkesliv blir politik och för att politiker blir en särskild klan.

Detta gör äldre starkt underrepresenterade. Det främjar koncentration hos partiaktiva på att vinna nästa val och helst också det därefter. Tidshorisonten blir då bara en å två mandatperioder. Det är ett allvarligt hot mot tillvaron för barnbarnsbarnen till dem som nu är unga.

Därför bör partistyrelsen tillsätta Framtidsrådet.

B34. Våra efterkommande behöver en bättre uppväxt

Göran C.-O. Claesson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** uppdraga åt partistyrelsen att utse en Uppväxtkommission med direktiv som framgår av nedanstående **att**-satser
- att** välja en tidshorisont för arbetet som inte är närmare än att barnen till dagens barn hunnit bli färdiga med gymnasium eller motsvarande
- att** studera alla viktiga misstag som gjorts sedan ”enhetsskolan” började diskuteras på 1950-talet och grundskolan sedan konstruerades
- att** studera hur inspirationen från USA-forskaren John Dewey fick våra skolreformatörer att nedvärdera kunskapskravet
- att** studera hur många föräldrar leddes in på tanken att bara skolan svarar för deras barns utveckling och vilka föräldrar som fortsatte känna att de själva hade ansvar
- att** öka föräldrarnas skolplikt från den nuvarande (se till att barnet går till skolan) till att aktivt delta i föräldramöten och i föräldraundervisning när sådan behövs
- att** studera vilka krav skolan bör ställa med utgångspunkt från modern hjärn-, präglings- och motivationsforskning
- att** studera forskningen om fysisk träning och om genomsnittliga könsolikheter, t.ex. i utvecklingstakt
- att** ifrågasätta idealet att alla individer under alla år av sin uppväxt utan avbrott går i skola, alltså mest tillsammans med lika omogna individer
- att** skapa möjligheter för individen att ta ut sin utbildning i etapper under hela livet

Jag har iakttagit skolan ända sedan ”enhetsskolan” diskuterades på 50-talet med Gunnar Helén som en av pådrivarna. Jag har följt skolan som lärare en tid som aktiv förälder och morförälder samt gästföreläsare. Som utredare på andra områden har jag varit en kritisk iakttagare av de ständiga skolreformerna.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Skolan har misslyckats mer än vad som visats av Pisa-resultat och som beskrivits av OECD. Klassutjämnningen, det ursprungliga syftet, har misslyckats helt. Jämställdheten, det senare tillagda syftet, har inte lyckats: allt fler pojkar får sämre resultat i skolan.

Jan Björklund och medarbetare har gjort ett heroiskt arbete för att förbättra skolan. Det arbetet har emellertid i allt väsentligt inneburit att rätta gamla misstag, begångna i en kombination av höga syften och svag realism. Detta rättande av gamla fel räcker inte längre, och en annan tidshorisont måste väljas.

Därför bör partistyrelsen tillsätta Uppväxtkommissionen.

B35. Folkpartiet behöver internt en motsvarighet till Lagrådet

Göran C.-O. Claesson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** uppdraga åt partistyrelsen tillsätta en grupp som internt motsvarar Lagrådet på rikspanet för att yttra sig över reformförslag så att de som beslutas verkligen uppfyller liberalismens krav
2. **att** ge gruppen med denna interna uppgift namnet Liberalrådet samt direktiv i enlighet med följande att-satser
3. **att** granska om framlagda förslag inskränker individens rätt till valfrihet, självbestämmande och eget ansvar
4. **att** granska om avvikelser från liberalismen döljs genom missledande och tankestyrande ordbruk
5. **att** granska om reformförslag riskerar bli steg på vägen att göra medborgaren till klient hos staten
6. **att** granska om reformförslag är inspirerade av maktberusning

I den interna Folkpartidiskussionen har jag flera gånger stött på detta argument: Föräldraförsäkringen är en statlig förmån. Alltså bör staten bestämma om hur föräldraledigheten fördelas.

Dessutom har jag sett uttryck användas som styr tanken bort från individens frihet och liberalismen. Att föräldrars frihet att fördela föräldraledigheten förslås bli inskränkt kallas till exempel "individualisering". Det är som hämtat från nyspråket i 1984 eller från DDR:s språk och hör inte hemma i liberalt tänkande.

Liberalrådet bör också granska återopad grund för utformningen av föreslagna reformer. Är grunden solid eller bara hämtad ur önsketänkande? Människor som vill väl kan välja att utan stöd i fakta uppfatta ett samband mellan två företeelser som att den ena orsakar den andra. Att pojkar och flickor behandlas olika har till exempel lett till föreställningen att just det orsakar könsskillnader trots att omfattande forskning om könsidentiteten säger något helt annat.

Makt berusar, politisk makt är inte undantagen. Våra riksdagspartier har själva helt utan lagtvång ökat representationen för kvinnor. Men nu framförs allt oftare krav på lag för att tvinga andra än partierna att kvotera. Risk finns att även aktiva inom Folkpartiet grips av den maktberusningen.

Ett viktigt skäl för Liberalrådet är att minska en påtaglig risk för reformer som inte alls har stöd bland tillräckligt många väljare. Våra medlemmar utgör bara en tjugondel av det rekordlåga antal som röstade på oss. Genom medlemmarna har vi alltså inte på långt när tillräcklig kontakt med dem som kan tänkas vilja rösta på Folkpartiet. I denna situation kan en bråkdel medlemmar som är övertygade om något få igenom förslag som varken är liberala eller lockar väljare. Övertygelse övertygar!

Det finns många viktiga skäl för att inrätta Liberalrådet!

B36. Medlemmarna är Folkpartiet Liberalernas viktigaste resurs

Leiph Berggren, Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** landsmötet uttalar och bekräftar att "medlemmarna är Folkpartiet Liberalernas viktigaste resurs"
2. **att** landsmötet uppmanar partiledningen i allmänhet och ordföranden i synnerhet att vid lämpliga tillfällen uttala och bekräfta att "medlemmarna är Folkpartiet Liberalernas viktigaste resurs"

"Personalen är vår viktigaste resurs! Har du hört det förut? Uttrycket som stundtals kan upplevas som en klyscha som företag och dess ledningar tar till för att betona att de värdesätter

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

sina anställda. Dessa ord sätts på pränt i verksamhetsberättelser och årsredovisningar. Men det är ju faktiskt så det är – ingen personal ingen verksamhet. För vem eller vilka ska annars leda verksamheten, leverera kundnytta, utveckla idéer eller producera varor?”

Detta var ett citat från tidningen Ledarna. Så är det – nästan – också inom Folkpartiet. För med all respekt för det arbete som våra anställda ombudsmän genomför, utan medlemmarna så stannar Folkpartiet. För att travestera citatet ovan: vem eller vilka ska annars leda verksamheten, leverera i fullmäktige, utveckla idéer eller producera kampanjer?

Men den som inom Folkpartiet längtat efter att få höra att ”medlemmarna är vår viktigaste resurs” har hittills fått vänta förgäves. Varken som direkt citat, eller i omskrivna former har det klart och otvetydigt uttalats. Tvärtom fanns det under det tidiga 2000-talet till och med en partisekreterare som menade att medlemskapet i Folkpartiet borde omvandlas till ett medlemskap i en fanclub-liknande organisation. Medlemmarna behövdes inte i det egentliga Folkpartiet.

Det vore därför befriande att någon gång då och då höra vår partiordförande uttala att ”medlemmarna är Folkpartiet Liberalernas viktigaste resurs”.

B37. Valaffisch i modern tappning

Ulla Palmgren, Göteborg, Kristina Palmgren, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att skapa en ny och modern version av tidigare valaffisch daterad 1936 i kommande kampanjer

Förnya, modernisera och förstärka vårt varumärke Folkpartiet Liberalerna. Det ska vi absolut göra och processen är redan i full gång.

I vår kampanj inför valet 2014, hade vi med en affisch daterad 1936. Affischen är mycket gammalmodig i sitt utseende, dock inte vad texten anbelangar. Texten och innebörden är både aktuell och viktig. Overallen och sopkvasten borde bytas ut till en modern version, i detta fall till jeans och rutig skjorta och en liten robot dammsugare som gör jobbet. Ett förslag på konstnärligt dukigt att få till det är Lars Björk, illustratör på tidningen Nu.

B38. Förtydliga Folkpartiets logotyp

Krister Johanson, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ska tillsätta en arbetsgrupp som tar fram ett förslag till förtydligad logotyp för Folkpartiet

Folkpartiet behöver en nystart. Jag tror att landsmötet kommer att lyckas med detta. Alla folkpartister tycks vara överens om att vi nu måste lyfta fram alla de viktigaste politikområdena (och inte bara skolan och jobben ...). Allt fler folkpartister har också blivit medvetna om att även en del andra partier är liberala nuförtiden, ja till och med socialliberala.

Vi måste naturligtvis enkelt och begripligt kunna sammanfatta vår politik för vanliga väljare. Här spelar vår logotyp en mycket viktig roll – den stiliserade blåklinten tillsammans med partinamnet.

I en debattartikel i tidningen Nu med rubriken ”Förtydliga Folkpartiets logotyp” (nr 15, den 9 april 2015) föreslog jag en logotyp med texten ”Folkpartiet Liberalt + socialt” intill en förenklad blomma. Vi behöver illustrera att Folkpartiet har den mest välvägd kombinationen av frihet för individen tillsammans med omsorg om behövande medmänniskor.

Folkpartiets stiliserade blåklint bör också förbättras. Den nuvarande utformningen ger ett splittrat intryck och kan med enkla medel göras tydligare genom ett obrutet mörkblå fält som symboliserar den liberala stommen och tre ljusblå fält som står för de sociala inslagen. Mindre splittring och mer handlingskraft, med andra ord.

Jag föreslår därför att landsmötet tillsätter en arbetsgrupp som arbetar vidare med detta och snarast ger partistyrelsen ett förslag till förtydligad logotyp för Folkpartiet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

B39. Förnyelse, men inte till vilket pris som helst*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** eventuella framtida partiledarkandidater tydligt ska redogöra för hur de vill förnya Folkpartiet så att partiet slipper bli negativt överraskat i efterhand

Åsikter ska naturligtvis kunna omprovas när nya fakta och argument uppkommer men det är samtidigt viktigt att erinra sig att förändring inte nödvändigtvis alltid är synonymt med förbättring. Om Folkpartiet exempelvis skulle överta LUF:s handlingsprogram så skulle det onekligen innebära en kraftig förnyelse, men jag hoppas verkligen att de flesta socialliberala folkpartister inte skulle uppleva det som en förbättring att, såsom LUF:s nuvarande handlingsprogram föreskriver, legalisera knark, slopa systembolaget, tillåta aktiv dödshjälp, exploatera nationalälvarna, legalisera prostitution, acceptera surrogatmoderskap, avskaffa lagen mot skatteflykt, tillåta polygami, avskaffa skatteskalans progressivitet, upphäva strandskyddet, avskaffa alla nationella helgdagar, införa helt oreglerad invandring, avskaffa studiebidraget, införa terminsavgifter på högskolan, avskaffa kravet på svenskt medborgarskap för att få rösta, kraftigt minska antalet dagar i föräldraförsäkringen, avskaffa det kommunala vetot vid riksintressen samt slopa anmälningsplikten för hiv.

B40. Liberala Kvinnors stadgar*Tina Höstlycke, Mölndal***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Liberala Kvinnor uppmanas att slopa stadgebestämmelsen om att minst åttio procent av medlemmarna ska vara kvinnor
2. **att** om Liberala Kvinnor inte inom 12 månader lyckas med att finansiera verksamheten utan statligt stöd vilket begränsar mäns engagemang så bör falangen avpolletteras

Om förgreningen/falangen Liberala Kvinnor finns att läsa att kvinnor och män är välkomna i kampen om jämställdhet. Men i stadgarna står: ”Dock ska minst åttio procent vara kvinnor. Om risk finns att vid ansökan om medlemskap tjugo procent andel män överstigs nekas medlemskap.” Risk? What?!

I kampen för jämställdhet borde det anses mycket ojämnt att hindra män från att föra Liberala Kvinnors kamp när det gäller jämställdhet. Liberaler borde stå för sina värderingar och dessutom föregå med gott exempel, inte utesluta människor på grund av yttre attribut som kön.

Därför bör Liberala Kvinnor ta bort den bestämmelse om minimiandel kvinnor som begränsar män att föra kampen om jämställdhet. Om det innebär att Liberala Kvinnor får anstränga sig för att finansiera sin verksamhet på annat vis än genom statligt stöd för ”kvinnoföreningar” så bör den ansträngningen göras i jämställdhetens namn. Folkpartiet vill väl inte särbehandla kön gällande engagemang?

B41. Avskaffa kvinnoförbundet och användandet av begreppet feminism*Lennart Ledin, Östersund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Liberala Kvinnor uppmanas att upplösa organisationen och införliva förbundets arbete i partiet
2. **att** Folkpartiet utmönstrar ordet feminism ur partiprogram, valmanifest och partiets politik i övrigt

Begreppet feminism har i dag blivit ett populistiskt inslag i valdebatter m.m. Politiker ur alla partier tävlar om att kalla sig feminist och vi har till och med fått ett parti med grund i begreppet. Svensken i allmänhet uppfattar ordet negativt och att det snarare skapar motsättningar mellan könen än bidrar till ökad jämlikhet och gemenskap. Detsamma kan sägas om att organisera kvinnor i ett eget parallellt förbund vid sidan av partiet.

Folkpartiet skulle uppfattas som mer jämställt och partiets jämställdhetsprofil skulle bli tydligare och betonas om kvinnor och män enbart var organiserade tillsammans i partiet. Det skulle således bättre markera och förstärka partiet som ledande i jämlikhetsfrågor. Det skulle bli enligt min mening bli lättare att gemensamt bekämpa och bryta patriarkala maktstrukturer och nätverk och nå de konkreta mål som partiet har för jämställdhetsarbetet. Det har ju inte heller varit något problem att lyfta fram eller låta kvinnor ta betydande positioner inom partiet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Frågor om landsmötet och riksmötet

B42. Landsmötets och partirådets sammansättning

Jonas Andersson, Partille, Ulrik Hammar, Trollhättan, Björn O. Stenström, Göteborg, Annika Westh, Öckerö

Förslag till landsmötesbeslut:

- att skrivningen att "utöver ett ombud per länsförbund" i partistadgarnas § 6 mom. B och § 7 ändras till "utöver ett ombud per riksdagsvalkrets"

Såväl landsmötets som partirådets sammansättning bygger på en proportionell fördelning av ombuden "utöver ett ombud per länsförbund". Folkpartiets länsförbunds geografi är sedan flera år tillbaka inte längre liktydigt med riksdagsvalkretsarna. Länsförbundens geografi har heller aldrig varit liktydig med landstings-/regiongränserna.

Däremot är stadgarna fortfarande formulerade på ett sätt som mandatmässigt gynnar de länsförbund som inte är större än riksdagsvalkretsen. Som exempel får Skånes länsförbund med fyra riksdagsvalkretsar i grunden ett ombud till landsmöten och partiråd, liksom grannlänsförbundet Kronoberg som endast har en riksdagsvalkrets.

Detta menar vi riskerar att ha en hämmande effekt vid funderingar på förnyelse och utveckling av vår partiorganisation. Självklart är det fullt rimligt att det i en medlemsstyrd och decentraliserad organisation även fortsättningsvis är länsförbunden som utser sina ombud, men fördelningen av ombuden bör i grunden bygga på de riksdagsvalkretsar som är grunden för den politiska och organisatoriska inriktning som landsmöte och partiråd fastställer.

Vi föreslår därför att stadgarna ändras i § 6 mom. B och § 7 så att "utöver ett ombud per länsförbund" ändras till "utöver ett ombud per riksdagsvalkrets", vad gäller fördelning av ombud till landsmötet och partirådet.

Vi vill överlåta till partistyrelsen att göra en bedömning om en sådan förändring bör föranleda ytterligare ombud till landsmötet och framför allt partirådet eller inte.

B43. Plats för lands- och riksmöten

Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

- att lands- och riksmöten ska förläggas till olika orter i landet

Landsmöten och riksmöten bör användas för att över tid på olika orter över landet visa upp och synliggöra Folkpartiet och därmed ge stöd åt det lokala partiarbetet på orterna. Mötena bör fördelas över hela landet. Partikansliet föreslår jag ges uppdrag att verkställa detta från och med de möten som ännu inte bestämts till ort och ställe.

B44. Döp om riksmötet till rikskonferensen

Krister Johanson, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

- att riksmötet döps om till rikskonferensen

Jag föreslår följande förtydligade för oss engagerade men okunniga medlemmar som inte genast förstår skillnaden mellan ett riksmöte och ett landsmöte. Döp om riksmötet till rikskonferensen, så blir det tydligare att denna sammankomst inte behandlar några medlemsförslag utan bara är en förberedelse inför landsmötet.

B45. Gör om motionsverktyget till landsmötet

Maria Jern, Falköping, Björn Brändewall, Kalmar, Rose-Marie Fihn, Ale, Peter Sedlacek, Umeå, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet till framtida landsmöten har sökbara förste motionärer, motionsrubriker samt läsbar hel motionstext i motionsverktyget

Till 2013 års och tidigare landsmöten har de medlemmar som så önskat att medsignera motioner kunnat söka på förste motionärens namn, motionsrubrik samt kunnat läsa hela motionstexten i motionsverktyget. Så icke till 2015 års landsmöte.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

För öppenhet och för att underlätta för dem som vill ställa sig bakom en motion ska vi aldrig tillåta ett motionsverktyg som det som nu använts till årets landsmöte.

B46. Inför ett automatiskt voteringsystem på landsmötet

Tommy Rydfeldt, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det vid landsmötet införs ett voteringsystem i enlighet med motionens tankar

Vid förra landsmötet tog voteringar onödigt lång tid. Flera gånger fick man räkna om och till och med namnupprop fick tillämpas.

Det man också såg var att under själva voteringsprocessen ändrade flera åsikter då uppenbara påtryckningar skedde. Folkpartiet borde på landsmötet ha ett voteringsystem så att varje ombud via en knapptryckning kunde rösta i voteringar. Ett sådant system kan också användas för att begära ordet, replik med mera.

B47. Ombud till landsmöte

Gunilla Werme, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ha direktdemokrati på årsmöten och landsmöten. Ombudsröstningen bör avskaffas så att alla medlemmar som är på mötet får rösta i samband med landsmöten och årsmöten

Risken med ombud är att samma personer väljs varje år, under flera års tid, och deras åsikter kanske inte är den generella åsikten bland alla andra medlemmar i partiet. När de utses av varandra från en valberedning, som också ingår i den gruppen år efter år, kan det i princip bli en grupp för inbördes beundran där alla i gruppen gillar varandras åsikter, men dessa kanske inte representerar resten av medlemmarna i riket.

B48. Argumentera på distans

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att huvudmotionären ska ges möjlighet att argumentera för sin landsmötesmotion via en förinspelad film

I Folkpartiet har medlemmarna en fantastisk möjlighet till att påverka partiet. Genom motionsrätten och yttranderätten på landsmötet kan jag som engagerad medlem vara med och påverka partiet.

Tyvärr är det inte alltid möjligt att medverka på landsmötet och med dagens teknik borde inte närvaro vara den enda möjligheten till att vara med i debatten. Genom att låta huvudmotionären i förväg skicka in en film (eller via Youtube etc.) så kan flera motionärer få chansen att också argumentera för sin motion inför ombuden. Från det att partistyrelsen har yttrat sig över motionerna och man då med har en fingervisning om hur omröstningen kommer gå så borde det finnas en möjlighet att som motionär kunna komplettera sin argumentation.

B49. Procedurfrågor och talartid

Gunilla Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiets stadgar ändras så att motionären ges företräde för att presentera sin motion samt möjlighet till replik om så önskas
2. att Folkpartiets stadgar ändras så att ombud inte ges flera talartider i samma ämne
3. att Folkpartiets stadgar ändras så att landsmötesdagarna utsträcks för att undvika naturliga förhandlingar

Jag har deltagit i ett flertal landsmöten och anser att motionärer ofta inte bereds talartid om de önskar. Däremot tillåter presidiet att landsmötesombud återkommer ett flertal gånger i samma fråga utan att tillföra frågan ytterligare substans.

Till exempel vid landsmötet 2013 upptogs en avsevärd tid till att diskutera avskaffande av landstingen där flera landsmötesombud fick företräde utan att motionären hade möjlighet att yttra sig.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Ett skräckexempel var från landsmötet 2011 då manlig omskärelse diskuterades i två timmar utan sakkunskap! Detta trängde undan annan viktig debatt.

Trots att kostnaderna stiger om landsmötet förlängs med en dag är det viktigt att ombuden är utvilade och orkar ta arbetet i utskott och debatt. Förhandlingar efter midnatt ska utgå.

Landsmötet är vägledande för Folkpartiets framtidspolitik och får inte slarvas bort!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

C. Jämställdhet

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Vi definierar vårt liberala uppdrag som att ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv. I dag ser vi fortfarande, trots decenniernas kamp, hur samhällets strukturer och ojämlika förväntningar inskränker den friheten. Det gäller både för män och kvinnor, men särskilt ofta är det flickor och kvinnor som hålls tillbaka.

Ojämställdheten syns i skolresultat och betyg. Den syns i mäns våld mot kvinnor, den syns i ett ojämnt ansvarstagande för hem, barn och hushåll och den syns i en ojämnt ställd arbetsmarknad, med ojämnt ställda löner och ojämnt ställd tillgång till makt.

När vi konstaterat det, måste vi också gå till handling för att förändra strukturerna och riva hindren. Därför är liberalismen feministisk.

Liberalismen kan bära sin feministiska historia med stolthet. Men med det följer också ett ansvar för oss att ta oss an de utmaningar som existerar i dag, med samma handlingskraft som tidigare liberala feminister visat. Vårt mål kan bara vara ett: att individens möjligheter, makt och resurser inte ska vara beroende av individens kön.

I valrörelsen 2014 använde Folkpartiet Liberalerna parollen ”Feminism utan socialism” för att beskriva grunden för vårt jämställdhetsarbete. Det är ett sätt att uttrycka att vårt jämställdhetsarbete grundar sig i en annan analys än den vänsterfeminism som alltför ofta låter bristen på jämställdhet bli en förevändning för en kollektivistisk och socialistisk politik. Parollen anspelade också på den klassiska Folkpartisloganen ”Sociala reformer utan socialism”.

Välfärdskommissionens arbetsgrupp för jämställdhet har till detta landsmöte lämnat två rapporter. Den första handlar om kvinnors ekonomiska självständighet och behandlas tillsammans med motionsförslagen under detta område, utom punkt 6 som behandlas under område K Socialpolitik och social välfärd och punkt 9 som behandlas under område M Äldre frågor. Den andra rapporten berör våld i nära relationer och hedersrelaterat våld, förslag som behandlas på rättsområdet (område E).

Kvinnors ekonomiska självständighet

Motionerna C1–C7 samt E37 yrkande 2 och 3 och jämställdhetsgruppens rapport punkt 1–5 samt 7–8

I jämställdhetsgruppens rapport ”Stärk kvinnors ekonomiska självständighet” föreslås i **punkt 1** att föräldraförsäkringen görs tredelad, så att en tredjedel är vikt åt vardera föräldern medan den sista tredjedelen är fullt överlåtbar mellan dem. Förslag med samma innebörd finns i **motionerna C1 och C2. Motionerna C3 och C4**, å andra sidan, föreslår med något olika formuleringar, att alla reserverade dagar ska avskaffas.

Motion C5 yrkande 1 innebär ett ställningstagande för individualiserad föräldraförsäkring. I motionens **yrkande 2** tas frågan om höjt lägstabelopp upp. I **yrkande 3** preciseras första yrkandet till att gälla för 6 månader per förälder. Vidare föreslår motionären att varje vårdnadshavare ska ha rätten att ta ledigt från arbetet i tolv månader. Även i **motion E37 yrkande 2** föreslås en helt individualiserad föräldraförsäkring, utan överlåtbara dagar. I motionens **yrkande 3** föreslås att de föräldrapenningdagar som inte tagits ut innan barnets treårsdag ska frysa inne.

I **punkt 2** ges förslag till fördubblad jämställdhetsbonus. I rapportens **tredje punkt** lämnas ett nytt förslag, om införande av en form av jämställdhetsbonus för tillfällig föräldrapenning (”VAB-dagar”). Det förslaget återfinns även i **motion C6**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Möjligheten att kombinera jobb och föräldraskap är en avgörande faktor för att bidra till jämställdhet i ett samhälle där fördelningen av förvärsarbete och föräldransvar traditionellt har varit styrd av könsroller. Dessa traditionella mönster påverkar oss också i dag.

Sverige har världens bästa föräldraförsäkring för att möjliggöra att barn och föräldrar ska kunna vara tillsammans under de viktiga första åren i barnens liv. Den gör det ekonomiskt möjligt att få tid till trygghet och anknytning mellan barnet och föräldrarna. I den liberala familjepolitiken går den också hand i hand med en väl utbyggd barnomsorg med full behovstäckning. Hur föräldraförsäkringen ska utformas för att på bästa sätt möjliggöra trygghet, flexibilitet och jämställda villkor för föräldrar behöver kontinuerligt kunna diskuteras i takt med att samhället, arbetsmarknaden och barnfamiljernas villkor förändras.

Fram till 1970-talet var det inte ens möjligt att för pappor att kunna vara hemma med barnen och få ersättning för inkomstbortfallet. Detta ändrades när föräldraförsäkringen infördes 1975. Därefter har försäkringen utvecklats stegvis, bland annat genom att ersättningsperioden har förlängts och två månader har öronmärkts för vardera vårdnadshavaren.

Tidpunkten för systemets införande påverkade utformningen, som påminner om en socialförsäkring (genom att ersättningen baseras på inkomstbortfallsprincipen) utan att fullt ut vara det. Sambeskattningen hade avskaffats bara ett par år tidigare och sambolagen skulle dröja ännu ett drygt decennium. Synen på familj och barn var annorlunda jämfört med i dag, vilket gjorde att föräldraförsäkringen vilar på en blandning av principer. Detta är också roten till en del av dagens stora debattämnen.

De grundläggande strukturerna i föräldraförsäkringen har däremot inte ändrats på drygt 40 år. Samtidigt har samhället genomgått stora förändringar under samma tid. Kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat kraftigt, så att sysselsättningsgraden bland kvinnor i åldrarna 20–64 år i dag ligger på nästan 80 procent. Barnomsorgen har byggts ut så att det i princip råder full behovstäckning. Familjestrukturerna har förändrats så att det finns många fler barn som växer upp med bonusföräldrar, medpappor eller medmammor. Värderingarna har förändrats och vikten av jämställdhet mellan kvinnor och män har fått mycket större genomslag.

Om föräldraförsäkringen hade införts i dag, hade den med största säkerhet utformats annorlunda på en rad punkter. Då hade dessa tagits för givna och sannolikt inte föranlett den debatt som nu uppstår, när det handlar om att ändra i ett befintligt system.

Det gör att debatten om föräldraförsäkringen utgör en särskild utmaning för liberaler. Den speglar den grundläggande frihetliga målkonflikten, avvägning mellan individuell frihet och ansvar för det kollektiva utfallet som i sin tur påverkar allas reella valmöjligheter.

För den som ifrågasätter om den liberala politiken alls bör inrymma den sortens överväganden, så vill partistyrelsen påminna om att de på andra områden är självklara delar av en liberal analys, oavsett vilka slutsatser som sedan dras. När de samlade effekterna av många enskilda val påverkar andras handlingsutrymme är det rimligt att detta uppmärksammas. Den principen har vi accepterat, till exempel på miljöområdet där ekonomiska styrmedel används för att skydda oss mot ”allmänningens problem” eller som bärande princip inom välfärdspolitiken, att ett socialt skyddsnät utjämnar effekterna av alltför stora inkomstklyftor.

Här finns uppenbara likheter. På arbetsmarknaden möts män och kvinnor av olika förväntningar. En bidragande orsak till det är den ojämslida fördelning av uttaget av föräldrapeningdagar som gör att kvinnor kan förväntas vara frånvarande längre tid än män när de skaffar barn. Dessa förväntningar är djupt rotade. Kvinnor som väljer att inte skaffa barn blir ofta ifrågasatta medan män ofta inte ens får frågan. Ingen ensam bär hela ansvaret för att dessa föreställningar finns, men alla påverkas av dem vare sig vi vill eller inte.

Följden är tydlig. Fram till föräldraledigheten följs löneutvecklingen för män och kvinnor med samma utbildningsbakgrund åt väldigt tätt. Efter föräldraledigheten har kvinnor ingen chans att komma i kapp i löneutvecklingen. Över hela yrkeslivet tjänar en genomsnittlig man 3,6 miljoner kronor mer än en genomsnittlig kvinna.

Vi kan nu se resultatet av införandet av den första öronmärkta månaden på Folkpartiet Liberalernas initiativ 1994. Den generation som föder barn 2015 är den första generationen som växte upp i samband med att en månad öronmärktes åt vardera föräldern. Bland unga män som i högre grad än tidigare generationer sett sina fäder och andras fäder vara hemma och dela det praktiska ansvaret, är det mer självklart att de själva tar ut en större andel av föräldraförsäkringen. Det sambandet är tydligt. 2002 infördes den andra öronmärkta månaden. På förra landsmötet tog Folkpartiet Liberalerna ställning för införandet av en tredje öronmärkt månad, som ser ut att kunna komma på plats i januari 2016.

Fortfarande är det dock så, som konstateras i rapporten, att kvinnor tar ut omkring 75 procent av föräldraledigheten. Det är sannolikt att detta bidrar till att upprätthålla de normer som missgynnar kvinnor på arbetsmarknaden. Detta påverkar även vilka föreställningar om köns-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

roller som barn växer upp med. På det ekonomiska planet får det dessutom effekter också på lång sikt, eftersom kvinnors framtida pension ofta blir lägre än mannens.

När föräldraskap och jämställdhet diskuteras sker det så gott som alltid inom ramen för de rådande systemen. Partistyrelsen inser att den existerande föräldraförsäkringen är en naturlig utgångspunkt, men menar samtidigt att det är olyckligt att debatten ofta avgränsar sig till olika förslag till förändringar av existerande system.

Partistyrelsen välkomnar den idéutveckling som förs av jämställdhetsarbetsgruppen och som även avspeglas i ett flertal motioner till årets landsmöte. Partistyrelsen konstaterar samtidigt att dessa förslag utgår från att grundstrukturerna i dagens system inte ändras, utan det som diskuteras är antalet öronmärkningar och nivån på de ekonomiska ersättningarna inom befintliga strukturer.

När det gått över 40 år sedan föräldraförsäkringen infördes är det viktigt att bredda diskussionen och mer förutsättningslöst pröva om det finns anledning att göra större systemförändringar, som bättre kan motsvara behoven för föräldrar och barn i dag och i framtiden. Partistyrelsen menar därför att det vore olyckligt om landsmötet 2015 låser partiet vid en analys som helt och hållet är knuten till dagens system.

Det pågår nu ett intensivt politiskt utvecklingsarbete inom Folkpartiet Liberalerna med sikte på att till landsmötet 2017 ta fram en väsentligt fördjupad liberal politik med sikte på 2020-talet. För ett parti som sätter jämställdhetsfrågorna så högt på den politiska agendan är det viktigt att den möjligheten används till att göra en mer genomgripande analys av hur en framtida föräldraförsäkring skulle kunna se ut.

Partistyrelsen menar därför att det nu finns ett behov av ta ett helhetsgrepp om denna fråga. Analysen bör breddas i enlighet med problembeskrivningarna ovan och jämställdhetsgruppen får fria händer att komma fram med nya förslag som kanske också involverar andra välfärds-system inom området. Ett exempel på sådan en mer genomgripande förändring är det förslag som nyligen presenterats av den delegation för jämställdhet i arbetslivet som Alliansregeringen tillsatte på Folkpartiet Liberalernas initiativ (SOU 2015:50).

Partistyrelsen föreslås därför få i uppdrag att ge direktiv åt jämställdhetsgruppen att fortsätta idéarbetet med en mer genomgripande analys av föräldraförsäkringens utformning, senast till landsmötet 2017. Med detta föreslås också att punkt 1, 2 och 3 i jämställdhetsgruppens rapport samt motion C1–C6 samt E37 yrkande 2 och 3 anses besvarade.

Underhållsstöd och underhållsbidrag mellan separerade eller skilda föräldrar berörs i **yrkande 4 och 5** i jämställdhetsgruppens rapport. Underhållsbidrag är pengar som den förälder som inte bor med barnet betalar till den förälder som barnet bor hos, för att bidra till barnets boende, mat och fritidsintressen. Om föräldern inte kan betala det överenskomna underhållsbidraget, kan underhållsstöd utgå. Detta måste sedan återbetalas.

Partistyrelsen instämmer i jämställdhetsgruppens förslag. Underhållsbidragen bör i högre grad motsvara faktiska kostnader. Detta skulle vara ett sätt att förbättra för några av de barn som lever under störst ekonomisk utsatthet. När detta genomförs, är det också viktigt som gruppen föreslår, att underhållsstödet regelbundet räknas upp för att följa med i prisutvecklingen. Partistyrelsen **yrkar bifall till punkt 4 och 5**.

I jämställdhetsgruppens rapport **punkterna 7 och 8** lyfts förslag om ofrivillig deltid. I punkt 7 föreslås att kommuner och landsting ska vara skyldiga att undersöka om medarbetarna är nöjda med sin anställningsgrad, och ta fram en handlingsplan för att kunna öka anställningsgraden för de som så önskar. I punkt 8 tas upp att andelen deltid, särskilt ofrivillig sådan, ska redovisas i årsredovisningen. Denna redovisning ska ske uppdelat på kön, för att synliggöra könsskillnaderna.

Motion C7 vill att Folkpartiet Liberalerna ska driva likalönefrågan hårdare, bland annat genom att partistyrelsen ska ges i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur vi inom tre mandatperioder ska kunna nå målet om lika lön för lika arbete, samt att Folkpartiet Liberalernas representanter i olika styrande organ ska uppmanas att använda sig av dessa riktlinjer.

Partistyrelsen kommer att behandla dessa ihop då de alla berör frågan om mäns och kvinnors lönevillkor, som är en komplex fråga och därför bör ges en samlad behandling. Inledningsvis kan vi konstatera att Medlingsinstitutets senaste rapport om löneskillnaden mellan män och kvinnor meddelar att skillnaden fortsätter att minska, i låg takt men stadigt.

I lönestatistiken för 2014 framgår att kvinnor i genomsnitt får 86,8 procent av mäns lön. Det så kallade rälönegapet mellan kvinnor och män är alltså 13,2 procent. Det är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med 2013. Skillnaden mellan år 2005 och 2014 är 3,1 procentenheter för hela arbetsmarknaden.

Det ser dock inte likformigt ut på arbetsmarknaden. Störst är rälönegapet inom landstingen, där den är hela 23,6 procent mot 5,4 procent inom kommunerna. I 46 av landets kommuner

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

tjänar till och med kvinnor i genomsnitt mer än män i genomsnitt. I statliga anställningar är rålönegapet 7,9 procent och på den privata sektorn är den genomsnittliga skillnaden 12,2 procent, men med stor spridning mellan tjänstemannayrken och mer traditionella arbetaryrken. Om hänsyn dessutom tas till skillnader i ålder, utbildningsbakgrund och andra faktorer, så minskar löneskillnaderna på arbetsmarknaden i stort till 4,9 procent.

Denna statistik gäller löner, inte inkomst. Och statistiken normeras för heltidsarbete. Men skillnaderna i inkomst är fortsatt stora, beroende på skevheter på arbetsmarknaden i sådant som rör löne- och anställningsvillkor.

Bland de faktorer som påverkar inkomstskillnader finns bland annat just ofrivillig deltid. Att kvinnor och män arbetar i olika yrken och att dessa yrken har olika lönenivåer är en viktig förklaring till att kvinnors och mäns löner skiljer sig åt. (Denna fråga berörs senare, i samband med behandlingen av motion C12.)

Bland de förutsättningar som politiken tydligast kan påverka, finns frågan om ofrivilliga deltider. Orsakerna till andra faktorer bakom löne- och inkomstskillnader är inte oväsentliga, men rymmer betydligt mer komplexitet både ifråga om samband och möjligheten att med olika politiska medel påverka lönesättning, såväl från individuell horisont som mellan yrkesgrupper på arbetsmarknaden.

Folkpartiet Liberalerna har sedan tidigare flera politiska förslag som bland annat berör lönekartläggningar, ökad lönespridning (karriärtjänster) i kvinnodominerade yrkesgrupper, ökat företagande i vård och omsorg och andra förslag som i olika grad är ägnade att påverka kvinnors löner positivt.

Partistyrelsen vill föreslå landsmötet **att bifalla jämställdhetsrapportens punkt 7 och 8 samt att anse motion C7 besvarad.**

Könsfördelningen i bolagsstyrelser

Motionerna C8–C11

I **motion C8 yrkande 1** samt **motion C10** yrkas att Folkpartiet Liberalerna ska ta avstånd från förslaget om lagstiftning om könsfördelningen i bolagsstyrelser. I **motion C8 yrkande 2** föreslås därutöver att Folkpartiet Liberalerna ska verka för ökad jämställdhet i sammansättningen av kommunala och statliga bolagsstyrelser, utan lagstiftning. I **motion C9** föreslås tvärtom att det ska finnas regler om att börsbolags styrelser ska utgöras av minst 40 procent av vardera könet. **Motion C11** föreslår att jämställdhet i bolagsstyrelsernas sammansättning ska ökas genom genom reglering av sammansättning och arbetssätt i börsnoterade företags valberedningar.

Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalernas partiprogram fastslår att bristen på kvinnor i näringslivets högsta positioner är ett betydande maktproblem som inte kan accepteras. Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag.

Vilka personer som sitter i en bolagsstyrelse är ytterst ett ägaransvar. Respekten för företagsägarnas frihet att själva bestämma över styrelsens sammansättning ska bestå. Detta är inte detsamma som att det vore ointressant vilken könsfördelning som finns i styrelserna, men det påverkar vilka metoder som bör användas för att uppnå jämställda styrelser.

Till exempel bör ägarna själva tillämpa en kvoteringsprincip. Detta avspeglas också i den kod för bolagsstyrning som utarbetats av Kollegiet för svensk bolagsstyrning och som uppdaterades med nya jämställdhetsregler 2014. Bland annat står det nu uttryckligen att bolagens valberedningar särskilt ska eftersträva jämn könsfördelning och motivera sitt förslag mot bakgrund av den principen.

Kollegiet har också uttalat att ägarna måste påskynda utvecklingen mot ca 40 procents andel för det minst företrädda könet sammantaget i börsbolagens styrelser år 2020, och att de stora bolagen till år 2017 i genomsnitt bör ha nått ca 35 procent och de mindre närmat sig 30 procent. Den senaste statistiken (från juni 2015) visar också att andelen kvinnor bland stämvalda ledamöter ökat till 29,2 procent bland bolag totalt, och till 32,1 procent bland storföretag (Large Cap-företag).

Det är fortfarande långt från jämställd fördelning, men är en utveckling som nu tydligt går åt rätt håll. Partistyrelsen avser att också fortsättningsvis noga följa bolagens tillämpning av jämställdhetsprinciperna i koden för bolagsstyrning.

I partiprogrammet och i andra sammanhang pekas en rad åtgärder ut som också kan påverka kvinnors möjlighet att ta plats i styrelserummen. Inte minst viktigt är att stat och kommun föregår med goda exempel samt att kvinnors möjlighet att starta och driva företag värnas. Inom

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Folkpartiet Liberalerna har också, sedan flera mandatperioder tillbaka, kvinnorepresentationen i kommunala bolagsstyrelser varit föremål för särskild uppmärksamhet. Folkpartiet Liberalernas andel kvinnliga ledamöter i sådana, redovisas i det särskilda jämställdhetsboks slutet och tydliga rekommendationer är utfärdade i nomineringsarbetet. **Motion C8 yrkande 2 bör med detta anses besvarat.**

Utvecklingen de senaste åren har varit försiktigt positiv och där motståndet mot kvinnor som styrelseledamöter eller på ledande befattningar i företagsstrukturen tidigare varit som störst, pekar en del faktorer på att en förändring kan vara på väg. Om den försiktigt positiva utvecklingen däremot bryts, får förslaget tas upp för förnyat övervägande på sikt. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion C8 yrkande 1, C9 och C10 anses besvarade.**

Förslaget om en reglerad sammansättning och arbetsmetodik i börsnoterade företags valberedningar, menar partistyrelsen att detta är lite för detaljstyrande för att bli föremål för lagstiftning, men däremot att det är ett bra förslag att driva via andra fora – till exempel genom Styrelseakademien som drivs av Företagarna, i de stora revisionsbolagens styrelseutbildningar och andra kanaler som når företagarsektorn. **Motion C11 bör med detta anses besvarad.**

Övriga jämställdhetsfrågor

Motionerna C12–C13

Motion C12 handlar om att bredda arbetsmarknaden för kvinnor genom att skolväsendet i högre grad ska uppmuntra till icke könsstereotypa yrkesval. I motionens yrkanden föreslås att Skolverket ska genomföra informationskampanjer med det syftet, att studiebesök och andra aktiviteter ska motivera eleverna till att göra friare val, att studie- och yrkesvägledningen ska ges i uppgift att uppmuntra detta samt slutligen att skolorna ska ge eleverna insikter i yrkesvalens konsekvenser i fråga om inkomst och framtida pension med mera.

Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att det är önskvärt att individer kan göra fria och självständiga livsval, baserat på sina egna önsknings och drömmar. Sverige har i dag en arbetsmarknad som är långt mer präglad av könsstereotypa yrkesval än många andra länder inom EU som för övrigt kanske inte framstår som förebilder på jämställdhetsområdet. Men mycket av det som motionären föreslår, finns redan i skolväsendets regelverk. Redan i skolans inledande värdegrund, förankras att all verksamhet i skolan ska präglas av att låta eleverna utvecklas självständigt, med respekt för allas individuella särart, och präglas av jämställdhet och respekt.

Partistyrelsen tror därför att det främst är inom andra områden som reformer bör komma till för att bryta upp det könsstereotypa mönstret på arbetsmarknaden. Till exempel framstår det som viktigt att försvara den etableringsrätten genom Lagen om Valfrihet inom välfärdsområdet samt RUT-avdragets villkor. Dessa alliansreformer bidrog till en kraftig ökning av antalet kvinnor som startat och drivit företag, en ökning som nu genom den nuvarande regeringens politik ser ut att helt ha uttraderats. Fler framgångsrika kvinnliga företagare, kan vara en sådan motbild mot rådande normer som på sikt leder till fler fria och självständiga yrkesval. Partistyrelsen föreslår med detta **att landsmötet ska anse motion C12 besvarad.**

Motion C13 vill utöka stödet till kvinnoorganisationer och centra, så att dessa får kommunalt eller statligt stöd även efter att beviljade projektmedel löpt ut.

Partistyrelsen kan ge motionären rätt i att det finns mycket värdefull verksamhet i landet – inte enbart sådan som riktas mot kvinnor och kvinnors rättigheter utan även på många andra områden – som utvecklar metoder och samlar kunskap som sedan går förlorad när projekttiden löper ut. Detta är ett generellt problem.

Samtidigt vill partistyrelsen framhålla att det inte kan finnas någon generell garanti för att ens framgångsrika projekt ska få fortsätta att erhålla medel år efter år, hur värdefulla de än är. Det skulle urholka kommuners och myndigheters möjlighet att bevilja nya projektbidrag. I stället måste lösningen ligga i att den kommun eller myndighet som beviljat projektbidraget, har större delaktighet i uppföljning och utvärdering, samt att det skapas betydligt större förståelse och redskap för att fånga upp och sprida erfarenheter och metoder som skapats i projektform. Det kan vara riktat till utförare i den kommunala verksamheten, till andra föreningar och ideella aktörer eller gälla att underlätta erfarenhetsutbyte i stort. Med detta bör **motion C13 anses besvarad.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att ge direktiv åt jämställdhetsgruppen att fortsätta idéarbetet med en mer genomgripande analys av föräldraförsäkringens utformning
2. att punkt 1, 2 och 3 i jämställdhetsgruppens rapport samt motionerna C1–C6 samt E37 yrkande 2 och 3 därmed anses besvarade
3. att punkt 4 och 5 i jämställdhetsgruppens rapport bifalls
4. att punkt 7 och 8 i jämställdhetsgruppens rapport bifalls
5. att motion C7 anses besvarad
6. att motion C8 yrkande 2 anses besvarat
7. att motionerna C8 yrkande 1 samt C9 och C10 anses besvarade
8. att motion C11 anses besvarad
9. att motion C12 anses besvarad
10. att motion C13 anses besvarad

Reservation 1

Birgitta Ohlsson reserverar sig till förmån för att jämställdhetsgruppens rapport punkt 1 och 2 bifalls.

Reservation 2

Staffan Werme reserverar sig till förmån för att motionerna C3 och C4 bifalls och att jämställdhetsgruppens rapport punkt 1 avslås.

Motivering: ”De enskilda familjerna ska ha frihet att själva fördela föräldraförsäkringen utifrån barnets och familjens behov och förutsättningar.”

Reservation 3

Staffan Werme reserverar sig till förmån för att det i jämställdhetsgruppens punkt 7 görs följande tillägg:

”Den offentliga sektorns fokus måste alltid ligga hos dem vi betjänar. En ökad satsning på hel-tider kommer sannolikt att leda till högre kostnader vilket kan påverka verksamheterna negativt. En jämställdhetsintegrerad verksamhet sätter fokus på behoven hos barnen i förskola och skola, hos den gamla kvinnan i äldreomsorgen liksom hos alla andra i behov av kommunens service och stöd.”

Särskilt yttrande 3

Gulan Avci anmäler särskilt yttrande till förmån för att jämställdhetsgruppens rapport punkt 1 och 2 bifalls.

Särskilt yttrande 4

Gulan Avci anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion C6.

Särskilt yttrande 5

Henrik Edin och Hanna Håkanson anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion E37 yrkande 2 och 3.

Motivering: ”En tredje öronmärkt månad i föräldraförsäkringen är bra men räcker inte. På sikt bör föräldraförsäkringen individualiseras. Att bordlägga frågan är intetsägande. Det är alltid bättre att ha en progressiv hållning.

Ett ojämnt uttag av föräldraförsäkringen drabbar inte bara föräldrar. Det vidmakthåller även strukturer som drabbar unga män och i synnerhet unga kvinnor. Problemet måste angripas genom att krossa strukturerna. Därför bör föräldraförsäkringen individualiseras.

Föräldraförsäkringen bör även reformeras så att föräldrar inte ska kunna ta ut föräldrapeningdagar för ett barn sedan detta fyllt tre år.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Förslag från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen¹

1. Gör föräldraförsäkringen tredelad. Det innebär att en tredjedel av de totalt 480 föräldrapenningdagarna är öronmärkta för vardera föräldern, medan den sista tredjedelen är fritt överlåtbar mellan dem. Med dagens system om 390 dagar på sjukpenningnivå och 90 dagar på grundnivå betyder detta att 130 dagar på sjukpenningnivå och 30 dagar på grundnivå är öronmärkta för vardera föräldern.
2. Bygg ut jämställdhetsbonusen i föräldraförsäkringen. Med vår modell fördubblas bonusen till 200 kronor skattefritt för dag 130 till dag 195 på sjukpenningnivå, och dessutom införs en bonus om 100 kronor skattefritt för de 45 fördelningsbara dagarna på grundnivå.
3. Inför en ekonomisk stimulans – en jämställdhetsbonus – för att uppmuntra till jämnare fördelning av uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn (vab).
4. Gör en översyn av systemet med underhållsbidrag så att fler separerade föräldrar betalar underhåll motsvarande sin andel av de faktiska kostnaderna. I klartext betyder detta att många separerade föräldrar bör betala högre underhåll till sin expartner jämfört med i dag.
5. Inkomstskydda underhållsstödet genom att knyta det till utvecklingen av prisbasbeloppet.
6. Inför karriärtjänster för socialsekreterare enligt samma modell som karriärtjänsterna för lärare. I ett första steg bör det skapas cirka 1 000 tjänster som förste socialsekreterare, med ett lönepåslag på 5 000 kronor i månaden. Socionomexamen och dokumenterad skicklighet i yrkesutövningen ska vara en förutsättning för tjänsten som förste socialsekreterare.²
7. Pressa tillbaka den ofrivilliga deltiden i kommuner och landsting. Kommunerna och landstingen ska få ett lagstadgat ansvar att regelbundet undersöka om medarbetarna är nöjda med sin anställningsgrad eller om de önskar förändra den, och utifrån detta ta fram en handlingsplan för att motverka ofrivillig deltid.
8. Kommuner och landsting ska redovisa andelen deltider, och andelen ofrivilliga deltider, som en del av sin årsredovisning. Redovisningen ska vara uppdelad på män och kvinnor för att därmed synliggöra könsskillnaderna.
9. Anpassa reglerna om bodelning vid skilsmässa så att en större del av pensionen ska ingå i giftorättsgodset.³

1. Förslagen återfinns i rapporten "Det handlar om frihet – Stärk kvinnors ekonomiska självständighet", som återfinns som bilaga 1 i landsmöteshandlingarna.

2. Förslaget hänskjutet till område K, Socialpolitik och social välfärd.

3. Förslaget hänskjutet till område M, Äldrepolitik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

C1. Tredelning av föräldraförsäkringen

Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet beslutar att arbeta för en tredelning av föräldraförsäkringen genom att dagarna i föräldrapenningen på grund- och sjukpenningnivå delas i tre lika delar om 130 dagar. En del för respektive vårdnadshavare och en del som fritt kan disponeras mellan dem

Folkpartiet har genom sina ställningstaganden visat på en insikt om att politiska beslut kan göra skillnad för att uppnå de mål vi har för ett bättre samhälle.

Politiska reformer som Införandet av särbeskattningen, den nya föräldraförsäkringen och utbyggnaden av barnomsorgen bidrog till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och hade Folkpartiet som pådrivare.

Ökad jämställdhet är positivt både för kvinnor och också för män. Ytterst gäller det att alla människor ska få leva sina liv som de individer de är, utan de begränsningar som kulturella traditioner och förväntningar från omgivningen ställer. Jämställdheten i en relation sätts på prov, när det första barnet kommer. Det blir i allmänhet kvinnan som får ta det större ansvaret för barnets omsorg under det första året och som därmed fjärrar sig från arbetslivet. Den första pappamånaden under Bengt Westerbergs tid som socialminister 1994 och den andra som kom 2002 har bidragit till öka pappornas andel i uttag av timmar ur föräldraförsäkringen till cirka 25 procent.

Men det går långsamt och Försäkringskassan tror att det med den ökningstakten förmodligen kommer att dröja kanske 20 år innan fördelningen kommer att vara 50–50. Det är viktigt att små barn får en stark anknytning till båda sina föräldrar. Pappamånaderna inom föräldraförsäkringen har varit en stimulans för att skapa förutsättningar för detta. Det var därför glädjande att Folkpartiet vid landsmötet 2015 efter många år äntligen beslutade om att arbeta för införande av ytterligare en pappamånad, en tredje. Målsättningen bör dock vara att i likhet med andra socialförsäkringar även individualisera föräldraförsäkringen.

Ett ytterligare steg på vägen för att uppnå detta är att tredela föräldraförsäkringen genom att dagarna i föräldrapenningen på grund- och sjukpenningnivå delas i tre lika delar om 130 dagar. En del för respektive vårdnadshavare och en del som fritt kan disponeras mellan dem.

C2. Tredelad föräldraförsäkring

Gulan Avci, Stockholm, Maria Nilsson, Göteborg, Birgitta Ohlsson, Stockholm, Maria Weimer, Uppsala, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för tredelad föräldraförsäkring, där en tredjedel ska öronmärkas åt vardera föräldern och en tredjedel ska kunna tas ut efter egna önskemål mellan vårdnadshavarna

Den svenska föräldraförsäkringen är i grunden bra och gör att det går att förena yrkesliv och barnafödande. När föräldraförsäkringen och den tillfälliga föräldraförsäkringen (vab) infördes 1974 var tanken att förenkla kvinnors intåg på arbetsmarknaden. År 2015 utgör kvinnor naturlig del av arbetskraften men systemen är förlegade och bör moderniseras för att föräldrar ska ha lika förutsättningar att kombinera familjeliv och karriär. I dag är föräldraförsäkringen individualiserad och antalet dagar jämt fördelade mellan föräldrar. I teorin ser det bra ut men möjligheten för föräldrar att överlåta dagar till varandra har medfört ett mycket skevt uttag som får negativa ekonomiska konsekvenser för kvinnor.

Kvinnors samlade livsinkomst är 80 procent av männens. Under ett arbetsliv blir den genomsnittliga skillnaden 3,6 miljoner kronor. Hälften av alla kvinnliga pensionärer får i dag bara garantipension och många tvingas leva på mellan 6 000 och 8 000 kronor per månad.

Det borde inte vara möjligt i "världens mest jämställda land". Men med politisk vilja går det att ändra på de skattefinansierade system som bidrar till att upprätthålla könsnormer och ojämställdhet på arbetsmarknaden.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Föräldraförsäkringen handlar i lika hög grad om pappors rätt till föräldraskap. Normer och förväntningar styr ofta ledigheten mellan föräldrar. Män som vill vara hemma med sina barn upplever sig ofta motarbetade för att det finns förväntningar att snabbt vara tillbaka på jobbet. Med fler öronmärkta månader får fler pappor tid med sina barn och barn rätt till båda sina föräldrar tidigt i livet. Eftersom att kvinnor redan från början tar huvudansvaret för barn och hem är det den ordningen som sätts när kvinnan börjat arbeta igen. 40 procent av föräldralediga heltidsarbetande småbarnsmammor går ner till deltidsarbete när de återinträder i tjänst.

I familjer där paren delar lika tenderar också ansvarsfördelningen bli mer jämn och påverkar kvinnors hälsa positivt. Det finns också tydliga samband mellan hur föräldrar delar på föräldradagarna och den tillfälliga föräldraförsäkringen (vab) när barnen börjar förskolan och blir sjuka. År 1995 drev förre Folkpartiledaren, Bengt Westerberg en tuff kamp för genomförandet av den första pappamånaden i föräldraförsäkringen. År 2002 tog den socialdemokratiska regeringen ytterligare ett steg och den andra öronmärkta föräldramånaden föddes. År 2013 röstade Folkpartiets landsmötesombud för ytterligare en tredje öronmärkt föräldramånad.

Nu har vi möjlighet att förflytta våra positioner igen genom att rösta för tredelad föräldraförsäkring. Menar vi allvar med att vi vill stärka jämställdheten och verka för jämställda löner bör vi föra en trovärdig politik som ger effekt i verkligheten. Ett bifall till vår motion innebär att föräldraförsäkringen bli mer jämställd, fler barn får rätt till båda sina föräldrar, fler kvinnor får chans till en ansvarsfull position i arbetslivet, lönerna blir mer jämställda och att fler kvinnor kan leva på sin egen lön och pension.

C3. En liberal föräldraförsäkring

Ragnar Arvidsson, Helsingborg, Tina Höstlycke, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att de s.k. pappamånaderna avskaffas

”Individens frihet får ej förkvävas.” Så står det på den valaffisch från 1944 som Jan Björklund har vid sitt tjänsterum. Jan Björklund är stolt över att ha denna affisch. Vi är stolta över ett parti med en historia av att kämpat för individens frihet och med ett program och med uttalanden som tar ställning för individens frihet. Vi är stolta över ett parti som drivit viktiga frihetsfrågor.

Men på senare år har dessa två inte stämt överens. Vi talar om att människor ska ha mer frihet att växa samtidigt som partiet lägger förslag om hur familjers liv ska styras. Vi talar om ett liberalt frihetsbegrepp som innebär lika förutsättningar samtidigt som partiets förslag handlar om att det ska bli lika utfall.

I längden är det ohållbart för ett liberalt parti att inte ha en frihetspolitik som hänger ihop. Det stora misstaget är pappamånaderna. Denna politik har allvarligt skadat partiet. Det är klart att när partiet har övergett frihetspolitiken, en av sina grundpelare, ska man inte förvånas över ett katastrofalt dåligt valresultat.

Andra partier har i sådana lägen analyserat politiken och sagt ”vi gjorde fel”, och förändrat politiken och sedan kunnat ta avstamp för framgång. Vi måste ta i denna fråga.

Jan Björklund sa i riksdagen: ”Attityden att politiker är bäst på att göra våra livsval, den attityden måste få ett slut.” Ja, låt den få ett slut i Folkpartiet.

C4. Ta bort reservationen mellan föräldrarna av dagar i föräldraförsäkringen

Berthold Lindersten, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ändrar sitt ställningstagande till reserverade dagar i föräldraförsäkringen till att inga dagar ska reserveras till endera föräldern

I föräldraförsäkringen föreslår Folkpartiet att en tredje öronmärkt månad för en förälder införs. Att ha fastställda månader för föräldradagar medför att de enskilda familjerna nekas att utforma fördelningen efter förhållandena i de enskilda familjerna.

Ett principiellt skäl mot fastställda dagar som inte kan överlåtas är att det då blir staten och inte den enskilda familjen som får ta ansvaret för jämställdheten i en enskild familj. Enligt min mening bör alla beslut som rör en familj få avgöras av den enskilda familjen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

C5. Kortare jämställd föräldraförsäkring med höjt basbelopp*Dietmar Gleich, Falun***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för en individualiserad föräldraförsäkring
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för en höjd lägstanivå
3. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för en betalt ledighet på 6 månader per förälder (vårdnadshavare) och barn
4. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning till att varje vårdnadshavare har rätten att ta ledig från arbetet i 12 månader per barn

Dagens mycket generösa föräldraförsäkring favoriserar starkt familjer med två heltidsarbetande föräldrar mitt i livet. Studerande får mycket liten utdelning fast de förlorar lika mycket i livsinkomst på grund av avbrottet i studierna. Föräldraförsäkringens kostnader bärs av alla skattebetalare medan det är mest redan ekonomisk starka familjer som drar mest nytta.

Motionens förslag syftar till att förbättra föräldraförsäkringen i riktning mot bättre jämställdhet mellan könen och socioekonomiska grupper samt att reducera kostnaden för skattebetalaren.

Samhällets insats bör minska för föräldrar som av fri vilja fattat beslutet att försöka att få barn och bör samtidigt öka för barn som inte har en valfrihet.

C6. Frånvarodagar spelar roll, kvotera vab*Ulrica Westerlund, Umeå, Gulan Avci, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Maria Nilsson, Göteborg, Lina Nordquist, Uppsala m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för ett jämställt föräldraskap genom att öronmärka vab-dagar åt respektive förälder

Förslag kring att kvotera tillfällig föräldrapenning (vård av barn, vab) för respektive förälder har tidigare utretts i en grupp ledd av Folkpartiets tidigare riksdagsledamot och ekonomisk-politiska talesperson Karin Pilsäter år 2007. Gruppens förslag presenterades i rapporten "Melan skurhink och glastak". I arbetet med att ta fram rapporten fanns ett förslag om att kvotera vab, så att de totalt 120 ersättningsdagarna per barn vid sjukdom skulle delas lika.

Nu är det dags att detta förslag blir verklighet. Kvinnor tar fortfarande ut den största delen av föräldraledigheten vid barns födelse, en frånvaro från jobbet som sedan följer med frånvaro på grund av vab. Siffror från Försäkringskassan visar på en viss ökning av jämställdhet i uttaget men det räcker inte, det tar för lång tid. I ett riksperspektiv tog kvinnorna ut 62,5 procent och männen 37,5 procent av dagarna under 2014. Att anse det jämställt med måttet 60/40 är heller inte ett mått att räkna med här, långt ifrån.

Trots den ändå positiva uppgången så går det inte att förbise att det jämställda uttaget varierar stort mellan olika kommuner. Det finns än inte någon kommun där pappor tar ut lika eller fler dagar än mammor. När mamma och pappa väljer vem som ska rusa hem när barnet börjat kräkas på förskolan är det fortsatt oftare hon.

Det får inte fortsätta vara norm att mammor tar ett större ansvar för gemensamma sjuka barn. Det bidrar till ett fortsatt missgynnande av kvinnor på arbetsmarknaden. All den tid vi inte är på jobbet spelar roll. När kvinnan tar ut längre föräldraledighet än mannen och sedan fortsätter vara hemma oftare med sjuka barn påverkar det hennes löneutveckling. Det finns och kommer alltid att finnas ett samband mellan karriärmöjligheter och frånvaro från jobbet.

Hur upplägget ska se ut behöver utredas men ett förslag kan vara att fördela tio dagar till pappan och tio till mamman. Dagar som måste ta slut innan familjen får några nya dagar. Genom att öronmärka dagarna på det sättet blir det också en verklighet att pappor behöver vara hemma när barnet är sjukt om mamman redan tagit "sina dagar". Ett sådant upplägg blir en viktig signal till både föräldrar och arbetsgivare. Att det måste vara jämställt så det alltid finns möjlighet för någon av föräldrarna att vara hemma den dagen barnet är sjuk. Det avlastar kvinnor och kvinnors arbetsgivare och bidrar till att stärka kvinnors position på arbetsmarknaden.

Vi behöver fler män där barnen finns och fler kvinnor där makten finns. Att kvotera vab gör skillnad.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

C7. Cash is queen – en jämställd lönepolitik*Kristina Bergman Alme, Göteborg, Kjell Björkqvist, Göteborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** partistyrelsen får i uppdrag att ta fram riktlinjer hur vi inom en tidsrymd av tre mandatperioder ska kunna uppnå lika lön för lika arbete oavsett kön
2. **att** uppmana Folkpartiets representanter i alla statliga bolag och styrelser, kommunförbund, region och landsting samt kommuner att använda dessa riktlinjer

Cash is queen. Detta var ett av slagorden under valrörelsen. Lika lön för lika arbete låter så naturligt och enkelt att man egentligen undrar varför den frågan överhuvudtaget behöver ställas. Vi har pratat och diskuterat i många år om lika lön för lika arbete. Om någon utför ett arbete med samma kvalitet och kunskaper som sina arbetskamrater ska den personen ha samma lön som de oavsett om personen är kvinna eller man. Varför har det hänt så lite under alla dessa år?

Ett av de absolut mest grundläggande kraven för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män är att båda har samma lön för samma arbete. Det är en stor skam att vi fortfarande 2015 i Sverige som säger sig var ett av de mest jämställda länderna i världen inte lyckats uppnå detta mål. Det har bara blivit nämnvärt bättre.

Löneskillnaden mellan män och kvinnor har minskat med 2,9 procentenheter mellan 2005 och 2013. Men löneskillnaden är fortfarande 13,4 procent, ifall man tar hänsyn till lönepåverkande faktorer minskar skillnaden till 5,8 procent. Inom den privata sektorn är kvinnors löner 93 procent av mäns och i den offentliga sektorn 97 procent, men stora skillnader finns. Endast inom 31 yrken av 355 är kvinnors löner högre än männens och i tolv yrken var lönerna lika. (Källa: Kvinnor, män och lön. Vilka olika perspektiv ger den officiella lönestatistiken. SCB 3 juli 2014.)

Hur länge ska vi som ett liberalt parti kunna driva en aktiv och offensiv jämställdhetspolitik om vi inte alltid och med alla de medel vi har till förfogande driver frågan. Hur driver Folkpartiet frågan i Sveriges kommuner och landsting (SKL) där vi som arbetsgivare har möjlighet att kunna påverka? Vad gör Folkpartiet som arbetsgivare när vi sitter i olika statliga bolag och styrelser och ger riktlinjer till hur avtalsförhandlingarna ska skötas? Hur hanterar Folkpartiet i landsting, regioner och kommuner när vi sitter på arbetsgiversidan? Driver Folkpartiet kraftfullt och idogt frågan om lika lön för lika arbete som den absolut viktigaste avtalsfrågan? Det är många frågetecken som behöver rätas ut till utropstecken.

Varför är det mer värt att arbeta med att skruva ihop en komponent inom verkstadsindustrin än att vårda exempelvis gamla och sjuka? En montör av fönster (snickare) tjänar mer än en rektor. Hur går detta ihop?

Vi kan inte med bibehållen aktning längre låta detta fortgå år efter år. Vi måste göra något nu och inte i morgon. Folkpartiet kan som en part på den offentliga arbetsgiversidan göra en avgörande insats. Det kan ske genom att i kommande avtalsrörelser ha som en övergripande målsättning att höja lönerna mer i de kvinnodominerade än i de mansdominerade yrkena. Målsättningen ska sättas högt och vi kan inte skylla på att det inte går av någon anledning. Politik är att vilja.

C8. Säg nej till könskvotering i börsbolag*Tony Carlsson, Kalmar***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** säga nej till förslaget om lagstiftning om minst 40 procent av vardera kön i börsbolags styrelser
2. **att** samtidigt verka för jämställd könsfördelning, utan lagstiftning, inom de församlingar där Folkpartiet verkar, inom kommunala och statliga bolagsstyrelser samt inom börsbolagens styrelse

Skälen till detta är:

- Detta är inget liberalt förslag utan har tydliga socialistiska grundtoner. (Det är fullständigt otroligt att en minister kan uttala att ett börsbolag ska likvideras om det inte lever upp till lagens krav!)
- Det är ett ingrepp i den privata äganderätten som inte kan motiveras utifrån jämställdhetsperspektiv.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

C9. Könskvotering till börsbolag*Charlotta Schenholm, Stockholm, Bonnie Bernström, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att börsbolags styrelser ska bestå av minst 40 procent av vardera könet

I dag är andelen kvinnor 24,7 procent (2014) i börsbolagens styrelser och med nuvarande ökningstakt kommer det ta cirka 30 år innan det är en jämn fördelning. Cirka 7 procent av vd-arna på börsen är kvinnor, 93 procent är män. Det är vanligare att heta Anders som börs-vd än att vara kvinna.

Det är ett problem för Sveriges konkurrenskraft om stora delar av befolkningen utesluts på grund av fördomar när man ska tillsätta kvalificerade uppdrag och tjänster. I den liberala värdegrunden ingår tron på meritokrati, dvs. att det är kunskap och kompetens som ska avgöra vilka uppdrag en person ska inneha, inte börd eller kön.

Varför är det då nödvändigt att införa könskvotering till publika bolag (bolag som är noterade på börsen, i dagligt tal börsbolag)?

1. Det är en viktig symbolfråga och mänsklig rättighetsfråga att även kvinnor kan nå ända till toppen om de satsar hårt.
2. EU-kommissionen har valt att föreslå kvotering till de största börsbolagen i Europa. Märkligt att Sverige är emot detta.
3. Forskning som SNS redovisade redan 2013 tyder på att fler kvinnor i styrelserummen höjer kvaliteten på styrelsearbetet. Kvinnor har ofta ett värdefullt utifrånsperspektiv, stärker styrelsens övervakande funktion och skärper kraven på lågpresterande vd-ar. Det finns också ett samband mellan andelen kvinnor i styrelsen och könsbalansen i företagets ledningsgrupp. Dessutom har kvinnliga ledamöter en högre närvarofrekvens än män och det går att se en positiv effekt även på männens närvaro när kvinnoandelen ökar.
4. Bolagen på börsen ägs av många aktieägare och andelen utländska och institutionella ägare t.ex. pensionsfonder har ökat kraftigt. Allt fler bolag upplevs som "herrelösa", dvs. en tydligt definierad kontrollägare saknas. Detta innebär att valberedningar tillsätts av minoritetsägare. Det är valberedningen som föreslår styrelser. I stor utsträckning är det ett litet antal individer som sitter i dessa valberedningar och de går i stor utsträckning på sina redan etablerade kontaktnät som består av män. Några få eller mindre ägare styr över alla andra ägare och gynnar då sina egna kontakter. Det är i många fall kontakter snarare än en objektiv kompetens (kravprofil) som är det som leder till en styrelsepost.
5. Två komponenter är viktiga när man tillsätter en styrelse: förtroende och kompetens. Förtroende får man för människor man känner, dvs. finns i ens kontaktnät. Kvinnor har inte tillgång till dessa kontaktnät i samma utsträckning som män. Jaktlagens och bastubadandets tid är ännu ej förbi.
6. Alltfler tunga namn i näringslivet tycker också att det är viktigt med kvotering, mjuka metoder fungerar ej. I mars 2015 gick Christine Lagarde, chef för IMF, ut i Dagens Nyheter (<http://www.dn.se/ekonomi/christine-lagarde-nu-maste-folk-aterfa-sitt-hopp/>) och sade att "Jag tror att kvotering kan vara en god idé". Se även t.ex. Allbrights rapport "Lika barn leka bäst" där man pekar på att börsens egen kod för bolagsstyrning inte fungerar tillräckligt vasst och att förmågan till självreglering är svag (<http://www.va.se/nyheter/2014/10/08/31-toppkvinnor-utan-externa-styrelsejobb/>).

C10. Inga ingrepp i ägarnas rätt att välja styrelserna i sina bolag*Christer Liss, Solna, Ewa Bergman, Danderyd***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet tar klart ställning mot alla former av kvotering vid val av styrelser i bolag

Det är en absurd tanke att ett borgerligt parti tar ställning för statens rätt att begränsa företagsägarnas rätt att fritt välja personer till bolagens styrelser.

Det som nu står på dagordningen är förslag om könskvotering. Vad kommer härnäst? Kvotering med avseende på sexuell läggning? Eller varför inte religiös tillhörighet? Eller hudfärg?

Företagen blir allt mer medvetna om behovet av styrelser med olika erfarenheter och synsätt och när det gäller kön finns redan en mycket positiv utveckling. Låt oss inte hoppa i denna galna vänstertunna!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

C11. Jämställda valberedningar i börsnoterade bolag*Maria Nilsson, Göteborg, Ulrica Westerlund, Umeå***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar ställning för att främja jämställdheten i det privata näringslivet genom reglering av sammansättning och arbetssätt i börsnoterade företags valberedningar

Ett grundläggande mål för Sveriges regering är att ”kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet”. Detta mål omfattar även könsfördelningen i offentliga och privata bolag och styrelser. Utvecklingen i publika företag går för långsamt och åtgärder behövs som ökar jämställdheten i näringslivet.

Det är viktigt att på olika sätt förmå företag att säkerställa att en jämn könsfördelning uppnås i deras bolagsstyrelser. Ett stort problem i dag är dock att nya ledamöter ofta tillhör styrelsens och valberedningens egna nätverk, vilket utesluter kvinnor och män som inte återfinns. När män i näringslivets topp utser varandra till olika uppdrag slår detta inte bara mot jämställdheten, utan även mot hbtq-personer, funktionshindrade, invandrare och människor med annan socioekonomisk bakgrund.

En åtgärd för att komma tillrätta med snedrekryteringen vore att reglera sammansättning och arbetssätt i börsnoterade företags valberedningar. Transparent och professionell rekrytering av styrelseledamöter skulle med största sannolikhet även leda till jämnare könsfördelning.

C12. Bredda arbetsmarknaden för kvinnor*Charlotta Schenholm, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** skolverket tar fram och genomför breda informationskampanjer i Sverige med kvinnor och män i yrkesroller som man inte förväntar sig utifrån könsstereotypa mallar
2. **att** flickor och pojkar redan i grundskola och på gymnasium uppmuntras att göra icke könsstereotypa val. Skolan har ett tydligt uppdrag att genomföra t.ex. studiebesök, mentorskap eller andra aktiviteter som kan bredda elevernas kunskaper om arbetsmarknaden utifrån ett icke könsstereotypt yrkesval
3. **att** studie- och yrkesvägledningsverksamheten utvecklas för att uppmuntra och stötta flickor och pojkar att göra icke könsstereotypa utbildnings- och yrkesval
4. **att** skolan ska ha ett större ansvar för att utbilda i ekonomi och vad olika utbildnings- och yrkesval ger för ekonomiska konsekvenser, både under yrkeslivet och senare i pension

Sverige har en mycket könssegregerad arbetsmarknad. Det är betydligt fler män än kvinnor inom privat sektor (39 procent kvinnor jämfört med 61 procent män) medan kvinnor finns inom framförallt inom kommuner (77 procent kvinnor jämfört med 23 procent män) och lands- ting (79 procent kvinnor jämfört med 21 procent män).

Kvinnor återfinns också bland betydligt färre yrken än män och finns dessutom i stor utsträckning i yrken med låga löner, liten löneutveckling och små karriärmöjligheter. En viktig del i att öka jämställdhet i arbetslivet är att bredda kvinnors yrkes- och branschval. Utan kunskap om arbetsmarknaden och vad olika yrken innebär väljer man ofta traditionellt utifrån de förväntningar som finns på kvinnor.

Det krävs att kvinnor och män som gjort icke traditionella yrkesval lyfts fram i olika sammanhang som förebilder och inspirationskällor.

Fler kvinnor där makten och pengarna finns och fler män där barnen finns.

C13. Utökad stöd till kvinnocentra och föreningar*Alexandra Birk, Huddinge***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** mötet antar som sin mening att större hänsyn bör tas till de kvinnoföreningar och centra, som bildats runt om i Sverige så de får kommunalt eller statligt stöd även när projektiden gått ut

Under åren har många projekt för kvinnor startas upp med medel från stat och kommun. Problemet är att det varit tidsbegränsade projekt och när projekten väl börjat bära sig har pengarna tagit slut och med dem insatsen.

Vem har inte hört talas om Livstycket i Tensta, IFFI och resurscentra i olika kommuner? Alla har dom kämpat i motvind för att överleva och ibland lyckas få respit i några månader till.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Varför ser man inte de ekonomiska vinningarna i att låta dessa projekt permanentas? Att mötesplatser för kvinnor av alla de slag är den bästa vägen till integration och möjlighet för kvinnor som aldrig skulle ha träffats annars att mötas på lika villkor?

Hur viktigt är det inte att nyanlända kvinnor träffar t.ex. äldre svenskfödda kvinnor som kan berätta hur det var när de växte upp kanske i en liten stuga på den svenska landsbygden? Att bejaka likheterna i stället för skillnaderna, att våga möta de främmande i stället för att ta avstånd eller rädas dem.

Varför vill kommunerna bara gynna verksamheter för barn och ungdomar? Varför vill man inte bidra till att barnens mödrar blir självständiga individer och sedan kan hjälpa sina barn att klara sig bättre i samhället?

Vi har sett kvinnor som efter att ha deltagit i olika kvinnoprojekt lärt sig simma, cykla, åka till centrum på egen hand, gå på museer med sina barn osv., något som SFI inte lär ut.

En projektledare för ett kvinnoprojekt kostar inte så mycket i dag att det inte ryms i kommunens budget för fritidsaktiviteter. Det som fodras är förutom en bra lokal är framförallt intresse för dessa frågor hos de beslutande tjänstemännen och politikerna.

Det är sällan utvärderingarna beaktas och att man ser vinningarna långsiktigt.

Reportage efter reportage skrivs om olika projekt ute i landet men hur många ingår i den ordinarie verksamheten? Aktivitetsstöd ska inte ges till vuxna människor är argumenten för att inte bidra med förenings medel. Medlemmarna ska betala en medlemsavgift som ska täcka utgifterna argumenterar man.

Har vi verkligen råd att låta bli att stöda kvinnogrupperna i framtiden?

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

D. Utbildning och kultur

Partistyrelsens yttrande

Inledning

En skola med jämn och hög kvalitet är det främsta sättet att skapa goda livschanser för alla. Skolan ska fokusera på elevernas kunskapsresultat och ge varje elev tidigt stöd när det behövs. Därför behövs tidigare betyg, ökade resurser till lågstadiet och en tioårig grundskola med start från sex års ålder. För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan, i stället för att landets 290 kommuner försöker styra upp skolan var för sig. Det behövs också lugn och arbetsro i skolan. När det saknas studiero i klassrummet är de som behöver skolan mest de stora förlorarna. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet.

Hela utbildningsväsendet ska präglas av höga förväntningar. Vi får inte ge upp om någon, utan varje elev och studerande ska ha möjlighet att nå så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. I ett liberalt samhälle är det de människor som förmedlar kunskap och bildning till andra människor som har det allra viktigaste uppdraget. Lärare ska mötas av respekt och de bäst lämpade ska lockas till yrket.

Universitet och högskolor har en central roll för samhället och dess utveckling. Bildningstanken har en stark tradition i Sverige. Den har värnats av Folkpartiet Liberalerna och det ska fortsätta. Nyttan för samhället av utbildning och forskning är självklar, men vi ska alltid påminna om värdet av bildning. Om vad det betyder för den enskilda människan att lära sig mer.

Kulturen är intellektets infrastruktur. Ett vitalt kulturliv är viktigt för vårt demokratiska samhälle. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna såväl sig själv, andra som samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

Kvalitet är nyckelordet i Folkpartiet Liberalernas kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande. Kvalitetskultur kräver professionella kulturskapare. De som arbetar med kultur måste ha rimliga villkor.

Folkpartiet Liberalerna vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och samtidigt stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet. Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Sverige ska vara öppet, välkomnande, intresserat av omvärlden och söka sig utåt. Det vi i dag känner som svenskt kulturarv har skapats i ett intimt samtal och utbyte med omvärlden. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå ska skapas. Vårt kulturarv ska hållas tillgängligt för kommande generationer.

Folkpartiet Liberalerna värnar Sveriges livskraftiga civila samhälle. Vi har ett ansvar att värna dess möjligheter att växa, skapa sammanhang och göra skillnad. Vi vill främja en fri

HITTA I HÄNDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

Allmän utbildningspolitik

Motionerna D1–D21

I **motion D1** yrkar motionären att partiet ska initiera en informationskampanj om innebörden av en skola med undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Motionären pekar på att innebörden av en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet måste vara känd inte minst för alla som arbetar inom skolan. Partistyrelsen instämmer med motionären om att det är av vikt att de som arbetar i skolan är medvetna om att undervisningen ska ske på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Detta är fastslaget i skollagen 1 kap. 5 §: ”Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.” Skolverket har till uppgift att förmedla och orientera om forskningsresultat och att sammanställa de rekommendationer som forskningen ger. För att lärare ska kunna bedriva en undervisning på vetenskaplig grund krävs att skolan tar del av detta. Folkpartiet Liberalerna föreslog inrättandet av ett skolforskningsinstitut där syftet var att ta fram och sammanställa skolforskning för praktisk nytta i klassrummet. Partistyrelsen anser därmed att **motion D1 bör anses besvarad**.

Motionerna D2 och D3 tar upp genuspedagogik. I **motion D2** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna i riksdagsmotioner och budgetförslag markerar betydelsen av genuspedagogik i förskola och skola genom utbildning av genuspedagoger och förutsättningar för anställning av dessa i skolväsendet. I **motion D3** yrkar motionären på att partiet verkar för att varje kommun ska ha tillgång till minst en genuspedagog och att partiet verkar för att utbildningar för förskollärare och grundskolelärare innehåller genuspedagogik.

Partistyrelsen anser att hela utbildningssystemet ska genomsyras av ett genusperspektiv. Lärare och skolledning behöver utbildas i hur man kan upptäcka hur traditionella könsroller uppstår och genuspedagogik ska genomsyra verksamheten. Skollagen och samtliga läroplaner uttrycker tydligt att förskolan och skolan har ett uppdrag att motverka traditionella könsmönster och att alla som arbetar i förskolan och skolan ska ge möjlighet för alla barn och elever att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån kön. Vi behöver utjämna skillnader i skolresultat mellan flickor och pojkar.

Partistyrelsen instämmer därför med motionären om vikten av att Folkpartiet Liberalerna i riksdagsarbetet markerar betydelsen av genuspedagogik i förskola och skola. Användandet av sådan pedagogik som en del av undervisningen kan vara avgörande för att både höja den allmänna kunskapsnivån och utjämna kunskapskillnaderna mellan flickor och pojkar. Folkpartiet Liberalerna och alliansregeringen tillsatte en delegation för jämställdhet i skolan. För att kunna bedriva ett bra arbete i skolan med dessa frågor krävs att de som möter eleverna har kunskap om hur man arbetar med jämställdhet i skolan. Folkpartiet Liberalerna ändrade läroplaner och examensmål så att det nu finns tydliga formuleringar om jämställdhet. Grundläggande kunskap i ämnet ingår i den nya lärarutbildningen. I vårt partiprogram finns efter beslut på förra landsmötet texten: ”För att ge alla barn lika förutsättningar ska förskolan arbeta aktivt med genusfrågor.” **Därmed bör motionerna D2 och D3 anses besvarade**.

I **motion D4** yrkar motionären bland annat om att Folkpartiet Liberalerna ska bibehålla utbildning och forskning som sin främsta profilfråga.

Partistyrelsen instämmer med motionären om att Folkpartiet Liberalerna ska fortsätta fokusera på utbildningsfrågorna. Folkpartiet Liberalerna har lett den totala omläggning av svensk skola som genomförts under Alliansregeringen. Bland alla reformer finns ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Vi har även satsat på lärarna, vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och vi har drivit igenom en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. Folkpartiet Liberalerna införde karriärtjänster i form av förstelärare och lektorer, vilka innebär statligt finansierade lönyft på 5 000 kronor respektive 10 000 kronor i månaden. Folkpartiet Liberalerna har lagt fram flera förslag för att minska lärarnas arbetsbörda, bland annat att införa digitaliserade nationella prov och centraliserad rättning av proven. Med Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt och Folkpartiet Liberalerna vill fortsätta prioritera forskningen.

Vi behöver fortsätta utveckla vår utbildningspolitik. Bland annat har en arbetsgrupp bildats för att komma med nya förslag för att fortsätta stärka kunskapsfokus i svensk skola. **Därmed bör motion D4 anses besvarad**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

I **motion D5** yrkar motionären på att partiet aktivt ska arbeta för att den generella tillgängligheten till Sveriges skolor höjs och att krav ska ställas på tillgänglighet för att få starta och bedriva friskola.

Folkpartiet Liberalerna anser att brist på tillgänglighet ska ses som diskriminering, och det är viktigt att kommunerna ser till att skolor har tillgängliga lokaler. Partistyrelsen instämmer med motionären om att vi i den miljö där vi utbildas, formas och ges förutsättningar för framtiden så måste undanröjandet av hinder i form av bristande tillgänglighet lyftas fram och intensifieras. Friskolor ska följa samma regler som kommunala skolor, med motsvarande skyldigheter och rättigheter. Skollagen kräver att skolor ska vara ”ändamålsenliga”. Tolkningen av detta innebär dock i praktiken att friskolor tillåts bedriva sin verksamhet i otillgängliga lokaler.

Folkpartiet Liberalernas funktionshinderpolitiska arbetsgrupp föreslår i **punkt 3** i rapporten ”Från omsorg som kväver till förväntningar som lyfter” att även skolan omfattas av den nya bestämmelsen om bristande tillgänglighet som diskriminering och att det är bra, men otillräckligt. Skollagen bör enligt gruppen förtydligas så att det framgår att alla skolor ska ha grundläggande fysisk tillgänglighet. Det räcker inte att kräva tillgänglighetsanpassning vid om- eller tillbyggnad. Skolor, vare sig de är fristående eller kommunala, ska heller inte tillåtas starta i otillgängliga lokaler. Arbetsgruppen kommer i sitt kommande arbete att titta mer ingående på hela skolsituationen för barn med funktionsnedsättningar av olika slag och på möjligheten till utbildning.

Partistyrelsen instämmer i huvudsak med arbetsgruppen som föreslår att skollagen bör förtydligas så att inga skolor, varken fristående eller kommunala, ska tillåtas starta i otillgängliga lokaler. **Partistyrelsen föreslår att punkt 3 ges den justerade lydelsen: ”Alla skolor ska ha grundläggande tillgänglighet. Som huvudregel ska gälla att inga skolor, varken fristående eller kommunala, ska tillåtas starta i otillgängliga lokaler.” Därmed föreslås också att motion D5 anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

I **motion D6** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att införa undervisning om folkmordet Seyfo på de kristna minoriteterna i det osmanska riket i läroplanen för grundskolan och sprida kunskap om kopplingen mellan 1900-talets första omfattande folkmord och Förintelsen. Partistyrelsen instämmer med motionären om att det är viktigt med historia, och som motionären påpekar så finns det i den svenska läroplanen skrivningar om de båda världskrigen. I läroplanen ingår de båda världskrigen, deras orsaker och följderna. Undervisningen ska syfta till att eleverna utvecklar såväl kunskaper om historiska sammanhang, som sin historiska bildning och sitt historiemedvetande.

Det är partistyrelsens tolkning av läroplanen, som bör hållas relativt allmän, att undervisningen om världskrigen inkluderar Seyfo. Det viktigaste bidrag vi kan ge för att sprida kunskap om Seyfo både i och utanför skolan är att fortsätta uppmärksamma folkmordet och ställa krav på Turkiet att göra upp med sin historia. **Därmed bör motion D6 anses besvarad.**

Motion D7 lyfter vikten av att integrera hjärnforskning i svensk skola och yrkar på att Folkpartiet Liberalerna tar position som det parti som driver utvecklingen om att hjärnforskningen är en viktig resurs för svensk skolas framtid. Partistyrelsen håller med motionären om att hjärnforskningens rön har betydelse inom skolpolitiken. Ett konkret exempel är att forskningen ger klara belägg för att fysisk aktivitet också är bra för hjärnan. Precis som motionären pekar på så har Folkpartiet Liberalerna och Alliansen föreslagit att antalet idrottslektioner i grundskolan ska öka med 20 procent. Partistyrelsen anser att det även fortsättningsvis är av vikt att integrera hjärnforskningens resultat i utvecklingsarbetet inom skolan. **Därmed bör motion D7 anses besvarad.**

I **motion D8** yrkar motionären på att partiet ska ta fram konkreta förslag på hur skolan kan förbättras samt att partistyrelsen ska få i uppdrag att utifrån förslagen forma en ny modern skolpolitik. Partistyrelsen instämmer med motionären om vikten av att alla ska få en chans att nå sina drömmars mål oavsett socioekonomisk bakgrund och precis som motionären skriver så har Folkpartiet Liberalerna i Alliansregeringen drivit på och genomfört många bra förändringar för den svenska skolan. Att som motionären pekar på att vi behöver ta ett nytt grepp utifrån en förändrad värld och att bjuda in internationella forskare och samtala med de som är verksamma i skolan är självklart viktigt. Motionären önskar att vi går ifrån en ”kravhysteri” på detaljnivå. Partistyrelsen anser att vi genom vårt arbete med arbetsgrupper där skolan är en utav grupperna kommer att ta till sig forskning, samtala med de som är verksamma i skolan och föreslå nya förslag. Partistyrelsen instämmer i att vi i skolan ska se till att eleverna tillägnar sig kunskap, lär sig samhällets värderingar och ges möjlighet att växa som människor. **Därmed bör motion D8 anses besvarad.**

I **motion D9** yrkar motionären att partiet ska verka för att det ska vara möjligt att ge stöd till barn med särskilda behov i mindre grupper. Partistyrelsen instämmer med motionären om att många barn under perioder eller i vissa situationer behöver mer uppmärksamhet och mindre

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

störande moment i en mindre grupp. Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen återinförde specialläroutbildningen och byggde ut utbildningen för att få fler som hjälper de elever som behöver mest stöd. Folkpartiet Liberalerna föreslog även mindre barngrupper och genom Lågstadilyftet på 2 miljarder kronor så skulle skolorna ges möjlighet att använda statsbidraget för att exempelvis minska storleken på klasserna. **Därmed bör motion D9 anses besvarad.**

Motionerna D10–D13 tar upp frågan om konfessionella inslag i skolan. I **motion D10** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att skollagen ändras så att den skrivning som ger utrymme för ”enstaka konfessionella inslag” utanför utbildningens ram tas bort. I **motion D11** yrkar motionären på att partiet ska verka för att skolavslutningar ska utformas utan medverkan av en kristen präst utan i en sekulär anda som inkluderar alla. Motionären i **motion D12** vill att partiet ska verka för att den svenska staten ska vara religiöst neutral. I **motion D13** yrkar motionären att partiet verkar för en ny utredning av skolans värdegrund och att partiet verkar för en svensk skola med ett tydligt kunskapsuppdrag som vilar på en religionsneutral värdegrund, bejakar jämställdhet och en humanistisk livsåskådning samt att partiet verkar för att konfessionella skolor förbjuds i svenskt skolsystem.

Partistyrelsen anser att det under flera år har funnits en konflikt mellan traditionen och principen om religionsfrihet. Bland annat har det ifrågasatts om det är möjligt att fira t.ex. skolavslutningar i kyrkan och, i så fall, vilka inslag som kan godtas. Skolan har ett uppdrag, enligt läroplanerna, att överföra och utveckla samhällets kulturarv. Det har under några år framförts synpunkter att man behöver förtydliga vad lagtexten innebär. Därför föreslog Alliansen ett tillägg om att det får förekomma enstaka konfessionella inslag som syftar till att överföra och utveckla traditioner som är en del av samhällets kulturarv. Eleverna får dock inte känna sig tvingade att delta aktivt i inslag med konfessionell prägel, t.ex. bör de inte uppmanas att aktivt delta i bön och trosbekännelse bör inte förekomma. Vidare ska eleverna kunna avstå från att delta i hela den aktivitet där det konfessionella inslaget ingår. Partistyrelsen anser att det är av vikt att föra vidare kulturarvet och att tillägget till lagtexten syftar till att tydliggöra samt att man har tonvikt på att det ska vara frivilligt. Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, den s.k. Europakonventionen, ger föräldrar rätt att välja en utbildning med konfessionell inriktning för sina barn. **Därmed bör motionerna D10–D13 anses besvarade.**

Motionerna D14–D17 tar upp frågan om betyg. I **motion D14** yrkar motionären att partiet ska verka för att skollagens paragrafer om betygssättning även ska ange syftet med betyg. I **motion D15** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska slopa förslaget att tidigarelägga betyg i svenska skolan. I **motion D16** yrkar motionären att partiet kraftfullt ska verka för att betygen sätts på ett korrekt och rättvist sätt samt att partiet noggrant ska kontrollera Skolverkets riktlinjer för betygssättning. I **motion D17** yrkar motionären att partiet ska arbeta för ett återinförande av ämnesbetygen på gymnasiet.

Partistyrelsen anser att det är av vikt att betyg sätts på ett korrekt sätt och Skolverket tar bland annat fram bedömningsstöd. För Folkpartiet Liberalerna är det viktigt med tidig uppföljning av elevernas kunskaper för att kunna sätta in tidiga insatser. Genom en överenskommelse med den nuvarande regeringen så kommer en försöksverksamhet med betyg från åk 4 att inledas. Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp tidigt. Bedömning utgår från kunskapskraven och kunskapskraven ger en beskrivning av vilka kunskaper som ska prövas och hur de ska värderas och det finns en rad stöd för betygssättningen. För att betygssättningen ska bli likvärdig och rättssäker måste bedömningarna vila på så säker grund som möjligt. Forskning visar att det är av vikt att eleverna förstår grunderna för bedömning och betygssättning. När det gäller ämnesbetyg anser partistyrelsen att vi bör titta på ett återinförande av ämnesbetyg.

Därmed bör motionerna D14–D16 anses besvarade samt motion D17 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.

Motionerna D18 och D19 tar upp förstatligande av skolan. I **motion D18** yrkar motionären att vi arbetar för att förstatliga den svenska skolan för att garantera en likvärdig utbildning för alla, också för de elever som har annat modersmål än svenska. I **motion D19** yrkar motionären att partiet ska ta ställning för att förstatliga grundskolan, att partiet ska ta ställning för att förstatliga gymnasieskolan samt att partiet ska ta ställning för att avskaffa friskolorna.

Partistyrelsen anser att för att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan, i stället för att landets 290 kommuner försöker styra upp skolan var för sig. Därför driver Folkpartiet Liberalerna förslaget om att tillsätta en utredning för att förstatliga skolan. Kommunaliseringen har bidragit till såväl sämre status för läraryrket som de sjunkande kunskapsresultaten. Partistyrelsen anser att kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi rätten att starta friskolor och rätten att välja skola. En förutsättning för att friskolor ska få tillstånd ska vara att de uppfyller kvalitetskraven och har seriösa ägare som tar ett långsiktigt

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

ägaransvar. Skolor som inte klarar kvalitetskraven ska stängas. **Därmed bör motion D18 och motion D19 yrkande 1 och 2 anses besvarade medan motion D19 yrkande 3 bör avslås.**

I **motion D20** föreslår motionären bland annat att vi ska arbeta för att våra elever tillsammans med sina lärare får lära sig för livet. Partistyrelsen instämmer med motionären om att det är viktigt att vi utvecklar våra barns och ungas fantasi och deras förmåga att tänka själva. De satsningar som har gjorts på skolan där Folkpartiet Liberalerna har varit drivande bidrar till ett lärande för livet. **Därmed bör motion D20 anses besvarad.**

I **motion D21** yrkar motionären att förvaltningschefer samt pedagogiska ledare inom skolan ska kunna matcha Salsa med passende lärare för olika typer av elevgrupper, utan att behöva styras av Las och att pedagogiskt utmanande elevgrupper eller grupper med en fördel enligt Salsa ska ha rätt till skickliga och passende pedagogiska ledare för just den gruppen samt att kartläggningar och behovsanalyser med Salsa som stödmått ska vara tillräckligt för att kringgå Las. Precis som motionären skriver så drev Folkpartiet Liberalerna igenom stora förändringar inom svensk skola under de två mandatperioder som partiet regerade med Alliansen. Förändringarna har satt större fokus på kunskap, bedömning och betyg och lagt kraft vid läraryrket som profession, där karriärtjänster inrättats som en del. Vi förändrade även lärarutbildningen. Vi behöver fortsätta arbetet med att höja läraryrkets status och partistyrelsen instämmer med motionären om att rekryteringen av goda pedagogiska ledare till samtliga nivåer inom skolan är viktigt. Folkpartiet Liberalerna anser att turordningsreglerna i Las ska förändras så att de grundas på personlig kompetens i stället för anställningstid. Det bör inte i lagstiftning anges särskilda anställningstegler för olika verksamheter. Las gör det fullt möjligt i dag för parterna på arbetsmarknaden att komma överens om andra regler än de som står i lagen. **Därmed bör motion D21 anses besvarad.**

Lärares och rektorers villkor

Motionerna D22–D25

Motionären i **motion D22** yrkar att partiet uttalar som sin mening att rektorsutbildningen öppnas upp även för dem som inte redan har en anställning som skollärdare. Precis som motionären lyfter så införde Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen en mycket välkommen utbildning för rektorer. I dag krävs att du har en anställning för att få gå rektorsutbildningen. Partistyrelsen anser att rektorerna har en viktig roll i skolan som ledare av det pedagogiska arbetet. Rektorsutbildningen är nu obligatorisk och vi har också infört mer fortbildning för rektorer. Partistyrelsen anser dock att rektorsutbildningen ska vara för dem som är rektorer då det också ges möjlighet att koppla sin fortbildning till det vardagliga arbetet. Rektorerna har en avgörande roll för utvecklingen på sin skola och måste få möjlighet att koncentrera sig på både det pedagogiska ledarskapet och sina högskolestudier. Här har den numera obligatoriska rektorsutbildningen en nyckelroll. **Därmed bör motion D22 anses besvarad.**

I **motion D23** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det inom ramen för grundskolans lärarutbildning införs möjligheter till en utbildningsgren med särskild inriktning på undervisning i små skolor. Partistyrelsen instämmer med motionären om att kommuner har ett stort ansvar att vara långsiktigt tydliga om framtiden för små skolor, och precis som motionären skriver så finns det mycket som kan göras för att stötta lärare i små skolor med de utmaningar de möter. Till exempel genom moderna tekniska hjälpmedel och erfarenhetsutbyte mellan lärare i olika små skolor. Däremot anser partistyrelsen att lärarutbildningen ska ge en god grund för att vara lärare oavsett storlek på skolan. Folkpartiet Liberalerna har i Alliansregeringen drivit igenom en ny lärarutbildning med fokus på tydligare struktur och hög kvalitet. **Därmed bör motion D23 anses besvarad.**

I **motion D24** yrkar motionären att partiet ska verka för att lärarlegitimation ska delges automatiskt i och med godkänd examen från en fullförd lärarutbildning. Precis som motionären skriver så måste en nyexaminerad lärare personligen ansöka om lärarlegitimation från Skolverket. Folkpartiet Liberalerna har under flera år varit tydliga med att vi ska ha behörighetsregler och införa en legitimation för lärare för att höja läraryrkets status. Alla elever ska få utbildning av hög kvalitet. I det ingår att ha tillgång till välutbildade lärare. Väntetiden för att få sin lärarlegitimation har periodvis varit lång. Enligt Skolverket tar handläggningstiden på ansökningar av legitimation ungefär 6–9 månader. Det är lång tid. Under Alliansregeringen avsattes pengar för att Skolverket skulle klara av handläggningen av lärarlegitimationer. Vi anpassade även den nya lärarutbildningen, som började 2011, så att den blev tydligare och bättre anpassad till hur verkligheten för lärarna ser ut vilket kommer att göra det lättare att

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

bedöma behörigheter framöver. Partistyrelsen anser att det är bra att Skolverket godkänner lärarlegitimationer då Skolverket är en expertmyndighet och har tagit fram bedömningsverktyg. Det är viktigt att de omfattande statliga kompetensutvecklingsinsatserna fortgår och att huvudmännen bidrar för att säkra behörighet hos en så stor del av lärarkåren som möjligt.

Motion D24 bör därmed anses besvarad.

I **motion D25** föreslår motionären att man ska införa en prestationsbaserad lön till lärare. Partistyrelsen instämmer i och för sig med motionären om att om vi ska förbättra våra barns resultat i skolan så måste de få en högre kvalitet på sitt lärande, och precis som motionären tar upp så har Folkpartiet Liberalerna drivit igenom karriärtjänster. Karriärtjänsterna i form av förstelärare och lektorer innebär statligt finansierade löneflytt på 5 000 kronor respektive 10 000 kronor i månaden. Partistyrelsen anser att vi behöver höja läraryrkets status och det gör vi bland annat genom att duktiga lärare har möjlighet att ta ett större ansvar och få en högre lön. Det är viktigt att vi värdesätter lärarnas yrkeskunnande och vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling. Däremot anser inte partistyrelsen att lärarnas lön ska vara baserade på elevernas resultat eller resultatutveckling. Detta skulle få en rad olyckliga följder, bland annat att betygsinflationen drivs på eller att lärare av löneskäl skulle avstå från att ta på sig särskilt krävande undervisningsuppdrag. Löner ska fastställas i lönesamtal där lönesättande rektor väger in olika aspekter, där naturligtvis lärarens yrkesskicklighet är en viktig faktor. **Därmed bör motion D25 avslås.**

Driftsformer, finansiering och valfrihet

Motionerna D26–D29

I **motion D26** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att skollagen ändras så att en skolpeng inte kan skickas till andra kommuner eller län utan att avtal finns. Motionären anser att ett negativt inslag i dagens skollag är att vissa skolor, i synnerhet friskolor kan starta program och utbud på andra orter i andra län – men som finansieras av den skolpeng skolan får i värdkommunen. Detta innebär att en skolpeng som betalas ut för elev i en viss kommun faktiskt kan användas på ett annat ställe. Det är viktigt att också elever som kommer från friskolefientliga kommuner kan välja friskolor i annan kommun. Krav på avtal för att skolpeng ska utbetalas skulle innebära en allvarlig inskränkning i elevens rätt att välja skola utanför sin hemkommun. **Därmed bör motion D26 avslås.**

I **motion D27** yrkar motionären på att partiet ska arbeta för att förskola och skola inordnas i lagen om valfrihetssystem (LOV). Partistyrelsen konstaterar att det är de kommunala huvudmännen som ansvarar för skolpengen och att Folkpartiet Liberalerna har inrättat Skolinspektionen för att se till att ägarprövning görs och att god kvalitet upprätthålls. Det är också viktigt att, så långt möjligt, undvika att en och samma huvudman, i detta fall kommunen, både agerar ”producent” av välfärd och tillståndsgivare för konkurrerande verksamheter. I friskolefientliga kommuner skulle det bli mycket svårt att etablera friskolor om kommunen också hade detta ansvar. Att tillstånd och tillsyn av friskolor åligger den statliga Skolinspektionen är bra, men tillsynen bör skärpas. **Därmed bör motion D27 avslås.**

I **motion D28** yrkar motionären att alla företag inklusive riskkapitalbolag ska vara tillåtna i skolan och att det inte ska vara krav på långsiktighet i skolan. Partistyrelsen vill i stället understryka att kravet på långsiktigt ägaransvar är avgörande. Detta är också innebörden av den friskoleuppställning som Folkpartiet Liberalerna fortsatt står fast vid. Det bör därför tydliggöras att skolverksamhet är ett långsiktigt åtagande som ställer särskilda krav på sina utövare. Partistyrelsen anser att kvaliteten och valfriheten ska värnas. En förutsättning för att fristående förskolor och skolor ska få tillstånd är att de drivs av seriösa ägare som tar ett långsiktigt ägaransvar och att de uppfyller kvalitetskraven. Partistyrelsen vill understryka att en sådan skrivning ska läsas som att riskkapitalbolag som tar ett sådant ägaransvar ska tillåtas att driva och äga skolor. **Motion D28 yrkande 1 bör därmed anses besvarat, medan yrkande 2 bör avslås.**

I **motion D29** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att de kommunala resursfördelningsmodellerna ska omfatta barn i behov av särskilt stöd. Partistyrelsen instämmer med motionären om att Sveriges skolor ska ha goda och rimliga förutsättningar att leva upp till skollagens bestämmelser om särskilt stöd. Motionären lyfter att man i en viss kommun har sett till att elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd ges ett tilläggsbelopp. Partistyrelsen anser att partiet bör verka för att fler kommuner arbetar för att ge barn i behov

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

av särskilt stöd det stöd de behöver. **Därmed bör motion D29 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Förskola och barnomsorg

Motionerna D30–D34 samt K20 yrkande 2

I **motion D30** yrkar motionären på att den kommunala barnomsorgen utökas till att omfatta även barn under ett års ålder och att partiprogrammets avsnitt 2.2.1 ändras så att meningen: ”Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan från ett års ålder.” byts ut mot: ”Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan.”

Partistyrelsen instämmer med motionären om att en jämställd arbetsmarknad är en tillgång inte bara för den enskilda arbetstagaren utan även för samhället i stort. Det är viktigt att det finns god tillgång till en bra förskola. Till exempel så har Folkpartiet Liberalerna föreslagit att barnomsorg erbjuds på obekvämt arbetstid (”nattis”) till de familjer som behöver det på grund av sitt arbete och sin familjesituation. Folkpartiet Liberalerna och Alliansen förändrade förskolans läroplan och fokuserar nu tydligare på det pedagogiska uppdraget. Förskolan är inte en skola men ska ha ett lärande perspektiv. Däremot anser partistyrelsen att ett års ålder som gräns ska behållas. Detta slås fast i skollagen 8 kap. 5 §. **Därmed bör motion D30 avslås.**

Motionerna D31 och D32 tar upp frågan om minst 30 timmar på förskolan. I **motion D31** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att alla barn över 2 års ålder får rätten att undervisas på förskolan i minst 30 timmar per vecka oavsett föräldrarnas situation. I **motion D32** yrkar motionären på att partiet ska verka för att alla kommuner ska erbjuda barn rätt till 30 timmar i förskolan per vecka oavsett föräldrarnas sysselsättningsgrad. Partistyrelsen instämmer med motionärerna om att kommunerna ska erbjuda 30 timmar i förskolan. I dag har barn till föräldralediga och arbetslösa bara rätt till 15 timmar i veckan på förskola. Vi vill se en rätt till 30 timmar i veckan för alla barn från ett års ålder. **Därmed bör motionerna D31 och D32 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion K20 yrkande 2** yrkar motionären att förskolan ska vara avgiftsfri. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalerna verkar för att förskolan ska präglas av hög kvalitet, låga avgifter och god tillgänglighet för alla. Alla barn ska få tillgång till en verksamhet som främjar deras utveckling, kreativitet och lärande. Att förskolan ska vara helt avgiftsfri är däremot inte möjligt. **Motion K20 yrkande 2 bör med detta avslås.**

I **motion D33** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att maxtaxan indexregleras, att partiet ska arbeta för att avgifter i förskolan återställs till nivån 2004 uppräknad med index genom en successiv uppräknings under 4 år, att partiet ska arbeta för att statsbidraget till kommuner som tillämpar maxtaxa indexregleras, att partiet ska arbeta för att statsbidraget till kommuner som tillämpar maxtaxa återställs till nivån 2004 uppräknad med index genom en successiv uppräknings under 4 år. I budgetmotionen för 2015 accepterade Folkpartiet Liberalerna och Alliansen regeringens avisering om att indexera inkomsttaket i maxtaxan. De budgetförstärkningar detta beräknas leda till skulle användas för att öka omfattningen av Alliansens prestationsbaserade stöd för mindre barngrupper i förskolan och på fritids. **Därmed bör motion D33 anses besvarad.**

I **motion D34** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att fristående ägare av förskolor inte ska kunna starta nya förskolor om de har förelägganden eller viteskrav emot sig som inte är åtgärdade. Partistyrelsen instämmer med motionären om vikten av åtgärda allvarliga brister, både i kommunalt och privat driven verksamhet. Partistyrelsen anser att aktörer som har brister som är så allvarliga att de ska åtgärdas omedelbart bör inte få öppna fler förskolor innan de har åtgärdat problemen och att partiet bör verka för att detta följs. **Därmed bör motion D34 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Grundskola och gymnasieskola

Motionerna D35–D47 samt K20 yrkande 3

I **motion D35** yrkar motionären att partiet ska arbeta för att öka den garanterade undervisningstiden på grundskolan och att den minsta garanterade undervisningstiden för en hundra-poängskurs ska återställas till 100 timmar. Partistyrelsen instämmer med motionären om att det är viktigt att ge elever och lärare den tid de behöver för att tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kursplanernas centrala innehåll och kunskapskrav. Folkpartiet Liberalerna och Alliansen föreslog en utökning av ämnet Idrott och hälsa samt utökad undervisningstid i matematik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Det är av vikt att vi lyfter resultatet i den svenska skolan. **Därmed bör motion D35 anses besvarad.**

I **motion D36** yrkar motionären att pojkar med invandrarbakgrund ska ha rätt till ett utökat stöd med början från förskola för att nå bättre skolresultat samt att nyanlända invandrarbarn omedelbart placeras i lämplig skolklass. Partistyrelsen instämmer med motionären om att barn måste få stöd i skolan för att kunna följa med i undervisningen och uppnå goda resultat efter avslutad skolgång. Därför lade Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen fram förslag om att undervisningstiden i svenska utökas för nyanlända elever, samt att nyanländas elevers förutsättningar bedöms skyndsamt så att de snabbt får en placering i lämplig årskurs och undervisningsgrupp. Vi har även föreslagit ett förtydligande av regelverket kring förberedelseklasser för att man bland annat inte ska bli kvar för länge i dessa och så att man kan få möjlighet att fokusera på ämnet svenska. Vi har även föreslagit satsningar på karriärtjänster i utanförskapsområden. Utgångspunkten för detta är individens behov, inte den utländska härkomsten som sådan och inte heller elevernas eller kön. **Därmed bör motion D36 avslås.**

I **motion D37** yrkar motionären att formuleringen ”Elever behöver god information inför studie- och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna kunna överblicka vilka möjligheter deras val ger” (ur partiprogrammet, avsnitt 2.2.2 En skola för kunskap) ändras till följande: ”Elever ska ha rätt till kvalificerad studie- och yrkesvägledning och tillgång till relevant information rörande studier och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna ha underlag nog att överblicka och ta ställning till konsekvenserna av de olika studievägarna de ställs inför samt att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att stärka studie- och yrkesvägledarnas ställning, exempelvis genom att jobba för att ta fram riktlinjer för maximalt antal elever per vägledare, för att säkerställa god kvalitet. Partistyrelsen instämmer i vikten av att elever får bra information inför deras framtida val av studier och yrke. Studie- och yrkesvägledare har en viktig roll i detta. Partistyrelsen anser att partiprogrammet inte ska vara alltför detaljerat utan att den skrivning som nu finns täcker in att Folkpartiet Liberalerna ska fortsatt verka för att deras roll stärks samt att eleverna får den hjälp de behöver. **Därmed bör motion D37 anses besvarad.**

I **motion D38** yrkar motionären att partiet i debatten och i den praktiska politiken i kommunerna lyfter fram betydelsen av den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan och slår vakt om den. Partistyrelsen instämmer med motionären om att skolan inte bara ska bestå av teoretisk kunskap i de traditionella skolämnena utan också kunskap om samhälls- och arbetsliv. Partistyrelsen anser att det är viktigt att det finns en tydlig koppling mellan skola och arbetsliv och att eleverna får erfarenhet under sin studietid av arbetslivet. För Folkpartiet Liberalerna är det en viktig fråga att lärlingsutbildning ska vara ett alternativ på gymnasieskolans yrkesprogram. Lärlingsutbildning ger fler möjligheter för den som vill lära sig på andra sätt än i skolbänken. Dessutom sänker det tröskeln till arbetsmarknaden och kan minska ungdomsarbetslösheten. Lärlingsutbildning är ett effektivt sätt för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. Vi vill också att lärlingar, som i andra länder, ska kunna anställas av sin arbetsgivare under utbildningstiden. Därför har vi föreslagit en särskild anställningsform, gymnasial lärlingsanställning, som kan användas av de arbetsgivare som utbildar en lärling. Folkpartiet Liberalerna vill även att Sverige inför ett system med branschlärlingar. Det innebär att arbetsgivare och branscher tar ett större ansvar för utbildningen, t.ex. att lärlingarna antas av företag eller branscher direkt i stället för av en skola. **Därmed bör motion D38 anses besvarad.**

I **motion D39** yrkar motionären att partiet ska verka för en utredning som ser över om delar av de nationella proven kan övergå till metoden flervalsfrågor. Partistyrelsen instämmer med motionären om att de nationella proven fyller en viktig funktion i det svenska skolsystemet och precis som motionären skriver driver partiet frågan om digitalisering och central rättning av proven för att lyfta en del av den administrativa bördan för lärarna. Motionären pekar på att detta kommer medföra kostnader och att en alternativ väg framåt skulle kunna vara att utreda om delar av de nationella proven kan göras enligt en modell med flervalsfrågor. Partistyrelsen finner motionärens förslag intressant och hänvisar till att man nu tillsatt en arbetsgrupp som arbetar med att ta fram nya förslag för skolpolitiken. **Därmed bör motion D39 anses besvarad.**

I **motion D40** yrkar motionären att en specialistutbildning på 1 år tillförs omvårdnadsprogrammet och att olika inriktningar tas fram för denna specialistutbildning samt att de olika specialistutbildningarna sprids över landets omvårdnadsprogram. Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen skapade Yrkeshögskolan, som årligen erbjuder nästan 30 000 utbildningsplatser. Vi vill fortsätta bygga ut Yrkeshögskolan med ännu fler platser. I dag erbjuds det en rad utbildningar inom omvårdnad. **Därmed bör motion D40 anses besvarad.**

Motionerna D41 och D42 tar upp användning av IT i skolan. **Motion D41** yrkar att partiet ska verka för att Sveriges skolelever får bättre utbildning i datorsäkerhet, datasäkerhet, källkritik, internets uppbyggnad, programmering, m.m. och **motion D42** yrkar att partiet ska se över

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

läroplanen och förstå att dagens elever inte får tillräckliga kunskaper för att klara sin framtid samt att elever borde ha IT som schemalagt ämne. Partistyrelsen anser att alla elever ska ges grundläggande IT-kunskap. Om IT-kunskap schemaläggs, inom exempelvis teknikämnet, betyder det en bättre garanti för att skolelever i hela Sverige ska kunna nå samma kunskaper och färdigheter. Vana och färdighet i att använda datorer är en sak som måste tränas. I Folkpartiet Liberalernas skolpolitiska program skriver vi att IT-kunskap ska vara en del av teknikämnet i grundskolan och betygsgrundande. Folkpartiet Liberalerna och Alliansen har dessutom presenterat en nationell strategi för skolans digitalisering. **Därmed bör motionerna D41 och D42 anses besvarade.**

Motionerna D43 och motion D44 tar upp frågan om begåvade elever. I **motion D43** yrkar motionären att partiet tar ställning för att Sverige måste få skolor eller klasser som riktar sig enbart till särbegåvade elever, att partiet tar ställning för att politiker anslår pengar för forskning om och hur skolan bäst möter särbegåvade elever samt att partiet tar ställning för att det skrivs in i skollagen att särbegåvade elever har rätt till en undervisning och ett bemötande som överensstämmer med deras nivå och att de har rätt till en stimulerande och utvecklande undervisning precis som normalbegåvade elever i den traditionella skolan och undervisningen. I **motion D44** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna tar ställning för att det ska vara en skyldighet för skolor att ge högpressterande elever uppgifter och undervisning som motsvarar deras nivå. Partistyrelsen instämmer med motionärerna om vikten av att de elever som är högpressterande får stimulans. Enligt 3 kap. 3 § skollagen (2010:800) ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Alliansregeringen gav därför Skolverket i uppdrag att stimulera och stödja grund- och gymnasieskolors arbete med särskilt begåvade elever genom att utarbeta ett särskilt stödmaterial. Skolverket har nyligen presenterat det stödmaterial. **Motion D43 och motion D44 bör därför anses besvarade.**

I **motion K20 yrkande 3** yrkar motionären att alla barn ska ha tillgång till avgiftsfri läxhjälp. Partistyrelsen anser vidare att läxhjälp i skolan är ett viktigt sätt att se till så att alla elever, oavsett bakgrund, får en chans att nå kunskapsmålen. Folkpartiet Liberalerna vill införa en skyldighet för skolor att erbjuda läxhjälp för framförallt de elever som riskerar att inte nå kunskapskraven. Detta bör bli obligatoriskt för såväl kommunala som fristående skolor. Eftersom detta redan är partiets politik är motionsyrkandet tillgodosett i sak, och **motion K20 yrkande 3 bör anses besvarat.**

Motion D45 tar bland annat upp hur vi ska nå en skola i världsklass med valmöjligheter. Partistyrelsen anser att kunskap är skolans huvuduppdrag. Folkpartiet Liberalerna har lett den totala omläggning av svensk skola som genomförts under Alliansregeringen. Bland alla reformer finns ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. **Därmed bör motion D45 anses besvarad.**

I **motion D46** yrkar motionären att alla elever, oavsett ålder får ständig tillgång till en framtidscoach. Partistyrelsen delar motionärens tanke om att alla elever ska ha en person som inspirerar och stimulerar eleverna att förverkliga sina drömmar och mål. Skolan ska entusiasmera och genom att ha bra lärare och andra vuxna i skolan kan eleverna få framtidstro. Partistyrelsen anser dock att det är bättre att stärka lärares förutsättningar genom bättre lärarutbildning och fortbildning, samt ha en välfungerande studie- och yrkesvägledning, än att inrätta en ny yrkeskategori med coacher i skolan. **Därmed bör motion D46 avslås.**

I **motion D47** yrkar motionären att partiet kräver att pardans införs i gymnasiets undervisning, lämpligast som komplettering till idrottsundervisning. Partistyrelsen instämmer med motionären om dansens värde, och konstaterar att dans redan ingår i kursplanen för idrott och hälsa såväl på grundskolan som på gymnasieskolan. Folkpartiet Liberalerna och Alliansen har också föreslagit att antalet idrottslektioner i grundskolan ska öka med 20 procent. **Därmed bör motion D47 anses besvarad.**

Forskning och högre utbildning

Motionerna D48–D61

I **motion D48** föreslår motionären att partiet tar ställning för att all personal på Sveriges lärosäten ska ha genomgått en utbildning i pedagogik och didaktik. Partistyrelsen instämmer med

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

motionären om att det är av vikt att studenterna kan ta del av en kvalitativ utbildning. I regeringsställning införde Folkpartiet Liberalerna ett skarpare kvalitetssäkringssystem som underkänner utbildningar som inte håller måttet och ger extra resurser för utbildningar som håller mycket hög kvalitet. De grundläggande behörighetskraven höjdes. Partistyrelsen anser att det är viktigt med hög kompetens hos dem som undervisar på våra lärosäten och att det gäller även den pedagogiska kompetensen. Genom det kvalitetssäkringssystem som infördes gynnas de utbildningar som håller hög kvalitet. **Därmed bör motion D48 anses besvarad.**

I **motion D49** yrkar motionären att den övre åldersgränsen för studiebidrag ska höjas till 65 år samt att antalet veckor med rätt till studielån inte ska begränsas före fyllda 56 år och att lånelöfte därefter ska ges beroende på individens återbetalningsmöjligheter. Partistyrelsen instämmer med motionären om att eftersom vi lever allt längre så bör vi ges möjlighet att studera på senare år. Åldersgränser för studiemedel har inte varit anpassade till ett arbetsliv där fler arbetar högre upp i åren, och där kunskap i allt fler yrken är en färskvara. Att underlätta för människor att finansiera sin egen vidareutbildning är en strategisk fråga för framtiden. Det är därför som vi i regeringsställning höjde åldersgränsen för studiemedel från 54 till 56 år. Vi vill fortsätta höja den åldersgränsen i takt med att fler arbetar längre. **Därmed bör motion D49 anses besvarad.**

I **motion D50** föreslår motionären att partiet ska införa kulturvetarprogrammet på alla högskolor. Folkpartiet Liberalerna vill satsa på kvalitet framför kvantitet i den högre utbildningen. Vi återställde i regeringsställning kvaliteten i den högre utbildningen och vill fortsätta arbeta för en högre kvalitet på utbildningen på högskolor och universitet. Partistyrelsen anser att man ska bygga ut högskoleutbildningar där det finns uttalad brist på arbetskraft. Med Folkpartiet Liberalerna i regeringen blev det exempelvis fler läkare, ingenjörer och lärare. Det är bra att det finns ett varierat utbud på våra högskolor och universitet och i dag finns kulturvetarprogrammet på en rad lärosäten runt om i vårt land. Däremot ska inte staten göra den sortens detaljstyrande beslut som motionären förordar. **Därmed bör motion D50 avslås.**

I **motion D51** yrkar motionären på att det inte ska kunna missbrukas att gå en och samma utbildning hur länge som helst. Partistyrelsen konstaterar att det finns tydliga regelverk för hur när en student är berättigad till studiemedel från CSN. Om en student inte följer studietakten har studenten inte heller rätt till studiemedel. Om en person däremot på egen bekostnad och på egen tid deltar i en utbildning har partistyrelsen svårt att se något problem i detta. Tvärtom är det positivt ju fler som vill förkovra sig, även om takten kan variera. **Därmed bör motion D51 anses besvarad.**

I **motion D52** yrkar motionären att partiet verkar för en ökad resurstilldelning till mindre och medelstora högskolor och universitet. Partistyrelsen anser att vi ska ha höga ambitioner när det gäller anslagen till forskning och högre utbildning. Kvalitet ska vara vägledande för resursfördelningen, och partistyrelsen konstaterar att det finns många utbildningar och forskningsområden av mycket hög kvalitet på landets mindre och medelstora lärosäten. I regeringsställning satsade vi mer resurser totalt på forskning och högre utbildning, och vi införde även ett skarpare kvalitetssäkringssystem som underkänner utbildningar som inte håller måttet och ger extra resurser för utbildningar som håller mycket hög kvalitet. **Partistyrelsen anser därmed att motion D52 bör anses besvarad.**

I **motion D53** yrkar motionären att partiet verkar för en uppföljning av erfarenheterna av Expertgruppen för oredlighet i forskning vid CEPN:s verksamhet. Partistyrelsen anser att det är av vikt att följa upp hur Expertgruppen för oredlighet inrättad vid CEPN arbetar på. Motionären pekar bland annat på jävsproblematik samt att utredningar tar lång tid. Därmed anser partistyrelsen att Folkpartiet Liberalerna bör verka för en uppföljning. **Därmed bör motion D53 anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

I **motion D54 och D55** tas det statliga fastighetsbolaget Akademiska Hus AB upp. Motionärerna är kritiska till att lärosätenas lokaler ägs av ett fastighetsbolag som lärosätena inte kontrollerar, och yrkar med olika formuleringar att Akademiska hus avvecklas eller överförs till lärosätena. Partistyrelsen är medveten om att marknaden inte fungerar perfekt för fastigheter som har akademiska ändamål men att det i dag inte finns ett tillräckligt bra alternativ. **Därmed bör motionerna D54 och D55 anses besvarade.**

I **motion D56** yrkar motionären på att avsnitt 2.2.5 stycke 8 i partiprogrammet omformuleras till följande: "Ett väl tilltaget anslag till fri grundforskning är nödvändigt för att svensk forskning ska hålla internationellt hög kvalitet och ha förmåga att vara nydanande genom att öppna helt nya forskningsfält som i dagsläget kanske saknar tillämpningsområden. Utöver anslaget till fri grundforskning ska forskningsanslag fördelas utifrån kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om kortsiktiga resultat, utan även om att ta risker och ifrågasätta invanda frågeställningar."

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsen instämmer med motionären om att ett stabilt och högt anslag till grundforskning måste värnas. Som motionären påpekar så är detta redan partiets politik. I vårt valmanifest för 2014–2018 skriver vi: ”Satsningar ska även göras på talangfulla yngre forskare och på infrastruktur för grundforskning i världsklass. Den fria grundforskningen och de höga forskningsanslagen ska värnas.”

Eftersom partiprogrammet inte ska vara för detaljerat anser partistyrelsen att Folkpartiet Liberalerna ska fortsatt värna grundforskningen och fortsatt driva dessa frågor. **Därmed bör motion D56 anses besvarad.**

I **motion D57** yrkar motionären att det i partiprogrammet under avsnitt 2.2.5 införs en ny punkt med lydelsen: ”En jämställdhetsbonus som premierar jämställda lärosäten ekonomiskt ska införas. En årlig utvärdering av jämställdhetsperspektivet på forskningsanslagen ska även genomföras.” samt att det i partiprogrammet under avsnitt 2.2.5 därefter införs en ytterligare text med lydelsen: ”Lärosäten som inte uppnår ens ett grundläggande resultat i jämställdhetsarbetet och som kontinuerligt och strukturellt missgynnar kvinnors forskningsförutsättningar ska kunna åläggas en ekonomisk sanktion eller drabbas av minskade anslag.”

Partistyrelsen instämmer med motionären om att jämställdhet inom högskolan är en fråga som handlar om förstärkt kvalitet men även om ett starkt bildningsperspektiv. Alliansregeringen tillsatte en delegation för jämställdhet i högskolan. Delegationen tillsattes 2009 med uppdrag att stödja insatser och föreslå åtgärder som främjar jämställdhet i högskolan. Alliansregeringen satte bland annat upp mål för hur stor andel av de nyrekryterade professorerna som ska vara kvinnor under perioden 2012–2015 och genomförde en översyn av hur målen implementerades. Särskilda medel fördelades också till lärosätens jämställdhetsarbete.

Partistyrelsen anser att det är av vikt att arbetet för en förbättrad jämställdhet inom akademin fortsätter. Folkpartiet Liberalerna ska därför fortsätta att verka för styrningen av lärosätenas jämställdhetsarbete förstärks. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att hur forskningsanslag kan fördelas i syfte att främja lika möjligheter för kvinnor och män att bedriva forskningsverksamhet av hög kvalitet. **Motion D57 bör därför anses besvarad.**

Motion D58 beskriver vikten av medicinsk forskning, och hur framsteg som insulinet och penicillinet räddat livet på hundratals miljoner människor. Motionären förordar att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att det inrättas en statlig fond eller bolag för forskning och kliniska prövningar av kommersiellt olönsamma läkemedel och behandlingsmetoder, som till exempel ny antibiotika.

Partistyrelsen delar helt motionärens uppfattning att det är angeläget att satsa på medicinsk forskning, och det är något som länge haft hög prioritet för Folkpartiet Liberalerna. De två stora forskningspropositionerna 2008 och 2012 som togs fram när Folkpartiet Liberalerna ledde utbildningsdepartementet innebar en kraftig ambitionshöjning vad gäller statens satsningar på medicinsk forskning, och stora insatser gjordes för att förbättra villkoren för medicinsk forskning i allmänhet och klinisk forskning i synnerhet. De statliga satsningarna på medicinsk forskning (där klinisk forskning är en del) uppgår i år till nästan nio miljarder kronor. Till det kommer bland annat de medel som fördelas av Stiftelsen för strategisk forskning, som bildades av delar av löntagarfondernas kapital. Huruvida just en fond är en lämplig organisationsform för att fördela offentliga forskningsmedel menar partistyrelsen dock är en alltför detaljerad fråga för landsmötet att ta ställning till. **Med detta bör motion D58 anses besvarad.**

Motionerna D59–D61 tar upp frågan om läkarbehovet. I **motion D59** yrkar motionären att partiet ska verka för att den svenska läkarutbildningen dimensioneras så att den på sikt svarar mot landets eget behov. I **motion D60** yrkar motionären att en utökning av läkarutbildningsplatserna i landet blir partiets rikspolitik. I **motion D61** yrkar motionären att partiet antar som sin ståndpunkt den svenska läkarutbildningen dimensioneras så att den på sikt svarar mot landets eget behov. Partistyrelsen instämmer med motionärerna om att Sverige bör utbilda läkare som motsvarar behovet och att läkarutbildningen fyller en viktig roll. Folkpartiet Liberalerna och Alliansen konstaterade i sitt valmanifest att det råder brist på läkare och sjuksköterskor, trots att Sverige i dag har 3 500 fler läkare och 5 200 fler sjuksköterskor än 2006. Alliansregeringen byggde ut läkarutbildningen och har föreslagit ytterligare utökning av antal platser. Därmed bör motionerna **D59–D61 anses besvarade.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Vuxenutbildning och livslångt lärande

Motionerna D62–D67 samt H10 yrkande 3

Motionerna D62–D65 tar upp kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola. I **motion D62** yrkar motionären på att partiet verkar för ett tätare samarbete mellan kommuner, arbetsförmedling och näringsliv om frågor som rör vuxenutbildning och för att vuxenutbildning ska erbjudas både heltid och deltid samt med flexibla kursstarter i så hög utsträckning som möjligt, att karriärvägledning eller studie- och yrkesvägledning för vuxna ska erbjudas i samtliga kommuner samt att alla som söker vuxenutbildning ska kunna erbjudas en utbildningsplats, även om de tidigare har en fullgången gymnasieutbildning med annat kursinnehåll. I **motion D63** yrkar motionären att likvärdig komvuxutbildning bör ges i alla kommuner, att studenter ska erbjudas att läsa kurser som inte erbjuds i hemkommunen i grannkommuner, att studenter med redan godkända betyg ska ges rätt att läsa upp sina betyg i klass eller på distans för möjlighet till högre studier, att studiemedel ska erbjudas även för studenter som läser upp redan godkända kurser samt att studenter ska få läsa in nya kurser som ger extra meritvärde, till exempel språk och matematik. I **motion D64** yrkar motionären att partiet ska verka för att högskoleexamen avskaffas, att yrkesutbildningar som leder till högskoleexamen absorberas in till yrkeshögskoleväsendet, att stärka yrkeshögskolorna och göra skolformen såväl som de gymnasiala yrkesprogrammen till attraktiva alternativ till akademiska studier respektive de studieförberedande programmen, att yrkeshögskolornas antagningsordning och kvalitets-säkring sker genom centrala funktioner samt att de som läst yrkesprogrammen på gymnasiet har rätt att komplettera till en särskild behörighet på vuxenutbildningen. I **motion D65** yrkar motionären att meningen ”Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel kommunal vuxenutbildning samt en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet” i avsnittet 2.2.4 ”Det livslånga lärandet” revideras enligt följande: ”Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel kommunal vuxenutbildning samt en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet och möjlighet till lärlingsutbildning för alla vuxna.”

Partistyrelsen anser att det behövs en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. Dessutom vill vi att alla ska ha rätt att läsa in grundläggande och särskild behörighet på komvux. I dag kan kommunerna neka personer plats. Partistyrelsen anser att studerande senare i livet ska kunna förbättra sina resultat även på kurser där dessa har godkända betyg. Partistyrelsen anser dock att det är centralt att komvux även i framtiden främst prioriterar de sökande som har svagast utbildningsbakgrund. Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen skapade Yrkeshögskolan, som årligen erbjuder nästan 30 000 utbildningsplatser. Vi vill fortsätta bygga ut Yrkeshögskolan med ännu fler platser. Partistyrelsen instämmer med motionären om att de gymnasiala yrkesprogrammen och yrkeshögskolorna öppnar upp för nya karriärvägar. Däremot anser partistyrelsen att högskolebehörighet också kan leda till att stärka Sveriges globala konkurrenskraft. Individerna måste ges större möjlighet att senare i livet välja ny inriktning och förnya sina kunskaper. Där spelar en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet stor roll. Precis som motionärerna skriver så vill vi att alla ska ha möjlighet att kunna ändra yrkesval. En lärlingsutbildning gör det lättare att komma in i arbetslivet. I den nya gymnasieskolan går det att läsa en hel yrkesutbildning som lärling ute på en arbetsplats, med ungefär halva skoltiden förlagd på arbetsplatsen. Vi har också infört lärlingsutbildningar inom ramen för komvux. Vi vill också att lärlingar, som i andra länder, ska kunna få betalt av sin arbetsgivare. Därför vill vi införa en särskild anställningsform, lärlingsanställning, som kan användas av företagen som tar emot gymnasielärlingar. Folkpartiet Liberalerna vill även att Sverige inför branschlärlingar, alltså lärlingar som antas av företag eller branscher direkt i stället för av en skola. **Därmed bör motionerna D62–D65 anses besvarade.**

I **motion D66** yrkar motionären att partiet ska verka för att likabehandlingsprincipen ska gälla för folkhögskolornas deltagare avseende regionernas/landstingens ekonomiska stöd till folkhögskolorna samt att en likvärdig nivå avseende folkhögskolornas ekonomiska stöd inklusive interkommunala ersättningar ska gälla över hela landet. Precis som motionären nämner så tog Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen fram en ny politik för statens stöd till folkbildningen. Motionären pekar dock på att villkoren för folkhögskolorna är olika över landet. Bidragskonstruktionen skiljer sig åt mellan regionerna, likaså nivån på bidragen. Partistyrelsen anser att Folkpartiet Liberalerna bör verka för att lika villkor ska gälla. **Därmed bör motionen D66 anses besvarad.**

I **motion D67** yrkar motionären att stycke fem under punkten 2.2.4 ändras till följande lydelse: ”Det ska finnas incitament för den enskilde att själv satsa på kompetensutveckling.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Rätt att göra skatteavdrag för fortbildning ska därför ges även till arbetsökande förutsatt att utbildningsanordnaren intygar att fortbildningen behövs för att den enskilde ska hålla sig à jour med utvecklingen inom utbildningsområdet, ”att stycke fem under punkten 2.2.4 får följande tillägg: ”Rätt att göra skatteavdrag för fortbildning ska ges även om denna äger rum på fritiden förutsatt att arbetsgivaren intygar att fortbildningen är nödvändig för arbetet eller att utbildningsanordnaren intygar att fortbildningen behövs för att den enskilde ska hålla sig à jour med utvecklingen för den tjänst denne innehar.” Partistyrelsen instämmer med motionären om att det är viktigt att vi möjliggör för individen att fortbilda sig och öka makten över sin framtid. **Partistyrelsen anser därmed att motion D67 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

I **motion H10 yrkande 3** yrkar motionären på att företagsnära forskning och utveckling ges bättre förutsättningar. Partistyrelsen anser att våra satsningar på forskning och utveckling ligger väl i linje med motionärens intention. Därmed bör **motion H10 yrkande 3 anses besvarat.**

Kultur

Motionerna D68–D72

I **motion D68** föreslås att Folkpartiet Liberalerna dels inom ramen för kulturbudgeten prioriterar kulturskolans verksamhet, dels uppmuntrar ett ökat stöd till både professionella orkestrar och amatörorkestrar. Motionären argumenterar vidare att en god undervisning i musik, dans, konst och teater är livskvalitetshöjande, underlättar inläring av teoretiska skolämnen och därmed fyller en samhällsfostrande funktion.

I detta kan partistyrelsen instämma ganska väl. Under alliansregeringen infördes också ett särskilt stöd till kulturutövande i skolor, kallat ”Skapande skola”. Under detta anslag kunde skolor söka bidrag för att utveckla elevernas möjlighet till kontakt med professionella kulturutövare, arbeta för att integrera kulturella och konstnärliga intryck i grundskolan och öka möjligheterna för elevernas eget skapande.

Det motionären föreslår är alltså i allt väsentligt redan Folkpartipolitik. Huvudansvaret för att finansiera den skolans – även kulturskolornas – undervisning ligger dock på kommunerna. Det gäller också ansvar för stöd till amatörkulturen. Så till stor del måste det ankomma på Folkpartiet Liberalerna lokalt att verka i motionens anda. Med detta bör **motion D68 anses besvarad.**

Motion D69 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att alla barn i landet ska få tillgång till att kunna se minst två professionella scenkonstföreställningar per år samt vidare att det ska tas fram tydliga riktlinjer, uppdrag och medel som säkerställer och garanterar barns och ungas rätt att regelbundet ta del av professionell scenkonst oavsett var de bor i landet.

Partistyrelsen delar i stort motionärens ambition. Scenkonsten, och andra konstnärliga och kulturella uttryck med språket som centralt redskap, är en viktig del av svenskämnet i grundskolans högre stadier. Grundskolans språkutveckling fokuserar (mycket kort sammanfattat) inledningsvis på att barnet ska tillgodogöra sig språkets basfärdigheter, därefter att främja läsvanor och upptäcka läsandet som nöje och kunskapskälla. Avslutningsvis ska detta utvecklas till att upptäcka och lära sig mer om andra språkliga uttrycksformer och hur språket kombineras med bland annat dramatiska uttrycksmedel inom till exempel teater.

I praktiken är det dock i mycket en resursfråga. Närheten till och de ekonomiska möjligheterna att genomföra teaterbesök är ofta avgörande. Så länge skolan förblir ett kommunalt ansvar, är det svårt att förverkliga motionärens ambitioner utan att skapa ett väldigt detaljstyrande regelverk. Partistyrelsen ställer sig avvaktande till detta, men menar ändå att det finns all anledning för Folkpartiet Liberalerna att lokalt följa upp detta med egna initiativ i motionens anda. Med detta bör **motion D69 anses besvarad.**

Motion D70 vill att Riksantikvarieämbetet ska ges i uppdrag att ta fram underlag för att katalogisera vår textila historia inom kyrkans värld samt att de tillsammans med Svenska kyrkan se över hur vi bäst kan förvara, bevara och ställa ut dessa historiska skatter.

Motionären tar upp en viktig fråga. Textilkonst har historiskt varit ett viktigt uttrycksmedel för både folklig och kyrklig konst, som dessvärre varit förbisett under modern tid. Få känner exempelvis till den unika Överhogdalstapeten från sent 1000-tal eller tidigt 1100-tal, ett konstverk som är i stort sett samtida med den världsberömda Bayeux-tapeten. Skogbonaden från 1200-talet och Grödingebonaden från troligt 1400-tal är två andra exempel på medeltida textilkonst av högsta klass.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Ett antal statliga museer och länmuseer har viktiga samlingar av textilkonst. En särskild roll vad gäller den folkliga textilkonsten har Nordiska museet. Dessvärre har resurserna under nu mycket lång tid varit hårt ansträngda. Museet tvingas tacka nej till att ta emot donerade föremål, på grund av svårigheterna att vårda de samlingar som redan finns.

Partistyrelsen ställer sig därför avvaktande till att ställa sig bakom ytterligare utvidgade uppdrag. Det bör vara en prioritet för den liberala kulturpolitiken att försäkra sig om att de statliga museerna har tillräckliga resurser för att vårda och bevara sina befintliga samlingar, så att detta kulturarv inte bokstavligen faller sönder framför våra ögon. Först när detta är uppnått, bör nya uppdrag diskuteras. Med detta bör **motion D70 anses besvarad**.

I **motion D71** pläderas för att landsmötet erkänner dansen som kulturyttring, vilket i motionens andra yrkande mynnar ut i förslaget att uppmana Folkpartiet Liberalernas riksdagsledamöter att verka för att dans får samma momssats som övrig kultur. Partistyrelsen vill först och främst understryka att dans i högsta grad är en kulturyttring och att detta också kommer till uttryck på alla nivåer inom kulturpolitiken.

Det motionen handlar om är alltså ytterst en momsfråga. Men dans är inte den enda kulturform där de olika momssatserna ställer till med trubbel beroende på gränsdragningsproblem. Litteratur är generellt beskattad till den lägsta momssatsen 6 procent. Men om litteraturens klassiker avnjuts i form av en modern e-bok spelar det ingen roll att låt oss säga Iliadens ord sattes ned omkring 700 före vår tideräkning – de ska ändå beskattas till 25 procent.

Hur många undantag som än beviljas, kommer en gräns att behöva dras någonstans. Och på andra sidan den gränsen kommer det att finnas något som, med lite god vilja, lika gärna skulle kunna höras till den lägre beskattningsklassen.

Folkpartiet Liberalernas hållning har därför traditionellt varit att allra helst behålla en generell momssats och applicera den likformigt för alla varor och tjänster. Det skapar minst av den typen av ”orättvisor” som motionärerna pekar på. Sedan vi dock accepterat dagens indelning i tre olika momssatser som ett faktum, har inställningen till att bevilja ytterligare undantag varit mycket sträng. Så långt kan partistyrelsen dock gå motionärerna till mötes som i att uttala att det inte finns någon anledning i sig att beskatta dans annorlunda än exempelvis orkestermusik eller böcker. Dock bör frågan om indelning och nivå på momssatser beslutas i ett större sammanhang och med en hög prioritering av enhetlighet och enkelhet. Med detta bör **motion D71 anses besvarad**.

I **motion D72** vill motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Sverige antar en ny nationalsång, nämligen ”Anthem” ur ”Chess” (med text av Tim Rice och musik av Benny Andersson och Björn Ulvaeus) fast med svensk text och titel.

Om detta vill partistyrelsen instämma i det som har sagts, att de olika svenska nationalsymbolerna ”har en lång historia men en kort tradition”. Den sång som i dag har status som nationalsång, ”Du gamla, du fria” skrevs 1844 av Richard Dybeck, men blev inte de facto nationalsång förrän ett par decennier in på 1900-talet. Då hade flera andra alternativ framförts och, i praktiken, ratats. Flertalet av de verk som lanserades med ambition att bli svensk nationalsång hade ett betydligt mer nationalistiskt eller konservativt innehåll, till exempel ”Kungssången” och ”Gud bevara konungen” men också sånger som hade stöd av mer radikala krafter, liberaler och rösträttsvänner som stödde Wilhelm Stenhammars tonsättning av Verner von Heidenstams dikt ”Sverige” till exempel. Att det till slut blev ”Du gamla, du fria” var därför något som åstadkoms i handling, inte genom ett beslut.

Det har därför aldrig fattats något officiellt beslut om att ”Du gamla, du fria” är svensk nationalsång. Riksdagens kulturutskott har också avvisat alla förslag om att besluta om vad som är nationalsång.

Partistyrelsen finner ingen anledning för landsmötet att ingripa i denna djupt demokratiska process. Den dag en annan sång än ”Du gamla, du fria” vinner tillräckligt folkligt gehör för att ersätta den nuvarande nationalsången, så låt den ersättas. Men skulle vi medverka till att göra en politisk process av detta finns alltid risk för att resultatet blir att ”fel låt vann”. Med detta föreslår partistyrelsen landsmötet **att avslå motion D72**.

Mediepolitik

Motionerna D73–D76

I **motion D73** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för en daglig bevakning av EU i public service. Partistyrelsen kan instämma i att bevakningen av EU:s institutioner och den politiska processen inom unionen i många medier är allt annat än fyllig och ingående. Det är

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

vidare också sant att EU inte alls nämns i vare sig Sveriges Radios eller SVT:s sändningstillstånd.

Trots detta är partistyrelsen tveksam till att binda sig för att införa nya detaljerade villkor i sändningstillståndet för public service. Nuvarande sändningstillstånd löper till 2019 och Folkpartiet Liberalerna har i andra sammanhang förespråkade en bredare debatt och genomlysning av vad vi önskar med public service. Vad är public service-mediernas roll, och hur bör public service se ut i det nya medialandskapet? Inom ramen för en sådan allmän utredning bör frågan om bevakning av EU-politik i bred bemärkelse tas med. Med detta bör **motion D73 anses besvarad**.

Motionären bakom **motion D74** önskar att alla invånare i Sverige ska kunna se alla våra grannländers tv-basutbud via det marksända tv-nätet. Frågan om att kunna se grannlands-tv i de olika nordiska länderna, har en lång historia. En gemensam deklaration inom Nordiska rådet slog fast att länderna skulle verka för att göra detta möjligt, men mycket lite har sedan dess åstadkommit i sak för att lösa de frågor om bland annat om upphovsrättslig ersättning som behöver lösas. I de gränsområden där det är möjligt att ta emot grannlandets marksändningar, har detta varit möjligt under lång tid och i dessa områden finns därför en efterfrågan som ofta kunnat överföras till t.ex. digitalsändningar eller kabel-tv.

Partistyrelsen konstaterar att frågan i dag i stort sett passerat den nationella nivån och ligger i händerna på en lång rad olika aktörer på mediemarknaden. Det existerar alla avtalsrättsliga och andra juridiska förutsättningar som krävs för att kunna vidaresända programproduktioner från andra länder, så det finns inget behov av statligt ingripande av det skälet. Några planer i dagsläget på att ta upp återutsändningar av de andra nordiska ländernas via det statligt ägda marknätet finns inte. Det skulle binda upp en ansevärd mängd medel inom public service-televisionen på ett sätt om inte kan anses motiverat då tv-konsumtionen i så hög grad går över till andra distributionsformer. Med detta bör **motion D74 anses besvarad**.

I **motion D75** föreslås i tre yrkanden för det första att Radiotjänst omedelbart ska läggas ned, för det andra att finansieringen av public service ska skötas via skatten samt för det tredje att "utredningen ska påskyndas", vilket partistyrelsen tolkar som syftande på utredningen En mediepolitik för framtiden (dir. 2015:26).

Partistyrelsen konstaterar att frågor om att avskaffa tv-licensen är återkommande. Förra landsmötet beslutades att de sista två meningarna i partiprogrammets stycke 2.3.17 skulle lyda: "Radio- och tv-avgiften (den så kallade tv-licensen) i dess nuvarande form ska avskaffas. Finansieringen av public service-medierna ska slå vakt om bolagens oberoende". I sak är alltså partistyrelsen huvudsakligen överens med motionären, att det nuvarande systemet ska avskaffas. Däremot ville inte partistyrelsen då och vill inte heller nu, binda sig för någon specifik lösning. Det skulle antagligen kunna bli så att finansieringen ordnas via en särskild skatt eller avgift, men konstruktionen av denna behöver en bred politisk uppslutning för att ha förutsättningar att garantera fortsatt oberoende för public service.

Innan en sådan lösning finns, kan dessvärre inte heller Radiotjänst läggas ned. Att göra det skulle kräva en temporär lösning och det skulle öppna för ett stort godtycke och därmed riskera förtroendet för public service-medierna och deras oberoende ställning. Avslutningsvis konstaterar partistyrelsen att regeringen valde att undanta public service från utredarens uppdrag i direktiven: "Det ingår inte i utredarens uppdrag att föreslå förändringar avseende radio och tv i allmänhetens tjänst för den innevarande tillståndsperioden. Däremot kan utredaren peka på frågeställningar som behöver utredas närmare inför nästa tillståndsperiod." Det tjänar alltså tyvärr ingenting till att påskynda den, då den ändå inte kommer att innehålla några förslag i den riktning som såväl partistyrelse som motionär hade önskat.

Partistyrelsen vill med detta föreslå landsmötet **att motion D75 yrkande 1 ska avslås samt att yrkande 2 och 3 ska anses besvarade**.

Motion D76 föreslår att trafikinformation via radio ska vara tillgänglig för alla, genom att radions kanal P4 ska vara "tillgänglig för alla på svenska", dygnet runt. I motionens andra yrkande föreslås, som en konsekvens av detta, att de finska sändningarna i P4 ska flyttas till en annan kanal.

Partistyrelsen anser att motionärens ambition i och för sig är lovvärd, men att de konkreta förslagen bör avvisas då de skulle innebära en mycket långtgående detaljstyrning i sändningstillståndet som i dag inte ens innehåller ett tydligt krav på att trafikinformation ska sändas. Det finns andra lösningar. Moderna bilradio är ofta utrustade med teknik som kan följa trafikinformation och växla kanal eller slå på fast radion i övrigt är avstängd, när sådan sänds. Denna funktionalitet ersätter det behov som motionären pekar ut och gör detta utan behov av att utfärda några nya villkor i radions sändningstillstånd. Partistyrelsen föreslår därför att **motion D76 anses besvarad**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Idrott

Motionerna D77–D81

I **motion D77** föreslås en rad förslag för att stärka Folkpartiet Liberalernas profil i idrottsfrågor, med syfte att partiet ska ”ta position som Idrottspartiet i Sverige”. Bland annat menar motionären att en särskild idrottsminister ska utses, att idrotten ska ses som en viktig resurs i samhället, och inom integrationsarbetet.

I motionens brödtext pekar motionären på en lång rad fördelar med organiserad idrott, både socialt och inte minst hälsomässigt. Men de mål som kan där beskrivs, kräver delvis andra mål än de som motionären föreslår – och många av dessa är redan Folkpartipolitik. Det gäller bland annat idrott i skolan, där det Folkpartileda utbildningsdepartementet under alliansregeringen tog initiativ till att stärka idrotten som skolämne och förstärka det praktiska idrottsinslaget i ämnet.

Idrotten har i dag ett omfattande ekonomiskt stöd, som fördelas till idrottens olika organisationer för att främja såväl ungdomsidrott som vuxnas idrottande. I jämförelse med många andra sektorer, är idrotten välförsedd med resurser. Syftet med att införa detta stöd, har varit att kunna nå många av de mål som räknas upp i motionen, om samhälleligt engagemang, ta tillvara ledarnas ideella krafter och att genom idrotten skapa inte bara en hälsosam rekreation utan också en mötesplats för människor från olika bakgrunder. Motionärens mål får därför i huvudsak sägas redan vara uppfyllda. **Motion D77 bör med detta anses besvarad.**

I **motion D78** reses flera ganska detaljerade frågor om det regelverk som omgärdar motorhobbyns verksamhet med bland annat modifieringar av olika fordon. Partistyrelsen delar inte motionärens förslag på lösningar. Regelverket är utformat av de myndigheter, främst Transportstyrelsen, som har att väga olika intressen mot varandra. Trafiksäkerhet är ett starkt allmänintresse och motiverar att bland annat hemmabyggen och egenhändigt utförda modifikationer på motorfordon begränsas av ett strikt regelverk.

Partistyrelsen noterar att motionens innehåll bär vissa likheter med en skrivelse från Sveriges Fordonsbyggares Riksorganisation (SFRO) som bland annat vill att Transportstyrelsen ska delegera en långtgående rätt att godkänna fordon genom egna bedömningar till bland andra hobbyns egna organisationer. Partistyrelsen ställer sig avvisande till detta förslag och menar att **motion D78 bör avslås.**

Proffsboxningen behandlas i **motion D79**, som i likhet med tidigare landsmötesmotioner inom frågan av samme motionär vill att totalförbudet mot proffsboxning ska återinföras. I motionen åberopas denna gång en nyligen publicerad avhandling, som motionären menar tillför ny kunskap. Partistyrelsen delar dock inte riktigt den bedömningen. Det är riktigt att avhandlingen är publicerad efter förra landsmötet, men ingenting i de rön som refereras, är något tidigare okänt i vare sig svensk eller internationell forskning. Studien redovisar däremot ett mer utförligt och noggrant forskningsunderlag, vad gäller risken för bestående skador även vid begränsade trauman.

I **motion D80** lyfts en angränsade fråga, nämligen att kampsporterna ska bära sina egna sjukvårdskostnader, eller mer konkret uttryckt i motionens yrkande, att ”utövare av kampsporter ska teckna försäkringar för uppkomna skador och deras följd tillstånd”.

I båda dessa fall menar partistyrelsen att ett liberalt parti måste väga en lång rad olika principer mot varandra. Folkpartiet Liberalerna stödde under lång tid det förbud mot proffsboxning som då fanns. Detta förbud hade flera anledningar, en del av dem hade att göra med risken för skador men det fanns också andra skäl. Vid den tid då förbudet inrättades, var boxning och dess tävlingar en källa till flera andra problem – droger, organiserad brottslighet och olaglig vadslagning.

När Folkpartiet Liberalernas riksdagsgrupp våren 2006 med viss tvekan beslöt att stödja ett avskaffande av proffsboxningsförbudet så var det för att flera av dessa senare faktorer helt enkelt inte längre kunde ses som samma problem de var på 1940-talet. Samhället hade förändrats, sporten hade stramats upp i de länder där den var verksam och vid samma tid föll, i praktiken, det statliga spelmonopolet genom de internetbaserade spelföretagen.

När en rad av de stödjande skälen för ett förbud således hade försvunnit, kunde vidare konstateras att medan förbudet mot proffsboxning hade förhindrat en utbyggd tävlingsverksamhet för professionellt verksamma boxare i Sverige, så hade amatörboxningen fortfarande en utbredd verksamhet och var inte sällan framgångsrik i internationella sammanhang. Parallellt hade andra kampsporter tagit plats och växt på den svenska arenan. I en del fall öppnade dessa sporters regelverk för slags och sparkar som kunde träffa huvudet (även oavsiktligt) på ett sätt som var förbjudet inom boxningen. Även det kunde sägas erodera stödet för ett fortsatt förbud mot just proffsboxning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Kvar finns då principfrågan om individen får inlåta sig i en verksamhet som riskerar att leda till allvarliga, långsiktiga skador vars risker i förväg är mycket svåra att uppskatta och bedöma från individens horisont. Partistyrelsen menar att den frågan bör besvaras med ett ja. Inte därför att riskerna i sig på något sätt är försumbara eller bör ignoreras, utan helt enkelt därför att det finns alltför många andra aktiviteter där samma argument kan resas. Det finns många sporter där den individuella risken är mindre – men risken för omfattande skador, rent av död eller livslång invaliditet, är desto större om en olycka är framme. Dit hör bland annat många motorsporter, backhoppning, fallskärmshoppning, segelflygning, för att ta några exempel.

Individuell frihet kan inte enbart vara en frihet att göra ”rätt” saker. Det måste också vara tillåtet att ta risker, att göra saker som kan visa sig få negativa följder. Och detta måste inte ens ses som något där individen ska stå för hela risken själv. Den allmänna sjukvårds- och sjukförsäkringen täcker de inte alldeles ovanliga skadorna av oförsiktigt skidåkande som drabbar några hundratals svenskar i alla åldrar varje år. Varför ska då just kamposporterna – varav många inte ens är särskilt skadedrabbades – pekats ut och deras utövare bära dessa kostnader själva? Den inskränkningen i den generella välfärden, ser partistyrelsen ingen saklig motivation för. Partistyrelsen föreslår med detta **att motion D79 och D80 avslås.**

I **motion D81** lyfts ett förslag att idrottsdomare ska anses ingå i den kategori ”personer som fullgör myndighetsutövning”, där särskilt hårda straff kan utdömas om någon begår våld eller riktar hot mot dessa personer inom deras yrkesutövning.

Partistyrelsen delar inte alls den uppfattningen. Våld och hot mot idrottsdomare är förvisso ett stort och tyvärr av allt att döma växande problem. Men den ligger inte i närheten av att ha så stora ”systemeffekter” som våld och hot riktat mot exempelvis poliser, domare eller åklagare.

Motion D81 bär därför avslås.

Ideell sektor, trossamfund m.m.

Motionerna D82–D85 samt A7 yrkande 2

Författaren till **motion D82** vill att Folkpartiet Liberalerna ska verka för värdet av ideella insatser redovisas i officiell statistik. Partistyrelsen menar att motionärens ambition är lovvärd. Enskildas ideella insatser är av stort värde, inte enbart ekonomiskt utan kanske allra mest mänskligt. Däremot förefaller frågan att ta fram mätmetoder för att uppskatta det ekonomiska värdet och kunna redovisa detta, som svår och fylld av fallgropar. Partistyrelsen förstår att det var av detta skäl som det utredningsförslag som omnämns i motionen aldrig blev verklighet. Risken är stor att en ökad ambition att skapa en sådan redovisning, skulle innebära att den ideella verksamhet som ska mätas skulle komma att beläggas med en uppgiftslämningskyldighet som skapar negativa incitament och därför motverkar just det syfte som ska mätas och uppmärksammas. Partistyrelsen föreslår därför **att motion D82 anses besvarad.**

I **motion A7 yrkande 2** förespråkas att Folkpartiet Liberalerna underlättar det ideella samhällsarbetet såväl ekonomiskt som med en tillåtande lagstiftning. Motionärerna argumenterar föredömligt för det ideella arbetets stora samhällsliga betydelse, och ger också olika exempel på hur liberaler och frisinna bidrar och bidragit till detta. Partistyrelsen anser att de intentioner som motionärerna uttrycker täcks väl av partiprogrammets skrivningar om det ideella arbetets betydelse, och yrkar därför **att motion A7 yrkande 2 anses besvarat.**

I **motion D83** föreslås att ”ramverket för statligt aktivitetsstöd reformeras så att större hänsyn tas till de socioekonomiska faktorerna på den ort en förening är verksam”. Partistyrelsen befarar att det här föreligger ett missförstånd. Ordet ”aktivitetsstöd” har en betydelse i kommunalverksamhet, där det betecknar stöd till bland annat ideella och folkbildande verksamheter. I en statlig kontext står ordet dock för något helt annat, nämligen en rad olika stödformer inom ramen för sjukpenning och arbetsmarknadsåtgärder.

Något statligt aktivitetsstöd riktat till ideell verksamhet finns det inte. Partistyrelsen ställer sig också tveksam till om det stöd som finns på kommunal nivå är av sådan karaktär att det där kan låta sig viktas efter socioekonomiska faktorer. Stödet utgår i regel till en viss aktivitet, till exempel en studiecirkel eller liknande, som uppfyller en rad villkor – t.ex. minst ett lägsta antal deltagare, antal träffar m.m. Det skulle även här kunna lägga på denna verksamhet en både betungande och potentiellt integritetskänslig uppgiftsinsamling att dessutom behöva rapportera uppgifter om deltagarnas bakgrund.

Det finns en betydande risk att de mest utsatta grupper som skulle vara i stort behov av ett riktat stöd, saknar förankring i samhället och aldrig utnyttjar de möjligheter som erbjuds inom t.ex. studieförbund och liknande. För att åstadkomma det motionären antagligen vill uppnå, menar partistyrelsen att den bästa metoden är att satsa på att bredda rekryteringen av grupper

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

som deltar i ideell och folkbildande verksamhet. Något som också framför allt folkbildningens organisationer arbetar med i högre utsträckning i dag. **Motion D83 bör med detta anses besvarad.**

Frågor om Svenska kyrkans förhållande till staten berörs i två motioner. Motionären bakom **motion D84** vill att de politiska partierna inte ska ställa upp (under partibeteckning) i val inom Svenska kyrkan. I **motion D85** föreslås att kyrkoavgiften och avgiften till trossamfund ska bli föremål för ett uttryckligt godkännande, rent praktiskt genom att Skatteverket inför en persons artonårsdag skickar en fråga till dem, som genom dopet blivit medlemmar i Svenska kyrkan eller annat samfund, om de vill fortsätta vara medlemmar och därför betala medlemsavgiften.

Partistyrelsen vill här påminna motionärerna om att en hel del av de särlösningar som uppstod vid skiljandet av Svenska kyrkan från staten, var en följd av att den före detta statskyrkan hade ett konstitutionellt trumfkort, i och med att lagen uttryckligen stadgade att ett villkor för att upplösa banden var att kyrkan kunde samtycka till det. Det var dessutom en grundlagsfråga, vilket innebar att en bred politisk uppgörelse eftersträvades. I det läget var det rimligt att acceptera att uppgörelsen innebär en del sådana saker som ett liberalt parti kanske inte hade medverkat till, om situationen varit annorlunda. Men Folkpartiet Liberalerna har accepterat dessa, till exempel att en grunden privat organisation kan få hjälp av en myndighet med insamlandet av ”medlemsavgiften”.

Ett skäl till det, är att denna möjlighet åtminstone inte enbart är förbehållen den före detta statskyrkan, utan även är öppen för de godkända trossamfund som så önskar. Det framstår i partistyrelsens ögon fortfarande som en rimlig och acceptabel kompromiss.

När nu Svenska kyrkan väl är en privat organisation, förefaller det som ett avsteg från principen att hålla den åtskild från staten, om riksdagen skulle inskrida för att förbjuda andra privata organisationer, partierna, att använda sina varumärken i Svenska kyrkans interna val. Den frågan bör rimligen å ena sidan partierna besluta om själva, och å andra sidan ytterst avgöras av de regler och principer som Svenska Kyrkan antar. Folkpartiet Liberalerna har på en rad landsmöten fattat och bekräftat beslutet att för egen del inte kandidera som parti med partibeteckning. Det finns i stället en privat nomineringsgrupp inom Svenska Kyrkan som består av kyrkligt engagerade folkpartister men under en egen partibeteckning som inte har med Folkpartiet Liberalerna att göra. Partistyrelsen ser inga skäl att ändra på denna ordning. **Motion D84 och D85 bör med detta anses besvarade.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion D1 anses besvarad
2. att motionerna D2 och D3 anses besvarade
3. att motion D4 anses besvarad
4. att punkt 3 i rapporten ”Från omsorg som kväver till förväntningar som lyfter” ges lydelsen: ”Alla skolor ska ha grundläggande tillgänglighet. Som huvudregel ska gälla att inga skolor, varken fristående eller kommunala, ska tillåtas starta i otillgängliga lokaler.” och att därmed motion D5 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
5. att motion D6 anses besvarad
6. att motion D7 anses besvarad
7. att motion D8 anses besvarad
8. att motion D9 anses besvarad
9. att motionerna D10–D13 anses besvarade
10. att motionerna D14–D16 anses besvarade
11. att motion D17 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
12. att motionerna D18 samt D19 yrkande 1 och 2 anses besvarade och motion D19 yrkande 3 avslås
13. att motion D20 anses besvarad
14. att motion D21 anses besvarad
15. att motion D22 anses besvarad
16. att motion D23 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

17. att motion D24 anses besvarad
18. att motion D25 avslås
19. att motionerna D26 och D27 avslås
20. att motion D28 yrkande 1 anses besvarat
21. att motion D28 yrkande 2 avslås
22. att motion D29 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
23. att motion D30 avslås
24. att motionerna D31 och D32 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
25. att motion K20 yrkande 2 avslås
26. att motion D33 anses besvarad
27. att motion D34 anses bifallen
28. att motion D35 anses besvarad
29. att motion D36 avslås
30. att motion D37 anses besvarad
31. att motion D38 anses besvarad
32. att motion D39 anses besvarad
33. att motion D40 anses besvarad
34. att motionerna D41 och D42 anses besvarade
35. att motionerna D43 och D44 anses besvarade
36. att motion K20 yrkande 3 anses besvarat
37. att motion D45 anses besvarad
38. att motion D46 avslås
39. att motion D47 anses besvarad
40. att motion D48 anses besvarad
41. att motion D49 anses besvarad
42. att motion D50 avslås
43. att motion D51 anses besvarad
44. att motion D52 anses besvarad
45. att motion D53 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
46. att motionerna D54 och D55 anses besvarade
47. att motion D56 anses besvarad
48. att motion D57 anses besvarad
49. att motion D58 anses besvarad
50. att motionerna D59–D61 anses besvarade
51. att motionerna D62–D65 anses besvarade
52. att motion D66 anses besvarad
53. att motion D67 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
54. att motion H10 yrkande 3 anses besvarad
55. att motion D68 anses besvarad
56. att motion D69 anses besvarad
57. att motion D70 anses besvarad
58. att motion D71 anses besvarad
59. att motion D72 avslås
60. att motion D73 anses besvarad
61. att motion D74 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

62. att motionerna D75 yrkande 1 avslås och motion D75 yrkande 2 och 3 anses besvarade
63. att motion D76 anses besvarad
64. att motion D77 anses besvarad
65. att motion D78 avslås
66. att motionerna D79 och D80 avslås
67. att motion D81 avslås
68. att motion D82 anses besvarad
69. att motion A7 yrkande 2 anses besvarat
70. att motion D83 anses besvarad
71. att motionerna D84 och D85 anses besvarade

Reservation 4

Roger Haddad reserverar sig till förmån för bifall till motion D26.

Motivering: "Folkpartiet Liberalerna ska värna elevernas rätt att välja en kommunal skola eller friskola. De ekonomiska villkoren ska så långt som möjligt vara lika. Därför är det viktigt att skärpa skollagen kring hur friskolor kan flytta resurser mellan kommuner."

Reservation 5

Roger Haddad reserverar sig till förmån för att motion D63 avslås.

Motivering: "Partistyrelsen är otydlig i sitt svar kring rätten att läsa upp redan godkända betyg. Eftersom motionen är väldigt långtgående bör den avslås."

Särskilt yttrande 6

Hanna Håkanson anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion D48.

Motivering: "Kvalitetssäkringssystemet innebar mycket gott, men har också gott om brister. Pedagogisk utbildning förekommer på vissa högskolor men inte på andra, och det är inte rimligt att det parti som drev igenom lärarlegitimation i grundskolan inte ser vikten av pedagogisk kompetens på högskolan."

Särskilt yttrande 7

Hanna Håkanson anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion D54.

Motivering: "I motionssvaret hänvisas till att det saknas alternativ till Akademiska hus. Det håller inte för att låta ett statligt ägt aktiebolag urholka högre utbildning med ett belopp som nästan motsvarar kostnaden årligen för Lunds universitet. Alternativet till Akademiska hus är att låta fastigheterna återgå till högskolorna. Fler alternativ än så finns inte."

Särskilt yttrande 8

Hanna Håkanson anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion D57.

Motivering: "Motionssvaret är ett icke-svar som instämmer med motionärens intention. Jämställhetsdelegationen var bra, men vi måste vidare. Partiprogrammet ska vara visionärt, inte sitta fast i sex år gamla utredningar. Motionen föreslår skarpa skrivningar om förbättrad jämställdhet i den högre utbildningen. Sådana behövs, inte bara för att forskningen ska vara jämställd utan också för att den ska vara bättre."

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Motioner

Allmän utbildningspolitik

D1. En skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Ulla-Britt Hagström, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet initierar en informationskampanj om innebörden av en skola med undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Skollagen från 2010 har i första paragrafen inskrivet att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En forskningsrapport av Hillevi Larsson som redovisar rektorerens uppfattningar av vad en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär visar på stor okunskap av vad denna grund innebär. Intervjuerna gäller gymnasierektorer. Allt som görs i skolan ska vara byggt på den forskning som görs om skola och utbildning men också på sådan forskning som lärare gör i den lokala yrkespraktiken.

Lärarna som inte i sin utbildning har forskningsförankring har att på egen hand kunna sköta sin utbildning på vetenskaplig grund. Rektorerens ansvar som pedagogiska ledare är därför mycket stort. Det handlar om elevens måluppfyllelse och resultat. Det får inte råda någon tveksamhet om vad skollagen innebär. Lärarna är akademiskt utbildade, men det behövs mera tydlighet för att verbalisera, teorier för att förklara sin praktik, reflektera tillsammans med andra, följa upp och utvärdera sin praktik och genomföra nära forskning.

Begreppen utbildning, undervisning och skola i olika styrdokument och skolforsknings-
texter varierar och detta gör att det uppstår frågor kring vad som avses. Grunden vetenskap och beprövad erfarenhet leder till ett större yrkesansvar. Därför måste lärares yrkesutveckling gynnas. Lärares pedagogiska metoder ska vara systematiskt utvärderade och dokumenterade. Rektorererna har ofta i sina svar angett lång erfarenhet i läraryrket som ett mått på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Den beprövade erfarenheten har uppfattats som lärares person och inte systematiserad dokumenterad kunskap som bedömts framgångsrikt. I undersökningen har hälften av tillfrågade rektorer inte diskuterat lagtexten med sina kolleger.

Det är viktigt att fokusera på skollagens grunder för att få genomslag för målen och styrdokumentet för undervisningen. Innebörden av en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet måste vara känd inte minst för alla som arbetar inom skolan. Det är lämpligt att Folkpartiet tar täten för att utveckla informationen.

D2. Satsa på genuspedagoger

Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i riksdagsmotioner och budgetförslag markerar betydelsen av genuspedagogik i förskola och skola genom utbildning av genuspedagoger och förutsättningar för anställning av dessa i skolväsendet

Folkpartiet betonar, som ett liberalt parti, individens rättigheter och skyldigheter. Vi bejakar numera också ett feministiskt förhållningssätt i vårt sätt att se på samhället, dvs. det ska inte vara några skillnader i människors möjligheter att förverkliga sig och sina idéer beroende på kön.

En människas självbild formas tidigt, under barn- och ungdomsåren. Det är därför så otroligt viktigt att varje flicka och pojke får utvecklas som den individ den är utan den begränsning som omgivningens förväntningar på hur en flicka och pojke ska vara innebär.

Mycket har skett sedan jag växte upp för att medvetandegöra föräldrar och dem som är verksamma i föreningar, förskola och skola om betydelsen av att flickor och pojkar ska få utvecklas efter sina förutsättningar. Inom det genuspedagogiska området krävs det liksom inom alla andra områden i samhället kunskaper för att åstadkomma en positiv utveckling.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Folkpartiet är ett politiskt parti som gärna framhåller betydelsen av kunskap och rationellt tänkande som grund för politiska beslut. En statlig utredning, Jämställd förskola, framhöll 2006 att det som behövdes inom genusområdet inte var ytterligare lagar och förordningar utan mer kunskap. Därför föreslog utredningen en permanentning av försöksverksamheten med utbildning av genuspedagoger och anställning av dessa som hade inletts i början av 2000-talet. Tyvärr resulterade inte utredningens förslag i någon proposition. Den specifika utbildningen av genuspedagoger lades ner. De som utbildades och hade anställts fick i många kommuner fortsätta med sin verksamhet. Det har dock stannat vid det, vilket i praktiken har inneburit en tillbakagång.

När jag i en liknande motion till det förra landsmötet, 2013, föreslog en satsning på genuspedagoger blev den besvarad med en ”luddig” skrivning att det här med genuspedagogik var viktigt, men att det redan var tillgodosett genom andra punkter i förslaget till partiprogram. Vad har sedan hänt på detta område genom Folkpartiets försorg? Ja, förutom vackra ord enligt min mening, egentligen ingenting!

D3. Genuspedagogik i lärarutbildningen

Mats Nordström, Täby, Ess Aref, Västerås, Richard Brodd, Göteborg, Tage Carlsson, Borås, Joakim Storeide, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att varje kommun ska ha tillgång till minst en genuspedagog
2. **att** Folkpartiet verkar för att utbildningar för förskollärare och grundskolelärare innehåller genuspedagogik

HBT-liberaler verkar för ett bättre samhälle där alla individer växer och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

Barn hamnar tidigt i normativa strukturer som hämmar utvecklingen. Tidigt får barn ”veta” vad som är ett förväntat beteende utifrån kön eller identitet. Barn förutsetts, inte sällan, av vuxenvärlden att vara på ett visst sätt. I grunden är det skadligt för barn att inte få utvecklas i enlighet med talang, intresse eller önskemål. Varje individ oavsett ålder har rätt att få vara den man vill. Inte minst gäller detta unga hbt-personer vars hälsa är betydligt sämre än majoritetens. Normen påverkar naturligtvis även heterosexuella barn och ungdomar som inte passar in i en förväntad könsnorm.

Under skolåren formas en stor del av individens identitet. I skolan värld utgör inte sällan gruppträck och normer en stark motkraft till hbt-värderingar och alla människors lika värde. Kraven på att uppfylla heteronormen kan bli mycket långtgående och trycket på den enskilde kan upplevas som omänskligt. Dessutom är elever under den största tiden av skolåren omvändiga och står då i ett starkt beroendeförhållande till de lärare och andra vuxna som finns i skolmiljön. Det är viktigt att skolpersonal har både god kunskap om hbt-frågor samt har en öppen och tillåtande attityd mot alla sexuella läggningar och könsuttryck. Det handlar inte bara om tankesätt och vidsynthet, utan också om praktiska och helt konkreta åtgärder kring exempelvis idrott där frågan om kön är aktuell både fysiskt i omklädningsrummen men också i lagindelningar och uppdelning av klassen i grupper.

Uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt är ibland en känslig fråga. Genusperspektiv handlar om att sätta fokus på våra föreställningar om könsskillnader och på det sättet förstå samhället på ett mer individanpassat sätt. Här spelar förskolan och skolan en mycket viktig roll och genusmedveten pedagogik i dessa verksamheter är viktigt för att öka jämställdheten och nå ett likvärdigt bemötande av hbt-personer. Invanda normsystem bör brytas så tidigt som möjligt i livet.

Kommuner har ett viktigt uppdrag att ge kompetensutveckling i frågor som rör genus. Det kan handla om språkets betydelse och hur barn redan i förskolan uppmuntras till ett icke könsstereotyp språk. Lärare måste ha kunskap och inte bara utgå från sina egna värderingar.

För att komma till rätta med dessa normativa strukturer så bör det i varje kommun finnas tillgång till genuspedagog som aktivt kan verka för att bryta könsnormer och osynliggörande av barn och ungdomar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

D4. Bibehåll Folkpartiets fokus på skola och forskning*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska bibehålla utbildning/forskning som sin främsta profilfråga
2. **att** Folkpartiet ska analysera genomförda skolreformer och framlägga förbättringsförslag
3. **att** Folkpartiet ska lyssna på synpunkter från lärarkåren i högre grad än i dag
4. **att** Folkpartiet ska bidra på kommunal nivå till ökade lärarlöner
5. **att** Folkpartiet ska verka för en ökad utbildnings- och forskningsbudget
6. **att** Folkpartiet ska verka för att lärarna får förlängd förberedelsestid inför varje lektion
7. **att** Folkpartiet ska säkerställa att sommarlovet bibehålls för lärarkåren
8. **att** Folkpartiet ska verka för en minskad detaljstyrning av lärarnas tid
9. **att** Folkpartiet ska planera även för samhällsvetenskapliga lektorer i gymnasieskolan
10. **att** Folkpartiet ska bidra till en minskad administrativ börda för lärarkåren
11. **att** Folkpartiet ska prioritera tidiga insatser så att alla lär sig läsa och räkna ordentligt
12. **att** Folkpartiet ska uppmuntra kreativa lösningar som "klassmorfar" och "mattecentrum"
13. **att** Folkpartiet ska prioritera högkvalitativ ambitiös språkundervisning i svenska
14. **att** Folkpartiet ska ge direktiv till Akademiska hus att bara eftersträva ett balanserat resultat
15. **att** Folkpartiet ska ge lärarna större befogenheter att hålla ordning i klassrummen
16. **att** Folkpartiet ska verka för att de nationella proven rättas automatiserat centralt och ges större betygsnormerande inflytande. Högscoleprovet ska ses som förlaga

Folkpartiet har under många år haft skolan som sin högst prioriterade hjärtefråga, vilket är högst naturligt eftersom Folkpartiet även traditionellt haft sitt starkaste stöd bland lärare och andra akademiker. De fortsatt fallande skolresultaten i kombination med en viss reformtrötthet inom lärarkåren har dock tyvärr haft menlig inverkan på opinionen, men detta ska inte tas för intäkt till att sluta fokusera på utbildningsfrågorna. De är alltså lika viktiga. Däremot bör de gångna årens reformer analyseras kritiskt och kompletterande förbättringsförslag framläggas.

D5. Det fria skolvalet måste gälla alla*Maria Johansson, Stockholm, Cia Bentele, Solna, Susanne Bäckman, Bromölla, Linnéa Darell, Linköping, Maria Mattsson, Järfälla***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna aktivt arbetar för att den generella tillgängligheten till Sveriges skolor höjs
2. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att krav ska ställas på tillgänglighet för att få starta och bedriva friskola

Alltför många skolor på grund- och gymnasienivå saknar fortfarande grundtillgänglighet och friskolor tillåts starta i otillgängliga lokaler. De åtgärder som görs för att tillgängliggöra utgår ofta från behov hos enskilda elever, inte för att höja tillgängligheten generellt.

Grundläggande tillgänglighet och användbarhet är fortfarande ett omfattande problem i skolans värld. I den miljö där vi utbildas, formas och ges förutsättningar för framtiden måste undanröjandet av hinder i form av bristande tillgänglighet – för att elever, lärare och annan personal samt föräldrar med behov av tillgänglighet ska kunna vara delaktiga och ha samma valfrihet som andra – lyftas fram och intensifieras.

Tyvärr är det fortfarande allt för många barn och ungdomar i Sverige som på grund av otillgängliga och oanvändbara lokaler inte kan gå i samma skola som sina syskon och/eller kompisar på gatan och i kvarteret. I stället skjutsas dessa barn dagligen långa sträckor för att gå i en annan skola där de rent fysiskt kommer in och kan ta sig runt. I värsta fall ökar segregeringen än mer när det är dags för gymnasiet och en tillgänglig och användbar gymnasieskola nära hemmet ersätts av inackordering på ett av landets så kallade rh-gymnasier. De otillgängliga skolorna saknar naturligtvis också lärare och annan personal med exempelvis nedsatt rörelseförmåga, något som bidrar till en skev bild av den mänskliga mångfalden.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

D6. Seyfo i läroplanen

Ninos Maraha, Södertälje, Robert Hannah, Göteborg, Fredrik Malm, Stockholm, Birgitta Ohlsson, Stockholm, Mats Siljebrand, Södertälje, Olle Wästberg, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att införa folkmordet Seyfo i läroplanen för grundskolan och sprida kunskap om kopplingen mellan 1900-talets första omfattande folk mord och Förintelsen

Över en miljon armenier, pontiska greker samt assyrier, syrianer och kaldéer dödades i Osmanska riket i skuggan av första världskriget. Folkmorden utfördes genom tvångsdeportationer, avrättningar, massakrer och framkallad hungersnöd. De flesta offren dödades under åren 1915-1916, men förföljelserna fortsatte långt efter det. I dag är den kristna närvaron i Turkiet i princip utplånad.

Folkmorden 1915 organiserades och beordrades av ungturkarna och utfördes av både turkar och kurder. I Europa kände stormakterna till vad som skedde, inkluderat Sverige, men ingen ingrep. Efteråt begravdes frågan.

Situationen 1915 har stora likheter med dagens utresning av försvarslösa minoriteter i Mellanöstern. Då som nu användes bland annat svärd för att avrätta offren. Folkmordet går under namnet Seyfo på assyriska, som just betyder svärd.

Folkpartiet var det första partiet att uppmärksamma Seyfo och Turkiets skuld på landsmötet 2005. Sveriges riksdag erkände de systematiska massmorden 1915 som folk mord 2010. Forskare världen över är överens om att de grymheter som utspelade sig i slutet av Osmanska rikets era var folk mord. Men turkiska forskare, med några få undantag, har alltid förnekat detta och fortsätter att göra så än i dag. Faktum är att det i Turkiet är förbjudet att tala i termer av folk mord om det som hände 1915.

Det turkiska förnekandet har inneburit ett stort kollektivt lidande för folk mordets överlevare. De som överlevde Seyfo är döda i dag, men de berättade för sina barn om det fasansfulla som de hade upplevt och genomlidit, och deras barn berättade vidare.

Dagens generation har börjat nedteckna dessa berättelser. I sin doktorsavhandling ”En minoritets odysseé” (1999) skrev framlidne Fuat Deniz, lektor vid Örebro universitet, om den kollektiva smärta som hade gått i arv från generation till generation och hur Seyfo kommit att bli del av den assyriska identiteten. Den unga sångerskan Faia Younan från Södertälje skriver på Instagram i början av 2015: ”The reason my grandparents were deported and tortured, it’s the reason I define places and dates the way I do, it’s the reason I am who I am.” Enbart i Sverige finns uppemot 150 000 invånare som är direkt eller indirekt berörda av de scener som utspelade sig för hundra år sedan.

I den svenska läroplanen finns tydliga skrivningar om de båda världskrigen. Förintelsen och Gulag nämns särskilt, det är bra. Men det saknas tydliga skrivningar om Seyfo. För lika viktig som Förintelsen är för att förstå Europas moderna historia, är folk morden 1915 för att förstå Mellanösterns moderna historia. Samtidigt är Seyfo viktig för att förstå kopplingen mellan de båda världskrigen. Hitler anammade metoder från 1915 och frågade retoriskt vem som mindes folk mordet på armenierna innan han invaderade Polen 1939.

Men historieskrivningen är inte viktig enbart för de berörda offren, utan framförallt för att öka den generella kunskapen om folk mordets mekanismer, förhindra nya folk mord och stoppa pågående folk mord.

D7. Hjärnforskning – en viktig del i svensk skolas framtid

Gustaf Andersson, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet tar position som det parti som driver utvecklingen att hjärnforskningen är en viktig resurs för svensk skolas framtid

Forskarvärlden (t.ex. Martin Ingvar och Torkel Klingberg) har i många år varit förundrade över att skolan inte integrerar hjärnforskningen med den pedagogiska forskningen i skolan.

Vi behöver inse att vi har gjort ett misstag att inte ta till oss de här förslagen och omgående verka för att lyssna på hjärnforskningen.

Vi kan inte bara tänka på att lägga ut mer lektionstid, vi behöver även arbeta för att eleverna (och deras hjärnor) är förberedda för inläring.

Ett steg är Alliansens valförslag med ökad fysisk aktivitet (som regeringen nu genomför). Det är det enklaste sättet att integrera hjärnforskning och få effekt, men det finns många andra sätt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Här har Folkpartiet chansen att ta position som det parti som driver den här utvecklingen!

D8. Skolan – från pekpinnar till taktpinnar

Kristina Bergman Alme, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** med beaktande av nedanstående insikter och internationell forskning om framgångsrika skolor tillsammans med elever och skolfolk ta fram konkreta förslag på hur skolan kan förbättras
2. **att** ge partistyrelsen i uppdrag att utifrån förslagen forma en ny modern skolpolitik

Kunskap är makt står det i vårt partiprogram. Det stämmer, men hur ska vi bättre skapa vår liberala berättelse om den skola vi vill ha? Hur ska vi gå bortom pekpinnar och kravmentalitet som inte förklarar varför strukturerad kreativitet leder till en skola där alla, oavsett bakgrund, har en bättre chans att nå sin förmågas yttersta gräns? För är det inte det vår dröm om ett liberalt samhälle är? Att alla ska få en chans att nå sina drömmars mål oavsett socioekonomisk bakgrund. Har vi med vår skolpolitik medverkat till att alla barn i Sverige ska kunna det?

Den svenska skolans förutsättningar är på många sätt och vis bättre i dag än för 15 år sedan. Detta är jag stolt över. En tydligare skollag, ett tidigt fokus på att lära sig läsa, räkna och skriva, möjligheter till karriärtjänster för lärare samt ett större fokus på kunskap. Samtidigt som det finns inslag som jag skäms över som skolledare och utbildad lärare. Ett oreflekterat förbud mot mobiler i klassrum, nationella prov som tar musten och lusten ur både lärare och elever och ett evigt pillande i detaljer.

För 150 år sedan slogs liberaler för alla barns rätt till skolgång, för allas rätt till demokratiskt deltagande oavsett kön eller ekonomisk status, för allas rätt att kunna livnära sig själva och för allas rätt att få en hjälpsam hand vid behov. I centrum för kraven på förändringar fanns skolan. Det som var både medlet och målet – kunskap.

Hur möter vi dagens utmaningar i en globaliserad värld där informationsteknologin har förskjutit inte bara makten i klassrummen men också makten i medierna? Hur blev ”allas rätt att välja skola” det viktigaste innehållet i en liberal skolpolitik, möjligtvis i konkurrens med ”ordning och reda” utan att denna ordning får en förklaring? För ordning behövs.

Flumskolan är lika lite attraktiv som katederskolan, för som politiker ska vi tydliggöra målen inte medlen. Och katederundervisning är ett medel. Att i stället säga att vi ska ha en ”undervisning som trollbinder elever och som lockar fram nyfikenhet baserad på djupa kunskaper” kan innebära katederundervisning av en duktig pedagog, men det kan lika gärna betyda att elever, efter att först ha fått lära sig fakta, tämligen fritt får kasta sig ut på djupt vatten i sin kunskapsstörst.

Internationell skolforskning har de senaste tio åren kännetecknats av en förbättringsvilja och ett sökande efter de goda exemplens mönster. När vi lade fast vår skolpolitik för 15 år sedan fanns inte detta. Det är nu självklart dags att ta ett nytt grepp utifrån en förändrad värld. Att bjuda in internationella forskare, att tala med framåtsyftande skolledare, lärare och elever samt folktoppartistiska skolpolitiker vore nu rätt åtgärd.

En liberal skolpolitik går i takt med sin samtid, pekar ut vägen framåt och kännetecknas inte av en kravhysteri på detaljnivå utan fokuserar på de viktigaste kraven – i skolan ska eleverna tillägna sig kunskap, lära sig samhällets värderingar och växa som människor!

D9. Tillåt särskilt stöd i mindre grupper

Magnus Liljegren, Stockholm, Susanne Bäckman, Bromölla, Mathias Lindow, Österåker, Björn Ljung, Stockholm, Amira Roula, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att det ska vara möjligt att ge stöd till barn med särskilda behov i mindre grupper

Barn med särskilda behov behöver ofta gå i mindre grupper i skolan. I dag driver Skolinspektionen på att sådana läggs ned, och att barn med funktionsnedsättning som AST och ADHD i stället ska få hjälp i sin klass.

Helt säkert behöver skolan bli mer inkluderande och denna ambition är lätt att sympatisera med och därför ska också ett slutligt mål alltid vara att arbeta för inkludering. Detta betyder dock inte att man kan bortse från det faktum att många barn under perioder eller i vissa situationer behöver mer uppmärksamhet och mindre störande moment i en mindre grupp.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Skolinspektionens egen granskning från 2014 visade att dessa mindre grupper höll god kvalitet, ledde till ökad närvaro, fler betyg och att eleverna gick ifrån en kaosartad till en fungerande skolgång. Då dessa resultat gick tvärs emot Skolinspektionens förväntningar drogs slutsatsen att grupperna i och för sig fyllde sitt syfte men att de ändå var dåliga eftersom de riskerade att bli permanenta.

Därför har Skolinspektionen nu satt stopp för denna undervisningsform då man hårdnackat hävdar att barn inte får skiljas från sin klass och att allt stöd ska ges i klassrummet. Hur illa detta fungerar finns otaliga vittnesmål om, och även om barn med särskilda behov har rätt till stöd är det naivt att tro att den hjälpen exempelvis skulle räcka till fem speciallärare i fem klasser i stället för en speciallärare för fem elever. Dessutom är speciallärare en bristvara i dagens skola vilket ytterligare försvårar möjligheterna till stöd. Resultatet har blivit kaos i många klassrum runt om i Sverige.

När hjälpen inte når fram blir den konkreta situationen förödande för många barn, med icke-fungerande stöd till barnet och icke-fungerande verksamhet i klassrummet.

Konsekvenserna för elever med funktionsnedsättningar är förödande, oacceptabla och förnedrande. Men för många andra elever i dessa klasser blir konsekvenserna också kännbara då ordning, stöd och kunskapsinhämtning blir lidande. Ytterligare en aspekt är att föräldrar tvingas anmäla uteblivet stöd till Skolinspektionen och därmed bli ”skolans fiende”, en förödmjukande process för alla inblandade.

För lärare som hamnar i en situation där utagerande elever tvingas kvar i klassrummet blir detta mycket påfrestande och Skolinspektionen driver nu två fall där lärare korrigerat elever genom att ingripa fysiskt. Det är aldrig försvarbart att använda våld men det är viktigt att söka förklaringar. En lärare som lämnas med en klass i uppror, där utagerande elever inte får skiljas från klassen och där stödet från skolan är otillräckligt eller obefintligt är satt under väldigt stark press. Vi betvivlar inte att Skolinspektionen vill väl men här har man hamnat helt snett och bidrar snarare till att skapa kaosartade situationer runt om i skolsverige.

Inkludering som genomförd skolform befinner sig fortfarande på experimentstadiet och det ligger nära till hands att avfärda den som ytterligare en pedagogisk modenyck. Verkligheten kräver en helt annan pragmatism.

Gör därför om och gör rätt! Låt varje rektor och skola själv få utforma det stöd som barn med särskilda behov har rätt till – även i mindre grupper.

D10. Nej till konfessionella inslag i skolan med offentlig huvudman

Ingemund Hägg, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att skollagens kapitel 1, paragraf 6 får en lydelse där andra stycket i paragrafen utgår

Det är angeläget att paragrafen får lydelsen ”Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell”. Punkt slut, utan tillägg i ett andra stycke. Det tillägg om ”enstaka konfessionella inslag” som införts strider mot liberalismens princip om att staten ska vara sekulär, det vill säga neutral i förhållande till religioner och andra livsåskådningar. Att det 2015 har tagits ett steg tillbaka i ett långsiktigt reformarbete för att uppnå mer av sekulär stat är beklagligt. Att hävda att staten ändå inte är helt sekulär, vilket tyvärr är korrekt, är ingen ursäkt för att gå i fel riktning.

Den andra princip som glöms bort eller i alla fall marginaliseras när man anser att konfessionella inslag ska in i skolan är insikten om att civilsamhället är ett fundamentalt och nödvändigt inslag i ett öppet liberalt samhälle. I civilsamhället kan individer organisera sig, verka, delta i det offentliga samtalet. Det gäller också trossamfund. Att hävda att det ska ingå i statens verksamhet – i skolan – att trossamfund ska kunna medverka med konfessionella aktiviteter visar på brist på respekt för samfunden. De behöver inte staten (skolan) som forum för att framföra sina budskap. Det handlar ju faktiskt om levande och självständiga samfund med stort spelrum i civilsamhället. De klarar sig bra utan statligt bistånd med plats i skolans utbildning.

Det finns för trossamfund alla möjligheter att i civilsamhället inbjuda skolelever, föräldrar och skolpersonal till sina aktiviteter och traditioner på sina egna villkor. En helt annan sak är att det antagligen behövs en utveckling av skolans undervisning om religioner.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

D11. Skolavslutning utan religion*Eva Bremer, Boxholm, Björn Brändewall, Kalmar***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet i liberal anda verkar för att skolavslutningen ska inkludera alla
2. att Folkpartiet slutar agera som om vi fortfarande hade en statskyrka

Hur kan ett liberalt parti hävda att ”Det är frivilligt att vara med på skolavslutningen”? Det är att exkludera vissa elever. Skolavslutningen ska vara till för alla som efter ett fullgjort läsår ska gå på sommarlov. Alla ska vara inkluderade! Alla ska vara välkomna, men inte i en kristen anda med en präst som deltar, utan i en liberal anda där individen räknas och inte gamla traditioner.

Av praktiska skäl kanske kyrkan som lokal är ett bra alternativ, men då ska kyrkan hyras som vilken lokal som helst.

Även om det finns en gammal kristen tradition inom Folkpartiet, måste vi kunna se bortom detta. Vi lever i ett samhälle med många religioner, med tanke- och religionsfrihet. Då ska vi verka för en sekulär skolavslutning som inkluderar alla, i liberal anda.

D12. Skolavslutningar ska vara helt utan konfessionella inslag*Lennart Ledin, Östersund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för att den svenska staten ska vara religiöst neutral i den mening som framhålls i motionen. Skolavslutningar i kyrkan ska vara tillåtna men helt utan konfessionella inslag. Företrädare för någon trosinriktning ska därför inte tillåtas framträda eller delta i skolavslutningar

I den skollag som Folkpartiet medverkat till liksom i vårt partiprogram slås fast att Skolan ska vara ickekonfessionell. Undervisningen ska vara öppen för alla och ickekonfessionell.

Skolavslutningar i kyrkan liksom att sjunga ”Den blomstertid nu kommer” anses av många vara är en kulturell tradition och inte en del av undervisningen och således inte strida mot lagen. Även om sången är en psalm vilket kanske inte många vet och att kyrkan har ett kristet ursprung synes inte störa de flesta inklusive flertalet föräldrar och barn med annan religion och etnisk bakgrund. För övrigt sjunger man på avslutningarna ofta flera sånger ur den svenska vis- och sångtraditionen i övrigt.

Även om andra mer neutrala lokaler är att föredra så bör skolavslutningar i kyrkan kunna ske. En förutsättning är självklart att kyrkan i detta sammanhang endast används som samlingslokal samt att inte någon präst eller motsvarande oavsett trosinriktning framträder eller deltar i skolavslutningen. Det ska vara skolan som är huvudman och därmed rektor eller annan företrädare för skolan som leder avslutningen. Jag delar den nyss beskrivna tolkningen av skolagen och är bekymrad över att Folkpartiet medverkar i det förslag som alliansen lagt fram om att det också ska vara tillåtet med ”enstaka konfessionella inslag”.

Som liberaler framhåller vi med emfas att vi står upp för den enskilde medborgaren i kontrast till dem som i första hand ser sig som representanter för en viss samhällsklass, livsåskådning eller uppfattning om hur livet ska levas. Det är då angeläget att vi också ser till att staten i dess olika skepnader, regering, riksdag, polisen, skolan osv. är neutrala i livsåskådningsfrågor. Man kan därför självklart inte tillåta enstaka konfessionella inslag vid skolavslutningarna.

Det finns således ett tungt principiellt intresse av att Sverige befäster sin sekulära profil. Den svenska staten ska enligt min mening vara religiöst neutral. Kristendomen ska inte tillåtas att inneha en särställning i förhållande till andra religioner i Sverige såsom Sverigedemokraterna vill.

D13. En religionsneutral värdegrund för svensk skola*Magnus Liljegren, Stockholm, Amira Roula, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet verkar för en ny utredning av skolans värdegrund
2. att Folkpartiet verkar för en svensk skola med ett tydligt kunskapsuppdrag som vilar på en religionsneutral värdegrund, bejakar jämställdhet och en humanistisk livsåskådning
3. att Folkpartiet verkar för att konfessionella skolor förbjuds i svenskt skolsystem

”Inför totalt stopp för nya religiösa friskolor” var titeln på en artikel som fyra framstående liberaler, inklusive Jan Björklund, skrev på DN Debatt 2005. Vid denna tid var det religiösa

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

friskolor som var det skolpolitiska ämnet för dagen, innan diskussionen om vinster i välfärden helt tog över debattutrymmet. Folkpartiet intog då en tydlig ståndpunkt som villkorade konfessionella friskolor med krav på att de grundläggande och demokratiska värderingar som utgör skolans värdegrund utan inskränkningar måste följas även av fristående skolor med konfessionell inriktning.

I artikeln talas om de splittrade liberalerna, i konflikt mellan å ena sidan de religiösa samfundens rätt att starta friskolor och å andra sidan barns rätt att gå i skolor som respekterar den värdegrund som anges i skollag och läroplaner.

I artikeln refereras också till Lars Leijonborg som redan 1992 skrev: ”Skolor som står för helt andra värderingar än de som bär upp vårt samhälle kan naturligtvis inte förenas med skolpliktens och folkskolans princip. ”Så långt allt gott. Men utvecklingen sedan 2005 har dock inte varit positiv för dem som värnar den sekulära skolan. En nyligen genomförd kartläggning av Dagens Samhälle visar att problemen med slutna skolor som drivs av religiösa samfund som Plymouthbröderna och islamistiska skolor finns kvar. Ingenting har hänt. Snarare är det så att de konfessionella skolorna är i stark tillväxt vilket är oroande då det riskerar att leda till ökad segregation i samhället och att elever i dessa skolor inte kommer i åtnjutande av de livschanser de har rätt till.

Kunskaper, färdigheter och relationer skapar individens möjlighet till frihet och ett självständigt liv. En stark kunskapsbas är en förutsättning för jämställdhet mellan könen och förståelse mellan olika kulturer. Vidare är det en grundförutsättning för en fungerande integration i Sverige.

Den velande linje Folkpartiet valt är i längden inte hållbar, förr eller senare krävs att partiet tar ställning för individen/barnet eller för de religiösa samfundet. Det borde vara ett enkelt val.

Grundlagen är tydlig med att alla som fullgör en offentlig uppgift, vilket alltså inkluderar friskolor, har att iakttä principerna om allas likhet inför lagen, opartiskhet och saklighet. Det faller på sin egen orimlighet att en skola som vilar på en specifik religiös uppfattning skulle kunna förhålla sig opartiskt och sakligt till elever som bekänner sig till andra livsåskådningar eller kunna på lika villkor, opartiskt och sakligt ge eleverna kunskaper om andra religioner i sin undervisning.

Friskolereformen och valfriheten har fört mycket gott med sig och det finns många skäl att fortsätta att bejaka den. Men det fria valet bör ändå begränsas till skolor som tydligt bejakar jämställdhet, en religionsneutral värdegrund och en humanistisk livsåskådning. Som liberal tvingas man väga olika friheter mot varandra. Begränsningar som kan upplevas som dåliga för ett intresse, men som krävs för att skapa ett samhälle som kan hålla ihop och bidra till respekt mellan människor med olika bakgrund, bör betraktas som acceptabla.

Ett liberalt parti måste värna individens/barnets rätt att bilda sig en egen uppfattning, att slippa politisk eller religiös indoktrinering, detta måste gå före föräldrars önskemål om en konfessionell inriktning på skolverksamheten.

Därför bör Folkpartiet verka för att återigen utreda vilken värdegrund som den svenska skolan ska bygga på.

D14. Syftet med betyg

Björn Brändewall, Kalmar; Eva Bremer, Boxholm, Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Skollagens paragrafer om betygssättning även ska ange syftet med betyg

När effekterna av betyg i skolan granskas finner man både positiva och negativa effekter. Vetenskapsrådet i rapporten ”Forskning och skola i samverkan” gick igenom tusentals studier, men fann att det bara var tre (3) stycken som höll måttet vad gäller urval och metodik. Av dessa drog de dock slutsatsen att yngre elever påverkas mer negativt än positivt av betyg, men att det berodde på att de inte hade erfarenhet av bedömning över huvud taget. Med mer erfarenhet försvinner de negativa effekterna medan de positiva kvarstår.

De negativa effekter som ändå finns med betygssättning kan alltså sannolikt förklaras med att eleverna inte fått syftet förklarad för sig från början. (Eller inte har fått vänja sig vid bedömning tidigare.) Det borde i sin tur bero på att det är så öppet för tolkningar om vad betyg egentligen ska användas till. Fördomar och nidbilder frodas, och lärarutbildningen har sällan gett lärarstudenter god information om detta.

Det handlar inte om att mäta elevens människovärde, utan vad hen har lärt sig. Det ska inte syfta till att jämföra elever med varandra, utan till att visa var den enskilde eleven är i syfte att

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

hen ska kunna bli bättre. Huruvida läraren förklarar betygen på det ena eller det andra sättet spelar all roll i världen för elevernas motivation och prestation.

Skollagen säger dock inget om detta; den säger bara att betyg ska ges. För att börja vid roten till problemet så bör skollagen uttryckligen ange på ett konstruktivt sätt vad som är syftet med betyg, så att Skolverkets riktlinjer, lärarutbildningen och varenda rektor måste förhålla sig till detta.

D15. Slopa förslag på betyg från årskurs 4

Sophia Stureson, Nynäshamn, Eva Hartell, Nynäshamn, Daniel Adborn, Nynäshamn, Jessica Bagge, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska slopa förslaget att tidigarelägga betyg i svenska skolan

Vi yrkar att Folkpartiet Liberalerna lägger ner frågan om att tidigarelägga betyg i samtliga skolformer (grundskola, sameskola, specialskola samt grundsärskola) för att i stället fokusera på frågor kring bedömning och uppföljning, som ger resultat för elevers lärande. I den betygsforskning som finns i dag, ser man inga samband mellan tidiga betyg och bättre Pisa-resultat.

Det finns övertygande resultat från tidigare forskning som visar att lärarens främsta uppgift är att utgå från var eleverna befinner sig i sitt lärande och anpassa undervisningen därefter. Att följa upp elevernas kunskapsutveckling är viktigt, men man måste vara medveten om att det måste ske på olika nivåer i skolsystemet och i olika syfte. Menar man allvar med att vilja öka elevernas måluppfyllelse är det återkoppling som sker i realtid i undervisningen som ger resultat, s.k. formativ bedömning.

I OECD:s rapport från 2015 står ingenting att läsa gällande tidigare betyg kopplat till elevers kunskapsutveckling. Däremot belyser rapporten bl.a. att det är viktigt att ha tydliga förväntningar på elever och att bedömningen måste överensstämma med dessa förväntningar. Rapporten pekar även på vikten av formativ bedömning.

I enlighet med skrivningen i skollagen (2010:800) om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (kap. 1 5 §) yrkar vi härmed att Folkpartiet Liberalerna tar bort sänkt betygsålder i partiprogrammet. Detta är i enlighet med den av Vetenskapsrådet nyligen publicerade rapport "Betygens geografi – forskning om betyg och summativa bedömningar i Sverige och internationellt". Rapporten ger en översyn av forskningen kring betyg och summativa bedömningar i Sverige och internationellt, ger några rekommendationer och den första rekommendationen de kommer med är "Det finns tydliga resultat som åtminstone bör mana till försiktighet om att vidare sänka åldern för betyg." (Vetenskapsrådet, 2015, s. 8)

Det faktum att forskningen inte kan påvisa några samband mellan betyg och goda skolresultat är ett starkt argument, att som Sveriges ledande skolparti inte yrka på sänkt ålder för betyg. Vi finner att ovanstående sammanställning stärker yrkandet att Folkpartiet Liberalerna, skolans parti, ska slopa frågan om tidigare betyg i sitt partiprogram. Folkpartiet Liberalerna måste utgå ifrån forskning gällande skolfrågor för att dels leva upp till skollagen men också för att vara ett attraktivt parti för alla väljare. Att yrka på sänkt betygsålder trots att forskningen inte kan påvisa några positiva effekter anser vi vara felaktigt och kan leda till att väljare vänder sig ifrån partiet.

Folkpartiet Liberalerna har ett stort uppdrag att fortsätta verka för en kunskapsskola, där varje elevs kunskapsutveckling följs upp i realtid. Vi menar att Folkpartiet nu i enlighet med skollagens krav på utbildning som vilar på vetenskaplig grund och utifrån slutsatsen i Vetenskapsrådets rapport bör avstå från att yrka på att tidigarelägga betyg i svenska grundskolan.

D16. Felaktig tolkning vid betygssättning

Eva Bremer, Boxholm, Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna kraftfullt ska verka för att betygen sätts på ett korrekt och rättvist sätt
2. att Folkpartiet Liberalerna noggrant ska kontrollera Skolverkets riktlinjer för betygssättning, då intentionen med det nya betygssystemet inte kan ha varit att sänka och knäcka elever

Vår erfarenhet är tyvärr att många lärare feltolkat det nya betygssystemet och medvetet, eller förhoppningsvis omedvetet, sätter betyg endast efter det senaste provtillfället. Det kan finnas många skäl till att en elev som fått ett bra resultat på ett prov vid ett senare tillfälle misslyckas.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Inom matematik, NO- och SO-ämnena tas olika saker upp kapitel för kapitel. Om man då förstått det ena och fått ett bra provresultat, men har haft lite svårare för det andra, betyder ju inte det att man sänkt sig totalt sett. Dessutom kan man ha en dålig dag. Det måste vara tillåtet att ha en dålig dag! För flickor kan det handla om att ha fått mens just provdagen och det kan ha stor inverkan på resultatet. Man måste kunna ta hänsyn till att elever presterar olika vid olika tillfällen. Även lärare måste ju ha bättre respektive sämre dagar.

Vi har sett elever som fått A och B på flera prov i rad och som haft en dålig dag på det sista provet och fått E. Då sätter läraren E som slutbetyg.

Vi förutsätter att detta inte var lagstiftarens intention att det nya betygssystemet skulle sänka och knäcka elever. Det är inte konstigt att svenska elever mår dåligt på grund av det nya betygssystemet när lärarna tolkar det på det sättet. Folkpartiet har ett stort ansvar i betygsfrågan och måste därför ta ett stort ansvar i att se till att det tolkas korrekt. Då slipper vi förhoppningsvis en stor del av kritiken mot både betyg i sig och mot det nya betygssystemet.

D17. Återinför ämnesbetyg på gymnasiet

Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm, Håkan Friberg, Lund, Ewa Bergman, Danderyd, Helena Sjöberg, Sandviken, Ingvar Svensson, Landskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för ett återinförande av ämnesbetygen på gymnasiet

På dagens gymnasium styckas ämnena upp i småbitar. Elever läser – och får betyg i – flera olika avslutade kurser även om de följer ämnet under flera år. Ett färdighetsämne som svenska studerar eleven i tre år, men det delas upp i tre årslånga delkurser som var och en avslutas och där alla betygen påverkar det slutliga betygsmedelvärdet. Det gäller även orienteringsämnena som samhällskunskap där såväl entermens- som tvåtermiskurser förekommer.

Många ämnesplaner rymmer ett vitt centralt innehåll med flera olika delmoment och många, ofta nya och svåra begrepp för eleverna. Medan första året är tänkt att ge eleverna de grundläggande kunskaperna, är fortsättningskurserna tänkta att fördjupa och befästa dessa kunskaper, vilket också lämnar större frihet åt lärare och elever att utforma och anpassa innehållet. Det är ofta inte förrän i fördjupningarna det går att se hur bra en elev tagit till sig stoffet.

Kursindelningen hindrar planering och progression i lärandet, samt ger missvisande betyg.

Den konstlade uppstyckningen av ämnena i kurser och den förtida betygsättningen medför flera problem. Att kurserna avslutas efter en termin alternativt ett läsår försvårar en lämplig planering, och den sönderstyckade kursplanen ökar risken för ytinläring. En längre planeringsperiod skulle möjliggöra en mer integrerad planering, där tidigare förvärvade kunskaper befästs och fördjupas i stället för att glömmas bort så snart kursprovet är över.

Att betyg sätts långt innan ämnet är färdigstuderat, gör att det inte finns utrymme för tillräcklig progression i lärandet i förhållande till de betyg som sätts. Eleverna hinner helt enkelt inte nå fram till den mer komplexa förståelsen i ett ämne, hinner inte tillgodogöra sig och visa upp den kunskap som krävs för de högre betygsstegen. En annan konsekvens är att vi i betygen premierar fel. Det blir en jämnhet i prestationen som belönas med högsta betyg, snarare än en djupare förståelse och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Det är först efter den sista avslutade kursen på gymnasiet man som lärare på ett rättvist sätt kan utläsa hur nyanserad och komplex kunskap eleven faktiskt har i det aktuella ämnet. I färdighetsämnena som språk blir detta särskilt tydligt. Kursindelningen skapar onödig stress och merarbete.

Att meritvärdesgrundande betyg ska sättas flera gånger under den tid ämnet läses tvingar också fram ett större antal prov och bedömningstillfällen. Detta ökar den stress som i dag plågar och skadar både elever och lärare. Ämnesbetyg skulle göra det möjligt att minska den stressen, samtidigt som möjligheterna att fånga upp elever med stödbehov skulle finnas kvar.

Inför ämnesbetyg för en djupare inläring och uppföljning.

Vi i Liberala Lärare menar att uppstyckningen av ämnena i kurser hämmar en djupare inläring, skapar orättvisa förutsättningar för betygsättningen och ökar stressen för både elever och lärare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D18. Likvärdig skola för alla*Leena Lindasdotter, Trollhättan***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** vi i Folkpartiet tänker nya tankar om kunskap och vad det är för nånting, och arbetar för att förstatliga den svenska skolan för att garantera en likvärdig utbildning för alla, också för dom eleverna som har nåt annat modersmål än svenska

Det är inte bara i Sverige utan också i mitt gamla hemland Finland som debatten varit het om den senaste Pisa-undersökningen. Också där har grundskoleelevernas kunskaper i läsning, skrivning och matematik blivit sämre.

Men inte ett ögonblick har jag känt nån sorg över dom resultaten därför att vi i Pisa på samma sätt som i högskoleprovet mäter elevers/studenters detaljkunskaper, inte deras förmåga att sätta sina kunskaper i ett större sammanhang.

I snart tvåhundra år har vi både i den svenska och finska skolan nästan enbart utvecklat barnens förnuftsintelligens, inte deras känslointelligens. En förmåga som inte går att mäta.

Så här beskriver den amerikanska psykologen och vetenskapsjournalisten Daniel Goleman i sin bok "Känslointelligens – begåvningsens hela bild" den känslointelligenta människan:

"Den känslointelligenta människan är 'du' med sina känslor, antingen det handlar om hatet, kärleken, sorgen, rädslan, skammen, skulden eller lyckan. Den känslointelligenta människan känner sina känslor och känner igen också andras känslor. Hon är samspelets mästare i sitt arbete, i sin familj, i vänskapsrelationerna och i kärleken."

Jag tror som Daniel i sin bok, att om vi alla utvecklade vår känslointelligens skulle det vara gott att leva i världen. Att det inte skulle finnas våld, krig och skilsmässor. Inte heller mobbning i skolan och på arbetsplatserna.

I Sverige kan vi vara glada och stolta över att dom unga i vårt digitala tidevarv varken gillar hierarkier eller auktoriteter utan värdesätter utmaningar och frihet. Att vi har elever som kanske är bäst i världen att själva söka kunskap och lärare som kanske är världsbäst i att lära sina elever att värdera och ifrågasätta den kunskapen.

D19. Reformera skolan*Anders Bodin, Trollhättan, Rita Paulsson Svensson, Trollhättan***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att förstatliga grundskolan
2. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att förstatliga gymnasieskolan
3. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att avskaffa friskolorna

Något parti måste ta ansvar för att lyfta fram alla våra begåvade barn och ungdomar, även inom andra områden än de idrottsliga. Alla begåvningar är viktiga att stimulera och något parti måste börja föra ut att det är skillnaderna mellan människor som är drivkraften i vår mänskliga utveckling. Ingen människa föddes likadan som någon annan människa och då ska man acceptera och främja de enskilda behoven hos en elev. Vissa elever kanske ska gå andra vägar genom den traditionella utbildningen än andra. Hur anpassar vi den svenska skolan till det faktum att exempelvis Indien varje år utexaminerar lika många studenter med MVG rakt igenom som Sveriges totala mängd utexaminerade studenter samma år? Det är skillnad på procenten när vi pratar befolkning på 9 miljoner jämfört med 1 miljard.

Hur ska vi kunna locka spännande företag hit om det inte finns en kunskapsbas att utnyttja? Kanske är friskolorna inte ett framtida alternativ om de bidrar till segregeringen av samhället? Kanske ska grundskolan eller gymnasieskolan drivas av staten? Är ett tillåtande av friskolorna samtidigt ett erkännande av den kommunala skolans misslyckande så bör man överväga alternativet att ta bort friskolorna i och med ett förstatligande av skolväsendet. Även dessa frågor måste förankras på riksnivå mellan partierna för skapa en långsiktigt hållbar lösning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D20. En ny skola för tvåtusenålet*Leena Lindasdotter, Trollhättan***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** vi i Folkpartiet arbetar för en talspråksskola där våra elever tillsammans med sina lärare lär sej för livet och vad det är att vara människa i vår ständigt föränderliga värld

Alla har vi ett modersmål, spraket där alla våra känslor finns. För dom flesta av oss är det talet. För dom döva är det teckenspråket. För mitt autistiska barnbarn Johanna är det hennes bilder där hon med all sin känsla berättar om sina tankar.

Min största dröm efter trettio år som modersmållärare för dom sverigefinska eleverna i Trollhättan är en talspråksskola där alla våra modersmål får leva och har samma värde. Där våra barn får lära sej på det språket som dom kan bäst.

I min drömskola finns inga elever med läs- och skrivsvårigheter. Alla lärare talar ju själva sina elevers modersmål eller kan tolka deras tecken och bilder.

I min drömskola har skriftspråket, det medeltida latinet fått sparken. Där har vi ju lärare som lika bra som Barack Obama behärskar den dynamiken som finns i det känsloladdade talet. I min drömskola har vi lärare som är lika fascinerande berättare som Herman Lindqvist som under många år var historielärare för kronprinsessan Victoria.

I lärarutbildningen är det viktigaste ämnet retoriken, konsten att tala som Sokrates för två och ett halvt tusen år sen på Athens gator och torg där han ställde öppna frågor till sina elever, delade med sej av sin visdom som muntligt gick vidare från generation till generation.

Därför är det dags att vi i Folkpartiet tänker nya tankar om den svenska skolan. Det viktigaste i lärandet är inte dom faktakunskaperna som vi mäter med Pisa-undersökningar och högskoleprov utan arbetet med att utveckla våra barns och ungas fantasi och deras förmåga att tänka själva.

Om vikten att drömma framtidens drömmar nu har Thord Wallén skrivit så här kloka tankar:

”drömmar måste drömmas nu / som vill bli sanna en gång / önskningar önskas nu / iver och tålmod ska bära dom fram / om körsbärstrådet inte drömde om sin blomning / skulle frukten aldrig mogna.”

D21. Möjlighet att kringgå Las inom skola med Salsa som styrmått*Folkpartiet Liberalerna Österåker, Jenny Nordström, Österåker***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** förvaltningschefer samt pedagogiska ledare inom skolan ska kunna matcha Salsa med passande lärare för olika typer av elevgrupper, utan att behöva styras av Las
2. **att** pedagogiskt utmanande elevgrupper eller grupper med en fördel enligt Salsa ska ha rätt till skickliga och passande pedagogiska ledare för just den gruppen
3. **att** kartläggningar och behovsanalyser med Salsa som stödmått ska vara tillräckligt för att kringgå Las

Mellan år 2009 och 2012 har Sverige dalat i Pisa-mätningar, från plats 22 till plats 28 inom OECD. Svenska 15-åriga elever presterar sämre än jämnårigt genomsnittet i andra deltagande länder inom samtliga ämnesområden. Bristande är elevernas förmåga att tillämpa matematik för att lösa problem, applicera och förstå naturvetenskapliga teorier, modeller och begrepp, tolka, bedöma och kommentera texter med naturvetenskapligt innehåll liksom reflektera över, tolka och bedöma texter generellt. I en globaliserad värld med ett ständigt informationsflöde är det just dessa egenskaper som blir viktiga i framtiden och därför angelägna att förbättra.

Folkpartiet har drivit igenom stora förändringar inom svensk skola. Förändringarna har satt större fokus på kunskap, bedömning och betyg och lagt kraft vid läraryrket som profession, där karriärtjänster inrättats som en del. Ledarskapet inom skolan blir alltmer viktigt, goda ledare kan få med sig individen och gruppen mot ett bestämt och tydligt mätbart mål. Läraryrket är i en förändringsprocess och bollen har satts i rullning. Resultaten 2012 visar dock att förändring inom skolan tar tid. Implementering av nya styrdokument, ökad kunskapsfokus, förändringar inom läraryrket samt rekrytering av nya blivande lärare till lärarutbildningen ger förändring på sikt. För att ge resultatutvecklingen bättre förutsättningar krävs nu ytterligare krafttag i lärarkåren som kan utföras direkt ute på skolorna.

För att skapa en mer mångfasetterad bild av betygsresultaten har Skolverket utvecklat Salsa (Skolverkets arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser). Analysverktyget Salsa presenterar skolors resultat av slutbetygen i årskurs 9 efter att viss hänsyn tagits till variabler i elevsammansättningen som skolan ej kunnat påverka. Det är variabler så som föräldrarnas utbildnings-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

nivå och fördelningen pojkar/flickor samt andelen nyinvandrade elever, dvs. andelen elever som kommit till Sverige under de senaste fyra åren, som utgör bakgrundsfaktorerna i Salsa. Störst betydelse för resultatet i modellen har föräldrars utbildningsnivå. Barn och ungdomar bär enligt Salsa på olika typer av faktorer som påverkar deras skolresultat, men som de inte själva kan styra över. Att ta större hänsyn till dessa faktorer och arbeta för att överbygga dessa är att ge större frihet till den enskilda individen.

På DN Debatt den 29 april 2015 skriver Karin Svanborg Sjövall, vd på den liberala tankesmedjan Timbro, att ”50 svenska skolor tillåts att underprestera år efter år”. Fem åtgärder skulle enligt skribenten öka chansen att vända utvecklingen, och en av dessa är att införa undantag i Las så att skolor får möjlighet att rekrytera skolpersonal baserat på skicklighet snarare än anställningstid. Skicklighet borde i sin tur kunna matchas med Salsa så att alla elever, oberoende av bakgrund, får likvärdiga förutsättningar att utvecklas till sin fulla potential inom svensk skola.

Lärares och rektorers villkor

D22. Låt fler få möjlighet att läsa till rektor

Christina Örnebjär, Kumla, Eva Bremer, Boxholm, Göran Hellmalm, Ekerö, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Pär Löfstrand, Östersund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna uttalar som sin mening att rektorsutbildningen öppnas upp även för den som inte redan har en anställning som skolledare

Folkpartiet och Alliansregeringen införde en mycket välkommen utbildning för rektorer. Tidigare räckte det att en person hade ”viss pedagogisk insikt” för att anses lämplig som rektor. I dag är utbildningen obligatorisk för rektorer som är anställda efter den 15 mars 2010 och som inte gått en äldre statlig rektorsutbildning. Nyanställda rektorer måste börja utbildningen inom ett år. Utbildningen är 30 högskolepoäng och löper under tre år och vänder sig till rektorer, biträdande rektorer och förskolechefer.

Nackdelen med upplägget på rektorsutbildningen är att den nytillträdde rektorn förutom att vara en god pedagogisk ledare på sin nya arbetsplats också ska läsa ett treårigt program på högskolenivå. Högskolorna själva anger att de räknar med att det avsätts ungefär en dag i veckan för studier. Både lärare och rektorer vittnar om problemen detta för med sig i form av en splittrad ledare som självklart inte kan befinna sig på flera platser samtidigt.

Många rektorer har dessutom mer än en skola under sig. Då omsättning på skolledare på sina håll är stor riskerar skolor att inte ha en rektor på heltid under överskådlig framtid. Samtidigt ska påpekas att skolledarna också vittnar om det positiva i att möta andra i samma situation och kunna diskutera det vardagliga arbetet.

I dag krävs att du har en anställning för att få gå rektorsutbildningen. Det som finns i övrigt är kortare kurser om 7,5 högskolepoäng. Som lärare eller förskollärare finns få karriärmöjligheter, särskilt som de av förra regeringen tillsatta karriärtjänsterna nu får kraftigt försämrade förutsättningar. För många skulle en skolledartjänst kunna vara tänkbar men de flesta vill veta vad de ger sig in på innan de gör så.

Att öppna upp rektorsutbildningen även för dem som i dag inte är anställning som rektor skulle ge fler möjlighet att få en insikt i vad det innebär att vara rektor. Detta kan förhoppningsvis också leda till att fler stannar kvar i yrket när de väl börjat. Samtidigt utökas rekryteringsbasen. För att vinsten för rektorerna med att direkt kunna implementera sina nya kunskaper kan givetvis parallella spår vara nödvändiga, ett för dem med anställning och ett annat för dem som funderar på att ge sig in på banan.

Att rekrytera skolledare är tyvärr inte lätt. För att underlätta rekryteringen av skolledare bör utbildningen öppnas upp även för den som inte redan är anställd som rektor.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

D23. Lärarutbildning för små skolor*Lennart Rohdin, Norrtälje***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att det inom ramen för grundskolans lärarutbildning införs möjligheter till en utbildningsgren med särskild inriktning på undervisning i små skolor

Läraren är A och O i en väl fungerande skola. Många års försummelser gör att tillgången på kvalificerade lärare under överskådlig tid kommer att vara begränsad och en betydande akilleshäl i många av landets skolor.

Den demografiska utvecklingen gör att elevunderlaget i många små skolor på landsbygd och i glesbygd åtminstone inte kommer att vända rejält uppåt. Trots ofta långa skolskjutsresor väljer många kommuner att lägga ned vad man kallar ”små skolor”. Inte sällan anförsvårigheter att upprätthålla en god utbildningskvalitet. Stordrift och centralisering har varit några av de tyngsta drivkrafterna i det moderna välfärds-Sveriges framväxt. Det är ingen naturlag, men Sverige har nog gått längre i detta avseende än de flesta jämförbara länder. Det är en fråga om politisk vilja.

Innan grundskolans införande på 1960-talet var det rätt vanligt på många håll i landet med s.k. B-skolform. Det innebar att elever från flera årsklasser undervisades av samma lärare i samma klassrum. Var det en ”sämre” skolform?

Trots att man på den tiden inte hade tillgång till modern It-teknik och andra tekniska pedagogiska hjälpmedel, gick många elever från dessa skolor i konkurrens med elever från ”större” skolor vidare till både realskola, gymnasieskola och universitet. Inte så få av dem nådde framskjutna positioner i det framväxande välfärds-Sverige. Storleken på skola kan således knappast i sig vara avgörande för en väl fungerande skolutbildning.

Med dagens lärarutbildning kan säkert många lärare känna sig utlämnade utan att kunna luta sig tillbaka i ett kollegialt lärar-team. Då det sällan är lärarna på små skolor som efterlyser skolnedläggning och större skolor, finns det nog rätt många lärare även i dag som kan tänka sig att undervisa i små skolor. Men det finns säkert det som kan göras för att stötta lärare i små skolor. Moderna tekniska hjälpmedel kan bidra. Också regelbundet erfarenhetsutbyte mellan lärare i olika små skolor – även över kommun- och länsgräns. Det kräver egentligen bara lite mer kreativitet från berörda skolledares sida. Varför inte förstelärare och lärarteam för lärare från olika små skolor för de behov som kan finnas?

Inom hälso- och sjukvården har man utvecklat ett särskilt glesbygdsmedicinskt samarbete för att hantera motsvarande förhållanden med gleshet och långa avstånd. Förebilden finns t.ex. i norra Norge. Små skolor på Grönland lär vara de mest IT-intensiva skolorna i världen.

För att klara behovet av lärare till de små skolor som kommer att finnas också framöver och till de som i dag hotas av nedläggning, skulle en särskild småskolepedagogisk inriktning inom lärarutbildningen kunna införas.

Ingen lärare ska mot sin vilja tvingas undervisa i en skola utan eller med få kollegor. Det finns däremot ingen anledning att tro att det inte skulle finnas många potentiella lärare som gärna skaffade sig ökad kompetens att undervisa också i små skolor. En sådan utbildning ska givetvis inte hindra tjänstgöring också i större skolor.

D24. Legitimation till nyexaminerade lärare*Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Folkpartiet Liberalerna Oxelösund, Regina Fröberg, Oxelösund, Ewa Bergman, Danderyd, Solweig Ericsson-Kurg, Oxelösund m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för att lärarlegitimation ska delges automatiskt i och med godkänd examen från en fullförd lärarutbildning

I dag måste en nyexaminerad lärare personligen ansöka om lärarlegitimation från Skolverket. I skrivande stund är handläggningstiden för lärarlegitimation 9–12 månader. Detta innebär att nyexaminerade lärare som innefattar kompetensen för att arbeta i skolorna måste vänta 9–12 månader innan de kan börja arbeta, alternativt bli visstidsanställda under 9–12 månader då lärare utan legitimation inte får anställas tills vidare vilket också innebär en lägre lön för den visstidsanställda, i ett redan underbetalt yrke. Detta skapar onödigt pappersarbete för Skolverket och skapar osäkerhet och otrygghet hos den nyexaminerade under sin första tid i arbetslivet samt en lägre ekonomisk stabilitet.

Vi har i Sverige ett stort behov av kompetenta och utbildade lärare i våra skolor och det är en stor förlust för skolorna och eleverna att gå miste en tid med en utbildad lärare. Om vi inför legitimation automatiskt med en godkänd examen sparar vi på administrativt arbete hos Skolverket,

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

ger de nyexaminerade lärarna en trygg och stabil start i sitt nya yrke och kan snabbare åtgärda bristen av utbildade lärare i Sveriges skolor.

Vi måste kunna lita på att en godkänd, fullförd lärarutbildning innebär att den som genomgått utbildningen har den rätta kompetensen. Det är orimligt att en nyexaminerad lärare ska vänta 9–12 månader till att få den anställning och lön som den förtjänar.

D25. Prestationsbaserad lärarlön

Anders Bodin, Trollhättan, Rita Paulsson Svensson, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för prestationsbaserad lönesättning för lärare

Vill vi i grunden förbättra våra barns resultat i skolan så måste de få en högre kvalitet på sitt lärande. Folkpartiets nuvarande idéer kring karriärtjänster, förstelärare och förstatligande av skolan räcker en bit på vägen men kanske inte ända fram. Dessa åtgärder kommer säkert att förenkla lärarnas arbete och den högre lönen kommer troligen att skapa ett ”generellt” sug till läraryrket. Men om vår målsättning är att Sverige ska vara landet som lyckats vända den negativa utbildningstrenden till en i världsklass så måste man våga prova nya idéer.

Med en prestationsbaserad lön där elevernas resultat på de nationella proven direkt återspeglar en relativt stor del av lärarens lön motiverar vi andra drivkrafter än till att endast vara högavlönad. Vi låter kreativitet och tävlingsinstinkterna utgöra en betydande del av drivkraften vilket kommer att gynna hela utbildningsväsendet.

Denna lösning är något som, i allra högsta grad, är motiverad och även praktiskt möjligt att genomföra i dagens Sverige i och med att den sneda lönesättningen någon gång ändå måste justeras. I och med att lösningen inte kommer att resultera i kortsiktiga resultat utan effekten kommer först efter tiotals år så måste idén förankras djupt inom politiken.

Således är detta är inte en enpartifråga och heller inte en valfråga som vi själva ska rida på. Det är en fråga som gäller våra barns framtid och vårt lands möjligheter att konkurrera på den allt mer globala arbetsmarknaden. Folkpartiet kan mycket väl agera gott föredöme och initiera ett partiöverskridande arbete med samtliga riksdagspartier i god tid innan kommande val.

Om 15 år ska andra länder titta åt vårt håll för att lära sig hur man bär sig åt att utföra en exemplarisk och flexibel utbildningspolitik som genererar resultat i världsklass.

Driftsformer, finansiering och valfrihet

D26. Skolpengen ska gå till kommunens elever

Roger Haddad, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att skollagen ändras så att en skolpeng inte kan skickas till andra kommuner eller län utan att avtal finns

Folkpartiet ska fortsätta värna elever och föräldrars möjlighet att välja eller byta skola. Det är viktigt att man kan välja skola som erbjuder en särskild inriktning och profil, eller som lockar för att de har duktiga lärare eller arbetsro och trygghet. Det är många faktorer som kan avgöra varför man vill byta skola.

Ett negativt inslag i dagens skollag är att vissa skolor, i synnerhet friskolor kan starta program och utbud på andra orter i andra län – men som finansieras av den skolpeng skolan får i värdkommunen. Detta innebär att en skolpeng som betalas ut för elev i en viss kommun faktiskt kan användas på ett annat ställe.

Folkpartiet måste utveckla sin skolpolitik och säkerställa att resurserna följer eleverna och att de i huvudsak går till skolverksamhet och lärare. Landsmötet bör besluta att partiet ska täppa till denna lucka i skollagen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D27. Dags för LOV i skola och förskola

Johan Enfeldt, Uppsala, Cecilia Elving, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm, Anna Manell, Uppsala, Lina Nordquist, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att förskola och skola inordnas i lagen om valfrihetssystem (LOV)

Valfriheten är här för att stanna. Vi har vant oss vid att välja vårdcentral, förskola, skola och hemtjänst. Rätten att välja är näst intill lika självklar som att vi gemensamt ska bidra till finansiering via skattsedeln.

Valfriheten är en direkt effekt av Folkpartipolitik. I Folkpartiets valanalys konstaterades ändå att vi förlorade debatten om välfärdsfrågorna. Partiföreträdare har pekat på att vi saknade svar i ”vinster-i-välfärden”-debatten. Vi tappade i opinionen i samband med John Bauer-koncernens konkurs 2013. Att valfriheten är här för att stanna innebär inte att systemen är fulländade. I stället för att vara systemförsvare kan vi bli systemförbättrare. Om vi inte agerar och åtgärdar de brister som finns så riskeras trovärdigheten i hela den valfrihetsreform som i grunden är bra.

En fråga är hur vi styr verksamheterna. Ytligt sett fungerar valfriheten i förskola och skola på samma sätt som i primärvården. Det råder etableringsfrihet för företagen och vi väljer själva vilken skola eller vårdcentral vi vill gå till. Alla verksamheter är reglerade i lag. Kanske är det likheterna som gör att de uppenbara skillnaderna så sällan uppmärksammas:

Landsting är enligt lag skyldiga att skriva avtal med privata utförare som driver vårdcentraler. Detta regleras i hälso- och sjukvårdslagen och i lagen om valfrihetssystem (LOV). För skola och förskola är det tvärtom. Där finns ingen avtalsrelation alls. Detta får stora konsekvenser.

Enligt LOV ska landstinget ta fram ett avtal som reglerar ersättning och villkor för vårdcentraler. Alla vårdcentraler skriver på samma avtal. I ett sådant ställs krav på relevanta faktorer som kompetens, utbildning, meddelarfrihet, underleverantörer och villkor för uppsägning om avtalet inte följs. Landstinget kan agera direkt om verksamheten missköts och någon bryter mot avtalet. Medborgaren kan gå till landstinget eller sin landstingspolitiker och kräva åtgärder om något fungerar dåligt. Detta oavsett om vårdcentralen drivs privat eller av landstinget. I sista hand kan medborgaren rösta på politiker som ändrar avtalet.

När det gäller skolor och förskolor fungerar det inte så. Här finns inga avtal och kommunens ansvar stannar vid att betala ut skolpeng och att se till att det finns plats för alla. Konsekvenserna av det är stora. I stället för ett avtal att hänvisa till blir det Skolinspektion och lagtolkning vid missförhållanden. Den medborgare som är missnöjd kan inte gå via den lokala politiken och kräva åtgärder om det handlar om en friskola. Det finns ingen anledning att hantera de två välfärdsområdena på så olika sätt och enligt vår uppfattning har lagen om valfrihetssystem (LOV) visat sig vara ett bra sätt att garantera kvalitet, valfrihet och etableringsrätt. Vi menar att LOV-systemet är överlägset den avtalslösa modell som tillämpas i skola och förskola. Kommunerna tillämpar dessutom i många fall redan LOV i hemtjänsten vilket gör att startsträckan kan göras kort.

D28. Tillåt riskkapitalbolag i skolan

Tommy Lundkvist, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla företag inklusive riskkapitalbolag ska vara tillåtna i skolan
2. att det inte ska vara krav på långsiktighet i skolan

Folkpartiets krav på att förbjuda riskkapitalbolag i skolan och att tvinga företagen att vara långsiktiga är ren populism. Det finns ingen forskning som stöder dessa krav. Riskkapitalbolagen är varken bättre eller sämre än andra företag på att driva skolor. Kravet på långsiktighet låter bra men är omöjligt att tillämpa i praktiken. Överlåt de populistiska förslagen till Vänsterpartiet och för en forskningsbaserad skolpolitik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

D29. Skolors resursfördelningsmodeller ska omfatta barn i behov av särskilt stöd*Ida Andersson, Kumla, Eva Bremer, Boxholm, Björn Brändewall, Kalmar, Mathias Lindow, Österåker, Kajsa Rosén, Kumla m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för att de kommunala resursfördelningsmodellerna ska omfatta barn i behov av särskilt stöd

Barn i behov av särskilt stöd är en växande grupp i Sveriges skolor. I skollagen framgår det tydligt att alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. De som lätt når de lägsta kunskapskraven ska också stimuleras för att nå längre. Om en elev riskerar att inte nå kunskapskraven, ska han eller hon snabbt få stöd i form av extra anpassningar.

I vissa skolor finns i dag resursfördelningsmodeller som till viss del baseras på det elevantal som finns på skolorna. Skolorna kan också få mer pengar från kommunen utifrån socioekonomiska faktorer, till exempel elever som har föräldrar med låg utbildningsbakgrund eller elever som har föräldrar med utländsk bakgrund. Däremot får inte alla skolor mer resurser till elever i behov av särskilt stöd. Detta på grund av att detta inte står med som en parameter i kommunens resursfördelningsmodell.

För de enskilda skolorna innebär detta att de får ta kostnaderna för de utökade resurserna inom de egna ekonomiska ramarna. Ibland går detta att lösa på ett bra sätt men på väldigt små skolenheter kan det vara svårt att möta de behov som finns inom ram eftersom ramen redan från början är liten.

I Täby kommun har man sett till att elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd ges ett tilläggsbelopp. Kostnaderna för stödet ska då vara direkt kopplat till en enskild elev och ha samband med elevens särskilda behov och förutsättningar för att kunna fullgöra sin skolgång. Tilläggsbeloppet kan t.ex. avse kostnader för tekniska hjälpmedel, assistent hjälp och anpassning av lokaler. Det kan också vara en fråga om stödåtgärder åt elever med stora inlärnings-svårigheter som beror på språkliga eller sociala faktorer. Det framgår också att tilläggsbeloppet endast ska avse ersättning för sådana extraordinära stödåtgärder som inte har koppling till den vanliga undervisningen.

En liknande modell eller ett liknande tilläggsbelopp borde finnas i alla Sveriges kommuner. Vi anser att det är viktigt att se över detta om Sveriges skolor ska kunna få goda och rimliga förutsättningar att leva upp till skollagens bestämmelser om särskilt stöd.

Förskola och barnomsorg**D30. Utöka den kommunala barnomsorgen***Louise Eklund, Skurup, Camilla Neptune, Skurup***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att den kommunala barnomsorgen utökas till att omfatta även barn under ett års ålder
2. att partiprogrammets kapitel 2.2.1. ändras så att meningen: "Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan från ett års ålder." byts ut mot: "Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan."

En jämställd arbetsmarknad är en tillgång inte bara för den enskilda arbetstagaren utan även för samhället i stort. Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden minskar dock signifikant i samband med familjebildande.

Alla riktade åtgärder till trots är det fortfarande kvinnor som tar ut lejonparten av föräldrale-digheten. Detta är en förlust inte bara för den kvinna som vill kombinera familjeliv med karriär utan även för samhället. Det är inte ekonomiskt försvarbart att Sveriges kvinnor hålls utanför arbetslivet i långa perioder.

Folkpartiets respons till denna ojämlikhet har varit att införa pappamånader. En kompletterande liberal politik skulle kunna vara att verka för en utökad kommunal barnomsorg där även barn yngre än 12 månader togs emot. Enligt en sådan utökad barnomsorg skulle vårdnadshavare som studerar eller förvärvsarbetar ha rätt att placera sina barn i förskola även innan barnen fyllt ett år. Vad som utgör ett lämpligt startdatum får expertisen pröva men man skulle kunna tänka sig från 6 eller 9 månaders ålder.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Genom en sådan åtgärd skulle vi uppmuntra valfrihet och på ett effektivt sätt skapa förutsättningar för kvinnors kombinerande av yrkes- och familjeliv. Vi yrkar därför att texten i partiprogrammet ändras och att Folkpartiet verkar för att den kommunala barnomsorgen ska vara öppen även för barn under ett års ålder.

D31. Høj rätten att undervisas på förskolan till minst 30 timmar per vecka

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att alla barn över 2 års ålder får rätten att undervisas på förskolan i minst 30 timmar per vecka oavsett föräldrarnas situation

Gårdagens dagis med fokus på barnpassning har blivit dagens förskola med läroplan och fokus på barnens utveckling. Ändå finns regeln kvar att barn till hemmavarande förälder bara har rätt till undervisning på förskolan i maximalt 15 timmar per vecka. Begränsningen rymmer illa med förskolans utbildningsuppdrag. Speciellt en grupp barn får extra stora nackdelar av begränsningsregeln: barn där man hemma talar andra språk än svenska, ibland flera språk samtidigt, både mammas och pappas och kanske även engelska. Barnen behöver tiden på förskolan för att lära sig svenska.

Även ur ett annat perspektiv är begränsningen ologisk. Det sägs ofta att söka jobb är ett heltidsjobb. Men maximaltiden 15 timmar per vecka gäller ändå.

D32. Rätt till 30 timmar i förskolan

Cecilia Elving, Stockholm, Gulan Avcı, Stockholm, Ylva Mozis, Vallentuna, Maria Nilsson, Göteborg, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att alla kommuner ska erbjuda barn rätt till 30 timmar i förskolan per vecka oavsett föräldrarnas sysselsättningsgrad

Sedan 1998 regleras förskolan av skollagen och förskolan har i uppdrag att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Forskare menar att förskolan lägger grunden för både skolresultat och framtida klassresor. Ändå agerar de flesta kommuner som om förskolan bara är en institution för barnpassning.

Förskolans läroplan är utformad efter att barnen tillbringar "full tid" i förskolan. Men barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn har bara laglig rätt till 15 timmar i förskolan i veckan. Det faller på sin egen orimlighet att barn som bara är i förskolan tre timmar om dagen ska få del av allt innehåll samt ha samma möjligheter som andra barn. Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga får alltså inte likvärdiga möjligheter till utveckling och lärande som andra barn. Många av dessa barn upplever också ett utanförskap eftersom de inte får vara med på alla aktiviteter som kompisarna är med på och får svårare att vara en del av gruppen.

Särskilt allvarligt är att den korta vistelsetiden i förskolan drabbar de mest utsatta barnen värst. Vi vet att barn som har gått i förskola lyckas bättre i skolan. Detta gäller särskilt barn från hem som saknar utbildningstradition. För nyanlända barn är förskolan helt avgörande för möjligheten att lära sig svenska och komma in i det svenska samhället.

En av världens mest ansedda välfärdsforskare, Gösta Esping-Andersen, menar att det snarare än bra skolor är barnomsorg av det slag som finns i de skandinaviska länderna som ger bäst förutsättningar för klassresor. Att ha tillgång till högkvalitativ pedagogisk barnomsorg från tidig ålder minskar hemmiljöns betydelse för hur väl barnen lyckas i skolan. Dessutom försvåras möjligheten för arbetssökande att hitta ett jobb om de samtidigt ska ta hand om barn, med ökad risk för att kvarstå i arbetslöshet under en längre tid som följd.

Trots det väljer alltså de flesta kommuner att stanna på den frivilliga lägstanivå som innebär att många barn inte får tillgång till det lärande förskolan erbjuder. Enligt Skolverkets kartläggning 2012 är det bara 15 procent av kommunerna som erbjuder mer än 15 timmar för barn vars föräldrar är arbetssökande. För barn till föräldralediga är siffran 10 procent.

I vårt partiprogram slår vi fast: "Förskolan är till för barnen. Alla barn, även barn till arbetslösa och föräldralediga, ska därför ha möjlighet att delta i förskolans heldagsverksamhet." Vid förra riksmötet lanserade Folkpartiet förslaget att barn till arbetslösa föräldrar ska ha lagstadgad rätt till 30 timmar i veckan i förskolan.

Nu är det dags att gå vidare och ge alla förskolebarn samma möjligheter att utvecklas oavsett föräldrarnas sysselsättningsgrad. Det är barnens behov – inte föräldrarnas sysselsättning – som ska avgöra hur den pedagogiska verksamheten ska utformas!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D33. Indexreglera maxtaxan*Johan Enfeldt, Uppsala, Anna Manell, Uppsala, Lina Nordquist, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att maxtaxan indexregleras
2. **att** Folkpartiet ska arbeta för att avgifter i förskolan återställs till nivån 2004 uppräknad med index genom en successiv uppräknad under 4 år
3. **att** Folkpartiet ska arbeta för att statsbidraget till kommuner som tillämpar maxtaxa indexregleras
4. **att** Folkpartiet ska arbeta för att statsbidraget till kommuner som tillämpar maxtaxa återställs till nivån 2004 uppräknad med index genom en successiv uppräknad under 4 år

Sedan maxtaxan infördes har den höjts en gång, mitt emellan två val, år 2004. Då sattes den till 1 260 kronor för det första barnet och har sedan legat stilla. Detta är alltså den summa alla familjer betalar som har en samlad inkomst på över 42 000 kronor. Samma avgift som då en liter mjölk kostade dryga sju kronor och bensinen tio kronor per liter.

För att kompensera kommunerna för minskade intäkter på grund av maxtaxan (i slutet av 1990-talet kostade en förskoleplats ofta mellan 2 000 och 2 500 kronor) införde riksdagen ett statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa. 2004 skattar vi detta bidrag till 5 760 kronor per barn och år. I dag är det till och med lägre: kommunerna får nu 4 360 kronor per barn.

Med tanke på den breda enighet som råder om personalens betydelse i förskolan borde det ha fallit sig naturligt att räkna upp både avgifter och statsbidrag med ett index baserat på löneutvecklingen. Ett sådant index är SCB:s arbetskraftsindex för utbildning som visar på en löneökning om drygt 23 procent under perioden 2004–2012, motsvarande cirka 2,3 procent per år.

Riksdagen valde bort indexreglering när systemet infördes. Ingen har försökt införa det sedan dess. Finansieringssystemet för svensk förskola innehåller därmed en inbyggd osthyvel som obönhörligt avlövar verksamheten. Om statsbidraget räknats upp med index motsvarande ökande lönekostnader hade det i dag varit 7 141 kronor. Det är 2 782 kronor mer än i dag. Med 482 000 barn i förskolan blir det över 1,3 miljarder kronor.

Till detta ska läggas maxtaxan, den avgift föräldrar betalar. Om även denna räknats upp med index, vilket är brukligt för avgifter, skulle den i dag ligga på 1 558 kronor per månad för första barnet, alltså cirka 300 kronor högre än i dag. Med en årlig höjning av månadsavgiften med i storleksordningen 30 kronor skulle förskolan i dag ha drygt en miljard ytterligare att röra sig med.

Sammanlagt handlar det om ungefär 5 000 kronor per barn och år, totalt 2,4 miljarder kronor, varav en miljard i minskade avgifter. Då kommunerna försökt kompensera för intäktsbortfallet har det tvingats ske på bekostnad av andra verksamheter.

Förskolan är viktig. Avgiften ska vara låg. Däremot kan vi inte ha ett system som beskär statsbidrag och avgifter i tysthet, försämrar förutsättningarna och systematiskt avlövar verksamheten. Om såväl statsbidrag som avgifter återställs till 2004 års nivå och sedan räknas upp med index får förskolan förutsättningar att utvecklas, i stället för att urholkas alltmer varje gång lönerna höjs.

D34. Förskoleägare med allvarliga brister i verksamheten ska inte få öppna nya förskolor*Cecilia Elving, Stockholm, Gulan Avci, Stockholm, Jessica Bagge, Stockholm, Johan Enfeldt, Uppsala, Rose-Marie Fihn, Ale m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att fristående ägare av förskolor inte ska kunna starta nya förskolor om de har förelägganden eller viteskrav emot sig som inte är åtgärdade

Valfriheten och mångfalden av förskolor är en viktig liberal seger som behöver försvaras. I det rödgröna (och ibland även rosa) politiska landskapet är valfriheten ständigt under attack. Ett av de viktigaste sätten att försvara valfriheten är att ge tillräckligt bra svar på hur missförhållanden kan åtgärdas.

För även om vi i Sverige har mycket att vara stolta över gällande våra förskolor så finns det på sina ställen allvarliga brister, både i kommunalt och privat driven verksamhet. Skillnaden är att kommunen direkt kan åtgärda brister i förskolor som de själva driver. För fristående förskolor är det betydligt krångligare. Förskolor drivs utifrån de bestämmelser om förskolor som står i skollagen. Kommunerna får inte skriva avtal med utövarna och kan inte ställa andra krav än de som finns i skollagen utan är utlämnade åt de generella skrivningar om ”god kvalitet”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

som står där. Vid missförhållanden måste det till en inspektion och ett myndighetsbeslut om föreläggande, vite eller i sista hand stängning. Det tar lång tid och överklagas ofta till kammarrätten.

Under förra mandatperioden inträffade några skandaler i förskolor som skadade alliansregeringen. Rubriker om barn utan tänder som får knäckebröd och vatten till frukost och om babystjärter som fått sår av att blöjor inte bytts urholkar trovärdigheten för fristående förskolor och hotar den valfrihet och mångfald som vi är många som sätter värde på.

Dåvarande jämställdhetsminister Maria Arnholm kom med ett förslag om att fristående ägare av förskolor inte ska kunna starta nya förskolor om de har förelägganden eller viteskrav emot sig som inte är åtgärdade. Det är ett utmärkt förslag som förtjänar stöd av landsmötet. I många av de aktuella fall där förskoleaktörer har sparats in på t.ex. mat och personal så att kvaliteten har blivit lidande har pengarna används till företagsförädling genom expansion snarare än till vinstuttag. Aktörer som har icke åtgärdade förelägganden, dvs. ”brister som är så allvarliga att de ska åtgärdas omedelbart” emot sig bör inte få öppna fler förskolor innan de har åtgärdat problemen.

Grundskola och gymnasieskola

D35. Återställ undervisningstiden i grundskolan och på gymnasiet

Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm, Håkan Friberg, Lund, Ewa Bergman, Danderyd, Helena Sjöberg, Sandviken, Ingvar Svensson, Landskrona, Katarina Zeste, Enköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att öka den garanterade undervisningstiden på grundskolan och att den minsta garanterade undervisningstiden för en hundra-poängskurs ska återställas till 100 timmar

Svenska elever går färre timmar i skolan än elever i andra jämförbara länder. Färre timmar i undervisning leder till sämre inläring och mindre kunskaper. Tills för några år sedan var eleven på varje 100-poängskurs på gymnasiet garanterad hundra timmars undervisningstid. I dag har detta krav sänkts till 84 timmar per 100-poängskurs. Tanken var att ge skolorna större flexibilitet, så att några kurser kunde göras längre än 100 timmar, andra kortare. Men ganska omedelbart blev de 84 timmarna ett tak, snarare än ett golv. Det är få skolor som ger eleverna mer än 84 timmars nominell undervisningstid per kurs. Sedan faller oftast ytterligare undervisningstid bort på grund av prov, utflykter och andra aktiviteter, varför den faktiska undervisningstiden som regel understiger den fastställda minimumnivån.

Denna förkortade undervisningstid gör naturligtvis att lärare och elever får svårt att hinna gå igenom respektive lära sig allt som krävs i de nya kursplanerna, som oftast har ett utökad centralt innehåll jämfört med de tidigare. Eftersom betyg sätts lika ofta som tidigare samtidigt som kraven på betygsunderlagets storlek och de nationella provens omfattning ökat, men den tillgängliga tiden minskat, tar bedömning och betygsättning upp en större del av kurstiden än tidigare, och undervisningen i motsvarande mån mindre.

Alla elever förlorar på den minskade undervisningstiden. Ambitiösa elever, särskilt flickor, upplever en ökad stressnivå då mer stoff ska stoppas in på mindre tid, vilken alltför ofta leder till allvarliga kroppsliga och psykologiska konsekvenser. Elever med sämre förutsättningar får inte den tid och den lärarhjälp de skulle behöva för att kompensera sin sämre utgångsposition. Värst drabbade är elever från familjer utan studietradition och med annat modersmål än svenska, de som allra mest behöver det stöd som läraren kan ge i klassrummet.

För att undvika att resultaten i den svenska skolan sjunker ännu längre ned är det nödvändigt att ge elever och lärare den tid åter, som togs ifrån dem när undervisningstiden minskade.

Vi i Liberala Lärare menar att den minskade garanterade undervisningstiden lett till att eleverna inte får den tid de behöver för att tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kursplanernas centrala innehåll och kunskapskrav, samt till ökad stress för eleverna och en ökad arbetsbörda för lärarna.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D36. Ökat fokus på invandrarelevens skolresultat och integrering*Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Gunilla Borg, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** pojkar med invandrarbakgrund ska ha rätt till ett utökat stöd med början från förskola för att nå bättre skolresultat
2. **att** nyanlända invandrabarn omedelbart placeras i lämplig skolklass

I varje skola, i varje klass kan man ta emot minst en elev. Första veckan en ung människa kommer till Sverige ska hen ges plats i ett klassrum, få vara med i verkligheten i skolan. Efter tre månader kan de både förstå och prata vårt språk.

Vi har fått flera exempel på hur unga pojkar och unga män har radikaliserats i vårt samhälle de senaste åren, det har varit gängrelaterade dödsskjutningar och många oskyldiga skadade. Här har skolan misslyckats med att få dessa barn och ungdomar integrerade i tid i skolans verksamheter. Problemet med en misslyckad skolgång verkar inte ha analyserats. Ingen forskning på detta område verkar att finnas. I dag har vi kraftigt ökade kompetenskrav från arbetsgivare och det är då klart att dessa ungdomar utan avslutad utbildning inte har en möjlighet att få ett arbete. De blir samhällets förlorare.

Dessa barn och ungdomar måste tidigt upptäckas och få stöd i skolan för att kunna följa med i undervisningen och uppnå goda resultat efter avslutad skolgång. Detta gäller också de ensamma flyktingpojkar som kommer till Sverige med en ofullständig eller ingen tidigare skolutbildning.

D37. Stärkt rätt till studie- och yrkesvägledning*Volkan Serengil, Stockholm, Eva Bremer, Boxholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** partiprogrammets skrivning i avsnitt 2.2.2 med lydelsen "Elever behöver god information inför studie- och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna kunna överblicka vilka möjligheter deras val ger." ändras till följande: "Elever ska ha rätt till kvalificerad studie- och yrkesvägledning och tillgång till relevant information rörande studier och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna ha underlag nog att överblicka och ta ställning till konsekvenserna av de olika studievägarna de ställs inför."
2. **att** Folkpartiet ska verka för att stärka studie- och yrkesvägledarnas ställning, exempelvis genom att jobba för att ta fram riktlinjer för maximalt antal elever per vägledare, för att säkerställa god kvalitet

Felval till och avhopp från gymnasiet är inte enbart kostsamma för samhället. Arbetslivet kommer igång senare (= uppskjutna skatteintäkter och senarelagd konsumtion). Ofta genom omvägar som ytterligare år inom gymnasieväsendet eller vux (= kortsiktiga kostnader/investeringar för utbildningsinsatser).

För de drabbade ungdomarna bidrar felvalen och avhoppet dämpad motivation, känslan av otillräcklighet och personlig tragedi. Med kvalificerade vägledarinsatser, genom examinerade studie- och yrkesvägledare såväl som studie- och yrkesorientering på lektionerna (spektrumet F-9 samt gymnasieskolans IM), ökar möjligheten till mer övervägda val.

D38. Slå vakt om den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan*Bengt Olsson, Linköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet i debatten och i den praktiska politiken i kommunerna lyfter fram betydelsen av den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan och slår vakt om den

Grundskolans uppgift är bl.a. att förbereda ungdomarna för livet som vuxna medborgare. I det ingår deltagande i arbetslivet som en omistlig del.

Längre tillbaka i tiden kom ungdomarna in i arbetslivet vid unga år och många fick både sin utbildning och fostran där. Nu finns ungdomarna kvar längre i utbildningssystemet och många etablerar sig inte i arbetslivet förrän i 25-30-årsåldern. Färre än förr får dessutom möjlighet att lära känna arbetslivet genom ferie- och extraarbeten. Det ställs därmed större krav än tidigare på skolan att ge ungdomarna en insikt i arbetslivets villkor.

Tidigare fanns det ett ambitiöst program för arbetslivs- och yrkesorienteringen i grundskolan. Det omfattade två veckors pryo i årskurs 9, som föregicks av tre studiebesök på olika typer av arbetsplatser i årskurs 8. På det här sättet gavs ungdomarna en bra inblick i arbetsli-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

vet. Pryo-platserna ackvirerades dessutom i stor utsträckning av tjänstemän på Arbetsförmedlingen. Arbetsmarknaders parter, LO och SAF, visade stort intresse för verksamheten och gav i det då fördigitala samhället, ut skrifter och broschyrer som handledning och inspirationskällor.

Vad finns det då i dag kvar av detta utmärkta system? När det gäller, praon, som verksamheten numera heter, så finns det snart ingenting alls kvar av den. Kommunerna får själva avgöra dess angelägenhet och eftersom det inte alltid är så lätt att hitta praoplatser, så har många kommuner tyvärr gett upp!

Vad blir det då kvar av ungdomarnas möjligheter till kunskap om arbetslivet? Ja, egentligen ingenting, annat än det som överfört skulle kunna betecknas som "torrsim" i form av teoretiska genomgångar i skolan och kanske något besök utifrån. Det finns naturligtvis kommuner och skolor som försöker upprätthålla en bra verksamhet, men tyvärr är det många som inte har den prioriteringen.

Kunskap i skolan ska inte bara bestå av teoretisk kunskap i de traditionella skolämnena utan också kunskap om samhälls- och arbetsliv. Och för arbetslivkunskap räcker det inte med att bara få information genom enstaka besök av företrädare utifrån.

För att information ska bli till kunskap krävs att den förstås i ett sammanhang och därför får arbetsinslagen inte vara lösryckta aktiviteter utan de måste integreras i skolans verksamhet. Egentligen tror jag att det behövs ett rejält handslag mellan skola, näringsliv och arbetsmarknadens parter för att kunna åstadkomma detta. Jag önskar därför att Folkpartiet driver frågan om arbetslivsfrågornas integrering i skolans verksamhet i debatten och lyfter fram betydelsen av ungdomarnas praktiska arbetslivsorientering ute på arbetsplatser.

För vi ska väl ändå inte behöva säga att "det var bättre förr"!

D39. Flervalsfrågor på nationella prov

Leo Wikberg, Umeå, Peter Sedlacek, Umeå, Leo Wikberg, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för en utredning som ser över om delar av de nationella proven kan övergå till metoden flervalsfrågor

De nationella proven fyller en viktig funktion i det svenska skolsystemet, men proven är tyvärr inte helt oproblematiska. Ett viktigt steg i att förbättra arbetet med de nationella proven skulle vara lyfta en del av den administrativa börda som dessa stora prov utsätter de enskilda lärarna för.

Initiativet att minska den arbetsbelastning proven för med sig är inget nytt i vårt parti och initiativ om digitalisering och central rättning finns på plats. Digitaliseringen kommer säkert att underlätta hanteringen av proven avsevärt. Den centrala rättningen är ett gott initiativ, men det kommer att föra med sig stora kostnader.

En alternativ väg framåt skulle kunna vara att utreda om delar av de nationella proven kan göras enligt en modell med flervalsfrågor. Denna modell brukas redan vid högskoleprovet, körkortsprovet och Pisa, för att nämna några. Om modellen kombinerades med tanken om digitalisering så skulle detta kunna underlätta processen med både hantering av de fysiska proven, kraftigt reducera den tid varje lärare måste ägna åt rättning och medföra en mer objektiv rättning.

Nu kan inte detta ersätta proven i dess helhet, men det skulle kraftigt kunna bidra till flera av de målsättningar som vi satt upp, rättssäkerhet, kostnad och administrativ avlastning.

D40. Specialistutbildning för undersköterskorna

Jens Wennberg, Skellefteå, Marianne Normark, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** en specialistutbildning på ett år tillförs omvårdnadsprogrammet
2. **att** olika inriktningar tas fram för denna specialistutbildning
3. **att** de olika specialistutbildningarna sprids över landets omvårdnadsprogram

Vården är i dag mer högkvalificerad än den varit någon gång tidigare. Detta ställer högre kvalifikationskrav på de som ska jobba inom vården. I dag har vi en treårig undersköterskeutbildning på gymnasienivå som håller en bra nivå. Vi ser dock att i dag finns ett behov av att kunna erbjuda en specialiseringsutbildning på omvårdnadsprogrammet på ett år.

I GY 10 infördes på prov åter den fyraåriga tekniska utbildningen, därför att man såg att näringslivet var i stort behov av denna kompetens nu när många av de som gick den tidigare fyraåriga tekniska utbildningen, började gå i pension.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Vi tycker att det skulle vara av stort värde om det även på omvårdnadsprogrammet liksom på det tekniska programmet infördes möjligheten att kunna läsa en specialiseringsutbildning på ett år. Det skulle bli en spetsutbildning som vården i dag saknar och efterfrågar. Varje omvårdnadsprogram skulle kunna ha olika inriktningar som eleverna söker till. Inriktningarna skulle kunna vara mot medicin, ortopedi, geriatrik, demensvård m.m. En sådan specialistutbildning skulle höja undersköterskenivån ytterligare och tillföra sjukvården ytterligare en dimension som man i dag saknar.

D41. Fördjupa datorkunskaperna i skolan

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att Sveriges skolelever får bättre utbildning i datorsäkerhet, datasäkerhet, källkritik, internets uppbyggnad, programmering m.m.

D42. IT som schemalagt ämne från årskurs 1

Tina Høstlycke, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att IT införs som schemalagt ämne från årskurs 1

Folkpartiet bör genast se över läroplan och förstå att dagens elever inte får tillräckliga kunskaper för att klara sin framtid. Vi är tyvärr mer noga med att servera dem helt onödiga kunskaper. Att våra elever i dag inte har IT som schemalagt ämne från år 1 måste anses som tragiskt och extremt dumt varför det måste ske en ändring nu. Inte i morgon utan helst igår. Kan ingen sålla för att frigöra tid för IT så måste vi helt enkelt låta alla elever få längre skoldagar – simple as that.

Eleverna i dagens skola lär sig mycket bra. Och lite onödigt rapande av diverse överkurser såsom årtal och fältslag en masse som de glömt innan de ens haft prov. Och 20 muskler och ben i överarmen.

Däremot pratar de inte nutidens och framtidens språk. Jämför man med vissa andra länder så ligger vi långt efter när det gäller våra barn och ungdomars IT-kunskaper vilka är fantastiska verktyg och också en förutsättning inför framtidens föränderliga samhälle. Och man kan undra varför vi i ett land där vi ”omsätter” extrem mängd IT inte har det på schemat redan från lågstadiet- som i exempelvis Storbritannien. IT-branschen omsätter årligen i Sverige cirka 550 miljarder kronor. Med den siffran som ett slags facit måste vi lära våra barn och ungdomar framtidens framgångsrika språk: IT.

D43. Skolan måste erbjuda särbegåvade elever utbildning på deras nivå

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att Sverige måste få skolor eller klasser som riktar sig enbart till särbegåvade elever
2. att Folkpartiet tar ställning för att politiker anslår pengar för forskning om och hur skolan bäst möter särbegåvade elever
3. att Folkpartiet tar ställning för att det skrivs in i skollagen att särbegåvade elever har rätt till en undervisning och ett bemötande som överensstämmer med deras nivå och att de har rätt till en stimulerande och utvecklande undervisning, precis som normalbegåvade elever i den traditionella skolan och undervisningen

Under senare tid har det uppmärksammats att många elever som är s.k. särbegåvade har stora svårigheter i den vanliga skolan och den undervisning som där erbjuds. Särbegåvade elever får sällan om någonsin den stimulans, uppmuntran, förståelse och – framför allt – undervisning som de har behov av.

Dessa elever får sällan en undervisning och uppgifter, m.m. som motsvarar deras nivå. Följden blir att särbegåvade elever tappar intresset för skolan och undervisning. Inte sällan får de ett störande beteende på lektionerna då de är understimulerade och känner sig missförstådda och då blir betraktade som ”stökiga” elever.

Under många år har fokus legat på att finna sätt för att hjälpa och anpassa undervisning och bemötande för de elever med någon form av inlärningssvårighet, vilket har varit och är av

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

största vikt. Samtidigt har skolan varit dålig på att finna sätt att möta, anpassa och förstå s.k. särbegåvade elever.

I bl.a. Danmark har man uppmärksammat de problem särbegåvade elever möter i den traditionella skolan och undervisningen och de konsekvenser det får för dessa elever. I Danmark har man funnit att ett sätt som hittills visat sig lyckosamt och också mycket uppskattat av elever och föräldrar är att ha särskilda skolor eller klasser för särbegåvade elever.

Det är ytterst viktigt att särbegåvade elever får den undervisning, stimulans och förståelse som de har rätt till, att de bemöts utifrån sina behov och kunskaper och får en undervisning som stimulerar och uppmuntrar deras lärande. Därför måste också Sverige få särskilda klasser eller skolor för särbegåvade elever. Det är viktigt att det utvecklas metoder för att på bästa sätt möta dessa elever.

D44. Högpresterande elever måste få undervisning på sin nivå

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att det ska vara en skyldighet för skolor att ge högpresterande elever uppgifter och undervisning som motsvarar deras nivå. Det ska eleverna och föräldrarna vara garanterade, och inte som i dag, behöva förlita sig till lärarnas och skolans godtycke i denna fråga för att få undervisning på rätt nivå

Under många år har politiker och skolan satsat på att finna sätt för att möta, stödja och individanpassa undervisningen för elever med inlärnings svårigheter. Det är och har varit mycket viktigt och har varit ett måste och något som politiker och skolan måste fortsätta med.

Men, minst lika viktigt är att de elever som är högpresterande får samma hjälp, förståelse och individanpassade undervisning, förståelse, stöd, uppmuntran och stimulans. Likaså måste också politiker och skolan satsa resurser för att utveckla undervisning och metoder för att möta högpresterande elever. Det ska vara en skyldighet för skolan att erbjuda högpresterande elever en undervisning och ett bemötande som motsvarar deras nivå.

D45. En skola i världsklass med valmöjligheter

Börje Ohlsson, Vetlanda

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta efter dessa riktlinjer för att återigen få en skola i världsklass med valmöjligheter: lärare som har didaktisk kunskap och förmåga att lära ut det de lärt sig själva på lärarhögskolorna, en lärarauktoritet genom sin ämneskunskap och didaktiska förmåga parat med ett starkt stöd från sina pedagogiska ledare då tveksamheter uppstår och normer måste upprätthållas och gränsdragningar göras, en skola där inspirationen väcks hos lärarna och eleverna genom bra lokaler, bra läromaterial och uppskattning uppifrån genom högre löner och ett fullt accepterat att en lärare är både professionell artist och tjänsteman/kvinna och som sådan behöver tid för vila och reflektion

För att vi människor ska växa och utvecklas som individer och som samhällsmedborgare till tjänst för oss själva och andra, så behöver vi kunskap. Platon säger att kunskap härleds dels från sanning om världen och dels från våra trosföreställningar.

Sanningarna finns runt omkring oss i form av fysiska naturlagar som gravitationslagen och termodynamiska lagar om energin och mänskliga naturlagar.

Våra trosföreställningar kommer från det vi lär oss från födseln först genom våra föräldrar, senare från lekkompisar, skolkamrater och senare arbetskollegor och vänner och bekanta. Platon kallade kunskap för sann, berättigad tro, som var en teoretisk form av kunskap. Den andra utgår från vad vi gör, från våra handlingar kallad för pragmatism. En tredje form av kunskap är praktisk, men närmare förbunden till med det etiska och politiska livet. Handlingar inom dessa områden utförs för gemenskapens bästa, vars ändamål är människans välbefinnande. Det har i tilltagande grad kommit att användas i diskussioner om demokrati, rättigheter och normer i olika kulturer och samhällen. En socialliberal skola är en skola där både sanningar och trosföreställningar utvecklas och teoretisk och praktisk kunskap premieras.

För att sanningar ska utvecklas behövs någon som kan presentera dem på ett didaktiskt sätt, som avser strategier och tekniker för undervisningen som gör att eleverna når sina mål på avsett sätt med minst godkända resultat. Som i varje professionellt yrke behöver utövaren, läraren i detta fall, en gedigen utbildning inte bara i vad, dvs. ämneskunskap, som naturligtvis är grunden i alla professionella yrken, utan också i hur man lär ut, det som benämns didaktik. Lärarhögskolorna slutade för ett antal år sedan att lära hur man undervisar på bästa sätt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

När dessutom ett stort antal lärare inte är behöriga, dvs. inte fått examen från en lärarhögskola, så förstår vi att systemet havererat. Resultatet har blivit att Sverige sjunkit som en sten i Pisa-undersökningar under en lång period har cirka 10 procent av eleverna i nian gått ut utan godkända betyg i något av kärnämnen svenska, engelska eller matematik och är därför inte behöriga att gå på gymnasiet.

Roten till skolans problem ligger i den sociala ingenjörskonsten och synen på människan som en sorteringsvara. För kunskap kom i den svenska skolan att bli antingen som ”kunskap som paket”, dvs. färdig att förmedla. Den andra varianten var ”kunskap som katalog”, dvs. en mer progressiv pedagogisk tradition, som lägger tonvikten vid erfarenheter, motivation och intresse. Det var denna inriktning som tog politiska förtecken, antingen vänster eller höger, allt beroende på vart vindarna blåste. Det viktigaste blev att lära sig söka kunskap i katalogerna eller i databaserna. Lärarens professionella roll som didaktiker fick ta ett steg tillbaka. Denna pedagogiska modell blev den gängse under ett antal genom lärarhögskolornas vägran att undervisa om hur en lärare skulle lyckas, utan bara vad som skulle läras ut.

D46. Framtidscoach i skolan

Tina Höstlycke, Mölndal, Daniel Hedlund, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att alla elever, oavsett ålder, får ständig tillgång till en framtidscoach

I dag finns i bästa fall en studie- och yrkesvägledare emellanåt tillgänglig för elever som ska göra vidare utbildningsval. Deras uppgift är dessvärre sällan att inspirera och stimulera eleverna att förverkliga sina drömmar och mål som inte alltid och endast beror av utbildning.

Därför bör alla elever, från årskurs 1, få ständig tillgång till en framtidscoach. Framtidscoachernas uppdrag ska vara att utifrån elevens framtidsmål eller framtidsdröm (och med kunskap, inspiration och stimulans och dessutom med kärlek, förnuft och känsla) förhoppningsvis visa eleverna rätt väg mot målet, oavsett elevens mål är att bli världens bästa fotbollsspelare, entreprenör eller plattsättare. Eller leva sitt liv på en vingård i Frankrike. Eller börja spela bordtennis fast de fyllt 14 år eller lära sig sy supervackra klänningar trots att de inte vet hur de ska få ihop pengar till en symaskin. Framtidscoachen ska alltså inte enbart vara tillgänglig för studie- och yrkesval – utan för framtiden.

D47. Pardans i gymnasiet

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet kräver att pardans införs i gymnasiet undervisning, lämpligast som komplettering till idrottsundervisning

I den svenska folksjälen ingår dans som en väsentlig del. Den ger glädje, fysisk träning och sociala kontakter. Den tidigare kopplingen till alkoholmissbruk finns inte längre.

Vill man träffa nyktra personer ska man gå till de lokaler, som arrangerar dans. Ett paradexempel är Brunnsparken i Örebro, där ingen alkoholförsäljning sker över huvud taget och som besöks av 600 personer varje danstillfälle flera gånger varje vecka.

Alla kan inte lära sig dansa lika fort som Ingemar Stenmark och alla har inte samma förmåga att lära sig. Det är ändå viktigt att alla lär sig dansa för att kunna delta i det sociala livet och som del i kampen mot alkohol och andra droger. Dans tjänar också som en naturlig kontaktyta mellan människor i olika åldrar. Dans är också en väsentlig konditionsträning, av vilket det i dag finns för litet i skolan.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Forskning och högre utbildning

D48. Pedagogik även på högskolan

Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Benny Lindholm, Uppsala, Christian Oskarsson, Umeå, Stefan Sköld, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att all undervisande personal på Sveriges lärosäten ska ha genomgått en utbildning i pedagogik och didaktik

Tack vare Folkpartiet så krävs det numera lärarlegitimation för lärare på grund- och gymnasieskola. Vi anser det vara viktigt att undervisande lärare har den kompetens som krävs för att lära ut kunskap till eleverna.

Denna insikt har tyvärr inte följt med upp till den högre utbildningen. Vissa lärosäten ställer krav på att undervisande personal ska ha gått minst tio veckors utbildning i pedagogik och didaktik för att få undervisa. Andra ställer inga sådana krav alls. Detta leder till att undervisningskvaliteten riskerar att bli väldigt ojämn. För att den undervisande personalen ska ha möjlighet att utvecklas och studenterna ska ha rätt till en kvalitativ utbildning så är krav på pedagogisk kompetens något som gynnar alla. Liberala studenter anser därför att samtlig undervisande personal bör ha genomgått utbildning i pedagogik och didaktik för att säkerställa kvaliteten på utbildningen och för att möjliggöra för den undervisande personalen att utvecklas.

D49. Hög den övre åldersgränsen för studiemedel

Johanna And, Solna, Jessica Ericsson, Huddinge, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Nina Lundström, Sundbyberg, Ann-Katrin Åslund, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den övre åldersgränsen för studiebidrag ska höjas till 65 år
2. att antalet veckor med rätt till studielån ej ska begränsas före fyllda 56 år och att lånelöfte därefter ska ges beroende på individens återbetalningsmöjligheter

I dagens Sverige lever vi allt längre och bör därför ges möjlighet att studera på senare år. Ett långt liv ställer krav på att vi arbetar högre upp i åldrarna, vilket det också kan konstateras att människor vill.

En fördel med att låta äldre utbilda sig eller byta karriär är den individuella friheten vi i Folkpartiet värnar så mycket om. En annan fördel är att äldres kompetens tas till vara och förbättrar samhällsekonomin.

I dag begränsas möjligheten till studielån redan vid 47 års ålder och bidragsdelen tas bort vid 56 år. Effekten blir följaktligen att färre tar tillfället att (vidare)utbilda sig och att människor låses in i kanske slitsamma yrken de inte trivs med. Höjs åldersgränsen för studiebidrag kan fler utbilda sig. Det blir inte minst en signal från politiken att det aldrig är för sent att göra förändringar i karriären.

Studielånet är på en större summa än bidraget. Det innebär en större kostnad för samhället och för individen. Därför är det inte rimligt att äldre tar emot studielån på samma villkor som unga under 56 år. Förutsättningarna att återbetala ett lån är dock individuella och därför ska lånet kunna ges grundat på individens återbetalningsmöjligheter efter 56 år.

D50. Kulturvetarprogram på alla högskolor

Leena Lindasdotter, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för att införa kulturvetarprogram på alla högskolor och universitet

När kulturvetarprogrammet för ett par år sen försvann som program på Högskolan Väst var det enligt skolans rektor därför att ingen protesterade mot nedläggningen.

Fallet med en kommunal chef i Trollhättan som saknade insikten om att det finns andra sätt att hälsa människor från andra kulturer än att skaka hand med dom är ett exempel på stora brister i kunskaper om kulturella skillnader mellan människor i Sverige.

Kultur betyder odling, odling i insikter om och förståelse för den kulturella mångfalden i vårt land. Det behövs stora insatser för att höja den kompetensen hos alla medarbetare på våra kommunala, landstingskommunala och statliga förvaltningar i Sverige.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Därför föreslår jag att vi i Folkpartiet arbetar för att införa kulturvetarprogram på alla våra högskolor och universitet. Det är en utbildningssatsning i mångfalds- och integrationsfrågor där kulturvetarna skulle kunna bli garanten för ett respektfullt bemötande av alla människor oavsett deras bakgrund, religion eller kultur.

D51. Begränsning av antalet gånger en utbildning kan läsas

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för så att det ej kan missbrukas med att en student kan gå en och samma utbildning hur länge som helst

Om en student kan läsa en utbildning hur länge som helst. Finns det inget regelverk som ska motverka detta. Hur fungerar det i praktiken? Det är ju något helt annat om man går en utbildning och sedan forskar, för jag antar att man gör en "uppföljning" när tillfälle så medges.

D52. Öka regional satsning på högre utbildning

Peter Christensen, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en ökad resurstilldelning till mindre och medelstora högskolor och universitet

I Sverige har vi en fin spridning för större delen av landet med högre utbildning. Effekterna är tydliga. Där det finns en högskola sker en positiv befolknings utveckling och ett stärkt näringsliv. Dessa regionala utvecklingscentra minskar den regionala obalansen i en allt mer urbaniserad värld. Genom att göra högre utbildning mer tillgänglig ökar det också möjligheten att fler söker sig till dessa vilket är till godo även ur ett nationalekonomiskt perspektiv.

Därför är det av vikt att mindre och medelstora högskolor ges rätt förutsättningar att stärkas med en ökad resurstilldelning. Därutöver bör man även väga in fördelarna med ett bredare lokalt utbud så som både teknisk områden och humaniora.

D53. Oredlighet i forskning

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en uppföljning av erfarenheterna av verksamheten i Expertgruppen för oredlighet i forskning vid Centrala etikprövningsnämnden (CEPN)

Forskningsfusk – så kallad oredlighet i forskningen – kan leda till att människor och djur utsätts för risker och att förtroendet för forskare och forskning skadas. Vetenskapsrådet hade fram till årsskiftet 2009/10 en expertgrupp för frågor om oredlighet i forskningen. Den ersattes genom regeringsbeslut av en expertgrupp för oredlighet i forskning vid Centrala etikprövningsnämnden (CEPN).

Högskolorna har enligt 1 kap. 16 § högskoleförordningen (1993:100) skyldighet att utreda misstankar om oredlighet i forskning, konstnärligt utvecklingsarbete eller annat utvecklingsarbete vid högskolan. Sedan årsskiftet 2009/10 kan högskolan under pågående utredning hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet hos Centrala etikprövningsnämnden. Om den person som väckt frågan om misstanke om oredlighet eller den som misstanken riktats mot begär det, ska högskolan hämta in ett sådant yttrande. Något yttrande behöver inte hämtas in om högskolan anser det som obehövligt.

Det har framförts problem med det sätt Expertgruppen för oredlighet inrättad vid CEPN arbetar på. Jävsproblematiken från tidigare organisation kvarstår genom att högskolorna ansvarar för utredningen av fall som inträffat i den egna verksamheten.

Vidare har det visat sig att man drar sig för att anmäla misstankar om oredlighet till den egna högskolans ledning. Utredningarna tog tidigare lång tid och det problemet kvarstår genom att det saknas kompetent förundersökningsledning. Under utredningstiden far erfarenhetsmässigt både anmäld och anmälare illa. Sanktionssystemet är inte utformat på ett rättssäkert sätt vilket också det är en allvarlig brist.

Det är därför viktigt att man redan nu följer upp erfarenheterna av Expertgruppens arbete och vidtar de förändringar som är motiverade.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D54. Avveckla Akademiska hus AB

Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Sabine Pettersson, Stockholm, Christian Oskarsson, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet tar ställning för meningen med denna motion och arbetar för att Akademiska hus ska avvecklas
2. **att** Folkpartiet arbetar för att fastigheterna som högskolorna/universitetet hyr av Akademiska hus ska återges till högskolan/universitetet

Akademiska hus är det statliga bolag som i dag driver en stor andel av våra universitet och högskolors byggnader. Akademiska hus har som mål på sig att driva verksamheten och ha hyror på en marknadsmässig nivå samtidigt som de i princip har monopol på uthyrandet av fastigheter gentemot svenska högskolor och universitet. Utöver det så har svenska staten ett avkastningskrav på akademiska hus vilket gör ibland att satsningar man gör på högre utbildning kommer tillbaka som avkastning från Akademiska hus. Detta gör att hyrorna drivs upp över normalläge och den högre utbildningen blir lidande.

Akademiska hus, ett statligt ägt aktiebolag med uppgift att äga, utveckla och förvalta fastigheter vid universitet och högskolor. För detta gjorde bolaget för räkenskapsåret 2014 så mycket vinst att det lämnade utdelning till staten på 1 374 miljoner kronor. Som jämförelse kan nämnas att hela kostnaden för grund- och vidareutbildningen på Lunds universitet år 2015 är budgeterad till cirka 1 800 miljoner kronor.

Det är alltså nära kostnaderna för ett helt universitet som på grund av ockerhyror går tillbaka ner i fickorna på finansdepartementet. Detta är pengar som i stället skulle kunna användas till exempelvis fler lärarledda timmar, breddat kursutbud, pedagogisk utbildning för undervisande lärare samt breddad rekrytering.

Genom att återföra fastigheterna till universitetet skulle lärosätenas autonomi öka och ockerhyrorna upphöra. Då skulle de medel som anslås för högre utbildning faktiskt kunna gå till utbildning och inte enbart cirkulera tillbaka till finansdepartementet. Med eget kapital skulle universitetet kunna göra egna satsningar som är nödvändiga för ett världsledande lärosäte och beroendet av politikens nycker skulle minska.

Staten ska inte via finansdepartementet tjäna pengar på att urholka utbildningen, därför så bör vi återge lokalerna till Sveriges universitet och högskolor.

D55. Låt lärosätena få tillbaka sina lokaler

Benny Lindholm, Uppsala, Henrik Lundin, Tyresö, Stefan Sköld, Västerås, Anne Stenlund, Piteå, Cecilia Wikström, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** en ny punkt förs in i partiprogrammet avsnitt 2.2.5 med följande lydelse: "En oproportionerligt stor andel av anslagen till högre utbildning och forskning går vinster i det statliga fastighetsbolaget Akademiska hus. I syfte att värna svensk forskning och högre utbildning ska Akademiska hus avvecklas eller överföras till lärosätena."

Högre utbildning och forskning i världsklass förutsätter resurser. I dag går dock en oproportionerligt stor andel av anslagen till högre utbildning och forskning till den statliga fastighetsjätten Akademiska hus.

Akademiska hus äger och förvaltar stora delar av Sveriges lokaler för högre utbildning och forskning. Det statliga bolaget är därtill en av landets största fastighetsbolag och har en marknadsandel inom sitt segment på 61 procent och omsätter närmare 6 miljarder kronor.

För de större högskolorna som Lund (62 procent), Uppsala (73 procent), Stockholm (78 procent), Linköping (73 procent) och Umeå (67 procent) är Akademiska hus marknadsandel ännu högre. För vissa mindre lärosäten har Akademiska hus i princip monopol (Högskolan i Kristianstad är marknadsandelen 96 procent och för de framstående högskolorna SLU, KI och KTH är marknadsandelen 89 respektive 91 och 91 procent). Det säger sig själv att marknadsmekanismen är satt ur spel på många högskoleorter. Hur ska t.ex. SLU i Uppsala kunna hitta en alternativ hyresvärd med djursjukhus och växthus m.m.?

Förra året gjorde Akademiska hus ett resultat före skatt på 6,3 miljarder kronor. En stor del av anslagen till högre utbildning och forskning, ungefär hälften av vad lärosätena betalar i hyra, går därmed till annat än lokalförvaltning. Hyressättningen för lärosätena genomförs genom att Akademiska hus genom en intern fastighetsvärdering försöker ta ut det marknadsmässiga priset för lokalerna de hyr ut. Eftersom de större och mer konkurrenskraftiga läro-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

sätena emellertid har små möjligheter att flytta sina verksamheter till nya lokaler sätts dock marknadskrafterna ur spel.

Även om det fanns möjligheter att byta lokaler, kan det ifrågasättas om statens fastighetspolitik ska syfta till att låta universitet byta lokaler med jämna mellanrum. Problemet är i grunden inte Akademiska hus som bolag. Problemet är snarare systemets väggar – att lärosätena inte har rådighet över sina lokaler.

En rimlig lösning på problemet vore att återföra lokalerna till lärosätena som därmed i stället skulle kunna använda överskotten till att förbättra utbildningskvalitet och forskning, antingen genom förvärv av nya och bättre lokaler eller genom att rekrytera bra forskare och lärare. Ett alternativ för en sådan överföring är autonomiutredningens förslag (SOU 2008:104) att överföra Akademiska hus till ett holdingbolag som lärosätena har inflytande över. På så sätt skulle lärosätena själva kunna förfoga över den stora miljardavkastningen. Ett annat alternativ skulle kunna vara att överföra Akademiska hus till en stiftelse som lärosätena har rådighet över.

Dagens artificiella marknad med höga hyror inom universitetsvärlden slår hårt mot svenska lärosäten. Folkpartiet, som är ett kunskapsparti och som värnar svensk forskning och högre utbildning, borde därför verka för att avveckla Akademiska hus och låta lärosätena själva ha rådighet över sina lokaler.

D56. Värna den fria grundforskningen

Benny Lindholm, Uppsala, Magnus Ivarsson, Kumla, Stefan Sköld, Västerås, Cecilia Wikström, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** åttonde stycket avsnitt 2.2.5 i partiprogrammet omformuleras till följande: "Ett väl tilltaget anslag till fri grundforskning är nödvändigt för att svensk forskning ska hålla internationellt hög kvalitet och ha förmåga att vara nydanande genom att öppna helt nya forskningsfält som i dagsläget kanske saknar tillämpningsområden. Utöver anslaget till fri grundforskning ska forskningsanslag fördelas utifrån kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om kortsiktiga resultat, utan även om att ta risker och ifrågasätta invanda frågeställningar."

Folkpartiet har av tradition ett gott renommé inom forskningen. Vårt arbete för höga forskningsanslag, autonomi i högskolan och internationellt utbyte har borgat för en god utveckling av såväl svensk forskning som svensk forskningsbudget.

Sverige är i dag bland de fem länder som investerar mest i forskning och utveckling som andel av BNP. Närmare 60 procent av finansieringen kommer dock från näringslivet, medan staten finansierar drygt en fjärdedel. Det finns inte något självändamål med att staten ska stå för en stor del av anslagen till forskningen. Det statliga ändamålet med forskningen skiljer sig dock traditionellt från det perspektiv som näringslivet ofta tar.

När näringslivet satsar på forskning och utveckling handlar det oftare om att utveckla redan befintliga produkter och idéer. Det är nödvändigt för vårt lands innovationskraft och välbefinnande. En inte obetydlig vinst med god forskning är dock upptäckandet av helt nya idéer, ny kunskap och kanske till och med helt nya forskningsområden.

Sveriges forskning, som ska fokusera på kvalitet, måste därför kunna gå ännu längre än att blott fokusera på risktagande och ett ifrågasättande av invanda frågeställningar. Ett stabilt och högt anslag till grundforskning måste därmed värnas. Detta är redan Folkpartiets politik men framgår inte med önskvärd tydlighet i partiprogrammet. Stycket om forskningens kvalitet behöver därför förtydligas så att värnandet av grundanslaget och främjandet av upptäckandet av helt nya forskningsområden betonas.

D57. En mer jämställd forskning

Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Christian Oskarsson, Umeå, Sabine Pettersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet i partiprogrammet under avsnitt 2.2.5 inför en ny punkt med lydelsen: "En jämställdhetsbonus som premierar jämställda lärosäten ekonomiskt ska införas. En årlig utvärdering av jämställdhetsperspektivet på forskningsanslagen ska även genomföras."
2. **att** Folkpartiet i partiprogrammet under avsnitt 2.2.5 efter ovanstående stycke inför en ny punkt med lydelsen: "Lärosäten som inte uppnår ens ett grundläggande resultat i jämställdhetsarbetet och som kontinuerligt och strukturellt missgynnar kvinnors forsknings-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

förutsättningar ska kunna åläggas en ekonomisk sanktion eller drabbas av minskade anslag.”

För oss folkpartister och Liberala studenter så är universitetet den plats där historien möter framtiden och där ny kunskap utvecklas och sprids. I dag sker det inte på lika villkor. Enligt en tidigare rapport från Statskontoret så kom enbart 39 procent av de statliga forskningsanslagen kvinnor tillhanda 2013. Även externa forskningsmedel kom män tillhanda i större utsträckning än kvinnor. Det snedvidna forskningsanslaget är ett faktum och något som behöver göras åt. Bland Sveriges professorer är inte ens var fjärde kvinna. Kvinnor har det dokumenterat svårare att få forskningsanslag. Högskolan är fortfarande i stor utsträckning en plats för en manlig elit.

För det första, forskningsanslagen ska utvärderas årligen ur ett jämställdhetsperspektiv. När vetenskapsrådet utvärderade sina beredningsgrupper som fördelar forskningsmedel så kunde man konstatera att kvinnor betecknades som ”duktiga” och ”ambitiösa” medan män i samma situation beskrevs som ”excellenta” och ”djärva”. Det är tydligt att patriarkala strukturer genomsyrar högskolesfären när man som person beroende på kön uppfattas på olika sätt i samma situationer.

För det andra att införa en jämställdhetsbonus. Det behövs ekonomiska incitament för att pressa utvecklingen i rätt riktning. Denna bonus ska gå till lärosäten där jämställdheten har förbättrats tack vare lärosätenas arbete. Att enbart utvärdera räcker inte, jämställdhet inom högskolan är en fråga som handlar om såväl förstärkt kvalitet men även ett stärkt bildningsperspektiv. När kvalificerade kvinnor prioriteras ner till förmån för mindre kvalificerade män så förlorar inte bara kvinnan som går miste om anslaget utan även samhället då forskningen blir sämre.

Det ska inte löna sig att upprätthålla patriarkala strukturer inom akademien för det gynnar inte samhället.

För det sista så måste lärosäten som inte uppnår godtagbara resultat inom jämställdhetsarbetet eller strukturellt missgynnar kvinnors forskningsförutsättningar få en ekonomisk sanktion alternativt ett reducerat anslag.

Vi i Liberala studenter ser att liberalismen är en bildningsideologi. När rättsliga hinder för individer är raserade står bildning och fri forskning på tur, inte enbart för att det ger mer pengar i plånboken utan för att bildning ökar vår förståelse för omvärlden. För Folkpartiet är det därför naturligt att reagera när kvinnor sällas bort i den akademiska karriären på grund av föräldrade och patriarkala strukturer.

D58. Forskning och utveckling, även av olönsamma läkemedel

Lina Nordquist, Uppsala, Rose-Marie Fihn, Ale, Malin Sjöberg Högrell, Uppsala, Maria Jern, Falköping, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för inrättandet av en statlig fond eller ett statligt bolag för forskning och kliniska prövningar av kommersiellt olönsamma läkemedel och behandlingsmetoder

Sjukvård är inte statisk. Så länge vi investerar i forskning och utveckling ökar möjligheterna att behandla och lindra. I början av 1900-talet dog var tredje människa innan han eller hon hunnit fylla 45 år. Innan Karl Landsteiner påvisade våra blodgrupper ledde nästintill varje stor blödning till döden. Bara penicillinet har sedan det kom in i sjukvården 1941 räddat livet på hundratals miljoner människor. De diabetiska barn som för hundra år sedan dog efter bara ett par års sjukdom fick en helt ny framtid den 11 januari 1922, när historiens första insulinspruta väckte 14-årige Leonard ur hans diabeteskoma.

Vi måste öka tempot i sjukvårdens utvecklingsarbete och göra det lättare för nya behandlingar att prövas och komma patienterna till nytta. På den plats där en behandling utvecklas blir den först till hjälp för patienterna, och därför måste Sverige värna svensk medicinsk forskning och aktivt medverka till fler kliniska prövningar av lovande läkemedel, vacciner och medicin-teknik.

Ett statligt bolag eller en fond för framsteg som inte lönar sig för kommersiella företag skulle vara ett steg i ett sådant arbete. Genom att finansiera prövningar av nya behandlingsmetoder, läkemedel mot sällsynta sjukdomar, substanser som inte kan patenteras och andra behandlingar som läkemedelsföretag inte vågar satsa på kan en sådan fond förbättra sjukvården och ta oss ytterligare ett steg mot jämlik vård.

Utöver privata donationer skulle de medel som sparas genom generisk konkurrens när läkemedelspatent går ut kunna användas för att i stället få ut nya läkemedel på marknaden. Ett exempel är antibiotika: en antibiotikakur ska vara så kort som möjligt och ges så sällan som

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

möjligt. Nya antibiotika är dessutom svåra att ta fram. Utvecklingen av nya antibiotika är därför en ren förlustaffär för ett kommersiellt företag, men samtidigt en avgörande faktor för att skapa ett hållbart samhälle. Alltfler bakterier är nämligen oemottagliga för antibiotika, och cirka 250 svenskar dör varje år till följd av multiresistenta bakterier. Något nytt effektivt antibiotikum har inte tagits fram sedan 1987.

Dagens forskning är nyckeln till morgondagens sjukvård. För patienterna är det livsviktigt, i dag såväl som imorgon. Genom att satsa på forskning och utveckling investerar vi i jämlik hälsa och i vår egen framtid.

D59. Sverige bör klara sin läkarförsörjning

Folkpartiet Liberalerna Kronobergs län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att den svenska läkarutbildningen dimensioneras så att den på sikt svarar mot landets eget behov

I stora delar av Sverige finns en betydande läkarbrist och detta har medfört att ett system med hyrläkare utvecklats. Följden har blivit bristande vårdkontinuitet och höga kostnader. En lösning på kort sikt har varit att rekrytera läkare som utbildats i andra länder men på sikt bör vi få en egen balans mellan svensk läkarutbildning och anställningsbehov.

Hälften av de som i dag får en svensk läkarlegitimation har utländsk utbildning. Utbildningsplatserna har ökat de senaste åren men trots det bygger prognoserna för framtiden på att många med utländsk läkarexamen söker sig hit.

Ett land som Sverige har goda förutsättningar att utbilda så många läkare som landet behöver. Ur etisk synpunkt är det ytterst tveksamt att underdimensionera den svenska läkarutbildningen och lösa behovet genom att rekrytera läkare från länder som ofta har betydligt sämre utgångsläge.

Målet bör vara att Sverige utbildar lika många läkare som vi behöver anställa. Det hindrar inte en rörlighet mellan olika länder.

D60. Fler platser till landets läkarutbildningar

Marianne Normark, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en utökning av läkarutbildningsplatserna i landet blir Folkpartiet Liberalernas rikspolitik

Behovet av läkare i Sverige är stort, beroende bland annat på stora pensionsavgångar och för att läkare i dag, såväl män som kvinnor, delar på ansvar av hem och familj. Bara för norra regionen är behovet av läkare inom de närmaste åren väldigt stort, både inom primärvård, slutenvård och för Norrlands universitetssjukhus som ska utföra den högspecialiserade läkarintensiva sjukvården för norra regionen. Läkarutbildningen vid Umeå universitet utbildar läkare för hela landet, men utbildningen är givetvis av särskild vikt för norra regionen. Västerbottens läns landsting rekryterar en mindre del av läkarkåren utifrån. De flesta av läkarna är utbildade vid Umeå universitet.

Läkarutbildningarna i Sverige har en enormt stor betydelse för att trygga läkarförsörjningen, inte minst i norra regionen och därigenom kunna erbjuda sjukvård och högspecialiserad vård till befolkningen.

D61. Dimensionera läkarutbildningen efter behovet

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet antar som sin ståndpunkt den svenska läkarutbildningen dimensioneras så att den på sikt svarar mot landets eget behov

Av dem som i dag får svensk läkarlegitimation har cirka hälften utländsk examen. Även om antalet utbildningsplatser ökat väsentligt de senaste åren så bygger prognosen för den framtida svenska läkarförsörjningen på att många med utländsk examen söker sig till Sverige.

Ett land som Sverige har förutsättningar att klara att utbildningen av så många läkare som landet på sikt behöver och det finns många sökande till utbildningen. Ur etisk synpunkt är det ytterst tveksamt att underdimensionera den svenska läkarutbildningen och lösa behovet genom att rekrytera läkare från länder som i många fall har betydligt sämre utgångsläge.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Målet bör vara att Sverige utbildar lika många läkare som vi behöver anställa. Detta hindrar inte en rörlighet mellan olika länder

Vuxenutbildning och livslångt lärande

D62. Flexibel och generös vuxenutbildning

Monica Brohede Tellström, Nacka, Johanna And, Solna, Susanne Bäckman, Bromölla, Peter Olevik Dunder, Haninge, Amanda Kanange, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för ett tätare samarbete mellan kommuner, arbetsförmedling och näringsliv om frågor som rör vuxenutbildning
2. **att** Folkpartiet verkar för att vuxenutbildning ska erbjudas både heltid och deltid samt med flexibla kursstarter i så hög utsträckning som möjligt
3. **att** Folkpartiet verkar för att karriärvägledning eller studie- och yrkesvägledning för vuxna ska erbjudas i samtliga kommuner
4. **att** Folkpartiet verkar för att alla som söker vuxenutbildning ska kunna erbjudas en utbildningsplats, även om de tidigare har en fullgången gymnasieutbildning med annat kursinnehåll

Vuxenutbildningen i kommunerna ser väldigt olika ut men gemensamt för stora delar av landet är att det inte är ett verksamhetsområde som prioriteras särskilt högt. De flesta kommunerna anpassar utbudet och volymen av vuxenutbildningsplatser helt efter hur stadsbidragen är utformade, och dessa präglas till stor del av arbetslöshetsstatistiken. Självklart finns det en tydlig koppling till ett ökat behov av vuxenutbildning om arbetslösheten stiger, men det finns stora poänger med att höja ambitionsnivån generellt. Det är inte självklart att man kan, orkar eller vill arbeta med samma saker genom hela yrkeslivet, och då är det viktigt att undanröja hinder för att kunna studera i vuxen ålder. Den kommunala vuxenutbildningen är en relativt billig utbildningsform som skulle kunna nyttjas mycket mer med gott resultat för samhället och för många individer.

Människors förutsättningar för att kunna studera ser väldigt olika ut, och för att kunna rusta så många som möjligt med bästa tänkbara utbildning är det viktigt att kunna erbjuda en flexibel och generös vuxenutbildning. Det bör t.ex. vara en självklarhet att kunna studera på kvartstid, halvtid, heltid eller i ett betydligt högre tempo, kvällstid eller dagtid oavsett om man läser enstaka kurser, en hel gymnasieutbildning eller SFI. Via distansstudier eller genom samarbete över kommungränser bör man även kunna erbjuda så flexibla kursstarter som möjligt över hela året, för att undvika långa väntetider, som kan vara kostsamma både för individen och för samhället. Ett nära samarbete med både arbetsförmedling och det lokala näringslivet kan möjliggöra ett aktuellt kursutbud med skräddarsydda utbildningspaket som underlättar för arbetsökande att få ett arbete samt för företagare att kunna anställa kompetent personal och att rusta sina medarbetare för förändrade kompetensbehov. En karriärvägledning bör kunna erbjudas de som vill och behöver.

D63. Komvux oavsett var du bor

Johanna And, Solna, Jessica Ericsson, Huddinge, Amanda Kanange, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** likvärdig komvuxutbildning bör ges i alla kommuner
2. **att** studenter ska erbjudas att läsa kurser som ej erbjuds i hemkommunen i grannkommuner
3. **att** studenter med redan godkända betyg ska ges rätt att läsa upp sina betyg i klass eller på distans för möjlighet till högre studier
4. **att** studiemedel ska erbjudas även för studenter som läser upp redan godkända kurser
5. **att** studenter ska få läsa in nya kurser som ger extra meritvärde, till exempel språk och matematik

Det finns många skäl till att inte alla ungdomar inte presterar sitt bästa i alla kurser när de går på gymnasiet. Men det är inte rimligt att sjukdom, svackor eller brist på motivation under tre

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

tonårsår ska få stå i vägen för en människa som vill bli sitt bästa jag i karriären. Därför behövs bra komvux för alla som vill läsa upp sina betyg för att ta sig in på en hög utbildning som matchar individens verkliga kompetens och intresse. Den som vill läsa på komvux är i dag beroende av den egna hemkommunen trots att chanserna att få läsa den kommunala vuxenutbildning man behöver kan skilja sig åt från kommun till kommun.

Studenter med redan godkända betyg som i dag får läsa upp kurser på distans är inte studiemedelsberättigade. Följder av detta är att de tvingas avstå från studier alternativt studera vid sidan av arbetet för att klara sin ekonomi.

D64. Låt yrkesprogrammen och yrkeshögskolorna bli självklara alternativ

Volkan Serengil, Stockholm, Ewa Bergman, Danderyd, Eva Bremer, Boxholm, Peter Olevik Dunder, Haninge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att högskoleexamen avskaffas
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att yrkesutbildningar som leder till högskoleexamen absorberas in till yrkeshögskoleväsendet
3. **att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att stärka yrkeshögskolorna och göra skolformen såväl som de gymnasiala yrkesprogrammen till attraktiva alternativ till akademiska studier respektive de studieförberedande programmen
4. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att yrkeshögskolornas antagningsordning och kvalitetssäkring sker genom centrala funktioner (t.ex. central betygsantagning)
5. **att** Folkpartiet Liberalerna driver att de som läst yrkesprogrammen på gymnasiet har rätt att komplettera till en särskild behörighet på VUX, utan att de hamnar i betygsgrupp II (villkorat att de behörighetsgivande kurserna är relevanta för det aktuella yrkesprogrammet), i syfte att göra yrkesprogrammen mer attraktiva

I dag väljer många ungdomar ett studieförberedande program på gymnasiet på grund av en utbredd föreställning att det är en förutsättning för att få ”många möjligheter” eller ett ”välbetalt arbete”. Även från politiskt håll (framförallt rödgrönt) uppmuntras detta med mantrat att Sverige behöver välutbildad arbetskraft för att kunna konkurrera på den globala arbetsmarknaden. Föreställningarna leder i förlängningen till inflation av akademiska utbildningar, val till utbildningar som inte alltid ger utdelning på arbetsmarknaden, utbildningar med bristande kvalitet samt att studerande vid lärosätena inte alltid klarar att ta sig igenom akademiska studier. Samtidigt blir det färre sökande till yrkesprogrammen och därmed en utarmad yrkesutbildad arbetskraft inom flera branscher.

Det är de gymnasiala yrkesprogrammen och yrkeshögskolorna som öppnar upp för nya karriärvägar, spetskompetens och Sveriges globala konkurrenskraft! Resonemanget att den grundläggande högskolebehörigheten, som många menar leder till ökad rörligheten på arbetsmarknaden och stärker Sveriges globala konkurrenskraft, saknar grund. Framförallt när många utbildningar som leder till en högskoleexamen har motsvarigheter på yrkeshögskola såväl som på folkhögskola. Se exemplet ”Elkraftingenjör” (Yrkeshögskoleutbildning vid Plushögskolan AB) kontra ”Högskoletekniker, elkraft” (Högskoleutbildning vid Högskolan Väst).

I likhet med de akademiska utbildningarna bör yrkeshögskoleutbildningarna ha en central antagningsfunktion och statlig kvalitetssäkring. Givetvis ska elever som läst yrkesprogram få förtur alternativt meritpoäng till närliggande yrkeshögskoleutbildningar.

D65. Vuxna och lärlingsutbildning

Folkpartiet Liberalerna Skåne, Charlotte Ramel-Andersson, Sjöbo, Eva Hallmer Lindahl, Skurup, Camilla Mårtensen, Kävlinge, Ellena Dellios Vukic, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** meningen ”Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel kommunal vuxenutbildning samt en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet.” i partiprogrammets avsnitt 2.2.4 ”Det livslånga lärandet” revideras enligt följande: ”Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel kommunal vuxenutbildning samt en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet och möjlighet till lärlingsutbildning för alla vuxna.”

Att vara 16 år gammal och fatta beslut om yrkesval är ingen enkel sak. För många av oss ändras både intressen och branscher under årens gång, vilket gör det viktigt att få chansen att välja igen och välja om. Här spelar lärlingsutbildningar en viktig roll.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

I dag är intagningskraven väldigt olika från kommun till kommun. En del kommuner kräver att den som söker är över 20 år och saknar slutbetyg från en gymnasieutbildning. Andra kommuner tar emot ungdomar under 20 år, men med ett slutbetyg eller examen från gymnasiet och sen finns det kommuner som riktar in sig på unga vuxna som helt saknar gymnasieutbildning.

Vi anser att alla oavsett ålder ska ha möjlighet att kunna ändra yrkesval och ska kunna göra detta via en lärlingsutbildning och på så sätt få det lättare att komma in i arbetslivet. Det har visat sig att många lärlingar får anställning på den arbetsplats där de varit som lärlingar. Även den som är nyanländ till Sverige bör få möjlighet till lärlingsutbildning vilket ger dem både tillfälle att förkovra sig i svenska och en yrkesutbildning.

D66. Likabehandling för alla folkhögskoleelever

Anders A. Aronsson, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att likabehandlingsprincipen ska gälla för folkhögskolornas deltagare avseende regionernas/landstingens ekonomiska stöd till folkhögskolorna
2. att en likvärdig nivå avseende folkhögskolornas ekonomiska stöd inklusive interkommunala ersättningar ska gälla över hela landet

Våren 2014 antog riksdagen med bred majoritet en delvis reformerad politik för statens stöd till folkbildningen. Det som dock inte kom med i Maria Arnholms gedigna proposition var tydliga riktlinjer om likabehandling av folkhögskolornas elever, när det gäller de regionala ekonomiska stöden.

Det finns cirka 150 folkhögskolor runt om i Sverige. Drygt 100 av dem ägs och drivs av folkrörelser eller andra organisationer, och drygt 40 ägs och drivs av regioner/landsting (här förkortat till region). Folkhögskolorna har varje termin närmare 30 000 deltagare i långa kurser, dessutom cirka 85 000 deltagare i korta kurser.

Utbildningsformen ger varje skola stor frihet att lägga upp kurserna utifrån skolans inriktning och elevernas behov. Statsbidragen per deltagarvecka till folkhögskolorna är förstås samma över hela landet. Men villkoren för folkhögskolorna är olika över landet.

Bidragskonstruktionen skiljer sig åt mellan regionerna, likaså nivån på bidragen. Det görs dessutom i några fall skillnad på om deltagaren kommer från den region där skolan är belägen, vilket ger högre bidrag, än om deltagaren på grund av specialintresse väljer en skola i en annan region.

Detta medför ekonomiska konsekvenser för den skola som tar emot deltagare från en region som ger fullt deltagarbidrag, interkommunal ersättning, enbart till de som går på folkhögskola i den egna regionen. Detta är inte en rimlig ordning i deltagarnas perspektiv.

Dessutom ger regionerna ofta högre bidrag till sina egna skolor än till de som drivs av folkrörelser. Det är inte heller en rimlig ordning, i skolornas perspektiv.

Inom andra områden har regelverkets förtydligats med utgångspunkt i likabehandlingsprincipen, verksamhet som drivs i egen regi ska inte ha fördelar av sin huvudman. Ett exempel på detta är förhållandet mellan kommunerna och gymnasiefriskolorna, som regleras i skollagen från 2011.

D67. Stärk den enskildes möjligheter till fortbildning

Folkpartiet Liberalerna Skåne, Torbjörn Ekelund, Svalöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att stycke fem under punkten 2.2.4 i partiprogrammet ändras till följande lydelse: "Det ska finnas incitament för den enskilde att själv satsa på kompetensutveckling. Rätt att göra skatteavdrag för fortbildning ska därför ges även till arbetssökande förutsatt att utbildningsanordnaren intygar att fortbildningen behövs för att den enskilde ska hålla sig à jour med utvecklingen inom utbildningsområdet."
2. att det i stycke fem under punkten 2.2.4 i partiprogrammet görs följande tillägg: "Rätt att göra skatteavdrag för fortbildning ska ges även om denna äger rum på fritiden förutsatt att arbetsgivaren intygar att fortbildningen är nödvändig för arbetet eller att utbildningsanordnaren intygar att fortbildningen behövs för att den enskilde ska hålla sig à jour med utvecklingen för den tjänst denne innehar."

Det är i dag möjligt, enligt inkomstskattelagens 12 kap. 1 §, för en enskild arbetstagar att på skatten dra av utgifter för fortbildning. Presumtionen är att denna fortbildning är nödvändig för arbetet, det vill säga relaterar till det arbete man har. Med fortbildning avses att redan förvär-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

vade kunskaper underhålls och att man skaffar sig sådana kunskaper som behövs för att hålla sig à jour med utvecklingen för den tjänst man innehar.

Står arbetsgivaren för kostnaden anser Skatteverket att det i sig visar att utbildningen är nödvändig för arbetet, och att avdrag då ska medges. Står arbetstagaren själv för kostnaden är presumtionen att utbildningen är nödvändig för arbetet inte lika stark. Skatteverket anser då att om arbetstagaren behåller sina löneförmåner eller en ”väsentlig del av dessa” så är det bevis på att utbildningen är nödvändig. Med väsentlig del menas, enligt rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen, att åtminstone lägstralönen eller ingångslönen från motsvarande arbete fortfarande betalas av arbetsgivaren under utbildningen. Ett annat krav är att utbildningen sker på betald arbetstid och inte på fritiden.

Ovanstående krav i dagens lagstiftning och tolkning av denna försvårar därmed möjligheten till utbildning för många arbetssökande och de arbetstagare som på sin fritid vill kompetensutveckla sig eftersom dessa inte får dra av utbildningskostnaden.

Folkpartiet är ett bildningsparti. Alla människor – även de utan anställning eller arbetsgivare med möjlighet att låta fortbilda sina anställda under betald arbetstid – ska i ett liberalt samhälle ges goda förutsättningar att vidareutveckla sig. Vidare innebär den globaliserade ekonomin ett ökat behov av att underlätta omställning på arbetsmarknaden. För liberaler är det centralt att ge individen ökade möjligheter att fortbilda sig och öka makten över sin framtid.

Folkpartiet är sedan länge, av dessa anledningar, positiva till individuella kompetenskonton. De praktiska möjligheterna att få gehör hos parterna för en konstruktiv modell talar dock för att en annan modell nu bör prövas.

Kultur

D68. Satsa på kulturskolan

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet inom ramen för kulturbudgeten prioriterar kulturskolans verksamhet
2. **att** Folkpartiet uppmanar ett ökat stöd till både professionella- och amatörorkestrar

Högkvalitativ undervisning i musik, dans, konst och teater är livskvalitetshöjande, underlättar inläring av teoretiska skolämnen och fyller därtill en samhällsfostrande funktion. Medvetna satsningar inom detta område kan på ett mycket kostnadseffektivt sätt göra Sverige till ett ännu mer attraktivt land att leva i.

D69. Teater och scenkonst till alla barn

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att alla barn i landet ska få minst två professionella scenkonstföreställningar per år
2. **att** Folkpartiet ska arbeta för att skapa tydliga riktlinjer, uppdrag och medel som säkerställer och garanterar barns och ungas rätt att regelbundet ta del av professionell scenkonst oavsett var de bor i landet

Scenkonst kan vara en otroligt stark och omvälvande upplevelse för ett barn. Scenkonst är att göra det svåra talbart. Det får oss att utvecklas som människor vilket är viktigt för att vi ska förstå varandra och kunna bygga ett samhälle tillsammans. Att vi har förmågan att se oss själva i andra och inte bara identifiera oss med det som är likt oss utan också det som är olik oss. Konst kan vara något som är olik verkligheten – men kan bli en sannare bild av verkligheten än den direkta avbildningen. Scenkonsten är en kollektivt delad upplevelse som ibland kan stimulera vår fantasi till att se en annan möjlig verklighet. Det gör en barndom rikare och roligare.

Långt ifrån alla barn får möjlighet att möta scenkonst – i dag kan en elev gå igenom en hel skolgång utan att se en enda föreställning. Tanken att återinföra estetiska ämnen på gymnasiet är välkommet och man kan hoppas att lärarutbildningen stärks när det gäller konst och estetik.

Folkpartiet bör arbeta med konstruktiva lösningar för att scenkonst ska bli en självklarhet i alla barns uppväxt. Det behövs flera delar för att förverkliga detta. Möjligheter till att ta sig till och från scenerna, dvs. resurser till bussar eller kollektivtrafik. Det behövs resurser för att köpa föreställningar och det behövs avsatt tid för detta.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

D70. Bevara, katalogisera och uppskatta vår textila historia*IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Ewa Bergman, Danderyd***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** landsmötet beslutar om att Folkpartiet Liberalerna ger uppdrag till Riksantikvarieämbetet att ta fram underlag för att katalogisera vår textila historia inom kyrkans värld på rätt sätt, tillsammans med information kring textilkonstnären. Det gäller även den mer moderna textilen
2. **att** landsmötet beslutar om att Folkpartiet Liberalerna ger uppdrag till Riksantikvarieämbetet att tillsammans med Svenska kyrkan se över hur vi bäst kan förvara, bevara och ställa ut dessa historiska skatter 500–600 år gamla samt det nyare och samtida innehavet. Givetvis med konsultation av textilkonstnär

Riksantikvarieämbetet är den myndighet som gör så att kulturarvet bevaras, används och utvecklas. De har ansvar för frågor om kulturmiljön och kulturarvet. Ansvaret omfattar i första hand frågor om kulturlandskap, kulturmiljöer och kulturföremål.

Inom kyrkans värld finns otaliga konstföremål. Kyrkan är enligt lag skyldig att förteckna sitt innehav. Den textila skatten är ofta försummad och stora brister har uppstått gällande katalogiseringen.

Informationen kring textilkonstnären är bristfällig. Att vi i början på 1900-talet pratade om ”förspilld kvinnokraft” känns även igen här. Det här måste lösas med staten och kyrkan i en gemensam aktion. Flera motioner inom kyrkans värld har inte lett till någon framgång. Kanske kan det politiskt lösas innan informationen och kunskap om dessa textilier försvinner eller förgås.

D71. Dans en del av kulturen*Folkpartiet Liberalerna Göteborg, Pär Ekström, Göteborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** mötet erkänner dansen som kulturyttring
2. **att** mötet uppmanar riksdagsledamöterna att verka för att dans får samma momssats som övrig kultur

Vi i Folkpartiet har länge värnat kulturen. Inte för att kulturen skulle fungera som något slags smörjmedel i samhället utan för att kulturen har ett värde i sig. Vi ser att kulturen har en självklar plats i ett civiliserat samhälle.

Tyvärr har vi kommit till en punkt där vi behöver definiera vad som ingår i kultur. För att inte hamna snett i debatt behöver vi se att det finns två olika perspektiv. Det ena är om en enskild kulturhändelse är bra eller dålig eller om man så vill god kultur. Det andra är vilka former av händelser som ska klassas som kultur.

Det första perspektivet kommer det att bli mycket svårt att enas om, dels för att tycke och smak varierar mellan personer och över tid. Det är kanske till och med så att det vore dumt av oss förstöra för framtida generationer genom att klassa vissa händelser som dålig kultur.

Det andra perspektivet är helt nödvändigt att vi tar tag i för att inte tappa delar av kulturen. De flesta kan enas om att kulturen består av följande grenar: Litteratur, poesi, teater, bild, skulptur, film, musik och dans. När vi enas om vilka grenar som ingår att det av största vikt att vi ger alla kulturgrenar goda förutsättningar att spira och inte förfördelar någon.

Exempelvis är det så att musik i form att orkesterkonsert är belagd med kultur moms 6 procent. Om man däremot skulle drista sig till att dansa till samma orkesterkonsert så är det i skattelagens mening inte längre kultur utan momspliktigt till 25 procent.

Det är därför viktigt att vi från politiskt håll enas om vilka grenar som ingår i kultur.

På 2013 års landsmöte slog vi fast att vi skulle jobba för att avkriminalisera dans, lagen om danstillstånd avskaffas. Det är nu dags att ta ett steg till och erkänna dans som kultur.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

D72. Hög tid att Sverige antar nationalsångernas nationalsång*Marcus Claesson, Mölndal***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för att Sverige antar Benny Anderssons m.fl.s "Anthem" ur "Chess" med den svenska texten "I mitt hjärtas land" som officiell nationalsång.

Mediepolitik**D73. Daglig bevakning av EU i public service***Magnus Liljegen, Stockholm, Björn Brändewall, Kalmar, Björn Ljung, Stockholm, Maria Weimer, Uppsala, Martin Ängeby, Stockholm m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för daglig bevakning av EU i public service

Sveriges television säger på sin egen hemsida att tanken bakom begreppet public service är att alla medborgare i ett demokratiskt land ska få tillgång till opartisk och mångsidig information inom en mängd olika områden. Ett public service-företag ska spegla omvärlden ur många olika perspektiv. Som SVT-tittare ska man kunna ta reda på vad som tilldrar sig i landet och världen runtomkring så att man själv kan bilda sig en egen åsikt.

Intresset för EU är bland många människor väldigt lågt och beslut om EU:s framtid uppfattas ligga långt borta från det dagliga livet. Avståndet mellan Europaparlamentariker och många svenskar är astronomiskt. Väldigt få utöver de särskilt intresserade kan nämna mer än någon enstaka svensk representant i parlamentet, än mindre någon från ett annat land. Trots detta fattar Europaparlamentet beslut som på många sätt påverkar såväl svenskar som andra EU-medborgare. Detta är ett gigantiskt demokratiskt underskott.

Mot denna bakgrund är det både förvånande och beklagligt att Sveriges Television fortfarande drygt 20 år efter Sveriges inträde i EU saknar en daglig nyhetsrapportering av det inre gemensamma arbetet. Daglig EU-rapportering i public service borde vara lika naturligt som regionala nyheter, sport eller ekonominyheter.

Som medlemmar i unionen ligger det i svenska folkets intresse att få möjlighet till en daglig inblick i det arbete som pågår men också att få EU:s arbete granskat av den oberoende public servicekanalen. Avsaknaden av rapportering medför att negativa bilder av EU riskerar att stå oemotsagda och att detta påverkar den allmänna opinionen på ett tilltagande negativt sätt.

Inte minst blir detta tydligt i dagsaktuella frågor som migration med tiggare och flyktingar där svenska politiker dagligen uttalar sig om vad EU gör och borde göra, ytterst sällan kommer dock de direkt inblandade politikerna och tjänstemännen i Bryssel till tals i public service.

Ökad kunskap är en förutsättning för att fler ska intressera sig för och engagera sig i den dimension av vårt gemensamma samhälle som vi kallar EU-frågor. Daglig nyhetsrapportering av EU:s arbete är en del av lösningen. För ett parti som betecknar sig som kunskapsdrivande, liberalt och EU-vänligt måste detta betecknas närmast som en hjärtefråga och därför bör Folkpartiet lyfta och driva denna viktiga fråga.

D74. Gör det möjligt att se våra grannländers tv*Mats Werne, Helsingborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att alla invånare i Sverige ska kunna se alla våra grannländers tv-basutbud via det marksända tv-nätet

Med åren blir Sverige mer och mer integrerat med våra grannländer. Det handlar om att vi arbetar där, de utgör viktiga exportmarknader, vi turistar där m.m.

Förståelsen mellan grannländerna ökar när vi kan se varandras tvprogram. Det handlar om allt från kultur och underhållning till politik och näringsliv. Likaså ökar hör- och läsförståelsen för språken.

Finska måste naturligtvis ha textremsa. Sverige har långa kulturella band med Finland och många av våra medborgare som har sina rötter i Finland.

Jag vill att Folkpartiet Liberalerna utreder hur vi kan få en samsyn med våra grannländer. De borde inte innebära några särskilda kostnader eftersom det handlar om ett utbyte av tjänster länder emellan.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Hela arbetet borde kunna ske inom ramen för det redan existerande nordiska samarbetet.

D75. Lägga ner Radiotjänst, omedelbart

Ramin Naji, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Radiotjänst omedelbart läggs ner
2. att finansieringen av public service ska läggas på skatten
3. att arbetet med den nya utredning som kulturutskottet aviserat ska påskyndas

Under april månad 2015 klubbade kulturutskottet ett betänkande om finansieringen av public service. Det har funnits flera utredningar bakåt i tiden och den senaste utredningen kom fram till att lägga ner Radiotjänst och finansiera verksamheten via skatt. Dessvärre blev det inte verklighet och förslaget drogs tillbaka i sista stund av alliansregeringen 2012.

Radiotjänsts verksamhet för att bedriva avgiftskontroll är ålderdomlig och inte effektiv eller rättssäker. Radiotjänsts kontrollanter är beroende av presumtiva kunder, som säger ”ja, jag äger en tv”. Likadant är det med telemarketingdelen, som ringer hem till folk från Kirunakontoret och försäkrar sig om att folk har tv hemma, genom att folk säger ja på deras ledande fråga. Om folk säger ”nej, jag har inte tv” eller inte öppnar dörren för kontrollanten vid besök hemma, har kontrollantverksamheten inga möjligheter att fastställa skyldighet att betala en tv-avgift, fast det finns en tv i hushållet. Dessutom skolkar 15 procent av de avgiftspliktiga i befolkningen, och Radiotjänst har små möjligheter att komma med rätta med det stora skolket.

D76. TrafikinFORMATION på radio för alla

Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Ale

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet driver frågan att radions kanal P4 ska vara en kanal som dygnet runt är tillgänglig för alla på svenska
2. att Folkpartiet verkar för att de finska sändningarna flyttas från P4 till en annan kanal

Det finns en kanal på radion som sänder trafikinformation. Det är P4 där lokalradion som regelbundet sänder trafikinformation finns. För den som är ute på vägen är detta värdefull information. Varje dag mellan klockan 18 och 19 sänds här program på finska. Om man inte förstår finska finns det ingen anledning att lyssna och då får man heller inte del av information som kan vara av stor betydelse.

Därför borde det vara av stor vikt att sändningarna på finska flyttas till en annan kanal. Nu kommer någon säkert att hävda att P4 också borde vara fritt från alla sportsändningar, men det får bli en annan fråga, för någon annan att ta tag i.

Idrott

D77. Folkpartiet = Idrottspartiet

Gustaf Andersson, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar position som idrottspartiet i Sverige
2. att Folkpartiet ser idrott som en viktig resurs i samhället
3. att Folkpartiet verkar för att idrotten får en egen minister
4. att Folkpartiet ser idrott och föreningsliv som en viktig resurs i integrationsarbetet

Idrottens positiva effekter finns på många plan:

1. Skola. Det finns ett samband mellan fysisk aktivitet och inlärning.
2. Integration (det korta perspektivet). Vi pratar bara om språk och jobb för nyanlända. Att inte se idrottsrörelsen och föreningslivet som resurser när människor inte kan prata med varandra, är för mig svårt att förstå.
3. De ideella ledarna. Sverige stannar om de 600 000 personerna som arbetar ideellt slutar. Det är dags att deras verksamhet tas på allvar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

4. Hälsa. En stillasittande livsstil med datorer, surfplattor och telefoner ökar. Personer som idrottar mår bättre, vilket innebär att samhället i det längre perspektivet sparar stora summor pengar.
5. Arbetslöshet är inte detsamma som utanförskap! Idrotten fyller funktionen att skapa en trygghet och ett socialt sammanhang för personer mellan två jobb.

Det är dags att vi ser idrott som en viktig resurs i samhället. Om vi inte tar position här, så kommer något annat parti att göra det.

D78. En friare reglering för en säkrare motorhobby

Mikael Andersson, Alingsås, Axel Nordberg, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska ta verka för en friare reglering kring modifikationer på motorfordon
2. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att slopa gränsen 15 kW per 100 kg tjänstevikt vid effektökning av motorfordon
3. **att** Folkpartiet ska verka för att för att det blir tillåtet att konvertera motorfordon till turbo- eller kompressormatning

Sverige har sedan många år en levande fordonskultur, bland annat finns en av världens största årliga träff för amerikanska fordon i Västerås. Vårt land har några av världens bästa bilbyggare och hobbyn lockar både unga som gamla. Tyvärr finns det hårda regleringar kring modifikationer på fordonet som dels stryker hobbyn som sådan men vad värre är bidrar till en lägre trafiksäkerhet.

Exempel: Den nuvarande situationen är sådan att om man modifierar sitt fordon så finns det en maxgräns på hur stark motorn får vara baserat på fordonets vikt. Detta kan till synes låta bra men då gränsen är väldigt restriktivt satt har det lett till att väldigt många entusiaster väljer att köra olagligt då risken för att bli påkommen är mycket låg. Då dessa bilar inte blir besiktigade i det utförande de framförs är risken stor att bromsar och andra komponenter inte förstärkts i samma omfattning, dessutom kan försäkringar bli ogiltiga vid eventuell olycka. Detta medför en fara och risk som är mycket onödig.

Sveriges Fordonsbyggares Riksorganisation har gått ut med ett förslag att förbättra förutsättningarna för bilentusiaster i Sverige.

Förslaget att i stället låta deras ackrediterade besiktningsmän bedöma effektgränsen för varje enskild bil är ett överlägset tillvägagångssätt som kommer att garantera säkrare bilar på vägarna och en mer levande bilhobby i Sverige. Flera andra länder har betydligt friare reglering kring modifikationer av motorfordon, under förutsättning att de är trafiksäkra och når upp till miljökrav som gäller för fordonstypen. Vår uppmaning är att Folkpartiet ska verka för en stärkt och säkrare fordonshobby i Sverige. Det vinner alla på.

D79. Totalförbud boxning i Sverige av hälsoskäl

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att totalförbud mot boxning genomförs på grund av att permanenta hjärnskador uppstår vid slag mot huvudet

Till landsmötet 2013 hade jag motion B161 i samma ärende, men motionen avslogs med motivering att partistyrelsen fortsatt skulle följa hur idrotten utvecklas, men anser att det inte finns belägg för att förbjuda boxning i Sverige. I dag vet man mer. I maj 2014 publicerade Sanna Neselius sin doktorsavhandling i Göteborg om permanenta skador av boxning och hon konkluderar att återkommande trauma i boxning kan bli sammankopplad med ökad risk för hjärnskada.

Också om amatörboxning i Sverige sker med huvudskydd innebär slag mot huvudet att hjärnan stöter mot skallbenets insida om också inte i lika hög grad som vid proffsboxning. Skador uppkommer således genom hjärnans stötar mot skallbenet. De motiv som anförs om att boxning är en fostrande idrott väger lätt mot det faktum att alla slag mot huvudet kan skada hjärnan. Det är förvånande att Sverige som ett civiliserat samhälle fortfarande kan tolerera denna så kallade sport!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

D80. Kampsporterna ska stå för sina egna sjukvårdskostnader*Christer Huggerth, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att utövare av kampsporter ska teckna försäkringar för uppkomna skador och deras följd tillstånd

Skador uppstår i de flesta sporter som fotboll, ishockey och utförsäkring. Den allmänna sjukförsäkringen täcker vanligtvis behandlingen av dessa skador, såväl som påföljande men. Gemensamt för dessa sporter är att de inte syftar till att skada någon.

Om en boxare däremot slår sin kontrahent medvetslös, gärna med ett slag mot ansiktet, hyllas han som segrare och god idrottsman. Sådana skador måste betraktas som självförvållade och bör inte belasta skattebetalarna.

Att såväl dödsfall som allvarliga akuta hjärnskador inträffar inom boxning är välbekant, t.ex. hos den kvinnliga boxaren Frida Wallberg. Och vem har inte sett den forne världsmästaren Muhammad Ali framträda utan talförmåga och hårt drabbad av ett antal hjärnskakningar.

Utövare av sporter vilkas ändamål är att skada en människa ska ha obligatoriska försäkringar som täcker skadorna.

D81. Skydda idrottsutövande domare*Mikael Nylander, Stockholm, Bengt Eliasson, Kungsbacka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska utreda huruvida domaren ingår i nämnda befattningsroll som nämns i motiveringen
2. att Folkpartiet, om svaret på frågan i yrkande 1 visar sig vara nej, verkar för att riksdagen beslutar om att utövande domare i sin roll ska innefattas av samma lag och därmed skydda dessa i deras utövande

Idrottsrörelsen är den största folkrörelsen i vårt land. I denna ingår det flertalet lagidrotter som exempelvis ishockey, fotboll, innebandy, bandy, basket och handboll med mera. Bland dessa aktörer är domaren alltid en av de viktigaste. Domarnas roll handlar om att lära ungdomar spelets regler, utdöma straff vid regelbrott och göra detta opartiskt. Detta renderar allt som oftast i att spelare och ledare visar aggression mot denna part på ett fullständigt oacceptabelt sätt. Ofta är domarna inte mer än 14 år.

Ännu värre är det när publik eller föräldrar riktar sin aggression mot utövande domarna. Här nedan visar vi två exempel på detta:

<http://www.svd.se/17-arig-domare-attackerad-av-foralder>

<http://www.metro.se/stockholm/match-for-10-aringar-urartade-foraldrar-hotade-14-arig-domare/EVHmih!ALUCKfVwYsJO2/>

I kommentarerna till lagtexten i brottsbalkens kapitel 17 ("Om brott mot allmän verksamhet m.m.") går att läsa följande:

"Skyddsintresset i detta kapitel är personer som fullgör myndighetsutövning. HD har beskrivit dem som befattningshavare som utövar ett för det allmänna viktiga funktioner, se NJA 2000 s. 116 och NJA 2001 s. 859. Hit hör till exempel personer inom rättsväsendet, biljettkontrollanter, socialsekreterare, kasernvakter och personer som ensamma ansvarar för ordningen som tågchefhavare. Även personer inom den allmänna laglydnaden vilken förutom poliser även omfattar ordningsvakter, kriminalvårdare, kronoassistenter, trafikövervakare och parkeringsvakter för att nämna några."

(Läs hela på: <https://lagen.nu/1962:700#K17>)

Vi måste skydda dessa viktiga individer i deras utövande som domare i de olika sporterna.

Ideell sektor, trossamfund m.m.**D82. Synliggör värdet av ideella insatser i offentlig statistik***Barbro Westerholm, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för värdet av ideella insatser redovisas i officiell statistik

Årsrika människor möter tyvärr alltför ofta det som brukar kallas ålderism, dvs. en negativ syn på åldrandet och en uppfattning om att årsrika är en tärande del av samhället. Den upp-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

fattningen beror delvis på att de flesta äldre har gått i pension och inte längre finns kvar på arbetsmarknaden och får lön. Därmed syns de inte som en resurs i nationalräkenskaperna eller officiell statistik.

Årsrika människors ideella insatser synliggörs dåligt men är betydande. Det framgår av studier som gjorts inom äldreomsorgen och av SCB:s tidsanvändningsstudier. Årsrika står för mer än hälften av äldreomsorgen. De ställer upp för barnbarn, de är aktiva i ideella föreningar som Röda Korset, idrottsklubbar och pensionärsorganisationer m.m.

Den slutsats man kan dra av de gjorda undersökningarna är att årsrika människor är en viktig resurs i samhället men att värdet av den, mänskligt och ekonomiskt, är dolt. Om det redovisas i officiell statistik skulle årsrika människor som en närande del av samhället tydliggöras och synen på dem förändras. En insikt skulle växa fram om denna värdefulla samhällsresurs och att det är viktigt att underlätta för årsrika att göra dessa oavlönade insatser.

I betänkandet från utredningen om den statliga folkrörelsepolitiken i framtiden (SOU 2007:66) fanns ett förslag om att de som man kallar för hushållens icke-vinstdrivande organisationer (HIO) bör föras upp som ett område i den officiella statistiken och att SCB skulle vara statistikansvarig. Förslaget visar hur man konkret skulle kunna redovisa ideella insatser, däribland årsrikas, i nationalräkenskaperna. Det bör tas till vara och utredas närmare hur det kan förverkligas.

D83. Socioekonomiska faktorer ska arbetas in i statliga aktivitetsstödet

Magnus Ivarsson, Kumla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att ramverket för statligt aktivitetsstöd reformeras så att större hänsyn tas till de socioekonomiska faktorerna på den ort en förening är verksam

Vi har under en lång tid kunnat se att ekonomiska faktorer har blivit en allt större faktor när det gäller barns möjligheter att delta i olika föreningsaktiviteter, exempelvis inom idrotten. Som det nuvarande systemet är utformat kan vi se att föreningsdeltagande och idrottande är lägst i kommuner, orter och områden med svårast ekonomiska förutsättningar. Dessa är samtidigt de områden där betydelsen av dessa föreningar med stor sannolikhet är som störst för människors tillvaro.

Det civila samhället och föreningsidrotten har av tradition en mycket stor roll i det svenska samhället och fungerar som en viktig sammanhållande faktor för människor. Idrotten bidrar till att sammanföra människor, ge människor en meningsfull tillvaro och en plats i samhället. Idrotten gör därmed en enorm samhällsnytta som ingen annan aktör kan mäta sig med. Denna aspekt bör därför få större genomslag i det statliga föreningsstödet (LOK-stödet).

Därför är det rimligt att även andra faktorer än antalet deltagare vid föreningens aktiviteter kan utgöra grund för delar av stödet. Detta kan till exempel röra sig om faktorer så som medelinkomst i upptagningsområdet, andel utlandsfödda i upptagningsområdet och målgrupp för verksamheten.

D84. Skilj Svenska kyrkan från staten – på allvar

Andreas Holmberg, Hudiksvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att Svenska kyrkan på allvar skils från staten, dvs. att de politiska partierna på allvar skils från trossamfundet

Omkring 15 år efter den påstådda skilsmässan från staten styrs Svenska kyrkan fortfarande av politiska partier som Socialdemokraterna och Centerpartiet, Sverigedemokraterna inte att förglömma. Detta är fullständigt orimligt!

På landsmötet 2011 i Karlstad hävdade Folkpartiledningen att varje samfund måste få besluta om hur det vill styras, och att det därför var OK att Svenska kyrkan till stor del styrs av politiska partier. Så om även Katolska kyrkan och min hustru Equemeniakyrkan ville – och fick! – bli styrda av politiska partier, skulle detta inte vara ett problem för ett liberalt parti?

Särskilt vår allianskamrat Centerpartiet, som också säger sej vara ett liberalt parti, och som i företagsfrågor har klar blick för olämpligheten av politikerstyre, skämmer ut oss alla genom att också införa kyrkovalåret 2017, då vi ska fira 500-årsminnet av Luthers reformation, vilja stå kvar som nomineringsgrupp till kyrkomötet.

Jag finner inte att detta är vare sej Centerpartiets eller Svenska kyrkans ensak, utan ett uppenbart missförhållande som Folkpartiet aktivt bör bekämpa. Politiska partier, och allra

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

minst borgerliga, nominellt liberala partier, bör inte sitta i styrelsen för ideella organisationer som t.ex. trossamfund. Så länge de gör detta är det aktuella samfundet inte på allvar skilt från staten – och de aktuella partierna inte på allvar okonfessionella.

D85. Frivillig kyrkoavgift

Eva Bremer, Boxholm, Daniel Hedlund, Sigtuna, Nicholas Nikander, Nynäshamn, Martin Ångeby, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet i liberal anda ska verka för att alla, icke obligatoriska, avgifter som tas ut via skattsedeln, är något man aktivt ska välja och godkänna
2. **att** Folkpartiet ska verka för att Skatteverket inför 18-årsdagen skickar fråga till dem, som genom dopet blivit medlemmar i Svenska kyrkan eller annat samfund, om de vill fortsätta vara det eftersom avgiften då automatiskt kommer att dras från deras inkomst

Att bli döpt innebär att man har ett livslångt medlemskap i Svenska kyrkan och automatiskt betalar medlemsavgift via skattsedeln. Och det är ingen låg avgift. Motsvarande gäller även för t.ex. andra samfund. Detta är inte liberalt, eftersom inte den enskilda individen själv fått välja.

Ett argument brukar vara att man kan begära utträde, men då är det ändå inte individens fria val som gäller. Ett fritt val är att ansöka om medlemskap. Eller åtminstone få bekräfta att det är så man vill ha det. Eller att välja utträde.

Därför ser vi det som en självklarhet att man när man blir myndig får möjligheten att själv göra ett val om man vill fortsätta vara medlem och därmed godkänna att medlemsavgiften automatiskt dras från inkomsten via skattsedeln. Det är faktiskt så illa, att många inte vet att det dras kyrkoavgift på deras inkomst.

Och det är inte självklart att det är så ”bara” att begära utträde, t.ex. på grund av hårda krav från familj och släkt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

E. Rättsfrågor och demokrati

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Rättsstaten ska värnas. En huvuduppgift för det offentliga är att på ett effektivt sätt beivra brott och värna enskilda människor från de kränkningar som brott för med sig. Folkpartiet Liberalerna har i regeringsställning varit pådrivande för att polisen tillförts fler resurser så att antalet poliser nu är över 20 000. Även inom åklagarväsendet, domstolsväsendet och kriminalvården har förstärkningar gjorts.

Folkpartiet Liberalerna har också kraftfullt verkat för den nya nationella polismyndighet som sjösattes vid årsskiftet, och som innebär att polisen för första gången verkar inom en samlad myndighetsstruktur. När revirgränserna blir färre ökar möjligheten till samordning, specialisering och snabbare genomslag för effektiva arbetsmetoder. Folkpartiet Liberalerna anser att den nya polisorganisationen måste leda till att fler poliser kommer ut i yttre tjänst och verkar bland medborgarna i lokalsamhället. Det är även viktigt att det finns goda möjligheter att rekrytera poliser både till yttre tjänst och till specialiserade tjänster.

Utmaningarna inför framtiden är dock stora. Uppklaringsfrekvensen för många brott är oacceptabelt låg och polisens utredningsverksamhet behöver förbättras. Även om allmänhetens upplevelse av trygghet har ökat i samhället som helhet sedan 2006, så finns det också bostadsområden och stadsdelar där kriminella gäng har en så stark ställning att det växer fram konkurrerande samhällsstrukturer. En sådan utveckling måste brytas, vilket kräver både förebyggande och socialpolitiska insatser samt en tydligt närvarande polis och en fungerande brottsbekämpning. Detta är vi skyldiga de människor som bor i de brottsutsatta områdena.

Den grova och organiserade brottsligheten kräver ett starkare internationellt samarbete. Detta är än mer angeläget när det gäller den extrema form av brottslighet som terrorgrupper står för. Insatserna för att motverka radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremistiska grupper måste utökas, och rättsväsendets möjligheter att ingripa mot och beivra brott behöver förbättras. Straffen för terrorbrott måste skärpas och lagföringen förbättras.

Rättspolitiken ska ha ett tydligt brottsofferperspektiv. Den enskildes möjlighet till skydd och stöd under rättsprocessen ska värnas. Människor som utsätts för våld i den egna relationen är särskilt utsatta och det behövs ett fortsatt reformarbete för att motverka denna form av brottslighet. Eftersom våld i relationen huvudsakligen handlar om mäns våld mot kvinnor är detta en central jämställdhetsfråga.

Att värna rättsstaten innebär att värna principen om en begränsad statsmakt. Den offentliga makten ska inte sträcka sig längre än vad som är nödvändigt för att fullgöra de offentliga uppgifterna. En effektiv brottsbekämpning får inte ske på bekostnad av att rättssäkerheten urholkas. Den svåra integritetsavvägningar som är nödvändiga i brottsbekämpningen måste göras med utgångspunkt i att varje form av inskränkning av den enskildes integritet måste vara nödvändiga, proportionella och fylla sitt ändamål, och de får aldrig gå längre än vad som är försvarbart i ett demokratiskt samhälle.

Folkpartiet Liberalerna har varit en stark kraft bakom många av de rättspolitiska reformer som genomförts under åtta år med alliansregeringen. Rättsfrågorna är också ett av de områden där det nu pågår en politikutveckling i form av en särskild arbetsgrupp under ledning av Roger Haddad. Rättsarbetsgruppen är en av de sju arbetsgrupper som ingår i välfärdskommissionen, och kommer att arbeta kontinuerligt fram till landsmötet 2017.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Allmän rättspolitik, straffrätt och integritetsfrågor

Motionerna E1–E27 samt den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 1–15 i rapporten ”Det handlar om frihet – Stärk insatserna mot våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck”

I **motion E1** yrkas på två tillägg till partiprogrammet för att markera vikten av att det demokratiska samhället också skyddar sig mot våldsbejakande extremism. **Motion E2** tar upp angränsande frågor och vill dels kriminalisera så kallade hatpredikningar, dels att det ska vara kriminellt att värva andra till krigförande extremistiska organisationer.

Partistyrelsen instämmer med **motion E1** om att det är viktigt att hotet från den våldsbejakande extremismen uppmärksammas i partiprogrammet. Samtidigt bör partiprogrammet hållas relativt kortfattat, och partistyrelsen föreslår också en något annorlunda placering av tilläggen.

Vad gäller så kallade hatpredikningar vill partistyrelsen påminna om att förbudet mot uppvigling och hets mot folkgrupp redan ger vidsträckt möjligheter att lagföra den som bedriver hatpropaganda mot minoriteter eller uppviglar till brott på ett sätt som innebär fara för brottsens förverkligande. Partistyrelsen anser att lagstiftningen mot deltagande eller stöd till terrorgrupper behöver skärpas, bland annat genom förbud mot resor för att ansluta sig till terrorgrupper samt en kriminalisering av själva medverkan i terrorstrid. Även passreglerna bör ses över. Däremot anser partistyrelsen inte att det är påkallat att göra ändringar i den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten. Partistyrelsen vill i detta sammanhang också påtala att rekrytering till terrorbrott redan är kriminaliserat. Däremot finns det, som sagt, andra luckor i lagstiftningen.

Partistyrelsen yrkar att det i avsnitt 5.1 stycke 2 läggs till en ny avslutande mening med lydelsen: ”Inga skattemedel ska gå till verksamheter som vill förändra det demokratiska samhället med våld.” Vidare föreslår partistyrelsen att det i avsnitt 5.3 stycke 3 läggs till två nya avslutande meningar med lydelsen: ”Den våldsbejakande autonoma vänstern, högerextremismen och den islamistiska extremismen utgör ett hot mot demokratin. Det ska vara brottsligt att delta i strid för terrorstämplade organisationer” Med detta föreslår partistyrelsen också att motion E1 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, att motion E2 yrkande 1 avslås och att motion E2 yrkande 2 anses besvarat.

Partistyrelsen övergår nu till att behandla den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens rapport ”Det handlar om frihet – Stärk insatserna mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck” samt de motioner som ansluter till samma ämne. Partistyrelsen välkomnar att arbetsgruppen lyfter fram ett antal förslag på detta område.

Folkpartiet Liberalerna har varit pådrivande för att föra upp våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck till en jämställdhetspolitisk förstarangsfråga, och det var under Nyamko Sabunis tid som jämställdhetsminister som den första nationella handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer antogs. År 2010 följdes den upp med en särskild handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag lägger en god grund för det fortsatta reformarbetet.

Arbetsgruppen konstaterar att en ovärderlig del av det stöd som ges till våldsutsatta kvinnor och deras anhöriga ges via de ideella kvinno- och tjejjourerna och andra jourverksamheter, såsom brottsofferjourer. Den principiella utgångspunkten för gruppens resonemang är att jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhälleliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi. Detta gör det självklart att det offentliga ska ge ett stabilt och långsiktigt stöd till kvinnojourer och andra jourverksamheter. Det behövs också en bredare översyn, i samverkan med företrädare för jourerna, för att skapa ett mer långsiktigt och enhetligt system där kvinno- och tjejjourer i hela landet får mer likvärdiga förutsättningar. **Partistyrelsen yrkar bifall till arbetsgruppens förslag punkt 1 och 2.**

Likaså behövs fler jourlägenheter och skyddade boenden för personer som utsatts för våld i den egna familjen. Över 4 000 vuxna och 2 700 medföljande barn tillbringade minst en natt på skyddat boende år 2011 för att få en fristad från våld. Nästan alla vuxna var kvinnor, men det fanns också cirka 70 män som detta år fick skyddat boende. Kvinnojourer rapporterar om en allvarlig trend med allt värre platsbrist. Arbetsgruppen föreslår att lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar behöver skärpas så att kommunerna tar ett större ansvar för att ta fram ett tillräckligt antal platser, och föreslår även ett särskilt statsbidrag till detta syfte. Partistyrelsen ställer sig bakom dessa förslag, och vill också särskilt framhålla vikten av att barnperspektivet beaktas med tanke på att så många barn behöver plats på skyddat boende på grund av en våldsutövande förälder. Likaså behövs bättre tillgänglighet för personer med

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

funktionsnedsättning. Vad gäller den sistnämnda frågan vill partistyrelsen göra förtydligandet att ett statsbidrag behövs för att tillgänglighetsanpassa fler befintliga boenden. **Partistyrelsen yrkar därmed bifall till arbetsgruppens förslag punkt 3, 4, 5 och 6 med den ändringen i punkt 5 att ordet "fler" läggs till före "befintliga".**

Arbetsgruppen tar även upp behovet av bättre stödfunktioner för den som söker hjälp, som offer men också därför att man vill bryta med ett eget våldsbeteende. Arbetsgruppens förslag om att bygga ut Kvinnofredslinjen och ge den ett breddat mandat så att den vänder sig även till t.ex. ungdomar och hbt-personer oavsett kön samt för män som är offer för våld inom relationen är intressant, liksom att det behövs ett nationellt hjälppnummer för den som är orolig för sitt eget våldsagerande i en relation. Partistyrelsen anser att förslaget i **motion E3 yrkande 3** om ett nationellt kunskapscenter om hedersrelaterat våld och förtryck med fördel kan inkluderas i arbetsgruppens förslag om ett breddat uppdrag för Kvinnofredslinjen, som ju drivs av Nationellt centrum för kvinnofred. Likaså bör de idéer som framförs i **motion E4** om tandvårdens roll för att öka kunskapen och medvetenheten om våld i nära relationer uppmärksammas i detta sammanhang.

I **motion E7** förespråkas att rättsväsendet inkluderas i en nationell strategi mot våld och övergrepp mot åsrika personer i nära relationer. Bakgrunden till motionen är att alliansregeringen i juni 2014 presenterade en strategi mot våld mot äldre personer inom vård och omsorg. Strategin är inriktad på situationer som vård- och omsorgspersonal kan möta, men innehåller inte lika mycket om arbetet på att involvera rättsväsendets instanser. Partistyrelsen delar motionärens ståndpunkt att insatser mot våld i nära relationer måste inkludera alla åldersgrupper och även beakta den särskilda utsatthet som äldre kan möta i vissa situationer. Detta synsätt präglade också den nationella handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer som alliansregeringen lade fram 2009 med Nyamko Sabuni som ansvarigt statsråd. Den exakta ämnesavgränsningen för framtida handlingsplaner och strategier bör dock inte landsmötet låsa närmare, men däremot ska ett åldersinkluderande synsätt vara naturligt. Vad gäller en utökad anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen, som motionären tar upp i **yrkande 2**, anser partistyrelsen att denna fråga bör analyseras närmare. Eftersom motionärens förslag gäller såväl socialtjänst som äldre och personer med funktionsnedsättning och likaså inkluderar frågor om rättsväsendet och våld i nära relationer kan den med fördel uppmärksammas i välfärdskommissionens arbete med de fem berörda arbetsgrupperna.

Arbetsgruppen konstaterar även att det behövs skärpt lagstiftning om kontaktförbud och ökat användande av elektronisk fotboja, så att offrets rätt till rörelsefrihet väger tyngre än förövarens, samt att reglerna om villkorlig frigivning bör stramas upp så att den som dömts för grova eller upprepade brott mot närstående och vägrar delta i behandlingsprogram under fängelsestiden inte ska vara aktuell för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av avtjänad strafftid. Partistyrelsen anser att dessa förslag ligger väl i linje med en ambitiös liberal politik på området, och vill i det sammanhanget också peka på att påföljderna för brott mot kontaktförbud måste skärpas och fängelsestraff behöver komma till utökad användning. **Partistyrelsen yrkar bifall till arbetsgruppens förslag punkt 7, 8, 9, 10 och 11.** Med detta föreslås också att **motion E3 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och att motionerna E4–E7**, som tar upp dessa och anslutande frågor, **anses besvarade.**

I **motion E8** uppmärksammas lagen om utredningar avseende vissa dödsfall. Denna lag infördes av alliansregeringen 2007 och innebär att Socialstyrelsen ska göra en särskild utredning av de fall där människor dödats av en närstående eller tidigare närstående, eller där ett barn dödats på grund av brott eller det finns anledning att anta att dödsfallet har samband med barnets behov av skydd. Socialstyrelsen ska utreda vilka omständigheter som varit kända på förhand hos myndigheterna, och ta fram generella förslag på åtgärder för att förbättra stödet till utsatta barn och vuxna. Däremot gör Socialstyrelsen inte några specifika uttalanden i det enskilda fallet.

Partistyrelsen delar motionärens åsikt att lagen om dödsfallsutredningar bör ses över. Den exakta utformningen bör utredas närmare, bland annat för att motverka att dödsfallsutredningen blir en andra form av tillsynsverksamhet i stället för den tillsyn som ska ske av t.ex. Inspektionen för vård och omsorg och av den nya tillsynsmyndighet för Polisen och Kriminalvården som Folkpartiet Liberalerna förespråkar. Dock är det angeläget att de lärdomar som framkommer genom dödsfallsutredningarna blir kända och kan leda till lärdomar och åtgärder även i det enskilda fallet. **Motion E8 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Motion E9 tar upp en annan fråga inom samma område, nämligen att Folkpartiet Liberalerna bör verka för att överfallsskyddet i privata företags hemförsäkringar även ska gälla om den skadelidande utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem. Partistyrelsen konstaterar att hemförsäkringar är privata försäkringar som skyddar den försäkrade och hans närmaste,

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

dock inte för skador man orsakat varandra inom kretsen, t.ex. genom våld. Anledningen till denna princip är bl.a. att försäkringsbolagets regressmöjlighet skulle leda till att den ekonomiska förlusten skulle stanna just i den krets försäkringen är avsedd att skydda.

Partistyrelsen har förståelse för motionärens resonemang, men vill ändå framhålla att den rent ekonomiska ersättningen i detta fall borde utdömas straffrättsligt i form av skadestånd och inte genom ersättning från ett försäkringsbolag. I de situationer som beskrivs kan det också finnas möjligheter till ersättning från Brottsoffermyndigheten. **Motion E9 bör anses besvarad.**

I sin delrapport tar jämställdhetsarbetsgruppen också upp flera förslag som specifikt inriktar sig på att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetsgruppen anser att kommunernas ansvar i socialtjänstlagen att bygga upp en kompetens för att förebygga denna form av brottslighet och ge hjälp åt personer som hotas av sådant våld och förtryck ska lagfästas ska förtydligas, och att frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck också behöver uppmärksammas i relevanta yrkesutbildningar för t.ex. socionomer, psykologer eller lärare. Detta ligger väl i linje med **motion E3 yrkande 1 och 2**, som tar upp behovet av handlingsplaner och förbättrade utbildningar, och **motion E10** som förespråkar handlingsplaner mot kvinnlig könsstämpling.

Partistyrelsen föreslår dock att punkt 12 får en något annan lydelse än arbetsgruppen föreslagit. Dels för att tydligare peka ut var i socialtjänstlagen det hedersrelaterade våldet särskilt ska nämnas, och dels för att markera att kompetensen att förebygga det hedersrelaterade våldet och förtrycket behöver finnas också utanför socialtjänsten.

Partistyrelsen yrkar därför att landsmötet beslutar om en punkt 12 med följande lydelse: "Socialtjänsten ska i dag särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld i nära relationer kan vara i behov av stöd och hjälp. Det bör förtydligas att denna bestämmelse även inkluderar offer för hedersrelaterat våld och förtryck. Kommuner och landsting bör även ha kompetens att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck."

Arbetsgruppen föreslår även att de allra sista undantagen i förbudet mot att erkänna utomlands ingångna barnäktenskap, tvångsäktenskap eller fullmaktsäktenskap ska tas bort. I Sverige ska således aldrig äktenskap som ingåtts under sådana former erkännas, även om det gått lång tid. Ett likalydande förslag framförs i **motion E11**.

Lagstiftningen på detta område skärptes så sent som 2014, men partistyrelsen delar gruppens ståndpunkt att det är olyckligt att ett smalt utrymme för att erkänna sådana äktenskap fortfarande finns kvar. Även om dessa undantag är så strängt formulerade att det är tveksamt i vilka lägen de skulle kunna användas, så öppnar själva förekomsten av undantag för oönskade resonemang om att sådana äktenskap i vissa lägen skulle kunna vara acceptabla.

Partistyrelsen konstaterar också att möjligheten för ett vuxet par att genomgå hindersprövning och ingå äktenskap i Sverige för att undvika rättsförluster alltid kvarstår. Den viktiga skillnaden är då att detta äktenskap är ingånget frivilligt och i enlighet med de rättsprinciper som ett jämställt samhälle ska bygga på. **Partistyrelsen yrkar bifall till arbetsgruppens förslag punkt 13 och 14 samt motion E11, att motion E3 yrkande 1 och 2 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört och att motion E10 anses besvarad.**

Slutligen föreslår arbetsgruppen att samhällsorienteringen för nyanlända ska förlängas från 60 till 120 timmar och ges en tydlig jämställdhetsprofil, bland annat genom att jämställdhet mellan kvinnor och män måste vara en av de grundläggande demokratiska värderingar som uttryckligen ska ingå i kunskapsmålet. Gruppen föreslår även att möjligheten ska prövas att göra undervisningen obligatorisk att delta i för flyktingar och andra skyddsbehövande, samt för den som invandrat till Sverige på grund av en kärleksrelation.

Partistyrelsen instämmer i att samhällsorienteringen för nyanlända behöver få en starkare inriktning på jämställdhet och allas lika rätt till självbestämmande oavsett kön. Partistyrelsen är även positiv till att förlänga utbildningen till 120 timmar, även om tidpunkten för genomförandet behöver vägas mot andra angelägna reformer.

Vad gäller obligatorium anser partistyrelsen att frågan behöver analyseras närmare. Deltagande i samhällsorientering ska vara obligatorisk för den som deltar i en etableringsinsats, och för den som inte deltar kan konsekvensen redan i dag bli indragen ersättning. Det är mer svårbedömt hur ett obligatorium skulle se ut för den som är kärleksinvandrare med ordnad försörjning. Folkpartiet Liberalerna anser att genomgången samhällsorientering (samt grundläggande kunskaper i svenska) ska vara ett villkor för medborgarskap, men ett medborgarskap ligger för de flesta mycket långre fram i tiden. Partistyrelsen anser därför att den frågan bör studeras vidare, gärna inom ramen för välfärdscommissionen och globaliseringscommissionen så att både integrations- och jämställdhetsarbetsgruppen involveras, innan slutligt ställningstagande görs. **Partistyrelsen yrkar med detta att punkt 15 ges lydelsen: "Bygg ut samhällsorienteringen till nyanlända och ge den en tydlig jämställdhetsprofil. Deltagande i samhällsorientering ska vara obligatorisk för den som deltar i en etableringsinsats."**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Sexualbrott tas upp i flera motioner. **Motion E12** berör så kallad hämndporr, det vill säga att någon sprider bilder eller filmer på en person i en sexuell situation i syfte att kränka den personens värdighet. Motionen, som uppmärksammar ett hårt kritiserat avgörande från Göta hovrätt där skadeståndet för en ung kvinna som hade utsatts för hämndporr sänktes kraftigt med hänvisning till att det i dagens samhälle skulle ha blivit mycket mer accepterat att vara öppen om sina sexualvanor, yrkar att hämndporr görs till en egen brottsrubricering i brottsbalkens avsnitt om sexualbrott. Den kritiserade hovrättsdomen ändrades i Högsta domstolen, som fastställde att den åtalade fälldes för grovt förtal och höjde skadeståndet till 76 000 kronor, varav 70 000 kronor för kränkning och 6 000 kronor för sveda och värk.

Partistyrelsen anser att motionären tar upp en mycket angelägen fråga. Skyddet för den enskildes sexuella integritet får inte vara svagare på nätet. Verkligen i dag är dock att många, kanske framför allt unga, utsätts för att sexuellt integritetskränkande filmer eller bilder sprids på nätet för att kränka dem.

Partistyrelsen anser att lagstiftningen om förtal, förolämpning och ofredande måste moderniseras, bland annat för att bättre fånga upp att nätet kan ge så snabb spridning åt kränkande eller mobbande material. Folkpartiet Liberalerna var pådrivande för att alliansregeringen våren 2014 tillsatte en utredning för att se över det straffrättsliga skyddet mot kränkningar av integriteten. Utredningens uppdrag är avgränsat till frågor som ligger utanför det grundlagsskyddade området. Utredningen ska lämna sina förslag senast den 31 januari 2016.

Partistyrelsen anser således att lagstiftningen om förtal bör ändras. Det är en särskilt grov kränkning av en persons värdighet att utan tillåtelse sprida material med personen i sexuella situationer, och detta måste komma till uttryck i lagstiftningen. Det naturliga är därför att göra förtal med sexuellt innehåll till ett särskilt sexualbrott. I **motion E13** yrkas att ansvaret att avgöra om en ung person har fyllt 15 år ska ligga hos den äldre personen innan en sexuell handling inleds. Partistyrelsen anser att detta uttrycks i gällande lagstiftning. Sammanfattningsvis anser partistyrelsen att **motion E12 bör bifallas och att motion E13 bör anses besvarad.**

Även andra straffrättsfrågor tas upp i motionerna. I **motion E14** yrkas att mobbning kriminaliseras som eget brott efter samma modell som grov fridskränkning, dvs. att handlingar som utgjort ett led i upprepade kränkningar av en person ska kunna bedömas sammantagna. Som motionären själv påpekar är detta något som ingår i Folkpartiet Liberalernas rättspolitiska program som antogs av landsmötet 2009. Partistyrelsen anser att partiet bör stå fast vid denna ståndpunkt. **Motion E15** anser att Folkpartiet Liberalerna ska verka för ett förbud mot så kallad eftersupning, det vill säga att en person som är inblandad i en trafikincident inte får förtära alkohol en viss tid därefter. Även detta är ett förslag som Folkpartiet Liberalerna redan arbetar för. I **motion E16** yrkas att lagstiftningen mot aga skärps på så vis att föräldrar som anmäls för att ha slagit sina barn ska kunna åläggas att genomgå ett föräldraprogram inom socialtjänsten även i de fall där det inte är aktuellt att genomföra en brottsutredning. Detta ligger väl i Folkpartiet Liberalernas gällande partiståndpunkt att socialtjänsten, när ett barn misstänks fara illa, ska ha rätt att kräva att familjen tar emot hjälp och stöd även om föräldrarna inte vill. **Motionerna E14–E16 bör därför anses besvarade.**

I **motion E17** yrkas att hatbrottslagstiftningen ändras så att den inkluderar personer med funktionsnedsättning. Partistyrelsen vill i detta sammanhang påminna om att hatbrottslagstiftningen kan syfta på olika saker. Brottsbalkens straffskärpningsregel tar sikte på vissa situationer, medan lagstiftningen om hets mot folkgrupp (som motionärerna också berör) berör andra. Partistyrelsen anser att största restriktivitet bör gälla när det handlar om lagändringar som inskränker den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten, även när det sker med de bästa av avsikter. Den frågan bör skiljas från frågan om på vilka grunder som straffskärpning kan komma ifråga för brott som begås med hatmotiv. I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp **motion E18**, som förespråkar att hedersmotiv ska inkluderas i straffskärpningsparagrafen.

Partistyrelsen anser att det är rimligt att överväga om brottsbalkens straffskärpningsregel behöver förändras för att tydligare fånga upp de brott med hatmotiv som begås mot olika individer, däribland individer med funktionsnedsättning. Likaså bör frågan om hedersmotiv analyseras i detta sammanhang. Detta bör dock göras i ett bredare sammanhang där bestämmelsen också utvärderas i sin helhet. **Motionerna E17 och E18 bör med detta anses besvarade.**

Preskriptionsreglerna tas upp i två motioner. Både **motion E19** och **motion E20** vill avskaffa preskriptionstiderna för utdömda fängelsestraff.

Brottsbalkens regler om preskription innebär att brott som ger högst ett års fängelse preskriberas efter två år, och därefter följer en skala upp till tjugofem års preskription för brott som kan ge livstids fängelse. För mord, dråp, folkmord, brott mot mänskligheten, grov krigsförbrytelse och vissa terroristbrott har preskriptionstiden avskaffats helt. Utdömda fängelsestraff som inte kunnat verkställas kan också preskriberas efter viss tid, som längst trettio år.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Partistyrelsen anser att preskriptionsreglerna måste vara en avvägning mellan olika intressen, där rättvisa och effektivitet ibland står mot varandra och där man också måste ta hänsyn till bevisvärigheterna när ett brott begåtts långt i efterhand. Att även påföljder preskriberas kan delvis kopplas till att de ska ha en individualpreventiv effekt och att den försvagas om påföljden verkställs flera decennier i efterskott. Den rättspolitiska arbetsgruppen har dock möjlighet att överväga reformer. **Motionerna E19 och E20 bör anses besvarade.**

Fyra motioner tar upp integritets- och övervakningsfrågor ur olika perspektiv. I **motion E21** yrkas att Folkpartiet Liberalerna i sitt integritetspolitiska arbete gör en översyn av Polisens och Säkerhetspolisens tillgång till hemliga tvångsmedel. Motionären konstaterar att flera lagändringar gjorts på senare tid för att förbättra möjligheterna att bekämpa allvarlig brottslighet, och att det nu bör ske en samlad översyn av de hemliga tvångsmedlen utifrån deras användning och effektivitet. **Motion E22** riktar kritik mot den lagstiftning som ålägger trafikoperatörer att spara trafikuppgifter som ska kunna begäras ut av de brottsbekämpande myndigheterna. Motionären föreslår att de bestämmelser i lagen om elektronisk kommunikation som ger data- och teleoperatörer skyldighet att lagra trafikuppgifter avskaffas, och att de brottsbekämpande myndigheterna i stället riktar sin övervakning mot misstänkta personer. **Motion E23** föreslår att alla polisbilar som är i yttre tjänst utrustas med fastmonterade övervakningskameror för att förbättra tillgången till teknisk dokumentation om hur polisen arbetar vid t.ex. ingripanden. **Motion E24** beskriver EU:s datalagringsdirektiv, som ålägger trafikoperatörer att lagra trafikuppgifter, för ett oroväckande steg mot ett kontrollsamhälle och vill att Folkpartiet Liberalerna verkar för att direktivet upphävs.

Partistyrelsen anser att integritetsfrågorna måste vara ständigt närvarande för ett liberalt parti, och att en noggrann avvägning måste göras mellan motstridiga intressen – i detta fall effektiv brottsbekämpning och skyddet för den enskildes privatliv. Denna principiella grundsyn utvecklas närmare i det integritetspolitiska program som antogs vid partirådet 2008. Folkpartiet Liberalerna arbetar för att utvidga Datainspektionen till en ny integritetsmyndighet med ett bredare mandat, och vill även att en integritetsanalys blir obligatorisk vid utarbetandet av nya lagförslag.

Det är naturligt att den fortsatta utvecklingen av Folkpartiet Liberalernas hela politik måste inkludera en integritetspolitisk analys. Särskilt ligger på välfärdskommissionens arbetsgrupp ”En starkare rättsstat” att säkerställa att den personliga integriteten fortsatt värnas. Detta kan ske genom en särskild integritetspolitisk rapport.

Vad gäller insamling av trafikuppgifter, som uppmärksammas i **motion E22 och E24**, vill partistyrelsen först understryka att EU:s omdebatterade datalagringsdirektiv för svenskt vidkommande inte i sig innebär att de brottsbekämpande myndigheterna gavs nya befogenheter. Även dessförinnan kunde svenska brottsbekämpande myndigheter begära ut trafikuppgifter enligt lagen om elektronisk kommunikation, förutsatt att vissa villkor var uppfyllda. Det nya med datalagringsdirektivet var att tele- och Internetföretag ålades att spara dessa trafikuppgifter under en viss tid (minst sex och högst 24 månader), varefter de måste förstöras.

Det bör också noteras att operatörernas skyldighet att lagra trafikuppgifter inte innebär att några uppgifter om innehållet i kommunikationen sparas. Det som lagras är uppgifter om vilka mobilnummer som varit i användning, vilka uppringningar som skett och när och var, vilka IP-nummer som gjort uppkopplingar mot internet etc. Även dessa uppgifter är dock i hög grad integritetskänsliga.

I likhet med andra EU-direktiv innehöll datalagringsdirektivet inte någon detaljerad lagstiftning, utan ställde upp ett antal minimikrav på vad nationell lagstiftning skulle uppfylla. Redan vid landsmötet 2011 konstaterade partistyrelsen att dessa minimikrav var alltför lågt satta och att direktivet därför borde reformeras så att integritetsskyddet kommer upp i nivå med skyddet i lagstiftningen på svensk nivå. Vad som därefter hänt är att EU-domstolen ogiltigförklarar datalagringsdirektivet på grund av att dess minimikrav gav ett oproportionerligt svagt skydd åt integritetsintresset. Kravet i **motion E24** om att datalagringsdirektivet ska avskaffas är därmed redan i sak tillgodosett.

Detta är dock inte detsamma som att EU-domstolen principiellt skulle underkänna möjligheten att införa unionslagstiftning om lagring av trafikuppgifter. Dock pekar EU-domstolen i sitt avgörande på att sådan lagstiftning i så fall måste innehålla ”tydliga och precisa bestämmelser som reglerar räckvidden och tillämpligheten av den aktuella åtgärden och som slår fast minimikrav, så att de personer vilkas uppgifter har lagrats har tillräckliga garantier som möjliggör ett effektivt skydd av deras personuppgifter mot riskerna för missbruk och otillåten tillgång eller användning”. Partistyrelsen delar denna bedömning.

Integritetsskyddet i den svenska lagstiftningen har analyserats noggrant både innan den infördes och även efteråt (senast i datalagringsutredningen, bet. SOU 2015:31). I den bredare analys som partistyrelsen förespråkar (se ovan) är det naturligt att också denna lagstiftning

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ingår, men partistyrelsen är däremot inte beredd att ställa sig bakom att de brottsbekämpande myndigheterna endast ska få tillgång till trafikuppgifter om det finns en misstänkt person. Sådana uppgifter kan vara av synnerlig betydelse i en brottsutredning även i andra fall. Exempelvis kan uppgifter om uppringningar från mobiler med anonyma kontantkort vara av stor betydelse i ett senare utredningsskede när ett beslag av en mobiltelefon från en misstänkt person kan sättas i samband med dessa uppringningar.

Vad gäller förslaget om fastmonterade övervakningskameror på alla polisbilar konstaterar partistyrelsen att det skulle innebära att större delen av det offentliga rummet vid olika tillfällen skulle registreras via övervakningskameror, utan att detta skulle kunna motiveras av trygghets- eller bevisnings-skäl. **Partistyrelsen yrkar att motion E21 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, att motionerna E22 och E23 avslås och att motion E24 anses besvarad.**

Två motioner tar upp vapenfrågor. I **motion E25** föreslås ett slopande av kravet på särskilda motiveringar för att vapenlicenshavare ska ha fem till sex skjutvapen i stället för fyra, som normalt är maximala antalet. I **motion E26** föreslås att handläggningen av enklare vapenärenden ska delegeras från Polismyndigheten till vapenhandlare. Partistyrelsen konstaterar inledningsvis att Folkpartiet Liberalerna i riksdagen tagit ställning för inrättandet av en ny viltmyndighet, som ska ta över viltvårdsfrågor från Naturvårdsverket. Likaså arbetar Folkpartiet Liberalerna för att Polismyndighetens arbetsuppgifter ska renodlas. I ett senare perspektiv skulle handläggningen av vapenärenden kunna hanteras av en ny viltmyndighet, men detta måste föregås av en noggrann analys och det är i vart fall inte önskvärt att privata företag tar över viss myndighetsutövning gällande vapenärenden. Likaså är partistyrelsen inte beredd att lätta på kraven för innehav av fler skjutvapen än fyra. Partistyrelsen utesluter inte att vapenlagstiftningen kan komma att uppmärksammas av den rättspolitiska arbetsgruppen, men vill inte föregripa dess arbete. **Motionerna E25 och E26 bör avslås.**

Avslutningsvis för **motion E27** ett resonemang om att tiggeri och sexköp bör behandlas på motsvarande sätt, och att det alltså antingen bör vara förbjudet att ge pengar till tiggare (liksom det är förbjudet att köpa sexuella tjänster) eller att båda företeelserna bör vara lagliga. Partistyrelsen tar bestämt avstånd från ett sådant resonemang och kan inte heller se att motionären framför några egentliga argument för sin ståndpunkt. **Motion E27 bör avslås.**

Polis, åklagarväsende, domstolar och kriminalvård

Motionerna E28–E34 samt P6 yrkande 2

Motion E28 anser att Folkpartiet Liberalerna bör utveckla sina ståndpunkter gällande hur det brottsbekämpande samarbetet inom EU ska se ut i framtiden. Folkpartiet Liberalerna är det svenska parti som tydligast har tagit ställning för att EU ska utöka samarbetet mot grov och gränsöverskridande brottslighet, genom att EU:s polissamarbete Europol byggs ut till en europeisk polismyndighet och åklagarsamarbetet i Eurojust blir en europeisk åklagarmyndighet. Motionären anser att detta bör kompletteras med en europeisk brottsbalk och ett europeiskt brottsregister, samt utbyggda europeiska regelverk om dataskydd m.m.

Partistyrelsen konstaterar att motionärens grundsyn ligger väl i linje med Folkpartiet Liberalernas gällande politik, dvs. att det europeiska brottsbekämpande samarbetet ska stärkas men att detta inte betyder att alla frågor ska hanteras på Europanivå. Partistyrelsen är också enig med motionären om att EU:s befogenheter ska vara tydligt avgränsade även i framtiden. Däremot är det inte alls självklart att en förstärkning av det europeiska brottsbekämpande samarbetet måste ta sig exakt de uttryck som motionären förespråkar. Det straffrättsliga samarbetet bygger t.ex. på överenskommelser om miniregler för kriminalisering och straff, och det finns inget som i sig talar för att en övergång till en gemensam europeisk brottsbalk skulle vara mer ändamålsenlig. Partistyrelsen anser att partiprogrammets skrivningar bör hålla sig till de övergripande principerna och att de mer detaljerade svaren snarare bör ges i den löpande politikutvecklingen, t.ex. inom ramen för rättsarbetsgruppen. **Motion E28 bör anses besvarad.**

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp en annan rättspolitisk fråga med Europapolitiska kopplingar, nämligen **motion P6 yrkande 2** som begär att Folkpartiet Liberalerna ska motverka illegal människosmuggling till Europa. Partistyrelsen konstaterar att EU:s migrationsregler bygger på principen om reglerad invandring. Samtidigt är det av största vikt att detta inte görs till redskap för att stänga Europas gränser för människor som vill ansöka om asyl på flykt undan förföljelse, terror och krig. Bristen på lagliga vägar till Europa för asylsökande har gynnat marknaden för människosmugglare som ofta hänsynslöst utnyttjar männ-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

iskor i nöd. I det migrationspolitiska avsnittet utvecklar partistyrelsen sin syn på EU:s asylpolitik, men i detta sammanhang vill partistyrelsen notera att det redan i dag finns omfattande EU-lagstiftning mot människosmuggling. Med detta föreslås att **motion P6 yrkande 2 anses besvarat**.

I **motion E29** uppmärksammas behovet av en stärkt tillsyn över polisen. Motionären förespråkar att Folkpartiet Liberalerna verkar för att en fristående myndighet inrättas med uppgift att löpande granska polisens arbete, och att en skrivning med denna innebörd också tas in i partiprogrammet. Partistyrelsen noterar att Folkpartiet Liberalerna såväl i alliansregeringen som i riksdagen har arbetat för en reform som ligger helt i linje med motionärens förslag, något som också kommit till uttryck i den parlamentariska polisorganisationskommitténs slutbetänkande (SOU 2015:57) där det föreslås en ny tillsynsmyndighet för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården. Partistyrelsen anser att Folkpartiet Liberalerna fortsatt bör vara pådrivande för att detta blir verklighet. Däremot är det inte nödvändigt att skriva in en förhoppningsvis nära förestående reform av detta slag i partiprogrammet. Partistyrelsen föreslår att **motion E29 yrkande 1 anses besvarat och motion E29 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Domstolsväsendet tas upp i tre motioner, varav två motioner handlar om nämndemannasystemet. Folkpartiet Liberalerna står bakom systemet med lekmannadomare i svenska domstolar, men anser att villkoren bör förbättras och att rekryteringen bör breddas så att fler personer med en annan bakgrund än den traditionellt partipolitiska kan utses till nämndemän. Folkpartiet Liberalerna anser likaså att nämndemän enbart bör finnas i första instans, men däremot inte i högre instans som kammarrätt eller hovrätt. Ytterligare reformer av nämndemannasystemet kan behövas, bland annat för att motverka risken för att partipolitiska hänsyn vägs in vid ställningstaganden. Detta bör analyseras närmare, till exempel av den rättspolitiska arbetsgruppen. Partistyrelsen anser att **motion E30 och E31** är tillgodosedda genom partiets gällande ställningstaganden, varför dessa motioner bör **anses besvarade**. Partistyrelsen är inte beredd att ändra reglerna vid enskild stämning så att den vinnande parten får betala sina egna rättegångskostnader. **Motion E32 bör därför avslås**.

Problemet med långa häktningstider, särskilt för unga brottsmisstänkta, tas upp i **motion E33** som lägger fram sju olika förslag på hur detta kan åtgärdas. Partistyrelsen är enig med motionären om att det är bekymmersamt att Sverige har mycket långa häktningstider jämfört med andra länder. Det är också vanligt att den häktade beläggs med restriktioner som begränsar den kontakten med omvärlden. Restriktionerna kan bland annat handla om förbud mot brev eller telefonsamtal, eller förbud mot att träffa andra häktade – alltså isolering.

Åklagaren är skyldig att bedöma kontinuerligt om restriktionerna är nödvändiga. I praktiken är dock restriktioner huvudregel. Antalet ungdomar i åldrarna 15–17 år som häktas är mycket lågt, men också i denna grupp är restriktioner huvudregel. Svensk lagstiftning är tydlig med att unga lagöverträdare bara får häktas om det finns synnerliga skäl, men när en ung människa väl häktas finns det inte några särskilda lagregler om restriktioner.

Partistyrelsen anser att det är ett misslyckande för Sverige att vi inte kommit till rätta med de mycket långa häktningstiderna. Den internationella kritiken, bland annat från Europarådets expertkommittéer, måste tas på allvar. Samtidigt måste vi ha i minnet att det finns skäl till att en misstänkt person sitter häktad. Också från häktescellen kan grovt kriminella sätta käppar i hjulet för rättsprocessen genom att ge order om att undanröja bevis eller hota vittnen.

Det behövs ett brett och långsiktigt arbete om vi menar allvar med att få ner häktningstiderna och få häktessystemet att fungera bättre. Till att börja med behöver handläggningstiderna kortas i hela rättskedjan. Uppföljningarna visar också att handläggningstiderna minskade under alliansregeringen. Domstolarna måste också ges bättre möjligheter att hantera stora brottmål och inställda förhandlingar, två faktorer bakom många långa häktningsperioder.

Partistyrelsen anser att arbetet behöver fortsätta för att minska de långa häktningstiderna, och för att särskilt uppmärksamma situationen för minderåriga häktade. Exakt vilka lag- eller författningsändringar som behövs bör dock inte landsmötet alltför detaljerat fastställa. Partistyrelsen yrkar att **motion E33 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och att motion E33 yrkande 2–7 anses besvarade**.

I **motion E34** yrkas att Folkpartiet Liberalerna arbetar för ökad möjlighet till sysselsättning efter avtjänat straff, för att på så sätt underlätta dömdas återanpassning till samhället. Som exempel nämns i motionen starta-eget-kurser. Partistyrelsen anser att detta bör anses tillgodosett genom de skrivningar som redan finns i partiprogrammet om ökade möjligheter till utbildning och jobb för att underlätta anpassningen till ett vanligt liv, och föreslår därför att **motion E34 anses besvarad**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Civilrätt

Motionerna E35–E36, E37 yrkande 1
samt E38–E41

Flera motioner tar upp frågor kring föräldraskap, vårdnad och umgänge. I **motion E35** förespråkas en översyn av föräldraskapen ur ett barnperspektiv, bland annat med tanke på problemet med umgängessabotage. **Motion E36** förespråkar större möjlighet för barn att få rätt till umgänge med annan person än vårdnadshavaren, t.ex. bonusförälder eller annan släkting.

Även partistyrelsen anser att lagstiftningen behöver genomsyras av ett barnperspektiv. Det ökande antalet utdragna och vårdnadstvister är ett allvarligt problem både för barnet, föräldrarna och samhället. I juni 2014 tillsatte alliansregeringen en utredning med uppgift att göra en grundlig analys av 2006 års vårdnadsreform, där bland annat föräldrars möjligheter att nå en samförståndslösning i

mål om vårdnad, boende och umgänge och barnets rätt att komma till tals kan stärkas.

Vid landsmötena 2011 och 2013 uttalade partistyrelsen att en sådan översyn behöver inkludera frågan om umgänge för annan än vårdnadshavare, t.ex. bonusförälder, mor- eller farförälder eller någon annan person som är viktig för barnet. Partistyrelsen vidhåller denna ståndpunkt också i år. **Motion E35 och E36 bör därför anses besvarade.**

Motion E37 yrkande 1 föreslår att barn ska kunna ha fler vårdnadshavare än två. Detta är en fråga som återkommit i landsmötesmotioner under flera år, och som berör flera olika politiska och juridiska områden. Partistyrelsen anser nu liksom tidigare, att denna komplexa fråga måste ses i ett helhetsperspektiv. Det finns i dag många olika sätt som en familj kan se ut, där ett barn kan ha fler än två vuxna i sin omgivning som tar hand om det och utövar föräldraskap på olika sätt.

I de allra flesta fall finns det heller inget som helst hinder eller risk för konflikt med någon lag oavsett hur familjekonstellationen ser ut. Däremot finns det en risk för dåligt bemötande i kontakt med myndigheter och verksamheter, men detta är svårt att lösa lagstiftningsvägen.

Att vara vårdnadshavare innebär också en rätt att vara medbeslutande i ett antal frågor som rör barnet. Det går till exempel inte att ansöka om pass för barnets räkning, att välja skola och en lång rad andra vardagsbeslut, utan att båda vårdnadshavarna undertecknar ansökningshandlingen. Detta är inget problem, i de fall vårdnadshavarna är överens. Men i de fall de inte är det, är det tyvärr alltför vanligt att barnet används som gisslan i en konflikt de vuxna emellan. Vi har redan sett en kraftig ökning av sådana fall i Sverige, under det senaste decenniet. Den risken skulle öka ytterligare, om lagen öppnade för fler än två vårdnadshavare.

Det enda nordiska land som prövat en lösning med möjlighet att ha fler än två vårdnadshavare, Island, har också avskaffat den igen. Sedan 2003 gäller också på Island samma sak som i Sverige, nämligen att ett barn inte kan ha mer än två vårdnadshavare vid en och samma tidpunkt. Ändringen motiverades bland annat med att det kan innebära problem att ha många vårdnadshavare samtidigt. Med hänvisning till detta bör **motion E37 yrkande 1 avslås.**

Förslagen i **motion E38** syftar till att möjliggöra fler vårdnadsöverflyttningar. När ett barn är placerat utanför hemmet, ska socialtjänsten enligt socialtjänstlagen efter en viss tid överväga om vårdnaden bör flyttas över på familjehemmet. Det kan ge barnet större trygghet, om barnet placerats redan som liten eller utsikterna att föräldrarna någonsin kommer att kunna ta hand om barnet är små. I dag är det dock tämligen sällsynt med vårdnadsöverflyttningar. En orsak är att socialtjänstens formella stöd till familjehemmet upphör när vårdnaden överflyttas, och att det därför uppfattas som ett alltför stort steg för familjehemmen. I motionen anförts också att socialtjänsten fortsatt bör kunna ha insyn efter en vårdnadsöverflyttning och att barnet bör kunna avbryta ett särskilt förordnad vårdnadshavarskap om särskilda skäl föreligger. Partistyrelsen delar uppfattningen att det är angeläget att verka för fler vårdnadsöverflyttningar, för att barn som placerats ska få långsiktig trygghet. Svårigheten, som motionären antyder, är dock ofta att hitta någon att flytta över vårdnaden till. Att öka stödet till dem som är särskilt förordnade vårdnadshavare, men också behålla insynen, kan vara en möjlig väg. **Därmed bör motion E38 anses besvarad.**

I **motion E39** föreslås enklare regler för fastställande av faderskap vid samboförhållanden. Motionären anser att det vid okomplicerade fall ska vara möjligt att bekräfta faderskapet redan under graviditeten, så att barnet från födseln har två vårdnadshavare.

Folkpartiet Liberalerna har i riksdagen verkat för att reglerna om faderskap bör ses över, bland annat med avseende på bekräftande av faderskap när föräldrarna är ogifta. Riksdagen gjorde i februari 2015 ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd. Partistyrelsen avser att noga följa frågan och bevaka så att utredningen kommer till stånd. **Motion E39** bör med detta anses tillgodosedd och bör därmed **anses besvarad.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

I **motion E40** yrkas att civiläktenskap införs, dvs. att samfundens vigselrätt avskaffas (**yrkande 1**) och att vigselförrättare som diskriminerar fråntas rätten till vigselförrättning (**yrkande 2**). Motionären pekar på att vissa samfund inte förrättar vigslar mellan samkönade par och menar att detta är en oacceptabel form av diskriminering vid myndighetsutövning.

Frågan om civiläktenskap har behandlats vid flera landsmöten på senare år, senast år 2011. Partistyrelsen vill då liksom nu betona att äktenskapet i juridisk mening redan i dag är rent civilrättsligt. Äktenskapets juridiska innebörd är densamma oavsett om det ingås inför en myndighetsföreträdare eller i ett trossamfund, och äktenskapsbalken är inte i något avseende baserad på ställningstaganden till förmån för den ena eller andra religiösa traditionen. Det är, kort sagt, staten och inte trossamfunden som definierar äktenskapets juridiska innebörd.

Dagens lagstiftning innebär att borgerliga vigselförrättare har vigselplikt, medan trossamfundens företrädare har vigselrätt. Trossamfund har vigselrätt i många länder, däribland ett antal länder som också har infört könsneutral äktenskapslagstiftning.

Vissa trossamfund (däribland Svenska kyrkan, vissa församlingar i Eumeniakyrkan samt judiska församlingen i Stockholm) genomför vigslar mellan personer av samma kön, men i andra samfund förekommer detta inte i dagsläget.

Det finns också många andra situationer där företrädare för trossamfund avböjer att förrätta vigslar. Åtskilliga samfund vägrar genomföra vigselceremonier för personer som är frånskilda. Detta gäller till exempel inom romersk-katolska kyrkan, ett av de största samfunden. I många sammanhang finns det också en förväntan om att de två som ska gifta sig, eller åtminstone en av dem, är medlem i samfundet i fråga. Det förekommer också att samfundens företrädare efter samtal med det enskilda paret avråder dem från att gifta sig, av ena eller andra skälet.

Att införa civiläktenskap skulle för det enskilda paret inte innebära någon praktisk förenkling jämfört med i dag. De par som vill gifta sig borgerligt gör det redan i dag, och de par som är hänvisade till en borgerlig vigsel därför att deras trossamfund inte vill förrätta vigseln gifter sig också borgerligt redan nu. Den praktiska följden av att införa civiläktenskap blir alltså att enbart de som i dag kan gifta sig inom ett trossamfund måste komplettera denna religiösa ceremoni med en borgerlig vigsel. Rent praktiskt vore denna reform en försämring, samtidigt som den för övriga par inte innebär någon praktisk förbättring.

Vid sidan av dessa praktiska argument finns det principiella argument både för civiläktenskap och för dagens system. Det nuvarande systemet med valfrihet mellan vigsel inom trossamfund och borgerlig vigsel har funnits under mycket lång tid och har en stark folklig förankring. Det framgår inte minst av att ett stort antal par väljer att ingå äktenskap genom vigsel i samfund. I motsats till motionären anser partistyrelsen därför att möjligheten att välja mellan vigsel inom trossamfund och borgerlig vigsel fungerar väl och bör behållas. Partistyrelsen föreslår att **motion E40 avslås**.

Frågan så kallade framtidsfullmakter tas upp i **motion E41**, där det yrkas att Folkpartiet Liberalerna ställer sig bakom införandet av sådana. En framtidsfullmakt innebär att en enskild individ kan välja en person att företräda honom, om hen senare i livet blir beslutsoförmögen.

Alliansregeringen gav 2013 en sakkunnig person i uppdrag att studera frågan, och år 2014 presenterades departementspromemorian "Framtidsfullmakter" (Ds 2014:16). I promemorian föreslås att det ska vara möjligt att utfärda framtidsfullmakter, som ska vara giltiga när en fullmaktsgivare på grund av psykisk störning, sjukdom, skada eller liknande förhållande är ur stånd att ha hand om de angelägenheter som fullmakten avser. För att framtidsfullmakten ska träda i kraft ska krävas att den registreras hos överförmyndaren. Fullmaktsgivaren ska kunna villkora ikraftträdandet av en prövning i tingsrätt av hens hälsotillstånd.

Partistyrelsen konstaterar att framtidsfullmakter har stor betydelse för den enskildes möjligheter att påverka förutsättningarna för sitt eget liv och planera för de situationer när den egna beslutsförmågan är nedsatt. Folkpartiet Liberalerna har redan initierat denna fråga i riksdagen, och partistyrelsen anser att det är viktigt att partiet fortsätter att driva på för att en lagstiftning om framtidsfullmakter kan införas. Med detta yrkar partistyrelsen att **motion E41 anses bifallen med vad partistyrelsen anför**.

Demokratifrågor

Motionerna E42–E63

Motion E42 förespråkar att det inrättas en oberoende, nationell institution för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Motionärerna konstaterar att det i Sverige till skillnad från många andra länder inte finns någon oberoende instans med rollen att följa upp efterlevnaden av de

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

mänskliga rättigheterna. I en tid med ökande hatbrott och främlingsfientlighet skulle en sådan institution, enligt motionärerna, fylla en viktig funktion.

Partistyrelsen instämmer helt i motionärernas resonemang. Efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna är något som måste följas upp kontinuerligt, och vi i Sverige måste granska våra egna samhällsfunktioner ur ett människorättsperspektiv lika strängt som vi förväntar oss sker i andra länder. Efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna är inte en fråga som bara är relevant i ofria stater eller bräckliga demokratier, utan är lika relevant i Sverige.

Folkpartiet Liberalerna har arbetat och fortsätter att arbeta för att det inrättas ett oberoende MR-organ på nationell nivå. Utformningen kan ske på olika sätt. Partistyrelsen vill i sammanhanget också påminna om att en författningsdomstol, som Folkpartiet Liberalerna förespråkar, också skulle fungera som en kraftfull oberoende kontrollfunktion för att säkerställa att lagar och rättspraxis följer de mänskliga rättigheterna. Slutligen vill partistyrelsen också understryka att efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna också är en uppgift där andra tillsynsmyndigheter, t.ex. Diskrimineringsombudsmannen och Barnombudsmannen, på sina respektive områden fyller en viktig funktion. Icke desto mindre behövs ett oberoende organ för att följa och övervaka frågan generellt. Detta är också något som Folkpartiet Liberalerna redan arbetar för. Med det anförda föreslår partistyrelsen att **motion E42 bifalls**.

Motion E43 yrkar att rösträttsåldern i allmänna val sänks till det år en person fyller 16 år. Motionären argumenterar för att detta är ett naturligt steg efter tidigare sänkningar av rösträttsåldern, och pekar på att flera andra länder redan infört 16 år som rösträttsålder.

I Sverige gäller 18 år som myndighetsålder och ålder för att få rösträtt och bli valbar för politiska uppdrag. Myndighet, rösträtt och valbarhet hänger alltså ihop. Detta är en god avspegling av principerna för den indirekta demokratin, det vill säga att medborgarna väljer sina företrädare bland sig själv.

Att sänka rösträttsåldern utan att sänka åldern för valbarhet skulle innebära att vissa skulle få rösta om politiska uppdrag de själva inte är valbara till. Partistyrelsen har svårt att se att detta skulle vara en demokratisk vinst. Tvärtom skulle det skapa oklarhet om vad som är den principiella grunden för rösträtt och valbarhet. Om å andra sidan valbarhetsåldern också sänktes skulle det betyda att det i riksdagen och kommun- och landstingsfullmäktige skulle kunna finnas ledamöter som står under sina målsmäns förmynderskap.

Partistyrelsen anser att åldern för myndighet, rösträtt och valbarhet också fortsättningsvis bör hänga samman och att den nuvarande 18-årsgränsen är väl avvägd. Partistyrelsen yrkar därför att **motion E43 avslås**.

I **motion E44** yrkas att även extra val bör följas av en ordinarie mandatperiod om fyra år. På så vis skulle möjligheten att utlysa extra val inte minska i takt med att tidpunkten för ordinarie val närmar sig.

Sedan ständsriksdagen avskaffades 1866 har Sverige bara hållit extra riksdagsval vid tre tillfällen, 1887, 1914 och 1958. I samtliga fall har motiveringen för de extra valen varit att begära ett nytt mandat inför riksdagens ställningstagande i en stor politisk fråga (skyddstullar, försvar och ATP). De två första tillfällena hölls de extra valen mycket tätt inpå de ordinarie valen. Den begränsade historiska erfarenhet som finns av extra riksdagsval talar alltså för att det inte nödvändigtvis är så att extravalsinstrumentet blir meningslöst att använda när ett ordinarie val är nära förestående.

Med dagens ordning kan en sittande regering inte utnyttja en tillfällig opinionstopp till att utlysa val och skaffa sig förtroende för en helt ny mandatperiod vid den tidpunkt som är mest gynnsam för regeringen själv. Det är ett tungt argument för att behålla ett system där tidpunkten för ordinarie riksdagsval är föreskriven på förhand. Partistyrelsen föreslår därför att **motion E44 avslås**.

Motion E45 yrkar att samtliga folkomröstningar ska vara beslutande, vilket motionären anser är att respektera folkets röst. Folkomröstningar i Sverige är normalt rådgivande, men vid folkomröstning i vilande grundlagsfråga innebär ett nejresultat att förslaget har fallit under förutsättning att tillräckligt många har deltagit i folkomröstningen.

Det svenska folkstyret bygger parlamentarisk demokrati, dvs. att besluten normalt tas i demokratiskt valda församlingar. Folkomröstningar kan i vissa lägen vara ett komplement till den parlamentariska demokratin, till exempel för att inhämta folkets åsikt i viktiga frågor där åsiktsskillnaderna inte nödvändigtvis avspeglas i de politiska partierna. Icke desto mindre är det alltid de folkvalda församlingarna som har att tolka och förvalta folkomröstningarnas utslag.

Partistyrelsen vill påminna om att det finns flera exempel i svensk politik på folkomröstningar som gett ett oklart utslag eller där alternativen varit oklart formulerade. Varken i ATP-omröstningen 1957 eller kärnkraftsomröstningen 1980 fick något alternativ majoritet. I båda dessa omröstningar var dessutom alternativen mångordigt utformade och byggde på långtgå-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

ende antaganden om framtiden – antaganden som inte visade sig stämma. Detta visar på svagheten i folkomröstningsinstrumentet.

Partistyrelsen vill i sammanhanget notera att ett kommunalt så kallat förstärkt folkinitiativ sedan 2011 finns på plats. Kommunfullmäktige ska pröva om en rådgivande folkomröstning ska hållas i en fråga om minst tio procent av de röstberättigade begär det. I prövningen räcker det att en minoritet om en tredjedel stöder att en folkomröstning ska hållas för att den verkställs.

Det förstärkta folkinitiativets syfte var att lokala folkomröstningar ska kunna hållas före vissa beslut fattas. De erfarenheter som finns tyder dock på att dessa folkomröstningar hitintills främst hållits efter att den parlamentariska demokratin redan fattat ett beslut. Det finns skäl att följa hur det förstärkta folkinitiativet i praktiken fungerar och hur balansen mellan den direkta och parlamentariska demokratin faller ut.

Partistyrelsen är av uppfattningen att folkomröstningars utslag i normalfallet bör respekteras, men att det också måste ligga i de politiska församlingarnas ansvar att uttolka resultaten, bedöma hur lång tid de är relevanta och ta ansvar för helheten. Mot bakgrund av detta yrkar partistyrelsen att **motion E45 avslås**.

I **motion E46** förespråkas att Folkpartiet Liberalerna tar ställning för att antalet kommuner bör bli färre, genom att det fastställs en norm för lägsta invånarantal för en kommun. Motionären förespråkar också ekonomiska incitament för kommuner att gå samman.

Frågan om kommuners storlek är komplex och handlar både om demokrati, effektivitet och lokal förankring. Partistyrelsen är enig med motionären om att kommuners växande och allt mer komplexa ansvarsområden gör det svårt för de befolkningsmässigt allra minsta kommunerna att klara sina åligganden. I vissa kommuner har det också periodvis varit svårt att fylla platserna i fullmäktige, något som dock hanterats genom att minimiantalet fullmäktigeplatser från och med valet 2014 sänkts till 21 för de minsta kommunerna.

Mot detta måste dock vägas att kommunernas uppdrag också måste bygga på ett folkligt mandat från invånarna själva. De två stora perioder av kommunsammanläggningar som genomfördes på 1950-talet och 1970-talet, och som ledde till att antalet kommuner minskade från drygt 2 000 till knappt 300, genomfördes genom hårdhänt styrning på ett sätt som på många håll skapade besvikelse och bitterhet som levde kvar långt efteråt. Dessa kommunsammanläggningar hängde också samman med att kommunernas uppdrag förändrades, något som i dag inte är aktuellt på samma sätt.

Partiprogrammet fastslår att staten ska underlätta för de kommuner som vill gå samman för att höja kvaliteten på servicen och minska sårbarheten. Detta är ett viktigt ställningstagande, som partistyrelsen står fast vid. Kommunsammanläggningar bör dock förutsätta ett godkännande från de berörda kommunerna. Partistyrelsen anser också att statens ekonomiska stöd till kommunerna inte bör justeras på det sätt som motionären beskriver, eftersom detta indirekt straffar de kommuner där det inte finns stöd för sammanläggning och därmed ytterligare försvårar möjligheten att erbjuda god kommunal service i form av äldreomsorg, gatuunderhåll, socialtjänst och allt annat som kommuner ska tillhandahålla. Partistyrelsen föreslår med detta att **motion E46 anses besvarad**.

En motion berör ämbetsansvaret för offentliganställda tjänstemän. Bakgrunden är den så kallade ämbetsansvarsreformen, som genomfördes 1975 och som innebar att begreppet ämbetsansvar, vilket var en benämning på vissa befattningshavares (till exempel stats- och kommunaltjänstemäns) straffrättsliga ansvar för skötseln av sin befattning, avskaffades. Den som var underkastad ämbetsansvar kunde tidigare dömas till särskilda straff, avsättning eller suspension. Reformen innebar att det straffbelagda området minskade avsevärt.

Ämbetsansvarsreformen var inte oomstridd. Kritikerna menade att förändringen inte tog tillräckligt stor hänsyn till skillnaderna mellan offentlig och privat verksamhet. År 1989 förändrades därför lagstiftningen på nytt, denna gång så att det straffrättsliga tjänsteansvaret för offentligt anställda utvidgades. Dagens regler innebär att den som vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften döms för tjänstefel till böter eller fängelse i upp till två år enligt brottsbalken.

Partistyrelsen anser att det finns skäl att förutsättningslöst utvärdera gällande lagstiftning och utreda huruvida tjänsteansvarsbestämmelserna behöver skärpas. Detta innebär inte att partiet förespråkar en återgång till äldre tiders bestämmelser och de särskilda straffformer som då gällde. Eventuella lagändringar förutsätter också att utvärderingen visar att det i dag inte finns tillräckliga möjligheter att ingripa med straffrättsliga eller arbetsrättsliga åtgärder mot en offentliganställd som grovt missköter sitt uppdrag. **Partistyrelsen föreslår därför att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att ett modernt och ändamålsenligt ämbetsmannansvar ska återinföras inom såväl statlig som kommunal verksamhet, och att motion E47 därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Motion E48 förespråkar ett enhetligt användande av facktermer inom kommuner och lands-ting, bland annat för att underlätta samordningsfördelar inom IT-system. Partistyrelsen konstaterar att det sker ett omfattande språkvårdsarbete inom det offentliga ram för att bidra till en effektiv och ändamålsenlig fackterminologi, bland annat genom Regeringskansliet, riksdagen, Terminologisentrum TNC och Språkrådet. Motionens ändamål får anses tillgodosett och **motion E48 bör anses besvarad.**

I **motion E49** aktualiseras frågan om dubbelt medborgarskap. Motionären anses att det behöver klargöras vad som gäller vid dubbelt medborgarskap, bland annat när det gäller vilket skydd som Sverige kan och ska ge till den person som också är medborgare i ett annat land.

Sedan den 1 juli 2001 är det tillåtet i Sverige med dubbelt medborgarskap, det vill säga att en person är svensk medborgare utan att behöva avstå sig sitt medborgarskap i ett annat land. En förutsättning för att Sverige ska bevilja dubbelt medborgarskap är dock att det andra landet tillåter detta.

Den som är svensk medborgare har alltid samma rättigheter och skyldigheter enligt svensk lag, oavsett om personen också är medborgare i ett annat land. Det andra medborgarskapet reglerar personens rättigheter och skyldigheter gentemot det landet.

Det finns både fördelar och nackdelar med ha dubbelt (eller flerfaldigt) medborgarskap. Det kan vara en fördel att få svenskt medborgarskap och därmed t.ex. rösträtt i riksdagsval och en absolut rätt att vara bosatt i Sverige utan att behöva avstå från de rättigheter som följer i ett annat land av att vara medborgare där.

Samtidigt finns det också risker och problem, till exempel att det svenska medborgarskapet i praktiken ändå inte erkänns av det andra landet där man är medborgare. Det innebär till exempel att myndigheterna i det landet inte tillåter Sverige att ge konsulär hjälp för den som har gripits av polisen eller fängslats. Vissa länder tillåter inte att arv överförs till medborgare som också har ett annat medborgarskap. Av denna orsak informerar både Migrationsverket och Regeringskansliet om att dubbelt medborgarskap även har nackdelar som den enskilde bör känna till.

Många fall av bortförda eller kvarhållna barn i utlandet gäller fall där föräldrar och barn har dubbla medborgarskap. Om den förälder som för bort barnet har ett annat pass än det svenska kan svenska myndigheter ha svårt att förhindra att barnet förs bort.

Om barnet rest in i ett annat land på det landets pass, kan myndigheterna där hävda att det rör sig om deras medborgare som omfattas av deras lagstiftning och Sverige kan inte göra anspråk på att företräda barnet. Denna svårighet uppstår främst i länder om inte anslutit sig till den så kallade Haagkonventionen och som heller inte erkänner dubbla medborgarskap.

Partistyrelsen anser att information är den viktigaste åtgärden för att skapa medvetenhet om för- och nackdelar med dubbelt medborgarskap. Parallellt behövs också ett fortsatt arbete för att få fler länder att ansluta sig till Haagkonventionen och andra internationella avtal som förenklar regelverket för personer med dubbelt medborgarskap. Med det anförda anser partistyrelsen att **motion E49 bör anses besvarad.**

I **motion E50** tas upp en fråga kring ordförandebeslut i kommunernas individ- och familjeomsorg. Bakgrunden är att det ibland uppstår behov av att snabbt kunna fatta beslut på nämndens vägnar, så kallade ordförandebeslut. Någon allmän bestämmelse om ordförandebeslut finns inte i socialtjänstlagen, men i 10 kap. 6 § görs en hänvisning till 6 § i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) där det i sin tur står att "beslut om omhändertagande fattas av nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat".

Motionärerna pekar på att detta i förvaltningsrätt har tolkats som att endast ordinarie ledamot i den nämnd som hanterar socialtjänstfrågor har rätt att fatta ordförandebeslut, och att detta skapat praktiska problem för de kommuner som har avskaffat socialnämnd och lagt ansvaret för frågorna hos ett utskott i kommunstyrelsen. Den som är ordförande eller ordinarie ledamot i detta utskott kan då ibland vara ersättare i själva kommunstyrelsen, varvid förvaltningsrätten inte anser att personen är behörig att fatta ordförandebeslut.

Partistyrelsen anser i likhet med motionären att det är viktigt att lagstiftningen är anpassad till att nämndorganisationen kan se olika ut. Särskilt i små kommuner har många frågor i dag lagts under utskott i kommunstyrelsen. Samtidigt finns juridiska frågor att klargöra, eftersom den som är ersättare i en nämnd normalt inte har rösträtt i nämnden. Icke desto mindre anser partistyrelsen att frågan bör utredas och att lagstiftningen om så krävs bör förtydligas. Partistyrelsen föreslår att **motion E50 anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

I **motion E51** yrkas att Folkpartiet Liberalerna av jämställdhetsskäl ska arbeta för att kommunala sammanträden läggs på kvällstid. Partistyrelsen anser att denna fråga bör hanteras på lokal nivå och anser därför att landsmötet bör anse **motion E51 besvarad.**

I **motion E52** föreslås en ny utredning om så kallat destruktivt och manipulativt ledarskap, med anledning av att den statliga utredning som 1998 lade fram ett betänkande i frågan ("I god

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

tro”, SOU 1998:113) inte ledde till åtgärder. En liknande motion behandlades vid landsmötet 2009 och bifölls då. Partistyrelsen anser därför att motionen bör anses tillgodosedd och föreslår att **motion E52 anses besvarad**.

Frågan om kommunalt övertagande av begravningsväsendet berörs i **motion E53**. Även denna fråga har väckts tidigare. Partistyrelsen har då ställt sig avvisande till en ändring som trots allt endast ett fåtal önskat sig. En ökande debatt kan dock märkas, där fler röster höjs för en kommunalisering av begravningsväsendet. Ett nytt skäl för övervägande finns också. Flera av Svenska kyrkans församlingar har haft svårigheter att bära det ekonomiska ansvaret, så som det var tänkt i reformen.

Ett kommunalt övertagande av ansvaret för begravningsverksamheten har skett i två fall, i Stockholms och Tranås kommun. Det finns i dag inget principiellt hinder att fler kommuner ansöker om detta, om det finns skäl som talar för ett övertagande och en lokal uppslutning bakom förslaget. Med detta bör **motion E53 anses besvarad**.

Motion E54 yrkar att Europadagen den 9 maj görs till helgdag, och att detta sker genom att antingen den 1 maj eller någon kristen helgdag görs till vanlig dag. Partistyrelsen vill inledningsvis påminna om att Folkpartiet Liberalerna sedan landsmötet 2007 anser att Europadagen bör uppmärksammas genom att göras till allmän flaggdag. Däremot anser partistyrelsen inte att det är ändamålsenligt att göra dagen till helgdag. Europadagen är ett viktigt tillfälle att uppmärksamma Europasamarbetet och Europa som vår gemensamma kontinent, men detta sker i så fall hellre genom aktiviteter än genom påbjuden ledighet. På samma sätt kan FN-dagen den 24 oktober firas utan att den är helgdag. Partistyrelsen föreslår att **motion E54 avslås**.

Ett antal motioner tar upp kungahusets ställning och lagstiftningen kring medlemmar av kungahuset. **Motionerna E55–E61** yrkar, med varierande formuleringar, att Folkpartiet Liberalerna tar ställning för att monarkin avskaffas och att republik införs i Sverige. I **motion E56** framläggs dessutom förslag om hur monarkins formella ställning ska begränsas i avvaktan på dess totala avskaffande och i **motion E61** om statschefens rättsliga ställning.

Liberalismen i Europa uppstod på 1700-talet bland annat som en reaktion mot kungligt envælde. Svenska liberaler införde allmän och lika rösträtt i Sverige i strid med monarkin och högern. Liberalernas duster med inskränkta monarker var stundtals hård. Särskilt uppmärksamman är Gustav V:s borggårdskupp 1914 som resulterade i att den liberale statsministern Karl Staaff avgick i protest mot kungens antiparlamentariska agerande. Också efter att parlamentarismen infördes har kungamakten försökt att spela en politisk roll, exempelvis under den så kallade midsommarkrisen 1941 rörande tysk transitering på svensk järnväg.

Vår nuvarande svenska grundlag fastslår att Sverige är en konstitutionell monarki där statschefens uppgift enbart är av representativ och ceremoniell betydelse. Det är innebörden av den så kallade Torekovkompromissen från 1970, som bland annat Folkpartiet Liberalerna ställde sig bakom.

Partistyrelsens konstaterar att Torekovkompromissen innebär att statschefen saknar makt. Monarkins maktställning i det politiska systemet är således redan undanröjd. Även om det går att anföra principiella argument mot arvsmonarkin anser partistyrelsen att Torekovkompromissen visat sig fungera väl och har ett starkt folkligt stöd. Det saknas alltså anledning att i dag väcka frågan om statsskickets grunder. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen landsmötet att **motionerna E55–E61 avslås**.

Motion E62 förespråkar att Folkpartiet Liberalerna ska verka för ett avskaffande av § 4 successionsordningen, som föreskriver att regenten samt de personer inom ingår i tronföljden ska vara ”av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen förklarad är”. Motionärerna framhåller att religionsfriheten är en universell och okränkbar rättighet som bör tillkomma även medlemmar av kungahuset.

Partistyrelsen instämmer i sak i motionärernas ståndpunkt. Religionskravet på statschefen är en kvarleva från en epok när Sverige saknade religionsfrihet, och för liberaler är det en fundamental princip att varje person måste själv ha rätt att avgöra vilken religiös tro han eller hon vill bekänna sig till eller inte bekänna sig till.

Att § 4 successionsordningen bör slopas är emellertid en ståndpunkt som Folkpartiet Liberalerna redan har intagit, vilket bekräftades så sent som vid landsmötet 2013. Eftersom motionärernas förslag i sak är tillgodosett föreslår partistyrelsen att **motion E62 anses besvarad**.

Vidare förespråkas i **motion E63** ökade möjligheter till offentlig insyn i hur skattededlen för hovstaterna används. Samma motionär inlämnade en i princip likalydande motion till landsmötet 2013.

Kungliga hovstaterna är den officiella beteckningen på den organisation (i dagligt tal kallad hovet) som har till uppgift att bistå statschefen och det kungliga huset. I budgetsammanhang delas de kungliga hovstaterna in i kungliga hovstaten och kungliga slottsstaten. Kung-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

liga hovstaten består av riksmarskalksämberet och hovmarskalksämberet inklusive de enskilda hovstaterna för kungahusets medlemmar. Kungliga slotsstaten består av husgerådskammaren och ståthållarämberet. Från denna del av anslaget betalas bl.a. driftskostnader för de kungliga slotten.

Insynen i hovstatens ekonomi har stegvis ökat på senare år. Regeringen och Riksmarskalksämberet enades 2005 om att komplettera en tidigare överenskommelse när det gäller insyn i den verksamhet som bedrivs inom ramen för anslaget till kungliga hovstaten. Efter ett tillkännagivande 2011 från riksdagen enades regeringen och Riksmarskalksämberet 2013 om att ytterligare komplettera de tidigare överenskommelserna. För att öka insynen i hovstatens verksamhet kommer den ekonomiska redogörelsen i verksamhetsberättelsen för hovstaten att bli utförligare än tidigare, och redogörelsen kommer att bestå av en uppställning som liknar den redogörelse som lämnas för slotsstaten. Det innebär att uppställningen inte längre kommer att ange de organisatoriska enheterna inom hovstatens andel av de sammanlagda kostnaderna för hovstaten, utan i stället kommer att bestå av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter.

Partistyrelsen vidhåller därför sin ståndpunkt från landsmötet 2013 om att det redan pågår ett arbete i den riktning som motionären förespråkar. Den kompletterande överenskommelsen bör innebära ökad insyn i den verksamhet som bedrivs inom ramen för hovstaten, varför motionen får anses vara tillgodosedd. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att **motion E63 anses besvarad**.

Minoritetspolitik

Motionerna E64–E66

Tre motioner tar upp Sveriges nationella minoritetspolitik ur olika aspekter. I **motion E64** yrkas att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Sverige slutligen ratificerar ILO-konvention 169 om ursprungsfolks rätt till de marker de traditionellt innehaft eller använt. **Motion E65** yrkar på utarbetandet av en nationell strategi för hur den nationella minoritetspolitiken kan förstärkas, medan **motion E66** yrkar att det ska vara sverigefinska som erkänns som nationellt minoritetsspråk, inte det som motionären kallar för finlandfinska.

Sverige har fem erkända nationella minoriteter: sverigefinnar, samer, romer, judar och tor nedalingar. De fem språk som har status som minoritetsspråk i folkrättslig mening är finska, samiska, romani chib, jiddisch och meänkieli. Vidare erkänns särskilt det samiska folkets ställning som urfolk i regeringsformen.

Folkpartiet Liberalerna har tagit ställning för en svensk ratificering av ILO-konvention 169. Med partiprogrammets ord ska detta efter samråd med olika intressegrupper som samer, andra minoriteter och markägare. Bakgrunden är att både äganderätten och rätten att bedriva rennäring är skyddade i grundlagen och att dessa intressen kan stå emot varandra. En ratificering av ILO-konvention 169 kräver därför avvägningar mellan olika intressegrupper såsom samer, andra minoriteter, markägare och kommunala företrädare. Det är viktigt att olika gruppers talan kommer fram och att man på lokal nivå finner samförståndslösningar.

Partistyrelsen står fast vid det ställningstagande som antogs av 2013 års landsmöte och som också ledde fram till den formulering som är intagen i partiprogrammet. Detta är också väglädande för partiets agerande i riksdagen och andra sammanhang. I sak torde därför **motion E64** vara tillgodosedd och motionen bör därför **anses besvarad**.

Partistyrelsen anser att **motion E65** på ett förtjänstfullt sätt beskriver de minoritetspolitiska utmaningar som ligger framför oss. Många viktiga reformer har genomförts under alliansregeringen, oftast på initiativ av Folkpartiet Liberalerna som hela tiden haft statsrådsansvar för frågorna. Bland dessa reformer kan nämnas en kraftig utvidgning av förvaltningsområdena för finska och samiska samt utökade möjligheter till modersmålsundervisning. År 2014 presenterade Folkpartiet Liberalerna också rapporten ”Folkpartiet Liberalerna – en röst för sverigefinnar” där åtta konkreta reformområden lades fram. Även om vissa förslag specifikt tar sikte på den sverigefinska minoriteten eller finska språkets ställning finns det också många delar av denna rapport som har relevans för minoritetspolitiken i stort. Partistyrelsen delar motionärens åsikt att Folkpartiet Liberalerna också framöver ska vara en pådrivande kraft i minoritetspolitiken.

Vad gäller **motion E66** vill partistyrelsen understryka att det är finska i allmänhet som har ställning som nationellt minoritetsspråk i Sverige. Erkännandet är alltså inte begränsat till den eller de varieteter av finska som talas i Finland. Det kan i sammanhanget nämnas att det på

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

motsvarande sätt är svenska, inte finlandssvenska, som har ställning som nationalspråk i Finland. Partistyrelsen är helt enig med motionären om vikten av att erbjuda finskspråkiga barn och ungdomar goda möjligheter att utveckla sitt modersmål och möjliggöra för finska språket att föras vidare till nya generationer. Detta gäller alla varieteter av finska, oavsett regional utbredning. Språkrådet, som är en avdelning inom det statliga Institutet för språk och fornminnen, ansvarar i Sverige för språkfrågor och språkvård gällande finska. **Motion E65 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, medan motion E66 bör anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. **att** det i partiprogrammets avsnitt 5.1 stycke 2 läggs till en ny avslutande mening med lydelsen: "Inga skattemedel ska gå till verksamheter som vill förändra det demokratiska samhället med våld."
2. **att** det i partiprogrammets avsnitt 5.3 stycke 3 läggs till två nya avslutande meningar med lydelsen: "Den våldsbejakande autonoma vänstern, högerextremismen och den islamistiska extremismen utgör ett hot mot demokratin. Det ska vara brottsligt att delta i strid för terrorstämplade organisationer."
3. **att** motion E1 därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
4. **att** motion E2 yrkande 1 avslås
5. **att** motion E2 yrkande 2 anses besvarat
6. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 1 bifalls
7. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 2 bifalls
8. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 3 bifalls
9. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 4 bifalls
10. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 5 ges lydelsen: "Öronmärk statliga resurser för att tillgänglighetsanpassa fler befintliga jourlägenheter och skyddade boenden."
11. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 6 bifalls
12. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 7 bifalls, motion E3 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och att motionerna E4 och E5 anses besvarade
13. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 8 bifalls
14. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 9 bifalls och att motion E6 anses besvarad
15. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 10 bifalls
16. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 11 bifalls
17. **att** motion E7 anses besvarad
18. **att** motion E8 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
19. **att** motion E9 anses besvarad
20. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 12 ges lydelsen: "Socialtjänsten ska i dag särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld i nära relationer kan vara i behov av stöd och hjälp. Det bör förtydligas att denna bestämmelse även inkluderar offer för hedersrelaterat våld och förtryck. Kommuner och landsting bör även ha kompetens att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck."
21. **att** motion E3 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och att motion E10 anses besvarad
22. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 13 bifalls och att motion E3 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört
23. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 14 samt motion E11 bifalls
24. **att** jämställdhetsarbetsgruppens förslag punkt 15 ges lydelsen: "Bygg ut samhällsorienteringen till nyanlända och ge den en tydlig jämställdhetsprofil. Deltagande i samhällsori-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

entering ska vara obligatorisk för den som deltar i en etableringsinsats.”

25. att motion E12 bifalls
26. att motion E13 anses besvarad
27. att motion E14 anses besvarad
28. att motion E15 anses besvarad
29. att motion E16 anses besvarad
30. att motionerna E17 och E18 anses besvarade
31. att motionerna E19 och E20 anses besvarade
32. att motion E21 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, motionerna E22 och E23 avslås och motion E24 anses besvarad
33. att motionerna E25 och E26 avslås
34. att motion E27 avslås
35. att motion E28 anses besvarad
36. att motion P6 yrkande 2 anses besvarat
37. att motion E29 yrkande 1 anses besvarat och motion E29 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört
38. att motionerna E30 och E31 anses besvarade och motion E32 avslås
39. att motion E33 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och motion E33 yrkande 2–7 anses besvarade
40. att motion E34 anses besvarad
41. att motionerna E35 och E36 anses besvarade
42. att motion E37 yrkande 1 avslås
43. att motion E38 anses besvarad
44. att motion E39 anses besvarad
45. att motion E40 avslås
46. att motion E41 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
47. att motion E42 bifalls
48. att motion E43 avslås
49. att motion E44 avslås
50. att motion E45 avslås
51. att motion E46 anses besvarad
52. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att ett modernt och ändamålsenligt ämbetsmannansvar ska återinföras inom såväl statlig som kommunal verksamhet, och att motion E47 därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
53. att motion E48 anses besvarad
54. att motion E49 anses besvarad
55. att motion E50 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
56. att motion E51 anses besvarad
57. att motion E52 anses besvarad
58. att motion E53 anses besvarad
59. att motion E54 avslås
60. att motionerna E55–E61 avslås
61. att motion E62 anses besvarad
62. att motion E63 anses besvarad
63. att motion E64 anses besvarad
64. att motion E65 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört och motion E66 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Reservation 6

Anna Ekström och Håkan Lindh reserverar sig till förmån för bifall till motion E40 yrkande 2.

Motivering: ”Borgerliga vigselförrättare har vigselplikt. Detta bör gälla alla vigselförrättare, oavsett t.ex. trossamfund. Vigselplikten bör införas vid förordnande till vigselförrättare.”

Reservation 7

Birgitta Ohlsson, Frida Johansson Metso och Sverker Thorén reserverar sig till förmån för bifall till motionerna E57, E58 och E60.

Motivering: ”I en demokrati bör inga offentliga ämbeten ärvas. Detta borde vara självklart för ett liberalt parti. Inför republik.”

Särskilt yttrande 9

Henrik Edin och Hanna Håkanson anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion E37 yrkande 1.

Motivering: ”För att ta hänsyn till verkligheten bör Folkpartiet Liberalerna ta ställning för att barn ska kunna ha fler vårdnadshavare än två.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Förslag från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen¹

1. Jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhälleliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi. Därför ska alla kommuner ha samverkan med en lokal jour, antingen i den egna kommunen eller i närområdet, och ge den ekonomiskt stöd.
2. Öka de samlade stats- och kommunanslagen till kvinno- och tjejjourer. Gör en bred översyn, i samverkan med företrädare för jourerna, för att skapa ett mer långsiktigt och enhetligt system där kvinno- och tjejjourer i hela landet får mer likvärdiga förutsättningar.
3. Skärp lagen så att varje kommun får ett uttalat ansvar att analysera behovet av tillfälliga boenden (t.ex. skyddade boenden och jourlägenheter) för våldsutsatta och deras anhöriga.
4. Inför ett särskilt anslag i statsbudgeten så att kommuner kan skapa fler jourlägenheter och platser på skyddade boenden. Det kan ske genom att fler lägenheter reserveras inom det kommunala bostadsbeståndet, avtal med privata fastighetsägare eller köp av lägenheter.
5. Öronmärk statliga resurser för att tillgänglighetsanpassa befintliga jourlägenheter och skyddade boenden.
6. Förbättra insatserna för barn som behöver bo i jourlägenhet eller skyddat boende. Det kan handla om att se till att de tillfälliga boendena är barnvänliga till sin utformning, men det handlar också om så enkla saker som att fler barn kan behöva få skolskjuts från sin tillfälliga bostad för att kunna gå kvar i sin vanliga förskola eller skola.
7. Bygg ut Kvinnofridslinjen till ett nationellt hjälppnummer i 11-serien. Behåll det väletablerade begreppet Kvinnofridslinjen men komplettera detta i marknadsföringen med ett mer samlande begrepp som vänder sig till alla, oavsett kön eller ålder.
8. Skärp reglerna om kontaktförbud. Elektronisk fotboja ska normalt utdömas vid utvidgat kontaktförbud. Fotboja måste kunna beslutas utan att gärningsmannen först brutit mot ett kontaktförbud. Även området för kontaktförbudet ska ökas och kunna gälla en hel kommun – ett kommunalt vistelseförbud.
9. För den som döms för grova eller upprepade brott mot närstående ska det alltid finnas behandlingsprogram under fängelsetiden för att bryta det destruktiva beteendemönstret. Den som vägrar delta i behandlingsprogram ska inte vara aktuell för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av fängelsetiden.
10. Skapa ett nationellt hjälppnummer för den som söker hjälp för sitt eget våldsagerande i nära relationer. Detta hjälppnummer ska, i likhet med dagens Kvinnofridslinjen, vara bemannat dygnet runt och ska fungera som en kontaktpunkt med möjlighet att slussa vidare till exempelvis socialjour eller kurator.
11. Inför ett öronmärkt statsbidrag för stödverksamheter riktade till den som är motiverad att bryta ett destruktivt beteende i relationer. Satsa på mer forskning kring insatser som syftar till att våldsutövare förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.
12. Inför en uttrycklig bestämmelse i socialtjänstlagen om att alla kommuner ska ha kompetens att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, och ge hjälp åt personer som hotas av sådant våld och förtryck.
13. Förbättra yrkesutbildningarna. Alla som studerar till exempelvis sjuksköterska, socionom, psykolog, polis, jurist eller lärare ska ha adekvat kunskap om våld samt hedersrelaterat våld och förtryck.

1. Förslagen återfinns i rapporten "Det handlar om frihet – Stärk kvinnors ekonomiska självständighet", som återfinns som bilaga 1 i landsmöteshandlingarna.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

14. Avskaffa de sista undantagen i förbudet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap. Utomlands ingångna barnäktenskap, tvångsäktenskap eller fullmaktsäktenskap ska aldrig kunna erkännas i Sverige. Kriminalisera försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa.
15. Bygg ut samhällsorienteringen till nyanlända och ge den en tydlig jämställdhetsprofil. Pröva möjligheten att göra undervisningen obligatorisk att delta i för flyktingar och andra skyddsbehövande samt för den som invandrat till Sverige på grund av en kärleksrelation.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Allmän rättspolitik, straffrätt och integritetsfrågor

E1. Bekämpa våldsbejakande extremism

Birgitta Ohlsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** det i partiprogrammet avsnitt 5.1 stycke 4 läggs till en ny avslutande mening med lydelsen: "Inga skattemedel – varken på nationell eller lokal nivå – ska gå till föreningar som uppmuntrar till våldsbejakande extremism och vill förändra samhället med odemokratiska medel."
2. **att** det i partiprogrammet avsnitt 5.2.1 efter stycke 2 införs ett nytt stycke med lydelsen: "Den våldsbejakande autonoma vänstern, högerextremismen och den islamistiska extremismen utgör ett hot mot demokratin. Som liberaler vill vi motverka varje tendens till diktatursträvande. Vi måste från samhällets sida bli bättre på att i tid identifiera individer i riskzonen, känna igen radikaliseringsmönster och stödja dem som vill lämna destruktiva rörelser. Det ska vara brottsligt att delta i terrorismträning utomlands och kriminellt att delta i strid för terroriststämplade organisationer i enlighet med listor som EU eller FN beslutat."

Utöya, Toulouse, Oslo, London, Paris, Köpenhamn, Stockholm och Madrid är bara några av flera platser i Europa som drabbats av den våldsbejakande extremismens fasansfulla terrordåd de senaste åren. Även om bevekelsegrunderna är vitt skilda för olika attentatsmän är det samtidigt åtskilligt som förenar dem. Extremism göder extremism.

Vi vet inte hur morgondagens extremism gestaltar sig. Vi måste därför ha en bred syn på den våldsbejakande extremismen utan skygglappar. En kula, knivhugg eller bomb mot demokratin och dess medborgare är skadlig oavsett förövarns ideologiska eller religiösa övertygelse. Det förebyggande arbetet är därför centralt.

Vi måste från samhällets sida bli bättre på att i tid identifiera individer i riskzonen, känna igen radikaliseringsmönster och stödja de som vill lämna destruktiva våldsbejakande rörelser. Det behövs både brottsbekämpande och demokratistärkande åtgärder samtidigt. I december 2011 presenterades under Folkpartiets ledning Alliansregeringen Sveriges första nationella handlingsplan fram för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Detta arbete måste fortsätta, fördjupas och förtydligas.

Vi ser i dag i Sverige hur unga rekryteras till den autonoma vänstern, till högerextrema rörelser och till att bli IS-mördare. När demokrati och mänskliga rättigheter hotas har vi ett ansvar att reagera. Den våldsbejakande autonoma vänstern, högerextremismen och den islamistiska extremismen utgör hot mot demokratin. Svenska kommuner står i många avseenden fortfarande handfallna inför detta hot kombinerat med att det saknas fungerande avhopparsverksamhet för våldsbejakande islamister och terrorlagstiftning fortfarande är svag.

E2. Hatpredikningar och värvning till krigförande extremistorganisationer

Gunilla Almesåker, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska kriminalisera hatpredikningar genom att jämställa det med hets mot folkgrupp
2. **att** Folkpartiet ska kriminalisera värvning till krigförande extremistorganisationer

Är hatpredikningar en del av yttrandefriheten? Det har på senare tid blivit känt att olika organisationer kommer till Sverige för att värva ungdomar för att på sikt bli "soldater" i främmande krigsmakter. Det görs bl.a. genom att "hatpredikanter" får genomföra sina möten och kalla på unga personer som i många fall är arbetslösa. Att hetsa en folkgrupp mot annan kan ses som att det är en ytterlighet av att vi inom partiet strävar efter individens rätt att tänka och sprida sina åsikter.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I Folkpartiets partiprogram ”Frihet i globaliseringens tid” står det: ”Varje människa har rätt att fritt och öppet uttrycka sin åsikt, bilda opinion och försöka övertyga andra, uttrycka sig konstnärligt och söka ny kunskap. Varje människa har rätt att utöva sin religiösa tro och utöva sin religion i gemenskap, liksom frihet att inte tillhöra någon religion. Tryck- och yttrandefrihet, föreningsfrihet och demonstrationsfrihet är nödvändiga delar av tankefriheten.” Men det får ju inte medföra att man får genomföra hatpredikningar och hetsa folkgrupper mot varandra.

Avslutningsvis Frihet i globaliseringens tid måste betyda att vi i Sverige tar vara på erfarenheter erhållna under flera sekler för att stödja människors rätt till ett liv i fred genom att hindra hatpredikningar och värvning av soldater till religionskrig och kränkningar av människors rätt till ett liv i fred.

E3. Krafttag mot hedersrelaterat förtryck och våld

Anna Manell, Uppsala, Gulan Avci, Stockholm, Lina Nordquist, Uppsala, Ylva Särnmark, Ronneby, Maria Weimer, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet arbetar för att alla kommuner, landsting och regioner ska ha handlingsplaner för arbetet mot HRV, som inkluderar offer för HRV med intellektuell funktionsnedsättning
2. **att** Folkpartiet arbetar för att kunskap om HRV integreras i högskole- och yrkesutbildningar som riktar sig mot vård, skola och omsorg
3. **att** Folkpartiet arbetar för att ett nationellt kunskapscenter om HRV som inkluderar offer med intellektuell funktionsnedsättning inrättas och att detta infogas i partiprogrammet under punkt 2.4.1

När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Tvångsäktenskap och könsstympning är specifika företeelser som har sin grund i bl.a. föreställningen om att mäns och familjers heder är avhängig kvinnors och flickors sexuella beteende.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld är en oerhört sårbar och svårupptäckt målgrupp. De är ofta i beroendeställning till den eller dem som utövar våldet. Ett av de allvarligaste och vanligaste övergreppen mot dessa personer är äktenskapstvång, som sedan den 1 juli 2014 är en brottslig handling. Inom äktenskapet utsätts ofta kvinnan för sexuella övergrepp och fysisk misshandel. Kort därefter väntar ett, ofta ofrivilligt, mödraskap.

Kvinnlig könsstympning innebär att man skär bort hela eller delar av de yttre könsorganen på flickor på grund av kulturella, religiösa eller andra traditionella orsaker. Fler än två miljoner flickor i åldrarna 4–11 år könsstympas varje år runt om i världen, och hur många som är könsstympade eller som riskeras att könsstympas i Sverige vet vi ännu inte.

E4. Tandvårdens roll i arbetet mot våld i nära relationer och mot barn

Lina Nordquist, Uppsala, Gulan Avci, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Anna Mårtensson, Jönköping, Ylva Särnmark, Ronneby m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att kunskapen och medvetenheten om våld ökas hos tandvårdens medarbetare
2. **att** Folkpartiet ska arbeta för att all tandvård utvecklar riktlinjer och rutiner för tidig upptäckt och bemötande vid våld i familj eller nära relation
3. **att** Folkpartiet ska arbeta för att strukturer utvecklas för samverkan mellan tandvård, landstingens barnhälsovård och kommuners socialtjänst

Den nationella Kvinnofridslinjen har sedan starten 2007 besvarat över 170 000 samtal. Samtidigt uppskattar Brottsförebyggande rådet (BRÅ) att inte mer än en fjärdedel av våldet i nära relationer polisanmäls. Det gör tidig upptäckt, kunskap om våld och stöd desto viktigare.

Skador och blåmärken på läppar, käke, ansikte, tunga och tänder är vanliga i våld i nära relationer och syns ofta vid besök hos tandläkare, tandsköterska och tandhygienist. Tyvärr uppmärksammas detta våld alltför sällan.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I en amerikansk studie svarade nära nio av tio tandläkare att de aldrig någonsin screenade efter våld i nära relation. Två av tio tandläkare hörde sig inte för med sin patient ens om de såg synliga tecken på trauma mot nacke eller huvud (J Am Dent Assoc 2001;132 (1):85–93). När ett hundratal amerikanska kvinnor på kvinnojourer tillfrågades om tandvårdens roll gav resultaten en ännu allvarligare bild: varannan kvinna hade besökt sin tandläkare med synliga tecken på misshandel i ansiktet, men bara vid en tiondel av dessa besök hade tandläkaren hört sig för om kvinnans ansiktsskador (J Dent Educ. 2009;73(4):490-8). Svenska undersökningar ger samma dystra resultat (Tandläkartidn. 2009;101(6):64-70). Det finns helt uppenbart en outnyttjad roll för tandvården i arbetet mot våld i nära relationer.

Även våld mot barn kan fångas upp av tandvården. Hälso- och sjukvården ska i dag anmäla misstanke om att barn får illa, men anmäler bara några få procent av alla fall av barnmisshandel – oftast först efter att barnet behövt vård för sina skador på akutmottagning. Oftast anmäler i stället föräldrar, socialtjänst och förskola eller skola.

Medan anmälningarna från förskola och skola nästintill tredubblats sedan millennieskiftet anmäls allt färre fall av hälso- och sjukvården (BRÅ, Rapport 2011:16). En möjlig tolkning av detta är att skola och förskola i dag fångar upp barnen innan de behöver akut vård för sina skador – hälso- och sjukvården kan ha en outnyttjad potential att fånga upp många barn tidigare även de.

Eftersom tandvårdslagen ger barn rätt till regelbunden och fullständig tandvård ända upp i vuxen ålder har tandvården en unik möjlighet att komma i nära kontakt med alla barn, vare sig de går i förskola eller inte. Tandvården kan därmed spela en viktig roll i att förebygga och uppmärksamma omsorgsbrist, våld och övergrepp mot barn.

För att tidigt upptäcka barn som får illa är samverkan mellan folktandvård och barnhälsovård en nödvändighet. Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor betonar att yrkesgrupper som möter brottsoffer och förövare ska få grundläggande utbildning om våldet och dess konsekvenser.

Tandvården kan spela en viktig roll i arbetet mot våld i familj och nära relation. Genom att öka medarbetarnas kunskap och medvetenhet, och genom samverkan med socialtjänsten, kan tandvården bättre synliggöra och uppmärksamma våldsutsatta vuxna och barn och hjälpa dem få bättre skydd och stöd.

E5. Stoppa mäns våld mot kvinnor i nära relationer

Anna Karbelius, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att en kampanj ska föras i tv:s nyhetsrapportering där man konsekvent rapporterar misstänkta dödsfall
2. **att** man inom ramen för kampanjen rapporterar hur många kvinnor som dödsats av en man de har eller har haft en nära relation till, under innevarande år
3. **att** man inom ramen för kampanjen visar i bild ett kort (tresiffrigt) nummer som såväl utsatta som oroliga medmänniskor kan ringa. Numret ska vara gratis att ringa och ska inte synas på telefonräkningen

Dessa åtgärder behövs för att synliggöra och förebygga mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

E6. "Tvåtedjedelsvillkorlig" frigivning ska villkoras och förtjänas

Maria Jern, Falköping, Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Ale, Maria Mattsson, Järfälla, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att "tvåtedjedelsvillkorlig" frigivning ska villkoras och förtjänas. Om inte uppnådd rehabilitering, farlighetsbedömning m.m. talar för villkorlig frigivning ska utdömd strafflängd fullt ut verkställas på anstalt

Göran Lindberg, polischef, mest känd för allmänheten som "Kaptan Klänning" släpptes, som alla dömda till fängelse, efter att ha avtjänat två tredjedelar av sitt straff.

Göran Lindberg bedömdes inför den villkorliga frigivningen ha stor risk för återfall i brottslighet och hade inte medverkat i rehab-program eller på annat sätt visat insikt i sin brottsliga gärning. Niklas Lindgren, mest känd som Hagamannen, släpptes ut efter två tredjedels straffavtjänande. Detta trots att han tidigare bedömdes alltför farlig för oövervakade per-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

missioner. För farlig för permissioner, men han fick lämna anstalten helt för att två tredjedels verkställighet av straffet är genomförd.

Det är nu mer än dags att ta bort den allmänna villkorliga frigivningen vid två tredjedels tid av strafflängden och villkora den. Om en dömd brottslig anses för farlig, som i Niklas Lindgrens fall, eller bedöms ha en mycket stor risk att återfalla i brott, så som Göran Lindberg, ska hela strafftiden avtjänas på anstalt.

E7. Strategin mot våld och övergrepp mot åsrika personer i nära relationer

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att rättsväsendet inbegrips i den nationella strategin mot våld och övergrepp mot åsrika människor i nära relationer
2. att Folkpartiet verkar för införande av en anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen när det gäller våld och övergrepp mot åsrika personer och människor med funktionshinder

Riksdagen beslöt våren 2013 att för regeringen tillkännage som sin mening att regeringen under 2013 skulle återkomma med en samlad redovisning till riksdagen om vilken strategi man har valt för att motverka våld mot äldre. Strategin presenterades 18 juni 2014. Den ingår som en del av satsningen på att stödja en strukturerad och långsiktigt fortgående kvalitetsutveckling inom vård och omsorg för äldre personer. Den är tänkt att inspirera kommuner till en ambitionshöjning och kvalitetsförbättring av arbetet med att förebygga, upptäcka och hantera våld mot äldre som förekommer inom vård och omsorg.

Våld och övergrepp mot äldre förekommer inte bara inom vården och omsorgen. Det kan vara söner och döttrar som förgriper sig på sina föräldrar, övergrepp som kan rubriceras som brott och som bör anmälas till polisen och leda till en rättsprocess men där ingen kontakt med vården och omsorgen förekommit. I frågesvar den 22 oktober 2014 anger barn-, äldre- och jämställdhetsministern att rättsväsendet redan i dag har till uppgift att arbeta aktivt med dessa frågor. Erfarenheten visar emellertid att så inte alltid är fallet bl.a. på grund av bristande kunskap om hur man bäst kan hjälpa brottsoffren och hur man kan samarbeta med socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Därför borde rättsväsendet inbegripas i den nationella strategin för att understryka dess ansvar för att förebygga och hjälpa åsrika människor som utsatts för våld och övergrepp i nära relationer samt att samverka med vården och omsorgen.

Den svenska nationella strategin borde dessutom följa Nederländernas handlingsplan I säkra händer genom att man inkluderar en anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen till att omfatta inte bara barn utan också äldre personer samt vuxna med funktionshinder. Anmälningsskyldigheten ska omfatta alla myndigheter och yrkesgrupper som kommer i kontakt med äldre och funktionsnedsatta personer

E8. Dödsfallsutredning av mördade kvinnor

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för ändring av lagen om dödsfallsutredningar av mördade kvinnor

Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) dödas minst 17 kvinnor varje år av män som de har eller haft en nära relation till. Kvinnor, som dödas av närstående män, har ofta sökt samhällets och andras hjälp före dödsfallet. De har sänt ut varningssignaler som borde ha fångats upp men inte blivit lyssnade till. I många fall har kvinnan polisanmält mannen eller försökt uppmärksamma socialtjänsten på situationen.

Sedan årsskiftet 2011/12 har vi en lagstiftning om dödsfallsutredningar när kvinnor dödas av en närstående. Socialstyrelsen har ansvar för att göra utredningarna men har tolkat lagen så att inga utredningar av enskilda fall genomförs utan bara en allmän bedömning med generella rekommendationer. Förfarandet har utvärderats av Statskontoret som kommit fram till att de rapporter som lämnats är för generella och därmed inte lett till några konkreta resultat. Statskontoret föreslår därför att dödsfallsutredningarna kompletteras med tillsyn i varje enskilt fall.

Att kvinnor dödas av närstående män är mycket allvarligt. Statskontorets rekommendationer måste tas på största allvar. Det innebär att lagen från 2011/12 måste ses över och ändras så att det blir tydligt att ingående dödsfallsutredningar måste genomföras om varje kvinna som dödas av en närstående man.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

E9. Våld i nära relationer*Samuel Danofsky, Stockholm, Rasmus Jonlund, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att överfallsskyddet i hemförsäkringen även ska gälla för en skadelidande som utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem

Den som blir misshandlad eller överfallen och utsatt för brott på annat sätt har rätt till ersättning enligt det överfallsskydd som finns i hemförsäkringen.

Men det finns ett viktigt undantag – det gäller inte om förövaren hör till den försäkrade kretsen, det vill säga är äkta häft, sambo eller annan familjemedlem som är kopplad till hemförsäkringen. Detta gäller alla försäkringsbolag.

Detta undantag är könsdiskriminerande. Män som drabbas av våld utsätts oftast utanför hemmet och gärningspersonen är inte alltid känd. Kvinnor som drabbas av våld utsätts däremot oftast i hemmet och då av en person som de har nära relation till. Att komma tillrätta med det här problemet är inte helt enkelt. Försäkringsprincipen som gäller är att ersättning inte får utgå till den krets som orsakade skadan. En person kan till exempel inte få ersättning för en trasig tv om en person inom samma hushåll är den som slagit sönder den. Det finns också frågor som måste utredas vad gäller regressrätten då den som drabbas av misshandeln inte ska lida ekonomisk skada när försäkringsbolaget utövar sin rätt att återkräva utbetalningen från gärningspersonen.

Trots dessa svårigheter är nuvarande ordning oacceptabel ur ett jämställdhetsperspektiv.

E10. Kommunala handlingsplaner om kvinnlig könsstympning*Folkpartiet Liberalerna Skåne, Susanne Bäckman, Bromölla, Jelena Dojcinovic, Landskrona, Eva Hallmer Lindahl, Skurup, Camilla Mårtensen, Kävlinge m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att alla kommuner i Sverige åläggs att utarbeta en handlingsplan kring hantering av flickor och kvinnor som har eller kan komma att utsättas för könsstympning

Kunskapen om hur man kan förebygga, förhindra och upptäcka könsstympning behöver öka. Kompetensutvecklande insatser måste genomföras och kunskap om könsstympning ska ingå som en obligatorisk del i utbildningar för alla yrkeskategorier som berörs av frågan.

Polis och åklagare måste prioritera resurser och hitta former för att avslöja och bevisa de brottsliga handlingarna. För att underlätta arbetet när misstankar om könsstympning blir aktuella är det viktigt att alla kommuner har en handlingsplan och lägger fasta rutiner om vad som ska göras och hur man kan förhålla sig. Det bör bli obligatoriskt att ställa frågor till alla skolelever om könsstympning i samband med regelbundna hälsokontroller, i syfte att uppdaga om de oroar sig för eller om de utsatts för detta. För att säkerställa att frågan verkligen når dem det berör bör ett frågepaket rikta sig till alla.

Socialstyrelsen bör uppdras att ta fram riktlinjer för hur verksamheter och myndigheter ska arbeta förebyggande och hur de kan arbeta med skydd och stöd i ärenden där någon riskeras att könsstympas eller redan har utsatts.

E11. Barnäktenskap ska aldrig erkännas*Anna Mårtensson, Jönköping, Gulan Avcı, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Maria Nilsson, Göteborg, Lina Nordquist, Uppsala m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och så kallade fullmaktsäktenskap aldrig ska kunna erkännas i Sverige

Den 1 juli 2014 gjordes ett antal lagändringar för att stärka skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Redan tidigare var det straffbart att förmå någon att gifta sig mot sin vilja genom olaga tvång. Nu är det även straffbart i de fall där det inte har varit nödvändigt att använda tvång, till exempel när offret har varit ett barn. Det nya brottet äktenskapstvång omfattar både om någon genom olaga tvång eller genom utnyttjande förmår en person att gifta sig. Lagändringen betyder i praktiken att även press från föräldrar eller släktingar kommer att omfattas av strafflagstiftningen. Det har också införts ett brott som heter vilseledande till tvångsäktenskapsresa.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Den som är under 18 år får inte längre gifta sig i Sverige. Utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och så kallade fullmaktsäktenskap kan emellertid erkännas om det finns synnerliga skäl, det vill säga väldigt starka och tydliga skäl. Kraven för erkännande har visserligen skärpts men Liberala Kvinnor vill att det inte ska finnas några undantag alls eftersom det finns en risk att de kan missbrukas.

E12. Gör hämndporr till sexualbrott

Birgitta Ohlsson, Stockholm, Gulan Avci, Stockholm, Bonnie Bernström, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Roger Haddad, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att hämndporr också ska betraktas som ett sexualbrott
”Bilderna skulle aldrig nå ut, de var bara till för honom. Jag visste inte ens att han hade sparat dem.” Det berättar 23-åringen vars expojvån laddade upp ett tiotal bilder på henne på en hemsida vars enda syfte är att sprida så kallad kränkande hämndporr. Öppna hemsidor som når hela världen och på ett par ögonblick kan slå sönder en ung människas liv. Trots att bilderna bara var till för dem just då, visste snart vänner, släktingar och kollegor hur hon såg ut naken under ett av sina intimaste ögonblick.

Med hämndporr menas att privata bilder av sexuell natur sprids helt utan offrets samtycke vanligen i syfte att skuldbelägga, kränka, förlöjliga och förnedra personen, som oftast är en kvinna. Att kvinnors sexualitet fortfarande ses som något skambelagt gör domen från omvärlden hårdare. Samma retorik som ofta förs när kvinnor utsätts för sexualbrott hörs sorgligt nog även här, skyll dig själv, du borde varit mer försiktig eller varför ställde du upp i stället för att ställa den självklara motfrågan till förövaren: Varför valde du att lämna ut något så privat mot en annan människas vilja med syfte att förnedra personen i fråga?

Eftersom vi lever i en alltmer digitaliserad värld blir spridningen också större, en bild eller ett filmklipp kan på bara några minuter nå tusentals människor som i sin tur sprider bilden som blir omöjlig att få kontroll över.

Det är redan i dag otillåtet att sprida privata filmer och bilder, men detta är i dag ett upphovsrättsligt brott och fångar därför inte den riktiga problematiken kring hämndporr. Har offret tur kan hon få skadestånd för kränkningen, men vi har sett att detta skadestånd ofta hamnar oerhört lågt. I ett uppmärksammat fall uttryckte sig Göta hovrätt angående en 17-årig flicka vars bilder spridits att ”det inom inte alltför snäva kretsar av befolkningen med tiden har blivit alltmer socialt accepterat att vara mycket öppen och utåtriktad avseende sina sexuella vanor” och sänkte sedan skadeståndet.

Problemet i dag är att det inte finns en entydig lagstiftning. Hämndporr faller under många olika lagar, vilket gör det svårt för offret att få upprättelse. Det handlar om integritet och rätten själv att få välja vem, hur och avgöra när någon ska få se en i en sexuell situation eller inte. Effekten av hämndporr är att den här rätten inskränks. Det handlar i grund och botten om ett sexualbrott vars syfte är att förnedra någon på grund av hennes sexualitet och borde därför även kategoriseras som just det, ett sexualbrott. Länder som Israel, Tyskland och flera amerikanska delstater har redan skärpt lagstiftningen. Sverige bör skärpa lagstiftningen, så att både domstolar och förövare får en tydligare signal att detta är ett mycket allvarligt brott.

Vi behöver en uppdaterad lagstiftning som markerar gentemot förövaren och även erbjuder skydd för offret. Därför bör hämndporr också betraktas som ett sexualbrott.

E13. Våldtäkt mot barn

Jelena Dojcinovic, Landskrona, Camilla Mårtensen, Kävlinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet avsnitt 5.2.1 stycke 8 läggs till en ny avslutande mening med lydelsen: ”Den som är myndig är den som har ansvarsrätten att ta reda på hens ålder innan en sexuell handling påbörjas.”

År 2014 gjordes 19 700 anmälningar gällande sexualbrott, varav 6 620 rubricerades som våldtäkt. Det är en ökning med 13 procent mot föregående år. I en tredjedel av alla anmälda våldtäkter är offret under 15 år och i 90 procent av fallen är offren flickor.

Lagen i Sverige i dag säger att det är olagligt att ha sexuell aktivitet med en person som är under 15 år. Ändå så är det fler och fler minderåriga som utnyttjas. Allt fler barn mellan 12 och 15 år hamnar mellan stolarna. Det är allt för vanligt att de ses som medskyldiga till överfallet på grund av sitt äldre utseende.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Därför väljer många unga, i detta fall flickor att inte göra någon anmälan. Osäkerheten för vad som är rätt och fel, vems fel det varit, vilken klädsel och roll man själv har haft och risken för att inte bli trodd gör att man avstår från att göra någon anmälan. Flickor runt 12–14 år är speciellt utsatta, då de flesta inte är tillräckligt mogna att förstå när de utsatts för en manipulation från en äldre person.

Enligt Brå är det stor variation i de maktmedel som används av förövaren bland sexualbrotten. Bland de yngre barnen framgår det att förövare på olika sätt har använt skillnaden i ålder och mognad för att förgripa sig på barnen, bland annat genom att utnyttja sitt tolkningsföretäde som vuxen att göra övergreppen till en gemensam ”hemlighet” eller kalla övergreppen för ”lekar”. Det förekommer då även att den som blir utsatt inte vet om att det är ett brott.

E14. Gör mobbning till ett brott

Anna Mårtensson, Jönköping, Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Ale, Maria Jern, Falköping, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att införa mobbning som ett nytt brott efter samma modell som grov fridskränkning

Enligt Brå visar forskning att mobbning kan leda till allvarliga konsekvenser på lång sikt – både för den som blir mobbad och den som mobbar. 60 procent av de före detta mobbarna (pojkar) hade dömts för minst en kriminell handling vid 24 års ålder. De som drabbats av mobbning hade vid motsvarande ålder sämre självkänsla och en mer depressiv livsinställning jämfört med elever som inte mobbats i skolan.

Även vuxna utsätts för mobbning. Enligt Per Borgå, överläkare i psykiatri, som studerat psykiska trauman i samband med mobbning på arbetet kan mobbning på jobbet, att dagligen kränkas på sin arbetsplats, ge skador liknande dem krigsoffer bär på.

I Folkpartiets rättspolitiska grupp 2009 framfördes ett förslag om att införa mobbning som ett nytt brott efter samma modell som fridskränkingsbrotten. Hösten 2009 gick förslaget igenom på vårt landsmöte. Dessvärre har ingenting hänt.

Nu ger vi därför in en motion med förhoppningen att Folkpartiet med kraft ska verka för en lagtext med följande ungefärliga lydelse: ”Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en skolkamrat, arbetskollega eller liknande, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst nio månader och högst sex år.”

E15. Lagstiftning mot påstådd s.k. eftersupning

Folkpartiet Liberalerna Umeå, Fred Östling, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att § 4 i trafikbrottslagen ändras enligt följande: ”Den som för ett motordrivet fordon efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgår till minst 0,2 promille i blodet döms för rattfylleri eller minst 1,0 promille för grovt rattfylleri. Detsamma ska gälla för den som fört fordonet och efter att ha varit inblandad i en trafikincident som kan föranleda polisutredning inom sex timmar efter avslutad färd förtär alkohol.”

Beskedet från justitieminister Morgan Johansson att han inte avser att lägga fram något förslag om att straffbelägga s.k. eftersupning var en stor besvikelse. Sedan samtliga partier uttalat sig för en sådan lagändring och en utredning tillsatts hade man förväntat sig att vi antligen skulle införa regler som finns i t.ex. Norge och där fungerar väl.

Erfarna åklagare vet att detta är ett stort problem. I åtskilliga fall där bilförare var kraftigt påverkade kunde de inte fällas därför att deras påstående om alkoholförtäring efter att de kört av vägen inte kunde motbevisas. Hur sannolikt är det att en person omedelbart efter att ha varit inblandad i en incident ta fram en flaska sprit och börjar hålla i sig den? Men enligt domstolarnas resonemang kunde det inte uteslutas.

Det förekom att människor som mera frekvent körde onyktra alltid hade med sig en flaska som de kunde peka på om polisen kom. Även om man gjorde försök att få utlåtanden från Statens Kriminaltekniska Laboratorium om när alkoholförtäringen ägt rum var det ofta väldigt svårt att få sådan klarhet att det räckte för en fällande dom. Rattfylleri är tyvärr alltför vanligt förekommande i en stor del av de olyckor där människor omkommer eller bli svårt skadade. Ska den s.k. nollvisionen någonsin bli allvar måste dessa brott drastiskt minska. Ett sätt för att

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

nå detta är att det blir straffbart att dricka alkohol minst sex timmar efter att man varit inblandad i en incident på vägen.

E16. Förbättrad agalag

Lolitha Rungård, Mjölby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att brottsbalken får ett tillägg så att det finns möjlighet att döma personer som brutit mot föräldrabalkens agalag och som inte erkänner brottet och som inte kan dömas enligt befintlig lag
2. **att** Folkpartiet verkar för att tilläggets straffvärde är att personerna ska genomgå ett föräldraprogram för att lära sig positiv uppfostran

Under 2014 anmäldes 3 750 misshandelsbrott mot barn i åldern 0–6 år och 9 730 misshandelsbrott mot barn i åldern 7–14 år. Det är svårt att ta reda på den egentliga omfattningen av barnmisshandel eftersom våldet ofta inte polisanmäls när det gäller små barn, enligt Brottsförebyggande rådet.

I min yrkesroll som barn- och ungdomsutredare på socialkontoret vet jag att det finns ett mörkertal som inte kommer med i statistiken då det är diffusa uppgifter som inte bedöms vara möjliga att anmäla utifrån den lagstiftning som finns i dag. Dessa utreds på socialkontoret och kommer inte med i statistiken. I dag läggs många förundersökningar ner på grund av att det inte går att bevisa vem som gjort detta mot barnet. Det sker efter att barnet har varit på förhör, i bästa fall på ett barnhus. Många av ärendena är uppfostringsaga, då detta inte passar i vårt rättssystem så avslutas förundersökningen. I grövre fall så behövs inte kunskaper i positiv uppfostran utan ett allvarligare straff och det tillgodoses i den befintliga lagen.

E17. En hatbrottslag som omfattar personer med funktionsnedsättningar

Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling, Cia Bentele, Solna, Rose-Marie Fihn, Ale, Maria Johansson, Stockholm, Maria Mattsson, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att svensk hatbrottslagstiftning även ska omfatta personer med funktionsnedsättningar

Sverige har ingen hatbrottslagstiftning som omfattar personer med funktionsnedsättningar. Det är mycket svårt att förstå när denna lagstiftning finns i andra länder. Den tidigare Ungdomsstyrelsen har i rapporten "Fokus 12" visat på att det är mycket vanligare med mobbning, utfrysning, hot och misshandel mot ungdomar med funktionsnedsättningar än mot andra.

Vid trakasserier, ofredanden som grundar sig i att man har en funktionsnedsättning, hänvisas personer med funktionsnedsättning till DO eftersom funktionsnedsättningar inte ingår i det svenska hatbrottsbegreppet. Men diskriminering är något annat, ett missgynnande i jämförelse med andra. När det gäller hatbrott sänder man ett fientligt budskap till den grupp som offret tillhör. Hatbrott motiveras av en fientlig inställning mot en grupp.

Hatbrott erkänns juridiskt i såväl USA som Storbritannien. I Norge ingår funktionsnedsättning i lagen om "hatefulle ytringer" med ett maxstraff på tre år. Den svenska lagen om hets mot folkgrupp har utvidgats med religionstillhörighet och sexualitet men inte funktionsnedsättning. Även FN oroar sig över den alltmer ökande mängden hatbrott. Man kan också tydligt se en ökning i Europa av hatbrott mot personer med funktionsnedsättningar. Detta är tyvärr en naturligt följd av de allt "brunare" vindarna.

E18. Hedersmotiv ska leda till skärpt straff

Anna Mårtensson, Jönköping, Gulan Avcı, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Maria Nilsson, Göteborg, Lina Nordquist, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **Att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att hedersmotiv ska ses som en försvårande omständighet vid bedömningen av ett brotts straffvärde. En sådan ny bestämmelse bör kallas för "Lex Fadime"

Hederskultur är ett begrepp för kulturella mönster som inskränker människors fri- och rättigheter för att bevara familjens heder. Hedersförtryck är när hederskultur utövas mot personer som inte själva omfattar hederskulturens värderingar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Unga flickors och pojkers liv begränsas genom stränga kontroller av allt ifrån klädval, socialt umgänge, rörelsefrihet till livsval. Bröder förväntas hålla ett skarpt öga på sina systrar, de unga kvinnorna kan utsättas för ”oskuldskontroller” av familj och släkt. Kvinnans sexualitet är ytterst viktig för hedern, det förväntas att hon ska vara oskuld och det är långt ifrån alla som får välja sin partner. Den heteronormativa strukturen med tydliga könsmonster anser att det är skamligt att vara hbtq-person och de är därför extra utsatta.

De ungdomar som inte följer hederskulturen kan utsättas för hedersvåld, tvångsäktenskap och i värsta fall för hedersmord. Även kvinnlig könsstympning är ett element inom vissa hederskulturer. Familjens patriarkala och kollektiva genusuppfostran innebär att det kan finnas flera förövre som kan vara både män och kvinnor.

2009 visade en rapport från dåvarande Ungdomsstyrelsen (”Gift mot sin vilja”) att 70 000 unga levde ett hedersrelaterat liv. Siffrorna är inte dagsaktuella, och en ny kartläggning vore på sin plats, men troligen är de bara toppen av ett isberg eftersom mörkertalen är stora. Betydande summor har anslagits till bland annat kvinnoorganisationer och föreningar. I dag finns adekvat forskning och god kunskap hos våra myndigheter för att arbeta förebyggande och hjälpa utsatta ungdomar men mer måste göras.

Brott som begås i hederns namn är vår tids största frihetskränkning av grundläggande rättigheter.

E19. Avskaffa preskriptionstiden för brott

Ramin Naji, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

- att preskriptionstiden på domar för begångna brott i alla former ska avskaffas

Varje år slipper ett flertal personer att dömas till exempel till fängelse för att de har hållit sig undan rättsvisan så att deras brott har preskriberats. Beroende på vilka brott som de har döms för finns det olika lång preskriptionstid. Det är helt fel att dessa personer slipper att göra rätt för sig, när dessa personer i själva verket begått en gärning och blivit dömda för det. Det minskar trovärdigheten för rättsväsendet och samhället. Med hänsyn till rättviseskäl och respekten för demokratiska organ ska domen verkställas oberoende av hur lång tid vederbörande håller sig borta från rättsvisans klor.

E20. Utdömda fängelsestraff ska inte preskriberas

Tommy Lundkvist, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

- att utdömda fängelsestraff inte ska preskriberas

Den som dömts till fängelsestraff och flyr utomlands kan slippa avtjäna straffet om personen håller sig utomlands tillräckligt länge. Det tycker jag är fel. Personen borde få avtjäna straffet när denne återvänder till Sverige.

E21. Översyn av polisens hemliga tvångsmedel

Roger Haddad, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet i sitt integritetsarbete ser över Polisens och Säkerhetspolisens tillgång till hemliga tvångsmedel

Folkpartiet har i alliansregeringen fattat många beslut som bidragit till att rättsväsendet fått större befogenheter att bekämpa organiserad brottslighet och terrorism. Det är viktigt att fortsatt följa polisen och säkerhetspolisens behov för att förebygga terrorism. Men i vissa delar har lagstiftningen gått mycket långt.

Hösten 2014 fattade riksdagen beslut om att permanenta samtliga hemliga tvångsmedel. Den lagen trädde i kraft januari 2015. Hemliga tvångsmedel är t.ex. hemlig kameraövervakning, hemlig telefonavlyssning etc.

Riksdagen får årligen en skrivelse kring hur lagen tillämpats, hur många förfrågningar polisen gjort samt vilken typ av tvångsmedel man använt. Det finns också kommenterat om verktyget varit effektivt eller inte för polisen och säkerhetspolisens möjlighet att ta fast brottslingar. Vissa inslag i verktygslådan hemliga tvångsmedel har ingen större betydelse eller effekt, vissa används inte i tillräckligt stort utsträckning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Mot den bakgrunden bör landsmötet besluta att Folkpartiet ska verka för en uppremsning och översyn av behovet av hemliga tvångsmedel. Detta kan med fördel ske inom ramen för partiets arbete för ökad integritet.

E22. Stoppa massinsamling av information om våra privatliv

Mathias Sundin, Norrköping, Nina Lundström, Sundbyberg, Linda Nordlund, Stockholm, Birgitta Ohlsson, Stockholm, Maria Weimer, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att massinsamling av information med stöd av lagen om elektronisk kommunikation stoppas

När datalagringsdirektivet infördes i Sverige innebar det att alla telefonsamtal, alla sms, mms, alla gps-positioner och alla inlogningar på nätet (vilket sker hela tiden med en smartphone) för alla mobiltelefoner sparas och görs tillgängliga för olika myndigheter. Med denna information går det att i detalj kartlägga en människas privatliv.

Det fanns två huvudargument i den svenska debatten för att införa datalagringsdirektivet i Sverige. Det ena att det var ett EU-direktiv och vi därför var skyldiga att införa det i svensk lag. Det andra att detta var en rimlig avvägning mellan skydd för privatliv och brottsbekämpning. Båda dessa argument har nu fallit.

EU-domstolen ogiltigförklarade datalagringsdirektivet i en dom 2014, vilket gör att vi inte längre är skyldiga att ha lagstiftningen i Sverige. Ogiltigförklarandet sker just på grund av att balansen mellan privatliv och brottsbekämpning inte är tillräcklig. Dessutom ser vi nu den utveckling många kritiker varnade för. Innan införandet hävdades det att uppgifterna som samlades in skulle användas för att bekämpa grov brottslighet och terrorism.

Tele 2 meddelade nyligen att antalet uppgifter som begärs ut av myndigheter har ökat från 1 500 i månaden till 10 000 i månaden, på bara ett halvår. Och det är alltså bara för en enda teleoperatör. Folkpartiet bör göra slut på massövervakningen och i stället ge brottsbekämpande myndigheter möjlighet till effektiv riktad övervakning mot misstänka personer.

E23. Kamera i yttre tjänst hos polisen

Ulla Palmgren, Göteborg, Kristina Palmgren, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för montering av kamera i polisbil i yttre tjänst

Rättssäkerhet utgör en av grunderna i vårt demokratiska samhälle. Polismyndigheten är oftast de som gör den första insatsen och de som vi kontaktar när det gäller just rättssäkerhet och frågor kring lagöverträdelser. Därefter följer handläggning och juridisk hantering av ärenden.

För att utgöra ett komplement i rättshandling av olika situationer, ärenden och mål m.m. hade en kamera fastmonterad innanför vindrutan i polisbilar i tjänst varit positivt.

En kamera främjar och undanröjer missförstånd när polisen är i tjänst och utför olika arbets-situationer. Med detta följer även en trovärdighet och trygghet gentemot medborgaren.

I en efterföljande juridisk hantering och genom en rättsprocess, hade detta utgjort ett bra komplement som bevisföring vid rättegång. Likaså vid ett gripande av person som blir förd till häkte.

För att motverka missförstånd av olika slag och för att ytterligare stärka rättssäkerheten är detta ett utmärkt arbetsredskap för polismyndigheten.

E24. Värna den personliga integriteten – avskaffa datalagringsdirektivet

Emanuel Alvarez, Stockholm, Andreas Froby, Botkyrka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna som liberalt parti ska slå vakt om individens integritet och verka för att datalagringsdirektivet avskaffas

Datalagringsdirektivet tvingar operatörer att lagra individens personliga abonnentinformation i 6–24 månader. Att staten övervakar sina medborgare oavsett om de är misstänkta för brott eller ej år 2015 är en djupt oroväckande och ett tecken på att vi tar steg mot det samhälle som George Orwell beskriver i sin roman ”1984”.

Folkpartiet refererar i sin argumentation för demokrati och frihet ofta till diktaturstater som övervakar sina medborgare som skräckexempel. Med anledning av detta är det rimligt att Folkpartiet Liberalerna föregår med gott exempel.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

E25. Rätt fokus vid vapenlicensärenden*Michael Helmersson, Filipstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att de krav på motivering som Polisen tillämpar mot legala vapeninnehavare avseende det femte och sjätte jaktvapnet inom vapengarderoben avskaffas

I Sverige krävs av ägare till vapen att vapnen förvaras säkert. För att få inneha vapen gör Polisen en bedömning av personens lämplighet. Till exempel driver Polisen i skrivande stund ett ärende där man vill förvägra en medlem i en organiserad kriminell mc-klubb rätt att inneha vapen för jakt. Gott så. Förvaring och frågan om lämplighet är viktiga frågor. En jägare förväntas inte enbart ha sina vapen väl inlåsta. Dessutom tillämpas regeln om vapengarderob där jägaren maximalt kan inneha 6 vapen avsedda för jakt. På Polisens hemsida kan man läsa:

”Ett grundläggande krav för att få licens är, enligt vapenlagstiftningen, att du har behov av jaktvapen. Den som har tagit jägarexamen anses ha behov av fyra jaktvapen, vilket är den så kallade vapengarderoben för jakt.

Om du ska ansöka om fem till sex jaktvapen måste du motivera varför du har behov av detta. Motiveringen skickar du in tillsammans med ansökan. För att få licens på fler än sex jaktvapen ställs mycket höga krav. Har du sedan tidigare fått licens på fler än sex jaktvapen kan du få du byta ut ett av vapnen.”

Det andra stycket i Polisens föreskrift förefaller märklig. Om individen är lämplig att inneha jaktvapen och anses förvara dem säkert, varför ska då innehavet av vapen nr 5 och nr 6 särskilt motiveras? En olämplig individ, oavsett skäl till olämplig, bör väl inte tillåtas inneha något vapen alls? Det viktiga i sammanhanget synes vara att skilja på vapen och olämpliga individer snarare än att försvåra för den lämplige innehavaren.

E26. Förenkla handläggningen av vapenlicenser – frigör resurser för Polisen*Folkpartiet Liberalerna Kalmar län, Carl-Henrik Sölvinger, Kalmar; Svea Hasanbegovic, Göteborg, Axel Nordberg, Lund, Ann-Margret Lindholm, Borgholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för en förenklad handläggning av vapenlicenser hos vapenhandlare vid rutinärenden, enligt motionens intentioner

Cirka 300 000 svenskar är i dag registrerade jägare och det finns totalt över 600 000 registrerade vapenägare i Sverige. Lagliga vapen i Sverige är sällan involverade i brottslig verksamhet.

I dag handläggs alla vapenlicenser av Polisen. Handläggningstiden för vapenlicenser skiljer sig åt i Sverige. Skillnaden kan vara mellan 2 och 20 veckor beroende på var i landet du bor. Justitieombudsmannen (JO) har vid ett flertal tillfällen kritiserat Polisen för långa handläggningstider och fastslagit att 30 dagar bör vara en rimlig handläggningstid.

Ett problem har varit att Polisen varit uppdelad i 21 myndigheter. Införandet av en myndighet kan med tiden påverka handläggningstiderna men kommer troligen inte påverka antalet licensärenden.

För att avlasta polisen långsiktigt vore införandet av en förenklad handläggning då jägaren skaffar sitt andra, tredje vapen osv. att föredra. Denna handläggning kunde skötas av vapenhandlarna själva. Med tillgång till viss del av Polisens register kunde vapenhandlaren få ett ja eller nej direkt i butik och snabba på och förenkla handläggningen vid rutinmässiga ärenden.

Att vara vapenägare eller vapenhandlare i Sverige är i dag omgärdat med höga krav. För den enskilde handlar det om krav på förvaring, utbildning, laglydighet och god hälsa. En avvikelser på någon punkt kunde resultera i ett nej hos vapenhandlaren och den enskilde skulle få vända sig till polisen för fortsatt hantering av ärendet.

Handläggningen av licens för första vapnet samt vid mer komplicerade ärenden skulle fortsatt skötas av Polisen. Övriga ärenden kunde skötas av vapenhandlarna direkt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

E27. Konsekvent agerande mot trafficking*Bo Lindahl, Göteborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **Folkpartiet** bör verka för att åtgärder mot trafficking är konsekventa, antingen genom att i analogi med sexköpslagen förbjuda att man ger pengar till tiggare, eller genom att avskaffa sexköpslagen (och därmed frigöra en del polisresurser)
2. **att**, oavsett ovanstående alternativ, verka för att polisen arbetar mer effektivt mot trafficking

Argumentet för sexköpslagen var att trafficking skulle motverkas, dvs. möjligheten att tjäna pengar på att tvinga män, kvinnor, pojkar och flickor till att sälja sex, skulle starkt begränsas. Med andra ord, om ingen vill eller vågar köpa så finns ingen marknad för att sälja.

I Sverige finns numera ett mycket stort antal tiggare, många (de flesta?) från Rumänien. TV4:s program "Kalla fakta" visade att det förekommer att personer, som är i kriminellas våld, tvingas att tigga och blir av med mycket av vad de tiggat ihop. Ett fåtal sådana fall har också varit uppe i domstol.

Det finns stora likheter mellan prostitutionen och tiggeriet. En del (ett fåtal?) är svenska medborgare. Ett stort antal är fattiga, eller i varje fall i behov av mer pengar, från andra länder i Europa eller Afrika. Av dessa är en del här frivilligt, även om de får betala för transporter och för sin plats. En del (hur många verkar inte vara känt) är här under tvång. För att motverka det sistnämnda förhållandet borde man väl, om nu sexköpslagen visat sig effektiv, förbjuda att folk ger tiggarna pengar?

Polis, åklagarväsende, domstolar och kriminalvård**E28. Ett europeiskt FBI med begränsningar***Andreas Froby, Botkyrka, Patrik Jarelius Persson, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** ersätta tredje stycket under avsnitt 5.2.1 i partiprogrammet med texten: "Ett samhälle med öppna gränser krävs också starkare internationell samverkan mot brott. Det europeiska polissamarbetet Europol ska utvecklas till en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda gränsöverskridande brott i enligt med en europeisk brottsbalk, och åklagarsamarbetet i Eurojust blir en med rätt att bedriva förundersökningar. Gemensamma brottsregister och gemensamma polis- och insatsstyrkor bör upprättas. Innan dessa institutioner kommer på plats behövs ett gemensamt regelverk som motsvarar det som finns på nationell nivå, exempelvis regler kring hur olika register behandlas och förundersökningar startas."

Sedan länge har vi stått för ett ökat polissamarbete inom EU med slogan "Ett europeiskt FBI", och det bör vi fortsatt göra och utveckla vår politik inom detta område, för väljarna vill ha svar på hur vi ska hantera dem utmaningar som kommer med en fri rörlighet. Då måste vi som liberaler ge svar på dessa som inte innebär begränsningar i den fria rörligheten.

Det som dock behöver förtydligas hur denna mäktiga europeiska myndighet vi vill skapa ska regleras och begränsas. Vi svarar inte på frågan om vilka lagar och regler som ska gälla. Är det otydliga ramverk på europeiskt nivå tillsammans med de nationella lagarna? Vilka brott är det som gemensamt ska utredas och vilka straffskalor gäller?

Vi måste gemensamt definiera detta i en gemensam brottsbalk och också olika register ska hanteras. Detta för att det ska bli transparent för medborgarna vad som gäller. Bara för att vi är det europavänligaste partiet i Sverige behöver inte vilja EU-myndigheter obegränsad makt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

E29. Poliser ska inte granska poliser*Benny Lindholm, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** följande meningar läggs till i slutet av partiprogrammet avsnitt 5.2.1 punkt 4: "Tillsynen av polisen är viktig ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Ingen myndighet ska behöva granska sig själv. Därför ska en fristående myndighet inrättas med uppgiften att löpande granska polisens arbete."
2. **att** Folkpartiet verkar för att en fristående myndighet inrättas med uppgift att löpande granska polisens arbete

Förtroendet för rättsväsendets oberoende och opartiskhet är centralt i en rättsstat. Därför borde en fristående myndighet inrättas med uppgift att löpande granska polisens arbete.

I betänkandet Tillsyn över polisen (SOU 2013:42) som redovisades den 11 juni 2013 föreslog polisorganisationskommittén (Ju 2010:09) att tillsynen över polisen ska utövas av en från polisen fristående myndighet. Förslaget har dock ännu inte slutbehandlats politiskt. Av tilläggsdirektiv (dir. 2014:17) framgick att alliansregeringen delade bedömningen att tillsynen över polisen ska utövas av en från polisen fristående myndighet men att alliansregeringen ansåg att frågan om tillsyn över polisens och Kriminalvårdens verksamhet ändå behövde övervägas på nytt. Kommittén fick därför i uppdrag att göra detta och fick av den nya regeringen i uppdrag att även överväga om den tilltänkta tillsynsmyndigheten kan få i uppgift att övervaka påtvingade återvändanden (dir. 2015:20). Detta uppdrag ska redovisas senast den 15 juni 2015.

Förslaget om en fristående myndighet med syfte att granska polisens arbete har därmed dragits i långbänk och pågått under många år och i flera omgångar. Redan för ett par år sedan presenterade Internutredningsutredningen (SOU 2007:5) ett förslag till hur en fristående granskningsmyndighet skulle kunna se ut.

Folkpartiet har flera gånger tagit ställning för en fristående granskningsmyndighet, men utredningarna fortsätter och under tiden fortsätter polisen att granska sig själv. En fristående myndighet för att granska polismakten är inte heller något kontroversiellt. Flera svenska myndigheter har tidigare förordats en sådan myndighet, bl.a. Justitieombudsmannen, och utanför Sveriges gränser finns flera exempel, exempelvis brittiska IPCC (The Independent Police Complaints Commission).

Även om alliansregeringen indirekt förordade en fristående polisgranskningsmyndighet borde det vara en självklarhet för Folkpartiet att fortfarande förespråka en ordning där en myndighet inte utreder sina egna eventuella misstag och missförhållanden. Folkpartiets partiprogram bör därför kompletteras med en skrivning om behovet av en fristående myndighet med uppgift att granska polisens arbete.

E30. Arvodering av nämndemän*Folkpartiet Liberalerna Västerbotten***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna driver frågan om en kraftig uppgradering av arvoderingen för nämndemän

Utformningen av nämndemannarepresentationen i rätterna kommer förmodligen att ändras till viss del om några år. Vi anser att det är förödande för tilltron till och insynen i rättsväsendet om systemet med nämndemän som lekmannadomare skulle avvecklas och tror inte heller att så blir fallet.

Det är ett intressant, men svårt uppdrag. Stora mängder material att läsa in och ibland långa och komplicerade förhandlingar. Behövs erfarenhet och intresse för att aktivt kunna delta i överläggningar inför domslut.

Tyvärr är ersättningen skrämmande låg i förhållande till insatsen. I dag är arvodet 500 kronor för heldag, vilken kan omfatta allt från 5 timmar till 10 timmar. För halvdag är arvodet 250 kronor.

Arvodet omräknat i timersättning är alltså i storleksordning vad en feriearbetande femtonåring har i timersättning. Detta är inte rimligt.

Det är naturligtvis inte rättvisande att jämföra med försvararnas debitering som är mellan 1 300 och 2 000 kronor i timmen, men en sådan jämförelse kan ändå vara en tankeställare. Vi anser att det är rimligt med en dubblering av arvoderingen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

E31. Reformera innan hela systemet avskaffas*Birgitta Berggren Hedin, Nacka, Monica Brohede Tellström, Nacka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att nämndemän väljs på annat sätt än genom att de politiska partierna nominerar bland sina medlemmar

Hur många skandaler med politiskt valda nämndemän tål Sverige? Förtroendet för rättssystemet borde vara en högt prioriterad fråga för politiska partier. Men när det gäller nominering av nämndemän tycks inga skandaler kunna tvinga fram en ändring av det nuvarande partibundna systemet.

Självklart har de flesta människor – även yrkesdomare – politiska sympatier, men att personer med känd partitillhörighet och utsedda av respektive partier – utövar den dömande makten undergräver förtroendet för domares opartiskhet och snart också förtroendet för de politiska partiernas omdöme. Om ingen ändring görs, finns risken att lekmanrepresentationen i Sveriges domstolar helt avskaffas i stället för att reformeras.

E32. Enskild stämning*Rolf Hermanson, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ta ställning för att om man vinner i en rättegång där någon stämts enskilt så ska vardera parten stå för sina egna kostnader oavsett om man vinner eller inte

Man kan stämma någon enskilt. Den framgång man kan ha i rätten är mycket beroende på vilka resurser i form av advokater m.m. man har. Det blir en ekonomisk orättvisa. Om vardera parten står för sina egna kostnader blir de ekonomiska följderna mer förutsägbara.

E33. Stärk barnperspektivet och inför maxgräns på häktningstider*Christina Örnebjär, Kumla, Rose-Marie Fihn, Ale, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Benny Lindholm, Uppsala, Maria Mattsson, Järfälla m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att barnperspektivet och barnrättsperspektivet stärks i rättsprocessen och blir den främsta principen
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det införs tydligare krav på åklagaren att precisera vilken fara den misstänkte utgör när det kommer till att påverka utredningen. Detta krav ska skärpas ju längre den misstänkte varit häktad
3. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det införs maxtid för häktning av unga samt att innebörden av "synnerliga skäl" förtydligas
4. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det införs en maxtid för häktning av vuxna
5. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det införs en maxtid för häktning med restriktioner
6. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det införs särreglering gällande beslut om restriktioner för unga i åldern 15–17 år, vilka enligt barnkonventionen är att betrakta som barn
7. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att skrivningarna i exempelvis riktlinjerna "Restriktioner och långa häktningstider" går från "bör" till "ska" där så är möjligt, i syfte att stärka i synnerhet ungas rättigheter

Sverige har under många år fått kritik för långa häktningstider och för långa häktningstider med restriktioner. Sverige är närmast unik gällande tider för häktning – och inte i någon positiv bemärkelse. Vad gäller häktning med restriktioner är det bara Sverige och tre andra EU-länder som inte har någon maxtid. Både Europarådet och FN:s tortyrkommitté har kritiserat Sverige för detta.

Häktning avgörs vid en häktningsförhandling i domstol där högst två veckors häktningstid medges. Om mer tid behövs får en ny häktningsförhandling göras. 2014 slogs det tidigare rekord i häktningstid om tre år som den så kallade lasermannen hade haft. Det nya rekordet blev då över fyra år. Mannen i fråga var 20 år då han häktades. En sammanställning som Svenska Dagbladet lät göra 2014 visade att minst tjugo personer vid undersökningstillfället hade suttit häktade från runt ett år ända upp till fyra år.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Enligt barnkonventionen ska barn endast frihetsberövas som en sista utväg och för kortast möjliga tid oavsett om det rör sig om gripande, anhållande eller häktning. Trots detta ökar antalet unga som häktas. Svensk lag anger att häktning av barn endast får ske om det är uppenbart att annan betryggande övervakning inte kan ordnas. Därtill krävs ”synnerliga skäl”.

Enligt ett uttalande från JO får häktning av den som är under 18 år endast förekomma i extrema situationer. Problemet är dock att häktesprotokollen sällan anger hur bedömningen av ”synnerliga skäl” gått till. Inte heller i lagstiftningen framgår tydligt hur prövningen av synnerliga skäl ska gå till.

Den långa tiden i häkte drabbar barn hårdast. Barn sitter ofta häktade under en längre tid i Sverige och har oftare restriktioner – och då är restriktioner snarare regel än undantag vid häktning av vuxna misstänka. Restriktionerna innebär ofta isolering vilket leder till överklighetskänslor, ångest, tvångstankar och panik. Försök till och önskan om att göra sig själv illa är långt från ovanligt. Upprepade gånger har också Europarådets tortyrkommission och FN:s kommitté mot tortyr riktat kritik mot isoleringen.

Ytterligare ett problem med de långa häktningstiderna är risken för att den häktade tillslut säger vad som hen tror krävs, bara för att få komma ut eller åtminstone få lättade restriktioner. Detta leder givetvis till en rättsosäkerhet. Nyligen togs nya riktlinjer fram (”Restriktioner och långa häktningstider”, RÅR 2015:1), och i mångt och mycket är dessa en förbättring som förhoppningsvis kan leda till kortare häktningstider och färre restriktioner.

I riktlinjerna som började gälla den 5 maj 2015 står dock bland annat ”bör” vid flera tillfällen då det skarpare ”ska” borde användas. Exempelvis gällande unga häktade där det står: ”Socialtjänsten bör alltid tillåtas att göra obevakade besök.” Där ska rimligen stå: ”Socialtjänsten ska alltid tillåtas att göra obevakade besök om inte synnerliga skäl kan anföras.” Ett annat exempel: ”Åklagaren bör därför uttrycka sig på ett sådant sätt att den unge förstår samt får klart för sig att restriktionerna inte är ett straff i sig utan har ett särskilt syfte.” Självklart ska åklagaren uttrycka sig så den unge förstår.

Dessa ”bör” öppnar för fortsatta brister där den häktade inte får information om sina rättigheter. Det är inte värdigt ett land som Sverige att ha så stora brister i rättssystemet.

E34. Sysselsättning efter avtjänat straff

Tina Høstlycke, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet arbetar för att de kreativa verkställighetsplacerade (med strafftid över 18 månader) ska ha större möjlighet till sysselsättning efter straffavslut och därför ska erbjudas starta eget-kurs som en del i vårdkedjan

På vissa kriminalvårdsanstalter och fängelser erbjuds i dag starta eget-kurs, men inte på alla. Då det enligt statistik är svårt att få anställning efter avtjänat straff bör de ”rätta verktygen” som starta eget-kurs erbjudas de verkställighetsplacerade på alla anstalter och fängelser för större möjligheter till en bra framtid. Och för att möjligen bidra till att ytterligare sänka arbetslösheten.

Civilrätt

E35. Utred föräldrabalken och ge den ett barnperspektiv

Folkpartiet Liberalerna Avesta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för en mer jämställd föräldrabalk
2. **att** riksdagsgruppen uppmanas att verka för en mer jämställd föräldrabalk

Föräldrabalken är en del av den svenska lagen som beskriver ett rättsligt förhållande mellan föräldrar och barn. Om barnets mor inte har levt tillsammans med barnets far är modern per automatik ensam vårdnadshavare. Detta ger inget jämställt perspektiv, varken för barnet eller för barnets far. Barnets mor har ensam all beslutanderätt när det gäller barnet.

I dag tar lagen för lite hänsyn till barnet och det överensstämmer inte med FN:s barnkonvention om barnets rättigheter till sina båda föräldrar. Sverige har även fått kritik från FN för att inte följa barnkonventionen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

I dag upplever cirka 55 000 barn varje år att deras föräldrar separerar. Sedan 2006 har antalet vårdnadstvister ökat lavinartat i Sverige. Även om tingsrätten dömer till gemensam vårdnad så kan den ena föräldern utföra umgängessabotage.

I föräldrabalken står att läsa:

”3 § Barnet står från födelsen under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam.”

”15 § Barnet ska ha rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt.”

Barnets föräldrar har ett gemensamt ansvar för att barnets behov av umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med så långt möjligt tillgodoses. Särskilt förordnade vårdnadshavare har ett motsvarande ansvar.

Föräldraförsäkringen bygger också på att barnets mor som inte har levt tillsammans med barnets far äger alla föräldradagar. Barnets mor behöver ”dela med sig” av föräldradagarna till barnets far men det finns inget som tvingar barnets mor att dela på föräldradagarna. Detta hindrar barnet många gånger från att umgås med sin far på andra tider än helgdagar. Underhållsbidraget betalas till barnets mor oavsett om barnet får träffa sin far fram tills barnet har fyllt 18 år eller till 21 år om barnet fortfarande har ett behov.

E36. Barns umgängesrätt till bonusförälder

Jennie Uller, Kalmar; Björn Brändewall, Kalmar; Andreas Froby, Botkyrka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en prövning av barns umgängesrätt vid en separation, där det ska finnas utrymme för möjligheten att träffa andra betydelsefulla släktingar/personer i barnets liv, oavhängigt av blodsband

Traditionellt har familjebildning bestått av två gifta, biologiska föräldrar. Så ser inte längre världen ut. Barn växer allt oftare upp i andra familjekonstellationer, t.ex. bonusfamiljer.

Om dessa splittras på grund av separation är det upp till vårdnadshavarens välvilja att en fortsatt relation med den icke biologiske släktingen kan komma till stånd. En person som fungerat som bonusförälder under hela barnets uppväxt kan plötsligt uteslutas helt ur barnets liv.

Det kan finnas goda skäl till att umgänget bör upphöra, men vi menar att barnet själv ska ha rätt att få sin umgängesrätt prövad. Det ska på så sätt beredas möjlighet att få träffa den som fungerat som mamma/pappa/mormor osv. oavsett vad vårdnadshavaren tycker. Frågan ska kunna väckas av barnet eller bonussläktingen och utredas närmare.

E37. En modern föräldraförsäkring för moderna familjer

Linda Nordlund, Stockholm, Anton Wemander Graham, Malmö, Hanna Håkanson, Lund, Erik Scheller, Stockholm, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att ett barn ska kunna ha fler vårdnadshavare än två
2. att Folkpartiet tar ställning för att föräldraförsäkringen ska vara individualiserad, det vill säga delad lika mellan vårdnadshavarna. Dagarna ska inte kunna överlåtas¹
3. att Folkpartiet tar ställning för att föräldrapenningdagar som ej tagits ut när barnet fyller tre år ska frysa inne²

Föräldraförsäkringens utformning bidrar starkt till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. Staten sätter normer genom systemets utformning, eftersom människor tar beslut inom de ramar som riksdagen har satt upp.

När det som skulle underlätta kombinationen arbetsliv och barn skapar strukturella problem i andra änden, måste staten också ta ansvar för att komma åt de negativa effekterna. För de negativa effekterna påverkar såväl kvinnor som män, och såväl föräldrar som barnlösa. För kvinnorna bidrar föräldraförsäkringens utformning starkt till att löner och pensioner släpar efter.

Eftersom försäkringens konstruktion uppmuntrar till att kvinnor stannar hemma längre, just under de formativa åren i arbetslivet, är det inte förvånande att karriärmöjligheterna försämras. Den långa frånvaron lockar arbetsgivare att tänka två gånger innan de anställer en ung kvinna

1. Yrkandet hänskjutet till avsnitt C, Jämställdhet.

2. Yrkandet hänskjutet till avsnitt C, Jämställdhet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

som kan tänkas bli gravid. Detta ger upphov till systematisk diskriminering av kvinnor på arbetsmarknaden – oavsett om den enskilda kvinnan planerar att skaffa barn eller ej.

Förväntningarna på att kvinnan ska ta huvudansvaret för barn och hem leder också till att pappor som vill vara hemma diskrimineras på arbetsplatsen. En undersökning vid Göteborgs universitet av landets 250 största företag visade att en tredjedel av arbetsgivarna utövade någon form av motstånd mot mäns önskan att kombinera arbete och familj, och studier från Försäkringskassan visar att män, särskilt i mansdominerade yrken, uppger att de hamnar i en utsatt situation och förfördelas på arbetsplatsen när de vill vara föräldralediga.

Nationalekonomisk forskning från IFAU visar att varje månad en pappa är föräldraledig är gynnsam för mammans löneutveckling. För pappor ligger den stora vinsten inte i lönekuvertet (mäns löneutveckling påverkas inte av pappaledighet) men däremot i förbättrad kontakt med barnen, och därmed förbättrade chanser att få hel eller delad vårdnad vid en separation.

För liberaler är det viktigt att försäkringssystemen är individbaserade och tar hänsyn till att alla föräldrarna är lika ansvariga för sina barn. Vi omfamnar inte ett konservativt kärnfamiljsideal, utan vill ha en neutral lagstiftning med plats för alla familjekonstellationer.

Redan i dag finns familjer där fler vuxna än enbart det biologiska föräldrparet tar hand om barnet, och en modern föräldraförsäkring och familjerätt måste erkänna barnets rätt till alla sina föräldrar. Trots att försäkringen skapats för att möjliggöra att föräldrar är närvarande under barnets första tid, visar statistiken att dagarna inte sällan används för att förlänga semestern när barnet är äldre, exempelvis ökar pappors uttag av föräldrapenning i samband med fotbolls-VM. Därför måste föräldraförsäkringen skärpas upp.

E38. Stöd, insyn och barnperspektiv efter en vårdnadsöverflyttning

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anders Bengtsson, Järfälla, Cia Bentele, Solna, Anne-Lie Elfven, Stockholm, Ann-Katrin Åslund, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att socialtjänsten i hemkommunen ska ge fortsatt stöd till familjehem efter vårdnadsöverflyttning
2. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att socialtjänsten ska ha fortsatt insyn i familjehem efter en vårdnadsöverflyttning
3. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att barnperspektivet ska gälla efter en vårdnadsöverflyttning så att även den placerade ska kunna avbryta ett särskilt förordnat vårdnadshavarskap om särskilda skäl föreligger

Över 22 000 barn är placerade utanför det egna hemmet och de blir allt fler. Enligt socialtjänstlagen kap. 6 § 8 st. 2 så ska övervägande om en vårdnadsöverflyttning göras, vilket innebär att socialtjänsten ska pröva om vårdnaden av den unge kan flyttas över på familjehemmet.

Det generella målet med en familjehemsplacering är en återförening mellan barnet och den biologiska familjen, men ibland är detta omöjligt ex. om barnet placerats i ung ålder eller om förmågan att ta hand sitt barn inte finns hos föräldrarna. En vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldern eller familjehemsföräldrarna skulle i dessa fall ge en trygghet för barnet då denne vet var den hör hemma och inte behöver känna rädsla var sjätte månad kring att behöva flytta tillbaka till sina biologiska föräldrar.

Vårdnaden om ett barn innebär att vårdnadshavaren har bestämmanderätt när det gäller skolgång, barnpsykiatrisk behandling eller läkarvård.

När ett familjehem tar över vårdnaden för ett placerat barn så upphör familjehemsplacering och därmed upphör den formella kontakten med socialtjänsten, exempelvis får de särskilt förordnade vårdnadshavarna ingen hjälp med kontakt med rehabilitering och barn- och ungdomspsykiatri, umgänge med biologiska föräldrar eller vårdnadstvister. Familjehemmen upplever ofta att vårdnadsöverflyttning är ett stort och svårt steg att ta då all stöd från placeringskommunen upphör. Vill man få fortsatt stöd i t.ex. umgänget med biologiska föräldrar så måste man då vända sig till sin hemkommun som ofta gör en annan bedömning än placeringskommunen och stödet uteblir.

Enligt föräldrabalken 6 kap. 10 b § 1 st. så har en särskild förordnad vårdnadshavare rätt att avbryta vårdnaden om denne så önskar, dock finns ingen liknande rättighet för det placerade barnet. När ett barn blir placerat i en familj som inte är dennes biologiska familj bör barnets rättigheter stärkas och en lagändring bör göras så att även det placerade barnet har rätt att avbryta ett särskilt förordnat vårdnadshavarskap om särskilda skäl föreligger.

När en vårdnadsöverflyttning görs så upphör socialtjänstens ansvar för den unge och den enda skyldighet socialtjänsten har är att betala den särskilt förordnade vårdnadshavaren skälig ekonomisk ersättning. Dessutom kan den nya hemkommunen bistå med visst råd och stöd om

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

detta bedöms vara nödvändigt. Detta innebär att socialtjänsten inte längre har insyn i det nya hemmet som tagit över vårdnaden.

Att placera ett barn utanför hemmet är ett stort ingrepp i en familj och om en vårdnadsöverflyttning sker bör både det placerade barnet och de biologiska föräldrarna kunna känna sig trygga i att tillsyn sker regelbundet. Detta är redan lagstiftat när det gäller placeringar i dag, dock inte efter en vårdnadsöverflyttning. Därför föreslås här att fortsatt tillsyn sker i hem där en vårdnadsöverflyttning har skett fram till det att vårdnadsöverflyttningen upphör eller det att barnet fyllt 18 år och är myndigt.

E39. Jämställ samboföräldrar med gifta

Jennie Uller, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för en förenkling av fastställande av faderskap/föräldraskap och säkra barnet redan från födseln

Fastställande av faderskap/föräldraskap ska säkra barnets rätt till sitt biologiska ursprung, samt dess rätt till försörjning och arv (Socialstyrelsen). Om mamman är gift anses hennes make vara barnets far genom faderskapspresumtion.

För barn till lesbiska kvinnor som får assisterad befruktning kan föräldraskapet fastställas om moderns maka, partner eller sambo har samtyckt till behandlingen. Detta skulle enkelt kunna fastställas under graviditeten. Detsamma gäller utredning om faderskap där paret är sammanboende från och med konceptionstillfället.

I dag godkänner socialtjänsten faderskap för sambo utan någon mer komplicerad utredning. Finns det tvivel ska frågan givetvis utredas närmare. Jag menar att det i otvivelaktiga fall skulle kunna godkännas redan under graviditeten och vara klart när barnet föds.

En annan skillnad är att gifta automatiskt blir gemensamma vårdnadshavare medan sambos får ansöka om det, detta skulle också kunna ordnas före förlossningen. Därmed skulle barnet vara ekonomiskt säkrat och ha fler vårdnadshavare från första stund och t.ex. inte stå tillfälligt utan vårdnadshavare om modern avlider.

E40. Tiden är mogen för civiläktenskap

Mats Nordström, Täby, Ess Aref, Västerås, Tage Carlsson, Borås, Ulf Larsson, Västerås, Joakim Storeide, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att civiläktenskap inrättas
2. att vigselförrättare som diskriminerar fråntas rätten till vigselförrättning

HBT-liberaler verkar för ett bättre samhälle där alla individer växer och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

I dag ges religiösa samfund rätt att genom myndighetsutövning teckna juridiskt bindande avtal, äktenskap. Samtidigt har individer med vigselrätt möjligheten att vägra att viga samkönade par. Vi menar att staten ska vara en religionsfri aktör och alltid behandla alla människor lika oavsett vilken sexuell läggning eller religionstillhörighet denne har.

Därtill menar vi att alla verksamheter som ägnar sig åt myndighetsutövning ska vara fria från diskriminering. Juridiskt bindande avtal på denna nivå ska endast utföras av statliga myndigheter, inte av intresseorganisationer såsom religiösa samfund, detta bland annat mot bakgrund av deras mångåriga historia av diskriminering av bland annat hbt-personer. Det är inte och kommer aldrig vara acceptabelt att myndighetsutövande organisationer tillåts att diskriminera.

E41. Självbestämmande – genom hela livet

Nina Lundström, Sundbyberg, Sandro Banovac, Södertälje, Ewa Bergman, Danderyd, Ing-Marie Bohmelin, Sundbyberg, Christina Örnebjär, Kumla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ställer sig bakom införande av framtidsfullmakter för att öka självbestämmandet genom hela livet

Vem ska bestämma över viktiga beslut i ditt liv om du på grund av hög ålder, eller ohälsa, inte kan hantera din ekonomi eller fatta viktiga beslut som rör ditt liv, boende och omvårdnad? Självbestämmandet ligger djupt i folksjälen. Men tyvärr kan det komma en dag då förmågan

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

att välja själv, att bestämma själv, brister för en del av oss. För äldre är det som regel demens i olika former, eller annan ohälsa, som påverkar livet.

Dagens system bygger på en ordning där en person kan företrädas av en god man eller en förvaltare. En god man bör tillfråga den enskilde innan hon eller han fattar beslut. En förvaltare tar däremot över hela beslutsansvaret och behöver inte lyssna på den man är förvaltare för.

Dagens system med godmän och förvaltare kom till under en tid då de som inte kunde ta hand om sig själva behövde extra hjälp i kontakten med yttrevärlden genom till exempel de vårdformer som fanns vid psykisk ohälsa. Ställföreträderskapet har utökats över tid till att innefatta bland annat även äldre personer vars anhöriga inte har tid och ensamkommande flyktingbarn.

Systemet med överförmyndaråtaganden lider av svagheter. Det handlar om ojämn kvalitet, rättsosäkerheten, ohållbarheten i dagens struktur och ställföreträdnarnas utsatthet. Men en stor brist är att jag själv inte kan påverka på förhand vem som ska bistå mig om jag inte kan hantera min livssituation eller ekonomi. Jag borde genom en fullmakt på förhand kunna utse en person som kan bistå mig om ohälsa slår till.

Det behövs en reform utifrån behov av ställföreträderskap. Det handlar om självbestämmande. En framtidsfullmakt innebär att den enskilde kan utse en närstående som tar hand om hens ekonomi och andra frågor om personen senare inte själv klarar av detta på grund av sjukdom eller hög ålder. Man kan på förhand utse någon som man litar på, och som vet hur man vill ha det.

I dag förekommer det att anhöriga bistår utan att det finns en rättslig ram. För att stärka den enskildes makt över tillvaron behöver lagstödet utvecklas. Framtidsfullmakterna kan ge närstående till vårdbehövande ett instrument att sköta den vårdbehövandes ärenden utan att behöva anlita god man, förvaltare eller överförmyndare. En framtidsfullmakt kan börja gälla när en person inte själv kan ta tillvara sina rättigheter.

Demokratifrågor

E42. Mänskliga rättigheter i Sverige bör stärkas

Folkpartiet Liberalerna Malmö, Maria Jern, Falköping, Amanda Kanange, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för införande av en oberoende, nationell MR-institution

Den 26:e januari 2015 har FN:s råd för de mänskliga rättigheterna granskat hur FN-konventionerna efterlevs i Sverige. Inför granskningen och förhöret med den svenska regeringen har FN sammanställt en rapport som ger en väldigt oroväckande bild över de människorättsbrotten som sker i landet. Bland annat understryks det ökande antalet hatbrott mot etniska minoriteter: ”Det är oroande med allt fler rapporter om hatbrott mot minoriteter som muslimer, afrosvenskar, romer och judar i Sverige, särskilt från högerextremistiska politiker. Det omfattar även fysiska attacker och attacker mot deras religiösa platser. Bekymrande är också ökningen av hatbrott i medierna och på internet”, skriver FN. Mer än 5 518 hatbrott sägs ha dokumenterats bara år 2012.

FN-rapporten, som grundar sig på offentliga utredningar, rapporter från de svenska myndigheter, statistik och konsultationer med civilsamhället lyfter även fram andra alarmerande trender gällande respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige:

- Antalet fattiga barn i Sverige är högst i Norden
- Tillgång till hälsovård är fortfarande bristfälligt, speciellt angående asylsökande och papperslösa
- Sexuellt våld mot kvinnor har ökat under de senaste åren
- Ensamkommande flyktingbarn är inte tillräckligt skyddade

FN-kritiken slutar inte där. I samband med detta har både FN och 24 självständiga organisationer uppmanat den svenska regeringen att införa en oberoende, nationell MR-institution skulle kunna fylla viktiga funktioner, som t.ex. övervaka kommunernas eller myndigheternas efterlevnad av MR-konventioner, ge stöd till kommunerna för att stärka de mänskliga rättigheterna på lokal nivå eller samla statistik kring människorättsbrotten i Sverige. En sådan institution finns i 17 EU-medlemsländer, bl.a. Finland, Danmark och Norge.

Sverige har ett gott rykte gällande arbetet med de mänskliga rättigheterna i det internationella samarbetet. I den utrikespolitiska deklARATIONEN av 2015 har det påpekats att ”tillsammans med övriga länder som är medlemmar i FN, EU, OSSE och Europarådet försvarar vi de

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

mänskliga rättigheterna som gäller varje individ. Vi gör det varhelst dessa rättigheter attackeras och oavsett om det drabbar människor på en tidningsredaktion eller i en mataffär i Paris, på en marknad i Nigeria, eller på en sommarvacker norsk ö.”

Det är hög tid att Sverige visar samma engagemang när det gäller respekt för de mänskliga rättigheterna i landet.

E43. Sänk åldern för rösträtt

Hannes Rudsäter, Nyköping, Rose-Marie Fihn, Ale, Vladan Lausevic, Stockholm, Nicholas Nikander, Nynäshamn, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att rösträttsåldern i riksdagsval sänks till det året man fyller 16 år
2. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att rösträttsåldern i landstings- och regionval sänks till det året man fyller 16 år
3. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att rösträttsåldern i kommunval sänks till det året man fyller 16 år

Mycket tack vare Folkpartiet infördes allmän och lika rösträtt i Sverige 1921. Rösträttsåldern var då 23 år. Därefter har den successivt sänkts. Från och med 1975 får svenska medborgare rösta från 18 års ålder.

En människa blir i dag straffmyndig samma dag som han eller hon fyller 15 år. Det innebär att ungdomar kan straffas av lagar de inte själva kan påverka. Vid 16 års ålder har en människa all utbildning som samhället anser är nödvändig för att han eller hon ska klara sig – den obligatoriska grundskolan – men personen får fortfarande inte rösta!

Ett vanligt argument mot att sänka rösträttsåldern är att ungdomar inte är tillräckligt kunniga eller insatta för att kunna göra ett självständigt val. Men kunskap har aldrig varit en förutsättning för att få rösta. Om så var fallet skulle vi ha någon form av IQ-test utanför vallokalerna, och bara släppa in dem som visade sig smarta nog. Ett styre utvalt av den intellektuella eliten är inte ett demokratiskt sådant.

Dessutom är faktiskt dagens ungdomar mer politiskt insatta än ungdomar någonsin varit förut. Mycket tack vare sociala medier snubblar vi varje dag över artiklar om vårbudgetar och våldtäktslagstiftningar.

Den nuvarande gränsen var kanske lämplig tidigare, men den är felanpassad till det samhälle vi nu lever i. I bland annat Argentina, Bosnien-Hercegovina, Brasilien, Ecuador, Jordanien, Kuba, Nicaragua och Österrike är den allmänna rösträttsåldern 16 år. I exempelvis Norge och Tyskland har gränsen också sänkts till 16 år, men då bara på lokal nivå.

Sverige har historiskt legat långt fram i utvecklandet av demokratin. Att vi gjort det är våra liberala föregångares förtjänst. Låt oss gå i deras fotspår, och släppa in fler i den demokratiska processen.

En ungdom kan i dag straffas av lagar han eller hon inte får vara med och bestämma över. Det är dags att stoppa denna diskriminering, och den uppgiften är vår. Vi är liberalismens och demokratins främsta försvarare i svensk politik.

E44. Låt en full mandatperiod börja löpa efter alla val till riksdagen

Lars Johansson, Botkyrka, Andreas Froby, Botkyrka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att regeringsformen ändras så att regelverket kring valen till riksdagen ändras i enlighet med vad i motionen anförs

Under våren 2015 har syftet med den s.k. decemberöverenskommelsen (DÖ) diskuterats flitigt. Överenskommelsen innebar att det aviserade extra valet i mars 2015 inte blev av och regler för hur landet ska kunna styras i minoritet fanns också med i uppgörelsen. Huruvida överenskommelsen var bra eller dålig ska inte tas upp i denna motion.

En faktor som kan ha medverkat till att överenskommelsen kom till är de bestämmelser som vi har i Sverige om att ordinarie val hålls vart fjärde år och då andra söndagen i september. Denna bestämmelse innebär att om ett extra val hålls t.ex. ett och ett halvt år efter ordinarie val så har en eventuell ny regering bara två och ett halvt år på sig till nästa ordinarie val. Denna bestämmelse gör att lusten till ett extra val minskar för varje dag som går under en mandatperiod.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

I många andra länder som t.ex. Danmark, Tyskland eller Storbritannien löper en full mandatperiod efter alla val oavsett om dessa var ordinarie eller extra val. En ny regering får då tid på sig, förutsatt att den har stöd av en majoritet i parlamentet. Givetvis finns det också betänkligheter med detta system. En sittande regering kan bestämma att utlysa val när det bäst passar opinionsmässigt. Partierna måste snabbt sätta ihop sina valsedlar om det plötsligt blir val.

Å andra sidan kan det senare också vitalisera partipolitiken. Att inte veta exakt när nästa riksdagsval kommer innebär att kampanjnivån och aktiviteterna höjs och man måste tidigt efter föregående val sätta listorna. Om mandatperioden för riksdagen inte är låst till ett specifikt datum så innebär det också att vi kommer att få skilda valdagar förr eller senare. Något som Folkpartiet länge förespråkade.

E45. Samtliga folkomröstningar ska vara beslutande

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att samtliga folkomröstningar ska vara beslutande
2. **att** Folkpartiet ska respektera och verkställa folkets röst i samtliga rådgivande folkomröstningar

Att gå emot folkets vilja är odemokratiskt oavsett vad frågan gäller. Ett förlorat förtroende tar mycket lång tid att bygga upp igen. Vår representativa demokrati slutar fungera om folket saknar förtroende för sina representanter.

E46. Kommunsammanslagning nu

Nina Larsson, Karlstad, Richard Bengtsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att en kommun i Sverige inte bör understiga ett visst befolkningssantal
2. **att** Folkpartiet verkar för att det skapas ekonomiska incitament för kommuner att slå ihop sig

150 av landets 290 kommuner krymper. Urbaniseringens effekter påverkar de områden människor flyttar från och de områden människor flyttar till. Vi lever allt längre vilket skapar demografisk obalans. Vi blir allt rikare och kraven från stat, medborgare och från företag ökar. Alla ska ha samma standard och information sprids snabbt. Kommunernas ansvarsområden har ökat kraftigt genom huvudmannaskapsövertagande från såväl stat som landsting. Men sedan sjuttioalets kommunreform har inga större geografiska förändringar skett för de områden inom vilka vi organiserar våra gemensamma åtaganden.

Detta sätter i synnerhet små kommuner på prov inom en rad områden. Främst gällande kompetensförsörjning och resurser. Det kan gå att klara sig utan absolut spetskompetens, den allra djupaste förståelse och förmåga. Ett tag. Eller i vissa fall. Men när det gäller verksamhet som till sin karaktär är utsatt eller lagstadgad finns det små marginaler att tulla på kompetensen.

Många kommuner har mycket stora problem med att hitta rätt person till särskilda tjänster. För att inte tala om vikten av kompetens hos kommunpolitiker. Om skillnaderna i kapacitet blir alltför stora inverkar det i förlängningen negativt på enskilda individers förutsättningar att påverka sin situation och sin framtid.

För att kunna behålla lokal förankring som är den lilla enhetens fördel bör frågor inom detta område utredas och man bör undersöka möjligheterna till att utveckla visst lokalt medbestämmande så nära invånaren som möjligt. Detta samtidigt som de tunga tjänsterna och det sammanhållande ansvaret finns i större kommuner, vars folkmängd inte bör understiga ett visst antal. Alternativt kan ansevärd mängd ansvarsområden och huvudmannaskap flyttas till stat och region. Oavsett vilket, som det är nu kan vi inte ha det.

Sverige behöver inte 290 kommuner, Sverige behöver kommuner med tillräcklig kraft att trots framtidens utmaningar ge människor stöd och service. Detta borde kommunerna själva och Folkpartiet Liberalernas ombud förstå.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

E47. Förstärk tjänstemannaansvaret*Benny Lindholm, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för ett ämbetsmannaansvar inom såväl statlig som kommunal förvaltning ska återinföras
2. **att** Folkpartiets partiprogram avsnitt 5.2.2 andra stycket kompletteras med följande mening: "Ett modernt och ändamålsenligt ämbetsmannaansvar ska återföras inom såväl statlig som kommunal verksamhet."

Den offentliga makten är stor, men inte ofelbar. I höstas varnade t.ex. Inspektionen för vård och omsorg att var tredje anmälan till socialtjänsten blir liggande för länge. I somras upptäcktes att tre misstänkta fall av barnmisshandel hade legat bortglömda på socialtjänstens bord i Rosengård i Malmö. Under våren har socialtjänstens brister i myndighetsutövningen beskrivits i en omtalad artikelserie i Dagens nyheter.

Också våldsmonopolet har sina brister. En lördagsmorgon för ett par år sedan bröt t.ex. polisen i Göteborg sig in och grep flera personer med utländsk bakgrund framför ögonen på deras barn. Polisstyrkan forcerade dörren, delgav fel personer misstanke om brott och utdelade enligt uppgift sparkar. Dessutom hade polisen i strid med lagen gjort en så kallad masttömning av en telefonmast och hållit förhör med såväl vuxna som barn utan advokat. Personerna i fråga visade sig sen vara helt oskyldiga, allt hade varit ett missförstånd.

Rätt utförd är den offentliga makten en förutsättning för att värna såväl samhällets som individers frihet och säkerhet. Den offentliga makten måste dock utövas under lagarna, vilket ställer stora krav på offentliganställda. Det är ofta de enskilda tjänstemännens omdöme och etik som är avgörande för att lagstiftningen utövas på ett korrekt och rättssäkert sätt. Det spelar ingen roll hur fina rättssäkerhetskraven är i lagen om inte de som är satta att utöva lagen följer den.

I Sverige har dock offentliganställdas ansvar för sitt eget arbete minskat de senaste decennierna. Den socialdemokratiska regeringen beslutade under 1970-talet att avskaffa det s.k. ämbetsmannaansvaret med följderna att de flesta fallen av felaktig myndighetsutövning avkriminaliserades. Syftet var att göra ansvarsförhållandena för offentliganställda så lika de som gäller i privat sektor som möjligt.

Ambition att låta den offentliga anställningen efterlikna den som gäller på den privata arbetsmarknaden låter välvilligt. En offentlig anställning kan dock inte jämföras med en privat anställning. Makten att tvångsomhänderta barn, utmäta egendom och frihetsberöva människor saknar motsvarighet i det privata näringslivet. Och när tjänstefel begås får det helt andra konsekvenser.

Det är dags att erkänna att ämbetsmannareformen var ett misstag. Allt fler anställda inom den offentliga förvaltningen anmäls för tjänstefel, men endast mycket få anmälningar leder till dömande domar eller sanktioner. Uppklaringsprocenten för tjänstefel ligger i dag på ensiffriga procenttal.

Avsaknaden av ansvarsutkrävande innebär att förtroendet för makten minskar och tjänstemannaetikens betydelse blir mindre. Den sociala tilliten i samhället riskerar att urholkas. När de som faktiskt begår fel i tjänsten inte tvingas att ta sitt ansvar ökar känslan av att tjänstemän och myndighetsutövare inte försöker agera rättvist.

Den som har begått fel måste ta ansvar för det. Folkpartiet borde därför verka för att ett ämbetsmannaansvar återinförs inom offentlig sektor.

E48. Använd rikssvenska*Rune Hultkvist, Jönköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för att SKL ser till att samma språkdräkt och definitioner används på samma sätt av Sveriges samtliga kommuner inom samma fackområde
2. **att** Folkpartiet verkar för att SKL ser till att samma språkdräkt och definitioner används på samma sätt av Sveriges samtliga regioner/landsting inom samma fackområde
3. **att** Folkpartiet verkar för att SKL verkar för att det markeras tydligt när lokal språkdräkt och lokala definitioner används samt bifogar en tydlig beskrivning av dessa
4. **att** Folkpartiet verkar för att SKL skapar ordlistor när information överförs mellan olika professioner

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Medborgare i Sverige liksom näringsidkare verkar i dag över ett allt större geografiskt område – ofta över såväl kommun- som landstings- eller regiongränserna. Detta gäller såväl i vardagen (pendling, långpendling etc.) som på fritiden (fjällsemester, sommarstuga i skärgården etc.). Medborgaren/näringsidkaren förutsätter i dag att samhällsservicen fungerar på samma sätt oberoende av vilken kommun eller region/landsting man kontaktar. Även besöksnäringen har detta rättmätiga krav – speciellt för våra utländska gäster.

Det uppstår onödiga missförstånd om en kommun håller sig med egna definitioner som avviker från de nationella utan att detta tydligt framgår av materialet. Omotiverade skillnader skapar onödiga kostnader för Sverige som nation och för den drabbade näringsidkaren.

Olika professioner har av naturliga skäl sina fackspråk. När information förs över till en annan profession krävs det i vissa fall en översättning för att inte informationen ska gå helt förlorad eller urvattnas.

Ett aktuellt område är sjukvården, där informationen ska kunna förstås av såväl patienten som eventuell omvårdnadspersonal (som har sitt välmotiverade fackspråk) utan att den distinkta sjukvårdsinformationen försvinner. Detta borde på sikt kunna lösas via en funktion i stil med dagens Google Translate.

En gemensam språkdräkt och gemensamma definitioner är en basförutsättning för att kunna använda samma IT-stöd i de olika kommunerna, regionerna eller landstingen. Avvikelse blir oerhört dyra med ständiga anpassningar av IT-systemen. Även gemensamma processer underlättar övergången till e-service. Exempel på funktioner är bygglov, patientjournal och anmälan om eventuell matförgiftning. Möjligheterna att använda ”sakernas internet” kräver en standardisering om kostnaden ska bli rimlig.

Gemensam språkdräkt och gemensamma definitioner och likartade processer ökar attraktionskraften i kommunen eller landstinget/regionen som arbetsplats.

E49. Klarare regler och praxis för personer med dubbelt medborgarskap

Alexandra Birk, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** mötet antar som sin mening att regler och praxis i lagstiftningen bör se över när det gäller personer med dubbelt eller mångdubbla medborgarskap
2. **att** mötet antar som sin mening att reglerna ses över när det gäller personer med dubbelt eller mångfaldiga medborgarskap och deras rättigheter och skyldigheter
3. **att** myndigheterna får klara besked för att handlägga ärenden angående personer med dubbelt medborgarskap, och därmed ges svar på frågorna: När räknas man som svensk och när räknas man som utländsk medborgare? När räknas man bara som svensk och när tar det utländska medborgarskapet över? När är Sverige skyldigt att hjälpa svenska medborgare som råkar illa ut i utlandet?

Med tanke på den senaste tidens händelser och diskussioner i samband med fallet med den turkisk-svenska flickan Tugba, evakueringen från Libanon, fängslade svenska medborgare i Somalia och andra aktuella händelser anser vi att det är dags att se över reglerna när det gäller personer med dubbelt eller mångfaldiga medborgarskap och deras rättigheter och skyldigheter. Till exempel: När räknas man som svensk och när räknas man som utländsk medborgare? När räknas man bara som svensk och när tar det utländska medborgarskapet över?

Vi har ju sedan möjligheten att ha dubbla medborgarskap sett en enorm ökning av ansökningar om svenskt medborgarskap från personer, som tidigare inte ville bli av med sitt ursprungliga medborgarskap av olika orsaker, som identitetskänsla eller rätten att äga fast egendom i ursprungslandet m.m.

Det finns de som tidigare ansökt om svenskt medborgarskap som inte kunnat avsäga sitt ursprungliga då landet i fråga ej erkänner avsägandet eller de vars medborgarskap alltid ligger i dvala tills man en dag vistats längre än fyra månader i landet och då får man det automatiskt tillbaka.

Det finns länder där man kan ansöka om medborgarskap för att ens föräldrar eller far- eller morföräldrar en gång föddes där. Det finns skyldigheter som värnplikten som påverkas, och det finns rättigheter som rösträtt som påverkas m.m. I vissa länder kan man inte rösta om man inte finns på plats trots medborgarskap och i andra länder gäller andra regler.

Men när är Sverige skyldigt att hjälpa svenska medborgare som råkar illa ut i utlandet? Bara om man är turist eller även om man är stadigvarande bosatt utomlands och inte ens är folkbokförd i Sverige längre? Och om en person har flera medborgarskap, vilket land ska då hjälpa personen i fråga? Detta blev faktum under tsunamin då svenska medborgare med dubbelt medborgarskap vände sig till sitt andra land för snabbare hjälp i vissa fall.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Om en person med dubbelt medborgarskap råkar ut för problem i sitt andra hemland, är det då det landet som ska hjälpa personen i fråga i första hand eller ska man gå efter hemvist, dvs. det land där personen i fråga är bosatt och har sina inkomster och försäkringar? Det är något vi måste diskutera och ta ställning till nu, för när det händer är det oftast bara kaos i bestämmelserna.

E50. Ändring av kommunallagen beträffande förordnande av ledamöter

Folkpartiet Liberalerna Västerbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en översyn av lagstiftningen görs för att anpassa den till att organisationsformerna ändras i kommunerna

Inom individ- och familjeomsorg uppstår ibland situationer där det finns behov av att snabbt kunna fatta beslut. Det gäller LVU och LVM.

Socialchef eller någon socialsekreterare handlägger huvudsakligen ärendena. Dessutom förordnas, i nämnd som har ansvar för individ- och familjeomsorg, förutom ordförande, en eller flera ledamöter rätt att kunna fatta beslut.

Förvaltningsrätter tolkar att den rätten endast kan ges till ordinarie ledamöter i berörd nämnd. Eftersom det den senaste tioårsperioden skett stora förändringar av kommunala förtroendemannaorganisationer får dessa domstolsutslag besvärliga konsekvenser i kommunerna.

Många kommuner har slopat t.ex. socialnämnder och lagt motsvarande verksamheter under ett utskott i kommunstyrelsen. Om då ordförande för sociala utskottet endast är ersättare i kommunstyrelsen kan denne inte förordnas, enligt tolkning och bedömning av förvaltningsrätterna. De anser inte att en ersättare i styrelsen är ledamot.

Naturligtvis är det viktigt att det juridiskt och ansvarsmässigt är tydligt med vilka som ska ha dessa förordnanden. Vi anser att den nuvarande ordningen går emot den kommunala självstyrelsen då kommunen inte själv får avgöra hur det ska organiseras inom de ramar som, i övrigt, upprätthåller rättstryggheten. En ersättare i styrelsen är ändå en del av denna och ansvarig inför styrelsen.

E51. Sammanträdestiderna för politiska organ

Lars Johansson, Botkyrka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att politiska sammanträden i högre grad förläggs till kvällstid i enlighet med vad i motionen anförs

Alla som vill ska ha möjlighet att kunna ta politiska uppdrag. Formellt är det också så. De lagar som finns ger medborgarna rätt till ledighet för kommunala uppdrag och kommunerna betalar ut ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Men verkligheten är en annan. På många ställen sammanträder de vanliga nämnderna på kvällstid och tjänstemännen förväntas att vara tillgängliga för att föredra ärenden m.m. Men när det kommer till kommunala bolag och olika beredningar är det andra regler som gäller. Här sammanträds det dagtid och ibland på knöliga tider som gör det svårt för de förtroendevalda att ta sig dit. T.ex. om mötet hålls en tisdag kl 14.00. Hur lätt är det för en förskolelärare eller sjuksköterska att lämna jobbet för att vara på ett möte mitt på eftermiddagen?

Många har svårt att komma ifrån jobbet för att gå på politiska sammanträden på dagtid. Skälen till det är många. Chefen kanske ogillar det, arbetssituationen gör att man inte kan lämna sitt jobb just då osv. Dessutom är många korttidsanställda eller arbetar på kontrakt på dagens arbetsmarknad, som gör det svårt att engagera sig politiskt dagtid. Konsekvensen blir att de kommunala organ som sammanträder dagtid riskerar att i allt för hög grad besättas av de som har möjlighet att gå på sammanträdena t.ex. yrkespolitiker eller pensionärer. Ett annat välkänt problem är också den låga andelen kvinnor i kommunala bolag.

Jag anser att huvudregeln bör vara kvällssammanträden. Väl medveten om att det finns en del som jobbar skift och kan ha svårt på kvällar också. Men med sammanträden på kvällar kommer ändå fler ha möjlighet att åta sig politiska uppdrag. En sådan förändring skulle öka jämlikheten och demokratin samt väsentliga öka möjligheten så att fler kan ta ett politiskt uppdrag! Därför bör Folkpartiet i sitt jämställdhetsarbete uppmana kommun- och landstingspolitiker att så långt det går förlägga sammanträden på kvällstid.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

E52. Ny utredning om destruktivt och manipulativt ledarskap*Barbro Westerholm, Stockholm, Lars Tysklind, Strömstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för en ny utredning om destruktivt och manipulativt ledarskap

Det är nu sjuutton år sedan utredningen ”I god tro” (SOU 1998:113), som genomfördes efter det att riksdagen 1995 bifallit Barbro Westerholms motion ”Andlig kränkning”, överlämnades till regeringen. Utredningen såg allvarligt på förhållandet att det finns rörelser som utövar så destruktivt och manipulativt ledarskap att rörelsernas medlemmar riskerar att komma till skada. Särskilt allvarlig var iakttagelsen att barn i rörelserna styrs och kontrolleras genom rädsla för upptäckt och straff. Utifrån rörelsens centrala mål är det både funktionellt och viktigt att forma barnen till auktoritetstro, underordning och lydnad. Kritiskt tänkande och ifrågasättande uppmuntras inte. Fysisk bestraffning av barn ifrågasätts inte och positiv inställning till aga förekommer.

Utredningen lade fram en rad förslag till åtgärder men inga av dessa har genomförts trots att remissbehandlingen visade att inte minst för barnens skull måste åtgärder vidtas. Men också de vuxnas situation måste uppmärksammas. Det finns rapporterat att även vuxna farit illa av medlemskap i destruktiva, manipulativa rörelser och drabbats av psykiska störningar.

Även om vi inte vet hur vanligt det är att barn och vuxna far illa i dessa rörelser så har det under de senaste åren kommit fram tydliga bevis på att problemet finns och att det inte är obetydligt. Sannolikt finns ett betydande mörkertal då det hör till de problem som man bl.a. av rädsla för repressalier inte talar om.

Vi anser därför att det är dags att följa upp utredningen ”I god tro” med avseende på såväl barns som vuxnas situation i destruktiva, manipulativa rörelser. Det råder brist på sammanhållen forskning och kunskap inom området. Såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten behöver kunskap om de psykiatriska, sociala, medicinska och ekonomiska problem som en medlem i sådana rörelser kan möta och vilken hjälp som behövs.

E53. Låt kommunerna ta ansvar för begravingar*Magnus Liljegren, Stockholm, Amira Roula, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för att kommunerna får ansvaret för begravingar

I Sverige är Svenska kyrkan ansvarig för begravningsverksamheten, utom i Stockholm och Tranås. Svenska kyrkans fallande medlemstal och en ökad livsåskådningspluralism i samhället gör att Svenska Kyrkan är direkt olämplig som ansvarig för begravingar och det är därför rimligt att låta kommunerna ta över verksamheten i hela landet.

I dag finns få religionsneutrala begravningsplatser i Sverige. På vissa orter finns inga ändamålsenliga ceremonilokaler utan religiösa symboler. Begravningsombuden, som ska tillvarata intressena hos alla som inte är medlemmar i Svenska kyrkan, är relativt okända och systemet har ett inbyggt demokratiskt underskott. Begravningsombuden utses av länsstyrelserna och de ska hålla kontakt med andra livsåskådningsorganisationer, granska begravningsverksamheten och ge förslag till Svenska kyrkan som tillgodoser icke-medlemmars önskemål på verksamheten. Problemet är när beslut fattas: då har ombuden ingen röst. Då saknar alla de som inte är medlemmar i Svenska kyrkan reellt demokratiskt inflytande.

Den naturliga lösningen är att begravningsverksamheten får handhas av kommunerna, vilka på allvar kan upprätthålla och ta ansvar för en verksamhet som är livsåskådningsneutral och öppen för gängse demokratisk insyn och påverkan.

Redan i dag sköts begravningsverksamheten för mer än 900 000 svenskar kommunalt, nämligen i Stockholm och Tranås, så någon revolution är det inte frågan om. I stället skulle det vara ytterligare ett steg för att avveckla den tidigare statskyrkan.

Vid sidan om demokrativinster och livsåskådningsneutralitet kan det även leda till en effektivisering, då verksamheten 2014 hade hela 648 huvudmän (kyrkans församlingar), jämfört med 290 kommuner. En förändring borde även vara välkommen inom Svenska kyrkan, som då bättre skulle kunna betjäna sina medlemmar och fokusera på sin andliga verksamhet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

E54. Gör Europadagen den 9 maj till en nationell helgdag*Jenny Nordström, Österåker, Andreas Froby, Botkyrka, Tobias Hammarberg, Haninge***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Europadagen den 9 maj ska göras till en nationell helgdag för att låta helgdagarna representera ett mångkulturellt land som tillhör EU
2. **att** den nya helgdagen ska ersätta en kristen högtidsdag eller den helgdag som satts av vänsterorganisationen, dvs. den första maj

En helgdag är i Sverige en arbetsfri dag för vila eller religiösa högtider. Sveriges rikets lag fastställer helgdagarna, vissa på en speciell veckodag och andra på olika veckodagar olika år. I Sverige har alla helgdagar ett kristet ursprung, undantaget de två sekulära första maj (sedan 1939) och nationaldagen (sedan 2005) och midsommardagen från forntiden. Den första maj har sitt ursprung inom en politisk falang, vänsterorganisationen.

Att göra en dag till en nationell helgdag kan förändra landets bild av ett visst område. Att vara ledig och kunna uppmärksamma och fira en dag med familj och vänner är ett sätt att förändra minnets historia hos invånarna. Denna minnets historia ligger till grund för det som anses minnesvärt och viktigt. År 2010 antog riksdagen med stor majoritet en ny grundlag. Bara Sverigedemokraternas 20 ledamöter röstade nej till förändringen. Två av förändringarna var att det i grundlagen sedan dess står att Sverige är ett mångkulturellt samhälle samt att det svenska EU-medlemskapet skrivs in.

Helgdagarna motsvarar inte förändringarna i grundlagen. I ett mångkulturellt samhälle ska inte det kristna vara normen. Att EU-medlemskapet skrivits in i grundlagen saknar också avtryck i Sveriges helgdagar.

E55. Avskaffa monarkin*Folkpartiet Liberalerna Västerbotten, Peter Sedlacek, Umeå***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för monarkins avskaffande till förmån för ett statskick där statschefen är vald av folket

En viktig grundläggande ståndpunkt inom liberalismen är varje individs möjligheter att bli det denne vill vara. Lägg därtill principen att liberalismen tror på ett samhälle där meriter och individens förmåga ska bereda denne möjlighet att finna sin egen väg i livet. Inte minst att kunna verka inom de yrken som har mest makt i samhället.

Med dessa grundläggande tankar som bas så kan det inte anses annat än konstigt att Folkpartiet, Sveriges liberala parti, inte vill avskaffa det aristokratiska arvet som finns i hjärtat av vår konstitution. Vi måste ta tydlig ställning för avskaffandet av monarkin.

Torekovkompromissen har tjänat oss väl sedan den infördes i början av 1970-talet, men detta är en kompromiss som inte bör kvarstå. Den grundläggande idén med kompromissen, att frånta monarken all formell politisk makt, var ett steg i rätt riktning, men många ideologiska problem kvarstår.

Kungahuset har i dag stor informell makt, de föds in i positioner i samhället som ingen annan har möjlighet att konkurrera om, de finansieras av skattepengar och situationen låser in kungligheterna i det offentliga rummet. Allt detta sker utifrån vår nuvarande grundlag.

Som liberaler måste vi stå upp för allas lika värde och för varje individs rätt att styra över sitt eget liv. Liberaler måste kämpa för att avskaffa monarki och aristokrati till förmån för demokratin.

E56. Republik är liberalt*Magnus Simonsson, Stockholm, Anders Viking Pettersson, Karlstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska ta ställning för republik
2. **att** Folkpartiet ska verka för att en grundlagsutredning tillsätts om statsskicket, med uppgift att utreda hur republiken ska utformas
3. **att** Folkpartiet ska arbeta för att begränsa monarkins makt så länge detta statsskick finns kvar, exempelvis genom att låta riksdagens talman öppna riksmötet i stället för kungen och att avsätta kungen som ordförande för utrikesnämnden

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Vi liberaler har en stolt historia av att verka för frihet och demokrati. Liberaler har kämpat för jämlikhet och bidragit till ett samhälle där framgång bygger på individens egna meriter snarare än privilegier och släktskap. Betonandet av individens rättigheter är en del av Folkpartiets själ. Dessa grundvärderingar borde leda till att vi som parti omvärderar vår syn på monarkin.

För ett liberalt parti borde det vara omöjligt att stödja ett statsskick där landets högsta offentliga ämbete, det som statschef, går i arv inom en utvald familj. Monarkin är en rest från den tid då Sverige var en diktatur, är en skymf mot demokratin och strider till sin natur mot liberala grundvärderingar. Det nuvarande statsskicket går helt enkelt inte att förena med jämlikhet, demokrati och medborgerliga rättigheter.

Många folkpartister verkar leva med missuppfattningen att kung Carl Gustaf Bernadotte saknar politisk makt, men det är naivt att tro att positionen som statschef inte skulle vara ett maktämbete. I rollen ingår det bland annat att hålla ett tal vid riksmötets öppnande (ett tal som alltid har politiska inslag), att representera Sverige vid officiella statsbesök utomlands och att ständigt förekomma i media. Det blir motsägelsefullt att i detta läge stödja monarkin genom att hävda att kungen saknar politisk makt och inte uttalar sig i politiska frågor.

Rätten att politiskt representera Sverige ska inte ärvas. Den rätten kan enbart ges genom demokratiska processer. Medborgare ska ha rätten att välja vem som representerar dem och deras land. Det är inte konstigare än att medborgare i demokratiska stater ska ha rätten att välja vilka som sitter i deras beslutande församlingar, eller att medlemmar i en förening ska ha rätt att välja vilka som sitter i föreningens styrelse.

Samtidigt som monarken och dennes familjemedlemmar åtnjuter viss makt som aldrig bör förlänas genom arv, så har de också en stor brist på egenmakt som vi i Sverige i dag tar för givet när det gäller oss själva. Det är orimligt att genom lagtvång växa upp efter en viss religiös tro och att behöva be regeringen om lov för att få gifta sig. Att en sådan ordning kvarstår borde framstå som provocerande för ett parti som står på en liberal grund.

Folkpartiet måste vilja se demokratiska förbättringar i samhället och kämpa för ett slut på oförtjänt makt och privilegier. Vårt parti bör inte skygga från att stå upp för liberala ideal även när det gäller toppen av samhällskroppen.

Torekovkompromissen, som begränsade kungens makt, är över 40 år gammal och var på sin tid ett politiskt steg som fördjupade demokratin, men det demokratiska reformarbetet måste fortsätta och i denna riktning ligger ett avskaffande av det odemokratiska system som monarkin är ett uttryck för. Ett liberalt samhälle kan inte innehålla ett ärftligt statschefsämbete. Monarki är inte ett statsskick för Sverige i tiden.

E57. Inför republik

Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet tar ställning för införande av replik i Sverige

I en demokrati bör inga offentliga ämbeten ärvas. Denna princip bör naturligtvis också gälla statschefens ämbete. Även om det är en lång tradition i Sverige med ett kungahus och med en reglerad tronföljd inom detta hus, så strider det mot den självklara liberala principen att offentliga uppdrag ska stå öppna för alla medborgare. Det är principen som är det viktiga och det har ingenting att göra med hur sociala och populära enskilda medlemmar i kungafamiljen kan vara.

E58. Republik – lämna Torekovkompromissen bakom oss

Andreas Froby, Botkyrka, Benny Lindholm, Uppsala, Mathias Lindow, Österåker, Nicholas Nikander, Nynäshamn, Magnus Simonsson, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet tar ställning för att Sverige ska införa republik som statsskick

I dag står detta på partiets hemsida under ”Monarki och republik”:

”Folkpartiet stödjer den så kallade Torekov-kompromissen, som utgör grunden för vår nuvarande grundlag. Den innebär att Sverige förblir en monarki, men att monarken endast har representativa uppgifter. Statschefen (kungen) saknar politisk makt och ska över huvud taget inte uttala sig i politiska frågor.”

Hur kommer det sig att vi inte förmått oss själva att inta den principiella ställningen att arvsmonarkin, som innebär att statschefen inte utses på demokratiska eller meritokratiska grunder utan som en arvegåva inom familjen Bernadotte, ska avskaffas? Det verkar som om allt beror mer på taktiska överväganden än på att partiet faktiskt tycker att monarkin är ett för-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

svarbart statskick för Sverige 2015. Och vad gäller denna taktik vilar den på en tro att väljarna som förespråkar monarkin skulle fly oss.

Socialdemokraterna har varit ett republikanskt parti hela sin existens och varit största parti de senaste 80 åren. Folkpartiet måste släppa tron att det skulle vara en taktisk miss och ta ställning för att Sverige ska ha ett demokratiskt statskick där även statschefsämbetet tillsätts på demokratiskt sätt. Vi har alltid varit på rätt sida av historien när stora demokratiska reformer genomförs, och nu ser vi till att vi kommer att vara det den dagen Republiken Sverige ser dagens ljus.

E59. Avskaffa monarkin

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska aktivt verka för att avskaffa monarkin i Sverige

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 21.2, står: ”Var och en har rätt till lika tillträde till offentlig tjänst i sitt land.” Detta gäller i dagens Sverige inte högsta ämbetet: statschefens. Och detta 67 år efter deklarationens antagande.

Monarkin strider uppenbarligen mot de mänskliga rättigheter och bör därför motarbetas aktivt – en självklarhet för ett parti som betecknar sig som liberal.

E60. Monarkin är ett avsteg från demokratin

Anders Nordström, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna skriver in kravet på republik i sitt partiprogram

I en demokratisk och sekulär stat är monarkin ett främmande inslag. Demokrati kan inte innebära att ett ämbete utestänger samtliga medborgare från innehav, så när som medlem i familjen Bernadotte som kan erhålla statens högsta ämbete genom blodsband.

Demokrati kan inte innebära att ett ämbete ska kräva att innehavaren måste bekänna sig till en viss tro. Demokrati kan inte innebära att innehavaren av statschefsposten, som det enda undantaget i vårt land, inte kan åtalas för sina gärningar.

Stödet för den ålderdomliga monarkin grundas ofta på argumentet att en folkmajoritet ställer sig bakom ett system med ärftlig tillsättning. Här blandas alltför ofta sak och person ihop. Viktiga demokratiska regler dimmas bort av föreställningar om upphöjdhet och tradition, liksom fördelar för svensk export. Veckopress och inställsamhet bidrar till en hyllning av ett förlegat statskick.

För en liberal måste det vara en central uppgift att informera om vad en demokrati och sekulär stat kräver. Folkupplysning och demokrati måste innebära kraft och mod att peka på monarkins orimlighet. Det får inte vara så att man av taktiska skäl avstår från att diskutera och genomföra en förändring.

Demokratin är vår livsluft och livslust och där finns inte plats för en odemokratisk tradition som ett kungadöme innebär.

Med vinden i ryggen vet vi att stödet för monarkin minskar. Det är nu också hög tid för partiet att i sitt partiprogram införa kravet på republik.

Det är en folkbildande uppgift att föra en diskussion om vårt statskick och att det finns ett demokratiskt alternativ till en fördemokratisk statschefsform. Ett krav på republik skulle ge mer bränsle åt en viktig diskussion och förhoppningsvis påskynda en förändring.

E61. Allas likhet inför lagen ska även gälla statschefen

Nicholas Nikander, Nynäshamn, Lena Byrdeman, Huddinge, Svea Hasanbegovic, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en revidering av regeringsformen där 5 kap. 8 § stryks

”Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.” (1 kap. 9 § regeringsformen)

”Konungen eller drottning som är statschef kan inte åtalas för sina gärningar. En riksförstämmande kan inte åtalas för sina gärningar som statschef.” (5 kap. 8 § regeringsformen)

Dessa båda formuleringar kommer från samma lag, regeringsformen, en av Sveriges fyra grundlagar. Allas likhet inför lagen (som nämns i första kapitlet) är således en princip som inte

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

gäller i dag. Den svenska statschefen har grundlagsskyddad åtalsimmunitet och kan därför inte ställas till svars för eventuella brottsliga gärningar, vilka dessa än må vara.

För ett liberalt parti bör det vara viktigare att slå vakt om alla människors lika rättigheter och skyldigheter än att bevara en juridisk relik.

E62. Religionsfrihet åt kungafamiljen

Nicholas Nikander, Nynäshamn, Lena Byrdeman, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en revidering av successionsordningen som innebär att även medlemmar av kungafamiljen får möjlighet att själva välja sin religiösa tillhörighet eller att helt avstå densamma

I Sveriges grundlag står det: ”Ingen får av det allmänna tvingas att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Inte heller får någon av det allmänna tvingas att delta i sammankomst för opinionsbildning eller i demonstration eller annan meningsyttring eller att tillhöra politisk sammanslutning, trossamfund eller annan sammanslutning för åskådning som avses i första meningen.” (2 kap. 2 § regeringsformen)

Samtidigt stadgar successionsordningen: ”Såsom 2 § i 1809 års regeringsform uttryckligen stadgar, att Konung alltid skall vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är, sålunda skola ock prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödats i samma lära och inom riket. Den av kungl. familjen som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten.” (4 § successionsordningen)

Detta innebär att samtliga medlemmar av kungafamiljen nekas sin rätt till religionsfrihet, och därmed också rätten att helt avstå från en religionstillhörighet. Den augsburgiska bekännelsen stadgar dessutom att ”alla kätterier” ska fördömas och hit räknar den bland annat anhängare av islam.

Diskussionen om Sveriges statskick är en ständigt het fråga i Folkpartiet Liberalerna, men även monarkin bör kunna säkerställa alla människors likhet inför lagen.

E63. Redovisning av kungahusets verksamhet

Rolf Andersson, Ljungby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet snarast verkar för att kungahuset redovisar sina utgifter på samma sätt som övrig skattefinansierad verksamhet

Kungahuset begär årligen ökade anslag från staten. År 2012 fick kungahuset 122 miljoner kronor i anslag från skattebetalarna. Hälften av anslaget går till hovstaterna och ska täcka kungahusets kostnader för representation, resor, personal och eget leverne.

Kungahuset har ingen skyldighet att redovisa sina utgifter till skillnad från alla andra skattefinansierade verksamheter. Däremot lämnar kungahuset varje år in en begäran om ökade anslag.

Enligt ett riksdagsbeslut i december 2011 ska regeringen få till stånd en överenskommelse med kungahuset om ökad öppenhet.

Minoritetspolitik

E64. ILO-konvention 169 ska ratificeras

Peter Sedlacek, Umeå, Cecilia Festin Stenlund, Malå, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska följa upp tidigare positiva signaler av vårt parti i ILO 169-frågan och verka för att ILO 169 äntligen ratificeras

Efter två motioner till landsmötet 2013, den ena författad av undertecknad, skrevs det in i det nya partiprogrammet att Folkpartiet ska verka för att ILO-konvention 169 – som vill säkerställa ursprungsfolks rätt att själva välja i vilken grad de vill behålla sin kulturella och politiska identitet – ska ratificeras. Visserligen inte ”rakt upp och ner” utan med tillägget ”efter samråd med olika intressegrupper som samer, andra minoriteter och markägare”.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Men ändå! Vi var många som såg det faktum att ILO-ratificeringen numera finns med i det nya partiprogrammet som ett stort framsteg.

Men sedan dess har det inte hänt särskilt mycket för att förverkliga det målet. I valsporten i augusti 2014 fick samtliga partiledare frågor om konventionens ratificerande. Svaren var i de flesta fallen svävande. Och tyvärr finns det skäl att vara besviken även på vår partiledares svar i Sameradions partiledarutfrågning.

Fortfarande fanns där ett principiellt ”ja” till ratificeringen, men omgärdat av många ”men”. Jämför man Jan Björklunds uttalande med det han sade inför valet 2010 märks en tydlig skillnad. Då var han mycket tydlig med att bl.a. säga att ”när nu Norge ratificerat konventionen ska Sverige också göra det”. Nu när ratificeringsmålet finns med i partiprogrammet borde Folkpartiet verkligen verka för att så blir fallet.

Det är viktigt att komma ihåg att när konventionen antogs 1989 röstade samtliga svenska ombud för den och redan året därpå lades motioner, bl.a. från Folkpartiet, i riksdagen om en ratificering.

S/MP-regeringen forskansar sig just nu (maj 2015) bakom en pågående dialog med FN:s råd för mänskliga rättigheter. Kulturministern sade nyligen i riksdagen att man kommer att ta ställning till samtliga rekommendationer (man kan också kalla det kritik) Sverige har fått inklusive den om ratificering av ILO 169. Svaren ska lämnas i juni innevarande år.

Eftersom vi inte tror att ratificeringsfrågan är i hamn då uppmanar vi Folkpartiet att följa upp tidigare positiva signaler från vårt parti i ILO 169-frågan och verka för att ILO-konvention 169 äntligen ratificeras.

E65. Nationell strategi för nationella minoriteter

Nina Lundström, Sundbyberg, Anita Brodén, Alingsås, Amanda Kanange, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ställer sig bakom motionens förslag gällande hur den nationella minoritetspolitiken kan förstärkas
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för en nationell strategi som syftar till ett genomförande av minoritetslagstiftningen, fortsatt noggrann uppföljning samt och en översyn av ytterligare lagstiftningsförändringar

I december 1999 beslutade riksdagen att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). Riksdagen fattade samtidigt beslut om erkännande av fem nationella minoriteter och deras språk. För att uppfylla konventionernas krav infördes bestämmelser om enskildas rätt att använda de nationella minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli.

I 2009 års minoritetspolitiska proposition belystes behovet av samlade åtgärder för att möta de nationella minoriteternas behov samt för att förbättra efterlevnaden av Sveriges folkrättsliga minoritetsåtaganden. Även i dag är frågan om uppföljning av vidtagna åtgärder viktig liksom att stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande. Trots alla goda intentioner visar både nationella uppföljningar, samt Europarådets uppföljningar, att brister finns i flera avseenden.

Utanför förvaltningsområdena visar uppföljningen att minoritetspolitiken inte har fått ett tillräckligt genomslag. Stora variationer förekommer mellan kommuner och landsting såväl inom som utanför förvaltningsområdena. Europarådet anser att skyddet för nationella minoriteter i Sverige har ökat väsentligt under senare år, men att det återstår mycket arbete i fråga om bl.a. utbildning i minoritetsspråk, åtgärder mot diskriminering och samordning mellan myndigheter.

Europarådet har framfört kritik mot Sverige när det gäller de minoritetspolitiska åtagandena, och förutsätter att de slutsatser och rekommendationer som har lämnats inom ramen för den internationella granskningen ska beaktas. I den rådgivande kommitténs rapport framhålls särskilt behoven av insatser för ett effektivt genomförande av minoritetslagen på lokal nivå och för att hantera bristen på lärare i minoritetsspråk.

Europarådets expertkommitté har under 2014 konstaterat att efterlevnaden varierar mellan olika kommuner och de ser ett behov av att förtydliga kommunernas skyldigheter i fråga om förskoleverksamhet och modersmålsundervisning. Kommittén framhåller också att det finns allvarliga brister inom utbildningsområdet, t.ex. när det gäller utbildade lärare och lärverktyg i de nationella minoritetsspråken.

Folkpartiet Liberalerna har varit mycket aktiva i att utveckla den nationella minoritetspolitiken. Att värna nationella minoriteter är en fråga om att värna mänskliga rättigheter.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Genom Folkpartiets arbete har det varit möjligt att stärka minoriteternas rättigheter. Rätten att lära sig sitt minoritetsspråk samt utveckla utbildning för lärare har varit centralt. För att råda bot på den kritik som riktas behöver nya steg tas. De förskolebarn som i dag kan erbjudas rätten till att lära sig sitt minoritetsspråk behöver ges fortsatta möjligheter inom grundskolan ram. På så sätt kan en revitalisering av nationella minoritetsspråk ske. Det behövs en nationell strategi som syftar till ett genomförande av minoritetslagstiftningen, fortsatt noggrann uppföljning samt och en översyn av ytterligare lagstiftningsförändringar.

E66. Upprättelse för sverigefinskan

Leena Lindasdotter, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet jobbar för att sverigefinskan ska få samma ställning som minoritetsmodersmål som meänkieli, samiska, jiddisch och romani chib har i Sverige

Vi 700 000 sverigefinnar är i dag Sveriges i särklass största språkminoritet. Ändå ser det ut som om historien om sverigefinskan, vårt modersmål kommer att bli kort när den tredje och fjärde generationens sverigefinska barn inte längre talar sina föräldrars modersmål, har bytt det mot svenskan.

Inte i nåt annat modersmål har språkbytet skett så snabbt och följderna är tragiska: det finns familjer där föräldrar och barn inte längre har nåt gemensamt språk, mor- och farföräldrar kan inte tala med sina barnbarn och barnen förlorar sambandet med sitt ursprung.

Som modersmållärare i Trollhättan har jag sett hur språkbytet kan ske under lång tid. Som talspråksforskare har jag förstått att förlusten av modersmålet kan ske fruktansvärt snabbt, bara på ett par månader och alltid handlar det om språkberövande: barnen vill inte längre tala ett språk som inte har nåt värde i någons ögon.

Vem eller vilka är det som berövar oss vårt modersmål?

Det är vårt samhälle och våra politiska makthavare som gör det när dom inte beviljar pengar för att utveckla andra modersmål än svenskan. Historiskt har Sverige ända in i 1950-valet varit ett ettspråkland. Därför har man inte riktigt förstått att det finns också andra modersmål som föraktfullt kallas för hemspråk. Dom duger ju bara till hemmabruk. (Och jag undrar hur det skulle gå för svenskan i Sverige om det var ett frivilligt ämne utanför skoltiden.)

Det är samhällets institutioner, våra myndigheter som gör det när dom inte i skolan och barnomsorgen tar hänsyn till minoritetsbarnens och -ungdomarnas modersmål. Redan på sjuttio- och åttiotalen kämpade vi sverigefinnar en tung och bitter kamp för tvåspråkiga skolor och dagisavdelningar. Snart är dom historia. Så energiskt har man i våra kommuner lagt ner såna skolenheter.

Det är vi vuxna sverigefinnar, föräldrar, lärare, språkforskare och språkdebattörer som gör det när vi inte begriper att sverigefinskan är ett lika bra modersmål som svenskan i Sverige och finskan i Finland, inte bara dålig finska. Nittitalets hätska språkdebatt avslöjade attityderna i min egen yrkeskår, att många av våra finlandsfödda lärare rent av hatar sverigefinskan och vill bevara finskan ren i Sverige.

Av allt detta följer vår sverigefinska tragedi: att våra barn skäms för sin sverigefinska, vill glömma språket som vi alla föraktar.

Vi sverigefinnar gjorde ett stort misstag när vi krävde nationell minoritetsspråksställning för finlandsfinskan. Nu är det hög tid att erkänna sverigefinskan som alla sverigefinnars modersmål.

Därför föreslår jag att vi i Folkpartiet jobbar för att sverigefinskan ska få samma ställning som minoritetsmodersmål som meänkieli, samiska, jiddisch och romani chib har i Sverige.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

F. Bostäder och samhällsbyggnad

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Sveriges bostadsmarknad är i obalans. Det byggs för lite och människor rör sig mellan bostäder i för låg grad. En försiktig uppskattning är att det under en tioårsperiod byggts 10 000 lägenheter för lite varje år. En uppskattning gör gällande att bara inläsningarna på svensk bostadsmarknad i dag ökar den svenska arbetslösheten med hela 0,3 procentenheter.

Förklaringarna till den låga rörligheten är flera. Boverket har konstaterat att sättet vi i Sverige sätter hyror på fungerar allt sämre i takt med att bostadsmarknaden blir allt mer överhettad. De långa köerna till hyresbostäder är ett tydligt tecken på en icke fungerade marknad. För personer som äger sitt boende konstaterar samma myndighet att kostnaderna för att flytta och byta bostad sannolikt är de högsta i hela OECD.

Anledningarna till att det byggs för lite är än mer mångfasetterade. Det handlar om det totala utbudet av mark och den takt som detaljplanelagd mark bebyggs. Fler detaljplaner måste upprättas och fler bygglov måste vinna laga kraft. Inte minst handlar det här om att minska de kostnader som är förknippade med överklaganden och långa ledtider.

Partistyrelsen föreslår till detta landsmöte en större omläggning av Folkpartiet Liberalernas bostadspolitik. Skälet är att byggs för lite och att det befintliga beståndet utnyttjas i för låg grad. Därför gavs ett uppdrag till Globaliseringskommissionen att förbereda en omläggning och uppdatering av partiets bostadspolitik i syfte att bidra till ökat byggande och bättre nyttjande av det befintliga beståndet. Ett omfattande arbete har också bedrivits i en av kommissionens arbetsgrupper. Partistyrelsen svarar dock själv för de slutliga förslagen som framläggs för landsmötet.

Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet antar nedanstående program som en reformagande för svensk bostadsmarknad. Det förslag partistyrelsen föreslår landsmötet syftar till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar.

Det behövs en fungerande blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Partistyrelsen föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för som i dag inte kommer in eller inte kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar. Det är en bostadsmarknad där det priserna på att bygga har sjunkit, priserna för att hyra bättre speglar både utbud och efterfrågan och där skattepolitiken lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden. På en sådan bostadsmarknad får fler plats – till gagn för friheten och tryggheten för den enskilda och för jobben och tillväxten i Sverige.

Landsmötet föreslås därför bifalla ett reformprogram för svensk bostadsmarknad i tolv punkter enligt nedan.

- Fri hyressättning ska tillåtas i nybyggnation.** Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyrorna ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela perioden hyresgästen väljer att bo kvar.
- Bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet.** Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspejla konsumenternas efterfrågan

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan.

3. **Det behöver göras möjligt att bygga billigare.** Typgodkända hustyper som redan är prövade mot byggnormen och gemensamma nordiska byggregler bör prövas.
4. **Friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter ska tillåtas.** Ett ytterligare steg mot friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter genomförs genom en generösare beräkning av den så kallade skäligen hyran.
5. **Skattevillkoren vid andrahandsuthyrning ska förbättras.** Taket för skattefria hyresinkomster bör höjas.
6. **Ett svenskt system för trygga hyresdepositioner ska införas.** Norge har ett system där depositionsbeloppet vid andrahandsuthyrning sätts in på ett neutralt konto. Ett motsvarande system bör införas i Sverige.
7. **Byggherrar ska ges rätten att utarbeta detaljplaner.** Dessa ska sedan kunna prövas av kommunen.
8. **Steg mot färre och snabbare överklaganden ska tas.** Beslut om detaljplaner ska som första instans överklagas direkt till mark- och miljödomstolen. Det bör övervägas om det går att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. Fler smärre åtgärder ska omfattas av enbart bygganmälan.
9. **Strandskyddet ska mjukas upp.** Strandskyddet bör decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.
10. **Akademiska hus ska ges ett utvidgat uppdrag att bygga och äga studentbostäder.**
11. **Flyttskatten sänks.** Den effektiva reavinstskatten bör sänkas genom att taket på uppskovet tas bort och räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas.¹
12. **Ägarlägenheter ska kunna nybildas i befintligt bestånd.** Det skulle ge ökad valfrihet, inte minst i stadsdelar med ett ensidigt utbud av boendeformer såsom miljonprogramsområdena.

Partistyrelsens formella yrkanden avseende dessa punkter återfinns i yttrandet nedan. Landsmötet föreslås även besluta om vissa följdändringar i partiprogrammet.

Bostadspolitik

Motionerna F1–F4, F5 yrkande 1 och 3–5 och F6–F18 samt partistyrelsens förslag punkt 1–8, 10 och 12

I **motion F1** föreslås att Folkpartiet Liberalerna verkar för att förenkla regelverket kring byggande av hyresrätter. Ett liknande yrkande finns i **motion F2 yrkande 1**, som vill ha en enklare plan- och bygglagstiftning.

Partistyrelsen instämmer med viss självklarhet i detta förslag, eftersom det är något som partiet redan gör. Vi medverkade i alliansregeringen till en översyn och förenkling av plan- och bygglagen. Nyligen har ett alliansinitiativ i riksdagen krävt förenklade bullerregler, som medger att bostäder uppförs på fler platser som är måttligt bullerutsatta i t.ex. storstäder där förväntningarna på en ostörd miljö inte rimligen kan ställas lika högt. Detta är två exempel på hur partiet medverkar till att förenkla det generella regelverket kring bostadsbyggande på senare år.

Partistyrelsen anser i likhet med motionärerna att fortsatta reformer behövs. I sammanhanget vill partistyrelsen särskilt peka på sina förslag **punkt 3** och **punkt 7**, som tar upp typgodkända hustyper och gemensamma nordiska byggregler respektive att byggherrar själva ska kunna utarbeta detaljplaner som kommunen ska kunna pröva.

Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **bifaller partistyrelsens förslag punkt 3 och 7 samt att motionerna F1 och motion F2 yrkande 1 därmed anses besvarade.**

Hyresmarknadens villkor berörs i ett flertal motioner, som partistyrelsen avser ge ett samlat svar på. **Motion F3** handlar om ”en hyresmarknad med frihet och socialt ansvar” och lämnar förslag på vissa reformer som håller sig inom ramen för det system som nu finns på hyresmarknaden. Olika former av friare hyressättning som till stor del förändrar den nuvarande

1. Punkt 11 i partistyrelsens förslag behandlas under område G, Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

regleringen tas upp i **motion F4. Motion F5 yrkande 3** vill att det skapas en långsiktig plan för nedtrappning av hyresregleringen, när konkurrens och rörlighet på bostadsmarknaden har ökat så att "kundmakten" stärkts.

Olika förslag syftande till införande av marknadshyror lämnas däremot i **motionerna F6–F9**. Detta berörs också i **motion F10 yrkande 1**, där landsmötet föreslås ta ställning för att "en attraktiv innerstad förutsätter en mix av upplåtelseformer. För att uppnå det krävs minskade incitament att omvandla hyresrätter till bostadsrätter. Medlet för det är i första hand att marknadsprissätta hyresrätterna. Det skapar också en större rörlighet på bostadsmarknaden och minskad svarthandel med hyreskontrakt." I **motion F11** framförs förslaget att ändra hyreslagen så att ingen part ska tvingas att teckna avtal om kollektiv förhandlingsordning. I motionen anförs att detta är ett sätt att ytterligare effektivisera bostadsmarknaden genom ökad avtalsfrihet.

Partistyrelsen föreslår i **punkt 1** ovan fri hyressättning i nyproduktion. Det skulle innebära ökade möjligheter för fler byggherrar att bygga nytt, då dagens reglerade hyror försvårar möjligheten att för vissa projekt att generera en trygg och långsiktigt avkastning. Den femtonårsgräns som omfattar dagens presumtionshyror bör utgå. I **punkt 2** yrkar partistyrelsen också på reformer av bruksvärdessystemet så att konsumentens efterfrågan och till- och frånval får större genomslag.

Partistyrelsen vill, liksom vid tidigare landsmöten, betona att det är viktigt att värna hyresrätten som upplåtelseform. De förslag som partistyrelsen här presenterar utvecklar boendeformen och gör den mer konkurrenskraftig visavi andra boendeformer.

Det är rimligt att en centralt placerad lägenhet har högre hyra än en mindre centralt placerad lägenhet. En flexibla hyressättning skapar en större mångfald i utbudet. Det har också varit syftet med den reformering av hyressättningsystemet som har genomförts under senare år, med stort stöd bland alla parter på hyresmarknaden. I den reformagenda som ovan presenteras tas ytterligare steg i samma riktning. Det ska dock inte råda fri hyressättning i det befintliga beståndet.

Partistyrelsen yrkar därmed bifall till punkt 1 och 2 och att partiprogrammet avsnitt 4.6 stycke 7 ges lydelsen: "Hyressättningen behöver i större utsträckning avspegla konsumentens efterfrågan och individuella val, till exempel till- och frånval. Bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Förändringar av bruksvärdessystemet måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden. Fri hyressättning ska tillåtas i nyproduktion!"

Med hänvisning till detta bör **motion F4 anses besvarad**. Även om fler steg bör tas för att utbud ska kunna möta efterfrågan även inom det befintliga beståndet vill partistyrelsen betona att bruksvärdessystemet som sådant inte ska trappas ned. **Även motionerna F5 yrkande 3 och F11 bör därför anses besvarade**.

Mot de förslag partistyrelsen ovan föreslår bör de motioner som på olika sätt förordar marknadshyror eller fri hyressättning anses besvarade. Detta gäller **motionerna F6–F9 samt F10 yrkande 1. Även motion F3 bör anses besvarad**. Det är partistyrelsens uppfattning att de förslag som ovan presenteras landsmötet är i linje med den frihet och socialt ansvar som motionen efterfrågar, även om partistyrelsen i nyproduktion förordar mer långtgående reformer för att öka byggtakten.

Motion F10 yrkande 2 tar upp flera frågor i anslutning till en friare hyresmarknad, bland annat att fri hyressättning ska införas vid uthyrning av bostadsrätter, ägarlägenheter och villafastigheter och att skattefrihet för uthyrningsinkomsterna ska införas. Det är förslag som i stort återfinns i **partistyrelsens förslag punkt 4 och 5. Partistyrelsen yrkar att förslagen punkt 4 och 5 bifalls och att motion F10 yrkande 2 därmed anses bifallet med vad partistyrelsen anfört ovan**.

I **partistyrelsens förslag punkt 6** föreslås vidare ett system med hyresdepositioner för att stärka konsumenternas trygghet vid andrahandsuthyrning. **Partistyrelsen yrkar bifall till sitt förslag punkt 6**.

Det behöver bli mer attraktivt att skapa ägarlägenheter, en boendeform som är väletablerad i många länder men som först för några år sedan infördes i Sverige. I **partistyrelsens förslag punkt 12** föreslås att ägarlägenheter ska kunna nybildas i befintligt bestånd. Det skulle ge ökad valfrihet, inte minst i stadsdelar med ett ensidigt utbud av boendeformer såsom miljonprogramsområdena. **Partistyrelsen yrkar bifall till förslaget punkt 12. Motion F10 yrkande 3 bör avslås**.

Motion F2 yrkande 2 vill att partiet ska verka för byggandet av enklare modulhus, särskilt för att snabbt kunna tillgodose behovet av enklare bostäder med en rimlig standard för nyanlända. Förslag om modulhus har förts fram i migrationsdebatten. Det kan vara en framkomlig

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

väg för tillfälliga bostäder, men har också nackdelar och är långt ifrån gratis. Det utgör ingen långsiktigt hållbar väg. Partistyrelsen menar att **motion F2 yrkande 2 med detta bör anses besvarat**.

I **motion F12** tar motionären upp en del problem med kulturskyddade fastigheter och andra värdefulla områden som omges av skydd som innebär att detaljplanen förhindrar möjligheten att bygga komplementhus, tillbyggnader och liknande (t.ex. så kallade Attefallshus). Motionären menar att detta bör kunna tillåtas utan ändringar i detaljplanen, och att kulturvärdet ges ett tillräckligt skydd genom att man i dessa områden först måste söka och beviljas bygglov. Kommunen kan då bevilja bygglov, även i strid med detaljplanen, för sådana åtgärder som inte påverkar kulturmiljön negativt.

Partistyrelsens delar motionärens bedömning, att den sortens enklare byggnader som frigebodar och Attefallshus utgör, mycket väl skulle kunna ges möjlighet att byggas på kulturhistoriskt eller annan skyddad fastighet, under förutsättning att bygglov inhämtas. Sådana hus medför inga långtgående och permanenta ingrepp som inte går att återställa längre fram, om det skulle vara önskvärt. Därför kan kommunen mycket väl tillgodose skyddsintresset genom bygglovsinstitutet som ger möjlighet att pröva ärenden från fall till fall. Partistyrelsen föreslår landsmötet att **bifalla motion F12**.

Motion F5 vill i **yrkande 1** att staten utreder och lagstiftar om åtgärder för att öka konkurrensen inom byggsektorns alla branscher. I **yrkande 4** föreslås flera sätt för kommunerna att öka konkurrensen genom olika markanvisningstävlingar och liknande, och i **yrkande 5** ges förslag om att använda kommunala områdesplaner för att locka byggherrar till ökat byggande som gynnar attraktivitet, förtätning och motverkar segregation.

Partistyrelsen har inget att invända mot dessa förslag. Lagstiftning som ökar konkurrensen inom byggsektorn är en åsikt som partiet redan står bakom. De övriga förslagen är heller ingenting som står i strid med partiets förda politik, men de förefaller en smula för detaljerade för landsmötet att ta ställning till. Det får ankomma på lokala folkpartipolitiker som är engagerade i stadsbyggnadsfrågor, att verka i motionens anda. Med detta bör **motion F5 yrkande 1, 4 och 5 anses besvarade**.

I **partistyrelsens förslag punkt 8** uppmärksammas behovet av att förkorta överklagandeprocessen i plan- och byggärenden. Länsstyrelsen ska tas bort som första överklagandeinstans, utan överklaganden ska riktas direkt till domstol. Det bör också övervägas att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. För att förenkla planprocessen i stort föreslås vidare att fler smärre byggåtgärder ska omfattas av enbart krav på byggnämälän. **Partistyrelsen yrkar bifall till förslaget punkt 8**.

I **motion F13** föreslås införande av en särskild ”protestavgift” för överklagande av plan- och byggärenden, motsvarande 5 procent av prisbasbeloppet. Denna avgift ska återbetalas om överklagandet bifalls.

Partistyrelsen förstår den frustration som många kommunalt aktiva känner över att överklagandemöjligheterna i planärenden ofta leder till långa förseningar och därmed till fördyrande av byggprojekt. Det är mera regel än undantag att större projekt överklagas i åtminstone en instans. Däremot tror inte partistyrelsen på att införande av en sådan avgift är en framkomlig väg. Även en förhållandevis blygsam avgift om fem procent av ett prisbasbelopp skulle ”sätta en prislapp på rättvisan”. Folkpartiet Liberalerna anser sedan tidigare att plan- och bygglagen ska förenklas, och som nämns ovan ska det inte uteslutas att det kan snävas in vilka som ska kunna anses som sakägare i olika ärendetyper. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion F13 avslås**.

I **motion F14** vill motionären att partiet ska verka för att lägenhetshyra ska momsbeläggas, till den lägre momssatsen 6 procent. Hyresföretag skulle därmed få möjlighet att precis som andra företag föra vidare kostnaderna för ingående moms till utgående moms i stället för att bära den fulla kostnaden av detta. Motionärerna menar att detta skulle kunna hålla tillbaka en del av de kostnaderna som driver upp hyrorna. Partistyrelsen ställer sig dock skeptisk till detta förslag, då en momssats om 6 procent ändå bara skulle ge utrymme för att kvitta en mindre del av de bygg- och anläggningsentreprenadtjänster som i regel är belagda med 25 procents moms. I dag finns en möjlighet för uthyrare av verksamhetslokaler, att ansöka om frivillig skattskyldighet. Ju fler undantag och specialregler som skattelagstiftningen innehåller, desto fler gränsdragningsproblem och risk för kryphål skapas. I sammanhanget bör i stället det samlade läget med byggkostnader, fördyrande regelverk, kommunala särregler och bristande konkurrens på byggmarknaden vara de prioriterade områdena för åtgärder. **Partistyrelsen avstyrker därför motion F14**.

Partistyrelsens förslag punkt 10 tar upp studentbostäder. För att påskynda utbyggnaden av studentbostäder på högskoleorter vill partistyrelsen att Akademiska hus AB, som är statens

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

fastighetsbolag för högskolor och universitet, ges ett utvidgat uppdrag att bygga och äga studentbostäder. **Partistyrelsen yrkar bifall till förslaget punkt 10.**

Även i **motionerna F15 och F16** berörs frågor om studentbostäder. F15 vill att studentbostäder ska vara förbehållna studenter och att regler för att utflyttning ska ske när studierna har upphört, ska skärpas. I motion F16 framhålls att studentbostäder vid nybyggnation ska uppfylla grundläggande krav på tillgänglighet och användbarhet.

Partistyrelsen delar dessa inställningar. Det diskuteras för närvarande att göra ”studentbostäder” till en egen, juridiskt definierad boendeform så att till exempel sådana avsteg från besittningsskyddet kan göras, som inte hänger på att det enskilda hyresavtalet har fullständigt invändningsfria skrivningar. I det sammanhanget bör också en noggrann prövning göras av vilka standardkrav som ska ställas. Å ena sidan bör behovet av billiga, funktionella bostäder ställas mot det starka intresset att de ska vara tillgängliga för alla. En undvika berättigade tillgänglighetskrav genom att ”flagga om” lägenheter i en äldre fastighet som ”studentbostäder” ska inte vara möjligt. Detta menar partistyrelsen ligger väl i linje med den politik som partiet redan driver och kräver därför inget nytt landsmötesbeslut. **Motionerna F15 och F16 bör med detta anses besvarade.**

Nästan i den andra änden av ålderspyramiden kommer förslaget i **motion F17** om tillgång på lämpliga bostäder för årsrika. I motionen nämns ett antal problem, varav många är av generell karaktär, som också berör äldres möjligheter att hitta lämpliga bostäder. Motionären påpekar också, att detta bidrar till trögrörlighet och andra problem, som gör det svårare för bostadsmarknaden som helhet att fungera väl.

Partistyrelsen ställer sig bakom motionens problembeskrivning. I ett flertal fall driver Folkpartiet Liberalerna också frågor som skulle underlätta nybyggnationer, var med om att införa det riktade investeringsstödet till trygghetsboenden och verkar på så sätt redan på flera sätt i motionens anda. Nya förslag inom detta område bereds för närvarande också. Partistyrelsen menar att detta bör tillgodose motionens intention och att **motion F17 därför bör kunna anses besvarad.**

I **motion F18** förordar motionären att bud som läggs vid en budgivning på fastighet eller bostadsrätt ska vara bindande. Detta är ett aktuellt förslag som kommit upp som ett möjligt sätt att i någon mån dämpa den hetsen vid budgivning, framför allt i större städer, som driver upp bopriserna. Om köparen är medveten om att ett lagt bud är bindande kan det, enligt motionären, hålla tillbaka bud som läggs utan en ordentlig kalkyl och kontakt med banken. Partistyrelsen har förståelse för motionärens resonemang, men menar att förslaget inte är helt enkelt att genomföra. Om alla bud blir bindande kan konsekvenserna exempelvis bli stora för den spekulant som ger sig in i en budgivning i den felaktiga tron att banken kommer att ge lånelöfte. Partistyrelsen anser att frågan är angelägen och bör utredas. Med detta bör **motion F18 anses besvarad.**

Samhällsbyggnad och stadsplanering

Motionerna F10 yrkande 4, F19–F24, F25 yrkande 1–3 och H10 yrkande 6 samt partistyrelsens förslag punkt 9

Motion F19 tar upp ett problem som finns med de allt mer förekommande kommunala/statliga överenskommelserna om samplanering, och inte sällan även samfinansiering, vid byggande av större infrastruktur och bostadsbyggnadsprojekt. Vad händer om någon aktör, särskilt staten, inte fullgör sina åtaganden enligt överenskommelsen? Motionens yrkanden föreslår att landsmötet ska uttala att ingångna avtal ska hållas, samt i ett andra yrkande att partiet ska arbeta för det samma.

En liknande fråga reses i **motion F10 yrkande 4 samt motion F20**. Motion F10 yrkande 4 vill att landsmötet tar ställning för att bostadsbyggandet är en regional angelägenhet som kräver övergripande beslut om infrastruktur och byggvolym, och att de enskilda kommunernas planmonopol inte får stå i vägen för regionens utveckling, medan det i motion F20 talas om behovet om ett nytt regionalt planeringsinstrument.

I **motion F21** framförs förslag som syftar till att partiet ska verka för en nationell stadsbyggnadspolicy för kompletteringsbyggande i glesa ytterstadsdelar i lokal dialog med syfte att göra dem attraktivare, minska segregationen och möta volymbehoven i bostadsbyggandet med minimalt ianspråktagande av natur.

Det som sammanför dessa motioner är frågeställningen om det finns ett ökat behov av samplanering och samverkan, när det gäller särskilt kommunövergripande planering av bostäder och infrastruktur och frågor som uppstår till följd av detta.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Det problem som motion F19 nämner är till exempel svårt att ge ett lämpligt svar på – helt enkelt för att det svårt att se att det i dag existerar några bra metoder för att hålla motparten bunden vid en ingången överenskommelse, utan stora problem. En stämningsansökan mot ersättning av det ”det positiva kontraktsvärdet”, som skulle kunna bli följden om avtalslagens bestämmelser tillämpades, har nog små utsikter att nå framgång. Det finns därför en risk att majoritetsskiftet eller andra politiska skiftningar leder till att en part vill frånträda sitt ansvar, utan risk för några allvarliga sanktioner mot avtalsbrott.

Partistyrelsen kan instämma i resonemangen i motion F21 och delar inställningen att sådana områdesplaner som motionen förordar kan bidra till att förtydliga planerna för utveckling av olika stadsdelar eller andra områden, när det gäller centrala utvecklingsprojekt som annars lätt kan bli en i tid och omfattning utspridd mängd smådelar, utan sammanhållning eller tydligt fokus. Motionären skriver att den ”nationella policyn ska innehålla krav på att kommunerna anger riktningen för befintliga stadsdelars utveckling så att enskilda projekt kan bidra till denna”. Detta kan vara ett sätt att skapa bättre förutsättningar för områdesplanering, särskilt i fall där flera olika myndigheter och aktörer är inblandade.

En nyligen genomförd statlig utredning, ”En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning” berör dessa frågor. Folkpartiet Liberalerna har i den utredningen ställt sig bakom förslaget till en ny lag om regional fysisk planering, jämte följändringar av den lagstiftning som i dag påverkar detta planeringsarbete. Partistyrelsen ser detta som ett första viktigt steg, i den riktning som motionärerna pekar på. **Motion F19 bör bifallas och motionerna F10 yrkande 4 samt F20 och F21 anses besvarade med detta.**

Motion F22 lyfter en fråga om ”Business Improvement Districts” (”BIDs”) och vill att partiet ska verka för att etablera sådana för att främja investeringsvilja, trygghet och positiv utveckling i stadskärnor, förorter och på landsbygden samt att partiet ska initiera en utredning för att föreslå en anpassad lagstiftning för dessa.

Partistyrelsen ser dock vissa nackdelar med förslaget. Det är ett slags exempel på fenomenet ”offentlig-privat samverkan”, till stor del hämtat från länder där lagstiftningen och även till viss del samhällsmodellen är annorlunda. Såvitt partistyrelsen kan bedöma är erfarenheterna från utlandet något mer blandade.

Det stora problemet är kanske ofta inte att hitta privata intressenter som kan tänka sig att medverka i riktade, målinriktade lokala satsningar på att lyfta en plats – ett förorescentrum, ett bostadsområde eller liknande – om det offentliga är med på att ta ett stort ansvar för att ta sin del av ansvaret. När det gäller större stadsförnyelseprojekt kan sådana också genomföras genom exploateringsbolag som kommunen och fastighetsägarna äger gemensamt. Däremot har sådana satsningar, när det mest framstår som ett sätt för det offentliga att minimera sina egna kostnader och sitt ansvar, haft svårt att locka intressenter.

Partistyrelsen menar då att det inte finns någon genväg runt grundproblematiken att kommunerna behöver vara välskötta för att ha resurser till att medverka i stadsutveckling. Detta kan innebära att se över fastighetsbeståndet och prioritera ägandet. Partistyrelsen ser positivt på en nära samverkan mellan kommuner och näringsliv när de utifrån sina skilda roller kan samarbeta i att utveckla en stadsdel, men ser i dagsläget inget behov av ytterligare lagstiftning för att möjliggöra detta. Partistyrelsen vill därför yrka **avslag på motion F22**.

I **motion F23** föreslås att partiet ska verka för en ändring av dagens stadsplaneregler så att fastigheter kan användas för flera ändamål och snabbt ställas om efter behovet. Partistyrelsen håller inte med om att just det problem som motionären pekar ut när det gäller fastighetsklassificering är fullt så stort, men kan samtidigt instämma i att förenklingar av de många olika regler som i dag finns på byggområdet och leder till onödiga förseningar och merkostnader vid byggnation ska förenklas, och detta är redan något partiet driver på flera olika sätt. Med detta bör **motion F23 anses besvarad**.

Strandskyddsreglerna tas upp i **partistyrelsens förslag punkt 9**. Partistyrelsen menar att den reform av strandskyddet som gjordes under alliansregeringen, och som syftade till att skapa en mer flexibel tillämpning av reglerna, inte har fått tillräckligt genomslag. Som strandskyddsreglerna fungerar i dag hindrar de i alltför hög grad att bostäder byggs i attraktiva lägen, och kommunerna har alltför liten möjlighet att skapa möjlighet till utbyggnad där människor vill bo. Partistyrelsen föreslår därför att strandskyddet decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.

Även **motionerna F24 och F25 yrkande 1 samt H10 yrkande 6** uppmärksammar strandskyddet. Medan **motionerna F24 och H10 yrkande 6** vill att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att för att det ska vara lättare att bygga strandnära i lands- och glesbygd, vill **motion**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

F25 yrkande 1 tvärtom att partiet ska verka för ett stärkt skydd av stränder och stadsnära grönområden.

Partistyrelsen vill understryka att ett starkt strandskydd i områden med högt exploateringstryck är av största betydelse för att bevara den biologiska mångfalden och ge möjligheter för det rörliga friluftslivet. Samtidigt behöver inte strandskyddet upprätthållas lika drakoniskt i områden där trycket från nybebyggelse är litet. För landsbygdsutvecklingen är det viktigt att möjliggöra byggande i attraktiva lägen där detta är lämpligt ur natur- och friluftssynpunkt. Det är mot bakgrund av detta som partistyrelsen nu föreslår en uppmjukning av reglerna. Med detta föreslås att **partistyrelsens förslag punkt 9 bifalls, att motion F24 och H10 yrkande 6 anses besvarade och att motion F25 yrkande 1 avslås.**

Motion F25 yrkande 2 innebär att partiet ska förordna bibehållna bullerregler och **yrkande 3** att partiet ska verka för minskad stadsmotortrafik för att minska buller och avgaser. I det förstnämnda fallet går det mot det ställningstagande om bullerregler som återgetts tidigare i detta avsnitt. Vad gäller yrkande 3, så vill partistyrelsen mena att även om den delar ambitionen att begränsa avgaser och bullerstörningar, är åtgärden att minska trafikmängden inte nödvändigtvis vare sig det bästa eller en framkomlig väg att nå dit. Det finns andra åtgärder, så kallad tyst asfalt har provats på sina håll, liksom förbud mot dubbdäck som bidrar till både minskat slitage, minskat buller och bättre luftkvalitet. Olika former av eldrivna fordon eller hybridfordon kan också komma långt för att uppnå samma mål, utan att använda alltför ingripande begränsningar. Därför menar partistyrelsen att **motion F25 yrkande 2 bör avslås samt att yrkande 3 bör anses besvarat.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. **att** partistyrelsens förslag punkt 3 bifalls
2. **att** partistyrelsens förslag punkt 7 bifalls
3. **att** motionerna F1 och F2 yrkande 1 anses besvarade
4. **att** partistyrelsens förslag punkt 1 bifalls
5. **att** partistyrelsens förslag punkt 2 bifalls
6. **att** partiprogrammet avsnitt 4.6 stycke 7 ges lydelsen: "Hyressättningen behöver i större utsträckning avspegla konsumentens efterfrågan och individuella val, till exempel till- och frånval. Bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Förändringar av bruksvärdessystemet måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden. Fri hyressättning ska tillåtas i nyproduktion."
7. **att** motionerna F4, F5 yrkande 3 samt F11 anses besvarade
8. **att** motionerna F6–F9 samt F10 yrkande 1 anses besvarade
9. **att** motion F3 anses besvarad
10. **att** partistyrelsens förslag punkt 4 bifalls
11. **att** partistyrelsens förslag punkt 5 bifalls
12. **att** motion F10 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört
13. **att** partistyrelsens förslag punkt 6 bifalls
14. **att** partistyrelsens förslag punkt 12 bifalls
15. **att** motion F10 yrkande 3 avslås
16. **att** motion F2 yrkande 2 anses besvarat
17. **att** motion F12 bifalls
18. **att** motion F5 yrkande 1, 4 och 5 anses besvarade
19. **att** partistyrelsens förslag punkt 8 bifalls
20. **att** motion F13 avslås
21. **att** motion F14 avslås
22. **att** partistyrelsens förslag punkt 10 bifalls
23. **att** motionerna F15 och F16 anses besvarade

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

24. att motion F17 anses besvarad
25. att motion F18 anses besvarad
26. att motion F19 bifalls
27. att motionerna motion F10 yrkande 4 samt F20 och F21 anses besvarade
28. att motion F22 avslås
29. att motion F23 anses besvarad
30. att partistyrelsens förslag punkt 9 bifalls
31. att motionerna F24 och H10 yrkande 6 anses besvarade och motion F25 yrkande 1 avslås
32. att motion F25 yrkande 2 avslås och yrkande 3 anses besvarat

Reservation 8

Anna Ekström, Ulrika Landergren och Håkan Lindh reserverar sig till förmån för att punkt 9 ges lydelsen:

”Strandskyddet ska i hög grad decentraliseras och anpassas efter lokala fakta och förutsättningar. Kommuner ska som huvudregel kunna upphäva strandskyddet enbart med hänvisning till behovet av bostäder och bebyggelse i attraktiva lägen. Det kommunala beslutet att upphäva strandskyddet ska inte, som i dag, med automatik prövas av länsstyrelsen. I områden där exploateringstrycket och exploateringsgraden är exceptionellt hög eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Bostadspolitik

F1. Bygg fler bostäder

Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Cornelia Kramer, Lund, Christian Oskarsson, Umeå, Sabine Pettersson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att förenkla regelverket kring byggande av hyresrätter

159 av 290 svenska kommuner uppger i en rapport från Boverket att de har brist på bostäder. Framförallt saknas små, billiga lägenheter och studentlägenheter. En orsak till detta är att dagens byggnormer, i kombination med hyresregleringen, gör det olönsamt att bygga små lägenheter med låga hyror. För att skapa en välfungerande marknad där bostäder byggs i tillräcklig mängd måste dagens bostadsmarknad liberaliseras. Liberala studenter anser det vara ett onödigt slöseri med resurser och människors tid att studenter tvingas tacka nej till utbildningsplatser på grund att det inte går att få tag i bostäder.

F2. Förenkla byggandet

Folkpartiet Liberalerna Kronobergs län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för en enklare plan- och bygglagstiftning
2. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för byggandet av enklare modulhus i enlighet med vad som anförts i motionen

Sedan länge upplever Sverige på många håll en bostadsbrist. Det drabbar både infödda svenskar och människor som flyttat till vårt land, inte minst då flyktingar.

För att integration och etablering i Sverige ska fungera är det viktigt för den nyanlända att ha tillgång till en rimlig bostadsstandard.

Tyvärr byggs det alldeles för lite bostäder i Sverige i dag. Bristen är ofta störst i kommuner dit nyanlända önskar flytta. Orsakerna till bostadsbristen är många. Det rör sig bland annat om bristande konkurrens på den svenska byggmarknaden. Krångliga plan- och byggregler utgör också ett hinder. Höga krav på vad som är rimlig standard gör att det kan bli mycket dyrt att bygga.

I en akut situation krävs ovanliga lösningar. Det är dags för att ge möjlighet till att bygga enklare modulhus. Dagens Plan- och bygglag måste förenklas. För att ytterligare förenkla ett snabbt byggande ska det också vara möjligt med dispenser från gällande lagstiftning.

F3. En hyresmarknad med frihet och socialt ansvar

Nina Lundström, Sundbyberg, Anita Brodén, Alingsås, Johan Enfeldt, Uppsala, Inger Gran, Sundbyberg, Mathias Lindow, Österåker m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** fortsatta reformer på hyresmarknaden ska ske utifrån frihet och socialt ansvar i enlighet med motionen
2. **att** hyresgäster även fortsättningsvis får genomföra hyresförhandlingar gemensamt i enlighet med motionen
3. **att** hyresavtal ska vara möjliga mellan enskilda konsumenter på den privata konsumentmarknaden i enlighet med motionen
4. **att** hyresreglering med politiskt beslutade hyrestak, och inkomsttak inte ska införas i enlighet med motionen

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Den svenska hyresmodellen, med ramlagstiftning, infördes mer än 40 år sedan. Detta innebär att parterna på hyresmarknaden förhandlar om villkor och prisnivåer. Vid tvister om hyrans nivå eller andra villkor kan ärenden avgöras av parternas egna tvistlösningsorgan. Enskilda konsumenter kan i sin tur klaga till Hyresnämnd. Det finns inget fixt pristak på hyresnivåer. Vid tvist jämförs den hyra som överklagats med andra hyror i likvärdiga lägenheter det s.k. bruksvärdet. I nyproduktion kan man numera välja mellan tre olika modeller b.la. den nya presumtionshyran. Systemet har reformerats många gånger och nu senast år 2011.

Fortsatta reformer är nödvändiga. Nu står svensk hyresmarknad inför ett nytt vägval: ska den svenska modellen fortsätta att gälla och utvecklas eller ska en ny kontinental modell införas med en fri hyresmarknad i kombination med social housing?

I andra länder med en s.k. fri marknad (marknadshyressystem) finns även en politisk reglerad hyresmarknad för hushåll med lägre inkomster. I Holland är inkomstgränsen för hushåll 34 000 euro för att bo i social housing men politiker vill nu höja gränsen till 38 000 euro så att fler hushåll kan välja dessa. Den höga efterfrågan har resulterat i att många länder med social housing har en stor andel reglerad marknad. I Holland är 75 procent av hyresmarknaden social housing. Hyrestaket för dess bostäder ligger på 710 euro.

I Frankrike är 44 procent av hyresmarknaden social housing. I Finland 52 procent. Den ”fria” hyresmarknaden, där hyresvärdar styr villkoren och pris, har inte lyckats skapa en fungerande hyresmarknad. Marknadshyresmodeller har heller inte löst bristen på hyresrätter.

Social housing finansieras genom olika former av lokala, regionala och statliga subventioner. Inkomsttaket ökar segregationen. Den svenska hyresmarknaden har inga inkomsttak. Segregationen beror på andra faktorer.

Den svenska modellen på hyresmarknaden behöver fortsatta reformer inte minst på privatkonsumentmarknaden. Uthyrning av ägarlägenheter bör kunna ske utifrån individuella principer. Konsumenter, som sluter avtal med andra konsumenter, har mer likvärdig förhandlingsposition. Här skapas också frihet att i avtal väga in andra aspekter såsom kvalitetsnivå i boendet.

Frihet och socialt ansvar bör vara Folkpartiet Liberalernas målsättning för reformer på hyresmarknaden. Reformarbetet bör ta ställning för konsumenternas rättigheter. Om avtalsvillkor ändras ska detta inte ensidigt gynna hyresvärdar.

Samtidigt som friheten utvecklas till hur och vad man kan förhandla om, ska även konsumentperspektivet värnas. Social housing med inrättande av hyrestak, inkomsttak och nya subventionssystem leder in på en annan väg, men löser inte utmaningarna på bostadsmarknaden. System med marknadshyror är i första hand en systemfråga – inte en prisfråga i sig.

Dagens prisnivåer i nyproduktion i Sverige ligger i paritet med var hushållen kan, och vill, betala. Detta skulle vara tydligt om offentlig hyresstatistik fanns att tillgå. Kvalitet och prissättning bör utvecklas där konsumenten själv ska kunna välja nivå.

Det sociala ansvaret är viktigt i dagens system och kan förbättras betydligt. Ingångna avtal är grunden i ett konsumentperspektiv. Det kan inte vara ett politiskt mål att det ska vara dyrt och osäkert att bo i hyresrätt. Folkpartiet Liberalerna bör värna konsumentintresset.

Hyresmarknaden behöver både fler hyresrätter – och trygga hyresgäster. Det behövs en hyresmarknad med frihet – och ett socialt ansvar.

F4. För en friare hyressättning

Linda Nordlund, Stockholm, Anton Wemander Graham, Malmö, Robin Nilsson, Örebro, Erik Scheller, Stockholm, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en friare hyressättning. I ett första steg ska presumtionshyror för nybyggda hyresrätter inte tidsbegränsas. I ett andra steg ska även äldre lägenheter omfattas av en friare hyressättning

Bostadsbristen var länge ett problem endast i Sveriges storstäder, men i dag har den spridit sig till i princip alla större orter. Det finns flera faktorer till att det saknas bostäder i Sverige. Folkpartiet har stolt drivit frågor som ett enklare och mindre byråkratiskt system för detaljplaner och bygglov, minskad möjlighet till kommunala särkrav och mer flexibla bullerregler. De regelförenklningar som Alliansen redan genomfört kommer att ha stor betydelse för att fler bostäder ska kunna byggas i Sverige. Samtidigt är det märkligt att Sveriges liberala parti inte vågar tala om elefanten i rummet: bruksvärdessystemet för hyressättning av hyresrätter.

De centralt reglerade hyror infördes under andra världskriget som ett politiskt verktyg för omfördelning. Tanken var att motarbeta segregation och att öka jämlikhet. Den förda politiken har lett till varken eller.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Faktum är att hyresmarknaden är mer segregerad än den för bostadsrätter, där pris sätts efter marknadens efterfrågan. För att få hyra en bostad behövs ofta en god förståelse för det rådande systemet men också ett brett nätverk. Dagens system med reglerade hyror drabbar i huvudsak ungdomar och personer som nyligen flyttat till Sverige.

Bruksvärdessystemet har, utöver att de gjort det svårare för ungdomar och personer med utrikes bakgrund att få sitt första egna boende, lett till stora välfärdsluster. Boverket räknar med att den förda politiken innebär effektivitetsförluster på 10 miljarder kronor per år för hela Sverige.

Bostadspolitiken som förts har inte bara varit olycklig utfallsmässigt. Den går dessutom på tvärs mot grundläggande liberala principer om en fri ekonomi. Jämförelsevis kan vi tänka oss ett system med centralt reglerade priser på hyring av bilar i Sverige. Det finns inget rättvist i att det skulle kosta lika mycket att hyra en lyxig sportbil som en enkel familjebil. Detsamma gäller för bostäder.

Däremot vore det oansvarigt att över en natt avreglera det rådande systemet. Då bostadsbristen är akut skulle detta leda till att många inte skulle ha råd att bo i flertalet svenska städer. I stället bör hyresregleringen luckras upp successivt, parallellt med flexibla regelverk, enklare byråkrati och press på kommunerna att frigöra mer mark.

Sverige bör följa den finska modellen för friare hyressättning. Finland avskaffade de centralt reglerade hyror under 1990-talet i två steg. Först infördes friare hyressättning för nybyggnation och några år efter följde även äldre hyresrätter. Den friare hyressättningen innebar inte avsevärt mycket högre hyror och ledde inte till någon ökad segregation. Tvärtom ledde den till att fler hyresrätter byggdes och till ett mer varierat utbud av lägenheter.

Det kan finnas liberala argument för ingrepp i ekonomin. Men bruksvärdessystemet gynnar endast dem som lyckats förstå sig på systemet och fått en bostad. Folkpartiet bör stå upp för de svagaste – och inte för ett system som stänger dem ute. Därför bör Folkpartiet Liberalerna verka för en friare hyressättning.

F5. Fungerande marknad ger volym, kundvärde och minskad segregation

Ulf Johannisson, Stockholm, Bonnie Bernström, Stockholm, Ola J. Hedin, Stockholm, Yasmine Hepaksoy, Stockholm, Hanna Wistrand, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** Folkpartiet verkar för väl fungerande stadsbyggande genom att staten utreder och lagstiftar om åtgärder för att öka konkurrensen inom byggsektorns alla branscher: byggarbetslag, fastighetsbolag, arkitektkontor, tekniska konsulter
- att** Folkpartiet verkar för väl fungerande stadsbyggande genom att staten skyndsamt ska komma till beslut om beskattning som ökar rörligheten och dämpar priserna på bostadsmarknaden. Dessa frågor är redan väl utredda och debatterade. Se <http://www.dn.se/ekonomi/sbab-gar-emot-regeringens-krav-pa-tvangsamortering/>¹
- att** Folkpartiet verkar för väl fungerande stadsbyggande genom att staten och kommunerna lägger en plan för nedtrappning av hyresregleringen, att ske när konkurrens och rörlighet på bostadsmarknaden har blivit väsentligt bättre, dvs. när kundmakten har ökat
- att** Folkpartiet verkar för väl fungerande stadsbyggande genom att ge kommunerna rekommendationer öka konkurrensen i byggandet genom fler mindre respektive tidsbegränsade markanvisningar, tävlingar med kvalitetskrav, inbjudningar till kvalitetsaktörer m.m.
- att** Folkpartiet verkar för väl fungerande stadsbyggande genom att ge kommunerna rekommendationer att, i områdesplaner som ökar/bevarar befintliga områdets attraktivitet, locka byggherrar att bygga mer och samtidigt bidra till attraktiviteten. Planerna ska sammanväga budgetkonsekvenser för kommunen med samhällsekonomiska värden. I tillämpliga delar är detta samma rekommendationer som ges i "Bygg ytterstadsdelar attraktiva, för volym, mot segregation" under rubriken Riktlinjer för kommunernas områdeplanering i lokal dialog

Sverige har stor bostadsbrist, prisbubbla och segregation: I många år behöver vi bygga tiotusentals lägenheter per år i växande större städer, plus lokaler för service m.m. – en historisk utmaning.

Dagens stadsbyggnadssystem klarar inte detta. Växande städernas glesta ytterstadsdelar har utrymmet. Kompletteringsbyggande kan ske till kundanpassade kostnader och göra dem till levande blandad stad. Det skulle minska segregationen.

1. Yrkandet hänskjutet till område G, Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Nycklar är konkurrens och områdesplanering i lokal dialog av hög kvalitet. Men byggherrar är tveksamma till att bygga i de oattraktiva områdena. Det som ändå byggs följer som regel det funktionsuppdelade ABC-mönstret. De bygger i stället i redan täta inre stadsdelar.

I brist på hävdande av riktlinjer medför det ofta förlust av vacker och trivsamt historiskt värdefull stadsmiljö. Men på grund av att det byggs för litet tenderar kommunerna att godkänna dem. Privata och offentliga aktörstyperna är sammanlänkade i ett olyckligt mönster som privata aktörer inte kan ta sig ur utan att förlora.

Väl fungerande marknader i kombination med riktlinjer för attraktivt byggande i områdena är det som krävs för volym, ökad kundmakt och kvalitet för pengarna. Vi föreslår därför åtgärder för bättre marknadsfungerande genom

- statliga åtgärder för ökad konkurrens inom bygg- och fastighetssektorns olika branscher som har olika grader av fätalsdominans, oligopol och dels stimulering av rörlighet i bostadsmarknaden genom socialt avvägd förändring av beskattning och hyresreglering
- rekommendation till kommunerna att vidta direkta åtgärder för skärpt konkurrens och genom att satsa på områdesplaner i lokal dialog, med planer som ger riktlinjer som skapar eller bevarar attraktiv stad

Det ger byggherrar en säkrare och snabbare detaljplaneprocess samt minskar stadens arbete med detaljplaner och bygglov. Man slipper dagens s.k. frimärksplaner som tenderar att permanenta ytterstadsdelars nackdelar och försämra inre stadsdelars värden.

Strategi: Enskilda åtgärder har liten effekt, eftersom hela systemet är ur lag. Det krävs ett samlat grepp på så gott som alla de faktorer som berörs i denna motion och motionen ”Bygg ytterstadsdelar attraktiva, för volym, mot segregation”. Staten och kommunerna måste ta initiativet, på sätt som får marknaden att vilja göra sitt. Resultat:

- Attraktiv miljö med prisvärt boende åt hundrausentals personer och minskad segregation
- Utrymme för städernas tillväxt i decennier – mindre tryck på innerstadsdelar.
- Ökad rörlighet ger bättre utnyttjande av beståndet, mindre restid och kostnader
Ekonomiskt också för
- fastighetsägare och byggare, genom attraktiva byggrätter
- städerna, genom att gjorda investeringar i infrastruktur kan utnyttjas
- staten och staden genom attraktivitet och trivsel som ger ökade skatteintäkter och minskade kostnader för välfärden på sikt

Källor: Utvecklingsarbete för Delegationen för hållbara städer samt undertecknades sektoranalys av stadsbyggnadssystemet.

F6. En hyresmarknad fri från regleringar

Folkpartiet Liberalerna Skåne, Sonny Modig, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkten 7 under avsnitt 4.6 Bostäder i partiprogrammet ändras till följande lydelse:

”För att tillgången och efterfrågan på hyresbostäder i samhället ska vara i nivå med varandra krävs det att hyressättningen på hyresbostadsmarknaden är fri från regleringar. En modell med fria förhandlingar mellan hyresbostadsmarknadens parter ska utvecklas.”

Bostadsbristen är akut för många ungdomar och skapar ett stort hinder för ungas frihetssträvanden. Bostadsbristen beror till stor del på den felaktiga prissättningen av hyresrätter.

Allmännyttiga bostadsbolag har funnits i Sverige sedan andra halvan av 1800-talet. Under efterkrigstiden fram till och med 1960-talet var det stor brist på bostäder i Sverige och många äldre bostäder höll låg standard. Sveriges ekonomi växte kraftigt och bland annat arbetsimmigration gjorde att det inte var några problem för staten att ekonomiskt, via statliga lån, stödja en kraftig framväxt av nya bostäder i Sveriges kommuner.

Därefter har olika former av ekonomiskt stöd från det offentliga under många decennier tilldelats aktörer som valt att producera hyresbostäder. Detta har gjorts i hopp om att man stimulerat byggandet av hyresbostäder och som en finansiering av det underskott av hyresintäkter som funnits på grund av hårt reglerade hyresnivåer.

Det finns således ingen fri marknad för hyresbostäder att tala om eftersom många naturliga marknadsprinciper har satts ur spel. Om tillgången på hyresbostäder ska kunna möta den efterfrågan som lyfts fram av bl.a. Hyresgästföreningen så måste bostädernas rätta värde kunna värderas av hyresgästerna utan att regleringar och subventioner spelar in.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

F7. Inför marknadshyror*Dietmar Gleich, Falun***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för marknadsekonomi inom hyresmarknaden

Det finns två möjligheter att få fram hyresrätter i den omfattning som de efterfrågas: Antigen subventionera nybyggnation eller tillåta att hyror höjs till marginalkostnadsbeloppet.

Som liberalt parti bör vi vara öppna till marknadsekonomi, även på bostadsmarknaden. Men avregleringen av hyresmarknaden måste givetvis ackompanjeras av andra marknadsreformer som neutral beskattning mellan hyresbostäder och ägda bostäder (ränteavdrag, rotavdrag, fastighetsavgift osv.) och fri konkurrens inom hela EU inom byggsektorn. Byggbolag från andra europeiska länder måste kunna producera med egen personal på arbetsvillkor som gäller i byggbolagets hemland, på samma sätt som tillverkningsindustrin som konkurrerar globalt.

F8. Inför marknadshyror*Tommy Lundkvist, Halmstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** marknadshyror ska införas
2. **att** frågan måste utredas hur det ska genomföras

Utredningar från bl.a. Boverket visar att marknadshyror leder till en bättre fungerande bostadsmarknad. Samtidigt behöver frågan utredas för att bl.a. se över övergångsregler, bostadstillägg för pensionärer och skatt på ökade företagsvinster för bostadsbolagen.

F9. Marknadshyror*Gustav Lönn, Linköping, Tobias Davidsson, Stockholm, Andreas Froby, Botkyrka, Amira Roula, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** i Folkpartiet Liberalernas partiprogram, avsnitt 4.6 Bostäder, ersätta meningen som lyder: "Förändringar av bruksvärdessystemet måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden." med följande mening: "Detta uppnås genom en kontrollerad övergång till ett system med fri prissättning på hyresbostadsmarknaden."

Dagens marknad för hyresrätter präglas av stora och strukturella problem. Bruksvärdessystemet har medfört effekter som är klassiska för planekonomiska system. Kötider som räknas i tiotals år är standard i våra storstäder och korruption, som innebär att hundratusentals kronor passerar under bordet för att få ett hyreskontrakt, förekommer.

Följderna av detta system är allvarliga för samhället. Inlåsnings effekter skapas samtidigt som trösklarna till bostadsmarknaden blir orimligt höga. Såväl integrationen som funktionen hos arbetsmarknaden och den svenska ekonomin påverkas när det inte går att få tag i en bostad på den ort man har fått ett jobb eller ska studera.

En kontrollerad övergång till ett system med marknadshyror skulle på sikt öka utbudet, tillgängligheten och transparensen hos hyresbostadsmarknaden. Ett ökat utbud bidrar till flyttkedjor när fler vågar byta boende, vilket i sin tur ökar möjligheterna för dem som står utanför bostadsmarknaden att komma in. Dessutom minskar hindren för att söka arbete i en annan stad vilket skulle bidra till en ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Marknadshyror är ett system som med framgång tillämpas i stora delar av världen. Det är hög tid att Folkpartiet börjar verka för att även Sverige ska göra det!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

F10. Skapa balans på bostadsmarknaden*Eva Svendén, Malmö***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** Folkpartiet tar ställning för att en attraktiv innerstad förutsätter en mix av upplåtelseformer. För att uppnå det krävs minskade incitament att omvandla hyresrätter till bostadsrätter. Medlet för det är i första hand att marknadsprissätta hyresrätterna. Det skapar också en större rörlighet på bostadsmarknaden och minskad svarthandel med hyreskontrakt
- att** Folkpartiet tar ställning för att fri hyressättning vid uthyrning av bostadsrätter, ägarlägenheter och villafastigheter tillsammans med skattefrihet för uthyrningsinkomsterna skulle öka incitamenten att hyra ut
- att** Folkpartiet tar ställning för att rörligheten på bostadsmarknaden är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. En höjd fastighetsskatt för både villor och bostadsrätter kombinerat med en slopad skatt på realisationsvinst minskar inlåsnings effekterna och ökar rörligheten på bostadsmarknaden
- att** Folkpartiet tar ställning för att bostadsbyggandet är en regional angelägenhet som kräver övergripande beslut om infrastruktur och byggvolym. De enskilda kommunernas planmonopol får inte stå i vägen för regionens utveckling

Svensk bostadsmarknad – inte minst i storstäderna – är både riskfylld och komplicerad och kan liknas vid en tryckkokare. För att lösa denna situation och dess problem är det ett måste att bostadsbeståndet utnyttjas bättre – vilket endast kan möjliggöras genom att tuffa politiska beslut fattas. Ovanstående fyra förslag utgör vad som kallas för det institutionella regelverket, något som politiker rör över. Nuvarande regelsystem gör att det inte går att skapa balans på bostadsmarknaden enbart genom att bygga nya bostäder.

F11. Avskaffa tvingande kollektiva hyresförhandlingar*Sonny Modig, Kristianstad, Ellena Dellios Vukic, Kristianstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** hyresförhandlingslagen (1978:304) ändras, så att ingen part ska kunna tvingas till att teckna avtal om kollektiv förhandlingsordning eller bli skyldig att för motpartens räkning uppbära förhandlingsersättning

Det byggs i dag mycket färre bostäder än som behövs för att det ska vara balans mellan utbud och efterfrågan på bostadsmarknaden. Vi är övertygade om att problemen på bostadsmarknaden till stor del beror på ett föråldrat och ineffektivt hyressättningssystem.

Det är inte i första hand prissättningen av nyproduktionen som är problemet, utan den svaga prisutvecklingen i stora delar av hyreshusbeståndet. När prisskillnaden mellan erforderliga hyror i nyproduktion och hyrorna för likvärdiga bostäder i beståndet blir allt för stora, skapas inlåsnings effekter. Det leder till stillastående marknader och allt större svårigheter att bygga nytt, trots en i grunden stark efterfrågan.

I juni 2014 antog EU:s ministerråd kommissionens landspecifika råd till Sverige och övriga medlemsstater. Två av de fyra rekommendationer som Sverige får rör bostadsmarknaden, nämligen att dels dämpa hushållens låneökning och den privata skuldsättningen, dels att ytterligare effektivisera bostadsmarknaden genom fortsatta reformer av hyressättningssystemet, bl.a. genom att ge större avtalsfrihet åt enskilda hyresgäster och hyresvärdar.

Ett första steg är att ändra hyresförhandlingslagen (1978:304) så att ingen part ska kunna tvingas till att teckna avtal om kollektiv förhandlingsordning. Ingen part ska heller ha skyldighet att ta ut förhandlingsersättning för motparten.

Hyresförhandlingslagen ger hyresmarknadens parter möjlighet att teckna avtal om förhandlingsordning gällande ett eller flera planerade, påbörjade eller befintliga hus, samt att träffa överenskommelser om att hyran ska innehålla en skälig ersättning för hyresgästföreningens arbete. Om hyresvärd efter skriftlig begäran från organisation av hyresgäster vägrar sluta avtal om förhandlingsordning, har organisationen rätt att få frågan om förhandlingsordning prövad av hyresnämnden.

Vid hyresnämndens prövning av tvist som avser begäran om förhandlingsordning ska den klagande parten ha rätt till förhandlingsordning, om det med hänsyn till organisationens kvalifikationer m.m., kan anses skäligt mot hyresvärden respektive hyresgästorganisationen att den begärda förhandlingsordningen ska gälla. I praktiken innebär detta att förhandlingsordning alltid skrivs om Hyresgästföreningen begär det.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Vi föreslår att hyresförhandlingslagen ändras, så att ingen part ska kunna tvingas att teckna avtal om kollektiv förhandlingsordning, eller bli skyldig att för motpartens räkning uppbära förhandlingsersättning. Fastighetsägarna kan då välja att direktavisera ny hyra utan föregående förhandling, men kan även välja kollektiva förhandlingar om parterna är överens om detta. Det ger parterna helt andra möjligheter att förhandla på jämlika villkor, än i dagens tvingande system.

Hyreslagens möjlighet att få hyrans skälighet prövad i hyresnämnden bör finnas kvar, för att motverka oskäliga hyreshöjningar.

F12. Onödiga begränsningar i Attefallslagstiftningen

Folkpartiet Liberalerna Nacka, Birgitta Berggren Hedin, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att plan- och bygglagen ändras så att det även på kulturskyddade fastigheter och i kulturvärdefulla områden ges möjlighet att bygga komplementhus, tillbyggnader m.fl. mindre åtgärder i strid med detaljplanen. Kulturvärdet skyddas i stället genom att man i dessa områden först måste söka och beviljas bygglov. Kommunen beviljar bygglov för sådana åtgärder, som inte påverkar kulturmiljön negativt

De nya möjligheterna i plan- och bygglagen att få bygga mindre komplementhus, tillbyggnader m.fl. mindre byggnationer i strid med detaljplanen är den stora vinsten med de nya bygglovsfria åtgärder. Den något förenklade byråkratin i relation till kommunen är den mer försumbara vinsten.

Enligt lagens undantagsregler krävs dock sedvanligt bygglov, när det gäller kulturhistoriskt värdefulla fastigheter eller områden. Detta innebär att ett stort antal fastighetsägare i en kommun som Nacka inte kan använda den nya friheten, då deras fastigheter antingen omfattas av riksintresse eller är utpekade i Nacka kommuns kulturmiljöprogram som särskilt värdefulla. Att äga en sådan fastighet medför generellt en avsevärd inskränkning i rådigheten över fastigheten och krav på bygglov för olika åtgärder är i och för sig befogat. Men med kravet på bygglov bortfaller enligt lagen i sin nuvarande utformning också möjligheten till alla byggåtgärder, som inte följer detaljplanen, vilket drabbar dessa fastighetsägare mycket negativt i jämförelse med övriga.

Vårt förslag är att även dessa fastigheter ska få möjlighet att utnyttja den del av de nya reglerna som innebär att komplementhus, tillbyggnader m.m. får göras i strid med detaljplanen, men att det då krävs att kommunen först prövar frågan i ett bygglovsförfarande och kan ge ett positivt besked om krav på god anpassning till miljön tillgodoses. Detaljplanerna i dessa områden är ofta gamla, all byggrätt är ofta utnyttjad och punktprickad mark skulle ofta med dagens synsätt även på dessa fastigheter kunna bebyggas med ytterligare mindre byggnad. Det skulle därför kunna ligga både i fastighetsägarnas och kommunens intresse att kunna bejaka önskemål på väl anpassade åtgärder även på dessa fastigheter.

F13. Inför protestavgift i plan- och bygglagen (PBL)

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att en protestavgift på 5 procent av prisbasbeloppet införs vid överklagande enligt PBL, som återbetalas vid bifallen protest

Alldeles för många privatpersoner överklagar detaljplaner på alldeles för svaga grunder vilket leder till avsevärt förlängda byggtider och oerhörda tillkommande onödiga samhällskostnader. 5 procent av prisbasbeloppet för 2015 motsvarar 2 225 kronor.

F14. Momsbeläggning av hyra

Ola Bäckman, Bromölla, Susanne Bäckman, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för införandet av 6 procent moms på hyresrätter

I dag betalar fastighetsägare moms på i princip alla varor och tjänster. Momssatsen, som är 25 procent, driver upp både hyresnivåerna och kostnaderna för nyproduktion. Vi föreslår att hyrorna i stället beläggs med moms. Det stämmer väl överens med grundtanken att momsen ska betalas av slutanvändaren.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Hyresmomsen bör motsvara den lägsta momsatsen, som är sex procent. Skillnaden mellan den moms som fastighetsägaren betalar och hyresmomsen gör att fastighetsägarens kostnader för verksamheten blir betydligt lägre. På så sätt ökar möjligheterna både att få ekonomi i nyproduktionen och få rimliga hyror i nybyggda hyresfastigheter, samt eliminerar på ett enkelt sätt momsbedrägerier.

F15. Studentbostad = student?

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att studentbostäder är lika med bostäder för studenter
2. **att** Folkpartiet ska verka för att det framgår av hyresavtalet att studenten flyttar ut när studietiden är över
3. **att** Folkpartiet verkar för att det finns lägenheter för studenter

Är det inte meningen att det är studenter som ska bo i studentbostäder? Det är viktigt att det finns lägenheter när man är färdig med utbildningen. Lägenheter tillgängliga till överkomligt pris. Det vore önskvärt om lärosätena och kommunerna har ett samarbete om vart de färdiga studenterna ska ta vägen. Det blir då en naturlig rotation på bostadsmarknaden.

F16. Även studenter behöver tillgängliga bostäder

Linnéa Darell, Linköping, Maria Mattsson, Järfälla, Anne Stenlund, Piteå, Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att även studentbostäder vid nybyggnation ska uppfylla grundläggande krav på tillgänglighet och användbarhet

Att bristen på studentbostäder är ett stort samhällsproblem som måste åtgärdas är vi alla ense om. Vägen dit är dock inte att bygga otillgängliga bostäder.

I Boverkets rapport ”Tekniska egenskapskrav på tillgänglighet för studentbostäder med tidsbegränsat bygglov” (rapport 2014:30) framhålls att påverkan på byggkostnaden av att ta bort de tekniska egenskapskraven är relativt liten i förhållande till byggkostnaden som helhet. Dessutom är det, enligt rapporten, osäkert om borttagandet av kraven skulle leda till ökat utbud av studentbostäder.

Vissa förändringar i plan- och bygglagstiftningen i syfte att förenkla och förbilliga byggandet av bostäder för bland annat studerande har redan skett. Avsteg från tillgänglighetskrav har t.ex. gjorts vad gäller inredning av bostäder på vindar.

När lagstiftningen om bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund infördes 1 januari 2015 undantogs bostäder med skälet att tillräckligt skydd redan finns i PBL (plan- och bygglagen). Att en riksdagsmajoritet, där Folkpartiet ingår, nu begärt att möjligheter att bygga mindre tillgänglig på nytt ska utredas för vissa typer av bostäder är att vrida klockan tillbaka.

Argumentet att var och en av de boende i en studentbostad endast använder bostaden under en begränsad tid är inget skäl att begränsa tillgängligheten. Högstudier pågår minst 3–4 år och att under de åren inte kunna ta emot vänner eller en partner med funktionsnedsättning eller att själv inte kunna nyttja sin bostad om man blir beroende av tillgänglighet visar på ett omodernt och kortsiktigt tänkande.

I ett samhälle för alla ska studentbostäder precis som andra bostäder vid nybyggnation uppfylla grundläggande krav på tillgänglighet och användbarhet. Allt annat är att öka diskrimineringsgraden i stället för att minska den. Detta kan aldrig vara socialliberal politik år 2015.

F17. Tillgång på lämpliga bostäder för årsrika människor

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att undanröja de hinder som ligger i vägen för flyttmöjligheterna för årsrika människor

Intresset för att flytta till bostäder där man kan bo även vid mycket hög ålder har ökat bland årsrika människor även om fortfarande de flesta vill bo kvar i sin gamla bostad. De som vill flytta har emellertid svårt att hitta en bostad som tillgodoser behoven. Den förra regeringen

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

vidtog en del åtgärder för att öka tillgången på bostäder för årsrika personer. Så infördes t.ex. investeringsstöd för trygghetsboenden och vård- och omsorgsboenden.

Men det finns hinder som måste undanröjas för att öka tillgången på bostäder för äldre. Alltför många kommuner prioriterar inte årsrika personers bostadsbehov. För få kommuner tar fram bostadsförsörjningsplaner. I många kommuner finns ingen eller dålig samverkan mellan de förvaltningar som ansvarar för planfrågor respektive frågor som rör årsrika människor. Samverkan mellan kommunen och de lokala fastighetsägarna brister när det t.ex. gäller att ordna bostäder för årsrika människor i befintliga bostadsområden. Handläggningen av bygg- och planärenden tar lång tid, dels genom att de inte prioriteras, dels genom långsam handläggning på grund av överklaganden från kringboende.

Höga byggkostnader leder till höga hyror i nyproduktionen och försvårar därmed för årsrika människor att flytta. Det behövs ett nytänkande inom byggbranschen för att det ska gå att bygga nytt och tillgängligt till rimligt pris.

Garantipensionärerna blir låsta i sin gamla bostad eftersom de inte kan byta sin hyresrätt mot en dyrare på grund av att de inte har tre gånger hyran i årsinkomst. För seniorboende kan kravet vara lägre, enbart två gånger årshyran, men även det kan vara ett oöverstigligt hinder. Reavinstbeskattningen upplevs också som ett hinder för dem som inte har några lån på bostaden och har låga månadskostnader. De stänger hellre av några rum än att flytta. Det handlar om bostäder som barnfamiljer skulle ha stor glädje av att flytta till.

Mot bakgrund av ovanstående måste åtgärder vidtas för att undanröja de hinder som ligger i vägen för de årsrika människor som vill flytta till en bostad som bättre motsvarar deras behov. Därmed frigörs bostäder som barnfamiljer skulle ha glädje av.

F18. Bindande bud vid köp av bostadsrätt

Robert Hannah, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att bud vid bostadsrätts- och fastighetsköp görs bindande

I många svenska städer är efterfrågan på bostäder högre än någonsin. Samtidigt har inte utbudet ökat i samma takt.

Det faktum att en övergripande bostadsbrist i dag finns i så gott som alla storstäder bidrar till en rad konsekvenser. En av dessa är skenande priser på framför allt små bostadsrätter. Priserna sätts i dag av marknaden, där utbud och efterfrågan möts. Det är i grund och botten inget problem i det. Dock förekommer problem när oseriösa aktörer ger sig in på marknaden och, med eller utan avsikt, trissar upp priserna. Det rör sig om personer som egentligen inte är intresserade av att köpa bostaden utan lägger ett bud antingen för att medvetet trissa upp priset, eller bara för spontant lägga ett mindre genomtänkt bud. Som det ser ut i dag är varken bud för fastighets- eller bostadsrättsköp bindande. Detta medför att budgivningens vinnare kan avböja köpet utan någon sorts påföljd.

På grund av detta kan man riskfritt och obegränsat lägga bud. En naturlig följd blir att fler deltar i varje enskild budgivning. Ny forskning på området från KTH visar på en positiv kausal korrelation mellan antalet budgivare och slutpriset. Ju fler som budar, dessutom högre blir priset. Att göra budgivningen bindande skulle hindra oseriösa och osäkra aktörer från att ge sig in i budgivningar och därav hålla tillbaka ett onödigt skenande av priset. Skulle en budgivare vinna men sedan inte vara villig att köpa bostaden bör någon typ av påföljd utgå.

Samhällsbyggnad och stadsplanering

F19. Samplanering infrastruktur och bostäder

Nina Lundström, Sundbyberg, Daniel Adborn, Nynäshamn, Malin Danielsson, Huddinge, Rose-Marie Fihn, Ale, Mathias Lindow, Österåker m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att vid samplanering av infrastruktur och bostadsbyggande ska ingångna statliga åtaganden och avtal hållas vad gäller utlovad infrastruktur
2. att landsmötet beslutar att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att ingångna statliga, och regionala, åtaganden och avtal gällande infrastruktur ska fullföljas

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Tillgången på bostäder är en tillväxtfråga. I dag råder obalans på bostadsmarknader i 156 kommuner i Sverige. Möjligheten för näringslivets expansion, liksom möjlighet till högre utbildning och forskning, är beroende av hur bostadsmarknaden fungerar.

Det behövs en tillgänglighet till bostäder för att kunna attrahera arbetskraft och studerande. För att bygga bostäder behövs infrastruktur. Människor måste kunna förflytta sig mellan bostad, arbete och fritid. Inom kommuner och mellan kommuner och regioner.

Samplanering är även förutsättning för etablering av arbetsplatser vilket bidrar till levande stadsdelar. Mixen av transportslag handlar om både vägar, kollektivtrafik och cykel- och gångstråk. I vissa fall är ny infrastruktur helt avgörande för att nya bostadsområden ska kunna byggas. Nya stadsdelar som planeras ges planeringsförutsättningar utifrån de avtal och löften som statliga och regionala aktörer medverkar till.

Ibland villkoras infrastruktur även med exploateringsgrad dvs. hur många bostäder som ska byggas. Det finns en rad exempel på sådana "avtal" där statliga förhandlingsmän bidragit till dessa processer.

Frågan som nu bör ställas är hur dessa löften realiserar. Bostäder byggs utan att infrastruktur fullföljs. Kommuner som påbörjat bostadsbyggande upplever att infrastrukturinvesteringar som utlovats förskjuts framåt i tiden. Andra påpekar att tillgänglig kollektivtrafik är avgörande för fortsatt bostadsbyggande och tillväxt. Besparingar genom indragen trafik försvårar det långsiktigt hållbara samhällsbyggandet. Driftsstörningar påverkar tilltron till kollektivtrafik och därmed måste driftssäkerhet vara högprioriterat.

Om kommuner ska kunna bidra till att lösa bostadsbristen och utveckla förutsättningar för tillväxt måste staten, och regioner, bära sin del av planeringsförutsättningarna samt även leverera dessa. Om förutsättningar inte hamnar på plats vad gäller infrastruktur blir arbetet kontra produktivt. Detta i sig leder till att stora bostadsprojekt inte påbörjas när villkoren är oklara.

Ökad försiktighet och osäkerhet hämmar bostadsbyggandet. Syftet med förhandlingsmän och "paket" blir omöjliga att realisera. Planeringen av transportinfrastrukturen respektive bostadsbyggandet sker i separata processer och av olika huvudmän med olika tidshorisonter, vilket försvårar samplaneringen. Det är viktigt att kopplingen mellan infrastruktur och bostäder blir tydlig.

Det är också viktigt att genomförandet samordnas. Detta gäller alla transportslag där självfallet cykelstråk ska ingå. När väl infrastruktur finns på plats behöver det även vara tydligt att kollektivtrafik – transporter – också sedan finns tillgängliga. Investeringar i infrastruktur kontra drift hanteras av olika budgetar och en viktig infrastruktur behöver åtföljas av transporter. Spår utan tågtrafik ger inte de transport- och tillväxteffekter som i grunden var syftet med investeringen.

Förhandlingsöverenskommelser har gett förutsättningar för målsättningar om ny infrastruktur, och därigenom ökat bostadsbyggande. Folkpartiet Liberalernas målsättning bör vara att samplaneringen infrastruktur och bostäder måste vara långsiktig, uthållig och förutsägbar. Statliga och regionala löften om infrastruktur måste hållas. Detta är en grundförutsättning för att bostadskrisen ska kunna lösas och tillväxten ges bättre förutsättningar.

F20. Regional planering, tillväxt och bostadsbyggande

Folkpartiet Liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet tar ställning för att det behövs ett nytt regionalt planeringsinstrument

Vi saknar i dag en regional planering som underlättar bostadsförsörjning och en långsiktig hållbar utveckling där staten tar ansvar för helheten med nationella beslut. Det behövs ett regionalt instrument för att underlätta bostadsförsörjning och regional tillväxt där staten tagit ställning till statliga intressen.

I vissa regioner och kommuner kan riksintressen vara problemet, i andra kommuner strandskydd och i en tredje bullernormer. Nationella regelverk hämmar bygdens utveckling trots att staten påtalar bostadsmarknad i obalans. Staten behöver därmed ta sitt ansvar för nationella beslut som hämmar bostadsmarknaden och den regionala tillväxten.

Bostadsförsörjningen är ett delat ansvar mellan staten och kommunerna. Staten svarar för lagstiftning medan kommunerna ansvarar för att planera för bostadsförsörjningen och planlägga mark- och vattenanvändning.

Staten och statliga myndigheter samordnar sig inte i tillräcklig omfattning i sina kontakter med kommunerna. Kommunerna får för många intressen att avväga mot varandra i olika delar av planeringsprocessen. Länsstyrelserna har flera uppgifter till exempel att lämna stöd och råd. Det behövs en stat som inte bara ger restriktioner utan som också beskriver en vilja till

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

utveckling. Staten bör beskriva sina intressen, samordna statliga myndigheter och inte minst göra avvägningar mellan mångfalden av nationella mål.

Enligt Boverkets senaste bostadsmarknadsenkät anser 156 av landets kommuner att det råder obalans på bostadsmarknaden på grund av underskott på bostäder. År 2000 var det 44 kommuner som rapporterade en generell bostadsbrist. Det gäller bostadsmarknader i Storstockholm, Storgöteborg, Stormalmö och de större och mindre högskoleorterna. Men det finns skillnader mellan omgivande kommuner, landsbygden och centralorten. Arbetsmarknaden är liksom bostadsmarknaden i allt större omfattning inte längre begränsad till den egna kommunen. Den sträcker sig ofta över ett större geografiskt område, en så kallad arbetsmarknadsregion.

Människor lever, studerar och arbetar i allt större regionala områden. Fritiden kan spenderas i ytterligare en annan kommun. Nationsgränser utgör inget hinder i de fall det råder samförstånd mellan länder om att underlätta arbetspendling, t.ex. i Skåne-regionen gentemot Danmark och utbytet av kompetens med Norge samt konkret i Tornedalen. Tillgängligheten till transportinfrastruktur och väl utvecklade kommunikationer utgör även grunden för regional utveckling.

Genom förbättrade förutsättningar för pendling kan skalfördelar utnyttjas i ett allt större geografisk område. Regionförstoring bidrar till grunden för en ekonomisk tillväxt.

Det behövs ett planeringsinstrument på regional nivå som inte fråntar kommuner det kommunala självstyret och planmonopolet. En ny lag kan lösa detta dilemma där även staten ges en roll att förtydliga sina ambitioner. Samplanering av bostadsförsörjning och transporter kan bli möjligt. Skyddsvärda intressen kan ges en sammanhållen behandling. Landsbygds- och glesbygdsutveckling kan prioriteras även om strandskydd skyddar vissa delar i regioner. Riksintressen kan ges en sammanvägd tydlighet.

Om kommuner, regioner och staten tar sitt ansvar kan en rad hinder minskas som i dag stoppar bostadsförsörjning och regional tillväxt. I detta sammanhang bör också strandskyddets absoluta förbud behandlas regionalt, där vissa generella undantag bör kunna beslutas.

F21. Bygg ytterstadsdelar attraktiva för volym, mot segregation

Ulf Johannisson, Stockholm, Bonnie Bernström, Stockholm, Yasemin Hepaksoy, Stockholm, Margaretha Herthelius, Stockholm, Hanna Wistrand, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** Folkpartiet verkar för en nationell stadsbyggnadspolicy för kompletteringsbyggande i glesa ytterstadsdelar i medskapande dialog lokalt och med marknadsaktörer med syfte att göra stadsdelarna attraktivare, minska segregationen och möta volymbehoven med minimalt ianspråktagande av natur
- att** denna nationella stadsbyggnadspolicy ska innehålla krav på att kommunerna anger riktlinjer för befintliga stadsdelars utveckling så att enskilda projekt kan bidra till denna. Den lagliga möjligheten att ta fram områdesplaner bör därför utnyttjas i stor omfattning även för befintliga områden. Områdesplanerna ska bl. a. ange riktlinjer för a) byggrätter inom befintlig bebyggelse för kompletteringsbyggande som ger blandad levande stad, mötesplatser och varierad tilltalande arkitektur b) bebyggelse och service (t.ex. fritidsanläggningar, näringsställen, gång- och cykelvägar) som gör mötet med naturen attraktivt och inbjudande c) natur/grönstråk samt utveckling av gatunät och vid behov minskning av motorleders avskärmning mot omgivningen
- att** nationellt stödja utveckling och utbildning avseende samhällsekonomisk kalkyl i denna stadsplanering. Jämfört med dagens detaljplanering (i ett sammanhang med svag konkurrens och svaga riktlinjer) ger det på sikt bättre kommunal ekonomi och mervärde för folk och företag. Områdesplaners långa perspektiv och stora yta lämpar sig för detta

Vi har stor bostadsbrist, prisbubbla och segregation: I många år behövs tiotusentals nya bostäder per år i växande större städer, plus lokaler mm.

Bristande konkurrens i berörda branscher i kombination med svaga riktlinjer för attraktivt byggande i områdena orsakar brister i volym, kvalitet och prisvärde. De olika privata och offentliga aktörstyperna samspelar i ett mönster som drabbar konsumenten. Stora privata aktörer bryter sig sällan ur mönstret på grund av risk att förlora på det.

Byggherrar är tveksamma till byggande i de oattraktiva områdena. Det som byggs följer som regel det funktionsuppdelade ABC-mönstret. De bygger i stället i redan täta inre stadsdelar. I brist på hävdande av riktlinjer medför det ofta förlust av uppskattad och historiskt värdefull stadsmiljö.

Glesa ytterstadsdelar har utrymmet. Områdesplaner som presenterar möjliga byggrätter öppnar marknaden även för mindre aktörer. Planernas riktlinjer för byggande inom befintlig

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

bebyggelse på sätt som gör hela området till attraktiv stad gör aktörer intresserade. Det ger ökat utbud, konkurrens och prispress. Det ger inflyttning och minskad segregation. Med dagens teknik går det att bygga billigt med variation, skönhet och omsorg i detaljer!

Omorientering av planeringsresurser. Dagens detaljplaner medför klagomål på grund av för liten hänsyn till omgivningen, och kräver därför stora resurser. Med förslag som följer områdesplaner framtagna i tidig medskapande dialog blir detaljplaner och bygglov lättare att hantera, vilket frigör resurser för områdesplanering.

Samordning med renovering ger god ekonomi och arkitektoniska och andra värden.

Strategi: Eftersom hela systemet är ur lag krävs ett samlat grepp på helst alla de faktorer som berörs av motionen. Staten och kommunerna måste ta initiativ. Pilotprojekt ger snabb start och erfarenheter. För att nå resultatet nedan behövs också åtgärder enligt motionen ”Fungerande marknad ger volym, kundvärde och minskad segregation”.

Resultat:

- Attraktiv miljö med prisvärt boende åt hundratusentals personer och minskad segregation allt eftersom ytterstadsområden byggs till och om
 - Utrymme för städernas tillväxt i decennier – mindre tryck på innerstadsdelar.
 - Ökad rörlighet ger mindre restid och kostnader
- Ekonomiskt också för:
- fastighetsägare och byggare genom fler och billigare byggrätter, även för mindre byggherrar. Områdena blir attraktiva och efterfrågas vilket också gör det lönsammare att renovera beståndet. Detaljplaneprocessen blir säkrare och snabbare för alla berörda.
 - kommunerna genom att gjorda investeringar i infrastruktur kan utnyttjas för ytterligare bebyggelse i existerande områden
 - staten och kommunerna genom ökade skatteintäkter och minskade kostnader för välfärden på sikt

Källor: Delegationen för hållbara städer, studier, egen analys av stadsbyggnadssystemet.

F22. BIDs – Business Improvement Districts

Helena Holmberg, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att etablera BIDs – Business Improvement Districts – för att främja investeringsvilja, trygghet och positiv utveckling i stads kärnor, förorter och på landsbygden
2. **att** Folkpartiet verkar för att initiera en SOU som utreder frågan om hur en BIDs-lagstiftning kan utformas samt hur BIDs-konceptet ska förankras brett i Sverige

Under lång tid har stads-, förorts- och landsbygdsutveckling bedrivits i projektform med kort-siktiga och fragmenterade perspektiv. Ett resultat av detta är en utbredd projektrötthet som skapar mer skepsis än engagemang för nya satsningar och att tidigare erfarenheter, slutsatser och lärande inte förvaltas. Ytterligare en konsekvens är synsättet att det är det offentliga – stat, kommun och EU – som måste hantera de ofta akuta utmaningar som många platser i storstad eller på landsbygd står inför.

Många av nycklarna till investeringsvilja, trygghet och positiv utveckling i stads kärnor, förorter och på landsbygden finns hos lokala fastighets- och markägare, näringsliv och civilsamhälle. Ofta är det uppenbart att dessa har gemensamma intressen som det borde vara rationellt att samverka kring, tillsammans med, men inte underordnade, kommun och andra myndigheter.

För att skapa förutsättningar och ramar för sådana utvecklingspartnerskap finns i dag i många länder en lagstiftning som möjliggör bildande av BIDs, Business Improvement Districts. Sådan lagstiftning finns i Canada, USA, Storbritannien, Tyskland, Serbien, Sydafrika med flera länder, och införande av sådan lagstiftning diskuteras i fler länder. I dag finns uppskattningsvis 1 500 BIDs runt om i världen. New York har i dag 69 BIDs som starkt har bidragit till förvandlingen från en otrugg och kriminellt belastad stad på 80-talet till dagens trygga och attraktiva metropol. I Skottland är BIDs ett kraftfullt verktyg för landsbygds- och destinationsutveckling på ett antal platser.

BIDs är en institutionaliserad form av långsiktigt samarbete mellan lokala partners med syfte att driva fram en positiv utveckling och höja nivån på daglig förvaltning i ett geografiskt avgränsat område. Ett BID verkar inom tydligt definierade gränser. Ett BID etableras genom att en verksamhetsplan arbetas fram och blir föremål för omröstning enligt fastställda principer av de lokala parterna. Accepteras verksamhetsplanen, och den godkänns av kommunen, bildas ett BID (i form av ett bolag eller en förening). Verksamheten finansieras då genom en obligato-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

risk självbeskattningsmekanism som genererar en intäkt över ett antal år. BIDs bygger på idén att lokala parter kan rösta om att underordna sig en gemensamt formulerad strategi eftersom dessa inser att de på sikt vinner mer på ett sådant agerande än på kortsiktig suboptimering.

Många BID-inspirerade utvecklingsbolag och lokala fastighetsägarföreningar verkar redan på frivillig basis runt om i Sverige, men dessa kan aldrig få den kraft som en BIDs-lagstiftning ger eftersom ett antal aktörer alltid väljer att agera friåkare och låter andra ta ansvar för utvecklingen.

Etablering av BIDs i Sverige är inte okomplicerat. En lagstiftning måste ligga i linje med svensk rättstradition och accepteras och välkomnas av de branscher som förväntas delta i det lokala utvecklingsarbetet. Därför behöver en SOU initieras för att utreda förutsättningarna för en BIDs-lagstiftning i Sverige.

F23. Förenkla stadsplanereglerna och använd tomma lokaler

Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Gunnar Pihl, Ekerö, Håkan Welin, Håbo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Folkpartiet kräver en ändring av dagens stadsplaneregler så att fastigheter kan användas för flera ändamål och snabbt ställas om efter behovet

Sverige har ett komplicerat system för detaljplaner som bromsar användningen av befintliga tomma lokaler. Det är också ett hinder för att bygga om lokaler för en annan användning

Boverkets bestämmelser för användning av kvartermark är urgamla och möter inte dagens snabba förändringar i näringslivet. Om t.ex. ett område eller kvarter är klassat som J = industrianvändning så får det inte användas för mängd andra ändamål.

Det går att få tillfälliga bygglov på fem år med eventuell förlängning på fem år. Men ingen bank eller finansinstitut lånar ut en krona för att finansiera en ombyggnad för detta. Fastighetsägaren är tvingad att kontantfinansiera och resultatet är att det står stora tomma kontors- och industrifastigheter på många orter i Sverige.

Det finns byggnader som lätt skulle kunna ändras till studentbostäder, vanliga bostäder, hotell, handel m.m. Men, med dagens system krävs det en dyr stadsplaneändring i stället för ett enkelt bygglov. Dagens företagande förändras snabbt och då kan man inte låsa fastigheter med detaljplaner i årtionden.

Vi föreslår därför att Folkpartiet kräver en ändring av dagens stadsplaneregler så att fastigheter kan användas för flera ändamål och snabbt ställas om efter behovet.

Ur Boverkets ”PBL-kunskapsbanken”, avsnittet om användning av kvartermark:

Beteckning	Bestämmelse	Kommentar	Färg
B	Bostäder	Alla typer av permanenta bostäder, även särskilda boendeformer	Gul
C	Centrum	Även samlingslokaler	Brun
D	Vård	Öppen och sluten sjuk- eller kriminalvård	Röd
E	Tekniska anläggningar	Energi, tele, VA	Blågrå
F	Flygtrafik	Flygfält, terminal	Grå
G	Fordonsservice	Bensin, reparation, uppställning	Grå
H	Handel	Detaljhandel	Brun
J	Industri	Tillverkning, materialhantering	Blågrå
K	Kontor	Även konferenslokal	Brun
L	Odling och djurhållning	Jordbruk, trädgårds- och koloniodling, kennel, stall och annan djurhållning	Ljusgrön
M	Begravning	Minneslund, begravningsplats, krematorium	Lila
N	Friluftsliv och camping	Friluftsliv, camping	Mörkgrön
P	Parkering	Markparkering, P-hus, garage	Grå
R	Kultur och fritid	Museum, nöjesparker, idrottsanläggningar, hotell	Rosa
S	Skola Förskola, skola, högre utbildning	Röd	
T	Trafik	Järnväg, buss, taxi med mera	Grå
U	Lager	Även partihandel, upplag	Blågrå
V	Hamn	Kajer, lager, utfyllnader, kanaler	Grå

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

F24. Strandskyddet i lands- och glesbygd*Nina Lundström, Sundbyberg, Mathias Lindow, Österåker***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att det ska vara lättare att bygga strandnära i lands- och glesbygd

Den nya strandskyddslagen från år 2009 syftar till att möjliggöra strandnära bebyggelse på orter, och i områden, med lågt bebyggelsestryck. I dag ser vi att möjligheten att bygga strandnära i dessa lägen fortfarande möter många hinder. Reformen har inte slagit väl ut i alla delar av Sverige.

Möjligheten att bygga attraktiva livsmiljöer för bostäder, och för näringsverksamhet, kan ge en möjlighet att utveckla lands- och glesbygd. Reglerna om ett differentierat strandskydd infördes i syfte att, med utgångspunkt från ett fortsatt generellt strandskydd i hela landet, bättre anpassa skyddet till de lokala förhållandena och förutsättningarna. Enligt gällande bestämmelser i miljöbalken ankommer det på kommunerna att i strandnära lägen peka ut vissa geografiska områden för landsbygdsutveckling, s.k. LIS-områden. Därefter sker en statlig granskning genom länsstyrelser gällande kommunernas förslag.

Länsstyrelsens granskning av LIS-områden skulle kunna tydliggöra. Det skulle ge en överblick av den sammantagna planeringen i ett län. Det statliga intresset av att underlätta bostadsförsörjning även i lands- och glesbygd kan därmed bedömas. Var är det möjligt att utveckla landsbygd? Eller råder det generell restriktivitet?

Avsikten med LIS-områden var att skapa attraktiva boenden i regioner med låg bebyggelsestäthet. Ett krav på att nya byggnader uppförs i anslutning till redan befintlig bebyggelse är relevant i tätbefolkade områden för att bevara ännu inte bebyggda områden.

I vissa regioner råder en omvänd utmaning med god tillgång till obebyggd mark i attraktiva lägen. En mer flexibel syn på byggandet i dessa lägen skulle kunna vara ett sätt att öka bostadsbyggandet och få människor att flytta till dessa områden. Utvecklingen i landsbygd och glesbygd kan innebära att även enstaka bostadsfastigheter kan bidra till utveckling och långsiktig ekonomisk hållbarhet. En lanthandel och annan service kan gynnas även av få tillkommande nya invånare.

I kommande beslut och planering bör landsbygdsutveckling i strandnära områden vara en viktig prioritering. Att möjliggöra bostadsbebyggelse i lands- och glesbygd är viktig både för berörda kommuner och regioner men inte minst för enskilda personer som vill uppfylla sin livsdröm i ett strandnära läge.

F25. Stadsnära grönområden, strandskyddet och bullerreglerna*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för ett stärkt skydd av stränder och stadsnära grönområden
2. **att** Folkpartiet ska förorda bibehållna bullerregler
3. **att** Folkpartiet ska verka för minskad stadsmotortrafik för att minska buller och avgaser
4. **att** Folkpartiet ska verka för att nya statliga arbetstillfällen i första hand lokaliseras till orter där det inte råder bostadsbrist¹

Sverige kännetecknas i dag av en stor bostadsbrist, i synnerhet i storstäderna och i tillväxtregionerna. I ett sådant läge kan det upplevas som lockande att försvaga bullerreglerna och tillåta bebyggelse av stadsnära stränder och grönområden i syfte att få tillgång till mer exploateringsbar mark. Det är dock ett mycket kortsiktigt tänkande eftersom tillgängliga stränder och grönområden i likhet med frånvaron av buller är kraftigt livskvalitetshöjande. Bostadsbristen bör åtgärdas på andra sätt, exempelvis genom att bygga på höjden eller genom att utlokalisera statlig verksamhet till mindre orter.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

1. Yrkandet hänskjutet till område H, Företagande och regional tillväxt.

G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Efter åtta år med stora strukturreformer och väl avvägda skattesänkningar läggs nu den svenska politiken om. De kommande åren kommer vi från regeringen uppleva återställare och breda skattehöjningar på anställda och de företag som vill anställa.

Det vi har att vänta är att den kraftfulla uppgång i sysselsättning vi sett under Folkpartiet Liberalernas tid i regering nu kommer att dämpas. I stället för strukturella reformer för en bättre fungerande ekonomi försvagas nu Sverige.

Folkpartiet Liberalerna har en viktig roll att spela i detta läge. Vi behöver som Sveriges liberala och reformvänliga parti efter åtta år i regeringsställning bygga upp en egen trovärdighet i, och en egen analys av, den ekonomiska politiken. Partistyrelsen är övertygade om att det för ett socialliberalt parti, som värnar både låga skatter på arbete och företagande och sociala reformer för att jämna ut livschanser, är avgörande att ha en trovärdig ekonomisk politik som är möjlig att genomföra.

En grund för en sådan ekonomisk politik ska vara den framtidsoptimism som alltid präglar liberala partier. Det finns anledning att med förtröstan och optimism se framtiden an. Globaliseringen förändrar traditionella maktstrukturer och produktionsmönster, men öppnar också för nya möjligheter.

Den snabba förändringstakten gör att arbetsuppgifter försvinner och nya kommer till snabbare än förr. Många, särskilt bland unga och utlandsfödda, har svårt att få fäste på den reglerade svenska arbetsmarknaden. För att möta dessa förändringar och skapa nya möjligheter behövs en liberal ekonomisk politik som omprövar gamla sanningar. Arbets- och bostadsmarknaden får inte stänga ute människor och höga marginalskatter på arbete får inte dämpa människors ambitioner, studiemotivation och ansvarstagande. Vår ekonomiska politik ska värna de välståndsbildande krafterna.

Ekonomi och skatter: En ny skattereform för Sverige

Partistyrelsen föreslår landsmötet att Folkpartiet Liberalerna tar ställning för att en ny sammanhållen skattereform ska genomföras. Skattereformen ska tydligt sänka beskattningen på jobb och företagande.

Sverige är ett land med stora välfärdsambitioner. Därför behöver vi ha ännu större sysselsättnings- och tillväxtambitioner. Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men i sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. Idag motverkas istället det som bygger välstånd. Därför behöver Sverige nu en ny skattereform.

Det skattesystem vi har tar inte i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Samtidigt ser vi tecken på att en arbetsmarknad med högre kunskapsintensitet i kombination med en arbetskraft där alla inte har hög produktivitet riskerar att öka på en tudelning mellan de som har och de som inte har ett jobb. Skattesystemet måste adressera detta. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet samtidigt som skattepolitiken bör bidra till dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Vi ser hur klimatkrisen fortsätter ställa krav på en ökad beskatt-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

ning av det som bidrar till ett allt varmare jordklot och en allt ogästvänlig miljö för djur, växter och människor. Sverige behöver en ny genomgripande skattereform.

Inriktningen på en sådan skattereform ska vara att de skatter som håller jobben och sysselsättningen tillbaka sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt, samtidigt ser vi de kommande åren inte att det är möjligt att sänka skattetrycket. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade.

Inriktning för en ny skattereform för jobb och företagande

Sänkt skatt på arbete för att utbildning ska löna sig

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige både höga marginalskatter redan vid medelhöga inkomster, och de högsta marginalskatterna på de allra högsta inkomsterna. Detta bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Höga marginalskatter bidrar också tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka.

En del av finansieringen av denna skattereform behöver fasas in över tid. Därför är det rimligt att också delar av sänkningen av den statliga inkomstskatten sker successivt.

Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster ska bli lägre. Därför ska både värnskatten avskaffas, brytpunkten tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginalskatterna bör närma sig snittet i OECD.

Sänkt skatt för en breddad arbetsmarknad

Sänkt skatt på arbete är ett led i att bryta den svenska arbetslöshetsens struktur, med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar med låg utbildning, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning. Höga arbetskraftskostnader håller särskilt tillbaka den del av tjänstesektorn som skulle kunna fungera som en språngbräda in på arbetsmarknaden för dessa grupper. Vi bör bygga ut sådana avdrag och riktade skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden med fler lågtröskeljobb.

Inkomstskatten och den totala beskattningen av de lägsta inkomsterna ska sjunka för att skapa utrymme för högre sysselsättning. Ytterligare skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden ska genomföras.

Bolagsbeskattningen behöver sänkas jämfört med i dag

Bolagsskatten är en central skatt för svensk konkurrenskraft och för tillväxten hos företag i vårt land. Bolagsskatten är också en av de faktorer som avgör var globala företag väljer att etablera verksamhet. Sverige har stegvis sänkt den formella bolagsskattesatsen, men så har också våra konkurrentländer gjort. Medan vi i mitten av 1990-talet hade en bolagsskattesats som var tydligt lägre än snittet i EU och OECD är vår bolagsskattesats nu på en genomsnittsnivå jämfört med vår omvärld. Det ökar risken för att företag väljer att investera i andra länder än Sverige. En lägre bolagsskatt bör bidra till bland annat högre sysselsättning, högre kapitalstock, högre utländska direktinvesteringar och högre BNP. Detta prioriteras högre än sänkt kapitalinkomstskatt. Kapitalinkomstskatten bör däremot ta steg mot ökad enhetlighet.

Bolagsskatten ska, i syfte att säkra den svenska konkurrenskraften, fortsätta att sänkas. Enhetligheten i kapitalinkomstbeskattningen ska öka.

Sänkta flyttskatter för ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinster från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning, ska sänkas.

Flyttskatterna vid fastighetsförsäljningar ska sänkas för att öka rörligheten.

Sänkta skatter behöver finansieras

Prioriterade skattesänkningar behöver finansieras fullt ut. En relativt hög konsumtionsbeskattning var en central del i den senaste skattereformen. Därefter har flera sänkningar genomförts vilket har urholkat beskattning av skattebasen. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på BNP-nivå och sysselsättning än andra större typer av skatter. Därför kan det totala uttaget av konsumtionsskatter bli högre när flera andra skattebaser nu framöver bör beskattas lägre. Sverige har vidare idag inte högre miljöskatter än vår omvärld och deras stor-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

lek i relation till BNP har något sjunkit över tid. Även om man måste väga enskilda skattehöjningar, såsom den bensinskatt höjning som Folkpartiet Liberalerna under hösten motsatte sig, mot dess effekt på konkurrenskraft och levnadsbetingelser, finns det möjlighet att både höja flertalet miljöskatter och bredda miljöskatterunderlaget. Både bland annat Riksbanken och Konjunkturinstitutet, liksom IMF och OECD, rekommenderar Sverige att sänka eller helt fasa ut ränteavdragen. Hushållens skuldsättning är idag på en nivå som medför risker för både enskilda och samhället. Därför kan långsiktigt utfasade ränteavdrag vara en del av finansieringen i en samlad skattereform. En längre utfasning av ränteavdragen bör kopplas till successiva sänkningar av den statliga inkomstskatten.

Att sänka skatten på jobb och företagande kräver finansiering genom motsvarande skattehöjningar. Mervärdesskatten kan därför öka. Det kan åstadkommas genom att de olika moms-nivåerna justeras något uppåt eller genom ökad enhetlighet. Den kommunala fastighetsavgiften kan höjas och ränteavdraget fhas ut under en längre period. Det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan också öka jämfört med idag. Bland de skattebaser som kan beskattas hårdare finns exempelvis fordon och kemikalier.

Alla behöver bidra och alla behöver se fördelarna

Sverige behöver en skattereform för att skapa grund för högre sysselsättning och mer företagande. Det är dock avgörande för legitimiteten i en samlad reform att alla både bidrar till finansieringen och får del av fördelarna. Därför är det bland annat centralt att skillnaden i beskattning mellan löntagare och pensionärer inte ökar. Skatteavdrag för barnfamiljer och höjda bostadstillägg kan vidare övervägas för att stärka vissa grupper i ljuset av bland annat höjda konsumtionsskatter.

En samlad reform ska inte innebära att skillnaden i beskattningen mellan löntagare och pensionärer ökar. Exempel på förändringar som därutöver kan övervägas är skatteavdrag för barnfamiljer och höjda bostadstillägg.

Sammantaget yrkar därmed partistyrelsen att landsmötet bifaller följande sju punkter:

5. Att Folkpartiet Liberalerna verkar för en ny genomgripande skattereform. Skattereformen ska vara fullt finansierad och sammantaget tydligt sänka beskattningen på jobb och företagande.
6. Att marginals-katten vid medelhöga och höga inkomster ska bli lägre. Därför ska både värnskatten avskaffas, brytpunkten tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginals-katterna bör närma sig snittet i OECD.
7. Att inkomstskatten och den totala beskattningen vid de lägsta inkomsterna ska sjunka för att skapa utrymme för högre sysselsättning. Ytterligare skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden ska genomföras.
8. Att bolagsskatten, i syfte att säkra den svenska konkurrenskraften, ska fortsätta att sänkas. Enhetligheten i kapitalinkomstbeskattningen ska öka.
9. Att flyttskatten vid fastighetsförsäljningar ska sänkas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden.
10. Att sänka skatten på jobb och företagande kräver finansiering genom motsvarande skattehöjningar. Mervärdesskatten kan därför öka. Det kan åstadkommas genom att de olika moms-nivåerna justeras något uppåt eller genom ökad enhetlighet. Den kommunala fastighetsavgiften kan höjas och ränteavdraget fhas ut under en längre period. Det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan också öka jämfört med idag. Bland de skattebaser som kan beskattas hårdare finns exempelvis fordon och kemikalier.
11. Att en samlad reform inte ska innebära att skillnaden i beskattningen mellan löntagare och pensionärer ökar. Exempel på förändringar som därutöver kan övervägas är skatteavdrag för barnfamiljer och höjda bostadstillägg.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre-frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Ekonomi och skatter

Motionerna G1–G25, G26 yrkande 2, G27–G58 och F5 yrkande 2 samt partistyrelsens bostadspolitiska förslag punkt 11

Med hänvisning till utgångspunkterna för den samlade skattereform som partistyrelsen ovan föreslår landsmötet att besluta om **yrkar partistyrelsen att motionerna G1 och G2 samt G8 anses besvarade**.

En bärande princip för Folkpartiet Liberalernas skattepolitik har sedan mycket lång tid varit minst "hälften kvar", det vill säga att ingen ska behöva betala högre marginalskatt på sin inkomst än 50 procent. Detta ligger också i linje med det partistyrelsen ovan föreslår. **Motion G3**, som föreslår just detta, bör därför **anses besvarad**. Vidare rör sig frågeställningarna i motion **G4, G5 och G6** på en sådan detaljnivå att de normalt inte bör vara föremål för avgörande på ett landsmöte. **Även dessa motioner bör därmed anses besvarade**. **Motion G7** om bankkontonummer **bör avslås**, då motionen berör ett område som inte är eller bör vara reglerat i lag.

Förra landsmötet fann med bred majoritet att en likalydande motion som **motion G9** skulle anses besvarad. Partistyrelsen bedömer det inte nödvändigt att på nytt bekräfta denna ståndpunkt och anser därmed att **motionen ska anses besvarad**. Med hänvisning till de skattepolitiska prioriteringar som partistyrelsen ovan föreslår bör även motion **G10 yrkande 3 anses besvarat**. Partistyrelsen noterar att sådan statistik som efterfrågas i **yrkande 1 samt 2 i samma motion** redan i stort finns tillgänglig. **Även i dessa delar bör motionen anses besvarad**.

Motion G11 föreslår att partiprogrammet kompletteras med ett nytt stycke om principer för skattepolitiken. Ett sådant skatteavsnitt finns under rubriken "Ett skattesystem för tillväxt". Flera av de riktlinjer för en liberal skattepolitik som motionären föreslår tas också upp i stycket. **Partistyrelsen yrkar att motionen anses besvarad**.

Partistyrelsen presenterar ovan ett förslag om en ny skattereform för Sverige. Med det förslag kring inriktning på konsumtionsskatterna som där föreslås **kan motion G12 samt G13 om enhetlig momssats anses besvarad**. Partistyrelsen förordar i dessa principer vidare inte den skatteväxling mellan fordonsskatt och skatt på drivmedel som förordas i **motion G14**. **Denna motion bör avslås**. Med hänvisning till vad partistyrelsen anför om ökad miljörelatering av skattesystemet **bör motion G15 om avskaffad trängselskatt avslås**.

Motion G16 samt G17 föreslår att Sverige genomför en ny skattereform. Den förra motionen slår bland annat fast att en sådan reform bör vara blocköverskridande, medan den senare anför en rad skattepolitiska principer för hur en sådan reform ska utformas, bland annat att skatten på arbete sänks medan skatten på konsumtion och miljöfarlig verksamhet höjs. Partistyrelsen lägger till detta landsmöte fram ett förslag utgångspunkter för en ny skattereform som i stort följer argumentationen i G17. Partistyrelsen menar dock att det inte bör vara ett villkor att en sådan reform är blocköverskridande utan den bör kunna välkomnas även utan medverkan från de tre partierna till vänster. **Partistyrelsen yrkar att motion G16 med detta anses besvarad medan G17 anses bifallen med vad partistyrelsen anför**.

Motion G18 föreslår att grundavdraget höjs till väl över normen för försörjningsstöd. Det skulle innebära att grundavdraget höjs från en bit under 20 000 kronor per år till uppskattningsvis strax under 100 000 kronor per år. Det vore en mycket kostsam reform som ställt mot andra skattesänkningar som i högre grad skulle bidra till ökad sysselsättning och högre långsiktig tillväxt inte kan motiveras. **Partistyrelsen yrkar att motion G18 med detta anses besvarad**.

Motion G19 föreslår att partiet ska utreda hur ekonomiska incitament skapas för att främja ett ökat sparande och därmed en större långsiktig ekonomisk trygghet för svenska hushåll. **Motion G20** föreslår att partiet aktivt bör verka för att uppvärdera sparandets nytta genom skat-testimulanser. Ett liknande förslag framförs i **G21 yrkande 1**. Partistyrelsen noterar att dessa motioner ligger väl i linje med Folkpartiet Liberalernas nuvarande politik. I det partiprogram som antogs 2013 tydliggörs att skatteförändringar som stimulerar ökat sparande bör införas. Det är en rimlig långsiktig ambition, även om partistyrelsen inte bedömer att sänka kapital-skatter i dagsläget bör prioriteras inom ramen för en samlad skattereform. **Partistyrelsen yrkar därför att motionerna G19, G20 och G21 yrkande 1 i dessa delar kan anses besvarade med vad som partistyrelsen ovan anför**.

Flera motioner lyfter frågan om att regionalisera vissa skattebaser. **Motion G22** vill utreda hur vissa skattebaser kan regionaliseras medan **motion G23–G25** pekar ut vissa sektorer eller skattebaser, exempelvis elproduktion och naturtillgångar, som enligt motionerna bör beskattas lokalt.

Det är centralt att alla kommuner i Sverige har intäkter nog att klara av sitt välfärdsåtagande. Detta hanteras i dag genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Partistyrelsen

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

noterar i sammanhanget att partiet i dag förespråkar att det kommunalekonomiska utjämnings-systemet ska stimulera tillväxt. I praktiken innebär det att kommuner som exempelvis lyckas attrahera större industrier, i högre grad ekonomiskt bör gynnas av detta.

Samtidigt noterar partistyrelsen att stora svårigheter och obalanser sannolikt skulle uppstå om skattebaserna mer allmänt skulle regionaliseras. Det finns enligt partistyrelsen inga övervägande skäl för att regionalisera beskattningen av vissa av ekonomins sektorer medan andra sektor fortfarande beskattas nationellt. Detta ställningstagande tillsammans med förhållandet att en övervägande del av Sveriges större företag har huvudkontor i Stockholm, talar för att ett regionaliserat skattesystem skulle slå hårt mot många av de delar av Sverige som redan i dag har låg skattekraft. Att vinsterna från exempelvis de fyra storbankerna, vilket skulle bli fallet om exempelvis G22 eller G24 förverkligades, skulle tillfalla Stockholm vore regionalpolitiskt olyckligt.

Partistyrelsen yrkar med hänvisning till det ovanstående att motion G22–G25 anses besvarade. Därutöver finns i **motion G26 yrkande 2** ett förslag om att säsongsarbetare ska skatta i den kommun där de arbetar. I det landsbygdspolitiska program som partistyrelsen antog våren 2015 förordas att frågan om att dubbel folkbokföring bör utredas. **Motion G26 yrkande 2 bör med detta anses besvarat.**

Motion G27 föreslår att inflationsmålet sänks till noll procent. Målet för penningpolitiken är enligt riksbankslagen att upprätthålla ett fast penningvärde. Det är sedan Riksbanken som preciserat detta till 2 procent i inflation. Partistyrelsen är av uppfattningen att riksbankslagens skrivningar inte bör vara mer preciserade och **yrkar därför att motion G27 avslås.**

Motion G28 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för en utredning av lagstiftning rörande offentlig avyttring. Det är centralt att både stat och kommun agerar på ekonomiskt ansvarstagande sätt vid avyttring av egendom. Statskontoret har konstaterat att en försäljning av offentlig egendom som huvudregel alltid ska ske till marknadsvärdet. Det offentliga är i princip skyldigt att agera så att högsta pris uppnås. I flera domstolsavgöranden har det också slagits fast att kommuner inte kan försälja egendom till ett pris som understiger marknadsvärdet. Partistyrelsen menar att det således inte finns ett behov av sådan lagstiftning som föreslås, och **motion G28 bör med detta anses besvarad.**

Flera motioner berör kontanthantering, främst på landsbygden och i glesbygden. I **motion G29** yrkas att Folkpartiet Liberalerna i sitt landsbygdspolitiska programarbete ska verka för att post och grundläggande betaltjänster ska fungera på lika villkor och till likartad kostnad i hela landet. **Motion G30** föreslår att banker ska ha en skyldighet att hantera kontanter och att staten säkerställer en godtagbar geografisk täthet av serviceställen. Samma fråga tas också upp i **motion G31**, som yrkar att banker i lag åläggs att ha kontanter för att kostnadsfritt möta kunders behov av att sätta in och ta ut kontanter. **Motion G32** föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att kontanter hanteras av banker och har en självklar plats i samhället.

Partistyrelsen noterar att Folkpartiet Liberalerna i regeringsställning medverkat till att målet för postsektorn fastställts till att det ska finnas posttjänst av god kvalitet i hela landet, att det redan finns ett mål om grundläggande betaltjänster vilket stipulerar att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser och att det i första hand är marknaden som bör tillhandahålla dessa grundläggande betaltjänster. Partistyrelsen noterar vidare att EU-direktiv 2014/92/EU, som nu implementeras i svensk lagstiftning, ställer upp liknande krav. De ambitioner som ställs upp i motionerna är därmed i stort i linje med både gällande lagstiftning och det EU-direktiv som nu implementeras.

Vad gäller krav på enskilda banker att hantera kontanter pågår det för närvarande en juridisk bedömning av huruvida det ovan nämnda EU-direktivet kräver detta. Det är möjligt att en sådan lagstiftning behöver komma på plats. Samtidigt är partistyrelsen långsiktig av uppfattningen att vi inte ska fördröja utan försöka bejaka och ställa om oss till den teknikutveckling som nu sker. Ännu är kontanter en central del av vårt betalningsväsende, men vi ska också se att de inte med nödvändighet behöver vara så i framtiden. En eventuell lagstiftning måste beakta detta framtidsperspektiv. **Sammantaget yrkar partistyrelsen med hänvisning till det ovanstående att motion G29 anses bifallen med vad partistyrelsen anför, medan motion G30–G32 anses besvarade.**

Till detta landsmöte lägger partistyrelsen, enligt vad som beskrivs närmare i inledningen till område F, fram en reformagenda för mer byggande och ökad rörlighet på svensk bostadsmarknad. I partistyrelsens förslag punkt 11 yrkas att den så kallade flyttskatten sänks. Den effektiva reavinstskatten bör sänkas genom att taket på uppskovet tas bort och räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas. Partistyrelsen yrkar bifall till förslaget punkt 11. Partistyrelsen noterar att detta i huvudsak ligger i linje **med motion F5 yrkande 2, som därmed bör anses besvarat.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motion G33 föreslår i tre yrkanden att ekonomiska förslag som utformas av Folkpartiet Liberalerna ska beakta helhetseffekter på bostadsmarknaden, att partiet ska värna möjligheten att äga sin bostad och att partiet ska ta initiativ till att minska reavinstbeskattningen. Dessa förslag ligger väl i linje med den reformagenda partistyrelsen lagt fram till landsmötet att besluta om **varför partistyrelsen yrkar att motionens samtliga tre yrkanden ska anses bifallna med vad partistyrelsen anfört. Partistyrelsen vill samtidigt yrka att motion G34 yrkande 3**, med ett liknande resonemang kring reavinstbeskattningen som i motionen ovan, också **anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**. Vad gäller **motion G35**, som föreslår sänkta stämpelskatter delar partistyrelsen intentionen i motionen, men menar samtidigt att de skatteförändringar som ovan föreslås är de som i första hand bör prioriteras. **Partistyrelsen yrkar därför att motion G35 anses besvarad.**

Flera motioner lyfter frågan om ränteavdragen. **Motion G34 yrkande 1 och 2** vill stegvis sänka avdraget men inte avskaffa detsamma. **Motion G36** föreslår att de ska fasas ut över tid och att kapitalinkomstbeskattningen samtidigt ska sänkas. Även **motion G37** samt **G21 yrkande 2** vill stegvis fasa ut ränteavdraget. **Motion G38 och G39** vill också avskaffa ränteavdragen. Partistyrelsen föreslår ovan att ränteavdraget under viss tid ska fasas ut och att detta ska kopplas till sänkt statlig inkomstskatt. De yrkanden som helt kan rymmas inom partistyrelsens förslag är motion G38 och G39 samt G21 yrkande 2. Partistyrelsen föreslår att dessa yrkanden anses bifallna med vad partistyrelsen anfört. Övriga yrkanden, motion G34 yrkande 1 och 2, samt motioner G36–G37 föreslår partistyrelsen anses besvarade.

Motion G40 föreslår ett slopande av ROT-avdraget. **Motion G41** föreslår att det ska vara förbjudet att dumpa materialkostnaden vid ROT-arbeten. Partistyrelsen anser att ROT-avdraget i sin nuvarande form i stort bör kvarstå, och har också sagt nej till regeringens försämringar av avdraget. ROT-avdraget har varit en effektiv åtgärd för att minska svartarbetet i byggbranschen. Självfallet ska dock inte fusk med ROT-avdraget accepteras. Som ett led i detta har Skatteverket infört nya krav på elektronisk hantering av ROT-avdraget inklusive ett krav på att rapportera in materialkostnader. Partistyrelsen är beredd att överväga även ytterligare förändringar om dessa steg för att motverka fusk och dumpade materialpriser inte skulle visa sig tillräckliga. **Mot det anförda yrkar partistyrelsen att motion G40 avslås medan motion G41 anses besvarad.**

Motion G42 föreslår att ROT-avdrag ska kunna ges för investeringar i hållbar energi i nybyggda hus, hus under produktion samt eventuellt kommersiella fastigheter och flerfamiljs-hus. Partistyrelsen menar att övervägande skäl talar emot att detta ska vara den prioriterade skatteutgiften. Generellt bör vi gå i en riktning där olika energislag konkurrerar på mer, snarare än mindre, lika villkor. Att ytterligare vidga stödet till småskalig förnyelsebar el bör därför i dagsläget inte vara aktuellt. **Partistyrelsen yrkar att motionen med detta anses besvarad.**

Motion G43 föreslår att RUT-avdraget ska omfatta IT-tjänster för pensionärer. Folkpartiet Liberalerna har i budgetmotionen för 2016 tagit ställning för ett utvidgat RUT-avdrag för personer över 80 år. Ett utvidgande av RUT-avdraget till IT-tjänster också aviserat inom ramen för höstens migrationsöverenskommelse. **Partistyrelsen yrkar mot det anförda att ska anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Konsumentskydd och överskuldsettning

Motionerna G44–G51

Motion G44 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att skärpa reglerna kring teleförsäljning i syfte att förbättra konsumentskyddet. En statlig utredning överlämnade ett betänkande på området i juni månad där förändringar i motionens riktning föreslås som, avhängigt remissutfallet, bör kunna ligga till grund för en skärpt lagstiftning. **Partistyrelsen yrkar att motionen bifalls.**

Motion G45 yrkande 1 samt motion G46 föreslår båda skärpta krav på innehållsförteckningarna på mat. I den tidigare motionen föreslås också skärpt ursprungsmärkning. Partistyrelsen menar att innebörden i dessa yrkanden täcks av nuvarande skrivningar i partiprogrammet som lyfter upp vikten av konsumentlagar som ger konsumenten rätt till korrekt produktinformation. Vad gäller **motion G45 yrkande 2**, som vill att skolor, sjukhus och äldreboenden i högre grad serverar närodlat mat, vill partistyrelsen anmärka att offentlig upphandling bör utgå från kvalitet och kostnadseffektivitet. Därmed yrkas att **motion G45 och G46 anses besvarade.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motion G47 vill att snabblån som getts utan kreditprövning inte ska vara återbetalningspliktiga och att alla låneavtal ska bekräftas skriftligt. Partistyrelsen vill understryka att vårdslös kreditgivning vid snabblån är ett allvarligt problem som gör att många enskilda hamnar i skuldfällor. Folkpartiet Liberalerna har i Alliansregeringen tagit initiativ till lagskärpningar som innebär att Konsumentverket kan ta ut sanktionsavgifter av utlåningsföretag som inte gör ordentliga kreditprövningar. Om företaget begått särskilt allvarliga överträdelse kan Konsumentverket vid vite förelägga företaget att upphöra med långivning. Våren 2015 har det också tillsatts en ny statlig utredning som ska överväga ytterligare lagskärpningar, bland annat just skriftlighetskrav. Det är rimligt att avvakta utredningens förslag innan ett ställningstagande görs. **Motion G47 bör anses besvarad.**

Motion G48 yrkande 1 föreslår att betalningsanmärkningar raderas efter ett kalenderår. Dagens tidsgränser om tre år för privatpersoner och fem år för juridiska personer utgör en avvägning mellan den gemensamma önskan som finns att ge alla personer, även de av oss med betalningsanmärkningar, ytterligare chanser i tillvaron och det legitima önskemål som finns hos kreditgivare att kunna bilda sig en uppfattning om personers kreditvärdighet. Partistyrelsen menar att den avvägning som i dag är gjord i stort är korrekt och att **yrkande 1 med hänvisning till detta ska anses besvarad.** **I G48 yrkande 2** föreslås att skulder inte ska få vara ett skäl till att neka lönekonto eller bankkort utan kredit. Det är centralt att bankväsendet gör en opartisk och rättvis bedömning av potentiella kunder. Det är partistyrelsens linje att diskriminering här, precis som på andra områden, inte ska förekomma. Partistyrelsen är dock inte redo att förbjuda banker att väga in tidigare eller nuvarande skulder i en samlad bedömning av en person som hos dem vill bli kund. **I denna del yrkar partistyrelsen att motionen ska anses besvarad.**

Motion G49 vill att blancolån antingen förbjuds eller begränsas till ett enda lån i taget. Partistyrelsen menar att en fungerande marknad för lån utan säkerhet är en förutsättning för både växande företag och för många människors privatliv. Att förbjuda eller kraftigt begränsa blancolån skulle exempelvis medföra att kreditkort inte längre kunde ställas ut eller att en entreprenör inte skulle kunna få lån för en produktidé som i dag inte genererar några intäkter. **Partistyrelsen yrkar att motionen med det anförda anses besvarad.**

I motion G50 föreslås att den tidsperiod då en skuldsanering pågår för den enskilde kortas från fem till tre år. Partistyrelsen konstaterar att det i partiprogrammet slås fast att reglerna för skuldsanering ska ändras så att överskuldsatta får större möjlighet att bli skuldfria, och vid 2011 års landsmöte tog partiet ställning för just den lagreform som motionären förespråkar. Samma förslag återfinns i delbetänkandet "Vägen tillbaka för överskuldsatta" (SOU 2008:82) från 2007 års insolvensutredning under ledning av Jan Ertsborn. Även i 2012 års skuldsaneringsutredning (SOU 2013:72) föreslås att det ska bli lättare att få en kortare skuldsaneringsperiod än fem år. Partistyrelsen anser att motionens förslag ligger väl i linje med den politik partiet redan driver. **Partistyrelsen yrkar därför att motion G50 anses besvarad.**

I motion G51 föreslås att sådana långgivare som regelbundet får kritik från Finansinspektionen inte ska kunna vända sig till kronofogden för att kräva in skulderna. Partistyrelsen menar att det inte är rätt väg framåt. Vi ska ha en tuff lagstiftning mot långgivare som inte gör rätt för sig, men även sådana långgivare måste när de sköter sitt åtagande, kunna driva in skulder från gäldenärer som å sin tur inte lever upp till sitt åtagande. **Partistyrelsen yrkar att motion G51 anses besvarad.**

Övriga skattefrågor

Motionerna G52–G58

Motion G52 föreslår att välgörenhet och second hand ska vara momsbefriade. Så har det i princip fungerat och det finns en blocköverskridande konsensus kring att detta är ett system vi ska ha också i framtiden. Tillsammans med andra partier försöker Folkpartiet Liberalerna nu hitta en lösning som hanterar det momsdirektiv från EU som utmanar vår gemensamma svenska syn på denna momsbefrielse. **Partistyrelsen yrkar att motion G52 med detta anses besvarad.**

Partistyrelsen anser inte att avdraget för gåvor till vissa delar av ideell sektor ska avskaffas. Landsmötet 2013 slog också fast att detta avdrag ska utökas. **Därför yrkar partistyrelsen att motion G53, som föreslår en avskaffad avdragsrätt, avslås.**

Den arbetsgrupp som partistyrelsen har tillsatt för att förnya bland annat skattepolitiken har föreslagit att personaloptioner ska beskattas mer förmånligt än i dag. Partistyrelsen gör här ingen annan bedömning och ser därför positivt på **motion G54** som yrkar just detta. **Partistyrelsen menar att motion G54 anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Tre motioner berör reseavdraget. **Motion G55** vill avskaffa avdraget, **motion G56** vill utöka det samma medan **motion G57** föreslår att avdraget differentieras med hänsyn till kollektivtrafiktäthet. Partistyrelsen menar att det kan finnas skäl att närmare studera hur reseavdraget är utformat, bland annat mot bakgrund av det förslag som framförs i motion G57. Eventuella förändringar bör dock övervägas mycket noggrant. Den nuvarande konstruktionen möjliggör för många att leva också utanför de absoluta tätorterna, medan det kostnadsgolv du behöver ta dig över ändå gör att kostnaden hålls nere och avdraget riktas till dem som har allra störst behov. **Partistyrelsen yrkar sammantaget att motion G55, G56 och G57 med detta anses besvarade.**

Folkpartiet Liberalerna har sedan länge tagit ställning för att reklamskatten bör avskaffas, något som senast bekräftades vid landsmötet 2013. **Partistyrelsen yrkar mot den bakgrunden att motion G58**, som föreslår just detta, **anses besvarad.**

Jobb och arbetsmarknad

Motionerna G59–G66 samt L31 yrkande 10

Folkpartiet Liberalernas långsiktiga mål för svensk arbetsmarknad är full sysselsättning. Politiken måste skapa fler vägar till jobb eller eget företagande för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Den utdragna lågkonjunkturen har förstärkt vissa strukturella problem på arbetsmarknaden. Grupper som tidigare har haft problem med att etablera sig på arbetsmarknaden som lågutbildade ungdomar, personer med funktionsnedsättningar och utrikes födda från länder utanför Europa har fått det svårare. Även långtidsarbetslösheten har ökat, även om Sverige är bland de länder i EU som har lägst andel långtidsarbetslösa. Alliansregeringen genomförde genomgripande reformer inom arbetsmarknadspolitiken i syfte att förbättra arbetsmarknadens funktions sätt. Reformerna har inriktats på att stärka och tydliggöra arbetslinjen.

Arbetslösheten är dock fortfarande relativt hög, särskilt bland unga och nyanlända. Sverige behöver fler kunskapsintensiva jobb, men också fler enklare jobb. Genom en ökad bredd av jobb kan vi få en hög sysselsättning, lägre utanförskap och mer resurser till välfärden.

Folkpartiet Liberalerna förordar en arbetsrätt där turordningsreglerna moderniseras för ökad rörlighet och trygghet. Folkpartiet Liberalernas utgångspunkt är att det bör ske genom att kompetens ersätter anställningstid som grund för turordning vid uppsägning. Sverige behöver vidare en ny anställningsform: lärlingsanställningen. Under Alliansen infördes den gymnasiala lärlingsanställningen, men det är inte tillräckligt. I stället behöver vi framåt titta på möjligheten att ha lärlingsanställningar genom hela yrkeslivet. Lärlingsanställningar är också ett sätt att i praktiken medverka till den ökade lönespridning som är nödvändig för att ytterligare markant ska öka sysselsättningen i Sverige.

I syfte att öka omställningsförmågan och tryggheten på svensk arbetsmarknad är också en obligatorisk a-kassa en bärande del av Folkpartiet Liberalernas arbetsmarknadspolitik. I tider med allt större krav på omställning och där arbetslöshet är en reell risk för alla är det ett misslyckande att alltför få är medlemmar i en a-kassa. Folkpartiet Liberalerna vill därför göra arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk.

Partistyrelsen yrkar att motion G59 yrkande 1 och 3, som föreslår vissa riktlinjer för de fortsatta reformerna på svensk arbetsmarknad, **mot det som sagts anses besvarade medan motion G59 yrkande 2 avslås**. Med det som sagts angående lagen om anställnings skydd **anser partistyrelsen även att motion L31 yrkande 10 kan anses besvarat.**

Motion G60 föreslår att Arbetsförmedlingens nuvarande verksamhet avvecklas och att en ny modell arbetas fram där såväl privata aktörer som det offentliga ges en tydligare matchningsroll. **Motion G61** föreslår att Arbetsförmedlingen ska konkurransutsättas.

När det gäller Arbetsförmedlingen konstaterar partistyrelsen först att myndighetens uppdrag förändrats kraftigt under senare år. Sedan monopolet att förmedla arbeten avskaffades har en stor marknad av bemanningsföretag växt fram och många som söker ett arbete använder sig inte i första hand av AF. Den mångfald av företag som växt fram är i grunden något positivt och det finns självklart inget egenvärde i att alla jobb ska förmedlas via just arbetsförmedlingen. Till det ska läggas att Folkpartiet Liberalernas och Alliansregeringens arbetslinje medfört att AF under senare år fått rader av nya uppdrag. Nyanlända invandrare skrivs in som arbetssökande på arbetsförmedlingen inom ramen av etableringsuppdraget. AF har också fått i uppdrag att arbeta för att långtidssjukskrivna, tidigare förtidspensionärer och även de som kommer ut från ett fängelsestraff ska komma tillbaka till arbetsmarknaden. Den tanken, att aldrig ge upp om en människas möjligheter att försörja sig själv, är i grunden i riktig, men det har också gjort att AF fått ett betydligt svårare uppdrag än tidigare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Med det sagt så borde AF kunna fungera bättre än i dag och det är tid för att göra en grundläggande översyn av AF. Arbetsförmedlingen är så pass stor att och har i dag så pass många olika uppgifter att det kan finnas skäl att dela upp myndigheten. Därför föreslår Folkpartiet Liberalerna i partiprogrammet att Arbetsförmedlingens myndighetsuppdrag tydligt ska skiljas från utförarrollen, att privata aktörer ska bidra till att utveckla matchningen på arbetsmarknaden och att en fristående arbetsmarknadsinspektion bör inrättas. Arbetsförmedlingen är så pass stor och har i dag så pass många uppgifter att det finns skäl att lägga ner Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form och dela upp myndigheten.

Partistyrelsen yrkar därför att motion G60 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört och att motion G61, med hänvisning till dessa skrivningar i partiprogrammet, **anses besvarad. Partistyrelsen yrkar även att motion G62 anses besvarad** med hänvisning till att motionen lyfter frågor på sådan detaljerad nivå att de normalt inte bör avgöras på ett landsmöte.

Motion G63 respektive G64 föreslår att arbetsgivaravgifterna för unga inte längre ska vara nedsatta. Partistyrelsen konstaterar att regeringen aviserat att nedsättningen helt slopas från och med 2016. Folkpartiet Liberalerna anser att det även fortsatt bör vara aktuellt med olika typer av nedsättningar för att öka anställningsbarheten hos ungdomar, och detta avspeglas också i att partiet i budgetmotionen för 2016 reserverat medel för att behålla en betydande del av nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för ungdomar. **Partistyrelsen föreslår att motion G63 respektive G64 avslås i enlighet med vad som ovan anförs.**

Motion G65 föreslår i tre yrkanden ett ökat system för validering. **Yrkande 1** föreslår att ett nationellt system för validering etableras i god tid före 2018, **yrkande 2** föreslår att validering av generella kompetenser ska användas som ett reguljärt verktyg inom arbetsmarknadspolitiken medan **yrkande 3** föreslår att unga som varken studerar eller arbetar ska ges rätt att validera sina kunskaper, kompetenser och färdigheter. Partistyrelsen noterar att Folkpartiet Liberalerna i den tidigare regeringen var drivande för att förbättra systemet för validering, men mer måste göras. Vår syn är att vi måste korta tiderna för validering för fler yrkesgrupper. Folkpartiet Liberalerna behöver också arbeta vidare med att utveckla valideringsinsatserna för att förbättra möjligheten till kompetensförsörjning i exempelvis sjukvården.

År 2014 tillsattes en särskild utredare i syfte att föreslå överblickbara system för validering. I uppdraget ligger att kartlägga de valideringsinsatser som finns inom arbetsmarknads- och utbildningssektorn och bl.a. föreslå hur ett valideringssystem som är lättare att överblicka för individen än dagens system ska utformas. Det är fortfarande partistyrelsens åsikt att vi ska sträva efter ett sammanhållet, nationellt och permanent system för validering. **Partistyrelsen föreslår mot denna bakgrund att motion G65 anses besvarad.**

Motion G66 föreslår att en ny form av tillfälliga uppdragsanställningar införs för lågkvalificerad och tillfällig arbetskraft i Sverige. Förslaget syftar främst på så kallade EU-migranter. Det är uppenbart att Sverige fortsatt här har en utmaning att adressera. I avsnittet som berör motioner kring migrationer och integration, L, redogör partistyrelsen bredare för sin syn på hur politiken på området bör utformas. I anslutning till denna motion vill partistyrelsen markera att Folkpartiet Liberalerna inte bör utesluta att en del av lösningen också är arbetsmarknadspolitisk. Partistyrelsen vill inte i detalj binda sig till den lösning som förordas i motion G66 men ser generellt positivt på om fler EU-migranter kan komma i arbete. Ska så ske krävs sannolikt åtgärder som ligger relativt väl i linje med de förslag som i motionen lyfts. Det är ställt utom all tvekan att Folkpartiet Liberalerna här behöver fortsätta att utveckla sin politik. **Partistyrelsen anser att motion G66 mot denna bakgrund ska anses besvarad.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att punkt 1 i partistyrelsens förslag bifalls
2. att punkt 2 i partistyrelsens förslag bifalls
3. att punkt 3 i partistyrelsens förslag bifalls
4. att punkt 4 i partistyrelsens förslag bifalls
5. att punkt 5 i partistyrelsens förslag bifalls
6. att punkt 6 i partistyrelsens förslag bifalls
7. att punkt 7 i partistyrelsens förslag bifalls
8. att motion G1 anses besvarad
9. att motion G2 anses besvarad
10. att motion G3 anses besvarad
11. att motionerna G4–G6 anses besvarade
12. att motion G7 avslås
13. att motion G8 anses besvarad
14. att motion G9 anses besvarad
15. att motion G10 anses besvarad
16. att motion G11 anses besvarad
17. att motion G12 anses besvarad
18. att motion G13 anses besvarad
19. att motion G14 avslås
20. att motion G15 avslås
21. att motion G16 anses besvarad
22. att motion G17 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
23. att motion G18 anses besvarad
24. att motion G19 anses besvarad
25. att motion G20 anses besvarad
26. att motion G21 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört
27. att motion G22 anses besvarad
28. att motion G23 anses besvarad
29. att motion G24 anses besvarad
30. att motion G25 anses besvarad
31. att motion G26 yrkande 2 anses besvarat
32. att motion G27 avslås
33. att motion G28 anses besvarad
34. att motion G29 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
35. att motion G30 yrkande 1 anses besvarad
36. att motion G30 yrkande 2 anses besvarad
37. att motion G31 anses besvarad
38. att motion G32 anses besvarad
39. att partistyrelsens bostadspolitiska förslag punkt 11 bifalls
40. att motion F5 yrkande 2 anses besvarad
41. att motion G33 yrkande 1 och 2 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
42. att motionerna G33 yrkande 3 och G34 yrkande 3 anses besvarade
43. att motion G35 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

44. att motion G36 anses besvarad
45. att motion G37 anses besvarad
46. att motion G21 yrkande 2 anses besvarad
47. att motion G34 yrkande 1 och 2 anses besvarade
48. att motion G38 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
49. att motion G39 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
50. att motion G40 avslås
51. att motion G41 anses besvarad
52. att motion G42 anses besvarad
53. att motion G43 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
 1. att motion G44 bifalls
 2. att motion G45 anses besvarad
 3. att motion G46 anses besvarad
 4. att motion G47 anses besvarad
 5. att motion G48 yrkande 1 anses besvarat
 6. att motion G48 yrkande 2 anses besvarat
 7. att motion G49 anses besvarad
 8. att motion G50 anses besvarad
 9. att motion G51 anses besvarad
 10. att motion G52 anses besvarad
 11. att motion G53 avslås
 12. att motion G54 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
 13. att motion G55 anses besvarad
 14. att motion G56 anses besvarad
 15. att motion G57 anses besvarad
 16. att motion G58 anses besvarad
 17. att motion G59 yrkande 1 och 3 anses besvarade
 18. att motion G59 yrkande 2 avslås
 19. att motion L31 yrkande 10 anses besvarat
 20. att motion G60 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
 21. att motion G61 anses besvarad
 22. att motion G62 anses besvarad
 23. att motion G63 avslås
 24. att motion G64 avslås
 25. att motion G65 anses besvarad
 26. att motion G66 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Ekonomi och skatter

G1. Sverige behöver en finansekonomisk revolution

Börje Ohlsson, Vetlanda

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet går i bräschen för en finansekonomisk revolution enligt nedanstående för att Sverige ska förbli en välfärdsstat

Världens finansiella system är uppbyggt på en princip – att skapa skulder och därmed påföljande ränteintäkter.

Över 90 procent av de pengar som bankerna lånar ut har inte täckning i deras kapitalbas. De skapas enbart genom transaktioner på ett konto och är luftpengar. Denna hävstångseffekt är vad som skapar bankernas stora skuldfordringar och enorma vinster.

Sedan dryga 30 år bara växer skuldbergen för privata låntagare, företag och organisationer och stater. Världen står inför en ny ekonomisk kollaps likt den 2008–2009. Orsakerna då liksom nu är implementeringen av Milton Friedmans tre idéer: Avreglera allt, minska skatterna för ökad produktion och släpp marknaden fri för den vet bäst. Den grundläggande tesen var att det sociala ansvaret för företagen var att öka vinsten. Lagar och förordningar som skyddade företagare och privatpersoner togs bort och bankerna gavs carte blanche för det som grunden för all bankverksamhet – ”fractional reserve banking”, som helt enkelt betyder att banken får låna ut långt över sina tillgångar i form av eget kapital eller inlånade pengar.

Kärnfrågan är: Ska kontrollen av betalningsmedel – och den delegerade makten till inflation och deflation – ligga i händerna på privatpersoner eller hos valda representanter för folket?

Att detta system finns beror på att bankerna lyckats skapa en illusion kring den klassiska kvantitetsteorin om pengamängden, att inflationen orsakas av att ”för mycket pengar jagar för lite varor”. Därav den klassiska slutsatsen att regeringar skulle balansera sina budgetar till varje pris. Om de fick dåligt med pengar så skulle de låna av bankerna i stället för att själva trycka upp de pengar de behövde för att undvika att skapa inflation i pengamängden.

Detta argument bygger på det logiska felslutet att pengarna som regeringarna lånade från bankerna redan existerade och bara återanvändes. Kvantitetsteorin inrymmer ytterligare ett logiskt felslut. Att tillföra pengar – demand – till ekonomin driver upp priserna bara om supplysidan av ekvationen förblev fast. Att tillföra mer pengar till ekonomin skapar inflation bara om tillverkarna av varor fick brist på arbetskraft och råvaror som behövdes för att tillverka fler varor. Innan detta skedde, så skulle supply and demand stiga tillsammans och priserna skulle vara desamma som tidigare. Denna teoretiska revision förklarar också det kinesiska ekonomiska undret.

I Sverige ägs Riksbanken av staten, men pengamängden i Sverige avgörs inte av Riksbanken, utan av de privata bankernas beslut att skapa pengar ur tomma intet på en dataskärm som lån till låntagarna och som tillgång för banken. Därför behöver Sverige förändra detta system till folkets gagn till att de privata bankernas utlåning sker utifrån kapitalbas och staten är den som lånar ut och får en rimlig ränta på dessa pengar. I North Dakota i USA finns ett exempel på en delstatlig bank som undvikit alla dessa negativa effekter som drabbat övriga landet och världen och som bildades redan 1919.

G2. En liberal ekonomi

Magnus Lagerkvist, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att nedanstående resonemang och förslag ska utgöra den långsiktiga basen för Folkpartiets ekonomiska politik

En grundpelare för liberalismen är en fri marknadsekonomi.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Folkpartiets eftervalskommision konstaterade att partiet inte fanns med tillräckligt när det gäller de ekonomiska frågorna och därmed de jobbskapande krafterna.

Historiskt har de ekonomiska frågorna varit en av partiets bästa grenar under Bertil Ohlin och Sven Wedén. Sedan dess har mycket försvunnit och kompetensen i partiledningarna i dessa frågor har varit allt sämre.

Några grundläggande principer för en liberal ekonom:

1. Fri konkurrens ska råda och konsumenten ska vara i högsätet.
2. Det ska vara lätt, billigt att starta och driva företag.
3. Staten eller kommuner etc. ska ej driva företag utan ställa krav och ge ramar.
4. Finansieringsmarknaden måste fungera även för små företa.
5. Skattetrycket måste vara i paritet med de länder som vi konkurrerar mest med.

Några grundläggande iakttagelser:

1. Vinster i vården handlar inte om vinster i vården. De privata företagen presterar bättre än den offentliga vården och skillnaden ökar år från år.
2. Marknadsekonomin är delvis svårare att förklara än planekonomin.
3. Den som startar ett företag med syftet att tjäna pengar och bli rik, misslyckas oftast. Den som startar ett företag för att "förändra världen" lyckas oftast.
4. Finansieringen i en ekonomi är avgörande, varför förutsättningarna för banker och andra finansieringsinstitut är mycket viktiga.
5. Nästan alla branscher lever i dag i en global ekonomi, vilket innebär att de lokala ekonomiska villkoren ej kan avvika alltför mycket från andra länders.
6. Arbetets värde och värdighet måste hållas högt. Den svenska socialismen har ägnat årtionden åt att tala om att alla måste ta studenten och helst bli akademiker. Då har man inte förstått någonting.
7. Utbildning är viktig, men måste vara rätt inriktad. I många fall är det bättre att läsa vidare när man har fått yrkeserfarenhet.
8. En av de värsta myterna om offentlig verksamhet är att mer resurser krävs för att åstadkomma mer. Hela vårt välbefinnande bygger på en ökad produktivitet.

Program för en liberal ekonomi:

Vi måste våga ta debatten. Socialismen har under årtionden fått ha problemformuleringsföretaget och har nu kommit tillbaka.

Några av de viktigare kraven:

1. Skattetrycket måste vara i paritet med de länder vi konkurrerar med eller lägre. Statskatten på inkomst bör avskaffas. Vinstskatten måste sänkas. De sociala avgifterna måste successivt sänkas.
2. De statliga företagen bör säljas.
3. Stat eller kommuner bör ej bedriva utförande verksamhet.
4. Utbildning utöver nio år ska ej vara obligatorisk. Yrkesinriktad utbildning med lärlingsplatser ska kraftigt förstärkas.
5. Infrastrukturen för vägtrafiken måste byggas ut.

Finansiering:

1. En försäljning av de statliga företagen ger minst 150 miljarder kronor.
2. Avskaffas den statliga inkomstskatten torde en stor del av detta gå tillbaka genom momsbelagd konsumtion eller investeringar.
3. Ökad nettoinkomst innebär att många kommer betala av på sin lånebörda vilket i sin tur ökar konsumtion och investeringar.
4. Ju större ekonomiskt utrymme individerna får desto mer dynamisk blir ekonomin.
5. Sverige behöver en kommunreform. Statens stöd till kommunerna bör successivt avskaffas vilket förstärker statskassan och tvingar fram en nödvändig reform.
6. Den statliga sektorn kan reformeras. Allt stöd till företag och företagande kan upphöra.
7. Arbetsmarknadspolitiken och integrationspolitiken kan spara mycket kostnader.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Förslag och finansiering måste naturligtvis specificeras ytterligare, men detta är ej särskilt komplicerat.

G3. Sänk marginalskatten till max 50 procent

Håkan Welin, Håbo, Lars-Åke Davidsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att marginalskatten sänks till max 50 procent

Sverige har i dag en av världens högsta marginalskatter. I de flesta länder har skattesystemen utformats med vetskap om vilka begränsningar som finns för marginalskatten. Trenden sedan början av 1990-talet har också varit tydlig. I dag är marginalskatten sällan över 50 procent i omvärlden. Forskningen visar också att en alltför hög marginalskatt leder till starka negativa effekter för ekonomin. Bl.a. har Långtidsutredningen, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) och SNS kommit fram till att ökade marginalskatter inte ger några ytterligare inkomster till statskassa. Utbytet minskar av att jobba mer, ta större ansvar och att åta sig nya svårare utmaningar.

När det lönar sig dåligt att satsa på jobbet kommer färre personer att välja detta. Värdet av allt arbete blir lägre, på grund av dels färre arbetade timmar, dels negativa effekter för viljan att anstränga sig mer. På sikt påverkas också viljan att utbilda sig och att utveckla sin kompetens. Allt detta påverkar aktiviteten och tillväxten i ekonomin och i slutänden hur välståndet utvecklas. Sverige införde ”hälften kvar”, det vill säga maximalt 50 procent marginalskatt, vid skattereformen 1990/91. Den principen övergavs dock och sedan snart 20 år tillbaka har vi haft världens högsta marginalskatt.

G4. Förbättra den offentliga upphandlingen

Håkan Welin, Håbo, Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Gunnar Pihl, Ekerö, Michelle Winkel, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att förtydliganden görs i upphandlingsreglerna så att stora kontrakt så långt möjligt delas upp i mindre delar, produktmässigt eller geografiskt
2. att Folkpartiet verkar för att det i lagstiftningen förs in en förenkling av skyldigheten att lämna intyg, bevis etc.
3. att Folkpartiet verkar för att det i lagstiftningen förs in en begränsning av vilka krav som kan ställas på anbudsgivare
4. att Folkpartiet verkar för att krav ställs på att reguljär upphandling ska bedrivas som funktionsupphandling
5. att Folkpartiet verkar för ett regelverk som underlättar och driver på innovationsupphandling skapas
6. att Folkpartiet verkar för att ändra upphandlingsreglerna så att även tekniska högskolor, medicinska fakulteter, sjukhus eller offentliga forskningsorganisationer också ska tillåtas delta vid s.k. förkommersiell upphandling
7. att Folkpartiet verkar för att kommunerna inför principer om funktions- och innovationsupphandling

Offentliga sektorn köper genom upphandling varor och tjänster för stora belopp årligen. Bara 27 procent av de små företagen deltar i offentlig upphandling trots att de utgör 99 procent av alla företag. För att möjliggöra för fler små företag att delta är det särskilt viktigt att de krav som ställs är rimliga och relevanta. Vi anser att existerande och fungerande konkurrens ska utnyttjas på bästa sätt.

EU:s upphandlingsdirektiv har tydliggjort möjligheten att ge bättre marknadstillträde för små och medelstora företag. Bl.a. för man in möjligheten till uppdelning av kontrakt, en förenkling av skyldigheten att lämna intyg, bevis etc. och en begränsning av vilka krav som kan ställas på anbudsgivare. Dock har detta ännu inte förts in i svensk lagstiftning.

Forskningsrapporten ”Offentlig upphandling och innovation” tar upp frågan om funktionsupphandling där man anger att det bästa sättet att göra reguljär upphandling innovationsvänlig är att genomföra den i form av funktionsupphandling, dvs. genom att beskriva den funktion som ska uppnås genom upphandlingen i stället för att beskriva en produkt som ska köpas, alltså ställa funktionskrav i upphandlingen i stället för att ställa produktkrav. Detta är ett sätt

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

att utmana kreativiteten hos leverantören. Och begreppet funktionskrav finns redan i lagstiftningen (LOU och LUF) vilket medför att funktionsupphandling kan användas.

Men det krävs politisk handling för att reguljär upphandling ska kunna bedrivas som funktionsupphandling. Här kan förkommersiell upphandling av t.ex. FoU-resultat ha en väsentlig potential. Därav krävs att upphandlingsreglerna ändras så att även högskolor, sjukhus eller offentliga forskningsaktörer tillåts delta. I dag är andra än privata företag uteslutna från att delta.

För att ta ytterligare steg i utvecklingen vill vi betona vikten av att förutsättningarna för offentliga tjänster i sig bidrar till innovation i samhället. Vi behöver utforma upphandlingsprocesser så att de öppnar för nya lösningar. Kompetensförsörjning i offentlig verksamhet, upphandlingsfrågor, och innovationsupphandling är strategiskt viktiga instrument för att utveckla en innovativ offentlig verksamhet. Därmed behöver offentliga aktörers kompetens, metoder och nätverk utvecklas för ökad tillämpning av innovationsupphandling, vilka sker på ett sådant sätt att de inte utesluter nya lösningar, eller mera tydligt uttryckt, upphandling av framtagande av nya lösningar som ännu inte finns på marknaden.

Om målet är att omvandla en stor del av den reguljära upphandlingen till innovationsvänlig upphandling, så bör ett regelverk som underlättar och driver på detta skapas.

I dag sker många upphandlingar genom att den upphandlande myndigheten efterfrågar samma lösning – eller produkt – som vid förra upphandlingen eller till och med föråldrade produkter. Man beskriver helt enkelt den tidigare upphandlade produkten i förfrågningsunderlaget, vilket försvårar för nya produkter att bli accepterade. Det är nu dags att ändra på det!

G5. Realistiska förmånsvärden för bilar

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att förmånsbilars skattevärde minst motsvarar pengafördelen för förmånstagaren

Förmånsbilar är mycket förmånliga för anställda och företag. Ofta är det beräknade förmånsvärdet långt lägre än pengavärde fördel.

Nackdelarna är flera. Det uppenbara är att staten går miste om skatteintäkter. Den andra är att det är bara vissa höginkomsttagare som får skatterabatten. Men det mest allvarliga är att bilmarknaden i Sverige snedvrids.

Bara runt 40 procent av alla nya bilar i Sverige köps av privatpersoner medan den övervägande merparten av alla bilar i Sverige ägs av privatpersoner. Det betyder att privatpersoner till stora delar köper begagnade företagsbilar. Dessa är ofta inta alls anpassad till privatmarknadens behov.

En subventionering av förmånsbilar leder alltså både till skatteförluster och till en dålig anpassad bilpark i Sverige. Av de stora bilmärkena i Sverige är BMW och Audi starkt överrepresenterade, Mercedes, Volvo och Volkswagen något. Så även industripolitiskt betraktat – något som ett liberalt parti inte bör ägna sig åt – är förmånsbilssubventioneringen ingen särskild bra affär. Uppenbarligen gynnar man ”premiummärken”, mest från ett grannland i söder.

G6. Hästsport ska ingå i friskvårdsförmånen

Rolf Hallberg, Mark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet mera aktivt ska arbeta för att hästsport ska kunna ingå såsom en friskvårdsförmån

Redan på landsmötet i Växjö blev en motion från Folkpartiet Liberalerna Södra Älvsborg om att golf och hästsport ska klassas som friskvårdsförmån väl emottagen. Tyvärr har det fortfarande inte hänt något. Jag tror att just hästsport skulle passa Folkpartiet att lansera beroende på att den övervägande delen av de aktiva i sporten är kvinnor.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G7. Förenkla bankkontonummerhanteringen*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar initiativ till att utforma nya centraliserade regler för förlängda kontonummer som inkluderar informationen i dagens clearingnummer

Dagens system för pengaöverföringar mellan banker är onödigt krångligt eftersom olika banker har olika system för hur kontonummer och clearingnummer ska skrivas in i systemet. Allmänheten skulle spara lite tid varje dag om detta system gjordes mer strömlinjeformat.

G8. Avskaffa ränteavdragen och återinför fastighetsskatten*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för att avskaffa ränteavdragen
2. **att** Folkpartiet verkar för att höja eller återinföra fastighetsskatten
3. **att** Folkpartiet verkar för att införa amorteringskrav på bolån
4. **att** Folkpartiet verkar för att förbjuda möjligheten att låna till kontantinsatsen
5. **att** Folkpartiet verkar för att tvinga bankerna att avskriva de bolåneskulder som uppkommer när fastigheter säljs till lägre pris än belåningsgraden
6. **att** Folkpartiet verkar för att göra det mer lönsamt att spara och mindre lönsamt att låna
7. **att** Folkpartiet verkar för att inkludera bostadspriserna i Riksbankens inflationsberäkningar
8. **att** Folkpartiet ska anpassa immigrations- och urbaniseringstakten till bostadstillgången
9. **att** Folkpartiet verkar för ett ökat bostadsbyggande med bibehållet natur- och bullerskydd
10. **att** Folkpartiet verkar för en ökad beskattning av banksektorn
11. **att** Folkpartiet kräver att banksektorn skapar större buffertar för att täcka framtida förluster
12. **att** Folkpartiet verkar för att ge Riksbanken fler instrument att styra inflationen. Exempelvis kan engångsutdelning av rikskuponger utredas
13. **att** Folkpartiet verkar för en höjning av studiebidragen, garantipensionerna, forskningsanslagen och lärarlönerna samt för en sänkning av marginalskatten på förvärsarbete. Syftet är att öka inflationen och därmed möjliggöra för Riksbanken att höja räntan till samhällsekonomiskt mer hållbara nivåer

Sveriges nuvarande kombination av extremt låga räntor, höga ränteavdrag, frånvarande fastighetsskatt, snabba urbanisering, höga asylinvandring och otillräckliga bostadsbyggande driver i rasande takt upp bostadspriserna och hushållens belåning till ohållbara nivåer. Hushållens massiva skuldsättning är ett mycket stort hot mot rikets framtida ekonomi och det är direkt olämpligt att avsätta hundratals miljarder kronor årligen för att subventionera en bostadsbubbla. Ur ett socialliberalt perspektiv är det dessutom tveksamt att bedriva en politik som gynnar banker, bolåneinstitut och fastighetsägare men missgynnar alla som inte har råd att köpa sitt eget boende.

Den långsiktigt hållbara årliga höjningen av bostadspriserna torde ligga i närheten av inflationsmålet, dvs. 2–3 procent per år. I syfte att uppnå en önskvärd utveckling på bostadspriserna och därmed hushållens skuldsättning bör ett antal åtgärder vidtagas. Takten på införande av dessa åtgärder bör anpassas så att skuldsättningsbubblan dämpas mjukt i stället för att spricka.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G9. Lagregler om avtal till skydd för småföretagare och konsument*Lennart Ledin, Östersund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att regering och riksdag snarast ser över lagreglerna för avtal och med dessa sammanhängande lagstiftning i syfte att öka skyddet för småföretagare och konsument i de avseenden som motionen beskriver

Vi förfäras i stort sett dagligen av hur både småföretagare och konsument luras till köp av varor eller tjänster över i första hand telefon och e-post eller utsätts för sådana försök. Inte sällan rör det sig om rena bedrägeriförsök där målet endast är att komma åt pengar från företagaren eller konsumenten. Metoderna varierar alltifrån bluffakturor, påstådda prenumerationer som sägs förlängda till manipulation av inspelningar av telefonsamtal. Det här har uppenbart blivit en av den organiserade brottslighetens viktigaste inkomstkällor.

För småföretagare är de nyss beskrivna bedrägeriförsöken ett gissel där särskilt sådana telefonsamtal och e-post dagligen tar mycket uppmärksamhet och tid från företagarens egentliga verksamhet. Trots de lagskydd som redan finns känner sig den enskilde konsumenten ofta rättslös då utebliven betalning till bedragarna kontrast med hot om inkasso eller till och med kränkande publicering av namn på hemsidor osv.

Det är tydligt att lagstiftningen behöver kompletteras och moderniseras för att skapa ett bättre lagskydd för både småföretagare och konsument. Reglerna kring muntliga avtal och accept är till synes det som behöver ses över i avtalslagen så att den fungerar bättre i kombination med köplagen, konsumentköplagen, konsumenttjänstlagen, distans- och hemförsäljningsslagen samt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Metoder för att snabbt eller personligen kunna bekräfta avtal och andra handlingar utvecklas snabbt där köparen såsom företagare eller konsument aktivt kan göra bekräftelsen med knapptryckning på telefon, med bank-ID eller andra arrangemang med personlig kod etc. Det kan vara skäl att överväga om inte en sådan aktiv bekräftelse ska ersätta det muntliga avtalet i här beskrivna sammanhang. Mot bakgrund av antalet lagar i sammanhanget så finns det måhända också skäl till en samordnande totalöversyn av lagstiftningen på området.

G10. Lönestatistik och lönespridning*Harald Andersson, Jönköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** lönestatistik upprättas vad som blir kvar på en inkomst av 100 000, 150 000, 200 000, 300 000 kronor osv. upp till en miljon kronor, och därefter inkomst på 1,5 miljoner kronor, 2 miljoner kronor osv.
2. **att** statistik upprättas hur kapitalökningarna blir mellan låg- och höginkomsttagare
3. **att** skattesystemet ändras så vi får en mera jämlik fördelning mellan låg- och höginkomsttagare beträffande inkomster och kapital

Den 1 januari 1976 avskaffades ämbetsmannaansvaret. Med hänsyn till vad utvecklingen visat i fråga om ansvarstagande yrkas härmed att landsmötet beslutar återinföra personligt ansvar för tjänstemän inom både offentlig och privat verksamhet som även innefattar beslutsfattande politiker statssekreterare och statsråd.

Den omfattande lobby- och konsultverksamheten har gett utrymme för arvoden och ersättningar som kan innefattas i ordet lönekorruption. I stället för redovisning av skatteminskningar och löneökningar för olika yrkesgrupper ska redovisningarna tala om hur mycket respektive grupper har fått i ersättning efter skattereduktioner och gjorda avdrag. En redovisning ska tala om vad lokalvårdare, sjuksköterskor, politiker och högre tjänstemän, statssekreterare och statsråd har kvar efter att skatter och avgifter har avdragits från totalinkomster.

G11. Nytt skatteavsnitt i partiprogrammet*Gunnar Andréén, Danderyd***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** partiprogrammet kompletteras med ett nytt principavsnitt om skattepolitiken enligt motiveringen

Genom skattereformen som beslutades av 1902 års riksdag ändrades den svenska skattepolitiken i grunden. Arbete blev basen för beskattningen, månghundraåriga grundskatter försvann. Progressiv inkomstbeskattning infördes. Alla hederliga skattebetalare har därför sedan 1903

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

brottats med den populära allmänna självdeklarationen. Förändringen 1902 framgår av att punktskatter som tullmedel och brännvinstillverkningskatter – även kommunala fanns – ännu 1900 svarade för 55 procent av alla skatteintäkter. Sockerskatt stod ensam för 10 procent av statens inkomster. Beslutet 1902 betecknades som provisoriskt, skulle bara gälla 1903 – men vissa provisorier tenderar att bli permanenta.

Senare har en rad andra förändringar tillkommit:

- Uppbördsreform 1917
- Kommunalskattelag 1928
- Källskatt 1947
- Socialförsäkringsbeslut under 1950-talet
- Omsättningsskatt 1960, mervärdesskatt 1969
- Skattereformen 1971, den underbara natten 1981
- Skatteomläggningen 1991
- Därtill pensionsbeslut 1959 och 1994

Mycket vatten har sedan dess runnit kring Helgeandsholmen. Hur bör en liberal skattepolitik i framtiden vara utformad?

1. Beskattning av konsumtion och miljöpåverkande produktion bör öka. Även finansiella tjänster bör beskattas. Skatten på arbete, inklusive arbetsgivaravgifter som inte är förmånsbestämda, måste däremot i en globaliserad värld minska – ty utan arbete stannar Sverige. Ett system där staten, kommuner och landsting var för sig beskattar arbete kan motiveras historiskt men är en välståndsfientlig ordning.
2. Mervärdesskatten ska vara enhetlig: En momsats, få undantag.
3. Punktskatter är fullt förenliga med liberal ideologi inom alkohol-, tobaks-, energi- och samfärdssektorerna. Också statliga stämpelskatter är motiverade av rättssäkerhetsskäl.
4. Miljöstyrande punktskatter bör svara för ökad andel av det samlade skatteuttaget.
5. Boendeavgifter ska vara låga och förutsebara. Fastighetsavgiften ska vara lokal. Markvinster, ofta stora, ska däremot beskattas av staten. Markens begränsade storlek gör att en särskild statlig markskatt bör övervägas.
6. Avdrag för intäkternas förvärvande, som arbetsresor där kollektivtrafik inte finns, ska finnas, bland annat av regionalpolitiska skäl. Avdragsrätt för låneräntor ska däremot, som skett med privata pensionsförsäkringar, avskaffas.
7. Sparande ska vara skattefritt upp till ett visst belopp. Investeringsstimulanser genom skattesystemet kan införas.
8. Inom företagen ska eget kapital skattemässigt jämföras med annat finansieringskapital.
9. Realisationsvinstbeskattning ska kvarstå men måste liksom annan kapitalbeskattning vara internationellt konkurrenskraftig.
10. Trängselskatten ska vara statlig – med motsvarande statligt ansvar. Om avgifter införs i trafiken, ska de vara kommunala. Kan förmögenheter beskattas? Det är en kontroversiell fråga men från grundläggande liberala utgångspunkter föreligger inget principiellt hinder eftersom skatt bör tas ut efter bärkraft. Däremot kan förmögenhetsskatt liksom inte heller arvs-, kvarlåtenskaps- eller gåvoskatt införas i tidigare former, främst därför att arbetande kapital beskattades.

G12. En moms nivå

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet bör verka för en enda momsats

För närvarande finns inom EU ungefär 1 200–1 500 undantag från ordinarie momsats. Också i Sverige är antalet undantag – och belopp – mycket stora.

Det göder skatteplanering och skatteplanerare och skapar obegripliga gränsdragningar.

På livsmedelssidan är nedsättningarna särskilt obegripliga. Dyrbar oxfilé eller rysk kaviar har särskilt stora nedsättningar.

Det finns bara ett medel mot allt detta: att ha en enda moms nivå.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G13. Enhetlig momssats*Dietmar Gleich, Falun***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för en enhetlig momssats på allt

Olika momssatser snedvrider konkurrensen mellan olika samhällssektorer och bör därför utjämnas. Varje individ ska få friheten att spendera sina pengar efter eget bevåg utan att drabbas av omotiverad olika skattesatser.

Olika skattesatser kan endast motiveras om de leder till att internalisera externa kostnader, till exempel miljöförstöring.

G14. Avskaffa fordonsskatten*Dietmar Gleich, Falun***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att avskaffa fordonsskatten och höja drivmedelsskatten i motsvarande omfattning

Fordonsskatten har mycket dålig koppling till kostnaden för samhället som en bil orsaker. Så länge bilen står i garaget eller på annan privat finansierad parkeringsplats orsaker bilen inga externa kostnader överhuvudtaget.

Bara när bilen används orsakar den vägslitage, hälsoproblem genom avgaser, damm och ljud, trängsel på vägar, olycksrisker och miljöproblem. En svenskregistrerad bil som används utomlands orsakar inga problem i Sverige men är skattepliktig i Sverige medan utlandsregistrerade bilar medför nackdelar i Sverige men är skattepliktiga utomlands.

Efter principen att den som orsakar skador ska betala är i första approximation rimligt att knuta skatten till bränsleförbrukningen. På detta sätt kommer den som har en bränslesnål bil lite för billigt undan. Men den nackdelen kan tolereras med fördelen att en bränslesnålare fordonsslotta subventioneras fram – något som i dag ändå försöks med andra medel.

Vidare medför omläggningen av skatten ingen ökad belastning för skatteförvaltningen, snarare tvärtom.

G15. Avskaffandet av arbetspendlingskatten*Raul Björkman, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att averka arbetspendlingskatten (även kallad trängselskatt) då den motverkar arbetslinjen

Hela idén att hårt jobbade arbetspendlare ska betala skatt för att ta sig till arbete är emot hela idén med en arbetslinje, där det ska löna sig att ta sig till arbetet. Staten bör underlätta arbetspendling, inte ekonomiskt motarbeta den.

G16. Implementera århundradets skattereform*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar initiativ till en robust blocköverskridande skattereform syftande till att förenkla skatte- och transfereringssystemen, reducera möjligheterna till skattefusk, bidragsfusk och avancerad skatteplanering, begränsa inkomstmarginalskatterna och genomföra en grön skatteväxling

Principerna i Folkpartiets och Socialdemokraternas stolta skattereform som syftade till att förenkla skattesystemet och sänka marginalskatterna på arbete till maximalt 50 procent har de senaste årtiondena i hög utsträckning frångåtts.

Det är därför hög tid att genomföra en ny skattereform. Skatten på arbete ska sänkas medan skatten på bland annat fastigheter, kapitalvinster, konsumtion, miljöskadliga utsläpp, bensin, energi, tobak och alkohol ska höjas. Skattesystemet ska förenklas, avdragsmöjligheterna minska och möjligheterna till avancerad skatteplanering begränsas.

Transfereringssystemen (sjukförsäkringen, a-kassan, socialbidragen, förtidspensionerna m.m.) ska samordnas för att minska byråkratin och för att reducera möjligheterna till bidrags-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

fusk och oredligt handhavande av skattemedel. Arbetsförmedlingen måste effektiviseras och A-kassan förstärkas. Huvuddelen av SVT och SR ska säljas och resten ska skattefinansieras.

G17. Sverige behöver en ny skattereform

Linda Nordlund, Stockholm, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Anton Wemander Grahm, Malmö, Stefan Sköld, Västerås, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en ny stor skattereform där skatterna på arbete, kapital och sparande generellt sänks medan skatter och avgifter på konsumtion, fasta skattebaser och miljöfarlig verksamhet höjs

Den senaste reformeringen av skattesystemet genomfördes för 25 år sedan. Vårt parti tog tillsammans med Socialdemokraterna och ansvar skapa ett skattesystem med neutralitet och likformighet som bärande principer.

Den reformen kom i en tid då den internationella konkurrensen om arbetskraft, kapital och företagslokaliseringar snabbt intensifierades. Den formulerades som ett svar på årtionden av ad hoc-lösningar inom svensk skattepolitik. I mycket befinner sig Sverige i dag i samma läge. Konkurrens tilltar samtidigt som allt fler avsteg gjorts från reformens principer. Där likformighet och transparens skulle råda ser vi i dag ett lapptäcke av särlösningar. Samtidigt har skatten sänkts eller helt avskaffats på just de skattebaser som skulle garantera stabilitet över tid. Vi förespråkar därför att Folkpartiet tar ett principbeslut att vara pådrivande för en ny genomgripande skattereform.

Den huvudsakliga inriktningen bör vara att beskattningen jobb och företagande sänkas och skattetrycket flyttas över från lättroliga till trögare skattebaser. Samtidigt bör principerna som var bärande i skattereformen 1990/91 återupprättas. Neutraliteten bör åter tråda in och likformighet förespråkas före särlösningar och subventioner. Skattekonsekvenser av beslut – som att börja arbete eller arbete mer – ska bli tydligare. Bara så kan de skattesänkningar vårt parti förespråkar få full utväxling.

G18. Høj grundavdraget väl över normen för försörjningsstöd

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för höjd grundavdrag för inkomstskatten till ett belopp väl över normen för försörjningsstöd

Det strider mot den liberala grundprincipen om egenmakt att staten först kräver skatt på inkomster under normen för försörjningsstöd för att sedan erbjuda samma person att titta tillbaka pengarna som bidrag. Det är oerhört förnedrande. Att med våld ta något från en person, utan att personen hade en skuld från början, så att den inte längre klarar ett människovärdigt liv skulle betecknas som brottslig om rånaren inte hade varit staten.

Ett höjt skattefritt grundavdrag skulle dessutom ha fördelen att förenkla skattesystemet genom att många andra avdrag skulle hamna under grundavdraget och behöver i de flesta fallen inte längre beaktas, beräknas i detalj och kontrolleras.

G19. Stimulans för ökat sparande

Samuel Danofsky, Stockholm, Linda Folne, Stockholm, Rasmus Jonlund, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm, Amira Roula, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet föreslår hur ekonomiska incitament kan skapas för att främja ett ökat sparande och därmed en större långsiktig ekonomisk trygghet för svenska hushåll

Det är ett väldokumenterat problem att hushållen ofta har för små ekonomiska buffertar. Belåningsgraden är hög och många hushåll skulle inte klara sig många månader om något oförutsett händer som gör att man förlorar inkomst till exempel i form av arbetslöshet eller långvarig sjukdom. På samma sätt gör den höga belåningsgraden att hushållen utsätter sig för stor ekonomisk risk i fall att priserna på bostadsmarknaden skulle sjunka eller om räntan skjuter i höjden. Alliansregeringen tog bort avdragsrätten för privat pensionssparande vilket ännu mer undergräver sparbenägenheten och i den senaste vårpropositionen aviserade S–MP-regeringen en höjning av skatten på investeringssparkonton. Detta är en politik som går stick i stäv mot vad hushållen i Sverige behöver.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G20. Spara och Slösa

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet bör aktivt verka för att uppvärdera sparandets nytta genom skattestimulanser

De senaste 25–30 åren har utmärkts av bland annat detta:

1. Den höga ökningen av låneskulden hos svenska hushåll, särskilt i storstadsområdena. Ett tag skulle man investera i aktier, numera i boendet. Var månad eller kvartal slås nya utlåningsrekord.
2. Samtidigt är sparandet högt – länge undantaget amortering på bostadslån. Sparandet är betydligt högre än som motiveras av värdeökning på största tillgångsvärdena, bostäder och aktier.
3. Extremt goda tider för inkassoföretag.

Vad säger detta om svenska hushålls syn på konflikten spara eller slösa? Åren 1926–63 fanns Svenska Sparbanksföreningens tidning Lyckoslanten med den av Birgitta Lilliehöök skapade serien Spara och Slösa, en serie som alljämt lever i Lena Forsmans regi. Figurernas handlingar kom att prägla generationer svenskars ekonomiska beteende. Budskapet var ostridigt moraliskt: Spara var fint, slösa fult.

Nya tider kom. Att leva på lån och inte på lön, sågs ett tag som ekonomiskt möjligt föredöme. De orimliga marginalskatterna, först obegränsad men senare även begränsad avdragsrätt för låneräntor, undergrävde motivet att spara före köp. Det kom att gälla allt från egen cykel eller fotboll till kostsamma semesterresor, ständigt nya tv-, tele-, dator- och andra kapitalinvesteringar som bostadsrätt, småhus och lyxyacht, inte sällan allt samtidigt.

Förra finansministern Anne Wibbles (FP) tes att det är bra att ha sparpengar för oförutsedda utgifter, gärna motsvarande en årslön på banken, möttes inte sällan av sarkasmer gränsande till åtlöje. I dag är målet mer accepterat – men för de flesta ännu ouppnåeligt.

I gengäld har, särskilt efter den finanskris som efter 2009 plågade så många, skuldkvoter, sparräntor, amorteringskrav, avdragsbegränsningar och andra offentliga beslutade sparstimulanser diskuterats. Besluts- och rådgivande aktörer, politiker, samhällsdebattörer, tidningar, kolumnister, bankföreträdare, fackligt förtroendevalda, mäklare, försäkrings- och fondsäljare, nationalekonomer och andra förment sakkunniga, inte bara skilda meningar om nuläget utan också om vad som behöver göras.

Sedan avregleringen av kreditmarknaderna under slutet av 1980-talet avreglerades har finansföretagen agerat företagsmässigt rationellt och tagit tillvara de affärsmöjligheter som öppnat sig. Behovet att konsumera har inte bara tillfredsställts utan stimulerats, ja, rent av uppfunnits. Finansföretagens agerande, våra banker ingalunda undantagna, har mer präglats av tanken på egna vinster än frihet under ansvar. Samtidigt har ett stort antal medborgare fått svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Många är de som tycker att månaderna har för många dagar innan nästa avlöning kommer – om de har jobb. Ännu 2015 har alltför många hushåll ingen sparbuffert alls.

Sparandets nytta måste uppvärderas – och stimuleras. Exakt hur detta ska ske – ett förslag är att skattebefria ett grundbelopp av räntesparande – är en fråga för Folkpartiets riksdagsgrupp. Vad Folkpartiet kan göra är att uttala ambitionen att uppvärdera sparandets nytta, också i det konsumtionsinriktade samhälle som kom att bli 2000-talets för alltför många missvisande ledstjärna. Att ha sparpengar för oförutsedda utgifter är en god sak.

G21. Uppmuntra sparande, inte lånande

Mattias Lönnqvist, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att ett skattebefriat sparande införs
2. att Folkpartiet ska ta ställning för att ränteavdraget på sikt fasas ut och försvinner

Folkpartiet står för en öppen och dynamisk ekonomi där det lönar sig att arbeta och starta företag. Det finns mer att göra där, bland annat att skapa incitament för sparande, liksom att göra lån mindre förmånliga skattemässigt.

Under många år har det varit svårt, för att inte säga omöjligt, för en normal inkomsttagare att spara ihop till en årslön. Förutom att en sådan årslön ger en finansiell trygghet och gör att man vågar säga upp sig om man fastnat i ett arbete där man inte längre trivs så kan ett sådant

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

kapital användas för att starta ett eget företag: någonting som skapar en osäkerhet kring kommande intäkter.

Ett sätt att möjliggöra för fler att skapa den bufferten vore genom att införa ett helt skattebefriat sparande.

Detta sparande skulle då kunna ske genom ett bruttolöneavdrag, dvs. man kan som löntagare välja att avsätta en del av lönen innan skatter dras, och dessa skulle då gå in på ett sparkonto helt utan beskattning. Beskattning sker i stället när man gör uttag från detta sparande. Detta skulle kunna beskattas som en finansiell inkomst, men för att undvika risken att sparandet missbrukas är det sundare att beskatta det som en arbetsinkomst vid uttag. Denna konstruktion är jämförbar med den konstruktion som fanns kring pensionssparande tidigare, och man kan givetvis ha samma typ av restriktioner kring hur stora insättningar som får göras för att få ut fullt skatteavdrag.

Samtidigt som sparande i nuläget helt saknar incitament i skattesystemet finns tydliga incitament för att låna pengar, någonting som gjort att prisnivåer på bostäder ökat till nya rekordnivåer. Räntenivåerna är i dagsläget låga och det är billigt att låna pengar. Dessa lån blir dessutom ännu billigare genom ränteavdraget, där staten står för 30 procent av räntekostnaden på ett lån. Det gör att vi har ett skattesystem som uppmuntrar lån som finansiering av bland annat bostadsköp.

Eftersom ränteavdraget är en viktig komponent i den kalkyl individen gör innan man tar ett lån – där man räknar ut hur stort lån som ens ekonomi tillåter – är det dock tveksamt att avskaffa ränteavdraget rakt av; effekten på mångas privatekonomi skulle kunna bli förödande.

Det skulle dock vara möjligt att sänka avdraget stegvis. En modell vore att sänka med en procentenhet per år. Med den modellen skulle avdraget kunna avskaffas helt på 30 år. En annan variant vore att sänka med två procentenheter per år för att därmed genomföra en utfasning under 15 år. Detta samtidigt som medborgarna får gott om tid att anpassa sin ekonomi till ett skattesystem som inte längre uppmuntrar till onödigt höga lån.

G22. Utred kommunernas möjligheter att utöka skattebasen

Folkpartiet Liberalerna Kalmar län, Ann-Margret Lindholm, Borgholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en översyn av kommunernas möjlighet att utöka sin skattebas och i enlighet med modell från grannlandet Norge

Det kommunala utjämningsystemet grundar sig i rätten för samtliga svenska kommuner att ha möjligheten att tillhandahålla en likvärdig service för sina kommunmedborgare, oavsett förutsättningar. Det finns också för att kompensera kommuner vars investeringar för ökad produktion av kommunens näringsliv ger skatteintäkter som främst kommer andra ur boendesynpunkt mer attraktiva grannkommuner till godo. Systemet finansieras huvudsakligen av staten och endast till en liten del direkt av kommunerna. Av totalt knappt 66 miljarder kronor i bidrag till kommunerna under 2015 finansieras endast cirka 3,2 miljarder kronor direkt av kommunerna. Resterande cirka 63,7 miljarder kronor finansieras sålunda av staten. Systemet har såväl sina förtjänster som sina nackdelar och får i dag effekter, som inte var det ursprungliga syftet när utjämningsystemet trädde ikraft.

Exempel på utökade skattebaser utöver nu enbart förekommande inkomstbeskattning:

- Företagsbeskattningen och ett företags vinst bör stanna i den kommunen där företaget är beläget och har sin huvudsakliga verksamhet.
- Beskattning av industrifastigheter bör tillfalla kommunen.
- Inkomster från produktion, som är tillämpat för landet i sin helhet, exempelvis elproduktion, bör i också tillfalla kommuner som producerar och levererar el.

Att kommunerna skulle kunna få en helt annan skattebas än nu gällande ökar landsbygdskommunernas egenförsörjning och dess överlevnad med för dessa en mer positiv utveckling.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G23. Låt vattenkraftskommunerna beskatta vattenkraftens fastigheter

Folkpartiet Liberalerna Bollnäs, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Per-Ola Grönberg, Sandviken, Stig Mörtman, Ockelbo, Yanina Westergren, Bollnäs m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet driver på för att fastighetsskatten på vattenkraftanläggningar ska gå tillbaka till de kommuner och regioner där värdena skapas

Vattenkraften är en fantastisk energikälla, eftersom den är både klimatsmart och förnybar. Men även vattenkraften leder till miljöskador. Men medan fossila bränslen (gas, kol och olja) producerar växthusgaser (CO₂) och kärnkraften producerar radioaktivt avfall är vattenkraftens miljöskador av lokal karaktär.

Exploateringen av vattenkraften har försämrat förutsättningarna för fiske, jord- och skogsbruk, renkötsel liksom för turismen. Det är därför ett rättvisekrav att vattenkraftskommunerna, berörda regioner och samerna kompenseras för belastningen på miljö och natur. Föreningen Sveriges vattenkraftskommuner arbetar för en skattemodell där de kommuner som lidit skada av vattenkraftsexploateringen kompenseras med intäkterna av fastighetsskatten. I Norge är en sådan reform genomförd sedan länge. Där finns ett väl fungerande system för återföring av vattenkraftsmedel. Ungefär sex miljarder norska kronor överförs årligen till vattenkraftskommunerna. Besluten om systemet har i Norge fattats i bred enighet.

I Sverige går cirka 120 miljarder kronor årligen tillbaka från vattenkraften till kommunerna i form av bygdemedel. Det är en utbredd missuppfattning att skatteutjämningsystemet tar hänsyn till de nackdelar vattenkraftskommunerna har av kraftutbyggnad och kraftutvinning. Men det finns ingen parameter i skatteutjämningsystemet som kompenseras för kommuners nackdelar av de intrång i turism och övrigt näringsliv, miljö med mera som vattenkraftsutvinningen medfört och medför.

Kraftanläggningarna i riket är enligt Sveriges vattenkraftskommuner taxerade för sammanlagt cirka 215 miljarder kronor. Fastighetsskatten på dessa anläggningar är 2,8 procent, vilket motsvarar 6,02 miljarder kronor.

Fördelningen av fastighetsskatt på kraftanläggningar i Sveriges skogslän år 2013:

- Norrbotten 1 397 miljoner kronor
- Västerbotten 1 147 miljoner kronor
- Jämtland 1 147 miljoner kronor
- Västernorrland 1 022 miljoner kronor
- Gävleborg 205 miljoner kronor
- Dalarna 338 miljoner kronor
- Värmland 170 miljoner kronor

Summa för ovanstående län blir cirka 5,4 miljarder kronor per år.

Vårt förslag är att fastighetsskatten på kraftanläggningarna ska användas för att kompensera berörda kommuner och regioner för de stora ingrepp som gjorts i naturen. Ingrepp som hindrar utveckling av näringar och som i dag i stort sett inte ger några lokala arbetstillfällen. Genom en återföring av skatten till berörda kommuner och regioner kan skapas förutsättningar för ett stabilt och hållbart system för utveckling och tillväxt och därmed arbetstillfällen. De stora skillnaderna i kommunal skattesats mellan rikets kommuner visar på en ojämlikhet i förutsättningarna att erbjuda en likvärdig välfärd och service. Den högsta kommunalskatten i Sverige har Bräcke kommun med 23:74, medan Solnas skattesats är 17:12. Det är en skillnad på 6:62 per intjänad hundralapp för invånarna i de två kommunerna.

För en medelinkomsttagare med 300 000 kronor i årsinkomst innebär det att det kostar 19 860 kronor extra per år – det vill säga mer än en nettomånadslön – att bo i Bräcke! Den genomsnittliga kommunalskatten i de sju skogsläna är 22:47 kronor, vilket kan jämföras med snittet för övriga riket på 20:41 kronor. Räknet på medelinkomsterna i dessa län innebär det att befolkningen betalar 6,3 miljarder kronor mer i kommunalskatt än motsvarande antal människor i övriga riket.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

G24. Lokal beskattningsrätt av företag och naturresurser*Hans Åberg, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Ale, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Anne Stenlund, Piteå, Michelle Winkel, Lilla Edet***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna utreder möjligheten att införa lokal beskattningsrätt av företag, kommersiella fastigheter och naturtillgångar och hur ett sådant system skulle kunna utformas

Inför kommunal beskattningsrätt av företag, kommersiella fastigheter och naturresurser. Det skulle i ett slag förbättra ekonomin för kommuner som är rika på naturtillgångar och förmår utveckla ett dynamiskt företagsklimat. Det skulle smörja upp det kommunalekonomiska hjulet eftersom kommunernas skattekraft inte bara blir beroende av att folk bor i kommunen utan även lokala naturtillgångar som exploateras, företag som etableras lokalt och kommersiella fastigheter som utvecklas blir ett tillskott till den kommunala ekonomin. I Norge har man med framgång tillämpat ett sådant system.

Den lokala beskattningsrätten främsta syfte är att förbättra kommuners ekonomiska självständighet och utvecklingskraft. Förslaget ska inte ses som ett sätt att höja det totala skatetrycket utan som en omfördelning av befintligt skatteuttag mellan stat och kommun. Lokal beskattningsrätt är ett sätt att tillföra fler operativa faktorer i den kommunalekonomiska ekvationen.

Lokal beskattningsrätt kommer bidra till en starkare lokal, kommunal ekonomi, särskilt i landsbygds- och avfolkningskommuner, och därmed till kommunernas förmåga att leverera nödvändig samhällsservice. Det kommer också bidra till att förbättra landsbygdens möjligheter att utvecklas efter sina lokala förutsättningar, tillgångar och potential.

G25. Decentralisering av skatter*Ingeborg Wiksten, Sundsvall, Inger Larén, Torsby, Eva Olstedt Lundgren, Härnösand, Ingrid Thyberg, Timrå, Marianne Åhman, Sunne m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för en decentralisering av skatter och avgifter vid produktion av elkraft samt skog-, malm- och jordbruksnäring för att ge kommuner och regioner bättre möjligheter att växa och utvecklas

Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast! ”Hela Sverige ska leva” därför behövs åtgärder för att hålla ihop Sverige. Landsbygden med nedlagda skolor, sämre service och mindre tillgång till vård och omsorg upplevs som en orättvis konkurrens när man betalar lika mycket skatt som storstan.

Landsbygdens förutsättningar ser väldigt olika ut i vårt land.

Sveriges sju skogslän bidrar med ungefär 90 procent av Sveriges vattenkraftproduktion. Vattenkraften spelar en mycket viktig roll i dagens energiproduktion och betydelsen kommer att öka ytterligare eftersom den är en nödvändig reglerresurs när produktion av vindkraft och solex växer. Om en del av produktionsskatten förs tillbaka till regionen ökar också förutsättningarna för att bo och leva kvar i skogsläna.

Skogsbruket är en av de viktigaste näringarna för ekonomi och arbetstillfällen i de mest glesbefolkade delarna i landet. I dag hamnar skogsproduktionens vinster där bolagen har sina huvudkontor i bästa fall i någon av Sveriges större städer men allt vanligare utomlands.

Det ställs i dag högre krav på våra lantbrukare vad gäller djurhållning än för importerat kött och mejeriprodukter. Det är bra, men för att klara konkurrensen behövs likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Kvalitet kostar! Det borde vara en självklarhet att kommuner och regioner kompenseras för ingrepp i naturen som t.ex. vid vattenkraftsanläggningar där områden dämms över så att möjligheter till fiske och turism försämrats m.m. Det kommunala kostnadsutjämningsystemet är mycket viktigt för att ge likvärdiga förutsättningar för en god service i hela Sverige, utjämna skillnader i skattekraften och medverka till en kostnadsutjämnings. Men trots detta system så ökar skillnaderna i Sverige.

Genom att föra tillbaka resurser till de regioner där vattenkraft, malm, skog och jordbruk produceras förstärks förutsättningarna för regional tillväxt och utveckling.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G26. Ömsesidigt beroende mellan stad och land

Inger Larén, Torsby, Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att det kommunala utjämningsystemet kompletteras med en beräkning utifrån koldioxidbalansen så att städerna får ersätta landsbygden för tillgången på syrerik luft¹
2. **att** Folkpartiet verkar för att säsongsarbetare ska skatta i den kommun där de arbetar
3. **att** Folkpartiet verkar för att kommunerna får full kostnadstäckning för flyktningmottagandet²

Många vill att det ska finnas en levande landsbygd med djupa skogar, blommande ängar och glittrande sjöar, men allt färre väljer att bo där. En förklaring kan vara att landsbygdsbor har lika stort behov av service och infrastruktur som alla andra. Vill man behålla landsbygden måste det bli mer attraktivt att bo på landet och därför måste kommunernas och företagens ekonomiska villkor förbättras. Det måste även där vara lönsamt att driva företag och anställa och kommunerna måste kunna leverera god service.

Urbaniseringen bara ökar. Stad och land är i ömsesidigt beroende av varandra, men städerna gynnas alltmer på landsbygdens bekostnad. För att bryta trenden är det dags att städerna betalar rättvist för de tjänster, som landsbygden producerar. Några exempel på detta är:

En enskild stadsbo kan leva klimatsmart eftersom det där är tät bebyggelse och det finns tillgång till kollektivtrafik, men om man ser på totalen så producerar städerna mer koldioxid än landsbygden. Förutsättningen för städernas liv är att omgivande landsbygd konsumerar koldioxid och producerar syre. För att det ska finnas levande skogar och grönska måste det finnas människor som sköter och brukar jord och skog. Ju mer det växer desto mera syre produceras.

Detta bör kompenseras ekonomiskt. Städerna bör betala landsbygden för syret. En möjlighet skulle kunna vara att kommunala utjämningsystemet kompletteras med en beräkning utifrån koldioxidbalansen så att städerna får ersätta landsbygden för tillgången på syrerik luft.

Besöksnäringen är en viktig inkomstkälla för landsbygden, men mycket av intäkterna går glesbygden förbi. Många inom besöksnäringen är säsongsarbetare och skattar i sin hemkommun. Kommuner med turistanläggningar går därför miste om denna skatteintäkt. En ändring bör göras så att skatten tillfaller den kommun där de arbetar.

Invandring är ett välkommet tillskott till befolkningen, men det är kostsamt. Glesbygdskommunerna tar per person ett mycket större ansvar för asylsökande och nytillkomna med permanent uppehållstillstånd än övriga kommuner. I en liten kommun kan denna mottagning bli betungande. Kommunerna måste få full kostnadstäckning för flyktningmottagandet.

G27. Sänk inflationsmålet till noll procent

Henry Nilsson, Eslöv

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet beslutar uttala sig för en sänkning av inflationsmålet till noll procent

De senaste tre åren har inflationen i Sverige pendlat kring 0 procent och landets ekonomi har utvecklats tämligen väl. Vi som kommer ihåg en tvåsiffrig inflationstakt på 1970- och 1980-talen tycker att detta är bra. Det tycker inte Riksbanken. Man har sedan 1992 satt målet till 2 procent prisökning per år och i sina försök att försäma penningvärdet sänkt räntan till minus 0,25 procent.

Riksbanken vill alltså numera öka inflationstakten. Det bedömer jag som oklokt. Den svenska kronan är enheten i allehanda former för redovisning och statistik. Med ett stabilt penningvärde blir det till exempel:

- enklare för arbetsmarknadens parter då man slipper ta hänsyn till ”luft i lönekuvertet”
- en fördel för konsumenter att slippa oro sig för prishöjningar
- enklare att göra jämförelser över tid
- åter meningsfullt att ha ”pengar på banken”
- mindre komplicerat att värdesäkra sina tillgångar
- mindre attraktivt att spekulera i lånefinansierade investeringar
- en likhet mellan det resultat företagen redovisar och det reala resultatet
- möjligt för Riksbanken att hålla styrräntan på en jämn och låg nivå

1. Yrkandet hänskjutet till område H, Företagande och regional tillväxt.

2. Yrkandet hänskjutet till område J, Migration och integration.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Deflation med fallande priser har historiskt visat sig kunna förorsaka problem, dock inte på de senaste femtio åren. Så länge det inte anses finnas någon gräns för hur långt räntan kan sänkas under noll för att minska penningvärdet är risken för deflation negligerbar. Jag anser att två procent inflation är för hög. På fem år skulle priserna öka med 10,4 procent.

Riksbanken bör därför ändra sitt inflationsmål till noll procent. Det är Riksbankens direktion, utsedd av riksbanksfullmäktige, som har ansvaret att upprätthålla ett fast penningvärde. Det är emellertid angeläget att den förda politiken granskas och debatteras i samhället. Jag föreslår att Folkpartiet beslutar uttala sig för en sänkning av inflationsmålet till noll procent.

G28. Inför lag om offentlig avyttring

Juhan Janusson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en utredning av lagstiftning rörande offentlig avyttring

Som förtroendemän eller tjänstemän i offentlig tjänst är man underkastad en lag om offentlig upphandling. Upphandlingsreglerna kan i många fall verka byråkratiska, och kan förbättras. Men att det offentliga inte kan handskas med våra gemensamma pengar hur som helst anses numera som något självklart, och är en omistlig del av en demokratisk förvaltning.

Men i motsatt fall, där offentliga myndigheter ska avyttra (sälja) offentlig egendom, är lagstiftningen betydligt suddigare. Den otydliga lagstiftning som finns har dessutom aldrig blivit ordentligt testad i rättsväsendet. Detta kan medge märkliga affärer som är tveksamma ur etisk synpunkt och som kan underminera medborgarnas förtroende för politiker.

En avyttring av vår gemensamma förmögenhet måste ske med ansvar och med ett regelverk som ger en säkerhet att avyttringar sker på ett ansvarsfullt sätt. En offentlig myndighet är ingen affärsverksamhet. Det måste till transparens och tydliga villkor. Annars skapas rykten och snicksnack om vad som hänt i de slutna rummen, och i förlängningen kan det leda till ökat politikerförakt.

G29. Post och betaltjänster på lika villkor i hela vårt land

Marianne Åhman, Sunne, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Inger Larén, Torsby, Lisbeth Vestlund, Åmål, Peter Vestlund, Åmål m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i sitt landsbygdspolitiska programarbete ska verka för att post och grundläggande betaltjänster ska fungera på lika villkor och till likartad kostnad i hela vårt avlånga land

Post och telestyrelsen (PTS) har ansvaret för postservicen och grundläggande betaltjänster fungerar i vårt land. I grundläggande betaltjänster ingår: betalningsförmedling dvs. möjligheten att betala räkningar och ta emot utbetalningar, uttag av kontanter och hantering av dagskassar för näringsidkare och ideella föreningar. Riksdagen har fastställt målet för postsektorn att det ska finnas posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045). Målet för grundläggande betaltjänster är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser.

Posten AB avvecklade sin kassaservice och lagen om grundläggande kassaservice upphävdes 2008. Riksdagen bestämde då att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser genom upphandling. Det omfattade kontantuttag och betalning av räkningar, men inte hantering av dagskassar. Där ansåg PTS att landets näringsidkare och ideella föreningar hade möjlighet att köpa dessa tjänster från banker och värdetransportföretag på en marknad. Vid behov skulle även dagskassahantering komma att upphandlas. Äldre i glesbygd över 80 år och personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till betaltjänster i anslutning till sin bostad genom en upphandling s.k. utsträckt betaltjänstservice. Det är postens lantbrevbärare som sköter detta utifrån avtal med Ica och KI. Denna tjänst är inte kostnadsfri! Länsstyrelsen har fått tillsynsansvar kring att grundläggande betaltjänster även i framtiden finns på lika villkor för hela landet.

Nu när vi ser på utvärderingen av länsstyrelsens tillsyn 2014 så finns det uppenbara brister i glesbygd och för personer med funktionsnedsättning. De största problemen är kopplade till kontanthantering. Kontanter är inte ett betalsätt som fungerar i hela vårt avlånga land på det sätt som var tänkt när denna nya lag infördes. I länsstyrelsens utvärdering från 2014 visar det sig att det blivit sämre sista åren för vissa grupper som äldre som har svårt att införskaffa och använda ny teknik, personer med funktionsnedsättning där tillgänglighetsanpassade betaltjänster inte är utbyggda, samt nyanlända som finns i glappet mellan att vara asylsökande (där

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Migrationsverket har ansvaret) och att ha fått svenska id-handlingar vilket är grunden för ett bankkort och betalkort.

Ett stort problem finns också för företagare på landsbygden, där det finns problem att sätta in dagskassar på banker som ej vill ha kontanthantering samt att få tillgång till växelpengar. Problemen består i att det ofta är avgifter för deponering av dagskassar och transaktionsavgifter vid betalning med kort.

Det är långa avstånd till insättningsmöjligheter och brister i IT-strukturen. Eftersom bankerna ej vill ha kontanthantering har betaltjänster för privatpersoner, företag och föreningar nu hamnat hos butiker och andra serviceföretag. Speciella serviceställen eller företagare får ta ansvar för att kontanthanteringen fungerar i samhället, vilket inte är deras grundläggande ansvar. Eftersom företagen även får ge ut kontanter till utländska besökare får de stå för de extra kostnader som utländska kort medför. Med stor oro kan vi läsa från Länsstyrelsens utvärdering 2014 att de mindre företagen i landsbygden har uppgett att detta kan vara ett avgörande hinder när en företagare tänker starta företag på landsbygden.

G30. Bankernas kontanthantering

Folkpartiet Liberalerna Jönköpings län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att banker ska ha skyldighet att hantera – ta emot och tillhandahålla – kontanter
2. att staten säkerställer en godtagbar geografisk täthet av serviceställen

Bankernas ovilja att förmedla kontanter, är inget mindre än en partiell omyndigförklaring av sina kunder. För visst känns det som att någon annan bestämmer över den enskildes sparkapital, när denne inte kan gå till banken och få tillbaka det banken genom sparinsättningar lånat.

Den som i dag kommer och ska sätta in en kontantsumma, möts av nekanden på de flesta bankkontor. Barnens sparbösespengar vill ingen ta emot. Att stoppa en slant i barns sparbössa, är ofta början till förståelse för pengars värde. Att kunna spara till den första lite dyrare saken är en viktig händelse för många även i dag.

Föreningslivets många transaktioner, ofta med små belopp, blir besvärliga. Kyrkornas kollekt är ett annat exempel. Bankerna säger att riskerna med kontanthantering är för stora för dem och hänvisar till sina s.k. samarbetspartner såsom Ica, Coop eller spelbutiken. Inte är riskerna mindre där! Uttag och insättningar i automater erbjuder ingen 100-procentig säkerhet. Det gör bevisligen inte heller de s.k. e-legitimationerna.

Många äldre känner sig obekväma och osäkra med andra betalningssätt än kontanter. Är deras gunst av intresse endast inför val? Riksbanken lägger ner mycket resurser på att ge ut nya sedlar. Varför? Det tycks ju inte vara meningen att dessa ska komma ut för användning.

Bankernas ovilja att hantera kontanter styrs av bankernas snäva profitintressen. Bristande möjligheter att kunna använda kontanter är ett demokratiproblem, som mycket väl kan utvecklas till – inte endast ett generationsproblem utan – ett klassproblem. Detta får inte avgöras av några bankdirektörer.

Vi bör, liksom i många andra länder, ha ett myndighetskrav på att banker ska hantera – ta emot och tillhandahålla – kontanter. Riksdag och regering bör agera.

G31. Bankerna ska ha kontanter

Eva Bremer, Boxholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för en banklag som säger att banker ska ha kontanter för att möta kunders behov av att sätta in och ta ut kontanter, samt att det ska vara kostnadsfritt

Sverige behöver en banklag som säger att bankerna måste ha kontanthantering. Sådana lagar finns i flera andra länder.

Sverige är inget kontantlöst samhälle, även om banker både verkar tro det och framför allt önskar det.

Förr var kontanthantering en av bankernas huvudsakliga uppgifter. Nu ska helst alla sköta allt via internet och betala höga kostnader för att själv göra jobbet.

I dag har i stort sett inga banker kontanthantering, medan en stor del av den äldre befolkningen fortfarande använder sig främst av kontanter.

Det ska givetvis vara kostnadsfritt att sätta in och ta ut kontanter!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

G32. Kontanthering*Mikael Östergren, Mjölby***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att kontanter hanteras av banker och har en självklar plats i samhället

Kontanter fungerar allt sämre och i mindre utsträckning i samhället. Det kan inte vara rimligt att affärer och näringsverksamheter blir tvingade att betala dyra kortavgifter medan bankerna håvar in mer pengar och gör mindre.

Kontanter har många nackdelar som rånrisk, brist på spårbarhet, ohygieniska, dyr hantering med mera.

Men kontanter har många fördelar som:

- De kräver ingen el, betalterminal eller uppkoppling mot bank.
- De ökar förståelsen för pengars värde hos unga.
- I händelse av cyberattack så kommer kontanter fortfarande fungera.

Kontanter kommer aldrig få samma ställning i samhället som tidigare. Men kontanter måste få tillbaka lite av sin forna status.

G33. Ekonomiska system påverkar bostadsmarknaden och äganderätten*Nina Lundström, Sundbyberg, Jan-Åke Gunnarsson, Täby***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** ekonomiska förslag som utformas av Folkpartiet Liberalerna ska beakta helhetseffekter på bostadsmarknaden i enlighet med motionen
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska värna möjligheten att äga sin bostad
3. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta initiativ till att minska reavinstbeskattningen

Hållbara ekonomiska system behöver utformas för bostadsmarknaden. Dagens skuldsättning bland hushållen oroar många men samtidigt bör noteras att hushållen även är förmögna. Hushållens balansräkning behöver beaktas när ekonomiska system ska bedömas, utvecklas eller förändras. De ekonomiska riskerna med att köpa sin bostad har lett till bolånetak där numera 15 procent av köpeskillingen ska vara den egna insatsen. För att ytterligare dämpa prisutvecklingen har Finansinspektionen övervägt tvingande amorteringsregler.

I samhällsdebatten diskuteras även möjligheten att minska ränteavdragen. Den sammantagna effekten av förslagen saknas i samhällsdebatten. Ska det vara möjligt för unga och nya på bostadsmarknaden att äga sin bostad? Ska även hushåll med begränsade besparingar men hög betalningsförmåga kunna äga sitt boende? Ska unga vuxna utan rika föräldrar, men med god inkomst, kunna äga sin bostad?

Syftet med att begränsa belåningen anges ofta vara att minska skuldsättningen. Detta är en viktig och relevant aspekt. Men detta är en aspekt bland många flera. Den avskaffade fastighetsskatten anges ibland vara en orsak till prisuppgången. Det har byggts för lite vilket påverkar helhetsbilden.

Men det finns även en rad andra faktorer som påverkar efterfrågan på bostäder: sysselsättningen samt disponibel inkomst. Hushållens möjligheter att efterfråga boende har förbättrats, och det ekonomiska utrymmet har ökat genom de jobbskatteavdrag som genomförts. Hushållens konsumtionsutrymme är en starkt bidragande orsak till tillväxten och betyder mycket för ekonomins utveckling.

De sammantagna effekterna av reformer är viktiga att belysa. Om möjligheten att låna pengar till boende stryps, och det blir dyrare att låna genom politiska beslut, så är det färre som kan komma in på ägarmarknaden. Nyproduktionen av bostäder hämmas. En annan effekt är att konsumtionen i allmänhet minskar vilket i slutändan påverkar tillväxten och sysselsättningen.

Genom att göra det dyrt att bo, att öka boendekostnaden genom politiska beslut, påverkar man därmed samhällsutvecklingen i stort. Finns det inte bostäder att tillgå så påverkas även tillväxten. Ett annat sätt att stimulera rörlighet, öka utbudet och minska skuldsättningen är att staten kräver in mindre av reavinsten när bostäder säljs. Detta kan leda till att fler vill sälja vilket ger fler objekt på marknaden som i sin tur genom utbudet dämpar prisuppgången på ägda bostäder.

Mer pengar i plånboken ger utrymme för hushållen att skuldsätta sig mindre och ändå ha ett konsumtionsutrymme. Lägre skatt på boende kan vara minst lika viktig att väga in som andra ekonomiska reformer. Om inte viktigare. Det kan vara mer motiverat att sänka reavinsten vid

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

försäljning av bostäder än att använda utrymmet i statsbudgeten för att minska skatten för dem med de högsta inkomsterna ("värnskaften").

I ett läge där statsbudgetens olika delar ska bilda en helhet måste prioriteringar göras. Även när det finns goda argument för en rad skattesänkningar. För samhället i stort är det i nuläget mer angeläget att minska skatten på boende för att på så sätt minska skuldsättning och prisuppgång, än att minska skatten för personer med de högsta inkomsterna. Men för hushåll som inte kan skapa ekonomiskt utrymme genom att sälja en bostad måste andra åtgärder värnas.

Ränteavdragen är viktiga att värna för nya hushåll på ägarmarknaden liksom anpassade regler för amorteringar utifrån betalningsförmåga hos varje hushåll. Att äga sin bostad ska vara möjligt för fler.

G34. Sänk ränteavdraget och reavinstskatten på bostadsförsäljning

Tommy Lundkvist, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ränteavdraget sänks från 30 procent till 25 procent
2. att det sker i fem etapper med 1 procentenhet per år
3. att reavinstskatten på bostadsförsäljning sänks

Det ska vara lönsamt att spara. Inte att låna. Därför bör ränteavdraget sänkas. Ett alternativ till sänkning av procentsatsen kan vara att man sänker takbeloppet för 30 procent i avdrag, vilket i dag är 100 000 kronor. Jag tycker att reavinstskatten på bostäder är orimligt hög och bör sänkas. Om ränteavdraget sänks finns ekonomiskt utrymme för detta.

G35. Rimligare nivå på stämpelskatten

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att kostnaden för nya pantbrev sänks till en nivå mer i linje med de faktiska kostnaderna för registreringen och registerhållningen

Kostnaden för att registrera dokument och hålla registret uppdaterat kan inte påverkas av kostnaden den enskilde har för införskaffandet av den ägodel eller ägoslag som registret avser. Den som köper ett hus för tre miljoner och tar ut nya pantbrev på summan drabbas av en extraavgift om 100 000 kronor i form av stämpelskatt.

Procentsatsen må vara låg men 100 000 kronor extra i utgift upplevs säkert inte så av den som behöver ta ut pantbrev. En parallell är avgiften för vapenlicenser som staten för några år sedan tvingades reducera till den faktiska kostnaden man har för registrering och registerhållning, cirka 300 kronor per licens. Risker för samhället i stort är att stämpelskatten bidrar till minskad rörlighet på bostadsmarknaden i ett skede när rörligheten bör uppmuntras.

G36. Avdragsrätten för kostnadsräntor

Gunnar Andrén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att rätten att dra av räntor inkomstdeklarationen slopas. Samtidigt avskaffas beskattningen av intäktsräntor upp till en viss nivå. Allt detta bör ske succesivt för att trygga människors möjlighet att anpassa den personliga ekonomin

Att övertecknad vill ha breda skattebaser och låga skattesatser är ju ingen överraskning. Det var den linje som jag försökte följa som företrädare för Folkpartiet i riksdagens skatteutskott 2002–2014. Ibland var vägen krokig, men målet var ständigt detsamma.

Jag vill till exempel ha en och samma skattesats för mervärdesskatten och därmed göra mången skatteplanerare arbetslös. Tyvärr har utvecklingen efter 1991 års skatteomläggning gått i motsatt riktning. En god sak var däremot avskaffandet av avdrag för pensionspremier, som låg på flera basbelopp före 2010, sedan blev högst 1 000 kronor per månad och från 1 januari 2016 är totalt borta.

En annan god sak har varit införandet i flera steg 2007–2014 av jobbskatteavdraget, en reform som – i lite olika utföranden – finns i nitton andra industrialiserade länder, dock inte Grekland, Spanien, Italien och Irland, kanske något de länderna borde fundera över konsekvenserna av. Jobbskatteavdraget är ett välståndskapande ekonomiskt medel.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Skattesänkningen på vissa arbeten, ROT och RUT, har haft samman verkan, även om det främsta motivet är och förblir att förvandla svartjobb till legala sysselsättningar, med avtalade löner. Den nu föreslagna höjningen av skattesatsen från 50 till 30 procent kan endast glädja "svartjobbarnas intresseorganisation". Man kan också notera ordvalet att ett motiv för höjningen av skattesatsen är att det "blivit för dyrt för staten". Innebörden är alltså att när skattereformer blivit tillräckligt populära ska de avskaffas.

Men jag vill också – goda steg togs vid den underbara natten 1980 och S-FP-skatteuppgörelsen 1990 – avskaffa avdragsrätten för ränteutgifter.

Det gäller dock att rätt motivera en sådan åtgärd. Att som under senaste mandatperioden göra detta till en konjunkturberoende åtgärd för att påverka priserna på fast egendom är att förringa skattepolitikens principer.

Folkpartiet bör bejaka avskaffandet av avdraget för kostnadsräntor på sikt.

Inte minst banker och fastighetsmäklare, som självfallet gynnas av denna asymmetri i skattesystemet, är emot att avdraget avskaffas. Men: Varför ska man få dra av 30 procent av just ränteutgifter upp till 100 000 kronor när man inte får dra av andra kostnader? Vi bör planera för att minska avdragsrätten för räntor. Men viktigt är här att det måste ske över en så lång tidsperiod att vanliga människor hinner anpassa sin ekonomiska planering.

Mitt förslag är därför – för att göra det konjunkturberoende – att minska avdragsrätten med 1 procentenhet per år. Då tar det 30 år innan denna oförmåga i skattelagstiftningen är borta – samtidigt som inkomsträntor och utdelningar på samma sätt görs skattefria på motsvarande sätt upp till en viss nivå.

Då får vi en bredare skattebas och ett mer ekonomiskt robust skattesystem – som dessutom kommer att innebära att sparande blir mer lönsamt och att leva på lån dyrare, en god liberal ekonomisk politik i Bertil Ohlins anda: Det ska löna sig att arbeta.

G37. Fasa ut ränteavdraget

Jessica Bagge, Stockholm, Gulan Avci, Stockholm, Björn Brändewall, Kalmar, Cecilia Elving, Stockholm, Johan Enfeldt, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ställer sig bakom en utfasning av ränteavdraget med cirka en procentenhet per år tills det är borta

För att underlätta köp av bostad beviljar staten i dag ett ränteavdrag på 30 procent på räntekostnaderna. Det betyder att staten ger en subvention till dem som har bostadslån och dessa kostar i dag staten och skattebetalarna 30 miljarder kronor. För den som har lån på en villa för 3 miljoner och lånar 85 procent blir det en skattesubvention på cirka 15 000 kronor. Ränteavdragen infördes i en tid med höga räntor och en annan typ av fastighetsskatt. Så ser det inte ut i dag, utan ränteavdragen blir ett bränsle på en redan överhettad bostadsmarknad till en grupp som egentligen inte behöver. Pengarna fördelas mycket ojämnt där de hushållen med starkast ekonomi får 85 procent av summan. Bor man i hyresrätt, vilket de med låga inkomster ofta gör, får man ingenting utan får vara med att subventionera andras lån.

Det finns många bättre sätt att använda 30 miljarder kronor på, t.ex. skulle försvaret kunna få de 17 miljarder kronor som Folkpartiet föreslog.

Amorteringskrav har diskuterats men detta har tydliga negativa konsekvenser och slår hårt mot de som köper sin första bostad och är därför en sämre lösning. 30 miljarder kronor kan användas bättre och är en i dag onödigt subvention som borde fasas ut och som eldar på en redan överhettad bostadsmarknad. En rimlig takt vore att sänka ränteavdraget med cirka en procentenhet per år tills det är helt borttaget.

G38. Slopa ränteavdraget

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för att avskaffa ränteavdraget

Ränteavdraget har länge snedvridit bostadsmarknaden. Men senaste tiden har den blivit direkt makroekonomiskt skadligt. Ränteavdraget minskar Riksbankens möjlighet att motverka tillgångsprisbubblor och utgör därmed ett allvarligt hot mot svensk ekonomi. Dessutom är det enklast att avskaffa ränteavdraget när räntorna är extremt låga, alltså nu.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

G39. Avveckla möjligheten att göra avdrag för låneräntor*Tomas Svanström, Östersund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att låneräntor inte ska vara avdragsgilla

Det är inte rimligt att skattekollektivet ska subventionera kostnader för räntor och dessutom bära kostnaden för inflationen. Inflationen har både vinnare och förlorare, och här är låntagaren vinnare och den med låg reallöneutveckling förlorare.

Statens intäkter skulle öka med 30 miljarder kronor om ränteavdragen togs bort. Frågan om amortering på lån bör vara en angelägenhet för långivare och låntagare. Frågan om ränteavdrag bör vara en angelägenhet för staten och låntagare.

G40. Slopa rotavdraget*Dietmar Gleich, Falun***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för att avskaffa rotavdraget

Rotavdraget snedvrider konkurrensen mellan olika samhällssektorer och bör därför avskaffas. Varje individ ska få spendera sina pengar på eget bevåg utan att drabbas av omotiverad olika skattesatser.

Olika skattesatser kan endast motiveras om de leder till att internalisera externa kostnader, till exempel miljöförstöring.

G41. Förbjud dumpning av materialkostnad vid ROT-arbeten*Tommy Lundkvist, Halmstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** det ska vara förbjudet att dumpa materialkostnaden vid ROT-arbeten

Sedan ROT-avdraget infördes har det blivit populärt hos många företag att man omvandlar materialkostnad till arbetskostnad för att få mer pengar från staten. Detta kan förhindras genom att man inför krav på att företag inte får fakturera ett lägre belopp på material än inköpspriset.

G42. ROT-avdrag för investering i hållbar energi i nybyggda hus*Lennart Adell Kind, Växjö***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska ställning för att möjlighet ges till ROT-avdrag för installation av energiproduktion i nybyggda hus och hus som är under uppförande
2. **att** Folkpartiet ska ställning för att undersöka möjligheterna till motsvarande stimulans vad avser flerfamiljshus och kommersiella fastigheter

Energi i form av el och värme som produceras lokalt av enskilda fastighetsägare, och som till stor del används i fastigheten, är inte bara en viktig del i framtidens hållbara energimix, den minskar också sårbarheten och reducerar trycket på den överföringskapacitet som är en förutsättning för att i större skala gå över till förnyelsebara bränslen.

Det finns ett oerhört stort intresse för att producera egen energi, och en rad åtgärder behövs för att kanalisera detta behov till handling, bl.a. en avbyråkratisering och lägre kostnader och bättre villkor för nettodebitering. En viktig komponent i att få lönsamhet i en investering i solceller för det enskilda hushållet är möjligheten till ROT-avdrag. Detta gäller dock bara för fastigheter som är minst fem år gamla. Det gör att många fastighetsägare tvingar vänta på att installera dessa, trots att det givetvis vore vettigast att göra när huset är nybyggt eller till och med när huset byggs.

G43. Rutavdrag för it-tjänster för pensionärer*Gun Westin, Skellefteå***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka rutavdrag för it-tjänster för pensionärer

Samhället utgår mer och mer ifrån att alla kan använda sig av datorer, något som inte alla pensionärer kan. Det finns kurser, men alla nås inte av dem.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Många kan naturligtvis få hjälp av sina barn, men alla har inte barn eller barn som bor långt ifrån pensionärens bostadsort. Att kunna få hjälp av en it-kunnig person, när man fått problem med datorn och därtill till en rimlig kostnad genom rutavdraget, skulle vara en ovärderlig hjälp för många pensionärer.

Förekom Socialdemokraterna, som för en tid sedan förde något liknande på tal. Men de tänkte sig då att det skulle tillsättas en kommunal tjänst som skulle utföra detta. Det tycker inte jag, utan privata företag skulle kunna få dessa uppdrag. Det skulle medföra många nya jobb som därtill inte skulle vara skattefinansierade.

Konsumentskydd och överskuldssättning

G44. Stärk konsumentskyddet vid telefonförsäljning

Nina Lundström, Sundbyberg, Björn Brändewall, Kalmar, Jan-Åke Gunnarsson, Täby, Pär Löfstrand, Östersund, Christina Örnebjär, Kumla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att reglerna för telefonförsäljning ska skärpas i syfte att förbättra konsumentskyddet

Många konsumenter upplever problem med telefonförsäljning. Ungefär var sjätte anmälan som kommer in till Konsumentverket handlar om telefonförsäljning. Konsumenter har svårt att häva avtal trots att det enligt lag finns en ångerrätt. Vid telefonförsäljning ingås ett muntligt avtal. Kunden får en muntlig redogörelse för villkoren i köpet. Detta kan ske i ett högt tempo.

Säljare kan forcera till ett ja till köp utan att konsumenten har uppfattat detta. I efterhand är det svårt att bevisa vad som sagts och inte sagts. Det enda bevis som finns är en ljudfil som säljaren spelat in när konsumenten säger ja till att den förstått vad avtalet går ut på. Det är sällan ett helt samtal finns att tillgå och det är därför svårt för en konsument att få rätt mot oseriösa företag. Ibland upplever konsumenten att hen blivit bunden till ett avtal med andra villkor och förutsättningar än vad hen uppfattade under telefonsamtalet. Det är inte heller ovanligt att konsumenter pådyvlas avtal som de själva anser att de inte tackat ja till.

Många anmälningar handlar även om att konsumenter blir uppringda av säljare trots att de har anmält sitt telefonnummer till NIX-telefon. Som privatperson har man enligt distans- och hemförsäljningslagen 14 dagars ångerrätt. Det finns dock oseriösa företag som inte registrerar kunder som hör av sig och vill ångra sitt köp. Faktura sänds ut ändå och kunden får problem med att visa att de ringt och ångrat sig. En skärpning av konsumentskyddet kan utformas genom att en konsument som ingått muntligt avtal vid telefonförsäljning inte anses bunden av avtalet innan konsumenten fått fullständiga avtalsvillkor och lämnat en skriftlig bekräftelse på avtalet. Folkpartiet Liberalerna bör arbeta för att reglerna för telefonförsäljning skärps i syfte att förbättra konsumentskyddet.

G45. Skärpt ursprungsmärkning och innehållsförteckning av livsmedel

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för en skärpning av reglerna för ursprungsmärkning och innehållsförteckning av livsmedel
2. **att** Folkpartiet verkar för att skolor, sjukhus och äldreboenden i högre grad än i dag serverar närodlat, nyttiga, krävda livsmedel

En väl fungerande marknadsekonomi bygger på att konsumenterna kan fatta välgrundade beslut baserade på korrekt och heltäckande information. De flesta upplysta konsumenter väljer giftfria och lokalproducerade livsmedel om de har möjlighet, men i många fall är det svårt att fatta sådana rationella beslut eftersom tillräcklig information om produkterna saknas. Detta gäller i synnerhet sammansatta produkter och halvfabrikat. I syfte att ge konsumenterna möjlighet att upplysta välunderbyggda val i butikerna bör livsmedelsmärkningen skärpas.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

G46. Innehållsdeklarera gifterna i maten*Maria Winberg Nordström, Helsingborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna tar fram förslag på hur gifter använda vid livsmedelsproduktion ska kunna deklarerar för konsumenten

Vid så kallad konventionell odling av frukt, grönsaker och spannmål används ofta olika former av gifter för att ta död på ogräs, svampar och insekter som påverkar den odlade grödan. Bekämpningsmedlen tas i olika utsträckning upp av grödan och hamnar i barns och vuxnas kroppar. Effekten av de använda bekämpningsmedlen på människa och natur är i stort okänd. Och som konsument har man heller ingen information om vilka medel som har används vid produktion av den paprika, tomat eller banan som köps och saknar därmed också underlag för att göra egna bedömningar att köpa en produkt eller avstå.

När det gäller andra konsumentprodukter såsom hudkrämer, hårvårdsmedel och kosmetika finns krav på noggrann innehållsdeklaration. Även olika tillsatser i livsmedel ska deklarerar på förpackningen. Det är rimligt att konsumenten också får information om vilka gifter som används vid odling av den frukt, grönsaker och spannmål som äts.

Det finns naturligtvis en rad svårigheter med denna typ av deklaration men ansatsen att konsumenter ska få veta vilka gifter som använts är rimlig. En del av regelverket regleras genom EU men där Sverige har utrymme att ställa egna krav enligt ovanstående ska vi göra det. Där utrymmet saknas att ställa mer långtgående krav kan Sverige gå före genom ett frivilligt system där livsmedelsbutikerna efterfrågar informationen från sina leverantörer och redovisar för konsumenten.

G47. Försvåra för utfärdande av snabblån*Håkan Borg, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att snabblån där kreditprövning ej skett inte behöver återbetalas
2. att lånehandling ska vara skriftligen bekräftad

Det här är en fråga, som blivit allt mer aktuell de senaste åren, då många unga människor råkat i svårigheter på grund av bristande kunskap och omdöme.

Snabblåneföretagen har utnyttjat ungdomar och krävt ockerräntor. Många har snabbt hamnat i kronofogdens register och har sedan svårigheter att skaffa bostad.

G48. Radera betalningsanmärkningar ett kalenderår efter slutreglerad skuld*Marcus Claesson, Mölndal***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för att betalningsanmärkningar raderas ett kalenderår efter slutreglerad skuld
2. att Folkpartiet ska verka för att skulder inte får vara ett argument för att neka lönekonto eller bankkort utan kredit, eftersom allt färre bankkontor hanterar kontanter

I dag sparas betalningsanmärkningar i tre år för privatpersoner och fem år för företagare. Det är onödigt långsamt. Alla blir vinnare i ett mer tolerant och förlåtande samhälle. Ingen är ofelbar.

G49. Förbjud blancolån, eller begränsa till ett lån i taget*Marcus Claesson, Mölndal***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet i första hand ska verka för att blancolån förbjuds
2. att Folkpartiet i andra hand ska verka för max ett blancolån i taget

Blancolån är ett lån utan säkerhet, t.ex. sms-lån. Blancolån är onödiga och skapar bara elände – i värsta fallen självmord, spruckna familjer eller ohälsa. Det mest hårresande är när nya blancolån används för att delbetala de skyhöga räntekostnaderna på de gamla. Då har man verkligen tappat kontrollen. År 2013 togs blancolån för 197 miljarder kronor. Tidigare togs mest dessa lån för mindre inköp men nu för tiden kan man låna ända upp till 400 000 kronor – utan säkerhet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Tidigare bad man om förskott på lönen, köpte på avbetalning, sparade ihop eller lät helt enkelt bli att köpa. Vad är det för fel med dessa lösningar? Vad är det som säger att man har mer pengar att konsumera för nästa månad? På vilket sätt är det liberalt att tillåta ekonomiskt svagsinta att skuldsätta sig upp över öronen, så att alla andra skattebetalarna tvingas avstå välfärd? Samhället måste gripa in mycket tidigare innan det går för långt.

G50. Korta tiden i skuldsanering från fem till tre år

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet ska verka för att de som beviljas skuldsanering ska bli skuldfria efter tre år. Beviljad skuldsanering innebär oftast existensminimum i fem år. Det är onödigt långsamt. Alla blir vinnare i ett mer tolerant och förlåtande samhälle. Ingen är ofelbar.

G51. Oseriösa långivare ska inte kunna vända sig till kronofogden

Tomas Svanström, Östersund, Mats E. Nilsson, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet ska verka för att Finansinspektionen ska kunna förhindra oseriösa långivare att utnyttja Kronofogden

Finansinspektionen riktar regelbundet kritik mot så kallade snabblåneföretag. Ett skäl är, bland andra, att de inte gör tillräckligt ingående kreditvärderingar. Att företagen dessutom kan kräva ockerränta av en låntagare som ofta befinner sig i ett utsatt läge är att missbruka sin genom lagstiftning skyddade ställning.

Det är inte rimligt att oseriösa långivare ska kunna vända sig till Kronofogden det vill säga skattebetalarna för att få sin rätt. Finansinspektionen som beviljar tillstånd ska snabbt kunna inskränka denna förmån när den missbrukas.

Övriga skattefrågor

G52. Momsfri välgörenhet och second hand

Eva Bremer, Boxholm, Björn Brändewall, Kalmar, Rose-Marie Fihn, Ale, Maria Jern, Falköping, Sarah Karlsson, Härnösand m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet ska verka för att second hand-butiker ska vara momsbefriade

Sedan ganska nyligen har second hand-butiker belagts med moms på sin försäljning.

Detta borde vara att betrakta som stöld: Människor skänker saker de redan betalat moms för till second hand-butiker. Second hand-butikerna har alltså inga inköpskostnader. Detta betyder att Skatteverket tar pengar som var menade som välgörenhet av dem som skänkt sakerna och stoppar i egen ficka.

I realiteten blir samma vara momsbelagd två gånger, utan att säljaren först köpt in varan.

I företagsvärlden fungerar det som så att man drar moms från inköp mot moms för försäljning och betalar mellanskillnaden.

G53. Avskaffa avdraget för gåvor

Gunnar André, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet verkar för att avdragsrätt för gåvor avskaffas och ersätts av ett system som tillgodoser varje skattebetalares personliga vilja att stödja ideell verksamhet

Alliansregeringens partier stod och står bakom önskemålet att stimulera enskilda att ge bidrag till ideell verksamhet. Att detta önskemål står i konflikt med symmetrin i skattesystemet går dock inte att bestrida. När riksdagen beslutade att medge ett 25-procentigt avdrag för gåva till ideell förening, i system med maximalt 6 000 kronor per år till vissa organisationer, var motivet just det ovannämnda.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Oavsett om S–MP-regeringen får riksdagen med sig på att från 1 januari 2016 avskaffa avdraget, bör Folkpartiet ompröva sin ståndpunkt i frågan.

Avdraget står i konflikt med den grundläggande principen i beskattningen att endast avdrag för intäkternas förvärvande är avdragsgilla, knäsat genom 1928 års kommunalskattelag, inarbetad i 1991 års inkomstskattelag. Gåva tillhör inte avdragsberättigad kostnad.

Folkpartiet bör därför anvisa en annan metod än avdragsrätt för att nå det resultat som eftersträvas, enskilt stöd till ideella organisationer. När dessutom avdragsrätten knyts till av Skatteverket ”godkända” ändamål blir lagreglerad avdragsrätt principiellt helt ohållbar.

De principer som måste hanteras är:

1. Vid den individuella inkomstbeskattningen ska endast avdrag som är hänförliga till kostnader för intäkternas förvärvande vara avdragsgilla. Det medför att exempelvis avdragsrätt för avgift till facklig organisation inte accepteras – att göra sådan kostnad avdragsgill är att acceptera att medlemskap i facklig organisation är förutsättning för inkomst. Med all rätt avskaffades denna – av fackliga organisationer egoistiskt omhuldade – avdragsrätt från 2007.
2. Gåvor till ideell verksamhet är angelägen. Som liberal är det lätt att sympatisera med en sådan oegennyttig inriktning. Problemet är knytningen av avdragsrätten vid inkomstbeskattningen. Det är omöjligt att logiskt argumentera för denna.

De två principerna är alltså motstridiga.

Därtill kommer integritetsinvändningen. Bidragsmottagande organisationer måste godkännas av Skatteverket. Verket kräver också givarnas personnummer för att avdrag ska kunna beviljas. Det strider inte bara mot integriteten att behöva lämna ut personnummer vid givande utan än mer andan i själva givandet: Givande ska vara glädjefyllt och besjälade av tron att man gör gott för andra, inte är en del skattehanteringen.

Vad göra? Folkpartiets partistyrelse bör pröva alternativa förslag.

- A. Låt varje skattebetalare i sin deklaration styra valfritt belopp, maximalt 2 000 kronor per år, till något av skattebetalaren angivet ändamål.
- B. Låt den skattebetalare som vill betala in 500 kronor eller mer, år 2015 maximerat till 2 000 kronor, till ett specificerat ideellt ändamål – och stimulera detta givande genom att den personliga gåvan medför att staten, kommunen eller landstinget/regionen bidrar med samma belopp inom ramen för sin biståndsverksamhet.

Vad den enskilde gör med sina pengar, har staten eller Skatteverket inte med att göra.

G54. Gör personaloptioner billiga och enkla att använda

Mathias Sundin, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att beskattningen på personaloptioner förändras så att dessa blir billigare och enklare att använda

Nybildande, snabbt växande företag, så kallade startups, har ofta inte råd att betala sin personal den lön dessa kan få i andra delar av näringslivet. Företagets kapital går i stället åt till att utveckla produkten och att klara av att växa tillräckligt snabbt, men man behöver naturligtvis högkvalificerad personal för att kunna klara av det.

I många andra länder, inte minst i Silicon Valley i USA, betalar i stället företaget sina anställda i en möjlig större avkastning längre fram i företagets liv. Man ger personalen en möjlighet att bli delägare genom aktieoptioner. De anställda kan då acceptera en lägre lön inledningsvis, för att få möjligheten att ta hem en större vinst senare.

I Sverige är detta knappt möjligt, på grund av beskattningen på personaloptioner.

I Sverige beskattas personaloptioner som löneinkomster med en total skattesats på 57 procent, dessutom betalar bolaget arbetsgivaravgifter ovanpå bruttolönen. Dessutom betalas skatten redan när optionerna löses in mot aktier, det vill säga innan innehavaren har fått några pengar i handen. I praktiken ska alltså de anställda ta en risk med lägre lön och innan de vet om optionerna blir värda något betala en hög skatt på dessa. Du förväntas, som anställd, använda dina besparingar eller ett lån för att kunna betala skatten för dessa optioner.

Det är orimligt och därför är personaloptioner så sällan använt i den här sortens företag i Sverige. Detta försvårar avsevärt för företag att hitta nyckelkompetens, som i sin tur försvårar företagets möjlighet att etablera sig, fortsätta växa och samtidigt nå vinst.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Den här typen av personer med nyckelkompetens är mycket attraktiva på andra arbetsmarknader än den svenska och många svenskar går i stället till företaget i andra länder. Såklart är det också svårt att locka nyckelkompetenser till Sverige från andra länder.

I dessa företag ligger en stor del av jobbskapandet. Det är i dessa företag många av framtidens jobb finns.

Det bästa sättet torde vara att skjuta fram beskattningstidpunkten till det tillfälle då aktierna avyttras och då beskatta dem som kapitalinkomster, inte arbetsinkomst. Men det kan finnas alternativa ändringar som fungerar lika bra eller bättre.

G55. Avskaffa reseavdraget

Axel Nordberg, Lund, Andreas Froby, Botkyrka, Amanda Kanange, Lidingö, Karl Philip Nilsson, Landskrona, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att avskaffa reseavdraget

Reseavdraget är en subvention som leder till ökad klimatpåverkan. En undersökning som gjorts av analys- och teknikonsultbolaget WSP, tillsammans med Lunds tekniska högskola, har visat att reseavdraget till största del används av bilpendlande höginkomsttagare i storstadsregionernas utkanter. Det är mycket otidsenligt att mitt under omställningen till ett klimatvänligt samhälle subventionera stora volymer bilåkande med 18 kronor och 50 öre per mil! Reseavdraget infördes 1928, men nu är det dags att det går i pension!

G56. Förändrat reseavdrag till och från arbetet

Annika Carp, Falköping, Anders A. Aronsson, Uppsala, Maria Jern, Falköping, Amanda Kanange, Lidingö, Peter Vestlund, Åmål m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna aktivt arbetar för att förbättra reseavdraget mellan bostad och arbetsplats, där kollektivtrafik saknas

I dag medges avdrag för resor mellan bostad och arbetsplats med till exempel kollektivtrafik eller för drivmedel, men endast för den del som överstiger 10 000 kronor per år. Detta oavsett om man kan använda kollektivtrafik eller inte. Vi måste fastslå, att bilen är ett nödvändigt transportmedel i stora delar av Sverige. I dag används reseavdraget av hela befolkningen, oavsett om man bor i storstad eller på landsbygd.

På landsbygden saknas oftast kollektivtrafik, eller är otillräckligt utbyggd för att tjäna som transportmedel, mellan bostad och arbetsplats. Det höga drivmedelspriset slår extra hårt mot län och regioner i glesbygd och landsbygd. På många platser i Sverige är det långa avstånd där vi människor är helt beroende av bilen för att klara vardagen.

G57. Höj reseavdraget

Gunnar Andréén, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet bör verka för att det arbetsrelaterade reseavdraget höjs i glesbygder och minskas i kollektivtrafiktäta områden i Sverige, allt av regional- och arbetsmarknadspolitiska skäl

Folkpartiets landsbygdsprogram från 2014, tillkommet under ledning av Marit Paulsen, är det bästa regionalpolitiska programmet som något parti har, dessvärre inte tillräckligt känt.

I periferin deltog övertecknad i egenskap av ledamot i skatteutskottet. Mitt förslag att höja reseavdraget med 50 procent i områden där kollektivtrafik saknas – och sänkas lika mycket där kollektivtrafik finns – ansågs alltför långtgående och avvisades.

Det är motivet till att det åter läggs fram. Inget skulle vara så effektivt regionalpolitiskt sett som en dramatisk höjning av det arbetsrelaterade reseavdraget och samtidigt sänkning där kollektivtrafikmöjligheter föreligger.

Vad gäller i dag?

1. Grundläggande enligt inkomstskattelagen (1999:1229) 12 kap. 1, 2 och 5 §§ är att kostnader för resor till och från arbetsplatsen får dras av vid inkomstbeskattningen.
2. Avdrag för arbetsresor får dock inte göras för kostnader som understiger 10 000 kronor per år.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

3. För att alls få göra avdrag för resor med kollektivtrafik ska arbetsplatsen dock vara belägen minst 2 kilometer från bostaden.
4. För att få göra avdrag för resa med bil i stället för kollektivtrafik krävs dessutom både att a) avståndet mellan bostad och arbetsplats är minst 5 kilometer, och b) tidsvinsten ska vara minst 2 timmar per dag för fram- och återresa genom att använda bil i stället för kollektivtrafik. Också för cykel medges avdrag från 1 januari 2012 med 250 kronor per år, dock att gränsen ovan om 10 000 kronor samtidigt ska vara uppfylld. Något krav på tidsvinst finns inte, inte heller hur långt man ska cykla eller hur ofta.

Gränserna två timmars tidsvinst respektive minst två kilometers resväg gäller däremot för båt, där endast bränslekostnaden – inte inköp av båt, ej heller kanot – är avdragsgill.

Genom att en nedre gräns satts för reseavdraget, har antalet reseavdrag i Stockholms län starkt begränsats, vilket medfört dels ökade skatteintäkter vid både den kommunala och statliga taxeringen, dels att Skatteverket slipper pröva många yrkanden om avdrag.

Det remarkabla är samtidigt att de som beviljas reseavdrag i Stockholms län ständigt ligger över riksgenomsnittet i belopp räknat. Man kan samtidigt notera att högst av alla vad gäller genomsnittliga avdragsbelopp ligger de Stockholms län mest näraliggande länen, Uppsala län, Södermanlands län och Västmanlands län, alltså de län som har mest utbyte med Stockholms arbetsmarknadsregion, med dagspendling på relativt långa avstånd, 70–130 kilometer.

Län	Antal som gjort reseavdrag 2011	Andel med reseavdrag (i procent)
Stockholm	121 952	9,7
Uppsala	47 815	23,2
Södermanland	32 348	20,7
Östergötland	42 729	16,9
Jönköping	35 660	17,4
Kronoberg	20 989	19,0
Kalmar	25 711	18,8
Gotland	6 078	17,9
Blekinge	16 574	19,1
Skåne	134 357	19,0
Halland	41 506	23,4
Västra Götaland	186 857	19,7
Värmland	31 526	19,9
Örebro	29 879	17,9
Västmanland	26 885	18,3
Dalarna	31 512	19,4
Gävleborg	28 077	17,4
Västernorrland	27 012	19,0
Jämtland	12 349	16,2
Västerbotten	26 712	16,7
Norrbottn	25 398	16,8
Sverige	951 942	17,0

Det är motivet till förslaget att öka avdragsbeloppet med 50 procent på platser – eller kommuner – där kollektivtrafik inte är tillgänglig.

G58. Avskaffa reklamskatten

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för ett avskaffande av den särskilda skatten på reklam i papperstidningar

Tv skattar inte särskilt för sina reklamintäkter. Övriga etermedier behandlas på samma sätt. Papperstidningar däremot tvingas betala särskild skatt för sina reklamintäkter. Ur ett liberalt perspektiv bör inte staten ha några synpunkter på via vilka nyhetsmedier som medborgarna använder. Därmed bör inte staten heller missgynna ett sätt att producera nyheter över ett annat.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Jobb och arbetsmarknad

G59. Arbetsrätten för trygghet och anpassning till utvecklingen

Anders Castberger, Trollhättan, Elver Jonsson, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiets arbete med att reformera anställningsskyddet och arbetsrätten i övrigt klart ut genomsyras av en socialliberal ambition
2. att därmed avses såväl anställningsskydd för den enskilde arbetstagaren, som eventuella förenklingar och reformer för att öka flexibiliteten
3. att grunden för synen på arbetsrätten fortfarande är kollektivavtal, och balans mellan parterna arbetsgivare och arbetstagare, och respektives organisationer

Folkpartiet var synnerligen aktivt i att införa lagar som ökar rättvisan och balanserar den svagare och den starkare parten i samhället. Många exempel finns: allmän och lika rösträtt för alla, kvinnor som män, rika som mindre bemedlade, arbetarskydd, liksom den äldres rätt till eget rum, för att nämna några få. En viktig milstolpe var lagen om anställningsskydd och därmed tillhörande lagstiftning på olika områden från 1974 och framåt. Syftet var att skapa trygghet för arbetstagaren – godtycke ersätts av skäl som är förenliga med lagen och rättsutvecklingen. Effekten – förutom denna trygghet – blev att ordning och reda skapades på arbetsmarknaden, strejker och andra icke planerade åtgärder minskade, köpkraften bibehölls är till fördel för den enskilde anställde men också till fördel för samhället och ekonomins funktionssätt.

Lagen om skydd för anställningen är central, men arbetsrätten innehåller också flera viktiga delar.

Skyddet för anställningen insågs i början som ett intrång i arbetsgivarens fria förfogande. När väl en ny regering tillträdde 1976 saknades det inte framstötter för att avveckla anställningsskyddet och arbetsdomstolen. Regeringarna stod emot detta – till stor del tack vare ett aktivt arbete från Folkpartiets sida.

Under åren har en viss anpassning skett när det gäller t.ex. turordningsreglerna. Nu står åter skyddet under tryck. Det anses inte kunna tillämpas av småföretag, och då hoppet om fler etableringar av företag knyts till etablerandet av just små företag, uppfattas turordningsreglerna och anställningsskyddet som ett hinder. I debatten anses också Las utgöra ett hinder för ungdomars inträde på arbetsmarknaden.

Att arbetsgivaren fritt ska kunna avveckla en anställning utan någon som helst ekonomisk kompensation måste enbart tillhöra drömmen om att det skulle vara möjligt att ta ett steg i samhällsutvecklingen tillbaka hela vägen till 1974.

Utgångspunkten för Folkpartiets politik måste vara att säkerställa en trygghet för den anställde, samtidigt som lagstiftningen anpassas till samhällsutvecklingen under de senaste 40 åren. Kollektivavtal har i praktiken medfört en mycket stabil och förutsägbar arbetsmarknad, där frånvaron av ”vilda strejker”, uppstickande ”vilda fackförbund” och andra klart störande inslag, varit påtagligt frånvarande i Sverige under många decennier, och med motsatsen i många andra länder.

Angelägna mål som ökad sysselsättning, fler unga människor som får plats på arbetsmarknaden, större vilja till rörlighet för befordran och utveckling för såväl den enskilde som arbetsgivaren, måste kombineras med en stabil trygghet för den en gång anställde.

Folkpartiet får inte enbart fokusera på att arbetsrätten förändras radikalt, utan att med socialliberala ambitioner samtidigt framhålla att grunden för den också i fortsättningen måste vara att säkerställa ett anställningsskydd för den enskilde. Bara så kan vi få gehör för ett reformarbete.

G60. Lägg ner Arbetsförmedlingen

Roger Haddad, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att Arbetsförmedlingens nuvarande verksamhet avvecklas
2. att Folkpartiet verkar för att en ny modell arbetas där både privata aktörer som det offentliga ges en tydligare matchningsroll

Arbetsförmedlingen har inte utvärderats på många år. Den nuvarande regeringen har stoppat alliansens och Folkpartiets stora översyn i papperskorgen och hänvisar till smärre organisatoriska förändringar. Arbetsförmedlingen är den mest kritiserade myndigheter, dess uppdrag är

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

väldigt omfattande, ansvarsfrågorna och styrningen är otydlig. Verksamheten klarar i dag inte av att bedriva de uppdrag som regering och riksdag, men också allmänheten kan förväntas ha.

Arbetsförmedlingen är en viktig del i arbetsmarknads- och integrationspolitiken. Därför kan vi inte acceptera att resurser inte används, t.ex. till etableringsreformen. Arbetsförmedlingen bedriver ingen effektiv matchning och har haft svårt att släppa in kompletterande aktörer, en sådan ordning är positiv om uppföljningen och kontrollen är bra. Hanteringen av etableringslotsarna har visat på behovet av att AF:s kontrollfunktion inte fungerat.

Folkpartiet bör verka för en avveckling av Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form och ta initiativ till en ny verksamhet där det förtydligas vad som ska ligga kvar på en statlig arbetsförmedling och vad som kan övertas eller skötas av de privata, kommunerna, landstingen etc.

G61. Konkurrensutsatt Arbetsförmedlingen

Magnus Liljegren, Stockholm, Björn Brändewall, Kalmar, Svea Hasanbegovic, Göteborg, Björn Ljung, Stockholm, Kim Nurmi, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att konkurrensutsätta Arbetsförmedlingen

Den enskilt viktigaste insatsen samhället kan bistå med för att få människor i arbete är matchning mellan arbetssökande och arbetsgivare.

Hur kommer det sig då att vi har en enda arbetsförmedling som ska serva alla olika behov hos alla olika individer på jobbmärknaden? En och samma arbetsförmedlare ska serva en nyanländ immigrat med bristfälliga språkkunskaper samtidigt som den ska ge service till en avskedad och erfaren ingenjör från Vattenfall. Är det någon som tror på den idén?

Om detta var ett framgångsrecept skulle alla rekryteringsfirmor vara uppbyggda enligt detta koncept och vända sig till alla. Men verkligheten ser helt annorlunda ut.

Rekryteringsfirmorna är tvärtom ytterst branschspecifika i sin inriktning. Många företag väljer därför i dag bort Arbetsförmedlingen då den inte klarar att ge den nischade service som företagen förväntar sig.

Verkligheten har också visat att Arbetsförmedlingen i stort väljer bort arbetslösa akademiker som får klara sig utan stöd och förväntas klara sitt arbetssökande själva. Detta kan synas vara en självklar prioritering, de som står långt ifrån arbetsmarknaden ska få mest stöd. Kanske är det inte så enkelt, med en bättre matchning skulle tiden mellan arbeten för dem med utbildning och erfarenhet kunna kortas vilket vore samhällsekonomiskt gynnsamt. Det handlar också om förtroendet för gemensamma samhällsinstitutioner, att medborgaren litar på att det finns hjälp och stöd för dess specifika behov.

Arbetslöshet kan drabba alla och det är inte säkert att beredskapen för att hantera en sådan ovälkommen nyhet ökar med antalet högskolepoäng. Goda exempel med konkurrensutsatt Arbetsförmedling finns från såväl Australien som Tyskland och debatten är ingalunda ny i Sverige.

Det är liberal politik att se varje människas behov och möta dess individuella förutsättningar. Vid arbetslöshet uppnås detta enklast genom att en mångfald av aktörer tillåts optimera möjligheterna till matchning mellan arbetssökande och arbetsgivare. Låt oss därför konkurrensutsätta Arbetsförmedlingen.

G62. Licens- och certifikatförnyelse vid Arbetsförmedlingen

Ulla Palmgren, Göteborg, Kristina Palmgren, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att arbetssökande yrkesfolk inskrivna vid Arbetsförmedlingen kan erbjudas förnyelse av licenser eller certifikat inom yrkesområden där Arbetsförmedlingen redan erbjuder en grundutbildning

Svetsare har ett typiskt säsongarbete från höst till vår med lågsäsong sommartid. En del har fast anställning, men flertalet har inte detta utan arbetar i stället med tillfällig och tidsbegränsad anställning. Sommarperioden innebär en period med få svetsarbeten på marknaden och ofta en period av arbetslöshet och aktivt arbetssökande. Det är viktigt att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen och vara medlem i en arbetslöshetskassa med anledning av detta.

För svetsare med tidsbegränsade anställningar och under perioder av arbetslöshet vid lågsäsong är kontakten med Arbetsförmedlingen och a-kassan mycket viktig. Många gånger innebär det i praktiken att Arbetsförmedlingen önskar få in rapporter med gjorda jobbansökningar samt enstaka uppföljningssamtal på drop-in.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Det är många gånger en stor utmaning att försöka hitta ett annat jobb under lågsäsong. När svetsssäsongen tar fart igen finns som regel ofta jobberbjudanden inom det yrke personen är utbildad, dvs. svetsning.

Yrket som sådant är ett hantverk och kräver licenser som är många till antal, för de olika teknikerna inom svetsning. Dessa licenser är endast giltiga ett- till två år. Därefter ska licenserna eller certifikaten prövas på nytt genom validering. Under perioder av lågsäsong i yrket är det därför väldigt viktigt att hålla kunskaperna vid liv när det gäller teknik och material.

För att förnya sin licens eller sitt certifikat krävs tillgång till en verkstad. Förnyelsen ska också godkännas av behörig instans. Har personen fast anställning utgör detta oftast inga hinder. Däremot är det problematiskt för tillfälligt anställda som under lågsäsong många gånger är arbetslösa, inskrivna på Arbetsförmedlingen som aktivt arbetssökande, och inte har tillgång till verkstad och regelbunden övning inom sitt yrkesområde. Problematiskt är också om licensen går ut under period av arbetslöshet. Utan licens eller certifikat kan man inte få anställning som svetsare och utan anställning har man inte tillgång till verkstad och valideringsmöjlighet.

Arbetsförmedlingen erbjuder möjlighet till svetsutbildning. Däremot erbjuds inte möjligheter för arbetssökande svetsare inskrivna vid Arbetsförmedlingen t.ex. yrkesövning inom yrket och licensvalidering. Erbjudande om detta hade möjliggjort 100 procent tillgänglighet till arbetsmarknaden när yrkessäsongen startar.

G63. Effektiva åtgärder mot ungdomsarbetslöshet

Bertil Östberg, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet inte längre verkar för sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar

Ungdomsarbetslösheten drabbar allt för många ungdomar. Den är drygt 20 procent men den är beräknad som andel av de ungdomar som tillhör arbetskraften, vilket är ungefär hälften av alla ungdomar i åldern 15–24 år. Bortemot hälften av de arbetslösa är heltidsstuderande som söker extraknäck. Av alla ungdomar i åldern 15–25 år är det således 5–6 procent som är arbetslösa och inte studerar.

Det är svårt att använda arbetslöshetsstatistiken för att jämföra länder, bl.a. för att utbildningssystemen ser olika ut. Finanspolitiska rådet anser att ett bättre mått är andelen ungdomar som ingår i NEETS, dvs. ungdomar som varken studerar, arbetar eller deltar i någon åtgärd. Härigenom fångar man de ungdomar som verkligen befinner sig i ett utanförskap och även riskerar att fastna i detta. Vid en internationell jämförelse visar det sig att Sverige tillhör gruppen av länder som har en låg andel NEETS.

Även om det är förhållandevis få som drabbas i Sverige så är det ett stort problem för dem som drabbas. De som finns i detta utanförskap saknar ofta genomförd gymnasieutbildning och de har ofta inte heller klarat av grundskolan. En hög andel, kanske majoriteten, har någon form av funktionsnedsättning. En hel del har kommit till Sverige som flyktingar mot slutet av skoltiden. Däremot har personer med en genomförd gymnasieutbildning eller högre studier i allmänhet inga problem att etablera sig på arbetsmarknaden.

Det är således inget generellt problem för ungdomar att få arbete. Det medför också att generella åtgärder såsom sänkta arbetsgivaravgifter är ett ineffektivt sätt minska ungdomsarbetslösheten, vilket också styrks av forskningen.

Det krävs i stället riktade insatser mot de ungdomar som i dag har svårt att få jobb. Det är ingen enkel uppgift eftersom många av de arbeten som traditionellt varit första jobbet har försvunnit på grund av den tekniska utvecklingen. Lägre ingångslöner kan möjligen medverka till att skapa fler jobb men löser sannolikt inte problemet. Det ställer sannolikt också krav på förändrade trygghetssystem. Något sänkta socialbidrag för ungdomar är en rimlig åtgärd.

De viktigaste åtgärderna bör rikta sig mot de ungdomar som har svårast att få arbete. En rätt till yrkesutbildning bör införas och den konstlade gränsen vid 20 år mellan gymnasieskolan och komvux avskaffas. Även utbildningar som inte ger en fullständig yrkesexamen bör erbjudas även för dem som har fyllt 20 år. Ett utökat kommunalt uppföljningsansvar för införas, upp till 24 år, och kommunernas ansvar bör förtydligas. Kompetensen behöver höjas inte minst om de funktionshinder som många i denna grupp har.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

G64. Sänk inte arbetsgivaravgiften för ungdomar

Tommy Lundkvist, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att arbetsgivaravgiften för ungdomar ska vara lika hög som den normala arbetsgivaravgiften

I stort sett alla ekonomer och forskare från höger till vänster är överens om att sänkt arbetsgivaravgift för ungdomar är en dålig reform. Om det finns utrymme för skattesänkningar är sänkt skatt på arbetsinkomster betydligt bättre samhällsekonomiskt.

G65. Validering för unga som varken arbetar eller studerar

Göran Hellmalm, Ekerö, Peter Olevik Dunder, Haninge, Karin Hellmalm, Ekerö, Anna-Lena Johansson, Sollentuna, Ninos Maraha, Södertälje m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ett nationellt system för validering etableras i god tid före 2018
2. att Folkpartiet ska verka för att validering av generella kompetenser ska användas som ett reguljärt verktyg inom arbetsmarknadspolitiken
3. att Folkpartiet ska verka för att unga (16–24 år) som varken studerar eller arbetar ska ges rättighet att validera sina kunskaper, kompetenser och färdigheter

Ett liberalt parti måste ha en osviklig tro på varje individs förmåga. Genom validering kan vi synliggöra kompetenser och potential hos unga människor utanför arbetsmarknaden. Allt en människa gör, oavsett om det handlar om att programmera, att leda ett band, att engagera sig i ett ungdomshus, ta hand om sina syskon eller vara engagerad i föreningslivet ger erfarenheter och kompetenser som är värdefulla för arbetslivet.

Validering handlar om att kartlägga, dokumentera, värdera och certifiera kompetenser en människa bär med sig oavsett var och hur dessa kompetenser förvärvats. I Sverige har validering hittills framför allt använts som metod för att säkerställa särskilda bransch- eller yrkeskompetenser eller för att ge behörighet till specifika utbildningar (t.ex. läkare med utbildning från annat land). För att vara tillämpligt i ett övergripande perspektiv bör dock validering av unga i utanförskap fokusera på så kallade generella kompetenser (eller nyckelkompetenser som de benämns av EU och OECD), dvs. färdigheter och förmågor som är tillämpliga på arbetsmarknaden oavsett bransch eller yrke.

Det finns stor potential i att systematiskt använda validering som ett verktyg för unga människor som står utanför arbetsmarknaden. Många unga som varken studerar eller arbetar kämpar dels mot sin brist på formella meriter, dels mot den sviktande självkänsla som följer av att stå utanför utbildning och arbetsmarknad.

En individ som genomgår en valideringsprocess får dokumentation och certifiering av de kompetenser hen har. Genom att få dokumentation på ens kompetenser – och se att ”det här kan jag faktiskt” – kan individens självkänsla stärkas. En starkt självkänsla ökar möjligheterna för en individ i utanförskap att uppbåda kraft att ta sig vidare till arbete eller studier. Utöver starkt självkänsla underlättar validering för en arbetsgivare eller studie- och yrkesvägledare att se och förstå vad individens kompetens kan bidra med till arbetsplatsen och vilken potential individen har för studier. I Sverige finns redan i dag aktörer som arbetar med att bygga upp nationellt heltäckande system för validering av generella kompetenser för arbetsmarknaden.

Studieförbunden är ett exempel på en aktör som arbetar med validering av generella kompetenser över hela landet. I flera andra europeiska länder finns det lagstiftning som ger individer rätt att validera sina kompetenser inom ramen för vuxenutbildning eller arbetsmarknadsåtgärder.

En sådan rättighetslagstiftning borde även Sverige sträva efter att ha. EU:s ministerråd har utfärdat en rekommendation till medlemsländerna att senast 2018 ha etablerat ett nationellt system för validering som även innefattar validering av informellt och icke formellt lärande. Folkpartiet bör vara pådrivande för att unga människor utanför arbetsmarknaden ges möjligheter att validera sina generella kompetenser för att öka möjligheterna att närma sig arbete eller studier.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G66. Tillfälliga anställningar för lågkvalificerad arbetskraft

Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att en ny form av tillfälliga uppdragsanställningar för lågkvalificerad arbetskraft införs i Sverige, i enlighet med de principer som framförs i denna motion

Det tiggeri som vi i dag ser på gator och torg är inte värdigt ett välfärdssamhälle som Sverige. Det är inte heller rimligt att Europas starka och dynamiska ekonomier ska fortsätta att underpresteras i frågan om att släppa in fattiga och lågutbildade människor på arbetsmarknaden.

Folkpartiet har redan tagit ställning för att de långsiktiga lösningarna på tiggeriproblematiken handlar om ambitiösa insatser i de fattiga människornas hemländer. Samtidigt som vi håller fast vid den åsikten bör vi söka modeller för att motverka de destruktiva effekter som tiggeri kan leda till i Sverige.

På kort sikt finns det risker att gatutiggeriet skapar lokala konflikter och social oro som samhällets myndigheter har svårt att hantera. På lång sikt finns det en fara att den fria rörligheten inom EU ifrågasätts utifrån åsikten att tiggeri ska bekämpas.

Det borde vara möjligt för Sverige att skapa vägar in på arbetsmarknaden även för personer med mycket låga kvalifikationer. I dag finns det ytterst få företagare, om några alls, som vågar anställa fattiga EU-migranter på grund av rädslan för att utsättas för kritik att utnyttja fattiga och utsatta människor. Den lön och de anställningsvillkor som kan tänkas vara aktuella för denna grupp skulle givetvis inte kunna leva upp till normal svensk standard. Det gör nu inte heller villkoren som gäller för en gatutiggare! Därför bör staten ta ett initiativ där frågor om lön och andra anställningsförhållanden regleras så att det dels blir möjligt att anställa personer med mycket låga kvalifikationer, men att den enskilda arbetstagaren skyddas från att bli utnyttjad.

Den typ av anställningsform som denna motion efterlyser behöver givetvis inte vara reserverad för fattiga EU-migranter. Såväl tonåringar som inte går gymnasiet som nyanlända flyktingar skulle ha mycket att vinna på om det fanns en tydligt reglerad anställningsform för personer med låga kvalifikationer.

Den nya formen för tillfälliga uppdragsanställningar kan utformas utifrån följande principer:

1. Anställningen ska baseras på kontrakt kring konkreta arbetsuppgifter. När uppgifterna är utförda upphör anställningen.
2. Timlönen ska sättas utifrån en nivå som rekommenderas av staten. Utgångspunkten kan tas i löneläget för den typ av sommarjobb som kommuner arrangerar för tonåringar.
3. Anställningen ska utformas så att svenska arbetstidsregler åtföljs.
4. Anställningen får ha en varaktighet på maximalt tre månader. Anställningen ska följa samhällets övriga regler för skatt och arbetsgivaravgift.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

H. Företagande och regional tillväxt

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Partistyrelsens utgångspunkt är att det i Sverige ska löna sig att driva företag och ta risker. Vi ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och fungerande finansiella marknader.

Därför är det olyckligt att svenska företag nu utmanas från politiskt håll i form av en rad höjda skatter och sämre investeringsklimat. Även förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig energiförsörjning utmanas liksom viktig infrastruktur. Denna osäkerhet är djupt olycklig för våra företag som behöver långsiktighet och tydlighet för att våga satsa och för att jobben ska bli fler.

Folkpartiet Liberalerna vill i stället se långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv i Sverige. Många företagare upplever att regelverken fortfarande är krångliga och att administration tar för mycket tid. Det är därför viktigt att det arbete som sker för att göra det enklare att starta och driva företag i Sverige fortsatt drivs med kraft. Villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling måste ständigt förbättras och särskilt då för de små och medelstora företagen.

Nedan besvarar partistyrelsen också ett antal motioner regional tillväxt och sammanhållning. Partistyrelsen är av uppfattningen att Sverige ska hålla samman och att vi som parti ska föra en politik för hela vårt land. Som ett led i detta antog partistyrelsen våren 2015 ett landsbygdspolitiskt program.

Både detta program och vår regionalpolitik i övrigt har som en bärande utgångspunkt att globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val, och det försvarar vi. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

Utgångspunkten för ett liberalt parti är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal regionalpolitik strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individens utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer.

Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Folkpartiet Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter.

Företagande

Motionerna H1–H7

Vikten av goda villkor för småföretagande tas upp i **motion H1**. Partistyrelsen vill tydliggöra att den inte är av någon annan uppfattning än att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att bli det bästa partiet i företagarfrågor. **Partistyrelsen yrkar därför att motion H1 ska bifallas.**

HITTA I HÄNDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Den mer allmänt hållna motion H2 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört ovan.

Motion H3 yrkande 1 föreslår att Folkpartiet Liberalerna verkar för att stoppa osund konkurrens från den offentliga sektorn. I **yrkande 2 i samma motion** föreslås att den allmänna löneavgiften på alla lönesummor upp till 10 anställda avskaffas. I **yrkande 3** föreslås att Arbetsförmedlingens arbetssätt ändras så att det bättre anpassas till de små företagens situation. Den första rapport som Folkpartiet Liberalerna släppte i vår nya oppositionsroll rörde hur osund konkurrens från offentliga sektor kan hindras så motionen ligger i denna del väl i linje med nuvarande politik. Huruvida partiet framåt kan prioritera att ta bort den allmänna löneavgiften för anställda i mindre företag är en öppen fråga. Partistyrelsen noterar vidare att partiet i olika fora driver på för en större översyn av arbetsförmedlingen. I det ingår att myndighetens tjänster bättre ska vara anpassade till de krav som dagens arbetsmarknad, där mindre företag utgör en väsentlig del, ställer. **Partistyrelsen yrkar att motionen i sin helhet kan anses besvarad.**

Motion H4 yrkande 1 föreslår att det ges ökade möjligheter till finansiering för att utveckla och marknadsföra nya innovationer och produkter från svenska småföretag. **Även motion H5** föreslår bättre möjligheter till finansiering för entreprenörer, dock i detta fall med särskild fokus på sådana produkter och verksamheter som visat goda resultat. Folkpartiet Liberalerna föreslog tidigare under året att det offentliga riskkapitalet delvis ska läggas om. Partistyrelsen ser också framför sig att frågor kring företagsfinansiering är ett av de områden som kommer vara föremål för fördjupad behandling inom Globaliseringskommissionen och att detta arbete i huvudsak syftar till att uppnå samma mål som motionärerna här strävar mot. **Partistyrelsen yrkar att motionerna i dessa delar ska anses besvarade.**

Landsmötet 2013 tog ställning för att det ska vara möjligt att kombinera föräldraskap med företagande. Den utredningen om en bättre anpassad föräldraförsäkring för småbarnsföräldrar som föreslås i **motion H6** ligger därmed väl i linje men den politik Folkpartiet Liberalerna redan för. **Partistyrelsen yrkar att motionen därmed ska anses besvarad.**

Motion H7 föreslår att enskilda firmor ska ha ett annat organisationsnummer än personnumret för företagaren. Partistyrelsen uppmärksammar det problem motionärerna pekar på och vill understryka att det ska gå att driva enskild firma utan att drabbas av en förhöjd risk för ID-kapning. Partistyrelsen anser att en sådan förändring som motionärerna föreslår bör övervägas. En förutsättning för detta är dock att det inte nämnvärt ökar den administrativa bördan i att bilda och driva enskild firma. Partistyrelsen yrkar med detta att **motion H7 anses besvarad.**

Motion H4 yrkande 2 föreslår att även småföretagare med anställda ges möjlighet till sjuklön efter tre arbetsdagar. Partistyrelsen noterar att för egenföretagare föreligger redan i dag en möjlighet att mot en högre sjukförsäkringsavgift enbart ha en karensdag. För småföretagare med anställda införs nu även ett högkostnadsskydd i syfte att minska kostnaderna för sjukrivningar. Sammantaget menar partistyrelsen att de nuvarande och tillkommande reglerna är relativt väl avvägda och **yrkar att motionen i denna del bör anses besvarad.**

Regional tillväxt samt turism

Motionerna H8–H9, H10 yrkande 1, 2, 4 och 7, H11–H21, F25 yrkande 4 samt G26 yrkande 1

Motion H8 föreslår att en enhetlig moms på 12 procent i turistsektorn utreds. **Motion H9** föreslår i mer allmänna termer att villkoren för turistsektorn ska förbättras medan **motion H10 yrkande 4** vill förbättra förutsättningarna för turism i glesbygden. **Motion H11** föreslår, också i syfte att förbättra förutsättningarna för turismen, att besöksnäringen ges bättre möjligheter att bevara och utveckla den kvalificerade utbildningen inom den traditionella hantverkstraditionen. **Partistyrelsen yrkar att samtliga dessa motioner i dessa delar anses besvarade.** Det ska vara attraktivt att driva turistföretag i Sverige och utbildningssystemet ska där inte utgöra ett avgörande hinder. Vad gäller momsatsen noterar också partistyrelsen de nackdelar som finns i skilda momsatsen, även om partistyrelsen här inte vill binda partiet till den lösning som i motionen förordas, bland annat eftersom det vore främmande i svensk moms lagstiftning att sätta momsatsen efter typ av bransch i stället för typ av tjänst och vara.

Folkpartiet Liberalerna har våren 2015 antagit ett nytt landsbygdspolitiskt program. Rapporten, liksom Folkpartiet Liberalernas övergripande politik på området, signalerar en tro och framtidsoptimism. Både i det att landsbygden har goda möjligheter att utvecklas och att människors flyttmönster – från land till stad eller stad till land – är något vi i grunden ska bejaka.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Flera motioner berör regional tillväxt och utvecklingen på landsbygden. **Motion H10** är den mest omfattande av dessa. Olika yrkanden i den besvaras i olika delar av dessa handlingar. Partistyrelsen vill här konstatera att de utvärderingar som finns av dagens regionalpolitiskt motiverade nedsättningar av arbetsgivaravgiften i glesbygden inte visar positiva resultat varför partistyrelsen inte kan förorda ytterligare nedsättningar av samma typ. **Yrkande 2 i denna motion bör därför avslås. Yrkande 7 i samma motion**, som förordar att landsbygdsprogrammet uppdateras i enlighet med motionen, **bör därmed anses besvarad.**

Motion H12 och H13 föreslår på olika sätt bättre villkor för hästnäringen. Partistyrelsen ansluter sig till linjen att hästen framöver sannolikt kommer spela en viktig roll i samhället. Hästnäringen är precis som andra branscher en del av vårt näringsliv som ska möta goda villkor. Partistyrelsen menar dock att ett gott näringslivsklimat bäst uppnås genom generella åtgärder i stället för branschvisa program. Att i parti programmet peka ut just hästnäringen som särskilt avgörande skulle resa frågor hur vi som parti ser på för Sverige andra betydelsefulla branscher. Av denna anledning föreslår partistyrelsen att partiet inte tillsätter en särskild arbetsgrupp för hästnäringen. Däremot uppmanar vi de av våra medlemmar som har konkreta och genomförbara förslag på området att framföra dem så att partiet på olika nivåer kan undanröja de eventuella hinder som finns för branschen att växa ytterligare. **Med hänvisning till det ovanstående yrkar partistyrelsen att motionerna i sin helhet anses besvarade.**

Flera motioner berör lokaliseringen av statliga arbetstillfällen. **Motion H14** föreslår att statliga verk och verksamheter ska utlokaliseras till mindre orter som har drabbats av stora negativa strukturella förändringar av den lokala arbetsmarknaden. Ett liknande men bredare förslag finns i **motion H15** samt **motion H16 yrkande 3. Motion H17** föreslår i samma anda att motsvarande verksamheter inte ska centraliseras och flytta från små och medelstora orter. Motsvarande förslag finns i **motion H18 yrkande 6. I motion H19 yrkande 1** föreslås vidare att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att den politiska styrningen av statliga arbetstillfällens placering måste öka, medan man i **yrkande 2** föreslår att partiet verkar för att de myndigheter där det är möjligt, i sina regleringsbrev ska ha skrivningar om att de ska ta regionalpolitiska hänsyn. **Motion F25 yrkande 4** föreslår att partiet ska verka för att nya statliga arbetstillfällen i första hand lokaliseras till orter där det inte råder bostadsbrist. Partistyrelsen bedömer sammantaget att det kan finnas vinster med att sprida myndigheter över landet, men att det också finns risk att verksamheten blir ineffektiv och har svårt att rekrytera personal med för uppgifterna relevant erfarenhet. Därför måste alla beslut om omlokalisering av hela eller delar av myndigheter i förväg analyseras noga så att negativa effekter inte överväger. Folkpartiet Liberalernas ambition bör vara att myndigheter ska vara lokaliserade där det ur verksamhets-synpunkt och kostnadseffektivitetssynpunkt är som mest lämpligt. Partistyrelsens uppfattning är detta talar för att fler myndigheter bör kunna vara förlagda till andra storstadsområden än Stockholmsregionen eller i andra större städer. **Med detta anser partistyrelsen att motionerna ovan i dessa delar ska anses besvarade.**

I parti programmet fastslås att de ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Därutöver bör utjämnningssystemet innehålla drivkrafter för tillväxt. Det kommunala utjämnningssystemet har nyligen utretts i grunden. Det kan finnas skäl att på marginalen justera det nuvarande systemet, men partistyrelsen anser inte att nytt statskommunalt finansieringssystem som utgår från markvärdesprincipen ska införas. Ett sådant föreslås i **motion H16 yrkande 1. Motionen bör i denna del avslås. Även motion H10 yrkande 1** som vill se över det kommunala utjämnningssystemet bör **anses besvarat med vad partistyrelsen anför.** Likaså bör **G26 yrkande 1** som föreslår att landsbygdskommuner via det kommunala utjämnningssystemet kompenseras för att de via skog m.m. bidrar till att reducera koldioxidnivån i atmosfären **anses besvarad.** Partistyrelsen konstaterar att ett sådant inslag i det kommunala utjämnningssystemet markant skulle avvika från syftet med det kommunala utjämnningssystemet vilket är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar till alla kommuner och landsting för att de ska kunna bedriva den kommunala verksamheten.

Motion H16 yrkande 2 föreslår att statliga medel till landets regioner för vägar, järnvägar, flygförbindelser och bredband ska fördelas på basis av väg- och linjelängd, inte antalet invånare. En sådan fördelning skulle vara ett skifte från nuvarande fördelningsmodell som hög grad tar hänsyn till samhällsekonomisk effektivitet. **Partistyrelsen yrkar att motion i denna del avslås.**

Motion H18 berör bland annat ökad regional samverkan i olika former, både inom regioner och mellan regioner. Syftet är att bidra till en hållbar utveckling i hela Sverige och tillväxten ska spridas inom respektive region. Partistyrelsen ställer sig skeptisk till det nationella planeringsorgan som i motionen föreslås, men noterar att flera former för samverkan mellan regioner redan förekommer. Bland annat har länsstyrelserna ett nära samarbete och landsting

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

och regioner har valt att samarbeta inom ramen för SKL. Sedan tidigare finns även det av regeringen inrättade Forum för hållbar regional tillväxt som samlar aktörer i Sveriges olika regioner. Vad gäller samverkan för bostadsbyggande och tillväxt inom regioner är det en fråga som bland annat berörs av 2013 års Bostadsplaneringskommitté som nyligen lämnat sitt betänkande. Partistyrelsen avser invänta den fortsatta beredningen av betänkandet innan ställning tas till eventuella ytterligare organisatoriska förändringar på området. **Partistyrelsen yrkar sammantaget att motion H18 yrkande 1–5 anses besvarade med vad som här anförs.**

Motion H20 föreslår att en särskild gränshindersutredare ska utses för att intensifiera integrationsprocessen mellan länderna i Öresundsregionen och södra Östersjöområdet. Partistyrelsen ställer sig positiv till förslaget, men anser inte att vi i partiprogrammet ska ta ställning till vilka beredningsformer som ska prioriteras. Att där skriva in att en statlig utredning ska tillsättas bryter mot hur programmet i övrigt är utformat. **Partistyrelsen föreslår att motionen anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Motion H21 föreslår att staten via stimulansmedel försöker upprätta orter av funktionell storlek i Sverige. Partistyrelsen menar sammantaget att det är rimligare att staten via statsbidrag fördelar medel till orter som människor väljer att flytta till, än att staten fördelar statsbidrag till orter i syfte att människor ska flytta dit. Det är utifrån nuvarande befolkningsstruktur som det kommunalekonomiska utjämningsystemet ska utgå. **Partistyrelsen yrkar att motion H21 avslås.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion H1 bifalls
2. att motion H2 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
3. att motion H3 anses besvarad
4. att motion H4 yrkande 1 anses besvarat
5. att motion H5 anses besvarad
6. att motion H6 anses besvarad
7. att motion H7 anses besvarad
8. att motion H4 yrkande 2 anses besvarat
9. att motion H8 anses besvarad
10. att motion H9 anses besvarad
11. att motion H10 yrkande 4 anses besvarat
12. att motion H11 anses besvarad
13. att motion H12 anses besvarad
14. att motion H13 anses besvarad
15. att motion H10 yrkande 2 avslås
16. att motion H10 yrkande 7 anses besvarat
17. att motion H14 anses besvarad
18. att motion H15 anses besvarad
19. att motion H16 yrkande 3 anses besvarat
20. att motion H17 anses besvarad
21. att motion H18 yrkande 6 anses besvarat
22. att motion H19 yrkande 1 anses besvarat
23. att motion H19 yrkande 2 anses besvarat
24. att motion F25 yrkande 4 anses besvarat
25. att motion H16 yrkande 1 avslås
26. att motion H10 yrkande 1 anses besvarat
27. att motion G26 yrkande 1 anses besvarat
28. att motion H16 yrkande 2 avslås
29. att motion H18 yrkande 1–5 anses besvarade
30. att motion H20 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
31. att motion H21 avslås

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Företagande

H1. Småföretag behövs och skapar jobb

Annika Carp, Falköping, Susanne Bäckman, Bromölla, Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Tommy Ky, Borås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna arbetar för att bli det bästa partiet i företagarfrågor

Det är i de små företagen de nya jobben skapas. Fyra av fem jobb skapas i små företag.

Den nya regeringen skapar reformer som gör det svårare, inte lättare för småföretagen. Regelkrångel, haltande skydd, negativa reformer och skattepålagor påverkar småföretagarnas syn på oss politiker. Som folkpartister behöver vi ännu mer sätta oss in i småföretagarnas vardag och vad det innebär att driva företag.

H2. Den hårda ekonomiska verkligheten för små- och egenföretagare

Eva Vrang, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska välja att driva frågan om förbättrade villkor för små- och egenföretagare, i huvudsak i form av sänkt skatt och större trygghet

Småföretagen är en av stöttepelarna i Sveriges produktionsapparat. Därför är det viktigt att se till att små- och egenföretagare får rimliga löne- och trygghetsvillkor. I verkligheten är det ofta mycket svårt för egenföretagaren att få ihop en lön som motsvarar dennes utbildningsnivå och kompetens. Jämfört med exempelvis en anställd tjänsteman blir skillnaden enorm. För att illustrera de tuffa villkoren för denna grupp har jag tagit fram ett exempel på hur en egenföretagares villkor kan se ut, baserat på verkliga berättelser som jag tagit del av.

En egenföretagare som är konsult eller utförare fakturerar en bra månad kanske 40 000 kronor. Verksamhetens kostnader kan lätt uppgå till 6 000 kronor per månad eller mer (kontor, representation, marknadsföring, telefon, resor etc.) Tillkommer avsättning till pensionssparande: 2 000 kronor per månad (det är inte särskilt förmånligt att spara via företaget vid denna lönenivå, men det lämnar vi därhän).

Bruttot blir följaktligen cirka 32 000 kronor per månad. Men inte ens egenföretagare jobbar 52 veckor per år utan kanske 46, och då är vår hårt arbetande vän nere i 28 300 kronor per månad utslaget på hela året. Hade detta varit en vanlig löntagares bruttolön hade sedan endast kommunalskatt tagits ut. Icke så för egenföretagaren:

Verksamhetens netto, med andra ord egenföretagarens nettolön, efter avdrag för egenavgifter och skatt (cirka 29 procent respektive 33 procent) blir cirka 14 000 kronor per månad!

Nu ska vi jämföra egenföretagarens lön med en anställd tjänstemans med motsvarande utbildning och erfarenhet. Med högskoleexamen och tio års arbetserfarenhet är det rimligt att anta en månadslön på 40 000 kronor brutto. Nettolönen att jämföra med blir då cirka 25 000 kronor per månad, 11 000 kronor högre än för egenföretagaren. Skillnaden är i realiteten betydligt större än så, eftersom tjänstemannen ofta har både en rejält tilltagen tjänstepension samt eventuellt bil och andra förmåner; det handlar snarare om en skillnad på 14 000 till 17 000 kronor per månad. Med andra ord – dubbla lönen jämfört med egenföretagaren!

Förutom den orättvisa löneskillnaden är även frågan om trygghet viktig. Medan tjänstemannen har hela "trygghetspaketet" på plats, kan egenföretagaren se fram emot medioker sjuklön (sju karensdagar som standard samt ofta låg sjukersättning beroende på t.ex. knackig intjänning underföregående år samt att sjuklönen slås ut på sju dagar i veckan). Att egenföretagaren riskerar att hela verksamheten går omkull vid längre tids sjukfrånvaro kan vi kanske inte göra så mycket åt, men så länge denne arbetar hårt borde man kunna förvänta sig en rimlig sjukersättning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Förbättrade villkor för små- och egenföretagare, i huvudsak i form av sänkt skatt och större trygghet, gör att vi på sikt kan få en bättre ekonomi i Sverige med mer pengar till skola, vård, omsorg och pensioner. Många som nu går arbetslösa eller som vantrivs i sin anställning kan våga ta steget och bli egenföretagare. Budskap om att dylika åtgärder är på gång skulle, menar jag, innebära att vårt parti stärker sin position inom flera viktiga väljargrupper.

H3. Ge småföretagen bättre villkor

Håkan Welin, Håbo, Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Michelle Winkel, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att stoppa osund konkurrens mellan offentliga sektorn och privata näringslivet
2. **att** Folkpartiet verkar för att kostnaderna sänks för att anställa genom att ta bort den allmänna löneavgiften på alla lönesummor upp till tio anställda
3. **att** Folkpartiet verkar för att Arbetsförmedlingens arbetssätt ändras så att det bättre anpassas till de små företagens situation

Små företag har stått för uppemot fyra av fem nya jobb som skapats i Sverige sedan 1990. Småföretagen utgör dessutom 99 procent av alla företag i vårt land. De små företagen är också den enskilt största arbetsgivaren i Sverige. Sammantaget arbetar cirka 1,9 miljoner personer i företag med högst 49 anställda. Småföretagen och deras anställda är vidare den klart största skattebetalaren på kommunal nivå. I genomsnitt svarar de små företagen för 32 procent av kommunernas intäkter, jämfört med 22 procent för stora företag och 24 procent för offentlig sektor. Att skapa goda förutsättningar för företagande och risktagande är därför avgörande – för jobben, välfärden och framtiden. Om vi vill kan företagarna skapa många fler jobb.

Offentlig sektors affärsverksamhet på konkurrensutsatta marknader tränger undan privata företag och drabbar särskilt små företag som verkar på lokala marknader. Det försämrar näringsklimatet och hämmar tillväxten. Osund konkurrens från offentlig sektor måste därför upphöra. De små företagen behöver sunda konkurrensförhållanden.

Konkurrensutsättningen av den offentliga sektorn behöver fortsätta. På så sätt skapas utrymme för nya företag och ökad effektivitet av offentliga medel. Arbetet med liberalisering av marknader och införandet av valfrihetssystem innebär att nya, spännande branscher växer fram. Bl.a. ser vi att andelen kvinnliga företagsledare ökat i de kommuner som infört lagen om valfrihetssystem.

Sänk kostnaden för att anställa. Nya och existerande företag behöver bättre möjligheter att kunna växa. Ett första steg för att sänka kostnaden att anställa är att införa ett arbetsgivaravgiftsavgdrag och ta bort den allmänna löneavgiften, som 2013 uppgår till 9,88 procent, för lönesummor upp till 3 miljoner kronor, cirka 10 anställda. Lärlings- och introduktionsjobb måste vara möjliga att utnyttja för alla företag. Arbetsförmedlingens arbetssätt måste anpassas till de små företagens situation. Sänk skatten på personaloptioner så att småföretagare lättare kan konkurrera om tillgänglig kompetens, samtidigt som tillgången på kapital förbättras och tillväxten av nya kunskapsintensiva tjänster och produkter underlättas.

H4. Förbättra stödet till småföretagare och uppfinnare

Gunilla Borg, Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** ökade möjligheter ges till finansiering för att utveckla och marknadsföra nya innovationer och produkter från svenska småföretag för att säkra framtidens företagande i landet
2. **att** även småföretagare med anställda ges möjlighet till sjuklön efter tre arbetsdagar

I dag är det stora svårigheter för uppfinnare och småföretagare att få tillgång till kapital för fortsatt utveckling. Våra gamla industriföretag kommer inte att leva för evigt, medan andra har sålts till utlandet.

Under industrialiseringen när många svenska industriföretag byggdes upp, vågade bankerna ta risker att bygga nya företag runt intressanta produkter. I dag är bankerna förbjudna att låna ut om låntagarna inte har fullgod säkerhet och dokumenterad återbetalningsförmåga. Detta kan många småföretag inte uppfylla.

Startkostnaderna för ett nytt högteknologiskt bolag är alltför höga för att en småföretagare kan mäkta med uppgiften. Många svenska uppfinningar kommer därför inte ut på marknaden eller hamnar utomlands.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Finansiering med riskvilligt kapital och lån finns inte i tillräcklig omfattning i Sverige. Organisationer som Vinnova, Tillväxtverket och olika ”affärsänglar eller ”draknästen” bidrar med obetydliga belopp. Sverige måste få fram en organisation som kan bidra med tillräckliga belopp för fortsatt utveckling och marknadsföring också om det kan innebära en risk. Folkpartiet måste fylla ut ”Dödens dal” (”valley of death”).

Småföretagarna råkar i svårigheter om de blir sjuka eller tillfälligt arbetsförmögna. Många småföretagare arbetar trots sjukdom t.ex. benbrott. Småföretagarens frånvaro från arbetet kan innebära konkurs inom en ganska kort tid. Den allmänna sjukförsäkringen bör täcka småföretagarnas sjukfrånvaro med ett belopp som minst motsvarar det som en anställd får och det bör inte ske någon fördröjning av utbetalningen av densamma. Regeringar oberoende av färg talar sig varma för företag och arbetstillfällen, men var finns den reella handlingskraften?

H5. Sveriges nyföretagande är för lågt

Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Metin Hawsho, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet satsar på vinnande koncept med bevisbar effekt
2. att Folkpartiet stödjer en utvecklad finansiering till de verksamheter som presterar resultat

Sverige har sedan länge ett mycket lågt entreprenörskap. I GEM-studien från år 2010 (Global Entrepreneurship Monitor, Global Report) visar att Sverige finns på plats 14 av 22. 50 procent av svenska folket uppger att de kan tänka sig att starta företag, men endast 0,6 procent gör det.

År 2010 registrerades 65 072 nya företag, vilket är samma nivå som 1994. För att nå europeisk toppnivå så behöver vi få en fördubbling. 50 procent av dem som startar företag tar i dag ingen rådgivning. För dem ligger konkursnivån på över 17 procent, vilket skapar stora kostnader för det offentliga och hos andra företag.

50 procent av dem som väljer att ta rådgivning väljer Nyföretagarcentrum. Rådgivningen ger flera effekter: en tredjedel får en bra plan och startar omedelbart, en tredjedel arbetar om sin plan och startar senare, en tredjedel har en plan som inte håller och startar inte alls. Detta har visat sig reducera konkursnivån till under en procent.

Nyföretagandet växlar kraftigt. Nyföretagarcentrum möter detta med att alltid finnas lokalt och finns i över 100 kommuner.

I januari 2009 presenterades en rapport om statligt finansierad företagsrådgivning från FBA (Forum for Business Administration). Den låg till grund för en proposition (2009/10:148).

I rapporten visas att Sverige satsar cirka 500 miljoner kronor per år till olika rådgivningsaktörer. ALMI får mest med cirka 145 miljoner kronor och cirka 400 företagsstarter. Nyföretagarcentrum får minst med 2 miljoner kronor och 14 000 företagsstarter 2007, i dag 23 000 stycken.

Propositionen resulterade inte i så mycket konkret och ledde inte till mer pengar eller omfördelning av pengar till rådgivarna.

Nyföretagarcentrum finansieras huvudsakligen genom frivilliga bidrag. Framförallt de lokala organisationerna – där rådgivningen sker – ägnar avsevärd tid åt att hitta lokal finansiering. Finansieringen är i dag hindret för att ta emot fler nyföretagare.

Nyföretagarcentrum rekryterar inte kandidater utan drivs helt marknadsmässigt med frivillig rekrytering och i stiftelse eller föreningsform. Kostnaden ligger ofta på mindre än en tiondel av kostnadsnivån för andra rådgivare. Verksamheten bedrivs med certifierade centrum och rådgivare som ständigt utbildas.

H6. Även småbarnsföräldrar ska kunna driva företag

Anne-Marie Ekström, Borås, Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Eva Olstedt Lundgren, Härnösand, Håkan Welin, Häbo, Lisbeth Vestlund, Åmål m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en översyn av reglerna för föräldraförsäkring för företagare

Sverige behöver fler företagare. Även unga. I dag är Ung företagsamhet i skolan växande och många unga prövar på detta med företagande. Det är viktigt att dessa också kan fortsätta med sitt entreprenörskap efter skoltiden. Därför måste regler kring föräldraförsäkring också anpassas till unga företagare med barn. I dag gäller samma regler som för anställda. Enligt organisationen Företagarna tar företagande föräldrar ut förhållandevis kort föräldraledighet. Anledningen kan vara på grund av ekonomin. Många riskerar att få för låg föräldrapenning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Orsaken till detta är både individuella och strukturella svårigheter att fastställa den sjukpenninggrundande inkomsten.

Dessutom fördelas föräldrapenningen på sju dagar i stället för på fem arbetsdagar. En annan anledning kan vara att ett företag inte kan överleva om företagaren är borta för länge från verksamheten. I små företag sköter ägaren också administrativa sysslor, som löneutbetalning och betalning av skatter och moms. Dessa uppgifter är tvingande. Med hel föräldraförsäkring är det inte tillåtet att ens göra dessa uppgifter på kvällar eller helger.

Även om detta gäller både män och kvinnor är det oftast företagande kvinnor som drabbas av dessa hindrande regler. Vi behöver fler kvinnor som startar och driver företag för att få mer jämställd ekonomisk makt. Fler företagande kvinnor ger också på sikt fler kvinnor i bolagsstyrelser. För att få fler unga entreprenörer behöver reglerna för föräldraförsäkring för företagare ses över. Både beräkningen av sjuklönegrundande inkomst och möjlighet att ge avkall på förbudet att göra vissa nödvändiga sysslor behöver utredas.

H7. Skilj på enskilda firmors och näringsidkares personnummer

Anne-Marie Ekström, Borås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Björn Brändewall, Kalmar, Annika Carp, Falköping, Michelle Winkel, Lilla Edet m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att även enskilda firmor får ett eget organisationsnummer som är skilt från företagarens personnummer

Alla företag måste ha ett organisationsnummer. Den som driver en enskild firma måste använda sitt personnummer som organisationsnummer. Det finns flera nackdelar med detta. Även om personnummer används i många sammanhang så känns det fel att på offerter och fakturor behöva skylta med personnumret. Det ökar risken för att personnumret kan kapas och användas av någon annan i brottsligt syfte. Det finns ytterligare dimensioner att belysa i denna problematik, exempelvis att personnumret avslöjar näringsidkarens ålder vilket kan bidra till diverse slutsatser, exempelvis att näringsidkaren upplevs för ung eller gammal för att erhålla en viss typ av uppdrag.

Även om det är viktigt att det finns skillnad i regler för små och stora företag bör alla företag behandlas lika när det gäller organisationsnummer, särskilt med hänseende till id-kapningarnas tidevarv

Regional tillväxt samt turism

H8. Turism

Michelle Winkel, Lilla Edet, Rose-Marie Fihn, Ale, Pia E. Gustafsson, Skövde, Håkan Welin, Håbo, Ulf Wetterberg, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att en utredning om hur en sänkning till max 12 procent av momsen inom turismen skulle påverka näringen

Inom turismen är momsen 0 procent, 6 procent, 12 procent och 25 procent, med andra ord en djungel att hålla reda på. Vid t.ex. en bussresa med en guide och chaufför är det 6 procent moms på bussen inklusive chauffören och 25 procent moms på guiden, trots att de sitter bredvid varandra.

När Folkpartiet Liberalerna ingick i regeringen under förra mandatperioden blev det en positiv ändring av restaurangmomsen från 25 procent till 12 procent. Det gav minst 6 000 nya jobb. Det skulle vara intressant med en utredning om hur en generell sänkning till max 12 procent moms skulle påverka hela turismnäringen som är Sveriges fjärde största näring.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

H9. Turism och besöksnäring*Lars-Erik Zackrisson, Jönköping, Ingvar Åkerberg, Jönköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna utvecklar politiken inom turism och besöksnäring utifrån ett småföretagarperspektiv och ett ungdomsperspektiv. Politiken bör innehålla lämpliga åtgärder för att främja näringen, underlätta det administrativa arbetet för småföretagare, underlätta för ungdomar att starta företag inom besöksnäringen m.m.

Turismen ökar och besöksnäringen blir en allt viktigare del av näringslivet. Många småföretag utvecklas inom besöksnäringen. En förhållandevis hög andel ungdomar är sysselsatta inom näringen.

H10. En Folkpartipolitik för landsbygden*Folkpartiet Liberalerna Gävleborg, Per-Ola Grönberg, Sandviken***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att se över skatteutjämningsystemet för att kompensera för den ökande urbaniseringen
2. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att föreslå sänkta arbetsgivaravgifter i glesbygd för att stimulera fler jobb
3. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att företagsnära forskning och utveckling ges bättre förutsättningar¹
4. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att förutsättningen för turism och besöksnäring i glesbygd ses över för att stimulera företagande
5. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att vägnätet på landsbygden prioriteras i Folkpartiets budgetförslag²
6. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att tillämpningen för strandskydd blir betydligt mer generös i glesbygd³
7. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att nuvarande landsbygdsprogram revideras i enlighet med ovanstående förslag

Folkpartiet måste bli ett parti som är relevant också för väljare i landsorten och på landsbygden genom en uthållig politik som inte bygger på eller leder till avfolkning.

Grundförutsättningen för det politiska livet är att flertalet av medborgarna och väljarna bor i storstäderna. I riksdagsvalet 2014 fanns drygt 7 330 000 röstberättigade. Av dem bor 1 534 000 i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tolv procent av befolkningen bor i något av de sex Norrlandslänen. I alla partier är makten och representationen koncentrerad till människor från storstaden.

Det faktum att urbaniseringen i Sverige är mer omfattande än i nästan alla andra jämförbara länder är inte en naturlag, det är en följd av den politik som förs. När ungdomar går ut gymnasiet väljer de många gånger att flytta till en högskoleort för att skaffa en akademisk examen. Ofta blir de kvar på den nya studieorten och betalar sin skatt i storstaden. Deras gamla hemkommun får dock fortsätta att ta ansvar för far- och morföräldrar när de har behov av omsorg. Det kommunala utjämningsystemet är inte tillräckligt för att ge kompensation för urbaniserings effekter.

Vi vill utveckla Folkpartiets politik för landsbygden. Det behövs stora investeringar i hela landets infrastruktur. Den skeva fördelningen av väg- och järnvägsbudgetarna gör att inte ens underhållet av befintliga anläggningar får tillräckligt ekonomiskt utrymme i de delar av landet som inte får del av storsatsningarna på mötteseparerade vägar och nya järnvägar för höghastighetståg. Ambitionen att nio av tio ska ha tillgång till bredband med minst 100 megabit år 2020 förutsätter att staten och EU satsar på fiberutbyggnad också ut till mindre samhällen på landsbygden. Mobilmaster är inte lösningen när äldre behöver trygg och stabil tillgång till välfärdstjänster via bredband.

Norrland är och kommer att fortsätta att vara en viktig del av landet. Från Norrland levereras vattenkraft och vindkraft, vi levererar vedråvara och träprodukter från skogen, vi levererar stål och metall från gruvorna – Norrland står för betydande delar av den svenska exportintäkten.

1. Yrkandet hänskjutet till område D, Utbildning och forskning.

2. Yrkandet hänskjutet till område O, Trafik och infrastruktur.

3. Yrkandet hänskjutet till område F, Bostäder och samhällsbyggnad.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Men förutsättningen för att det ska fortsätta att vara så är att det blir möjligt för människorna att bo kvar och förutsättningar att ta sig till och från jobbet på den regionala arbetsmarknaden. Det kräver också att vägar och järnvägar underhålls och byggs ut för att bära växande transportvolymmer.

Utan en mer genomtänkt politik kommer den ändrade demografin att lämna landsbygden och landsorten i sticket. Samhällsekonomiskt belastas landet av att bygga fler och fler bostäder för den tillflyttande befolkningen medan fungerande bostäder rivs i de delar av landet som avfolkas.

Med styrmedel som skatter, skatteutjämning, flexibla arbetsgivaravgifter, beskattning av vattenkraft och vindkraft och så vidare finns stora möjligheter att styra utvecklingen. Och det finns långt fler politikområden som är viktiga för utvecklingen av landsorten och överlevnad för landsbygd och glesbygd. Tillämpningen av strandskydd, förutsättningar för besöksnäringen och turistbranschen, bostadsplanering, kommunikationer, goda villkor för småföretag och kvinnors företagande, forskning och utveckling, tillgången till riskkapital, utbildning – på snart sagt varje politikområde behöver effekterna på landsbygdens förutsättningar övervägas.

H11. Utveckla utbildningen inom hantverkstraditionen

Håkan Welin, Håbo, Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Gunnar Pihl, Ekerö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att bättre och mer långsiktiga förutsättningar ges för att bevara och utveckla den kvalificerade utbildningen inom den traditionella hantverkstraditionen

Turismen och den övriga besöksnäringen har blivit en viktig näring för många kommuner i Sverige. Ibland bygger det på kommunernas kulturmiljö, naturen och kulturlivet, men basen för denna verksamhet återfinns i en konkret profil, ökat utrymme för kulturen och det lokala hantverket som i vissa delar av vårt land är unika.

Detta skapar också en stor potential för nya företag och ger förutsättningar, med rätt satsning från kommunen, att man inom kommunerna arbetar målmedvetet för att utveckla en betydligt bredare besöksnäring. En viktig förutsättning för detta är att staten ger rätta och stabila förutsättningar för att bevara och utveckla den kvalificerade utbildningen inom den traditionella hantverkstraditionen.

H12. Bro mellan stad och land

Folkpartiet Liberalerna Hedemora, Anna Eling, Hedemora, Helena Håkansson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska skriva in hästnäringens betydelse för samhället i sin politiska plattform
2. **att** en arbetsgrupp utreder hästnäringens möjligheter till expansion i vårt land
3. **att** länsstyrelsens regelverk ska följa EU-direktiven och inte ha egna regler som ej är förenliga med dessa direktiv

Folkpartiet Liberalerna är mitt uppe i en förnyelseprocess. En process som ska tjäna till att antalet mandat ökar och till att stärka vår roll på den politiska kartan. I enlighet med detta arbete lägger Folkpartiet Liberalernas lokalavdelning i Hedemora denna motion.

En halv miljon människor är i dag aktiva inom ridsporten. Hästnäringen uppgår till hela 1,2 procent av BNP. Detta beräknat på redovisade siffror enligt Sveriges lantbruksuniversitet samt Svenska hästavelsförbundet. Det stora antalet människor som berörs av hästnäringen och kringnäringarna gör att vi anser det vara en viktig brygga i vårt förnyelsearbete. Vi kan skapa nya broar mellan det traditionella Folkpartiets valkretsar och denna stora och växande grupp av engagerade människor som i slutändan är en stor potentiell väljarkår.

Att vinna deras förtroende och röst skulle innebära en stor förändring för vårt parti och även hela landets ekonomiskpolitiska karta.

Bakgrund:

LRF har startat ett projekt som heter LRF häst. Detta innefattar ridsport travsport galopp-sport samt slutligen uppfödning och kringnäringar.

Detta syftar till att lyfta hästnäringen och utveckla densamma.

Det finns cirka 360 000 hästar i Sverige i dag. Det hålls 5 miljoner ridlektioner per år på ridklubbar runt om i riket. 460 ridklubbar driver ridskolor. 4 000 ryttare med funktionshandikapp. 125 000 motions- och lektionsryttare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Ridsporten är den femte populäraste publiksporten. 150 000 medlemmar på totalt 904 klubbar är registrerade i Svenska ridsportförbundet.

Hästnäringens politiska betydelse syns inom jämställdhetspolitik, integrationspolitik, folk- rörelsepolitik, ungdomspolitik, handikappolitik, folkhälsopolitik, djurpolitik, miljöpolitik, näringspolitik, regional utvecklings- och landsbygds politik, forskningspolitik och utbildnings- politik. De medicinska effekterna är välkända inom rehabilitering både vad gäller psykiatri och övrig vård.

Vi befinner oss i en tid där allt fler lantbrukare väljer att sluta med sina djur och då i synnerhet med mjölkkor och får, samtidigt som hästnäringen växer som aldrig förr. Dessa näringar är till större delen småföretagare och potentiella väljare som behöver förenklade regelverk och där med möjligheter. Låt Folkpartiet vara först med att bygga broar emellan stad och land.

H13. Hästen i samhället – betyder mer än du tror

Helena Håkansson, Nacka, Anna Eling, Hedemora

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i sin politiska plattform tar med hästnäringens betydelse för samhället
2. att Folkpartiet verkar för att kommuner och regioner kartlägger hästnäringen samt utifrån det utformar lokala hästpolitiska strategier

Hästen har i dag en viktig roll i vårt samhälle. Hästen bidrar till att hålla landsbygden levande. Näringen kring hästen skapar arbetstillfällen så att människor kan bo och leva i hela Sverige. Hästen ingår som en naturlig del i kretsloppet och bidrar i stor utsträckning till att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald, kultur- och skönhetsvärden.

Hästen är en viktig källa till upplevelser, turism och avkoppling för många människor. Över en halv miljon människor rider regelbundet och av dessa är cirka 400 000 kvinnor. Ridsporten är, efter fotbollen, den näst största ungdomsidrotten. Hästen bidrar även till en bättre folkhälsa och en meningsfull fritid. Hästen används även alltmer inom friskvård och rehabilitering eller för att bryta drogberoende, socialt utanförskap och dylikt.

För att tillvarata potentialen med hästverksamhet i samhället behövs samordnade satsningar på olika nivåer.

- I dag finns cirka 360 000 hästar i Sverige (näst hästtätast i Europa).
- Hästnäringen är det svenska jordbrukets fjärde största inkomstkälla.
- Hästintresset ger grogrund för småföretagande i framförallt tätortsnära landsbygd.
- Svensk hästnäring omsätter totalt cirka 46 miljarder kronor per år (inklusive spel).
- Svensk hästnäring skapar 30 000 avlönade heltidsarbeten.
- Hästintresset är en drivkraft för att flytta från stad till landsbygd. Hästen har blivit en brygga mellan stad och land.
- Ridning är Sveriges näst största handikappidrott med cirka 4 000 ryttare.

Inom följande områden bidrar hästen och hästnäringen på ett positivt sätt att nå målen, inklusive några korta exempel:

- Näringspolitik – skapar företag och arbetstillfällen med hästen som utgångspunkt.
- Miljöpolitik och markutnyttjande – bete av naturmark, skapa eller bibehålla multifunktionella arealer i närheten av tätorter.
- Regional utvecklings- och landsbygds politik – öppna landskap, eventanläggningar, foderproduktion, turism osv.
- Jämställdhetspolitik – en av ytterst få idrotter där män och kvinnor tävlar på exakt lika villkor.
- Integrationspolitik – hästar är en brygga mellan människor med olika bakgrund. Med hästen umgås vi på lika villkor.
- Folkrörelsepolitik – det finns över 900 ridklubbar med 150 000 medlemmar, tillkommer gör föreningar inom islandshäst, western, trav osv.
- Ungdomspolitik – Sveriges näst största ungdomsidrott, bara fotbollen är större.
- Handikappolitik – 4 000 ryttare med funktionsnedsättning, ger t.ex. rullstolsburna möjlighet att komma ut i naturen.
- Folkhälsopolitik – Över en halv miljon människor rider eller umgås med hästar regelbundet, 125 000 motions- och lektionsryttare, en sport för alla hela livet, stor potential inom rehabilitering.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

- Utbildningspolitik – en växande näring kräver välutbildad arbetskraft och goda utbildningar.

På lokal nivå är dessa faktorer ofta viktiga för hästnäringen:

- Rid- och körvägar, dvs. att hästverksamhet kan pågå på ett säkert sätt utan att störa eller förstöra. (Många ryttare inklusive ungdomar är ofta hänvisade till hårt trafikerade vägar. Ridning kan störa boende och markägare.)
- Stabila, likvärdiga förutsättningar för idrottsverksamhet riktad mot ungdomar och allmänheten, dvs. vanligen i form av ridskoleverksamhet.

H14. Utlokalisera statliga verk till mindre orter

Kjell Fransson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att statliga verk och verksamheter ska utlokaliseras till mindre orter som har drabbats av stora negativa strukturella förändringar av den lokala arbetsmarknaden

Folkpartiet bör driva frågan att utlokalisera statliga verk till landsorten. På 1970-talet utlokaliseras flera verk till residensstäderna och andra större orter. Dessa orter har i dag en god arbetsmarknad och är ofta motorer i sina län/regioner. Många andra mindre orter har sedan dess drabbats av stora strukturomvandlingar. Jag kan ta min egen ort Motala som exempel.

Följande statliga arbetstillfällen har försvunnit från orten under de senaste decennierna: tingsrätten, åklagar- och skattemyndigheten. Återstår intakt dock polismyndigheten. Dessutom har Vattenfall flyttat sitt regionala huvudkontor med många tjänstemän från orten och lagt ner sin verkstad som renoverade elmätare. SAAB Underwater Systems har flyttat sin tillverkning av torpeder och undervattensfarkoster från Motala till Linköping. Därmed försvann ytterligare cirka 130 tjänster, varav cirka 100 var civilingenjörer. Återstår dock provanläggningen med cirka 25 arbetstillfällen. Landstinget har koncentrerat den administration som fanns på orten till Linköping.

Inom industrin har det skett en våldsamt strukturomvandling innebärande att många industrier har flyttat till andra orter i landet eller utomlands. Exempel på företag som helt har avvecklats under de senaste 40 åren i Motala är bland annat Luxor, Nokia, Electrolux, Domestic, SCI, Harman och om cirka ett halvår även Autoliv. Sammanlagt har inom tillverkningsindustrin försvunnit cirka 4 000 arbetstillfällen under samma tidsperiod i Motala. För att i någon mån kompensera bortfallet av flera tusen arbetstillfällen bara på min hemort, skulle staten kunna utlokalisera statliga verk och andra statliga verksamheter från huvudstaden till orter som har drabbats hårt av strukturomvandlingar som har skett såväl inom den statliga som privata sektorn.

På mindre orter finner man oftast lojal personal och relativt billiga lokalkostnader i jämförelse med centrala Stockholm.

H15. Decentralisering av statliga nationella verksamheter

Peter Christensen, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en ökad decentralisering av statlig nationell verksamhet

Under ett antal decennier har tusentals statliga jobb försvunnit från mindre och medelstora orter. En naturlig orsak är att behovet av lokal närvaro har minskat. IT-utvecklingen och arbetsprocesser är en bidragande orsak. Varje arbetsplats är guld värd för mindre orter. När staten tar bort ett antal arbetsplatser och kanske dessutom stänger ett kontor slår det hårt och kan inverkar menligt för annan privat och offentlig service på orten.

Den tekniska utvecklingen ger allt bättre förutsättningar att bedriva statlig verksamhet och utveckling i hela landet. Att bedriva nationell statlig verksamhet på en mindre eller medelstor ort har ett antal fördelar. Betydligt lägre lokalkostnader än i storstaden. Det är lättare att rekrytera och behålla personal samt lönenivån är ofta något lägre. Staten och riksdagen har en unik möjlighet att bedriva en aktiv regionalpolitik genom att decentralisera nationella statliga verksamheter till mindre och medelstora orter.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

H16. Hela Sverige ska leva*Lennart Ledin, Östersund***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** Folkpartiet ska verka för att skatteutjämningsystemet ersätts av ett nytt statskommunalt finansieringssystem som utgår från markvärdesprincipen kombinerat med en utvecklingsärsättning i enlighet med motionens intentioner
- att** Folkpartiet ska verka för att statliga medel till landets regioner för vägar, järnvägar, flygförbindelser och bredband ska fördelas på basis av väg- och linjelängd, inte antalet invånare
- att** Folkpartiet ska verka för att statliga myndigheter lokaliseras med en bättre spridning över landet

Urbaniseringen i Sverige har accelererat och är störst bland länderna i Europa. Inflyttningen till de större städerna sker på bekostnad av glesbygden och mindre städer och andra orter. Framst drabbas Norrland av denna utveckling. Det behövs starka ekonomiska incitament och satsningar för att vända utvecklingen och för att innebörden av begreppet ”hela Sverige ska leva” blir en realitet.

Några av de förändringar som enligt min mening behöver göras för att skapa bättre förutsättningar för att alla delar av landet ska få en positiv utveckling är att grunderna för fördelning av statliga medel måste få en annan utformning. Lokaliseringen av statliga myndigheter till i huvudsak Stockholm är en annan företeelse som kan ändras och dämpa urbaniseringen.

Skatteutjämningsystemet är och har ofta varit en källa till missnöje och frustration bland kommuner och landsting. Inte sällan har debatten omfattat en diskussion om tärande och närande kommuner, om felaktiga kriterier för beräkning av de bidrag som systemet genererar. Till detta kan läggas det särskilt hos oss i Norrland ständigt aktuella kravet och diskussionen om återbärning på vattenkraften men även på senare år motsvarande på vindkraften.

Skatteutjämningsystemet är med andra ord ett bidragssystem som i många stycken tycks ha överlevt sig självt. Det är alltså dags att finna något radikalt nytt liksom att komma bort från begreppet bidrag. Genom ett nytt system skulle samtidigt återbäringskraven på vatten- och vindkraft kunna tillgodoses och ges en lösning.

För Folkpartiets del borde det vara tilltalande med ett nytt system som har sin grund i markvärdesprincipen. I ett sådant system skulle i första hand regioner och landsting få en arealbaserad grundärsättning per kvadratkilometer yta från staten. Denna skulle kunna kompletteras med att en utvecklingsärsättning som erhålls till följd av att marken förädlas och att nyttigheter utvinns, förses med byggnader av olika slag, gator och vägar osv. Både skatteutjämnings- och fastighetsskattesystemet skulle på detta sätt kunna ersättas.

Med ett sådant system skulle olika landsdelar få ersättning för den samhällsutveckling som man helt själv alstrar. Bidragsberoendet kan skrotas och man lever på egna meriter. Talet om närande och tärande kan förvisas till historien. Det skulle också kunna vara svar på kraven på återbärning på vattenkrafts- och vindkraftsproduktionen.

Infrastruktur i form av vägar, järnvägar, flygförbindelser och bredband är en grundläggande förutsättning för att man på lika villkor kunna bosätta sig och resa till och från olika delar av landet. Behovet av investeringar i infrastruktur är särskilt stort i Norrland eftersom underhåll och förnyelse sedan länge här har varit eftersatt. Även här behövs nya principer för fördelningen av statliga medel för underhåll och investeringar för att förutsättningarna för att ”hela Sverige ska leva” ska vara uppfyllda.

Det är orimligt att fördela statliga medel till vägar, järnvägar, flygförbindelser och bredband på basis av antal invånare i landets regioner. Fördelningen måste naturligtvis ske efter väg- och linjelängd. För utvecklingen av våra basnäringar i Norrland är en sådan förändring av avgörande betydelse. Man borde inte behöva påpeka att exempelvis vägarna används inte bara av våra 126 000 invånare i Jämtlands och Härjedalens utan också av mångdubbelt flera turister och andra besökare. Vägarna trafikeras i hög grad av timmertransporter och annan tung trafik med onormalt slitage och höga krav på bärighet m.m.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

H17. Hindra att fler myndigheter flyr så kallade mindre orter*Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Bo Arvidsson, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att statliga myndigheter upphör med att flytta eller minska på verksamheter på mindre och medelstora orter med motiveringen att det krävs ökad centralisering (dvs. flytt till större orter) för att arbetsuppgifterna ska utföras

I dag saknar står många mindre och medelstora orter all form av statligt verksamhet, utom i vissa fall polisen. Den myndigheten har också kraftig förflyttat sina resurser till större orter. Även här används orden "koncentration", "besparingar" etc. som skäl för indragningarna.

I vårt län finns t.ex. i Katrineholm ingen åklagarmyndighet, domstol, skattemyndighet eller kronofogde. I Oxelösund finns inte längre Arbetsförmedlingen. Vad gäller polisen finns enligt uppgift två kommunpolis i Oxelösund. Den siffran kan jämföras med de drygt 15 poliser som fanns på orten så sent som på 1980-talet.

Det kan med fog hävdas att de argument som framförs när det gäller behovet av "koncentration" som väl ihålligt. Myndigheterna är numera starkt beroende av ADB-teknik och denna teknik kan lika väl användas på orter som ligger i det som kallas "landsorten" i stället för i storstäderna. Arbetsuppgifterna kan med andra ord utföras oavsett var myndigheten är lokaliserad.

I detta sammanhang måste påpekas att även en mindre myndighet, t.ex. ett skattekontor med cirka 40 anställda betyder mycket för vardagslivet på den aktuella orten. Dessa anställda har familjer, det innebär att det behövs services i form av skola, affärer, sjukvård, kommunikationer etc. Det kan faktiskt vara fråga om orten överlevnad på sikt.

Fortfarande måste också myndighetspersoner, t.ex. personal från Skatteverket och Kronofogdemyndigheten, resa till orter där verken tidigare haft egen verksamhet. Dessa kostnader är – erfarenhetsmässigt – ofta underskattade när man försöker visa hur mycket pengar den aktuella myndigheten man sparar genom "koncentration".

Det kan också ifrågasättas om inte de hotfulla uttryck som alltför ofta riktas mot myndigheter och myndighetspersoner kanske kan bero på att vi på den s.k. landsorten aldrig har fått möta en "civil" polis, skattetjänsteman, kronofogde, arbetsförmedlare etc. i livsmedelsaffären eller i föreningslivet. Människor man aldrig träffar och inte vet hur de är som person kan säkert ofta lätt bli föremål för hot och kränkande tillmälen.

H18. Ökande klyftor och fanatisk urbanisering kräver nytänkande*Sune Askaner, Sigtuna***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska arbeta både för en översiktlig och mera djupgående forskning kring urbaniseringens följder
2. **att** Folkpartiet på riksnivå ska återuppväcka arbetet med utveckling och samverkan i och mellan regionerna
3. **att** Folkpartiet ska verka för att tillväxten i de stora tillväxtregionerna sprids inom respektive region, så att den goda infrastrukturen där kan utnyttjas till fullo. Detta kan skapa bättre förutsättningar för en hållbar utveckling, som, exempelvis, hela östra Svealandsregionen (Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län samt delar av Gävleborgs län) kan dra nytta av
4. **att** Folkpartiet ska verka för inrättandet av ett nationellt planeringsorgan, öppet både för forskning och debatt
5. **att** Folkpartiet ska verka för att varje region tydliggör vad som krävs för en hållbar utveckling, som så långt möjligt tillgodoser invånarnas och näringslivets förväntningar och skapar en attraktiv region
6. **att** Folkpartiet ska verka för att centraliseringen av statliga myndigheter upphör, vilket möjliggörs genom effektivare utnyttjande av modern infrastruktur (IT). Fortsatt indragning av statliga jobb i utsatta regioner bör därmed kunna undvikas

Det är positivt att landsbygdsfrågorna i vid mening har flyttats upp på den politiska agendan, även inom Folkpartiet genom tillkomsten av en landsbygdsgrupp. Diskussionen kring följder av den pågående "fanatiska" (termen lånad från uppmärksammade artiklar i Svenska Dagbladet under våren) urbaniseringen visar att det behövs ett nytänkande kring de komplexa problem som här står i fokus.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Vad som framstår som självklart är behovet av en mera djupgående forskning och analys kring denna problematik. Relativt enkelt bör vara att belysa utvecklingen både i stad och land med siffror (men även en sådan samlad bild av demografiska förändringar är i dag svår att få fram). Därutöver behövs en bild som använder mera mjukdata för att visa vilka följder urbaniseringen får för utbildning, arbetsliv, kultur, entreprenöranda och framtidstro i de bygder som drabbats påtagligt.

Lika viktigt är att belysa vilka problem som skapas i storstadsregionerna i form av snabbt växande resursbehov, den ojämna kampen för att "bygga ikapp" med inflyttningen, miljöproblem som följer och hotar att förvärras, t.ex. fler utsatta områden med social oro och ohälsa. Dessutom: Vilka är egentligen vinnarna i det som verkar vara en tävling om maximal tillväxt för att skapa en megastad?

Hållbar samhällsutveckling är i dag ett allmänt accepterat övergripande mål. Det ställer krav även på lokala och regionala myndigheter att se utvecklingen på hemmaplan i ett större perspektiv, t.ex. uppmärksamma att maximerad tillväxt i storstäderna bäddar för en negativ utveckling i andra delar av landet. De kommuner som i dag planerar för en fördubbling av folkmängden och fortsatt snabb tillväxt (jämfört med ett lugnare tempo) bör fråga sig om detta är förenligt med "hållbar utveckling".

En positiv motkraft till det som nu sker är att sträva efter bärkraftiga regioner i alla delar av landet. Det innebär att regionala centra (som i dag i stort har en positiv utveckling) och även sekundära centra kan förbli attraktiva att bo, arbeta och utvecklas i. Därmed möjliggörs att våra naturresurser, liksom samhällsfunktioner som byggts upp under lång tid kan tillvaratas och användas även i framtiden. Det är särskilt angeläget som beredskap för att kunna möta växande miljöproblem.

H19. Politisk styrning av statliga arbetstillfällen

Folkpartiet Liberalerna Sollefteå, Sarah Karlsson, Härnösand, Eva Olstedt Lundgren, Härnösand, Anne Stenlund, Piteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att den politiska styrningen av statliga arbetstillfällen måste öka
2. **att** Folkpartiet verkar för att de myndigheter där det är möjligt, ska ha i sina regleringsbrev att de ska ta regionalpolitiska hänsyn

Ska hela landet verkligen leva? Alla politiska partier säger sig stå bakom detta, men vem är beredd att ta konsekvenserna?

Under våren 2015 spred sig oron i Norrland då Skatteverket tillkännagav att flera skattekontor skulle läggas ner. I Sollefteå, som har ett ganska stort skattekontor hade redan Lantmäteriet tillkännagett att de lägger ner sitt kontor några månader tidigare. Vi kände att staten lämnade oss.

Nu blev det inte så att Skatteverket lämnar Sollefteå, för den här gången. Men det som slår oss är bristen på politisk styrning av statliga arbetstillfällen. Att koncentrera statliga arbetstillfällen till storstäderna är inte bara oekonomiskt på grund av högre lokalhyror och högre lönekostnader, det är också att stödja ett näringsliv som faktiskt klarar sig ganska bra själv.

De statligt anställda handlar mat. De äter lunch ute. De renoverar sina badrum och köper nya växter till trädgården. De går till doktorn. Det handlar inte bara om de arbetstillfällen som flyttas från en liten ort, det handlar om hela samhället runt omkring som utarmas om en myndighet lämnar orten.

I regleringsbrev för alla myndigheter borde finnas ett regionalpolitiskt ansvar. Det finns myndigheter som har detta i sina regleringsbrev, så det går att göra.

Vi som bor utanför storstäderna betalar också skatt. Vi håller Sverige igång med el och råvaror. Vi har också rätt till att ta del av de statliga jobb som finns. Det är liberalt att var och en ska kunna välja var den vill bo. Även för oss som vill bo på vischan.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

H20. Öresundsintegration*Folkpartiet Liberalerna Skåne, Hans J. Werner, Hässleholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** en ny punkt läggs till i partiprogrammet under avsnittet 3.2 "Rörlighet för en öppen värld" med lydelsen: "Borttagande av byråkratiska regler som är vardagshinder för människor som bor i gränsområden ska prioriteras. En särskild gränshindersutredare ska utses för att intensifiera integrationsprocessen mellan länderna i Öresundsregionen och södra Östersjöområdet."

I april 2010 gjordes dagligen 40 000 resor med bil och 30 000 resor med tåg över Öresundsbron. Ytterligare knappt 30 000 resor gjordes dagligen mellan Helsingborg och Helsingör. Ungefär 100 000 resor görs alltså varje dag över Sundet för att människor ska studera, arbeta eller uppleva kultur och sportarrangemang. Närheten till Kastrups flygplats gör att Europa och världen kommer närmare för många skåningar.

Globaliseringen märks tydligt i Öresundsregionen. Gränser blir allt suddigare, kulturer möts, blandas och omformas. En större och mer utvecklande grogrund skapas för utbyte av kunskaper, innovationer och idéer när fler människor knyts närmare varandra. Det som händer i dagens Skåne ger en föräning om vad som kommer att ske i resten av landet, i takt med att globaliseringen fortsätter att fördjupas.

Trots detta finns det byråkratiska hinder som fria individer varje dag stöter på. Hinder som försvårar tanken om att vi ska knyta EU:s länder närmare varandra. I Skåne ser vi i vardagen vad rivna gränser innebär för människors förutsättningar att växa och utvecklas. Gränshinder mellan exempelvis Sverige och Danmark borde försvinna till förmån för en friare rörlighet.

H21. Orter av funktionell storlek i Sverige*Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Gunilla Borg, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** med olika stimulansåtgärder sörja för en uppbyggnad av livskraftiga tätorter i Sverige

Storstockholm växer dagligen med två busslasters nya invånare. Här råder redan en skriande bostadsbrist, speciellt för studerande och för verksamheter som inte kan decentraliseras.

Samtidigt lider många orter i landet av befolkningsminskning och allt sämre underlag för samhällsservice. Små orter har dessutom svårt att locka nya invånare, då det saknas naturliga samlingsplatser för företagande, nöjen och kultur. Den gymnasiala utbildningen försvinner också från många mindre orter. Politiska beslut som skulle vända befolkningsökningen till våra storstäder har inga politiska partier berört. I stället har man betonat tillväxt av Stockholm som en förutsättning för Sveriges utveckling.

Är inte 2 miljoner tillräckligt stort? Det går inte att tvinga människor att flytta till Norrlands inland och det rimmar illa med Folkpartiets betoning av individens fria val. Den utlokalisering av statliga verk, som skedde på 90-talet fick inte önskad effekt. De flyttade, men personal, som borde ha följt med, stannade i allt för stor utsträckning kvar i Stockholm. Många orter söder om linjen Gävle–Mora, vilka fortfarande kan betraktas som tillväxtorter, borde med stimulansåtgärder kunna växa med tiotusentals personer. Det skulle gynna orter som t.ex. Nynäshamn, Trosa, Strängnäs, Katrineholm, Sala och Köping. Redan i dag kan man se att orter i Sverige bör ha ett tillräckligt stort antal invånare för att ha ett skatteunderlag för att driva en bra skola, vård och omsorg för befolkningen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

J. Migration och integration

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Nästan 60 miljoner människor är på flykt undan krig, konflikter och förföljelse. Det är den högsta siffra som uppmätts och antalet fortsätter att öka. För Folkpartiet Liberalerna är det självklart att Sverige och Europa ska stå upp för en human och generös flyktingpolitik. Sverige ska vara ett öppet, tolerant och dynamiskt land och vi ska ge skydd åt de människor som flyr från krig, förföljelse och förtryck. Solidaritet har länge varit ledord för den svenska asylpolitiken och vi har en stolt historia av att hjälpa människor som söker skydd. Asylrätten ska värnas. Vi har förbundit oss att följa de internationella reglerna vilket innebär att det inte går att sätta ett tak för asylmottagandet. Individens rätt att söka asyl och varje persons ansökan om asyl ska prövas individuellt.

Just nu kommer fler flyktingar än någon gång tidigare sedan andra världskriget till Sverige. Det kostar inledningsvis pengar och gör att vi har behov av att hela tiden utveckla politiken för mottagande. Vårt mottagningssystem är ansträngt och måste dimensioneras och reformeras därefter. Under 2014 ansökte drygt 81 000 människor asyl i Sverige och för helåret 2015 kommer antalet med största sannolikhet att vara långt högre. Under perioden januari–september 2015 sökte drygt 73 000 människor asyl, men medan antalet per månad under det första halvåret låg mellan 4 000 och 7 000 ökade antalet till 12 000 i augusti och 24 000 i september.

Människor söker sig också till Sverige av andra skäl än att de har behov av skydd. Under 2014 beviljades 110 610 personer uppehållstillstånd varav 35 546 asylsökande. Utöver de asylsökande fanns 15 872 personer som arbetskraftsinvandrade, 7 898 studenter, 42 435 anhöriga till en person här i Sverige liksom ett antal EU/EES-medborgare och adoptivbarn.

I dag är flyktingmottagande inom EU mycket ojämnt fördelat och ett fåtal länder, däribland Sverige, tar emot det stora flertalet av de flyktingar som kommer till Europa. Kriget i Syrien är enligt UNHCR den värsta humanitära krisen i modern tid. Över 10 miljoner är på flykt från sina hem inne i Syrien. Vidare har över 3,9 miljoner människor tvingats att söka skydd i UNHCR:s flyktingläger i grannländerna. Det skulle kunna se annorlunda ut om fler länder i EU tog emot fler flyktingar. Om hela EU i förhållande till sin folkmängd skulle ta emot hälften av de flyktingar som Sverige tar emot på grund av konflikten i Syrien skulle flyktinglägren i Syriens grannländer vara tömda på drygt tre år.

Vår långa tradition av öppenhet gentemot omvärlden har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla större språk. Det är en enorm konkurrensfördel som ger oss stora möjligheter på en global marknad. För att klara framtidens välfärd behövs fler människor som jobbar och här spelar utrikes födda en stor roll. När fler kommer till Sverige och jobbar skapar det välbästand och utveckling.

För att klara av ett ökat asylmottagande måste vi ha en politik som håller hela vägen och som ger människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället. Rätt hanterat blir dagens asylmottagande en tillgång för Sverige. Det kräver viktiga och brådskande reformer.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Överenskommelsen om insatser med anledning av flyktingkrisen

I den rapport som valanalysgruppen inom Folkpartiet Liberalerna avgav efter valet 2014 pekades på behovet av att förnya integrationspolitiken innan nästa val. Partirådet den 21 november 2014 ställde sig enhälligt bakom denna slutsats.

Mot den bakgrunden tillsatte partisekreteraren en arbetsgrupp i december 2014, efter att nyval hade aviserats av regeringen, för att arbeta fram ett nytt förslag till integrationsprogram. Gruppen offentliggjorde en delrapport om stärkt jobblinje i integrationspolitiken den 27 januari 2015, då innehållandes förslag om bland annat tillfälliga uppehållstillstånd och tydligare försörjningskrav för anhöriginvandring. Arbetsgruppen har sedan omgrupperats men har under året utgivit ytterligare två delrapporter; dels en om boenden för asylsökande och nyanlända och dels en om flyktingsituationen och åtgärder på EU-nivå.

Under sensommaren och hösten 2015 har flyktingströmmarna till Europa och till Sverige ökat mycket kraftigt. Detta har i praktiken lett till beslutsprocesser både i EU och i Sverige där kraven i delrapporterna redan har adresserats på olika sätt. Migrationsverket har i veckan kommit med nya prognoser som vida överstiger alla tidigare prognoser. Prognosen för 2015 är 160 000 asylsökande och för 2016 är prognosen fortfarande på liknande höga nivåer. Det sätter stor press på det svenska samhället.

Regeringen kallade den 12 oktober allianspartierna till överläggningar om migrations- och integrationspolitiken. En sexpartiuppgörelse offentliggjordes den 23 oktober. Uppgårelsen godkändes enhälligt av Folkpartiet Liberalernas riksdagsgrupp. Partistyrelsen anser det självklart att beslut om uppgörelser i riksdagen måste fattas av riksdagsgruppen. I detta tidspressade läge hade det inte varit rimligt att be övriga partier vänta sex veckor på Folkpartiet Liberalernas landsmöte.

Uppgårelsen är en kompromiss där Folkpartiet Liberalernas politik och inspel har kommit väl ut. Det handlar om åtgärder som effektiviserar mottagandet, förenklar vägen till utbildning och jobb. Frågan om fler lagliga vägar till EU lyfts fram och det slås fast att Sverige ska ta emot 5 000 kvotflyktingar per år istället för dagens nivå på 1 900 kvotflyktingar. Kommunerna ska dela på ansvaret för mottagandet av nyanlända. Överenskommelsen innehåller också ett tydligt jobbspår där Folkpartiet Liberalernas förslag om yrkesskola lyfts fram liksom att YA-jobben breddas och anställningsformens krav på kollektivavtal ses över. RUT-avdragen vidgas för att inkludera till exempel flyttjänster. Under 2015 avsätts 10 miljarder för att stötta kommunerna varav 200 miljoner kronor går till det civila samhället som arbetar med flyktingmottagande och etablering. Tidiga insatser under asyltiden till exempel SFI lyfts fram. Uppgårelsen innehåller också en rad viktiga förslag som rör nyanlända och asylsökande barns skolgång. Distansstöd för elever på deras modersmål behöver utvecklas. Den lärarkompetens som finns bland de som kommer ska tillvaratas. Vidare behövs mer personal och pedagoger i skolan och pensionerade lärare och lärarstudenter kan vara en resurs i undervisningen av nyanlända elever. Friskolor ska ha samma möjligheter som kommunala skolor att ta emot asylsökande och nyanlända elever och kommuner ska till större del kunna placera elever i andra skolor än de närliggande. Tillfälliga lättnader i plan- och byggregler ska genomföras och kommunstöd för bostadsbyggande ska riktas till kommuner som bygger bostäder och tar emot nyanlända.

Uppgårelsen innebär också att försörjningskravet vid anhöriginvandring ska skärpas framförallt vid nyetablerade relationer. En regel om att tillfälliga uppehållstillstånd som huvudregel ska införas med viktiga undantag för barnfamiljer, ensamkommande barn och kvotflyktingar. Det införs tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd och föräldrapenningen ska begränsas.

Slutligen ska Sverige söka tillgängliga EU-medel för att underlätta flyktingsituationen och begära att få vara med i omfördelningen av flyktingar enligt rådsbeslut inom EU.

Konsekvenser av överenskommelsen för landsmötesbehandlingen av inkomna delrapporter och motioner

Delrapporterna samt motionerna J7–J8, J10–J11, J19, J22–J30, J31 yrkande 1–2 och 6, J36 samt J43

Sexpartiuppgörelsen innehåller många av de åtgärder som föreslagits i de ovan nämnda delrapporterna. Dessa utgör i stor omfattning därför redan grunden för förändringar inom den svenska migrations- och integrationspolitiken. De delar av rapporterna som inte behandlas i överenskommelsen behöver prövas på nytt i ljuset av ett förändrat sakpolitiskt läge. I vissa fall

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

kan förslagen behöva justeras, i andra fall är det sannolikt rimligt att de helt utgår. Av det skälet förelägger partistyrelsen inte landsmötet arbetsgruppens delrapporter. Dessa dras tillbaka till förmån för både den överenskommelse som träffats och ett fortsatt politikutvecklingsarbete.

Det får konsekvenser också för hur partistyrelsen har behandlat inkomna motioner till landsmötet. Fler motioner är antingen skrivna i direkt anslutning till sådana delrapporter som inte längre läggs fram eller berör motsvarande ämnen. Vissa andra motioner berör istället ämnen som i sig inte behandlas av delrapporterna, men där Folkpartiet Liberalerna genom riksdagsgruppens enhälliga beslut om att ingå överenskommelsen om insatser med anledning av flyktingkrisen begränsat det utrymme som finns för att för närvarande driva en annan politik. Den integrationsarbetsgrupp som arbetar inom ramen för Folkpartiet Liberalernas globaliseringskommission kommer att utveckla att fortsätta att utveckla en liberal politik inom detta område.

Partistyrelsen föreslår därför landsmötet att sådana motioner och yrkanden anses besvarade. Detta gäller motionerna J7–J8, J10–J11, J19, J22–J30, J31 yrkande 1–2 och 6, J36 samt J43. I följande avsnitt redogörs för partistyrelsens behandling av andra inkomna motioner.

Asyl- och migrationspolitik

Motionerna J1–J6, J9 och J12–J18 samt G26 yrkande 3

I **motion J1** behandlas frågan om en rättssäker migrationsprocess, och bland annat föreslås att en utvärdering av den nya instansordningen i utlänningsmål genomförs. Partistyrelsen anser liksom motionären att inrättandet av migrationsdomstolar har inneburit ett stort steg framåt för asylsökande i Sverige. Vidare anser partistyrelsen att alla större reformer behöver utvärderas efter en tid och det är särskilt viktigt när det handlar om så viktiga frågor som människors asylansökningar. Motionären föreslår också ett antal andra åtgärder kopplat till asylprocessen vilka partistyrelsen anser bör inrymmas i nämnda utvärdering. Slutligen föreslås ändringar i partiprogrammet med innebörden att Migrationsprocessen behöver utvärderas. Även om partistyrelsen håller med om behovet av en utvärdering anses inte ändringar av partiprogrammet vara relevant då detaljerade skrivningar av denna art bör undvikas i partiprogrammet. Mot bakgrund av ovanstående anser partistyrelsen att **motion J1 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Motion J2 hanterar en rad olika frågor som berör migration och integration. Partistyrelsen kan liksom motionären konstatera att asylrätten ska värnas vilket innebär att det inte går att sätta ett tak för asylmottagandet. Vidare anser partistyrelsen liksom motionären att staten ska ta det huvudsakliga ansvaret för flyktingmottagandet, vilket i dag också är fallet även om frågor om nivåerna på den statliga ersättningen behöver justeras. I dag används delar av biståndsbudgeten för att täcka kostnader för flyktingmottagandet i Sverige. Partistyrelsen anser liksom motionären att biståndsmedel ska användas till utvecklingsinsatser i andra länder men anser att det mot bakgrund av det höga mottagandet för närvarande finns skäl att använda biståndspengar för flyktingmottagande i Sverige. Detta är också förenligt med de så kallade DAC-reglerna. I sammanhanget kan det vara intressant att påminna om att remitteringar (pengaöverföringar) till de forna hemländerna från människor som flytt eller utvandrat vida överstiger världens samlade bistånd. Vidare anser partistyrelsen att vi ska värna den generella välfärden och att den generella välfärden inte står i motsatsställning till en solidarisk flyktingpolitik. Mot denna bakgrund bör **motion J2 anses besvarad.**

Motion J3 förordar ett unionsgemensamt flyktingorgan, ett EU-HCR. Partistyrelsen konstaterar att det är djupt olyckligt att inte fler av EU:s medlemsländer tar emot kvotflyktingar och att mottagandet av skyddsbehövande är ojämnt fördelat inom EU. Samtidigt ser partistyrelsen positivt på de förslag som nu presenterats av EU-kommissionen som innebär att EU:s medlemsländer ska ta emot fler kvotflyktingar samt förslag kring en tillfällig fördelningsmekanism för personer i behov av internationellt skydd. Förslagen är några steg på vägen för ett mer solidariskt mottagande inom EU. Partistyrelsen understryker att EU måste hantera frågan om hur vi gemensamt ska agera i en nödsituation då många människor själva försöker ta sig till EU, såsom nu sker med anledning av kriget i Syrien. Det måste skapas trygga och lagliga flyktvägar till EU. Då stora konflikter utbryter ska EU tillfälligt slopa visumkraven gentemot personer som flyr från området. Partistyrelsen anser att motionären för ett intressant resonemang kring att inrätta ett EU-HCR men anser att man bör invänta händelseutvecklingen med anledning av EU-kommissionens förslag om ett ökat och mer solidariskt mottagande inom EU och höstens politiska händelseutveckling i EU:s ministerråd. Vidare spelar EU:s asylmyndighet EASO en viktig roll avseende EU:s hantering av migrationsströmmar och partistyrelsen

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

anser att det finns risk för dubbla strukturer om ytterligare en myndighet upprättas. Däremot kan myndighetens ansvarsområden komma att behöva förändras i framtiden beroende på hur kommissionens förslag kommer att tas emot. Mot bakgrund av detta anser partistyrelsen att **motion J3 bör anses besvarad.**

Även **motion J4** berör frågan om EU:s asylmyndighet EASO. I motionen föreslås att myndigheten ska ta över de nationella migrationsmyndigheternas ansvar att pröva asylansökningar. Vidare anförs att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att EU blir mer välkomnande mot ekonomiska flyktingar. Såsom anförts under motion J3 anser partistyrelsen att det i dagsläget är angeläget att få till stånd ett ökat och mer solidarisk mottagande inom EU. Partistyrelsen anser dock inte att det bör göras förändringar avseende olika myndigheters ansvar. Vidare anser partistyrelsen att invandring generellt är centralt för att möta den demografiska utvecklingen som både Sverige och resten av EU står inför. Detta är också något som partistyrelsen anser att Sverige bör föra fram i olika sammanhang. Motionen berör även frågan om permanenta uppehållstillstånd och här hänvisas till de avsnitt som behandlar detta. Med anledning av ovan anförda bör **motion J4 anses besvarad.**

I **motion J5** behandlas frågan om barns egna asylskäl och vikten av att barnperspektivet stärks i asylprocessen. Partistyrelsen anser, liksom motionären, att barnperspektivet behöver stärkas i asylprocessen och att barns egna asylskäl behöver lyftas fram ytterligare. Mot denna bakgrund var Folkpartiet Liberalerna inom alliansregeringen pådrivande för att förändra lagstiftningen på området. Sedan juli 2014 har utlänningslagen ändras för att göra det möjligt för fler barn att få stanna i Sverige. Det räcker numer att det finns "särskilt ömmande omständigheter" i stället för "synnerligen ömmande omständigheter" för att uppehållstillstånd ska kunna beviljas barn upp till 18 år. Syftet med förändringen var just att ytterligare lyfta fram barnrättsperspektivet och fokusera på barnets bästa i asylprocessen. Partistyrelsen understryker också vikten av att Migrationsverket gör ordentliga barnkonsekvensanalyser och att myndigheten fortsätter utveckla arbetet med hur barnets rättigheter ska vägas mot andra intressen och hur man kan göra proportionalitetsbedömningar i det enskilda fallet. Förhoppningen är att förändringarna i lagen verkligen leder till ett stärkt barnperspektiv i asylprocessen men än är det för tidigt att utvärdera lagen. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att **motion J5 anses besvarad.**

Motion J6 lyfter frågan om att kvotflyktingar med funktionsnedsättning måste likställas med övriga kvotflyktingar. Partistyrelsen anser att motionären behandlar en viktig fråga där förbättringar måste ske. Det behövs insatser för att kommuner ska ta emot de kvotflyktingar med funktionsnedsättningar som FN:s flyktingorgan UNHCR ber oss om att ta emot. Såsom anges i motionen är ett sätt att Migrationsverket får i uppdrag att utveckla stödinsatser m.m. för att få fler kommuner att ta emot kvotflyktingar med funktionsnedsättningar. Partistyrelsen anser att detta är rimligt och att ansvaret för att få fler kommuner att ta emot kvotflyktingar med funktionsnedsättningar måste ligga på ansvarig myndighet. Migrationsverket har också ansvaret att i det aktuella landet, där kvotflyktingen befinner sig, genomföra olika förberedande insatser inför resan till Sverige. Mot bakgrund av vad som anförts föreslår partistyrelsen att **motion J6 anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

Med hänvisning till det ovan anförda samt att vissa motioner tar upp förslag som ligger väl i linje med Folkpartiet Liberalernas gällande politik eller som med mycket bred majoritet avgjorts av landsmöte på senare tid, och partistyrelsen bedömer därför inte att det är nödvändigt att på nytt bekräfta dessa ståndpunkter. Med hänsyn till detta föreslår partistyrelsen att **motion G26 yrkande 3 samt J9 och J12 anses besvarade.** Vidare anser partistyrelsen att **motionerna J13 och J14 bör avslås** mot bakgrund av vad som ovan anförts.

Partistyrelsen vill understryka vikten av arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges tillväxt. Om Sverige ska fortsätta vara ett växande och dynamiskt samhälle behöver vi kunna locka flitiga och välutbildade människor till vårt land. Reglerna kring arbetskraftsinvandring behöver därför utvecklas. Vi vill göra det enklare att ansöka om uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare för dem som redan vistas här lagligt. Utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige också efter fullföljd utbildning. Asylsökande ska kunna växla spår och ansöka om uppehållstillstånd för att arbeta. Student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig arbetskraft och nya invånare ska välkomnas.

I **motion J15** förordas att systemet med arbetstillstånd avskaffas och att alla som har laglig rätt att vistas i Sverige också ska ha rätt att ta anställning. Motionären anser att detta också ska läggas in i partiprogrammet. Motionären tar framförallt upp problematiken kring arbetstillstånd och utländska studenter. Partistyrelsen anser att utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige efter fullföljd utbildning men partistyrelsen anser, liksom motionären, att utländska studenter också ska kunna jobba under tiden de studerar här utan att de ska behöva ansöka om särskilt arbetstillstånd. Partistyrelsen anser dock inte att detaljerade frågor såsom

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

denna bör hanteras inom ramen för partiprogrammet. Därmed anser partistyrelsen att **motion J15 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion J16** argumenteras för att Sverige inte ska utvisa arbetande arbetskraftsinvandrare mot bakgrund av en dom från Migrationsöverdomstolen. Domen innebar att en person inte fick förlängt uppehållstillstånd då personen ifråga hade tjänat för lite vilket innebar att förutsättningarna för det ursprungliga uppehållstillståndet inte ansågs uppfylla. Partistyrelsen anser, liksom motionären, att Sverige är beroende av arbetskraftsinvandring men att det finns behov av att förbättra övervakningen av systemet för att på så sätt motverka oseriösa arbetsgivare och skenavtal. Partistyrelsen anser att det kan finnas fog för att en person bör tjäna över en viss nivå för att fortsatt anses ha rätt till uppehållstillstånd. Samtidigt anser partistyrelsen att det kan finnas behov av att se över systemets flexibilitet, till exempel för att en person ska kunna gå ner i arbetstid, och därmed tjäna mindre, för att studera på SFI. Därmed bör **motion J16 anses besvarad.**

Förenklade regler för arbetskraftsinvandring behandlas i **motion J17** och det föreslås att utländska studenter ska få sex månader på sig att söka jobb efter avslutade studier (yrkande 1) och att arbetstillstånd ska beslutas av Migrationsverket inom tre månader (yrkande 2). Partistyrelsen understryker vikten av student- och forskarinvandringen som stärker Sverige som kunskapsnation samt att utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige också efter fullföljd utbildning. Såsom det anförs i motionen anser partistyrelsen att det är rimligt att utländska studenter får sex månader på sig att söka jobb efter avslutande studier. Däremot ser partistyrelsen svårigheter med att sätta en maxgräns för hur lång tid handläggningen på Migrationsverket ska vara. Det är dock av stor vikt att Migrationsverket generellt jobbar med att korta handläggningstiderna för alla ärenden. Därmed föreslås att **motion J17 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört** och att **yrkande 2 anses besvarat.**

Även **motion J18** hanterar frågor kring utländska studenter men fokuserar på möjligheten att läsa SFI under studietiden i Sverige. Partistyrelsen anser liksom motionären att det är viktigt att på olika sätt locka fler utländska akademiker till att studera och därefter också arbeta i Sverige. En del i detta är möjligheten att lära sig svenska. Partistyrelsen ser positivt på att möjligheterna att ta del av svenskundervisning ökar men är inte övertygad om att SFI alltid är rätt för studenter. Däremot ser partistyrelsen positivt på andra former av kursutbud som i högre utsträckning bör kunna ta emot utländska akademiker. Därmed anser partistyrelsen att **motion J18 bör anses besvarad.**

Integration

Motionerna J20–J21, J31 yrkande 3–5, J32–J35, J37–J42 och J44–J50

I **motion J20** föreslås familjehemsplacering för asylsökande som ett komplement till Migrationsverkets olika boenden. Partistyrelsen anser att idén om att asylsökande bör kunna bo hos privatpersoner som hyr ut till Migrationsverket är intressant men ser dock en rad framför allt praktiska svårigheter som kan komma att följa av förslaget. Även om förslaget är sympatiskt gör partistyrelsen bedömningen att de praktiska svårigheterna dessvärre överväger. Partistyrelsen anser därmed att **motion J20 bör anses besvarad.**

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att nyanlända kan dra nytta av sina tidigare yrkeskunskaper på den svenska arbetsmarknaden. En del av dem som nu flyr till Sverige har en god utbildning. Partistyrelsen anser att det är av stor vikt att vi ger verktyg och förutsättningar till alla individer så att de snabbt får arbeta inom sitt yrke. Det behövs därför ytterligare satsningar på validering och kompletterande utbildningar. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att **motion J21 bör bifallas med vad partistyrelsen anfört.**

Motion J31 behandlar en solidarisk flyktingpolitik och tar samtidigt om en rad frågor som är kopplat till kommuners respektive statens ansvar för mottagandet. En av frågorna som tas upp är behovet av att förlänga etableringstiden från två till fyra år. Partistyrelsen anser att det finns skäl för att titta närmare på frågan om förlängd och mer varierad etableringstid för att på det sättet öka individualiseringen och samtidigt lägga ett större ansvar på staten. Till exempel kan personer med lägre utbildning vara i behov av tre års etableringstid. Partistyrelsen noterar vidare att Folkpartiet Liberalerna i höstens budgetmotion föreslår ett extra tillskott till de 30 kommuner som tar emot flest nyanlända. Vad gäller VEBO är det partistyrelsen uppfattning att en sådan modell kan prövas. Det är viktigt att boendesituationen i eget boende är acceptabel, samtidigt är den överordnade utmaningen för närvarande att minska trycket på flyktingboendena. Därmed anser partistyrelsen att **motion J31 yrkande 3–5 bör anses besvarade.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Civila samhällets roll för integrationen lyfts fram i **motion J32** liksom i **motion J33**. Den förra motionen gör också jämförelser med framförallt Kanada. Partistyrelsen konstaterar att Kanada är ett intressant land att titta på avseende integrationsinsatser men det måste understrykas att jämförelser mellan Sverige och Kanada avseende arbetsmarknaden är svåra. Kanada tillämpar ett poängsystem när det gäller möjligheten för individer att migrera till Kanada och landet tar inte emot skyddsbehövande i lika hög utsträckning som Sverige. Däremot finns ett väl utbyggt system där det civila samhället spelar en viktig roll för integrationsinsatser. Under alliansregeringens tid infördes så kallade flyktingguider som just innebär att kommuner och det civila samhället kan ansöka om statliga medel för att bidra med olika former av insatser för att hjälpa individer att komma in i det svenska samhället. Vidare togs initiativ till en överenskommelse mellan staten och det civila samhället på integrationsområdet för att just tydliggöra och underlätta samarbetet. Partistyrelsen ser positivt på civilsamhällets roll i integrationsarbetet och ser gärna att dess roll tydliggörs och utvecklas.

Motion J34 föreslår ett nationellt samordningsregister över kommuners integrationsarbete samt samlad dokumentation över hur det civila samhället använder statliga medel avsedda för olika integrationsinsatser. När Folkpartiet Liberalerna i alliansregeringen svarade för integrationsfrågorna togs initiativ till att länsstyrelserna skulle ta fram ett metodstöd för lokala överenskommelser om nyanländas etablering. Materialet är framtaget i samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket och Sveriges kommuner och landsting, SKL. Syftet är att utveckla och förbättra samverkan och samordning i etableringsprocessen för nyanlända. Partistyrelsen anser att det är viktigt att goda exempel och arbetsmetoder som kommuner och civilsamhället använder sprids. Partistyrelsen är dock tveksam till att det skulle vara statens roll att samla information om hur det civila samhället arbetar, såsom föreslås i motionen. Mot bakgrund av detta anser partistyrelsen att **motion J32–J34 anses besvarade**.

Motion J35 föreslår att det ska bli billigare att anställa flyktingar. Jobb är nyckeln in i det svenska samhället och trösklarna in på arbetsmarknaden måste sänkas för att möjliggöra för fler utrikes födda att få ett jobb. En åtgärd är att göra det billigare att anställa nyanlända. I sammanhanget vill partistyrelsen nämna instegsjobben som är en arbetsmarknadsreform som tar sikte på just detta men även t.ex. RUT-reformen har haft betydelse för att fler utrikes födda får sitt första jobb. Partistyrelsen anser att det behövs fler jobbskapande åtgärder för att förbättra integrationen och konstaterar att det finns behov av att utveckla instegsjobben. De konkreta förslagen motionären tar upp innebär dock att alltför detaljerade specialregler byggs upp kring personer med flyktingstatus, att skilja från övriga nyanlända, t.ex. andra personer med skyddsbehov. Därmed **anser partistyrelsen att motion J35 bör avslås**.

Med hänvisning till det ovan anförda samt att vissa av frågorna som tas upp är så specifika eller avgränsade ämnen att partistyrelsen tyvärr inte bedömer att landsmötets begränsade format ger möjlighet till debatt och ställningstagande. Genom att motionerna väckts bidrar de dock till den interna debatten och partiets politikutveckling. Med hänsyn till detta föreslår partistyrelsen att **motionerna J37–J42 och J44–J47 anses besvarade**. Slutligen konstaterar partistyrelsen att Folkpartiet Liberalerna inte avser föra en assimileringspolitik utan en väl fungerande integrationspolitik. Statens ansvar handlar om att ge förutsättningar för individer att komma in i det svenska samhället. Partistyrelsen anser inte att assimileringsspörsmålet är ett statligt ansvar utan handlar mer om hur individen vill förhålla sig till detta. Vidare konstaterar partistyrelsen att partiets ståndpunkt kring villkor för medborgarskap har behandlats vid ett antal landsmöten, senast 2013. Partistyrelsen ser inte anledning att ändra dessa ståndpunkter. Därmed föreslås att **motion J48–J50 avslås**.

EU-migranter

Motionerna J51–J54

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Orsaken till att fler fattiga EU-medborgare kommer till Sverige är utbredd fattigdom, utanförskap och främlingsfientlighet i hemländerna. Kvinnor och män ser inga alternativ till familjens försörjning än att komma hit och tigga. Många är romer som drabbas av en utbredd antiziganism.

Partistyrelsen noterar att det har saknats tydliga politiska svar när det gäller frågan om människor som tigger. Självklart oroar det många att vi återigen ser fattiga människor som ber om vår hjälp och situationen skapar sociala spänningar. Det finns inga enkla lösningar men vi behöver en politik med både hjärta och hjärna. En politik som innebär att färre söker sig hit för att hamna i tiggeriets misär.

En rad motioner behandlar frågan om utsatta EU-medborgare som kommer hit för att försörja sig genom att tigga. **Motion J51** lyfter fram vikten av lokala insatser för att hjälpa de fat-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

tiga EU-medborgarna. **Motion J52** yrkar på att det ska bli lättare att anställa EU-medborgarna. Tiggare ska inte särbehandlas anges i **motion J53**. **Motion J54** anser att medlemsstaterna ska straffas, inte deras utsatta medborgare.

Som liberaler värnar vi den fria rörligheten, som inbegriper både rättigheter och skyldigheter för den enskilde, och som är en hörnsten i Europasamarbetet och som inte ska inskränkas. Vi ser inte att lösningen ligger i att förbjuda tiggeri och förhindra människors vilja att hjälpa. Lösningen på tiggeriproblematiken finns inte i Sverige men i länder som Rumänien och Bulgarien. Det krävs åtgärder för att bekämpa diskriminering, rasism och antiziganism. Svensk lagstiftning gäller lika för alla personer som vistats i vårt land. Diskriminering accepteras inte. Slutligen ska människor inte utnyttjas – det är oacceptabelt och måste bekämpas.

Partistyrelsen förordar insatser som syftar till att färre behöver tigga och att fler ska få hopp om framtiden i sitt hemland. Vi anser att pengar ska tas från statsbudgeten för att öka stödet till organisationer som bedriver effektivt arbete i t.ex. Rumänien. Sverige bör samarbeta med hemländerna för att ge stöd och expertutbyte kring utveckling av skola, socialtjänst och jobb-
skapande åtgärder. EU-medel måste utnyttjas och användas för att bekämpa fattigdom och utanförskap och Folkpartiet Liberalerna har drivit på för att öka det politiska trycket både på EU-nivå och på hemländerna. Vidare måste MR-granskningen av EU:s medlemsländer stärkas och sanktioner införas för dem som sviker EU:s grundläggande värden. Detta är också något som lyfts fram av Folkpartiet Liberalerna på EU-nivå till exempel i Europaparlamentet. Det behövs också en europeisk strategi mot antiziganism eftersom rasismen mot romer är omfattande i hela Europa och grundförklaringen till fattigdomen.

Partistyrelsen anser att akut hjälp ska ges här men hjälpen ska inte bidra till att hålla människor kvar i tiggeri. Socialtjänstens insatser måste omfatta EU-medborgarnas barn som inte ska tillåtas leva under svåra förhållanden som inte skulle accepteras för andra barn. Barn har rätt till utbildning men lösningen är att skolan fungerar bättre i hemländerna inte att barn kommer hit för att under ett par månader gå i skola här. EU-medborgarna har rätt till vård förutsatt att de kan uppvisa nödvändiga intyg som innebär att fakturan för vårdkostnaderna kan skickas till personens hemland. Problemet för de fattiga EU-medborgarna är att de ofta saknar personbevis och försäkringsintyg. Sverige måste driva på för att alla EU-länder ger sina medborgare nödvändiga intyg.

Partistyrelsen anser inte att oreglerade boplatser ska accepteras och avhysningar av tillfälliga boenden ska ske men det ska göras med respekt för den enskildes värdighet, integritet och egendom. Vidare anser partistyrelsen att enskilda mark- och fastighetsägare inte ska behöva stå för orimliga kostnader och risker på grund av oreglerade boplatser. Det finns därför skäl att se över tillämpningen av reglerna kring avhysning och olaga intrång i samband med oreglerade boplatser.

De utsatta EU-medborgarna befinner sig i ett utsatt läge och rasistiska nätforum sprider hat och uppvisar till attacker. Rättssamhället måste ta attacker och hot på största allvar. Vidare pekar regeringens samordnare på att det blivit vanligare med att fattiga EU-medborgare utnyttjas och partistyrelsen är öppen för att skärpa lagstiftningen mot utnyttjande av dem som tigger.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser partistyrelsen att **motion J51–J54 bör anses besvarade**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion J7 anses besvarad
2. att motion J8 anses besvarad
3. att motion J10 anses besvarad
4. att motion J11 anses besvarad
5. att motion J19 anses besvarad
6. att motion J22 anses besvarad
7. att motion J23 anses besvarad
8. att motion J24 anses besvarad
9. att motion J25 anses besvarad
10. att motion J26 anses besvarad
11. att motion J27 anses besvarad
12. att motion J28 anses besvarad
13. att motion J29 anses besvarad
14. att motion J30 anses besvarad
15. att motion J31 yrkande 1–2 samt 6 anses besvarade
16. att motion J36 anses besvarad
17. att motion J43 anses besvarad
18. att motion J46 anses besvarad
19. att motion J47 anses besvarad
20. att motion J1 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
21. att motion J2 anses besvarad
22. att motion J3 anses besvarad
23. att motion J4 anses besvarad
24. att motion J5 anses besvarad
25. att motion J6 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
26. att motion G26 yrkande 3 anses besvarade
27. att motion J9 anses besvarad
28. att motion J12 anses besvarad
29. att motion J13 avslås
30. att motion J14 avslås
31. att motion J15 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
32. att motion J16 anses besvarad
33. att motion J17 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört
34. att motion J17 yrkande 2 anses besvarat
35. att motion J18 anses besvarad
36. att motion J20 anses besvarad
37. att motion J21 bifalls med vad partistyrelsen anfört
38. att motion J31 yrkande 3–5 anses besvarade
39. att motion J32 anses besvarad
40. att motion J33 anses besvarad
41. att motion J34 anses besvarad
42. att motion J35 avslås
43. att motion J37 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

44. att motion J38 anses besvarad
45. att motion J39 anses besvarad
46. att motion J40 anses besvarad
47. att motion J41 anses besvarad
48. att motion J42 anses besvarad
49. att motion J44 anses besvarad
50. att motion J45 anses besvarad
51. att motion J46 anses besvarad
52. att motion J47 anses besvarad
53. att motion J48 avslås
54. att motion J49 avslås
55. att motion J50 avslås
56. att motion J51 anses besvarad
57. att motion J52 anses besvarad
58. att motion J53 anses besvarad
59. att motion J54 anses besvarad

Särskilt yttrande 11

Frida Johansson Metso anmäler särskilt yttrande och anför:

”Tillfälliga uppehållstillstånd gör att de jag möter varje dag som psykolog – traumatiserade, torterade krigsflyktingar vars barn har dött i Aleppo eller Medelhavet, vars kroppar skjutits sönder och vars syn på medmänniskor för alltid kommer vara fylld med rädsla – kommer hållas kvar i utvisningskräck i tre år. Den som överlevt kriget rycker inte på axlarna över risken att repatrieras, de upptas av den. Därför är TUT skadligt för integrationen. TUT-innehavare utvecklar i högre utsträckning posttraumatisk stress och kan då – med nedsatt koncentration och minne – inte ta in integrationsinsatser. De kommer välja bort SFI och validering för upplevt snabbare lösningar. De som arbetar med att skapa integration – SFI-lärare, arbetsförmedlare, socialtjänst, vårdpersonal – kommer behöva nya redskap för att hantera krigsflyktingar som inte längre kommer vara trygga.

Migrationspolitiskt är TUT ett svagt verktyg. De stora konflikterna upphör inte inom överskådlig tid. TUT kommer övergå i PUT för de flesta. Omprövningen blir dyr, mindre rättssäker och onödig för ett överansträngt Migrationsverk. Färre kommer inte komma hit. PUT är en liten del av varför folk kommer – släkt här, bra prövning och bemötande är viktigare.

Det finns ingen anledning att tro att TUT skulle vara en lösning på de problem som uppstår när många människor tvingas lämna sina hem och söka nya. TUT ställer i stället nya krav, inte bara på individen utan också på samhället, att hantera desperat utvisningskräck hos dem som redan upplevt långt mer rädsla än någon ska behöva utstå.”

Särskilt yttrande 12

Henrik Edin anmäler särskilt yttrande och anför:

”Liberala ungdomsförbundet ställer sig mycket kritiskt till den del av migrationsöverenskommelsen som gäller de tillfälliga uppehållstillstånden. Det är simpel signalpolitik som inte gynnar någon, i synnerhet inte de som är på flykt. Om det är något en socialliberal ideologi förordar är det trygghet och frihet för de mest utsatta.

Med detta sagt är det mycket bra att det finns en stor parlamentarisk uppslutning bakom överenskommelsen, och det bör så förbli.

Vidare har migrationsöverenskommelsen bland annat resulterat i att partistyrelsen anser en rad motioner besvarade. Liberala ungdomsförbundet vill påpeka att överenskommelsen inte får komma i vägen för en konstruktiv diskussion på landsmötet om en progressiv och visionär migrationspolitik. Att Folkpartiet Liberalerna går i bräschen i migrationsfrågorna när situationen ser ut som den gör är en självklarhet.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Asyl- och migrationspolitik

J1. En rättssäker migrationsprocess

Hanna Håkanson, Lund, Maria Jern, Falköping, Stefan Sköld, Västerås, Anne Stenlund, Piteå, Cecilia Wikström, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att en utvärdering av den nya instansordningen i utlänningsmål
2. **att** Folkpartiet verkar för att utnämmandet av offentliga biträden flyttas från Migrationsverket till någon annan myndighet
3. **att** Folkpartiet verkar för att ändringsdispens införs som grund för prövningstillstånd i migrationsmålen
4. **att** följande stycke förs in på lämpligt ställe i partiprogrammet: "Migrationsdomstolarna har inneburit ökad rättssäkerhet. Systemet måste dock utvärderas. Migrationsverket ska inte behöva utse sina egna 'motståndare' i asylprocessen, anställda i migrationsdomstolarna måste få större utredningsmöjligheter och samma möjligheter att få sin rätt prövad i överrätt ska gälla för asylsökande som för alla andra."

När den nya instans- och processordningen infördes i utlänningsärendena 2006 var orden storstilade och löften många. Öppenheten i asylprocessen skulle öka och rättssäkerheten förstärkas. Genom att inrätta särskilda migrationsdomstolar skulle en s.k. tvåpartsprocess införas och möjligheterna till muntlighet bli bättre. Genom att låta en oberoende domstol döma i en tvist mellan Migrationsverket och den asylsökande skulle prövningen bli fylligare eftersom den asylsökande blev part i processen. Att Migrationsverket skulle bli tvungen att försvara sitt beslut i domstolen skulle dessutom leda till att den asylsökande fick bättre kunskap om på vilka grunder beslutet fattats.

Mycket har blivit bättre med migrationsdomstolarna i Stockholm, Göteborg och Malmö men det finns fortfarande rättssäkerhetsbrister i migrationsprocessen. För det första har den asylsökande sällan någon kunskap om hur svensk utlänningsrätt fungerar och är därför på många punkter beroende av stöd från sitt offentliga biträde. Och systemet med de offentliga biträdena har avgörande brister.

När Statskontoret utredde Migrationsverkets förordnanden av biträden kunde man t.ex. konstatera att riktlinjer inte följs, att klagomål inte rapporteras och att Migrationsverket brister i lämplighetsbedömningen av de offentliga biträdena. På andra håll har det rapporterats om att "besvärliga" biträden hamnar på svarta listan och att duktiga advokater nekas arbete. Utnämning av offentliga biträden borde därför förändras och flyttas från Migrationsverket till migrationsdomstolarna eller till någon annan myndighet. Migrationsverket ska inte behöva utse sina egna "motståndare" i asylprocessen.

För det andra har tvåpartsprocessen lett till att utredningsbördan delvis flyttar från Migrationsverket till den enskilde asylsökanden och till domstolarna. Det finns flera exempel på att Migrationsverket inte presenterar sådana fakta som talar emot ett avslag och att myndigheten överläter åt migrationsdomstolen att själv utreda förhållandena i det land som den asylsökande flyr ifrån. Detta fungerade bättre på utlänningsnämndens tid. Eftersom det inte fanns en tvåpartsprocess byggde nämnden upp egen kunskap om förhållandena i det land som den asylsökande kom ifrån. Detta gör sällan migrationsdomstolarna. Domarna och de anställda på migrationsdomstolarna borde därför utbildas mer och få större möjligheter att själva ta fram material som kan utreda situationen i exempelvis Irak.

För det tredje saknar den asylsökande något som de som redan bor i Sverige har, nämligen ordentlig möjlighet att överklaga en domstols beslut. Visserligen inrättade man en s.k. migrationsöverdomstol i samband med inrättandet av migrationsdomstolarna. Migrationsöverdomstolen, som ligger på kammarrätten i Stockholm, saknar dock något som alla andra överrätter har – nämligen möjlighet att meddela prövningstillstånd när det har blivit fel i underrätten. Den enda möjligheten som finns för Migrationsöverdomstolen att ta upp ett mål är om det finns intresse av ett prejudikat.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Inrättandet av migrationsdomstolar har inneburit ett stort steg framåt för asylsökande i Sverige. Det finns dock fortfarande brister i systemet som leder till att asylsökande inte alltid får en rättssäker och rättvis bedömning av sina asylskäl. Det är därför dags att genomföra en grundläggande utvärdering av asylprocessen ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

J2. Migration, integration och välfärd i en föränderlig tid

Staffan Werme, Örebro, Ewa Bertz, Malmö, Ulrika Landergren, Kungsbacka, Pierre Månsson, Kristianstad, Maria Winberg Nordström, Helsingborg, Torkild Strandberg, Landskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** det i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken" införs följande punkt: "Asylrätten ska värnas. Människor som kommer till Sverige med asylskäl ska beviljas uppehållstillstånd."
- att** det i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken" införs följande punkt: "Sveriges långsiktiga flyktningmottagande ska motsvara de nivåer kommunerna och landstingen anser sig klara. Staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) kan exempelvis teckna avtal för vilka nivåer som ska gälla under den kommande femårsperioden."
- att** det i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken" införs följande punkt: "För nivåer över detta mottagande, tar staten det fulla ansvaret. Det är statens resurser, såväl ekonomiskt som verksamhetsmässigt, som tas i anspråk. Det är också statens ansvar att bestämma nivåer på den välfärd som ges. Staten kan i det läget också bestämma om de uppehållstillstånd som ges ska vara tillfälliga eller permanenta."
- att** det i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken" införs följande punkt: "Anhöriginvandringen ska anpassas till de nivåer ett avtal mellan staten och SKL innebär."
- att** det i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken" införs följande punkt: "Biståndsmedel ska inte användas till flyktningmottagande i Sverige utan avsättas till internationella insatser för att värna de mest utsatta."
- att** det i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken" införs följande punkt: "Sveriges generella välfärdssystem ska värnas. En ökad migration får inte innebära krav på sänkt kvalitet inom välfärdssektorerna, eller sämre villkor för arbetstagare eller hyresgäster."

Sverige har i modern tid aldrig stått för en så omfattande migrations- och integrationsutmaning som i dag. Det gör det uppenbart att Sveriges migrations- och integrationspolitik behöver en ordentlig genomlysning där nya, skarpa förslag läggs för att värna såväl ett generöst och rättssäkert flyktningmottagande, som ett vaktslående om den omfattande generella välfärden Sverige byggt under decennier.

Det finns i huvudsak två linjer i den pågående migrationsdebatten. Dels en som hävdar i princip en fri invandring. Sverige ska inte stänga några gränser eller bedriva någon speciell politik för att hantera de eventuella utmaningar som denna omfattande invandring innebär. Eventuella resursbrister får hanteras efter hand. Dels finns en linje som i stället hävdar Sveriges generella välfärdspolitik. All migrations- och integrationspolitik måste anpassas till de möjligheter som den generella välfärden kan erbjuda.

Ett unikt stort flyktningmottagande med omedelbar access till hela välfärdssystemet riskerar att skapa en omöjlig situation. Det kan komma att saknas såväl fastigheter (förskolor, skolor och vårdcentraler) som personal (förskollärare, lärare, tolkar, socionomer, sjuksköterskor och arbetsförmedlare) samt ekonomiska resurser.

Sverige har vid ett tillfälle i modern tid stått inför en liknande utmaning. Under Jugoslavienkriget flydde ett stort antal människor till Sverige. Det medförde att regeringen införde visumtvång, och flyktningströmmarna avtog omedelbart. I och med Sveriges EU-inträde, saknas i dag denna möjlighet. Detta gäller lika för alla EU-länder.

Trots detta står Sverige i särklass vad gäller flyktningmottagandet per capita. De generösa allmänna villkoren är sannolikt skälen som gör Sverige så attraktivt.

Andra länder har valt mer restriktiva vägar. EU försöker nu skapa gemensamma riktlinjer för att förmå fler medlemsstater att dela på bördan.

Ibland påstås det att en restriktivare syn på asylinvandring inte skulle vara liberal. Problemet med ett sådant synsätt är att man i så fall måste definiera bort politikens mest centrala roll: att klara av att prioritera mellan olika viktiga krav, utifrån en ständig resursknapphet.

Det kan tydliggöras genom ett antal frågeställningar: Är det socialliberalt att bejaka en låglönesektor, där lönerna inte når dagens socialbidragsnivåer för att sänka trösklarna in på

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

arbetsmarknaden? Är det socialliberalt att bejaka en bostadsmarknad med billiga bostäder med låg standard för att klara eget boende för fler? Är det socialliberalt att acceptera att bistånd som borde användas till internationellt biståndsarbete läggs på flyktingmottagning i Sverige? Är det socialliberalt att förneka de kortsiktiga kostnaderna för flyktingmottagandet, och de konsekvenser det kan få, oavsett om invandringen på lång sikt kan vara lönsam?

Det finns i dagsläget inga skäl att tro att de flyktingströmmar vi ser kommer att avta. Därför måste svensk migration- och integrationspolitik förändras.

J3. Inrätta ett EU-HCR

Ulf Schylt, Täby, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Amanda Lövkvist, Stockholm, Maria Weimer, Uppsala, Martin Ångeby, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för införandet av ett unionsgemensamt flyktingorgan, "EU-HCR"

Folkpartiet har länge verkat för att EU ska ta ett större, samlat grepp om asyl- och migrationsfrågor, så att humanitärt ansvar för asylsökande delas av fler medlemsländer. I vår har det framkommit att ett första förslag från kommissionen är på gång.

Det läckta förslaget innehåller bland annat ett gemensamt kvotssystem som innebär att 20 000 asylsökande fördelas mellan medlemsländerna utifrån bl.a. storlek och ekonomisk styrka. Förslaget, om det går igenom, är ett stort steg framåt. Endast hälften av EU:s medlemsländer är i dag med i UNHCR:s kvotssystem, och totalt sett tar de länder som är med emot ungefär en fjärdedel av det antal som föreslås i det här förslaget. Det kommer dock att möta stort motstånd.

Det spekuleras att vissa inslag, bl.a. ökat ansvar för flyktingar som tar sig till EU på andra vägar, kan komma att offras för att få igenom kvotsystemet. Det innehåller också skrivningar om ökad patrullering mot flyktmuggling. Skrivningar om att öppna fler lagliga vägar är hittills både vaga och har föga chans att gå igenom, med det motstånd som finns.

Följden kan bli att försöken att ta sig över Medelhavet paradoxalt nog ökar, med överhängande risk för fler katastrofer. Därför bör EU inrätta ett eget flyktingorgan som kan samarbeta med UNHCR men också agera på egen hand och som komplement till asylmyndigheten EASO.

När situationen i flera länder som utgör språngbräda för överfart till EU närmar sig det ohållbara, måste EU medverka till att upprätta mottagningsstationer och strukturer för boende, försörjning och medicinsk vård, tillsammans med värdländerna – som ju ofta är fattiga och inte sällan saknar en ordnad myndighetsstruktur som kan ta hand om och sörja för flyktingarnas väl och ve.

Om sådana mottagningsstationer inte finns, kommer många som försöker ta sig till Europa helt enkelt inte att få chansen att väljas ut inom ramen för kvotsystemet eller ha reella möjligheter att ansöka om arbetskraftsinvandring.

Så länge det saknas lagliga vägar, kan dessa stationer vara det enda sättet att förhindra fler katastrofer. Och även om en del lagliga vägar öppnas, kommer många att sakna möjlighet att begagna sig av dem. I någon mån kan kanske ett gemensamt EU-organ med ansvar för flyktingmottagning och humanitära insatser också bidra till att på sikt stärka medvetenhet och ansvarstagande inom unionens medlemsländer.

Samtidigt kommer det även framgent att finnas individer vars chanser att få uppehållstillstånd inom något EU-land är minimal, då de varken uppfyller kriterierna som flykting eller kommer att kunna kvalificera sig som arbetskraftsinvandrare. I dessa fall behöver EU kunna göra mer än bara lagligt avvisa dem. Någon slags stöd till hemresa, ekonomiskt och juridiskt, kan behövas. Även det ansvaret kan falla inom ramen för ett "EU-HCR".

J4. En gemensam human europeisk migrationspolitik

Andreas Froby, Botkyrka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för en gemensam human migrationspolitik, där EU:s asylmyndighet EASO får tar över nationella myndigheter befogenheter att pröva asylansökan, men även annan form ansökan kring tillträde till EU. Det ska fortsatt prövas på ett rättssäkert sätt utifrån internationella konventioner. Permanenta uppehållstillstånd ska vara regel för människor med flyktingstatus eller andra skyddsbehov
2. att Folkpartiet ska arbeta för att EU ska bli mer välkomnade mot ekonomiska flyktingar och att EU och dess medlemsstater måste arbeta med strukturella reformer för att kunna hantera att människor vill bosätta sig i Europa

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I och med att Europas inre gränser avskaffas så växer yttre gränser upp som många människor vill passera. I och med att Dublinförordningen stipulerar att du ska söka asyl i det land inom unionen du först landstiger i så innebär detta att vissa länder vid EU:s yttre gränser får ett söktryck som är betydligt högre än andra länder med gränser mot andra EU-länder.

När vi nu beslutat oss för gemensamma gränser måste vi också ta ett gemensamt ansvar för våra yttre gränser och som liberaler bör Folkpartiet Liberalerna arbeta för att hindra att passera dessa gränser är så låga som möjligt. Detta är det enda humana sättet att bekämpa skrupelfria människosmugglare. Vi har redan tagit ställning för europeiska asylvisum, vilket är ett bra sätt hur vi kan sänka trösklarna. Det enda alternativet till detta är att införa den australienska modellen som innebär att alla flyktingar förs tillbaka till kaoset i Libyen och andra flyktingläger i Nordafrika. Att Europa ska vara så ignorant inför detta för att vi har andra utmaningar på vår kontinent kan inte accepteras.

Asylmyndigheten EASO (Europeiska stödkontoret för asylfrågor), som finns i dag, bör bli ett riktigt europeiskt migrationsverk som prövar rätten till asyl och annat migrationsrelaterat.

J5. Utred barns egna asylskäl

Christina Örnebjär, Kumla, Cia Bentele, Solna, Linnéa Darell, Linköping, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Nina Lundström, Sundbyberg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet tar ställning för att stärka barnperspektivet i utlänningslagen. "Barnets bästa" ska inte vara enbart vägledande, det ska vara den främsta principen
2. **att** Folkpartiet tar ställning för att stärka barnrättsperspektivet i asylprocessen. Barns egna asylskäl ska alltid utredas. Vid beslut ska barnets egna skydds- och asylskäl framgå av bedömningen. Detta ska gälla oavsett om barnen kommer ensamma eller tillsammans med sin familj

"Barnets bästa" ska enligt lag vara vägledande när beslut fattas i ett ärende som gäller barn. I asylprocessen gäller detta både barn som kommit till Sverige med sin familj och de som kommit som ensamkommande. Trots detta saknas ofta bedömningar om barnets egna skyddsbehov när domen kommer från Migrationsverket eller Migrationsdomstolen.

Under 2013 kom drygt 12 500 barn till Sverige tillsammans med sina familjer. Samma år kom 3800 ensamkommande, alltså barn utan förälder eller annan vårdnadshavare.

I dag har ensamkommande flyktingbarn rätt till en god man och ett juridiskt ombud. Barn som kommer med sina familjer har inte tillgång till detta på samma sätt utan delar ombud med övriga i familjen. Barnen har rätt att få stöd för att förstå den juridiska processen och för att få komma till tals – efter ålder och förmåga. För det mesta hörs också barnen under asylprocessen. Tyvärr läggs dock ingen större vikt vid deras berättelser när beslut ska tas utan man utgår från föräldrarnas asylskäl.

Barn kan dock ha egna asylskäl. Förföljelse av barn tar sig inte alltid samma uttryck som för vuxna. Barn kan till exempel riskera att bli barnsoldater, bortgifta, könsstympas, kidnappas eller helt enkelt bli utsatta för diskriminering så som att inte få gå i skolan på grund av sitt kön. I en kartläggning från 2008 visade över hälften av utvisningsfallen just barnspecifika skäl men de ansågs ändå inte utgöra tillräckliga skäl för flyktingstatus. I stället gjordes bedömningarna utifrån föräldrarnas berättelser och allmänna överväganden om situationen i de länder de flytt från.

I dag läggs också allt för liten vikt vid barnens egna nätverk i Sverige så som förskola och skola. Den långa processen gör att många barn hinner rota sig, särskilt de som kommit som mycket små eller som fötts i Sverige.

Sverige har ratificerade barnkonventionen och Folkpartiet vill att den ska bli lag. Att utreda barns egna asylskäl och att stärka barnperspektivet i utlänningslagen ligger helt i linje med det.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

16. Kvotflyktingar med funktionsnedsättning

Cia Bentele, Solna, Maria Johansson, Stockholm, Lise Lidbäck, Solna, Mahbobeh Rahro, Göteborg, Ann-Katrin Åslund, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att Migrationsverket ges fler redskap att stödja kommuner med att ta emot nyanlända kvotflyktingar med funktionsnedsättning
2. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att kommuner inte bortprioriterar kvotflyktingar med funktionsnedsättning
3. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att kvotflyktingar med funktionsnedsättning redan när de fått beslut om kommunplacering får vård- och rehabiliteringsinsatser i det land där de befinner sig i väntan på att få komma till Sverige

När en person har lämnat sitt hemland och rest till ett land där de av olika skäl inte kan bosätta sig permanent kan FN:s flyktingorgan UNHCR gå in och omplacera personen i ett tredje land inom den så kallade flyktingkvoten där cirka 25 länder är med, däribland Sverige. Sverige tar endast emot flyktingar och skyddsbehövande där UNCHR har kommit fram till att de varken kan återvända till sitt hemland eller leva i säkerhet i det land de har flytt till. Migrationsverket granskar sedan UNHCR:s ansökningar på samma sätt som andra asylsökande.

När en kvotflykting får besked om vilket land som tar emot kommer denne att placeras direkt i en kommun och behöver alltså inte passera någon mottagningsenhet. Migrationsverket och representanter från den mottagande kommunen åker till platsen där flyktingen befinner sig och hjälper till inför avresan mot Sverige.

Ibland kan kommuner prioritera bort en kvotflykting, och det sker främst när det handlar om en person med funktionsnedsättning. När detta sker hamnar personen längst bak i den kö som Migrationsverket har, som längst har man sett att vissa fått vänta i 19 månader. Detta kan medföra att hälsotillståndet förvärras för att viktiga vård- och rehabiliteringsinsatser skjuts på framtiden. Detta i sin tur kan bidra till att dessa personer får det svårare att etablera sig i samhället och komma till ro.

En kommun som väljer att ta emot en kvotflykting med funktionsnedsättning är i behov av att samverka mellan myndigheter och organisationer fungerar på ett bra sätt. Vi liberaler borde vara dessa personers röst i politiken och arbeta för att utreda vilka utvecklingsinsatser som skulle göra kommuner benägna att ta emot nyanlända kvotflyktingar med funktionsnedsättningar. Med ett effektivt samarbete, tidiga insatser och ökad kunskap kan en person med funktionsnedsättning få bättre möjligheter att etablera sig i Sverige.

17. Större flyktingkvot

Tania Nadorp, Sjöbo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** det införs en större kvot för "kvotflyktingar" så att ett bättre mer effektivt och säkert flyktingmottagande kan åstadkommas tillsammans med övriga länder i Europa

I dag är migrationsfrågor som människohandel samt människosmuggling och båtflyktingar frågor som skapar stora utmaningar gällande arbetsbelastning och kostnader men också psykiskt och fysiskt för många enskilda människor. Den massgrav som skapats i Medelhavet är något som vi inte längre kan godta. Frontex projekt för att rädda flyktingar i Medelhavet är känt för att stänga ute om möjligt än mer. Frågan som ställs är ofta om Sverige ska ta emot flyktingar eller inte när frågan borde vara hur vi planerar och effektiviserar vårt mottagande.

Sverige har tagit emot kvotflyktingar sedan 1950. Processen kring uttagningarna och den organiserade överföringen av flyktingarna kallas vidarebosättning (på engelska resettlement). Varje år tilldelar riksdagen och regeringen medel för att Migrationsverket ska kunna överföra cirka 1 700–1 900 kvotflyktingar till Sverige. I dag tar cirka 27 länder emot kvotflyktingar på årlig basis.

Kvotflyktingstatus erhålls av UNHCR:s flyktingorgan som oftast är lokaliserade i flyktingläger. De människor som väljs ut till den kvot Sverige utsatt får uppehållstillstånd av Migrationsverket på plats innan ankomst till Sverige. Kvotflyktingar får information och kunskap om Sverige eller det land dit det är tänkt att de ska flytta. Vid ankomst har kommunerna haft en möjlighet att förbereda för boende samt haft möjlighet att samordna ett mottagande med bl.a. aktuella myndigheter och sjukvård. I dagslägen är kvoten cirka 2000 personer men skulle kunna uppstiga till ett antal som mera passade det flyktingbehov vi ser i dag. Flyktingar betalar

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

stora summor pengar för att riskera sitt liv på medelhavet. Pengar som skulle kunna användas i det nya land dit de får komma.

Kvotflyktningmottagande som enda statligt fokus skulle skapa mindre enskilt lidande, mindre faror och mindre kriminalitet rörande människosmuggling. Ett kvotflyktningmottagande skulle även kunna innebära en planering redan i flyktningläger med insyn tillsammans med de medel man redan i dag skänker för ”flyktinghantering” utanför Europas gränser. Ett sådant mottagande skulle skapa en bättre möjlighet för planering för länderna som har ett aktivt och planerat flyktningmottagande och skulle kunna öppna upp för dialog och samverkan med de länder i Europa som i dagsläget inte har det.

En annan aspekt på problemet är den demografiska utmaning Europa står inför. Befolkningen minskar och blir allt äldre. Medelåldern i Europa är i dag 39 år. 2050 kommer den uppskattningsvis att vara 49 år. Detta i kombination med att färre barn föds kan få svåra konsekvenser för Europa. En åldrande befolkning innebär fler pensionärer och färre personer som arbetar. Olika aspekter och lösningar av hur Europa ska bemöta denna utmaning diskuteras i Europaparlamentet. En lösning är ett aktivt och planerat flyktningmottagande i stället för det oplanerade som vi har i dag. Ett annat är laglig invandring.

Referenser:

<http://frontex.europa.eu/operations/types-of-operations/general/>

<http://www.jp-demographic.eu/>

<http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Flyktningkvoten/Fragor-och-svar-om-kvotflyktingar.html>

<http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Flyktningkvoten/Den-svenska-flyktningkvoten.html>

18. Analysera helhetsstrategin för bistånd, migration och integration

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet fortsätter sin förnyelse av bistånds- migrations- och integrationspolitiken så att ett maximalt antal nödställda människor kan hjälpas samtidigt som Sverige kan förbi ett tryggt välfärdsland med små klassklyftor

Vår omvärld präglas av krig och fattigdom vilket leder till att många människor vill söka en trygg hemvist i Sverige. Kombinationen av att Sverige tar emot många nödställda, är dåligt på att integrera nyanlände i samhället samt har ambitionen att förbli ett rikt välfärdsland med små klassklyftor resulterar tyvärr i allt större utmaningar. Varje långsiktigt hållbar migrationsstrategi kräver att minst en av dessa punkter förändras kraftigt.

Till skillnad från nationalisterna som vill stänga gränserna helt och anarkister som vill öppna dem på vid gavel brukar socialliberaler traditionellt eftersträva en balans mellan dessa två extremer. Genom att kombinera ett mycket frikostigt bistånd med en generös men reglerad immigration kan ett maximalt antal människor stöttas utan att välfärden i Sverige urholkas alltför kraftigt.

De tre faktorer som sannolikt är mest centrala för en effektiv integration i det svenska samhället är troligtvis förvärvsarbete, goda kunskaper i det svenska språket samt västerländska värderingar. Därför bör dessa tre faktorer alltid prioriteras vid alla integrationsinsatser.

19. Efterlyses: en tokliberal migrationspolitik

Leiph Berggren, Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att regler motsvarande EU:s regler för uppehållsrätt ska tillämpas för alla utlännningar utan uppehållstillstånd
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att ett avslag på asylansökan ska innebära en frist på tre månader för att ordna egen försörjning för att därefter kunna uppfylla den nya uppehållsrättens regler
3. **att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att avskaffa dagens förbud mot byggande

Den nuvarande svenska migrationspolitiken är en skam och en olycka. En skam därför att den gör börd till en viktig egenskap när det gäller att bedöma en person. En skam därför att den bygger på en grund som lagts av despoter som vill kontrollera sina undersåtar. En skam därför att besluten i våra parlament aktivt driver människor i döden i sin högst rättmätiga strävan efter en bättre tillvaro. Men också en olycka för Sverige som nation. Om inte landet innanför

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

kustremsorna ska bli ett säsongsbefolkat sommarland så måste vi bli fler invånare. Många fler invånare som utvecklar och stärker vårt samhälle.

Därför behövs det en radikal omläggning av migrationspolitiken. En omläggning som leder till de öppna gränser som många liberaler säger sig kämpa för.

Denna motion vill lägga grunden för en sådan omlagd migrationspolitik genom att markera några grundstenar. Den bygger på grundtesen att den som kan och vill arbeta i Sverige, ska få göra det.

Det vanligaste motargumentet från socialistiskt och konservativt håll är: "Vi kan inte ta emot alla." Det liberala svaret är: jo, det kan vi. Den fysiska/geografiska ytan finns. Vi kan ta emot alla som kan och vill arbeta i Sverige, eftersom varje sådan individ i krassa ekonomiska termer innebär ett nettotillskott. Den enda återstående frågan är om vi vill. Mitt svar är: ja!

En första grundsten gäller rätten till att vistas på svensk mark. Här ska regler motsvarande EU:s regler för uppehålls rätt tillämpas för alla utlänningar som saknar uppehållstillstånd. I korthet innebär det att den som bevisar att hen arbetar eller på annat sätt klarar av att försörja sig får vistas i landet. Person med uppehålls rätt har inte rätt till försörjningsstöd, men omfattas i stort av övriga socialförsäkringar med samma kvalificeringskriterier som i dag. Dagens regler för uppehållstillstånd tillämpas för dem som önskar ett sådant.

En andra grundsten gäller för asylsökande. Med det förändrade begreppet uppehålls rätt så behövs inte uppehållstillstånd. Beviljandet av asyl ska då innebära att kravet på egen försörjning tas bort, försörjningsstöd kan beviljas. Avslag på asylansökan innebär att den asylsökande ses som en "vanlig" migrant, med uppehållsrättens krav på egen försörjning. Dagens regler för uppehållstillstånd tillämpas för dem som önskar ett sådant.

Med den önskade ökade invandringen behövs det liberaliseringar inom fler politikområden än migration. Grundsten tre är ett exempel på en sådan följdförändring, kanske den viktigaste.

En tredje grundsten gäller bostäder. Med den önskade ökade invandringen behövs det massivt fler bostäder och därför måste reglerna för byggande av bostäder förändras i grunden. Ett första steg är att ta bort det generella förbudet mot att bygga. En anmälningsskyldighet där fastighetsägaren visar hur detaljplanen uppfylls ska räcka. För byggande utanför detaljplanlagt område ska generella regler finnas. För den som vill bygga utanför dessa regler eller planer tillämpas dagens system för "frimärksplaner".

J10. Jämn fördelning av asyl- och migrationskostnaderna inom EU

Tony Carlsson, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar fram ett detaljerat förslag till hur EU:s asyl- och migrationskostnader ska fördelas solidariskt. Detta ska via ett system där medlemsländerna får en årlig reglering (plus eller minus) direkt gentemot medlemsavgiften, utifrån den insats man totalt sett gör

EU lider i dag av ett stort tryck av asylsökande. Ansvarsfördelningen är mycket ojämn mellan medlemsstaterna. Det krävs ett humanistiskt och rättvist system för att klara alla utmaningar.

Ett system där medlemsländerna får en årlig reglering (plus eller minus) direkt gentemot medlemsavgiften, utifrån den insats man totalt sett gör, skulle öka allas vilja att bidra och också kväsa de invandringsfientliga partiernas argumentering. Detta i kombination med ett kvalitetsorgan i EU-regi skulle kunna leda till ett ansvarsfullt asylmottagande inom hela EU.

J11. Flyktingmottagande inom EU

Björn Söderström, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet måtte verka för att man inom EU inför ett fördelningssystem för flyktingmottagandet

Folkpartiet bör verka för att varje land inom EU tar emot den statistiska delen som räknas fram genom att dela hela invånarantalet i EU med respektive lands invånarantal. Härvid framkommer ett siffermässigt underlag som visar vilken mängd respektive land kan förväntas ta emot.

Parentetiskt kan man förmoda att Sverige torde ligga i topp i dagsläget. Tyskland är förmodligen också rätt bra. Inför man en dylik kvotering blir det ju dessutom lättare kunna ta emot sin kvot på ett värdigt sätt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

J12. Att söka skydd ska inte vara en fråga om liv och död*Albert Söderlind, Jönköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att det ska vara möjligt att söka asyl till EU från ländernas ambassader i utlandet

På senare tid har det flitigt rapporterats om dödsolyckor på medelhavet när afrikanska flyktingar försöker ta sig till Europa i överfulla sjunkfärdiga båtar. Att sökandet efter ett bättre liv ska vara en fråga om överlevnad är helt oacceptabelt. Genom att det blir möjligt att i stället söka asyl på EU-ländernas ambassader utomlands kan man minska människors dödsrisk radikalt. Därför bör Folkpartiet arbeta för att det blir möjligt att söka asyl på EU-ländernas ambassader utanför EU.

J13. Ett stopp i mottagandet av asylsökande och av flyktingar*Eva Svendén, Malmö***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar ställning för att Sverige inte tar emot fler asylsökande
2. **att** Folkpartiet tar ställning för att Sverige inte tar emot fler flyktingar
3. **att** Folkpartiet tar ställning för att Sverige i stället hjälper behövande på plats, i närområdet, där resurser kan göra än större nytta och kan hjälpa än fler
4. **att** Folkpartiet tar ställning för att Sverige i stället stödjer hjälporganisationer i deras hemländer och i deras närområden
5. **att** Folkpartiet i stället tar ställning för att Sverige fortsätter och intensifierar arbetet ihop med t.ex. EU och FN för att förbättra och hjälpa asylsökande och flyktingar i deras hemländer och i deras närområden

Sverige har under många år tagit emot en stor del av världens asylsökande och flyktingar.

Att tala om vad asyl- och flyktingmottagandet kostar har länge varit och är fortfarande tabu. Ofta kommer beskyllningar om rasism, brist på medmänsklighet och humanism fram. Under senare klistras även etiketter på om att personer som har en mer kritisk hållning till svensk asyl- och flyktingpolitik liknats vid Sverigedemokrater eller ansetts anta deras politik. Sverige kan inte klara att hjälpa och ta emot den stora del av asylsökande och flyktingar som under en lång tid har sökt sig till Sverige och som nu söker sig till Sverige och som under den närmaste tiden förväntas söka sig till Sverige.

Att politiker i Sverige, från alla partier, sticker huvudet i sanden och inte talar om vad asyl- och flyktingpolitiken kostar, var pengarna ska tas ifrån, samt hur man ska klara de svåra integrations- och assimilationsproblem som finns på en del håll i Sverige, leder endast till oro, rädsla och ilska bland landets invånare. Och på sikt till än mer motsättningar, rasism och ökade klyftor.

Jag undrar också varför politiker just särbehandlar politikområdet asyl- och flyktingpolitik jämfört med andra politikområden, genom att man inte alls är intresserade av att tala om hur man ska kunna klara att ta emot alla asylsökande och flyktingar som söker sig till Sverige. Varför talar man inte om hur mycket det kostar, var pengarna ska tas ifrån inom detta område? Varför talar man inte om vilka konsekvenser dagens asyl- och flyktingpolitik kommer att få för den svenska välfärden?

Det handlar inte om att sätta grupper emot varandra om man med det menar att någon grupp är bättre eller sämre, mer eller mindre värd. Däremot handlar det om att våga säga att saker kostar och att vi inte har råd till allt! Det handlar om att Sverige inte i dag kan hjälpa de asylsökande och flyktingar som redan finns i Sverige på ett värdigt sätt, i dag behandlas de som boskap. Det handlar om att det inte finns pengar till vår välfärd, till att hjälpa svaga grupper i Sverige som t.ex. fattigpensionärer, sjuka, de som är i behov av omsorg för att klara sin vardag, m.m.

Sverige måste våga säga nej till att ta emot asylsökande och flyktingar. Sverige måste få ett andrum och hjälpa de som är här, men inte minst att värna svenska medborgare och svensk välfärd. Humanism och välvilja får inte ersätta realism.

När det gäller asyl- och flyktingpolitiken använder ofta politiker känslolagring. När det handlar om andra områden, t.ex. sjukvård, används sakargument (något som alltid borde gälla inom politik). Min fråga är varför denna skillnad görs av politiker? Säger inte Sverige nej till dagens asyl- och flyktingpolitik är jag rädd för att motsättningar och klyftor ökar än mer. Då

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

är jag rädd för hur Sverige ska kunna klara att ha den välfärd vi har i dag. Var ska pengarna tas ifrån? Hur ska dagens integrations- och assimilationsproblem avhjälpas?

J14. Elefanten i rummet, eller En förnyad migrations- och integrationspolitik

Börje Ohlsson, Vetlanda

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiets linje inom migration och integration i fortsättningen ska utgå ifrån det att vi bidrar efter vår förmåga inom alla berörda områden och att kvoter sätts efter detta

Elefanten i rummet i Sverige under de senaste åren har varit vår migrations- och integrationspolitik. Detta ämne som i stort sett gjort att Sverigedemokraterna på två val gått från att vara utanför riksdagen till att bli det tredje största riksdagspartiet. Varför?

Två teorier:

1. Ett dåligt samvete för att vi klarat oss igenom två världskrig, en ekonomisk världsdepression och ett flertal recessioner väldigt milt.
2. att detta bara är ett sätt att få tillbaka klasskampen igen i Sverige och öka de ekonomiska och sociala klyftorna, eftersom partierna på höger- och vänsterkanten vinner på detta.

För ett tag sedan frågade jag en god vän till mig som varit missionär, pastor och chef för en välgörenhetsorganisation följande: När du träffar en tiggare, hur gör du då? Jag ger efter min förmåga. När de vill ha en tjuga så ger jag det, men när de vill ha en femhundra, så säger jag att det överstiger min förmåga. Jamen, sa jag, de har ju stora behov, ska vi inte hjälpa dem. Vi ska hjälpa dem efter vår förmåga, svarade min vän.

Vad är då vår förmåga? Det är det som är kärnfrågan i diskussionen om migration och integration. Vi ger efter vår förmåga. Den som är satt i skuld är slav till någon annan. Vår förmåga går vid den gräns där vi anser att vi blir satta i skuld och slavar till andra och förlorar vår frihet och handlingsförmåga.

Självklart kan vi sätta oss i skuld för att investera i framtiden, men då behöver den framtida intäkten vara större än den framtida kostnaden, annars ökar vi kommande generationers skuldbörda. Orsaken till migration eller snarare de folkomflyttningar vi ser i Europa, Nordafrika och övriga världen finns i att stora ekonomiska intressens strategi och medel för att nå sina mål genom krig, revolutioner, ekonomiska erövringar och militära påtryckningar. Då blir folkomflyttningar bara ett nödvändigt medel i denna världsordning.

Så för att angripa pudelns kärna, behöver vi titta bakom varför världen aldrig får fred, utan krig och konflikterna bara ökar och ökar. Krig skapar förmögenheter, fred gör det inte alls på samma sätt.

Därför satsar ett socialliberalt folkparti på att lösa orsakerna till dessa gigantiska folkomflyttningar samtidigt som vi ger och bidrar efter vår förmåga.

Konkret innebär det att vi anpassar nivån efter fakta om vad samhällets resurser i form av skola, vård, omsorg och arbete klarar av. När vi har bestämt den förmågan vi har är vad gäller migration, så gör vi som vi har gjort tidigare. Vi begränsar migrationen och satsar på att hjälpa på plats runt om i världen efter den förmågan vi då har kvar. De som kommer hit ser vi till att integrationen fungerar med, så att alla gör en insats för Sverige när de är här på något vis.

Vi kan kalla det missionärsalternativet, ett väl beprövat koncept.

J15. Avskaffa systemet med arbetstillstånd

Benny Lindholm, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in i partiprogrammet med följande lydelse: "Alla som har laglig rätt att vistas i Sverige, oavsett om det är genom t.ex. uppehållstillstånd eller medborgarskap, ska ha rätt att ta anställning för att försörja sig själv. Systemet med separata arbetstillstånd ska avskaffas."

Migration är ett kraftfullt verktyg för människors frihet och för samhällets utveckling.

Alliansregeringen tog viktiga steg för att göra det lättare för personer att få uppehållstillstånd för arbete. Även om landet numera har ett av världens mest liberala system för arbetskraftsinvandring kvarstår dock det något udda systemet att en invandrare måste ha två separata tillstånd för arbete och för uppehälle.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Systemet med arbetstillstånd bygger på en tanke om att den svenska arbetsmarknaden måste skyddas från utländsk arbetskraft. Detta är inte bara hämmande för de enskilda människor som befinner sig lagligt i Sverige, det begränsar också den ekonomiska potential Sverige har.

Även om de allra flesta som erhåller uppehållstillstånd även får tillstånd att arbeta, finns det grupper som inte får det. Ett exempel på en sådan grupp är utländska studenter. Dessa befinner sig huvudsakligen i Sverige för att studera och ska enligt gällande regler redan ha medel för att försörja sig. Men en del av dessa studenter utnyttjas ändå som svart arbetskraft eller till mycket låga löner på landets studentkårer och studentnationer. Det är inte värdigt ett land som Sverige.

Ett enkelt och överskådligt system skulle vara att helt avskaffa systemet med separata tillstånd för att uppehålla sig i landet och för att arbeta i här. Har man tillstånd att uppehålla sig i Sverige ska man även ha tillstånd att arbeta. Något annat är inte bara en inskränkning i varje människas rätt att försörja sig själv utan även en begränsning av Sveriges potential i en allt mer globaliserad värld. Folkpartiet borde därför verka för att avskaffa systemet med arbetstillstånd. Alla som har laglig rätt att befinna sig i Sverige borde ha rätt att arbeta här.

J16. Utvisa inte arbetande arbetskraftsinvandrare

Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Maria Jern, Falköping, Stefan Sköld, Västerås, Anne Stenlund, Piteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en ansökan om förlängning av uppehållstillstånd inte ska avslås enbart av det skälet att den sökande under en period under tjänat in tillräckligt med lön

I en ännu inte särskilt uppmärksammas dom från Migrationsöverdomstolen i slutet av mars i år (mål nr UM 5826-14) utbildades en ny praxis för bedömningen av förlängning av uppehållstillstånd för arbete. Målet som gällde en amerikansk medborgare, handlade om hur man ska se på det förhållandet att den sökandes lön under en del av den tidigare tillståndstiden varit lägre än vad hen angett när hen beviljades det tidigare tidsbegränsade uppehållstillståndet för arbete.

Migrationsöverdomstolen, som konstaterade att det enligt utlänningslagen inte finns någon ovillkorlig rätt för en utländsk medborgare att få ett arbetstillstånd, uttalade att en bedömning måste göras i varje enskilt fall om en ansökan ska beviljas. Men eftersom Migrationsverket har getts uppgiften att vid prövningen motverka förekomsten av oseriösa arbetsgivare och skenavtal slog Migrationsdomstolen fast att en förlängningsansökan inte bör beviljas om det framkommer att förutsättningarna för arbetstillståndet inte varit uppfyllda under den tidigare tillståndstiden. En annan ordning skulle, enligt domstolen, kunna leda till att legitimiteten för bestämmelserna minskade, framför allt mot bakgrund av att det oftast är först vid en ansökan om förlängning som det kan kontrolleras om förutsättningarna varit uppfyllda.

Vid avgörandet om förutsättningarna för uppehållstillstånd tidigare varit uppfyllda skulle enligt Migrationsdomstolen vägledning hämtas ur den riksnorm som fastställs årligen för beräkning av skäliga kostnader för försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen. Efter ett schablonmässigt tillägg för kostnader som inte ingår i normen, exempelvis kostnader för boende, hushållsel samt resor till och från arbetet, ansåg Migrationsdomstolen att bruttolönen varje månad under ett år bör uppgå till minst 13 000 kr.

Denna praxis är djupt problematiskt. För det första har det utbildats en praxis som inte tar utgångspunkt i legitimiteten för gällande bestämmelser, snarare än syftet med bestämmelserna. Migrationsdomstolen har uttryckligen genom avgörandet slagit fast att även om den sökande inte är utsatt för oseriösa arbetsgivare eller skenavtal så ska en ansökan om förlängt tillstånd kunna avslås. För det andra är hänvisningen till riksnormen för försörjningsstöd haltande.

Sammantaget innebär den senaste praxisen från Migrationsdomstolen att Migrationsverket ska avslå ansökningar om förlängt uppehållstillstånd för arbete även om det är utrett att den sökande inte har blivit utsatt för oseriösa arbetsgivare och inte har varit beroende av det sociala skyddsnetet.

Sverige står inför ett betydande generationsskifte och är enligt flera beräkningar beroende av arbetskraftsinvandring. Arbetskraftsinvandringen måste därför bygga på ett system som motarbetar oseriösa arbetsgivare och skenavtal men som samtidigt skyddar den enskilde migranten. Den nya praxisen från Migrationsöverdomstolen kan få motsatt effekt. Den arbetsgivare som tvingar sin arbetstagar att gå ned i lön blir automatiskt av med problemet när arbetstagar sedan utvisas. Och den arbetstagar som vill förbättra sina chanser på arbetsmarknaden genom att t.ex. studera SFI eller liknande straffas om hen måste gå ned i lön för detta.

För att Migrationsverket ska kunna avslå en ansökan om förlängning av uppehållstillstånd ska i stället krävas konkreta bevis för lönedumpning eller utnyttjande av arbetstagar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

J17. Förenkla för arbetskraftsinvandring*Maria Nilsson, Göteborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** uppehållstillstånd grundat i studier på förlängs med sex månader så att studenterna ges rimlig möjlighet att söka arbete i Sverige
2. **att** beviljandeprocesserna för arbetstillstånd hos migrationsverket beslutas till max tre månader

När alliansregeringen beslutade att avgiftsbelägga tredjelandsstudenter som vill studera på svenska högskolor och universitet, minskade antalet utländska studenter markant. Fortfarande finns vissa möjligheter till stipendier för utländska studenter från t.ex. Visbyprogrammet för studenter från Belarus, Ukrainas osv. Problemet är att stelbenta regler fortfarande försvårar för utländska studenter att gå från studenter till arbetstagare på en svensk arbetsmarknad vilket också innebär att Sverige går miste om att dra nytta av den investering som landet gjort i studenternas utbildning. Efter en avslutad utbildning har i princip en student bara några sommarmånader på sig att hitta ett jobb vilket nästan är omöjligt även för dem som är födda i Sverige. Samtidigt är migrationsverkets beviljandeprocesser för uppehållstillstånd grundat på arbete upp till nio månader långa. Det innebär till exempel stora problem för en tredjelandsstudent som får korta projektjobb, sommarjobb eller provanställningar, vilket inte är ovanligt som inledning på en professionell karriär.

Därutöver får studenten inte åka utomlands innan ansökan är beviljad då förlorar man rätten att komma tillbaka till Sverige. Under det två första åren med ett uppehållstillstånd grundat på arbetskraftsinvandring är det heller inte tillåtet att byta arbete utan att söka om uppehållstillståndet och återigen med en trolig väntetid på upp till nio månader.

Integration**J18. Underlätta integrationen av utländska akademiker***Folkpartiet Liberalerna Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Benny Lindholm, Uppsala, Anne Stenlund, Piteå, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att underlätta för utländska studenter att lära sig svenska under studietiden i Sverige genom att ta bort kravet på att man ska ha svenskt personnummer för att kunna läsa SFI-kurser

Många studenter utanför Sveriges gränser väljer att studera här. I och med vår anpassning till Bologna-systemet rör det sig alltmer om studenter som genomför hela utbildningsprogram i Sverige och väljer att ta ut en masterexamen. Dessa program ges vanligtvis på engelska, varför förkunskaper i det svenska språket inte är nödvändigt när man kommer hit. För studenter från EU, ESS och Schweiz är studierna dessutom avgiftsfria vilket, i kombination med den goda kvaliteten på utbildningen, bidrar till att göra Sverige ett attraktivt land att studera i.

Många av de personer som väljer att studera här skulle vilja stanna kvar i Sverige efter examen. Ur samhällsekonomisk synvinkel är det också precis det som är önskvärt: efter att den offentliga sektorn (i de flesta fall) bekostat en flerårig utbildning fås pengarna tillbaka via skattsedeln. Tyvärr försvåras detta kraftigt av bristen på möjligheterna att lära sig svenska som studerande från annat land.

Utländska studenter, som inte är utbytesstudenter, är hänvisade till Svenska för invandrare, SFI. För att kunna anmäla sig till en SFI-kurs måste man ha ett svenskt personnummer, annars får kommunerna inget bidrag från staten för att ge kurserna. EU-medborgare som stannar en kortare tid än ett år i landet ska enligt lagen, EU-rätten, enligt 22 kapitlet 13 § och 29 kapitlet 2 § i skollagen, förvisso ha rätt att få undervisning i svenska utan att vara folkbokförd här. Detta handlar emellertid i praktiken om att man behöver ett svenskt samordningsnummer i stället, något som också tar tid att få.

Kravet innebär att studenterna med all sannolikhet kommer missa möjligheterna att börja med svenskstudierna i samband med ankomsten. Detta även om de så ansöker om ett svenskt personnummer det första de gör när de kommit till Sverige. Väl med ett nummer i handen kommer man dessutom ofta tvingas stå i kö för att få en plats på en svensk kurs.

Allt detta tar tid. Och under väntan rinner tiden iväg för de utländska studenterna. Det gör att många, trots de mycket goda förutsättningarna, inte hinner lära sig tillräckligt med svenska

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

för att klara sig i landet efter avslutade studier. Det leder i sin tur till att många studenter lämnar Sverige efter att man är klar med sin utbildning, trots att många egentligen velat stanna.

Syftet med denna motion är att Folkpartiet ska verka för underlätta för utländska studenter i Sverige att lära sig svenska under studietiden. Ett konkret exempel för att kunna underlätta språkinläringen hade varit att personer som får studera i Sverige undantas från kravet på svenskt personnummer för att läsa SFI-kurser.

J19. Ge Migrationsverket ansvar för asylboendena

Folkpartiet Liberalerna Kronobergs län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet i enlighet med vad som anförts fattar beslut om att Migrationsverket ska ta över det fulla ansvaret för anskaffande av asylboenden och driften av dessa

Migrationsverket bör ges det huvudsakliga ansvaret att skaffa fram asylboenden. Vi kan i dag uppleva hur enskilda aktörer utnyttjar det nu gällande systemet. Det kan handla om att asylboende snabbt etableras på små orter, utan att värdkommunen informeras. Det kan handla om kraftiga överhyror och det kan handla om brister i bemötande och villkor för de asylboende.

Dagens situation är alltså långt ifrån tillfredställande. Inte minst gäller det för de kommuner som plötsligt måste möta det ansvar ett asylboende innebär. Det behövs tid för planering, tid för kontakter med de egna kommuninnevånarna och en rad andra uppgifter.

Mot den bakgrunden är det rimligt att dagens system ändras så att det är Migrationsverket som handlar upp och driver asylboendena enligt tydliga regler om standard, aktiviteter med mera. Det är viktigt att redan dagen på ett asylboende möta meningsfulla aktiviteter. Det kan röra sig om svenskundervisning, orientering om det svenska samhället och annat. Detta bidrar till en lyckad integration om den asylsökande skulle få uppehållstillstånd.

Det är viktigt att det så tidigt som möjligt tas kontakt med värdkommunen så att Migrationsverket och den aktuella kommunen tillsammans kan planera för verksamheten.

J20. Familjehemsplacering för asylsökande

Martin Ängeby, Stockholm, Gulan Avci, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge, Göran Hellmalm, Ekerö, Nina Lundström, Sundbyberg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för familjehemsplacering av asylsökande
2. att detta med tillbörlig motivering läggs till som en särskild punkt bland integrationsgruppens förslag för att lösa boendesituationen för nyanlända och asylsökande

Integrationsgruppen noterar att privata anläggningsboenden är mycket dyra och föreslår i förstone att migrationsverket i stället för Arbetsförmedlingen ska ansvara för asylsökandes boende. Vidare föreslås att migrationsverket i högre utsträckning ska driva boenden i egen regi.

Denna motion vill tillföra ytterligare en åtgärd för att skapa ett flexibelt och integrerat boende för asylsökande: möjligheten till familjehemsplacering för asylsökande. Privatpersoner med rum över skulle mot betalning från migrationsverket kunna erbjuda ett rum i det egna hemmet som boende för en asylsökande.

Detta skulle dels leda till att fastighetsbeståndet utnyttjas bättre i ett Sverige med boendekris, då de nyanlända bor i hus och lägenheter som redan finns, utan att några som helst nya investeringar och anpassningar av lokaler behöver göras.

Med familjehemsplacering blir asylsökandes kontakt med samhället bli tätare redan från början, vilket hjälper integrationen och språkinläringen. Boendeformen bör kompletteras med en bra inspektion och klagomålshanteringsfunktion hos migrationsverket för att stävja missförhållanden.

Att familjehemsplacera asylsökande skulle också bredda viljan till flyktningmottagande och empatin hos dem som får direktkontakt med flyktningarna genom denna bopolitik.

Ett erbjudande om familjehemsplacering skulle antingen kunna vara generellt för hela landet, eller gälla för enskilda kommuner, med eller utan överenskommelse med kommunen, för att rikta flyktningmottagandet till delar av landet där möjligheten till integration bedöms som goda.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

J21. Förbättra validering av utländska examina

Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Benny Lindholm, Uppsala, Maria Weimer, Uppsala, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande skrivs in under stycke 3.2.2: "Validering av utländska examina måste snabbas på och möjligheterna att komplettera en utländsk utbildning måste förbättras. Det är slöseri att människor som är utbildade inom bristyrken får vänta i månader på att få börja jobba."

Arbetslösheten är fortsatt för stor i Sverige, men inom många områden råder brist på arbetskraft. Detta gäller särskilt vissa områden som kräver en akademisk examen. Att nyanlända som kommer till Sverige med en utländsk examen i bagaget inte snabbt får denna validerad och kan börja arbeta inom yrket hen är utbildad till är därför slöseri både för den enskilde och för samhället. Riksrevisionens granskning visar att det tar i genomsnitt fem månader att få en bedömning av en utländsk examina, men i flera fall dröjer det upp till 15 månader. Det är alldeles för lång tid. Sverige är sämst bland industriländerna på att få invandrare i arbete, och effektivare validering är ett viktigt led i att förbättra integrationen. Liberala studenter anser att handläggningstiderna för validering av utländska examina kraftigt måste kortas. Nuvarande system är ett slöseri för både den enskilde och för samhället.

J22. Integration kräver trygghet, trygghet kräver PUT

Frida Johansson Metso, Stockholm, Birgitta Ohlsson, Stockholm, Hanna Håkanson, Lund, Maria Leissner, Stockholm, Nina Lundström, Sundbyberg, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förslag 3 i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken", "Stärkt arbetslinje vid beslut om permanent uppehållstillstånd", stryks

Delrapport 1 om integration konstaterar: "Mycket pekar på att permanenta uppehållstillstånd (PUT) är bättre ur integrationssynpunkt jämfört med tillfälliga (TUT)". Arbetsgruppen vill ändå inledningsvis bara bevilja TUT. TUT anses sämre framför allt på grund av att familjeåterförening inte tillåts, och vissa flyktingar föreslås undantas då deras oro för familjen skulle försvåra integration. Familjeåterförening är viktigt, men det är inte enbart därför PUT är bättre. PUT är bättre även för personer utan anhöriga. Rädslan för utvisning är stark och påverkar integration negativt. I jämförelser har TUT-innehavare mer posttraumatisk stress, depression och färre arbetar. Trygghet att påbörja traumabehandling eller långsiktiga utbildningssatsningar är förutsättning för integration.

Arbetsgruppen undantar konventionsflyktingar (de som flytt individuell förföljelse på grund av religiös, politisk uppfattning m.m., men inte flyktingar från krig) utan att förklara varför de är mer skyddsvärda än de som flyr IS eller Assad. Redan i dag väljer Migrationsverket TUT om de tror att konflikten går över snabbt, vilket inte är fallet med exempelvis Syrien. Med förslaget kommer många övergå till PUT efter tre år, då sämre integrerade på grund av rädsla för omprövning, samtidigt som byråkratin blir omfattande.

Även personer utan arbetsförmåga undantas. Arbetsgruppen vill på så sätt värna de som mår sämst, men huvudförslaget i sig är skadlig, och när traumatisering förvärras av TUT riskerar personer att utveckla just arbetsoförmåga. Andra nackdelar är att de som via förtryck givits sämre förutsättningar – t.ex. nekats utbildning – kommer att ha svårare att integreras och därför löpa högre risk att utvisas. Arbetsföra traumatiserade kommer utvisas när kriget är över om de inte hunnit få jobb. Det är ett stort skifte i flyktingpolitiken att de mest utsatta, krigsflyktingarna, ges så begränsad möjlighet att starta ett nytt liv på en trygg plats, att de ska återsändas till knappt svalnande slagfält.

Arbetsgruppen nämner inte alls de migrationspolitiska konsekvenserna. Det är i dag svårt för enskilda att möta de höga beviskrav som ställs. En ny prövning efter lång tid minskar asylsökandes möjlighet att bevisa sina asylskäl och ökar risken att personer med skyddsskäl utvisas. Trots att man inte visat att det är bristande arbetsvilja som skapar arbetslösheten fokuserar förslaget på tuffa incitament. Med en arbetsmarknad i behov av reformer och begränsade förutsättningar på grund av fysiska eller psykiska skador riskerar förslaget att leda till desperation och asymmetrisk maktbalans inte bara i asylomprövningen utan även på arbetsmarknaden.

Med TUT i stället för PUT kommer fler utvisas från Sverige, i en prövning som är mindre rättssäker än dagens, färre kommer få trygghet att läka från krigstrauma och kommer därmed integreras sämre, vilket leder till ökad risk för utvisning. De med sämst förutsättningar får sämst möjligheter. Ett högt pris att betala för en integrationsåtgärd.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

J23. Permanent uppehållstillstånd för flyktingar*Dietmar Gleich, Falun***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för att flyktingar som ska regel få permanent uppehållstillstånd

Flyktingars integration i det nya hemlandet fördröjs och försvåras genom bara tillfälliga uppehållstillstånd. Redan traumatiserade och stressade människor presterar inte bättre genom att öka stressen ytterligare. Sverige ska inte delta i det skamliga bottenracet mellan Europas länder mot en helt avskaffat asylrätt som slutstation.

J24. Låt permanent uppehållstillstånd som första beslut kvarstå*Folkpartiet Liberalerna Färgelanda***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att förslaget från Folkpartiet Liberalerna att pröva en modell där tillfälligt uppehållstillstånd övergår till permanent "så snart personen kan försörja sig själv" dras tillbaka
2. att nuvarande system med permanent uppehållstillstånd som första beslut kvarstår

Tillfälliga uppehållstillstånd som första beslut har tidigare prövats. Av den anledningen bör det ej finnas behov av att pröva modellen igen. Det finns stor erfarenhet av de negativa konsekvensen som tillfälliga uppehållstillstånd medför. De negativa konsekvenser som exempelvis åsyftas är:

Möjligheter till anställning för den nyanlände minskar, då det är svårt att motivera arbetsgivare att investera i en person som inte har permanent uppehållstillstånd. Det försvårar etableringen, erfarenheten påvisar att individens fokus primärt handlar om att skapa trygghet (få permanent uppehållstillstånd), sekundärt blir att studera och andra insatser som fokuserar på framtiden i Sverige. Målet blir med andra ord kortsiktigt, vilket motverkar en framgångsrik etablering. Stora resurser tas ifrån Migrationsverket, som måste lägga dubbelt så mycket tid på handläggning av varje individ, eftersom tillstånd söks två gånger. Mycket resurser kommer även tas från andra som är involverade i etableringen av nyanlända (Arbetsförmedlingen, SFI, Utbildningsanordnare med flera). Människor kommer att vilja ha ökat stöd, hjälp och svar på sina frågor.

De aktörer som i dag arbetar med etableringen av nyanlända är redan i dag hårt ansträngda och resurserna räcker inte till för behoven som finns. Bedömningen är att nuvarande system med permanent uppehållstillstånd som första beslut är till gagn för individen och för samhället. Bedömningen är även att tillfälliga uppehållstillstånd som första beslut skulle skapa problem för individen, ta stora samhällsresurser i anspråk och medföra negativa konsekvenser för etablering av nyanlända.

J25. Tillfälliga uppehållstillstånd bidrar inte till bättre integration*Hanna Håkanson, Lund, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Anton Wemander Graham, Malmö, Benny Lindholm, Uppsala, Christian Oskarsson, Umeå m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att följande förs in i stycke 3.2.2 i partiprogrammet: "Migrationsverket beslutar om ett uppehållstillstånd ska vara tillfälligt eller permanent. Denna bedömning baseras på flyktingens asylskäl, inte på hans arbetsförmåga."

När världen brinner och 50 miljoner människor är på flykt gäller det att liberaler i alla länder står upp för asylrätten. Vi har en moralisk och juridisk skyldighet att erbjuda skydd till den som med risk för sitt liv tvingas lämna hus och hem bakom sig.

Men vi måste inte bara stå upp för asylrätten, vi måste även förmå att öppna samhället för människor som kommer hit och önskar bygga upp sitt liv på nytt. Det måste gå snabbt att få besked om uppehållstillstånd, det måste vara enklare att få in en fot på arbetsmarknaden och det ska inte behöva ta tio år i bostadskö för att få ett nytt hem.

Tillfälliga uppehållstillstånd försvårar allt detta. Det sägs att tillfälliga uppehållstillstånd som omvandlas till permanent den dagen flyktingen får ett jobb ökar incitamenten till arbete, men problemet är inte att flyktingar inte vill arbeta utan problemet är att trösklarna in på arbetsmarknaden är alldeles för höga.

Förslaget om tillfälliga uppehållstillstånd kommer även leda till ökad administration för migrationsverket som redan i dag går på knäna. Om varje beviljat uppehållstillstånd ska omprö-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

vas efter ett par år kommer arbetsbördan på myndigheten och domstolarna att öka lavinartat. Detta helt i onödan, då det i många fall är uppenbart redan vid första ansökningstillfället att flyktingen inte kommer att kunna återvända till sitt hemland inom de närmaste tre till fyra åren. Under tiden blir vistelsen i Sverige osäkrare, och möjligheterna att utbilda sig och söka jobb försämras då det är osäkert hur länge personen kommer att få stanna i Sverige. Forskning visar att tillfälliga uppehållstillstånd inte bara försämrar integrationen, det är dessutom extremt dyrt.

Liberala studenter anser att ska människor ha en rimlig chans att börja om på nytt i Sverige utgör det hot om avvisning som ett tillfälligt uppehållstillstånd ett hinder. En bättre lösning är att utfärda permanenta uppehållstillstånd direkt till den som migrationsverket inte anser kunna återvända till sitt hemland inom en överskådlig framtid. Att människor är arbetslösa är ett arbetsmarknadsproblem som inte löses genom att hota folk med utvisning.

J26. Permanenta uppehållstillstånd för flyktingar och andra skyddsbehövande

Linda Nordlund, Stockholm, Svea Hasanbegovic, Göteborg, Christoffer Karlsson, Lund, Erik Scheller, Stockholm, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att under avsnitt 3.2 i Folkpartiet Liberalernas partiprogram införa en text med följande lydelse: "Permanent uppehållstillstånd påskyndar nyanländas integrationsprocess, ger förutsättningar till en förbättrad psykisk hälsa och är kostnadseffektiva. Därför ska permanenta uppehållstillstånd som huvudregel beviljas för flyktingar eller andra skyddsbehövande."

Permanent uppehållstillstånd bör vara lagstadgad huvudregel för flyktingar och andra skyddsbehövande eftersom de påskyndar nyanländas integrationsprocess, ger förutsättningar till förbättrad psykisk hälsa och är kostnadseffektiva.

Tidsbegränsade uppehållstillstånd innebär att man får pröva uppehållstillstånd i en kostsam rättsprocess två gånger. Oftast är det endast en mycket liten minoritet som vid andra prövningen inte erhåller förnyat uppehållstillstånd. I dag kommer dessutom många asylsökande från länder med långvariga konflikter där en fredlig lösning inte ligger inom räckhåll, exempelvis Syrien, Eritrea, Afghanistan och Somalia. Med permanenta uppehållstillstånd behöver ärendet endast prövas en gång. Därför bidrar permanenta uppehållstillstånd till större ekonomisk effektivitet i förhållande till tidsbegränsade uppehållstillstånd (prop. 1983/84:144, s. 86 och prop. 2004/05:170, s. 196).

Migrationsströminingarna till Sverige är på historiskt sett höga nivåer, vilket innebär att arbetsbelastningen för Migrationsverket är hög. Att i ett sådant läge införa tidsbegränsade uppehållstillstånd som huvudregel kommer onekligen att öka arbetsbelastningen ytterligare för en redan hårt ansatt myndighet (<http://www.svt.se/nyheter/inrikes/kd-s-forslag-ger-mer-arbete-for-migrationsverket>).

Permanent uppehållstillstånd påskyndar integrationsprocessen av nyanlända dels därför att de ökar drivkraften att integreras, och dels för att de ger stabila levnadsförhållanden. Att lära sig svenska språket, utbilda sig, skaffa sig ett långsiktigt boende eller för den delen etablera sig på arbetsmarknaden underlättas av visshet om framtiden. Med permanenta uppehållstillstånd ges människor därför bättre förutsättningar för att kunna planera sitt liv. Eftersom den nyanlända vet att hen kan få stanna i Sverige under en längre period ökar drivkraften att lära sig språket, utbilda sig eller söka arbete.

Röda korsets arbete med traumatiserade flyktingar visar att oro bidrar till svår psykisk ohälsa. Tidsbegränsade uppehållstillstånd gör att människor behöver leva i ovisshet om deras framtida omprövning kommer att leda till förnyat uppehållstillstånd eller ej. Detta leder till ökad oro för en redan traumatiserad grupp, vilket i slutändan ger negativa effekter på integrationsprocessen eftersom en god psykisk hälsa är en förutsättning för att kunna delta i integrationsåtgärder och söka arbete (Klinthäll, Martin, Flyktingskap och återvandring: Exilen som temporärt tillstånd, Lunds universitet, 2008, s. 12 och <http://blog.redcross.se/2015/02/02/det-blir-inte-lattare-att-hitta-ett-arbete-for-att-ens-familj-ar-kvar-i-kriget-3/>).

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

J27. Temporära uppehållstillstånd*Rolf Hermanson, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar ställning till att införa temporära uppehållstillstånd för flyktingar som omprövas vart tredje år. Grund för detta ska enbart vara flyktingskäl

Vi ska ha en generös flyktingpolitik och låta flyktingar komma till vårt land när behov finns. Katastrofer och krig tar alltid slut någon gång så vi bör erbjuda temporära flyktingtillstånd. När landet flyktingen kommer ifrån åter är i fred behöver landet sin befolkning inklusive flyktingarna till att bygga upp landet igen.

J28. Neka inte krigsflyktingar familjeåterförening*Frida Johansson Metso, Stockholm, Birgitta Ohlsson, Stockholm, Hanna Håkanson, Lund, Maria Leissner, Stockholm, Nina Lundström, Sundbyberg, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** förslaget i rapporten "Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken", förslag två, "Tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring", ges en ny formulering med lydelsen: "Försörjningskrav ska inte omfatta barnfamiljer eller personer som beviljats skydd i Sverige. För att ge en snabb ingång i det svenska samhället ska dock frivillig migration i högre utsträckning omfattas av försörjningskrav. Folkpartiet anser att relationer som ingåtts efter att anknytningspersonen i Sverige migrerat hit, s.k. kärleksinvandring, ska omfattas av försörjningskrav. För att skydda personer som hamnar i ett utsatt läge på grund av tillfälliga uppehållstillstånd i samband med sådan invandring ska skyddet och möjligheten att stanna i Sverige om en person utsätts för våld i relationen öka."

Krig innebär splittrade familjer och för många flyktingar är anhöriginvandring ett sätt att skydda familjen både från kriget och från en livsfarlig flykt. Eftersom det inte finns några lagliga flyktvägar till EU är det inte ovanligt att någon i familjen, oftast den fysiskt starkaste, tar risken att göra resan med flyktingsmugglarna hit. Väl här söker hon asyl och om hon får stanna kan familjen komma efter som anhöriga på trygga vägar – familjen som varit kvar i hemlandet, ofta med samma asylskäl som anknytningspersonen. Arbetsgruppen föreslår att det ska utredas om fler, bland annat krigsflyktingar, ska omfattas av försörjningskrav, vilket innebär att den lagliga vägen in i Sverige villkoras för familjer från länder som Syrien och Irak.

Arbetsgruppen inser att förslaget kan få negativa integrationspolitiska konsekvenser: "Att ständigt gå och oro sig för sina barn som är kvar i hemlandet påverkar självklart möjligheterna för den enskilde att påbörja sitt liv i Sverige." Man har försökt mildra skrivelsen genom att föreslå att barnfamiljer och konventionsflyktingar undantas. Den begränsade synen på vad som är en familj slår dock ändå hårt, när enbart par med barn ses som familjer, och när en 18-åring efter sin födelsedag inte längre anses vara en del av familjen. Eftersom man valt att värna enbart konventionsflyktingar (individuell förföljelse på grund av etnicitet, religion, politik etc.), men låta försörjningskravet omfatta de som flyr undan krig kommer problemet arbetsgruppen vill undvika ändå att uppstå för många som får asyl i Sverige.

Vad arbetsgruppen egentligen vill nå är nyetablerade relationer där en av personerna fanns i Sverige när förhållandet startade, s.k. kärleksinvandring. Vad man vill lyfta fram är att de som migrerar av frivilliga anledningar ska avkrävas ansvar att hantera detta. Rimligt är då att skriva det tydligt snarare än att föreslå utredningar som lämnar öppet för att färre flyktingar kan komma till Sverige och att integrationen för dem som är här försämrats av oro för dem som är kvar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

J29. Anpassning av reglerna för anhöriginvandring

Alexandra Birk, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** personer som vill ta hit en maka, make, sambo eller partner från ett utomeuropeiskt land ska ha ordnat boende, egen försörjning och även kunna försörja sin anhörig under den första tiden i Sverige, cirka 1–2 år eller tills denne avslutat SFI-undervisningen. I dag gäller försörjningskrav endast för EU-medborgare
- att** den anhörige, om denne redan befinner sig i Sverige, ska kunna ansöka härifrån om den till vilken anknytning sökes står för försörjningen samt tecknar en sjukförsäkring som gäller under ansökningstiden
- att** reglerna för anhöriginvandring från länderna utanför EU anpassas mer till de regler som gäller för invandring av anhöriga från EU

2013 stod den totala anhöriginvandringen för cirka 35 procent av de uppehållstillstånd som utfärdades. Dessa utgjorde ungefär 40 000 personer. Cirka 40 procent var ”kärleksinvandrare”, 15 procent var adoptivbarn, ensamkommande barn samt senare ankomna föräldrar och men endast cirka 27 procent var anhöriga till flyktingar.

I ett flertal andra länder i Europa har krav på försörjning av anhöriga funnits sedan lång tid tillbaka. Nu senast i Danmark har man infört liknande men betydligt hårdare restriktioner.

Jag ser det som rimligt att även Sverige antar vissa regler eftersom det finns många orsaker till att man ser över möjligheterna att ta hit anhöriga utan några som helst krav som det är i dag.

De som har arbetat med flykting- och invandrarfrågor i många år har gång på gång påpekat för både Invandrarverket och sedermera Migrationsverket att en sådan lag vore bra av många olika skäl. Dessa myndigheter har inte visat något intresse av att ändra reglerna.

Många har ingen egen lägenhet med förstahandskontrakt utan kan i bästa fall ha ett andrahandskontrakt eller vara inneboende. När då den nya familjemedlemmen kommer ställer man krav på att kommunen ska fixa ett boende, särskilt om det är barn på väg.

Naturligtvis kan man inte ställa samma krav på en person som fått uppehållstillstånd som flykting och har sin familj kvar i hemlandet och de därefter ansöker om att komma hit till Sverige, men när en person, som kommit hit som flykting, efter ett antal år i Sverige däremot vill ta hit en person som man inte sammanbott med innan man kom hit ska samma regler för försörjning gälla.

Det finns familjer som bott i Sverige både i två och tre generationer och fortfarande gifter sig med en person från hemlandet. Det är i och för sig inget fel i detta, men om man själv är socialbidragsberoende, ska man då ha rätt att ta hit en person till som blir bidragsberoende? Ska man inte ta något som helst ansvar för sin egen försörjning innan man bildar familj?

Det finns flera andra aspekter på problemet. Det skulle även vara lättare för de kvinnor som i dag blir utsatta för påtryckningar från släkten att ta hit någon från hemlandet genom att gifta sig med honom. Detta gäller framför allt frånskilda eller äldre ogifta kvinnor. Om dom inte kan försörja en partner kan dom ju heller inte ta hit dem och kan därför inte tvingas till detta. Ibland är mannen ifråga 5–10 år yngre, och det händer sedan att efter mannen att ha fått PUT inte längre stannar i äktenskapet utan söker skilsmässa och hämtar en ny kvinna från hemlandet. Detta är givetvis ingen regel men händer alltför ofta för att man inte ska vara uppmärksam på fenomenet.

Det är i dag utomordentligt svårt att ta hit t.ex. sina äldre föräldrar om det gått lång tid sedan man flyttat till Sverige. Det hjälper inte ens om man betyder att man vill och kan försörja dom här i stället för att behöva oroa sig för dom i hemlandet. Med en ny lag om försörjning skulle det underlätta för dom som vill ta hit sina gamla. Det är det som gäller inom EU: kan du visa att du kan försörja dig i landet får du stanna.

Jag vill på detta vis förebygga att man utnyttjar personer som bor i Sverige genom att gifta sig eller vara sambor utan att det är ett seriöst förhållande.

På senare tid har ju även förts en diskussion hur man ska undvika att män som misshandlar sina fruar/sambor inte ska kunna ta hit nya och nya fruar efter varandra. Genom att kräva försörjning av dessa kanske man även kan undvika detta. Skulle detta kunna undvikas genom restriktioner? Skulle det bli färre barn som växer upp i splittrade familjer?

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

J30. För en human socialliberal integrationspolitik

Folkpartiet Liberalerna Skara, Anita Afzelius-Alm, Skara, Rose-Marie Fihn, Ale, Ulla-Britt Hagström, Skövde, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet behåller permanent uppehållstillstånd som en grundregel – inte tillfälligt
2. **att** Folkpartiet inte ytterligare skärper försörjningskraven för anhänginvandring

Vi menar att partiledningens förslag i februari till skärpt integrationspolitik är djupt olyckligt, och ger intryck av ett Folkparti som skuldbelägger flyktingar och invandrare, i stället för att ta itu med de verkliga problemen med bristande integration. Vårt parti har då utvecklats mera mot en "kravliberalism" än den "socialliberalism" som vi vill hålla fast vid. Hela förslaget tycks böttna i ett försök att mota SD:s framgångar, men har framställt Folkpartiet i dålig dager.

Fokus i Folkpartiets integrationspolitik bör i stället läggas på lägre trösklar till jobb och bostäder. Lösningen på problemet med hög arbetslöshet, svag försörjning och bostadsbrist beror mera på arbetsmarknadens parter och kommunerna, än på den enskilde individen som ofta hamnar i en omöjlig situation på arbets- och bostadsmarknaden.

J31. Solidarisk flyktingmottagning

Mats Siljebrand, Södertälje, Metin Hawsho, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiets representanter i Europaparlamentet uppmanas att verka för att alla länder inom Europeiska unionen efter storlek tar sitt ansvar i flyktingmottagningen
2. **att** nyanlända flyktingar informeras direkt vid gränsen om var de bästa förutsättningarna för boende och egen försörjning finns i Sverige
3. **att** Arbetsförmedlingen erhåller ett formellt och ekonomiskt etableringsansvar i ytterligare två år om den nyanlände efter ordinarie introduktionsperiod inte uppnått egen försörjning.
4. **att** Södertälje kommuns förslag om "Värdigt eget boende" (VEBO) blir "rikslikare" under etableringsfasen
5. **att** kommuner som tagit och tar ett exceptionellt stort ansvar i flyktingmottagningen kompenseras ekonomiskt fullt ut av staten
6. **att** riksdagen lagstiftar om solidarisk flyktingmottagning för alla Sveriges 290 kommuner i enlighet med modellen för ensamkommande barn

Så många människor på flykt undan krig och förtryck som i dag har vi inte upplevt sedan andra världskriget. Fruktsvärda scener utspelas på Medelhavet när desperata människor i överfulla och bräckliga farkoster försöker nå det hägrande Europa.

Folkpartiet ska slå vakt om den långa traditionen av att hjälpa människor i nöd. Men det är orimligt att Sverige, Tyskland och Italien bär huvudansvaret för flyktingmottagningen inom EU. Och det är lika orimligt att Södertälje och några få kommuner står för lejonparten av landets flyktingmottagning.

Mellan 80 000 och 100 000 flyktingar beräknas komma till Sverige under året. Knappt 1 000 söker sig till Södertälje, de flesta från Syrien. Denna extraordinära situation kräver kraftfulla åtgärder. Våra parlamentariker i Bryssel måste driva på så att fler länder inom unionen tar sitt ansvar. Och riksdagen bör lagstifta om att alla 290 kommuner har skyldighet att ta emot flyktingar

Folkpartiet i Södertälje står bakom kommunens förslag om "Värdigt eget boende" (VEBO). Det innebär att om en asylsökandes egna boende saknar korrekta hyreskontrakt eller döms ut av socialtjänsten ska Migrationsverket omedelbart erbjuda en annan lämplig bostad, till exempel vid en flyktingförläggning.

Alliansregeringen förnyade migrationspolitiken från grunden, framförallt genom etableringsreformen. Men dagens situation i kommunsverige vittnar om att mer måste till. Folkpartiets interna arbetsgrupp har levererat konstruktiva förslag som att tillfälliga uppehållstillstånd permanentas först när en person har förmåga att försörja sig själv. Vidare att anhänginvandring kan bli aktuell när den person som bor i Sverige har regelbunden inkomst och bostad. Och att utländska examina värderas snabbare och att arbetsrätten moderniseras, inte minst genom lägre trösklar in på arbetsmarknaden.

Arbetslinjen genomsyrar Södertälje kommuns insatser för nyanlända. I Kringelstan uppvisas en uppföringsriktning utan dess like i syfte att höja kvalitet och effektivitet på arbetet. En arbetslivsnämnd har tillsats, hälften av SFI-undervisningen har upphandlats med kravet att

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

deltagarna även erbjuds praktik och anställning, långtgående samverkan har skett med förenings- och näringslivet samt nya grepp tagits på utvecklingen av stadsdelen Hovsjö.

Södertälje har kontakt med åtskilliga kommuner beträffande utflyttning av flyktingar under devisen ”Vi bemannar Sverige”. Många är välutbildade. Vi ser därför dagens merkostnader för dessa grupper som en investering i framtiden för att överbrygga kompetensgapet till följd av pensionsavgångar och att möta de växande behoven hos en åldrande befolkning.

Erfarenheten säger att det tar sju till nio år för den enskilde flyktingen att nå egen försörjning. Trots massiva insatser – från Arbetsförmedlingen, länsstyrelserna och kommunen – lever Kringelstan med utanförskap, svårlost problematik i skolan och ett försörjningsstöd som rakat i höjden.

Flyktinginvandring är lönsam i längden, men kostar initialt stora pengar. Notan ska i första hand staten stå för, inte kommuner som gjort exceptionella åtaganden. Nu krävs ett omtag i flyktingpolitiken. Vi har inte råd att vänta – varken ekonomiskt eller mänskligt.

J32. Anpassat integrationsarbete för en snabbare väg in i samhället

Roko Kursar, Malmö, Susanne Bäckman, Bromölla, Ulla Herbert, Malmö, Ellena Dellios Vukic, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att tillsätta en utredning för att utreda möjligheten att, efter kanadensisk, amerikansk och brittisk modell, ge tydliga mandat till relevanta aktörer i civilsamhället att vägleda nyanlända migranter

Viktiga kunskaper om kultur, samhälle, personliga nätverk, arbetsmarknad och språkkunskaper som inhämtats under livstiden i födelselandet, förlorar ofta till stor del sin relevans i det nya samhället som man invandrat till. Det måste därför kompletteras eller byggas upp från grunden.

Forskning visar att Sverige utmärker sig i jämförelse med andra länder i världen som ett land där sekulära värderingar är mycket större än traditionella värderingar, och där självförverkligande värderingar dominerar i stället för överlevnadsvärderingar. Sverige skiljer sig därför markant från ”genomsnittlandet” i världen, vilket förklarar till stor del varför studier visar att många utrikes födda upplever att Sverige har en högre grad av sociala normer och sociala sanktioner.

I Sverige har vi en lång och gedigen tradition av tillit till staten och myndigheter. Även integrationsarbetet i Sverige är toppstyrt på myndighetsnivå, dvs. ur ett uppifrån-ned-perspektiv. Kollektiva och generella modeller försvaras ofta ur ett jämlikhetsperspektiv. Men i och med den byråkratiska myndighetspyramiden går vi också miste om enormt mycket kompetens och viktiga kunskaper. Vi borde i stället utnyttja den kompetens som redan finns och involvera samhällsaktörer som besitter både viktiga kulturella kunskaper och erfarenheter av det svenska samhället i integrationsprocessen. Ett anpassat bemötande skapar jämlika förutsättningar i integrationsprocessen.

Sett till sysselsättningsgapet mellan utrikes födda och inrikes födda är Sverige bland de sämsta länderna i hela OECD. Samtidigt har exempelvis utrikes födda män i Kanada till och med en högre sysselsättningsnivå än inrikes födda män, och sysselsättningsgapet mellan utrikes födda kvinnor och inrikes födda kvinnor är avsevärt mindre än i Sverige. Det är därför heller inte överraskande att Kanada ofta framställs som ett föregångsland när det gäller integrationspolitik.

”Community Centers” (civilsamhälleliga medborgarhus med särskild inriktning på integration) i Kanada, Förenta Staterna och Storbritannien ägnar sig åt en lång rad verksamheter som exempelvis samhällsinformation, rådgivning, språkträning, tolkning, kulturskillnader, konfliktlösning och fattigdomsbekämpning. Där arbetar välintegrerad personal som har dubbla samhälleliga, språkliga och kulturella kompetenser. De har av det offentliga samhället fått mandat och möjligheter att guida forna landsmän eller landskvinnor in i det nya samhället.

En sådan nedifrån-upp-struktur möjliggör ett bredare samhällsengagemang i integrationspolitiska beslut och tillför kunskaper i tillhandahållandet av integrationstjänster som svenska myndigheter saknar. Införandet av liknande civilsamhälleliga medborgarhus med särskild inriktning på integration hade minskat förekomsten av kulturella barriärer och effektiviserat framtida integrationspolitiska reformer som rör utbildning och arbetsmarknad i vårt samhälle.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

J33. Fadderverksamhet för nyanlända*Jari Palo-oja, Svenljunga***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna driver frågan att skapa fadderverksamhet för nyanlända

Frivilliga insatser görs redan i samhället genom vissa kommuner, föreningar och frivilligbetare.

Men detta räcker inte för Sverige har enorma utmaningar att få nyanlända att känna sig delaktiga i samhället.

Integrationen måste ske snabbare.

Målet att få nyanlända in i samhället är att få arbete. Arbete ger en möjlighet till en ny gemenskap och tillhörighet men för att nå till att få ett arbete krävs att man som nyanländ eller som familj måste kunna det svenska samhällets utmaningar samt språket.

Där kommer en fadder eller fadderfamilj in i bilden som med engagemang tar sig an de nyanlända och introducerar dem i olika miljöer och sammanhang. Tillsammans kan man besöka café, bibliotek, dagligvaruhandel, olika myndigheter, samt laga mat tillsammans och så vidare.

Det stärker både faddrar och nyanlända att skapa förståelse för varandras kulturer, detta ger en större acceptans.

Nyanlända lär sig språket fortare och skapar en trygghet för att bryta barriärer i samhället för att få arbete. Genom ekonomiska incitament till fadder/familj från berörd myndighet, Migrationsverket eller annan myndighet som är lämpliga att hantera ärenden skapas intresse för att få engagerade faddrar/fadderfamiljer i en viktig samhällsuppgift.

Givetvis ska berörd myndighet kontrollera fadderns/fadderfamiljens lämplighet och följa upp genom ett lämpligt verktyg fadderverksamheten så att ekonomisk ersättning kan ges.

J34. Inför nationellt samordningsregister över kommuners integrationsarbete*Camilla Neptune, Skurup, Louise Eklund, Skurup***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** ett nationellt samordningsregister införs över hur Sveriges kommuner organiserar mottagandet av asylsökande och ensamkommande flyktingbarn
2. **att** nationell dokumentation tas fram som visar hur den statliga finansieringen används för att stärka och utveckla civilsamhällets organisationer i deras integrationsarbete

Dagens integrationsdebatt handlar mycket om språkkunskap och att snabbt komma i arbete. En viktig del i detta är även att integreras i samhället. Med ökad invandring från utomeuropeiska länder och med kraftigt stigande asylärenden har Sveriges kommuner fått en ny verklighet att anpassa sig till. Utmaningarna är många och de ekonomiska resurserna ofta otillräckliga. För att kunna organisera mottagandet på ett så resurseffektivt sätt som möjligt hade det varit till stor hjälp att kunna se hur andra kommuner har organiserat sitt mottagande och hur de har valt att fördela sina resurser. Ett nationellt samordningsregister hade kunna lägga grunden för en sådan jämförelse. Till stor hjälp i kommunens integrationsarbete är det ideella arbete som föreningar och organisationer utför. Ett engagemang i en förening kan ofta vara avgörande för hur snabbt en nyanländ kan tillgodogöra sig språk och kultur. Genom att nationell dokumentation tas fram som visar hur den statliga finansieringen används vill vi stödja de föreningar och organisationer som aktivt tar initiativ till att vilja överbrygga de vardagliga hinder som nyanlända står inför.

J35. Billigare att anställa flyktingar för fler i jobb och en snabbare integration*Charlotta Schenholm, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** arbetsgivare som anställer personer med flyktingstatus, ska under flyktingens fem första år i Sverige få en nedsatt arbetsgivaravgift med 50 procent. Dvs. arbetsgivaravgiften blir 15,49 procent i stället för 31,42 procent
2. **att** arbetsgivare som anställer personer med flyktingstatus, ska under flyktingens fem första år i Sverige få ett mindre sjukförsäkringsansvar. I stället för i dag där arbetsgivaren har två veckors ansvar ska arbetsgivaren ha tre dagars ansvar, därefter tar Försäkringskassan över ansvaret

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Under lång tid har integrationen inte fungerat bra i Sverige. Allt för många som kommer hit till Sverige får inte arbete inom en rimlig tid utan tvingas leva på bidrag. Att snabba på processen för att få sitt första jobb och därmed komma in i det svenska samhället är centralt för en bättre integrationsprocess.

För många företag är upplevelsen av risk med att anställa någon hög och det är därför viktigt att man som företagare är säker på att den personen man anställer kommer att dra in mer i intäkter än vad den kostar. Ett sätt att minska risken är att göra det billigare att anställa men också att minska ansvaret vid sjukdom. Ekonomiska incitament för arbetsgivarna för att anställa fler nyanlända flyktingar gynnar alla, fler kommer i jobb och bidrar till samhällets utveckling och för den enskilde har det stor betydelse att kunna försörja sig själv och slippa leva på bidrag.

J36. Ansvarsfull flykting- och integrationspolitik

Leena Lindasdotter, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tänker nya tankar om hur många flyktingar vi ska ta emot och arbetar för att alla de flyktingar som i dag finns här ska få den bästa möjliga starten för sitt liv i Sverige

Det är en sak att med hjälp av statsbidrag ta emot hundratals flyktingar men en helt annan sak att se till att det finns både jobb och bostäder för dem i våra kommuner.

När det socialdemokratiska kommunalrådet Marie Dahlin (S) i Vänersborg i SVT:s program "Uppdrag granskning" fick frågan hur hon tänker visade det sej att hon, som i ett känt humorprogram, inte tänkt alls när reportern fick svaret att dom kan väl plöja på åkrarna och röja lite i skogarna. Jag undrar hur det ska gå för dom allra svagaste i vårt samhälle när vi har kommunpolitiker som inte tänkt tanken hur vi på ett människovärdigt sätt ska ta hand om dom tiotusentals flyktingar som vi varje år tar emot i Sverige.

Vi i Sverige kan omöjligt lösa världens flyktingproblem men måste ta vårt fulla ansvar för dem flyktingarna som redan finns här.

Därför föreslår jag att vi i Folkpartiet tänker nya tankar om hur många flyktingar vi ska ta emot och arbetar för att alla dom flyktingarna som i dag finns här ska få den bästa möjliga starten för sitt liv i Sverige.

J37. Flyktingmottagning en form av arbetskraftsmobilisering

Tania Nadorp, Sjöbo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända kompletteras med en bestämmelse om att processen kring boende samt geografisk ort för bostad för nyanlända flyktingar ska planeras, regleras, bekostas samt beslutas av statlig myndighet innan uppehållstillstånd i form av statligt asylboende samt efter uppehållstillstånd under etableringsplanens tidsperiod av två år i form av boende ute i Sveriges kommuner, med fokus på mindre orter och glesbygd där boende ofta kan tillhandahållas och arbete skapas som en form av arbetskraftsmobilisering
2. att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända kompletteras med en bestämmelse om att endast flyktingar med egen försörjning ska kunna neka eller nekas etableringsplan och hjälp till boende
3. att upprättande av etableringsplan vid uppehållstillstånd på förläggning ska återinföras
4. att flyktingmottagandet ska ha samma kvalitet över hela landet och därför spridas på alla kommuner i lag
5. att hög arbetsbelastning ska motverkas och samarbete samt insyn mellan myndigheter ska förbättras för snabbare bosättning och med det effektivare etablering
6. att kvotflyktingar ska få personnummer tillsammans med sitt uppehållstillstånd i det land där de befinner sig för omedelbar inskrivning på Arbetsförmedlingen och en omedelbar möjlighet till plan vid ankomsten till Sverige

Den 1 december 2010 trädde lagen (2010:197) om etableringsinsatser för nykomna flyktingar i kraft. Med den nya lagen övertog Arbetsförmedlingen det samordnande ansvaret för nyanlända, med bosättning, från kommunerna i den så kallade etableringsreformen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Bostadsprocessen har under etableringsreformen varit sådan att Arbetsförmedlingen har ansvarat för bosättning genom att tillfråga kommuner som ingått avtal med Länsstyrelsen om möjligt mottagande. I detta kommunavtal fastslås ett fast satt mottagarantal av flyktingar per år och kommunen garanterar mottagande i mån av bostad.

Efter att kommunen tackat ja till mottagande tillfrågas den enskilda flyktingen med möjlig matchning. När valet av hjälp med bosättning i dag är frivilligt för den enskilde och i dag på grund av hög arbetsbelastning tar upp till 1,5 år efter klarlagt bostadsbehov förutom väntetiden för uppehållstillstånd leder detta i många fall till att nyanlända tackar nej till hjälp och bosätter sig hos anhöriga eller vänner eller skriver sig på en ”svart folkbokföringsadress” som en snabbare lösning till integration.

En tredje orsak är att den mänskliga faktorn gör antagandet om att arbete och snabbast etablering i det nya landet innebär val av bostad i stad och tätort. Fritt val för bostad i ett introduktionsskede kan för många nyanlända resultera i trångboddhet, segregation och utanförskap. I många fall omöjliggörs i ett tidigt stadium integration samt medför starka spänningar och ansträngningar främst ekonomiska inom den kommunala sektorn när den enskilde inte får ersättning innan folkbokförd adress.

Handläggningstiden från arbetsförmedling och försäkringskassa är uppemot åtta veckor och konsekvensen är inskrivning på ekonomiskt bistånd när den enskilde söker sig till kommunerna på egen hand. Dessa kostnader för kommunen som i dag kallas ”glappersättning” kan med upprättande av plan på förläggning elimineras.

För kommuner medför ett fritt val av bostad en väntan med en ofta hög kostnad för tomhyror och bostad samt kostnad för anställda.

Flyktingar ska inte få vara ett problem för Sverige. Lösningen är att tänka nytt och tänka mera kostnadseffektivt. Flyktingmottagning är en form av arbetskraftsmobilisering. Mindre orter i Sverige har ofta tillgång till boende när bostadsbrist ofta är ett problem i tätorterna. Mindre orter är på flera sätt också ett bättre lämpat samhällsklimat för etablering och integration i form av språkinläring av svenska, kontakt med lokala organisationer och företag samt för att bygga nya kontakter generellt. Även om nybyggnation är ett måste i en process där man vill utöka sitt invånarantal är en början återigen en effektivisering av mottagandeprocessen.

Flyktingmottagandet ska ha samma kvalitet över hela landet och spridas på alla kommuner i lag. Genom tydliga bostadssystem som kartlägger ledig plats av boende i kommun och ett flyktingmottagande spritt på alla Sveriges kommuner kan en kostsam lång boendeprocess markant förkortas och en lång psykiskt påfrestande väntan för den enskilde undvikas.

J38. Ekonomisk kompensation för kommunernas flyktingmottagande

Folkpartiet Liberalerna Kronobergs län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att staten ska ta det fulla ekonomiska ansvaret för svenskt flyktingmottagande

Många kommuner i Sverige har mött den flyktingström som kommit, och som fortsätter komma, till vårt land med stor öppenhet och generositet. Både den kommunala organisationen och vanliga medborgare har på ett fantastiskt sätt engagerat sig för människor som flytt undan förtryck och krig. Det gäller dock inte alla kommuner. Framförallt har många av landets mest välbärgade kommuner tagit emot få eller inga flyktingar.

De kommuner som tagit emot flyktingar har ställts inför stora utmaningar. Bostäder saknas och många elever ska tas emot i skolan. Dessutom behövs svenskundervisning och verksamheter som leder till arbete. Kommunerna kompenseras i dag inte fullt ut för de kostnader detta för med sig. Dels är statens ersättning tilltagen i underkant och dels är människor i behov av kommunalt stöd, individ- och familjeomsorg långt efter det att statens ersättning till kommunerna upphört.

Den svenska flyktingpolitiken beslutas på statlig nivå. Det är riksdag och regering samt statliga myndigheter som har detta ansvar. Mot den bakgrunden är det rimligt att det också är staten som tar det fulla ekonomiska ansvaret för svenskt flyktingmottagande.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

J39. Redovisning av statliga medel för vissa nyanlända invandrare*Tania Nadorp, Sjöbo***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** det görs en komplettering av förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar så att det blir en större transparens och krav på kommunerna att redovisa hur medlen används

För de kommuner som ingår ett avtal med länsstyrelsen om att ha ett aktivt flyktingmottagande finns statliga medel och ersättningar att få för vissa nyanlända invandrare. Länsstyrelserna kan lämna ersättning till kommuner och kommunalförbund för att de skapar beredskap och mottagningskapacitet samt för att de utvecklar samverkan. En schablon för varje inflyttad flykting betalas ut till kommunen där den nyanlända vistas. I dag får dessa kommuner ersättning utan att någonsin behöva uppvisa vad som gjorts i målet för samverkan integration eller etablering.

En schablon om fem prisbasbelopp, summan för 2015 är på 222 500 kr, utbetalas för en beredskap oavsett om man har anställda som arbetar med eller för ett aktivt flyktingmottagande.

De kommuner som har en överenskommelse med länsstyrelsen om att ta emot nyanlända personer, får för varje år överenskommelsen gäller en grundersättning. Ersättningen motsvarar fem prisbasbelopp. Summan för år 2015 är 222 500 kronor detta oavsett om mottagandet uppstiger till den avtalade kvoten.

Migrationsverket betalar i början av varje år ut prestationsbaserad ersättning för högt mottagande till de 145 kommuner som tog emot flest nyanlända personer i förhållande till sin befolkning under föregående år. Ett villkor är att kommunen har en överenskommelse om mottagande av nyanlända vid årsskiftet. De av de 145 kommunerna som hade en överenskommelse är uppdelade i tre grupper. Den första gruppen får 15 000 kronor för varje nyanländ 2014. Den andra gruppen får 10 000 kronor för varje nyanländ 2014. Den tredje gruppen får 5 000 kronor för varje nyanländ 2014.

Medel för beredskap, mottagningskapacitet och samverkan Kommuner och kommunalförbund kan söka ersättning för att öka kommunernas beredskap och mottagningskapacitet samt för att utveckla interkommunal och regional samverkan i frågor som rör nyanlända. Detta enligt 37 § i förordningen (2010:1122).

Insatser som syftar till att underlätta bosättning och väsentligt öka kommunerna beredskap och mottagningskapacitet prioriteras i år. Under förutsättning att föreslaget tillägg med 20 miljoner i vårbudgeten beslutas av riksdagen förfogar länsstyrelserna totalt över 60 miljoner kronor år 2015 i dessa medel, varav minst 1,6 miljoner kronor för kommuner i länet. Utlysning av medlen sker i mitten av maj månad.

Kommuner har möjlighet att ansöka om ersättning från länsstyrelsen för att stärka och utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter som riktas i huvudsak till nyanlända invandrare (§ 37 a). Under förutsättning att riksdagen fattar beslut om föreslagna tillägg i vårbudgeten förfogar länsstyrelserna totalt över 51 miljoner kronor i dessa medel. Ersättning får lämnas för verksamhet som bedrivs utan vinstsyfte och som genomförs antingen av kommunen i egen regi eller av kommunen i samverkan med en eller flera organisationer. Insatser som sker i samverkan med idéburna sektorn prioriteras. Länsstyrelserna ser även positivt på insatser som sträcker sig över flera län och bidrar till metodutveckling inom området eller bidrar till en spridning av redan utvärderade och välfungerande arbetssätt och metoder.

J40. Se över EBO*Maria Winberg Nordström, Helsingborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** individer som en kommun tar emot utifrån EBO ska räknas in i den kommunens samlande mottagande

Vi måste orka bära ambivalensen. Å ena sidan upplever världen en humanitär katastrof och Sverige ska även fortsatt vara en humanitär stormakt och ha generöst mottagandet. Å andra sidan innebär mottagandet av många människor på kort tid stora effekter för kommunerna. Effekterna handlar om bostadsbrist, hårt tryck på skolan, sjukvård, socialtjänst, arbete m.m. Effekterna blir särskilt stora i kommuner som under lång tid tagit stort ansvar. Lösningarna finns i att både kräva att alla kommuner tar ansvar och att diskutera hur stort åtagande som är rimligt och praktiskt möjligt att klara med bibehållen kvalitet.

Individer som bosätter sig i en kommun enligt EBO (eget boende) ska räknas in när länsstyrelsen tar fram så kallade fördelningstal för hur många nyanlända en kommun beräknas kunna

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

ta emot och när avtal mellan en kommun och Migrationsverket om att ta emot vuxna flyktingar ska tecknas.

J41. Stryk beteckningen "utlänning" för EU-medborgare

Hans J. Werner, Hässleholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ordet "utlänning" i det allmänna språkbruket i framtiden inte längre ska användas för medborgare i andra EU-länder utan ersättas med en annan beteckning av vilken framgår att vi har en annan, närmare relation med dem än till människor utanför EU

Folkpartiet som det mest europavänliga partiet måste ständigt och överallt visa dess engagemang för EU även i dess ordval och på det viset försöka att på lång sikt även påverka befolkningens framtida språkbruk angående EU för att avvärja och förebygga varje försök av våra motståndare på hemma- och bortaplan att splittra samhället respektive hela unionen i syftet att realisera egna mål och etablera helt annorlunda maktförhållanden på vår kontinent.

J42. Integrationsförberedande åtgärder för asylsökande

Folkpartiet Liberalerna Östersund, Margareta Widell, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det inom ramen för migrationsverkets flyktingmottagande ska ges möjlighet till praktik och arbete samt undervisning i svenska (SFI) redan vid ankomst och under tiden som asylansökan behandlas. Det bör också skapas formella möjligheter och resurser för att kommuner där flyktingmottagningen sker ges möjlighet att medverka i de nämnda åtgärderna

Vi som har besökt s.k. asylboenden där flyktingar som kommer till vårt land får vistas i väntan på att deras asylansökan ska behandlas kan konstatera att miljön där, ofta förhållandevis långt från någon tätort, är pacificerande och lätt skapar apati eftersom det tar lång tid – särskilt i den sökandes ögon- att få sin ansökan färdigbehandlad. Många flyktingar undrar varför man inte kan få börja arbeta redan när man kommer till landet utan måste vänta på asyl.

Det är lätt att instämma i denna undran. Eftersom en stor del av alla flyktingar som kommer hit har skyddsskäl och får asyl borde integrationen till vårt samhälle starta omedelbart. Dessa insatser ska i första hand vara möjlighet till arbetspraktik och arbete samt undervisning i svenska (SFI). Praktik och arbete som innebär att man kommer ut i det svenska samhället och umgås med svenskar medför att man också lär sig vårt språk mycket snabbare.

Speciellt här i Norrland ser vi mottagandet och integrationen av flyktingar som en viktig del av lösningen på det demografiska problem som den snabba urbaniseringen till landets största städer medför. Med de ovan beskrivna åtgärderna redan under tiden för behandlingen av asylansökan ökar chansen att flyktingarna stannar på den ort där de mottagits och härbärgerats under ansökningstiden. För dem som inte får asyl utan avvisas är praktik, eventuellt arbete och svenskundervisning inte bortkastat utan måste betraktas som ett lärande för livet som vi i Sverige har bidraget med.

J43. Ekonomiska incitament till kommuner

Folkpartiet Liberalerna Nacka, Joakim Olofsson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att införa ekonomiska incitament till kommuner för byggande av bostäder till nyanlända

Delrapporten "Bostadsbristen – hinder för integration" från Folkpartiets integrationsarbetsgrupp lyfter fram just bristen på bostäder för nyanlända som fått uppehållstillstånd som det mest akuta problemet på integrationsområdet. Vid årsskiftet 2014/15 fanns cirka 10 000 personer kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden trots att de hade fått uppehållstillstånd. I slutet av 2016 beräknas över 20 000 personer vara i samma situation.

Detta medför en hög samhällskostnad och frustration eller social stress för dem som drabbas. Folkpartiets integrationsgrupp vill att en statlig myndighet ska ta ansvar för bostadsfrågan i stället för Migrationsverket och Arbetsförmedlingen som delar ansvaret i dag. Vi stödjer detta förslag.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I delrapporten kräver man också att kommuner ska ges lagstadgad skyldighet att ha beredskap för mottagande av nyanlända med avseende på bostäder, skolor och annan kommunal service. Vi anser att det även behövs ekonomiska incitament för att öka kommunernas beredskap att ta emot nyanlända. Här följer förslag på sådana incitament:

1. Migrationsverket garanterar hyresavtal med kommuner under en längre tid för att hjälpa till att finansiera om- eller nybyggnation av bostäder. I gengäld måste kommunen åta sig att mottaga asylsökande och nyanlända med permanent uppehållstillstånd i ett visst förhållande till antalet bostäder som hyrs av Migrationsverket.
2. Delfinansiering av om- eller nybyggnation av bostäder. Under förutsättning att kommuner tar emot ett visst antal nyanlända, kan ansvarig statlig myndighet delfinansiera byggandet av nya bostäder. Om kommunerna tar emot överenskommet antal nyanlända under ett visst antal år, övergår bostäderna i kommunens ägo vid periodens slut. Har kommunen inte uppfyllt hela det överenskomna mottagandet vid periodens slut, får kommunen lösa ut delar av det statliga ägandet. Om kommunen inte anmodats ta emot överenskommet antal nyanlända, kan det statliga ägandet ändå efterskänkas.
3. Tomträttsavgäld för modulbostäder. Kommuner kan hyra ut oanvänd mark till ansvarig statlig myndighet för byggande av temporära modulbostäder. Avtalen kan villkoras med mottagande av ett visst antal asylsökande eller nyanlända med permanent uppehållstillstånd.

Kostnader för ovan förslag bör vägas mot dagens tillfälliga anläggningsboenden i privat regi som i flera fall brister i kvalitet och är dyra. Samhällsvinsten av att öka kommunernas utbud av bostäder till nyanlända med permanent uppehållstillstånd är avsevärda, då dessa personer kan påbörja utbildnings och arbetsmarknadsinsatser samt sin resa in i det svenska samhället.

J44. Tidigare och förbättrade språkstudier för nyanlända

Emilie Fors, Stockholm, Yasemin Hepaksoy, Stockholm, Johanna Källrot, Stockholm, Patricia Lilliesköld, Stockholm, Lars Wissing, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att asylsökande ska ha rätt till språkstudier på adekvat nivå redan på asylboendet
2. **att** Folkpartiet ska kräva att asylboendet ska ansvara för att språkutbildning på adekvat nivå finns tillgänglig för såväl asylsökande som personer med uppehållstillstånd som ännu ej fått kommunalt boende
3. **att** Folkpartiet ska ta ställning till att studier i svenska ska vara obligatoriskt under tiden på asylboendet

I Folkpartiets förslag för att lösa boendesituationen för nyanlända och asylsökande (Rapport 2015-04-27) föreslås i punkt 6 att nyanlända med uppehållstillstånd som fortfarande bor i Migrationsverkets anläggningsboenden (ABO) ska ges bättre möjligheter till SFI-studier. Detta är inte tillräckligt av flera anledningar:

- På grund av långa väntetider för uppehållstillstånd tar det i dag för lång tid för de asylsökande att få påbörja studier i det svenska språket och därmed påbörja första steget i att börja integreras i det svenska samhället.
- Det är förödande för en nyanländ att isoleras både socialt och psykiskt på grund av inaktivitet under den långa väntetiden.
- Även för de asylsökande som i slutändan inte får uppehållstillstånd är det inte en nackdel att ha fått påbörja språkstudier.
- I partiprogrammet framförs tydligt hur viktigt språket är för de nyanländas möjligheter i Sverige och att språket både är den nyanländes ansvar och rättighet att lära sig.
- Avsaknad av eller svaga kunskaper i svenska språket sätter människor i utanförskap och gör det svårare att bli en del av samhället.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

J45. SFI så fort som möjligt

Folkpartiet Liberalerna Sollefteå, Maria Jern, Falköping, Sarah Karlsson, Härnösand, Eva Olstedt Lundgren, Härnösand, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att asylsökande ska börja SFI så fort som möjligt efter ankomst till Sverige

Sverige är ett land med en generös flyktingpolitik, och ska så vara. Men är det generöst att släppa in människor, och sedan låta dem gå månad efter månad i limbo? Innan personerna har fått permanent uppehållstillstånd, och det kan ta lång tid, får de inte börja SFI. Detta leder till mänskligt lidande, och även till fördömen att ”de kommer hit och gör ingenting”. Om de flyktingar som kommer hit fick börja med SFI så fort som möjligt skulle mänskligt lidande minska, de personer som kommer hit tappar inte i tid att komma in i det svenska samhället, kanske minskas rasismen. Det skulle göra att vi utbildar människor ”i onödan” i svenska som sedan blir utvisade. Det skulle leda till att det finns fler människor i världen som behärskar det lilla språket svenska, och ge oss andra fördelar på sikt, så det blir en sekundär vinst.

J46. Tidigare etableringsinsatser för nyanlända med uppehållstillstånd

Emilie Fors, Stockholm, Yasemin Hepaksoy, Stockholm, Margaretha Herthelius, Stockholm, Johanna Källrot, Stockholm, Anders Noréus, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att nyanlända ska ges rätt att påbörja etableringsinsatser så fort den nyanlände fått uppehållstillstånd
2. **att** Folkpartiet tar ställning till att etableringsinsatser ska kunna påbörjas även innan den nyanlände hittat ett eget boende utanför anläggningsboendet

I april 2014 infördes en förändring i förordningen om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända (2010:409). Förändringen innebär i korta drag att Arbetsförmedlingen ej ska upprätta etableringsplan för en nyanländ som fortfarande bor på anläggningsboende (3 a §).¹

Med den svåra bostadsituationen i många kommuner är många nyanlända kvar på asylboende under en längre tid. Det kan inte anses samhällseffektivt att nyanlända som fått permanent uppehållstillstånd ej får påbörja etableringsinsatser på grund av bostadsbrist i våra kommuner. Utan etableringsstödet försvåras dessutom möjligheten att hitta ett eget boende eftersom hyresvärdar kan se det som en stor osäkerhet att hyra ut till någon som inte har någon inkomst eller annan garanti för att hyran kan betalas.

Samhället bör eftersträva att nyanlända blir självförsörjande så snart som möjligt och 3 a § missgynnar processen att bli självförsörjande och integration. Integration för vuxna nyanlända sker bäst på en arbetsplats bland arbetskamrater.

J47. Integration

Mariusz Jasinski, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att vuxna människor som kommer till Sverige från ett land utanför EU går snabbt till arbetslivet genom en blandning av SFI-kurser och jobb, som regel samtidigt

Jag tror att det går snabbare för vuxna att lära sig genom jobbet, och jag vet det för egen del. Själv är jag företagare och invandrare och ser varje dag hur folk lär sig svenska språket på jobbet, och har också kontakter med folk andra länder. Då ser man skillnaden mellan dem som kommer och börjar jobba direkt och dem som sitter på SFI-kurser och bara pluggar.

Jag säger inte att alla har samma problem, men i de allra flesta fall kan man bevisa att det funkar att de människor som jobbar och går till skolan mår mycket bättre och snabbare inte-

1. 3 a § Arbetsförmedlingen ska inte upprätta någon etableringsplan under den tid som en nyanländ vistas i ett anläggningsboende hos Migrationsverket, utan först sedan den nyanlände har tagits emot för bosättning i en kommun. Etableringsplanen ska upprättas senast en månad efter det att den nyanlände tagits emot i kommunen. Om det finns särskilda skäl får en etableringsplan upprättas senare.

Etableringsplanen ska dock upprättas senast ett år efter att den nyanlände första gången folkbokfördes i en kommun. Detta gäller även om den nyanlände då fortfarande vistas i ett anläggningsboende hos Migrationsverket. Förordning (2014:102).

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

greras i samhället. Det är klart att den ekonomiska aspekten också blir bättre, redan från början betalar de skatt för sig själva i stället för att staten bidrar hela tiden.

J48. Snabbare medborgarskap

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att svenskt medborgarskap kan erhållas snabbare

Integration är helt omöjlig om landets invånare delas in i ett A-lag och ett B-lag. Tyskland med många miljoner "utlänningar" som ofta är födda och uppvuxna där är ett skräckexempel.

Integrationen vinner på att samma spelregler gäller för alla. Varför ska en arbetskraftsvandrande som betalar skatt från första dagen inte vara med och bestämma hur skatten ska användas? Varför ska flyktingar inte på många år få del av den fria rörligheten inom EU? Kan-ske finns det ett annat land inom EU där de skulle kunna få jobb, bara att de hade ett EU-pass alltså i detta fall ett svenskt pass? De flesta skulle vinna på snabbare medborgarskap.

J49. Assimileringspolitiken

Magnus Lagerkvist, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utforma ett assimileringssystem efter nedanstående riktlinjer

Dagen efter valet kom en av mina kvinnliga medarbetare i 35-årsåldern, med vänsterliberal bakgrund, in till mig och sade:

"Det är inte OK att kalla mer än 12 procent av Sveriges befolkning för nazister och fascister och vägra tala med dem."

SD skulle aldrig blivit så stora om de ej adresserat ett problem som många människor ser och som man anser måste göras något åt. Man kan ha olika uppfattning om hur många människor som vi kan ta emot i vårt land varje år men svaret på den frågan blir i sin tur beroende på hur vi tar hand om dem som kommer hit.

Kravet måste vara att invandrare kommer i arbete och det måste också vara kravet när de kommer hit. Assimileringspolitiken har misslyckats. Detta ser vi dagligen och får betala kostnaderna för.

Om man nu anser att cirka 200 000 människor ska få komma till Sverige varje år – cirka 100 000 som asylsökande etc. och 100 000 som anhöriginvandrare – så måste man ha ett mycket, mycket bättre "assimileringsystem". Det faktum att man ej har detta gör att problemen blir synliga, inte minst på mindre orter, som har invandrarförläggningar.

För några år sedan konstaterade jag att de 14 senast anställda på vårt företags Stockholmskontor var invandrare, dvs. ej födda i Sverige: från Ryssland, Colombia, Kanada, Kroatien, Kuba, USA, Serbien, Kina, Vietnam etc. Den som stannat på en invandrarförläggning längst hade gjort det tre månader, då de hade småbarn. De andra stod ut 1–2 veckor. Ungefär lika länge stod de ut på SFI. Ingen kunde svenska när de kom till Sverige.

Ett exempel. En ryss som kom hit, med avancerad akademisk utbildning och med en professur i Ryssland, gjorde tre saker när han kom hit: diskade på restaurang kl. 21.00–03.00; delade sedan ut tidningar till cirka kl. 07.00; gick hem och sov; läste svenska på eftermiddagen på Hermods. Han blev så småningom en i ledningsgruppen på ett av våra försäkringsbolag och kom sedan till vårt företag.

Hur anser då dessa personer att assimileringssystemet ska vara. "Tvinga alla att skaffa ett jobb inom tre månader. Om de inte har gjort de får de åka 'hem'. Tvinga alla att lära sig svenska inom 1–2 år."

En svårighet med detta är naturligtvis lönebildningen. En möjlighet är här att tillåta "igångsättningsjobb" där lönebildningen är fri under två år kanske också med bara sjukförsäkringsavgiften som social kostnad.

Många invandrare väljer i dag att jobba svart för att komma igång. En fri lönesättning skulle göra de flesta jobb vita. Jämför RUT och ROT. Kostnaden för staten kan till och med bli intäkter totalt sätt. Se mätningar.

Jag tar inte här ställning till hur många invandrare vi ska eller kan ta emot i Sverige. Det är en annan fråga.

Men det torde vara helt klart att får vi inte en effektivare assimileringssystem så kommer det inte fungera med invandring.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Och det är helt klart att man ska assimileras, dvs. acceptera Sveriges grundläggande normer och värderingar. Arbeta och göra rätt för sig.

Om detta bör man kunna samtala med alla partier och nå överenskommelser. Händer inget här kommer SD passera 20 procent eller mer.

Får vi en effektiv assimileringspolitik så kommer grunden för SDs framgångar att försvinna i huvudsak.

J50. Demokratiska rättigheter utan kunskapsprov

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna inte kräver kunskapsbevis för utövning av demokratiska rättigheter
2. **att** Folkpartiet Liberalerna inte kräver godkänd språktest för att kunna bli medborgare i Sverige
3. **att** kräva kunskapsbevis för en del av ett lands medborgare för att utöva demokratiska rättigheter (de som passerade en statsgräns) men inte an en annan del av befolkningen (de som föddes i landet eller avlades av minst en som redan rar demokratiska rättigheter) strider mot likabehandlingsprincipen

Ett annat problem med språktest för demokratiska rättigheter är att man därmed bestämmer sig för den etniska statsdefinitionen: Sverige är landet för etniska svenskar, infödda eller de som låter sig assimileras.

Kort och gott, språktestkrav är inte liberal politik.

EU-migranter

J51. Hjälp EU-migranterna

Elisabeth Goldman, Värmdö, Ursula Magnusson, Värmdö, Lars-Erik Wählström, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** arbete och aktivitet ska ersätta tiggeri
2. **att** det kommunala samarbetet kring arbete och boende ska öka

Det finns ett samhällsproblem som vi alla möter dagligen och som vi inte kan blunda för – tiggeriet. Länge har vi i Sverige haft ett socialt skyddsnät som skyddat hemlösa från total utstötning ur samhället. Tyvärr har det inte gällt alla EU-länder. Nu ser vi sviterna av detta. Därför är det dags, att på bästa sätt, hjälpa våra medmänniskor. Tiggeri är ett rop på hjälp från en nödställd människa. Många av de som tigger är utan bostad. Vi måste ställa oss frågan: hur kan vi hjälpa dessa människor ur tiggeriet? Hur kan vi hjälpa de som tigger att få en värdigare sysselsättning i form av arbete? Hur går vi till väga för att ge så många som möjligt tak över huvudet och bostad?

Vid diskussion kring tiggeri får man ofta höra att det handlar om långsiktiga lösningar och hur vi i EU måste sätta press på länder som t.ex. Rumänien. I denna motion vill vi dock slå ett slag för de konkreta, lokala, och akuta lösningarna! För, när en kvinna tigger till mat för dagen, i din kommun, och inte har en egen säng att sova i på kvällen är det ett konkret, lokalt och akut problem! Dock, för effektivare åtgärder krävs samarbete mellan kommunerna och statliga insatser. En gemensam Facebooksida mellan kommunerna, eventuellt telefonlinje, hemsida eller annan gemensam kanal för att delegera boende och sysselsättning vore önskvärd. I dag finns många frivillorganisationer att vända sig till. Det vore bra om man även kunde nå frivilligorganisationer via denna kanal.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

J52. Lättare att anställa EU-migranter*Michael Helmersson, Filipstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för en betydligt minskad administrativ börda för den arbetsgivare som kan tänka sig att anställa t.ex. EU-migranter som timanställda

Vi liberaler vill ge individen makt över sitt eget liv. Eget jobb med egen inkomst är en förutsättning för att få makt över sitt liv. När vi liberaler möter de allt fler tiggare från andra delar av EU så utmanas vår syn på individen och dennes frihet.

Visst vore det bättre om de som kommit till Sverige som EU-migranter för att tigga ihop en lön i stället finge tag på jobb att leva av. Man behöver inte universitetsexamen i nordiska språk för att klara av enklare arbeten som back office-jobb med att vika pärmar, plocka undan disk och städa på kontor eller för att måla en lada på ett lantbruk eller sätta skogsplantor. Man behöver däremot en ängels tålmod och ett humör från ett helt annat ursprung för att klara byråkratin om man som arbetsgivare vill anställa en EU-migrant som timanställd. Med omfattande byråkrati runt anställningar av EU-migranter riskerar svartjobben att öka och det kan inte ligga i ansvarstagande liberalers intresse.

J53. Tiggare ska ej särbehandlas*Eva Svendén, Malmö***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar ställning för att det blir statliga lagar som utgör redskap för kommunerna så att kommunerna inte får och ger tiggare ekonomisk hjälp, erbjuder boende, sjukvård- och hälsovård, erbjuder deras barn skolgång m.m.
2. **att** Folkpartiet tar ställning för att tiggare som är EU-medborgare inte ska särbehandlas utan att likhetsprincipen ska gälla och tiggarna ska behandlas och följa de regler som gäller för Schengenländerna. Kan de inte visa att de har efterfrågat kapital för att få stanna i tre månader i ett Schengenland, ska de inte få vistas här
3. **att** Folkpartiet tar ställning för att det blir statliga lagar och regler som gör att kommunerna kan avhysa tiggare från tillfälliga boende eller tältläger, och att det ska förbjudas
4. **att** Folkpartiet tar ställning för att Sverige tillsammans med övriga EU-länder sätter än mer press på de länder tiggarna kommer ifrån för att förbättra tiggarnas situation i deras hemländer
5. **att** Folkpartiet tar ställning för att Sverige och andra länder i stället hjälper tiggarna genom de hjälporganisationer som finns i tiggarnas hemländer

Tiggeri har blommat upp som ett stort problem i dagens Sverige. Trots det finns det fortfarande inga riktlinjer från staten om hur kommunerna ska agera i frågan. I stället blir det upp till respektive kommun att fatta beslut om hur man ska agera gällande tiggare: ska kommunen erbjuda boplatser, kläder, mat, sjukvård, skola etc.? När rikspolitiker överlåter ansvaret till kommunerna får kommunerna stå för kostnader m.m. samtidigt som insatserna från kommunen kommer att skifta rejält från kommun till kommun.

Diskussioner om tiggare och tiggeri har kommit att bli väldigt polariserad i Sverige. Likaså blir den bild vi har av tiggeri styrande för hur vi vill hantera tiggeriet. Är tiggeri nedbrytande och något som ska motverkas eller är tiggeri kanske inget önskvärt men något där ändamålet helgar medlet, dvs. en nödlösning som har ett gott syfte?

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap, jämför tiggeriet med prostitution och vill därför kriminalisera givarna i likhet med sexköpslagen. Samtidigt finns det de som jämför tiggeri med arbete. I så fall blir det orimligt att kriminalisera tiggeri.

Vidare har vi att ta hänsyn till lagar och regler för vistelse i Sverige och andra länder inom Schengenområdet. Att göra undantag för tiggare strider mot likabehandlingsprincipen. Likaså, var går gränsen för svenska välfärdsstatens åtagande?

Jag tror inte att tiggeri kan förbjudas lika lite som fattigdom kan förbjudas.

Men jag anser inte att tiggare ska undantas från regler för vad som gäller för vistelse för EU-medborgare inom Schengenområdet om krav om minimum krav på 40 euro per dag under vistelsen i Sverige samt krav på reseförsäkring.

Sverige kan inte heller vara hela världens samvete och svensk välfärdsstat måste också ha gränser för sina åtagande. Därför kan det inte vara Sveriges uppgift att försörja och ta hand om tiggare. Däremot måste Sverige tillsammans med övriga EU-länder sätta än mer press på de länder där tiggarna kommer ifrån.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Därför ska inte heller Sverige erbjuda t.ex. sjukvård, skola, boende eller annan ekonomisk hjälp till tiggare, då det understödjer tiggeriet. Inte heller ska tiggare kunna slå upp läger och bosätta sig på mark eller platser som de finner lämpliga. Staten måste ge kommunerna regler för att kunna avhysa och upplösa dessa boenden.

För många tiggare innebär det att de måste lämna sina barn i hemländerna när de kommer till Sverige för att tigga. Det i sin tur innebär ofta att barnen i hemländerna uteblir från och missar sin skolgång, ännu ett argument för Sverige att inte ska stötta och hjälpa tiggare och tiggeriet i Sverige.

I stället kan Sverige och andra länder hjälpa tiggarna genom att stödja hjälporganisationer i deras hemländer.

J54. Straffa medlemsstaterna, inte deras utsatta medborgare

Andreas Froby, Botkyrka, Susan Ballhausen Bjelke, Nacka, Leontina Davidson, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Ale, Anne Stenlund, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att en motsvarighet till patientrörlighetsdirektivet införs på socialpolitikens område, i enlighet med vad som anförs av motionen nedan
2. **att** Folkpartiet Liberalerna driver på inom Alde-partiet att det som anförs i denna motion blir deras politik

I dagens Europa har vi en extremt utsatt grupp som har varit en av de mest utsatta grupperna under hundratals år i Europa och fått en del erkännande som andra historiskt förföljda grupper, men deras förföljelse och utsatt finns kvar än i dag, och i vissa delar av Europa är den värre än i andra delar. De rumänska romernas situation är så svår i Rumänien, att de tycker det är bättre att tigga i västra Europa.

Det finns många olika siffror, reportage och rena rykten om de rumänska romerna, men en sak är klar: deras situation är inte värdig någon människa. Vi måste vara ärliga. Det finns inga enkla eller snabba lösningar som gör att situationen för det rumänska romerna blir bättre från ena dagen till den andra, och vi kan inte heller lägga förslag som gör att situationen för denna grupp blir sämre. Det som behövs är ett omtag på europeisk nivå. I dag finns stora resurser som Rumänien kan använda för att arbeta för att förbättra situation för den romerska gruppen och Rumänien självt är inget fattigt land.

Därför måste EU tänka nytt. Vad kan göras? I dag finns något som heter patientrörlighetsdirektivet i EU som innebär att en EU-medborgares medlemsstat ersätter dennes vårdkostnader som utförs i ett annat EU-land. Sjukvårds- och hälsopolitik är fortfarande nationella eller lokala åtaganden, men här har vi lyckas lösa problemet med hur olika nationella regleringar inte ska vara hinder för den fria rörligheten.

Därför bör vi lyfta frågan att något liknade direktiv behövs på det socialpolitikens område, så att en EU-medborgares grundläggande sociala behov, som tak över huvudet och mat på bordet, uppfylls oavsett var i unionen denne befinner samtidigt som ingen annan medlemsstat än EU-medborgarens hemstat i slutändan betalar för medborgarens socialpolitiska kostnader.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

K. Socialpolitik och social välfärd

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Utgångspunkten för den liberala välfärdspolitiken är den enskilda människan. Varje människa ska ha makten över sitt eget liv. Eftersom vi alla föds med olika förutsättningar måste vi hjälpas åt att övervinna medfödda hinder och begränsningar. Den socialliberala visionen är nya möjligheter för alla och solidaritet med dem som behöver särskilt stöd. Respekten för den enskilda människan är särskilt viktig när hon är i en utsatt situation.

Därför har liberaler i mer än hundra år varit pådrivande för välfärdsreformer över ett spektrum av politiska områden – alltifrån en solidariskt finansierad skola till en god sjukvård för alla, från en offensiv funktionsnedsättningspolitik till ett välfungerande socialförsäkringssystem.

Vi i Folkpartiet Liberalerna har länge använt uttrycket ”det glömda Sverige” för att beskriva våra socialpolitiska ambitioner. De som mest behöver stöd är ofta de som själva har svårast att göra sig hörda. När Bertil Ohlin myntade uttrycket på 1930-talet handlade det bland annat om småbrukare, hemmadöttrar och fattigpensionärer. I dag kan det till exempel handla om missbrukare, psykiskt sjuka, hemlösa, utsatta barn, människor med funktionsnedsättningar och andra som befinner sig i utanförskap. Vårt arbete för att människor i det glömda Sverige ska få mer makt över sina egna liv måste fortsätta.

Trots ekonomisk kris och en lång lågkonjunktur kom under Folkpartiet Liberalernas tid i Alliansregeringen över 300 000 fler i arbete. Fler i arbete innebar större resurser till välfärden. Antalet läkare, sjuksköterskor, vårdcentraler och apotek ökade, samtidigt som vårdköerna minskade. Valfriheten i vården och omsorgen stärktes i lag. Bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ses numera som diskriminering. Parboendegaranti för äldre infördes. Alliansregeringen började med en ambitiös reformagenda, men under den andra mandatperioden blev agendan allt tunnare. I valet 2014 blev det alltför tydligt att vi saknade svar på många av de frågor väljarna ställde.

Många utmaningar kvarstår, och fler väntar runt hörnet.

I det glömda Sverige finns barn och ungdomar som far illa hemma och behöver skydd och stöd. När föräldrarna inte räcker till måste samhället säkerställa att barnet får den trygghet, det skydd och den omsorg som varje barn har rätt till. I dag finns det allvarliga brister i det skyddsnetet. Folkpartiet Liberalerna har bidragit till flera reformer för att komma till rätta med bristerna i den sociala barn- och ungdomsvården, men det finns också mycket kvar att göra.

Globaliseringen skapar utmaningar för välfärden, men också möjligheter. När människor rör sig allt mer över gränser blir de sociala klyftorna större också i vårt eget land. Sammanhållningen i ett samhälle som blir allt mer heterogent behöver värnas. Välfärdspolitiken bör syfta till att överbrygga och sluta klyftor, och samtidigt bidra till social rörlighet. Mångfalden bland dem som arbetar i välfärden bör tas tillvara, och samtidigt bör välfärdstjänsterna utvecklas för att möta mångfalden bland dem som behöver dem.

Folkpartiet Liberalerna välkomnar och stödjer i huvudsak de förslag som den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (SOU 2015:21) har lagt fram för sjukförsäkringen, för arbetsskadeförsäkringen och om ett mer rättvisande inkomstunderlag. Det är nödvändigt med ett tydligt regelverk för hur och när myndigheter, arbetsgivare och den sjukskrivne ska samarbeta för att återgång i arbete ska bli möjligt. Innan de fasta tidsgränserna i sjukförsäkringen infördes hölls människor i passivitet och ovisshet på obestämd tid. Det skapade lidande och utslagning. Det är olyckligt att regeringen nu avisat att tidsgränserna ska avskaffas, samtidigt som vi ser att sjuktalen åter ökar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Socialtjänst

Motionerna K1–K13 samt den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 6

Motionerna K1, K2 och K3 behandlar socialsekreterarnas kompetens, villkor och befogenheter. Partistyrelsen konstaterar att socialsekreterare har ett mycket komplext och kvalificerat arbete, som ofta handlar om att fatta svåra och ingripande beslut som kan vara livsavgörande för den som beslutet gäller och hennes anhöriga. Erfarenhet, kontinuitet och förtroende är viktiga förutsättningar för arbetet, men personalomsättningen i yrket är hög, och vakanser täcks inte sällan med hjälp av bemanningsföretag. Enligt Akademikerförbundet SSR är var tredje socialsekreterare ny i yrket, och sju av tio chefer har mindre än tre års erfarenhet. Inte sällan är det de minst erfarna som fattar de svåraste besluten. Vi delar den uppfattning som framförs i **motion K1** om att tydliga karriärvägar där erfarenhet och vidareutbildning lönar sig skulle leda till att fler skulle lockas att stanna i yrket och att kvaliteten i socialtjänstens beslut och insatser skulle öka.

Folkpartiet Liberalerna medverkade under alliansregeringens tid till att införa behörighetskrav för socialsekreterare som beslutar i ärenden om barn. Att gå ett steg längre, och införa en legitimation för socialsekreterare som framförs i **motion K1 yrkande 2, K2 yrkande 2** samt **K3** har både för- och nackdelar. Å ena sidan innebär legitimationskrav att ett yrkes status höjs, och en legitimation kan också kopplas till större ansvar och befogenheter. Det skulle öka förutsättningarna att låta socialsekreterare vara med och fatta de formella besluten om till exempel placeringar av barn, som föreslås i **motion K2**. Å andra sidan minskar legitimationskrav rörligheten på arbetsmarknaden, både mellan yrken och mellan länder.

Partistyrelsen konstaterar och välkomnar att Folkpartiet Liberalerna i flera kommuner är pådrivande för olika modeller för karriärtjänster för socialsekreterare, liknande förstelärsystemet, som föreslås i **motion K1 yrkande 1** samt i **jämställdhetsgruppens rapport "Stärk kvinnors ekonomiska självständighet" punkt 6**.

Partistyrelsens uppfattning är att flera kvinnodominerade akademikeryrken är underbetalda. Ett av dessa är socionomer. Det finns inom dessa yrken anledning att gå vidare med att utveckla karriärtjänster så att skickliga medarbetare kan belönas, befordras, ges utökade befogenheter och förmås stanna kvar i yrket.

Folkpartiet Liberalerna ska på olika sätt, på både kommunal och nationell nivå, ta initiativ för att sådana karriärtjänster kommer på plats. Utgångspunkten för sådana förslag bör vara att löne- och arbetsgivaransvar i första hand måste bäras av arbetsgivarna på kommunal- och landstingskommunal nivå.

Med detta föreslår partistyrelsen att **motionerna K1, K2 och K3 samt jämställdhetsgruppens rapport punkt 6 anses besvarade**.

Motion K4–K6 innehåller förslag om hur socialtjänsten och särskilt den sociala barn- och ungdomsvården kan utvecklas. **Motion K4** argumenterar för att förebyggande och tidiga insatser ska vara prioriterade i socialtjänsten. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att det finns stora vinster att göra genom att gripa in innan små problem hunnit bli stora. Det är också helt i linje med den politik Folkpartiet Liberalerna redan för, och det fanns förslag på det temat i både Folkpartiet Liberalernas eget valmanifest och i Alliansens gemensamma införelset 2014. Partistyrelsen välkomnar också att Folkpartiet Liberalerna i många kommuner är pådrivande för att tidiga och förebyggande insatser ska prioriteras.

Motion K5 har flera förslag om att stärka barnperspektivet i socialtjänsten. Om ett barn förekommer i socialtjänstens utredningar ska hen få en egen handläggare som bevakar barnets intressen, även om utredningens syfte i första hand är insatser för en vuxen. Metoder liknande BBIC (Barns behov i centrum) ska användas i hela socialtjänsten, inte bara i den sociala barn- och ungdomsvården. Kunskap om barnkonventionen bör ingå i socionomutbildningen. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att barnperspektivet i socialtjänsten behöver stärkas. Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. Men för en del barn och ungdomar är livet inte lika enkelt. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldraansvar och sviktar i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Alliansregeringen har på flera punkter förstärkt barns rättigheter och tydliggjort socialtjänstens ansvar i lag, men det har inte fått tillräckligt genomslag i praktiken. FN:s barnkonvention gäller sedan 25 år tillbaka, men det är tydligt att mer måste göras för att de allra mest utsatta ska få det stöd de behöver.

Motion K6 lyfter fram hur tillgången till hälso- och sjukvård kan säkras för placerade barn, och föreslår att barn som är placerade utanför sitt hemlandsting och är inskrivna på BUP ska få en samordnare som säkerställer att barnet får rätt vård eller behandling. Partistyrelsen kon-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

staterar att Folkpartiet Liberalerna var starkt pådrivande för de lagändringar som genomfördes 2013, som dels innebär att varje placerat barn ska ha en särskild socialsekreterare, dels att socialnämnden är skyldig enligt lag att se till att placerade barn får den hälso- och sjukvård de behöver. Partistyrelsen konstaterar dock att mer behöver göras för att detta ska få genomslag också i praktiken.

Arbetsgruppen Socialpolitik för ökad sammanhållning har i uppgift att diskutera hur socialtjänstens arbete kan utvecklas och barnperspektivet öka. Där bör det finnas goda förutsättningar att fördjupa och konkretisera de förslag som motionärerna framfört. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion K4 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört samt att motionerna K5 och K6 anses besvarade.**

Motionerna K7–K9 handlar om hemlöshet. **Motion K7 föreslår** att Folkpartiet Liberalerna ställer sig bakom en nationell tak-över-huvudet-garanti, och **motion K8** argumenterar för att Folkpartiet Liberalerna ska verka för fler lämpliga boenden och boendeformer för psykiskt sjuka för att motverka hemlöshet. Partistyrelsen konstaterar att det är väl i linje med den politik som Folkpartiet Liberalerna för. Folkpartiet Liberalerna är pådrivande för fler platser i vård, gruppboenden och andra boendeformer med stödinsatser, både på riksnivå och i många kommuner och landsting. Den psykiatriska vården ska vara tillgänglig och likvärdig över hela landet och den ska vara baserad på kunskap. Det är också viktigt med en fungerande samordning mellan öppen och sluten vård och kommunens stöd.

I **motion K9** framförs att Folkpartiet Liberalerna ska förorda ”bostad först”-metoden för hemlösa med missbruksproblem. Motioner om tak-över-huvudet-garanti och ”bostad först” behandlades även av landsmötet 2013. Partistyrelsen anser nu liksom då att samtliga kommuner i landet bör erbjuda någon form av tak-över-huvudet-garanti, det vill säga ett åtagande att ingen ska behöva sova ute eller i en trappuppgång. Samtidigt bör man komma ihåg att tak-över-huvudet bara handlar om akut nödhjälp, det måste kompletteras med andra insatser med mera långsiktigt syfte. En modell som visat goda resultat är ”bostad först”, där man först hjälper hemlösa att få ett ordnat boende, för att därefter sätta in skräddarsytt och individanpassat stöd. Partistyrelsen vidhåller dock sin uppfattning att Folkpartiet Liberalerna som parti inte bör ta ställning till enskilda modeller. **Därmed bör motionerna K7–K9 anses besvarade.**

Motionerna K10–K12 handlar om ekonomiskt bistånd. **Motion K10** vill att försörjningsstödet förstärkas. Det kommunala ansvaret leder till att kommuner på olika sätt försöker undvika att personer som kan misstänkas bli en ekonomisk börda flyttar dit. Partistyrelsen menar att ansvarsfördelningen mellan kommuner, landsting och stat i och för sig något som ständigt behöver övervägas. I just detta fall anser partistyrelsen dock att fördelarna med att försörjningsstödet hanteras på kommunal nivå överväger. Det vore olyckligt att frikoppla försörjningsstödet från socialtjänstens övriga insatser, eftersom en betydande andel av dem som får försörjningsstöd också har behov av andra insatser från socialtjänsten, till exempel socialpsykiatri eller missbruksvården. Att förstärka hela socialtjänsten vore inte heller någon tilltalande lösning, då det är något som behöver organiseras utifrån lokala förhållanden. Att kostnadsbördorna ser olika ut i olika delar av landet är något som bör lösas inom ramen för det kommunala utjämningsystemet. **Med hänvisning till det ovan anförda yrkar partistyrelsen att motion K10 anses besvarad.**

I **motion K11** uppges att det förekommit att socialtjänsten villkorar försörjningsstödet med att den berörde ska begära utträde ur sitt trossamfund, och yrkas att medlemsavgift i trossamfund ska ingå i underlaget för försörjningsstöd. Partistyrelsen vill understryka att rätten att i gemenskap med andra utöva sin religion är en grundläggande fri- och rättighet. Samtidigt förefaller det problem motionären pekar på inte vara särskilt vanligt förekommande. Det finns få konkreta exempel på att det faktiskt har hänt. En del kommuner har i sina lokala riktlinjer slagit fast att man ska kunna få ekonomiskt bistånd för medlemsavgift i trossamfund. Partistyrelsen anser att det vore olyckligt om grunderna för ekonomiskt bistånd blev alltför reglerade. **Därmed föreslås att motion K11 anses besvarad.**

I **motion K12** anförs att man inte bör ha ovillkorlig rätt till socialbidrag om man återkommer till Sverige efter en längre utlandsvistelse, och att det borde införas karensmånader innan man får socialbidrag. Partistyrelsen konstaterar att det redan i dag är så att ingen har ovillkorlig rätt till ekonomiskt bistånd (det som i dagligt tal kallas socialbidrag). Det finns stöd i lagen för att ställa krav på att den enskilde gör vad hen själv kan för att öka sina möjligheter till självförsörjning. Folkpartiet Liberalerna var pådrivande för den förändring av socialtjänstlagen 2013 som innebär att möjligheten att kräva att människor deltar i praktik eller andra kompetenshöjande insatser ökade. Därutöver kan bistånd nekas eller sättas ned för den som inte själv gör vad hen kan för att förbättra sina möjligheter att försörja sig själv. Med detta sagt, så är tanken med socialtjänstens insatser att det ska finnas ett yttersta skyddsnät också för dem som inte är skötsamma och som inte anstränger sig. Barn ska till exempel inte behöva gå hungriga för

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

att deras föräldrar skolkat från sin praktikplats. Men biståndet kan i undantagsfall ges i form av till exempel rekvisitioner eller matlådor. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion K12 avslås.**

Motion K13 argumenterar för att serveringstillstånd ska beslutas av länsstyrelserna, inte av kommunerna. Motionären anser att många kommuner är för små för att ha tillräcklig kompetens för denna fråga, och att det leder till långa handläggningstider och dålig kvalitet i besluten. Partistyrelsen menar att detta är symtom på ett mer generellt problem. Många kommuner är helt enkelt för små för att ha kompetens eller resurser för alla de frågor kommunerna ansvarar för. Det kan till exempel handla om komplicerade juridiska frågor, omsorg om personer med omfattande funktionsnedsättningar eller att erbjuda en kvalificerad socialjour 24 timmar om dygnet. I den konkreta frågan om serveringstillstånd menar partistyrelsen att kommunen är den mest lämpliga nivån, eftersom det är en stor fördel med lokalkännedom i sådana frågor. **Partistyrelsen föreslår därför att motion K13 avslås.**

Sjukförsäkring, sjukersättning och barnbidrag

Motionerna K14 yrkande 1, K15–K19 och K20 yrkande 1

Motion K14 yrkande 1 argumenterar för en ökad finansiell samordning mellan sjukförsäringen och hälso- och sjukvården, i **motion K15** föreslås att ett landsting eller region på försök bör överta ansvaret för Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens sjukskrivnings-, rehabiliterings- och arbetsförmedlingsuppdrag, och i **motion K16** förordas att Finsam även ska kunna omfatta barn.

Folkpartiet Liberalerna har länge varit pådrivande för att det ska vara möjligt för Försäkringskassan och hälso- och sjukvården att samordna sina resurser. Det är bättre att använda pengar till att ge människor vård och rehabilitering, än till att de ska få sjukpenning medan de står i vårdkö. Dåvarande socialförsäkringsminister Bo Könberg (FP) drev 1993 igenom att det skulle göras på försök i några områden i landet 1994-97. Försöken innebar kortare vårdköer, kortare sjukskrivningar och att resurser kunde frigöras, men trots att det då S-ledda Landstingsförbundet och många socialdemokratiskt styrda landsting ville fortsätta dröjde det till 2003 innan möjligheten återinfördes, och då tämligen begränsat.

En utvärdering från riksdagens socialförsäkringsrapport som publicerades i juni 2015, visar på mycket goda resultat för Finsam. Finsam innebär att samordningsförbund bildas lokalt av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, landsting och kommuner, för att finansiera insatser för personer som behöver samordnade rehabiliteringsinsatser. En betydande andel av dem som får individriktade insatser går vidare till eller kommer närmare egen försörjning. Deltagarna får ”ökad livskvalitet och självständighet, stärkt social kompetens, ökad motivation att aktivera sig, minskad fysisk begränsning och bättre handlingsberedskap, stärkt självkänsla och ökat välbefinnande”. I den mån det framkommer problem och kritiska synpunkter handlar dessa om att samarbetena är alltför begränsade, att målgruppen är för liten och att kännedomen om Finsam är för låg både bland allmänheten och inom de ansvariga myndigheterna.

Partistyrelsen konstaterar att ökad samordning av resurser kring människor med olika typer av svårigheter är helt nödvändigt så fort problemen är någorlunda komplexa. Samtidigt kan man inte av det dra slutsatsen att vård, rehabilitering och olika typer av arbetsmarknadsåtgärder i alla situationer skulle fungera bättre av att de administrerades av en gemensam jättemyndighet – eller ett antal regionala sådana.

Folkpartiet Liberalerna bör hålla fast vid sitt stöd för Finsam, och fortsätta diskussionen om hur modellen kan vidareutvecklas, lämpligen inom ramen för Valfärdskommissionens arbete. Motionärerna lyfter fram flera intressanta förslag som bör finnas med i en sådan diskussion. En annan viktig fråga är i vilken mån Finsam kan användas som förebild i andra sammanhang där det finns behov av myndighetssamverkan kring människor med behov som inte låter sig avgränsas längs myndigheternas ansvarsområden. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion K14 yrkande 1 samt K15 och K16 bör anses besvarade.**

Motion K17 argumenterar för att universitetsstudenter bör få rätt till ersättning från Försäkringskassan vid sjukdom. Det stämmer inte riktigt som motionären påstår att studenter står helt utanför det sociala skyddsnetet vid sjukdom. Den som på grund av sjukdom inte kan studera kan få studielånet avskrivet för den tid hen varit sjuk. Det är dock 30 dagars karenstid, och det går inte att kombinera detta skydd med studier på deltid. Det förefaller också som att kännedomen om detta skydd är låg.

Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalernas partiprogram fastslår att studenters och unga forskares trygghet vid sjukdom och föräldraskap måste förstärkas. Den parlamen-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

tariska Socialförsäkringsutredningen, SOU 2015:21 har föreslagit att möjligheten till deltidssjukskrivning bör utredas vidare samt att färre karensdagar bör övervägas. Utredningen har också föreslagit flera förändringar i hur den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) ska beräknas, som skulle underlätta både för studerande som haft inkomster före studierna och för den som nyss börjat arbeta efter studier. Partistyrelsen välkomnar dessa förslag och ser liksom utredningen inga skäl att inkomstbortfallsprincipen inte skulle gälla studenter. **Med detta bör motion K17 anses besvarad.**

I **motion K18** föreslås att antalet karensdagar i sjukförsäkringen bör ökas till tre, för att minska korttidsfrånvaron, som motionären menar sällan är motiverad. En högre självrisk skulle göra att människor tog större eget ansvar. Partistyrelsen konstaterar att det finns få empiriska studier av effekter av karens i sjukförsäkringen, och ännu färre utifrån svenska förhållanden. När karensdagen helt avskaffades 1987 ökade förvisso korttidsfrånvaron, men det totala antalet sjukdagar var oförändrade. Partistyrelsen menar att det behövs en självrisk i sjukförsäkringen, men att den samtidigt inte bör vara så hög att personer med låga inkomster inte anser sig ha råd att vara hemma från jobbet när de är sjuka. Det vore till exempel olyckligt om vård- och omsorgspersonal gick till jobbet med begynnande influensa eller magsjuka. **Partistyrelsen anser därför att motion K18 bör avslås.**

I **motion K19** framförs synpunkter på ersättningsnivån i sjukersättningen. Motionären menar att den bör vara densamma oavsett när någon har beviljats ersättningen. Partistyrelsen konstaterar att senaste gången någon större förändring gjordes var 2003 när förtidspension, som var en del av pensionssystemet, avskaffades och ersattes av sjukersättning samt aktivitetsersättning. Det infördes inte, som motionären anför, mer generösa regler 2006. Partistyrelsen menar dock att det är ofrånkomligt att system ibland måste ändras, och att det kan innebära att människor får olika villkor. Folkpartiet Liberalerna bör på olika sätt verka för att sådana skillnader i villkor inte blir alltför stora, men att helt eliminera dem är inte alltid möjligt. **Därmed föreslår partistyrelsen att motion K19 anses besvarad.**

Motion K20 yrkande 1 föreslår att barnbidraget ska avskaffas. I motionens övriga yrkanden, som behandlas under avsnitt D, framförs att de resurser som därmed frigörs används till satsningar på förskola och läxhjälp. Partistyrelsen kan i och för sig instämma i den del av motionärens resonemang som går ut på att alla barn förtjänar en bra start i livet, oavsett socioekonomisk ställning, och att bra förskola och skola är de viktigaste redskapen för att skapa jämlika livschanser och öka den sociala rörligheten. Det bör dock inte ställas emot barnbidraget, som också fyller en viktig funktion genom att minska skillnaden i ekonomiska villkor mellan människor som har och inte har barn. Det utjämnar också de ekonomiska villkoren för samma individ under hans livstid. Det har inga skadliga margineffekter, det är mycket enkelt att administrera och det är i princip helt befriat från gränsdragningsproblem och fusk. **Motion K20 yrkande 1 bör därför avslås.**

Funktionshinderfrågor

Motionerna K21–K30 samt förslag 1, 2 och 4 från arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik

I rapporten "Från kvävande omsorg till förväntningar som lyfter" föreslår arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik att Folkpartiet Liberalerna ska ställa sig bakom deras föreslagna inriktning för funktionshinderpolitiken. Gruppen beskriver hur utgångspunkten för den liberala berättelsen bör vara att människor har olika kön, könsidentitet, sexuell läggning, ålder, härkomst och livsåskådning men också skiftande funktionalitet. Personer med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp individer som det är synd om, som står utanför, som ska tas omhand eller är utsatta. Det handlar om människor som är en viktig del av samhällsgemenskapen och som har rätt till delaktighet i den. Funktionshinderpolitik handlar om att förverkliga den rätten och om självständighet och självbestämmande.

Partistyrelsen delar arbetsgruppens ambition att Folkpartiet Liberalerna ska vara ledande i funktionshinderpolitiken. Funktionshinderperspektivet ska finnas med från början och inom alla politikområden. Det ska vara självklart att följa lagstiftning och att sträva mot politiskt satta mål på funktionshinderområdet – för sådana finns ofta, det är målpuffyllelsen som brister.

Partistyrelsen konstaterar också att det är ambitioner som förpliktigar, och som bör avspeglas i såväl Folkpartiet Liberalernas politik som i vår verksamhet. Hur det senare bör gå till utvecklar vi i vårt svar på motion B13 m.m.

Ett av partistyrelsens syften med att tillsätta välfärdscommissionen och arbetsgruppen om funktionshinderpolitik, är att Folkpartiet Liberalerna åter ska uppfattas som ett ledande parti

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

på detta område. Folkpartiet Liberalerna har varit pådrivande för flera viktiga reformer för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen för drygt 20 år sedan, och för att utvidga diskrimineringslagen till att sedan årsskiftet också omfatta bristande tillgänglighet. Men utöver skärpningen av diskrimineringslagen har vi särskilt under de senaste åren i regeringsställning framförallt förvaltat och försvarat. Nu är det dags för oss att utveckla vår politik, och den inriktning arbetsgruppen beskriver är väl i linje med den partistyrelsen vill se för det fortsatta arbetet.

Utgångspunkten för Folkpartiet Liberalernas funktionshinderpolitik ska vara det rättighetsperspektiv som genomsyrar FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och det långsiktiga målet om ett Sverige där mångfald ur alla perspektiv välkomnas och ses som en tillgång. Politiken ska skapa förutsättningar för alla att kunna bli sitt bästa jag. En bra grund finns också i det partiprogram landsmötet antog 2013:

”Att bestämma över sitt eget liv är en grundläggande rättighet. Den liberala politiken för människor med funktionsnedsättning är en del av det liberala frihetsuppdraget. Målet är att funktionsnedsättningen så långt som möjligt inte ska hindra individen från att leva ett självständigt liv och utveckla sina unika förmågor.

Samhällets insatser ska skapa förutsättningar för ett självständigt och ansvarstagande liv, men däremot inte lägga livet till rätta. Den enskilde ska ha makt över sin vardag.”

Med detta föreslår partistyrelsen att arbetsgruppens punkt 1 bifalls.

I arbetsgruppens **punkt 2** föreslås att LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska förtydligas, så att även delaktighet i samhällslivet, som till exempel arbete, studier och föräldraskap, anses vara grundläggande behov. Bakgrunden är att vem som kan få personlig assistans steg för steg har begränsats på ett sätt som arbetsgruppen menar inte är i enlighet med lagens ursprungliga intentioner, och på ett sätt som gör att innebörden i assistansen blir omsorg, inte delaktighet.

Även **motionerna K21–K24** har förslag på förändringar i LSS. **Motion K21** påtalar att det delade huvudmannskapet innebär att alltför mycket fokus ägnas åt integritetskränkande prövningar som inte handlar om den enskildes behov av stöd utan om vem som ska stå för kostnaden. Motionären föreslår att Folkpartiet Liberalerna tar ställning för ett statligt huvudmannskap för LSS-verksamheten. I **motion K22** argumenteras för att LSS-beslut inte som i dag ska omprövas i grunden vartannat år, utan utifrån varje assistansberättigades individuella behov. I **motion K23** uppmärksammas att det är olika villkor för kommunala och enskilda utförare av personlig assistans, och motionären yrkar att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att villkoren ska vara lika oavsett huvudman. I **motion K24** yrkas att den enskilde inte ska drabbas ekonomiskt av bortfall av assistanssättning om den enskilde sedan får rätt i domstol, samt att det behövs en större nationell enhetlighet i bedömningen av assistansärenden.

Partistyrelsen anser i likhet med arbetsgruppen och flera motionärer att det finns en hel del som pekar på att lagändringar men också förändrad rättspraxis gjort att Försäkringskassans och kommunernas beslut om insatser blivit allt snålare. Det är Folkpartiet Liberalernas uppfattning sedan länge att lagen behöver förtydligas med fokus på rätten att ha ett arbete, vara förälder och leva ett jämlikt liv. Partistyrelsen menar också att det är hög tid att Folkpartiet Liberalerna inte bara försvarar de ursprungliga intentionerna i LSS-reformen, utan också diskuterar hur den kan utvecklas, 20 år efter att den genomfördes. Det finns förvisso ett behov av att diskutera justeringar i regelverken, men ambitionen bör vara att lyfta diskussionen till en högre nivå. Om LSS inte fanns, hur skulle den se ut i dag?

Vi som värnar om assistansreformen måste också vara de första att ta itu med fusk och felutnyttjande. Alla system kan missbrukas, och alla system behöver kontrollfunktioner. Det har förekommit att kriminella nätverk tvättat pengar genom att framstå som assistansföretag, samtidigt som de grovt vanvårdat människor med omfattande funktionsnedsättningar. Men regler och kontroller bör inriktas mer på att avslöja oseriösa aktörer, och mindre på detaljreglering och åtstramningar för personer med uppenbara behov av stöd. Kontrollåtgärdernas syfte ska vara att skapa legitimitet åt systemet och att se till att resurserna används till dem som verkliga behöver assistans.

Partistyrelsen ser fram emot de fortsatta diskussionerna i Valfärdscommissionen och arbetsgruppen En förnyad funktionshinderpolitik. **Med detta bör arbetsgruppens punkt 2 bifallas samt motionerna K21–K24 anses besvarade. Partistyrelsen föreslår vidare att motion K25, som tar upp anknyttande frågor, i och med detta anses besvarad.**

Arbetsgruppen, liksom **motion K26**, föreslår därutöver att diskrimineringslagen bör skärpas, vad gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Undantaget för företag med färre än tio anställda bör avskaffas. I **motion K26** föreslås också att undantaget som gäller allmänna platser tas bort, samt att kravet på varaktighet i relationen mellan den enskilde och näringsutövare bör förtydligas. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalerna var starkt

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

pådrivande inom alliansregeringen för att få igenom att bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund, och att det då var nödvändigt att göra vissa kompromisser för att komma framåt. Undantaget för företag med färre än tio anställda var en sådan kompromiss, som Folkpartiet Liberalerna bör verka för att avskaffa. Som arbetsgruppen och motionären påpekar finns det flera andra skydd i lagen för småföretag. För det första innebär lagen inte några nya krav på fysisk tillgänglighet, den utgår från vad som föreskrivs i till exempel plan- och bygglagen. För det andra ska hänsyn tas till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna hos företaget. Att därutöver helt undanta vissa företag är en onödig dubbelreglering. Lagen har dock inte varit i kraft mer än några månader när detta skrivs, och partistyrelsen är inte beredd att nu ta ställning till om fler justeringar eller förtydliganden behöver göras i lagen. Den viktigaste förändringen på kort sikt är att inga företag, oavsett antalet anställda ska kunna undantas från diskrimineringslagen. **Partistyrelsen föreslår därmed att arbetsgruppens punkt 4 och motion K26 yrkande 1 bifalls. Motion K26 yrkande 2 och 3 bör anses besvarade.**

Motion K27 tar upp frågor om villkoren för dövblinda. Motionären konstaterar att kunskapen är låg om hur många människor med dövblindhet det finns i Sverige, i synnerhet vad gäller personer som blivit dövblinda sent i livet. Ansvaret för tolktjänst är uppdelat på flera huvudmän, vilket gör att dövblinda inte får de insatser de behöver. Partistyrelsen delar uppfattningen att kunskapen om dövblindhet i samhället är för låg, både vad gäller förekomsten och vad gäller hur personer med dövblindhet kan få sina behov av kommunikation och socialt samspel tillgodosedda. Folkpartiet Liberalerna var pådrivande för att tillsätta en arbetsgrupp i Regeringskansliet för att se över tolktjänsten. Partistyrelsen följer den fortsatta behandlingen.

Med detta bör motion K27 anses besvarad.

Avslutningsvis har partistyrelsen att yttra sig över **motionerna K28–K30**. Flera av dessa motioner tar upp förslag som ligger väl i linje med Folkpartiet Liberalernas gällande politik eller som med mycket bred majoritet avgjorts av landsmöte på senare tid, och partistyrelsen bedömer därför inte att det är nödvändigt att på nytt bekräfta dessa ståndpunkter. Några av motionerna tar upp frågor i så specifika eller avgränsade ämnen att partistyrelsen tyvärr inte bedömer att landsmötets begränsade format ger möjlighet till debatt och ställningstagande. Genom att motionerna väckts bidrar de dock till den interna debatten och partiets politikutveckling. Med hänsyn till detta föreslår partistyrelsen att **motionerna K28–K30 anses besvarade.**

Hbt-frågor

Motionerna K31–K36

Motion K31 lyfter frågan om sjukdomsklassificeringen av transsexualism och framhåller att en förändring av bland annat American Psychiatric Associations normgivande diagnosmanual "DSM" är på gång, men föreslår att Folkpartiet Liberalerna går före och driver på för att sjukdomsklassningen av transsexuella omedelbart ska tas bort.

Partistyrelsen vill framhålla att Folkpartiet Liberalerna varit och fortsätter att vara pådrivande när det gäller att slåss för transpersoners rättigheter, inte minst transsexuellas. En rörelse för att minska den stigmatisering som ligger i utpekandet av exempelvis transsexualism som en "störning" finns som sagt inom den medicinska professionen, såväl när det gäller det tongivande amerikanska psykiatriförbundet som inom WHO och arbetet med diagnosmanualen ICD. Det senare arbetet har dock dragit ut på tiden och är förenat med en del målkonflikter när det gäller transpersoners rätt till adekvat vård.

I en utredning som Socialstyrelsen låtit genomföra 2009 kritiserar sjukdomsklassificeringen och rapportens slutsats är att Socialstyrelsen för Sveriges räkning bör engagera sig i arbetet att revidera ICD.

Partistyrelsen är positiv till att detta arbete sker, men menar att Folkpartiet Liberalerna inte kan tillföra något i sak i processen. När vi liberaler kritiserar värdekonserverna som vill hålla tillbaka den förändring som pågår, så argumenterar vi för att freda den medicinska bedömningen från partiideologiska inslag. **Motion K31 bör därför anses besvarad.**

Motion K32 lyfter i tre yrkanden förslag om att stärka rätten till könskorrigering, juridisk eller medicinsk, för ungdomar under 18 år. I motionens första yrkande föreslås, i enlighet med förslaget i utredningen SOU 2014:91, att åldersgränsen för juridisk könskorrigering (alltså byte av personnummer) utan vårdnadshavares samtycke ska sättas till 15 år. I motionens andra yrkande föreslås att gränsen för juridisk könskorrigering sätts till 12 år, under förutsättning att samtycke från vårdnadshavare finns. I motionens tredje yrkande föreslås att tillstånd för ingrepp i könsorgan eller könskörtlar ska kunna ges oavsett ålder, givet att det finns medicinsk

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

grund. I detta fall går motionärerna längre än utredningen, som föreslog en lägre åldersgräns för ingrepp vid 15 år.

Partistyrelsen instämmer i stort med motionärernas intentioner. Utredningen tillkom under alliansregeringens tid, till stor del tack vare Folkpartiet Liberalernas initiativ. Kunskapsläget om unga transpersoners livssituation har ökat betydligt under senare år. De förslag som utredningen lämnat är ett resultat av detta. Ett av förslagen innebär att den nuvarande lagstiftningen delas upp i två delar, där en reglerar den juridiska könskorrigeringen och den andra delen den medicinska. Detta förtydligar skillnaden mellan de två olika delarna av processen.

Tidigare har Folkpartiet Liberalerna bland annat i rapporter tagit ställning för en sänkning av åldersgränsen för juridisk könskorrigering till 16 år. Partistyrelsen finner ingen dramatik i att anpassa detta något år nedåt. En åldersgräns vid 15 år för att kunna genomföra en sådan ansökan på egen hand, utan vårdnadshavares samtycke, kan därför ses som oproblematis. Partistyrelsen föreslår därför att **motion K32 yrkande 1 bifalls**.

När det gäller att ytterligare sänka gränsen ned till 12 år, som föreslås i **yrkande 2**, innebär detta en större förändring mot tidigare och är inte något Folkpartiet Liberalerna tidigare tagit ställning för.

I utredningen betonas ett delvis nytt perspektiv på rätten att få välja juridiskt kön, nämligen att "respekten för den enskildes privatliv och rätten till självbestämmande och integritet innebär, att det ska stå individen fritt att ändra det kön som har registrerats för vederbörande i folkbokföringen".

Utredningen betonar också att detta bör ses helt frikopplat från frågan om eventuell vård eller annan behandling eller utredning inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen, det vill säga frikopplat från ett medicinskt könsbyte. Utredningen framhåller att för personer som redan i unga år känner stark ångest och obehag förknippat med det juridiska kön de tilldelats vid födseln, är det långtifrån alltid kopplat till en önskan om att också genomgå en medicinsk könskorrigering. I stället betonas att frågor om exempelvis utfärdande av identitetshandlingar, betyg m.m. med det kön som personen upplever sig ha, är frågor som helt eller delvis kan lösas genom ett juridiskt könsbyte och som utredaren menar bör kunna ske tidigare om vårdnadshavare samtycker till det. Partistyrelsen vill därför **tillstyrka K32 yrkande 2**.

När det gäller **K32 yrkande 3** gör partistyrelsen, liksom motionärerna, den bedömningen att så länge erforderlig utredning genomförs, och om den finner att tunga sakskalet talar för att ett medicinskt ingrepp skulle vara till nytta för individen, så bör detta kunna genomföras oberoende av ålder. Någon i lagen fastställd åldersgräns för denna behandling bör därför inte finnas, samtidigt som det slutliga beslutet oavsett eventuell åldersgräns bör ligga hos Socialstyrelsen genom kravet på tillstånd. Med största sannolikhet kommer det att vara så att medicinska skäl ofta kommer att tala emot tidiga ingrepp, åtminstone under överblickbar tid och tills ny forskning kan tala för något annat. Men med detta tillgodosett, ser partistyrelsen inte att det finns något sakligt skäl att i lagen fastställa en undre åldersgräns. **Motion K32 yrkande 3 bör med detta anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Motionerna K33 och K34 tar båda upp blodgivning och de särskilda regler som gäller för särskilt gruppen "män som har sex med män" (MSM). **K33** framhåller att sexuell preferens inte ska utgöra grund för att avgöra om en person är lämplig att donera blod eller ej. **Motion K34** framhåller att olika väntetider (karenstider) för att ge blod bör ses som diskriminering.

Partistyrelsen delar uppfattningen att frågan om sexuell läggning eller preferens inte ensamt ska vara avgörande för om en person ska anses vara lämplig att donera blod eller ej. Däremot är det rimligt och medicinskt befogat att ta hänsyn till olika faktorer som till exempel den statistiska risken för sjukdomar inom olika grupper.

Karensreglernas funktion är att tillsammans med de tester av donerat blod som görs, skapa ett så högt skydd som möjligt mot överföring av blodburna sjukdomar. Det gäller inte enbart hiv och hepatit, utan också bland annat malaria och andra zoonoser. Därför gäller till exempel olika karenstider vid utlandsvistelser. Enbart tester är inte i sig tillräckliga – det finns i dag inga tester med så hög noggrannhet att de kan ersätta andra säkerhetsregler som till exempel karenstider. Att dessa är olika långa beror på flera olika omständigheter, men vilar på saklig grund i de olika fallen.

Införandet av en karenstid i stället för livslång utestängning gjordes i dialog med RFSL, när Socialstyrelsen och socialdepartementet behandlade uppdateringen av EU:s direktiv om säkerhet i blod och blodprodukter i början av 2000-talet. Ett starkt bidragande skäl till att Socialstyrelsen och socialdepartementet medverkade till att få en ny regelutveckling till stånd, var dock just det argumentet att reglerna också måste uppfattas som rimliga inom de olika målgrupperna. Om så inte är fallet, så ökar risken för att människor försöker kringgå reglerna och helt enkelt ger falska uppgifter.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Däremot har Läkemedelsverket inte accepterat denna definition, och anser fortfarande att män som haft sex med män ska vara uteslutna som donatorer av blod för resten av livet, vilket gör att de kliniker som tar emot blod i dag måste ha två separata rutiner för hanteringen, om de alls ska kunna ta emot blod från MSM-gruppen.

Eftersom reglerna ytterst baseras på direktiv från EU och rekommendationer från WHO, är det inte alldeles lätt att påverka hur olika myndigheter tolkar reglerna. Partistyrelsen menar att det i första hand vore önskvärt att få en ensartad tolkning av de gällande reglerna till stånd och att den detaljerade bedömningen av karenstiderna måste vila på en sakligt grundad medicinsk bedömning. **Motion K33 och K34 bör med detta anses besvarade.**

Motion K35 vill att Folkpartiet Liberalerna ska verka för införandet av ett tredje kön. Frågan uppmärksammades av Folkpartiet Liberalerna i en rapport om HBT-rättigheter som presenterades inför valet 2014 där det slogs fast att frågan behöver utredas i nära samråd med intresseorganisationer på området då det är av stor vikt att transpersoners synpunkter och behov lyfts fram i arbetet. Vidare måste det fortsatta behovet av könsuppdelad statistik beaktas. Partistyrelsen anser att det bör finnas en möjlighet för personer som inte vill identifiera sig som vare sig män eller kvinnor att välja en tredje könskategori. En utredning om detta bör komma till stånd.

Motion K35 bör med detta anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.

Motion K36 menar att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att ”könsbegreppen återställs så att våra barn och ungdomars könsidentitet och jämställdhetens landvinningar inte rubbas genom läran om barnafödande män”. Partistyrelsen delar inte motionärens uppfattningar och anser nu, liksom vid tidigare tillfälle då motionären väckte en motion med likartad frågeställning, att en del av de ordval som motionären gjort är beklagliga och uttrycker nedsättande värderingar om andra personer. Motionen innehåller dessutom en hel del polemik mot förslag som ingen framfört och överdrifter av olika slag. Partistyrelsen finner ingen anledning att ändra ståndpunkt och föreslår landsmötet att **motion K36 avslås.**

Folkhälsa och tobaksfrågor

Motionerna K37–K42 samt L31 yrkande 2, 3 och 5

Motion K37 argumenterar för att punktskatten på snus bör sänkas. Motionärerna menar att punktskatter på hälsovådliga varor syftar till att internalisera externa effekter, och eftersom snus har relativt modesta folkhälsokonsekvenser bör punktskatten på snus sänkas. Partistyrelsen delar för det första inte uppfattningen att snusets hälsoeffekter skulle vara ”relativt modesta”. Nikotin är ett av de mest beroendeframkallande ämnen vetenskapen känner till, och dess negativa effekter, oavsett hur det konsumeras, är många. Det finns vetenskapligt stöd för att snus ökar risken bland annat för vissa cancerformer, högt blodtryck, permanenta skador på munslemhinnan, diabetes typ 2, preeklampsi, prematur förlösning och intrauterin fosterdöd. Motionärerna har dock en relativ poäng i att det finns ännu fler skadliga effekter belagda vad gäller rökning. Om syftet med punktskatter på tobaksprodukter endast vore att internalisera externa effekter är den rimliga slutsatsen dock inte att skatten på snus är för hög, utan att den på cigaretter är för låg. Partistyrelsen menar dock att hur punktskatters nivå ska avgöras är en sammanvägning av många olika faktorer, där den motionärerna nämner bara är en. Man måste också väga in risken att höga skattesatser leder till ökad smuggling, illegal handel och annan brottslighet. En tredje faktor är behovet av skatteintäkter för att finansiera angelägna offentliga utgifter. Partistyrelsen föredrar höga punktskatter på tobak och alkohol framför hög skatt på arbete, och föreslår **att motion K37 avslås.**

I **motion K38** anförs att det bör bli straffbart att utsätta barn för tobaksrök. **Motion K39** argumenterar för att Sverige i likhet med ett antal andra länder ska verka för en utfasning av tobaksbruket, och föreslår anonyma paket och exponeringsförbud i handeln. Även **motion K40** föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för en utfasning av tobaksbruket med målet ett rökfritt Sverige år 2025. I **motion K41**, liksom i **motion K39 yrkande 4**, föreslås att Folkpartiet Liberalerna bör verka för fler rökfria utomhusmiljöer. **Motion L31 yrkande 5** förordar rökförbud i nybyggda lägenheter. Flera av dessa frågor har diskuterats av landsmötet i närtid.

Partistyrelsen delar den uppfattning som framförs i flera motioner att det är dags att, i likhet med till exempel Finland, sätta upp ett mål för när tobaksbruket ska fasas ut, utan att förbud mot rökning införs. Tuffa regler för tobaksindustrins marknadsföring och gott stöd till den som vill sluta röka bör vara inriktningen. Rökningen är den enskilt största orsaken till sjukdom och för tidig död världen över. I Sverige dör årligen runt 12 000 människor av sin rökning. I dag

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

röker runt 13 procent av svenskarna regelbundet. Nästan ingen börjar röka i vuxen ålder. Med målmedvetet arbete bör det inte vara omöjligt att fasa ut tobaksbruket.

Det är klarlagt att passiv rökning kan orsaka lungcancer och hjärt-kärlsjukdomar, och förorsakar lika många dödsfall per år som trafiken. Partistyrelsen anser att det är angeläget att människor som själva valt att inte röka slipper utsättas för tobaksrök. I dag råder i princip rökförbud i alla inomhusmiljöer som allmänheten har tillträde till, men inte i några utomhusmiljöer.

Folkhälsomyndigheten har föreslagit att entréer till byggnader som allmänheten har tillträde till, platser där allmänheten väntar på kollektivtrafik, uteserveringar samt lekplatser, sportanläggningar och arenor utomhus som allmänheten har tillträde till bör göras rökfria.

Partistyrelsen menar att dessa och andra skärpningar även måste prövas utifrån frågan om vilka inskränkningar i den enskildes liv som det är nödvändigt för staten att reglera. Partistyrelsen är inte främmande för att införa rökförbud i fler miljöer framförallt där det är svårt att undvika röken. Folkpartiet Liberalerna i Stockholms läns landsting har till exempel drivit igenom ett rökförbud på tunnelbanans utomhusperronger. Däremot är det tveksamt om det är rimligt att förbjuda rökning på badplatser – där det ändå vanligen finns gott om plats för människor att samexistera. På uteserveringar borde det vara upp till restaurangägarna – och då många uppskattar en rökfri miljö borde det kunna vara en god affär. På motsvarande sätt bör det vara upp till fastighetsägaren att införa rökförbud i lägenheter i flerbiljshus.

Folkpartiet Liberalerna arbetar aktivt för att minimera tobaksbruket framförallt bland unga. Vi har till exempel i förhandlingarna om EU:s tobaksdirektiv ställt oss positiva till olika typer av marknadsföringsbegränsningar. Folkpartiet Liberalerna bör noga följa utvecklingen i de länder som redan infört till exempel neutrala förpackningar och exponeringsbegränsningar i butik, och överväga liknande regleringar i Sverige.

Partistyrelsen anser däremot inte att det är rimligt att, som motionären gör, jämföra barns exponering för tobaksrök med barnmisshandel. **Motion K38 avstyrks därför, medan motionerna K39–K41 samt L31 yrkande 5 bör anses besvarade.**

Motion K42 föreslår att utgifter för idrott och fysisk aktivitet ska vara avdragsgill, medan **motion L31 yrkande 2 och 3** förordar dels ökad utskrivning av motion på recept, dels att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att underlätta gratimotion och spontanidrott genom till exempel motionsspår och bollplaner. Partistyrelsen delar helt uppfattningen att det är angeläget att på olika sätt uppmuntra och underlätta motion och fysisk aktivitet. Det är också något som Folkpartiet Liberalernas företrädare arbetar aktivt med framförallt på kommun- och landsningsnivå. Partistyrelsen är dock tveksam till att skapa fler incitament i skattesystemet utöver det friskvårdsbidrag arbetsgivare kan ge, av rent skattetekniska skäl. Det behövs färre avdrag, inte fler. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion K42 samt L31 yrkande 2 och 3 anses besvarade.**

Alkoholpolitik samt drog- och missbruksfrågor

Motionerna K43–K44, K45 yrkande 1, 3 och 5, K46 yrkande 1–3, K47–K51 samt L31 yrkande 4 och 6

I **motion K43** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att samtliga kommuner i landet ska erbjuda människor med missbruk vård och behandling samma dag som de söker hjälp. Motionärerna konstaterar att när motivationen finns att bryta ett missbruk är det viktigt att insatser sätts in omedelbart. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalerna såväl på riksnivå som i många kommuner och landsting, sedan länge arbetar i motionens anda, både för att korta väntetiderna i missbruksvården, både i rikspolitiken och i kommuner och landsting, och för att det ska finnas öppna insatser som är tillgängliga utan biståndsbedömning. Folkpartiet Liberalerna har sedan länge tagit ställning för att det ska finnas en vårdgaranti i missbruksvården. **Med detta bör motion K43 anses besvarad.**

I **motion K44** föreslås att landstingen ska få ett tydligt huvudansvar att ta hand om ohälsoproblem kopplade till riskbruk, skadligt bruk och beroende av alkohol, samt att Folkpartiet Liberalerna ska verka för tydligare ansvarsfördelning mellan kommuner och landsting.

Partistyrelsen håller med om att det finns stora fördelar med att missbruks- och beroendevården, oavsett om det handlar om alkohol, narkotika, spel eller något annat beroendeframkallande, huvudsakligen finns hos hälso- och sjukvården. Bland annat torde tröskeln vara lägre för många att söka hjälp hos sjukvården snarare än hos socialtjänsten för ett begynnande missbruk. Men riskbruk, missbruk och beroende har såväl sociala som psykiska och somatiska orsaker, och det behövs ofta både medicinska och sociala insatser. Både socialtjänsten och

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

hälso- och sjukvården har viktiga uppgifter, och problemet är sällan att den ene eller den andre gör för mycket, utan oftare att människor hamnar mellan stolarna och inte får något stöd alls.

Alkoholism är en sjukdom och de som drabbas behöver vård och förebyggande insatser. Att söka hjälp hos socialtjänsten upplevs av många som stigmatiserande samtidigt som det i dag finns effektiva metoder att hjälpa människor med riskbruk. Folkpartiet Liberalerna bör utveckla politiken för beroendevården och överväga förändringar i huvudmannaskapet. Dock måste socialtjänstens roll tydliggöras för att skapa bästa tänkbara förutsättningar att stödja såväl den alkoholberoende som barn och andra anhöriga. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion K44 anses besvarad.**

I **motion K45** argumenteras för att beroendevården bör vara evidensbaserad, och motionären lägger flera yrkanden om vad detta konkret bör innebära. I motionens **yrkande 1** fastslås att Sveriges missbruksvård och beroendevård ska grunda sig på evidens och beprövade behandlingsmetoder, och motionären kritiserar att så inte alltid är fallet i dag.

Partistyrelsen konstaterar att motionens resonemang är väl i linje med vad som redan slås fast i Folkpartiet Liberalernas partiprogram. ”Missbruks- och beroendevården ska vara vetenskapligt grundad. Missbruksvården ska i största möjliga mån minska det mänskliga lidandet genom exempelvis substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som kombineras med rehabilitering.”

Motion K45 yrkande 3 innebär att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att kommunernas veto mot sprututbytesprogram ska tas bort. I dag får landsting driva sprututbytesprogram inom ramen för sin hälso- och sjukvård, om de har tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg, och om kommunen där det ska drivas har gett sitt tillstånd. Partistyrelsen menar i likhet med motionären att det kommunala vetot bidrar till att skillnaderna i arbetet mot missbruk och smittspridning blir orimligt stora över landet. Folkhälsomyndigheten skriver i en vägledning från januari i år att sprututbytesverksamhet är centralt för att minska risken för smittspridning, och att det vetenskapliga stödet för detta är överväldigande.

Partistyrelsen har inga invändningar mot **motion K45 yrkande 5** om forskning om beroendevård, men menar att det är alltför detaljerat för landsmötet att ta ställning till.

Med detta föreslår partistyrelsen att motion K45 yrkande 1 och 3 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört samt att yrkande 5 anses besvarat.

I **motion K46** framförs synpunkter på alkoholreklam och på införselreglerna för alkohol. Motionären anser att alkoholreklam bör regleras lika strikt som tobaksreklam. Partistyrelsen noterar att denna fråga behandlades även av landsmötet 2013 och att ett snarlikt yrkande då ansågs besvarat med motiveringen att det redan, sedan länge, är partiets ståndpunkt. Partistyrelsen anser inte heller nu att Folkpartiet Liberalerna bör byta fot i frågan. Att införselkvoterna bör minska är även det Folkpartiet Liberalernas politik sedan länge. Partiprogrammets formulering ”I EU ska hänsynen till folkhälsan väga tyngre än jordbruksintressen” syftar bland annat på detta. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att den växande näthandeln med alkohol urholkar detaljhandelsmonopolet. Alkoholleveransutredningen (SOU 2014:58) lämnade sitt betänkande förra sommaren, med förslag striktare regler om införsel genom e-handel. Utredningen visar på flera oklarheter och luckor i lagen, som delvis uppstått genom den e-handelstekniska utvecklingen. Det är angeläget att regeringen omgående går från utredning och remissvar till proposition. Systembolagets möjlighet att beställa över internet och sedan hämta i butik (”click-and-collect”) har visat sig vara en mycket uppskattad tjänst, och denna välkomnas av FP såsom ett sätt att befästa folkets positiva inställning till detaljhandelsmonopolet, som säljer ca 75 procent av alkoholen som förtärs i Sverige. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion K46 yrkande 1–3, samt motion L31 yrkande 4 och 6 som behandlar näraliggande frågor anses besvarade.**

Motion K47 argumenterar för att Systembolagets monopol på detaljhandel med alkohol bör behållas medan **K48** och **K49** argumenterar för att det bör avskaffas. Snarlika motioner behandlades även av landsmötet 2013. Partistyrelsen anser liksom då att Folkpartiet Liberalerna även i fortsättningen ska driva en restriktiv och solidarisk alkoholpolitik. Det är tydligt att denna politik har varit framgångsrik i att motverka alkoholmissbruk i Sverige. Det är väl känt att en ökad tillgång till alkohol ger en ökad konsumtion och fler alkoholrelaterade skador i samhället. Partistyrelsen försvarar det svenska detaljhandelsmonopol som Systembolaget har utifrån folkhälsoaspekten.

Motion K49–K51 argumenterar för att så kallad gårdsförsäljning av egenproducerade alkohol drycker ska tillåtas. Även denna fråga behandlades utförligt av landsmötet 2013, liksom 2011 och 2009. Partistyrelsen anser inte att gårdsförsäljning i liten skala av egenproducerade drycker i sig är något större hot mot den restriktiva alkoholpolitiken. Däremot kan det konstateras att två statliga utredningar har slagit fast att detaljhandelsförsäljning av enbart svensktillverkade alkohol drycker skulle innebära en diskriminering av utländska alkoholprodukter och

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

stå i strid med EU-rätten. Om man vid gårdsförsäljning i stället tillåter också andra produkter än de egenproducerade har vi i praktiken upphävt detaljhandelsmonopolet, och därmed vår möjlighet att försvara Systembolagets monopol EU-rättsligt. Risken är därför överhängande att så kallad gårdsförsäljning skulle leda till en allvarlig försämring av den svenska alkoholpolitiken och därmed bidra till att öka alkoholskadorna. Det bör däremot vara enkelt att få tillstånd för provsmakning vid tillverkningsstället, och det bör vara enkelt att köpa småskaligt och lokalt producerade produkter genom Systembolaget. **Partistyrelsen menar att Folkpartiet Liberalerna bör hålla fast vid sin uppfattning, och föreslår att motion K47 anses besvarad samt att motionerna K48–K51 bör avslås.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motionerna K1–K3 samt jämställdhetsgruppens rapport "Stärk kvinnors ekonomiska självständighet" punkt 6 anses besvarade
2. att motion K4 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört samt att motionerna K5 och K6 anses besvarade
3. att motionerna K7–K9 anses besvarade
4. att motion K10 anses besvarad
5. att motion K11 anses besvarad
6. att motion K12 avslås
7. att motion K13 avslås
8. att motionerna K14 yrkande 1 samt K15 och K16 anses besvarade
9. att motion K17 anses besvarad
10. att motion K18 bör avslås
11. att motion K19 anses besvarad
12. att motion K20 yrkande 1 avslås
13. att funktionshinderpolitiska arbetsgruppens förslag punkt 1 bifalls
14. att funktionshinderpolitiska arbetsgruppens förslag punkt 2 bifalls samt motionerna K21–K25 anses besvarade
15. att funktionshinderpolitiska arbetsgruppens förslag punkt 4 och motion K26 yrkande 1 bifalls samt motion K26 yrkande 2 och 3 anses besvarade
16. att motion K27 anses besvarad
17. att motionerna K28–K30 anses besvarade
18. att motion K31 anses besvarad
19. att motion K32 yrkande 1 bifalls
20. att motion K32 yrkande 2 bifalls
21. att motion K32 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört
22. att motion K33 och K34 anses besvarade
23. att motion K35 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
24. att motion K36 avslås
25. att motionerna K37 och K38 avslås samt att motionerna K39–K41 och L31 yrkande 5 anses besvarade
26. att motionerna K42 samt L31 yrkande 2 och 3 anses besvarade
27. att motion K43 anses besvarad
28. att motion K44 anses besvarad
29. att motion K45 yrkande 1 och 3 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört och att motion K45 yrkande 5 anses besvarat
30. att motion K46 yrkande 1–3 samt motion L31 yrkande 4 och 6 anses besvarade
31. att motion K47 anses besvarad samt att K48–K51 avslås

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Reservation 9

Anna Ekström och Håkan Lindh reserverar sig till förmån för bifall till motion K11.

Reservation 10

Anna Ekström och Håkan Lindh reserverar sig till förmån för bifall till motion K21.

Reservation 11

Anna Ekström och Ulrika Landergren reserverar sig till förmån för bifall till motion K23.

Särskilt yttrande 10

Henrik Edin anmäler särskilt yttrande till förmån för bifall till motion K37.

Motivering: ”Partistyrelsens svar är otillräckligt. Den jämna prisnivån mellan snus och cigaretter uppmuntrar till en jämnstor konsumtion av varorna. Om man ser till de externa effekterna är det fördelaktigt att snus väljs framför cigaretter. Därför borde motionen bifallas.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Förslag från arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik¹

1. att landsmötet ställer sig bakom den allmänna inriktningen av funktionshinderpolitiken – för ett funktionshinderperspektiv som genomsyrar alla politikområden
2. att LSS ska förtydligas, så att även delaktighet i samhällslivet, som till exempel arbete, studier och föräldraskap, anses vara grundläggande behov
3. att alla skolor, även friskolor, ska ha grundläggande tillgänglighet²
4. att småföretagsundantaget vad gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering ska avskaffas

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

1. Arbetsgruppens delrapport "Från omsorg som kväver till förväntningar som lyfter" återfinns i bilaga 6 i landsmöteshandlingarna.

2. Yrkan det hänskjutet till avsnitt D, Utbildning och kultur.

Motioner

Socialtjänst

K1. Rädda ett av Sveriges viktigaste yrken

*Nikoletta Jozsa, Järfälla, Gulan Avci, Stockholm, Anders Bengtsson, Järfälla, Anne-Lie Elf-
vén, Stockholm, Ann-Katrin Åslund, Stockholm m.fl.*

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för höjda löner till socialsekreterare genom att införa kompetens- och inkomsthöjande system liknande den man drev igenom till lärare (förstelärarsystemet)
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att det införs en socio-nomlegitimation för att höja yrkets status

Socialsekreterare i dag utför ett av de viktigaste arbetena – de arbetar med utsatta människor som på olika sätt behöver hjälp och behöver stöd tillbaka till ett värdigt liv. Att vara socialarbetare innebär bland annat myndighetsutövning där beslut kan medföra ett stort ingrepp i människors liv. I en del fall handlar det om att man med tvång måste ta ifrån föräldrar deras barn eller ta ifrån en vuxen dennes självbestämmanderätt. Det är oerhört viktigt att socialsekreterare tar rätt beslut och därför ha tid på sig att göra ordentliga utredningar. Tyvärr ser verkligheten annorlunda ut. Socialsekreterarna i dag är överösta med ärenden vilket leder till att ärendemängden är orimligt hög, socialkontoren är ofta underbemannade och lönerna är låga. Många av de mest erfarna socialsekreterarna väljer att byta yrke vilket ofta lämnar de mindre erfarna kvar på socialkontoren. Dessa socialsekreterare är sedan de som fattar de tyngsta och viktigaste besluten, de som handlar om att omhänderta ett barn eller att ta ifrån en vuxen rätten att ta sina egna beslut.

För att göra detta yrke attraktivt behöver denna yrkeskategori ett karriärs- och kompetenshöjande system likande läraryrkets förstelärarsystem med högre lön och högre utbildning som följd. Detta skulle också skapa en mer rättssäker socialtjänst där erfarna socialsekreterare kan stötta och handleda nyutbildade i svåra beslut. Dessutom bör yrkets status höjas, detta göra exempelvis genom att införa ovanstående ändringar men också genom att införa en s.k. socio-nomlegitimation i likhet med lärarlegitimationen.

K2. Förstärk tjänstemannaansvaret rörande tvångsomhändertaganden

*Benny Lindholm, Uppsala, Richard Bengtsson, Stockholm, Hanna Gerdes, Stockholm, Niko-
letta Jozsa, Järfälla, Roko Kursar, Malmö m.fl.*

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att förtydliga tjänstemannaansvaret för socialsekreterare i enlighet med vad som anförs i motionen
2. **att** Folkpartiet ska ta ställning för att en socio-nomlegitimation införs
3. **att** Folkpartiet verkar för en lagändring så att utredande handläggare på socialnämnden formellt ska vara med och fatta beslut när socialnämnden beslutar om omedelbart omhändertagande och om att ansöka om vård enligt LVU och LVM
4. **att** ett nytt stycke läggs till i Folkpartiets partiprogram under rubriken 3.3.7 En bättre start för utsatta barn med följande lydelse: "Rättssäkerheten vid omhändertagande av barn ska stärkas. Utredningar om omhändertagande ska enbart få utföras av utbildad och särskilt legitimerad personal. Vid beslut om omedelbart omhändertagande och ansökan om vård enligt LVU ska den utredande handläggaren delta i socialnämndens beslut."

Omhändertagandet av barn och missbrukare tillhör några av samhällets mest ingripande, om än ibland nödvändiga, åtgärder. Att splittra familjer och tvångsvårdas vuxna missbrukare måste därför omgärdas av rigorösa krav på rättssäkerhet, saklighet och kompetens.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

I många fall är dessa rättssäkerhetskrav uppfyllda. Omhändertaganden enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) förutsätter en utredning och ansökan som beslutats av förtroendevalda politiker i socialnämnd. Ett beslut om vård ska fattas av förvaltningsrätten.

I realiteten är dock såväl fritidspolitikerna socialnämnden som ledamöterna i förvaltningsrätten beroende av den utredning som den kommunala förvaltningen inleder och genomför. Sedan ett antal år tillbaka finns ett metodstöd för att genomföra utredningar av barn (BBIC). Den handläggare som har genomfört utredningen är dock sällan personligen ansvarig för sin utredning.

Detta kan leda till rättssäkerhetsproblem. Många gånger håller utredningarna mycket god kvalitet och ger socialnämnder och förvaltningsrätter ett fullgott underlag. Eftersom den skriftliga utredningen är så pass viktig vid fritidspolitikernas och domstolarnas beslutsfattande finns det dock anledning att se över ansvarsförhållandena vid sådana utredningar.

Nämndemannasystemet i domstolar och förfarandet vid beslut om psykiatrisk tvångsvård (LPT) kan härvid tjäna som en förebild. Även om nämndemannainstitutet har karaktäriseras det av att beslutsfattandet vilar på såväl lekmän (nämndemän) som yrkesverksamma (juristdomare). Vid beslut enligt LPT är det initialt den behandlande läkaren som fattar beslutet (inte politikerna i landstinget) och vid prövning i förvaltningsrätten hörs som regel en oberoende sakkunnig läkare.

I socialnämnderna råder dock inte en sådan ordning. I socialnämnderna är fritidspolitikerna i stället ensamt ansvariga för sina beslut trots att besluten ofta vilar på en utredning som en tjänsteman har utfört. Mot bakgrund av hur pass ingripande ett tvångsomhändertagande är bör därför den utredande handledare involveras i beslutsfattandet. Exempelvis bör den utredande handläggaren vara med och formellt fatta själva beslutet om att omedelbart omhänderta någon eller ansöka om vård i förvaltningsrätten. På så sätt skulle yrkesetikerna och den enskilde socialsekreterarens känsla av ansvar öka.

En ordning där socialsekreterare ska vara med och formellt fatta ingripande beslut skulle kräva ändrade regler för beslutsfattande. Exempelvis måste en socialsekreterare som inte lyckas övertyga fritidspolitikerna ha möjlighet att skriva en skiljaktig mening för att undslippa tjänstemannaansvar. Även högre krav på utbildning, t.ex. en socionomexamen eller en socio-nomlegitimation, skulle kunna krävas.

Socialtjänstens och samhällets omhändertaganden av barn och missbrukare är nödvändiga för att skydda individer. Dessa beslut måste dock karaktäriseras av höga förväntningar och stränga krav på rättssäkerhet. Hur beslutsfattandet går till är en viktig komponent i detta. Folkpartiet bör därför verka för att förtydliga tjänstemannaansvaret inom socialtjänsten.

K3. Reformerad socialtjänst för barn och unga

Anders A. Aronsson, Uppsala, Magnus Liljegren, Stockholm, Axel Nordberg, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att en bred översyn görs av den del av den samlade socialtjänsten som är inriktad på myndighetsutövning gentemot barn och unga samt deras familjer, med utgångspunkt främst i socionomutbildningen, socialtjänstens organisation, informationsutbytesregler, samverkansformer kommun–landsting, statens stöd till kommunerna samt socialsekreterarlegitimation

Exemplen är många på att socialtjänsten i dag är överbelastad. Det gäller främst stödet till utsatta barn och ungdomar samt deras familjer, där behoven ökat snabbt av flera skäl. Allt fler är vaksamma på tecken om problem och missförhållanden. Orosanmälningarna har ökat både till följd av ökad medvetenhet och skärpt lagstiftning. Ju tidigare problem upptäcks, desto mindre komplicerat att åtgärda och stötta. Men det är även ett ökande inslag av mer komplicerade ärenden som kräver specialkunnande och erfarenhet. Såväl bland socialtjänstens medarbetare som bland de socialnämndspolitiker som har ansvaret.

Hela socialtjänstkedjan har inte hängt med. Dimensioneringen av kommunernas socialtjänst räcker inte till, myndighetsutövande socialsekreterare är alldeles för överlastade med ärenden. Det finns dessutom inte nog många socialsekreterare, antalet utbildningsplatser har varit för få. Samtidigt är det många tungrodda samarbetsstrukturer som måste fungera, mellan socialtjänsten, skola, fritid, polisen, landstinget m fl. Det krävs dessutom allt större specialistkunskaper, vilket inte minst i mindre kommuner är svårt att upprätthålla. Ett samarbete av liknande slag som flera kommuner har vad gäller räddningstjänsten kan vara en modell att använda.

Vad som ytterligare ökat trycket på socialtjänsten är skärpt lagstiftning och andras ökande krav från statliga myndigheter. Helt berättigade och angelägna krav för att upprätthålla rätts-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

säkerhet och trygghet, så att utsatta barn och ungdomar samt deras familjer får den omsorg och det stöd de behöver. Markeringen av barnets perspektiv och fullföljande av FN:s konvention om barnets rättigheter är angelägna lagkrav. Men de ökande kraven från statligt håll har i liten utsträckning åtföljts av ekonomiskt stöd.

I flera andra motioner till landsmötet aktualiseras olika problematiska aspekter kring socialtjänstens verksamhet, främst när det gäller tvångsåtgärder gentemot barn och unga. Det finns behov av en större, samlad översyn av hela socialtjänstområdet inriktat på barn och unga. Några viktiga aspekter som måste ses över:

1. dimensioneringen av socionomutbildningen, liksom utbildningens uppläggning och innehåll
2. socialtjänstens organisation, tjänstemannaorganisationen borde baseras på större enheter genom samarbete mellan flera kommuner
3. reglerna för informationsutbyte mellan närmast berörda myndigheter: socialtjänst, landsting och polis. Gränserna mellan integritetsskydd och omsorg om det enskilda barnet är inte lätta att dra.
4. samverkansformerna mellan kommunerna och landstinget med stödet till utsatta barn och ungdomar i fokus
5. statens stöd till kommunerna för att dessa ska kunna fullfölja skärpta krav på att tillgodose barnets perspektiv i sociala utredningar och åtföljande stödinsatser
6. införande av en särskild socialsekreterarlegitimation som krav för att få vara myndighetsutövande gentemot barn och unga

K4. Satsa på förebyggande arbete och tidiga insatser inom socialtjänsten

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Hanna Gerdes, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att bevara de förebyggande och tidiga insatserna inom socialtjänsten
2. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att socialförvaltningarna i större omfattning arbetar med preventivt arbete
3. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att tidiga insatser ska vara en huvudprincip inom socialtjänsten

Fältare, ungdomsmottagningar, spädbarnsverksamhet, familjevårdsmottagningar och familjerådgivning. Detta är några av de förebyggande verksamheterna som socialtjänsten på kommunal nivå arbetar med. Dessa preventiva insatser finns till för att fånga upp barn, unga och vuxna i riskzonen i ett tidigt skede för att förhindra starkare myndighetsinsatser såsom frihetsberövande och placeringar. Enligt SKL skapar avsaknad av ett förebyggande arbete snabbt stora ekonomiska konsekvenser. Kostnaden beräknas öka från strax över etthundratusen kronor till närmare 8 miljoner kronor per person på sju år. Att göra besparingar på förebyggande arbete är en ytterst kortsiktig lösning. Kostnaden i människoöden är oräknelig. Mycket forskning från socialstyrelsen, SKL och universitet pekar på att det förebyggande arbetet samt tidiga insatser måste vara grundläggande inom socialt arbete.

I dag ser det förebyggande arbetet väldigt olika ut i landet, i vissa kommuner är den väl utbyggd och fungerar bra och i andra kommuner är den obefintlig. Dessutom är det dessa verksamheter som tenderar att bli först utsatta för besparingar i kommunerna. Vi anser att Folkpartiet därför bör arbeta för att bevara de befintliga förebyggande och tidiga insatserna inom socialtjänsten runt om i landet, detta för att i så stort mån som möjligt fånga upp den enskilda individen. Dessutom förespråkar vi att Folkpartiet ställer sig bakom en större utbyggnad av öppna verksamheter med det preventiva arbetet i fokus. Det är oerhört viktigt att redan på ett tidigt stadium gå in och hjälpa barn, unga och vuxna långt innan konsekvenserna blivit så svåra att hjälpen får svårt att nå fram.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

K5. Alla barn inom socialtjänsten ska ha en handläggare

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anne-Lie Elfven, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge, Marianne Damström Gereben, Solna, Göran Hellmalm, Ekerö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att alla barn som förekommer eller finns med i periferin i socialtjänstens utredningar och insatser ska tilldelas en egen handläggare som för fram barnperspektivet
2. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att metoder liknande BBIC ska införas inom alla av socialtjänstens områden. Denna nya metod bör också omfatta områden såsom LSS, missbruk, ekonomiskt bistånd och vårdnadstvister m.m.
3. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att bra kunskap om barnkonventionen ingår i socionomutbildningen

Socialtjänstlagen fick 1998 ett tillägg till första paragrafen i socialtjänstlagen. Tillägget innebär att en bestämmelse som svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention om barns bästa fördes in i socialtjänstlagen. Genom lagändringen 2002 har ett förtydligande skett genom att det tidigare tillägget till 1 § nu bildar en egen paragraf.

Enligt socialtjänstlagen och barnkonventionen så ska socialtjänsten alltid ha ett barnperspektiv när de handhar ärenden som rör barn. Barnet ska vara delaktigt i handläggningen och en diskussion ska föras med barnet för att utvärdera vad denne själv vill i den mån detta är möjligt.

Trots att barnkonventionen har ratificerats och i flera fall skrivits in i lagar så brister socialtjänster ofta att beakta barnens bästa. Olika åtgärder har gjorts för att få in ett barnperspektiv, exempelvis framtagandet av metoden BBIC (barns behov i centrum), dock används denna metod främst i barn- och ungdomsutredningar och inte lika ofta när det gäller vuxna med barn såsom vårdnadstvister, ekonomiskt bistånd, missbruksutredningar och LSS.

När socialtjänsten gör insatser för vuxna så tappas ofta barnperspektivet bort under dessa insatser, främst för att insatsen inte direkt berör barnen. Dock påverkas barnen mycket av en mamma i missbruk, en vårdnadstvist och en situation där det förekommer familjevåld mellan de vuxna. I dessa fall, där barnen förekommer i periferin av en utredning, är det oerhört viktigt att det finns någon som står upp för barnets bästa och lyfter fram barnperspektivet. Därför bör en handläggare tillsättas enbart för att framhålla barnperspektivet i alla utredningen som direkt och indirekt berör barn.

K6. Bättre uppföljning och samordning kring placerade barn i världen

Kajsa Rosén, Kumla, Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för bättre uppföljning och säkerställande av att placerade barn får likvärdig tillgång till hälso- och sjukvården
2. **att** Folkpartiet ska verka för att barn som placeras utanför sitt hemlandsting och är inskrivna på BUP får en samordnare som säkerställer och följer upp att barnet får rätt vård eller behandling

Ohälsa av både fysisk och psykisk art är vanligare hos placerade barn och unga än bland unga i övrigt. Ofta har barnen på grund av omsorgsbrist inte fått gå på sina rutinmässiga hälsokontroller. Det förekommer även att de missar vaccinationer. Placerade barn och unga har därför i praktiken inte alls samma tillgång till vanlig allmänsjukvård och får därmed inte alltid sina hälsobehov tillgodosedda.

Detta har Folkpartiet uppmärksammat tidigare och vi vill att varje placerat barn ska få en hälsoplan. Gott så, men en hälsoplan täcker inte allt. Inom barn- och ungdomspsykiatri återfinns ett antal placerade barn.

Ett placerat barn som flyttats runt mellan olika län far särskilt illa om hen har, eller skulle behöva ha, en diagnos. I de fall patienten placeras tillfällighet vill inte BUP starta upp en behandling som de sedan inte har förutsättningar att följa upp när patienten eventuellt byter län och landsting. Det gäller även i de fall barnet i fråga har en fastställd diagnos.

Det gör att vissa barn kan gå obehandlade för exempelvis ADHD i årtal. Det finns exempel på just detta, där barnet på grund av sin destruktiva situation och obehandlade diagnos sätter i system att rymma från det hem där denne placerats. Rymningarna leder i sin tur till ytterligare omplaceringar. Det hela skapar en ond cirkel där det enskilda barnet far mycket illa.

Ett annat problem som nyligen uppmärksammats är att placerade barn i betydligt större utsträckning än jämnåriga ges ADHD-läkemedel i kombination med antipsykotiska läkemedel

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

och i högre doser. Detta tror man bero på att barnet ofta har olika läkemedelsförskrivare som inte talar med varandra. Det visar en rapport från socialstyrelsen från november 2014.

Samma rapport visar dessutom att placerade barn och unga, i synnerhet de som placerats på HVB-hem, i hög utsträckning förskrivs antipsykotiska läkemedel under lång tid trots att de inte har diagnosen schizofreni eller liknande sjukdomstillstånd. Kommunerna ansvarar i dag för uppföljningen av ett barn som placeras och ska aktivt arbeta för att barnet får den utbildning och den hälso- och sjukvård den har rätt till.

Samtidigt är det landstinget som ansvarar för sjukvården som barnet eventuellt är i behov av. Det förutsätter god samordning och uppföljning, i synnerhet för placerade barn som ofta är helt beroende av samhällets försorg om dem. Verkligheten visar dock gång på gång att samhället brister kring denna samordning och uppföljning och det är de mest utsatta barnen som blir lidande.

Folkpartiet värnar om de mest utsatta i samhället. Därför anser vi att Folkpartiet ska verka för att barn som placeras utanför sitt hemlandsting och är inskrivna på BUP får en samordnare som säkerställer och följer upp att barnet får rätt vård eller behandling.

K7. Tak över huvudet – en mänsklig rättighet

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Johanna And, Solna, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Christina Örnebjär, Kumla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ställer sig bakom och aktivt driver att en nationell tak-över-huvudet-garanti införs i Sverige

I Sverige finns cirka 4 500 personer som räknas som akut hemlösa och som inte vet var de ska tillbringa kommande natt. Orsaker till hemlöshet är många; missbruksproblem eller psykisk ohälsa, vräkning, skilsmässa eller en konflikt i familjen kan också leda till hemlöshet. Ibland leder också vräkningar till att barn drabbas av hemlöshet och Socialstyrelsens uppgifter pekar för första gången på att barn under 18 år finns bland de hemlösa i Sverige. 1999 beslutade Stockholms stad att de som saknar skydd för natten och kontaktar socialtjänsten före klockan 24.00 ska erbjudas nattlogi. Dessvärre saknar många av landets kommuner denna garanti.

Vi kan aldrig acceptera att det finns människor som saknar tak över huvudet för natten.

För att vi ska minska hemlösheten måste vi arbeta långsiktigt för att hjälpa människor ur hemlöshet och utsatthet. Det är viktigt att varje kommun har en plan för att hjälpa och motivera dessa människor tillbaka till ett värdigt liv. Ett första steg till motiverande arbete är att alla människor erbjuds tak över huvudet. Den som har tak över huvudet och är utvilad, inte fryser eller har ont av köldskador har större möjlighet att finna motivationen och fokusera framåt för att komma bort från hemlöshet.

Folkpartiet Liberalerna bör därför arbeta förebyggande för att minska hemlösheten genom att aktivt driva att en tak-över-huvudet-garanti införs på nationell nivå.

K8. Fler särskilda boenden för ett värdigt liv

Kjell Fransson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att antalet särskilda boenden, eller andra lämpliga boendeformer, ökar, så att psykiskt sjuka människor slipper tillbringa sin tid på gatan och få ett värdigt liv

På 80-talet tömdes de stora mentalsjukhusen i Sverige. Syftet var gott. Patienterna skulle ut i samhället och leva ett så normalt liv som möjligt, ta del av samhällslivet och genom samhället få meningsfull sysselsättning. Så blev det för många, men inte för alla. Framförallt i Stockholm, men även på andra större orter lever många psykiskt sjuka på gatan, är drogpåverkade och är därmed i ett stort utanförskap. Det är ett stort misslyckande för samhället och inte värdigt en välfärdsstat. Alla har inte förmågan att få en struktur på sin vardag, kan inte sköta ett hem och än mindre ett arbete. Jag har själv sett vilka fina insatser som gjordes för patienterna på Birgittas sjukhus i Vadstena på 60-talet. De fick arbeta ute och inne, åka på utflykter, man hade studiecirkel, teaterföreställningar, idrott m.m. De hade en meningsfull sysselsättning och struktur på livet. Jag menar inte att de stora mentalsjukhusen ska återkomma, men det fanns inslag där som har gått förlorade.

Ansvar för de psykiskt sjuka är delat mellan staten, landstingen och kommunerna, där de båda sistnämnda har det största ansvaret. Folkpartiet bör ha en politik för hur dessa tre nivåer

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

kan samverka för att göra livet drägligare för dem som har fallit mellan stolarna och lever på gatan.

Folkpartiet bör därför verka för att antalet särskilda boenden ökar, så att dessa utsatta människor åter får ett drägligt liv.

K9. En effektiv missbruksvård – bostad först

Bengt Eliasson, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska förorda metoden "bostad först" – "Housing First" – som innebär man först ordnar en bostad och sedan arbetar med missbruket

Det är svårt för att inte säga omöjligt att ta itu med sitt missbruk om man samtidigt måste leta tak över huvudet. Metoden "bostad först" bör därför användas för att först erbjuda hjälp till boende och därefter arbeta med missbruket.

Att motverka hemlöshet innebär en kamp mot droger och alkohol. Att förhindra att en individ blir av med sin bostad är det allra bästa och effektivaste motmedlet.

Metoden "bostad först" – "Housing First" – innebär man först ordnar en bostad och sedan arbetar med missbruket. I dag är det oftast tvärtom.

Det finns en väl utbyggd kedja av olika typer av boenden, omsorgsboende, träningslägenheter, motivationsboende, lågröskelboenden och även ett så kallat inslussningsboende från vilket man slussas vidare till den typ av boende som passar individen. Alla dessa boendeformer ska förstås finnas kvar parallellt med att metoden "bostad först" utvecklas. Att vara hemlös är ett problem i sig, som ofta är kombinerat med missbruk av något slag. "Bostad först" innebär att man först löser problemet med hemlösheten, sedan tar itu med missbruket. Det vill säga tvärtom mot vad som sker i dag.

K10. Statligt ansvar för socialbidrag

Tobias Davidsson, Stockholm, Andreas Froby, Botkyrka, Kim Nurmi, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att låta staten ta över ansvaret och utbetalningarna från det kommunala försörjningsstödet

Staten har beslutat att det ska finnas ett grundläggande ekonomiskt skydd för alla medborgare men ålagt kommunerna att hantera det. Detta gör många kommuner i grunden tveksamma till alla kommunmedborgare som kan tänkas bli framtida kostnader för kommunen. Oavsett om det gäller redan etablerade låginkomsttagare eller om det gäller helt nyanlända låginkomsttagare som flyktingar, asylsökare, m.fl. som till en början saknar egen försörjning. Det här är ett återkommande slagträ i debatten om kostnaderna för flyktingarna där staten ger ett ekonomiskt stöd under en kortare tid än det tar, i dag runt sju år, för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden.

Liknande finns det tendenser för kommuner att undvika att planera och bygga i sina kommuner så att inga andra än redan bemedlade och etablerade på arbetsmarknaden kan tänkas flytta in, t.ex. enbart bygga villor eller bostadsrätter samt hålla en så låg planeringstakt så att priserna på marken eller bostäderna i kommunen håller sig på en så hög nivå så tröskeln för att flytta in är högre. Kommuner som har ett betalningsansvar arbetar också gärna för att lyfta över personer till åtgärder och myndigheter som Försäkringskassan som ger statliga medel och statligt ansvar i stället för att fokusera på vad som är bäst för individen i den situationen hen behöver hjälp från det offentliga. Det har lett till ett samhälle där kommunerna motarbetar statlig migrationspolitik, motarbetar intentionerna om god samhällsplanering för alla samt att kommunerna i stället arbetar för att flytta runt ansvaret för försörjningen för en individ till andra aktörer i stället för att fokusera på individens behov. Statligt ansvar för försörjningsstödet tar bort dessa dåliga motiv för kommunerna att ha annat än individernas bästa för ögonen.

Dessutom är förslaget ett gott komplement till övriga förslag från Folkpartiet som statlig a-kassa samt statligt huvudmannskap för skolan. Tillsammans skulle det lyfta bort en stor del av kommunens ekonomi som redan är låst från statens sida men där kostnaderna knappt kan påverkas av kommunerna själva. Det ger en tydligare ansvarsfördelning mellan stat och kommun där kommunen kan arbeta mer med saker den vill och har egen makt och mindre med att administrera statligt beslutad politik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

K11. Försörjningsstöd och medlemskap i religiöst samfund*Anna Ekström, Karlskrona, Anders Castberger, Trollhättan, Rose-Marie Fihn, Ale, Lisbeth Vestlund, Åmål, Peter Vestlund, Åmål***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** landsmötet uttalar att medlemskap i religiösa samfund ska ingå i underlaget för försörjningsstöd
2. **att** Folkpartiet Liberalerna arbetar för att ändra i Socialstyrelsens "riksnorm" enligt vad som framgår i motionen
3. **att** landsmötet uppmanar partiets kommunpolitiker att arbeta för motionens intention i sina kommuners praxis

Även den som går på försörjningsstöd ska kunna vara medlem i en kyrka. Vid bedömning av om en person har rätt till försörjningsstöd (socialbidrag) förekommer det att personens medlemskap i ett religiöst samfund ifrågasätts. Att som försörjningsstödstagare vara medlem i en kyrka som har en obligatorisk kyrkoavgift ska ses som skäligen levnadsstandard och en del i vår religionsfrihet. Försörjningsstödet ska inte minska på grund av medlemskapet och inte heller ska individen uppmanas och behöva avstå från att vara medlem.

För många människor är medlemskapet i ett religiöst samfund en viktig del av identiteten. Att lämna sin kyrka kan få betydande följder. I till exempel Svenska kyrkan behöver du vara medlem för att inte behöva betala extra kostnader för en begravning i kyrkan. Och vid en vigsel behöver minst en av personerna vara medlem. Samfunden har olika regler för kyrkoavgiften. De båda största kyrkorna i Sverige, Svenska kyrkan och katolska kyrkan, har en obligatorisk kyrkoavgift.

Det förekommer att personer blivit tillsagda att lämna Svenska kyrkan och att handläggarna i sina kalkyler för hur stort stödet ska bli räknar med att personerna gör så. Det betyder klart ut sagt: Om de väljer att stå kvar som medlem i Svenska kyrkan eller katolska kyrkan kommer inte pengarna att räcka till för livets allra nödvändigaste.

Många kommuner väljer att följa Socialstyrelsens så kallade riksnorm för ekonomiskt bistånd. Där föreslår det statliga verket att medlemskap i fackförening och a-kassa ska ingå i underlaget för försörjningsstödet. Både fackförbund, a-kassor och kyrkor behövs i Sverige. Därför anser vi undertecknare, liksom Folkpartiets nätverk Kristna liberaler, att medlemsavgifter till fackförbund, a-kassor och kyrkor bör de ingå på samma sätt i underlaget för försörjningsstöd.

K12. Karens månader för socialbidrag när man återvänder till Sverige*Alexandra Birk, Huddinge***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** två till tre karens månader införs för de fall då man efter längre tid vistelse utanför Sverige ansöker om socialbidrag vid återkomsten

Socialkontoren i många kommuner drabbas av stora ekonomiska svårigheter då de inte har några som helst möjligheter att förutse vilka utgifter för socialbidrag de kommer att få under påföljande budget år.

Det kan finnas olika orsaker till varför människor söker socialbidrag, men principen bör vara att man sedan man försökt alla andra vägar inte har någon annan utväg än att söka detta bidrag.

Det ska därför inte ses som ett naturligt alternativ till försörjning något som vissa tycks göra i dag.

Några exempel ur verkligheten:

1. En person har a-kassa, men vill resa utomlands på semester en till två månader. Han eller hon meddelar då a-kassan, som då inte betalar ut någon ersättning för den tid man är borta. När semestern är slut har han eller hon naturligtvis inga inkomster att leva på den första månaden till a-kassan betalas ut och söker då socialbidrag.

Ska man ha ovillkorlig rätt till detta eller ej?

2. En person, som är arbetslös eller som har sagt upp sig från ett jobb eller avslutat sina studier och sedan varit ute och rest i flera månader återkommer till Sverige när pengarna tagit slut och har då inget att leva på till hen skaffat sig ett nytt jobb och söker då socialbidrag.

Ska man ha ovillkorlig rätt till detta eller ej?

3. En familj som tidigare bott i Sverige beslutar efter många år i hemlandet att återvända hit igen. De flyttar in hos släktingar eller vänner och söker sig sedan till närmsta socialkontor

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

och vill ha dels hjälp med bostad och ekonomiskt bistånd för alla pengar de hade gick åt till resan hit.

Ska man ha ovillkorlig rätt till detta eller ej?

Det talas så mycket om att vi ger fel signaler till folk som vill komma hit till Sverige och att det är så lätt att söka bidrag och ingen behöver anstränga sig utan får allt de behöver.

Det har vuxit upp en generation som inte som tidigare sett socialbidraget som sista utvägen utan som en självklar rättighet. Ja, det finns faktiskt de som förespråkar en medborgarlön, att varje människa skulle vara garanterad en viss summa att leva på vare sig han eller hon gjorde något eller ej, som inte tycker att det är självklart att man ska behöva arbeta för sin försörjning och det mest förvånande av allt är att de kallar sig socialister! Så vi frågar oss återigen:

Ska man alltid ha ovillkorlig rätt till socialbidrag eller ej?

K13. Lägg beslut om serveringstillstånd på länsstyrelsen

Tommy Rydfeldt, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att serveringstillstånd ska beslutas av länsstyrelserna

På 90-talet flyttades beslut om serveringstillstånd för restauranger till kommunerna från länsstyrelsen. Det var inget lyckat beslut.

Många kommuner är för små för att ha kvalificerad personal som handlägger dessa ärenden. Någon har detta arbete som en del av en tjänst.

Resultatet är att det underlag som begärs in och den prövning som görs blir olika i kommunerna.

Handläggningstiden ser också olika ut.

I praktiken innebär det att också olika krav ställs och kommunerna tolkar lagen väldigt olika.

I vissa kommuner kräver man t.ex. helt felaktigt att man automatiskt måste ha vakter när man har danstillstånd. Andra kräver automatiskt vakter, även detta felaktigt, så fort man har tillstånd längre än kl. 01.00.

Det finns en godtycklighet i besluten som inte är rättssäkert. Mindre mellanstora kommuner förlorar också ofta mål som prövas i högre instans.

Rimligt vore att landets länsstyrelser fick ansvaret för serveringstillstånden och kommunen blir en remissinstans som alla andra.

Sjukförsäkring, sjukersättning och barnbidrag

K14. Tydligare koppling mellan sjukvård och sjukförsäkring

Lina Nordquist, Uppsala, Jessica Ericsson, Huddinge, Malin Sjöberg Högrell, Uppsala, Lise Lidbäck, Solna, Magnus Liljegren, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att öka den finansiella samordningen mellan sjukförsäkring och hälso- och sjukvård genom att tillföra landstingen ytterligare resurser
2. att Folkpartiet ska verka för att på längre sikt sammanföra myndigheterna för sjukförsäkring och hälso- och sjukvård¹

Läkemedel, rehabilitering och förebyggande insatser ger Sveriges invånare allt bättre hälsa och utgör samtidigt en allt större kostnadspost för svenska landsting. Samtidigt kan ökade kostnader inom dessa områden direkt minska kostnaderna för sjukskrivningar.

I dag saknas en tydlig koppling mellan landstingens sjukvård och Försäkringskassans sjukförsäkring. Dessa poster är uppdelade på olika huvudmän med varsin budget, och den som främst drabbas av detta är patienten. Den enda långsiktigt hållbara lösningen att landstingens förebyggande, behandlande och rehabiliterande kostnader direkt uppvägs av minskade sjukskrivningskostnader.

Sjukskrivningsmiljarden har gjort skillnad för denna problematik, men är i förlängningen ett plåster, eftersom den tyvärr inte ger någon långsiktighet. Sambandet mellan landsting och sjukförsäkring måste vara självklart. Med Finsam, finansiell samordning, gav socialförsäkringsminister Bo Könberg landstingen och Försäkringskassan möjlighet att samverka kring rehabilitering och sjukförsäkringens resursanvändning. Ohälsotoalet i berörda landsting sjönk påtagligt och vid full effekt beräknades besparingen kunna uppgå till 9 procent.

1. Yrkandet hänskjutet till område L, vårdpolitik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Finsam bör förverkligas i fullformat. Sjukförsäkringen behöver en brygga främst till sjukvården, men också till arbetsmarknaden. När nu alltför landsting övergår till regioner är en möjlighet att de tar över även sjukförsäkringen. Genom att samla ansvaret för sjukdom, rehabilitering och arbetsmarknad kan samhällets sammanlagda kostnader för sjukförsäkring och sjukvård minskas.

Ansvaret för sjukförsäkringen måste på sikt läggas på huvudmännen för hälso- och sjukvården.

K15. Överför sjukskrivningar och arbetsförmedlande insatser till regional nivå

Folkpartiet Liberalerna Skåne

Förslag till landsmötesbeslut:

- att under avsnitt 3.3.1 efter punkt sex lägga till punkten: "Samhällets arbetsförmedlande insatser är starkt beroende av hälso- och sjukvården. Ett tvärprofessionellt arbete inom dessa områden skulle ge goda förutsättningar till ett bredare och friskare arbetsmarknadsdeltagande. Därför bör Försäkringskassan och Arbetsförmedlingens sjukskrivning- och rehabiliteringsuppdrag och arbetsförmedlande insatser överföras till en region eller ett landsting på försök."

Sveriges står inför stora utmaningar på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har bitit sig fast på en hög nivå och situationen är särskilt allvarlig för långtidsarbetslösa och för individer med låg utbildning. Samtidigt ökar sjukskrivningarna allt mer. En sådan utveckling hotar inte bara den svenska ekonomin utan innebär även stora sociala påfrestningar för våra medborgare och riskerar att cementera sociala utanförskap i våra samhällen. För att vända denna negativa utveckling måste de höga trösklarna in till arbetsmarknaden sänkas. Dessutom måste hanteringen av de trösklar som hindrar människor från att ta sig tillbaka till arbetsmarknaden efter en tids sjukfrånvaro förbättras. Det sammanlagda arbetskraftsdeltagandet påverkas av många faktorer. Förutom en ansvarsfull ekonomisk politik och ett välmående företagsklimat krävs en god social-, hälso- och sjukvårdspolitik. För att möta den växande sjukfrånvaron och arbetslösheten är Försäkringskassan och de arbetsförmedlande aktörerna beroende av hälso- och sjukvården som har en nyckelroll i sjukskrivningsprocessen framförallt vad gäller individualiserad diagnostisering och rehabilitering. Hittills har landstingen och regionerna varit allt för skilda från Försäkringskassan och de arbetsförmedlande aktörerna i detta arbete.

Under de senaste åren har dock de första initiativen tagits för att uppmuntra Sveriges kommuner, landsting och regioner att ta en mer aktiv roll i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Olika lokala samordningsgrupper har skapats, vilket har varit ett steg i rätt riktning för att uppnå en bättre samverkan mellan individen, arbetsgivare och vårdenheterna. Det finns ändå ett fortsatt stort behov av att utveckla och förbättra rehabiliteringsprocessen så att kartläggningen av individens resursbehov förbättras och koordineringen av tidiga rehabiliteringsinsatser underlättas. Samordningsinitiativen har även utmanat rådande ansvarsfördelning mellan landsting och regioner, Försäkringskassan och de arbetsförmedlande aktörerna vad gäller sjukskrivning, rehabilitering och arbetsförmedlande insatser.

För att etablera en tydlig ansvarsfördelning och samtidigt utnyttja en starkare och mer effektiv tvärprofessionell expertis bör ett landsting eller en region på försök överta ansvar, uppgifter, befogenheter och resurser för sjukpenningen, rehabiliteringen och de arbetsförmedlande insatserna från Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Detta pilotprojekt bör på sikt permanentas och omfatta samtliga landsting och regioner.

K16. Inrätta ett Barn-Finsam

Eva Hallmer Lindahl, Skurup, Louise Eklund, Skurup, Camilla Mårtensen, Kävlinge, Camilla Neptune, Skurup

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att lagen för finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser (Finsam) utvecklas så att den även omfattar barn

Finsam har som syfte att verka för en helhetssyn på individer med komplexa problem som är beroende av flera olika myndigheter. Finsam ger dessa myndigheter förutsättningar för samverkan genom att erbjuda finansiering till gemensamma insatser. Finsam behöver nu utökas till möjligheten att ta barns behov som utgångspunkt och hjälpa föräldrarna att närma sig arbetsmarknaden.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

I dag är nedre åldersgräns för Finsam sexton år och detta lägger hinder i vägen för att ta helhetsgrepp om hela familjen, utveckla och pröva nya metoder. Här behövs helhetslösningar.

Barn som lever i familjer i utanförskap och fattigdom befinner sig i en utsatt situation. Familjer i utanförskap kan vara bidragande faktor till bristande föräldraskap, dvs. oron för försörjning. Risken för barn att fara illa ökar med socioekonomiska problem.

Bästa hjälpen till barnen är att föräldrarna kommer i arbete och egen försörjning. Det finns ett klart samband mellan föräldrars ekonomiska villkor, utbildningsnivå och hur barn klarar skolan samt vilka framtida utvecklingsmöjligheter och egen försörjning dom får. Familjen har inga förutsättningar att vara goda förebilder i sitt föräldraskap och ofta ser vi ett mönster av liknande problematik generation efter generation.

För att bryta detta mönster och förhindra att barn och unga faller mellan stolarna i det system som syftar till att motverka just detta, föreslår vi därför att Finsam-förbund ska få möjlighet att bifalla finansiering på ansökningar som syftar till en helhetsyn på familjens behov av insatser. Detta förslag är ingen motsättning i lagens syfte att rehabilitera individer som står utanför arbetsmarknaden till egen försörjning. Det ska snarare ses som en utveckling av lagen att på ett modernt och framåtsyftande sätt se individen i sin totala livssituation.

Genom en sådan utveckling sätter vi även barnperspektivet i fokus och gör barnkonventionen gällande även vad gäller lagen om finansiell samordning.

K17. Studerandes rätt till skydd och hjälp från välfärdssystemet vid sjukdom

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att universitetsstudier likställs med arbete och ger universitetsstuderande som blir sjuka och måste bli helt eller delvis sjukpensionärer eller sjukskrivna under längre perioder eller hela livet rätt till att ta del av det sociala skyddsnetet andra medborgare har rätt till vid sjukdom, och får rätt till ersättning från Försäkringskassan

Universitetsstuderande som i dag blir sjuka står i dag helt utanför det sociala skyddsnetet. Ofta har studenter haft jobb i form av sommarjobb, extrajobb m.m., jobb som inte har varat under en tillräckligt lång och sammanhängande period för att berättiga till någon ersättning från Försäkringskassan. Dessa personer har bara socialbidrag att förlita sig till. Det är ett måste att den universitetsstuderande som drabbas av sjukdom eller någon skada som gör att denne kanske måste bli helt eller delvis sjukpensionär eller sjukskriven, under lång tid eller för alltid, också ska få rätt till ersättning från Försäkringskassan. Också universitetsstuderande måste få rätt att ta del av det sociala skyddsnetet.

K18. Förändra sjukförsäkringen

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tre karensdagar införs i sjukförsäkringen

En äldre kollega till mig sade till mig för cirka 30 år sedan: "Tidigare var man sjuk, när man var borta från arbetet, numera är man sjukskriven." Vad han ville ha sagt är att sjukskrivningen används på ett felaktigt sätt. Mest upprörande är att det vid flera tillfällen hänt att massjukskrivning används som påtryckningsmedel i arbetskonflikter. Detta är försäkringsbedrägeri, men så vitt jag vet har aldrig polisanmälan gjorts. Den sista karensdagen avskaffades för några år sedan, det fanns tidigare flera karensdagar.

Jag uppfattar avskaffandet som enbart valfläsk och det underlättar missbruk av försäkringen. En lång resa börjar ofta med ett litet steg. När det gäller den allmänna sjukförsäkringen är den första sjukskrivningsdagen kritisk. Ofta ligger alkoholmissbruk under helgen bakom sjukskrivning på måndag eller det är missförhållanden på arbetsplatsen eller i det privata livet som är förevändning till att sjukskriva sig. Den enskilda individen bör ta ett större ansvar och en liten självrisk som tre karensdagar är ett bra sätt att stödja ansvarstagandet.

För att skydda enstaka individer med täta sjukdomsperioder (t.ex. med ulcerös kolit eller migrän) bör ett tak i självrisken införas, förslagsvis vid 15 karensdagar. Ett typexempel på motiverad sjukskrivning är den årliga influensan.

Jag ser det inte som meningsfullt att i stort sett friska medelålders individer utnyttjar den allmänna sjukförsäkringen för obetydliga eller inga sjukdomar. Man måste skilja på sjukdom

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

och avsaknad av arbetsförmåga. Det går att arbeta och vara litet sjuk, t.ex. ha muskel- eller ryggbesvär, där det är vetenskapligt bevisat att personen mår bättre av att vara i arbete.

Den förändrade arbetsmiljön kräver allt mindre fysisk ansträngning. Skattemedlen bör användas för verkligt sjuka individer och de stora krav som kommer att ställas på sjukvården för den allt äldre befolkningen. Folkpartiet ska visa mod och agera i frågan! Vi har opinionen med oss!

K19. Sjukpension

Michelle Winkel, Lilla Edet, Rose-Marie Fihn, Ale, Maria Jern, Falköping, Anne Stenlund, Piteå, Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att sjukpensionen blir samma procentsats av den ordinarie lönen för alla i Sverige oavsett när personen pensionerades

Sjukpension, sjukbidrag, förtidspension: kärt barn har många namn heter det, men att villkoren också är olika beroende på namnet får våra liberala hjärtan att blöda. Det är orimligt att de som förtidspensionerades på löpande bandet av förra socialdemokratiska regeringen bara ligger kvar på 64 procent av sin ursprungliga ersättning.

Detta är en kvinnofälla. Jobbade en kvinna 75 procent som är vanligt inom serviceyrken så görs de 75 procent om till 100 procent när personen förtidspensionerades, det vill säga att personen fick endast 64 procent av 100 procent. När nya regering tillträdde 2006 och alla som förtidspensionerades fick de efter en viss prövning 90 procent av lönen. Det var acceptabelt. Liberaler: detta system är oacceptabelt!

K20. Slopa barnbidraget och satsa på barnens utveckling i stället

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för att avskaffa barnbidraget
2. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för en avgiftsfri förskola¹
3. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för att alla barn ska ha rätt till avgiftsfri läxhjälp och annat stöd av hög kvalitet efter barnens individuella behov²

Beslutet att försöka att få barn är föräldrars eget i full frihet och ansvar. Kostnader som barnet medför bör därför även fullt ut bäras av föräldrarna och inte av skattekollektivet. Däremot har barnen inte någon som helst möjlighet till medbestämmande och ansvar för deras existens. Samhällets stöd bör läggas på barnen, inte på föräldrar. Alla barn ska få en bra start i livet, oavsett föräldrars socioekonomiska ställning. Därför bör institutioner utanför familjen stärkas som bidrar till barnens utveckling.

Funktionshinderfrågor och LSS-lagstiftningen

K21. Genomför ett statligt huvudmannaskap för LSS-verksamheten

Anna Ekström, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för ett statligt huvudmannaskap för LSS-verksamheten

Sveriges LSS-lagstiftning är världsunik och var ett enormt framsteg när den kom till.

I dag behöver Folkpartiet Liberalerna slå vakt om reformen. Inte sällan ramlar individer mellan stolarna när kommun respektive försäkringskassa gör sina utredningar för att bedöma om det ska bli ett bistånd enligt LSS eller SFB (LASS).

Skillnaden ligger inte i det direkta utförandet eller i kostnaderna utan vem som ska stå för det ekonomiska ansvaret. Bedöms ärendet vara ett LSS-ärende är det kommunen som står för hela ekonomin. Blir ärendet ett beslut enligt SFB, det vill säga: de grundläggande behoven bedöms vara mer än 20 timmar i veckan och det blir försäkringskassan som står för kostnaderna utöver de första 20 timmarna. Kommunen står alltid för de första 20 timmarna oavsett.

1. Yrkandet hänskjutet till område D, Utbildning och forskning.

2. Yrkandet hänskjutet till område D, Utbildning och forskning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Utredningar med ingående frågor som ska avgöra hur många timmar av behovet som kan anses vara grundläggande när ibland omänskliga proportioner. Med en huvudman i stället för delat mellan stat och kommun kan fokus läggas på kvalitet och individers behov av stöd och inte på vem som ska stå för kostnaderna beroende på timmar och inte sällan minut behovet. Genom att sätta staten som huvudman för LSS-verksamheten kommer även kommuners ibland ständiga behov av besparingar och sparkrav (att likställa med behovet av att förstatliga skolan) undslippas.

K22. Beslut om personlig assistans baserade på individen

Maria Mattsson, Järfälla, Cia Bentele, Solna, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Maria Johansson, Stockholm, Lise Lidbäck, Solna m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att de generella tvåårsomprövningarna inom LSS-lagstiftningen tas bort och att lagen i stället ger möjlighet till beslut och behovsbedömningar anpassade efter individen, och med en större helhetssyn, allt enligt de ursprungliga intentionerna

Assistansreformen såg dagens ljus 1994. En reform av livsavgörande betydelse vad gäller mänskliga rättigheter för ett stort antal personer med funktionsnedsättning. Bengt Westerberg var socialminister i den dåvarande borgerliga regeringen och den som skrev förarbetena till LSS-lagstiftningen. Tack vare detta blev reformen färgad av liberala värderingar, samt blev den frihetsreform den var ämnad att vara.

Inledningsvis kunde vi också se att tillämpningen i stort var kopplat till individens behov. Detta har dock dessvärre kommit att förändras. I och med att det uppkommit behov av att strama upp lagstiftningen med bl.a. ökad tillsyn och striktare bedömningar har vi kunnat se en förskjutning av synen på personlig assistans.

Förändrad lagstiftning, men främst tillämpningen, visar på ett synsätt där det mer handlar om vård och omsorg och mindre om självständighet, frihet och mänskliga rättigheter. I beslut och behovsbedömningar används allt oftare generaliseringar. Individer grupperas och delas in i fack. Bl.a. har en dom från Regeringsrätten 2009 haft en enorm betydelse för att LSS urholkats. Det skapades då ett prejudikat som förändrat synen på vad som ska anses vara grundläggande behov. För att behovet ska anses grundläggande infördes nu i praxis uttrycket ”integritetskränkande” behov. En tolkning av lagen som helt bör anses vara en stor missbedömning av de ursprungliga intentionerna till LSS. Sedan dess mäts och vägs varje minut i bedömningar som leder till ohållbara beslut för den enskilde.

Systemet med tvåårsomprövningar är ett exempel där behov ska prövas per automatik, utan hänsyn till person och diagnos. Dessa omprövningar och tillfälliga beslut gör att den assistansberättigade lever i en ständig oro och alltid måste planera och leva i avvaktan på nästa beslut. Risken är då att många inte vågar använda det verktyg som personlig assistans är fullt ut. Tvåårsomprövningar gör att planer bromsas och detta leder i sin tur till inaktivitet. Själva idén med den personliga assistansen blir då kontraproduktiv. I stället för att ge den enskilde förutsättningar att leva ett självständigt aktivt liv hamnar den assistansberättigade i ett standbyläge.

Det behövs ett nytt sätt att se på beslutsförandet inom den personliga assistansen. Det borde vara möjligt att anpassa beslut utefter individ och diagnos med hänsyn tagen till diagnosens natur och varaktighet, samt individens övriga behov och livssituation. Vi behöver arbeta för en förändrad lagstiftning där assistansbeslut inte omprövas per automatik, utan i stället vid behov med hänsyn tagen till de individuella aspekter som gäller för aktuell assistansberättigad. Vi bör arbeta för att det ges rätt förutsättningar utefter person med den liberala förvisningen i åtanke, att alla kan blomstra med rätt anpassade beslut.

K23. Lika villkor för utförare av personlig assistans oavsett huvudman

Anna Ekström, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att utförare av personlig assistans ska ha lika villkor oavsett huvudman

Självklart ska den som har rätt till personlig assistans få välja utförare. Dock: I dag har privata och kommunala aktörer inte samma spelregler. Till exempel kan nämnas att en kommun har sjuklöneansvaret oavsett utförare. Även kostnaderna för hjälpmedel varierar beroende på huvudmannaskapet. Olika heterna bör undanröjas. För att denna verksamhet inte ska utarmas

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

behövs det förändringar som gör att utförare inom assistansbranschen spelar på lika villkor; inte minst för att behålla förtroende för den här viktiga sociala frihetsreformen.

K24. Likvärdiga assistansbeslut

Mahbobeh Rahro, Göteborg, Cia Bentele, Solna, Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Ale, Lise Lidbäck, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att den enskilde inte ska drabbas av ekonomiskt bortfall av assistansersättning om den enskilde får rätt i domstol
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Sveriges kommuner och Försäkringskassan har nationella riktlinjer när det gäller personlig assistans

I dag är det 16 128 medborgare med funktionsnedsättning som är beviljade personlig assistans från Försäkringskassan. Försäkringskassan beviljar assistans två år i taget och sedan görs en omprövning på beslutet. Att få sina assistanstimmar omprövade skapar en oro hos den som har assistans eftersom man riskerar att förlora möjligheten att leva ett självständigt liv i samhället som enligt FN:s konvention är en mänsklig rättighet.

LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, trädde i kraft januari 1994. Då fick man assistanstimmar efter behov oavsett vilken kommun eller försäkringskassa man tillhörde. I dag är läget annorlunda. En del har varit tvungna att flytta på grund av den kommun eller försäkringskassan man tillhör har förnekat behovet av assistans trots att LSS lagen är på deras sida. Hur lagen tolkas och de olika kommunala riktlinjerna gör att det ser olika ut från kommun till kommun även om det är samma lagstiftning man arbetar efter. Man har kunnat konstatera att en ökad generositet i kommuner som har mer ekonomiska resurser dock.

När tiden för omprövning av ett nytt beslut ska ske, då kan den som har assistans bli orolig kan för man vet aldrig om handläggarna förstår dennes behov. Om man mot all förmodan förlorar behövliga timmar då påbörjas det en ny process. Nämligen kampen mot Försäkringskassan eller kommunen. I assistansersättningen, som varje assistansberättigad får, finns det utrymme för omkostnadspengar som ska räcka för att förse god kvalitet för assistansen. Det kan handla om resor som ska göras ihop med brukaren, utbildning eller hjälpmedel vid lyft för att undvika arbetsskador och så vidare.

Enskilda arbetsgivare eller små assistansföretag som behöver juridisk hjälp förlorar större delen av denna assistansersättning med anledning av arvode. Assistansanvändare som anlitar assistansföretag får betala administrativ avgift där ingår en rad service, däribland juridiskt stöd. På detta sätt drabbas inte kvaliteten i assistansen eftersom summan fördelas.

I början av assistansreformen var det, till den största delen, kommunen som hade hand om assistansen men de senaste tio åren har flertalet privata assistansföretag ökat och därmed har fler assistansberättigade valt dessa som de anlitar. Man kan även tillhöra ett assistanskooperativ eller vara sin egen arbetsgivare.

Under den senaste åren är det många som felaktigt har förlorat sin assistansersättning mer eller mindre och det har skapat oro hos dem som har assistansersättning.

K25. Hög bostadstillägget för vuxna som omfattas av LSS

Folkpartiet Liberalerna Österåker, Monica Kjellman, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att bostadstillägget höjs för vuxna som omfattas av personkrets 1 i LSS och har insatsen bostad med särskild service för vuxna (LSS § 9:9).

Vuxna som omfattas av personkrets 1 i LSS och har insatsen bostad med särskild service för vuxna (LSS § 9:9). Detta innebär personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd som bor i bostad med särskild service, dvs. gruppboende eller serviceboende.

Personer som tillhör personkrets 1 och har utvecklingsstörning eller autism har mycket små möjligheter att påverka sin inkomst. De är hänvisade till aktivitetsersättning (19–29 års ålder) eller sjukersättning från Försäkringskassan. De flesta står långt ifrån arbetsmarknaden. De behöver på grund av sitt omvårdnadsbehov bo i bostad med särskild service och har därigenom inte heller möjlighet att välja ett billigare boende.

Hyresläget, särskilt i nybyggda grupp- eller serviceboendestäder i storstadskommunerna eller dess närhet, är mycket högt. Produktionskostnaderna har ökat mycket under de senaste 10 åren, vilket återspeglas i hyrorna. Bruksvärdesprincipen tillämpas vid hyressättning av grupp- och

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

servicebostäder, enligt LSS, dvs. en jämförelse görs med hyresbostäder som med hänsyn till bruksvärdet är likvärdiga.

Efter ett beslut i dåvarande regeringsrätten (RÅ 2005 ref. 28) är det dessutom fritt fram för kommunerna att låta de gemensamma utrymmena (som ingår i insatsen bostad med särskild service) ingå i hyresunderlaget, vilket medförde att ytan blev större och följaktligen även hyrans storlek. Samtidigt som hyrorna har stigit kraftigt har det statliga bostadstillägget stått still sedan 2007.

Man kan få bostadstillägg från Försäkringskassan om man har aktivitets- eller sjukersättning. Bidragets storlek beror dels på hur stora kostnader man har för sitt boende, dels på hur stora inkomster man har. Endast den del av boendekostnaden som inte överstiger 5 000 kronor per månad räknas med. 93 procent av hyreskostnaden räknas med. Som jämförelse kan nämnas att för personer över 65 år är taket 5 170 kronor per månad och sedan 2013 räknas 99 procent av hyreskostnaden med.

För personer med utvecklingsstörning eller autism kan detta innebära att gå back med 2 000–3 000 kronor per månad, ibland mer. Det är troligt att alla gode män inte känner till möjligheten att få ekonomiskt försörjningsstöd, enligt SoL. Enligt en kartläggning som SKL gjorde vintern 2012/13 svarade närmare en femtedel av 57 svarande kommuner att man hänvisade personer med funktionsnedsättning bosatta i särskilt boende till ekonomiskt försörjningsstöd. Värt att nämna i sammanhanget är att ekonomiskt försörjningsstöd, enligt SoL, endast är tänkt som ett kortvarigt stöd vid en tillfällig ekonomisk knipa.

Grundproblemet är att det statliga bostadstillägget inte har höjts sedan 2007. Det bästa vore om detta justerades upp löpande i takt med hyresutvecklingen. Som det är nu är det framför allt de unga i personkrets 1 i LSS vilka är i behov av bostad med särskild service som drabbas. De enda lägenheter som finns är nybyggda och hyran är mycket hög (långt över taket för det statliga bostadstillägget) på grund av omständigheterna som redogörs för ovan.

K26. Bort med undantagen i diskrimineringslagen

Maria Johansson, Stockholm, Cia Bentele, Solna, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Roko Kursar, Malmö, Maria Mattsson, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna, när det gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering av personer med funktionsnedsättning, ska arbeta för att diskrimineringslagens undantag för företag med färre än tio anställda tas bort
2. **att** Folkpartiet Liberalerna, när det gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering av personer med funktionsnedsättning, ska arbeta för att diskrimineringslagens undantag för allmänna platser tas bort
3. **att** Folkpartiet Liberalerna, när det gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering av personer med funktionsnedsättning, ska arbeta för ett förtydligande och eventuellt borttagande av kravet på varaktighet i relationen mellan enskild och verksamhetsutövare

Efter decennier av påverkansarbete från funktionshinderrörelsen och av partipolitiskt arbete är från 1 januari 2015 bristande tillgänglighet en form av diskriminering av personer med funktionsnedsättning också i Sverige, 25 år efter landet som var först ut – USA.

Folkpartiet ska vara stolt över att, trots starkt motstånd i alliansregeringen, ha drivit igenom denna historiska lagändring som innebär ett viktigt ställningstagande. En seger för allas rätt till delaktighet. En seger för synen på tillgänglighet som en rättighet.

Tyvärr innehåller dock lagen, när det gäller samhällsområdet tillhandahållande av varor och tjänster, ett undantag för företag med färre än tio anställda. Detta trots att bestämmelserna bygger på skälighetsbedömningar där hänsyn ska tas till bland annat redan gällande lagstiftning och ekonomiska förutsättningar. Diskrimineringslagen innehåller i dag alltså ”både hängslan och livrem” och ett enkelt avhjälpt hinder som inte åtgärdats av en näringsidkare med färre än tio anställda kan inte prövas som diskriminering, trots bestämmelser i PBL.

Vidare undantas allmänna platser, det vill säga en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt detaljplanen är avsett för ett gemensamt behov. Detta trots att det handlar om platser som det finns krav på hur de ska utformas för att vara tillgängliga och användbara, platser där otillgänglighet leder till utestängning och försvårar allas möjlighet och rätt till delaktighet.

Dessutom ingår i skälighetsbedömningen ett krav på varaktighet när det gäller relationen mellan den enskilda personen och verksamheten. Ett krav som behöver förtydligas och behovet av att det kvarstår utredas.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

K27. Tolkjänst för årsrika dövblinda och döva*Barbro Westerholm, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för kartläggning av omfattningen av dövblindhet i Sverige
2. **att** Folkpartiet verkar för tolktjänst för dövblinda och döva
3. **att** Folkpartiet verkar för en höjning av kunskaperna om dövblindhet i landets äldreomsorg och bland anhöriga

Att ha gravt nedsatt syn och hörsel eller till och med vara helt döv och blind innebär stora krav på den enskilde och omvärlden. Målet måste vara att personer med dövblindhet vare sig den är medfödd eller förvärvad ska få ett så bra liv som möjligt, här och nu och framöver. Eftersom människor med dövblindhet är lika olika varandra som alla vi andra fordras individualisering av hur man kan skapa kontakt, socialt samspel, kommunikation och därmed livskvalitet mellan den dövblinde och övriga i samhället. Det finns inga säkra siffror på hur många människor med dövblindhet det finns i Sverige. Det kan röra sig om cirka 2 000 personer under 60 år varav 400 har förvärvat dövblindhet innan de utvecklat ett språk.

Hur många som blivit dövblinda sent i livet vet vi inte säkert men Statskontoret har uppskattat antalet över 75 år till cirka 30 000–40 000 personer. Det är en stor grupp som inte fått samma uppmärksamhet som yngre med dövblindhet. Det är en brist att vi inte har säker kunskap om hur många människor med dövblindhet det handlar om, en brist som måste åtgärdas.

Isoleringen från kommunikationssamhället kan vara svår. Här behövs dessutom ökad kunskap om dövblindhet inom landets äldreomsorg och bland anhöriga. Tolkjänstutredningen (SOU 2011:83) har inte löst frågan om kostnadseffektiv och brukarorienterad tolktjänst. Det finns problem med uppdelningen av ansvar mellan olika huvudmän och deras betalningsansvar. Det innebär att dövblinda inte får de insatser de behöver. Det är oacceptabelt. Dövblindas behov måste tillgodoses på ett jämlik och rättssäkert sätt oavsett var i landet de bor.

K28. Bemötandet av personer med neuropsykiatriska funktionshinder*Folkpartiet Liberalerna Skåne, Susanne Bäckman, Bromölla, Camilla Mårtensen, Kävlinge, Christer Sörliden, Helsingborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** följande mening förs in på lämpligt ställe i partiprogrammet i avsnitt 3.3.6: "Personer med neuropsykiatriska funktionshinder eller annan psykisk ohälsa ska bemötas professionellt av utbildad personal i sjukvården och andra samhällsinstanser."

För oss liberaler är det viktigt att ge alla människor samma livschanser. Vi tågar gärna i Prideparader för att sätta fokus på och lyfta upp den viktiga hbtq-frågan men det finns fler grupper i det så kallade glömda Sverige. En stor grupp är barn, ungdomar och vuxna med neuropsykiatriska funktionshinder, NPF, vilka omfattar autism, asperger, ADHD, ADD och tourettes. Gemensamt för dessa diagnoser är att individerna har svårt med kommunikation och social interaktion i olika hög grad. För denna grupp finns det dock inga stolta parader. De anhöriga till dessa barn och ungdomar är alldeles för slutkörda.

Folkpartiet har en stolt historia när det gäller NPF. Med LSS-reformen, som drevs igenom med Bengt Westerberg i spetsen, har vi gett människor med en NPF-diagnos ett drägligare liv. Det återstår dock fortfarande en del för att personer med NPF ska kunna leva ett så fullgott liv som möjligt och bemötas som de individer de är med olika förmågor och erfarenheter.

För dessa människor är mötet med samhällets olika instanser ofta en stor prövning. Att exempelvis besöka en vårdcentral kan bli en jobbig upplevelse om inte personalens bemötande är anpassat efter personens handikapp. Nyckeln till framgång är, som i så många andra sammanhang, utbildning och kompetens. Om personalen har fått utbildning i bemötande och fått ta del av de hjälpmedel som finns för en framgångsrik kommunikation så kan besöket löpa smärtfritt, vilket givetvis gynnar både patienten och personalen.

Att fastställa exakt hur många som har diagnoser inom NPF i Sverige i dag är svårt. Det finns ett stort mörkertal och de som har diagnos men inte är inlagda för vård finns inte med i statistiken, men enligt Socialstyrelsens patientregister så ser vi i dag en nästintill exponentiell ökning av antalet personer som får diagnosen ADHD.

Vi måste lyfta och belysa de utmaningar som den här gruppen möter i samhället i dag. Vi ser gärna att man på regionnivå tar initiativ till exempelvis NPF-certifiering av olika samhälls- inrättningar där personal som har direktkontakt med människor med dessa funktionshinder får

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

utbildning i bemötande, vilket underlättar kontakten för både den funktionshindrade och dess anhöriga.

I Folkpartiets partiprogram saknar vi en markering kring frågan om NPF. Personer med NPF är en stor grupp i det så kallat ”glömda Sverige” som vi vill synliggöra och lyfta fram.

K29. Praktikprogram på myndigheter för personer med funktionsnedsättning

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ställer sig bakom att en utvärdering görs över om och hur reformen om praktikprogram på myndigheter för personer med funktionsnedsättning har implementerats runt om i landet
2. **att** Folkpartiet ställer sig bakom att det ställs krav på myndigheter att implementera reformen om praktikprogram på myndigheter för personer med funktionsnedsättning, och att det sker över hela landet, och att det inte blir en godtycklig reform vars genomförande beror på välvilja hos en myndighet
3. **att** Folkpartiet ställer sig bakom att det vidtas åtgärder mot myndigheter som använder avsatta medel för praktikprogrammet på myndigheter för personer med funktionsnedsättning till andra verksamheter eller till andra grupper inom myndigheten

Under den borgerliga regeringen beslutades om ett praktikprogram på myndigheter för personer med funktionsnedsättning. Syftet med praktiken är att dels ge personer, som på grund av sin funktionsnedsättning, har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden en kontakt med arbetslivet, att ge dem erfarenhet, stärka deras självkänsla och också att ge dem möjlighet till en referens i arbetslivet. Dels att tillvarata den outnyttjade arbetskraft och resurs som denna grupp utgör, att ta tillvara deras kunskaper m.m.

För att se om och hur en enskild person kan få insikt, vetskap och möjlighet till en praktikplats, ringde jag runt till Försäkringskassan och till Arbetsförmedlingen. På Försäkringskassan fick jag inte tag på en enda person som visste vad jag pratade om. Nästan lika illa var det på Arbetsförmedlingen, där fanns viss vetskap om reformen men inte om när några platser kunde finnas. Till slut fick jag tag på en person på Arbetsförmedlingen i Stockholm som jobbar med praktikprogrammet på en strategisk nivå. Hon sa att det på varje lokalkontor ska finnas en person som är ansvarig för praktikprogrammet. Det verkar inte vara fallet. En person på Arbetsförmedlingen sa att pengarna avsatta till just praktikprogram på myndigheter för personer med funktionsnedsättning inte används till detta, utan till insatser för alla som står långt ifrån arbetsmarknaden. Till slut fick jag av en slump tag på en utlyst praktikplats på AF.

Jag har sedan kunnat se att några kommuner och landsting har någon praktikplats för personer med funktionsnedsättning.

Men att det råder så dålig vetskap om reformen och programmet på två stora myndigheter som och Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är oacceptabelt. Lika oacceptabelt är det att avsatta pengar för denna reform på sina håll tydligen används till andra verksamheter. Hur vanligt är det? Är det undantag eller regel?

Rådande förhållande får mig att tro att regeringen och riksdagen inte har gjort någon nämnvärd uppföljning av om och hur reformen har implementerats. Det är också oacceptabelt att det råder sådana skillnader i landet när det gäller om och hur myndigheter har implementerat reformen. Denna grupp är inte högljudd. Kan det vara därför politiker inte känner att de behöver göra något?

K30. Ta bort hinder för personer med defekt färgseende, s.k. färgblinda

Inge Jönsson, Stockholm, Cecilia Carpelan, Stockholm, Jan Jönsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att forskningen om färgblindas funktionsnedsättning aktiveras
2. **att** Folkpartiet ska verka för att myndigheter ska ta stor hänsyn till färgblindas funktionsnedsättning när regler utformas för signalfärger i system och produkter
3. **att** Folkpartiet ska verka för att ansvariga myndigheter för elektronikprodukter, såsom Konsumentverket och Elsäkerhetsverket, ges i uppdrag att inom EU driva på för en ny obligatorisk standard för signalfärger för On och Off som kan urskiljas även av färgblinda

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

8 procent av alla män och 1 procent av alla kvinnor kan endast med svårighet, eller inte alls, se skillnaden mellan rött och grönt. Därutöver finns det många människor med andra typer av defekta färgsinnen. Trots detta utformas många viktiga system och produkter utan hänsyn till färgblinda människors funktionsnedsättning.

Vissa system är svåra men inte omöjliga att modifiera:

- Trafikljusen är baserade på röda och gröna signaler. Genom att t.ex. lägga in ljus med olika blåtoner i signalerna skulle många färgblinda lättare kunna skilja färgerna åt. Man kan dessutom designa trafikljusen med olika former för signalerna i tillägg till signalfärgerna t.ex. rött är en triangel, gult en cirkel och grönt en kvadrat.
- Inom sjöfarten utmärks farleder och grund med röda och gröna prickar i för färgblinda extremt svårskiljbara nyanser. Genom att välja andra nyanser skulle man underlätta för många färgblinda. Tidigare var prickarna vita och svarta, så det går att ändra!

Andra system kan vi ändra utan stora kostnader. Elektroniska apparater använder nästan alltid röda och gröna lampor för att visa om apparaten är On eller Off, samt för att visa om batteriet är laddat. Oftast lyser lamporna i för färgblinda extremt svårskiljbara nyanser. Detta innebär för färgblinda användare ökad brandrisk, ökad energianvändning och allmän osäkerhet om man stängt av apparaterna. Det vore tämligen enkelt att standardisera andra signalfärger för On och Off t.ex. vitt och rött.

Även ”skitsaker” kan ställa till besvärliga problem för färgblinda. Om toaletter är upptagna eller lediga visas ofta med en röd respektive grön skylt. (Ibland används röd respektive vit skylt vilket underlättar väsentligt för färgblinda.) Många unga människor utestängs i dag från att välja vissa yrken på grund av att de inte kan skilja på vissa signalfärger. Genom att rikta in standardiseringen av signalfärger på för färgblinda urskiljbara färger skulle fler ungdomar kunna välja sitt drömyrke.

Defekt färgseende finns bland alla människor i världen. Målet på sikt bör vara att uppnå en global standard för signalfärger som tar bort onödiga hinder för färgblinda.

Hbt-frågor

K31. Sjukdomsklassningen av transsexuella är inte värdigt Sverige 2015

Maria Jern, Falköping, Johanna And, Solna, Tage Carlsson, Borås, Peter Edholm, Solna, Rose-Marie Fihn, Ale m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna i riksdagen lyfter frågan och driver på för att sjukdomsklassningen av transsexuella omedelbart tas bort

Under 2014 tog APA, American Psychiatric Association, som ligger till grund för världshälsoorganisationen WHO:s rekommendationer, bort sin definition av sjukdomsklassning av transsexuella.

Socialstyrelsen har alltid följt WHO:s rekommendationer men här har Folkpartiet Liberalerna en möjlighet att gå före.

K32. Könskorrigering, den enskildes eget val

Mats Nordström, Täby, Ess Aref, Västerås, Tage Carlsson, Borås, Ulf Larsson, Västerås, Joakim Storeide, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet, i enlighet med utredningens förslag, ska verka för en lagändring där åldersgränsen för juridisk könskorrigering utan vårdnadshavares samtycke ska vara 15 år
2. **att** Folkpartiet ska verka för en lagändring där åldersgränsen för juridisk könskorrigering med vårdnadshavares samtycke ska vara 12 år
3. **att** Folkpartiet ska verka för att tillstånd till ingrepp i könsorganen eller avlägsnande av könskörtlarna ska utverkas på strikt medicinska grunder oavsett ålder

Alliansregeringen tillsatte en utredning på Folkpartiets initiativ som bland annat fick i uppdrag att se över åldersgränser för könskorrigering.

Utredningen, SOU 2014:91, har nu presenterat sina slutsatser och sammanfattar:

”Utredningens uppdrag har varit att utreda om åldersgränsen för fastställelse av ändrad könstillhörighet bör ändras.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Utredningens kartläggning och analys av könstillhörighetslagen visar hur den juridiska delen och den medicinska delen i processen att ändra juridiskt kön fortsatt är tätt sammankopplade, trots att steriliseringskravet för ändrad könstillhörighet har avskaffats.

Utredningens förslag är att könstillhörighetslagen upphävs och ersätts av två nya lagar, en lag om ändring av juridiskt kön och en lag om tillståndsprövning av ingrepp i könsorganen och avlägsnande av könskörtlarna.

Lagen om ändring av juridiskt kön ska reglera förutsättningarna för en ändring av en persons juridiska kön i folkbokföringen, som innebär att en person tilldelas ett nytt personnummer. Utgångspunkten är att den som önskar ska ha möjlighet att ändra sitt juridiska kön. Utredningens bedömning är att unga som har fyllt 15 år själva ska kunna ansöka om ändring av juridiskt kön.

Utredningen föreslår att ett krav för att en ung person ska ges tillstånd till ingrepp i könsorganen eller avlägsnande av könskörtlarna är att vederbörande har fyllt 15 år. Att den unge har fyllt 15 år är emellertid inte detsamma som att tillstånd kommer att beviljas av Socialstyrelsen. Andra förutsättningar för tillstånd är att det är förenligt med vetenskap och beprövad erfarenhet, att vårdnadshavaren samtycker och att den unge har tillräcklig mognad att själv samtycka till ingreppet.”

HBT-liberaler anser att Folkpartiet ska gå ett steg längre än utredningens förslag för att stärka denna ibland utsatta grupp i samhället. HBT-liberaler anser att alla har rätt till självdefiniering av sitt kön och att den medicinska könskorrigeringen ska vara en ensak mellan behandlade läkare och den enskilda personen. Denna process ska inte regleras i lag.

K33. Bort med diskriminering från blodgivningen

Cecilia Johnsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet tar ställning för att sexuell preferens inte ska avgöra hurvida en person är lämplig som blodgivare eller inte. Karens månader, i stället för total uteslutning, bör därför vara den avgörande faktorn för personer som har sexuell umgänge med någon som har ett riskbeteende. Sexuell läggning bör inte räknas som riskbeteende.

I Sverige finns en stor brist på blodgivare samtidigt som personer nekas att donera blod på grund av att de utövar sin sexuella läggning. I dag får personer som tillhör den så kallade MSM-gruppen (män som har sex med män) inte donera blod om de inte avstår från sexuell umgänge under en period om 12 månader.

Dagens lagstiftning innebär i praktiken att homosexuella män helt nekas möjligheten att lämna blod på grund av sin sexuella läggning, friska eller inte. Det är inte värdigt en demokratisk rättsstat och det är inte värdigt liberaler att människor diskrimineras på grund av sexuell läggning.

K34. Blodgivning

Johanna And, Solna, Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** olika väntetider mellan blodgivningstillfällen på grund av etnicitet, ursprung, sexualitet, könsuttryck och samkönat sex ska betraktas som diskriminering

Det görs i dag tveksamma skillnader mellan homo- och heterosexuella som vill lämna blod. En homosexuell man måste vänta 12 månader med att ge blod från tillfället han har sex med en ny partner, medan en heterosexuell endast behöver vänta tre månader. Detta motiveras med att homosexuella män löper större risk för hiv än heterosexuella män. Allt blod som lämnas testas dock för hiv och andra blodsjukdomar innan det ges till patienter. Denna typ av restriktioner för homosexuella män är diskriminerande kvarlevor från en annan tid.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

K35. Inför ett tredje juridiskt kön

Svea Hasanbegovic, Göteborg, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Stefan Krstic, Eskilstuna, Anders Viking Pettersson, Karlstad, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att ett tredje juridiskt kön införs

Skulle man jämföra civilsamhället och staten i ett race så skulle man kunna sammanfatta det med att civilsamhället kör en splitterny Bugatti och staten en gammal rostig Ford Fiesta från slutet av 1980-talet. Staten förlorar varje gång.

En fråga där civilsamhället definitivt ligger långt före är den om juridiska kön. Efter påtryckningar från civilsamhället har ungdomsmottagningar i Göteborg börjat föra statistik med tre kön: han, hon och hen.

Civilsamhällets önskan om att införa ett tredje juridiskt kön är mycket god och borde ha införts långt tillbaka i tiden. Vi måste sluta exkludera transpersoner som inte identifierar sig med det binära könsystemet. Könsidentiteten kan inte bestämmas av någon annan än individen ifråga, då ens kön inte är beroende av kroppens yttre bestämningar.

I dag saknar transpersoner möjlighet att juridiskt byta kön till ett icke-binärt sådant – något som är helt barockt. Det är på intet sätt statens uppgift att dela in och definiera sina medborgares könsidentitet grundat på stereotypa föreställningar, varför det – särskilt för oss liberaler – bör vara en självklarhet att införa ett tredje kön.

K36. Återställande av könsbegreppen

Andreas Holmberg, Hudiksvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att könsbegreppen återställs så att våra barn och ungdomars könsidentitet och jämställdhetens landvinningar inte rubbas genom läran om barnafödande män

Sedan den 1 juli 2013 har vi, bl.a. på Folkpartiets tillskyndan, nya könsbegrepp i Sverige. Begreppen man och kvinna motsvarar inte längre begreppen hane och hona för arten människa, utan har blivit psykosociala och subjektiva snarare än biologiska och objektiva. En skillnad mellan juridiska och biologiska könsbegrepp har upfunnits (vad nu ”juridiskt kön” skilt från det biologiska skulle innebära), och frågan är om inte piratpartiets förslag att helt slopa de juridiska könsbegreppet hade varit mer konsekvent.

I stället för ett mycket litet antal personer med missbildningar eller identitetsstörningar riskerar vi att få en hel generation med störd könsidentitet. För om till och med män kan föda barn, hur ska min dotter då någonsin kunna bli säker på att hon är kvinna? Eller om till och med kvinnor kan bli trebarnspappor, hur ska då mina pojkar någonsin kunna bli säkra på att de är män?

Dessutom blir queerdogmatiken självförgörande i jämställdhetshänseende, för, som bl.a. Thomas Gür konstaterat (Svenska Dagbladet 12/5 2014), blir könsbegreppet lika svåränvänt som rasbegreppet i medicinska och kvoterande sammanhang om båda är lika luddiga och subjektiva. Vi får väl då börja tala om föräldrarna i stället för mödrarna och avskaffa de könskilda omklädningsrummen.

Nej, med all respekt för personer som upplever sej vara födda i fel kropp: vi kan inte dribbla med könsbegreppen hur som helst bara för att tillgodose alla sorters tvångsföreställningar, identitetsstörningar eller akademiska queerdogmer. Lika lite som vi lär våra barn att tjurar kalvar och hingstar fölar ska vi lära dem att somliga barn historien igenom är födda av karlar.

Som parti med särskild tonvikt på utbildningsfrågor måste vi också kunna se när det är dags att erkänna ett misstag. Det räcker inte att likt 2011 läxa upp motionären för usel, oliberal människosyn. Jag vill nämligen inte tvångssterilisera någon, vare sej då eller nu, möjligen ”tvångsbenämna” mammor mammor och pappor pappor. Och det kan rimligen inte vara mer oliberal än att jag för närvarande tvångsregistreras som den 45-åring jag inte vill vara och inte känner mej som.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Folkhälsa och tobaksfrågor

K37. Sänk snusskatten

Kajsa Dovstad, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Att Folkpartiet ställer sig bakom följande formulering och formulerar politik i dess inriktning: "Punktskatter av hälsovådliga varor syftar till att internalisera externa effekter. Punktskatten på snus är i dag orimligt hög sett till snusets relativt modesta folkhälsokonsekvenser och bör därför sänkas."

Alliansregeringen höjde punktskatten på snus med 280 procent, samtidigt som punktskatten på cigaretter höjdes med 50 procent. Alliansbudgeten riksdagen klubbade i december innebar ökad snussskatt med 12 procent medan skatten på cigaretter enbart höjdes med 6 procent.

Punktskatter av hälsovådliga varor syftar till att styra konsumtionen i en önskvärd riktning. Allra helst ska skatten vara så hög att varans externa effekter internaliseras – punktskatten täcker samtliga samhällskostnader. Alliansens skattehöjningar har kritiserats ur ett folkhälso-perspektiv eftersom skadorna snus orsakar knappt ens går att jämföra med rökningens enorma hälsokonsekvenser. Hans Gilljam, professor i folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet, kritiserade den senaste skattehöjningen: "Snus är betydligt mindre skadligt just för att det varken inhaleras eller förbränns – det som gör cigaretter så oerhört giftiga." (Aftonbladet 9/4 2014)

Både förra finansministern Anders Borg och den tidigare folkpartistiske riksdagsledamoten Johan Pehrson försvarade den ojämlika skattehöjningen med att smugglingsriskerna är betydligt större för cigaretter än för snus. Incitamentet för illegal snusförsäljning ökar dock i takt med att vinstmöjligheterna blir större för varje ny skattehöjning.

Medan hälsoeffekterna av tobaksrökning sedan länge är väl befästa internationellt finns det betydligt mindre data gällande tobakskonsumtion i form av den sortens snus som nuförtiden är vanligt förekommande i Sverige och de andra nordiska länderna. Tidiga metastudier som visade på ökad risk för framförallt hjärt- kärlsjukdomar och cancer i munhåla och bukspottskörtel men när både hälsoskadliga ämnen i snuset tagits bort och kunskapen om behovet av att särskilja olika tobaksprodukter åt har blivit större, har dessa slutsatser allt mer kommit att ifrågasättas.

Snus är inte att betrakta som en ofarlig vara som inte bör punktbeskattas men det finns starka skäl att vara emot att tobaksskatten harmoniseras. I dag utgör skatt drygt en fjärdedel av priset på en dosa snus och drygt hälften av priset på ett paket cigaretter. Detta trots att snus inte innebär några hälsorisker för tredje part och är betydligt mindre farligt – enligt Karl Erik Lund, forskningsdirektör vid SIRIUS, norska statens institut för rusmedelsforskning, är snusning 90 procent mindre hälsovådligt jämfört med rökning.

Även om snus knappast kan ses som ett rökavvänjande hjälpmedel tyder mycket på att förekomsten av snus är en delförklaring till att svenska män har lägst tobaksrelaterad dödlighet i EU. Snus fungerar som en utkörsport till rökning. Folkhälsoargument var något Alliansregeringen använde för att försöka upphäva EU:s exportförbud mot svenskt snus. På hemmaplan vann dock statsfinansiella argument över folkhälsan.

Liberalers mål med punktbeskattning bör vara att den extraskattesatsen täcker samhällets kostnader och så långt som möjligt kompenserar tredje parts lidande. Snusets negativa effekter drabbar endast snusaren själv. Det finns inga bevis på att snus orsakar samhällskostnader motsvarande de miljarder kronor som staten årligen får in på snusskatten.

K38. Rökfrihet för barn

Maria Winberg Nordström, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna tar fram förslag på att göra det straffbart att utsätta barn för tobaksrök

Tobak är skadligt för hälsan. Det är förbjudet att sälja tobak till barn. Men det är tillåtet för vuxna att utsätta barn för tobaksrök. Det finns tillräckligt med forskning som visar på tobakens skadeverkningar för barn och vuxna. Av arbetsmiljöskäl är restauranger rökfria. Av arbetsmiljöskäl inför fler och fler kommuner rökfri arbetstid. Och det är fullständigt otänkbart att personal i förskola och skola skulle röka i samband med arbetet med barn. Vuxna har frihet att förstöra sin hälsa men lika viktigt är barns frihet att slippa få sin hälsa utsatt för hälsofarlig

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

påverkan. Gränsen för en individs frihet går där den andra individens frihet börjar. Att utsätta barn för tobaksrök är att inkräkta på barnets frihet.

Det finns gott om forskning som visar på tobakens skadeverkningar för barn. Ett exempel på ny forskning är en rapport som visar på kraftig ökad risk för barn som utsätts för passiv rökning hemma att få diagnos ADHD. Att utsättas för tobaksrök ger inga synliga blåmärken men de negativa konsekvenserna för barns fysiska och psykiska hälsa över tid är klarlagda. Utifrån befintlig kunskap om tobakens skadeverkan på barn är det rimligt att jämställa barns exponering för tobaksrök med barnmisshandel. Därför ska det vara straffbart för vuxna att utsätta barn för tobaksrök.

K39. Utfasning av tobaksbruket

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att Sverige i likhet med Finland, Irland och Nya Zeeland intensifierar insatserna mot tobaksbruk med målsättningen ett tobaksfritt Sverige
2. **att** Folkpartiet verkar för införande av anonyma cigarettpaket med varningstexter och bilder
3. **att** Folkpartiet verkar för införande av förbud mot exponering i handeln med undantag för i renodlade tobaksbutiker
4. **att** Folkpartiet verkar för vad som anförs i motionen om rökfria utomhusmiljöer

Rökningen har visserligen minskat men fortfarande insjuknar närmare 7 000 personer per år i cancersjukdomar som är kopplade till rökning och cirka 5 200 personer dör. KOL, kronisk obstruktiv lungsjukdom, förorsakas också av rökning. 500 000 svenskar beräknas ha KOL varav 150 000 så svår att den kräver medicinsk behandling. Årligen dör omkring 3 000 personer i KOL.

Trots att rökningens risker är väl kända röker tio procent av männen och tolv procent av kvinnorna dagligen. Orsaken till att så många röker trots att de vet om riskerna beror på nikotinet i tobaken. Nikotin är ett av de mest beroendeframkallande ämnen vi känner till.

Det är inte bara rökaren själv som utsätts för tobaksröken. Den som röker får själv i sig en fjärdedel av röken. Resten andas ut och sprids och gör personer i omgivningen till passiva rökare.

År 2005 ratificerade Sverige Världshälsoorganisationens (WHO) tobakskonvention. Den har som mål att: ”Skydda nuvarande och kommande generationer från de förödande hälsomässiga, sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna av tobaksbruk och exponering för tobaksrök, genom att tillhandahålla åtgärder för tobakskontroll i syfte att fortlöpande och kraftigt minska tobaksbruket och exponering för tobaksrök”.

Finland ligger före Sverige i arbetet att förebygga och minska tobaksbruket. I den tobakslag som gäller i Finland från oktober 2010 finns ett uttalat mål att landet ska bli tobaksfritt fram till 2040. Nya Zeeland och Irland har samma mål men slutdatum är tidigare än i Finland, 2025.

Sverige bör följa Finlands, Irlands och Nya Zeelands exempel med mål för utfasning av tobaksbruket för att människor inte ska börja använda tobak och för att de som använder får hjälp att sluta. En tidsgräns bör sättas upp då tobaksbruket i princip bör vara utfasat.

Sverige bör införa anonyma cigarettpaket med varningstexter och bilder samt förbud mot exponering utom i renodlade tobaksbutiker. De förslag om rökfria utomhusmiljöer som Folkhälsomyndigheten tagit fram 2014 bör genomföras. Det handlar om rökfritt på uteserveringar, lekplatser, hållplatser och i entréer på exempelvis sjukhus.

Dessutom måste utbildning, information och den allmänna upplysningen om tobakens skadeverkningar intensifieras och stödet till tobaksavvänjning öka. Att bli beroende av nikotin är att bli ofri. Det är därför det är så viktigt i ett liberalt samhälle att bekämpa bruket av tobak oavsett i vilken form det nyttjas. Människor ska inte bli slavar under tobaksbruket.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

K40. Rökfritt Sverige till 2025 genom målmedvetet arbete i stället för förbud*Jessica Ericsson, Huddinge***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för ett rökfritt Sverige till 2025 och för att en strategi som stöder målet ska tas fram, förankras och följs upp

Tidigare i vår presenterade Socialstyrelsen tillsammans med Karolinska institutet och Statens folkhälsoinstitut en studie som visade att nästan dubbelt så många som man tidigare beräknat, 12 000 personer, varje år dör av rökning och att närmare 100 000 personer insjuknar i rökrelaterade sjukdomar.

Rökning är inte bara ett av de största hoten mot folkhälsan utan bidrar också till att klyftorna i folkhälsan består och fördjupas då rökningen är klart vanligare bland människor med sämre socioekonomiska förutsättningar och de som slutar framförallt är de som har bättre ekonomiska förutsättningar och en högre utbildning. Förutom det lidande som rökningen medför så orsakar också tobaksbruket en samhällskostnad om 30 miljarder kronor varje år enligt Socialstyrelsens beräkningar.

Tobaksprevention har i dag ett starkt stöd både bland allmänheten och bland hälso- och sjukvårdspersonal. Till skillnad från många andra områden inom folkhälsoarbetet finns det på tobaksområdet ett stort antal kostnadseffektiva insatser som både är vetenskapligt och erfarenhetsmässigt beprövade. Ett stort antal av dem listas i Världshälsoorganisationen WHO:s tobakskonvention, som Sverige anslöt sig till 2005.

En nollvision mot rökning är därför ett rimligt mål att sätta upp och också fullt uppnåeligt genom strategiskt och målvetet arbete i stället för förbud mot vare sig tillverkning, försäljning, innehav eller användning av tobak.

Flera länder har redan satt upp mål för när rökningen ska vara utfasad, däribland Nya Zeeland och Irland (2025) och Finland (2040) och där formar man nu strategier för hur målet ska uppnås. Det borde vi också göra för självklart ska vi sträva efter att vara bäst i klassen också på det här området och på så sätt ge folkhälsoarbetet en välbehövlig puff framåt.

K41. Fler rökfria områden i den offentliga miljön*Elin Löfroth, Ekerö, Ewa Bergman, Danderyd, Nina Lundström, Sundbyberg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att genom lagstiftning öka antalet rökfria offentliga platser, med extra fokus på lek- och badplatser

Sedan årsskiftet är det rökfritt i Tunnelbanan i Stockholm, restauranger har rökfri inomhusmiljö sedan 2005 och rökfria zoner blir allt vanligare kring entréer till offentliga som privata byggnader. Vi kan dock göra mer. Många länder, t.ex. flera kommuner i USA och Kanada har rökfria områden som täcker både uteserveringar, trottoarer, parker och välbesökta badplatser.

Folkpartiet Liberalerna bör verka för fler rökfria områden i den offentliga miljön genom lagstiftning. Individens önskan att välja bort röken bör möjliggöras och uppmuntras. Rökningens påverkan på hälsan är sedan länge känt, och rökning är i dag den enskilt största orsaken till cancer.

Det är också sedan länge känt att även passiv rökning har stor påverkan på hälsan, för såväl allergiker som andra. Den som röker får själv i sig en fjärdedel av röken. Resten andas ut och sprids och gör personer i omgivningen till passiva rökare. Passiv rökning under en längre period innebär samma hälsorisker som för rökaren. Ungefär lika många personer i Sverige dör av passiv rökning som av trafikolyckor. Cirka 200 dödsfall beräknas varje år bero på passiv rökning (enligt information från Cancerfonden).

En stor grupp som är extra känslig för passiv rökning är barn. Tobaksrök kan förvärra astmaattacker och orsaka lunginflammation, bronkit och öroninflammationer. Barnen kan även få skador som ökar risken för att de som vuxna drabbas av cancer eller hjärt- kärlsjukdomar. Barn bör särskilt skyddas från rökningens negativa påverkan.

Att röka är ett val varje individ kan göra, men att utsättas för passiv rökning är svårt att undvika. Att äta på en uteservering, åtnjuta en picknick vid badstranden eller en stund vid lekplatsen med barnen innebär inte sällan att också bli ofrivillig passivrökare.

Rökning lämnar också faror även efter att cigaretterna släckts. Fimpar är giftiga och framför allt en risk för små nyfikna barn som gärna stoppar vad de hittar i munnen. Fimpar är också en stor del av det skräp som slängs i naturen, det slängs faktiskt miljoner fimpar på marken varje dag i Sverige och många av dessa hamnar på våra badplatser i gräsmattor och i strandens sand.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

För att särskilt skydda våra barn bör det vara självklart att införa rökfritt i parker och vid lek- och badplatser som är områden där barn antas vistas särskilt. Vi yrkar att Folkpartiet verkar för att genom lagstiftning öka antalet rökfria offentliga platser. Detta för att skydda framför allt våra barn från passiv rökning och riskerna med kastade fimpar, men också för att möjliggöra för allergiker och de som väljer att inte röka att undvika passiv rökning. Att skapa fler rökfria platser i offentliga miljöer är hälsofrämjande, tillgänglighetsförande och trivselskapande.

K42. Skattesubvention som främjar fysisk aktivitet

Jari Palo-oja, Svenljunga

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet Liberalerna driver frågan att införa en nationell skattesubvention om man idrottar eller är aktiv på annat sätt samt främjar sin hälsa genom fysisk aktivitet

Med medel från skatt eller avgift i enlighet med min motion om avgift eller skatt för tillsatt socker i livsmedel kan vi få människor att främja sin hälsa genom att ge skattesubvention i deklARATIONEN.

Hur stor omfattning av avgiften av ett medlemskap i en förening som främjar till fysisk aktivitet kan ges, måste utredas. På så vis kan man krona för krona finansiera kostnaderna för mina förslag i motionerna om att utöka forskningen om våra folkhälsosjukdomar samt öka tandvårdsbidraget. Vissa kommuner och företag har redan avdrag till sina arbetstagare, dessa kan givetvis inte kunna få dra fördel utav skattesubventionen, detta är främst till dem som inte har möjlighet ekonomiskt att vara med i en förening som främjar fysisk aktivitet. Ser inga hinder med att barn och ungdomar kan komma att utnyttja detta genom vårdnadshavarnas skatte-deklaration.

Detta är oerhört viktigt speciellt för ensamstående vårdnadshavare som har sämre ekonomiska förutsättningar att vilja sina barns bästa eller sin egen hälsa.

Vi som liberaler måste se till att alla i samhället kan förstärka sin hälsa. Detta kommer att få positiva effekter i hela samhället genom mindre sjukdomskostnader på sikt.

Alkoholpolitik samt drog- och missbruksfrågor

K43. Vård från dag ett

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anne-Lie Elfén, Stockholm, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Maria Jern, Falköping, Christina Örnebjär, Kumla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet Liberalerna arbetar för att samtliga kommuner i landet ska erbjuda människor med missbruk vård och behandling redan samma dag de söker hjälp, parallellt med eventuell utredning. Dessa första insatser bör inte nödvändigtvis vara biståndsbedömda

Det är bevisat att motivation är A och O i missbruksvård och de flesta behandlingar är uppbyggda på missbrukarens egen vilja att förändra sin situation. Både socialstyrelsens rapporter och Statens institutionsstyrelse pekar på att motivationen är något som bör spela stor roll i behandlingen, även när det gäller tvångsvård. När vändpunkten kommer för dessa människor är det livsviktigt att samhället lyssnar, stöttar och hjälper. Det är viktigt att personer med missbruk erbjuds stöd och behandling från dag ett, parallellt med eventuell utredning. Samma dag som missbrukaren får kontakt med socialförvaltningen ska en behandlare anvisas och öppna insatser sättas in. När en person med missbruk söker hjälp är motivationen som starkast och då måste vården möta upp och erbjuda stöd och insatser redan samma dag.

Det är viktigt att samhället finns där och tar tillvara på ögonblicket av motivation då den kan försvinna väldigt fort och det kan det dröja länge innan den återkommer. Att personen med missbruk får träffa en behandlare så fort som möjligt bidrar också till denne vågar hoppas på att en förändring är möjlig. Personen ifråga känner sig sedd, trodd på och känner att denne blir tagen på allvar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

K44. Ge hälso- och sjukvården ansvar för att hantera ohälsosamt bruk av alkohol*Birgitta Dahlberg, Danderyd***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet arbetar aktivt för att hälso- och sjukvården (dvs. landstingen) ska få ett tydligt huvudansvar att ta hand om ohälsoproblem kopplade till riskbruk, skadligt bruk och beroende av alkohol
2. **att** Folkpartiet tar aktiv del i att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting när det gäller att hjälpa medborgare som har utvecklat ett beroende eller är på väg att göra det så att inte ansvaret hamnar mellan huvudmännen

Behandlingsansvaret för personer som har utvecklat, eller är på väg att utveckla, ett beroende av alkohol är ofta oklart. Det finns en stor förbättringsmöjlighet för vården inom detta område! Man räknar med att cirka 15 procent av den vuxna befolkningen har riskkonsumtion av alkohol.

Cirka 5 procent av den vuxna befolkningen har utvecklat ett beroende. För dessa personer betyder det att alkoholkonsumtionen sker på ett sådant sätt att det får negativa konsekvenser för både individen och för omgivningen t.ex. familj och arbetskamrater.

Vid många konsultationer inom vården framkommer olika ohälsoproblem som är kopplade till alkoholförtäring, allt från olyckshändelser till nedstämdhet och skador på inre organ.

Dock är det väldigt varierande hur omhändertagandet av alkoholrelaterad ohälsa är ordnat inom primärvården.

Enligt tradition finns det många mycket bra alkoholorådgivningsmottagningar inom kommuner som medborgare får vända sig till men det kan ofta vara ett stort steg för en individ att gå dit och det kan också upplevas märkligt för sjukvården att remittera dit eftersom vi betraktar beroende som just en sjukdom. Sannolikt skulle fler söka hjälp och stöd om alkoholorådgivningen integrerades bättre med hälso- och sjukvården.

Om alkoholorådgivningar mer regelmässigt integreras i hälso- och sjukvården, både i primärvård och specialistvård, skulle det dessutom förenkla när det gäller användandet av moderna läkemedel som kan användas för att stödja minskning av alkoholkonsumtion och avhållsamhet eftersom det finns läkare anställda inom sjukvården.

Många arbetsgivare bistår i nuläget med finansiering, rådgivning och behandling av alkoholrelaterad sjuklighet via företagshälsovård eller andra privata och fristående aktörer eftersom vården har brister och kostnaderna för ett utvecklat beroende blir väldigt höga för alla parter om det ej stävjas. Rimligen finns det stora vinster att göra för samhället om området kan förbättras.

K45. Evidensbaserad beroendevård*Folkpartiet Liberalerna Skåne, Susanne Bäckman, Bromölla***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Sveriges missbruksvård och beroendevård ska grunda sig på evidens och beprövade behandlingsmetoder
2. **att** sprututbyte och läkemedelsassisterad rehab ska finnas tillgänglig i hela landet. Vid varje sprututbytesmottagning ska brukaren bli erbjuden möjligheten att få läkemedelsassisterad rehabilitering för opiatmissbruk¹
3. **att** kommunernas veto mot sprututbyte ska avskaffas
4. **att** varje enskilt landsting ska ha en lagstadgad skyldighet att erbjuda sprututbyte och läkemedelsassisterad behandling för opiatmissbruk²
5. **att** staten ska till att skapa goda förutsättningar för mer evidensbaserad forskning om beroendevården, för att hitta nya behandlingsformer. Därför ska mobilisering mot narkotika och alkoholkommittén återinrättas. Vidare ska forskningsrådet FORTE få en ny samordnad funktion för att tilldela medel till forskning som bedrivs nära personer som missbrukar narkotika
6. **att** staten ska se till att alla landsting kan erbjuda motgift, att använda vid heroinöverdosering, i nässprayform eller i andra liknande behandlingsformer³

1. Yrkandet hänskjutet till område L, Vårdpolitik.

2. Yrkandet hänskjutet till område L, Vårdpolitik.

3. Yrkandet hänskjutet till område L, Vårdpolitik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Stora delar av Sveriges beroendevård bygger inte på evidens och beprövade metoder vilket har medfört att en redan utsatt grupp marginaliseras och sviks av samhället. Det är inte värdigt en modern välfärdsstat. Därför måste beroendevården moderniseras. Sprututbyte, läkemedelsassisterad rehabilitering för opiatmissbruk och motgift som häver heroinöverdosering måste finnas tillgängligt i hela landet.

Mer forskning måste bedrivas nära människor som missbrukar narkotika för att på så sätt hitta nya sätt att ta hand om missbrukare, därför bör Mobilisering mot narkotika och alkoholkommittén återinrättas. Vidare ska Forskningsrådet FORTE få en samordnande roll för att se till att medel fördelas till forskning som bedrivs nära människor som missbrukar narkotika.

Som första region i landet valde Skåne att införa sprututbyte, där människor som missbrukar narkotika får tillgång till nya, rena injektionsverktyg som nålar och sprutor. Det förebygger spridning av hiv och andra smittsamma sjukdomar och personer som missbrukar narkotika får hjälp med exempelvis rådgivning och testning. Tack vare sprututbyte har Skåne endast haft två fall av HIV de senaste 15 åren. Flera myndigheter, senast folkhälsomyndigheten, har rekommenderat ett införande av sprututbyte i hela landet.

Region Skåne har fortsatt sitt arbete med att på bästa sätt hjälpa människor som missbrukar narkotika och erbjuder också läkemedelsassisterad rehabilitering för opiatmissbruk, där bland annat människor som missbrukar heroin får läkemedlet metadon och hjälp med sitt missbruk.

För en tid sedan tog Skåne nästa steg i en modern beroendevård när beslut togs om att genomföra ett pilotprojekt med Naloxon. Naloxon tar bort heroinets effekter omedelbart och räddar liv.

Det är orimligt att Sveriges beroendevård avgörs beroende på var du bor i landet. Därför måste staten se till att ta bort kommunernas veto mot att etablera sprututbytesmottagningar och se till att lagstifta om skyldigheten för landstingen att erbjuda sprututbytesmottagningar samt möjliggöra för god tillgänglighet till läkemedelsassisterad rehabilitering för opiatmissbruk i hela landstinget.

I dag vittnar beroendeforskare som jobbar nära människor som missbrukar narkotika om svårigheten att få medel till klinisk forskning för att hitta nya behandlingsformer, i stället har fokus skiftat mer emot teoretisk forskning. Det beror i stor del på att det i dag saknas en samordnad funktion för beroendeforskning. Tidigare fanns en sådan funktion nämligen Mobilisering mot narkotika och alkoholkommittén.

Att göra beroendevården till en fråga om narkotikapolitik, som det så oftast görs, är felaktigt. Sverige ska fortsatt ha en restriktiv narkotikapolitik, men det finns ingen motsättning mellan en restriktiv narkotikapolitik och en modern beroendevård. Det har fastslagits i otaliga undersökningar och sprututbyte och läkemedelsassisterad rehabilitering finns sedan länge i nästan alla europeiska länder.

Trots Skånes och flertalet andra länders goda resultat inom beroendevården är dessa undantag mot hur det ser ut i resten av landet. Synen på beroendevården måste därför förändras i grunden innan fler människor dör på våra gator. Därför behöver beprövade metoder och evidensbaserade behandlingsformer användas för att se till att människor som missbrukar narkotika får kontakt med sjukvården och för att minska smittspridningen av HIV och hepatit.

K46. Solidarisk alkoholpolitik

Gabriel Romanus, Stockholm, Elver Jonsson, Alingsås, Bo Könberg, Stockholm, Ingemar Mundebo, Lidingö, Birgitta Rydberg, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att lagen mot alkoholreklam blir lika strikt som den som gäller tobaksreklam
2. **att** Folkpartiet verkar för en begränsning av införseln av alkoholdrycker, dels genom en hårdare tillämpning av EU-reglerna, dels genom en sänkning av de orimligt höga s.k. indikativa nivåerna för införsel inom EU
3. **att** Folkpartiet verkar för en begränsning av internethandeln med alkoholdrycker genom en svensk lagstiftning minst lika strikt som de norska och finska lagarna.
4. **att** Folkpartiet verkar för att det kommande frihandelsavtalet mellan EU och USA inte ger företag möjlighet att utmana svensk lagstiftning på folkhälsoområdet¹

Stödet hos den svenska allmänheten för en solidarisk, restriktiv alkoholpolitik har stärkts på senare år. Över 70 procent stöder Systembolagets detaljhandelsmonopol. Fler stöder höga alkoholskatter än de som vill sänka skatterna. Föräldrars inställning till att bjuda tonåringar

1. Yrkandet hänskjutet till område P, Utrikes, försvar och Europafrågor.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

på alkohol har blivit allt mer restriktiv. Stödet för en restriktiv alkoholpolitik i svensk och internationell forskning har också stärkts. Samtidigt har den faktiska politiken försvagats, och alkoholkonsumtionen ökat. Det har flera orsaker, anpassning till EU:s regelverk, olika regeringars senfärdighet, myndigheters prioriteringar, undermåliga domslut, alkoholindustrins lobbyverksamhet. Möjligen har regeringskansliets juristers ovilja att utmana EU:s rättssystem och politikens överdrivna föreställningar om de politiska riskerna med att stå för en solidarisk alkoholpolitik också spelat en roll.

Den tidigare svenska lagstiftningen mot alkoholreklam i tidningar och allmänna tidskrifter underkändes för drygt tio år sedan genom den s.k. "Gourmet-domen", en pinsamt svag dom av den svenska marknadsdomstolen. Signifikativt är att det norska rättssystemet, med utgångspunkt i samma yttrande från EU-domstolen, kom till slutsatsen att den norska lagen kunde upprätthållas. Sedan Gourmet-domen fälldes har forskningens stöd för att alkoholreklam har skadliga effekter på ungdomars drickande stärkts, varför det nu bör vara läge för att skärpa vår lagstiftning så att samma strikta regler gäller för alkoholreklam som för tobaksreklam.

Svenska myndigheter och domstolar har varit alltför flata när det gäller att tillämpa även EU:s generösa regler för alkoholimport (som medger införsel av 230 liter alkoholdrycker för "personligt bruk" vid varje inresa!). Andra länder har både en mer restriktiv tillämpning av införselreglerna och – i fallet Finland och Norge – en lagstiftning som mer tydligt begränsar marknadsföringen av internethandeln. Den har i Sverige fått former som uppenbart strider mot detaljhandelsmonopolet. Det är dags att skärpa den svenska lagstiftningen. Både internethandeln och den stora resandeförseln gör det svårare för Sverige att använda prisinstrumentet, som har starkt stöd i forskningen. Den som beställer alkohol för import över internet ska visserligen betala svensk alkoholskatt, men erfarenheten visar att detta är svårt att upprätthålla.

Det är angeläget att frihandelsavtalet mellan EU och USA kommer till stånd. Det är också rimligt att det ger företag skydd mot diskriminering och godtycklig expropriering. Däremot är det inte rimligt att företag genom att öppna en tvist mot svenska staten skulle kunna utmana svensk lagstiftning som syftar till att skydda folkhälsan. Att ett tobaksföretag med utnyttjande av en s.k. tvistlösningsmekanism utmanar Australiens stränga tobakslagstiftning är illavarslande. Sådana möjligheter får inte finnas i det kommande frihandelsavtalet.

K47. Behåll Systembolaget

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna värnar den restriktiva alkoholpolitiken med Systembolagets försäljningsmonopol ohotat

Sveriges restriktiva alkoholpolitik har gynnat folkhälsan i Sverige väl. Det ligger en god liberal grund bakom den politiken. Vi liberaler förutsätter att fria individer kan göra väl övervägda val i sina liv. Det ligger alltså inte i våra intressen att individens förmåga att fatta rationella val äventyras.

K48. Avskaffa monopolet på alkoholförsäljning

Göran Hellmalm, Ekerö, Sandro Banovac, Södertälje, Tobias Hammarberg, Haninge, Axel Nordberg, Lund, Chris Smith, Huddinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för ett avskaffande av Systembolagets monopol på alkoholförsäljning i Sverige
2. att Folkpartiet ska verka för utarbetande av ett statligt regelverk för att reglera licensiering av alkoholförsäljning samt inrättande av en myndighetsfunktion för att hantera efterlevnaden av nämnda regelverk

I välfärdsstatens barndom var en reglerad och statligt kontrollerad försäljning av alkohol ett viktigt verktyg i främjandet av folkhälsan. Och främjande av ett folk med hälsa var en förutsättning för att detta folk skulle kunna, orka och vilja engagera sig för uppbyggnaden av ett friskt och livskraftigt samhälle. Välfärdsstaten skulle byggas av nyktra medborgare fulla av framtidstro i stället för alkohol. Folket skulle arbeta, inte supa. Den statligt kontrollerade försäljningen av alkohol motiveras även i dag med motsvarande argument. Systembolagets försäljningsmonopol sägs enligt förespråkarna utgöra den sista bastionen mot ett försupet och improduktivt samhälle – vi vill ju inte ha det som de har det i andra länder i Europa och världen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Denna inställning har bevisligen försvårat för ett Sverige som vill vara en del av världssamfundet. Import och produktionsmonopolet nödgades Sverige avskaffa som en anpassning till den fria rörligheten för varor och tjänster. Vi har även behövt ingå särskilda överenskommelser inom ramen för EU för att motivera det fortsatta försäljningsmonopolet.

Våren 2015 när denna motion skrivs framstår det ju tydligt att Sverige lyckats att inte ha det som i andra länder i EU. Enligt statistik från maj 2015 var Sverige ett av få länder i EU där alkoholkonsumtionen ökat de senaste åren.

Som socialliberaler förstår och förordar vi naturligtvis ambitionerna med en aktiv politik för att begränsa konsumtionen av alkohol i samhället. Det är otvetydigt så att alkoholens negativa inverkan på såväl individer och familjer som folkhälsan har varit och är tydliga. Detta bör vi fortsätta att arbeta med ur ett folkhälsopolitiskt perspektiv.

Men. Försäljningsmonopolet framstår alltmer som en kvarleva från en svunnen tid. Att staten ska äga ett företag som med självklar företagslogik ska eftersträva att erbjuda god service samt ett utbud som kunderna efterfrågar låter sig svårligen förenas med ägardirektiv som förespråkar att företaget ska sälja så lite som möjligt.

Folkpartiet ska även framgent fortsätta verka för att minimera alkoholens skadeverkningar i samhället. Men detta bör hellre göras i form av strategiskt och långsiktigt förebyggande arbete än genom statligt försäljningsmonopol. Den statliga kontrollen av försäljningsledet bör företrädesvis utövas genom ett licensieringssystem i likhet med vad många andra länder har.

K49. Alkoholmonopolet – gårdsförsäljning

Folkpartiet Liberalerna Skåne, Susanne Bäckman, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

- att punkten 5 under rubriken "3.3.2 Folkhälsa och förebyggande hälsovård" utgår ur programmet och att en ny punkt läggs till under rubriken "3.1.3 Företagandet" som lyder: "Svensk alkoholpolitik bör ta sin utgångspunkt i individen och inte i kollektivet. Systembolagets monopol bör avskaffas och ett system med licensbutiker som tillåts sälja alkoholhaltiga drycker ska införas. Gårdsförsäljning av egenproducerat vin ska tillåtas. Alkoholpolitiken ska även fortsatt syfta till att minska alkoholrelaterade skador och social problematik som en följd av missbruk, inte minst genom tuffa krav på uppföljning av licenser/utskänkningstillstånd samt en fortsatt hög alkoholskatt."

Liberaler har en stor tilltro till att vuxna människor är kloka nog att bestämma över sina egna liv. Sveriges monopol på införsel och försäljning av alkohol är en inskränkning i vuxna individers liv. Det svenska monopolet till trots så har Systembolaget aldrig varit så konkurrensutsatt som de senaste åren, dels via egen bil över Sundet och dels via beställningar på nätet. Detta är väldigt påtagligt för oss skåningar med närheten till Danmark och Tyskland.

Alkoholrelaterade skador och social problematik som följer av missbruk är allvarliga följder som naturligtvis måste ägnas stor uppmärksamhet men att tro att monopolet är det mest effektiva sättet att komma åt alkoholens baksidor ter sig vara naivt. Ett system med licensierade butiker, en fortsatt hög alkoholskatt samt hårda krav och tuff uppföljning av såväl butiker som restauranger och barer är en lösning som är rimlig ur ett liberalt perspektiv. Utöver import bör även således även gårdsförsäljning av vin vara tillåtet i Sverige.

K50. Tillåt gårdsförsäljning av vin

Folkpartiet Liberalerna Oxelösund

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet verkar för att tillåta gårdsförsäljning av vin

Sverige har i dag flera gårdar som producerar eget vin med gott resultat. Vid besök på gården kan vinprovning genomföras men man kan inte köpa en flaska med sig hem. Tycker i dagens upplysta samhälle att detta skulle vara helt ok. Redan vid förra landsmötet presenterades flera motioner med samma innebörd. Det går att genomföra utan att bryta mot EU-reglerna och Sveriges alkoholpolitik. Folkpartiet måste verka för att gårdsförsäljning av vin kan bli verklighet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

K51. Gårdsförsäljning av öl och vin*Lennart Ledin, Östersund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att gårdsförsäljning av egentillverkat öl och vin ska tillåtas enligt de principer som lyfts fram i motionen och som den refererade statliga utredningen skisserat

I Sverige får vi allt fler mikrobryggerier och även vinproducenter. Verksamheten är oftast gårdsbunden och en del i att utveckla och skapa sysselsättning på landsbygden.

På samma sätt som producenter av ost, charkuterier, fiskprodukter m.m. kan låta besökare smaka på och försälja mindre mängder av sina varor direkt vid gården bör det också tillåtas för gårdsproducenter av öl och vin.

Frågan om gårdsförsäljning har behandlats på tidigare landsmöten och av statliga utredningar, senast 2010. I betänkandet presenterades en modell för gårdsförsäljning av alkoholdrycker som innebär att gårdsförsäljning av alkoholdrycker bara skulle kunna ske i samband med ett studiebesök på tillverkningsstället, föreläsning eller någon annan liknande upplevelsetjänst med anknytning till den aktuella alkoholdrycken.

Utredningen baserades till viss del på de erfarenheter av EU:s granskning av den gårdsförsäljning som förekommer i Finland. Det främsta argumentet mot gårdsförsäljning från partiledningen och företrädare för den svenska alkoholpolitiken är att gårdsförsäljning inte skulle vara förenligt med EU-rätten och vårt förbehåll att behålla detaljhandelsmonopolet, dvs. Systembolaget, vars existens bygger på att svenska och utländska varor säljs under lika villkor. Till saken hör att Finland har samma detaljhandelsmonopol. Det EU-granskningen närmast syftade till var att se om gårdsförsäljningen medförde en konkurrensbegränsning mot försäljningen av alkoholdrycker från övriga medlemsländer. EUs slutsats var att gårdsförsäljningen var av sådan liten omfattning att den ur konkurrenssynpunkt var försumbar. Frågan om detaljhandelsmonopolet berördes över huvud taget inte av EU i sammanhanget.

Den statliga utredningen lade stor kraft vid att modellen för alkoholförsäljning inte skulle missgynna utländska produkter. En något märklig inriktning med tanke på att en gårdsförsäljning i Sverige torde, i med de begränsningar i försäljningen som utredningsmodellen föreslår, bli av samma försumbara omfattning som i Finland. Det är ju inte heller så att EU kräver att våra osttillverkare i glesbygden ska saluföra ostar från Frankrike, Holland, Grekland osv. när de säljer sina egna ostar.

Den volym som gårdsförsäljningen av öl och vin kan förutses medföra innebär inte någon allvarlig försämring av den svenska alkoholpolitiken och kommer inte att kunna bidra till att öka alkoholskadorna. Det är en överväldigande majoritet av svenska folket som vill behålla Systembolaget, så även jag. Enligt gårdstillverkarna själva är försäljningen via Systembolaget mycket viktigare än gårdsförsäljningen men gårdsförsäljningen är en viktig del i marknadsföringen och i samarbetet med övriga lokala upplevelseproducenter i besöksnäringen.

Det är möjligt att förena en socialt ansvarstagande alkoholpolitik med en öppen och välkomnande syn på de entreprenörer som driver småskalig alkoholproduktion i vårt land. Naturligtvis ska uppföljningen av de tillstånd som ges för gårdsförsäljning motsvara den som görs för utskänkningstillstånd på pubar och restauranger. I första hand är det här fråga om att främja småskaliga företagare, skapa fler arbetstillfällen och stärka den svenska turistnäringen. Det handlar inte om att luckra upp den svenska restriktiva alkoholpolitiken. Den ska även i framtiden ligga fast.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

L. Vårdpolitik

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Svensk sjukvård fungerar i en internationell jämförelse mycket väl. De medicinska resultaten ligger i världstoppen, och kvaliteten är hög också i relation till kostnaderna. Det betyder dock inte att det saknas utmaningar. Vad gäller vårdens förmåga att leva upp till patienternas förväntningar på service, tillgänglighet och delaktighet är resultaten sämre.

Människors efterfrågan på välfärdstjänster väntas öka i högre takt än tillväxten. En högre andel äldre i befolkningen, nya och effektiva men kostsamma läkemedel och medicinska behandlingar samt behovet av stora investeringar i teknik kräver stora resurser och hög kompetens. Svårigheterna blir särskilt tydliga i mindre landsting och kommuner där befolkning och skatteunderlag minskar. Utvecklingen riskerar att ge upphov till större skillnader i både utbud och kvalitet beroende på var man bor.

Jämlikheten i vården måste öka. Kvaliteten varierar mellan landsting och regioner men också inom dessa. Orättvisan följer inte bara geografi. Kvinnor och män får inte alltid jämlik vård. Socioekonomiskt svaga grupper har sämre hälsa än de med högre utbildning och inkomst. Människor med mer komplexa vårdbehov hamnar alltför ofta i kläm – eller i glappet – mellan landsting och kommun, mellan primär- och specialistvård och mellan olika typer av specialiserad vård. Att skapa förutsättningar för att landsting och kommuner ska kunna upprätthålla den kompetens och kapacitet som behövs för ett brett utbud av välfärdstjänster, med respekt för den kommunala självstyrelsen, är en central uppgift för regering och riksdag.

Välfärdstjänsterna behöver också bemannas. Vården och omsorgen behöver locka fler, och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga.

Det bör vara möjligt att få mer vård för skattepengarna. Många som arbetar i olika välfärdstjänster i dag upplever att de får ägna så mycket tid åt att mäta att de inte hinner med att göra. Omkring 25 procent av alla vårdtillfällen inom svensk sjukvård är akuta återinläggningar som hade kunnat undvikas. WHO pekar på att 90 procent av all diabetes, 80 procent av alla hjärtinfarkter och 30 procent av all cancer kan förebyggas av sunda levnadsvanor. En procent av befolkningen står för cirka 30 procent av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna, och 10 procent av befolkningen står för cirka 70 procent av kostnaderna.

Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Vården behöver en modern IT-infrastruktur och patienterna ges möjlighet att vara delaktiga. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner i omvårdnaden, måste snabbare tas tillvara och spridas.

Sjukvårdens organisation, finansiering m.m.

Motionerna L1–L30, L31 yrkande 8 och 9, K14 yrkande 2 och K45 yrkande 2, 4 och 6

Motion L1–L7 berör alla om huvudmannaskapet för sjukvården. **L1** och **L2** argumenterar för att staten ska ta ett större ansvar, och på sikt ta över huvudmannaskapet, för den högspecialiserade sjukvården, **Motion L3** förordar att staten tar över finansieringen av högspecialiserade läkemedel, samt har förslag för hur jämlik vårdtillgång ska säkras. I **motion L4, L6 yrkande 1** samt **L7** föreslås att sjukhusvården ska överföras till staten medan kommunerna övertar ansvaret för primärvården. **Motion L5** föreslår att samtliga landsting och regioner slås samman till en huvudman för sjukvården.

Partistyrelsen vill i detta sammanhang också ta upp **motionerna L8–L14**. **Motion L8** uppmärksammar att sedan landsting och regioner tog över kostnadsansvaret för insulinpumpar har

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

antalet nyförskrivningar minskat med 30 procent, trots Socialstyrelsens riktlinjer på området snarare borde föranleda en ökning. Motionären menar att det inte borde bero på var i landet man bor om man får modern diabetesvård eller ej. **Motion L9** påtalar att trots att endometriosis drabbar omkring var tionde kvinna i fertil ålder, är vårdens kunskap om sjukdomen låg, och vårdkvaliteten varierar stort beroende på var i landet man bor. I motionen föreslås också att Folkpartiet liberalerna ska verka för att Socialstyrelsen utvecklar nationella riktlinjer för behandling av endometriosis. **Motion L10** konstaterar att vården av personer med traumatiska hjärnskador ser olika ut över landet, och efterlyser nationella riktlinjer. **Motion L11** förordar ett nationellt kvalitetsutvärderingssystem. I **motion L12** och **L13** föreslås att Folkpartiet liberalerna ska verka för ett nationellt glesbygdsmedicinskt centrum. I **motion L14** påtalas att den könskorrigerade vården har bristfällig kvalitet i delar av landet, och motionärerna yrkar att Folkpartiet liberalerna ska verka för att landsting och regioner ska implementera det nationella kunskapsstöd som Socialstyrelsen tagit fram.

Partistyrelsen konstaterar att motionerna om huvudmannaskapet och ovanstående motioner om vården för ett antal olika diagnoser och tillstånd i grunden handlar om samma sak. Är det möjligt att säkra likvärdighet och jämlikhet i ett system med decentraliserat beslutsfattande? Vilket tillvägagångssätt är i så fall det bästa? Hur samlar man kunskap och kompetens kring sällsynta diagnoser och högspecialiserad vård? Vilka beslut ska fattas centralt, och hur får man de centrala besluten att efterföljas också längre ut i organisationen? Hur ska resurserna räcka till den mest avancerade vården och läkemedlen i mindre landsting?

Partistyrelsen håller med motionärerna bakom **L1** och **L2** i att det är en betydande utmaning för dagens sjukvård att klara likvärdigheten och den långsiktiga finansieringen. En åldrande befolkning, nya effektiva och kostsamma behandlingar och behovet av stora satsningar på medicinsk teknisk utveckling betyder att det kan vara problematiskt för regioner och landsting att fullt ut finansiera denna vård. Svårigheterna blir särskilt tydliga i de mindre landsting där befolkning och skatteunderlag minskar.

Regeringen har på senare år, oavsett politisk färg, försökt öka likvärdigheten och jämlikheten i vården genom att steg för steg stärka den nationella styrningen och samordningen. Folkpartiet liberalerna är pådrivande för detta. Men denna styrning har inte alltid den genomslagskraft som regering och riksdag vill ge sken av. Sett från landstingens håll går den statliga styrningen ibland på tvärs med lokala prioriteringar, och innebär ett oönskat dubbelkommando. Det skapar också i längden ett demokratiproblem – vem ska väljarna rösta bort om de är missnöjda med den sjukvård de får, regeringen eller den lokala landstingsmajoriteten?

Samtidigt kommer ett förstatligande av sjukvården knappast att enkelt lösa problemen med jämlikhet och likvärdighet över landet. De välfärdstjänster som i dag sköts av statliga myndigheter, som sjukförsäkring, arbetsförmedling och polis, saknar inte utmaningar vad gäller effektivitet eller geografisk likvärdighet. Dagens organisation av hälso- och sjukvården tycks dessutom i många avseenden fungera bra. Internationella jämförelser visar att svensk sjukvård presterar väl ur såväl kvalitets- som effektivitetsperspektiv. Vår stora akilleshäla jämfört med andra länder är väntetiderna. Genom den nya patientlagen stärks patientens ställning och hen får rätt att välja öppenvård i andra landsting än det egna. Förhoppningen är att den nya lagen, som gäller sedan årsskiftet, bidrar till att öka jämlikheten i vården.

Både Danmark och Norge har de senaste åren genomfört stora strukturreformer av vården. Staten har fått ett ökat ansvar och den regionala nivån har omorganiserats till färre men större enheter. Reformerna syftade i stor utsträckning till att möta utmaningar liknande dem vi ser i Sverige, som bristande geografisk jämlikhet, långa väntetider och svårigheter att koncentrera specialistvården.

I en rapport från Myndigheten för Vårdanalys 2014 konstateras att reformerna i både Norge och Danmark har inneburit något kortade väntetider och ökad geografisk likvärdighet, men samtidigt större utmaningar i att arbeta med förebyggande och tidiga insatser. Båda länderna har också svårigheter att få till sammanhållna vårdkedjor mellan primärvård (som sköts av kommunerna) och specialistvården. Det problemet finns förvisso även i Sverige, som har samma huvudman för primär- och specialiserad vård.

I Nederländerna har man infört en obligatorisk hälso- och sjukvårdsförsäkring, där invånarna kan välja mellan olika försäkringsbolag som i sin tur beställer och finansierar vården. Det har gett sammanhållna vårdkedjor och tydligt fokus på tidiga och förebyggande insatser. Samtidigt är valfriheten begränsad – när man väl valt försäkringsbolag är man hänvisad till de vårdgivare just det bolaget erbjuder.

Tankesmedjan Health Consumer Powerhouse genomför varje år en ranking av hälso- och sjukvården i Europas länder. Där kan man se att det finns många olika lösningar på huvudmannaskapet för sjukvården både bland länder som rankas högre och lägre än Sverige. Däremot

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

har alla länder som rankas högre än Sverige mindre politisk inblandning i den löpande, operativa verksamheten.

Det behövs även fortsättningsvis en djup och förutsättningslös diskussion i Folkpartiet liberalerna om hur hälso- och sjukvården ska vara organiserad i framtiden.

Ett viktigt uppdrag för den Valfärdskommission som partistyrelsen har tillsatt och dess arbetsgrupp Vård och välfärd i hela landet är därför att se över hur vi kan säkra att det offentliga kan upprätthålla den kompetens och den kapacitet som behövs för att ha ett brett utbud av välfärdstjänster. Kommissionen ska i det perspektivet pröva både om statsbidragssystemen och ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommuner i dag är ändamålsenliga. I det sammanhanget bör det även prövas om ett förstatligande av sjukvården bidrar till att säkra likvärdigheten över hela landet och öka sjukvårdens kvalitet. Kommissionen ska också pröva ändamålsenligheten med att ge kommuner/kommunalförbund ansvaret för primärvård med rätt att anställa läkare.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår partistyrelsen att partistyrelsen inom ramen för det förnyelsearbete som nu pågår prövar frågan om vilken ansvarsfördelning för sjukvården som ska gälla mellan stat, landsting och kommuner. Därmed bör motionerna L1–L7 samt K14 yrkande 2 anses besvarade. Även motionerna L8–L14 bör anses besvarade. Partistyrelsen föreslår vidare att motionerna K45 yrkande 2, 4 och 6 samt L15–L19, som tar upp anknytande frågor, i och med detta anses besvarade.

Motionerna L20–L25 handlar om valfrihet, upphandlingar och ersättningssystem. I **motion L20** argumenteras för att patientlagen bör ändras så att patienter får rätt att välja också viss slutenvård. I dag har patienter rätt att välja utförare av offentligt finansierad primärvård och öppen specialiserad vård i hela landet, under förutsättning att hemlandstingets remissregler följs. Partistyrelsen delar uppfattningen att vårdvalet ska värnas och utvecklas. Patienternas makt ska stärkas. Det är något mer praktiskt komplicerat med valfrihet i slutenvården, men alla de principiella argumenten för valfrihet gäller förstås även där. Hur vårdvalet ska fortsätta att utvecklas är något som med fördel bör diskuteras inom ramen för Valfärdskommissionens vårdarbetsgrupp.

I **motion L21** föreslås att en lämplig myndighet ska förmedla lättillgänglig information som ska hjälpa människor att göra välinformerade val av vård, skola och omsorg. Detta är helt i linje med Folkpartiet liberalernas politik, och under tiden i Alliansregeringen medverkade vi till flera satsningar med detta syfte, till exempel för att Socialstyrelsens öppna jämförelser ska presenteras i en form som är begriplig och relevant för allmänheten.

Motion L22 vill höja kompetensen hos upphandlare, och att upphandling av välfärdstjänster alltid ska ske genom kundval tillsammans med fast pris i kombination med kvalitetskonkurrens. Motionären menar att de vanligaste upphandlingsmodellerna i dag innebär godtycklig värdering av kvalitet och öppnar för manipulation. I **motion L23** förordas att sjukhusläkarnas öppenvårdskonsultationer ersätts enligt den så kallade nationella taxan och i **motion L24** av samma motionär att geriatriker ska ersättas genom listning kombinerat med en prestationsersättning. Partistyrelsen menar till skillnad från motionärerna att såväl olika upphandlingsmodeller som olika ersättningssystem passar olika väl i olika situationer. Man bör ha stor respekt och ödmjukhet inför att det är svårt att utveckla bra modeller som bidrar till hög kvalitet och kostnadseffektivitet utan att vara alltför otympligt att administrera. Därför är det snarare en fördel att det finns flera olika modeller som kan utvärderas mot varandra.

Motion L25 argumenterar för att vinster i välfärden inte bör tillåtas. Partistyrelsen håller inte med. Om det bara är tillåtet att gå med förlust kommer inga företag att vilja finnas i vård och omsorg. Men ett nationellt regelverk ska säkerställa att ägarna är långsiktiga, seriösa och stabila. Kvalitetskraven ska vara höga och tillsynen skarp. Långvariga övervinster kan inte accepteras, men tillhör inte heller vanligheterna. Det finns gott om exempel på privata vårdgivare som kombinerar hög kvalitet och tillgänglighet till lägre eller samma kostnader som landstingsdriven vård, men som också går med viss vinst. **Partistyrelsen föreslår därmed att motion L20 anses bifallen med vad partistyrelsen anför, att motion L21 och L22 yrkande 1 anses besvarade medan motion L22 yrkande 2 samt L23–L25 avslås.**

I **motion L26** anföras att produktiviteten i den svenska sjukvården är alltför låg. Svenska läkare, i synnerhet sjukhusläkare, träffar i internationell jämförelse mycket få patienter per dag. Sjukhuskliniker bör därför åläggas att ta emot fler patienter. Partistyrelsen menar att det finns mycket att göra för att öka effektiviteten i sjukvården, till exempel genom att se över administrationsbördan. Alla i vården ska få arbeta på toppen av sin förmåga. Samtidigt vill partistyrelsen varna för att måla den svenska sjukvården i alltför mörka färger. Den svenska vården håller internationell toppklass, utan att vara dyrare än andra jämförbara länders vård. Hur många patienter en läkare är inte oviktigt, men det är ett ganska trubbigt mått på vårdens

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

produktivitet. Detta är också något som bör diskuteras vidare i vårdarbetsgruppen. **Partistyrelsen föreslår att landsmötet anser motion L26 besvarad.**

Motion L27 vill införa patientansvarig läkare på alla nivåer i vården. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att det är angeläget att verka för ökad kontinuitet i vården, särskilt för dem som har stora vårdbehov. Det är också bakgrunden till att Folkpartiet liberalerna har varit pådrivande för att införa husläkare. Hur detta bäst bör lösas organisatoriskt i framtidens vård bör diskuteras inom ramen för Valfärdskommissionens vårdarbetsgrupp. **Med detta bör motion L27 anses besvarad.**

Motion L28 lyfter en annan typ av kontinuitetsproblem, nämligen för patienter med behov av insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Intentionerna bakom de samordnade individuella planerna, SIP, som huvudmännen sedan 2010 är enligt lag är skyldiga att upprätta, har förfelats och använts för att skjuta ifrån sig ansvar, menar motionären. Partistyrelsen anser att detta i huvudsak är en tillsynsfråga, vilket också motionären är inne på. Lagen är tydlig, och både Socialstyrelsen och SKL erbjuder omfattande lättillgänglig information om hur det bör fungera. Folkpartiet liberalerna är pådrivande för att tillsynsmyndigheterna, i detta fall IVO, ska ha befogenheter och resurser att fullgöra sitt uppdrag. Även om partistyrelsen eller landsmötet inte råder över vad Folkpartiet liberalernas kommun- och landstingspolitiker gör **förutsätter partistyrelsen att de verkar i motionens anda. Partistyrelsen föreslår att motion L28 med detta anses besvarad.**

I **motion L29** anförs att det bör vara straffbart att ringa 112 i onödan, och att Folkpartiet liberalerna bör verka för en informationskampanj om andra nummer att ringa. Partistyrelsen vill uppmärksamma motionären på att ett sådant förbud redan finns i brottsbalkens 16 kap. 15 §. Partistyrelsen har inga invändningar mot en informationskampanj men menar att det är alltför detaljerat för landsmötet att ta ställning till. **Motion L29 bör därför anses besvarad.**

Motion L30 argumenterar för att Folkpartiet liberalerna ska ta fram ett program som handlar om hur arbetsvillkoren i skola, vård och omsorg kan förbättras. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att välfärden är helt beroende av att kunna rekrytera och behålla kompetent personal. Därför har Valfärdskommissionen fått i uppdrag att bland annat överväga hur framtidens välfärd ska klara kompetensförsörjningen. Motionärens yrkande är med andra ord redan tillgodosett, och **motion L30 bör anses besvarad. Partistyrelsen föreslår vidare att motion L31 yrkande 8 och 9 som tar upp anknyttande frågor i och med detta anses besvarade.**

Övriga sjukvårdsfrågor samt särskilda sjukdomar, behandlingar och preparat

Motionerna L32–L51

I **motion L32** yrkas att Folkpartiet Liberalerna arbetar för en nollvision om självmord. Partistyrelsen delar motionärernas ståndpunkt att det krävs ett förebyggande arbete mot självmord och att detta är en uppgift som angår många olika samhällssektorer. Folkpartiet Liberalerna medverkade till att alliansregeringen i 2008 års folkhälsoproposition formulerade en nollvision om självmord, uttryckt som att ingen ska behöva hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord och att ingen ska behöva ta sitt liv (prop. 2007/08:110 s. 107). Detta är också utgångspunkten för Folkpartiet Liberalernas politik. Motionen bedöms således vara tillgodosedd och bör med detta **anses besvarad.**

År 2010 infördes en skyldighet för hälso- och sjukvården att ge information, råd och stöd till barn till allvarligt sjuka föräldrar. I **motion L33** föreslås att denna skyldighet ska utvidgas så att den omfattar också barn som inte varaktigt lever med föräldern. Motionären förordar också att barnen får en egen kontaktperson. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att det är angeläget att förbättra stödet till barn med allvarligt sjuka anhöriga. Även om hälso- och sjukvården nu har en skyldighet enligt lag att ge sådant stöd är det inte alltid det fungerar så i praktiken. Vad gäller den konkreta frågan om barn som inte varaktigt lever med den sjuke föräldern misstänker partistyrelsen att lagen tolkas på ett annat sätt än vad som avsågs när den skrevs. I förarbetena står det ”Med förälder avses barnets biologiska förälder eller adoptivförälder. Någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med kan t.ex. vara en styvförälder eller en familjehemsförälder.” Detta tolkar åtminstone partistyrelsen som att samtliga föräldrar omfattas, och därutöver andra vuxna som barnet varaktigt bor med. Lagen bör förtydligas. I detta sammanhang bör man också överväga om skyldigheten att ge information, råd och stöd också bör finnas när det handlar om allvarligt sjuka syskon. **Partistyrelsen föreslår därmed att motion L33 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och att yrkande 2 anses besvarat.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I **motion L34** framförs förslag som syftar till att utveckla den rättspsykiatriska vården. Motionären vill att kriminalvården och därmed staten ska vara huvudman för den rättspsykiatriska vården i stället för landstingen. Kriminalvården ska få kompetens och resurser att ge vård och rehabilitering till klienter med psykisk problematik. Övrig tvångsvård ska dock ligga kvar hos landstingen, bland annat för att andra med psykisk sjukdom inte ska behöva vårdas tillsammans med personer som begått allvarliga brott.

Partistyrelsen anser att behovet av att reformera lagstiftningen inom den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården är stort. Sverige är närmast unikt i västvärlden genom att döma psykiskt mycket svårt sjuka människor i domstol. Vid en sådan dom ställs proportionaliteten och förutsebarheten helt åt sidan genom att det begångna brottet inte har någon som helst inverkan på straffets längd. Folkpartiet Liberalerna tycker i stället att de personer som anses vara otillräkneliga ska vara fria från straffrättsligt ansvar. Det är inhumant att döma psykiskt otillräkneliga människor för handlingar som de inte ens inser att de begått. Det dessa personer behöver är vård. Men precis som Psykiatrilagsutredningen har föreslagit anser vi att det, i vissa fall, kan behöva sättas in olika samhällsskyddsåtgärder för personer som är farliga för sig själva och omgivningen. Rättspsykiatrisk vård bör alltså avskaffas som påföljd i domstol. Personer som bedöms vara farliga för andra bör kunna hållas åtskilda från dem som tvångsvårdas av andra skäl, oavsett om de har utfört sådana handlingar och oavsett huvudmannaskap för slutenvården.

För den som är psykiskt tillräknelig ska de vanliga påföljdsreglerna gälla, men ska givetvis få psykiatrisk behandling precis som alla andra som är i behov av sådan vård. Den som efter avtjänat straff ändå anses farlig för sin omgivning ska kunna omfattas av samhällsskyddsåtgärd i form av fortsatt frihetsberövande. Vad gäller motionens **yrkande 3** föreligger nog ett missförstånd, Psykiatrilagsutredningen föreslår inte att huvudmannaskapet för tvångsvård enligt LPT ska förändras. Det vill inte heller partistyrelsen. **Partistyrelsen föreslår därför att motion L34 yrkande 1 avslås, att yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört samt att yrkande 3 anses besvarat.**

Motion L36 argumenterar för att Folkpartiet Liberalerna bör verka för att PSA-prov (för att upptäcka prostatacancer) ska erbjudas i hela landet, samt man ska utgå från vetenskapen för att fastställa vid vilken ålder erbjudandet ska ges. I **motion L35** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att kronologiska åldersgränser i screeningprogram ska avskaffas. Motionären anför att lagen mot åldersdiskriminering sedan 2013 även omfattar hälso- och sjukvården, att befintliga åldersgränser är satta av praktiska skäl, inte av medicinska samt att tidig upptäckt av tumörer möjliggör bättre behandlingsresultat oavsett patientens ålder. Partistyrelsen konstaterar att redan landsmötet 2011 tog ställning för att åldersgränsen för mammografi bör avskaffas, och att detta ställningstagande bekräftades av landsmötet 2013. Liksom då anser partistyrelsen att det inte är en politisk uppgift att ta ställning till vård- och behandlingsmetoder. Det är också innebörden av **motion L36 yrkande 2**. Följer man det kan man dock för närvarande inte bifalla samma motions **yrkande 1**, eftersom Socialstyrelsen för närvarande avråder från att införa allmän screening med hjälp av PSA-prov, bland annat eftersom det leder till att många behandlas i onödan, med betydande biverkningar som följd. Partistyrelsen menar att de argument som landsmötet tidigare godtagit vad gäller mammografi, rimligen också är giltiga för andra screeningprogram. Åldersgränser för screeningprogram bör bara sättas om det är medicinskt motiverat. **Med detta föreslår partistyrelsen att motionerna L35 samt L36 anses besvarade.**

I **motion L37** argumenteras för ett antal förslag för att motverka antibiotikaresistens och för att främja utvecklingen av nya antibiotika. Partistyrelsen menar att detta är ett område där folkpartister har god anledning att vara stolta. Vår EU-parlamentariker Marit Paulsen har lett arbetet med EU:s nya djurhälsolag, som innebär kraftigt skärpta regler för hur antibiotika får användas i djurhållning. Antibiotikaresistens var också en prioriterad fråga för den svenska regeringen under EU-ordförandeskapet 2009, och ett konkret resultat av det arbetet är just det motionären efterfrågar, en gemensam forskningsstrategi mot antibiotikaresistens, ett så kallat Joint Programming Initiative, som dels koordinerar både forskningsfinansiering och pågående forskning. Antibiotikaresistens är också sedan alliansregeringens tid en prioriterad fråga för Sveriges arbete i WHO. Partistyrelsen bedömer att även den nuvarande regeringen prioriterar denna fråga högt, men Folkpartiet Liberalerna följer frågan noga för att se att ambitionsnivån fortsätter att vara hög. Med detta bör **motion L37** anses besvarad.

Motion L38 argumenterar för att bötesbeloppen vid oetisk marknadsföring av läkemedel kraftigt höjs, och hänvisar till en forskningsrapport som visar att överträdelser av läkemedelsbranschens egna regler är mycket vanliga. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalerna inte råder över läkemedelsbranschens interna självsaneringsystem. För de överträdelser som innebär lagbrott är Läkemedelsverket tillsynsmyndighet, och det föreligger om viten. Parti-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

styrelsen menar att tillsynen ska vara skarp, men anser i övrigt att vilka vitesbelopp som är ändamålsenliga är en alltför detaljerad fråga för landsmötet att ta ställning till. **Motion L38 bör avslås.**

Motion L39 handlar också den om marknadsföring av läkemedel. Motionären vill att läkemedel endast ska försäljas och ordineras under sitt generiska namn, för att undvika förväxling och överförskrivning. Partistyrelsen menar att det vore en alltför kraftig inskränkning i läkemedelsföretagens möjligheter till marknadsföring att inte tillåta dem att ge sina läkemedel namn. Astrazeneca borde tillåtas tjäna pengar på att ha utvecklat Losec även efter att patenttiden gått ut, och inte tvingas döpa om det till Omeprazol. Att undvika överförskrivning är ett angeläget mål, men partistyrelsen menar att åtgärder som bättre kontinuitet i vården och regelbundna läkemedelsgenomgångar är mer ändamålsenliga. **Motion L39 yrkande 1 bör därför avslås och yrkande 2 anses besvarat.**

Motion L40 argumenterar för att den så kallade kvacksalverilagen ska utvidgas till att också omfatta psykiska tillstånd. **Motion L41** föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att de undantag som möjliggör att antroposofiska preparat kan vara tillåtna ska avskaffas. **Motion L42** argumenterar tvärtom för att läkare borde få större kunskap om och mer frihet att tillämpa alternativ medicin, och att Folkpartiet Liberalerna borde tillsätta en arbetsgrupp om detta. I **motion L43** framförs att cannabis borde avkriminaliseras och vara tillåtet för medicinskt bruk.

Partistyrelsen vill här vara mycket tydlig. Hälso- och sjukvårdens patienter ska känna sig trygga i förvisningen om att de behandlingsmetoder som vården använder vilar på vetenskaplig grund. Människor som söker råd om sin hälsa eller genomgår en livskris ska inte behöva riskera att utsättas för hälsoprofeter som erbjuder behandlingar som i bästa fall är verkningslösa, i värsta fall något som fördjupar en sjuk människas problem. Alternativmedicinen är en miljardindustri, och det är på sjuka människors hopp de tjänar sina pengar. Folkpartiet Liberalerna vill skärpa lagstiftningen så att det blir tydligt att läkarlegitimationen är förknippad med ett stort ansvar, och att den behandling och de råd som läkaren ger ska vara evidensbaserad, även utanför det dagliga arbetet i vården. Folkpartiet Liberalerna arbetar sedan länge för det **motion L40** efterfrågar, att den så kallade kvacksalverilagen också ska omfatta psykiska tillstånd.

Folkpartiet Liberalerna välkomnar nya läkemedel, behandlingsmetoder och medicinsk utveckling. Det innebär att även så kallad alternativ, traditionell och integrativ medicin kan tillåtas – men den ska självklart klara samma hårda krav som all annan medicin! Hittills har dock varken antroposofiska preparat eller cannabis klarat sådana tester. De positiva verkningar av cannabis som beskrivs i **motion L43** är i några fall anekdotiska, i några fall lovande men på ett mycket tidigt stadium. Om och när det kan godkännas bör vara en medicinsk bedömning, inte en politisk. Att cannabis också har narkotiska egenskaper är inte, som motionären antyder, något hinder i sig. Det finns många narkotiska preparat som är godkända som läkemedel, och en del av dem är i grunden växtbaserade. Skillnaden mellan cannabis och t.ex. morfin i det avseendet är att morfin har genomgått och klarat den process som krävs för att läkemedel ska kunna godkännas, och tillhandahålls under kontrollerade former.

Samtidigt är det rimligt att också preparat som inte lever upp till vetenskapens krav, som till exempel homeopatika, kan vara tillåtna, om de är säkra och det är tydligt att de inte är läkemedel. Det innebär att det dels måste vara vetenskapligt fastställt att preparaten åtminstone är säkra, dels måste det tydligt framgå att de inte är godkända som läkemedel och att de inte har några vetenskapligt belagda effekter. Vuxna människor ska kunna följa sin övertygelse – men de ska inte bli lurade. Det är också viktigt att sjukvården kan bemöta patienters intresse för alternativmedicin med respekt och med kunskap om hur sådana behandlingar kan påverka den medicinska behandlingen.

Folkpartiet Liberalerna var, i linje med vad **motion L41** efterfrågar, pådrivande i alliansregeringen för att antroposofiska preparat inte ska ha en gräddfil. Nu finns en rapport från Läke- medelsverket med fyra olika alternativ till dagens regelsituation. Folkpartiet Liberalerna följer den nuvarande regeringens beredning av frågan och kommer att noga bevaka så att regelverket är rimligt och vetenskapligt förankrat. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion L40 och L41 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört, medan motion L42 och L43 bör avslås. Även motion L44 som tar upp näraliggande frågor bör avslås.**

I **motion L45** föreslås en formulering till partiprogrammet som tydliggör att så kallad samvetsfrihet vad gäller abort inte ska införas. **Motion L46** menar tvärtom att Folkpartiet Liberalerna bör verka för så kallad samvetsfrihet vad gäller aborter och dödshjälp. Partistyrelsen vill därför markera att Folkpartiet Liberalerna värnar aboträtten och kvinnans rätt att själv fatta beslut om att göra abort. Kvinnan har, enligt svensk lagstiftning, rätt att själv besluta om abort till och med den artonde graviditetsveckan. Efter det får abort endast utföras om Socialstyrelsen har gett tillstånd baserat på att synnerliga skäl föreligger. Socialstyrelsen får inte

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ge tillstånd till abort om fostret antas vara livsdugligt utanför livmodern. Samma regler gäller oavsett vilket skäl kvinnan har till att vilja göra abort.

Partistyrelsen anser inte att det bör införas någon form av samvetsklausul för vårdpersonal. Det vore mycket märkligt om lagstiftaren skulle tillåta ett ingrepp, men samtidigt antyda att det är så moraliskt tveksamt att vårdpersonal inte behöver befatta sig med det. Alternativet vore en lagstadgad rätt för vårdpersonal att slippa delta i vilka procedurer som helst som de själv har en stark övertygelse kring. Det vore också en märklig ordning, och skulle troligen skapa problem i organiseringen av vården. Som anförs i **motion L45** visar erfarenheten från länder som har samvetsklausuler att abortträffen urholkas, då det kan bli svårt att hitta läkare och kliniker som vill utföra aborter. Även i ett land som Sverige där abortträffen är allmänt accepterad och få torde åberopa någon form av samvetsklausul, kan väntetider förlängas och patientsäkerheten äventyras. Det torde inte vara någon överraskning för någon som överväger att arbeta med gynekologi eller förlossningsvård att aborter är en del av arbetet. Det är arbeten som också innebär att man ska kunna möta kvinnor som genomgått en abort på ett respektfullt sätt. Kan man inte göra det bör man välja ett annat arbete.

Partistyrelsen vill dock värna ambitionen att hålla partiprogrammet på en principiell nivå, och anser att den befintliga formuleringen, ”Kvinnan har rätt att bestämma över sin kropp. Abortträffen ska värnas och Sverige verka internationellt för att rätten till abort erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna”, är tillräckligt tydlig. Folkpartiet Liberalernas politik är mer än det som står i partiprogrammet. **Med detta bör motion L45 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört och motion L46 avslås.**

Motion L47 argumenterar för att embryodonation bör tillåtas i Sverige. I dag är det tillåtet att donera såväl ägg som spermier, men lagen kräver i dag att ett barn som tillkommer genom assisterad befruktning måste ha ett genetiskt samband med sina föräldrar. Det är alltså inte tillåtet att ta emot ett embryo som helt tillkommit med donerade könsceller. Frågan behandlades vid landsmötet 2011 och partistyrelsen vill liksom då understryka att assisterad befruktning har stor betydelse för ofrivilligt barnlösa. Den liberala utgångspunkten är att den enskilde individen ska ha så stor makt som möjligt över sin egen kropp. Det finns bara ett giltigt argument för lagreglering av assisterad befruktning, och det är för att säkerställa att den inte används för att sätta barn till världen under former som för det blivande barnet skulle innebära oacceptabla risker. I sådana situationer är det försvarbart att dra upp gränser – i övrigt ska staten förhålla sig neutral. Partistyrelsen 2011 ansåg dock att eventuella risker då inte var tillräckligt kartlagda, och ansåg att frågan behövde utredas först.

Nu har dock, som motionären anför, Statens medicinsk-etiska råd Smer, grundligt granskat frågan och förordar att embryodonation bör tillåtas. De sociala sambanden är viktigare för barnets mående än de genetiska. **Partistyrelsen delar den uppfattningen och föreslår att motion L47 bifalls.**

Frågan om så kallat surrogatmoderskap eller värdmoderskap tas upp i **motion L48**, som yrkar att Folkpartiet Liberalerna ska säga nej till alla former av surrogatmoderskap och att några lagändringar som öppnar för detta inte ska införas.

Surrogatmoderskap, eller värdmoderskap som det också kallas, kan förenklat beskrivas som att en kvinna är gravid med någon annans barn. Surrogatmamman tar alltså emot ett befruktat ägg genom provrörsbefruktning, och efter födseln tar de tilltänkta föräldrarna hand om barnet.

Det finns många situationer där surrogatmoderskap skulle kunna vara en möjlighet att bli förälder. Det kan handla om kvinnor som inte har en fungerande livmoder eller där livmodern tagits bort (t.ex. vid en canceroperation), eller om ofrivilligt barnlösa som inte kan få ett adoptivbarn. Frågan betyder lika mycket för både heterosexuella och samkönade par.

I dag är surrogatmoderskap tillåtet i tolv av EU:s medlemsländer, bland annat Storbritannien, Nederländerna och Belgien. I dessa länder har man alltså hittat modeller för att möjliggöra surrogatmoderskap under goda former.

Statens medicinsk-etiska råd presenterade år 2013 sin bedömning resonemang i rapporten ”Assisterad befruktning – etiska aspekter”. Rådets majoritet anser att surrogatmoderskap under särskilda förutsättningar kan utgöra en etiskt godtagbar metod. En viktig förutsättning är att surrogatmoderskap inte görs på kommersiella villkor.

På denna punkt invänder kanske vissa att det vore osannolikt att kvinnor skulle vilja bli gravida med andras barn om det inte fanns pengar med i bilden. Men sanningen är att detta förekommer, oftast när en kvinna vill ställa upp för att hjälpa släktingar eller nära vänner.

Surrogatmoderskap är ingen enkel fråga. I ena vågskålen ligger längtan efter barn. I den andra ligger oron för att surrogatmamman exploateras eller att barnen far illa.

Av den orsaken medverkade Folkpartiet Liberalerna till att alliansregeringen år 2013 gav en statlig utredare i uppdrag att analysera frågan och studera erfarenheterna från de länder där

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

surrogatmoderskap är tillåtet. Utredningen ska redovisa sina förslag i denna del senast den 15 december 2015.

För Folkpartiet Liberalerna finns det bara ett hållbart skäl emot en viss form av assisterad befruktning, nämligen att den är till fara för barnet eller kvinnan, eller innebär exploatering. Om det däremot skapas nya former för att barn kan komma till världen under former som är trygga för både barnet och surrogatmamman, så ska det välkomnas. Om den pågående statliga utredningen kommer fram till att det går att skapa starka garantier för surrogatmoderns rättigheter och barnets bästa, så anser partistyrelsen därför att icke-kommersiellt (altruistiskt) surrogatmoderskap bör tillåtas i Sverige.

Partistyrelsen konstaterar att det i en del länder förekommer surrogatmödraverksamheter som kan ifrågasättas. I sig är dock detta inte något argument för ett totalförbud, utan kan lika gärna ses som argument för reglering. Frågan om huruvida surrogatmoderskap ska tillåtas i Sverige bör därför analyseras utifrån de modeller som visat sig fungera bäst på att ta garanterat surrogatmammans och barnets rättigheter.

Partistyrelsens principiellt positiva inställning är således försedd med tydliga förbehåll. I en svensk lagstiftning bör det till exempel finnas tydliga regler om att både föräldrarnas och surrogatmammans situation ska utredas, och att det står klart att surrogatmamman inte tar på sig uppdraget av ekonomiska skäl. Det är också viktigt med rådgivning och stöd under hela processen, och med juridiskt skydd för surrogatmodern för den händelse att det skulle uppstå tvister längre fram mellan henne och de tilltänkta föräldrarna. Med det ovan anförda yrkar partistyrelsen att **motion L48 avslås**.

I **motion L49** argumenteras för att icke-medicinsk omskärelse av pojkar inte ska få göras utan pojkens skriftliga godkännande, och att ingreppet ska ha 18-årsgräns. Partistyrelsen konstaterar att en snarlik motion behandlades också av landsmötet 2013. Partistyrelsen vidhåller den uppfattning som vi framförde då, att Folkpartiet Liberalerna står för en samhällssyn som präglas av tolerans och mångfald. Omskärelse av pojkar är en tradition i många kulturer och kan medföra positiva aspekter för barnet i form av identitetsskapande och en känsla av tillhörighet. Med detta sagt innebär naturligtvis omskärelse fortfarande ett kirurgiskt ingrepp och det är viktigt att det finns regleringar kring genomförandet som skyddar barnet. I Sverige har vi därför ordningen att endast personer med Socialstyrelsens godkännande får genomföra manlig omskärelse och att medicinsk personal alltid måste vara närvarande. Sveriges kommuner och landsting har gett ut en rekommendation till landstingen att utföra omskärelser av icke-medicinska skäl. Syftet är att säkerställa att omskärelser inte utförs av icke godkända personer. Det är ett gott syfte som vi stödjer. **Partistyrelsen föreslår att motion L49 avslås**.

Motion L50 vill att Valfärdskommissionen och dess arbetsgrupp Vård och välfärd i hela Sverige får i uppdrag att utveckla former för att tillåta dödshjälp i Sverige. Partistyrelsen delar inte den uppfattningen. Däremot behöver tillgången till god palliativ vård bli mer jämlik över landet, och även om regelverket är ganska tydligt är det inte alltid enskildas önskemål respekteras i praktiken. Liksom motionären välkomnar vi att det numera är tillåtet med palliativ sedering, det vill säga att den som har svåra symtom kan sövas ned, och vi vill i likhet med motionären införa någon form av vårddirektiv där människor kan uttrycka hur de vill att vården och omsorgen ska se ut mot livets slut. Det är också viktigt att vården och omsorgen arbetar för att motverka livsleda, så att också den sista sträckan i livet blir meningsfull. **Med detta bör motion L50 yrkande 1–3 avslås samt yrkande 4 anses besvarat**.

Motion L51 argumenterar för att insatserna för människor med posttraumatiskt stressyndrom till följd av tortyr och krigsupplevelser måste förbättras. Det behövs både tidiga insatser och bättre kunskap om hur posttraumatisk stress kan yttra sig hos årsrika, till exempel i samband med demens. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning, och vill också understryka vikten av att PTSD generellt uppmärksammas och att personer med PTSD får tillgång till behandling. Kunskaperna är i dag bristfälliga både om problemets omfattning och om hur det bäst ska bemötas och behandlas. Motionären lyfter särskilt fram hälso- och sjukvårdens samt äldreomsorgens insatser, men också hur samverkan måste förbättras med bland annat Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Partistyrelsen vill här framhålla hur viktigt det är för integrationsprocessen att personer med PTSD identifieras och får vård och behandling. **Motion L51 bör med detta anses bifallen med vad partistyrelsen anför**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Tandvård

Motionerna L52–L58

Motion L52–L58 argumenterar för att högkostnadsskyddet i tandvården ska utvidgas. Folkpartiet Liberalerna har länge varit pådrivande för att ingen ska behöva avstå från tandvård på grund av låg inkomst. Redan 1904 lade liberala riksdagsledamöter motioner om tandvård för skolbarn och värnpliktiga. 1994 lade den dåvarande borgerliga regeringen fram en proposition om en förstärkt tandvårdsförsäkring, som röstades ned av en ohelig allians av Socialdemokrater och Ny demokrati. Tandvården var därför ett av de första områdena för stora reformer som Folkpartiet Liberalerna drev igenom tillsammans med övriga partier i Alliansen. Alliansregeringens tandvårdsreform har inneburit minskade kostnader framförallt för dem med stora tandvårdsbehov. 2013 infördes det tredje steget i denna tandvårdsreform, nämligen ett särskilt skydd för människor med särskilt stort behov av tandvård på grund av vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar.

Partistyrelsen anser Folkpartiet Liberalerna bör fortsätta att arbeta för att stegvis förstärka tandvårdsstödet, med inriktning dels på förebyggande tandvård, dels på dem som har de allra största behoven. Takten i en sådan utbyggnad måste dock anpassas dels så att vi fortsatt värnar stabila statsfinanser, dels vägas mot andra angelägna reformer. Att subventionera tandvård i samma grad som hälso- och sjukvård skulle i dag kräva mycket stora omprioriteringar, från sjukvården eller från andra offentliga utgifter. Med detta föreslås att **motionerna L52–L58 anses besvarade**.

Övriga motioner

Motionerna L59–L70 samt L31 yrkande 1 och 7

Avslutningsvis har partistyrelsen att yttra sig över **motionerna L59–L70 samt L31 yrkande 1 och 7**. Flera av dessa motioner tar upp förslag som ligger väl i linje med Folkpartiet Liberalernas gällande politik eller som med mycket bred majoritet avgjorts av landsmöte på senare tid, och partistyrelsen bedömer därför inte att det är nödvändigt att på nytt bekräfta dessa ståndpunkter. Några av motionerna tar upp frågor i så specifika eller avgränsade ämnen att partistyrelsen tyvärr inte bedömer att landsmötets begränsade format ger möjlighet till debatt och ställningstagande. Genom att motionerna väckts bidrar de dock till den interna debatten och partiets politikutveckling. Med hänsyn till detta föreslår partistyrelsen att **motionerna L59–L70 samt L31 yrkande 1 och 7 anses besvarade**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. **att** partistyrelsen inom ramen för det förnyelsearbete som nu pågår prövar frågan om vilken ansvarsfördelning för sjukvården som ska gälla mellan stat, landsting och kommuner.
2. **att** motionerna L1–L19 samt K14 yrkande 2 och K45 yrkande 2, 4 och 6 anses besvarade
3. **att** motion L20 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, motionerna L21 och L22 yrkande 1 anses besvarade och motionerna L22 yrkande 2 samt L23–L25 avslås
4. **att** motion L26 anses besvarad
5. **att** motion L27 anses besvarad
6. **att** motion L28 anses besvarad
7. **att** motion L29 anses besvarad
8. **att** motionerna L30 samt L31 yrkande 8 och 9 anses besvarade
9. **att** motion L32 anses besvarad
10. **att** motion L33 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och yrkande 2 anses besvarat
11. **att** motion L34 yrkande 1 avslås, yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört samt yrkande 3 anses besvarat
12. **att** motionerna L35 och L36 anses besvarade
13. **att** motion L37 anses besvarad
14. **att** motion L38 avslås
15. **att** motion L39 yrkande 1 avslås och yrkande 2 anses besvarat
16. **att** motionerna L40 och L41 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört, samt att motionerna L42–L44 avslås
17. **att** motion L45 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört och motion L46 avslås
18. **att** motion L47 bifalls
19. **att** motion L48 avslås
20. **att** motion L49 avslås
21. **att** motion L50 yrkande 1–3 avslås och yrkande 4 anses besvarat
22. **att** motion L51 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
23. **att** motionerna L52–L58 anses besvarade
24. **att** motionerna L59–L70 samt L31 yrkande 1 och 7 anses besvarade

Reservation 15

Christer Nylander, Johan Pehrson, Birgitta Ohlsson och Torkild Strandberg reserverar sig till förmån för att Folkpartiet liberalernas landsmöte tar ställning för att sjukhusvården överförs till statlig regi, samt att en utredning tillsätts om det framtida ansvaret för primärvården och regionala utvecklingsfrågor.

Motivering: I internationella jämförelser får svensk sjukvård ofta gott betyg. Bedömningarna dras dock ner av bristande tillgänglighet och den nära politiska styrningen.

På senare år ser vi hur skillnaderna mellan olika delar av landet tilltar. Det hänger delvis samman med urbanisering och förändring av skattekraft, men också med den snabba utvecklingen inom medicin och teknik. Två patienter med samma kroniska sjukdom kan få helt olika liv och överlevnadschanser om de bor i olika landsting.

Den sjukvård som är forskningsnära, nyskapande och investeringstung – ofta kallad den högspecialiserade vården – är internationellt sett av hög kvalitet i Sverige. Den är dock dyr och har mycket hög kostnadsutveckling vilket ställer krav på samordning och koncentration. På sikt kan emellertid kvaliteten hotas av det faktum att antalet kliniska studier minskar till följd av att forskning inte prioriteras av landstingen. Det är mot den bakgrunden diskussionen om

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

att förstatliga den högspecialiserade vården förs. Det är emellertid svårt att definiera vad som är högspecialiserad vård, det förändras också över tid.

Parallellt med behovet av att koncentrera den specialiserade sjukhusvården finns ett behov av att öka tillgängligheten i andra delar av sjukvården. Landstingens närsjukvård och psykiatri bör knytas närmare kommunernas omsorgsverksamhet och skolan. Huruvida primärvården ska överföras helt till kommunerna eller vara kvar i landstingets regi får utredas vidare. Landstingens/regionernas ansvar för regional utveckling utökas.

Reservation 12

Staffan Werme reserverar sig till förmån för att motion L47 anses besvarad.

Motivering: ”Det finns risker för synen på människan och människans värde som hänger samman med livets uppkomst. Partistyrelsens yttrande inför landsmötet 2011 äger fortfarande giltighet.”

Reservation 13

Staffan Werme reserverar sig till förmån för bifall till motion L48.

Motivering: ”Surrogatmödraskap innebär en förändring av synen på människan och hennes värde. Ett barn får aldrig över huvud taget bli en vara, möjlig att såväl köpa som sälja. Även altruistiskt surrogatmödraskap innebär ökade risker för en sådan utveckling.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Sjukvårdens organisation, finansiering m.m.

L1. Förstatliga högspecialiserad vård/specialistsjukvård

Birgitta Ohlsson, Stockholm, Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling, Nina Lundström, Sundbyberg, Anna Steele, Tyresö, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande stycke i partiprogrammet: "Sjukvårdens organisation och finansiering står inför flera utmaningar. Det behövs en utökad nationell samordning och styrning. Det stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar." byts ut mot följande: "Sjukvårdens organisation och finansiering står inför flera utmaningar. Det behövs en utökad nationell samordning och styrning. Staten bör därför ansvara för finansiering och styrning av högspecialiserad vård och på sikt ta över huvudmannaskapet. Det stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar."

Redan i Folkpartiets nuvarande partiprogram från 2013 står följande: "Sjukvårdens organisation och finansiering står inför flera utmaningar. Det behövs en utökad nationell samordning och styrning. Det stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar." Dessa meningar är en kompromiss utifrån landsmötesbeslutet från 2013.

Givetvis bör inte all sjukvård förstatligas och centraliseras. Exempelvis vårdcentraler lämpar sig alldeles utmärkt på regional nivå. Men debatten kring högspecialiserad vård/specialistsjukvård bör fördjupas, förtydligas och fortsätta på detta fält med liknande utgångspunkter som när vi Folkpartiet Liberalerna lyfter vikten av statlig skola. Vi vet i dag följande:

- Sverige har i dag stora regionala skillnader mellan kvalitet, produktion och kostnader inom högspecialiserad vård.
- Trots nationella riktlinjer om likvärdighet ser vi tyvärr hur skillnader i vårdutbud, kvalitet och väntetider kvarstår och på vissa fält till och med ökar.
- Patienters tillgång till nya behandlingsmetoder och introduktionen av nya mediciner beror ofta på vilken del av landet patienten bor i.
- Ständiga sparkrav gör ofta sjukhusen ineffektiva. Detta i sin tur kan leda till dyr och dessutom ojämlig vård.
- För att få ut bästa vårdkvalitet via våra skattepengar bör därför vården koncentreras i högre utsträckning än i dag.
- Förstatligad och nationellt samordnad högspecialiserad, forskningsnära, nyskapande och innovationsdriven vård som koncentreras till färre antal sjukhus ger möjligheter till spetskompetens och utveckling.
- Sverige är i dag jämte Finland och Schweiz ett av få kvarvarande länder i vår del av Europa där sjukvårdsministern i regeringen inte ansvarar för sjukvården. För ungefär 15 år sedan tog staten i Norge över sjukvården. För några år sedan ändrade Danmark sin vårdstruktur och till statligt finansierad sjukvård.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

L2. Staten bör ta ett större ansvar för den högspecialiserade vården

Folkpartiet Liberalerna Skåne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** punkt 8 under avsnitt 3.3.3 ges lydelsen: "Det behövs en utökad nationell samordning och ett ökat samarbete över nationsgränserna på vårdområdet. Detta stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar. Staten bör ta ett större ansvar för finansiering och styrning av den högspecialiserade vården."

Människans förmåga att kunna bota komplicerade sjukdomar upphör aldrig att förvåna. Den patient med magsår som tidigare opererades behandlas i dag med läkemedel. Behandlingen av hjärtinfarkt, som för 20 år sedan var en komplicerad medicinsk behandling, är i dag ett rutinartat ingrepp. En förklaring till att vi lever allt längre är att sjukvården i dag kan behandla sjukdomar som tidigare inte gick att bota. Den sjukvård som är forskningsnära, nyskapande, modern och investeringstung – ofta benämnd högspecialiserad sjukvård – är internationellt sett av hög kvalitet i Sverige. Det är en fantastisk utveckling som ställer högre krav på den svenska sjukvården.

En indikation på detta är att kostnadsutvecklingen i den högspecialiserade vården under senare år har varit högre än för annan sjukvård. Den högspecialiserade vården bygger på ett nära samspel mellan akademien och sjukvården. För universiteten är det viktigt att det finns möjlighet att studera den kliniska tillämpbarheten av nya forskningsrön. På samma sätt är det angeläget för sjukvården att ha tillgång till den senaste forskningen för att kunna utveckla nya behandlingsmetoder. Det är först när det råder en symbios mellan forskning och medicinska behandlingar som Sverige i framtiden kan vara världsledande när det gäller att utveckla och tillämpa nya behandlingsmetoder. Den kliniska forskningen har ett stort samhällsekonomiskt värde och är av strategisk betydelse för Sveriges konkurrenskraft genom att den skapar en grund för företag inom life science. Antalet kliniska studier som genomförs i Sverige minskar, vilket leder till att forskningen och därmed många arbetstillfällen flyttar utomlands.

Flertalet studier visar klara samband mellan att behandla en större volym av patienter och att uppnå högre kvalitet. Regeringens utredare Måns Rosén som har i uppdrag att utreda den högspecialiserade vården fastslår bland annat följande: "En rimlig utgångspunkt är därför att åtminstone 100 ingrepp eller åtgärder bör göras på ett sjukhus per år för att verksamheten ska kunna bedrivas med hög kvalitet". På flertalet sjukhus i landet uppnås inte detta mål. För att ge ett exempel så görs det på Martinikliniken i Tyskland drygt 2 000 prostatektomier med hälften så hög komplikationsfrekvens (inkontinens och impotens) som i Sverige. År 2013 gjordes i Sverige mindre än 10 radikala prostatektomier vid 10 sjukhus, och 30 av 36 sjukhus gjorde mindre än 100 ingrepp per år.

Redan i dag ser vi hur staten har tagit initiativ till att koncentrera den högspecialiserade vården till ett fåtal platser i landet genom införandet av så kallad rikssjukvård för de behandlingar som omfattar ett fåtal patienter i hela landet.

Men i ett långsiktigt perspektiv behöver staten ta ett ännu större ansvar för den högspecialiserade vården.

Ett statligt ansvar innebär också större möjligheter till samordning och kraftsamling kring den högspecialiserade vården jämfört med det delade huvudmannskapet där stat/universitet ansvarar för forskning/utbildning och region/landsting för sjukvården.

Detta är inte en okomplicerad förändring och därför bör man som ett första steg i en förändringsprocess inrätta en nationell nämnd som tillför regionerna/landstingen de resurser som krävs men också styr verksamheten så att den bäst kan samverka med akademien och näringslivet.

L3. Statlig finansiering av högspecialiserade läkemedel för jämlik vård

Bodil Frigren Ericsson, Karlshamn, Ulla-Britt Hagström, Skövde

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för en statlig finansiering av högspecialiserade läkemedel
2. **att** ansvaret för att dessa mycket potenta läkemedel används på ett för patienterna och samhället korrekt sätt läggs på definierad relevant specialistgrupp vid universitetssjukhus
3. **att** tillsyn för jämlik tillgång och användning följs upp av statlig myndighet, t.ex. Myndigheten för vårdanalys, i samarbete med SKL

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Läkemedel är den vanligaste, och i många fall den viktigaste, insatsen i sjukvården. Under senare år har ett antal högspecialiserade läkemedel introducerats som påverkat behandlingsförutsättningarna för ett antal patienter med exempelvis tidigare obotlig cancer, svår MS, hepatit C och med mycket ovanliga livshotande sjukdomar. Detta innebär att kostnaden för läkemedelsbehandling ökar kraftigt för ett mindre antal patienter. Och eftersom dessa läkemedel i princip är livsförlängande ökar kostnaderna ytterligare på grund av deras effektivitet.

Kostnaden för ett behandlingsår landar ofta i intervallet en kvarts till en miljon kronor. Trots det är inte den sammanlagda kostnaden för samhället särskilt stor i relation till andra kostnader inom sjukvården. 2014 var den sammanlagda kostnaden för cancerläkemedel cirka 3 miljarder kronor vilket motsvarar cirka 1,4 procent av sjukvårdskostnaderna. Enligt analytiker finns det i dag ett hundratal högspecialiserade, till och med målsökande, cancerläkemedel i företagens forskningsportföljer, med möjlighet att nå marknaden. Givetvis hoppas vi att det ska ske. Men då kommer också kostnaderna att accelerera.

Läkemedel för mycket ovanliga, allvarliga sjukdomar kallas sÄrläkemedel (orphan drugs), och genomgår en förenklad godkännandeprocess på EU-nivå. Sverige har skrivit på en konvention att förbinda sig att tillse att de godkända sÄrläkemedlen når de patienter som har behov av dem. Trots detta händer det att sÄrläkemedel inte godkänns inom läkemedelsförmånen, likväl som att de inte används vid behov av sjukvården. Behandlingar med sÄrläkemedel kostar inte sällan betydligt över en miljon kronor per patientår, vissa upp till 10 miljoner.

Man hör ofta att läkemedelsföretagen borde sänka sina priser för de högspecialiserade läkemedlen. Men det finns anledningar till den höga kostnaden:

- Kraven på nyutvecklade läkemedel stiger, och därmed också forskningstiden och forskningskostnaden. Att utveckla ett nytt läkemedel tar ofta ett decennium, till en kostnad av flera tiotal miljarder kronor.
- Ju mer högspecialiserade läkemedlen är, desto färre behandlingar ska utvecklingskostnaden slås ut på.

För att klassas som sÄrläkemedel får det inte finnas mer än 5 patienter per 10 000 invånare. Som ett exempel kan nämnas att det föds fem barn per år i Sverige med bristsjukdomen fenylketonuri, som kan hållas i schack med kronisk behandling med ett sÄrläkemedel. Samma sak gäller för exempelvis cancerpreparat: ju mer specialiserade, desto färre patienter ska utvecklingskostnaden slås ut på.

Oavsett om den svenska sjukvården är redo för att hantera de nya läkemedlen eller inte så varken kan eller vill vi stoppa utvecklingen. I dag sitter 21 landsting och gör 21 budgetar för sjukvård inklusive de högspecialiserade läkemedlen. I värsta fall med 21 olika prioriteringar, innebärande att det för patienternas del kan handla om att bo i rätt landsting för att få en livsförlängande behandling. Framför allt de mindre landstingen har svårt att hantera situationen när en patient dyker upp som kostar uppåt 10 miljoner per år i läkemedelsbehandling.

Ännu värre blir det när läkemedelsbudgeten fördelas per klinik, där kanske största delen av budgeten skulle behöva användas till en enstaka patient. Några landsting har centrala budgetar för denna typ av läkemedel, men inte ens där tycks användningen av dessa läkemedel vara jämlik.

L4. Likvärdig sjukvård – nationell finansiering och ansvar

Folkpartiet Liberalerna Norrbotten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att staten övertar ansvaret för sjukhussjukvården från landstingen och regionerna

En av de största utmaningar som Sverige står inför är hur vi ska klarar av den framtida sjukvården. Trots fler nationella riktlinjer och mer nationell styrning av svensk sjukvård är det ur ett patientperspektiv alldeles för stora skillnader mellan den vård som erbjuds runt om i Sverige i våra olika landsting och regioner. Det finns fortfarande inga tankar på var gränserna för det offentliga åtagandet ska börja eller sluta. Det finns fortfarande inga reella sanktionsmöjligheter mot de landsting som har de allra längsta vårdköerna och det finns inga minimikrav på vilken basservice av sjukvård en patient alltid ska ha rätt att kräva oavsett var man är bosatt i landet.

Under de senaste åren har den statliga styrningen av sjukvården ökat. Trots detta har nog skillnaderna mellan våra olika landstings aldrig varit större än i dag. Vi har fokuserat allt för mycket på skatteutjämning och att alla landsting ska ha samma ekonomiska möjligheter. Men ekonomin är ju bara en av vårdens inputs. Ur ett patientperspektiv spelar det ingen roll om man får en dålig vård i ett rikt landsting eller i ett fattigt när man inte ens klarar av att bemanna

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

läkartjänster på våra glesbygdvårdcentraler eller nattsjukskötersketjänster på länssjukhuset. På många områden i vårt land i både storstad och glesbygd har det långsiktigt visat sig att det krävs mer än utjämning, det krävs helt enkelt mer resurser till vården per capita än i andra delar av landet, för att uppnå en likvärdig vård.

För att klara detta så måste staten ta över ansvaret för sjukvården både vad gäller finansiering och ansvaret för utförandet. Ett sjukvårdssystem med staten ansvarig för sjukhusvården och kommunerna ansvarig för hemsjukvård och primärvård i ett nationellt vårdvalssystem skulle förenkla ansvarsgränserna och vara tydligt för patienten. Detta skulle också minska risken för att den tillväxtfientliga skattespiralen med allt högre skatt på arbete fortsatte i våra fattigaste regioner och landsting.

Är det något område där medborgarna förväntar sig en hög och jämn nivå och en transparens om vad som ska ingå i det offentliga åtagandet så är det inom sjukvården. Detta kommer vi aldrig att klara av inom dagens regionaliserade organisation.

L5. En huvudman för en jämlik sjukvård

Raul Björkman, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska genomföra en sammanslagning av de 21 landstingen till en huvudman för sjukvården

21 landsting ger 21 olika huvudmän som har olika regelverk. Detta i sin tur leder till att man inte följer hälso- och sjukvårdslagens intention i 2 §: ”Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.”

Det finns otaliga exempel på olika tolkningar inom sjukvården i landet. En hopslagning av landstingen skapar dessutom förutsättning för en effektivare administration (t.ex. ett datasystem i stället för 21) och enklare upphandlingar där entreprenörerna kan förhålla sig till en beställare som har ett upphandlingsregelverk (t.ex. en mall för ”administrativa föreskrifter” och inte 21 olika), vilket skapar en förutsägbarhet för dessa goda entreprenörer i att hjälpa samhället.

L6. Förstatliga sjukvårdens finansiering och organisation

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Gunilla Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna arbetar för att lyfta ut specialistsjukhusen inklusive psykiatri från landstingen och förstatliga sjukvården för att invånarna i Sverige ska få tillgång till sjukvård av samma kvalitet över hela landet
2. att primärvårdens finansiering och organisation bereds plats inom kommunal verksamhet

Dagens sjukvårdsorganisation grundar sig på den sjukvård, som utvecklades under 1800-talet. Det är inte så länge sedan vi hade den nordligaste provinsialläkaren i Gävle.

Sedan dess har det hänt mycket inom den medicinska kunskapsutvecklingen. Vi har i dag en högt specialiserad vård med många olika yrkesföreträdare. Men den landstingsdrivna vården kan i dag inte garantera att alla invånare får en vård med samma höga kvalitet i hela landet. Det beror på att olika beslut fattas inom varje landsting/region. Det som kan behandlas i ett landsting kan vara utslutet i ett annat och ofta hänger besluten ihop med landstingets ekonomi. Det finns goda exempel att studera i våra grannländer: I Norge, som är ett lika långsträckt land som Sverige har man kommunaliserat primärvården och förstatligat sjukhusvården. I Danmark har Sundhetsstyrelsen bestämt vilka sjukhus som ska behandla olika sjukdomar och skador. Allt för att den erhållna vården för patienten ska ha så hög kvalitet som möjligt.

I Tyskland och Holland har sjukvården finansierats genom personförsäkringar.

Det är en socialliberal fråga att skapa en sjukvård över hela landet med samma kvalitet och tillgänglighet!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

L7. Omorganisera sjukvården

Lars Afzelius, Bollebygd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att primärkommunerna övertar den öppna primärvården från landstingen och staten tar över den slutna sjukhusvården

Det blir ett bättre samarbete mellan sjukvård och socialvård, man har samma huvudman. Kommunmedborgarna får större insyn i primärvårdens kostnader.

Staten har i dag utbildningsansvaret för sjukvårdspersonal på de stora universitetssjukhusen. Därför ska staten överta dessa sjukhus.

Man får en mer likvärdig vård i hela Sverige om staten tar över den slutna sjukhusvården.

L8. Jämlik vård för patienter med diabetes typ 1

Anna Manell, Uppsala, Angélique Priz Blix, Uppsala, Ann-Sofie Henriksson, Uppsala, Malin Sjöberg Högrell, Uppsala, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för att utreda hur en finansieringsmodell ska kunna garantera att patienter med diabetes typ 1 får tillgång till likvärdiga behandlingsformer i hela landet
2. att meningen "Barn och unga med kroniska sjukdomar ska ha tillgång till medicin och medicinskt tekniska behandlingar som är moderna och som utgår från patientens behov och Socialstyrelsens riktlinjer" läggs till under avsnitt 3.3.3 "Hälso- och sjukvård" alternativt under 3.3.2 "Folkhälsa och förebyggande hälsovård"

Diabetes typ 1 är en kronisk, obotlig och dödlig sjukdom. Det finns runt 50 000 personer i Sverige med diabetes typ 1. Runt 800 barn och unga insjuknar varje år. Den 1 december 2013 togs insulinpumpar för diabetiker bort från den statliga subventionen som lyder under Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. Statens beredning för medicinsk utvärdering, har beräknat att behandling med insulinpump är 11 000 kronor högre per patient och år än för injektionsbehandling. 10 000 diabetiker behandlas i dag med pump. För en del diabetiker kräver en god blodsockerkontroll även hjälp av en CGM, vilket höjer kostnaden ytterligare med 28 000 kronor per patient årligen.

I genomsnitt 5 personer dör varje dag som en direkt följd av sin diabetes. Nationella Diabetesregistret har visat i en studie på patienter med typ 1-diabetes att de som har pump har en kraftigt minskad risk att dö i förtid jämfört med dem som tar dagliga injektioner. Behandling med pump innebar 29 procent lägre risk att dö (av samtliga orsaker) och risken att dö av stroke eller hjärtinfarkt var 43 procent lägre bland dem som har pump. En person med goda diabetesvården lever ändå 10 år kortare än en frisk person.

TLV har uttryckt att en självkostnad på 30 000 kronor inte är orimlig. Det här kan betyda att den vård man får som diabetiker är beroende av var man bor eller hur mycket man betala själv.

Ytterligare en aspekt är vilka pumpar som i så fall kommer att tillhandahållas. Kommer diabetikerna kunna få tillgång till de mer tekniskt avancerade och därmed dyrare pumparna? Vem kommer avgöra det? Redan nu görs kostnadsutredningar och policys för att reglera vad landstingen ska bekosta och för vem. Förskrivningen av insulinpumpar i Sverige har också minskat med runt 30 procent under 2014. Denna minskning är anmärkningsvärd.

Dessutom rimmar minskning av förskrivningen av insulinpumpar dåligt mot Socialstyrelsens preliminära version av nya riktlinjer inom diabetesvården, där Socialstyrelsen gör bedömningen att hälso- och sjukvården behöver erbjuda pump med eller utan CGM till fler personer än vad som görs i dag. Patienter och föräldrar till barn med diabetes har berättat att de nekas tekniska hjälpmedel på grund av ekonomiska orsaker.

L9. Klassa endometrios som folksjukdom

Cecilia Elving, Stockholm, Gulan Avci, Stockholm, Anna Manell, Uppsala, Ninos Maraha, Södertälje, Maria Nilsson, Göteborg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att endometrios klassas som en folksjukdom
2. att Folkpartiet ska verka för att Socialstyrelsen utvecklar nationella riktlinjer för behandling av endometrios

Endometrios är en kronisk sjukdom som drabbar minst 200 000 svenska kvinnor. Endometrios orsakas av att celler som liknar livmoderslemhinnan hamnar utanför livmodern och fastnar på

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

organ i buken. Dessa celler börjar växa och orsakar inflammationer vilket kan leda till svåra buksmärtor och ärrvävnad. Smärtan är oftast värst i samband med menstruation och det är inte ovanligt att kvinnor med endometriosis kräks eller svimmar av smärtan och är helt oförmögna att studera eller arbeta under några dagar i månaden. Med tiden kapslas endometrioscillerna in och det bildas endometrioshärdar eller cystor. Endometriosis är den vanligaste orsaken till ofrivillig barnlöshet hos kvinnor.

Trots att endometriosis är Sveriges tredje vanligaste kvinnosjukdom och att uppskattningsvis 10 procent av alla kvinnor i fertil ålder drabbas så är kunskapen om sjukdomen låg. Stora grupper av patienter får ingen diagnos och många avfärdas med diagnosen ”vanlig mensvärk”. Många kvinnor med endometriosis bollar runt i vården i flera år och tiden från sjukdomsdebut till behandling beräknas vara sju till nio år.

Den oacceptabelt långa tiden från sjukdomsdebut till behandling får stora konsekvenser, både i mänskligt lidande men även i samhällsekonomiska kostnader. Rapporten ”Burden of illness in women with endometriosis (2012, Matts Olovsson m.fl.) visar att de direkta vårdkostnaderna för en patient med endometriosis är cirka 51 000 kronor per år och att ytterligare cirka 42 000 kronor i indirekta kostnader för ökad sjukfrånvaro och arbetsbortfall tillkommer. Det finns en växande opinion för att socialstyrelsen ska klassa endometriosis som en folksjukdom vilket också är vad Matts Olovsson m.fl. experter förespråkar. Då skulle en vårdplan upprättas och nationella riktlinjer tas fram. Vårdpersonalen skulle få riktlinjer och information om hur berörda patienter ska hanteras och likvärdigheten skulle öka. I dag beror möjligheten till rätt behandling på vilken läkare som kvinnan hamnar hos och var i landet hon bor.

L10. Nationella riktlinjer inom området traumatiska hjärnskador

Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling, Linnéa Darell, Linköping, Maria Mattsson, Järfälla, Marianne Normark, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar föra att nationella riktlinjer bör utarbetas inom området traumatiska hjärnskador

I hälso- och sjukvårdslagen (HSL) står det att hälso- och sjukvård ska bedrivas genom att påvisa en god kvalitet, och vara lättillgänglig.

Respekt ska visas för patientens självbestämmande och integritet, man ska främja god kontakt mellan patient och personal, tillgodose behov av kontinuitet och att säkerhet i vården samt att vård och behandling så långt möjligt ska utformas och genomföras i samråd med patienten.

Den tidigare Alliansregeringen genomdrev en strategi för en god och mer jämlik vård. Den sträcker sig mellan 2012–2016. Det är med hänvisning till detta helt oacceptabelt att kvaliteten på specialiserad sjukvård ska vara så ojämlig. Det får inte vara så att bostadsort ska vara avgörande för om du får en god vård eller inte. Mot denna bakgrund måste vi våga diskutera omotiverade skillnader och rätta till dem, följa utvecklingen, redovisa och synliggöra brister. Bemötande, vård och behandling ska ges på lika villkor.

Socialstyrelsen presenterade i december 2012 sin kartläggning av rehabilitering efter traumatisk hjärnskada. Det man konstaterade i den rapporten var att det finns stora brister ute i våra landsting när det gäller omhändertagandet av just denna patientgrupp. Det saknas styrdokument och riktlinjer kring prioriteringar i många landsting. Det finns inte hela vårdprogram och finns de så täcker de inte hela vårdkedjan för en patient med en traumatisk hjärnskada. Man kunde också avläsa att det råder en diskriminering inom landstingen av denna patientgrupp på så sätt att landstingen menar att rehabiliteringen påverkas av om personen är över 65 år och yrkesverksam eller inte. Specialistkompetens saknas också inom många landsting.

När det gäller traumatiska hjärnskador borde det finnas ytterligare kartläggningar kring vikten av god rehabilitering, av teamarbete och specialister och vad detta på sikt ger utifrån ett hälsoekonomiskt perspektiv. Men det allra viktigaste är vad det skulle ge för patienten som är drabbad och patientens anhöriga.

Traumatiska hjärnskador är ett bortglömt område på många sätt, men de som arbetar med traumatiska hjärnskador har ett stort engagemang och en hög kompetens. Men området måste lyftas på nationell nivå för att bland annat höja kvalitet och patientsäkerhet. Ett liv som räddas ska också levas.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

L11. Nationellt kvalitetsutvärderingssystem för hälso- och sjukvården*Folkpartiet Liberalerna Skåne***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** punkt 3 under avsnitt 3.3.3 ges lydelsen: "Kvalitet ska stå i fokus för samtliga aktörer i svensk hälso- och sjukvård, privata som offentliga. För att säkerställa kvaliteten hos varje vårdaktör och utveckla svensk hälso- och sjukvård vidare bör ett nationellt kvalitetsutvärderingssystem utformas."

Sedan införandet av lagen om valfrihetssystem (LOV) har svensk hälso- och sjukvård utvecklats och förbättrats avsevärt. I dag kan brukaren själv välja vårdgivare i ett system där mångfald, innovation och kvalitet står i fokus. I ett välfärdssystem är det just verksamhetskvalitet som ska stå i fokus, oavsett om det gäller privata eller offentliga aktörer. De senaste åren har välfärdsdebatten i stället handlat om huruvida de privata välfärdsaktörerna ska tillåtas ta ut vinst från sin verksamhet och frågan hur kvalitet i välfärden säkerställs, utvärderas och främjas har hamnat i skymundan.

Folkpartiet och Alliansen genomförde under sitt styre många viktiga reformer inom den svenska skolan, såsom lärarlegitimationer, fler nationella prov och tidigare betyg. Reformerna har inte bara underlättat Skolinspektionens arbete med den nationella kvalitetsutvärderingen av svensk skola utan även synliggjort problem och utvecklingsområden för de individuella skolorna, lärarna och eleverna. Nyligen presenterades även förslag om att bilda ett liknande utvärderingssystem för att säkra kvaliteten och lyfta fram viktiga utvecklingsområden i Sveriges högskolor. Reformerna som dessa är grundläggande för att förbättra det svenska välfärdsystemet. På detta område ligger svensk hälso- och sjukvård långt efter.

Inom hälso- och sjukvården i dag sker tillståndsprövningar av privata aktörer, men när det gäller kommuner och landsting behövs inget tillstånd. De utvärderingar som görs i dag är dels inte obligatoriska, dels inte nationellt jämförbara. För att säkerställa kvaliteten i svensk hälso- och sjukvård, vare sig det gäller privata eller offentliga utförare, behövs ett nationellt kvalitetsutvärderingssystem. Folkpartiet bör agera för att skapa ett sådant.

Noggrann och kontinuerlig dokumentation, granskning, utvärdering och uppföljning är av en grundläggande förutsättning för att utveckla svensk välfärd vidare. Svensk hälso- och sjukvård behöver ett system för att tidigt upptäcka dysfunktionella aspekter och situationer så att de kan åtgärdas. Ett utvärderingssystem underlättar för brukaren att göra ett informerat vårdval, förser utförarna med tydliga spelregler i sina verksamheter, möjliggör verksamhetseffektiviseringar och erbjuder medborgare, skattebetalare och politiker transparent information om hur den gemensamt finansierade välfärden ser ut och fungerar.

I vårt skandinaviska grannland Danmark har man på ett lyckosamt sätt skapat vad som kallas "den danska kvalitetsmodellen för social service" för att förbättra kvaliteten i dansk hälso- och sjukvård. I denna modell ingår ett utvärderingssystem där praktisk kunskap om hur en välfungerande verksamhet byggs upp samlas in och kommuniceras utifrån patienternas, anhörigas, vårdpersonalens och huvudmännens erfarenheter och upplevelser. Fokus ligger på att ge vårdenheter möjligheter att dra lärdomar från andra enheter och stimulera kvalitetsutveckling efter brukare och utförarens förutsättningar och behov. I arbetet med att ta fram ett nationellt kvalitetsutvärderingssystem i Sverige kan många lärdomar dras från den danska modellen.

Ett nationellt kvalitetsutvärderingssystem för svensk hälso- sjukvård bör ta hänsyn till olika relevanta variabler vad gäller bland annat patientupplevelser, vårdpersonalens kompetens, vidareutvecklingsmöjligheter och arbetssituation, längden på vårdkän, vårdplanering, antal anmälningar och kritik från IVO samt ekonomiskt resultat. Utvärderingen bör utföras av lämplig oberoende part och dess resultat presenteras för allmänheten tillsammans med relevanta mätetal som möjliggör återkoppling och utveckling av verksamheterna.

L12. Nationellt centrum för glesbygdsmedicin*Barbro Westerholm, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för utvecklingen av glesbygdsmedicinen
2. **att** Folkpartiet ska verka för inrättandet av ett glesbygdsmedicinskt centrum vid något av våra universitet

I olika delar av världen, t.ex. i Irland, Island, Kanada, Norge och Sverige pågår en utveckling av glesbygdsmedicin. Bakgrunden är behovet av hälso- och sjukvård hos den ökande andelen årsrika människor av vilka många bor i glesbygd med långa avstånd till hälso- och sjukvården.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Redan i mitten av 1990-talet började man använda distansöverbyggande teknik och då framför allt telemedicin i Västerbottens inland för att underlätta tillgången till hälso- och sjukvård där. Längst har man kommit i Storuman där man skapat Glesbygdsmedicinskt centrum med hälsocenter och sjukstuga. Där kan patienterna erbjudas hälso- och sjukvård i hemmet av hög kvalitet samtidigt som de besparas långa resor.

Forskning bedrivs vid hälsocentret. Den fokuseras på den demografiska utvecklingen och särskilt på hur vården och omsorgen för årsrika människor ska kunna utvecklas i glesbygd och hur samverkan med kommunerna kan effektiviseras. Hälsofrämjande insatser är ett område man utvecklar och på ett aktivt sätt involverar befolkningen.

Ett viktigt område för Glesbygdsmedicinskt centrum är utvecklingen av ny teknik att användas i primärvården och hemsjukvården. Här har redan skett avknoppningar av företag. Ett företag arbetar med att utveckla planerings- och dimensionsverktyg för kommunal vård och omsorg. Ett annat arbetar för att skapa en kommersiellt driven testbädd för medicinteknisk utveckling. Ett virtuellt vådrum har invigts som ingår som en del av testbädden, men ska även fungera som en plats där sjukvård ska kunna utföras.

De erfarenheter som vunnits inom glesbygdsmedicin i Sverige har huvudsakligen erhållits i Norrlands inland. De kan utgöra grunden för utvecklingen av glesbygdsmedicin i andra glesbebyggda delar i Sverige t.ex. i skärgårdarna. För utvecklingen av glesbygdsmedicinen behöver ett glesbygdsmedicinskt centrum skapas vid något av våra universitet.

L13. Ett nationellt glesbygdsmedicinskt centrum i Storuman

Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att utreda behovet av att inrätta ett nationellt centrum för glesbygdsmedicin i Storuman

Sverige hör till de länder som har högst andel äldre i befolkningen. I Västerbottens inlandskommuner är uppemot 30 procent av befolkningen över 65 år. Många länder oroar sig över då 25 procent av deras befolkning är över 65 år, vilket kommer att inträffa om 20 till 30 år. Man förväntar sig då ett stort tryck på sjukvårds- och omsorgsapparaten.

Men i Västerbottens inland, i bland annat Storuman, har man redan fungerande, moderna och mer eller mindre välutvecklade system för hur man kan organisera sjukvård för dels en åldrande befolkning, dels den totala glesbygdbefolkningen. Det handlar om omsorg, men också om prevention och akutsjukvård.

Vid Glesbygdsmedicinskt centrum i Storuman besparas patienterna resor motsvarande cirka 70 mil och man kan erbjuda lokal service på en hög medicinsk nivå trots avstånd. De sjukstugor som finns i inlandet kan karaktäriseras som små minisjukhus. Det finns en bred kompetens av allmänläkare, sjuksköterskor, ambulanspersonal, barnmorskor och paramedicinsk personal. Man kan också lägga in akut sjuka patienter. Sjukstugorna är välutrustade med bland annat röntgen, laboratorieutrustning, ambulans, olika telemedicinska applikationer och övrig utrustning som möjliggör mottagande av i stort sett alla patientkategorier.

Distansöverbyggande teknik och då framförallt telemedicin började man använda i mitten av 90-talet vid sjukstugorna i Västerbottens inland. Den distansövergripande tekniken med telemedicinska lösningar har utvecklats. Jourläkare på distans och en utveckling av forskningen är andra områden som man fokuserar på.

Läkarbemanningen är god i Storuman till skillnad från hur situationen är vid många hälsocentraler i länet och även vid kusten. Stafettläkeriet är en tung budgetpost i Västerbottens läns landsting. För många läkarstudenter är glesbygdsmedicin mycket lockande eftersom "allt finns i miniatyr" och att det är litet och nära. Man erbjuder i dag ST-block i glesbygdsmedicin i södra Lappland. Ett liknande koncept vad gäller sjuksköterskor med särskild kompetens i glesbygdssjukvård är framtaget i samverkan med Umeå universitet och den första kullen påbörjade utbildningen under hösten 2013.

Ett annat viktigt område för glesbygdsmedicinen och Glesbygdsmedicinskt centrum är att öppna dörrarna för nya innovationer. Glesbygdsmedicinskt centrum har redan medfört ett par avknoppningar av företag.

Ett "virtuellt vådrum" är under uppbyggande och invigdes 2013, centralt placerat i ett glesbygdsmråde. Vådrummet ingår som en del av testbädden, men ska även fungera som en plats där sjukvård ska kunna utföras av patienten själv eller med assistans av hemtjänstpersonal.

Sammanfattningsvis kommer erfarenheterna vid Glesbygdscentrum i Storuman av såväl kliniskt arbete som forskningsresultat att vara mycket intressanta att ta del av internationellt men framförallt, redan nu, intressant att ta del av för den glesbygd vi har i vårt avlånga Sverige.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåldringar.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Glesbygdsmedicin måste utvecklas i Sverige, och här har Storuman i Västerbotten kommit mycket långt. Vid Glesbygdscentrum i Storuman kan man visa på att utvecklingen av glesbygdsmedicin bland annat inneburit att patienterna inte behöver resa långa vägar för att få professionell hjälp och att det dessutom har inneburit ett effektivt utnyttjande av personal inom hälso- och sjukvården. Man kan också konstatera att glesbygdsmedicin som specialitet lockat läkare och läkarstudenter att söka sig till glesbygden i Västerbottens inland.

L14. Likvärdig könskorrigering av vård i hela landet

Mats Nordström, Täby, Ess Aref, Västerås, Tage Carlsson, Borås, Jonas Vedin Forsberg, Lidingö, Joakim Storeide, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att landsting/regioner skyndsamt implementerar de nya kunskapsstöden
2. att Folkpartiet ska verka för att Socialstyrelsen får i uppdrag att tillse att alla landsting/regioner redovisar hur de implementerar de nya nationella kunskapsstöden

HBT-liberaler verkar för ett bättre samhälle där alla individer växer och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

Socialstyrelsen utkom i april 2015 med nya nationella kunskapsstöd för könskorrigering av vård för vuxna, respektive barn och ungdomar.

HBT-liberaler välkomnar de nya riktlinjerna och särskilt att den omfattar ett större spektrum av individer. Vi inser att för att riktlinjerna ska kunna förverkligas måste resurser tillföras till den könskorrigering av vården. Resurserna som satsas möjliggör en avsevärd förbättring i livskvalitet för många individer i Sverige. Såsom den könskorrigering av vården är utformad i dag medför den ett avsevärt lidande för vissa individer i denna grupp. Med implementering av de nationella kunskapsstöden kan vården för denna patientgrupp bli likvärdig i hela landet. HBT-liberaler anser att den medicinska könskorrigeringen ska ske utifrån den enskilda personens önskemål.

L15. Koncentration av den högspecialiserade vården

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att koncentrationen av högspecialiserad vård påskyndas

Måns Rosén har tillsatts av regeringen för att utreda hur den högspecialiserade vården ska organiseras. Det går inte att invänta utredningens förslag, då miljarder rinner ur de olika landstingens/regionernas budgetar. Förändringen måste påskyndas innan ytterligare felsatsningar görs i form av lokaler och klinikstorlekar vid för många sjukhus.

Landstingens självständighet har lett fel. Att högspecialiserad vård drivs vid universitetssjukhus vore logiskt, men det finns tillfällen där en enskild läkarindivid vid ett läns- eller länsdelssjukhus av kvalitetsskäl kan vara den rätta instansen att hänvisa till. När en läkare flyttar tar han ofta med sig sin specifika kompetens.

Den nuvarande ordningen inom landstingen leder ofta till att länsjukhusen blir alltför stora och ofta ligger i nära anslutning till det intilliggande landstingets länsjukhus. Ett närliggande exempel är den höga specialiseringen vid Mälarsjukhuset i Södermanland och Länsjukhuset i Västerås. Avståndet dem emellan är fyra mil!

Båda dessa sjukhusens högspecialiserade vård borde ligga vid universitetssjukhusen i Uppsala eller Örebro. Mälarsjukhuset i Eskilstuna och Länsjukhuset i Västerås kan med fördel minskas i storlek och specialiseringsgrad. Det skulle skapa ett större underlag för högspecialiserad vård i Uppsala och Örebro. Detta har också betydelse vid utbildning av yngre läkare. Länsdelssjukhusen kan inom samma budget spridas och ombesörja större delen av den vård, som inte kan ges vid vårdcentraler.

L16. Huvudmannaskap för svensk ambulanssjukvård

Henrik Johansson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för ett förstatligande av svensk ambulanssjukvård

Sedan många år styrs ambulanssjukvården huvudsakligen av sjukvårdshuvudmännen, det vill säga nationens landsting. Inom svensk ambulanssjukvård arbetar cirka 4 000 individer. Flera

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

landsting har valt att konkurrensutsätta ambulanssjukvården, vilket inneburit att aktiebolag blir vårdgivare i en vital del av svensk sjukdoms- och olycksfallsberedskap, men även för rikets katastrofberedskap. Bolagslogiken gör insynen i ambulansbolagen i stort sett obefintlig.

Samhället måste äga en robust ambulansverksamhet som därtill är förberedd och samövd med övriga blåljusorganisationer.

Omdömesgilla entreprenörer som bedriver ambulanssjukvård kan i längden inte utvecklas när de tvingas möta skattefinansierad underprissättning och annan snedvriden konkurrens från chanstagande aktörer. Den osunda konkurrensen inom ambulanssjukvården är ett kapitalt missbruk av skattepengar som slår undan fötterna på seriösa entreprenörer. Det yttersta priset får betalas av medborgarna som inte får en jämlik ambulanssjukvård.

Landstingens tjänstemän som upphandlar ambulanssjukvård ska rimligen bedriva såväl kvantitativ som kvalitativ uppföljning av slutna avtal och verksamhetens utförande. De landsting som valt att upphandla sin ambulansverksamhet har en till synes självklar plikt att kontrollera att de tjänster som skattepengar används till, också i verkligheten utförs av bolagen som fått förtroendet att leverera tjänsterna. Själva grundtanken med konkurrensutsättning är att tjänsterna ska överensstämma med det som kravställts, beställts och betalas för.

Inom flera landsting ser vi utebliven avtalsuppföljning, som leder till att leverantörer av ambulanssjukvård presterar sämre kvalitet än det som är avtalat. I flera fall genomför inte heller bolagen det som i avtal ålagts dem. Priset av utebliven uppföljning, betalas främst av de patienter som inte får den vård som de har rätt till, något som ofta gör att patientsäkerheten sätts på undantag.

Ambulanspersonalen görs sedan genom lojalitetsvillkoret till alibi för en verksamhet som lider brist på såväl arbetsmiljö, insyn och övning.

Då dagens befintliga leverantörer av ambulanstjänster i liten grad hedrar eller lever upp till de grundkrav som landsting ställer, så blir situationen för seriösa entreprenörer paradoxal. När ingen kvantitativ och transparent uppföljning sker från respektive landsting cementeras en oordning in i verksamheten. Den seriösa entreprenören gör sig icke besvär då kontrollsystemet fallerat. Gapet mellan de seriösa entreprenörerna som uppfyller kraven och de oseriösa som får en rad kostnadsfördelar blir uppenbar. I dag kan aktörer inom ambulanssjukvård vinna upphandlingar utan att på långa vägar uppfylla de mest grundläggande kraven i avtalen. Detta har lett till att bolagen inte alls konkurrerar på lika villkor, vilket snedvridit konkurrensen på den kokande ambulanstjänstemarknaden.

Därför föreslår jag att Folkpartiet bör arbeta för ett förstatligande av svensk ambulanssjukvård, genom att inkorporera ambulanssjukvården under en egen myndighet och således ändra huvudmannaskapet från landstingsstyrning till att övergå till att vara ett huvudansvar för staten i stället. Statlig sjukvård är garanten för jämlik sjukvård i hela landet.

Hälso- och sjukvården behöver samordnas under statligt huvudmannaskap för stärka och utveckla jämlikheten för de mest utsatta individerna i samhället, dvs. de sjuka. Den nuvarande ordningen med 21 landsting och regioner spretar i prioritering och saknar fast kurs.

L17. Effektivisera de offentliga helikopterresurserna

Peter Olevik Dunder, Haninge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för ett samlat statligt ansvar för de offentliga helikopterverksamheterna.

Sverige är i stora stycken ett glest befolkat land med den naturliga följderna att avstånden till kvalificerad sjukvård blir långa. Redan i Stockholms skärgård kan ambulanstransport med helikopter vara livsavgörande för att snabbt kunna nå akutsjukvården.

Stockholms läns landsting med 2,2 miljoner invånare (enligt SCB 11/5 2015) betjänas sedan helt nyligen av två helikoptrar året runt (enligt Stockholms läns landsting 17/3 2015). Tidigare en helikopter året runt och sommartid två helikoptrar. Östergötland, Småland, Skåne och Blekinge däremot, som tillsammans har en större befolkning än Stockholm, saknar ambulanshelikopter (enligt SVT 23/23 2015). Dalarna med en tiondels befolkning av detta Sydsverige, har däremot, trots hög skatt och stora ekonomiska utmaningar, nyligen köpt in en landstingshelikopter vilket kunnat följas på liberala ledarsidor som med fog kritiserat den ekonomiska misshushållningen.

Folkpartiets Gilbert Tribo och Alliansen i Skåne vill se över om södra Sverige bör ha tillgång till en gemensam helikopter som kan användas vid allvarliga olyckor (SVT, 23/2 2015). Gott så, här torde finnas samhällsekonomiska och mänskliga vinster att göra. Samtidigt borde detta gå att organisera ännu mer effektivt än med enskilda landsting/regioner.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Staten äger och driver genom Sjöfartsverket sjö- och flygräddningshelikoptrar sedan 1 november 2011. Innan dess var verksamheten externt upphandlad och dessförinnan fanns Försvarsmaktens helikoptrar genom avtal. Nuvarande uppdelade ansvar kan te sig absurt. Vistas du till exempel i östgötska Sankt Annas skärgård och akut behöver till kvalificerad vård är ansvaret delat beroende på om du står på landbacken eller sitter i en båt. Sjukvården har åtminstone ännu inte helikopter och Försvarsmaktens helikopterflottilj i Linköping har varken uppdrag eller bemanning. Är du till sjöss däremot faller du inom Sjöfartsverkets ansvar och kan nås av helikoptrar från Visby.

Frågan om ett nationellt ansvar för de luftburna sjuktransporterna är inte ny, varken i Sverige eller på Landsmötet, men omvärlden förändras. 2011 motionerade Barbro Westerholm med flera till Landsmötet om statligt övertagande av ansvaret för ambulanshelikoptrar, vilket då avslogs. Partistyrelsen menade då att struktur och organisation av transporter inte skiljer sig från övrig hälso- och sjukvård på ett sådant sätt att det skulle motivera att frånga landstingens ansvar för styrning och finansiering. PS hänvisade även till SKL:s arbete med att samordna luftburen ambulanssjukvård.

Detta sker för ambulansflygplan som upphandlas. Mycket av de luftburna sjuktransporterna är flygplan som landar på till exempel Bromma flygplats och inte ambulanshelikoptrar som landar vid ett sjukhus. Utmaningen inom ambulansflyget är således begränsad till helikoptrarna där nuvarande organisation inte förmått skapa lösningar för hela landet. Stockholm upphandlar helikopterverksamhet, Dalarna äger en helikopter, södra Sverige har ännu intet samtidigt som staten håller sig med både civila och militära helikoptrar spridda över landet.

Oavsett var i landet du är bosatt ska du kunna känna dig trygg med att hjälp finns där om behovet uppkommer. Snabbt omhändertagande kan vara livsavgörande eller skillnaden mellan svåra funktionsnedsättningar och ett normalt liv. Nuvarande fragmentiserade organisation är heller inte ekonomiskt försvarbar. Folkpartiet bör därför arbeta för ett samlat statligt ansvar för de offentliga helikopterverksamheterna.

L18. Skarpare Socialstyrelse för en bättre specialistsjukvård

Magnus Liljegren, Stockholm, Amira Roula, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Socialstyrelsen ges ett uppdrag att granska slutenvården ur ett nationellt perspektiv med fokus på god, patientsäker och kostnadseffektiv vård
2. **att** Socialstyrelsen ges befogenhet att stänga enheter som inte uppfyller nationella krav på god patientsäker och kostnadseffektiv vård

Sverige är ett avlångt land med stora avstånd. De senaste decennierna har präglats av en tilltagande global urbanisering där människor i allt högre utsträckning flyttar från land till stad. Vi har en decentraliserad vård i 21 landsting som vart och ett arbetar för att tillfredsställa vårdbehov, önskemål och krav från den lokala opinionen. Samtidigt ser vi en allt mer högspecialiserad vård med krav på specialister och särskild och ofta dyr utrustning. Vården blir mer specifik och därför krävs också ett större patientunderlag för att försörja dessa specialistenheter.

I kombination med minskande befolkning i många delar av landet kan detta till sviktande patientunderlag, dyr oekonomisk vård och i värsta fall bristande patientsäkerhet. Absurda exempel finns där specialister vägrar att arbeta på länsjukhus om inte den ”senaste” tekniken finns. Teknik som kanske har avsättning för fyra–fem kliniker i Sverige men som nu finns i varje landsting. För det mesta oanvänd.

Det naturliga vore självfallet att slå ihop och centralisera verksamheter, men verkligheten är inte alltid rationell. Den landstingspolitiker som vill lägga ner ett sjukhus eller ännu värre, ett BB, kan kallt räkna med att inte bli omvald i kommande val. På detta sätt hindrar nuvarande system en naturlig utveckling, fördyrar vården och leder till sämre patientsäkerhet. Genom att ge ökade befogenheter till Socialstyrelsen att lägga ned enheter och sjukhus med sviktande patientunderlag som inte är kostnadseffektiva eller patientsäkra löser vi dessa problem. Makten flyttas helt enkelt från politiken till experterna. Modellen har prövats i Danmark av Sundhetsstyrelsen med gott resultat.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

L19. Mobila geriatriska team*Anita Wejbrandt, Nacka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för införande av mobila geriatriska team i hela landet

Mobila geriatriska team innebär i korthet samverkan mellan sjukvård och äldreomsorg. När är äldre skrivs ut från sjukhus är det vanligt med vårdplaneringar men vårdplaneringar sker vanligen inte när äldre söker insatser från vård och omsorg hemifrån. För att möta behoven hos äldre kan olika samverkansalternativ mellan landsting och kommun vara lämpliga t.ex. att socialtjänstens biståndshandläggare och hemsjukvårdens sjuksköterskor erbjuder gemensamma hembesök.

L20. Stärk valfriheten i hela landet*Folkpartiet Liberalerna Stockholms län***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verka för att patientlagen ändras och valfriheten utvidgas till att omfatta även viss slutenvård

Människors frihet och självbestämmande, våra egna möjligheter att forma våra liv och förverkliga våra livschanser, är utgångspunkten för liberalismen. Politikens uppgift är att bidra till människors möjligheter att vara och förbli autonoma – genom politiska beslut, men också genom avsaknad av politiska ingripanden där sådana inte behövs.

En socialliberal välfärdspolitik utgår därför från att människor själva ska kunna fatta viktiga beslut om sina liv. Inom hälso- och sjukvården fattas mängder av sådana beslut dagligen – vardagliga och mer livsavgörande. De professionella medicinska bedömningarna ligger alltid hos vårdens professioner men valen av vårdgivare och behandlingsort bör i normalfallet göras av patienterna själva.

Under de senaste mandatperioderna stärktes valfriheten i hela Sverige, inte minst genom lagen om valfrihetssystem (LOV) som bl.a. utsträckte valfrihet i primärvården genom vårdval till hela landet. Den nya patientlagen stärker också patientens ställning.

Den nya rödgröna regeringen och olika vänsterkonstellationer i olika kommuner och landsting har dock redan börjat rulla tillbaka valfriheten och inskränka människors möjligheter att fatta viktiga beslut i sin vardag. LOV hade avskaffats, trots skarp kritik mot det hastiga och dåligt förankrade förfarandet, om inte riksdagen satt stopp. Nya stopplagar och vinstförbud – i praktiken förbud mot privata vårdföretag – aviseras.

Som socialliberaler bör vi ta tydligt strid för valfriheten i välfärden, allra mest där den hotas. Det är självklart för oss att försvara de gjorda landvinningarna, i riket och i kommuner och landsting. Men vi ska också lägga nya förslag och ta initiativ som ytterligare stärker människors makt över sina egna liv.

Den nya patientlagen stadgar om valfrihet i öppenvården. Detta bör kunna utvidgas till att även åtminstone i vissa fall gälla slutenvården. Ett tydligt exempel gäller t.ex. ryggmärgsskadade patienter i behov av avancerad rehabilitering. Det handlar ofta om unga personer som i dag i många landsting vårdas på geriatriska avdelningar, dvs. i äldresjukvården. Det är ingen bra lösning för någon – särskilt som det finns specialiserad vård för ryggmärgsskadade, med goda resultat, t.ex. vid spinalis.

Ett alternativ är att göra sådan vård till rikssjukvård. Men ett annat, och enklare sätt, som inte kräver beslut och överväganden för varje enskilt vårdområde så som rikssjukvård gör, är en utvidgad valfrihet och rörlighet för patienterna över landstingsgränserna. Det är också ett sätt att klokare och effektivare använda de resurser och kunskaper vi har inom sjukvården i Sverige, gemensamt.

L21. Informerad valfrihet*Leo Wikberg, Umeå, Peter Sedlacek, Umeå***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att lämplig befintlig myndighet får i uppdrag att samla och förenkla information på ett sådant sätt att det avsevärt hjälper den enskilde i dennes val av skola respektive vård- eller omsorgsinrättningar

Valfrihet och konkurrensutsättning är två viktiga principer i den socialliberala ideologin. Valfrihet ligger till grund för att varje individ ska kunna forma sitt eget liv och konkurrensutsätt-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ning ligger till grund för samhällsutveckling. Dessa två begrepp är stora och inte alltid helt lätta att implementera i samhället. När en person står och ska välja mellan två olika matvaror så är valet inte helt lätt, trots att vi aktivt försöker informera kunden om varorna på olika sätt. Men valsituationen med olika matvaror kan lätt förändras till nästa gång personen går till affären och då är det lätt att anpassa sig. Valet är i detta fall förhållandevis litet i personens liv.

När någon ska välja skola, äldreboende eller vårdcentral är valsituationen troligen mycket mer komplex och det är inte helt enkelt att ändra sig om det visar sig att det initiala valet var felaktigt. En viktig förutsättning för att svåra valsituationer ska kunna hanteras av en enskild person är att denna person är väl informerad om alternativen. Mycket av den information som kan gagna den enskilde finns redan i dag insamlad av olika myndigheter och är offentlig data, men den är svår att hitta.

Med den utbredda tillgång som finns till internet i dag så skulle det vara möjligt för myndigheter att via sina hemsidor eller särskilt skapade sidor underlätta för individer som står inför dessa svåra komplexa val. Sidorna skulle kunna rangordna t.ex. skolor efter olika parametrar som den enskilde skulle kunna välja bland.

Sidor med lättillgänglig information av detta slag skulle stärka valfrihet och konkurrens i vårt samhälle.

L22. Förändra principerna vid upphandling av välfärdstjänster

Håkan Welin, Håbo, Lars-Åke Davidsson, Stockholm, Michelle Winkel, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att ökade krav ställs på upphandlarna avseende kvalitetskompetens
2. att Folkpartiet verkar för att upphandling av välfärdstjänster sker genom kundval tillsammans med fast pris i kombination med kvalitetskonkurrens

Av Sveriges alla företag drivs i dag närmare en fjärdedel, 23 procent, av kvinnor. En tredjedel av alla nya företag, 32 procent, startas av kvinnor.

Mer än två tredjedelar av de företag som drivs av kvinnor vill växa. Företag som drivs av kvinnor har en större vilja att växa än de som drivs av män. Tillväxtviljan är som störst bland företag med 10–49 anställda. Något fler än hälften (55 procent) av företagen som drivs av kvinnor är soloföretag.

Kultur, nöje, fritid och annan service är den bransch där kvinnligt företagande är i majoritet med 54 procent. Inom branschen vård och omsorg är företag som drivs av kvinnor också i majoritet, 52 procent.

Myterna om vårdföretagandet fortsätter att spridas, myter som riskerar att leda till politiska beslut som hindrar välfärdens utveckling i stället för att stimulera den. En myt är t.ex. den om kvinnligt vårdföretagande som Vänsterpartiet i Stockholm sprider. Nämligen att storföretagen inom vård och omsorg delade ut 9 miljarder kronor av sitt överskott 2012. Det är totalt fel. Det är förstås inte svårt att visa hur stor utdelningen är, eftersom företagens årsredovisningar är tillgängliga för alla. 2011–2012 var vårdföretagens samlade resultat 4,5 miljarder kronor. Utdelningen var 2,4 miljarder kronor. Samtidigt återinvesterade företagen mer än så, nämligen 3,8 miljarder kronor i verksamheten.

I dag tillämpas inom flertalet kommuner, principer vid upphandling av välfärdstjänster, som inom vård och omsorg, i princip tre modeller.

- A. Lägsta pris, ofta i kombination med väl valda minimikrav
- B. Fast ersättning i kombination med kvalitetskonkurrens
- C. Pris omräknat till kvalitetspoäng

Alternativ C ovan är den som är den vanligaste metoden i dag i Sverige vid denna typ av upphandling, men också den sämsta! Detta alternativ gör konkurrenssituationen oförutsägbar, värderingen av kvalitet mer eller mindre godtycklig och kan öppna för strategisk manipulation. Metoden är skenbart enkel, ansvariga tjänstemän behöver inte ta ställning till svåra frågor som värdet av kvalitet. Dessutom finns risken att ett företag kan anlita en bulvan som lägger in ett astronomiskt pris vilket gör att alla normala budnivåers prispoäng blir värdelösa. Då förvandlas upphandlingen i praktiken till en konkurrens om att erbjuda högsta möjliga kvalitet till ett pris som budgivaren i stort sett kan välja fritt.

Vi hävdar, med stöd av forskning på området, att den bästa modellen i fråga om välfärdstjänster är kundval tillsammans med fast pris i kombination med kvalitetskonkurrens. Detta förutsätter dock att upphandlarna måste – ha god kännedom om marknaden avseende välfärdstjänster- kunna bemästra konsten att optimera kvalitet i förhållande till kostnad- måste kunna skapa incitament för leverantörerna att hålla en hög standard även i sådana kvalitetsdimensio-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

ner som inte låter sig mätas på ett objektivt sätt. Detta kräver i sin tur en stegvis upphandling där man i det första steget betonar kvalitetsaspekterna och i steg två lägger tonvikten på pris.

Folkpartiets strävan är att den enskilda själv ska bestämma, även när det gäller vård. Kundvalet är ett sådant kraftfullt verktyg. Samtidigt behöver upphandlarnas kompetens avseende kvalitativa krav höjas.

L23. Ersättning för öppenvårdskonsultationer

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** sjukhusläkarnas öppenvårdskonsultationer ersätts enligt den nationella taxan

Politikernas enda möjlighet att påverka effektiviteten är att återinföra koppling mellan prestation och ersättning för sjukhusläkarna, dvs. införande av nationella taxan för konsultationer på sjukhusens specialistmottagningar. Privatpraktiserande läkare arbetar i dag antingen genom avtal med landsting eller enligt den nationella taxan. Men det är ett försvinnande litet antal läkare som arbetar med ersättning enligt den nationella taxan. Taxan reviderades 2014 och är mycket detaljerad. Sjukhusklinikernas specialister arbetar genom anslagsfinansiering från landstingen och oftast med lön utan ersättning per prestation. Detta är ett gammalt beslut sedan 1969, då den s.k. sjukronan infördes. Den innebar att läkare fick totallön och gjorde dem till heltidsanställda tjänstemän från 1970.

Följden blev en drastisk minskning av verksamheterna vid sjukhusens specialistmottagningar. Specialister som före 1970 tog emot mellan 15 och 25 konsultationer per dag drog ned sin produktivitet, som i dag ligger på 2–4 konsultationer per dag. Detta har redovisats i boken ”Den sjuka vården 2.0” av Stefan Fölster och Monika Renstig. Den senare är medlem i Folkpartiet och var riksdagskandidat i valet 2014.

Den minskade effektiviteten vid sjukhusklinikerna ledde till konstgjord läkarbrist. Läkarbrist vid sjukhusen har inte existerat vid sjukhusen sedan 1960-talet, utan hela bristen är konstruerad. Detta påpekades redan 2006 av professor Lars Werkö och Christer Enkvist i en artikel i Dagens Nyheter i oktober 2006. Författarnas slutsats var att det inte var läkarbrist, utan att läkarna arbetade för litet.

Problemet med överetablering vid sjukhusklinikerna har fortsatt och en läkare i Örebro konstaterade för en månad sedan att läkarna vid sjukhusen har en välbetald hobby.

L24. Ersättning till geriatriker

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** geriatriker vid sina kliniker ersätts enligt antalet omhändertagna patienter (kapitering)

Den alltmer åldrande befolkningen i landet har medfört att ett flertal patienter söker för många diagnoser och komplicerad mediciner. Det ställer höga krav på specialiteten geriatrik, där läkarna ska behärska ett brett sjukvårdspanorama. Det står i kontrast mot sjukhusens övriga specialistmottagningar där patienter med ett fåtal diagnoser behandlas.

Läkarna inom allmänmedicin, oftast knutna till vårdcentraler, ersätts huvudsakligen genom listning kombinerat med en prestationsersättning. Samma princip bör tillämpas inom specialiteten geriatrik. Vårdens belastning är högre och bör ersättas med ett högre belopp.

L25. Avskaffa vinsterna i välfärden

William Wallgren, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet bör lyssna till majoriteten av det svenska folket och avskaffa vinsterna i välfärden. Detta skulle stärka vår socialliberala politik och jag ger i motionen förslag för hur detta skulle kunna åstadkommas

I god tid innan valet 2018 bör Folkpartiet ha utarbetat en tydlig profil som ligger nära väljarnas intressen. Vi liberaler har i det stora hela redan en sund och förnuftig politik där vi står upp för EU och inser att en fungerande marknadsekonomi krävs för att skapa jobb och trygghet. I de flestas medvetande står vårt parti dessvärre för skolhaveri och sabelskramlande i försvarspolitiken. Vårt partiprogram hävdar att vi är ansvarsfullt socialliberala, men dessvärre bedriver vi inom skola, vård och omsorg en farligt mörkblå politik som ligger långt ifrån de flesta väljares åsikter.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Resultatet varierar från en undersökning till en annan, men en stor majoritet av svenska folket vill stoppa vinsterna i välfärden. Denna siffra är enligt somliga undersökningar så hög som sju av tio (<http://www.dn.se/nyheter/sverige/som-sju-av-tio-vill-stoppa-vinst-i-valfarden/>). Att vara socialliberal innebär en acceptans av att alla konsumenter inte kan vara starka och oberoende i alla lägen. I en social marknadsekonomi står det den driftiga individen fritt att göra informerade val och sovra bland ett rikt utbud av varor och tjänster. För den som är gammal, sjuk eller knappt ett halvt dussin år fyllda behöver dock staten ge skydd och trygghet. Riskkapitalisterna kan inte tillåtas sko sig på de som är svaga, utsatta och som inte kan fatta informerade val för egen del. Jag hyser inget tvivel om att föräldrar från min egen hemort Täby kommer kunna välja och vraka mellan goda friskolor, men för dem som är nyanlända till Sverige och bor i utsatta områden är risken alltför stor att bli utnyttjad av skrupelfria aktörer. att Jonas Sjöstedt är mot vinster i välfärden betyder inte att idén är sprungen ur vanvett, ingen har rätt hela tiden och även en trasig klocka visar rätt tid två gånger om dygnet.

Kraven på långsiktigt ägande i privat välfärd, som vår partiledning tydligt betonar i alla debatter mot de rödgröna, låter alltför vagt och övertygar ingen. Skolinspektionen såväl som Jan Björklund erkänner att en modell där man släpper in riskkapitalister i vård, skola och omsorg kräver ständig och kostsam insyn av Skolinspektionen (<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5615287>). Detta är som att låta vargen vakta fårflocken och en enda friskola eller sjukhus som går i konkurs är en för mycket.

Lyckligtvis finns det en lösning till allt detta. Stockholm Vatten är ett bra exempel. Det är ett företag som inte har något vinstintresse över huvud taget, deras enda uppdrag är förse invånarna i Storstockholm med drickbart vatten av god kvalitet, oavsett vilken inkomst de har eller var någonstans i staden de bor. Samtidigt har Stockholm Vatten krav på sig att arbeta effektivt och ständigt förbättra verksamheten.

Ett sjukhus eller en skola som sköts som ett kommunalt bolag eller något liknande upplägg skulle kunna arbeta aktivt med Lean, Kaizen och agila processer, samtidigt som det ger trygg vård och utbildning till alla. De som vill rösta mörkblått har redan M och KD att tillgå, vår uppgift inför nästa riksdagsval är att växa och locka till oss nya väljare med en trovärdig socialliberal politik. Min motion skulle vare ett steg i rätt riktning.

L26. Effektivisera sjukhusklinikernas patientmottagningar

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Hans Molander, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

- att sjukhusklinikerna åläggs att ta emot fler patienter

I boken ”Den sjuka vården 2.0” visas med omfattande statistik att läkare 2012 i medeltal tog emot 719 patientbesök årligen. Utslaget på antal läkare i offentlig tjänst blir det 3,2 patienter dagligen. Antalet är lågt, men detta försämras ytterligare när sjukhusläkarna studeras. Landets 23 000 sjukhusläkare tar emot 10 056 000 patientbesök per år, vilket är 1,9 patientbesök per dag eller 437 patientbesök per år.

Denna låga produktivitet kan inte försvaras. Skattemedlen används oansvarigt utan tydlig uppföljning av produktiviteten. I samma bok redovisas en jämförelse mellan Blekinge och Jämtlands läns landsting med Santa Clara hospital, en del av Kaiser Permanente i USA. I boken jämförs ungefär samma patientunderlag. I Jämtlands läns landsting finns 407 läkare, i Blekinge läns landsting 477 och i Santa Clara Hospital 391 läkare. Skillnaderna är små beträffande läkarbemanning. Däremot är antalet läkarbesök stort: i Jämtlands landsting är besöken 816, i Blekinge landsting 796 och vid Santa Clara Hospital 1947 under ett verksamhetsår. Santa Clara Hospitals läkare tar således emot 2,5 gånger fler patienter än dessa två landsting! På Santa Clara är läkarna schemalagda med 22 patientbesök per dag.

Varför kan inte sjukvårdspolitiker i vårt land kräva samma insats från sina läkare? Det behövs bättre uppföljning av verksamheterna!

L27. Återinför patientansvarig läkare på alla nivåer inom sjukvården

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

- att införa patientansvarig läkare (PAL) inom primärvård, länssjukvård och regionalvård.

2011 avskaffades begreppet patientansvarig läkare. Motiveringen från Socialstyrelsens sida var att systemet inte fungerade då många ansvariga läkare ändå tillgodosåg patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Så har det inte blivit. På grund av allt mer omfattande journaler blir det allt svårare för varje ny engagerad läkare att överblicka patientens sjukdomsbild. Kontinuitet förekommer allt mer sällan och speciellt patienter som söker akutmottagning blir inte uppföljda, utan ansvaret för patienten kommer att ligga oklart mellan akutmottagning, sjukhuskliniker och primärvård. Patienten upplever sig glömd. Krafter inom läkarförbundet drivna av Elin Ericson, ordförande i Läkarförbundets etik- och ansvarsråd, har tagit upp frågan om återinförande av PAL. Den finns redan inom primärvården för de patienter som är listade. Däremot saknas den speciellt inom länssjukvården. Patient som varit i kontakt med sjukhus antingen via akutmottagning eller ordinarie specialistmottagning bör få klart besked om vilken specialistläkare som är patientansvarig läkare och denna ska vara PAL ett år efter att vårdepisoden avslutats vid sjukhuskliniken. Patienten ska utan svårighet kunna beredas tid hos PAL utan fördröjning.

L28. Tapp till glappen i vårdkedjan

Bengt Eliasson, Kungsbacka, Gunnel Wandel, Varberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för införande av tvingande ändring av regelverk i den mån det inte finns
2. att Folkpartiet ska verka för att tillsynen och efterlevande av de bestämmelser som finns vid vårdplanering efterföljs
3. att Folkpartiet ska verka för att det inte ska kunna vara möjligt att patienter med vårdbehov i hemmet skrivs ut från vårdinrättning innan vårdplanering är genomförd

Hälso- och sjukvårdslagen, socialstyrelsens rekommendationer och Sveriges kommuners och landstings överenskommelser stipulerar att när behov föreligger ska en sammanhållen individuell vårdplan, s.k. SIP, upprättas. När detta nu införs och genomförs i landet så visar det sig att intentionerna med SIP:arna förfelas genom att det enbart blir ett papper och att tid kan gå innan rätt insats finns på plats. Tvärt emot intentionerna med den sammanhållna planen. Ansvaret mot patienten och dess anhöriga hålls också medvetet otydligt i många fall. Exempel på inträffad händelse. Patient 89 år skrivs ut från akut psykiatrisk vård en tisdag. Remiss skickas till socialvård och beslut tas att planeringssamtal ska genomföras onsdag i påföljande vecka. Motivering till socialtjänsten är att patienten behöver vårdkontakt två gånger per dag och speciellt i det akuta läget efter hemkomsten.

Frågor som kan ställas är vad är akut? Vilka åtgärder ska ske? Finns det svårigheter att få fram personer som ska genomföra åtgärden? Vem tar hand om patienten under mellanliggande vecka? Om patienten är i riskzonen för ytterligare förvirring är en medicinsk fråga? Tillsynen är en politisk fråga som bör kunna åtgärdas.

L29. Missbruk av 112

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att vid missbruk av att ringa 112 i första hand blir böter, vid upprepat beteende bli lagförd för detta
2. att Folkpartiet ska verka för en informationskampanj så att allmänheten får kunskap om alternativa telefonnummer att ringa. Och i de fall de måste ringa 112 veta vad man ska informera om

När man ringer 112 ska man väl tänka Akut = Fara för livet. Det är inte fara för livet om man ringer och vill beställa tid för att klippa klor.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

L30. Attraktiva och friska arbetsplatser i kommuner och landsting*Birgitta Gottfries Dahlberg, Danderyd, Ewa Bergman, Danderyd***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** landsmötet uppdrar till partistyrelsen att arbeta fram ett avsnitt till Folkpartiets program som ska handla om vilka värden Folkpartiet vill lyfta utifrån arbetsgivarperspektiv för att skapa attraktiva och friska arbetsplatser i de kommuner och landsting där Folkpartiet verkar
2. **att** en checklista arbetas fram med viktiga frågor att uppmärksamma som Folkpartiets politiker kan använda sig av i olika nämnder, arbetsgrupper m.m.
3. **att** dessa värden bör framhållas och utvärderas oavsett om man driver verksamhet i egen regi eller med underentreprenörer. Politiken är alltid huvudarbetsgivare

För att attrahera, rekrytera och behålla kompetent personal i framtiden inom några av vårt samhälles mest grundläggande områden som skola, vård och omsorg behöver arbetsvillkoren förbättras. Vi ser redan rekryteringsproblem för lärare, sköterskor, socionomer och äldreomsorgspersonal i stora delar av landet. Goda arbetsvillkor handlar inte bara om bättre löner utan om att ge människor förutsättningar att göra ett bra jobb utan att riskera sin hälsa.

Det som många människor anger som viktigt i sitt arbete är att kunna utvecklas, känna mening och stolthet samt att vara nöjd med sin egen arbetsinsats. När man studerar friska arbetsplatser med låga sjuktal så utmärks de bland annat av att man uppmärksammat frågor om:

1. Ledarskap och kompetensförsörjning
2. Delaktighet
3. Fungerande kommunikationsvägar
4. Aktiva system för hälsa och sjukfrånvaro

Den psykosociala ohälsan och sjuktalet är höga främst inom så kallade kontaktyrken som skola, vård och omsorg dvs. offentlig sektor där politiken har det yttersta arbetsgivaransvaret. I dessa yrkesgrupper arbetar många kvinnor och därför blir detta även en viktig fråga för kvinnors hälsa. Betänk att cirka 1,2 miljoner personer av landets 6 miljoner personer i arbetsför ålder (16–64 år) arbetar inom vård, skola och omsorg, dvs. var femte person! Det innebär alltså att nästan alla medborgare i landet har någon i sin närhet som berörs av hur kommuner och landsting är som arbetsgivare! För att framtidens välfärd sak fungera och utvecklas så optimalt som möjligt är det därför viktigt att politikerna, som alltid är huvudarbetsgivare, än bättre uppmärksammar sitt arbetsgivaransvar och verkar för att skapa friska attraktiva arbetsplatser.

L31. Mer motion och mindre droger för ökad folkhälsa*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet prioriterar förebyggande åtgärder mot livsstilssjukdomar
2. **att** Folkpartiet på landstingsnivå ska verka för ökad utskrivning av motion på recept¹
3. **att** Folkpartiet på kommunal nivå ska underlätta gratismotion och spontanidrott, t.ex. med motionsspår, skidspår, cykelvägar, bollplaner, skridskoplaner och ridhus²
4. **att** Folkpartiet ska föra en politik som minskar användningen av alkohol, tobak och knark³
5. **att** Folkpartiet ska verka för att införa rökförbud i nybyggda lägenheter⁴
6. **att** Folkpartiet ska verka för ett förbud mot alkoholreklam⁵
7. **att** Folkpartiet ska verka för att smaklig, nyttig lokalproducerad kost serveras i skolor, sjukhus och äldreboenden
8. **att** Folkpartiet ska kräva att offentliga arbetsgivare är exemplariska arbetsmiljöföredömen
9. **att** Folkpartiet ska öka arbetsgivarnas incitament att erbjuda en sund arbetsmiljö till såväl

1. Yrkandet hänskjutet till område K, Socialpolitik och social välfärd.
2. Yrkandet hänskjutet till område K, Socialpolitik och social välfärd.
3. Yrkandet hänskjutet till område K, Socialpolitik och social välfärd.
4. Yrkandet hänskjutet till område K, Socialpolitik och social välfärd.
5. Yrkandet hänskjutet till område K, Socialpolitik och social välfärd.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

fast som temporärt anställda

10. att Folkpartiet vid en eventuell reformering av Las förordrar en modell som snarare ökar än minskar anställningstryggheten för såväl fast som tillfälligt anställd personal¹

Livsstilssjukdomar orsakade av stillasittande, stress, osund kost, alkohol, tobak och narkotika kostar årligen samhället många miljarder. Därtill leder de till sänkt livskvalitet för både den drabbade och dennes omgivning. Förebyggande åtgärder för att minska förekomsten av denna sorts sjukdomar är till gagn för såväl folkhälsan som statsbudgeten och bör därför prioriteras.

Övriga sjukvårdsfrågor samt särskilda sjukdomar, behandlingar och preparat

L32. Nollvision om självmord

Anna Ekström, Karlskrona, Anders Castberger, Trollhättan, Rose-Marie Fihn, Ale, Lisbeth Vestlund, Åmål

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uppmanar riksdagsgruppen att skriva en partimotion om en nollvision om självmord

Hela Sverige måste gå in för en nollvision om självmord. Varje dag väljer tre svenskar att begå självmord. Det sker en försiktig men glädjande minskning av det totala antalet självmord. Från 1995 till 2010 sjönk antalet från 1 348 till 1 138 fall, alltså med ungefär en sjundedel. Men bland antalet unga svenskar (upp till 24 år) växer antalet. Under samma femtonårsperiod har antalet självmord stigit från 107 till 121, alltså med tio procent. (Uppgifterna kommer ur Statistisk årsbok.)

Vi tror att den viktigaste orsaken till att fler unga väljer att avsluta sina liv är att den psykiska ohälsan ökar. Socialstyrelsens Folkhälsorapport 2009, Folkhälsoinstitutets Nationella folkhälsoenkät (psykisk hälsa) och betänkandet SOU 2006:77 "Ungdomars, stress och psykiska ohälsa" visar att 24 procent av ungdomarna i åldrarna 16–29 år har nedsatt psykiskt välbefinnande. Av de unga har 19 procent haft självmordstankar och 6 procent har försökt att ta sitt liv. Även självskadandebeteende bland unga ökar.

Tyvärr har den allmänna debatten om svenskarnas psykiska ohälsa tendenser att hamna snett och vi måste nu fokusera på de verkliga orsakerna till att tre människor per dag inte står ut med att leva. Ett annat samhällsområde, där alla olika institutioner, myndigheter, företag och andra aktörer samarbetar är nollvisionen om trafikdöda. Genom att se varje förlorat liv som viktigt och låta de olika aktörerna göra insatser, där de verkar, har arbetet för en ökat trafiksäkerhet fått förnyad vitalitet trots att eller kanske just för att Sverige är världens trafiksäkraste land sett i antalet döda per 100 000 invånare. Vi behöver intensifiera arbetet med att förebygga självmord bland våra unga och arbeta mer utifrån aktuella studier inom detta område, till exempel awareness-studien från Karolinska institutet. Studien visar på ett halverat antal självmord jämfört med grupper som inte ingått i denna studie.

Landets skolor kan arbeta förebyggande genom en bättre elevhälsa och där måste staten både ställa krav och inspektera att huvudmännen verkligen gör vad de är ålagda att sköta. Sjukhusens psykmottagningar behöver kanske fundera på hur de arbetar mot olika patientgrupper. Vi vet också att olyckliga ungdomar ibland hamnar mellan två stolar när de av åldersskäl ska flytta från "barn- och ungdomspsykiatri" till den "vanliga" psykiatrivården etc. En annan stor grupp som inte får de uppmärksamhet de behöver är de många ensamma äldre.

Det finns ingen mirakelmedicin mot självmord, men alla kan göra något i arbetet att minska antalet. Folkpartiet Liberalernas nätverk Kristna Liberaler, som har skrivit denna motion, vill därför att riksdagsgruppen författar en partimotion om nollvision om självmord.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

1. Yrkandet hänskjutet till område G, Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.

L33. Barn och unga ska ha rätt till stöd utifrån behov

Jessica Ericsson, Huddinge, Peter Edholm, Solna, Hanna Gerdes, Stockholm, Marianne Damström Gereben, Solna, Nikoletta Jozsa, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att också barn som inte varaktigt lever tillsammans med sin sjuke förälder ska erbjudas samma möjlighet till information, råd och stöd som hälso- och sjukvårdslagen 2 g § föreskriver för de barn som varaktigt lever tillsammans med en vuxen som har en psykisk störning eller funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel
2. **att** Folkpartiet ska verka för att barn med svårt och långvarigt sjuka föräldrar erbjuds en egen kontaktperson inom vården

För många barn innebär allvarlig sjukdom i familjen att livet blir oförutsägbart vilket kan medföra stress och oro, både för sin förälder och för egen del. Det är inte ovanligt att barn är oroliga eller känner ansvar för sina föräldrar vilket kan uppta barnens tankar under den tid de är i skolan och inte vet vad som sker hemma och därmed påverkar skolarbetet och relationen till kamrater.

Många av barnen till sjuka vuxna upplever också skuld känslor, besvikelse och att föräldern inte riktigt bryr sig om en på samma sätt när hen inte orkar engagera sig känslomässigt eller praktiskt i aktiviteter som tidigare varit självklara eller som är självklara i kompisarnas familjer. Hur och i vilken utsträckning barnen drabbas handlar mindre om vilket tillstånd den anhöriga drabbats av och mer om hur föräldrar och anhöriga själva klarar att hantera situationen, vilket gör att de barn och unga som redan har en besvärlig situation riskerar att drabbas hårdare.

Mot den bakgrunden infördes 2010 en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen som innebär en skyldighet för hälso- och sjukvården att beakta barns situation och behov i fråga om information, råd och stöd om föräldern eller annan vuxen som barnet varaktigt lever med har en psykisk störning eller funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel. Barn som lever med åtskilda föräldrar och tillbringar en mindre del av sin tillvaro har inte rätt till samma stöd trots att de negativa känslorna och oron många gånger kan vara väl så omfattande både under den tid man träffas och däremellan.

För barnet eller den unge minskar då också möjligheterna att få råd, stöd och lämplig information av boföräldern eftersom också hen kan ha en begränsad tillgång till information. Om relationen mellan de åtskilda föräldrarna inte fungerar friktionsfritt försvåras situationen ytterligare. Det är inte ett fåtal barn det handlar om, utan nästan 480 000 barn hade 2012/13 föräldrar som separerat eller aldrig levt tillsammans. Det är inte rimligt att deras möjligheter till stöd begränsas av en lagstiftning som gör åtskillnad baserat på familjekonstellation snarare än de behov som barnen och de unga har i en svår situation.

L34. Tydliggör och särskilj statens och landstingens ansvar vid tvångsvård

Jessica Ericsson, Huddinge, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Cecilia Elving, Stockholm, Daniel Hedlund, Sigtuna, Vladan Lausevic, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för en överföring av huvudmannaskapet för den rättspsykiatriska vården från landsting till stat och kriminalvård
2. **att** Folkpartiet ska verka för att kriminalvårdens förmåga att erbjuda behandling och rehabilitering utvecklas till att svara upp till de behov som de intagna har
3. **att** Folkpartiet ska verka för att tvångsvård enligt LPT ligger kvar hos landstingen i motsats till betänkandets förslag så att människor i behov av ofrivillig vård till följd av sjukdom inte ska behöva vårdas tillsammans med människor som begått allvarliga brott

De senaste åren har det skrivits en del om unga kvinnor med självskadebeteende som vårdats på de rättspsykiatriska enheterna. I flera regioner vårdas personer enligt lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV) på allmänpsykiatriska vårdavdelningar vilket gör att människor som behöver tvångsvård på grund av svår sjukdom vårdas bland människor som begått brott. Det är svårt att tänka sig att någon annan patientgrupp skulle acceptera att vårdas bland människor som begått brott och det är inte rimligt att någon som befinner sig i sitt livs kanske mest utsatta läge ska vårdas sida vid sida med någon som nyligen begått ett allvarligt brott. I dag ligger den rättspsykiatriska vården, dit ungefär 300 personer dömts i stället för fängelse varje år, under lands-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

tingen. I de flesta fall omprövar Förvaltningsrätten vården var sjätte månad och rätten beslutar också om bland annat permissioner, överföring till öppen rättspsykiatrisk vård och utskrivning. Det är en dyr vårdform som ställer särskilda krav på lokaler och personal utifrån risken för rymningar och fritagningar samt säkerheten för både medpatienter och personal. Vårdtiderna är långa, i snitt fyra år men många förblir inskrivna i över tio år.

Under de senaste åren har det blivit allt tydligare att det i våra fängelser sitter allt för många människor som inte får den vård och rehabilitering de behöver. Kriminalvården skriver i budgetunderlaget för 2016 att cirka 44 procent av deras anstaltsklienter i dag har någon form av psykiatrisk diagnos och att de saknar adekvata resurser för att möta deras behov.

I april 2012 presenterades betänkandet ”Psykiatrin och lagen – tvångsvård, straffansvar och samhällsskydd”. Där föreslog man ett flertal omfattande förändringar av tvångsvården med bland annat en sammanslagning av de två nuvarande tvångsvårdslagarna, LPT (Lagen om psykiatrisk tvångsvård) och LRV (Lagen om rättspsykiatrin) och en överföring av huvudmannskapet från landstingen till staten. Sedan dess har det varit tyst.

Vi delar uppfattningen att den rättspsykiatriska vården bör föras över till kriminalvården och ett statligt huvudmannskap, för att särskilja landstingens ansvar för vård för sjuka från den vård som rättsväsendet kan döma till. En överföring av huvudmannskapet för den rättspsykiatriska vården skulle kunna bidra till att kriminalvårdens kompetens vad gäller att erbjuda behandling och rehabilitering ökar.

Den ökade kompetensen är en förutsättning om vi vill att också människor intagna i fängelser ska kunna få en vård vid psykisk sjukdom som leder till tillfrisknande eller förbättring. Ansvaret för den psykiatriska tvångsvården enligt LPT bör däremot också fortsättningsvis ligga kvar på landstingen eftersom en sammankoppling av tvångslagstiftningarna skulle leda till en ökad stigmatisering av psykiskt sjuka. Det minskar också risken för att människor som befinner sig i en synnerligen utsatt situation till följd av sjukdom ska behöva vårdas tillsammans med människor som begått allvarliga brott.

L35. Åldersgränser för screening

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för borttagande av kronologiska åldersgränser i screeningprogram

År 2012 breddades lagen mot åldersdiskriminering till att bland annat omfatta också hälso- och sjukvården (SFS 2012:673). Lagen gäller från den 1 januari 2013.

För närvarande rekommenderas screening med mammografi för tidig upptäckt av bröstcancer till kvinnor i åldern 40–74 år och screening för tjocktarms- och ändtarmscancer till personer 60–74 år. Skälet för åldersgränserna är att det vetenskapliga underlaget i huvudsak omfattar de valda åldersgrupperna. Men en betydande del av bröstcancerfallen, omkring 1 900 av 8 300 årliga fall, inträffar hos kvinnor över 74 år. Genomsnittsåldern för insjuknande i tjocktarms- och ändtarmscancer är 74 år. Det betyder att många som drabbas av sjukdom har hunnit passera den övre gränsen för screening och därmed riskerar sen upptäckt.

Det finns ingen anledning att tro att inte också de människor som passerat de valda åldersgränserna skulle ha nytta av screening för de aktuella sjukdomarna. Åldersgränserna har ju valts av forskarna av praktiska, inte medicinska skäl. Det borde vara möjligt att extrapolera utifrån de fynd man gjort på de aktuella åldersgrupperna och ta bort de övre åldersgränserna. Tidig upptäckt av tumörer möjliggör bättre behandlingsresultat, något som är viktigt också för åsrika människor. De kronologiska åldersgränserna för screening med mammografi för bröstcancer och screening för tjocktarms- och ändtarmscancer är att betrakta som åldersdiskriminering och gränserna bör därför tas bort. Det är en persons nytta av screening som måste vara styrande och inte den kronologiska åldern.

L36. Erbjudande av PSA-prov till alla män i fozoner

Folkpartiet Liberalerna Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska erbjuda alla män psa-prov för att i bästa fall på ett tidigt stadium sätta in behandling
2. att man utgår från vetenskapen för att fastställa vilken ålder som vore bästa att erbjuda psa-prov

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

För närvarande uppgår antalet prostatacancerfall hos män till 10 000 per år och varje år dör cirka 2 500 av sjukdomen. Professor Jonas Hugosson har påvisat att tidig upptäckt av prostatacancer kan innebära att drygt 40 procent avsevärt kan förlänga sitt liv.

Detta borde i sig vara avgörande för att det införs offentlig screening för vissa åldrar. En avsevärd samhällsvinst vid tidig insatt behandling kan understryka argumentet.

L37. Antibiotika

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet tar initiativ till ett internationellt förbud mot antibiotikabehandling av djur
2. **att** Folkpartiet tar initiativ till ett EU-forskningsamarbete för att utveckla nya antibiotika
3. **att** Folkpartiet tar initiativ till en folkupplysningskampanj för att minska spridningen av TBC och andra smittfarliga och potentiellt antibiotikaresistenta sjukdomar. Exempel på enkla effektiva råd är att inte spotta på marken, att ha god handhygien samt att använda kondom i stället för p-piller

Det finns en oerhört stark koppling mellan den globala överanvändningen av antibiotika och den oroväckande utvecklingen av antibiotikaresistenta sjukdomar. Om denna utveckling tillåts fortskrida kommer mänskligheten snart stå inför ett oöverstigligt hot. Ett första steg för att hejda denna utveckling är att införa ett förbud mot antibiotikaanvändning på djur både i Sverige, i EU och globalt. I första hand berörs livsmedelsindustrin, men även hästuppfödning och likande kommer att påverkas. Kortsiktigt kommer åtgärden att bli dyr men långsiktigt är den helt nödvändig. Det är också centralt att utveckla nya läkemedel mot antibiotikaresistenta sjukdomar samt öka befolkningens kunskap om hur smittspridning kan undvikas.

L38. Hög böterna vid oetisk marknadsföring av mediciner

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att bötesbeloppen vid oetisk marknadsföring av mediciner kraftigt höjs

Enligt en ny rapport från Lunds universitet bryter läkemedelsindustrin gång på gång mot reglerna för marknadsföring av mediciner. Den oetiska reklamen kan visserligen till leda till böter, men problemet är att beloppen är mycket låga i proportion till läkemedelsindustrins intäkter. I Sverige motsvarar bötesbeloppen 0,01 procent av de årliga försäljningsintäkterna och i Storbritannien 0,005 procent.

L39. Förväxlingar och överförskrivning av läkemedel

Britt-Marie Axelsson, Täby, Margaretha Kjellstrand, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** läkemedel endast ska försälas under sitt generiska namn oavsett tillverkare
2. **att** läkemedel ordinerar efter sitt generiska namn för att slippa förväxling

I dag skrivs olika läkemedel ut som innehåller samma substans men har olika namn beroende på tillverkare. Detta skapar förvirring, risk för förväxlingar och överförskrivning, vilket medför stora risker för över- och felmedicineringar.

Det är ohållbart och mycket kostsamt att hela apoteksbranschen samt hela vårdapparaten ägnar tid åt att särskilja vilken tablett som innehåller vad för att patienten inte ska hamna i kläm.

Det är också helt ohållbart att utsätta patient och anhörig för detta förvirrande sätt att få klarhet i vilken medicin som är den rätta. Det uppstår frustration och tar så mycken onödig tid, kraft och energi att som patient hantera sina föreskrivna mediciner. Utbytta har dom inte samma namn och ej heller samma färg och utseende, läkemedelsindustrin måste inse betydelsen av att införa generiska namn.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

L40. Vidga "kvacksalverilagen" till att omfatta också psykiska tillstånd*Barbro Westerholm, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet verkar för att den del av patientsäkerhetslagen som brukar kallas "kvacksalverilagen" vidgas till att omfatta också psykiska tillstånd

Sedan 1960 har vi en lagstiftning mot den som utan legitimation mot ersättning undersöker någon annans hälsotillstånd eller behandlar sjukdomar. Denna bestämmelse utgör numera en del av patientsäkerhetslagen, 5 kap., som innehåller en lista över tillstånd som är förbjudna att behandla: sjukdomar enligt smittskyddslagen, cancer och andra elakartade tumörer, diabetes, epilepsi, samt sjukdomar och komplikationer i samband med graviditet. Det är också förbjudet att pröva ut kontaktlinser utan legitimation, liksom att undersöka och behandla barn under åtta år. Denna lag brukar i dagligt tal kallas "kvacksalverilagen".

Ganska snart efter lagens tillkomst började krav resas att psykiska tillstånd också borde täckas av den. Många motioner har väckts i riksdagen om en vidgning av lagen men avslagits. Det hindrar mig inte att också i år väcka motion i detta ämne. Frågan måste någon gång komma upp på bordet för att människor inte ska utsättas för risker. Själva grundbulten för den moderna medicinen är att bara använda metoder som har bevisats vetenskapligt och som bygger på beprövad erfarenhet. Läkemedelslagstiftningen har skärpts och höga krav ställs inte minst på läkemedel som används för psykiska sjukdomar av olika slag. Dessa läkemedel får bara skrivas av läkare och numera är uppföljningen av hur läkemedlen används intensifierad. Allt för att människor inte ska komma till skada.

Det är därför anmärkningsvärt att vem som helst efter några dagars utbildning i dag kan kalla sig för certifierad, auktoriserad eller licensierad terapeut, ibland med speciell inriktning mot psykisk ohälsa eller sorgeterapi. En hela flora av kommersiella institut och kliniker har växt fram med ett utbud av terapier och kurer som inte är grundade på vetenskap och som inte utövas av personer med hälso- och sjukvårdens legitimationsyrken. Risker är stora att psykiskt instabila personer, människor i sorg eller andra känsliga tillstånd far illa och inte får den hjälp de behöver. De får inte svikas av vården och lagstiftarna genom denna brist i lagstiftningen. Listan över tillstånd som är förbjudna att behandla måste kompletteras med psykiska tillstånd.

L41. Ingen pseudovetenskap i sjukvården*Michael Helmersson, Filipstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det undantag som regeringar tillämpat sedan 1993 för att möjliggöra användandet av antroposofiska preparat, att vård inte bedrivs på dokumenterad vetenskaplig grund, avskaffas

I Sverige jämställs inte pseudovetenskap inom vården med vetenskap. Det är vad vi förutsätter och hoppas när vi ur patientens perspektiv kommer i kontakt med sjukvården. Dock finns ett signifikant, ja närmast generande, undantag. Sedan 1993 har antroposofiska läkemedel använts i Sverige, utan krav på påvisad effekt enligt kriterier för övriga läkemedel. Samtliga regeringar har tillämpat ett dispensförfarande under två decennier för att detta kvacksalveri ska kunna fortgå vid sidan av läkemedelslagen. Det måste bli ett slut på detta. Patienter måste kunna lita på att de läkemedel som ordinerats är effektiva – dokumenterat effektiva – för sina ändamål. Sjukvård ska vila på vetenskaplig grund.

L42. Lös de svenska läkarnas bojar*Percy Nessling, Helsingborg, Lena Benediktsson, Landskrona, Eva Hallmer Lindahl, Skurup, Harald Nordlund, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att tillsätta en arbetsgrupp – helst fri från läkemedelsindustrin, som ju har andra intressen – med uppgift att ta fram en justering av Sveriges hälso- och sjukvårdslag, i syfte att ge de svenska läkarna frihet att lära mera om alternativ vård, levnadsvanor och livsmedel etc.

Få länder har så hårt reglerad sjukvård som Sverige. Kreativa läkare finner sig därför ofta kvävda och söker sig ibland utomlands för att verka och utvecklas.

Under förra mandatperioden bildade vi folkpartister i landets Patientnämnder ett nätverk för samarbete. Några av oss har specialiserat sig på cancer, en grupp sjukdomar som skrämmer.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Det är nog få i Sverige, som inte känner någon som fått en sådan diagnos eller har anhöriga som fått den. Det beräknas att 55 000 människor drabbas bara i år.

I de sydligaste länen finns ett Regionalt Cancercentrum Syd som gjort en djupdykning i problematiken. De skrev redan i RCC Syd 2012 följande: ”Antalet människor med cancer bedöms öka med 100 procent i Sverige fram till år 2030. Samtidigt vet vi att det går att minska risken att drabbas av cancer. Världshälsoorganisationen bedömer att en tredjedel av all cancer går att förebygga och att det framför allt handlar om att vi människor måste ändra våra levnadsvanor.”

Vi har då begärt att Region Skånes folkhälsokommitté ska ta fram en informationsbank där patienterna kan finna svar på många av sina frågor: Vad bör man t.ex. undvika och vad ska man äta? Det kan leda till att vi kan skjuta på sjukdomens debut hos många människor eller dämpa utbredningen hos andra. Här kan mycket lidande och stora kostnader undvikas.

Men för en tillämpning krävs det också att den läsning många läkare känner tas bort. Frågar man en läkare inom cancer vården om tips på mat får man sällan några svar. Deras grundutbildning omfattar mycket litet om mat och dryck. Inom t.ex. den mångtusenåriga indiska ayurvedaläran säger man däremot: Maten är min medicin.

Många läkare har kunskaper men känner att de inte får råda sina patienter om sådant. Det är t.ex. inte ”evidensbaserat” att broccoli eller curry kan hämma en cancertillväxt. Ingen kan tjäna på att söka patent på ett livsmedel. Men det innebär ju inte att det saknar effekt.

Vid en internationell jämförelse ligger svensk sjukvård långt efter vår omvärld när det gäller kunskaper om alternativ vård. I England, Danmark och Tyskland får en patient välja om man vill ha traditionell eller alternativ sjukvård. Det finns svenska böcker om alternativ. Dock inte på sjukhusens bibliotek. Däremot kan man ofta hitta dem på de kommunala biblioteken. Den svenska sjukvården ”får inte ta del av” de kunskaper som kollegorna i andra länder ser som självklara. Landstingen är också sparsamma med vidareutbildning av sina läkare, vilket naturligtvis hämmar.

Sen kan man ju fundera på varför så få svenskar får Nobelpriset i medicin. Därför ser vi det som nödvändigt att någon ifrågasätter de läsningar vi i dag har inom lagstiftningen och tar fram ett alternativ.

L43. Tillåt medicinsk cannabis

Anders Viking Pettersson, Karlstad, Lena Byrdeman, Huddinge, Tobias Davidsson, Stockholm, Tommy Ky, Borås, Robin Nilsen, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att avkriminalisera cannabis
2. att Folkpartiet ska verka för att det blir tillåtet att bruka cannabis för medicinskt bruk

Att ompröva sina tidigare ställningstagande och föreställningar är nödvändigt för att utvärdera nya kunskaper som tillkommit. Annars riskerar man att gå miste om viktiga framsteg och tillgångar.

I land efter land pågår diskussioner om att tillåta medicinsk cannabis som läkemedel till följd av att fler vetenskapliga studier pekar på cannabisens positiva verkningar mot en rad sjukdomar. I USA har över 20 delstater infört medicinsk cannabis och flera länder är på väg att följa efter. Cannabis har visat sig vara effektivt för att avsevärt reducera spastiska kramper hos personer som lider av multipel skleros (MS), lindra smärtor och illamående hos cancerpatienter samt hämma tillväxten av fler cancerceller, minska styrkan i epilepsianfall, minska stelhet och skakningar hos personer med Parkinsons sjukdom.

På Läkemiddelsverkets hemsida kan man läsa följande under ”Läkemiddelsbehandling av nervsmärta”: ”Det har även visats att cannabinoider (ämnen som finns i cannabis) kan ha effekt. Några sådana läkemedel är dock i dagsläget inte godkända i Sverige.”

Det är däremot ingen nyhet att cannabis kan fungera som medicin eftersom den har används som medicin i flera tusen år. Trots att cannabisens positiva verkningar har fått vetenskapligt erkännande görs gamla föreställningar och ställningstagande fortfarande gällande. Med moralistiska skygglappar blundar man för att sjukdomsdrabbade med cannabis som läkemedel skulle kunna leva ett liv med bättre hälsa och självständighet.

I dag lever ett stort mörkertal av människor med diverse sjukdomar som själva medicinerar sig med cannabis i syfte att förbättra sin hälsa. Dessa lever under otryggheten att när som helst kunna bli arresterade och dömda för narkotikainnehav. Viljan och valet att få leva ett anständigt liv med god hälsa ska inte vara en kriminell handling.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

L44. Förbjud hittepå-vaccinet Gardasil på alla Sveriges skolor*Tina Höstlycke, Mölndal***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet omgående måste stoppa Gardasils hjärntvätt av skolhälsopersonal, elever och dess föräldrar när det gäller lögnen om Gardasil som verksamt vaccin mot livmodershalscancer och se till att det försvinner från Sveriges skolor.

Vaccinet Gardasil har av någon underlig anledning lyckats säljas in som vaccin mot livmodershalscancer på våra skolor. Cancern i sig drabbar i huvudsak kvinnor 55+ som uteblivit från den återkommande gynekologiska kontroll genom cellprov som erbjuds kvinnor över en viss ålder. För vaccinet Gardasil finns ingen forskning som påvisar hur länge vaccinet skulle vara verksamt. Det finns ingen forskning som påvisar om det ens är verksamt. Det finns ingen forskning som påvisar att man bör vaccinera sig med några slags jämna mellanrum. Det finns däremot kvinnor som efter vaccinering blivit allvarligt sjuka. Till och med dött. Det finns också däremot uppgifter som säger att Gardasil är en kassako.

L45. Samvetsfrihet ska inte införas*Birgitta Ohlsson, Stockholm, Bonnie Bernström, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge, Linda Nordlund, Stockholm, Maria Weimer, Uppsala m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** partiprogrammet avsnitt 3.3 stycke 10 ges lydelsen: "Kvinnan har rätt att bestämma över sin kropp. Aborträtten ska värnas, samvetsfrihet för vårdpersonal ska inte införas och Sverige verka internationellt för att rätten till abort erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna."

Folkpartiets ungdomsförbund var historiskt i Sverige, då det år 1963 började driva frågan om kvinnors rätt till fria, lagliga och säkra aborter. Senare anslöt även moderpartiet och år 1975 blev aborter lagliga i Sverige. I dag är denna lag väl etablerad liberal politik och Folkpartiet med sidoorganisationer driver frågan framgångsrikt även i internationella liberala fora. På senare landsmöten har Folkpartiet även tagit ställning för att rätten till abort ska ses som en mänsklig rättighet.

Striden kring abortfrågan i vårt land och många delar av Europa koncentreras emellertid i dag främst till att försvara de sena aborterna samt att inte öppna upp för samvetsfrihet i vården. Samvetsfrihet i vården skulle i praktiken innebära att gynekologer, barnmorskor och sjukvårdspersonal på exempelvis kvinnokliniker fick tillstånd att vägra utföra aborter. Detta synsätt med accepterad samvetsfrihet tillämpas i delar av Europa som Italien där 75 procent av landets gynekologer nu vägrar att utföra aborter med hänvisning till sin samvetsfrihet.

Att acceptera samvetsfrihet är att inskränka rätten till vård. Denna ståndpunkt har lyfts av liberaler, men bör av den nytillkommet intensiva debatten också stå i vårt partiprogram.

L46. Samvetsfrihet inom vården*Andreas Holmberg, Hudiksvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att den samvetsfrihet inom vården, som förarbetena till nuvarande abortlag förutsatte och som tillämpas i bland annat Norge, också ska garanteras i svensk lagstiftning
2. **att** Folkpartiet Liberalerna till att börja med ska kräva en ordentlig genomlysning av såväl samvetsfrihetens konsekvenser som den uteblivna samvetsfrihetens, inte minst med tanke på svårigheten att nyrekrytera barnmorskor och möjligheten att även Sverige inför dödshjälp.

Folkpartiets ledning hörde tyvärr till de partiledningar som reagerade kraftigt negativt på Kronobergs landstingsfullmäktiges modesta intention att utreda frågan om samvetsfrihet i vården, bland annat mot bakgrund av barnmorskan Ellinor Grimmarks önskan att kunna arbeta som just barnmorska utan att behöva delta i aborter som inte utförs av tvingande skäl som t.ex. fara för moderns liv. (Avlivningar av foster med Downs syndrom kan ju knappast ses som direkt medicinskt motiverade).

Trots hänvisningar till att samvetsfrihet inom vården på åtminstone detta område redan tillämpas i bland annat vårt grannland Norge, där Grimmark också fick anställning, och trots att jur. professor Reinhold Fahlbeck påvisat att en dylik samvetsfrihet förutsätts inte bara i

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Europakonventionen utan även i förarbetena till vår egen abortlag, framställs samvetsfriheten regelbundet som nära nog lika omöjlig som orimlig, och jämförs med högst fiktiva brandmän som av samvetsskäl inte vill släcka bränder eller vårdpersonal som av samvetsskäl inte vill vårda invandrare.

Men Folkpartiet måste ta frågan om samvetsfrihet inom vården på betydligt större allvar än så, både med tanke på den accelererande rashygien som abortlagen i dag utnyttjas till (jag tänker särskilt på uppspårningen och avlivningen av foster med Downs syndrom, men även på de allt större möjligheterna till generell fosterdiagnostik) och med tanke på möjligheten att även Sverige likt Nederländerna inför olika former av dödande i åldringsvården. Barnläkare som av samvetsskäl inte vill utföra medicinskt omotiverade omskäreleser på nyfödda pojkar behandlas just nu av våra partiföreträdare, t.ex. Bengt Westerberg, med betydligt större respekt än gynekologer och barnmorskor som inte vill döda bara något halvår yngre individer. Men som fil. dr Eli Göndör skrev i Expressen 30/12 2014: Samvetsfrihet borde vara en liberal hjärtefråga.

L47. Möjliggör embryodonation i Sverige

Barbro Westerholm, Stockholm, Birgitta Ohlsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att embryodonation införs i Sverige

Medan det är tillåtet att donera ägg och spermier är det i dag förbjudet att donera befruktade ägg, dvs. embryon, i Sverige. Det är däremot tillåtet i Belgien, England, Estland, Finland, Grekland, Kanada, Lettland, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Ryssland, Slovakien, Spanien och Tjeckien.

Statens medicinsk etiska råd (Smer) har utrett frågan och kommit fram till att för par som saknar både fungerande ägg och spermier bör det bli möjligt att behandlas med donerade befruktade ägg som blivit över vid andra pars IVF-behandling. Ett annat sätt är att kombinera ägg- och spermiedonation från separata donatorer. Vid dessa behandlingsmetoder kommer det blivande barnet att sakna genetisk släktskap med sina föräldrar. Smer anser att genetiskt samband mellan barn och föräldrar har mindre betydelse för barnets välmående i jämförelse med andra faktorer och att sociala samband väger tyngre. Utredning pågår nu om embryodonation ska kunna bli lagligt i Sverige. Folkpartiet bör ställa sig bakom att embryodonation införs för att fler barnlösa ska kunna bli föräldrar.

L48. Nej till surrogatmödraskap

Charlotta Schenholm, Stockholm, Bonnie Bernström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet säger nej till alla former av surrogatmödraskap, altruistiskt såväl som kommersiella surrogatmödraskap i Sverige
2. att Folkpartiet vidhåller principen att betrakta den kvinna som föder barnet som barnets mor även juridiskt

Under de senaste åren har antalet barn som kommer till via surrogatmödraskap ökat kraftigt i världen och det finns många olika former av surrogatmödraskap.

- Ägg + spermier från det beställande paret
- Ägg från äggdonator + spermier från den beställande mannen
- Ägg från äggdonator + spermier från spermiedonator (embryodonation)
- Ägg från surrogatmamman + spermier från den beställande mannen

I länder som Indien, Thailand och Ukraina har surrogatmödraskap växt till en hel industri som i dag omsätter stora belopp.

I Sverige är de flesta överens om att man inte vill ha en situation där man mot ersättning/lön är surrogatmamma (kommersiellt surrogatmödraskap), utan det ska endast ske via ”altruistiskt surrogatmödraskap”. Hur ska man kunna försäkra sig att det inte blir en handel med kvinnor och barn i Sverige? I Skåne var det först när man höjde ersättningen till 11 000 kronor per äggdonation av som kvinnor var beredda att donera ägg i tillräcklig omfattning – vad krävs då för ersättning för att vara vilja vara surrogatmamma? Vem ska besluta om vad som är ett rimligt belopp? Och vid vilket belopp går det över till handel med kvinnor? Många frågor – få svar.

Barnperspektivet:

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

- I barnkonventionen tar man upp frågor kring ursprung och handel:
”§ 7 Varje barn har rätt till ett eget namn, ett medborgarskap och att känna till sitt ursprung. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka föräldrarna är och bli omvårdad av dem.”
”§ 35 Ingen får köpa eller sälja ett barn. Staten ska bekämpa handel med barn.”
- Vad tänker redan existerande barn om att mamma är gravid med ett barn som uppfattas som ett syskon men sedan lämnar mamma bort det barnet? Tänk om mamma lämnar bort mig också? Syskonperspektivet behöver också beaktas.

Kvinnoperspektivet:

- Att vara gravid är en 24/7-verksamhet i 9 månader och den största hälsorisk en kvinna i åldern 20–40 år tar. Även en okomplicerad graviditet är en stor påfrestning på kroppen och kan medföra skador av bestående karaktär. Om kvinnan får bestående skador, vem är ansvarig för dem?
- Beslut kring abort. Vem ska besluta kring eventuell abort? I Sverige är det den gravida kvinnan som beslutar om ev. abort men även om hon vill behålla ett skadat foster. Vid fall där t.ex. fostret är skadat och de beställande föräldrarna vill avbryta graviditeten men surrogatmammans vill behålla barnet hamnar man i ett svårt etiskt dilemma eller där det är en tvillinggraviditet och de beställande föräldrarna vill abortera ett foster.
- Beslut om att behålla barnet. När det gäller adoption har mamman alltid rätt att ändra sig och behålla barnet. Hur löser man detta om barnet biologiskt inte är surrogatmammans, utan ägg + spermie kommer från de beställande föräldrarna eller annat håll? Vem ska ha rätt till barnet?

Surrogatmödraskap väcker många frågor – existentiella, etiska, moraliska, juridiska – som alla är i högsta grad obesvarade.

L49. Omskärrelse får inte göras utan pojkens godkännande

Tommy Lundkvist, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** icke-medicinsk omskärrelse av pojkar inte får göras utan pojkens skriftliga godkännande
2. **att** pojken måste ha fyllt 15 år för att sådan omskärrelse ska tillåtas

I lagen står det att en pojke inte får omskäras mot pojkens vilja. Lagen kringgås dock genom att omskärrelse görs när pojken är nyfödd eller i förskoleåldern. Jag tycker att omskärrelse inte ska tillåtas förrän pojken är mogen att förstå beslutets konsekvenser. Omskärrelse mot pojkens vilja strider mot barnkonventionen på flera punkter. T.ex. rätt att skyddas mot fysiskt våld och rätt till religionsfrihet.

L50. Lyssna på döende och gamla som vill slippa leva

Göran C.-O. Claesson, Sollentuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** uppdra åt Vårdsmyndigheten och dess arbetsgrupp Vård och välfärd i hela Sverige att börja arbeta på lagstadgad skyldighet för läkare enligt nedanstående punkter 2-4
2. **att** lyssna på obotligt sjuk patient och respektera dennas vilja att avsluta livet hellre än att fortsätta vårdas
3. **att** lyssna på mycket gammal patient som inte vill leva längre – kampen mot livsleda är viktig men får inte bli en spärr
4. **att** välja åtgärder med utgångspunkt från patientens vilja, t.ex. uttryckt i ett livsslutsdirektiv, som utgångspunkt

För Folkpartiets arbetsgrupp Vård och välfärd i hela Sverige gäller: ingen del av landet och ingen grupp ska glömmas bort. Då bör blicken riktas mot en grupp som partierna hittills vänt ryggen: de som vill ha hjälp att dö. Det är sjuka som är rädda för att plågas under sitt döende och mycket gamla som inte vill leva längre.

Modern medicin och teknik gör det möjligt att uppehålla liv allt längre men inte att ta bort alla slag av smärta. Läkare har numera rätt att hålla döende som så önskar nedsövd även om det skulle förkorta livet. Kloka läkare gör det men åtskilliga andra vågar inte låta bli att göra

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

vad som görs kan för att uppehålla livet oavsett vad patienten själv vill. att hjälpa någon begå självmord är lagligt i Sverige men läkare som gör det berövas sin legitimation.

Läkare respekterar ”kolleger emellan” döendes önskan att avstå från viss behandling. Enkäter visar: folkets majoritet är positiv till dödshjälp. Anonyma enkäter bland läkare visar: många av dem praktiserar dödshjälp. Nu kommer allt starkare opinionsyttringar för dödshjälp och allt fler fakta från länder som sedan länge har dödshjälp.

”Sätt döden på den politiska agendan” var en rubrik på SVT Opinion 5 maj över ett inlägg av Björn Ulvæus och Stellan Welin, professor och ordförande i RTVD. Inlägget refererades omedelbart i Dagens Juridik under rubriken ”Björn Ulvæus: ’Det är dags att väcka liv i döds-hjälpsfrågan’”. M-magasin nr 7 i maj satte rubriken ”Hjälp mig att dö [när det är dags]” på en stor intervju med Barbro Lindgren, författaren som är berömd för sina många barnböcker, översatta till 30 språk, och som nu skriver om hur gamla har det.

Welin och Ulvæus ger exempel på fasansfull döds-kamp och pekar på att Belgien, Luxemburg, Nederländerna, Oregon och Schweiz sedan länge tillåter dödshjälp. I Sverige har patienten fått mer att säga till om men i praktiken har läkaren makten i de flesta fall. Statens medicinsk-etiska råd och P. C. Jersild har bett regeringen att tillsätta en utredning om dödshjälp. Barbro Lindgren berättar om gamla hon talat med som inte vill leva men inte får dö. Hon själv närmar sig de 80, börjar känna av krämpor och vill inte hamna i samma situation.

Belgien införde 2002 regeln att palliativ vård erbjuder eutanasi. Fallen har blivit få men förtroendet för sjukvården har ökat. I Frankrike visade en enkät oktober 2014 att 96 procent av de tillfrågade var för lag om eutanasi. Kanadas högsta domstol har nyligen förklarat ett förbud mot dödshjälp som ogiltigt. I Tyskland utkom november 2014 en bok som utgör en utmärkt grund att ta ställning: Selbstbestimmung im Sterben – Fürsorge zum Leben (Självbestämmande i döendet – omsorg för livet). Den har skrivits av toppexperter i fråga om palliativ medicin, medicinsk etik, bioetik och medicinsk rätt.

L51. Posttraumatiska stressyndrom efter tortyr och krigsupplevelser

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att de behov människor med posttraumatiskt stressyndrom har till följd av tortyr och krigsupplevelser tillgodoses av såväl hälso- och sjukvården samt andra aktörer

I dag finns uppskattningsvis 200 000 utrikesfödda i Sverige som blivit utsatta för tortyr innan ankomsten hit. Sverige har genom organisationer som Röda Korsets Center för torterade flyktingar (RKC) möjlighet att varje år erbjuda rehabiliteringsinsatser för cirka två tusen torterade flyktingar som lider av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) men det är en droppe i havet. Tidiga insatser är avgörande för att bearbeta traumat. Personalen inom sjukvården har ett stort ansvar vad gäller vården och omsorgerna. andra aktörer, såsom Socialtjänsten, Migrationsverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, måste bli bättre på att förstå och hantera de trauman som många flyktingar bär på. Med tidiga insatser och en ökad medvetenhet står vi bättre utrustade inför de utmaningar som står framför oss. Men i dag är kunskapsläget bristfälligt, framförallt gällande årsrika flyktingar. Det behövs mer geriatrisk forskning om mångkulturell äldreomsorg. Kunskapen om evidensbaserade behandlingsformer är därtill begränsad och i stort behov av utveckling, precis som forskningen om tortyrens sena effekter och långtidskonsekvenser. Det är också viktigt att vara medveten om det stora lass som vårdpersonal i dag drar i behandlingen och vården av personer med PTSD och demens. Vissa arbetsuppgifter kan av patienter upplevas som ett övergrepp och det kan i sin tur skapa skuld-känslor hos personalen. På Judiska hemmet i Stockholm bearbetar därför personalen sin arbetssituation hos psykolog en gång i månaden.

I väntan på en bredare och mer djup kunskap om behoven och behandlingarna måste vi se vad vi kan göra här och nu. För det finns åtgärder som kan genomföras på såväl kort som lång sikt.

- Utnyttja de resurser som finns. Ett sätt att förbättra förhållandena för årsrika från andra kulturer med PTSD är att rekrytera fler personer med utländsk bakgrund till vården.
- Höj kompetensen. Vårdpersonal behöver få utbildning om PTSD för att möta nya grupper på väg in i äldreomsorgen. Det saknas i dag undervisning på läkarlinjen och i utbildningen av övrig sjukvårdspersonal i Sverige om denna patientgrupps problematik. Detta till skillnad från våra nordiska grannländer, som dessutom tar emot betydligt färre asylsökande än vad Sverige gör.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre-frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

- Ökad samverkan. Det är viktigt att inte enbart behandla detta som en strikt vårdfråga. Vi måste förbättra samverkan mellan aktörer för att förmedla och sprida den kunskap som finns.
- Öka medvetenheten om problemets svårighetsgrad och omfattning.

Utan går det inte att föreslå några åtgärder.

Tandvård

L52. Tandvården – en naturligt integrerad del i sjukvårdsförsäkringen

Börje Dovstad, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att tandvården ska bli en integrerad del av sjukvårdsförsäkringen

”Du som är politiker – kan du förklara för mig varför tandvården inte ingår i den vanliga sjukvårdsförsäkringen, varför jag ska behöva fundera på om jag har råd att få mina tänder lagade samtidigt som jag utan någon högre egenavgift kan få en ny höftled?”

Så ställdes frågan till mig i väntrummet hos min tandläkare. Tyvärr kunde jag inte ge något bra svar på frågan. Det är svårt att hitta några rationella orsaker eller medicinska skäl till varför just den delen av kroppen som har med tänderna att skaffa ska vara undantagen från den försäkring som omfattar sjukdomar i övriga kroppen.

Det enda skälet att inte införliva tandvården i övriga sjukvårdsförsäkringen torde vara den kostnad reformen skulle medföra för oss skattebetalare. Det är en invändning som historiskt alltid har kunnat ställas mot ömmande reformer och som framöver alltid kan användas för att inte genomföra angelägna socialliberala förändringar.

Det är nu dags att fullfölja Folkpartiets goda traditioner inom tandhälsans område – det är dags att låta tandvården bli en integrerad del av sjukvårdsförsäkringen.

L53. Ge svenska folket bättre tandstatus

Katarina Sjölander, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar upp frågan om att tänderna är en integrerad del av kroppen och att implantat ska bli förmånsberättigat även för en enda tand

Tandvårdskostnaderna är fortfarande oroande höga för den enskilde även om betydande lättnader har inträtt sedan 2008. En del beror på dålig information om förmånerna.

Kvarstående är dock den besynnerliga tanken att tänder är något fristående från kroppen. Inflammation i tänderna kan förorsaka sjukdomar i resten av kroppen eller vara orsakade av sjukdomar i kroppen men möjligheterna att åtgärda detta skiljer väsentligt om det betraktas som en kroppslig åkomma eller ett tandproblem.

Högekostnadsskyddet för sjukvård ger fri vård efter att den enskilde betalat 1 100 kronor under ett år. För tandvård per år ersätts 50 procent av kostnader utöver 3 000 kronor för den som fyllt 20 år, 85 procent av kostnaderna över 15 000 kronor. Detta gäller arbetet medan patienten alltid betalar materialet själv, till skillnad från i sjukvården.

Dessutom betraktas befolkningens tandstatus till stor del som kosmetiskt, ett individuellt problem som inte som berör det allmänna. Ett typiskt sådant betraktelsesätt är implantat. Försäkringskassan konstaterar att implantat är den bästa metoden för förlorade tänder, varvid man kan anta det också är den metod som är mest hållbar. Men man får ingen förmån för när implantat ersätter en förlorad tand medan man märkligt nog får ersättning när flera förlorade tänder ersätts med implantat.

En förlorad tand kan också ersättas av en brygga vilket dock förutsätter att tänderna runtom den förlorade tanden är av god kvalitet. En brygga som inte har samma hållbarhet som ett implantat är dock förmånsberättigat.

Det troliga argumentet är att eftersom ett implantat är så dyrbart, regelmässigt 20 000–25 000 kronor, utgår ingen förmån. Däremot kan implantat med flera tänder alltså vara förmånsberättigat även om inte kostnaden för den första tanden ersätts.

Det är svårt att följa med i resonemanget. Även om en ersättning för implantat förefaller alltför dyrbar, så skulle en viss ersättning kanske på sikt leda till lägre utgifter i framtiden jämfört med en brygga som har kortare livstid.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Och varför ersätts tand två eller tre men inte tand ett vid ett implantat? Det är inte oöverstigit att ge bättre förmåner. Dels finns det pengar kvar av dem som avsatts till tandvård, dels skulle en höjning av taket för sjukvårdsförmåner med ett par hundra kronor ge tandvårdspatienter en liten kompensation i förhållande till patienter i sjukvården.

Att sakna en tand kan vara ett problem för den enskilde men är för en nation faktiskt ett fattigdomsbevis som har blivit allt uppenbarare. Ännu värre än en lucka är att många drar sig för kostnaderna för ett tandläkarbesök (775 kronor i grundavgift, därtill tillkommer stora kostnader för åtgärder, där t.ex. lagning av en tand går på 655 kronor och en rotfyllning minst 3 500 kronor) vilket i sin tur kan leda till sjukvårdskostnader där samhället på sikt kan förlora mer än om man initialt gett stöd till tandvård.

L54. Förändringar av tandvårdens avgifter

Gert Ohlsson, Karlstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta initiativ till att en tandvårdsreform genomförs, där tandvården omfattas av samma patientavgifter och högkostnadsskydd som övriga hälso- och sjukvården

Munhälsan har stor betydelse för hela kroppens hälsotillstånd. Barn har avgiftsfri tandvård och barnen i Sverige har i dag bland den bästa munhälsan och tandstatusen i världen. Vuxna betalar i dag avgifter som motsvarar den faktiska kostnaden.

Tyvärr är detta pris för tandvård för högt för ett stort antal människor och tandhälsan blir eftersatt. Detta leder i många fall till ett försämrat hälsotillstånd med minskad livskvalitet. Det är dags att införliva munnen med övriga kroppen i vårt avgiftssystem för patientavgifter och högkostnadsskydd.

Detta skulle inte bara bli en tandvårdsreform, utan en storsatsning på folkhälsan. När de flesta insatser för den eftersatta tandvården har genomförts, förväntas kostnaderna minska för varje år och tandvården skulle kunna övergå till att arbeta mera med förebyggande tandvård.

Detta skulle bli ett lyft för hela folkhälsan i Sverige och en höjd livskvalitet för många människor. Folkpartiet borde ta initiativ till att tandvården omfattas av samma patientavgifter och högkostnadsskydd som övriga hälso- och sjukvården. Det vore en god liberal manifestation!

L55. Jämställ munnen med övriga kroppen

Tommy Rydfeldt, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att uppdras åt partistyrelsen att ta fram ett förslag på ny tandvårdsförsäkring inklusive finansiering med målet att tandvård ska ha samma försäkringsskydd som övrig sjukvård

Vid landsmötet 2013 avslogs min motion i samma ämne med knappa 93–85. Det visar att det i Folkpartiet finns en bred uppfattning om att tandvård måste jämföras kostnadsmissigt med annan sjukvård.

Ingen skulle komma på idén att man betalade för en ny höftled eller för att bli av med starr. Men tandvård står de flesta för själva.

Utredning efter utredning visar att tandhälsan är oerhört ojämlik i Sverige. Tandläkare kan genom att se på tänderna berätta var man bor, vilken utbildning och inkomst man har. För ett socialliberalt parti kan detta knappast vara acceptabelt.

Främsta argumentet emot att tandvård ges på samma villkor är kostnaden. Summor som cirka 20 miljarder kronor nämns.

Sannolikt får man införa en ny försäkring i etapper. Det finns olika metoder man kan använda. Vårdval är en eller att bygga vidare på Folkpartiets frisktandvård en annat.

En förändrad tandvårdsförsäkring ligger i linje med en vässad socialliberal profil för Folkpartiet. Men med tanke på kostnaden och hur det skulle kunna organiseras så bör partiet ta fram underlag via en utredning. Därefter fatta beslut i frågan.

L56. God tandhälsa för alla – förbättra högkostnadsskyddet

Folkpartiet Liberalerna Kronobergs län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en förstärkning av högkostnadsskyddet i tandvården
2. att basal tandvård på sikt ska ingå i det allmänna högkostnadsskyddet för sjukvård

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Skilnaderna i tandhälsa har under senare år blivit tydlig. En betydande del av befolkningen avstår från att gå till tandläkaren trots att behoven är uppenbara. Sambandet mellan mun- och tandhälsan och andra sjukdomar t.ex. hjärt- och kärlsjukdomar betonas allt oftare i forskningsrapporter. För andra kroppsdelar än tänderna anser vi det självklart att vi ska ha ett högkostnadsskydd som ger alla möjlighet till en likvärdig vård.

Det är nu dags att inkludera tänderna i denna grundsyn. Folkpartiet Liberalerna bör verka för att tänderna behandlas på samma sätt som övriga kroppsdelar och att högkostnadsskyddet förstärks.

L57. Billigare tandvård krävs för alla – kroppen är ett

Folkpartiet Liberalerna Kalmar län, Marianne Berg, Kalmar, Ann-Margret Lindholm, Borgholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att grundläggande tandvård ska ingå i högkostnadsskyddet
2. att patienter erhåller en tandvårdspeng, utformad som obligatorisk tandvårdskupong med och under eget ansvar

Att tandvården inte räknas in i högkostnadsskyddet har bidragit till, att allt större grupper av vår befolkning, av ekonomiska skäl, inte längre har råd att sköta årlig kontroll av sin tandstatus. De sista 20 åren har förhållandet försämrats för ungdomar över 19 år och för pensionärer, som i dag inte klarar av kostnadsläget.

Tandstatus måste ses som en viktig del av kroppen. Dålig tandstatus kan leda till andra mycket kostsammare sjukdomar för samhället, såsom problem med matsmältning, mag- och tarmstörningar. Man vet i dag genom modern forskning, att tandstatus betyder oerhört mycket för kroppens välbefinnande i sin helhet.

Finansiering har alltför ofta framförts som argument, att inte låta grundläggande tandvård vara en del av högkostnadsskyddet. Detta är missvisande. Finansiering bör ske innanför redan befintliga ramar och medel för allmän sjukvård. Exempelvis ska inte tillåtas ”passiva” ersättningar till läkarprofessionen, bara genom att man är listad hos någon läkare, utan i stället ska ersättning utgå först då läkaren har gjort en behandling eller haft patientkontakt av något slag.

Genom införandet av tandvårdskupong ålägger man samtidigt en patient att under eget ansvar sköta sina tandläkarbesök – i annat fall omfattas man inte av högkostnadsskyddet utan blir själv ekonomiskt ansvarig för kommande och framtida tandvårdsbehandling.

Det är därför hög tid att se helheten och se att även tänder och tandstatus är en del av kroppen.

L58. Öka tandvårdsbidraget

Jari Palo-oja, Svenljunga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna driver frågan att öka tandvårdsbidraget

Med medel från skatter eller avgifter i enlighet med min motion om avgift eller skatt för tillsatt socker i livsmedel kan man öka tandvårdsbidraget.

Från och med det år du fyller 20 till och med det år du fyller 29 är bidraget 300 kronor per år. Från och med det år du fyller 30 och till och med det år du fyller 74 är bidraget 150 kronor per år. Från och med det år du fyller 75 är bidraget 300 kronor per år.

Hur stor omfattning av tandvårdsbidraget kan ökas, måste utredas. För att kostnaderna ska finansieras krona för krona ska man med hänsyn till motionen ”utökad anslag till forskning av våra folkhälsosjukdomar” samt motionen ”skattesubvention som främjar fysisk aktivitet”. Detta är oerhört viktigt speciellt för i ekonomisk utsatt situation kunna utnyttja god tandvård.

Vi som liberaler måste se till att alla i samhället kan förstärka sin hälsa genom att kunna ge möjlighet till god mun och tandhygien. Detta kommer att få positiva effekter i hela samhället genom mindre sjukdomskostnader på sikt för att vissa tandvårdsproblem orsakar andra sjukdomar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Övriga motioner

L59. Stärk specialiteten allmänmedicin

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lönebildningen till allmänmedicinare ska vara löneledande

Folkpartiet drev i slutet av 80-talet principen om husläkare. En utredning med Bo Könberg som förgrundsgestalt ledde till husläkarlagen, som snabbt skrotades då Socialdemokraterna återkom till makten.

Principen för husläkare var att varje patient skulle ha en fast läkarkontakt. Den kunde bytas till annan läkare om patienten önskade detta. Detta innebar patientmakt, som nu är Folkpartiets ledord i sjukvårdspolitiken. Patientmakten är svår att utöva eftersom det i dag saknas 1 400 läkare inom allmänmedicin. Allmänmedicinerna har fått ökade arbetsuppgifter varav intygs-skrivande utgör en tung del. Sjukhuskliniker har återremitterat patienter till vårdcentralerna efter halvgjort arbete där utfärdande av intyg är en viktig del. Läkarna inom allmänmedicin får av den anledningen minskade möjligheter att behandla patienten som helhet och arbeta med förebyggande åtgärder som handlar om livsstil och diet. Om Folkpartiet betonar patientmakt måste specialiteten allmänmedicin vara den högst betalda inom läkarkollektivet för att locka till sig läkare. Specialiteten lockar inte i dag tillräckligt antal läkare, men detta bör kunna korrigeras om specialiteten blir märkbart löneledande dvs. 30 procent högre än sjukhusläkarna.

L60. Trycksår – ett försummat hälsoproblem

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att kvalitetsregistren Rikssår, Sedvasc och Senior Alert blir heltäckande med avseende på trycksårsförekomst
2. att Folkpartiet på landstings- och kommunal nivå verkar för att personalen har den utbildning som krävs för att förebygga och behandla trycksår

Sveriges kommuner och landsting (SKL) räknar trycksår till en av de sex allvarligaste, förebyggbara patientskadorna. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har i olika rapporter tagit upp problemet, bland annat i en från 2014 som innehåller rekommendationer om hur svårläkta sår hos årsrika personer bör behandlas.

Trycksår försämrar livskvaliteten hos de drabbade men åsamkar också samhället kostnader, enligt de uppskattningar som gjorts mellan en och två miljarder kronor per år. Vi har i dag begränsat vetenskapligt underlag när det gäller prevention och behandling av svårläkta sår. Här skulle våra nationella kvalitetsregister som Rikssår, Swedvasc och Senior Alert kunna vara till stor nytta om de blev heltäckande med avseende på trycksårsförekomsten i olika patientgrupper och därmed möjliggöra utveckling av kvaliteten i vården och utgöra forskningsbas. Folkpartiet bör verka för en utvidgning av dessa register.

På kommunal och landstingskommunal nivå är det viktigt att personalen har den utbildning som krävs för att förebygga, och om oturen ändå är framme, se till att patienten får effektiv behandling. Där är vårdorganisationen med specialismottagningar, kommunikation, samordning och kontinuitet i insatserna av avgörande betydelse. Här bör Folkpartiet verka för att personalen har den utbildning som behövs för att förebygga och behandla trycksår.

L61. För över ansvaret för skolhälsovården till landsting/regioner

Bengt Eliasson, Kungsbacka, Tommy Rydfeldt, Kungsbacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att ansvaret för skolhälsovården i framtiden förs över till sjukvårdshuvudmännen, dvs. landstingen/regionerna

För att möta den ökande ohälsan, psykisk såväl som somatisk, hos barn och unga måste skolhälsovården garanteras på ett bättre sätt än nu. På flera håll tenderar hälsovårdsinsatserna i skolan enbart handla om mäta, väga och vaccinera. Det finns undersökningar som tyder på att kommuner som inte har en bra skolhälsovård tenderar att ha en större belastning på landstingens primärvård, psykiatrisk och somatisk specialistvård än kommuner som har en bra skolhälsovård. Att bryta en persons hälsovårdsinsatser med start vid skolstarten för att åter hamna

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

inom landstingets/regionens område efter skolans slut kan inte vara optimalt. Om landstingen eller de framtida regionkommunerna fick ansvaret för skolhälsovården så kunde samordningsvinster göras och ingången till övrig hälso- och sjukvård kunde ske på ett mer smidigt sätt.

L62. Legitimationskrav som harmoniserar med europeisk rörlighet

Henrik Johansson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett arbete för att införa en legitimation för all personal som är operativt verksam inom den prehospitala delen av hälso- och sjukvården påbörjas

Det är i dag välkänt att icke legitimerad ambulanspersonal dagligen och regelbundet både iordningställer och administrerar läkemedel. Vid en lång rad av olycks- och allvarliga sjukdomsfall krävs helt enkelt fyra händer, så oavsett regelverket sker i den dagliga handlingspraktiken såväl iordningställande och administration av läkemedel av icke legitimerad personal. Det finns cirka 1 500 yrkesverksamma ambulanssjukvårdare i riket. Medelåldern inom yrkesgruppen är hög. Inom tre år beräknas 16 procent gå i pension. Av det totala antalet anställda ambulanssjukvårdare finns flest i Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Allt tyder på att fler sjukvårdshuvudmän och vårdgivare i ökad grad anställer icke legitimerad personal.

Patienter har rätt att känna sig säkra och trygga i att all tjänstgörande ambulanspersonal har tillräcklig kompetens och därtill är lämpliga att verka inom prehospital vård. Samhället måste ansvara för att utöva tillsyn så att all personal har förutsättningar att verka i linje med de regelverk som finns på hälso- och sjukvårdsområdet. Införande av legitimation innebär att samhället ställer krav på att yrkesutövaren och även på arbetsgivare som bedriver prehospital sjukvård. Det bör vara ett grundläggande krav att all verksam sjukvårdspersonal har lämplig utbildning och faktiska förutsättningar och lämplighet att operativt arbeta inom den prehospitala sjukvårdsverksamheten. Motionären anser att det tyngst vägande skälet för att införa en legitimation för all personal inom den prehospitala sjukvården vilar i behovet av en trygg patientsäkerhet.

Legitimationen fyller ett viktigt behov gentemot allmänhet, patienter, närstående och andra intressenter som måste försäkras rätten att kunna lita på yrkesutövarna. Emellertid skulle även arbetsgivaren med krav om att anställa personer med legitimation inte längre kunna klistra titlar på individer med vitt skilda kompetens. Det är rimligt att kräva att samhället ska kunna ställa samma krav på all prehospital personal.

I det register Socialstyrelsen för över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal finns för allmänhet, vårdgivare, myndigheter och intressenter möjlighet att granska och kontrollera att en yrkesutövare har en giltig legitimation. Denna kontrollmöjlighet omfattar inte den stora grupp ambulanssjukvårdare som verkar inom den prehospitala sjukvården, vilket måste anses utgöra en stor brist för värnet av den viktiga patientsäkerheten.

Vid en legitimering skulle ambulanspersonalens lämplighet kunna prövas redan vid inkomsten ansökan om legitimation. Samhället skulle då till skillnad mot i dag äga möjlighet att besluta om exempelvis provotid eller i de fall där så behövs återkalla legitimationen.

Samhället bör i vissa fall synnerligen sanktionera en yrkesgrupps auktoritet och öka anställningsbarheten inom den europeiska unionen. Det sker dels genom att ansvara för evidensbaserade utbildningar möjliggör studier för morgondagens ambulanspersonal och genom en rättvis behörighetsreglering, som innebär att tydliga krav ställs på viss kompetens.

L63. Akutsjukhusens akutmottagningar

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Gunilla Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sjukhusens akutmottagningar ska användas till svårt akut sjuka patienter
2. att sjukhusens specialistmottagningar och primärvård bör ha mottagning till kl. 21.00 för att förbättra tillgängligheten för patienterna

I dag belastas akutsjukhusens akutmottagningar av patienter, som inte bör finnas där.

Underdimensioneringen av specialiteten allmänmedicin, som i dag utgör 16 procent av läkarkåren mot 25 procent inom övriga OECD-länder innebär att patienterna inte blir behandlade på rätt vårdnivå. Dessutom är sjukhusklinikernas specialistmottagningar svårtillgängliga.

Landstinget i Stockholm har delvis löst problemet genom att utlokalisera specialistvård utanför sjukhusen. Arbetstiden vid vårdcentraler och sjukhusens specialistmottagningar bör

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

utsträckas till kl. 21.00 vilket arbetstidslagen medger. Detta kan sällan utnyttjas av patienterna, då regeln är att mottagningar stänger kl. 17.00.

Detta rimmar illa med att sjukvården ska vara tillgänglig för patienten. Det är många arbetande personer, som inte kan söka förrän efter sin egen arbetstids slut och söka för t.ex. ett sjukt barn.

Sjukvårdsbehov finns men är inte akut utan kan handläggas av allmänmedicinare eller sjukhusspecialist före kl. 21.00. Patienterna ska beredas tid samma dag, som behov uppstår, utan att söka akutmottagning.

L64. Telefonkontakt med sjukvården

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Gunilla Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att komplettera knappval och hänvisning till 1177 vid telefonkontakt med sjukvården

Telefonservicen i dag är inte patientvänlig. Ett minimikrav är att en fysisk person svarar på telefonsamtal under hela arbetsdagen från 08.00 till 21.00. Om det blir hög belastning till aktuell vårdinrättning ska samtalen tas emot av fler personer vid vårdinrättning. För patienter med nedsatt fingermotorik och nedsatt syn är knappval i den närmaste omöjlig att utföra. Att hänvisa till 1177 är inte lämpligt, då sjukvårdsrådgivningen inte kan vidarebefordra telefonsamtal.

Ett stort tillgänglighetsproblem inom sjukvården är bristen på personligt bemötande i telefon. En alltmer irriterande företeelse är korta så kallade telefontider, som är svåra att bevaka för förvärvsarbetande. Dessutom har i stigande omfattning ”knappval” införts. Detta är inte patientvänligt eftersom resultatet av knappvalet blir svar från sjukvården om att ”vi ringer upp cirka xx” eller att telefontiden är slut. Ofta har patienten redan då suttit länge i telefonkö. I värsta fall hinner batteriet i telefon laddas ur.

L65. Inför lärandet för livslång hälsa i skolan

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Sofia Remmert, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet jobbar för att implementera lärandet om livslång hälsa i skolans tidigare år

Hälsosituationen för svenska barn är i flera avseenden bland de bästa i världen. De senaste årtiondena har dock den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar ökat. Man ser koppling till att motion på många sätt är en väl fungerande medicin för psykisk ohälsa och så även rätt kost och sömn. Det är uppenbart att hälsorisker för barn och ungdom som inte ensidigt kan hanteras inom hälso- och sjukvården och prevention är vårt viktigaste redskap i kampen mot psykisk ohälsa. En utökad samverkan med andra aktörer som förskola, skola och socialtjänst, är nödvändig. Vi anser därför att det bör införas ett ämne i skolan som innefattar kost, motion och psykisk ohälsa. Socialstyrelsen ger i dag ut material anpassat för elevhälsan men vi anser att det behöver belysas på ett pedagogiskt sätt så tidigt som möjligt för att få in goda vanor hela livet.

L66. Utökade anslag till forskning av våra folkhälsosjukdomar

Jari Palo-oja, Svenljunga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna driver frågan om ökade anslag till forskning om våra vanliga folkhälsosjukdomar

Folkhälsosjukdomar är enligt Socialstyrelsens nationella folkhälsorapporter (den senaste är från 2009) har sex folksjukdomar beskrivits. Hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, tumörsjukdomar, rörelseorganens sjukdomar, allergier samt olycksfallsskador.

Tandhälsa och infektionssjukdomar har också beskrivits i varje rapport.

Därutöver har vissa av folkhälsorapporterna (men inte alla) beskrivit andra omfattande hälsoproblem, exempelvis. Övervikt och fetma, diabetes, urininkontinens, åttörningar samt demenssjukdomar.

Många av dessa folkhälsosjukdomar påskyndas av ohälsosamt födointag som raffinerad socker.

Dessa vanligaste sjukdomar måste vi veta mer om och om hur dessa kan förhindras. Därigenom kan vi få mer hälsosammare invånare och mindre sjukdomskostnader.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Genom medel från skatt eller avgifter i enlighet med min motion om avgift eller skatt för tillsatt socker i livsmedel kan vi ge ökade forskningsanslag. Hur stora anslag som kan ges till forskningen om folkhälsosjukdomar måste utredas, för anslagen ska finansieras krona för krona med hänsyn till förslagen i motionen om skattesubvention som främjar fysisk aktivitet samt motionen om att öka tandvårdsbidraget.

L67. Avgift eller skatt för tillsatt socker i livsmedel

Jari Palo-oja, Svenljunga

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet Liberalerna driver frågan att införa avgift för tillsatt socker i livsmedel

Jag är inte för skatter i samhället men vill skapa en avgift för tillsatt socker i livsmedel. Mer och mer av våra baslivsmedel innehåller tillsatt raffinerat socker som i långa loppet är skadligt för kroppen.

Vetenskapsjournalisten Ann Fernholm som tidigare disputerat i molekylär bioteknik, har i sin bok granskat forskningen om hur sockret skadar våra kroppar och presenterar sina slutsatser i boken <http://ettsotareblod.se/> om varför socker är så farligt. Sockret i våra kroppar bryts ner till glukos och fruktos. Fruktosen måste leverera omvandla till fett, vilket leder till en skadlig blodfettrubbning.

Ann Fernholm pekar på ett intressant samband mellan ökande bukfetma och socker. Under den tid som bukfetman har ökat, så har vårt fettintag knappast ökat alls. Däremot har intaget av socker ökat dramatiskt fram till för något år sedan då det skedde en liten minskning.

Sockrets koppling till traditionella hjärt-kärlsjukdomar är redan väl kända. Ann Fernholm pekar på att 70 procent av de patienter som kommer in till sjukhusen med hjärtproblem har bekymmer med sin blodsockerreglering. Bara i Sverige tros dessutom ungefär en miljon ha problem med blodsockerregleringen – ett långt större antal än de som har diagnosen diabetes typ 1 eller typ 2.

Och sockret misstänks nu för inblandning i fler folksjukdomar. Faktum är att vissa forskare tycker att man ska tala om Alzheimers sjukdom som diabetes typ 3 eftersom det är en sjukdom där skador på hjärnans blodkärl spelar en viktig roll.

Sockeravgiften i alla livsmedel ska fungera således som att procentuell ekonomiskt påslag läggs i förhållande till tillsatt socker procentuellt i innehållet i livsmedlet.

Detta ekonomiska incitament till att försöka människor att välja bättre livsmedel för att främja hälsan i samhället, samt att ge en styrande incitament till livsmedelsföretag till att ta fram nyttigare livsmedel.

Statens intäkter som avgiften genererar kan användas i en nationell skattesubvention i deklARATIONEN för enskilda personer som aktivt är medlemmar i någon förening som främjar fysisk aktivitet, samt till forskningen av våra folkhälsosjukdomar som t.ex. demens, diabetes m.m. samt till att öka tandvårdsbidraget ytterligare. Se mina motioner om att skattesubventionerna fysisk aktivitet, utöka anslaget till forskning om våra folkhälsosjukdomar samt om att öka tandvårdsbidraget.

L68. Utredning om införande av sockerskatt

Bo Lindström, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

- att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att en utredning om införande av sockerskatt kommer till stånd

Det råder inget tvivel om att en minskning av konsumtionen av fett – särskilt animaliskt – skulle medföra en förbättrad folkhälsa. En skatt på fett fanns från hösten 2009 i Danmark och blev väldigt impopulär i befolkningen, särskilt bland bönderna. Den avskaffades efter några år. I olika debattinlägg i svenska medier har nu också framförts en del kritiska synpunkter på en eventuell svensk fettskatt. Bl.a. skulle det bli stora administrativa problem.

Men det finns en annan produkt som har stor negativ inverkan på folkhälsan, med delvis samma nackdelar som fett, och det är socker. Ett stort intag av socker kan ge hjärt-kärlproblem, det kan öka risken för, eller svårighetsgraden hos, diabetes. Det ökar också risken för fetma. Det är känt sedan 1950-talet att ett frekvent sockerintag ökar risken för karies, som är den vanligaste folksjukdomen i Sverige. Socker kan vara beroendeframkallande. Både fett och socker är billiga råvaror som i riktiga doser tillsätts livsmedels- och dryckesindustrins produkter. Till skillnad från fett är socker en produkt som människan faktiskt kan klara sig helt utan. För

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

den som absolut vill ha den söta smaken finns flera ersättningsprodukter, som t.ex. stevia och aspartam.

Staten har sedan länge en rätt effektiv policy som innebär att ”njutningsmedel” som är skadliga att använda antingen förbjuds (narkotika), receptbeläggs (vissa läkemedel) eller hårdbeskattas (alkohol, tobak, bensin). Mot denna bakgrund kommer naturligtvis frågan om införande av en punktskatt på socker upp. Administrativt bör det vara rätt enkelt om man tar ut skatten i producent- respektive importörledet.

Mycket enklare än med fettskatt. Det finns bara ett sockerbruk i Sverige och importörerna kan väl inte vara så många. Nivån på skatten bör vara så hög att konsumtionen minskar kraftigt, kanske 15–20 kronor per kilo, motsvarande en fördubbling av priset på strö- eller bitsocker. Kan man åstadkomma denna minskning kommer man så småningom att kunna läsa av effekten i epidemiologiska siffror. Marknadskrafterna får väl avgöra i vilken utsträckning landets bönder behöver skifta betor mot annan gröda. Staten bör kunna hjälpa till med omställningsstöd. Skatten ger ju pengar som kan användas till det. Den vanlige medborgaren kan själv avgöra hur mycket sockerskatt han eller hon vill betala.

L69. Optimal hälsa

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att hela vårt välfärdssamhälle ska bygga på principen att försöka uppnå optimal hälsa för var och en av oss – inte enbart frånvaro av sjukdom eller symptom
2. **att** Folkpartiet ska verka för att högre krav ställs på uppföljning av metoder som används inom sjukvård och äldreomsorg, så att de verkligen leder närmare till optimal hälsa

Enligt WHO är hälsa är ett tillstånd av fullkomligt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvaro av sjukdom. Tyvärr försöker vi alltför ofta ta genvägar genom att trycka ner symptom i stället för att försöka hitta roten till det onda. Tydligast syns detta fenomen inom sjukvården och äldreomsorgen, t.ex. vid övermedicinering.

L70. Livsmedelsverkets kostråd

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska kräva att Livsmedelsverket redovisar samtliga vetenskapliga underlag för vart och ett av sina kostråd
2. **att** Folkpartiet ska kräva att samtliga kostråd som saknar vetenskapligt stöd omedelbart upphävs
3. **att** Folkpartiet ska verka för att Socialstyrelsen övertar Livsmedelsverkets uppgift att ge ut kostråd

Snart är vi alla sjuka och då behöver vi inte längre bry oss om Livsmedelsverkets kostråd – för de gäller bara de allt färre som fortfarande bedömer sig vara friska.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

M. Äldre frågor

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Medicinska framsteg och bättre folkhälsa har skapat ett av vår tids viktigaste framsteg: den stigande medellivslängden och fler friska år för de flesta. Detta är en stor mänsklig vinst, men det skapar också utmaningar. Fler kommer att behöva vård och äldreomsorg av hög kvalitet, och pensionssystemet ska vara hållbart.

Enligt flera internationella undersökningar ligger Sverige i topp i världen som land att bli äldre i. Det betyder inte att saker och ting inte kan bli bättre, också på detta område. Tvärtom. Det finns mycket som behöver göras även här.

Sverige utmärker sig bland annat genom att ha en mycket låg andel årsrika som arbetar. Historiskt har detta varit en fråga om att vi haft en norm där pensionsåldern fungerat som en övre gräns för anställning, inom många yrken. Det har ansetts mindre önskvärt att personer som uppnått (då) 65 års ålder ska fortsätta. Lagen om anställningsskydd upphörde att gälla för personer över pensionsåldern och i många statliga anställningar fanns interna regler om uppsägning.

Sverige har bara börjat ändra denna norm, men det har skett saker. Det finns inte längre en ”pensionsålder”. Det finns inget förbud att arbeta högre upp i åldrarna, det har tvärtom under alliansregeringens tid skapats incitament för äldre att fortsätta arbeta. Den övre åldersgränsen har flyttats uppåt, till 67 år, och kommer att höjas ytterligare, men reglerna om uppsägning vid den tidpunkten har också i många fall luckrats upp och ger större utrymme för individuella överenskommelser.

Det är glädjande att vi blir allt bättre på att ta tillvara den kunskap som förvärvats under ett långt arbetsliv. Alla människor som vill och orkar fortsätta arbeta, ska ha den möjligheten – och rättigheten. Utan Folkpartiet Liberalernas arbete hade detta knappast hänt.

Sverige är också ett bra land för den som inte längre orkar eller vill arbeta. Vi har en utbyggd äldreomsorg som håller en hög klass nästan överallt. De fall av misskötsel som avslöjas, får stora rubriker just därför att det anses som ett stort problem, att missköta äldrevården innebär ett av de största svek som kan tänkas inom politikens ramar.

Alla människor är olika, också när vi blir äldre. Liberaler tar strid mot den kollektivistiska synen på äldre där de förutsätts tycka och tänka lika och ha samma behov. Varje människa ska bli bemött utifrån den hon är, och inte utifrån sitt födelseår. Ingen vet bättre än den enskilda människan själv hur hon vill ha det. Att öka äldres självbestämmande är en central uppgift för Folkpartiet Liberalernas äldrepolitik.

Ett område där äldre i hög grad har behandlats som ett kollektiv är äldreomsorgen. Samma lösningar erbjuds till alla, ofta med en förment klapp på huvudet. Äldre som behöver stöd i sin vardag förutsätts varken kunna eller vilja välja själva. Men det är ju precis tvärtom. Respekten för den enskilda människan är särskilt viktig när hon är i en utsatt situation.

Alliansregeringen genomförde en rad reformer för att öka äldres valfrihet och delaktighet. En viktig framgång för Folkpartiet Liberalerna var att en parboendegaranti infördes. Äldre som levtt tillsammans ska kunna fortsätta göra det även om den ena behöver flytta till ett äldreboende. Genom att alliansen införde LOV, Lagen om valfrihetssystem, kan äldre i 138 kommuner välja vilket hemtjänstföretag som ska kliva över tröskeln, och i 12 kommuner kan de också välja äldreboende.

Men dels omfattar valfriheten ännu inte alla kommuner, dels bör vi vara självkritiska till hur reformen genomförts på sina håll. Valfriheten i det stora – vem som ska utföra omsorgen – har ökat, men fyrkantig biståndsbedömning i kombination med knappa resurser och personal som inte har mandat eller kompetens att vara flexibla gör att självbestämmandet i det lilla fortfarande är alltför begränsat.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Det är inte acceptabelt. Det är fullt möjligt att ha god kostnads kontroll och hög rättssäkerhet utan att bygga upp kafkaliknade byråkratier och regelsystem.

Självbestämmande och integritet var honnörord redan när dåvarande socialminister Gabriel Romanus (FP) lade fram förslaget till dagens socialtjänstlag 1979. Alliansregeringen förtydligade detta 2011 i en ny bestämmelse i socialtjänstlagen om att den enskilde själv, så långt möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan service ska ges. Men i vardagen och praktiken behöver man ständigt återkomma till detta.

Pensionsfrågor

Motionerna M1–M4, M5 yrkande 1, M6–M10 samt den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 9

Motion M1 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för en ytterligare höjning av pensionsåldern, bland annat genom att utreda vilka hinder som i dag finns i form av lagstiftning och fackliga avtal. I **motion M3** föreslås att de personer över 65 år som önskar återuppta yrkeslivet, ska ges stöd från det allmänna. Detta kan innefatta att Arbetsförmedlingen får i uppdrag att förmedla arbeten åt personer över 65, samt att kommuner och statliga myndigheter tar fram arbetsuppgifter som är särskilt lämpade.

Motion M2 vill å andra sidan att ett större ekonomiskt ansvar tas inom pensionssystemet, så att personer som inte orkar arbeta kan gå i pension tidigare med en högre ersättning än systemet kan garantera i dag. Därför föreslås i motionen att hälften av den så kallade löneavgiften i arbetsgivaravgiften ska tillföras ålderspensionssystemet, så att ålderspensionsavgiften i praktiken ökas kraftigt. **Motion M4** föreslår i tre yrkanden att den ekonomiska levnadsnivån för pensionärer förbättras genom att lägsta nivån på den allmänna pensionen höjs kraftigt, att skatten på pensioner under 15 000 kronor per månad slopas samt att egenavgifter inom sjukvård och tandvård slopas för pensionärer med en pension under 15 000 kronor per månad.

En liknande frågeställning lyfts i **motion M5 yrkande 1**, där det föreslås att de lägsta pensionerna inte ska belastas med skatt. **Motion M6** föreslår att Folkpartiet Liberalerna verkar för ett mer rättvist skattesystem särskilt för de så kallade fattigpensionärerna.

Motion M7 har två yrkanden som berör pensionsfrågor och därför besvaras här. I **yrkande 1** vill motionären att värdet av pensionsinbetalningar från 1961 och framåt redovisas, inklusive kapitalavkastning, gjorda utbetalningar och förlust genom att staten tagit ut pensionskapital samt förändringar till följd av penningsvärdesändringar. I motionens andra yrkande vill motionären att löften om återställande av pensionernas realvärden ska infråas innan samtliga äldre pensionärer gått ur tiden.

Partistyrelsen menar att pensionssystemet är ett typexempel på hur statligt inrättade välfärdssystemen i praktiken blir normerande för både lagstiftning och avtal på sätt som inte nödvändigtvis kan förutses från början. När den allmänna folkpensionen inrättades 1913 var pensionsåldern så högt satt, att många i den arbetande befolkningen aldrig skulle komma i åtnjutande av den. Medelåldern var 56 år och pensionsåldern 67 år. Över tiden, framför allt efter införandet av ATP-systemet, ökade medellivslängden och antalet personer som kunde se fram emot att gå i pension ökade. Även antalet år en person som uppnått 65 år kunde förväntas ha kvar i livet ökade över tiden.

Nivån på pensionen var från början så lågt att det långt ifrån tryggade en levnadsnivå i närheten av vad en person hade under sitt yrkesliv. I praktiken fungerade folkpensionen under de första decennierna som ett sätt att ge den som arbetat ett helt liv men inte kunnat bygga upp några egna besparingar, ett sätt att åtminstone klara sig undan fattigvården. Därför infördes också allt fler system med avtalade pensioner, de olika privata pensionskassorna bestod och statens ambition att trygga levnadsstandarden för pensionärerna förblev begränsat. 1958 infördes efter en folkomröstning ATP-systemet. Den allmänna tilläggspensionen skulle ta de steg mot ökad ekonomisk trygghet, som inte rymdes inom den allmänna folkpensionen. Men ATP-systemets brister blev dock med tiden uppenbara.

Även om det till dels byggde på en idé om intjänad pensionsrätt, sattes begränsningar som gjorde att full pensionsrätt kunde tjänas in på 30 år och efter det saknades inom pensionssystemet individuella incitament för fortsatt deltagande i arbetslivet. Flera yrkesgrupper kunde därför avtala fram lägre pensionsålder, till exempel lärare och officerare, utan att detta påverkade deras pensionsnivå. Nivån på pensionsutbetalningar var i praktiken beroende av politiska beslut och saknade reell koppling till gjorda inbetalningar, även om systemet innehöll buffertar för att kompensera för vissa variationer mellan in- och utbetalningar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Dessa faktorer gjorde att ATP-systemets konstruktion i praktiken förutsatte att befolkningen ökade och att ekonomin var i konstant tillväxt, för att hantera ständigt ökande kostnader för pensionsåtaganden. Detta i sin tur, framtvängde den reform av det allmänna pensionssystemet som genomfördes under Folkpartiet Liberalernas ledning på 1990-talet. Pensionsreformen var mycket framgångsrik på det sättet att det försågs med flera olika system för att hantera de praktiska förutsättningarna som varierande tillväxt, förändrade villkor på arbetsmarknaden och långsiktiga spelregler genom bred politisk samsyn. Men en sak som inte fullt ut tillgodosågs då, var behovet av en ökad flexibilitet uppåt vad gäller den praktiska pensionsåldern.

Det är förståeligt att det finns en vilja att slå vakt om uppnådda framgångar inom välfärdsområdet. Särskilt frågor som berör pensionssystemet behöver en långsiktighet som bara kan tryggas genom att ingå breda överenskommelser som inte hotas vid maktskiftet. I Sverige har vi på detta sätt kunnat hålla pensionssystemet fritt från kortsiktiga populistiska utspel om höjda pensioner som är vanliga i många länder. Sådana utfästelser kan te sig lockande, men uppvägs av att förr eller senare måste de ekonomiska realiteterna ändå vägas in och det som utlovas kommer inte alltid att kunna fullföljas. Framför allt innebär sådana system i regel att en värdesäkring mot inflation saknas utan är beroende av politisk vilja, vilket tenderar att vara en sämre garanti.

Att möjliggöra för personer över 65 år att stanna kvar i arbetslivet har framför allt varit en fråga om att öka friheten för dem som kan och vill arbeta, men som hindrades av tidigare regelverk. Det har till viss del också handlat om att en höjning av den reella pensionsåldern var nödvändig att genomföra, då den ett tag till följd av förhållandevis generösa avtal och skatte-regler sjunkit under 60 år för stora grupper. En så låg faktisk pensionsålder var inte långsiktigt hållbart, när den genomsnittliga livslängden stigit över 80 år. Detta arbete fortsätter.

Att helt avskaffa den övre åldersgränsen för rätten att stanna i arbetslivet, som **motion M1** föreslår ska utredas, har både för- och nackdelar. Många har kraft och vilja att arbeta långt efter 67-årsdagen. Även om kloka arbetsgivare uppskattar det och behåller sina årsrika anställda, är det också många som av slentrian och fördomar gör sig av med anställda som har mycket kvar att ge. Å andra sidan är en åldersgräns mindre utpekande än att bli uppsagd av personliga skäl, vilket vore alternativet i de fall arbetsgivaren och den anställda är oense om när det är dags för pension. **Motion M1 bör med detta anses besvarad.**

Detta betyder inte att alla kommer att vare sig kunna eller vilja arbeta längre. Partistyrelsen ser därför i dagsläget inget skäl att höja den undre gränsen vid vilken ålderspension blir möjlig. Detta kan dock bli både möjligt och önskvärt i framtiden, ju fler tunga arbeten eller påfrestande arbetsmoment som kan ersättas, helt eller delvis, med automatisering och genom att normerna för arbetsmiljö kan höjas stegvis.

Däremot är det fullt rimligt att pensionssystemet är uppbyggt så att värdet av pensionerna är beroende av hur mycket befolkningen arbetar. Det finns helt enkelt ingen utomstående ”värdesäkrare” utöver detta. Att pensionssystemet uppmuntrar till ökat arbete, även högre upp i åldrarna, är därför ett av de viktigaste sätten att bevara dess stabilitet och slå vakt om nivån på pensionsutbetalningarna. Det vore därför långsiktigt skadligt och kontraproduktivt, att ta bort incitamenten för fortsatt arbete, även om detta ur ett kortsiktigt perspektiv kan sägas missgynna dem som inte orkar arbeta längre. Därför föreslår partistyrelsen **att landsmötet avslår motion M2.**

Vad gäller de åtgärder utöver ökad pension och skattevillkor som föreslås i **motion M3** menar partistyrelsen att Arbetsförmedlingen behöver koncentrera sina åtgärder till de grupper som har svårt att få fäste på arbetsmarknaden. Den rena matchningen av arbetssökande mot lediga platser, har för länge sedan tagits bort till förmån för mer inriktade åtgärder för dem som behöver någon form av stöd eller hjälp in på arbetsmarknaden eller där matchningen kräver särskilda anpassningar. Årsrika med ett långt arbetsliv bakom sig, behöver kanske framför allt ett attitydskifte där deras erfarenhet ses som något attraktivt. Det är inte något Arbetsförmedlingen kan åstadkomma. Med detta föreslås **motion M3 anses besvarad.**

Förslaget i **motion M4** om att slopa skatten på pensioner under 15 000 kronor per månad och andra liknande åtgärder, avisas av partistyrelsen då de på flera sätt är oförenliga med det nuvarande pensionssystemets grunder. En viss höjning av de lägsta pensionsnivåerna är i och för sig eftersträvanvärd och begränsade höjningar har genomförts i flera omgångar av alliansregeringen. Men en höjning av de pensionsnivåerna, är förhållandevis dyra eftersom de slår igenom för stora grupper av pensionärer som totalt sett har förhållandevis höga pensionsnivåer. Därför är det viktigt att prioritera andra metoder för att nå de pensionärer som har det sämst ställt, som till exempel höjning av det särskilda bostadstillägget för pensionärer. **Motion M4 yrkande 1 bör med detta anses besvarat.**

Vad gäller **motion M4 yrkande 2–3**, samt **motion M6** som går i samma riktning, konstaterar partistyrelsen att valet mellan beskattade eller obeskattade pensioner är ett val som kan

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

göras olika i olika länder. Den sammantagna nivån på pensionerna brukar i regel inte påverkas av detta, utan sammanfaller med vad landets ekonomi klarar av att hantera – det är det som är gränssättande. I Sverige har vi valt att pensionerna ska vara beskattade vid utbetalning, på samma sätt som löner. Detta har vissa fördelar framför allt när det gäller att hantera olika former av pensionssparande.

Att övergå till obeskattade pensioner skulle möjligen kunna ge individen fördelar under en övergångsperiod, samtidigt som det dock skulle slå hårt mot innestående kapital i pensions-sparande, då detta skulle behöva engångsbeskattas vid bytet av system. Hur detta systemskifte skulle påverka pensionsnivåerna på sikt är omöjligt att förutse annat än i övergripande ordalag – det är fortfarande den långsiktiga ekonomiska utvecklingen som styr pensionernas bärkraft – och det skulle uppstå behov av en lång rad följdbeslut för att fullt ut säkra att övergången till obeskattade pensioner fullföljdes, som i sig skulle kunna bidra till osäkerhet om de ekonomiska villkoren.

I dag finns ett grundavdrag i skattesystemet som är generellt och därför omfattar även pensionsinkomster. Det tillgodoser till viss del motionärernas önskan att de allra lägsta pensionsinkomsterna ska vara befriade från skatt. Samtidigt är det många olika saker som tillgodoses inom ramen för skattesystemet. Ett sådant är att ge incitament för arbete. I det så kallade jobbadraget, gavs dubbelt avdrag för personer över 65 år som hade möjlighet att arbeta.

I debatten har skillnaden i effektiv beskattning mellan arbetande och icke-arbetande ofta framställs som en orättvisa riktad mot dem som inte arbetar. Det synsättet delar inte partistyrelsen, utan framhåller i stället att grundvillkoret för att kunna bibehålla värdet i något socialt skydds nät, vare sig det gäller a-kassa, sjukpenning, föräldraförsäkring eller pensioner, är att så många som möjligt i befolkningen uppmuntras att arbeta och betala skatt. Det är det enda möjliga systemet för att långsiktigt trygga inbetalningar till pensionssystemet och att frångå det, skulle försämra systemets bärkraft.

Att dessutom samtidigt genomföra en så kraftig höjning som föreslås i **motion M4 yrkande 1** är inte ekonomiskt möjligt. Vad gäller motionens tredje yrkande, om egenavgifter inom sjukvård och tandvård, menar partistyrelsen att dessa frågor bäst tillgodoses inom de existerande högkostnadsskydderna som är av generell karaktär. Med detta bör **motion M4 yrkande 2 och 3, motion M5 yrkande 1 samt motion M6 anses besvarade.**

Partistyrelsen vill avslutningsvis säga att det finns viss svårighet att tillgodose yrkandena i **motion M7**. Att genomföra en sådan uträkning om värdet av gjorda pensionsinbetalningar från 1961 och framåt, är i och för sig inte omöjlig. Till stor del finns informationen tillgänglig – om än inte alldeles lätt att utläsa – i den årsredovisning för det allmänna pensionssystemet som görs varje år. Detta gäller för det allmänna pensionssystemet, och under de villkor som gäller för det nya pensionssystemet sedan införandet, men omfattar systemet som helhet och tar inte fasta på något särskilt inkomstår. Partistyrelsen är inte helt säker på att detta skulle tillgodose motionärens önskemål, eftersom införandet av det nya pensionssystemet i motionen beskrivs i ordalag som en ”attack mot de generationer som byggt upp Sveriges välstånd”.

Partistyrelsen har i det föregående i korthet redovisat de skäl som fanns för att genomföra den stora pensionsreformen och vidhåller att denna reform på lång sikt var det enda sättet att hålla fast vid ett stabilt och tryggt pensionssystem. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion M7 avslås.**

Motion M8 förordar en övergång till ett helt annat system för att trygga ekonomiska villkor vid ålderdom baserat på individens arbetsförmåga, oavsett ålder. I motionens yrkande föreslås att Folkpartiet Liberalerna ”ska verka för att stegvis omvandla dagens åldersbaserade pensionssystem till ett trygghetssystem baserat på förmågan att försörja sig själv”. En liknande motion behandlades vid landsmötet 2013. Partistyrelsen anser nu liksom då att dagens pensionssystem och de frågor som Folkpartiet Liberalerna redan driver, för att bland annat öka de praktiska möjligheterna att fortsätta arbeta för den som så önskar, i allt väsentligt uppfyller dessa krav. Det är inte i förlängningen rimligt att ha ett helt individuellt system som ska granska och pröva varje individs arbetsförmåga även vid hög ålder. Detta system skulle möjligen uppfattas som helt rättvist, men knappast accepteras av andra skäl. Partistyrelsen menar därför **att landsmötet bör avslå motion M8.**

Pensionsfrågorna uppmärksammas även i den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens delrapport ”Stärk kvinnors ekonomiska självständighet”, där det i **punkt 9** föreslås att reglerna för bodelning vid skilsmässa anpassas, så att en större del av pensionen ska ingå i giftorättsgodset.

Folkpartiet Liberalerna lanserade denna idé under valrörelsen. Sedan tidigare kan vissa former av privat pensionsparande ingå i giftorättsgodset. Utvidgningen ska enligt rapportens brödtext särskilt fokusera på tjänstepensionen.

Partistyrelsen delar jämställdhetsarbetsgruppens bedömning. Det är rimligt att i något högre utsträckning se intjänad pension som ett utslag av den arbetsfördelning som familjen byggt på,

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

och därmed att äktenskapet varit en av förutsättningarna för intjänandet. Då är det också högst rimligt att ta hänsyn till detta, vid äktenskapets upplösning. Partistyrelsen vill med detta **yrka bifall till punkt 9** i jämställdhetsgruppens rapport. Därmed kan också **motion M9**, som tar upp samma fråga, **anses bifallen med vad partistyrelsen anför**.

Motion M10 vill att Folkpartiet Liberalerna verkar för fri flyttningsrätt av tjänstepensioner. Partistyrelsen instämmer med motionären och framhåller att alliansregeringen tog flera initiativ till detta. Det finns dock aspekter som måste vägas av, och det är inte minst att det är svårt för en enskild individ att ha insyn i de olika avtalsvillkor och hur de avgiftsnivåer m.m. som finns, slår mot det egna sparandet över tiden. Hör måste en avreglering också följas av en starkt informationsrätt och tydliga krav på hur pensionsbolag ska redovisa kostnader och avtalsvillkor på ett tillgängligt sätt. **Motion M10 bör med detta anses besvarad.**

Allmän äldrepolitik

Motionerna M11–M15 samt M5 yrkande 2

Motion M11 föreslår i tre yrkanden olika reformer för att stärka det medicinska stödet inom äldreomsorgen. Partistyrelsen delar motionärens ambitioner att öka det medicinska stödet, och bland annat att vårdinsatser ska kunna ges inte enbart för att ”bevara förmåga” utan också att kunna utveckla den. Partistyrelsen menar dock att yrkandena är något för detaljerade och även om de ligger i linje med den politik Folkpartiet Liberalerna redan driver, bör de av den anledningen inte bifallas utan **landsmötet föreslås anse motion M11 besvarad med vad partistyrelsen anför**.

Motion M12 vill att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att en analys av de anmälningar som åldersdiskriminering som inkommit till diskrimineringsombudsmannen, DO, analyseras och eventuella skärpningar av lagen om åldersdiskriminering ska övervägas i anslutning till detta. Till stor del kan partistyrelsen instämma med motionären att lagen behöver utvidgas stegvis för att omfatta även konsumtion av varor, tjänster och bostäder samt inte minst att hälso- och sjukvården, socialtjänsten och socialförsäkringssystemet ska omfattas.

Då detta dock i huvudsak omfattar sådana tjänster eller allmänna nyttigheter som tillhandahålls av det offentliga med stöd i lag, behöver en utvidgning av diskrimineringslagen göras koordinerat med att respektive lag ses över för att tillse att skyldigheten att tillhandahålla tjänsterna uttrycks på ett sådant sätt att äldres rättigheter också ska tillgodoses på bästa sätt. Att låta diskrimineringslagen axla rollen att driva sådana lagändringar framåt, är inte rätt sätt att gå tillväga. Däremot är det viktigt att detta arbete verkligen genomförs och utvecklingen inte avstannar. Detta ligger dock väl i linje med den äldrepolitik som Folkpartiet Liberalerna bedriver. Partistyrelsen föreslår därför **att motion M12 ska anses besvarad.**

I **motion M5 yrkande 2** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att fler, och olika typer av boenden för äldre ska införas. Motionären framhåller att fler ska tolkas både som en ökning av antalet boendeplatser och som en breddning av vilka typer av bostäder som finns. Detta är redan något Folkpartiet Liberalerna verkar för. Under alliansregeringen genomfördes bland annat den så kallade Äldreboendeberedningen, under Barbro Westerholms ledning. De förslag som av olika skäl inte genomfördes av alliansregeringen, förvaltas nu som Folkpartipolitik. Partistyrelsen föreslår därför **att motion M5 yrkande 2 anses besvarat.**

I **motion M13** föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att minst en äldre- och omsorgsavdelning per kommun HBT-certifieras för att säkra allas lika möjlighet till ett tryggt boende. Detta menar partistyrelsen är ett utmärkt förslag. Folkpartiet Liberalerna verkar redan på en lång rad orter för att verksamheter inom kommunens regi ska HBT-certifieras, och så sker i ökande utsträckning över landet. Det är på många sätt en väldigt positiv förändring som stärker HBT-personers rättigheter och inte minst rätten till ett värdigt och respektfullt bemötande, mer än någon enskild lagändring kan åstadkomma. Denna fråga bör dock drivas lokalt. Partistyrelsen föreslår därför **att motion M13 anses besvarad.**

Motion M14 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska ”verka för en ny reform t.ex. kallad Lagen om medmänniska”, med vilket avses en utsträckt form av service som ska täcka gapet mellan de former för frivilligverksamhet i form av äldrestödare som finns på en del orter och den sortens bistånd som kan bestå av hemtjänst eller god man, som tar ansvar för praktiska åligganden som den enskilde kan ha svårt med utan att för den skull ha behov av annan biståndsbedömd verksamhet. Partistyrelsen menar att motionärens förslag är behjärtansvärt, och påminner om att Folkpartiet Liberalerna redan har flera förslag i den riktningen. Det gäller inte minst att ta tillvara frivilligkrafter bättre samt det tidigare förslaget att ge äldre ett antal timmar gratis hemtjänst utan biståndsbedömning, för att fylla behovet av enklare hjälp. Inom

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ramen för fler former av seniorboenden finns också förslag om att erbjuda kringtjänster kring boendet, som en del i serviceåtagandet som den boende betalar för. Det motionären föreslår ligger alltså i linje med förslag som Folkpartiet Liberalerna redan driver. **Motion M14 bör därför anses besvarad.**

Motion M15 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att ge garanterad tillgång till internet för äldre människor på äldreboenden eller i det egna hemmet. Även här anser partistyrelsen att förslaget ligger i linje med den politik som Folkpartiet Liberalerna redan driver. Enskilda Folkpartiledamöter har också aktualiserat frågan om införande av ett särskilt så kallat "RIT-avdrag", med liknande utformning som RUT- och ROT-tjänster, med särskild inriktning på IT-service i hemmet. Detta är dock en detaljfråga som partistyrelsen inte menar att landsmötet bör ta ställning till. **Motion M15 bör därför anses besvarad.**

Partistyrrelsens förslag till beslut

Partistyrrelsen yrkar:

1. att motion M1 anses besvarad
2. att motion M2 avslås
3. att motion M3 anses besvarad
4. att motion M4 yrkande 1 anses besvarat
5. att motionerna M4 yrkande 2 och 3, M5 yrkande 1 samt M6 anses besvarade
6. att motion M7 avslås
7. att motion M8 avslås
8. att den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 9 bifalls och att motion M9 därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
9. att motion M10 anses besvarad
10. att motion M11 anses besvarad
11. att motion M12 anses besvarad
12. att motion M5 yrkande 2 anses besvarat
13. att motion M13 anses besvarad
14. att motion M14 anses besvarad
15. att motion M15 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Pensionsfrågor

M1. Höj pensionsåldern

Barbro Westerholm, Stockholm, Birgitta Ohlsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den övre åldersgränsen för pension höjs
2. att en utredning bör göras av möjligheten att slopa den övre åldersgränsen för pension

Mellan åren 1800 och 1920 ökade medellivslängden i Sverige från 37 till 60 år. I dag, år 2014, blir svenska kvinnor i snitt 84 år och männen 80 år. Tillgången på bättre föda, minskad barna- och mödradödlighet, medicinska, ekonomiska och sociala framgångar har tillsammans varit faktorer som bidragit till denna höjda medellivslängd.

När folkpensionen infördes 1913 sattes pensionsåldern i Sverige till 67 år och medellivslängden var 56 år. Enligt Äldreboendeutredningen från 2008 skulle minst hälften av alla svenskar vara tvungna att arbeta till 79 år för att trygga vår välfärd.

Höjd pensionsålder diskuteras och genomförs i många europeiska länder, men det har hittills haft svårt att få genomslag i debatten. Pensionsåldersutredningen från 2013 föreslog höjningar successivt med olika årtal för olika förändringar. 2015 höjs 61-årsgränsen till 62 år. 2016 höjs 67-årsgränsen för rätten att finnas kvar i arbetslivet till 69 år och Las-reglerna följer med. 2017 höjs 55-årsgränsen för tjänstepensioner till 62 år. Detta ska bara gälla för nya avtal och trepartssamtal med både fack och arbetsgivare krävs.

Året 2019 börjar den så kallade riktåldern att tillämpas. Garantipension och andra förmåner som bostadstillägg anpassas därför till riktåldern. Det innebär att den blir 66 år 2019 och sedan ökar den successivt till 67 år 2022 och till 68 år 2034. Men detta kommer i sig inte att räcka.

Utmaningarna är många inte minst i Europa. Eurostats befolkningsprognos visar att det enbart kommer att finnas två yrkesarbetande för varje pensionär i EU år 2050 jämfört med fyra i dag. Kalla fakta är att Europas befolkning minskar. Andelen äldre blir fler och andelen individer i arbetsför ålder minskar.

Med denna takt på utvecklingen kommer välfärdssystemen att sättas under hårt tryck och pensioner, hälso- och sjukvård kommer att bli svårare att hålla på samma nivå. Därför måste vi våga börja prata ännu tydligare om att höjd pensionsålder mycket väl skulle kunna vara ett verkingsfullt instrument för att ge pensionärerna en bättre levnadsstandard och dessutom för framtiden kunna underlätta vården och omsorgens finansiering.

Till det kommer att alltför opinionsundersökningar visar att andelen människor som vill arbeta högre upp i åldrarna ökar. I undersökningen som Kairos Future gjorde 2012 var det så många som 40 procent av de tillfrågade. Vidare visar statistiken att de som fortsätter att arbeta långt efter 67-årsdagen är personer verksamma i fria yrken. De arbetar så länge orkar och är efterfrågade. Vi har t.ex. skådespelare och nobelpristagare som är aktiva efter att ha fyllt 90 år.

Incitamenten för att fler arbetar längre måste uppmuntras. En tänkbar lösning är en höjd pensionsålder från 67 år till 75 år. Egentligen borde det inte finnas någon övre åldersgräns alls utan människor borde få möjlighet att finnas kvar på arbetsmarknaden så länge de vill och kan. Vi anser att detta bör utredas och hinder i form av fackliga avtal och lagstiftning undanröjas.

M2. Vem orkar arbeta till 70 år?

Mats Werne, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att hälften av den löneavgift på 10,15 procent som ingår i arbetsgivaravgiften ska läggas till ålderspensionsavgiften, som då kommer att öka från 10,21 procent till 17,28 procent

Jag vill att Folkpartiet Liberalerna driver att denna förändring kommer till stånd, och att Folkpartiets riksdagsgrupp tar fram underlag för att presentera ett konkret förslag i Sveriges riksdag.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Det är väl känt att som pensionssystemet är uppbyggt i dag räcker inte pengarna för att medborgarna ska kunna behålla den nuvarande pensionsåldern på 65 år med rätt att arbeta till 67 år.

Den lösning som har presenterats från företrädare för de olika partierna i riksdagen på att pengarna inte räcker är att medborgarna ska arbeta tills man är 70 år. Alla som har uppnått en ålder av 60 inser att man inte har samma ork och uthållighet som man har vid 50 år, och framför allt är det en väsentlig skillnad mot när man är 40 år.

All statistik visar att den genomsnittliga pensionsåldern i dag är cirka 63 år. Personer utan gymnasieutbildning arbetar till 61,7 år. Inom LO-kollektivet, t.ex. inom Byggnads, är pensionsåldern 60 år. Inom Kommunal arbetar bara 1 av 10 efter 65 år. Arbetsmarknaden i Sverige blir tuffare och tuffare. Den globala världen påverkar den svenska arbetsmarknaden på många sätt. Det handlar om strukturförändringar, tekniskskiftet, rationaliseringar. Än mer tydligt blir det i branscher som direkt verkar i en tuff global konkurrens där kraven på att prestera drivs upp hela tiden.

Det är alltså en illusion att tro att arbetskraften ska orka arbeta tills man är 70 år. Lägg därtill att personer som är 50+ som av olika anledningarna blivit av med sitt arbete, t.ex. på grund av strukturovandringar, har mycket svårt att återfå en ny anställning.

De ekonomiska resurser som genereras i Sverige som riksdag och regering ska förvalta ska användas på sådant sätt att de grundpelare som vårt välfärdssamhälle bygger på ska säkras och att de medborgare som aktivt har ägnat sitt liv att i tjänst till att bygga upp vårt välfärdssamhälle ska få trygga och rimliga pensionsvillkor.

M3. Äldre i yrkeslivet

Sofia Remmert, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att de personer över 65 år som önskar återuppta yrkeslivet ges stöd från det allmänna. Många äldre har en hög kompetens inom sitt tidigare yrkesliv och önskar gärna fortsätta sitt yrkesliv, dock under andra förutsättningar
2. **att** arbetsförmedlare ges uppgiften att även utföra förmedlingstjänster för personer över 65 år (ålderspensionärer)
3. **att** stat och kommun ges i uppdrag att ta fram arbetsuppgifter som väl kan utföras av personer över 65 år

I dagens samhälle sker en tydlig åldersdiskriminering inom arbetslivet av personer som uppnått sin pensionsålder. Många av dessa personer, inte sällan med både hög kompetens och vid god hälsa, kan mycket väl tänka sig en fortsättning av sitt arbetsliv. Detta bör dock ske under andra förutsättning t.ex. vad gäller arbetstider m.m. (möjlighet till olika former av deltid). Det är uppenbart av många äldre med utomordentligt god kompetens inom sitt tidigare arbetsområde tillbringar dagarna med "att låta tiden gå".

Vi anser att det här föreligger ett stort slöseri med kunskap och erfarenheter som kan komma både samhälle inklusive näringsliv till nytta. Det är i högsta grad tid att se över de problem som finns med en växande erfarenhets- och årsrik befolkning där en inte oväsentlig del av denna både kan och vill fortsätta göra en insats för samhället men hindras på grund av samhällsstruktur och "åldersdiskriminering".

M4. Åldras med bibehållen värdighet

Anna Eling, Hedemora

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna medverkar till att den lägsta nivån på pensionen höjs från 7 046 kronor för gifta och 7 899 kronor för ensamstående till 11 000 respektive 12 000 kronor
2. **att** Folkpartiet Liberalerna i medverkar till att skattesatsen på pension sänks samt att de som får en pension under 150 000 kronor per år helt befrias ifrån skatten
3. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att ta bort egenavgiften inom sjukvård och tandvård för pensionärer med pension under 150 000 kronor

Folkpartiet Liberalerna behöver återta sin socialliberala ställning i samhället. Vi har i alla tider stått på den svages sida och uppmuntrat människors egenförmåga att klara sitt liv.

Vi ska alla förhoppningsvis bli gamla en dag. Det vi vet i dag är att många, alltför många har en pension som det inte går att leva på.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Att en person efter ett helt liv som yrkesverksam ändå inte kunna leva på sin intjänade pension är inte acceptabelt.

Ingen ska behöva leva på kattmat, hundmat eller än värre. Pension är inget bidrag utan en egenhändigt inarbetad summa pengar. Vissa personer har dock inte lyckats få väl betalda arbete. Vissa kvinnor och män som jobbat hemma på exempelvis gården tvingas i dag leva på sin partner eller sina barn. Dessa personer behöver få sin garantipension höjd till en dräglig nivå. Vi bör även ta bort egenavgiften inom sjukvård och tandvård för pensionärer inom denna grupp.

Folkpartiet ska stå på den svages sida och måste finnas där för de äldre och stötta den som inte klara sig på sin pension. Folkpartiet Liberalerna bör medverka till att den lägsta nivån på pensionen höjs från 7 046 kronor för gifta och 7 899 kronor för ensamstående kronor till 11 000 respektive 12 000 kronor för att följa den prisökning som varit på framförallt mat de senaste 10 åren.

M5. Förbättra för landets sämst ställda pensionärer

Anna-Lisa Hellsing, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att de lägsta pensionerna inte ska belastas av skatt
2. att Folkpartiet ska verka för fler, och olika typer av boenden för äldre

Sverige behandlar många av sina pensionärer väldigt illa. Det är en av fläckarna på vårt baner i dag.

Både ur ekonomisk och social synpunkt blir det några underbetyg.

• Ekonomiskt.

Enligt Eurostat lever var sjätte pensionär, 300 000 i hela landet, under fattigdomsgränsen.

De lägsta pensionerna behöver höjas (pensioner som är utbetalningar som resultat av arbete). Ännu enklare kan detta göras genom att besluta om en lägsta nivå för accepterad levnadsnivå. På pensioner under denna nivå ska inte dras skatt.

De som inte når upp till den nivån på sin intjänade pension ska få ett påslag dit, och få hjälp med att fylla i en ansökan som ger detta äldreförsörjningsstöd.

Förmodligen skulle den effekten också kunna nås genom att räkna om kvalifikationerna för pensionspoäng, men det är troligen mer komplicerat. (För dem som inte arbetat minst tio år i landet blir det krångligt, så det går jag inte in på.) Mitt förslag: På pensioner upp till en viss beslutad nivå ska inte dras skatt.

• Socialt.

Det egna boendet har glorifierats i många år, och kan ofta vara bra, men samtidigt kan det skapa isolering, ångest och ensamhet när fysisk och mental förmåga minskar.

För personer över 85 år, som önskar någon typ av gemensamt boende, borde inte behövas biståndshandläggares bedömning.

För att det ska fungera behövs många fler boenden.

”Fler” ska tolkas både som ett ökat antal, och fler varianter. Kommunen skulle t.ex. kunna gå in och hyra en lägenhet i ett hus där det bor många äldre och där skapa gemensamma lokaler, expedition för bovärd eller hemtjänst m.m. Där skulle man kunna laga mat och äta tillsammans (en sorts matlag), bara träffas och spela spel eller prata.

I nybyggen skulle kunna reserveras lägenheter för denna funktion.

Hemtjänsten är väl utbyggd och fungerar i många kommuner bra, men hur många besök per dag är försvarbart? Om man behöver fyra eller fler besök per dag, och vill till någon annan form av boende så borde andra alternativ finnas.

Kostnaderna bör räknas totalt, och inte snävt i byggkostnader. De boende betalar hyra och behov av hemtjänst minskar.

Mitt förslag: Fler äldre-, senior- eller trygghetsboenden behövs. Lägg in långtidsplanering i budget.

Öka flexibiliteten i boende för äldre, och erbjud varierande servicenivå. Tänk brett, långt utanför ”boxen”.

För personer över 85 år ska inte behövas beslut av biståndshandläggare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

M6. Ökad rättvisa för fattigpensionärerna i skattesystemet*Folke Eriksson, Botkyrka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet tar initiativ till ett mera rättvist skattesystem speciellt med tanke på "fattigpensionärerna"

Min fru, ett stycke över pensionsåldern, har under många år varit hemma och tagit hand om våra två barn. Före barnen förvärvsarbetade hon liksom efter det att barnen flugit ut. Fick nyligen pensionsbeskedet för 2015. Det visar sig att hon får en ökning av pensionen om 27 kronor per månad under 2015. Själv har jag förvärvsarbetat hela min arbetsföra tid och fått en ökning om över 1 000 kronor per månad. Är detta rättvist?

Det finns säkert många pensionärer i samma situation som min fru. Skatten drabbar också pensionärerna hårdare än övriga grupper i samhället.

Tänk på att pensionärerna utgör en stor del av väljarkåren (cirka 25 procent).

Argumentet att det finns en överenskommelse i pensionsfrågan är irrelevant. Ta initiativ och visa det. En eventuell åtgärd vore att ge fattigpensionärerna en minimihöjning om 100–200 kronor per månad.

M7. Pensionsfrågan*Harald Andersson, Jönköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** pensionsinbetalningar från 1961 och framåt, inklusive erhållen kapitalavkastning och utbetalda pensioner plus förlusten av staten återlånat pensionskapital, redovisas och att även under årens lopp gjorda förändringar finns med i dessa tabeller. Även penningvärdesförsämring ska vägas in
2. **att** under åren givna löften om återställande av pensionernas realvärde ska infrias innan samtliga äldre pensionärer gått ur tiden
3. **att** ersättning för föräldraförsäkring och sjukförsäkring ska utgå med samma enhetliga belopp enligt förslagen i 1993 års statliga utredning "Nya villkor för ekonomi och politik" (Lindbeckkommissionen). Av texten på s. 106–107 framgår att barnomsorgskostnaderna vore 38 procent lägre om de stode i relation till antal närvarande barn. Det är lika kostsamt att vara sjuk för en låginkomsttagare som för en höginkomsttagare
4. **att** barnomsorgs- och vårdnadsbidragskostnader bör vara kostnadsneutrala
5. **att** kommunal- och landstingsskatt bör utgå med samma procentsats per skattekrona i alla kommuner. Det är inte rimligt att norrländska glesbygdskommuner (t.ex. Ragunda) har cirka 5 kronor högre kommunalskatt än kommuner med höginkomsttagare
6. **att** skatter, näringsliv och kommunikationer ändras så att det även i framtiden är möjligt att bo kvar på landsbygden
7. **att** idealitet, etik och moral återfår bestämmanderätt över fritiden för den enskilde

Det var folkomröstning om pensionssystemet 1957 och med en rösts övervikt fattades beslut, som lade grunden till pensionsfonderna, som försett Sverige med kapital. Med Sveriges omvandling till enkammarsystem och införande av partibidrag försvann folkrörelsernas i Sverige inflytande över beslutsprocessen. Även ämbetsmannansvaret försvann den 1 januari 1976.

De borgerliga regeringarna perioden 1976–1982 fattade beslut som förändrade Sverige. 1976 var Sveriges statsskuld 76 miljarder kronor, varav 1 miljard kronor i utlandsskuld. 1975 och 1976 ökade företagets lönekostnader och sociala avgifter med cirka 40 procent, vilket gjorde att stora industrier, t.ex. varven, försvann från Sverige. För att kompensera detta ökades sedelutgivningen med mellan 12 procent och 18 procent medan däremot Tyskland och Schweiz 1979 minskade sin.

När den borgerliga regeringen avgick 1982 var statsskulden flera hundra miljarder kronor och det stabila pensionssystemet som fanns fram till den underbara natten ändrades, så att det som tidigare var första basbeloppets avgifter blev inbetalningar till den fasta folkpensionen. I det nya systemet sammanlades avgifter till pensionssystem och ATP så att det blev samma procentsats. Det medförde att jag vid 1987 års landsmöte lämnade in en motion, vilken visade att den som hade tre basbelopp fick betala in dubbelt så mycket som den som hade 6,5 basbelopp och att den som inte hade inkomster motsvarande ett basbelopp inte fick tillgodoräkna sig några basbeloppspoäng.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Ytterligare några uppgörelser som förändrat resursfördelningen mellan olika kategorier måste nämnas. Vid 1981–82 års uppgörelser med Socialdemokraterna gjorde man upp om en föräldraförsäkringsavgift på 2,4 procent och att utbetalningarna skulle vara baserade på inkomsterna. Detta medförde att en person under perioden 2006–2008 kunde kvittera ut 71 000 kronor för 39 dagar genom att vara föräldraledig 33 dagar och vård av sjukt barn 6 dagar. Däremot fick låginkomsttagare bara 180 kronor per dag.

Det är inte nog med detta. I 1988–1989 års skatteuppgörelse mellan Westerberg och Feldt ändrades villkoren för sparande. Det skattefria räntebeloppet för varje individ oberoende av ålder hade höjts från 200 kronor i början av 1970-talet till 800 kronor 1988. Detta raderades ut och varje nyfödd medborgare som hade minst 100 kronors inkomst fick betala 30 procent kapitalskatt.

Fram till 1989 hade alla pensionärer med låga inkomster varit befriade från skattebetalningar. Från och med början av 1990-talet fick alla betala minst 100 kronor i skatt och detta höjdes sedan till 200 kronor.

Detta var inte nog. År 1993 genomdrev Westerberg ett förslag att folkpensionärernas inkomster reducerades genom att basbeloppet för utbetalning av pensioner blev lägre än gällande basbelopp. 1998–99 kom nästa attack mot de generationer som byggt upp Sveriges välstånd. Bo Könberg och samtliga partier konstruerade då ett pensionssystem som ytterligare skulle försämra pensionerna för de äldre genom den så kallade bromsens tillkomst. Detta medförde att folkpensionerna minskade 2009 i så stor utsträckning att en del pensionärer två–tre år senare hade mindre över trots skattesänkningar. Föräldraförsäkring, barnomsorgskostnader samt skatterabatter innebar att de yngre generationerna tillförts över 200 miljarder kronor årligen och dessa pengar härrör till stor del från de gamla pensionärernas ihopsparade kapital och innefattar även avkastning från skogsbruk och övrig näringsverksamhet, vattenkraft och kommunikationer.

Vid 1970 års val hade Folkpartiet 15,2 procent och Moderaterna 11,3 procent av väljarkåren i hela riket. Sedan 1970 har Folkpartiet aldrig kommit upp till 15,2 procent och Moderaterna aldrig legat under 11,3 procent.

M8. Pension baserad på arbetsförmåga, inte ålder

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att stegvis omvandla dagens åldersbaserad pensionssystem till ett trygghetssystem baserad på förmågan att försörja sig själv

Socialliberalismen bygger på grundtanken att alla som har möjlighet både har rätten och plikten att klara sitt uppehälle på egen hand. De som inte har möjlighet ska få relativt generös hjälp av samhället och i sista instans av staten.

Dagens ålderspension passar inte in i mönstret. Människors arbetsförmåga är allt mindre åldersberoende. Det finns ett stort antal åttioåringar som skulle klara många arbeten utan svårighet samtidigt som det finns mycket yngre personer långt under 65 år som är oförmögna till förvärvsarbete.

En tillkommande utmaning är att genomsnittsåldern i samhället växer. Vi har inte råd med att många pigga, friska människor trängs ur förvärvslivet i förtid på grund en godtycklig åldersgräns medan antalet sjuka, oavsett ålder, växer.

Inför arbetslinjen fullt ut. Låt alla som kan bidra till samhällsekonomin samt förbättra situationen för alla som är beroende av samhällets stöd. Avskaffa ålderspensionen stegvis och satsa på bättre sjukpensioner, på bättre vård och på bättre omsorg för dem som behöver.

M9. Dela pension vid skilsmässa

IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Eva Bremer, Boxholm, Gunnel Orselius-Dahl, Vallentuna, Rose-Marie Fihn, Ale, Anne Stenlund, Piteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna fortsätter driva frågan om delad pension vid bodelning efter skilsmässa inom ramen för pensionsöverenskommelsen som Socialdemokraterna och allianspartierna står bakom

Dagens Nyheter 17 augusti 2014:

”I samband med Folkpartiets valupptakt 2014 presenterades av Maria Arnholm ett nytt förslag om hur pensionen ska delas vid skilsmässa.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Förslaget går ut på att en större del av pensionen ska ingå i det som makarna delar mellan sig. I dag ingår endast den privata pensionsförsäkringen i det som delas.

Partiet menar att förslaget skulle göra att fler kvinnor får en pension som bättre motsvarar den levnadsstandard de haft tidigare i livet – även om de går från ett äktenskap där maken tjänat betydligt mer.

Folkpartiet vill att en utredning ska tillsättas för att ta fram ett förslag.”

Nu är det 2015 och hög tid för att vi ska driva frågan igen. När ett par skiljer sig delar man varken på inkomstpensionen eller tjänstepensionen, eftersom de betraktas som enskild egenom. Det behöver ändras på. Kvinnor har i genomsnitt endast 71 procent av männens pension, mycket beroende på lägre löner under arbetslivet och att kvinnor i högre utsträckning arbetat deltid under småbarnsåren. Vid skilsmässa riskerar många kvinnor därför att bli fattigpensionärer. I en undersökning från Novus, som gjorts på uppdrag av AMF, visar det sig att många svenska par ställer sig positiva till förslaget om delad tjänstepension. 60 procent av de par som är gifta eller sambo, anser att tjänstepensionen bör delas eller att det ska finnas möjlighet att dela den vid skilsmässa om paret kommer överens om det. Inte oväntat är det betydligt fler kvinnor än män som i undersökningen är positiva till delad pension.

I dagens familjer diskuteras fördelning av föräldraledighet, vård av barn och eventuellt deltidarbete. Därför skulle det vara positivt att kunna dela pensionen vid skilsmässa. Det skulle bidra till att skapa mer jämställda pensioner i ett mer jämställt förhållande.

M10. En person – en pension

Samuel Danofsky, Stockholm, Rasmus Jonlund, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm, Amira Roula, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att fri flytträtt av tjänstepensioner införs

Förr i tiden var det vanligt att man arbetade på samma arbetsplats under hela sitt arbetsliv. Den svenska arbetsmarknaden ser dock i dag radikalt annorlunda ut. Man byter arbetsgivare mycket mer ofta och rör sig mellan branscher.

Tjänstepension i Sverige har i mångt och mycket varit kopplade till kollektivavtal. Inte heller den bilden stämmer längre. I många av de branscher som utvecklas snabbast är kollektivavtal inte norm. Trots detta är det mycket svårt för den enskilde att själv bestämma över vart och hur tjänstepension som betalats in av tidigare arbetsgivare ska placeras. Det borde vara en självklarhet att den enskilde själv ska få bestämma över sin tjänstepension och ha så kallad fri flytträtt av tjänstepension från tidigare arbetsgivare.

Det finns ett starkt motstånd mot detta från arbetsmarknadens parter då de är ägare till de största förvaltarna av tjänstepension kopplat till kollektivavtal. Dessa intressen bör dock inte få stå emot den enskildes rätt att själv bestämma över sin tjänstepension.

Allmän äldrepolitik

M11. Bättre medicinskt stöd inom äldreomsorgen

Birgitta Dahlberg, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att stärka det medicinska stödet av både läkare och paramedicinare som t.ex. arbetsterapeuter, logopedier och fysioterapeuter (sjukgymnaster) inom äldreomsorgen utifrån de diagnosgrupper som är aktuella för boendena
2. att Folkpartiet verkar för att se över direktiven till kommunerna när det gäller medicinskt stöd inom äldreomsorgen (främst särskilda boenden)
3. att detta gäller oavsett om det är boenden i egen regi eller underentreprenörer

Vi blir allt äldre och lever med allt fler kroniska sjukdomar. Sjukvården är hårt belastad. Vårdtiderna kortas på sjukhusen och utskrivning sker så fort den medicinska akuta vården är klar till korttidsboenden, äldreboenden eller till hemmet.

Detta innebär att många skrivs ut från sjukhus med ett kvarstående stort behov av medicinsk rehabilitering som enligt rådande principer ska skötas av primärvården (landstinget). Kommunernas uppdrag är ”att bevara funktioner” och inte att förbättra och rehabilitera.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Därmed uppstår en oklarhet när det gäller det medicinska ansvaret för rehabilitering när personer skrivs ut till äldreomsorgen (exempelvis till särskilda boenden) där kommunerna är huvudman.

Kommuner har som högsta medicinska kompetens en MAS, medicinskt ansvarig sköterska. Fysioterapeuter (sjukgymnaster) och arbetsterapeuter finns anställda utifrån kommunernas uppdrag att bevara funktion men ej med uppdrag ”medicinsk rehabilitering”. Läkare finns oftast på konsultativ bas vilket gör att det utnyttjas i väldigt varierande grad. De har i allmänhet ej övergripande medicinskt ansvar för vården på boendet. Ett tydligt exempel är när man skrivs ut efter en stroke (t.ex. hjärnblödning). Den akuta vården kan vara klar efter någon vecka, men medicinska komplikationer i efterförloppet är vanliga och aktiv träning behövs av särskilt skolad personal under lång tid och förbättring av funktioner kan ske under både månader och år som får avgörande betydelse för huruvida boende i hemmet kan uppnås. Unga människor får ibland eftervård på särskilda stroke-enheter inom landstingens regi men äldre skrivs ofta ut direkt till kommunerna.

Det blir också allt vanligare att palliativ vård t.ex. vid cancer och vård i livets slutskede sker på ”vanliga” äldreboenden.

Utifrån de ökande kraven på medicinsk rehabilitering och sjukvård för personer som vårdas inom kommunerna och som sannolikt kommer att öka över tid är det av största vikt att se över det medicinska stödet.

Ett tydligt överlämnande av ansvar vore önskvärt från sjukhus till kommunen med namngiven mottagande läkare, knuten till boendet, som också kan verifiera att det finns kompetens att ta över den medicinska rehabiliteringen och sjukvårdsbehovet på det kommunala boendet som planeras. För att detta ska bli verklighet behöver direktiven till kommunerna ses över.

M12. Åtgärder med anledning av anmälningar till DO om åldersdiskriminering

Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en analys av de anmälningar DO fått om åldersdiskriminering sedan 2013
1. att Folkpartiet verkar för utredning om lagen mot åldersdiskriminering behöver skärpas

År 2012 beslöt riksdagen att utvidga förbudet mot åldersdiskriminering i diskrimineringslagen (2008:567) till att omfatta inte bara arbetsliv och utbildning utan också samhällsområdena varor, tjänster och bostäder samt allmän sammankomst och offentlig tillställning, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten, socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen och studiestöd samt offentlig anställning. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2013.

Av Diskrimineringsombudsmannens diarium framgår det att under lagens två första år, 2013 och 2014, anmäldes 579 fall av åldersdiskriminering. 245 gällde arbetslivet, 28 utbildning. Av dessa ledde ett till rättslig prövning och några överlämnades till facket. Övriga var anmälningar om upplevd diskriminering i hälso- och sjukvården och socialtjänsten samt i samband med möte med tjänstemän. Ingen av dessa ledde till någon åtgärd.

För anmälningar inkomna tiden januari–juni 2012, alltså innan den breddade åldersdiskrimineringslagen gick i kraft, har DO gjort en analys av upplevelser av diskriminering och diskriminerande processer (Delar av mönster – en analys av upplevelser av diskriminering och diskriminerande processer. Rapport 2014:1). Av rapporten framgår att de anmälningar som kommer in till DO endast utgör toppen av ett isberg och att de sällan leder till rättsliga processer. DO:s förhoppning är att långsiktigt kunna fördjupa analysen av anmälningar om diskriminering för att kunna ge konkreta exempel på hur diskriminerande processer upplevs gå till, utifrån anmälarnas perspektiv. Motsvarande analys bör göras för de anmälningar om åldersdiskriminering som till DO sedan 2013. Det är viktigt inte minst för arbetsgivare att få veta varför man anmält diskriminerande bemötande så att upprepningar kan förebyggas.

Men det räcker inte med analyser. De som anmäler att de upplevt att de blivit diskriminerade i olika avseenden förväntar sig mer än att anmälningarna blir föremål för en analys som endast omfattar en kort period och att merparten av anmälningarna läggs till handlingarna utan åtgärd. Lagen behöver ses över för att se om man kan ge DO skarpare verktyg än i dag för att åtgärda diskriminering på grund av kronologisk ålder.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

M13. Parboendegaranti för alla

Maria Jern, Falköping, Johanna And, Solna, Kim Nurmi, Kristianstad, Lisbeth Vestlund, Åmål, Peter Vestlund, Åmål m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna driver att minst en äldre- och omsorgsavdelning per kommun hbt-certifieras alternativt hbt-diplomeras för allas lika möjlighet till ett boende som ser till allas lika värde även ur ett hbt-perspektiv

I många kommuner i dag finns inget alternativ för åsrika hbt-personer som vill leva tillsammans även när någon av dem blir sjuk eller gammal och får en plats på ett äldre- eller omsorgsboende.

Folkpartiet Liberalerna har med stolthet drivit frågan om bland annat "eget rum" samt parboendegaranti för åsrika.

Nu är det dags för nästa steg, en parboendegaranti som verkligen gäller alla.

M14. Lagen om medmänniska (LOM)

Lisbeth Vestlund, Åmål, Anita Brodén, Alingsås, Vladan Lausevic, Stockholm, Jörgen Renck, Karlstad, Peter Vestlund, Åmål m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för en ny reform t.ex. kallad "lagen om medmänniska"

Vi behöver i sann socialliberal anda se till att alla dessa glömda äldre som i dag lever i ensamhet och utanförskap får en medmänniska! En medmänniska som tar ansvar för att se till att den person de bistår får mer frihet att tillgodose sina behov av information, ta del av vad de har rätt till i samhället och får hjälp med praktiska saker som är av vikt för den enskilde och som inte faller inom ramen för vare sig socialtjänstlag, behov av god man eller kan tillgodoses via frivillighet. Folkpartiet Liberalerna ska ta strid för äldres frihet och medverka till en lag om rätt till en medmänniska!

Vi lever i en föränderlig värld där vi i Folkpartiet Liberalerna har dels en ideologi som vi stödjer oss på och dels ett socialt engagemang där vi säger oss värna "glömda Sverige". Det blir dessvärre allt fler som blir "glömda" i vårt land och har det svårt på sitt sätt varför vi ser behovet av en ny reform där vi liberaler står upp för dem. Vi måste strida för äldres rätt till frihet!

Vilka handlar det då om? Ja, det handlar om en allt växande skara där en eller flera faktorer, ofta kombinationer gör att de är i behov av en medmänniska.

Vår medellivslängd blir allt högre och folk blir äldre och äldre och tappar sina gamla sociala kontakter. Vännerna har också blivit för gamla eller avlidit och ev. barn har också blivit gamla eller är sjuka eller bor långt bort. Vi lever i en global värld numera där folk inte bor kvar på hemorten på det sätt man gjorde förr. Allt fler blir allt ensammare utan att få besök av någon. Den 31 december 2014 hade vi 1 953 personer över 100 år i Sverige. Hemtjänsten håller folk vid liv genom att se till att mat levereras, medicin ges och att det städas och tvättas det viktigaste men långt ifrån allt man kan behöva ha hjälp med.

Det är bevisligen så att utan dator så blir man i dag utestängd från en massa olika samhällsinformation samt möjlighet att ta del av tjänster via internet. Att ta del av t.ex. bostadsmarknaden och få en ny bostad är t.ex. mycket svårt att kunna göra för man måste ha ett konto där man loggar in via dator. Vi har många äldre som i dag är helt utestängda från många tjänster och mycket information för att de saknar dator. Läs rapporten: http://www.digidel.se/wordpress/wp-content/uploads/digidel_rapport11.pdf

I dag har vi många frivilligorganisationer som ställer upp och gör mycket men det är inte rimligt att allt ska bygga på frivillighet utan det måste till något annat så frivilligheten just blir frivillig och rolig. Det finns mycket som behöver göras i ett hem och för en människa.

Mycket viktigt är att det finns många äldre som i dag är fullständigt klara i huvudet och därför inte kommer i fråga för att behöva god man, men det är däremot många som behöver en medmänniska de inte har. Det kan handla om att hjälpa till med att utföra tjänster via datorn, hjälpa till med att ansöka om bostadsbidrag, bara att få kopierat de underlag som ska med ansökan är i dag inte lätt att åstadkomma för alla. Om man fått ett beslut man vill överklaga gällande t.ex. avslagen ansökan om särskilt boende så är det svårt för många att göra detta själv. Vi har i dag i Sverige många som sitter i fängelse i sina egna hem (villor med trappor och trånga badrum samt hyreshus utan hissar) och har ingen som kan hjälpa dem med att ta itu med en flytt eller få till en bostadsanpassning.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

M15. Internetgaranti för äldre*Emanuel Alvarez, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att garanterad tillgång till internet för äldre människor på äldreboenden eller i det egna hemmet

Det finns ett generationsglapp mellan de äldre och yngre internetanvändarna. Enligt researchinstitutet Gartner kommer det att finnas 50 miljarder uppkopplade enheter inom fem år. Det är då inte hållbart att en stor del av befolkningen inte använder en av de viktigaste kommunikationsvägarna i vår tid.

Äldre som inte har en familj eller någon annan som kan introducera de för hur man använder internet bör därför erbjudas hjälp med detta om den enskilde vill och är intresserad av att lära sig använda internet.

Äldre bör garanteras tillgång till internet för att kunna ta del av nyheter i en tid då de uppdateras ständigt (många äldre har inte råd med en dagstidning), kunna handla och utföra tjänster via internet (allt fler tjänster blir nätbaserade), kommunicera med familj och vänner, ta del av de e-tjänster som det offentliga numera tillhandahåller, bli en mer delaktig och aktiv del av samhället och få tillgång till alla de informationskällor som finns på internet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och marknadsekonomiskt tänkande och bygger på globalt samarbete, ekonomiska styrmedel, nya idéer och ny teknik. Principen om att förorenare betalar bör gälla i så stor grad som möjligt.

Mänskligheten står inför globala utmaningar som klimatförändringar, brist på rent vatten, utarmning av den biologiska mångfalden och livsmedelsförsörjning för en växande befolkning. Vi har inte rätt att lämna över en värld till våra barn som är fattigare än den vi ärvde av våra föräldrar. Denna förvaltarsskapstanke bottnar i en liberal idétradition som manar till ett ansvarsfullt nyttjande av naturens resurser.

Folkpartiet Liberalerna har en lång tradition av miljö-, klimat och energipolitik och la redan 1969 som första parti i riksdagen en partimotion om miljöavgifter. Vår miljö-, klimat- och energipolitik har utvecklats under åren och spänner över en rad områden såsom en koldioxidfri energiförsörjning, bevarandet av biologisk mångfald, skydd av gammelskogar, skydd av hav, sjöar, vattendrag och fiskebestånd. Partiprogrammet från 2013 liksom rapporten En grön liberal politik för ett hållbart samhälle ger oss en god grund att driva liberal miljöpolitik. Det var mot bakgrund av vår genomarbetade politik som Naturskyddsföreningen under valåret 2014 slog fast att Folkpartiet Liberalerna var det naturvårdsvänligaste partiet inom Alliansen.

Miljö- och klimatpolitik

Motionerna N1–N21

I **motion N1** föreslås att Folkpartiet Liberalernas globaliseringskommission får i uppdrag att utveckla en ekonomisk politik som utgår från en helhetssyn samt beaktar och integrerar klimat- och miljöperspektiven på ett konsekvent och vetenskapligt sätt. Vidare föreslås i motionen att Folkpartiet Liberalernas ekonomiska politik samt skattepolitik ska ha en tydlig miljö- och klimatprofil och att andra politikområden såsom infrastruktur-, innovations- och energipolitik också ska genomsyras av detta. Slutligen föreslås att Folkpartiet Liberalerna tar fram ett program som identifierar och föreslår avskaffande av subventioner, inom Sverige och EU, som bidrar till klimat- och miljöskadligt agerande. Även **motion N2** lyfter fram införandet av grön skatteväxling.

Partistyrelsen konstaterar att frågorna som hanteras i nämnda motioner är viktiga och intressanta aspekter för att lyfta fram klimat- och miljöperspektiven. Partistyrelsen anser att ekonomiska styrmedel såsom skatter eller avgifter är ett utmärkt sätt att begränsa miljöskadliga verksamheter och Sverige därför behöver fortsatt höja miljö- och klimatskatterna. Partistyrelsen anser att Folkpartiet Liberalerna med beaktande av jobben och konkurrenskraften, ska bedriva en politik som innebär att ekonomiska styrmedel används för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Detta beskrivs också i den vårbudgetmotion som Folkpartiet Liberalerna presenterat våren 2015. I budgetmotionen anges samtidigt att Folkpartiet Liberalerna vill se lägre skatt på jobb vilket ligger i linje med det utvecklingsarbete som bedrivs som syftar till att sänka skatterna på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skat-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ter bör höjas. Förnyelse av Folkpartiet Liberalernas politik pågår och de aktuella frågorna bör kunna rymmas inom ramen för Globaliseringskommissionen och dess arbetsgrupper. Bland annat inom den arbetsgrupp som tittar på hur ambitionsnivån i den svenska klimatpolitiken kan öka och hur energipolitiken bör utformas för att värna både klimatet och konkurrenskraftiga elpriser. Kommissionen ska brett se över nuvarande klimatpolitiska åtgärder och överväga om politiken kan effektiviseras genom mer konsekventa skattesatser, samt lägre inslag av subventioner och nedsättningar. En utgångspunkt för kommissionens arbete är att Sverige ska ta sitt ansvar för att EU år 2050 når målet att ha minskat sina utsläpp av växthusgaser med 80–95 procent. Partistyrelsen anser att miljö och klimat inte endast ska ses som separata politikområden och ser därmed fördelar med ambitionen att ha ett tydligt miljö- och klimatperspektiv inom relevanta politikområden såsom skatter, infrastruktur och energi. Denna form av miljöintegrering bör kunna hitta inspiration från jämställdhetsarbetet och bör vara en viktig del i det fortsatta förnyelsearbetet. Partistyrelsen kan vidare konstatera att subventioner av olika slag bör motverkas då de snedvrider konkurrensen och sätter marknadskrafterna ur spel. Mot bakgrund av ovan föreslår partistyrelsen att **motion N1 anses bifallen med vad partistyrelsen anför och motion N2 anses besvarad.**

Motion N3 lyfter fram att Folkpartiet Liberalerna i sin miljöpolitik ska lyfta fram cirkulär ekonomi som målsättning. Partistyrelsen anser att tankarna kring cirkulär ekonomi är intressanta och ligger i linje med de tankar som finns kring förvaltarens tanken som manar till ett ansvarsfullt nyttjande av naturens resurser. Inom ramen för Globaliseringskommissionen pågår arbetet med en ambitiösare klimatpolitik och motionärens idéer kring cirkulär ekonomi bör kunna tas upp också i detta utvecklingsarbete. Mot bakgrund av ovan anser partistyrelsen att **motion N3 bör anses besvarad.**

I **motion N4** föreslås att Folkpartiet Liberalerna tar fram ett hållbarhetsprogram och att frågorna får en framskjuten position i den politiska plattformen samt att Folkpartiet Liberalerna i nästa regeringsbildning där partiet ingår verkar för ett separat hållbarhetsdepartement. Partistyrelsen anser att hållbarhetsfrågor är viktiga att lyfta fram och anser att de ligger inom ramen för det arbete som nämns under motion N1. Avseende ett specifikt hållbarhetsdepartement är det enligt partistyrelsen inte upp till landsmötet att ta ställning till. Mot bakgrund av detta **bör motion N4 anses besvarad.**

Motion N5 anser att en person i partistyrelsen ska utses till miljö- och klimatpolitisk talesperson. Partistyrelsen förstår motionärens ambition med att lyfta miljö- och klimatfrågorna men anser inte att det nödvändigtvis görs bäst genom att en person i partistyrelsen utses till talesperson. I dag finns riksdagsledamöter som ansvarar för miljö-, klimat och energifrågorna och de är viktiga och naturliga representanter för Folkpartiet Liberalerna i frågorna. Dessutom pågår förnyelsearbetet med Globaliseringskommissionen och dess arbetsgrupper där energi- och klimatarbetsgruppen spelar en viktig roll. Därmed **bör motion N5 anses besvarad.**

I **motion N6** framförs att Folkpartiet Liberalerna ska högprioritera koldioxidfrågan såväl nationellt som internationellt inför mötet i Paris i december. Liksom motionären anser partistyrelsen att koldioxidfrågan måste prioriteras nationellt och internationellt. Den globala uppvärmningen måste stoppas och koldioxidutsläppen ska minskas dramatiskt. Användandet av fossila bränslen måste reduceras och målet ska vara en koldioxidfri energiproduktion. Transportsektorn står för en stor del av koldioxidutsläppen och den långsiktiga prioriteringen är en fossiloberoende fordonsflotta. Koldioxid- och energiskatten på drivmedel är det primära styrmedlet för att minska klimatpåverkan från fordon.

Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Endast genom globala överenskommelser kan de klimatpåverkande utsläppen minskas i tillräcklig omfattning för att hålla ökningen av jordens medeltemperatur under kontroll. Ambitionerna för det internationella samarbetet i klimatfrågor måste höjas. Sverige ska ta sitt ansvar för att EU år 2050 når målet att ha minskat sina utsläpp av växthusgaser med 80–95 procent. Klimatmötet i Paris är en viktig milstolpe och Folkpartiet Liberalerna anser att Sverige ska vara pådrivande i arbetet för att få ner världens koldioxidutsläpp. Mot bakgrund av ovanstående **bör motion N6 anses besvarad.**

I detta sammanhang har avslutningsvis partistyrelsen att yttra sig över **motionerna N7–N9**. Mot bakgrund av vad som ovan anförts samt att stora delar av motionerna ligger inom ramen för Folkpartiet Liberalernas gällande politik föreslår partistyrelsen att **motionerna N7–N9 anses besvarade.**

I **motion N10** framförs att hanteringen av EU:s vattendirektiv bör ändras och att genomförandet i direktivet i första hand ska bygga på utbildnings- och rådgivningsinsatser som leder till ändrade arbetssätt med mindre miljöpåverkan. Motionären anför att aktuella förslag som förts fram av en statlig utredning innebär att jordbruksmark kan komma att sänkas under vatten och att stora ekonomiska värden för svensk lantbruk då hotas. Med en annan utgångspunkt

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

tar **motion N11** också upp frågan om EU:s vattendirektiv men anför att Vattenverksamhetsutredningens förslag snarast bör genomföras för att Sverige senast år 2021 uppfylla EU:s vattendirektiv.

Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet Liberalerna har en helhetssyn på politiken för våra vatten och hav. Den splittring på olika politikområden, myndigheter och departement som hittills ofta hindrat nödvändiga beslut om åtgärder för våra vatten och hav måste upphöra.

På initiativ av Folkpartiet Liberalerna inrättade alliansregeringen en ny Havs- och vattenmyndighet för att skapa en hållbar förvaltning av hav, sjöar och vattendrag. EU:s ramdirektiv för vatten (vattendirektivet) har i grunden samma helhetssyn. Europa har delats in i vattendistrikt som avgränsas av vattendragens avrinningsområden i stället för administrativa gränser.

När vattendirektivet antogs valde Sverige att dela in landet i fem vattendistrikt, i stället för att lägga arbetet hos en central myndighet. Skälet var att vattenförvaltningen också behöver ett lokalt och regionalt perspektiv. Dessutom skiljer sig de olika distrikten åt.

Vattenförvaltningen bedrivs i sexåriga cykler. Den första avslutades i december 2009. Den andra sträcker sig fram till slutet av 2015. Samtidigt påbörjas samrådet för nästa förvaltningscykel. Det samråd med myndigheter, forskare och intresseorganisationer som efterlyses av i motion N10 har varit och är en del i framtagandet av den svenska modellen. I de beslutande fem vattendelegationerna ingår också representanter för forskning, intresseorganisationer och näringsliv. Innan förslagen till förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram beslutas pågår ett samråd under ett halvår. Inför 2015 års beslut har 1 100 samrådssvar kommit in. Samtliga nationella åtgärdsmyndigheter har svarat och en majoritet av Sveriges 290 kommuner plus 380 företag och distriktsorganisationer. De fysiska åtgärder som i remissmaterialet föreslogs mot övergödning från jordbruket och som mött starka reaktioner från näringen och motionären har reviderats. Den kvalitetssäkring som vattenmyndigheterna genomfört har visat att de föreslagna åtgärderna i många fall sköt över åtgärdsbehovet. Åtgärdernas omfattning och därmed kostnader har justerats nedåt. Den tidigare siffran på 84 000 hektar jordbruksmark har nu halverats (ca 1,8 procent av Sveriges jordbruksmark).

Partistyrelsen konstaterar att vattenkraften spelar en mycket viktig roll för svensk energiförsörjning, nu och i framtiden. Vattenkraften kan utvecklas genom effektivisering men inte genom ökad exploatering. De fyra nationalälvarna ska fredas från utbyggnad, liksom övriga i lag skyddade vattendrag samt bäckar, åar och andra mindre vattendrag. Vattenkraftverken ska leva upp till dagens miljöregler, bland annat EU:s direktiv på området, och kraftverken ska så långt möjligt ta ett större miljöansvar. I samband med att anläggningar moderniseras finns det anledning att ställa krav så att exempelvis skadorna för vandrande fisk minimeras. Åtgärder för biologisk mångfald är viktiga även för den lokala utvecklingen av samhällen.

Partistyrelsen vill dock peka på att åtgärder för att miljöanpassa vattenkraften bör ske långsiktigt och insatser bör prioriteras där störst potential finns för att med relativt begränsade åtgärder uppnå stor miljönytta. Här behövs fler förstudier för att få en bättre helhetsbild av var och vilka insatser som har störst potential. Dialog mellan Havs- och Vattenmyndigheten, kraftbolagen, miljöorganisationer, kommuner, ideella föreningar och andra berörda myndigheter är av stor vikt och särskilt med enskilda när det gäller den småskaliga vattenkraften.

Partistyrelsen anser att ansvariga myndigheter bör prioritera de anläggningar där åtgärderna får mest biologisk nytta till minsta möjliga energiförlust. Ansvaret för att uppnå EU-direktivet är ett ansvar även för de stora aktörerna och tillståndprocessen bör i större omfattning anpassas till verksamhetens omfattning eftersom det finns risk att den småskaliga vattenkraften drabbas av orimliga kostnader. Särskild hänsyn måste tas för små anläggningar och då speciellt sådana som har funnits under mycket lång tid. Målet är att all vattenverksamhet har tillstånd enligt miljöbalken men det är många gånger orimligt att storskalig och småskalig vattenkraft prövas efter samma mall. Mot bakgrund av ovanstående föreslår partistyrelsen att **motion N10 avslås och motion N11 anses besvarad**.

Motion N12 föreslår att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att enskilda avloppsanläggningar ska deklarerar vid fastighetsöverlåtelse. Liksom motionären konstaterar partistyrelsen att otillräcklig rening av avloppsvatten från små avlopp bidrar till övergödningen i våra vattendrag, sjöar och kustvatten. Det innebär också en risk för smitta om dricksvatten eller badvatten förorenas. Partistyrelsen anser att motionärens förslag om att enskilda avloppsanläggningar ska deklarerar vid fastighetsöverlåtelse är en åtgärd som förtjänar att lyftas fram. Partistyrelsen anser dock att åtgärden kan komma att öka byråkratin för fastighetsägarna och ansvariga myndigheter, men de miljöpåverkande fördelarna kan komma att överväga. Partistyrelsen anser därmed att **motion N12 anses besvarad**.

Motionerna N13 och N14 hanterar frågor kring sopsortering. I motion N13 framförs att central sopsortering bör införas samt att det behövs ett förändrat producentansvar vad gäller förpackningar och dess konstruktion. Motion N14 föreslår att det införs kommunala tjänster

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

som sopsorterare. Partistyrelsen anser liksom motionären till motion N13 att det ska vara lätt att göra rätt när det kommer till återvinningsfrågor och ser att det finns förbättringspotential avseende återvinningsfrågor. I detta spelar kommunerna och de olika återvinningsföretagen en viktig roll. Även producenterna har ett viktigt ansvar när det gäller utformningen av förpackningar och möjligheterna till att underlätta återvinningen. Däremot anser partistyrelsen inte att det är rimligt att detaljstyra kommunerna i frågor om behovet av central sopsortering eller kommunala sopsorterare. Vidare konstaterar partistyrelsen att producentansvaret redan nu är ett styrmedel för att motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller miljöfarliga ämnen. Därmed **bör motionerna N13 och N14 anses besvarade.**

Ett antal motioner hanterar fossila bränslen framförallt flygets koldioxidutsläpp men också flygbolagens marknadsföringsmetoder samt jordbrukssektorns energianvändning. **Motion N15** vill se varningstexter om koldioxidutsläpp i flygannonser. **Motion N16** anför att ingen straffskatt ska läggas på flygresor men ser gärna ökad skatt på fossila flygbränslen. **Motion N17** föreslår att bonuspöng för flygresor bör förbjudas. I **motion N18** anför att produktion och tillverkning av rapsdiesel, RME, för maskinellt bruk ska underlättas och att rapsdiesel och diesel blir prismässigt i syfte att säkerställa en övergång till förnyelsebar energianvändning inom bland annat jordbruket. I **motion N19** förespråkas att en flygskatt införs.

Partistyrelsen vill understryka att miljöpåverkan från transportsektorn ska minska och den långsiktiga prioriteringen är en fossilfri fordonsflotta. Sverige behöver fortsatt höja miljö- och klimatskatterna. För att stimulera övergång till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon behövs ekonomiska styrmedel. Liksom flertalet av motionärerna anser partistyrelsen att flygbranschens koldioxidutsläpp är problematiska och behöver minskas. Flygresor behöver bli miljövänligare men partistyrelsen anser samtidigt att flyget som transportmedel inte ska bestraffas men däremot bör användningen av fossilt flygbränsle minskas. En viktig del är forskning kring fossilfritt flygbränsle samt utveckling av metoder såsom gröna inflygningar. Även frågan om jordbrukssektorns energianvändning är viktig att lyfta fram och det behövs insatser för att öka användningen av olika fossilfria bränslen. Partistyrelsen anser därför att det är angeläget att på sikt i ökad utsträckning än i dag ta ut energiskatt på fossila drivmedel eftersom ekonomiska styrmedel är ett utmärkt sätt att begränsa miljöskadliga verksamheter. Däremot anser partistyrelsen att frågor om flygbolagens marknadsföring är av en sådan art att det inte lämpar sig för landsmötet att ta ställning till. Mot bakgrund av ovan **bör motionerna N15–N18 anses besvarade.** Vidare föreslår partistyrelsen att **motion N19 avslås.**

I **motion N20** efterfrågas ett ökat fokus på klimat- energi- och miljöpolitik och i **motion N21** om ökat engagemang för miljö- och naturfrågor inom Folkpartiet Liberalerna.

Partistyrelsen konstaterar att miljö- och klimatfrågorna med rätta engagerar många människor. Människligheten står inför globala utmaningar som klimatförändringar, brist på rent vatten, utarmning av den biologiska mångfalden och livsmedelsförsörjning för en växande befolkning. Partistyrelsen konstaterar dock att vi inte varit tillräckligt framgångsrika med att nå ut med vår miljö-, energi- och klimatpolitik till bredare väljargrupper och partistyrelsen understryker att det här finns en stor utvecklingspotential. Många människor är engagerade i miljö- och klimatfrågor och efterfrågar liberala svar och lösningar. Vår politik behöver därför göras mer känd och spridas. Fler inom vårt parti ska känna till och känna sig trygga med att vi har en långsiktig och genomarbetad politik på området och i förlängningen ska politiken också nå ut till väljarna. Inom ramen för vårt förnyelsearbete kommer energi- och klimatfrågorna behandlas i arbetsgruppen En ambitiösare klimatpolitik som sorterar under Globaliseringskommissionen. Syftet är att titta på hur ambitionsnivån i den svenska klimatpolitiken kan öka och hur energipolitiken bör utformas för att värna både klimatet och konkurrenskraftiga elpriser. En utgångspunkt för arbetet är att Sverige ska ta sitt ansvar för att EU år 2050 når målet att då ha minskat sina utsläpp av växthusgaser med 80–95 procent. Partistyrelsen vill också understryka att vi tagit ytterligare steg för att förtydliga partiets miljö- och klimatarbete. I den vårbudgetmotion som presenterats under 2015 anges att Folkpartiet Liberalerna, med beaktande av jobben och konkurrenskraften, är fast beslutna om att använda de ekonomiska styrmedel som krävs för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Vidare slås det fast att Folkpartiet Liberalerna vill se lägre skatt på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter bör höjas. Sammantaget pågår insatser och arbete för att utveckla, sprida och göra vår miljö-, klimat- och energipolitik mer känd och partistyrelsen avser att följa arbetet nära. Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår partistyrelsen att **motionerna N20 och N21 anses besvarade.**

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Energipolitik

Motionerna N22–N32

En rad motioner hanterar frågor kring energipolitiken. I **motion N22** anges att partistyrelsen bör få i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att ta fram ett långsiktig, seriös målsättning för Sveriges energiförsörjning. **Motion N23** anger att Folkpartiet Liberalerna ska ta initiativ till en politisk överenskommelse för en utbyggnad av kraftnätet. I **motion N24** anges att elcertifikatsystemet bör fasas ut och i **motion N25** anges att effektskatten på kärnkraft ska avskaffas. **Motionerna N26–N28** behandlar framförallt vikten av att avskaffa subventioner till vindkraften. Vidare anförs i **motion N29** att det behövs mer forskning kring fjärde generationens kärnkraftverk. I **motion N30** yrkas att Folkpartiet Liberalerna verkar för att Vattenfalls ägardirektiv får innebörden att prioritera energikällor med låg klimatpåverkan samt satsar mer på miljövänlig energiforskning liksom att Vattenfalls utomnordiska delar ska säljas. I **motion N31** föreslås att det endast ska finnas ett klimatmål, medan det i **motion N32** föreslås att elskatten ska avskaffas.

Partistyrelsen understryker att tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i förnybar el har Sverige en säker, effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser. En långsiktig och stabil energiförsörjning är avgörande för klimatet, svenska jobb och svensk konkurrenskraft och därmed vår tillväxt och välfärd. Vi måste också se energifrågorna i ett större och säkerhetspolitiskt perspektiv då framförallt Ryssland inte tvekar att använda energin som ett säkerhetspolitiskt instrument. Partistyrelsen understryker att Folkpartiet Liberalerna står fast vid Alliansens energiöverenskommelse, som också riksdagen fattat beslut om. Överenskommelsen ger konsumenterna och industrien en trygg energiförsörjning, ekologisk hållbarhet och god konkurrenskraft och kombinationen av satsning på förnyelsebar energi och en möjlighet till att förnya svensk kärnkraft är central för att säkra en koldioxidfri elproduktion. Partistyrelsen vill dock understryka att staten i största möjliga mån ska vara neutral mellan energislag som uppfyller miljö- och säkerhetskrav. Därför är det djupt olyckligt att regeringen för närvarande straffar ut kärnkraften genom höjd effektskatt samtidigt som andra energislag får subventioner. En förtida stängning av fungerande reaktorer är dåligt för svensk energiförsörjning, dåligt för jobben, dåligt för klimatet och för Europas säkerhet.

Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel.

Användandet av fossila bränslen ska minskas och ett viktigt mål är en koldioxidfri energiproduktion. Koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat utsläppshandelssystem inom EU är effektiva styrmedel och därmed centrala i svensk klimatpolitik.

Partistyrelsen konstaterar att den tekniska utvecklingen på energiområdet går fort fram och att det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag. Till exempel har solenergi stor utvecklingspotential och att allt fler väljer denna energiform för egen konsumtion är positivt och ska välkomnas, inte straffas med höjd skatt. Tekniska innovationer och produktutveckling liksom utvecklingen av tjänster och affärsmodeller är viktiga delar för att skapa ett långsiktigt hållbart energisystem.

För att säkerställa en stabil och koldioxidfri energiförsörjning behövs kärnkraften. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige. Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall.

Energifrågorna är i högsta grad gränsöverskridande och tjänar på ett starkare EU-samarbete. I tider av ökad konflikt i vårt närområde och där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Här kan Sverige spela en viktig roll i en integrerad europeisk energimarknad. Sverige måste delta aktivt i arbetet med EU-kommissionens förslag till energunion.

Inom ramen för Folkpartiet Liberalernas förnyelsearbete behandlas energi- och klimatfrågorna i arbetsgruppen En ambitiösare klimatpolitik som sorterar under Globaliseringskommissionen. Syftet är att titta på hur ambitionsnivån i den svenska klimatpolitiken kan öka och hur energipolitiken bör utformas för att värna både klimatet och konkurrenskraftiga elpriser.

Regeringen har tillsatt en parlamentariskt sammansatt energikommission där Folkpartiet Liberalerna finns representerat. Kommissionen ska lämna underlag till en bred politisk överenskommelse om den långsiktiga energipolitiken. Frågor som ska hanteras är tillförsel, överföring, användning och lagring av energi på längre sikt. Folkpartiet Liberalernas representant kommer att delta konstruktivt i samtalen men partistyrelsen är samtidigt oroad över hur

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

regeringen redan nu vidtar en rad åtgärder som kraftigt begränsar kommissionens handlingsutrymme.

Partistyrelsen konstaterar att utbyggnad av kraftnätet är viktigt för den framtida energiförsörjningen. Det är avgörande att elöverföringen fungerar väl inom Sverige men också för export av el. Svenska Kraftnät ansvarar för investeringar rörande byggandet för att förstärka driftsäkerheten i det svenska stamnätet och det pågår en rad investeringar för att förbättra hela det svenska kraftnätet. Frågan om elöverföring ligger också inom ramen för Energikommissionens mandat.

Avseende Vattenfalls ägardirektiv kan partistyrelsen konsatisera att Vattenfall numer har hållbarhetsmål som innebär att Vattenfalls årliga koldioxidutsläpp ska minska till totalt 65 miljoner ton till 2020. Målet ska uppnås genom avyttringar, genom att stenkol byts ut mot biomassa och genom att minska användningen av äldre koleldade kraftverk. Vidare har Vattenfall startat en process för att sälja de utomnordiska delarna.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår partistyrelsen att **motion N22–N30 anses besvarade**. Vidare föreslår partistyrelsen att **motionerna N31 och N32 avslås**.

Jord- och skogsbruk samt fiske

Motionerna N33–N43

Ett antal motioner behandlar jord- och skogsbruk. **Motion N33** behandlar nyckelbiotoper och naturskogar. **Motion N34** anför att det svenska jordbruksstödet inom ramen för EU-reglerna i så stor del som möjligt kanaliseras till den djurhållande delen av Sveriges jordbruk. I **motion N35** anges att medel bör överföras från gårdsstödet till landsbygdsprogrammet samt att jordbrukets miljöstöd ska styras direkt mot åtgärder som syftar till att öka den biologiska mångfalden i intensivt odlade jordbrukslandskap. **Motion N36** anför att svenskt jordbruk måste få konkurrera på samma villkor som övriga EU-länder, och **motion N37** i anges att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel måste höjas. Det småskaliga, privata skogsbruket i norra Norrland behandlas i **motion N38** och **motion N39** föreslår fler alternativ för privata skogsägare. I **motion N40** anser att kommuner och landsting ska minska inköp av ekologiska varor och att statliga bidrag till ekologisk odling ska upphöra. Även **motion N41** hanterar livsmedel men anser att landsmötet ska säga nej till GMO-modifierade livsmedel och grödor.

Såsom anges i Folkpartiet Liberalernas landsbygdsprogram vill partistyrelsen också understryka vikten av de gröna näringarna som levererar förstklassiga livsmedel och skogsprodukter. De gröna näringarna bidrar också till kollektiva nyttigheter såsom biologisk mångfald, öppna landskap, värdefullt kulturarv och förnybar energi.

Den växande befolkningen innebär stora utmaningar när det gäller att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning. Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. Ny teknik och ekonomiska styrmedel driver på miljöanpassningen.

Partistyrelsen vill understryka att EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Samtliga direktstöd och marknadsstörande regleringar ska fasas ut så snart som möjligt, och i stället behövs ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald.

EU-stöden för landsbygdsutveckling riktar sig såväl till bönder som till företrädare för andra verksamheter på landsbygden. De stöd som framförallt riktar sig till bönder är t.ex. ersättning för kollektiva nyttigheter som öppna landskap och bevarande av den biologiska mångfalden, samt för investeringar och kortare livsmedelskedjor. I kommande landsbygdsprogram har EU:s medlemsländer möjlighet att inkludera flera stöd. Stöd som inte enbart är riktade mot bönder utan generellt till landsbygdens utveckling. Framförallt handlar det om stöd till affärsutveckling samt grundläggande samhällstjänster och förnyelse av landsbygdsorter. Stöd till investeringar i kultur- och naturarv samt fritid- och rekreation är också inkluderade.

Partistyrelsen vill understryka vikten av att Sverige fortsätter driva på inom EU för att fler länder följer de gemensamma regler som gäller på jordbruksområdet. Till exempel ska Sverige fortsätta att driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs måste skärpas.

Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll. Läckaget av

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Avverkningsmetoder måste kunna variera utifrån miljöhänsyn. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd. Partistyrelsen vill understryka vikten av att koppla äganderätten, privata såväl som statliga skogsägare, till ett förvaltarskap, samt att ytterligare öka kravet på statliga skogars naturvårdsinsatser.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår partistyrelsen att **motion N33–N39 anses besvarade**. Partistyrelsen föreslår vidare att **motion N40 och N41 avslås**.

Motion N42 behandlar urinseparering i toaletter. Såsom anges ovan behöver läckage av näringsämnen från bland annat hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav bromsas. Partistyrelsen anser att frågorna om övergödning är angelägna och att motionären tar upp viktiga delar i arbetet för minskad övergödning av Östersjön. Partistyrelsen är likväl inte övertygad om att en generell urinseparering är det mest kostnadseffektiva styrmedlet för minskad övergödning. Med hänsyn till detta föreslår partistyrelsen att **motion N42 avslås**.

Motion N43 föreslår ett förbud mot bottenrålning. Partistyrelsen konstaterar att fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Regelverket ska gynna småskaligt och kustnära fiske samt främja utveckling av fiskemetoder och fiskeredskap med stor selektivitet som är skonsamma för de lokala ekosystemen och förhindrar icke önskvärda bifångster. Detta innebär att den utveckling av allt skonsammare bottenrålning som för närvarande pågår ska gynnas. Områden med särskilt känsliga botten ska stängas helt för bottenrålning. Därmed bör **motion N43 anses besvarad**.

Djurskydd

Motionerna N44–N49

En rad motioner behandlar djurskydd. **Motion N44** vill att vilda djur inte omotiverat ska hållas i fångenskap. I **motion N45** föreslås ett förbud av handel och innehav av elpådrivare (grisfösare). Förslag att inrätta nationell djurpolis behandlas i **motion N46** och **motion N47** vill förbjuda slakt av djur utan bedövning inom EU. I **motion N48** yrkas stränga straff för uppfödning av köttrasen Belgian Blue (belgisk blå). Slutligen föreslås i **motion N49** att minigrisar ska kunna jämföras med sällskapsdjur avseende regler och riktlinjer.

Avseende djur i fångenskap anser partistyrelsen att motionären tar upp ett antal intressanta frågeställningar men anser att gällande regler är väl avvägda. Alla djurparker måste i förväg godkännas av länsstyrelsen som bland annat ska godkänna om djurens utrymmen är tillräckligt stora och inredningen stämmer med djurens behov samt att personalen har rätt utbildning. Djur ska enligt gällande regler kunna bete sig naturligt även i fångenskap.

Partistyrelsen konstaterar att Sverige har en av världens starkaste djurskyddslagar vilket vi kan vara stolta över. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Partistyrelsen anser dock inte att det är lämpligt att förbjuda innehav av så kallade elpådrivare utan anser att kontrollen av lagar och regler avseende djurhållning i stället ska skärpas.

En kraftigt förstärkt europeisk lagstiftning till skydd för djurens välbefinnande har i många år varit en prioriterad fråga för Folkpartiet Liberalerna, med Marit Paulsen som drivande kraft. Det står nu klart att det finns en stark majoritet för den nya djurhållningslag som Marit Paulsen förhandlat fram, vilket är en stor framgång för djurskyddet i Europa. Partistyrelsen ser gärna att ett EU-center för djurskydd placeras här. Vad gäller förslaget om en nationell djurpolis konstaterar partistyrelsen att det på olika håll i landet inrättats särskilda djurskyddspoliser för att effektivisera arbetet mot djurplågeri och djurskyddsbrott. Den nya nationella polismyndighet som inrättades den 1 januari 2015 ger bättre förutsättningar för den sortens specialisering.

Vidare konstaterar partistyrelsen att det i Sverige är förbjudet att genomföra slakt utan bedövning. Huvudregeln inom EU är också att bedövning ska ske innan slakt men kraven på bedövning gäller inte djur som slaktas med särskilda metoder som påbjuds av religiösa riter, under förutsättning att slakten äger rum i ett slakteri. Partistyrelsen anser inte att det finns anledning att driva på en förändring av dessa regler men konstaterar samtidigt att det religiösa undantaget inte får missbrukas.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anses **motion N44–N47 besvarade**. Vidare anser partistyrelsen att **motion N48 bör avslås**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Avseende **motion N49** anser partistyrelsen att det är glädjande att det finns ett grymt intresse för fler glada grisar. Partistyrelsen konstaterar att det finns en utveckling över tid där olika djurarter har används som sällskapsdjur och att det i dag inte är ovanligt att minigrisar är sällskapsdjur. Jordbruksverket utfärdade 2014 nya föreskrifter och allmänna råd om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby (SJVFS 2014:17), där ett särskilt kapitel ägnas minigrisar som sällskapsdjur. Partistyrelsen utesluter inte att det kan behövas justeringar i regelverket, men frågans detaljeringsgrad gör den mindre lämpad för landsmötet att ta ställning till. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att **motion N49 anses besvarad**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion N1 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
2. att motion N2 anses besvarad
3. att motion N3 anses besvarad
4. att motion N4 anses besvarad
5. att motion N5 anses besvarad
6. att motion N6 anses besvarad
7. att motion N7 anses besvarad
8. att motion N8 anses besvarad
9. att motion N9 anses besvarad
10. att motion N10 avslås
11. att motion N11 anses besvarad
12. att motion N12 anses besvarad
13. att motion N13 anses besvarad
14. att motion N14 anses besvarad
15. att motion N15 anses besvarad
16. att motion N16 anses besvarad
17. att motion N17 anses besvarad
18. att motion N18 anses besvarad
19. att motion N19 avslås
20. att motion N20 anses besvarad
21. att motion N21 anses besvarad
22. att motion N22 anses besvarad
23. att motion N23 anses besvarad
24. att motion N24 anses besvarad
25. att motion N25 anses besvarad
26. att motion N26 anses besvarad
27. att motion N27 anses besvarad
28. att motion N28 anses besvarad
29. att motion N29 anses besvarad
30. att motion N30 anses besvarad
31. att motion N31 avslås
32. att motion N32 avslås
33. att motion N33 anses besvarad
34. att motion N34 anses besvarad
35. att motion N35 anses besvarad
36. att motion N36 anses besvarad
37. att motion N37 anses besvarad
38. att motion N38 anses besvarad
39. att motion N39 anses besvarad
40. att motion N40 avslås
41. att motion N41 avslås
42. att motion N42 avslås
43. att motion N43 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

- 44. att motion N44 anses besvarad
- 45. att motion N45 anses besvarad
- 46. att motion N46 anses besvarad
- 47. att motion N47 anses besvarad
- 48. att motion N48 avslås
- 49. att motion N49 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Miljö- och klimatpolitik

N1. Grön kapitalism

Karin Karlsbro, Norrtälje, Axel Darvik, Göteborg, Rasmus Jonlund, Stockholm, Sara Svanström, Stockholm, Maria Weimer, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** den Globaliseringskommission som tillsatts för att förnya Folkpartiets politik ges ett tilläggsdirektiv i syfte att utveckla en ekonomisk politik som utgår från en helhetssyn samt beaktar och integrerar klimat- och miljöperspektiven på ett konsekvent och vetenskapligt sätt, utifrån argumentationen i denna motion
2. **att** Folkpartiets ekonomiska politik ska ha en tydlig miljö- och klimatprofil
3. **att** Folkpartiets skattepolitik ska ha en tydlig miljö- och klimatprofil
4. **att** andra politikområden med relevans för klimat- och miljöområdet, så som t.ex. infrastruktur-, innovations- och energipolitiken genomsyras av de idéer som redovisats ovan
5. **att** Folkpartiet tar fram ett program som identifierar och föreslår avskaffande av subventioner (inom Sverige och EU) som bidrar till klimat- och miljöskadligt agerande

Världen står inför stora utmaningar när det gäller klimatet, miljön och den framtida tillgången till naturresurser. Ett socialliberalt parti, med rötter i en kunskaps- och bildningstradition, ska driva en relevant, tydlig och aktiv klimat- och miljöpolitik. Marknadsekonomi är grunden för öppenhet och individens frihet att försörja sig, men också förutsättning för välfärd, utveckling och effektiv användning av resurser. Kritiker argumenterar för att det är just marknaden som är grunden till miljöproblemen. Det vänder vi liberaler oss emot. Tvärtom är miljöproblemen resultatet av att marknadens principer inte respekteras i tillräcklig hög grad. Miljöproblem uppstår av s.k. negativa externa effekter: kostnader för samhället som ingen betalar för.

Klimatproblemen brukar beskrivas som mänsklighetens största marknadsmisslyckande. Trots insikten om att utsläpp av växthusgaser måste minska är fossila bränslen grunden för världens energiproduktion. Fossila bränslen är en ändlig resurs som kommer att bli svårare och dyrare att utvinna, men ännu är tillgången till både kol, olja och gas så stor och priset så lågt att drivkraften för att övergå till andra bränslen är alldeles för liten. Detta trots att varje nytt ton koldioxidutsläpp skadar klimatet. Dessutom finns över hela världen subventioner som stödjer klimat- och miljöskadlig verksamhet, vilket ytterligare snedvrider marknaden.

Ett annat exempel är Östersjöns allvarliga läge. Decennier av industriutsläpp har lett till att fisken är ohälsosam att äta. Det är inte bara ett ekologiskt haveri utan även ett ekonomiskt misslyckande. Miljöförstöringen har kunnat pågå eftersom ingen "äger" havet och några skadeståndsanspråk har inte rests mot de ansvariga. Men kostnaderna blir höga, inte minst för samhällen där fiske och turism hade kunnat spela en ännu viktigare roll.

I Folkpartiets tradition, präglad av Bertil Ohlins och Anne Wibbles idéer, finns en strävan efter att marknaden ska fungera mer effektivt. I den andan vill vi att Folkpartiet utvecklar en ekonomisk politik som mer beaktar och integrerar klimat- och miljöaspekter på ett konsekvent och vetenskapligt sätt. Vi vill att Folkpartiet särskilt ska visa ledarskap när det gäller att driva en ekonomisk politik för konkurrens, entreprenörskap och tillväxt med tydlig klimat- och miljöperspektiv. Det handlar också om att integrera dessa perspektiv i exempelvis infrastruktur-, innovations- och energipolitiken. Sverige behöver också en ny skattereform med tydligt klimat- och miljöperspektiv.

Målet måste vara att produkter och tjänster som är bra utifrån klimat- och miljöperspektiv ska vara mer konkurrenskraftiga än mindre miljösmarta alternativ. I dag är det ofta tvärtom. På så vis kan vi komma bort från den ohållbara och kortsiktiga slit- och slängkonsumtionen.

Det är olyckligt att klimat- och miljöfrågorna, spelar en undanskymd roll i direktiven till de kommissioner som partiledningen tillsatt och risken finns att Folkpartiets förnyelse kommer att sakna dessa framtidsperspektiv.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

N2. Inför grön skatteväxling på energi*Emanuel Alvarez, Stockholm, Svea Hasanbegovic, Göteborg, Amanda Kanange, Lidingö, Kim Nurmi, Kristianstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för införandet av grön skatteväxling inom energiområdet

Folkpartiet bör verka för att den som väljer grön energi från förnybara energikällor får en lägre skatt än den som väljer energi från t.ex. kärnkraft, fossila bränslen eller andra energikällor som skadar miljön.

Grön skatteväxling är en miljöpolitisk åtgärd som innebär att miljöfarliga produkter och tjänster beskattas hårdare än tidigare, medan skatter på arbete (så som löneskatter och arbetsgivaravgifter) sänks. Grön skatteväxling kan kategoriseras som ett ekonomiskt styrmedel som myndigheter kan använda sig av för att skifta skattetryck från arbete till naturresursförbrukning och miljöförstöring. Man önskar genom denna åtgärd få miljövinster, alltså att miljön mår bättre, samt öka effektiviteten i samhället genom ökad sysselsättning.

N3. Cirkulär ekonomi*Folkpartiet Liberalerna Gävleborg, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Per-Ola Grönberg, Sandviken, Stig Mörtman, Ockelbo, Peter Nordebo, Bollnäs***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna i sin miljöpolitik ska lyfta fram cirkulär ekonomi som en målsättning för politiken

Ekonomisk tillväxt är bra. Det skapar ett överflöd som gör att fattigdomen i världen kan pressas tillbaka, barnadödligheten minskar, utbildningsnivån stiger och kvinnor kan frigöra sig från traditionella maktnormer. Förutsättningarna för ekonomisk tillväxt som den ser ut i dag är dock inte miljömässigt hållbar. Den ekonomiska tillväxten bygger på ett i huvudsak linjär process – det vill säga varor produceras, konsumeras och kasseras. Ekonomin tar ständigt nya råvaror i anspråk för att hjulen ska snurra. Det är inte hållbart i längden. För att vi ska kunna ha ekonomisk tillväxt utan att utarma miljön behöver ekonomin bli cirkulär där allt som konsumeras ständigt återvinns i ett kretslopp. För att få till en cirkulär ekonomi behövs en rad saker ändras inom dagens produktion av varor och tjänster. Alla miljöfarliga ämnen i varor och tjänster måste bort. Produkter behöver designas så att de materialmässigt går att ta isär i sina beståndsdelar så att allt material kan var för sig återanvändas, återvinnas eller energiutvinnas i stället för att kasseras. All produktion och transporter behöver på sikt drivas med enbart förnyelsebar energi. För att bättre hushålla med befintliga resurser behöver marknaden bli mer anpassad för att sälja funktioner än enbart produkter. Det innebär att man i större utsträckning delar, hyr eller leasar produktionsmedel snarare än att äga dem själva, och på samma sätt hyr eller leasar ut produkterna till sina kunder snarare än att sälja dem.

En omställning till en cirkulär ekonomi kommer ta sin tid och kommer kosta en hel del. Likväl ska kommande generationer kunna ha friheten som ekonomisk tillväxt ger men inte förslavas under miljöförstöring måste ekonomin bli cirkulär och samhället anpassas därefter. Folkpartiet Liberalerna som kämpar för individens frihet i dag och imorgon borde lyfta fram den cirkulära ekonomin som målet för miljöpolitiken för att bemöta dem som hävdar att ekonomisk tillväxt och värnandet om miljön inte går ihop. För ett liberalt parti står människans strävan att bygga upp rikedom och att leva i hållbar miljö inte i motsats till varandra. De kan förenas i en cirkulär ekonomi.

N4. Hållbarhetsprogram*Tony Carlsson, Kalmar***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ta fram ett hållbarhetsprogram
2. **att** hållbarhetsfrågorna får en framskjuten position i Folkpartiets politiska plattform
3. **att** Folkpartiet verkar för att vid nästa regeringsbildning där Folkpartiet ingår ett separat hållbarhetsdepartement inrättas med uppgift att verka för att hållbarhetstänkandet genomsyrar alla departement och myndigheters arbete

Skälen till detta är många:

- Miljöprogrammet täcker inte in alla delar då hållbarhetsfrågan går in alla delar av samhällsfunktionerna, hushållen och företagen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

- De flesta framåtriktade organisationer och företag har redan i dag någon form av hållbarhetsstrategi men inget politiskt parti har tagit ett helhetsgrepp, det är dags att Folkpartiet gör det nu!
- Detta är en av de allra viktigaste frågorna som också attraherar stora väljargrupper som kanske alltid upplevt Folkpartiet som det bästa ”miljöpartiet”.
- Miljöfrågan är alltför viktig för att ge Miljöpartiet tolkningsföreträde. En politisk fråga kan ge olika svar utifrån ett hållbarhetsperspektiv än utifrån ett snävt miljöperspektiv.

För att ta exempel inom transportsektorn. Som någon klok person beskrev för mig i senaste valrörelsen: om några miljöpartister i dag för första gången fått se de koleldade loken som fanns på 1930-talet skulle de högljutt kräva att all tågtrafik skulle straffbeskattas eller förbjudas. Detta är lika fel som att kräva skatt på själva flygresan eller personbilen. Det är det fossila bränslet som ska beskattas, inte själva transportmedlet (det fossila bränsleanvändandet kommer i framtiden att bara ses som en kort parentes som vi snarast ska bort ifrån)! T.ex. borde också kolbaserad el ha minst lika hög beskattning som kärnkraftsbaserad el (om inte ännu högre).

N5. Talesperson

Johan Viktorsson, Sundbyberg, Inger Gran, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet utser en person ur partistyrelsen till miljö- och klimatpolitisk talesperson

Världen står inför en stor klimatutmaning. Om för lite görs är risken stor att jordens medeltemperatur kommer att stiga med flera grader vilket får allvarliga konsekvenser för mänskligheten oavsett om man räknar i ekonomiska termer eller i mänskligt lidande. De vetenskapliga beläggen är i dag så starka att det med liberal utgångspunkt är orimligt att inte ifrågasätta våra dagliga konsumtionsval. De kommer med största sannolikhet att påverka kommande generationers möjligheter att göra sina i morgon.

Folkpartiet bör i första hand sträva efter globala lösningar. Går det inte att landa sådana ska motsvarande frågor adresseras på nationell nivå och Sverige ska gå före. Vi bör sträva efter att med marknadsekonomiska styrmedel, på ett så marknadsneutralt sätt som möjligt, påverka marknaden för att på så sätt gå den tekniska utvecklingen till mötes inom klimat- och miljöområdet.

Miljö- och klimatfrågorna för i dag en allt för undanskymt tillvaro inom Folkpartiet. De utgör viktiga och avgörande samhällsutmaningar inom vilka vi bör ta en aktivare roll för att forma svaren.

Dessutom utgör miljö- och klimatfrågorna en allt mer central roll för en allt större grupp väljare. En grupp som vill se handling och som vill se svaren utformas med utgångspunkt i liberala värderingar. En grupp som ser potentialen i marknadsekonomin men som anser att denna ska frodas inom hållbara ramar. En grupp som därmed borde vara en naturlig målgrupp för Folkpartiet.

N6. Koldioxidfrågan måste vara vår huvudfråga inför Parismötet

Gustav Ullenhag, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna högprioriterar koldioxidfrågan såväl nationellt som internationellt inför mötet i Paris i december

Det är oförståeligt att Folkpartiet inte har frågan om koldioxidutsläppen överst på agendan. Vårt parti har varit föregångare i många viktiga politiska frågor men beträffande koldioxidfrågan är det tvärtom. Det är för sent att undvika en katastrof. Enligt WHO dör över 150 000 om året på grund av de pågående klimatförändringarna (www.who.int) och detta är bara början. Hur hög ska vi tillåta den siffran att bli?

Enligt en av IPCC:s huvudförfattare, Pep Canadell, räcker det sannolikt inte ens om världens koldioxidutsläpp, som ju är större än någonsin, går ned till noll om vi ska klara 2-gradersmålet utan vi måste ta ur mer koldioxid ur systemet än vi släpper ut.

Minskad värmereflektion (albedoeffekten) då isarna smälter, större metanutsläpp från tinande tundra och ett ökat antal skogsbränder är förstärkningseffekter som kan få klimatet att skena. Då temperaturen steg med 6 grader för 251 miljoner år sedan dog nästan allt liv på jorden. Förutom de gigantiska problem som följer med temperaturhöjningen tas en tredjedel av koldioxiden upp av haven med försurning som följd vilket leder till korall- och fiskdöd. Enligt

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

den senaste och femte IPCC-rapporten från 2013 har haven redan blivit 26 procent surare (www.ipcc.ch).

Vi har sorgligt nog många gånger genom åren fört en helt felaktig koldioxidpolitik. I frågan om flygplatsen Årna i Uppsala har Folkpartiet agerat oansvarigt. Utifrån mark- och miljödomstolens rekommendation att inte godkänna civil luftfart och det faktum att vi på grund av koldioxidproblemet måste begränsa flygandet i framtiden borde det ha vara självklart för regeringen att säga nej men vår alliansregering sa ja utan att Folkpartiet sa emot.

Hur kan vi tillåta att flygresenärer får bonuspoäng när de flyger, dvs. uppmuntras till fortsatt skadligt beteende? Hur kunde vi tillåta att järnvägen fick minskade anslag 2014 jämfört med 2013 samtidigt som lastbilstrafiken omgående borde minska drastiskt? Varför har inte Folkpartiet motarbetat Vattenfalls satsning på kolkraftverk som har medfört att bolaget släpper ut gigantiska mängder koldioxid?

Vi borde också börja agera kraftfullt på den internationella arenan. 2010 ställde sig regeringen otroligt nog bakom ett lån som innebar att Sydafrika kunde bygga ett kolkraftverk som släpper ut lika mycket koldioxid som halva Sverige.

Vidare är det obegripligt att alliansregeringen kunde prioritera sänkt krogmoms framför ökat miljöbistånd. Hur mycket har Folkpartiet gjort för att försöka förhindra att Kina och Indien ständigt öppnar nya kolkraftverk? Hur kunde vi tolerera att Carl Bildt som utrikesminister inte motarbetade oljeutvinning i Arktis?

De ökade halterna av koldioxid kommer att diktera förutsättningarna för de flesta stora politiska områden i framtiden såsom utrikespolitiken, energifrågan, försvarspolitiken, invandringspolitiken, biståndsfrågan och vår ekonomi. Det är de fattiga länderna som drabbas hårdast av koldioxidutsläppen och vi har ju en stolt tradition av att vara drivande i internationella frågor.

Vi har ständigt värnat demokratier (minskad vattentillgång leder bl.a. till fler konflikter) och slagit vakt om de svaga. Vi borde nu antligen ta på oss ledartröjan liksom vårt systerparti i Norge, Venstre, som gick fram starkt i det senaste valet. Det starkaste argumentet för oss att på allvar ta oss an koldioxidfrågan är dock att vi har ett ansvar att göra det rätta. Vi är frihetens parti och ju mer koldioxidutsläpp i dag desto mer ofrihet för oss i framtiden!

N7. Omvänd koldioxidskatt

Maria Winberg Nordström, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta fram förslag på ekonomiska system eller bidrag för att skapa incitament för att ta bort koldioxid från atmosfären

Koldioxid är en växthusgas som de flesta forskare menar bidrar till global uppvärmning och klimatförändring. Halten koldioxid i luften ökar och det tycks svårt för mänskligheten att vidta de åtgärder som faktiskt behövs för att stoppa ökningen. Orsak till ökningen är förbränning av fossila bränslen: olja, kol och naturgas.

Växter tar upp koldioxid och men när växten dött och förmultnar frigörs kolet efterhand åter till luften. Genom att göra om rester från jordbruk och skogsindustri till träkol fördröjs koldioxidens kretslopp och därmed minskar ökningen av halten i luften. Träkol har en halveringstid på mellan 2 000 och 6 000 år så den positiva effekten får sägas vara långvarig. Dött organiskt material, mull, har en halveringstid på endast några decennier.

I dag finns skatt på utsläpp av koldioxid. Genom att komplettera med ekonomiska bidrag för att ta bort koldioxid ur atmosfären skulle ytterligare incitament skapas för att minska atmosfärens koldioxidhalt. Exempelvis skulle en jordbrukare när spannmålet är skördat kunna göra träkol av halmen som blir kvar. Och för den mängd kol som stabiliserats i form av träkol erhåller bonden ett bidrag motsvarande mängden koldioxid som annars skulle bildats när halmens byts ner och kolet frigörs och reagerar med luftens syre till koldioxid.

Träkolet kan sedan spridas på åkermarken och öka jordens bördighet. Ursprungsbefolkningarna längs Amazonasfloden i Sydamerika kände väl till effekten med ökad bördighet när jorden tillfördes träkol. Längs floden finns stora områden där matjordslagret har högt innehåll av träkol (terra preta). Träkolets effekt på bördigheten är långsiktig och miljömässigt hållbar till skillnad från svedjebruk där skogen bränns till aska där som det endast under några år går att odla.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

N8. Prioritera klimatet och miljön högre vid internationella förhandlingar*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet bidrar till att ett ambitiöst internationellt klimatavtal framgångsrikt upprättas
2. **att** Folkpartiet tar initiativ till en skärpt global kemikalielagstiftning
3. **att** Folkpartiet vid framförhandlandet av internationella handelsavtal såsom TTIP kräver att hårda miljökrav inte ska räknas som handelshinder

Klimatet är en av vår tids största ödesfrågor. Sverige är för litet för att göra en avgörande skillnad enbart genom att minska sina egna utsläpp, men genom att utveckla banbrytande miljöteknik, agera internationellt miljöföredöme och påverka andra länder i mer miljövänlig riktning har Sverige potential att påverka utvecklingen förhållandevis mycket i förhållande till sin storlek. I synnerhet bör Sverige utnyttja sitt EU-medlemskap maximalt för att påverka Europas klimatpolitik i en mer miljövänlig riktning, detta eftersom EU:s samlade röst väger betydligt tyngre än Sveriges vid internationella förhandlingar. Samma princip gäller även för många andra miljöfrågor.

N9. Öka de nationella miljöansträngningarna*Fritjof Nilsson, Sundsvall***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet prioriterar upp miljöfrågorna generellt
2. **att** Folkpartiet ska förorda ett miljö- och energi-ROT som även kan sökas av kommuner
3. **att** Folkpartiet ska verka för att flyget inkluderas i EU:s system för utsläppsätter
4. **att** Folkpartiet ska verka för ökade satsningar på miljö- och energiforskning
5. **att** Folkpartiet ska förorda en generell höjning av miljöskatterna, t.ex. koldioxidskatten
6. **att** Folkpartiet ska framlägga lagförslag som underlättar småskalig elproduktion
7. **att** Folkpartiet ska verka för att miljöhänsyn ges större tyngd vid offentliga upphandlingar
8. **att** Folkpartiet ska verka för en höjd skrotpremie på gamla (svenskregistrerade) bilar
9. **att** Folkpartiet ska prioritera investeringar i cykelbanor och kollektivtrafik framför biltrafik
10. **att** Folkpartiet ska förorda subventionerade tankstationer för el-, gas- och vätgasbilar
11. **att** Folkpartiet utvärderar försöken med artificiell syresättning av Östersjön. Om utfallet blir positivt ska Folkpartiet verka för ett fullskaleförsök i samverkan med övriga Östersjöländer

En god miljö och en frisk natur leder till ökat välbefinnande, högre livskvalitet, ökad hälsa, ökad biologisk mångfald, reducerade klimatförändringar och i längden även till minskade samhällskostnader. Miljön bör därför vara ett prioriterat politikområde för ett ansvarstagande och statsbärande parti som Folkpartiet. Även om många miljöfrågor är av global karaktär kan mycket göras även på nationell nivå.

N10. Ändra hanteringen i Sverige av EU:s vattendirektiv*Anders A. Aronsson, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** genomförandet i Sverige av EU:s vattendirektiv i första hand ska bygga på utbildnings- och rådgivningsinsatser som leder till ändrade arbetssätt med mindre miljöpåverkan

Genomförandet av EU:s vattendirektiv i Sverige är på väg att sänka svenskt lantbruk! I vart fall om det förslag som Vattenmyndigheterna haft ute på remiss skulle genomföras. De fem regionala vattenmyndigheternas åtgärdsförslag skulle innebära att bortåt 150 000 hektar produktiv åkermark tas ur bruk och i stället blir vatten- och träskområden. Det är närmare sex procent av åkermarken! Kostnaderna för detta uppgår enligt beräkningar till 34 miljarder kronor de kommande sex åren. Kostnader som ska bäras av det svenska lantbruk som redan är ekonomiskt pressat. Konkurrenskraften försvagas, den inhemska produktionen av livsmedelsråvaror minskar, sårbarheten ökar, liksom importen kommer att behöva öka. Samhällsekonomiskt bakvänt, likaväl som det rimmar illa med klimatmålen. Nyligen presenterad statistik från Naturvårds-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

verket visar att maten vi importerar bidrar till nästan tre gånger så mycket växthusgaser som de livsmedel som produceras i Sverige.

Processen kring hur EU:s vattendirektiv ska implementeras i Sverige måste göras om. Baseras på vetenskaplighet i högre grad, tas fram i breda samråd med flera myndigheter, forskare och intresseorganisationer, samt hanteras på politisk nivå. Genomförandet av EU:s vattendirektiv skulle mer effektivt kunna ske i brett samförstånd, med utbildning och rådgivning i största möjliga utsträckning. Direktivet ställer inte krav på att genomförandet ska ske helt via lagstiftning, utan det avgör respektive land. Finland t.ex. har valt en annan lösning, baserad på öppet och delaktigt samarbete. Rådgivning och utbildning leder till ändrade arbetssätt med mindre miljöpåverkan.

N11. Vattenverksamhetsutredningens förslag ska genomföras

Folkpartiet Liberalerna Jämtland-Härjedalen, Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att vattenverksamhetsutredningens förslag snarast genomförs
2. **att** ett statligt program med åtgärder för att årligen undanröja vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur i den utsträckning som behövs för att senast till år 2021 uppfylla EU:s vattendirektiv upprättas och genomförs samt att det för programmets förverkligande knyts de finansiella medel som behövs för genomförande

EU:s vattendirektiv innebär att åtgärder ska vidtas för att uppnå god ekologisk och kemisk status i yt- och grundvatten, vilket i princip betyder att våra sjöar och vattendrag ska vara så pass opåverkade av mänskliga aktiviteter att de fungerar som naturliga vatten. Bekymret med våra sjöar och vattendrag är i första hand den ekologiska statusen där det krävs åtgärder inte bara för att förebygga försämring utan i hög grad om att vidta åtgärder för att reparera och förbättra skadade vattenmiljöer och återskapa miljöer för biologisk mångfald. Dessa vattenmiljöer är främst de som utnyttjas för vattenkraftsproduktion.

Om inte åtgärderna är vidtagna senast år 2021 riskerar Sverige att ställas inför EU-domstolen med kraftiga viten som följd. Den statliga Vattenverksamhetsutredningen lämnade i mitten av förra året sitt slutbetänkande till regeringen (I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler, SOU 2014:35). Betänkandet innehåller flera viktiga lagförslag på förbättringar av vattenkraftverksamheter. Vattenkraftverk och dammar har alltför länge reglerats av gamla och exploateringsinriktade tillstånd. Här föreslås att sådan vattenverksamhet ska prövas och omprövas enligt modern miljölagstiftning.

Vattenmiljöerna är en viktig resurs för fisketurism. Fisketurism har en stor utvecklingspotential och turism är en tillväxtnäring, inte minst i Norrland, och är som sådan ett välståndsbyggande verktyg.

Det finns alltså starka skäl för att vidta för att förbättra och återskapa vattenmiljöer. En av de åtgärder som vi anser skulle bidra mest till att uppfylla målen i EU:s vattendirektiv, gynna utvecklingen av fisketurism och samtidigt under flera år skapa arbetstillfällen inom anläggningsindustrin är att bygga omlöp, fisketrappor och biokanaler vid landets vattenkraftstationer och regleringsdammar och därigenom undanröja de vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur som dessa utgör. Stationerna ligger oftast i för fisketurism och annan turism intressanta vattendrag och naturmiljöer där det före utbyggnaden för vattenkraftsproduktionen fanns unika fiskebestånd som skadats eller gått förlorade. Ytterligare åtgärder är att förse stationerna med intagsgaller och liknande skyddsanordningar för fisk och andra djur som i dag skadas vid vattenkraftproduktionen.

Det krävs dock ekonomiska incitament för att ägarna av vattenkraftstationerna, dvs. vattenkraftsföretagen, ska vidta de åtgärder som vi här har nämnt. Incitamenten och finansieringen måste liksom vid andra infrastrukturella åtgärder till del eller helt komma från staten eller andra offentliga medel för att åtgärderna ska bli förverkligade. Såsom ägare av det största vattenkraft-företaget kan staten här också visa vägen när det gäller att uppnå vattendirektivets mål till år 2021.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

N12. Deklaration av enskilda avlopp*Urban Wästljung, Uppsala, Mathias Lindow, Österåker***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att enskilda avloppsanläggningar ska deklarerar vid fastighetsöverlåtelse

Det finns flera olika orsaker till en försämrad vattenkvalitet som drabbar samhället i form av undermåligt dricksvatten och övergödda vattendrag och havsområden. Otillräckligt renat avloppsvatten är en av orsakerna och det problemet kan relativt enkelt rättas till.

Enskilda avlopp med icke godtagbar reningskapacitet bidrar både till övergödning och försämrat skydd av dricksvatten. Det finns cirka 400 000 enskilda avlopp i Sverige som behöver åtgärdas av fastighetsägaren för bättre funktion. En obligatorisk deklaration av enskilt avlopp vid överlåtelse av fastigheter skulle snabbt bidra till en förbättrad vattenstatus.

N13. Underlättad återvinning*Samuel Danofsky, Stockholm, Linda Folke, Stockholm, Rasmus Jonlund, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm, Amira Roula, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet bör driva på för att på kommunal nivå utreda möjligheter att införa central sopsortering
2. **att** Folkpartiet på europeisk och svensk nationell nivå ska vara pådrivande för ett förändrat producentansvar vad gäller förpackningskonstruktion i enlighet med vad motionen anför

Allt rännande till återvinningsstationer som är fulla och förpackningar som innehåller olika material är ett mycket betungande vardagsbestyr för de flesta svenska hushåll. Folkpartiets grundhållning när det gäller att leva miljömedvetet bör vara att det ska vara lätt att göra rätt.

I dag finns det till exempel teknologier som innebär att all sortering kan göras centralt i stället för hos varje enskilt hushåll. Detta både underlättar för den enskilde och innebär en minskad risk för felaktig sortering.

Förpackningar som innehåller olika material och som ska återvinnas separat (t.ex. papper och plast) innebär en svår vardagshandling. Det vore bättre om det fanns ett producentansvar där förpackningar antingen produceras i ett material eller på ett sådant sätt att förpackningens olika delar enkelt kan separeras.

N14. Frivillig sopsortering fungerar dåligt*Rickard Malmberg, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att Sveriges kommuner inför tjänster som sopsorterare i kommunala miljöbodas och miljöstationer

Sopsorteringen i obemannade miljöbodas och miljöstationer utan kontroll fungerar dåligt. Allmänheten tar många gånger inte sitt ansvar vad gäller att sortera ordentligt utan väldigt mycket avfall hamnar, av lättjefulla skäl, i kategorin restavfall. Mycket av detta restavfall skulle med rätt sortering i stället hamna under mer återvinningsbara avfallskategorier. Ifall det i stället införs jobbstillfällen där personer arbetar med att både ta emot och sortera avfallet till rätt avfallskategori så kan mycket av detta inkorrekt sortering minskas, samtidigt som mer material återvinns på korrekt sätt. Dessa nya arbetstillfällen kan dessutom fungera väl som riktiga jobb för de personer som besitter låg utbildningsgrad och därmed har svårt att få andra jobb, sannolikt personer som redan åtnjuter samhällsbidrag.

Dessa nya tjänster som sopsorterare kan finansieras utav höjda kommunala avfallsavgifter. Nyttan för samhället i form av fler riktiga jobb, bättre återvinningsgrad och en bättre miljö är dock vinster som gör att kostnaderna ändå lönar sig i längden.

HITTA I HÅNDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

N15. Varningstexter om koldioxidutsläpp i flygannonser*Gustav Ullenhag, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för att varningstexter blir obligatoriska i flygannonser. I texten ska framgå hur mycket koldioxidutsläpp resan medför och att resan bidrar till de pågående klimatförändringarna och försurningen av världshaven

De pågående klimatförändringarna och försurningen av världshaven är ett hot mot människans överlevnad. Världshaven har redan blivit 26 procent surare och om temperaturen stiger ytterligare några grader kommer sannolikt majoriteten av mänskligheten att slås ut. Så kallade triggereffekter kan innebära att temperaturstegringen går snabbare och når högre nivåer än vad vetenskapsmännen tidigare beräknat.

Albedoeffekten innebär att den värme som i dag reflekteras av Arktis is ut i rymden i stället kommer att stanna kvar på jorden då isen smält och därigenom accelererar uppvärmningen. Stora områden med permafrost i bland annat Sibirien har börjat tina vilket medför att metan som är en betydligt potentare växthusgas än koldioxid frisläpps, dvs. detta utgör ytterligare en förstärkande faktor. En tredje ”triggereffekt” utgör den minskning av regnskogsareal som sker genom bränder som blir allt vanligare när temperaturen ökar. Bränderna medför att stora mängder bunden koldioxid frigörs till atmosfären.

En person som gör en långresa med flyg förorsakar flera ton koldioxidutsläpp bara genom den resan. Att som på cigarettpaketet införa varningstexter i flygannonserna ter sig i detta perspektiv naturligt.

N16. Nej till straffskatt på flygresor, ja till höjd skatt på fossila flygbränslen*Tony Carlsson, Kalmar***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet säger nej till förslag kring straffskatt på flygresor men ja till ökad skatt på fossila flygbränslen
2. **att** Folkpartiet verkar för en kraftig utbyggnad och introduktion av biobränslen inom det svenska flyget
3. **att** Folkpartiet verkar för att det via de statliga investeringsfonderna ges stöd åt inhemsk utveckling och produktion från svensk skogsråvara till flygbiobränslen

Skälen till detta är många:

- Det är helt felaktigt att straffbeskatta flygstolen, utan miljöbelastningen kommer av det fossila flygbränslet.
- Sverige har alla möjligheter att bli världsledande kring utveckling och produktion av flygbiobränslen.

N17. Bonuspoäng för flygresor bör förbjudas*Gustav Ullenhag, Uppsala***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna verkar för ett förbud för bonuspoäng för flygresor

De pågående klimatförändringarna och försurningen av världshaven är ett hot mot människans överlevnad. Världshaven har redan blivit 26 procent surare och den pågående försurningen riskerar att slå ut fisklivet. Om temperaturen stiger ytterligare några grader blir större delen av planeten oboeolig och sannolikt går då majoriteten av mänskligheten under.

Så kallade förstärkningseffekter kan innebära att temperaturstegringen går snabbare och okontrollerat börjar skena. Albedoeffekten innebär att den värme som i dag reflekteras av Arktis is ut i rymden i stället kommer att stanna kvar på jorden då isen smält och därigenom accelererar uppvärmningen. Stora områden med permafrost i bland annat Sibirien har börjat tina vilket medför att metan som är en betydligt potentare växthusgas än koldioxid frisläpps, dvs. detta utgör ytterligare en förstärkande faktor. En tredje förstärkningseffekt utgör den minskning av regnskogsareal som sker genom bränder som blir allt vanligare när temperaturen ökar. Bränderna medför att stora mängder bunden koldioxid frigörs till atmosfären.

Det mest skadliga beteende som den enskilde ur koldioxidhänseende kan ägna sig åt är att flyga mycket. En person som gör en långresa med flyg förorsakar flera ton koldioxidutsläpp

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

bara genom den resan. Någon mängdrabatt vid cigarettinköp eller inköp av alkohol förekommer inte. Lika naturligt vore det att inte uppmontra flygande genom det bonuspoängssystem som flygbolagen har.

N18. Billigare rapsdiesel, RME, för miljön och självförsörjningsgraden

Ann Berg, Hudiksvall, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Anna-Karin Modin, Sandviken

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ser över möjligheterna att underlätta produktion och tillverkning av rapsdiesel, RME, för maskinellt bruk
2. **att** Folkpartiet ser över beskattning m.m. så att rapsdiesel, RME, och diesel blir prismässigt likställda eller att rapsdiesel blir prismässigt förmånligare, för att säkerställa en övergång till förnyelsebar energianvändning inom bl.a. jordbruket

Både förra och nuvarande regering anser att Sveriges fordonspark bör vara nästan fossilfri 2030.

I detta sammanhang kommer förnyelsebar energi att ha stor betydelse. Jordbrukets maskinpark drivs i dag i huvudsak med dieselolja, men det är också möjligt att driva dessa maskiner med den förnyelsebara rapsoljan efter att oljan genomgått en process för att bli mer tunnflytande. Problemet är att denna rapsdiesel, RME, för närvarande är dyrare än diesel, varför en övergång till rapsdiesel blir en stor kostnad för användarna.

Vi anser att rapsdiesel ska anpassas prismässigt till dieseloljan så att det blir ett alternativ för jordbrukare och andra yrkesgrupper att övergå till detta förnyelsebara drivmedel. Det ger också möjlighet för svenska jordbrukare till ytterligare odling, vilket innebär att vi kan få högre självförsörjningsgrad för drivmedel vid en konfliktsituation i vårt närområde, då leveranser av drivmedel kan försvåras. Dessutom har odlingarna betydelse för den biologiska mångfalden, bl.a. bin och humlor, som under senare år har minskat stort i antal.

N19. Flygskatt

Johan Viktorsson, Sundbyberg, Inger Gran, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet aktivt verkar för att flygskatt införs. Denna ska betalas av konsumenten vid start eller landning i Sverige och motsvara den beräknade koldioxidskatten för utsläppen som resan medför. Intäkterna för denna skatt ska investeras i svensk forskning i miljöteknik samt miljövänlig infrastruktur i Sverige

Världen står inför en stor klimatutmaning. Om för lite görs är risken stor att jordens medeltemperatur kommer att stiga med flera grader vilket får allvarliga konsekvenser för mänskligheten oavsett om man räknar i ekonomiska termer eller i mänskligt lidande. De vetenskapliga beläggen är i dag så starka att det med liberal utgångspunkt är orimligt att inte ifrågasätta våra dagliga konsumtionsval. De kommer med största sannolikhet att påverka kommande generationers möjligheter att göra sina i morgon.

Folkpartiet bör i första hand sträva efter globala lösningar. Går det inte att landa sådana ska motsvarande frågor adresseras på nationell nivå och Sverige ska gå före. Vi bör sträva efter att med marknadsekonomiska styrmedel, på ett så marknadsneutralt sätt som möjligt, påverka marknaden för att på så sätt gå den tekniska utvecklingen till mötes inom klimat- och miljöområdet.

Flygresor är i dag undantagna från koldioxidskatt. Detta ger flyget en konkurrensfördel jämfört med andra transportmedel samtidigt som det leder till utsläpp av koldioxid som starkt bidrar till klimatproblemet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

N20. Ett ökat fokus på klimat-, energi- och miljöpolitik*Örjan Rosell, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås, Henrik Östman, Västerås***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** Folkpartiet ges en bredare politisk framtoning genom ett ökat fokus på klimat-, energi- och miljöfrågor
- att** Folkpartiet för fram en klimat-, energi- och miljöpolitik baserad på naturvetenskapliga fakta och ekonomisk rimlighet
- att** Folkpartiet använder en slogan för att medialt föra fram sina åsikter inom detta område, t.ex. "en saklig och effektiv klimat-, energi- och miljöpolitik"
- att** Folkpartiet formulerar sin klimat-, energi- och miljöpolitik i två versioner, en sammanfattande populär medieanpassad version och en mer detaljerad version med sakfrågor. Bägge versionerna bör finnas på Folkpartiets hemsida
- att** Folkpartiet i sina broschyrer där området behandlas hänvisar till Folkpartiets hemsida. Vid information via digitala media bör det finnas direktlänkar till relevanta delar av hemsidan

Folkpartiet behöver bredda sin politiska profil. En lämplig utvidgning är klimat-, energi- och miljöpolitiken.

Miljö-, energi- och klimatfrågorna oroar och intresserar många i Sverige. I synnerhet så är yngre personer mycket engagerade i klimatfrågorna. Främst Miljöpartiet och även Centern och till viss del även Vänsterpartiet har fått genomslag i den allmänna opinionen för sin miljö- och klimatpolitik. Miljöpartiet har fått ett ökat väljarstöd för sin politiska inriktning, trots sina många osakliga förslag.

Alltför få känner till att Folkpartiet har ett omfattande program för miljö- energi- och klimatfrågor. En ökad uppmärksamhet i media om Folkpartiets program bör leda till ett ökat väljarstöd. Uppgång och nedgång för ett parti beror ofta på att man fångat tidens anda eller inte. Westerbergeffekten med eget rum på långvården är ett exempel på detta.

Att låta andra och icke borgerliga partier ensamma få dominera miljö- energi- och klimatfrågorna i media kan mycket väl vara ett strategiskt politiskt misstag. Folkpartiet bör öka informationen ut till media och övrig opinionsbildning om Folkpartiets klimat- och miljöprogram. Folkpartiet bör betona att ett klimat- och miljöprogram måste baseras på naturvetenskapliga fakta för att ge resultat och de åtgärder, som bör göras, ska bedömas och prioriteras efter viken effekt de har för att förbättra klimatet, miljön och energiproduktionen. En lämplig benämning på Folkpartiets program kan vara "Ett sakligt och effektivt klimat- och miljöprogram".

N21. Ökat engagemang för miljö- och naturfrågor inom Folkpartiet*Henrik Östman, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås***Förslag till landsmötesbeslut:**

- att** Folkpartiet snarast tillsätter en arbetsgrupp med ansvar för miljöfrågor i det kommande programarbetet
- att** miljöfrågor och klimatförändringar får en naturlig plats i programarbetet
- att** varumärket "Gröna Liberaler" knyts närmare moderpartiet med status liknande Liberala Kvinnor, LUF eller omformas till en moderpartiet närstående miljögrupp

Folkpartiet har sen gammalt många medlemmar som engagerat sig i miljö- och naturfrågor som ofta också omfattar energiproduktion. Särskilt minns vi skyddet av de fyra outbyggda Norrlandsälvarna, där biologisk mångfald och naturvärden prioriterades högre än kraftproduktion.

Skyddet av fjällnära skogar, forskningsinstitut kring vatten och fiskbestånd i Östersjön startades på Folkpartiets initiativ av alliansregeringen, skatt på konstgödning m.m. för att begränsa övergödning och utsläpp från jordbruket, är några av de krav och som slutligen gav Folkpartiet "pris som bästa miljöparti" inom alliansregeringen inför 2015 års val. Detta överraskade många inom Folkpartiet och var också en av de faktorer som togs med av valanalysgruppen som en "missad" Folkpartikvalitet som inte utnyttjades i valrörelsen.

Därför är det ännu mer förvånande att Folkpartiet inför kommande förnyelse och val av de 14 fokusgrupperna inte har med något om miljöfrågor. Man får en känsla av att Folkpartiet inte vet vad som diskuteras bland ungdomar och välutbildade yrkesverksamma väljare i Sverige. Förvaltarstapstanken får inte gå förlorad.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Energipolitik

N22. Sverige behöver en genomtänkt energipolitik

Percy Nessling, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen får i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att ta fram en långsiktig, seriös målsättning för Sveriges energiförsörjning

De senaste decennierna har den svenska energiplaneringen varken varit seriös eller genomtänkt. Barsebäcks kärnkraftverk avvecklades av vänsterpartierna och Centern utan någon konsekvensutredning innan. Att det sedan uppstod en obalans mellan producerad och förbrukad elenergi i Sydsverige förvånade få människor här. Därmed ökade överföringsförlusterna från norra till södra Sverige påtagligt.

I november 2011 infördes ett system där landet delades upp i fyra el-områden med olika taxor för samma vara: kilowattimmarna (kWh). Sydsverige fick betala mest och därmed uppstod ett handikapp för företag och boende i den här delen av landet jämfört med resten av Sverige, vilken inte är försvarbar. Gränsen mellan elområde 3 och 4 drogs strax söder om Oskarshamns- och Ringhalsverken så att dessa inte skulle räknas in i elproduktionen i elområde 4.

Eltaxsystemet har gjort att det statliga Vattenfall AB gjorde enorma vinster som användes allt annat än kompetent: köp av energibolag och kraftverk på kontinenten. Många bortkastade miljarder i stället för att rusta upp det svenska stamnätet.

För att i någon mån minska överföringseffekterna till Sydsverige lades det ner hundratals miljoner på att projektera den så kallade Sydväst-länken. I början av 2015 fick man för sig att denna inte behövdes. Även de här pengarna var alltså bortkastade. Genom att inte bygga ut stamnätet blev inte bara sårbarheten högre, landet förlorar också väldigt mycket energi enbart på överföringen från norra till södra Sverige.

Staten ville 2009 och framåt dels satsa på alternativ lokal produktion (främst sol- och vindkraftverk) – bästa sättet att minimera överföringsförlusterna om man producerar nära förbrukarna. Det var rätt tänkt, men stimulansen för privata insatser är och var otillräcklig. Här blandade man nämligen ihop företag och privata satsningar på ett allt annat än genomtänkt sätt.

Det senare måste kanske förklaras. Statsbidraget, som kom att gälla till och med 2016, är lika för alla upp till en viss gräns. Dock är skillnaden den att företag kan ta investeringen på samma sätt som för en ny maskin, en tillbyggnad eller dylikt och dra av både moms och hela kostnaden i sin bokföring. Det kan inte privatpersoner. Skilj dem åt!

I motsatt riktning arbetar Skatteverket, som ska ha in moms på varje levererad kWh månadsvis. Den bokföring som krävs för detta står inte i proportion till de pengar man får in. Samtidigt minskar lönsamheten för enskilda och det blir färre anläggningar. I Helsingborg, för att ta ett exempel, finns det i dag färre än 50 privata villaanläggningar men cirka 20 000 villor. Är bilden samma i hela landet har vi mycket att göra.

N23. Energipolitiken i Sverige kräver beslut om kraftnätet nu

Folkpartiet Liberalerna Västerbotten, Peter Sedlacek, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna utifrån kända fakta i dag tar initiativ till politiska överenskommelser för en utbyggnad av kraftnätet i närtid

Sveriges framtida energiförsörjning kräver lång framförhållning vad gäller politiskt beslutsfattande och bör ske i brett samförstånd. För att exemplifiera väljer vi att beskriva elproduktionen och elkonsumenterna i de områden i norra Sverige som benämns SE 1 och SE 2. De sträcker sig från Gävleborgs län och norrut.

Där produceras betydligt mer elenergi än vad som konsumeras. Främst i form av vattenkraft, men även vindkraft och i kraftvärmeverk. Överskottet exporteras till övriga landet samt till Norge och Finland.

Godkända etableringar och planer på en stor utökning av vindkraft finns. Det kan då bli ytterligare 5–10 TWh, vilket motsvarar en kärnkraftsreaktor. Det innebär att det ytterligare tillskottet av el ska levereras till en marknad utanför området. Fullföljs dessutom planerna på ett kärnkraftverk i Österbotten kommer Finlands nuvarande köp att minska avsevärt och någon motsvarande ökning till Norge finns inte i prognoserna.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Om man läser perspektivplan 2025 kan konstateras att ledningsnäten från SE 1 och SE 2 inte räcker för planerade utbyggnader och de överföringar som behöver göras. Processen från beslut till färdigställande av en 400 kV-ledning är mer än 10 år. Ekvationen går alltså inte ihop.

Det har nu tillsatts en parlamentarisk energikommission som ska arbeta för att ta fram underlag för energiförsörjningen fram till 2050. Vi anser att det behöver fattas en hel del beslut tämligen omgående.

N24. Fasa ut elcertifikatsystemet

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att fasa ut elcertifikatsystemet

Elcertifikatsystemet har lett till en billigare utbyggnad av förnyelsebar elgenerering än i andra länder, till exempel Tyskland. Ändå utgör elcertifikaten en skadlig detaljstyrning på väg mot ett samhälle som påverkar klimatet i allt mindre utsträckning. Billigare och effektivare är generella mål, till exempel om maximalt utsläpp av koldioxid. Detta kan uppnås antingen genom en enhetlig skatt på koldioxidutsläpp eller genom ett allomfattande kvotsystem med auktionering av alla utsläppsrätter.

N25. Avskaffa den särskilda effektskatten på kärnkraft

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för avskaffande av den särskilda effektskatten på kärnkraft

Kärnkraften bidrar till Sveriges i stort sett koldioxidfria produktion av el. Det ligger i vårt intresse att värna de energislag som inte utgör akuta hot mot klimatet.

N26. Slopa subventionerna till vindkraften

Bror Lindahl, Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna arbetar för att subventionerna till vindkraften upphör

Vindkraften subventioneras genom de s.k. elcertifikaten vilket ger en osund konkurrenssituation till nackdel för annan energiproduktion. Sverige har en bra energibalans med i stort sett inga koldioxidutsläpp. Att i ett sådant läge subventionera denna produktion (vindkraft) som släpper ut mer koldioxid än både vatten- och kärnkraft verkar vara ansvarslost. Ansvarslost gentemot både klimatet och elkonsumenterna.

Till detta kommer även de stora ingrepp som görs i kulturlandskap och boendemiljöer. Boende som tvingas flytta ifrån sitt hus för att grannen har byggt ett vindkraftverk som, vars drift är subventionerad, gör fortsatt boende omöjlig på grund av buller och reflexer. Låt alla kraftslag, med låga utsläpp av koldioxid, konkurrera på en fri marknad utan subventioner.

N27. Vindkraft resursslöseri?

Carl-Åke Utterström, Västerås, Henrik Östman, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att ta bort alla vindkraftsubventioner
2. att Folkpartiet kraftfullt verkar för att slå hål på bubblan förnybar energi
3. att Folkpartiet verkar för att Energikommissionen ska arbeta förutsättningslöst

Vindkraften klassas som en förnybar energikälla vilket gör att den verkar vara bra för att ersätta kärnkraften men den kanske inte alls är så bra. Att uppnå 100 procent förnybart är kanske inte ens önskvärt.

Av praktisk erfarenhet har Svenska kraftnät funnit att effektverkningsgraden endast är 6 procent under 90 procent av tiden. Svenska kraftnät är den myndighet som har mest erfarenhet baserat på verkligt utfall och inte några teoretiska kalkyler.

Varför vindkraften bara leverera i snitt 6 procent är beroende på att det som driver vindkraftverken är vindens rörelseenergi. Denna varierar som funktion av vindhastigheten i kubik. Märkeffekt vid 12 meter per sekund ger endast 3,7 procent vid 4 meter per sekund. Vid vindhastig-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

heter över 25 meter per sekund måste vindkraftverken stängas av. Trots kraftiga subventioner har flera vindkraftföretag problem med lönsamheten och vill ha ännu mera subventioner. Är vindkraften verkligen samhällsekonomiskt lönsam?

Vi har också möjlighet att utnyttja biomassa som en energikälla. Men att hugga ner skogen minskar ju dess förmåga att ta upp koldioxid och det tar lång tid innan skogen vuxit upp igen och är avverkningsbar igen. Samtidigt torde skogen användas till mer förädlade ändamål än att brännas upp.

Kärnkraften ligger i dag på cirka 10 000 MW. För att kunna leverera ut 10 000 MW kontinuerligt från vindkraften behöver vi 10 000/0,06 eller 150 000 MW vindkraft. För att uppfylla dessa 150 000 MW vindkraft kan vi fördela det på ett antal 3 MW-verk. För detta krävs alltså 50 000 stycken. Men eftersom livslängden endast är 20 år måste vi nybygga 2 500 verk per år för att hålla antalet konstant. Varje verk uppskattas kosta 90 miljoner kronor per styck baserat på vad havsbaserade verk kostar enligt senare. Detta ger en årlig kostnad på 225 miljarder kronor.

Vattenfall ökar ut en av sina havsbaserade vindkraftparker med ytterligare 15 verk. Detta till en byggkostnad på 1,8 miljarder kronor. Det blir 120 miljoner kronor per verk och dessa är inte ens på 3 MW vardera. Dessutom kräver det underhåll.

Man har upptäckt sprickbildning på vingarna som kraftigt minskar vindkraftverkens effekt. Hur inspekterar man ett verk med tornhöjd på 200 meter och vingar på 97 meter? Detta innebär att vingspetsen hamnar ju över 100 meter från backen. Vi kan jämföra det med Globen som har en höjd på 85 meter cirka.

En annan sak som måste utföras förhållandevis frekvent är avisning. Isstycken kan lossna med obalans och lagerskador. Det finns förslag att göra detta med helikopter. Varje enskilt vindkraftverk kräver då en effektiv arbetstid på en och en halv timme. Dessutom tillkommer framflygning och återflygning. Då vi emellertid inte har speciellt många helikoptrar i landet, ett tjugotal, lämpar de sig inte för att avisa nämnda verk.

N28. Snedvridning av konkurrens

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för att vindkraftsubventioner tas bort
2. **att** Folkpartiet verkar för att kärnkraftens pålagor tas bort
3. **att** Folkpartiet verkar för att vindkraftens verkliga kostnader kommer fram
4. **att** Folkpartiet verkar för att Miljöpartiets inflytande normaliseras
5. **att** Folkpartiet verkar för misstroendevotum gentemot Åsa Romson

I dag subventioneras vindkraften och kärnkraften har olika pålagor. Detta snedvrider konkurrensen inför energikommissionens arbete. Vi måste ju se de olika energikällorna på ett så objektivt sätt som möjligt.

Minska Miljöpartiets inverkan på politiken så att det står i proportion till dess 6 procent i väljarstöd. Ge misstroendeförklaring till Åsa Romson.

I riksdagen finns en majoritet för att behålla kärnkraften. Låt denna majoritet bli styrande för inställningen till kärnkraft.

Vindkraften är i princip onödig då hela dess effekt måste ha backup av vattenkraft. Resultatet blir att vattenkraften körs mindre effektivt och till högre kostnader än vad resultatet hade blivit utan vindkraft. Vindkraftens effektverkningsgrad är endast 6 procent vilket innebär att vi årligen måste nybygga 2 500 stycken vindkraftverk med en effekt på 3 MW på grund av deras korta livslängd (20 år).

Vattenfall utökar sin havsbaserade vindkraftpark med ytterligare 15 verk à 120 miljoner vardera. De är 120 meter höga, dvs. inte ens 3 MW. Jag uppskattar därför nybyggnadskostnaden per verk till 90 miljoner kronor, vilket ger ett årligt nybyggnadsbehov på 225 miljarder kronor. Det finska kärnkraftverket som kostar 70 miljarder kronor har en livslängd på åtta år. Ska vi verkligen lägga ut 225 miljarder kronor årligen enbart för att hålla status quo?

Vill vi hamna i samma sits som den tyska Energiwende, som innebär mer kolkraft. Tysklands kolkraft ska byggas ut till 50 000 MW. Värnar verkligen Miljöpartiet om miljön?

England var inne på samma linje som Tyskland, men upptäckte att det inte var en framkomlig väg. I dag satsar man på kärnkraft och helt nyiligen har David Cameron sagt att subventionerna till vindkraft ska bort.

För Spanien har vindkraftsexperimentet kostat 1 000 miljarder kronor och gett marginellt tillbaka. Har Sveriges regering inte lärt sig något av detta? Gör man inte en omvärldsanalys?

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Vad vinner vi med att starta kolförbränning i Sverige? Inte bättre miljö i alla fall och inte mindre hälsoproblem.

Dessutom avger ett kolkraftverk på 2 500 MW lika hög radioaktiv strålning som Harrisburg efter haveriet. Det vill säga: en av världens värsta kärnkraftskatastrofer motsvarar normaltillståndet för kolkraft.

N29. FoU kring fjärde generationens kärnkraftverk

Henrik Östman, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet tar fram underlag och information från pågående forskning kring fjärde generationens kärnkraftverk
2. **att** Folkpartiet efter utvärdering tar fram ett rimligt stöd till denna forskning
3. **att** Folkpartiet från och med senast 2017 års budgetförslag tar med ett avsevärt belopp som kan bidra till tillämpad forskning vid en forskningsreaktor som bekostas av staten och eventuellt andra "kraftintressenter"
4. **att** Folkpartiet informerar och agiterar om vinsterna och fördelarna med fjärde generationens kärnkraft och hur den på ett positivt och miljömässigt hållbart sätt kan ge Sverige en trygg och stabil energipolitik

Kärnkraften moderniseras och görs allt säkrare, både befintliga anläggningar och nya som projekteras eller byggs. (Ett femtiotal nya reaktorer är under uppbyggnad världen över och benämns generation 3.5. Enbart i Kina färdigställs i år åtta nya kärnkraftverk med en effekt som motsvarar fem gånger den svenska effekten i de nuvarande tio reaktorerna. De svenska Forsmark 3 och Oskarshamn 3 benämns generation 3.)

Vid KTH och institutionen för reaktorteknik finns forskning och modeller för en ny fjärde generationens kärnkraftsreaktor. (Liknande ansats finns vid andra institut i bl.a. Frankrike och Kina.) Reaktorn laddas med utbränt kärnbränsle från traditionella kärnkraftverk, och processas under mycket högt tryck och temperatur till mindre aktivt avfall – som kan laddas på nytt i samma reaktor tills energiinnehåll och radioaktiv strålning är så låga att det inte är lönt att ladda igen i reaktorn. Vitsen är alltså att utbränt kärnbränsle kan återanvändas, ge ny – förnyelsebar – energi och samtidigt brytas ner så att de mest långlivade isotoperna klingar av snabbare och slutavfallet blir avsevärt mindre radioaktivt, och blir enklare att slutförvara.

N30. Miljövänligare ägardirektiv till Vattenfall

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet initierar ett ägardirektiv till Vattenfall med innebörden att prioritera energikällor med låg klimatpåverkan samt satsa mer på miljövänlig energiforskning
2. **att** Folkpartiet verkar för att sälja Vattenfalls utomnordiska delar

Statligt helägda Vattenfall är i dag en av Europas värsta miljöbovar. Det finns inget rimligt skäl till att svenska staten ska prioritera att driva utländska kolkraftverk i stället för att satsa på miljövänlig energiteknik för den nordiska elmarknaden. På grund av det förlustbringande köpet av Nuon är Vattenfalls budget för utveckling av miljövänlig energi i dagsläget onödigt liten. En rimlig åtgärd är att renodla och koncentrera Vattenfalls verksamhet till den nordiska marknaden och ge ägardirektiv att satsa mer på miljövänlig energi.

N31. Endast ett klimatmål – minskad utsläpp av koldioxid

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka på svensk och europeisk nivå för bara ett mål för klimatpolitiken, målet om begränsning av utsläpp av klimatverksamma gaser (främst koldioxid), och därmed verka för att slopa målen om andelen för förnybar energi och energieffektivisering

Klimatförändringarna är en av de största utmaningar mänskligheten står inför. Vi har inte råd med att slösa bort värdefulla knappa resurser på mindre effektiva åtgärder.

Det som påverkar jordens klimat är utsläppet av klimatverksamma gaser, främst koldioxid. Det finns flera möjligheter att minska utsläppet, däribland energieffektivisering och förnyelse-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

bar energiteknik. Men det finns flera möjligheter såsom kärnenergi och ändrade konsumtionsvanor med flera.

Vi liberaler tror på enskilda människors frihet och enskilda människors möjlighet att hitta lösningar till problem. Det kallas även för marknadskrafter.

Utsläpp av koldioxid är ett globalt problem som drabbar den enskilde emittenten bara i minimal utsträckning. Därför behövs ett tak och klara prissignaler mot utsläpp av koldioxid. Men hur koldioxidutsläppet kan minskas på billigaste och mest effektiva sätt kan överlåtas åt marknaden. Statlig administration är dålig på att bedöma utvecklingen och detaljkrav fördyrar onödigt utsläppsminskningen. Ineffektiv utsläppsminskning skadar såväl miljön och välfärden som ekonomin.

N32. Avskaffa elskatten

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för att avskaffa skatten på el i konsumentledet Elanvändning medför inga negativa konsekvenser för miljön. Däremot är olika sätt för elgenerering skadliga för miljön, men olika mycket. Ett lämpligare sätt att få in skatten är att till exempel höja priset för utsläpp av koldioxid, avgift för översvämning av naturmark på grund av dammar för vattenkraft, avgift för buller och störningar för djurlivet från vindkraft, avgift proportionell olycksrisken för kärnkraftverk (individuell för varje reaktor), osv.

Jord- och skogsbruk samt fiske

N33. Nyckelbiotoper och naturskogar

IngMarie Bohmelin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Folkpartiet Liberalerna ger Skogsstyrelsen i uppdrag att tydligt klargör sin avsikt när det gäller den fortsatta hanteringen och användningen av nyckelbiotop begreppet, inklusive rutinerna för hanteringen av nyckelbiotoperna
2. att Folkpartiet Liberalerna i sina miljö- och hållbarhetsmål kräver att Sveriges gamla naturskogar (det boreala skogsbältet) ska bevaras och inte avverkas
3. att Folkpartiet Liberalerna ska driva frågan om att Sverige ska leva upp till nationella miljömål och internationella åtaganden enligt Nagoyaavtalet

Vad är en nyckelbiotop? Nyckelbiotoper är områden som är viktiga för skogens växt- och djurliv och de är ofta hem för hotade och rödlistade arter. Dessa områden är mycket skyddsvärda eftersom de har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Källa: Naturskyddsföreningen och Skogsstyrelsen.

Det finns nu krafter inom skogsnäringen som vill förändra nyckelbiotopbegreppet och rutiner för hantering, till att vara regionalt anpassade målbilder och i vissa fall även att det ska avvecklas. Något som Skogsstyrelsen med största alvar bör ta i beaktande. Utredning bör ske innan begreppet ändras.

Varför är det boreala skogsbältet viktigt? De boreala skogarnas kolförråd är större än något annat landekosystem, och nästan dubbelt så stort som de tropiska skogarnas. Det enorma kolförrådet gör de boreala skogarna till en nyckelfaktor för framtidens klimat. Omkring hälften av världens boreala skogar är gamla naturskogar, helt eller nästan helt opåverkade av skogsbruk. Här finns en mycket stor del av kolförrådet. Dessa skogar kan fortsätta att fungera som kolsänkor i många hundra år. Källa: Naturskyddsföreningen och WWF.

Öppet brev till miljö- och klimatminister Åsa Romson (utdrag ur och översatt) av 45 organisationerna från Kina till Sydafrika, Ghana, USA och Finland. De är medlemmar i organisationen Environmental Paper Network (EPN) som jobbar för att pappersproduktionen ska bli hållbar.

Sverige är en av Europas största tillverkare av pappersmassa och papper, och den svenska skogsindustrin är en viktig leverantör av papper, kartong och sågade och hyvlade produkter i många länder. Vi har dock lärt oss att den nuvarande svenska politiken och lagstiftningen skogen tillåter skogsindustrin att använda metoder som har en enorm inverkan på skogens biologiska mångfald och ekosystemtjänster. Mer än 850 skogsarter anses hotade. Kalhyggerna och det plantageliknande skogsbruket har också en negativ inverkan på rennärningen av samer,

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

liksom på många lokalsamhällen. Skogsbruket i Sverige kan därför inte betraktas som hållbar: varken ur ett ekologiskt, och inte heller ur ett socialt perspektiv.

Organisationerna förslår att Sverige omedelbart skyddar alla nyckelbiotoper och gamla skogar. Stärker skogslagstiftningen, med effektiva sanktioner för destruktiv avverkning.

N34. Fördelningen av EU:s jordbruksstöd

Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att det svenska jordbruksstödet inom ramen för EU-reglerna i så stor del som möjligt kanaliseras till den djurhållande delen av Sveriges jordbruk i syfte att bevara och återställa betesmark och därmed nå målen i de fokusområden som landsbygdsprogrammet 2014–2020 omfattar

Landsbygdsprogrammet 2014–2020 har bland annat fokusområdena ”Återställa, bevara och främja ekosystem” och ”Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi”.

Inom det första fokusområdet är en viktig del att förbättra markskötseln och återställa och bevara biologisk mångfald. I det sammanhanget är betesmarkernas bevarande och därmed mjölk-, nötkötts- samt får- och lammköttproduktionen synnerligen viktiga komponenter. Arealen betesmark har sedan 2005 minskat med cirka 20 procent varför det behövs särskilda åtgärder och incitament för att både bevara och återställa betesmark. Nämnas bör att åkermarken endast minskat med 3 procent under samma period. Betesmarkerna är således en viktig del av det svenska jordbruket. Det är ett stort samhällsintresse i att våra betesmarker bevaras och underhålls. Lönsamheten för att hålla dem öppna är dock inte tillräcklig.

I särskilt Norrland har mjölkproduktionen det svårt att uppnå ekonomisk bärkraft. Åtgärder måste till för att den för bevarandet och återställandet av betesmarken viktigaste komponenten ska kunna upprätthålla lönsamhet. En åtgärd som gynnar en sådan utveckling och som också stödjer målet om en mer koldioxidsnål och klimattålig ekonomi är att dra ned på växt- och spannmålsodlingen, dra ned på användningen av spannmål som kraftfoder eller till och med att avstå från detta i djurhållningen. Därför måste jordbruksstödet i väsentligt högre grad kanaliseras till den djurhållande delen av det svenska jordbruket. Sverige har möjlighet att till del disponera stödet från EU till jordbruket på ett sådant sätt. Åtgärden stödjer också uppfyllelse av målen inom övriga fokusområden i landsbygdsprogrammet.

N35. Miljömål i jordbrukspolitiken

Louise Eklund, Skurup

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att medel överförs från gårdsstödet till landsbygdsprogrammet
2. **att** avsnitt 4.4 i partiprogrammet kompletteras med en syftesförklaring om att jordbrukets miljöstöd ska styras direkt mot åtgärder som syftar till att öka den biologiska mångfalden i intensivt odlade jordbrukslandskap.

I dag är den biologiska mångfalden och många av våra ekosystem hotade. Detta gäller inte minst i jordbruksbygder. Vi behöver därför öka träffsäkerheten i jordbrukspolitiken vad gäller miljömålen. Genom riktade åtgärder som att stimulera betesdrift, att restaurera våtmarker och att stärka incitamenten för att återskapa miljömässigt värdefulla biotoper kan vi öka den biologiska mångfalden i intensivt odlade jordbrukslandskap.

Jordbrukets miljöstöd borde därför styras direkt mot dessa åtgärder. Det nuvarande gårdsstödet är inget effektivt styrmedel för att öka miljönyttan då det är ett arealbaserat stöd som huvudsakligen betalas ut till områden med intensivt jordbruk. Vi bör därför verka för att medel från gårdsstödet förs över till landsbygdsprogrammet. Det senare är ett av de viktigaste styrmedlen för att nå de svenska miljömålen och bör därför få utökade resurser.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

N36. Låt jordbruket i Sverige konkurrera på samma villkor*Bror Lindahl, Gotland***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att arbeta för att jordbruket inte ska belastas med ökade kostnader, i form av avgifter och skatter som inte övriga EU-länder har
2. **att** Folkpartiet arbetar för en konkurrens på samma villkor för svenskt jordbruk gentemot de andra EU-länderna och så länge kraven är hårdare för det svenska jordbruket kompensera merkostnaden

En förutsättning för det svenska jordbruket, vid anslutningen till EU, var att få konkurrera på samma villkor som de andra länderna. Så har det inte blivit. Sverige har t.ex. mycket hårdare krav på animalieproduktionen genom skärpta djurskyddsregler, höga miljöavgifter och skatter på diesellojla, elenergi, handelsgödsel och bekämpningsmedel m.m. än de andra medlemsländerna i EU.

Dessa avgifter och skatter har lett till en kraftigt försämrad lönsamhet för jordbruket. Sveriges självförsörjningsgrad har kraftigt sjunkit och ligger nu under femtio procent. De påtvingade avgifterna och skatterna har lett till att många jordbrukare befinner sig i en djup lönsamhetskrisis.

Vill Sverige att landet ska vara "bäst i klassen" så måste staten, för att få en konkurrens på samma villkor, kompensera jordbruket för den ökade kostnaden till dess att de andra EU-länderna har ställt samma krav och genomfört de kraven på sina jordbruk.

N37. Självförsörjningsgraden för livsmedel*Ann Berg, Hudiksvall, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Anna-Karin Modin, Sandviken***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ser över självförsörjningsgraden av livsmedel i vårt land
2. **att** Folkpartiet föreslår minskat krångel och vidtar åtgärder för landets jordbruksproducenter i avsikt att höja självförsörjningsgraden av livsmedel i vårt land

Sverige är större än Södermalm (enligt Jan Björklund på riksmötet i Västerås) men vid en eventuell konflikt kan Södermalm (och även andra delar av våra storstäder) bli beroende av övriga Sverige för sin livsmedelsförsörjning, då leveranser från övriga Europa kan komma att strypas och den s.k. stadsodlingen inte räcker till att försörja en hel stad.

För närvarande råder osäkerhet i vårt närområde med u-båtar nästan inne i Stockholm och ute i skärgården, flygintrång i svenskt luftrum, störningar på internationellt vatten vid nedläggning av kabel i Östersjön, samt svårighet att få ihop resurser, både ekonomiskt och personellt till ett säkert försvar. Därför ser vi ett stort behov av att säkerställa en högre grad av självförsörjning vad gäller livsmedel.

Vid en konflikt som stryper delar av vår varuförsörjning är det av stor vikt att vår landsbygd har möjlighet att i större grad kunna leverera förnödenheter också till storstäderna. Även mindre jordbruk som i dagsläget har svårigheter att uppnå lönsamhet torde i ett skarpt läge få stor betydelse för bidraget till en inhemsk livsmedelsproduktion av grönsaker, fågel, kött och mjölk.

N38. Öka det småskaliga, privata skogsbruket i norra Norrland*Andreas Westerberg, Skellefteå***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för ett ökat privat skogsägande i norra Norrlands inland, genom fortsatt försäljning av delar av Sveaskogs produktiva skogsmark.

Sveriges enskilt största skogsägare är det statliga bolaget Sveaskog. De äger i dag cirka 14 procent av landets produktiva skogsareal. Bolagets innehav är spritt över hela landet men de största arealerna ligger i norra Norrlands inland.

Sveaskogs stora verksamhet är på flera sätt främmande för ett liberalt parti. För det första ställer vi oss frågande till att staten ska bedriva affärsverksamhet som lika gärna kan skötas av privata aktörer. För det andra snedvrider det statliga ägandet strukturen i lokala ekonomier runt om i landet. I de kommuner där Sveaskog är den dominerande skogsägaren finner lokalsamhället liten nytta i den skogligen näringsverksamhet som sker i bygden. När både vinster, skatt och ersättning till entreprenörer hamnar utanför den egna orten begränsas möjligheterna till lokal ekonomisk utveckling på ett destruktivt sätt. Skogsnäring och naturvård hänger nära

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

samman. Den svenska skogen har inget att vinna på en fortsatt struktur där lokalbefolkningen inte känner ägaransvar för skogen som de lever nära. Den svenska skogen har heller inget att vinna på att staten både driver kommersiellt skogsbruk samtidigt som den har ansvar för lagar och tillsyn. Den svenska skogsnäringen har under 1900-talets andra hälft präglats av stordrift och monokultur. Den svenska skogen har mycket att vinna på ett varierat ägande, ett varierat skogsbruk och ett lokalt engagemang.

Sedan 2002 driver Sveaskog ett projekt, initierat av staten, som innebär att bolaget ska sälja 10 procent av den areal som bolaget innehade 2002. Till och med 2010 hade Sveaskog sålt 6,52 procent av utgångsinnehavet och i maj 2013 återstod endast 120 000 hektar att sälja. Detta innebär att vi i dag anar slutet på detta decentraliseringsprojekt. Därför är det dags att Folkpartiet vidtar åtgärder för att fortsätta och utöka ansträngningarna för att utveckla det lokala skogsägandet i Sverige.

N39. Fler alternativ för privata skogsägare

IngMarie Bohmelin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ge Skogsstyrelsen i uppdrag att höja kunskapen om skogens ekologi bland alla privata skogsägare så de själva kan göra aktiva och av kunskap väl underbyggda val
2. **att** Folkpartiet Liberalerna ska ge Skogsstyrelsen i uppdrag att se till att alla ägare och aktörer inom skogsnäringen har möjlighet att samverka
3. **att** Folkpartiet Liberalerna driver frågan om att forskning inom skogsindustrin även ska gälla alternativa skogsbruksmetoder i produktionsskogen

I ett liberalt samhälle finns alternativ. Den svenska skogsnäringen, som är en av Världens största tillverkare av pappersmassa och papper, domineras i dag av stora bolag med maxproduktion som mål. Till det behövs alternativa möjligheter för privata skogsägare. 225 000 fastigheter ägs i dag av privatpersoner, det utgör hälften av skogen i Sverige enligt Skogsstyrelsen. En betydande samling människor med makt över våra naturtillgångar och export. Därför är ett aktivt ägande med skogsekologisk kunskap av största vikt för att motverka den ensartade skogsbruksproduktion som i dag dominerar Sveriges skogar. Sverige är ett av de länder i världen som har störst andel privatägd skog.

År 2011 fanns 327 727 skogsägare varav 38 procent kvinnor och 62 procent män. Ofta går ägandet av skog i generationer. Tjugofem procent av dessa skogsägare är utboägare, det vill säga de bor i en annan kommun än där deras skog är belägen. För att det ska bli ett mer jämlikt och hållbart skogsbruk, både ur ekologiskt, ekonomiskt och socialt perspektiv, krävs alternativ. För det behövs ett samarbete mellan myndigheter, forskare, ägare, ideell naturvård och skogsindustrin där skogsekologisk grundkunskap ska vara rådande. Inkluderande översyn av skogsägandestiftningen.

Som skogsägare kan du i princip inte göra mer än det Skogsstyrelsen säger till dig att göra. Röja, gallra, avverka och plantera i en oändlig rundgång. Kalhyggeskogsbruk. I Sverige betyder det sedan 1950-talet har vi skapat ett skogslandskap som domineras av gran- eller tallvirkesåkrar. Men skogsdebatten är så mycket större. Som till exempel när vår egen Marit Paulsen var pionjär när det gällde kampen att stoppa hormoslyrbesprutning/utrotning av lövträd som björk, asp och sälg.

Vi kan rada upp flera saker som behöver komma upp på bordet och diskuteras; de stora maskinernas skador i skogen som ändrar markvattnets flöden och förgiftar våra sjöar och vattendrag med tungmetaller, de monokulturer som planteras i Småland och resten av landet, de omkring 2000 arter av djur och växter som är hotade på grund av att den svenska skogens ekosystem påverkas negativt av vårt industriella skogsbruk. En annan fråga är den om våra gamla naturskogar (det boreala skogsbältet i Ryssland, Finland, Sverige, Norge, USA och Kanada) som är en del av den enorma kolsänka som är ännu större än den i Amazonas. Dessa naturskogar utgör ett funktionellt ekosystem som bättre kan anpassa sig till de klimatförändringar som kommer att ske, till skillnad mot de monokulturer/industriskogar/virkesåkrar som vi skapar med vår skogsbruksmodell. Till detta kommer alla skador på fornlämningar vilket är ett brott mot kulturmiljövårdslagen.

Som synes handlar det om många stora och svåra problem som skogsägare och skogsnäringen i dag ska hantera. Därför skulle den svenska skogen må bättre av om kunskapen höjdes och på så sätt få privata skogsägare förstå vikten av sina beslut inför framtiden. Och vi behöver börja nu – klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald pågår just i detta nu!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

N40. Mat och klimat*Bo Persson, Nynäshamn, Lars Johansson, Botkyrka, Kaisa Persson, Botkyrka***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna, i syfte att minska växthusgasutsläpp, ska verka för att kommuner och landsting minskar inköp av ekologiska varor
2. **att** Folkpartiet Liberalerna, i syfte att minska växthusgasutsläpp, ska verka för statligt bidrag till ekologisk odling upphör

Den globala uppvärmningen anses, på goda grunder, vara det största hotet. Minskning av växthusgasutsläpp är därför av största betydelse. Ekologisk odling ger, per producerad enhet, större växthusgasemission än konventionell odling. Även övergödning blir större per producerad enhet vid ekologisk odling. På Kravs hemsida fanns tills helt nyligen en artikel: Ekologiskt odlad mark minskar klimatförändringen. I den kunde man bland annat läsa: "Sett per kilo produkt är dock avgången av lustgas större för ekologisk produktion på grund av lägre skördar."

Att undvika onödiga växthusgasutsläpp kan vara vinstgivande. Ett sätt är att sluta köpa ekologisk mat. I Dagens Nyheter (10/4 2015) fanns en prisjämförelse mellan ekologiskt och konventionellt producerade varor. Elva varor från fem butiker ingick i jämförelsen (Lidl, som var med i DN-artikeln, är inte med här på grund av att de hade få ekovaror). Ekovarorna i de fem butikerna var i medeltal 55 procent dyrare. Ekolantbrukare får årligen ekonomiskt stöd i mångmiljonklassen. För år 2014 uppgick stödet till 603 690 116 kronor.

Det kan konstateras att föreningen Krav varit framgångsrik i sitt lobbyarbete. I Kravs stadgar stipuleras i dess ändamålsparagraf (§ 3) att "KRAVs syfte är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att tillhandahålla en kontroll av ekologiska produkter. Genom att tillhandahålla trovärdiga regler, kontroll och märkning av ekologiska produkter och en aktiv informationsverksamhet, ska KRAV få till stånd en ökad ekologisk odling, djurhållning och produktion." Notabelt är att reglerna ska vara trovärdiga. Detta betyder inte att de ska vara grundade på vetenskapliga fakta.

I Forskning och Framsteg (nr 5 2006) kunde man läsa: "Det är alltså inte sant att ekologisk odling skulle innebära bättre hushållning med resurser eller vara bättre för miljön än odling med handelsgödsel. "Ekologiskt jordbruk" är en bra marknadsföringsslogan som fångar upp människors önskan att naturen brukas på ett uthålligt sätt. Men ekologiskt jordbruk står inte på säker vetenskaplig grund."

N41. Ja till hälsosamma livsmedel och grödor*Börje Ohlsson, Vetlanda***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska säga nej till GMO-manipulerade livsmedel och grödor utifrån detta resonemang och inarbeta det i miljö- och landsbygdsprogram

Att släppa lös GMO-produkter är som att öppna Pandoras ask och släppa lös all världens elände och sjukdomar. Överdrivet. Nej, ingalunda. Problemet är att "the Big Four", de fyra stora transnationella agroföretagen, lyckats mycket väl att dölja sanningen bakom GMO-produkterna. Nej till GMO-manipulation innebär ingalunda nej till teknikutveckling. Det innebär ett nej till en konstlad introduktion av enstaka främmande DNA-sekvenser i en mottagarorganism på ett sätt som kan skada generna eller kan rubba arvsmassans kontroll över livsprocesserna. Till skillnad från växtförädling kan genmodifikation medföra icke avsedda, oförutsedda effekter inklusive uppkomst av fyra farliga effekter:

1. Oavsiktliga effekter. Det är en oprecis teknik och när vi en gång passerar över artbarriärer, så är vi i på helt ny mark. Kontrollprotokollen för GMO-livsmedel är fortfarande mycket vaga och i händerna på producenterna.
2. Antibiotik resistens. Den artfrämmande gen som för in i arvsmassan på ett konstlat sätt är alltid sjukdomsframkallande DNA i en form av antingen en promotor-DNA från växtsjukdomsframkallande virus eller vektor-DNA från sjukdomsframkallande bakterier.
3. Giftighet. När man ändrar en gröda till att göra den resistent mot insekter eller ogräsmedel, måste man sätta in nya föreningar för att tillåta att den kan uppfylla dessa funktioner. Vi vet inte de långsiktiga subtila effekterna på människan genom att testa på laboratoriedjur.
4. Allergier. Genom att föra in okända genkällor i GMO-mat känner vi inte till effekterna och allergiska reaktioner tar tid att känna igen.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Det är alltså himmelsvid skillnad mellan traditionell växtförädling och genmodifieration. Växtförädling har genom årtusendena inte alls ändrat på genernas struktur – man har inte modifierat generna. Genom naturlig korsning har man ändrat kombinationen av naturliga gener.

”Genom kartläggningen av människans genuppsättning vet vi äntligen vad som finns där, men vi måste fortfarande lista ut hur det hela fungerar. Det är som att ha en kopia av Talmud, men inte kunna läsa arameiska.” (Norton Zinder, professor i genetik vid Rockefeller University, New York.) ”Ur professionell och vetenskaplig riskbedömningssynpunkt utgör denna situation ett totalt och katastrofalt systemsammanbrott.” (Institute of Science in Society, Storbritannien.)

N42. Slut fosforns naturliga kretslopp

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att urin separeras i vattentoaletten vid nyproduktion av nya byggnader

Till landsmötet 2013 var vi fyra personer som motionerade i detta ärende. Motionen avslogs under motivering att urinseparering inte var det mest kostnadseffektiva styrmedlet för minskad övergödning av Östersjön. Argumenten som framfördes i motionen kvarstår. Det viktigaste argumentet är att det trots förbättrad rening vid våra reningsverk läcker det fosfor till Östersjön och tillförande vattendrag. Vid reningen tillförs reningsverken kemikalier, som flockar ut fosfor och det flockade materialet tillförs det fasta material, rötslam, som i bästa fall kan spridas till jordbruk, förutsatt att reningsverket är certifierat. Det huvudsakliga argumentet för urinseparering vid toalett inklusive lagring är att urinen inte då är kontaminerad med tungmetallerna kvicksilver, bly och kadmium, som är de stora riskerna för jordbruket.

Att späda ut urinen med högrenat vatten och fekalier och sedan transportera den till reningsverk för rening är både oekonomiskt och på sikt ett slöseri med dricksvatten. Förslaget ska enbart gälla för nyproduktion av byggnader med vattentoaletter.

Ett annat viktigt argument är att fosfor i dag är en ändlig resurs, den kommer att vara slut före oljan och en stor del bryts dessutom i Västsahara, som är ockuperat av Marocko. Fosforns kretslopp måste slutas utan att passera reningsverk.

N43. Förbud bottentrålning

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ta ställning för ett förbud på bottentrålning

Bottentrålning tillhör de mest skadliga fiskemetoderna. Metoden förstör hela ekosystem på havsbotten och utgör ett allvarligt hot mot den biologiska mångfalden i marin miljö. Den ekonomiska vinsten står i dålig relation till skadan som bottentrålning ger upphov till.

Djurskydd

N44. Modernt förhållningssätt till vilda djur

Fredrik Malm, Stockholm, Emanuel Alvarez, Stockholm, Marie Asmarson, Linköping, Karin Pilsäter, Botkyrka, Josefine Temrell, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att vilda djur inte hålls omotiverat i fångenskap

När djurparkerna skapades var de för många människor enda sättet att uppleva vilda djur. Så är det inte längre. Vi kan på ett helt annat sätt ta del av vilda djur i dag, dessutom i djurens naturliga miljöer, såväl genom att resa som på tv och nätet. Det är inte längre motiverat att hålla vilda djur fångna på djurparker enkom för att visa upp för besökare. Forskning och artbevarande är väldigt värdefullt och måste givetvis fortsatt möjliggöras.

Djurparker innebär en stressig och onaturlig miljö för djuren, med hundratals besökare varje dag och höga ljudnivåer. Många djur måste vistas inomhus på vintern, och lever därmed ännu trängre. Konceptet att luftlandsätta tigrar, apor och björnar på något hundratal kvadratmeter yta bakom betongmurar på en helt annan kontinent för allmän beskådan, skrik och skrån, skulle aldrig accepteras om det uppfunnits i dag. Det är bara vår egen lättja, nonchalans och sedan länge invanda tankemönster som förhindrar oss att göra upp med det konceptet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Samma sak gäller cirkus där djur tämjs och transporteras långa sträckor i trånga utrymmen för att uppträda i stressiga miljöer för vårt nöjes skull.

Liberaler är moderna, öppna och vågar ompröva traditionella tankesätt. Det bör även gälla detta område.

N45. Förbjud handel och innehav av elpådrivare (grisfösare)

Tina Höstlycke, Mölndal, Emanuel Alvarez, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Ale, Maria Jern, Falköping, Maria Mattsson, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet rakryggat arbetar för ett förbud gällande handel och innehav av elpådrivare (undantag veterinärer) för alla djurs rätt till ett värdigt liv

Vi måste ta ansvar för dem som inte talar ett mänskligt språk. I dag får man köpa, sälja och äga elpådrivare men endast veterinärer får använda elpådrivare. Vi vet att elpådrivare i dag används vid bl.a. grisuppfödning men den används även för att tukta hästar, särskilt travhästar under träning på rakbanor och i boxar för att de ska kuvas. Marit Paulsen, Johan Beck-Friis (Sveriges Veterinärförbund) och vi har tillsammans stor önskan och förhoppning om en lagändring.

N46. Inrätta nationell djurpolis

Ewa Bergman, Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för ett inrättande av en nationell djurpolis med övergripande ansvar att se till att inga husdjur utsätts för vanvård, misskötsel eller någon helst som form av oerättigat våld

Misshandel och våld mot djur är ett stort samhällsproblem som borde vara en väckarklocka och en signal för myndigheter i Sverige att agera. Människor som begår våldsamheter mot husdjur eller på annat sätt tillfogar husdjur (egna eller andras) skada är en kraftig signal till samhället. Våld föder våld och alltför många djur utsätts i dag för skada, plåga eller annan van- skötsel. Steget vidare från våld mot djur riktat mot människor är heller inte långt. Samhället måste få ökade befogenheter att snabbt ingripa på ett tydligt sätt mot djurplågeri, vanskötsel och misshandel av djur, även mot ringa misshandel måste ingripande och åtgärder ske ome- delbart. "Ett samhälles civilisation mäts i hur man behandlar djur", skrev Mahatma Gandhi för snart ett sekel sedan. Nu måste samhället ta ett större ansvar att leva upp till en civilisation för 2020-talet.

Någon kommun har på försök infört djurpolis men en nationell samling kring detta krävs. I vissa kommuner har man knappa resurser att leva upp till de lagar som finns inom djurskyddet.

N47. Förbjud slakt av djur utan bedövning i alla EU:s medlemsländer

Folkpartiet Liberalerna Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att all slakt inom EU utan undantag ska ske under bedövning

Många länder, däribland Sverige, har genom sin lagstiftning förbjudit slakt utan bedövning. Flera länder inom EU tillåter fortfarande slakt som sker utan att djuret först bedövas.

Att på så sätt slakta djur är inte förenligt med djurskyddets syfte, som är att bedövning ska förebygga smärta och lidande under avlivandet. Bedövningens effekt ska göra det möjligt att avliva djur utan plåga.

Folkpartiet på Gotland vill därför att Folkpartiet inklusive våra parlamentariker i EU ska arbeta för att alla djur vid slakt ska vara bedövade vid avlivning. Inte heller ska några dispen- ser från detta kunna medges. Andra åtgärder vid slakt får inte heller vidtas innan djuret är dött.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

N48. Monsterstraff för monsterplågare*Tina Höstlycke, Mölndal, Daniel Hedlund, Sigtuna, Inger Schale, Mölndal***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att avel av Belgian Blue ska klassas som grovt djurplågeri och ge stränga straff
1. att Folkpartiet verkar för att befintliga besättningar av "monsterköttrassen" på sikt avlivas i Sverige så att inte djuren utsätts för svårt dagligt lidande

Det är i Sverige förbjudet att avla på kor av köttrassen Belgian Blue (skapad av hjärtlösa, intelligensbefriade människor i världen som lekt konstruktionsingenjörer). Trots förbud så föds det ändå cirka 500 kalvar per år i Sverige av Belgian Blue. Kalvningarna är mildt uttryckt fruktansvärda och kräver dessutom ofta veterinärassistans. Vi måste visa civillikage och ta ett socialliberalt ansvar för dem som inte talar ett mänskligt språk.

N49. Särskilj grisarna från svinen – minigrisen är ett grymt bra sällskapsdjur*Christina Örnebjär, Kumla, Magnus Ivarsson, Kumla, Nina Lundström, Sundbyberg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att det ska vara möjligt att registrera minigrisar som de sällskapsdjur de oftast är
2. att Folkpartiet Liberalerna verkar för att det ska vara tillåtet med microchip som märkning av minigris, likställd med tatuering eller öronbricka
3. att Folkpartiet Liberalerna verkar för tydligare rekommendationer och föreskrifter i SJV L80. Det behövs ett samlat regelverk kring vad minigrisägare ska tänka på, uppfylla och rätta sig efter

Minigrisar har funnits i Sverige som sällskapsdjur sedan 1980-talet. Hur många djur som finns är svårt att uppskatta då det inte förs ett separat register för just minigrisar men ett tusental är en rimlig gissning. Minigrisen är ingen egen ras och det finns ingen rasstandard utan grisar under 80 kilo går under benämningen "minigris". Vikten i sig är dessutom ett märkligt sätt att bedöma vad som är minigris eller ej. Åttio kilo låter inte så "mini", men jämför man det med ett slaktsvin som ligger på runt 300 kilo är det onekligen det. (Om man inte får en klöv på tån. Då är den inte ett dugg "mini".) De flesta minigrisar brukar landa på runt 35 kilo och är ungefär 40 centimeter höga när de vid fem år är fullvuxna – tänk bullterrier, ungefär.

Minigrisuppfödaren och minigrisägaren ställs i dag inför en del problem. Trots att många av grisarna till stor del lever inomhus med den mänskliga delen av familjen och aldrig någonsin träffar andra grisar räknas inte minigrisar som sällskapsdjur utan som svin, det vill säga klövbärande boskap och skiljs inte från produktionsdjuren i lagstiftningen. En minigrisägare måste ha ett SE-nummer från Jordbruksverket, man gör ingen skillnad i lagen på om det är en gris som hålls för sällskap eller 100 grisar för uppfödning. Därtill ska minigrisar liksom slaktsvin vara märkta, antingen med öronbricka eller tatuering. Problemet med öronmärkningen är att den helt enkelt är för stor för grisarnas små öron. Inte är det särskilt trevligt att mysa i soffan med någon som har stora plastbrickor i öronen heller. I Finland fungerar chipmärkning alldeles utmärkt.

Lagtexten säger också att man inte får fästa något på grisen som hämmar dess rörlighet. En bra regel kan tyckas men svår att tolka. Räknas sele och koppel? Grisen skulle förmodligen hävda det men det skulle å andra sidan de flesta hundar också göra. Hundar har andra regler och de flesta av dem borde gå att implementera på minigrisar men då krävs att minigrisen räknas som sällskapsdjur.

Ett annat problem minigrisägare ställs inför är vad som gäller när grisen blir sjuk. Det är distriktsveterinärerna som har hand om grisar. Om minigrisen räknades som sällskapsdjur skulle också en annan typ av veterinärutbildning behövas, inte minst i hur man bemöter en orolig minigrisägare. Liksom andra djur behöver grisar vaccineras men svinvaccin är planerat för produktionsgrisar varför det inte finns att köpa i enskilda doser. I stället måste stora mängder slängas bort då det inte går att spara på. Eftersom minigrisen därtill räknas som ett produktionsdjur gäller heller inte samma regler som för exempelvis en hundägare om grisen blir sjuk eller dör och det är svårt att få en försäkring att faktiskt täcka något som grisen kan råka ut för.

Det är helt ok att ha fågelspindlar och skorpioner som sällskapsdjur utan tillstånd men inte minigris. Kaniner skiljs åt i lagtexten och finns både som sällskapsdjur – med egna regler – och som djur i yrkesmässig verksamhet. Självklart ska vi ha fler glada grisar!

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

O. Trafik och infrastruktur

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Vi vill rusta och bygga ut väg- och järnvägsnätet. En väl fungerande infrastruktur behövs för jobben, tillväxten och välfärden. Vi vill gynna klimatsmarta transporter. Vi driver på för att stimulera övergången till miljövänligare fordon med lägre utsläpp. Cykling bidrar till transporter i urbana miljöer utan koldioxidutsläpp och leder till minskat trafikbuller. I dag har Sverige en stark position inom IT-området, men många som bor i lands- och glesbygd har fortfarande inte tillgång till bredband. Folkpartiet Liberalerna vill fortsätta verka för bättre IT-kapacitet såväl i städer som i glesbygd.

Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen satsade historiskt på infrastrukturen och beslutade om att 522 miljarder kronor skulle satsas på transportinfrastruktur under 2014–2025. Det var den mest ambitiösa plan för infrastruktur som någon regering antagit. Anslagen för drift och underhåll av järnvägen fördubblades jämfört med nivån under den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Trafikpolitik allmänt

Motionerna O1–O23 samt H10 yrkande 5

Motionerna O1–O4 handlar om infrastrukturinvesteringar. I **motion O1** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska verka för en bättre beslutsordning för infrastrukturinvesteringar och att en uppdelning av statsbudgeten kan vara ett verktyg i detta arbete. I **motion O2** yrkar motionären på att direkt ta initiativ till nya satsningar på järnvägar och vägar samt att lansera ett Sverigepaket med helt nya investeringar i järnvägar och vägar i hela landet för motsvarande minst 250 miljarder över en 10-årsperiod. I **motion O3** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Sveriges infrastruktursatsningar budgeteras i löpande priser, eftersom alla fakturer betalas i löpande priser. I **motion O4** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att samhällsekonomiska kalkyler ska vara helt avgörande för vilka, och i vilken ordning, som stora infrastrukturprojekt genomförs i Sverige oavsett medfinansiering eller ej.

Partistyrelsen anser att Sverige behöver fortsatt stora investeringar i infrastruktur. Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen genomförde historiskt stora satsningar på infrastrukturen. I valrörelsen 2014 presenterade Alliansen Sverigebygget vilket innebar över 400 miljarder kronor i investeringar fram till 2035. Partistyrelsen anser att vi behöver satsa på både drift och underhåll och ny infrastruktur och att man måste göra en bra bedömning om i vilken ordning stora infrastrukturprojekt ska genomföras.

I en uppdelad statsbudget kan drift och underhåll hamna i driftsbudgeten och riskerar att missgynnas i förhållande till nyinvesteringar. Ibland kan det vara svårt att definiera exakt vad som är en investering och vad som är t.ex. driftskostnader. Partistyrelsen är inte övertygad om att en sådan uppdelning är det bästa verktyget för att öka infrastrukturinvesteringarna och för att främja effektiva investeringar. **Därmed bör motionerna O1–O4 anses besvarade.**

Motionerna O5–O8 handlar bland annat om magnetåg. I **motion O5** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att staten förutsättningslöst utreder magnetåg på

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

sträckorna Stockholm–Göteborg–Malmö med vidarekopplingar till Oslo och Köpenhamn och att Folkpartiet Liberalerna ska anta en viljeförklaring om att vi vill se magnetståg snarare än höghastighetståg dessa sträckor. I **motion O6** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska förorda magnetståg för att rädda luften i Stockholm. I **motion O7** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna verkar för att Sverige bygger 70 000 fler nya bostäder och möjliggör för snabbtåg med en hastighet på 250 km/h i stället för att, som motionären uttrycker det, slösa bort skattepengarna på olönsamma höghastighetståg med en hastighet på 320 km/h.

I **motion O8** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna förordar att Ostlänken byggs med det effektivare magnetståget. Partistyrelsen konstaterar att magnetståg är ett intressant alternativ till rälsburen trafik och som har provats, till exempel i Kina, med lyckat resultat. Det finns alltid en risk att låsa sig till en viss teknik. Frågan om magnetståg måste utredas och prövas mer innan denna teknik kan bli aktuell i Sverige. Partistyrelsen instämmer i att det behöver byggas fler bostäder men att vi även behöver fortsatta satsningar på infrastruktur. **Därmed bör motionerna O5–O8 anses besvarade.**

I **motion O9** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna aktivt bör verka för ökad säkerhet i kollektivtrafiken genom att utarbeta en nollvision, med samma syfte som nollvisionen för vägtrafik. Motionären menar att om det finns en nollvision för kollektivtrafiken leder det till att säkerhetsarbetet kommer mer i förgrunden redan från början i beslutsprocesserna. Partistyrelsen anser att det är av vikt att kollektivtrafiken är säker och att det finns satsningar på säkerhetsarbete. Partistyrelsen instämmer i att Folkpartiet Liberalerna aktivt bör verka för ökad säkerhet och att det arbetet pågår redan i dag. **Därmed bör motion O9 anses besvarad.**

Motion O10 tar upp yrkesmässig transport på väg. Motionären yrkar att följande tillägg görs i Folkpartiet Liberalernas partiprogram 3.1 ”Den fria ekonomin”: ”Likvärdiga spelregler är grunden för ett fungerande EU-samarbete.” samt att följande tillägg görs i Folkpartiet Liberalernas partiprogram avsnitt 4.5 ”Transporter och infrastruktur”: ”Införandet av en skatteväxling för yrkesmässig transport på väg, enligt tysk modell, för att skapa likvärdiga spelregler för ett fungerande EU-samarbete ska då beaktas.”

Partistyrelsen anser att det svenska näringslivet med betydande import och export så är det angeläget att ha tillgång till en konkurrenskraftig svensk åkerinäring för att klara sina transporter till och från Sverige. Den svenska åkerinringen verkar både på en internationell och svensk transportmarknad och det är viktigt att Folkpartiet Liberalerna verkar för likvärdiga spelregler men att detta blir för detaljerat för att ha med i partiprogrammet. **Därmed bör motion O10 anses besvarad.**

I **motion O11** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna verkar för rättvriden konkurrens när det gäller driften av flygplatser i Sverige och att statliga flygplatser i första hand ska basera sin verksamhet på reguljär flygtrafik och inte kunna använda statliga medel till prisdumpning och konkurrens med regionala flygplatser. Partistyrelsen anser att flygplatsers betydelse för företagande och näringsliv inte kan överskattas och att Folkpartiet Liberalerna bör fortsätta verka för sund konkurrens. För ett land som Sverige är de regionala flygplatserna av stor betydelse för att öka tillgängligheten i landet. Flygplatserna spelar en stor roll för såväl det regionala näringslivet som den lokala besöksnäringen. Folkpartiet Liberalerna och Alliansen ökade i regeringsställning de regionala flygplatsernas möjlighet att sänka sina kostnader genom att avreglera flygledningstjänsten och därmed öppna för upphandlingen av denna tjänst i konkurrens. **Därmed bör motion O11 anses besvarad.**

I **motion O12** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att underlätta övergången till hållbar och energieffektiv kollektivtrafik bör staten medfinansiera med upp till 50 procent av kostnaden.

Partistyrelsen anser att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig och energieffektiv och vi måste fortsätta satsningen på förnybara bränslen. Medfinansiering är till för att man kan få igång många behövliga infrastruktursatsningar såsom väg och järnvägsbyggen. Oftast handlar det då om att regioner och kommuner ställer upp och hjälper till att medfinansiera statliga satsningar. När det gäller själva fordonen som ska trafikera vägar och järnvägar anser partistyrelsen dock att det är trafikhuvudmännen som ska stå för kostnaden för dem. **Därmed bör motion O12 avslås.**

Motionerna O13 och O14 handlar om trafiken mellan Umeå och Vasa. I **motion O13** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att hitta en gemensam lösning för en hållbar Kvarkestrafik mellan Sverige och Finland och i **motion O14** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna stöder ett initiativ till finansiering av färjan Umeå–Vasa, för att åstadkomma en modern, miljövänlig lösning av trafiken på Europaväg 12. Precis som motionärerna nämner så kräver finansieringen av färjan samverkan mellan EU och de två berörda staterna, Finland och Sverige. Partistyrelsen instämmer i att de öst–västliga förbindelserna är viktiga för näringslivet, för kulturen och för samhället i stort och att Folkpartiet Liberalerna bör verka för

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

att förbindelsen fungerar och hitta en gemensam lösning. **Därmed bör motion O13 och O14 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion O15** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet ska ingå i den nationella infrastrukturen och jämsställas med Sveriges vägar och järnvägar. Partistyrelsen anser att det ska vara bra kommunikationer till Gotland. Att Gotlandstrafiken ska jämsställas med en ”väg” är lovvärt, men partistyrelsen kan inte ställa sig bakom detta som en tvingande princip. **Därmed bör motion O15 anses besvarad.**

I **motion O16** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att det blir tågstopp i Brålanda minst fem gånger per dag exempelvis två gånger på morgonen och en gång mitt på dagen och två gånger på eftermiddag eller kväll, att det blir tågstopp vid Dalslands sjukhus och att det blir tågstopp på flera andra gamla stationsorter i Dalsland. Partistyrelsen instämmer med motionären om att det ska vara attraktivt att bo i Dalsland men att tågförbindelserna till enskilda platser är en regional fråga som landsmötet inte ska ta ställning till. **Därmed bör motion O16 avslås.**

I **motion H10 yrkande 5** yrkar motionären om att vägnätet på landsbygden ska prioriteras i Folkpartiet Liberalernas budgetförslag. Partistyrelsen anser att infrastruktursatsningar ska innebära att rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen beslutade om att 522 miljarder kronor skulle satsas på transportinfrastruktur under 2014–2025. Det är den mest ambitiösa plan för infrastruktur som någon regering antagit och den innehöll satsningar på både stad och landsbygd. Drift och underhåll till vägnät har fått mer pengar genom bland annat alliansregeringens infrastrukturproposition. **Därmed bör motion H10 yrkande 5 anses besvarat.**

Motionerna O17–O20 handlar om cykling. I **motion O17** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för förbättrade villkor för cykling. Motionärerna tar bland annat upp att det behövs en nationell cykelstrategi. I **motion O18** yrkar motionären på att cykling som transportslag och cykling som del av klimatvänliga transporter och hållbara samhällen. I **motion O19** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska initiera en utredning med syfte att tydliggöra cykelns ställning i trafiklagstiftningen bättre. I **motion O20** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna i högre grad än i dag ska prioritera cykeltrafik framför fordonstrafik och att Folkpartiet Liberalerna aktivt ska stödja utbyggnaden av genomtänkt infrastruktur för cykelpendling.

Partistyrelsen instämmer med motionärerna om att cykling är en klimatsmart form av transport och bidrar till förbättrad folkhälsa. Enligt partistyrelsen är cykling ett utmärkt trafikslag som både är miljövänligt, förhållandevis billigt samt hälsofrämjande. Vid landsmötet 2011 ställde sig landsmötet bakom ett motionsyrkande om att en nationell cykelstrategi ska tas fram. Partistyrelsen står bakom detta beslut, och vill också framhålla att lagstiftningen bör ses över för att underlätta för anläggande av fler cykelvägar. Partistyrelsen anser även att Folkpartiet Liberalernas kommunpolitiker bör lyfta cykelfrågorna ute i kommunerna. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) kan vara ett lämpligt forum för detta. **Därmed bör motionerna O17–O19 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört och motion O20 anses besvarad.**

I **motion O21** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att utpeka och genom Trafikverket ansvara för svenska TEN-hamnar. Partistyrelsen instämmer med motionären om att för fortsatt tillväxt och konkurrenskraft är infrastrukturen avgörande. Motionären anser att Sverige bör se över sina åtaganden och säkerställa framtida tillgänglighet och genom Trafikverket peka ut strategiska TEN-hamnar. Det är viktigt att vi ger goda förutsättningar för en fortsatt utveckling och tillväxt. Transeuropeiska nätverk för transporter (TEN-T) är ett EU-initiativ för att stärka och länka samman transportsystemet i EU. Stomnätet kommer att binda samman 94 viktiga europeiska hamnar med väg och järnväg, 38 viktiga flygplatser med järnvägsförbindelser in till större städer, 15 000 km järnvägslinjer som är uppgraderade till höghastighetsbanor och 35 gränsöverskridande projekt för att reducera flaskhalsar. Stomnätet ska vara färdigställt till år 2030. Fram till år 2050 ska stomnätet kompletteras med ett övergripande transportnät av anslutande förbindelser. När det gäller svenska hamnar så är ett antal med i stomnätet och andra i det övergripande nätet. Flera hamnar finns längs Sveriges kust. Detta nät kommer att täcka hela EU och göra alla regioner tillgängliga. **Därmed bör motion O21 anses besvarad.**

I **motion O22** yrkar motionären att alla motordrivna forskaffningsmedel och bemannade motordrivna arbetsfordon ska vara utrustade med alkoholås från och med 2018 och att det ska gälla alla fordon på land, till sjöss och i luften. Motionären lägger också vissa förslag på hur kontroll och certifiering av alkoholåsen ska gå till. Partistyrelsen instämmer i vikten av att höja säkerheten på våra vägar, till sjöss och i luften. Vi anser att rattfyllerister ska kunna få alkoholås

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

installerade i sina bilar och vi har i princip gjort det obligatoriskt med alkolås för att rattfyllerister ska få körkort igen. Partistyrelsen vill inte gå fullt så långt som att göra alkolås obligatoriskt i alla motordrivna fordon. Däremot bör principen vara att alkolås blir obligatoriskt i fordon som används inom yrkestrafik, såsom lastbilar och bussar. Vi behöver fortsätta arbetet för att öka säkerheten och en utvidgad användning av alkolås bör utredas närmare. **Därmed bör motion O22 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion O23** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna tar fram förslag på ekonomiska incitament för att öka efterfrågan på tysta däck. Motionären lyfter att man genom att avgiftsbelägga bullriga däck så att de blir dyrare än tysta däck styrs efterfrågan till tysta däck och trafikbullret kan minska till gagn för alla. Partistyrelsen anser att många upplever störande buller som försämrad livskvalitet och att det är viktigt att vi kan minska bullret. Detta kan dock ske genom stadsplanering eller till exempel genom försök med tyst asfalt, tysta däck och tystare motorer. Partistyrelsen anser att såväl lagstiftning som ekonomiska styrmedel skulle kunna komma ifråga som redskap för att uppnå en god ljudmiljö för boende, arbete och fritid. **Därmed bör motion O23 anses besvarad.**

IT-frågor

Motionerna O24–O30

I **motion O24** yrkar motionären att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att offentlig sektor kontinuerligt analyserar data för att optimera verksamheten. Motionären lyfter att data kan analyseras med hjälp av verktyg för att ge ett bättre beslutsstöd av hur olika delar av verksamheten kan effektiviseras.

Partistyrelsen instämmer i att analys av data kan leda till en effektivisering och anser att detta ansvar ligger på enskilda och organisationer men att man med dessa data också kan säga mycket om människors privatliv och att det måste analyseras noga innan sådan analys av data inleds. **Därmed bör motion O24 anses besvarad.**

Motionerna O25–O29 handlar om bredband och utbyggnad av digital infrastruktur. I motionerna yrkar motionärerna bland annat att Folkpartiet Liberalerna aktivt ska driva frågan om bredband till alla boende i Sverige.

Partistyrelsen instämmer med motionärerna om att liberal IT-politik handlar om att möjliggöra och skapa förutsättningar för en ökad IT-användning. I motionerna lyfter motionärerna vikten av att fungerande IT-infrastruktur finns i hela landet. Partistyrelsen instämmer i att det är av stor vikt med livskraftiga städer och landsbygd samt att en förutsättning för att kunna bedriva en verksamhet är tillgång till stabil och robust IT infrastruktur. Precis som motionärerna lyfter så går svenskarna allt mer från att använda fasta telefoner till mobil telefoni. Förändringarna innebär en stor omställning inom den svenska infrastrukturen. Post- och telestyrelsen arbetar med regeringsuppdrag som syftar till skapa förutsättningar för en bättre mobiltäckning.

Enligt ansvarsprincipen är det i första hand teleoperatörerna som ansvarar för funktions- och driftsäkerhet hos de elektroniska kommunikationerna. Partistyrelsen konstaterar att mobiloperatörerna bör hitta gemensamma lösningar för hur mobiltelefoni och mobilt bredband ska kunna fungera i hela landet. Mobiloperatörerna har ett stort ansvar för täckningen. Denna samordning skulle vara samhällsekonomiskt lönsam och totalt sett leda till minskade kostnader för både slutanvändare och branschens aktörer, då den skapar möjligheter för bolagen att samordna investeringar i områden som genererar låg lönsamhet i dag.

Partistyrelsen anser att Sverige ska vara en föregångare vad gäller IT-tjänster och att staten ska fortsätta ta sitt ansvar för att medfinansiera bredbandsutbyggnad utanför städer och i glesbygd. I Alliansregeringen tog vi fram en bredbandsstrategi och under år 2012–2014 avsattes 1,1 miljarder kronor för att bygga ut bredband på landsbygden. Vi anser att satsningarna behöver fortsätta för att möjliggöra bättre IT-kapacitet såväl i städer som i glesbygd. **Därmed bör motion O25 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört och motionerna O26–O29 anses besvarade.**

I **motion O30** yrkar motionären att folkpartister i beslutande församlingar uppmanas att verka för att införa sista användningsdag för föräldrade arbetssätt, tekniker och lösningar och att folkpartister i beslutande församlingar uppmanas att verka för att införa sista användningsdag för fax.

Partistyrelsen instämmer med motionären om att man behöver avveckla de system som inte längre är effektiva och att lagstiftningen bör vara utformad så att den möjliggör detta. Partistyrelsen anser dock att det är upp till enskilda och organisationer själva att sätta upp mål och

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

riktlinjer för hur ny teknik ska användas samt hur gammal teknik ska avvecklas. **Därmed bör motion O30 anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motionerna O1–O4 anses besvarade
2. att motionerna O5–O8 anses besvarade
3. att motion O9 anses besvarad
4. att motion O10 anses besvarad
5. att motion O11 anses besvarad
6. att motion O12 avslås
7. att motionerna O13 och O14 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
8. att motion O15 anses besvarad
9. att motion O16 avslås
10. att motion H10 yrkande 5 anses besvarat
11. att motionerna O17–O19 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört
12. att motion O20 anses besvarad
13. att motion O21 anses besvarad
14. att motion O22 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
15. att motion O23 anses besvarad
16. att motion O24 anses besvarad
17. att motion O25 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
18. att motionerna O26–O29 anses besvarade
19. att motion O30 anses besvarad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Trafikpolitik allmänt

O1. Ändra beslutsordningen för statliga investeringar

Magnus Grill, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för en bättre beslutsordning för infrastrukturinvesteringar och att en uppdelning av statsbudgeten kan vara ett verktyg i detta arbete

Sverige har en stor infrastruktukskuld. Det kommer till uttryck i tågförseningar, tekniska fel och köbildningar främst kring Stockholm. Den låga nivån på investeringar i till exempel transportinfrastruktur och fastigheter såväl i en internationell jämförelse som i ett nationellt historiskt perspektiv har påtalats vid ett flertal tillfällen. Både Alliansregeringen och nuvarande regering har klargjort att de starkt medvetna om problemet.

I dag är statsbudgeten fokuserad på överskottsmålet i statens finanser. Detta mål är ett likviditetsmål och skiljer inte mellan kostnader och investeringar. Mot bakgrund av den ökade förståelsen av den bristfälliga nivån på statens investeringar har föreslagits att överskottsmålet ersätts av ett statligt balansmål för att i stället för likviditet fokusera på statens förmögenhetsställning. På detta sätt skulle man skilja på flöden och tillgångar i statens ekonomi och på så sätt närma sig redovisningen hos affärsföretag. Det kan vara försvarbart att låna till investeringar. En rangordning mellan investeringar görs utgående från en politiskt beslutad kalkylränta.

I en motion till Folkpartiets landsmöte 2013 föreslog undertecknad och Christer Hallerby att Folkpartiet ska verka för att den svenska statsbudgeten uppdelas i en driftbudget och en investeringsbudget för att inte ständiga prioriteringar av driftskostnader av redovisningsmässiga skäl skulle leda till en för näringslivets utveckling hämmande låg investeringsnivå för nödvändig infrastruktur. Landsmötet ansåg i likhet med partistyrelsen att överskådligheten över budgeten därmed skulle minska och beslöt att motionen mot bakgrund av partistyrelsens resonemang att motionen skulle anses besvarad.

Problemet med låg investeringsnivå kvarstår och jag förslår därför att Folkpartiet ska verka för en bättre beslutsordning för statliga infrastrukturinvesteringar och att en uppdelning av statsbudgeten kan vara ett verktyg i detta arbete.

O2. Satsa på nya investeringar i infrastruktur i hela landet

Per Hammar, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** uppmana partistyrelsen att direkt ta initiativ till nya satsningar på järnvägar och vägar
2. **att** uppmana partistyrelsen att lansera ett Sverigepaket med helt nya investeringar i järnvägar och vägar i hela landet för motsvarande minst 250 miljarder kronor över en tioårsperiod

Sverige kom ut ur finanskrisen 2008–09 med Europas kanske starkaste statsfinansier. Den svenska statsskulden är liten och ränteläget för att ta upp lån är sedan finanskrisen lågt. Sverige har med sin urstarka ekonomi ett gyllene läge att satsa betydligt mera än vad vi hittills gjort på att låna till investeringar i infrastruktur.

Möjligheten att låna nästan gratis för att bygga nya vägar och järnvägar måste utnyttjas för att ytterligare stärka Sveriges konkurrenskraft. Sverige är redan i dag i en styrkeposition i en europeisk jämförelse och just därför bör ännu mera göras för att bygga Sverige ännu starkare inför framtiden.

Samtidigt har Sverige under en lång följd av år inte gjort tillräckliga investeringar i infrastruktur, särskilt i de expanderande storstadsområdena. För lite investeringar i dag riskerar att hota konkurrenskraft och tillväxt imorgon. Nivån på investeringarna i järnvägar och vägar behöver därför höjas betydligt så snart det finns färdiga projekt att starta. Folkpartiet bör snarast ta ledartrojan i debatten om att det nu är dags för nya investeringar i järnvägar och vägar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Särskilt i de expanderande storstadsområden är det slående hur eftersatta investeringarna är. Men också i norra Sverige finns angelägna projekt, främst utbyggnaden av kustjärnvägen Norrbotniabanan mellan Umeå och Haparanda.

Ett sätt för Folkpartiet att få genomslag för den nya positionen att vi vill investera betydligt mera i vägar och järnvägar är att lansera ett nytt Sverigepaket. Under en 10-årsperiod är det rimligt att satsa minst 250 miljarder kronor på helt nya vägar och järnvägar. I ett sådant paket skulle till exempel rymmas fyrspårs Stockholm–Uppsala, ny förbindelse över eller under Öresund, förbättrade kommunikationer mellan Göteborg och Oslo, ytterligare spårsatsningar i Stockholmsregionen och bygget av Norrbotniabanan.

Tillfället att låna i det närmaste gratis måste utnyttjas för att bygga nya järnvägar och vägar.

03. Budgetera Sveriges infrastruktursatsningar rätt, dvs. i löpande priser

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att Sveriges infrastruktursatsningar budgeteras rätt, dvs. i löpande priser, eftersom alla fakturor betalas i löpande priser

För att Sveriges politiker ska kunna ta ansvar och vara aktsamma med skattebetalarnas pengar, måste underlagen till stora infrastrukturprojekt ge en riktig bild över samtliga kostnader, såväl projektkostnader som finansieringskostnader. Dessa kostnader kan bara bli rättvisande och vägas mot andra satsningar när de räknas i löpande priser, dvs. justerade för prognostiserade prisförändringar i samhället och över tid.

04. Ställ dig sist i kön

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att samhällsekonomiska kalkyler ska vara helt avgörande för vilka, och i vilken ordning, som stora infrastrukturprojekt genomförs i Sverige oavsett medfinansiering eller ej

Lönsammaste infrastrukturprojekten ska byggas först. De olönsammaste infrastrukturprojekten ska inte byggas alls. Enkelt, eller hur?

05. Magnettåg mellan Skandinaviens största städer

Tobias Davidsson, Stockholm, Magnus Ivarsson, Kumla, Stanley Neijd, Stockholm, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att staten förutsättningslöst utreder magnettåg Stockholm–Göteborg–Malmö med vidarekopplingar till Oslo och Köpenhamn
2. att Folkpartiet ska anta en viljeförklaring om att vi vill se magnettåg snarare än höghastighetståg på sträckan Stockholm–Göteborg–Malmö med vidarekopplingar till Oslo och Köpenhamn

Magnettåg har länge setts som science fiction men precis som med solceller har tekniken gått starkt framåt samtidigt som kostnaderna pressats nedåt. I dag är tekniken inne på sin nionde generation och därmed tekniskt mogen och produktionskapaciteten är redo för en snabb uppskalning med möjliga nya leverantörer, producenter och aktörer i Sverige när nu ursprungliga patent är på väg att löpa ut.

Fördelarna med magnettåg är många jämfört med höghastighetståg. Främst är det höga toppfarter på upp mot 500 kilometer i timmen. Det skulle ge en kortare pendlingstid mellan Göteborg och Stockholm än inom stora delar av nuvarande spårbunden kollektivtrafik inom Stockholms län, en fördel konventionella höghastighetsbanor aldrig kan uppnå.

De höga hastigheterna slår också ut inrikesflyget på sträckan. Systemet har dessutom extremt låga driftskostnader jämfört med det underhållsslukande svenska stambanenätet eftersom magnettåg inte går på själva spåret utan en bit ovanför. Det ger lägre bullernivåer då det inte finns någon kontakt mellan fordon och bana samt att inga mekaniska delar slits ut ju snabbare det går som med höghastighetståg.

Spanien som nyligen investerat i höghastighetsbanor har upptäckt att slitaget blev högre än projekterat och minskat på hastigheterna för att minska slitaget, vilket är ett problem magnettåg aldrig kommer ha. Magnettåg klarar också skarpare kurvor, större stigningar och accelere-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

rar snabbare upp till toppfart på bara några kilometer. Denna egenskap kan innebära att behovet av tunnlar minskar och att banan kan passas in på ett bättre sätt i landskapet.

Fördelarna är fler än så och klart finns vissa nackdelar också men investeringskostnaderna mellan konventionell järnväg och magnetåg är i dag likvärdiga och i de flesta fall till magnetågens fördel då livscykelkostnaderna för magnetågen är lägre. Gårdagens myter om astronomiska investeringskostnader för magnetåg stämmer inte längre vilket gör systemet mycket intressant.

Oavsett de tekniska fördelarna och nackdelarna så finns det politiska, regionala och samhällsnyttiga konsekvenser av ett magnetågsnät mellan Skandinaviens största städer som man inte får med höghastighetståg. På samma sätt som Öresundsbron har gjort Köpenhamn och Malmö till en integrerad ekonomisk region har magnetåg en möjlighet att skapa en integrerad ekonomisk region och arbetsmarknad som kan fungera som en gemensam motor i den Skandinaviska ekonomin. Norska investerare har redan visat intresse för frågan och Danmark hade nyligen en informationsdag för deras riksdagsledamöter om tekniken vilket visar ett nyktert förhållandesätt till frågan medan man i Sverige har kvar fördomar och myter om tekniken. Det är dags för en ordentlig genomgång av frågan där vi vågar se fördelarna med den nya tekniken.

06. Magnetåg

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska förorda magnetåg för att rädda luften i Stockholm

Washington Post har i en artikel kartlagt vilka städer i Europa som riskerar kraftigt försämrad luftkvalitet. I Skandinavien är det endast Stockholm som riskerar mycket försämrad luftkvalitet till år 2020. Det är framförallt nitrösa gaser eller kvävedioxid eller NO₂ och PM₁₀. Det senare är partiklar som är mindre än 10 mikrometer. De nitrösa gaserna härstammar till stor del från utsläpp från dieseldrivna bilar, och partiklar mindre än 10 mikrometer härstammar från slitage, exempelvis kol-, bromsdamm och tungmetallutsläpp från tunnelbana och biltrafik.

Vad göra åt detta? En möjlighet är att bygga ovanjords magnetbanor på pelare i form av rundbanor alternativt stombanor med tåg som går i 200–300 kilometer i timmen och kompletterar nuvarande tunnelbana.

Magnetåget går helt beröringsfritt genom att magnetiskt lyftas upp mot banan. Erforderlig effekt uppgår till en bråkdel av framdrivningseffekten. Magnetbanan dubbelspårig sådan kostar 2 miljarder kronor per mil i stället för tunnelbanans 10 miljarder kronor.

Magnetåget går helt utan utsläpp på grund av den beröringsfria driften. Kan uppnå högre hastigheter än tunnelbanan och har därför högre passagerarkapacitet. Genom täta, snabba förbindelser skapas förutsättningar att lyfta över privatbilsåkande till magnetåget för att indirekt minska utsläppen av nitrösa gaser. Genom att avlasta transportbehovet från andra trafikslag beräknas mängden PM₁₀-partiklar i luften att minska.

07. Hellre 70 000 nya bostäder och fungerande snabbtåg

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att Sverige bygger 70 000 fler nya bostäder och möjliggör för snabbtåg i 250 kilometer i timmen i stället för att slösa bort skattepengarna på olönsamma höghastighetståg i 320 kilometer i timmen

Att bygga 70 000 nya bostäder hyggligt nära arbetsplatser är bra för de allra flesta ur de flesta synpunkter. Att bygga höghastighetståg för hundratals miljarder kronor och korta restiderna med endast cirka 30 minuter är däremot inte försvarbart ur en rad aspekter.

Det är mycket viktigare att resenärerna kommer fram i tid och kan använda restiden effektivt om de vill, än att restiden kortas något. Enorma landytor låses upp om höghastighetståg byggs och nya oönskade barriärer skapas. Och vem tror på allvar att tågen kommer kunna köra i 320 kilometer i timmen vintertid i Sverige? Vårda och rusta upp den järnväg vi redan har i stället. Bygg bort flaskhalsar. Cirka 250 kilometer i timmen räcker gott på de mest trafikerade sträckorna. Fler nya bostäder är mycket viktigare och mycket lönsammare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

08. Ostlänken bör byggas med magnetåg

Carl-Åke Utterström, Västerås, Stanley Neijd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet förordar att Ostlänken byggs med det effektivare magnetåget

Ostlänken i dag är planerad att byggas med hjul-på-räls-höghastighetståg. Banan ska nybyggas från Järna till Linköping och i övrigt i blandad trafik på befintliga spår mellan Stockholm och Göteborg.

Detta är djupt olyckligt då resultatet enbart blir sämre kapacitet och ökat slitage. Att blanda långsamgående och snabba tåg på gemensam räls sänker kapaciteten. Då spårprofilen avviker mellan konventionell räls och höghastighetsbanor blir resultatet enbart ökat slitage. I dag har man problem att orka med underhållet av befintlig järnväg varför då införa ett tågssystem som är ännu mera underhållskrävande?

Vad är alternativet? Vi bör i stället nybygga hela vägen mellan Stockholms central och Göteborg med tyska Transrapid-TR09-magnetåg.

Magnetåget har varit i över tio års kontinuerlig drift sedan 31 december 2003 på den tre mil långa banan i Shanghai. Tillgängligheten ligger på 99,98 procent och den totala dagliga förse-ningen ligger på sekundnivå. Tåget har testkörts i 500 km/h på den endast tre mil långa banan. Det förarlösa ”svävande” tyska Transrapid-tåget går helt beröringsfritt utan vare sig mekaniskt slitage eller mekaniska sliddelar och får därmed väsentligt lägre underhållskostnader gentemot hjul-på-räls-tåg. Underhållskostnaden för tåg och bana i 500 km/h uppgår till endast en tredjedel av motsvarande kostnader för det tyska höghastighetståget ICE, som går i 250 km/h.

En dubbelspårig magnetbana uppbyggs av prefabricerade bansektioner som antingen lyfts på plats alternativt skjuts längs färdig bana. Sträckan Stockholms central–Linköping kan byggas på tre år i två parallella etapper till en kostnad av 2 miljarder kronor per mil. Ostlänken beräknas till 35 miljarder kronor för 15 mil, och då har inte hänsyn tagits till underjordsbana till Linköping för 18 miljarder kronor.

Magnetåget klarar snäva kurvradier (hälften mot SJ) och stigningar på tio procent kan därför samlokaliseras med motorvägskorridoren längs E4.

Magnetåget kan byggas på kortare tid och till lägre kostnad än vad den föreslagna Ostlänken kan göras. Den kan samlokaliseras med E4 och kan enkelt dras in till Linköping på en smäcker pelarförlagd bana utan extra kostnader och hamna ovanpå Linköpings central. Magnetåget är ett betydligt robustare system, vilket tillgängligheten i Shanghai visat.

Drifts-, underhålls- och personalkostnader är betydligt lägre än TGV, framförallt bland annat på grund av kortare restid.

Färre tågsätt krävs för samma trafikeringsvolym. Högre passagerarkapacitet. Ett tågssystem som är i tid och med fåtal driftsstopp. Betydligt mindre störningskänsligt än planerade höghastighetståg med sina problem med löv på räls, hjulplatta, fastbromsade hjul, lagerskada, växelfel, nedriven kontaktledning etc. Magnetåget uppfyller de restidskrav som förre finansministern Anders Borg specificerat.

Exakt samma framdrivningsteknik som ordinarie växelströmståg. Att lyfta tåget och göra det svävande kräver en effekt motsvarande en promille av maximal framdrivningseffekt.

Läget på magnetågsfronten är att Japan tar sitt magnetåg Chuo-Shinkansen i drift 2027, ett år före Ostlänken. En mindre del ska vara klar till OS 2020. Kina har startat infrastrukturbank med bland annat Sverige som medlem (den 30 mars). Kina tänker sig världsomspännande utvecklingskorridorer från Peking till Ryssland samt över Berings sund till Alaska, Kanada och USA:s västkust. Det diskuteras även Moskva–Berlin och Moskva–London. Planerna är förankrade hos 18 inblandade länder. Sverige kommer att bli utkonkurrerat om vi inte tänker nytt.

09. Nollvision för olyckor i kollektivtrafik

Juhan Janusson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Folkpartiet bör aktivt verka för ökad säkerhet i kollektivtrafiken genom att utarbeta en nollvision, med samma syfte som nollvisionen för vägtrafik

1997 beslutade riksdagen om en nollvision när det gäller vägtrafik. Den innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt till följd av trafikolyckor inom vägtransportssystemet (såväl inom privata som publika transporter). Denna vision har gjort att trafiksäkerhetsarbetet numera kommit förgrunden när det gäller vägtrafik. Antalet döda i trafiken minskar för i princip varje år. Nollvisionen har penetrerat alla möjliga områden som har med vägtrafik att göra.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Kollektivtrafiken omfattar flera trafikslag, till exempel spårbundna. Olycksfallsstatistiken i kollektivtrafiken är svår att få fram men det som finns är förskräckligt. Bara i Stockholms T-bana blir cirka 20 personer påkörda varje år. Det bör införas en nollvision också vad gäller kollektivtrafik. Trafiksäkerheten bör bakas in i olika planer redan från början, så att man inte behöver klistra på dem efteråt till stora kostnader. Säkerhet bör vara ett av de primära perspektiven när man utvärderar olika alternativ eller system. Om det finns en nollvision för kollektivtrafiken leder det till att säkerhetsarbetet kommer mer i förgrunden redan från början i beslutsprocesserna.

O10. Likvärdiga spelregler är grunden för ett fungerande EU-samarbete

Folkpartiet Liberalerna Skåne, Ola Bäckman, Bromölla, Susanne Bäckman, Bromölla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande tillägg görs i Folkpartiet Liberalernas partiprogram avsnitt 3.1: "Likvärdiga spelregler är grunden för ett fungerande EU-samarbete."
2. att följande tillägg i Folkpartiet Liberalernas partiprogram avsnitt 4.5 efter meningen "Internationella överenskommelser behövs om skatt och avgifter på utsläpp från långväga transporter.": "Införandet av en skatteväxling för yrkesmässig transport på väg, enligt tysk modell, för att skapa likvärdiga spelregler för ett fungerande EU-samarbete ska då beaktas."

Svenska åkare med svenska chaufförer är snart utrotade. Inte på grund av att de tjänar för mycket, inte kan köra, lasta, lossa och hålla sig till lagar och förordningar utan på grund av skillnader i löneskattetryck.

Tänk dig en fotbollsmatch där det svenska lagets spelare innan matchstart påhängs en 25 kilo tung rygsäck och förväntas att spela lika bra som de bulgariska spelarna iklädda endast matchställ. Skatten på svenska fordon är satta till EU-mininivå och utgör därmed ingen konkurrensnackdel för svenska åkare. Löneskatterna i form av sociala avgifter och skatter till stat, kommun och landsting samt AMF-försäkring betalas för att trygga finansiering av sjukvård, skola, pensioner, räddningstjänst, försvar med mera som innebär en gemensam trygghet. Betalas inte dessa skatter och avgifter räknas det som svartarbete.

Att konkurrera industriellt med svart arbetskraft torde för varje normalbegåvad medborgare innebära att man inte ser sambandet mellan inbetald skatt och sociala förmåner. Det finns stora konkurrensnackdelar som vi måste utjämna för att ge svenska åkare och chaufförer en möjlighet att konkurrera på lika villkor inom EU.

O11. Rättvrیدن flygplatskonkurrens

Ida Lindh, Skellefteå, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för rättvrیدن konkurrens när det gäller driften av flygplatser i Sverige
2. att Folkpartiet verkar för att statliga flygplatser i första hand ska basera sin verksamhet på reguljär flygtrafik och inte kunna använda statliga medel till prisdumpning och konkurrens med regionala flygplatser

I Sverige finns i dag 39 flygplatser med reguljär trafik. Tillgång till flyg bidrar till den regionala konkurrenskraften och därför övertogs många av de regionala flygplatserna av kommuner eller privata aktörer då staten beslutade att överlåta dem. I dag ser det ut så att de största och mest lönsamma flygplatserna drivs av staten och de minsta och mindre lönsamma flygplatserna drivs av andra aktörer, såsom kommuner. Statliga Swedavia gör i dag vinst på cirka 900 miljoner kronor per år medan de 35 kommunala flygplatserna gör förlust på 400 miljoner kronor. Dessa mindre flygplatser är viktiga för landets ekonomi. De bidrar till transportsystemets konkurrenskraft och har stor regional betydelse. Bara för Arlanda flygplats innebär resande till och från regionala flygplatser väldigt stora intäkter varje år. I och med att staten satt höga vinstkrav på de nationella, statliga, flygplatserna har deras verksamhet de senaste åren fokuserat än mer på vinstgenerering. Det innebär till exempel att de förutom den reguljära trafiken fokuserat på att utöka charter och attrahera olika flygbolag genom att ge höga rabatter och "ta" flygtrafik från de regionala flygplatserna (jämför t.ex. prisbilderna Malmö med Ängelholm, Umeå med Skellefteå). Detta slår hårt mot de regionala flygplatserna som i sin tur måste sänka sina priser och vars verksamhet är beroende av att utöka sin verksamhet på charter, turism och liknande.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Det kan väl ändå inte vara rimligt att statliga flygplatser ska konkurrera ut de regionala genom rabattsystem för flygbolag utöver inrikestrafik?

O12. Övergång till energieffektiv kollektivtrafik

Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att underlätta övergången till hållbar och energieffektiv kollektivtrafik genom att låta staten medfinansiera kostnaden med upp till 50 procent av kostnaden

Kollektivtrafiken är en viktig faktor när klimatmålen ska uppnås. Ett stort hinder för kommuner i dag är de stora kostnaderna som det medför att övergå från dieselbussar till exempel spårvagnar, trådbussar eller elbussar. Dessa transportslag är exempel på betydligt mer energieffektiva och klimatsmarta alternativ. Stadsmiljöavtalen ger möjlighet för städer som vill göra oattraktiva lägen för bostadsbyggande attraktiva med ny kollektivtrafik. Det här är en bra början. Men för att även befintlig kollektivtrafik ska kunna bli mer klimatsmart bör även det finnas incitament att byta utan att behöva bygga massa nya bostäder. I redan urbana miljöer är det inte lika lätt att förtäta, men för luft, buller och stadsmässighet bör staten även kunna vara med och medfinansiera byte från fossila kollektivtrafikslag mot elektriska med en medfinansiering med upp mot 50 procent.

O13. Kvarkestrafiken

Maria Lundqvist-Brömster, Nordmaling

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att hitta en gemensam lösning för en hållbar Kvarkestrafik mellan Sverige och Finland

Det tar knappt fyra timmar att åka mellan Umeå och Vasa. Skulle man köra runt Bottenviken mellan städerna så tar det ungefär tre gånger så lång tid. Kvarkestrafiken är inte bara en regional fråga, utan i högsta grad en nationell och europeisk fråga. Det är därför av stor vikt att både regeringen och EU-kommissionen inser värdet av en hållbar färjetrafik och att man också tar ansvar för det investeringsstöd som behövs. Ett svar som ofta ges är att färjetrafiken ska drivas på kommersiella grunder och att Kvarkestrafiken skulle vara ett regionalt ansvar. Men då kan konstateras att Kvarkestrafiken inte har likvärdiga konkurrensvillkor som övriga Finlandsfärjor. År 2000 förlorade Kvarkestrafiken sitt taxfreetillstånd vilket innebar att passagerartrafiken minskade.

Det är omöjligt att driva linjen på kommersiella grunder när färjorna till Åland och Helsingfors genom undantaget i regelverket kan locka med både taxfreeshopping och rabatter för anslutningstrafik. Kvarkestrafiken behöver ett stöd som motsvarar taxfreesubventionen för att kunna utvecklas. I detta fall är det orimligt att regionen ensam ska stå för stödet när det är regeringen och EU som bestämmer konkurrensvillkoren.

De öst-västliga förbindelserna är viktiga för näringslivet, för kulturen och för samhället i stort. Om den nordligaste delen av Östersjöregionen ska kunna utvecklas och växa inom turism, student- och arbetskraftsutbyte samt inom näringsliv måste det finnas en färja som binder samman E12 (Blå vägen) i Västerbotten. En förbindelse som sträcker sig från Træna vid norska kusten till Petrozavodsk i Ryssland.

O14. Bind ihop Europaväg 12

Peder Westerberg, Umeå, Peter Sedlacek, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna kraftfullt stöder ett initiativ till finansiering av färjan Umeå–Vasa, för att åstadkomma en modern, miljövänlig lösning av trafiken på Europaväg 12

Kommunikationer är en förutsättning för den fria rörligheten av såväl människor som varor och tjänster. Inom Europa finns ett Europa-vägnät som bidrar till den fysiska rörligheten, inte minst av människor och varor. Europaväg 12 är den sådana väg, som går i väst–östlig riktning, från Mo i Rana i Norge till Petrozavodsk i ryska Karelen. Samfärdsel i väst–östlig riktning har historiskt haft en mycket stor betydelse för de nordligaste delarna av Europa.

Det allt överskuggande problemet är Europaväg 12 är att den är avskuren mellan Umeå i Västerbotten och vår närmaste grannstad, Vasa i Österbotten. (Notera landskapsnamnen: Väs-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

tra och Östra Bottnen – landskapen på vardera sidan av Bottenviken.) Förbindelsen över Kvarken – denna del av Bottenviken – har under långa tider skett med båt, ibland också över isen, när vintrarna varit hårda.

Kommunerna Umeå och Vasa har bildat ett gemensamt färjebolag som i dag trafikerar rutten, framför allt för att underlätta godstransporter, som annars skulle behöva ta vägen runt Bottenviken (alltså via Haparanda–Torneå). En ny, modernare, snabbare färja projekteras nu. Finansieringen av denna kräver en samverkan mellan EU och de två nationerna, Finland och Sverige. Hittills har framför allt den svenska staten varit synnerligen avvaktande, medan tongångarna varit mer positiva i Finland. Nu finns dock en svag ljusning, eftersom nuvarande regering antytt att ett stöd skulle kunna vara tänkbart.

O15. Färjetrafiken från och till Gotland

Folkpartiet Liberalerna Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att färjetrafiken från och till Gotland ska ingå i den nationella infrastrukturen och jämsställas med Sveriges vägar och järnvägar

Gotlandstrafiken, som ingår i det nationella trafiksystemet, är den viktigaste delen i förutsättningarna för Region Gotlands konkurrenskraft, utveckling och tillväxt. Vägar, järnvägar och färjelinjer, i Gotlands fall färjetrafiken, är infrastruktur av vital betydelse för en fungerande arbetsmarknad, godsförsörjning och internationell konkurrenskraft.

För öar är snabba, fungerande och billiga kommunikationer livsavgörande.

Utvecklingsmöjligheterna skiljer sig från många andra regioners, genom de få alternativ för resor och transporter som står till buds.

För Gotland, som en ö i Östersjön, handlar infrastruktur först och främst om att färjeförbindelsen mellan ön och fastlandet har liknande möjligheter till snabba fungerande transporter av personer och gods, som övriga regioner i landet. Resor och transporter är avgörande för all utveckling. En helhetssyn på kommunikationer och regional utveckling är absolut nödvändig. Motsatsen ger upphov till en regional maktlöshet. Därför måste färjetrafiken från och till Gotland, ”vår landsväg”, ses som en del av den nationella infrastrukturen.

Därför blir det fel när färjetrafiken från och till Gotland ska tillhöra den interregionala kollektiva persontrafiken och betraktas som olönsam kollektivtrafik och därigenom tvingas vara med och konkurrera om den lilla budget som Trafikverket och staten avsätter för detta ändamål.

O16. Tågtrafiken i Dalsland

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** Folkpartiet ska verka för att det blir tågstopp i Brålanda minst fem gånger per dag, exempelvis två gånger på morgonen, en gång mitt på dagen och två gånger på eftermiddag eller kväll
- att** Folkpartiet ska verka för att det blir tågstopp vid Dalslands sjukhus
- att** Folkpartiet ska verka för att det blir tågstopp på flera andra gamla stationsorter i Dalsland

Det ska bli attraktivt att bo i Dalsland. Det finns byggvänlig mark för bostäder. Detta ger vid handen utökad service och folk från övriga delar av landet kan flytta hit.

O17. Cykling

Nina Lundström, Sundbyberg, Johan Enfeldt, Uppsala, Inger Gran, Sundbyberg, Stanley Neijd, Stockholm, Johan Storåkers, Sundbyberg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

- att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för förbättrade villkor för cykling utifrån motionens intentioner

Cykling är en klimatsmart form av transport och bidrar till förbättrad folkhälsa. Att bygga hållbara livsmiljöer är att möjliggöra för enskilda att välja klimatvänligt transportsätt. Att cykla är roligt. Cykling är ett miljövänligt transportmedel. Cykling är både transport, motion och rekreation. Varje person som väljer cykeln är en person mindre i bussen, tåget eller i bilkö. Ökad

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

tillgänglighet och framkomlighet samt ökad säkerhet och trygghet är avgörande för att öka cyklingen. Cyklister minskar annan trafikträngsel i städer och påverkar luftkvaliteten positivt.

Cyklister möter många utmaningar sommar som vinter. Trafikrytm, trängsel, osäkerhet, vägvisning och många andra faktorer påverkar intresset att prova att cykla. I dag saknas infrastruktur för att ta tillvara den potential som finns i att fler cyklar.

Cykling borde vara smidigt, snabbt och tryggt. Det är därför viktigt att skapa infrastruktur som knyter samman olika områden, och orter, med gång- och cykelvägar. Regionala cykelstråk kan möjliggöra pendling. Dålig beläggning på cykelbanor och cykelvägar samt brister i underhåll är orsak till olyckor såsom fall och vurpor.

Det bör finnas en tydlig nationell målsättning i att centrala cykelstråk ska ha hårdgjord yta (asfalt eller liknande) och gärna med avvikande färgsättning. Ansvariga statliga verk har en viktig roll i att påverka hur cykelstråk underhålls och utvecklas. Drift och underhåll kan samordnas mellan kommuner.

Cykling bör behandlas som ett eget transportsätt. Det gäller inte minst vid utformningen av infrastruktur. Då kan gång- och cykelvägar separeras i största möjliga utsträckning. Separerade cykelbanor är en hörnsten i framgångsrika länders cykelplanering. Dessa länder har lyckats öka cykelns andel av persontrafiken. Även för många gångtrafikanter skulle det förmodligen upplevas som en förbättring om cykeltrafiken samlades i en separat infrastruktur och konflikterna mellan de två olika kategorierna av oskyddade trafikanter därmed minskade.

Cykling har genom sin potential för besöksnäringen blivit en viktig del i strategier för ökad besöksnäring i många länder. Sverige kan lära av dessa länder. Folkpartiet Liberalerna bör verka för förbättrade möjligheter för cykling på kommunal-, lokal- och riksnivå:

- Det behövs en nationell cykelstrategi.
- Det behövs sammanhängande cykelinfrastruktur
- Cykling ska betraktas som ett eget transportslag.
- Cyklister över 15 år ska kunna använda körbanan även i de fall där cykelväg finns.
- Säkra och trygga cykelparkeringar behöver planeras och anordnas.
- Cyklister behöver, precis som bilister, bra och tydlig skyltning som underlättar orienteringen.
- Säkra och trygga vägar ger förutsättningar för barn att cykla till och från skolan. I avsaknad av cykelstråk är det rimligt att yngre barn tillåts cykla på gångväg. Möjlighet att parkera cykel vid skolan bör vara en självklarhet.
- En ändring i anläggningslagen behövs med innebörden att kommuner ska få tillgång till enskild mark eller väg när detta krävs för anläggande av sammanhängande cykelleder.
- Insatser som krävs för cykelturism är bland annat lättillgängligt kartmaterial, skyltning av nationella cykelleder, information även på engelska samt möjlighet att kombinera cykling med andra transportslag.

O18. Satsa på klimatvänliga transporter – planera för cykling

Nina Lundström, Sundbyberg, Johan Enfeldt, Uppsala, Amie Kronblad, Värmdö, Mathias Lindow, Österåker, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom motionens förslag om cykling som transportslag och cykling som del av klimatvänliga transporter och hållbara samhällen

Våra livs- och resemönster grundläggs redan när samhällen planeras. Därför bör planeringen redan i samband med översiktsplanering och detaljplanering beakta behovet av infrastruktur för gående och cyklister. Detta är en fråga om klimatsmarta investeringar. Genom att möjliggöra cykling som transportmedel minskar vi samtidigt utsläppen.

Framtidens moderna urbana miljöer där hållbarhet står i fokus har allt att vinna på en samhällsplanering med klimatvänliga transporter. Åtgärder i efterhand är komplicerade, och sambanden mellan kommuner och regioner kan bli bristfälliga.

I framtidens regionala planering är det viktigt att de regionala stråken finns med. Målsättningen ska vara att cykling definieras som transportslag. Infrastrukturen behöver anpassas sett till det syfte som avses.

Cyklister är olika och åtgärder behöver vidtas som definierar villkoren för cykling. Vad innebär det t.ex. att vägen måste användas? Är den säker och tillräckligt bred? Dubbelriktade cykelbanor kan vålla problem. Att cykla i trafikriktning på enkelriktade cykelstråk minskar olycksrisken. Separering från gångtrafikanter är en säkerhetshöjande åtgärd.

En cyklists säkerhet och framkomlighet i egenskap av oskyddad trafikant bör sättas i främsta rummet i blandad trafik. Vid planering av 2+1-väg bör det vara självklart att cykelstråk pla-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

neras som är både gena och framkomliga. I all planering bör lagstiftningen möjliggöra lokala lösningar och därför behöver hinder mot detta avlägsnas.

Transportsystemet bör möjliggöra kombinationsresor med cykel. Infartsparkeringar bör göra det möjligt att ställa bilen och fortsätta resan med cykeln. Kollektivtrafik bör medge cykeltransport vilket gör det möjligt att cykla delar av resan. Framtida varuleveranser i tätastadskärnor kan göras med hjälp av lastcyklar. För detta krävs en god stadsplanering.

Säker och väderskyddad förvaring och parkering förutsätter planering vilket är viktigt för utvecklingen av cyklist. Ekonomiska styrmedel är en del av utvecklingen av hållbara samhällen och därför bör skattesystemet premiera klimatvänliga transporter såsom cykling. En klimatsmart utveckling av samhällen behöver omfatta satsningen på cyklist. Att planera för cykling är att satsa på klimatvänliga transporter och hållbara samhällen.

O19. Gör cykelns ställning mer tydlig i trafiklagstiftningen

Juhan Janusson, Stockholm, Lars-Åke Davidsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska initiera en utredning med syfte att tydliggöra cykelns ställning i trafiklagstiftningen bättre

”Cykeln är ett fordon och omfattas av trafiklagstiftningen.” Det innebär att om det inte uttrycks särskilt om cykeln i trafiklagstiftningen måste cykeln i många fall framföras som en bil. Det kan medföra konflikter i trafiken till exempel vid gatukorsningar, speciellt när cykeln ska korsa filer för att framföras korrekt. Det medför också problem när man ska utforma cykelbanor i gatuutrymme, eller vid busshållplatser.

I Danmark har cykeln en tydligare ställning i trafiklagstiftningen. I Holland finns cykeln med i trafiklagstiftningen som ett element i ”Sustainable Safety”. Trafiklagstiftningen bör utformas så att cykelperspektivet blir tydligare. Att ha en generell trafiklagstiftning där cykelns roll mest visas genom undantag eller särskilt utpekande är inte bra. Cykeln är ingen bil, och bör inte vara ett fordon, utan en särskild kategori.

O20. Prioritera cykelburen persontrafik

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i högre grad än i dag ska prioritera cykeltrafik framför fordonstrafik
2. att Folkpartiet aktivt ska stödja utbyggnaden av genomtänkt infrastruktur för cykelpendling
3. att Folkpartiet utreder effekterna av halverad cykeloms och halverade reseavdrag

En mycket stor andel av bilresorna i dagens Sverige skulle kunna ersättas med cykel om infrastrukturen bara i högre utsträckning var anpassad cykelpendling. Varje onödig bilresa bidrar till ökat buller, sämre folkhälsa, ökad trängsel, långsammare bilköer, ökad risk för trafikolyckor samt sist men inte minst en förvärrad växthuseffekt. Därför bör investeringar som bidrar till ett ökat cykelpendlande prioriteras framför vägburen fordonstrafik. I stadsbebyggelse kan parallellgator till större bilvägar stängas av för fordonstrafik och i stället göras om till renodlade gång- och cykelvägar. I stadsnära områden kan snörräta ”cykelmotorvägar” anläggas exempelvis längsmed pendeltågslinjer. Eventuellt skulle även en sänkning av cykelomsen kunna införas i syfte att öka incitamenten för ökat cyklande. En sådan satsning bör förslagsvis bekostas med sänkta reseavdrag.

O21. Statliga strategiska TEN-hamnar

Bo Löfgren, Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att – i likhet med vad som gäller för övriga trafikslag – utpeka och genom Trafikverket ansvara för svenska TEN-hamnar, vilka ska ansluta det svenska infrastrukturnätet till det av EU utpekade TEN-nätet i främst Öst- och Centraleuropa

För fortsatt tillväxt och konkurrenskraft är infrastrukturen avgörande. Infrastrukturen är något som mer eller mindre berör alla men som i Folkpartiet inte fått någon större uppmärksamhet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Infrastrukturen måste utvecklas till att bli mer hållbar och miljövänlig samtidigt som Sverige slår vakt om och utvecklar och anpassar för landet viktiga utpekade transportnoder som bl.a. hamnar.

Inom infrastrukturområdet finns såväl vägar, järnvägar och flygplatser som är statliga, men ej hamnar. Av någon orsak är detta oftast en kommunal uppgift som kräver allt högre kommunala medel till gagn för hela samhällsstrukturen.

Inom EU har tillskapats Trans European Network (TEN) där Sverige har varit passivt till att anpassa sig till utvecklingen inom främst Öst- och Centraleuropa. Sverige bör genom initiativ från Folkpartiet se över sina åtaganden och säkerställa framtida tillgänglighet och genom Trafikverket – gärna genom PPP-lösningar – peka ut strategiska TEN-hamnar.

O22. Obligatoriskt med alkolås

Folkpartiet Liberalerna Nacka, Peter Stare, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** alla motordrivna forskaffningsmedel och bemannade motordrivna arbetsfordon ska vara utrustade med alkolås från och med den 1 januari 2018. Det gäller alla fordon på land, till sjöss och i luften
2. **att** alkolåset omfattas av bilprovningsskontrollen
3. **att** alkolås givetvis ska vara godkända av certifierad eller ackrediterad provningsanstalt
4. **att** regeln ska gälla alla fordon och andra maskiner som registreras eller tas i bruk från och med den 1 januari 2018
5. **att** alkolås på båt med utombordsmotor införs vid en senare tidpunkt, den 1 januari 2020

När alkolås blir en generell utrustning kommer trafiksäkerheten att öka. Singelolyckor blir färre och övriga trafikolyckor likaså. Dödsfallen i trafiken minskar och antalet människor med varaktiga funktionshinder blir färre. I var tionde dödsolycka och svår personskadeolycka fanns alkohol med i bilden. 33 döda på grund av alkohol 2013 enligt polisuppgifter. Sjukhusrapporteringen av alkoholinblandning i personskador i trafiken är påfallande knapphändig.

Även arbetsolyckor torde minska. En minskning av mänskligt lidande är en viktig konsekvens av denna åtgärd. Mycket betydelsefullt eftersom trafikskador per definition drabbar allvarligt och oförutsebart. För polisens vidkommande borde behovet av återkommande trafiknykterhetskontroller minska till förmån för trafiksäkerhetsverksamhet. Även för räddningstjänsten borde ett införande av alkolås innebära en viss minskning av uttryckningar på sikt.

Det finns särskild anledning att framhålla regelns tillämpning även beträffande sjötrafik därför att alkohol i samband med sjöturen i egen eller lånad eller hyrd båt fortfarande ses med ett visst överseende och farorna med alkohol på sjön har en benägenhet att bagatelliseras. Det sociala trycket att inte använda alkohol på sjön är förhållandevis svagt. Införandet av alkolås kan medföra en viss minskning av alkoholkonsumtionen. Även om den effekten bara kan konstateras efterhand som alkolåsens användning blir större. Må vara en marginell förändring men den påverkar attityden till alkoholbruk och andra missbruk i trafiken.

Att vara först i världen med krav på alkolås borde Sverige kunna vara stolt över. Åtgärden stöter inga seriösa religiösa, etiska eller andra åsiktsriktningar.

Den senare tidpunkten för att införa alkolås på utombordare motiveras självfallet av att det måste tas fram tekniskt tillfredsställande lösningar.

O23. Tysta däck för minskat trafikbuller

Maria Winberg Nordström, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet Liberalerna tar fram förslag på ekonomiska incitament för att öka efterfrågan på tysta däck

Bilen ger en stor rörelsefrihet för individen men ger samtidigt upphov till buller och det finns i dag alltför få tysta miljöer i städer och de mer tätbefolkade delarna av landet. Senare års forskning har tydligt visat på att trafikbuller orsakar stress och har en negativ påverkan på människans hälsa. I moderna bilar är det inte i första hand motorerna som står för bullret utan buller uppstår i kontakt mellan däck och asfalt. Däckets beskaffenhet påverkar bullernivån och på marknaden finns både däck som ger upphov till högre buller och så kallade tysta däck som bullrar mindre.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Samhället lägger stora belopp på olika former av bullerskydd eller bullerdämpande åtgärder såsom tyst asfalt. Med ekonomiska incitament skulle det vara möjligt att i stället styra över en större del av kostnaden för att minska buller på det som är orsak till bullret, däck. Genom att avgiftsbelägga bullriga däck så att de blir dyrare än tysta däck styrs efterfrågan till tysta däck och trafikbullret kan minska till gagn för alla. Det skulle vara bra att även pröva frågan om att förbjuda däck som bullrar över en viss ljudnivå.

Genom att minskat buller från trafiken blir fler områden i våra städer möjliga att bebygga med bostäder.

IT-frågor

O24. Effektivisera offentlig sektor med Big Data

Emanuel Alvarez, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att offentlig sektor kontinuerligt analyserar sina data för att optimera verksamheten

Alla verksamheter och organisationer skapar i sin verksamhet data (information). Data som antingen kan produceras utan att den tas tillvara eller som enligt min motion kan analyseras med hjälp av verktyg för att ge ett bättre beslutsstöd av hur olika delar av verksamheten kan effektiviseras. Ett exempel på detta kan t.ex. vara att nödnumret 112 verksamhet ser över var och när uttryckning med ambulans oftast sker. Med hjälp av analys kan de då prediktivt förutspå att under vissa dagar och tider är behoven av de tjänster verksamheten tillhandahåller större eller mindre.

Denna teknik går att implementera inom en mängd olika verksamheter men är effektivast inom verksamheter som har många olika datakällor och hanterar stora mängder data – så kallad Big Data.

O25. Utbyggnad av digital infrastruktur

Folkpartiet Liberalerna Jämtland/Härjedalen, Inger Gran, Sundbyberg, Anna Bergkvist, Sundbyberg, Peter Edholm, Solna, Peter Müller-Rienzburg, Sundbyberg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet aktivt verkar för att staten tar ansvar för utbyggnaden av den digitala infrastrukturen i hela Sverige

Sedan början av 90-talet har olika initiativ tagits för att skapa förutsättningar för ett digitaliserat samhälle. Det började med ADSL-förbindelser som möjliggjorde för näringslivet att sakta men säkert starta den digitala transformationen. När internet blev mer allmänt känt och brukat under mitten av 90-talet ökade också kraven på den digitala tekniken ut till slutanvändaren. Från statens sida har det med jämna mellanrum hävdats att ”nu ska hela landet få en väl fungerande digital infrastruktur”. Men icke! När vi ser att marknadsekonomin inte klarar av att svara upp emot de krav som samhället ställer måste staten gå in och effektuera! Sverige dalar i den internationella konkurrensen när det gäller samhällets digitala transformation. Att underlåta att bygga ut den digitala infrastrukturen i hela landet minskar rikets konkurrenskraft och tar inte heller höjd för den entreprenörsanda som finns.

O26. Bredbandsatsning i landsbygden

Folkpartiet Liberalerna Jämtland/Härjedalen, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Ewa Bergman, Danderyd, Mikael Petersson, Hultsfred, Marianne Åhman, Sunne m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna aktivt ska driva frågan om bredband till alla boende i Sverige till 2017 (2020)
2. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att ansvarig myndighet får i uppdrag om att göra en processbeskrivning för genomförande av bredband till alla kommunens inneboende. Beskrivningen ska kunna användas i alla Sveriges kommuner och inkludera upphandling, informationsutbud och ansvarsfrågor
3. att Folkpartiet Liberalerna ska driva frågan om att ansvarig myndighet ser över ägande-frågan och ersättningsfrågor för de i dagsläget bildade fibernät som inte är statliga

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Så här sa vi i Folkpartiet inför valet 2014: ”Statens huvudsakliga uppgift på området bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, och att marknaden utifrån givna ramar ska kunna stå för utveckling och utbyggnad. Samtidigt finns det områden där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig, där det kan vara motiverat att samhället går in och stöttar mer aktivt. Av det skälet satsar regeringen nu 1 miljard kronor under tre år på utbyggnad av bredband på landsbygden.

Alla hushåll och företag ska ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband oavsett bostadsort. Att IT får en naturlig roll i skolundervisningen.

För Folkpartiet är IT-infrastruktur minst lika viktigt som annan infrastruktur som väg och järnväg. Den hårda infrastrukturen är beroende av tillgängliggjord information, grundläggande tjänster och funktioner. Det är alltså den mjuka infrastrukturen som utgör grunden för att system, organisationer och verksamhetsprocesser kan kommunicera med varandra. Liberal IT-politik handlar om att möjliggöra och skapa förutsättningar för en ökad IT-användning.”

Vi kunde inte sagt det bättre själva. Liberal IT-politik handlar om att möjliggöra och skapa förutsättningar för en ökad IT-användning.

Så låt oss då gå ut med att driva denna politik i kommunerna så att alla som befinner sig inom våra gränser har samma möjlighet till kommunikation. Kommuninnevanare ska inte vara beroende på om kommunledningen har intresse i av den digitala utvecklingen eller inte. Det ska vara en självklarhet.

Tyvärr kan vi heller inte förlita oss till att marknaden utifrån givna ramar står för utveckling och utbyggnad. Ett exempel: efter 1 timme och 43 minuter får jag reda på att Telia inte har en aning om hur, vad eller när något kommer att hända i min ort. Bara att ADSL och kopparledningarna är på väg bort, arbetet är redan påbörjat.

Det är klart att vi som liberaler tror på den fria marknaden, men det ska vara en färdig process från myndigheten om vad som ska göras och när. Kommunerna måste stå för bredband fram till hushållen. Även informationen om vad som ska göras, vilka alternativ som finns och vad som krävs av den boende rent praktiskt. Praktiskt vad betyder det att bo på landsbygden utan kommunikationsmöjligheter? Precis som Åse Classon, ordförande ”Hela Sverige ska leva” säger: det är A och O för att människor ska kunna bo och verka på landsbygden. Det är en grundfråga.

Bredband i dag är en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnätet.

För 100 år sedan gick vi som bor i landsbygd ihop i vägföreningar och byalag som fick till telekommunikationen. I dag ska vi prata med grannarna och förklara varför bredband behövs, vara den som är ”busen” och berättar att Telia (egentligen Skanova, men det är det ingen som vet) har sålt kopparledningen och nu kommer att ta bort den, att ADSL försvinner, driva informationskampanjer, vi ska starta fiberförening, söka bidra, upphandla grävtjänster, kontrollera avtal med markägarna, sätta sig in i oändligt med teknikinformation och se vem som är bäst att få leverera. Detta gör varje liten by. Minst 36 bostäder i varje fiberförening. Men hur lätt är det om jag är 85 år? Kanske är det inte ekonomin men att sätta sig in i problematiken som är jobbigt? Men är det rättvist att uppkoppling mot bredband hos en del kostar 5 000 kr och andra 50 000 kr? Är det rättvist att några ska få vänta till 2020 eller ännu längre innan de ska få tillgång till vad alla i städerna har – bredband?

027. Statligt infrastrukturansvar för digitalisering

Rune Hultkvist, Jönköping, Ingeborg Wiksten, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet verkar för: att svenska staten ska ansvara för att det finns en, över tid, fungerande IT-infrastruktur i hela Sveriges land där det är tillåtet att bo och verka permanent
2. **att** staten ska definiera och garantera kvaliteten över tid
3. **att** tillgängligheten ska vara dygnet runt även vid extrema händelser
4. **att** nätet, just nu, ska baseras på IPv6

Alla politiska partier har som uttalat mål att hela Sverige ska leva och vikten av en livskraftig landsbygd. En basförutsättning i dag för att kunna bedriva en verksamhet är tillgång till stabil och robust IT-infrastruktur. Besöksnäringen ökar och dess besökare förutsätter en väl fungerande IT-infrastruktur. Livsviktiga samhällstjänster som trygghetslarm eller nödnumret 112 baseras på att man kan lita på att IT-infrastrukturen alltid fungerar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Införandet av E-tjänster måste ta hänsyn till befintlig IT-infrastruktur hos målgruppen för att bli framgångsrik. T.ex. räcker det inte med att nå 90 procent av befolkningen om man vill känna trygghet i trygghetslarmen – den stora målgruppen återfinns troligen i de resterande 10 procenten av befolkningen.

Bredbandet bör betraktas på samma sätt som dagens fysiska el-nät och med samma kvalitetskrav på robusthet och tillgänglighet. Vi förväntar oss i dag att såväl el som fast telefoni alltid fungerar, samma sak ska gälla bredbandet som är dagens ersättning för den fasta telefonin men med en möjlighet till ett oändligt större tjänsteutbud. Kvaliteten på bredbandsanslutningen ska vara definierad (tillgänglighet, hastighet etc.) och reglerad i avtal.

Med IT-infrastruktur avses här, med dagens teknik, huvudsakligen fiberanslutning på minst 100 Mbit/s samt ett mobilnät med full och stabil täckning av hela landet.

Fibernätet bör finnas på samtliga platser som i dag har anslutning till det fasta elnätet. IT-infrastrukturen kan jämföras med det fysiska vägnätet med dess trafikregler, hastighetsregleringar etc. medan bilarna som trafikerar vägnätet står tjänsteleverantörerna för (t.ex. Google, Facebook, Youtube, Skatteverket, Aneby kommun etc.).

Samhällsinformation samt samhällskritiska funktioner som 112 förmedlas allt mer via IT-infrastrukturen. Dess sårbarhet har vi tyvärr fått otaliga bevis på nu senast via skogsbranden i Västmanland men även tidigare i samband med vinterstormarna Gudrun och Per. Sådana system fungerar bara om alla länkar i en kedja håller, även vid kraftiga påfrestningar.

Det måste därför finnas en ständig tillgänglighet till nätet om det ska användas som det är tänkt. Mankerar en länk finns risk att nätet inte fungerar.

Därför fordras en ringuppbyggnad av bredbandsnät med redundans av nät och avbrottsfri kraft i olika noder kopplade till reservkraft. Går en del av ett ringnät ned, ska automatisk uppkoppling ske via ett annat ringnät – att automatiskt finna en framkomlig väg är inbyggt i TCP/IP-protokollen.

Mängden uppkopplade enheter växer just nu explosionsartat via tillkomsten av ”sakernas internet” (t.ex. bilar, lastbilar, kylskåp, kameror, armband med diverse givare, övervakningsutrustning etc. Teslas bilar upgraderas i dag varannan månad direkt via nätet). Varje uppkopplad enhet har en egen unik identitet (jämför med personnummer för fysiska personer i Sverige). Dessa unika identiteter är i stort sett slut och en ny serie ersätter nu den gamla. Den gamla standarden kallas IPv4 och den nya IPv6.

O28. Ett samordnat mobilnät

Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att mobilnäten i Sverige ska samordnas så att mobil- och bredbandsanvändare får så bra täckning som möjligt i hela landet

Svenskarna övergår allt mer från att använda fasta telefoner till mobil telefoni. Detta sker inte alltid frivilligt då mobil telefoni är vad som erbjuds när det fasta telefonnätet nedmonteras. Förändringarna innebär en stor omställning inom den svenska infrastrukturen. Så länge som det fasta nätet varit grundstommen för telekommunikationen har de mobila nätverken kunnat byggas utifrån att de är ett komplement till andra kommunikationslösningar. Så är det inte längre! I dag beror allt mer inom samhället på att den mobila telefonin och det mobila bredbandet fungerar.

Inom exempelvis elkraft, fast bredband och kabel-tv har Sverige byggt upp modeller där olika operatörer verkar inom ett gemensamt nät eller en gemensam nätstruktur. Bolagen konkurrerar med varandra via pris och kvalitet, men inte via täckning. Denna ordning borde även gälla inom den mobila telefonin.

Folkpartiets inriktning bör vara att mobiloperatörerna ska hitta gemensamma lösningar för hur mobiltelefoni och mobilt bredband ska kunna fungera i hela landet. Dessa lösningar behöver inte utesluta att ägandet av ett högkvalitativt mobilnät är en konkurrensfördel. Samordningen kan nämligen med fördel ske så att användarens avgift varierar beroende på om den nyttjar sin egen operatörs eller annan operatörs nät. Denna samordning skulle vara samhälls-ekonomiskt lönsam och totalt sett leda till minskade kostnader för både slutanvändare och branschens aktörer, då den skapar möjligheter för bolagen att samordna investeringar i områden som genererar låg lönsamhet i dag.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

O29. Gemensamma IT-system ökar servicen och sänker skattetrycket*Rune Hultkvist, Jönköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet verkar för att SKL verkar för att e-servicen fungerar på samma sätt oberoende av kommun
2. **att** Folkpartiet verkar för att SKL verkar för att e-servicen fungerar på samma sätt oberoende av landsting eller region
3. **att** Folkpartiet verkar för att SKL verkar för att utvecklingen av e-service styrs via användarföreningar eller motsvarande

Lagstiftningen är nationell och att allt fler verksamheter liksom invånare verkar över såväl kommun som regiongränserna varför den digitala servicen bör se likadan ut över hela Sveriges geografiska yta. Om man t.ex. vill anmäla en matförgiftning bör det göras på samma sätt i Åre och på Böda camping som hemma i Bankeryd. För husförsäljaren är det viktigt att all kommunikation med de lokala myndigheterna görs på samma sätt i Sveriges samtliga kommuner. Säljaren har inte råd att ha aktuell kunskap om 290 olika kommunala varianter.

Det finns ingen anledning att varje region visar sin särart och bygger murar mot övriga Sverige genom ett eget fysiskt e-arkiv och egna standarder. Dessutom resursslöseri med skattemedel vid såväl framtagandet men framför allt i ajourhållande över tid. Egna standarder förhindrar eller fördyrar dessutom inköp av främst färdiga appar eller program samt riskerar att användaren möts av egensinniga användardialoger.

Avnämaren (medborgaren, näringsidkaren etc.) använder sin egen utrustning (i dag PC, läsplatta, smartphone m.m.). Utvecklingen av den egna utrustningen fortsätter i raketfart – en ny generation var tjugofjärde månad. Detta ställer krav på att tjänsteleverantörerna (t.ex. kommuner eller landsting/regioner) anpassar sitt utbud till det nya och samtidigt i rimlig utsträckning fortsätter stödja äldre utrustning. Systemen förutsätts vara tillgängliga 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan, oberoende av vad som händer i omvärlden och tåla även extrema belastningstoppar.

För att informationen ska uppfattas som trovärdig måste erhållen information uppfylla högt ställda kvalitetskrav över tid. För att skapa tillit till att utnyttja IT-baserad service för personligt bruk eller för enskild näringsidkare krävs att skyddsmekanismerna för den personliga integriteten upplevs som tillräckliga. All information måste således vara kvalitetssäkrad, klassad (offentlig, personlig, sekretess, utgivningsdatum, rensningsdatum, utgivare etc.) och ha en utpekad ägare.

Förutsättningar för att lyckas med att ge service till medborgare och näringsidkare via IT-baserad service är att det utöver IT-systemstödet finns en robust IT-infrastruktur med kända egenskaper som vidareutvecklas över tid samt att man har en gemensam språkdräkt och gemensamma definitioner. Även gemensamma processer underlättar. Gemensam service gör anställning inom kommun- och landstingssektorn attraktivare.

Kostnaden för det nödvändiga utvecklings- och underhållsarbetet baseras per utvecklat IT-system inklusive behov av utbildning och anpassning av produktionsutrustning etc. Kostnaden för ett gemensamt system är cirka tio gånger så mycket som att utveckla och underhålla ett enda av 290 unika system, vilket innebär en icke föraktlig besparing för Kommun-Sverige!

Utöver detta ska som besparing även vägas in för medborgarnas och näringslivets mervärde av att det räcker att lära sig ett system och inte en variant per kommun, region eller landsting. Ett undermåligt system sänker kommunens image medan ett system med god IT-status inte stärker kommunens varumärke.

O30. Sluta faxes*Pär Ekström, Göteborg***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** folkpartister i beslutande församlingar uppmanas att verka för att införa sista användningsdag för föräldrade arbetssätt, tekniker och lösningar
2. **att** folkpartister i beslutande församlingar uppmanas att verka för att införa sista användningsdag för fax

Inom den offentliga sektorn borde vi kunna vara mycket bättre på att utveckla vår verksamhet och effektivitet. Vi gör en hel del för att införa nya arbetssätt, tekniker och lösningar för att få mer värde för skattepengarna. Vi jobbar också för att vårda de system vi redan har och som fungerar bra. Det som då tyvärr återstår är att avveckla de system som inte längre är effektiva

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

och som inte stödjer de sättet vi vill jobba framöver. Dessa ineffektiva arbetssätt, tekniker och lösningar finns kvar för att ingen sätter ljus på det. Det finns ofta någon liten detalj som behöver förändras för att möjliggöra denna utfasning av obsoleta tekniker.

Dessa arbetssätt är inte bara ineffektiva utan riskerar också driva fram ökade kostnader för reservdelar och svårigheter att få fram kompetens som kan hantera dessa föråldrade system. Många av dessa föråldrade system hittar vi inom it området men även inom arbetsrutiner, schemaläggning av personal med mera. Denna motion handlar inte om den enskilda tekniken utan om perspektivet att städa ut det gamla. För att få ett tydligt fokus på denna fråga har jag valt att exemplifiera det med ett konkret problem på detta område. Fax används i dag av en mycket liten krets i samhället. I huvudsak inom den offentliga sektorn i stort sett uteslutande för att hantera regelverk runt sekretess.

Genom att från politiskt håll sätta ett sista datum för användningen av dessa föråldrade tekniker kommer att driva fram de små förändringar som behövs för att sluta använda denna föråldrade teknik.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

P. Utrikes, försvar och Europafrågor

Partistyrelsens yttrande

Inledning

Vi lever i en orolig tid. Situationen i vårt närområde präglas av Rysslands expansiva utrikespolitik, den växande nationalismen i de flesta av Europas länder samt hög arbetslöshet i sviderna efter den ekonomiska krisen. Läget i Mellanöstern, särskilt vad gäller Irak, Syrien och Libyen, har förvärrats avsevärt. Terrororganisationen IS framfart orsakar fortsatt stort mänskligt lidande i regionen. Det största arablandet – Egypten – vacklar mellan stabilitet och sammanbrott. Den arabiska våren har övergått i höst.

Trots omvärldens skarpa varningar fortsätter Putin föra in tunga vapen och soldater i Ukraina. Stödet till de pro-ryska separatisterna fortsätter, och fortsätter att förnekas av Ryssland. Inget tyder på att Europa och Ryssland går mot en ökad avspänning, snarare tvärtom. Den ryska militären har blivit mer offensiv också i vårt direkta närområde. Under senare tid har den militära aktiviteten i och runt Östersjön ökat. För Folkpartiet Liberalerna är det givet att försvarsförmågan måste öka för att möta en ny verklighet. Vårt lands försvarsförmåga måste höjas avsevärt. Försvaret av Sverige ska vara försvarsmaktens huvuduppgift.

Utvecklingen i vårt närområde ska få konsekvenser också för Sveriges säkerhetspolitik. Grunden för svensk säkerhetspolitik ska vara samarbete och alliansbyggande med andra demokratier. Sverige bör ingå i en fördjupad säkerhetsgemenskap med våra grannar, övriga Europa, USA och Kanada. Sverige ska bli medlem av Nato – ju förr dess bättre. Den solidaritetsförklaring gentemot våra nordiska grannar och andra EU-länder som Sveriges riksdag antagit kan numera inte fyllas med ett trovärdigt innehåll om inte Sverige går med i Nato.

Det nära samarbetet i Europa, handeln och utbytet på många olika områden gör Sverige mänskligt och ekonomiskt rikare, oss själva och vår omvärld tryggare, och ger oss möjlighet att hantera gränsöverskridande problem, öka våra inkomster, sänka företagens kostnader, göra det möjligt för oss att få tillgång till ny teknik och ett större utbud av tjänster.

Unionen måste bli mer öppen, effektiv och demokratisk. EU behöver reformeras och moderniseras för att bättre kunna möta medborgarnas krav. Demokrati och mänskliga rättigheter, ekonomi, handel, migration, brottsbekämpning och hållbar utveckling är några av de frågor som Europa behöver hantera gemensamt. Folkpartiet Liberalerna ser mycket positivt på arbetet med att få till stånd ett frihandelsavtal (TTIP) mellan EU och USA, liksom ett liknande avtal mellan USA och Stilla-havsasien (TPP).

Demokrati och marknadsekonomi är de viktigaste verktygen för att bekämpa fattigdom och skapa utveckling. Demokrati skapar också stabilitet och säkerhet i världen. Som liberaler kan vi aldrig acceptera ofriheten, förtrycket, diskrimineringen och lidandet. Alla människor är födda fria med lika rättigheter. Trots detta självklara sker dagligen kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna. De mest ofria länderna är också ofta de fattigaste. I länder där man inte får rösta eller uttrycka sig fritt är människor också ofta förhindrade att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt fritt. Dessa begränsningar och restriktioner i vardagen och livsvälan kväver individens inneboende kraft och förhindrar ekonomisk och frihetlig utveckling. Det gäller i synnerhet för kvinnor.

Därför utgår vår utvecklingspolitik från varje människas egen inneboende förmåga, tanken att vi har ett ansvar för vår omvärld och i en solidaritet med människor som lever i fattigdom och förtryck.

En liberal utrikespolitik bejakar globaliseringen och vill intensifiera arbetet med att få fler delaktiga i globaliseringens fördelar. Tack vare ökad frihandel och marknadsekonomi har hundratals miljoner människor under de senaste tio åren kunnat lyfta sig ur extrem fattigdom.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Därför prioriterar vi även fortsatt arbetet för ökad frihandel med allt flera länder, med fler slags varor och tjänster, och med fokus på att öka särskilt de fattigaste ländernas och människornas deltagande.

Utrikespolitik

Motionerna P1–P5, P6 yrkande 1, P7 samt K46 yrkande 4

Motion P1 yrkar att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att ett Demokratiernas förbund bildas, ett förbund för fullvärdiga demokratier, som ska verka för ökat välbefinnande, säkra och utveckla demokrati i de egna länderna, samt sprida demokrati till de länder som ännu inte har det. Förbundet ska vara ett komplement till FN, inte ersätta det.

En motion med samma innebörd inlämnades också till landsmötet 2013. Partistyrelsen vidhåller sin uppfattning från 2013. Partistyrelsen ser med intresse på en långsiktig vision om

bildandet av Demokratiernas förbund och delar motionärernas syn på vikten av demokrati för att minska användningen av våld, skapa välbefinnande och värna mänskliga rättigheter. Samtidigt vill partistyrelsen betona att demokratier redan i dag bedriver ett nära samarbete i en rad olika internationella organisationer och sammanslutningar såsom EU, FN, WTO, OSSE, OECD, Nato, Europarådet samt Community of Democracies, där Maria Leissner verkar som generalsekreterare.

De huvudsakliga uppgifter som motionen lyfter fram för Demokratiernas förbund ska vara att stärka välbefinnandets utveckling, hantera gemensamma säkerhetspolitiska och diplomatiska utmaningar samt säkra och sprida demokrati. Dessa uppgifter, som i viss omfattning i dag hanteras i redan existerande organisationer, är nog så viktiga att adressera för att skapa en bättre och mer fredlig och demokratisk värld. Sedan slutet av 1940-talet har världens demokratier institutionaliserat internationellt samarbete, öppnat upp för frihandel och verkat för en mer demokratisk omvärld, trots motstånd från diktaturer inom framförallt FN. Detta arbete bedrivs dagligen, såväl bilateralt som multilateralt, genom utvecklingssamarbete, kontakter, informationsutbyte och handel med såväl demokratier som icke-demokratier. På sikt kan ett framtida Demokratiernas förbund bidra konstruktivt till detta arbete. Partistyrelsen föreslår med detta att **motion P1 ska anses besvarad**.

I **motion P2 yrkande 2** föreslår motionären att det nya partiprogrammet utöver de ekonomiska aspekterna på TTIP också betonar de säkerhetspolitiska. **Motion K46 yrkande 4** framhåller att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att frihandelsavtalet TTIP mellan EU och USA inte ger företag möjlighet att utmana svenska lagstiftning på folkhälsoområdet.

Partistyrelsen instämmer i att det finns en global och geopolitisk dimension i TTIP. Med ett avtal skulle demokratier, rättsstaters och marknadsekonomiernas ställning i världen stärkas och dessa länder knyts ännu närmare varandra. En starkare ställning är ett viktigt intresse för dessa länder – inte minst för Sverige. Att utveckla de geopolitiska och säkerhetspolitiska fördelarna med just detta frihandelsavtal i just Fp:s partiprogram vore möjligt, men bör understrykas som en generell hållning av partiet och dess företrädare när det gäller inställning till frihandel, särskilt i EU- och den allmänna utrikespolitiska debatten, och dessutom integrerat bättre med vår Natohållning. Medlemskap i Nato handlar inte bara om vapen och soldater utan också om värderingar och solidaritet. Vidare delar partistyrelsen den slutsats som dras i **motion K46 yrkande 4**, nämligen att det är angeläget att TTIP kommer till stånd och att det är rimligt att ett skydd för företag inkluderas i avtalet. Partistyrelsen vill dock understryka att TTIP på intet sätt är ett hot mot svensk lagstiftning på folkhälsoområdet. I mandatet från medlemsländerna som ligger till grund för vad kommissionen kan avtala, tillåts inte några försämringar, och betonas att inga standarder för folkhälsa, miljö eller produktsäkerhet får sänkas. Den så kallade ISDS-mekanismen för tvistlösning handlar inte heller om att ändra rätten för länder att stifta lagar utan skyddar företag och investeringar mot att expropriation skulle ske *utan ersättning*, diskriminering på grund av nationalitet i bl.a. offentlig upphandling, om att stater i strid med gjorda utfästelser *utan ersättning* skulle dra in tillstånd och licenser etc. Sveriges och andra EU-länders rätt och möjlighet att lagstifta påverkas inte av avtalet; man kan göra all lagstiftning som man kan göra i dag – men en stat kan få betala en ersättning för gjorda förluster, men inte för uteblivna framtida vinster – som ibland påstås i debatten. Därtill har kommissionen lagt förslag om en rad moderniseringar och förbättringar av internationell tvistlösning som bl.a. skulle stärka rättssäkerheten. Med hänvisning till det ovan anförda föreslår partistyrelsen att **motion P2 yrkande 2** samt **motion K46 yrkande 4 ska anses besvarade**. Partistyrelsen föreslår vidare att **motion P2 yrkande 1 som tar upp anknytande frågor, i och med detta anses besvarad**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motion P3 yrkar att Folkpartiet Liberalerna ska verka för och stödja ett självständigt södra (irakiska) Kurdistan. Partistyrelsen delar motionärens engagemang. Folkpartiet Liberalerna har, till exempel i en kommittémotion till riksdagen, lyft fram det motionen pekar på; att trots den våldsamma utvecklingen i Irak går utvecklingen i kurdistanregionen framåt samt att steget till självständighet i dag inte är särskilt stort. Det finns en regering, institutioner och man sköter efter förmåga säkerheten i området. Där finns stora oljetillgångar med en exportpotential på över en miljon fat per dag. Det politiska ledarskapet är pragmatiskt och den muslimska traditionen begränsar extremismen. Regionen har ett eget parlament där i dag fem större partier och flera mindre partier är representerade, samt 14 platser kvoterade för minoriteter. Utrikes- och säkerhetspolitiken är västorienterad. Relationerna mellan Sverige och det kurdiska regionala styret (KRG) är redan i dag goda. Sverige har i praktiken redan i dag bilaterala relationer med Kurdistanregionen. Dem ska vi värna och utveckla. Partistyrelsen menar därför att Folkpartiet Liberalerna bör stödja den demokratiska process som nu pågår, och som kan komma att resultera i självständighet. Partistyrelsen föreslår med detta att **motion P3 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion P4** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för direktförsäljning av vapen från Sverige till Kurdistans Regionala Regering utan omväg via Bagdadregeringen. Med anledning av motionen vill partistyrelsen framföra följande.

Situationen i Mellanöstern, särskilt vad gäller Irak och Syrien, har förvärrats avsevärt. Terrororganisationen Islamiska staten framfart i Syrien, Irak och Kurdistan har orsakat och orsakar stort mänskligt lidande i regionen. Folkpartiet Liberalerna har i en kommittémotion till riksdagen uttryckt att Sverige bör stödja den internationella koalitionen mot IS med militära medel. Partistyrelsen delar den uppfattningen.

Det kurdiska regionala styret, KRG, har militära styrkor som behöver omvärldens stöd. KRG är bland annat i behov av tunga vapen och militär träning. USA, Frankrike, Storbritannien och Tyskland ger i dag militärt stöd till KRG:s styrkor.

Partistyrelsen menar att Sverige bör erbjuda kurderna militärt stöd, inklusive vapen, för att skydda sina fronter och pressa tillbaka IS. Med anledning av det ovan anförda menar partistyrelsen att **motion P4 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Motion P5 yrkande 1–3 behandlar frågor om en snävare avgränsning för vad som ska definieras som bistånd med fokus på s.k. avräkningar, att Sverige ska kunna definiera insatser för demokrati och mänskliga rättigheter som bistånd även i länder med hög BNP per capita samt att det övergripande målet för Sveriges politik för global utveckling ska vara frihet från förtryck.

Partistyrelsen anser att motionären lyfter en rad intressanta frågeställningar kring vad och vilka insatser som ska definieras som bistånd, av vem och i vilka länder, samt vilket mål som ska vara det viktigaste i en samstämmig politik för global utveckling.

Partistyrelsen värnar en procentmålet. Ett generöst och värderingsstyrt bistånd är ett grundläggande uttryck för global solidaritet. Precis som motionären påpekar avräknas i dag kostnader för framförallt flyktingmottagande från biståndsramen. Avräkningarna görs i enlighet med OECD/DAC:s regler och klassas därmed som bistånd. Partistyrelsen anser att så kallade avräkningar från biståndsramen är försvarbara, och fortsatt ska vara så, om de görs i enlighet med dessa regler. Det gäller bland annat en del kostnader för flyktingmottagande. Sverige ska föra en human och solidarisk asylpolitik. Antalet människor som flyr till Sverige på grund av krig och konflikt har ökat. Det är på basis av detta berättigat att biståndet till del täcker upp de kostnader det medför, även om storleken på avräkningarna kan diskuteras. Inga redan ingångna avtal bör brytas och Sidas planeringsförutsättningar ska fredas. Mot bakgrund av detta menar partistyrelsen att **motion P5 yrkande 1 bör anses besvarat.**

En annan viktig diskussion är huruvida insatser för demokrati och mänskliga rättigheter i länder som betraktas som ”rika”, till exempel Ryssland, ska klassas som bistånd. Partistyrelsen menar att den omriktning av biståndet som inneburit att fokus skiftat från medelinkomstländer till låginkomstländer inte alltid varit den bästa lösningen, vilket t.ex. kan illustreras av det avslutade biståndet till Indien och Sydafrika 2013. En större diskussion kring dessa frågor, liksom vilka mål som ska finnas för den svenska politiken för global utveckling (PGU), behövs. En av de arbetsgrupper som partistyrelsen tillsatt under våren 2014, ”Sverige i en föränderlig omvärld”, kommer bland annat att ta ett större grepp kring biståndets utformning och närliggande frågor. Partistyrelsen föreslår därför att de frågeställningar motionen lyfter i yrkande 1-2 med fördel kan diskuteras närmare inom ramen för gruppens arbete. Partistyrelsen anser därför att **motion P5 yrkande 2–3 anses besvarade.**

I **motion P6 yrkande 1** lyfter motionären frågor som berör utvecklingen av demokrati i Afrika. Motionären menar att partistyrelsen bör driva en politik som kräver tydligt agerande av FN, andra internationella samfund och EU för att dessa organisationer ska främja utvecklingen

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

av demokrati och ansvarsfulla statsbildningar i Afrika och samtidigt införa sanktioner mot stater som förföljer olikfärdiga.

Med anledning av **motion P6 yrkande 1** vill partistyrelsen lyfta fram följande. Kampen för att försvara de mänskliga rättigheterna och främja demokrati ska stå i centrum i svensk utrikespolitik. Sverige måste höja rösten och våga ta ställning för de utsatta. Folkpartiet Liberalerna ska vara drivande för att den svenska rösten ska vara principfast och tydlig i internationella organisationer som FN, EU, Europarådet, OSSE och Världsbanken och även genom våra bilaterala samarbeten med andra länder. Det gäller situationen för mänskliga rättigheter och demokrati i Afrika såväl som resten av världen.

I Folkpartiet Liberalernas partiprogram slås fast att främjandet av demokrati ska vara det övergripande målet för utvecklingsbiståndet. Därför ska bistånd till demokratiserande krafter, institutionsbyggande, korruptionsbekämpning och rättsstatliga strukturer samt jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter prioriteras.

Partistyrelsen delar motionärens uppfattning om att ett långsiktigt arbete med att angripa grundorsakerna till att människor flyr måste till. I det arbetet är främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter av största vikt. Sanktioner kan i vissa fall vara ett trubbigt instrument som erfarenhetsmässigt kan slå fel och ibland motverka sitt yttersta syfte. I medvetande om detta måste Folkpartiet Liberalerna vara berett att överväga riktade sanktioner, också ekonomiska, då en stat grovt kränker mänskliga fri- och rättigheter. Folkpartiet Liberalerna står helt bakom de sanktioner som införts mot Ryssland under senare år. Mot bakgrund av det ovan anförda anser partistyrelsen att **motion P6 yrkande 1 bör anses besvarad**.

Motion P7 yrkar att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Storbritanniens ockupation av Malvinerna (Falklandsöarna) ska upphöra och återlämnas till Argentina. Partistyrelsen konstaterar att tonläget vad gäller ögruppen på 2010-talet åter har höjts, inte minst sedan flera bolag börjat borra efter olja i havet utanför öarna.

I juni 2012 aviserade Falklandsöarnas regering att man avsåg att hålla en folkomröstning om öarnas politiska status. Folkomröstningen hölls i mars 2013. 90 procent av de 1 672 röstberättigade deltog i valet och alla utom tre personer röstade för att öarna fortsatt skulle vara brittiska. Partistyrelsen noterar resultatet av folkomröstningen. Partistyrelsen ställer sig bakom den principiella rätten till självbestämmande för öborna om de så skulle önska. **Motion P7 bör därmed avslås**.

Försvar och säkerhet

Motionerna P8–P21

I **motion P8** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att försvarsanslagen ökar till minst 2 procent av BNP. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Över ett år efter Rysslands annektering av Krimhalvön är säkerhetsläget i Europa fortsatt allvarligt. Brotten mot den ingångna vapenvilan är påtagliga och inget tyder på att vi går mot en ökad avspänning i Europa. Den ryska politiken har blivit mer militärt offensiv också i vårt direkta närområde. Under senare tid har den militära närvaron i och runt Östersjön blivit påtaglig. Den svenska försvarsförmågan måste öka, och för det krävs betydande resurspåslag.

Partistyrelsen instämmer naturligtvis i de påpekande som görs i motionen, nämligen att försvarsanslagen och försvarets förmåga, minskat kraftigt under senaste decennierna. Mot bakgrund av detta har Folkpartiet Liberalerna i 2015 års vårbudgetmotion och i de försvarsförhandlingar som pågick under vintern och våren 2015 krävt att försvarsbudgeten förstärks betydligt, närmare bestämt med 17 miljarder kronor mellan åren 2016 och 2020. Vi vill inte utesluta att ytterligare höjningar av försvarsanslagen kan krävas. Det är de moderna militära hoten mot frihet och självbestämmande i Sverige och i våra nära grannländer som ska avgöra den svenska försvarspolitikens och försvarsanslagens storlek – inte budgetregler avsedda för normala tider, inte heller ryska kritiska synpunkter och inte heller naivitet om det nya säkerhetspolitiska läget i Europa.

Försvaret behöver ordentliga resursförstärkningar, men andra åtgärder är också nödvändiga. Ett svenskt Natomedlemskap säkerställer fred och frihet tillsammans med andra länder som delar våra värderingar. Ett riktmärke för Natoländer är att försvarsanslaget ska vara ca 2 procent av BNP. I dag är det dock enbart Estland, Turkiet och USA som uppfyller det kravet, och kanske Storbritannien. Sveriges försvar ska ha ett anslag som bestäms av våra speciella förutsättningar i Östersjöområdet – t.ex. behov av starkt flyg och flotta – samt de yttre hot Sverige numera (igen) utsätts för, snarare än en viss procentsats. Icke desto mindre bör Sverige i närtid

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

göra betydande investeringar i ny försvarsmateriel, kvalificerad utbildning av personal och i ett längre perspektiv även hålla en högre permanent nivå på driften av det militära och säkerhetspolitiska skyddet av vårt land. Efter en investeringsfas med högre försvarsanslag bör den långsiktiga årliga nivån sannolikt ligga på 1½ till 2 procent av BNP, givet att hotet från Ryssland fortsätter råda såsom under senare år.

Ett medlemskap i Nato skulle förbättra vår säkerhet. Försvarsmakten behöver också en ökad styrning. De resurser som anslås, måste användas för att åstadkomma största möjliga effekt, vilket inte alltid varit fallet. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion P8 bör anses besvarad**. Partistyrelsen föreslår vidare att **motion P9**, som tar upp anknytande frågor, med hänvisning till det ovanstående **anses besvarad**.

Motion P10 yrkar på att Folkpartiet Liberalerna med kraft ska hävda att den militära närvaron på Gotland ska öka. Partistyrelsen vill betona att Folkpartiet Liberalerna sedan länge betonat vikten av Gotlands strategiska läge i försvaret av Sverige. I ljuset av en allt allvarigare hotbild i Östersjön blir Gotland alltmer centralt. Detta var också något Folkpartiet Liberalerna tydligt drev i förhandlingarna om försvarsbeslutet 2016–2020. I den partimotion som Folkpartiet Liberalerna väckt med anledning av försvarsbeslutet utvecklas resonemangen vad gäller Gotland. I riksdagsmotionen föreslås bland annat att en bataljonsstridsgrupp ska placeras på Gotland vars stomme ska vara tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn, att samtliga gotlänningar i vapenför ålder ska erbjudas grundläggande militär utbildning samt att Robotsystem 70 ska placeras på Gotland. Partistyrelsen instämmer i dessa förslag. **Motion P10 bör därför anses besvarad**.

Motion P11 yrkar att Folkpartiet Liberalerna verkar för att Sveriges gränser i luftrummet ska bevakas med drönare. Som redan framhållits oroar den ryska militära närvaron i Östersjön. Partistyrelsen instämmer med motionären om att det ryska militära övningsmönstret blivit alltmer aggressivt. Likt våra nordiska grannländer har det svenska territoriet kränkts upprepade gånger, inte minst från luften. Partistyrelsen instämmer därför med motionärens förslag om att drönare ska kunna bevaka svenska gränser i luftrummet. Partistyrelsen vill dock göra några tillägg till det som motionären föreslår och menar att bevakning av Sveriges gränser med drönare med fördel skulle kunna ske runt Gotland under tid som civilt flyg inte är igång och på låg höjd. **Motion P11 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Motion P12 konstaterar att Försvarsmakten upplever uppenbara problem med personalbrist. Motionären föreslår därför att Folkpartiet Liberalerna ska arbeta för att EU-medborgare utan medborgarskap i Sverige ska kunna arbeta som soldater, sjömän och officerare inom Försvarsmakten.

Partistyrelsen är tveksam till motionens förslag. Möjligen skulle ett EU-medborgarskap kunna komma ifråga avseende specialistkompetenser som läkare, tekniker etc. Partistyrelsen instämmer dock i den problembild som motionären beskriver avseende Försvarsmaktens rekryteringsproblematik. Dock menar partistyrelsen att svaret på denna utmaning inte ligger i att tillåta EU-medborgare att ta anställning som soldat, sjöman eller officer. I stället behöver vi återaktivera värnplikten för att öka bemanningen av försvaret. **Motion P12 bör därför avslås**.

Motionerna P13 och P14 tar båda upp frågor om värnplikten. Partistyrelsen konstaterar att riksdagen för drygt fem år sedan beslutade att göra värnplikten vilande i fredstid. Folkpartiet Liberalerna tog redan vid landsmötet 2003 ställning för att göra värnplikten vilande. Men i samband med det beslutet, slog partistyrelsen också fast i sitt yttrande över motionerna att "Pliktlagstiftningen bör dock finnas kvar. [...] [Regeringen kan] då i ett tillspetsat läge ge myndigheterna tillstånd att kalla in personal som behövs för att säkerställa kompetens och uppfyllnad av reservförband."

Riksdagens beslut blev också, helt i enlighet med vad Folkpartiet Liberalernas landsmöte beslöt elva år tidigare, att plikten kunde aktiveras på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera soldater på frivillig väg. Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet. Försvarsmakten upplever stora svårigheter med att bemanna försvaret fullt ut med anställda yrkessoldater. Till och med 2014 har endast cirka hälften av försvaret kunnat bemannas med frivilligt rekryterade soldater. Därtill har läget i omvärlden snabbt försämrats.

En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvaret, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg. Vi vill ha en kombination av yrkesförsvaret och värnplikt, liksom system som finns i till exempel Norge och Danmark. Regeringen borde omgående fatta beslut om att fullt ut aktivera plikttagstiftningen, med grundutbildning och mönstring för såväl män som kvinnor. Med värnplikten ser vi till att försvaret får en kostnadseffektiv och kompetent bemanning. Mot bakgrund av detta menar partistyrelsen att **motion P13 bör anses besvarad och att motion P14 bör avslås**.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I **motion P15** yrkar motionären på att Folkpartiet Liberalerna verkar för att en fysiskt baserad kanal för kris- och krigskommunikation införs. Partistyrelsen instämmer med motionären i behovet av tillgång till information i ett tidigt skede av en kris. Och som motionären påpekar är de verktyg som används i dag till största del webbaserade. Det är högst rimligt. Viktigt blir då att myndigheter och andra verksamheter anpassar sina webbplatser i en krissituation (t.ex. tillhandahåller kortfattad version av hemsidan eller säkerställer möjlighet att tillfälligt utöka trafikkapaciteten). Myndigheter som kan få en kritisk roll vid en kris måste vidta olika typer av åtgärder i förväg för att kunna klara den externa informationen vid en kris. Samma sak bör gälla ett antal privata företag som också kan tänkas spela stor roll i ett krisläge. Det kan också handla om att utveckla fysiska baserade kanaler för informationsspridning. Regeringen beslöt nyligen, efter synpunkter på bland annat krisberedskapsaspekter, att avbryta införandet av digitalradio, så kallad DAB+. Därmed kan radioutsändningar på FM-nätet kvarstå som krisinformationskanal under överskådlig tid. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion P15 anses besvarad**.

I **motion P16** föreslås att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att återinrätta civilförsvaret. Partistyrelsen instämmer i att en fungerande krisberedskap är av stor betydelse för vårt samhälle. Folkpartiet Liberalerna har under lång tid och olika sammanhang betonat vikten av just detta. I regeringsställning tog vi initiativ till att ge Länsstyrelserna direktiv att återuppta beredskapsplaneringen, vilket innebär en väsentlig förstärkning av samordning och planering av de civila insats- och ledningsresurserna.

Det civila försvaret har dock, liksom det militära, rustats ner under ett antal år. Det är beklagansvärt. Civilförsvaret utgör en central del i totalförsvaret. Utvecklade länder som Sverige måste konstruera robusta samhällsskydd som tar sin utgångspunkt i icke-militära resurser. Samhällets beroende av bland annat elektricitet och informationsteknik innebär att svåra störningar på detta område snabbt kan medföra allvarliga konsekvenser för samhällets funktion. Skydd mot sårbarhet och beredskap inför det oväntade är ett måste för att upprätthålla av vårt teknologiskt avancerade samhälle. Därutöver ska planeringen inriktas mot att kunna motverka händelser som på ett allvarligt sätt kan komma att påverka människors säkerhet och samhällets vitala funktioner. Beroendet av samverkan över tidigare gränser och mellan funktioner blir allt större. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion P16 anses besvarad. Partistyrelsen föreslår vidare att motion P17, som tar upp anknyttande frågor, i och med detta anses besvarad**.

Motion P18 menar att Folkpartiet Liberalerna dels bör verka för ett ökat finansiellt stöd till frivilligorganisationer med syftet att stärka civilförsvarets och samhällets förmåga till organisation vid kris, dels bör verka för att skapa en utbildningsfond för frivilligorganisationer med öronmärkta medel för utbildning etc.

Partistyrelsen instämmer med motionären i vikten av att vi värnar de frivilliga försvarsorganisationerna och stimulerar deras framtida utveckling ända ner till lokal nivå. Frivilliga organisationer och frivilliga insatser har en viktig roll att spela i samhällets krisberedskap. Därför måste samhället underlätta och stötta dessa organisationer och deras verksamhet. För det krävs dels finansiellt stöd, men också en fungerande krisberedskap generellt; en tydlig organisation, samordning och klara vägar för kommunikation i kris är naturligtvis viktigt för alla parter som deltar i en krisinsats. Partistyrelsen är därför inte övertygad om att svaret på de utmaningar motionären lyfter fram enbart handlar om att höja anslagen eller att öronmärka medel för de frivilliga organisationerna. **Motion P18 bör därför anses besvarad**.

Motion P19 argumenterar för att Sverige ska avveckla sin krigsmakt. Även om partistyrelsen delar motionärens vision om en värld utan krig eller konflikter, kan partistyrelsen också konstatera att verkligheten tyvärr inte ser ut på det viset. Vi lever tvärtom i en orolig värld. Situationen i Mellanöstern, särskilt vad gäller Irak och Syrien, oroar. I Europa rådet ett spant säkerhetspolitiskt läge.

Den säkerhetspolitiska situationen, också i vår direkta närhet, gör att Sverige är stort i behov av ett försvar som kan försvara Sverige och dess medborgare i händelse av krig eller konflikt. Försvarsförmågan måste stärkas avsevärt. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift. Mot bakgrund av det ovan sagda föreslår partistyrelsen att **motion P19 avslås**.

Motion P20 yrkande 1–2 tar upp frågor som rör avvägningen mellan militära och civila insatser i fredsbevarande syfte. En motion med samma innebörd inlämnades också till landsmötet 2013. Partistyrelsen föreslog då att motsvarande yrkande 1 skulle avslås och att motsvarande yrkande 2 skulle anses besvarat. Landsmötet beslutade i enlighet med detta. Partistyrelsen vidhåller fortsatt samma uppfattning och anser därför att **motion P20 yrkande 1 bör avslås** och att **motion P20 yrkande 2 anses besvarad**.

Motion P21 tar upp frågor kring Försvarsmaktens hundavel. Partistyrelsen vill med anledning av motionen anföra följande. Försvarets hundavel påbörjades vid Arméhundskolan 1936.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Sedan dess har verksamheten genomgått många förändringar och byte av verksamhetsformer. 1971 blev det en självständig myndighet inom Försvarsmakten, för att kring 1980 bli en civil myndighet med namnet Statens Hundskola. 1991 bolagiserades verksamheten och snart därefter gick Sollefteå kommun in som delägare. Inom kort drog sig staten ur som ägare, och verksamheten fick en bredare inriktning. År 2002 och 2007 gick företaget i konkurs. Sedan 2005 bedriver Försvaret åter egen hundavel, nu via Försvarsmaktens Hundtjänstenhet som också är belägen i Sollefteå.

Som denna korta historik visar, så har så gott som alla möjliga driftsformer provats. Försvarsmaktens behov av hundar är mycket specifikt. Bara mellan var fjärde eller femte hund som lämplighetstestas, uppfyller kraven. Det är ett skäl till att verksamheten är ytterligt svår att bedriva under kommersiella villkor. Den träning som därefter följer, är i sig också dyrbar och motiverar ur försvarsrationell synvinkel att aveln bedrivs i egen regi, för att säkerställa maximal tillgång på lämpliga kandidater. Att detta drabbar enskilda näringsidkare är beklagligt. Men försvarets behov av hundar är samtidigt ett starkt allmänintresse. Partistyrelsen menar att detta intresse bör väga tungt i bedömningen och att **motion P21 därför bör avslås**.

Europafrågor

Motionerna P22–P26

I **motion P22** föreslås att nationella parlament självständigt ska kunna kräva prövning av pågående eller avslutade lagstiftningsärenden, och om en försvarlig mängd av EU:s alla parlamentsledamöter begär det ska förslag till lagstiftning kunna stoppas helt. Vidare föreslås att en EU-kommissionär ska vara tvungen att besöka ett nationellt parlament och svara på frågor om parlamentet så begär.

En motion med samma innehåll inlämnades också till landsmötet 2013. Motionen hänvisades till beredningsutskottet. Landsmötet beslutade enligt det förslag som beredningsutskottet yrkade på, dvs. att aktuell punkt i partiprogrammet skulle ges lydelsen: ”Europaparlamentet och rådet bör få jämbördig makt och de nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet ska stärkas. EU-kommissionens legitimitet behöver stärkas. Därför bör medborgarnas inflytande över tillsättningen av kommissionens ordförande öka.”

Partistyrelsen vidhåller sin uppfattning från 2013 om att förstärkt demokrati på EU-nivå och starka nationella parlament inte är en motsättning. Även om det kan riskera att verka menligt på effektiviteten i EU:s beslutsfattande, så behöver EU:s samlade legitimitet stärkas och det skulle det göra av ett ökat inflytande för nationella parlament.

EU-kommissionen har en mycket stor makt som i dag inte motsvaras av ett tillräckligt ansvarsutkrävande. Kommissionens makt kan komma att öka ytterligare, inte minst när det gäller koordinering av nationell finanspolitik. Europaparlamentet kan i dag utkräva ansvar av kommissionen men det vore önskvärt att även öka nationella parlaments möjlighet att utfråga kommissionen – inte minst mot bakgrund av att det är nationella parlament som beslutar om nationell finanspolitik och det faktum att valdeltagandet är högre i valen till nationella parlament.

Partistyrelsen anser att de förslag som redovisas i **motion P22** är intressanta idéer på hur de nationella parlamentens inflytande i Europasamarbetet kan förstärkas. I själva partiprogrammet bör det dock vara tillräckligt att den övergripande principen slås fast, dvs. en starkare roll för de nationella parlamenten.

I **motion P23** föreslås att partigrupperna i Europaparlamentet blir riktiga partier, kandidaterna blir valbara i hela EU och att valkretsarna blir gränsöverskridande. En motion med samma innehåll inlämnades också till landsmötet 2013. Partistyrelsen vidhåller sin uppfattning från 2013 om att modellen med att alla kandidater kandiderar över hela EU riskerar att sänka ett redan lågt valdeltagande pga. svårigheten att känna igen kandidaterna. En modell, som har föreslagits inom Alde, är att ge medborgarna två valsedlar, dels en för dagens nationella partikandidater och dels en för en avdelad del av Europaparlamentet som tillsätts med EU-gemensamma kandidater som partigrupperna utser och som genomför alleuropeiska valrörelser. Det är bra att behålla nationella kandidater för väljarnas igenkänning och närhet, något som är viktigt för valdeltagandet, men det är samtidigt bra att få in mer alleuropeiskt tänkande med tydliga ideologiska skillnader i Europaparlamentet. Partistyrelsen föreslår därmed att **motionerna P22 och P23 bör anses besvarade**.

Motion P24 föreslår att EU-domstolen ska ha förstainstansfilialer i varje medlemsland. En likalydande motion lämnades in till landsmötet 2013. Partistyrelsen delade motionärens uppfattning om vikten av att underlätta för EU-medborgare att utkräva ansvar av EU:s institutioner,

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

men ansåg att detta bättre kunde uttryckas genom att denna lydelse lades till i partiprogrammet: ”EU ska ha en offentlighetsprincip och meddelarfrihet med samma innebörd som i den svenska lagstiftningen, i syfte att garantera öppenhet och insyn. Revisionsrätten bör få ett vidgat mandat att även granska effektiviteten hos EU:s institutioner och myndigheter” och föreslog att motionen i och med detta kunde anses bifallen. Detta blev också landsmötets beslut. Partistyrelsen vidhåller sin ståndpunkt att den skrivning som landsmötet alltså fastställde 2013 tillgodoser motionärens förslag och föreslår därför att **motion P24 anses besvarad**.

Motion P25 föreslår ett slopande av kravet på att länder ska ligga i Europa för att kunna bli medlemmar i EU. En likalydande motion lämnades in till landsmötet 2013. Partistyrelsen anser nu, liksom 2013, att ett rimligt krav är att den europeiska unionen består av länder som ligger helt eller delvis i Europa. Den geografiska samhörigheten på kontinenten Europa är en del av grundtanken med Europeiska unionen. Partistyrelsen föreslog att denna lydelse skulle läggas till i partiprogrammet: ”EU ska stå öppet för alla europeiska länder som respekterar demokratin och de mänskliga rättigheterna samt har en fungerande rättsstat och marknadsekonomi. Länder som ligger helt eller delvis i Europa och uppfyller dessa krav ska kunna bli medlemmar av unionen.” Med det föreslog partistyrelsen att motionen skulle avslås. Det blev också landsmötets beslut. Partistyrelsen vidhåller sin ståndpunkt och anser därför att **motion P25 bör avslås**.

Motion P26 tar upp frågan om en begränsning av medlemsstaters vetorätt. En motion med samma innebörd inlämnades till landsmötet 2013. Partistyrelsen föreslog då att motionen skulle avslås. Det blev också landsmötets beslut. Partistyrelsen vidhåller fortsatt sin ståndpunkt. **Motion P26 bör därmed avslås**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion P1 anses besvarad
2. att motionerna P2 samt K46 yrkande 4 anses besvarade
3. att motion P3 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
4. att motion P4 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
5. att motion P5 yrkande 1 anses besvarat
6. att motion P5 yrkande 2–3 anses besvarade
7. att motion P6 yrkande 1 anses besvarat
8. att motion P7 avslås
9. att motionerna P8 och P9 anses besvarade
10. att motion P10 anses besvarad
11. att motion P11 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört
12. att motion P12 avslås
13. att motion P13 anses besvarad
14. att motion P14 avslås
15. att motion P15 anses besvarad
16. att motionerna P16 och P17 anses besvarade
17. att motion P18 anses besvarad
18. att motion P19 avslås
19. att motion P20 yrkande 1 avslås
20. att motion P20 yrkande 2 anses besvarat
21. att motion P21 avslås
22. att motion P22 och P23 anses besvarade
23. att motion P24 anses besvarad
24. att motion P25 avslås
25. att motion P26 avslås

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Reservation 14

Anna Svalander och Staffan Werme reserverar sig till förmån för att motion P4 avslås.

Motivering: ”För ett liberalt parti måste försiktighetslinjen i vapenexportfrågor prioriteras. Därför måste demokratikriterierna värnas.”

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Motioner

Utrikespolitik

P1. Demokratiernas förbund

Mathias Sundin, Norrköping, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Andreas Froby, Botkyrka, Robin Nilsen, Örebro, Stefan Sköld, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ett Demokratiernas förbund bildas

Världssamfundet som vi känner det i dag formades efter andra världskriget.

Förenta Nationerna bildades med syftet att undvika ett tredje världskrig, och därför var det viktigt att alla länder fanns med, oavsett om de var demokratier eller diktaturer. Utmaningarna de kommande hundra åren är dock inte samma som de var 1945 och världssamfundet bör förändras därefter. Vid FN:s bildande fanns det ett tjugotal välfungerande demokratier. I dag rankas ett nittiotal länder som fria. Världens demokratiska länder är nu planetens överlägset mäktigaste. Demokratierna är de mest ekonomiskt utvecklade länderna, de besitter en militär styrka som många gånger överstiger diktaturens och det ger ett mycket stort politiskt inflytande. De har dessutom en gemensam värdegrund, baserad på folkstyre och med respekt för mänskliga rättigheter. Inte heller krigar demokratierna någonsin med varandra.

För att accelerera den positiva utveckling som demokrati för med sig, och för att minska diktaturens inflytande och skadeverkningar, måste världens demokratiska länder samarbeta i en helt egen organisation, ett Demokratiernas förbund.

Demokratiernas förbund ska vara en organisation för fullvärdiga demokratier med tre huvudsakliga syften:

1. Öka ekonomiskt välbefinnande, bland annat genom frihandel mellan medlemsländerna.
2. Möta gemensamma säkerhetspolitiska utmaningar.
3. Säkra och utveckla demokrati i de egna länderna och sprida demokrati till länder som ännu inte har det.

Förbundets organisation kan exempelvis likna den som finns i många internationella organisationer. Ett sekretariat med en generalsekreterare, permanent representation från medlemsländerna och återkommande möten med regeringschefer, ministrar eller andra företrädare för medlemmarna.

En demokratirevision kommer att spela en viktig roll och vara världens ledande center för kunskap om demokrati. Den ska utvärdera demokrati i både medlemsländer och icke medlemsländer och peka på brister, utvecklingsmöjligheter och brott mot mänskliga rättigheter.

Förbundets militära roll ska i huvudsak vara att hindra folkmord, och förbundet kommer därför att självständigt kunna fatta beslut om sådana ingripanden. FN:s säkerhetsråds agerande hindras ofta av diktaturens vetorätt.

En uppgift för förbundet kommer att vara att reformera FN och att få den organisationen att agera mer utifrån de överenskommelser om mänskliga rättigheter som medlemsländerna ingått. Syftet är inte att ersätta FN.

Om Demokratiernas förbund bildades i dag skulle organisationen ha ett sjuttiotal medlemmar, men troligen kunna öka ganska snabbt och bli runt nittio stycken. Det skulle omfatta nästan hälften av jordens länder och cirka tre miljarder människor.

Ett sådant förbund skulle ha större påverkan på planetens framtid än någon annan organisation i världshistorien. Bekämpandet av fattigdom, förtryck och svält skulle bli kraftfullare än någonsin tidigare och kraften att verka för välbefinnande, ekonomisk tillväxt och mänskliga rättigheter oöverträffad.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

P2. Den transatlantiska länken*Michael Helmersson, Filipstad***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna ska ställa sig bakom genomförandet av TTIPS
2. att partiprogrammet utöver de ekonomiska aspekterna på TTIPS också betonar de säkerhetspolitiska

Under de senaste hundra åren har USA räddat Europa från diktaturers förtryck, hot och militära aggression vid första världskriget, andra världskriget och kalla kriget. Nu är Europas demokratier ånyo under hot från ett allt mer aggressivt ryskt ledarskap. Minst lika viktigt som den militära förmågan är Europas och Nordamerikas ekonomiska styrka för att möta det ryska hotet. Vi européer får inte glömma hur oerhört viktig den transatlantiska länken är också sett ur ett ekonomiskt perspektiv, inte enbart ur ett militärt. Genomförandet av TTIPS, det gemensamma handelsavtalet, kommer EU och USA att knytas än närmre och öka områdets mjuka makt mot omvärlden. Rysslands försök att splittra EU internt och vår relation med USA blir då i stort sett fruktlösa. Vår gemensamma säkerhet stärks i och med TTIPS.

P3. Stöd ett självständigt södra Kurdistan*Sirwan Dabagh, Lund, Sukrí Demir, Solna, Christoffer Karlsson, Lund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för och stödja ett självständigt södra (irakiska) Kurdistan

Irak befinner sig i stor kris och är på randen till statskollaps. Landet grundades som ett brittiskt mandat 1919, en monarki inrättades med en kung från Saudiarabien. Landets första statschef härstammade sålunda inte från det område som skulle bli Irak. De konstgjorda koloniala landsgränserna tog inte hänsyn till folkgrupper, ofta resulterade det i uppdelning tvärs genom städer och byar.

Regimerna i huvudstaden Bagdad blev med åren alltmer brutala och spänningarna spacklades över med arabnationalistisk retorik. Kurder började göra uppror redan innan Irak blev självständigt 1932 och från 1960-talet var det regelrätt krig mellan parterna. Trots markoffensiver, förstörelse av mer än 4 000 byar, summariska avrättningar, massförsvinnanden, koncentrationsläger samt att kvinnor och flickor kidnappades, såldes och våldtogs och att folket attackerades med kemiska vapen (som definierats som folkmord) försökte man hålla ihop detta sjunkande skepp – Irak.

Efter Saddams fall 2003 har Kurdistans regionala parlament gång efter annan gjort uppföringar för ett demokratiskt Irak och varit den balanserade makten internt för att ena shiitiska och sunnitiska krafter i landet. Ändå har nuvarande Bagdadregimen på flera punkter åsidosatt grundläggande skyldigheter gentemot Kurdistanregionen, t.ex. statsbidrag och statsanställdas löner vilka båda är grundlagsfäst.

I Sverige ojar vi oss över segregation i vårt land, men jämfört med segregationen i Irak är den svenska en bagatell. Tänk dig om Norrland främst beboddes av kurder, Svealand främst av sunnitiska araber och Götaland främst av shiitiska araber. Hur länge hade ett så segregerat Sverige hållit ihop? Det är så det ser ut i Irak. Landet har sedan självständigheten bara kunnat hållas ihop för att det har varit en diktatur, despot efter despot. Irak har alltid varit dömd att kollapsa. När en skog blir vildvuxen är en renande eld oundviklig. Kurdistanierna måste själva få avgöra sin framtid, alla folkgrupper i södra (irakiska) Kurdistan inkluderade. Den enda hållbara lösningen för muslimska- och jezidiska kurder, kristna assyrier och kaldéer samt turkmener (och andra etniska och religiösa grupper) i norra Irak är att förklara sin självständighet som en suverän republik, skild från Irak. Steget till självständighet för Kurdistanregionen i Irak har aldrig varit närmare. Det finns en demokratiskt vald regering och regionen har ett eget parlament med flertalet partier och 14 platser kvoterade för minoriteter. Utrikes- och säkerhetspolitiken är västorienterad. Det finns förstås utmaningar. Konflikter om gränser och olja riskerar fortsätta eftersom Bagdad förmodligen inte kommer att acceptera självständighet. Men kurdistanierna har precis som andra folk rätten att avgöra sin framtid, vilket också medges i Iraks konstitution. Kurdistanregionens president har utlovat ett referendum om självständighet.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

P4. Direktförsäljning av vapen till Kurdistans Regionala Regering*Sukri Demir, Solna, Sirwan Dabagh, Lund***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ser som sin mening att verka för direktförsäljning av vapen från Sverige till Kurdistans Regionala Regering utan omväg via Bagdadregeringen

Sedan år 2014 har vi i Irak bevittnat ett barbari utan like. ISIS har tagit över stora delar av landet och många folkgrupper, inklusive assyrier, keldaner, turkmener, jezidiska, shebekiska och muslimska kurder, med fler har fördrivits från sina hem. Iraks armé har visat totalt ointresse av att försvara folken i landets norra delar från ISIS brutala terror. De som inte lyckats fly har torterats, våldtagits och avrättats på horribla sätt. Deras hem har förstörts och kulturarvet på många platser likaså. Över 1,5 miljoner människor har flytt till Kurdistanregionen, en yta cirka fyra gånger större än Skåne med en population på cirka 5 miljoner. Mer än var tredje person i Kurdistan är således i dag en internflykting. Det Kurdiska folket tillsammans med regeringen gör allt i sin makt för att råda bot på terrorn och hjälpa flyktingarna.

Kurdistans försvarsstyrkor, Peshmergan, tar ansvar och kämpar tillsammans med USA och dess allierade mot ISIS. Hittills har över 1200 Peshmerga mist livet i kampen och tio gånger fler har skadats. Detta samtidigt som den irakiska armén helt undanhållit sig de norra delarna av landet, dragit sig söderut från sina positioner och i stället koncentrerat sig kring landets centrala delar och främst Bagdadregionen. Iraks tredje stad Mosul kunde på mindre än något dygn intas av ISIS som ett resultat av att den irakiska armén helt retirerat. Peshmergestyrkorna är i stort behov av modern vapentechnik. USA, Frankrike, Italien och Tyskland sänder i dag direktleveranser till Kurdistan som stöd i kampen mot ISIS. Kurdistan är fortsatt i behov av vapen för att kunna bibehålla försvarslinjen men också kunna trycka tillbaka ISIS och befria ytterligare städer och byar från ISIS. När inga andra försvarsstyrkor finns på mark för att försvara civila och när de enda styrkorna som också visat prov på att kunna trycka tillbaka ISIS heter Peshmerga bör det också vara självklart att de får det moraliska stöd som direkta vapenleveranser innebär. De vapenleveranser som gjorts till Bagdadregeringen har ofta stannat i Bagdad och inte kommit Peshmergan till del. Menar vi allvar med att ISIS i dag är den främsta nutida hot mot demokratin och människovärde bör vi som liberaler också vara pådrivande att möjliggöra fortsatt försvar av de värdena. Alla nationer och samfund har ett ansvar gentemot ISIS. När inte direkt delaktighet på marknaden efterfrågas bör direktleverans av vapen till den enda försvarsstyrkan vara en självklarhet.

P5. Ett moderniserat och transparent enprocentsmål*Martin Ångeby, Stockholm, Tobias Hammarberg, Haninge, Amanda Kanage, Lidingö, Amanda Lökvist, Stockholm, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Sverige bör tillskapa en egen snävare avgränsning av vad som definieras som bistånd, där kostnader för mottagande av asylsökande och utrikesförvaltningens förvaltningskostnader ej definieras som bistånd
2. **att** Sverige som bistånd definierar insatser för demokrati och mänskliga rättigheter även i länder med hög BNP per capita
3. **att** Folkpartiet verkar för en reform av Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:12) där frihet från förtryck ska vara det övergripande målet för Sveriges politik för global utveckling

Sverige har som mål att avsätta en procent av bruttonationalintäkten till internationellt bistånd. Detta mål har i stort sett uppnåtts varje år sedan 2006. Alla partier i Sveriges riksdag ställer sig bakom målet, utom Sverigedemokraterna.

Biståndets mål har länge varit ”att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor”. År 2014 antog alliansregeringen en ny inriktning för det svenska biståndets inriktning, den så kallade biståndspolitiska plattformen, där ”stärkt demokrati och jämställdhet, ökad respekt för mänskliga rättigheter och frihet från förtryck” är ett av fem delmål. Folkpartiet har tidigare uttalat att demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och frihet från förtryck bör vara det övergripande målet för biståndet.

Det är OECDs utvecklingsbiståndskommitté (DAC) som bestämmer vad som ska klassas som bistånd. När regeringen rapporterar huruvida enprocentsmålet har uppnåtts eller ej så är det DAC:s kriterier som vägleder. Detta betyder dels att bistånd för demokrati och mänskliga rättigheter i förment rika länder, till exempel Ryssland, inte räknas som bistånd. I samman-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

hanget är det viktigt att komma ihåg att en majoritet av jordens fattiga inte bor i de fattigaste länderna, att reformer för tillväxt och demokrati i medelinkomstländer kan lyfta många människor ur fattigdom, och att förtryck är förtryck oavsett hur rikt ett land är i övrigt.

I enlighet med OECD-DAC:s definition avräknas kostnader i andra delar av statens budget från biståndsramen. Avräkningarna görs bland annat av kostnader för mottagande av asylsökande och vissa av utrikesförvaltningens förvaltningskostnader. Detta innebär att det uppnådda enprocentsmål som Sverige stoltserar med inte har en omedelbar relevans mot vad skattebetalarna förväntar sig. Vissa av avräkningarna, särskilt flyktningmottagandet, innebär också att det blir en betydande ryckighet i medelstilldelningen för internationellt bistånd, vilket undergräver möjligheterna för myndighet och genomförande organisationer att skapa stabila och förutsägbara program för utveckling.

Sverige är en av världens största enskilda biståndsgivare, både per capita och i absoluta tal. Det innebär att Sverige också kan ta ledningen i att på ett mer transparent och sanningsenligt sätt kan ta ägarskap för definierandet vårt eget bistånd.

P6. Främja ansvariga stater i Afrika och motverka människohandel

Gunilla Almesåker, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiets partistyrelse ges i uppdrag att driva en politik som tydligt och kraftfullt kräver ett agerande av FN, EU och andra internationella organisationer där partiet har eller kan få inflytande för att berörda organisationer ska främja utvecklandet av demokratiska och ansvarsfulla statsbildningar i Afrika och samtidigt införa sanktioner mot de stater som förföljer olikstänkande
2. **att** Folkpartiets partistyrelse ges i uppdrag att tydligt driva en politik som kriminaliserar människosmugglingen inom Europa från olika stater inom den afrikanska kontinenten. Partiets ställningstagande ska tydligt framgå genom partiets fortsatta agerande i Europaparlamentet¹

Flyktingströmmen från Afrika har tagit proportioner som vi inte i modern fredstid sett tidigare till Europa via Medelhavet. Varje dag hör vi om människor på flykt som drunknar. Att låta detta fortgå är en skandal.

Det är många satsningar från olika organisationer och privatpersoner för att hjälpa dem som redan är på flykt. Ett resultat är att allt fler ser en möjlighet att profitera på andra människors olycka på den Afrikanska kontinenten. Människohandel har blivit en del av vardagen. En orsak till den stora flyktingströmmen är att de statsbildningar som tagit över i många stater efter kolonialismen inte har kunnat föra en demokratisk politik eller kunnat bygga upp en infrastruktur som har svarat för att människor kan leva och bo i de stora landområden som de facto Afrika består av. För att överleva har de samlats i stadsområden och många har kommit ifrån sin fattigdom. Men många har fått det ännu sämre. I den misär som uppstått har är det lätt att värva personer till extremistrelser som nu härjar i flera stater och många väljer att fly.

För att avhjälpa rotorsaken till problemen måste vi driva en politik i Europa så att EU verkar för att angripa rotorsaken.

P7. Ockupationen av Malvinerna ska upphöra

Emanuel Alvarez, Stockholm, Tina Höstlycke, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska verka för att Storbritanniens ockupation av Malvinerna (Falklandsöarna) ska upphöra och återlämnas till Argentina

Storbritannien har sedan 1833 ockuperat Malvinerna (Falklandsöarna) som Argentina övertog av Spanien när den argentinska staten bildades i samband med självständighetsdeklarationen i Buenos Aires 1816.

Ögruppen är en del av den argentinska kontinentalsockeln, vilket ger vissa rättigheter enligt Förenta nationernas havsrättskonvention. Den sydamerikanska samarbetsorganisationen UNASUR har enhälligt gett Argentina stöd för sin linje och förespråkar att finna en fredlig lösning på konflikten.

Folkpartiet bör här vara tydliga med att kolonialism och ockupation inte är acceptabelt i modern tid.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

1. Yrkande 2 hänskjuts till område E, Rättspolitik.

Försvar och säkerhet

P8. Två procent av BNP till försvaret

Mathias Sundin, Norrköping, Bengt Eliasson, Kungsbacka, Christoffer Karlsson, Lund, Peter Kjällkvist, Värmdö, Linda Nordlund, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att försvarsanslagen ökar till minst två procent av BNP

Den oroliga omvärlden och framförallt Rysslands aggressioner mot sina grannar gör att Sverige måste rusta upp försvarsmakten. Folkpartiet anslår 17 miljarder kronor extra till försvaret de kommande åren, vilket är en bra början.

Om inte en dramatisk förbättring sker i säkerhetsläget behöver emellertid försvarsanslagen hamna på en högre nivå än så. Mer än bara pengar krävs för att utveckla vårt försvar på rätt sätt, men utan rejäla resurser kommer vi inte kunna klara av att försvara Sverige.

Så sent som år 2000 utgjorde försvarsanslagen 2 procent av BNP. I början på 1980-talet över 3 procent. Nu ligger de kring 1,1 procent. Sverige bör komma upp till två procent igen inom tio-femton år.

P9. Försvarspolitik

Fritjof Nilsson, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en omfattande nordisk försvarssamordning
2. att Folkpartiet ska fortsätta verka för en ökad budget till försvaret och polisen
3. att Folkpartiet ska motverka kassering eller utförsäljning av fungerande krigsmateriel
4. att Folkpartiet inom försvarsbudgeten ska prioritera territorialförsvaret
5. att Folkpartiet ska fortsatt förorda ett medlemskap i Nato
6. att Folkpartiet ska bidra till att varje skattekrona används så effektivt som möjligt

Ett mörknande omvärldsläge gör tyvärr ökade satsningar på försvaret, civilförsvaret och polisväsendet nödvändiga. Enbart monetära tillskott kommer dock inte att räcka, utan även en översyn över våra militära samarbeten kommer att vara nödvändig. Vi bör fortsatt förorda ett Natomedlemskap. Som komplement bör vi också samordna vår försvarsplanering och våra försvarsmaterielinköp med övriga nordiska länder, i synnerhet Finland.

P10. Militariserar Gotland kraftigt

Kjell Fransson, Motala, Bengt Pettersson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska med kraft hävda att den militära närvaron ökar på Gotland

Folkpartiet måste driva frågan att återmilitariserar Gotland ännu hårdare, då utvecklingen i Ryssland är mycket oroväckande. År 2004 fattade Sveriges riksdag beslut om att i praktiken demilitariserar Gotland, Östersjöns hangarfartyg. Då lades det sista militära förbandet, P 18, ner.

Tio år senare är Ryssland på offensiven. Östra delen av Ukraina är i praktiken ockuperat av ryssarna och de baltiska länderna är satt under hård press. Pressen blir ännu hårdare om man vill skapa en landkorridor till Kaliningrad. Eller om Ryssland hävdar att man måste skydda den ryskspråkiga befolkningen i Baltikum. Eller om Ryssland vill hävda att man måste säkra gasledningen genom att befästa Slite hamn, vars utbyggnad man har varit med att bekosta.

Under kalla kriget kunde Sverige mobilisera 25 000 man som var avdelade för att försvara Gotland. I dag finns några hundra lätt beväpnade hemvärnsmän, Gripenplan vid förhöjd incidentberedskap och tack vare Folkpartiet finns det numera även 14 stridsvagnar i förråd, dock ännu utan besättningar. Det måste finnas en stationär militär närvaro på Gotland, framförallt av materiel, för att det över huvud taget ska finnas någon chans att stoppa ett ryskt invasionsförsök av Gotland.

Det tillskott som försvarsberedningen gav Försvarsmakten är tyvärr alldeles för lite för att med någon trovärdighet och i avskräckande syfte försöka försvara Gotland.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

P11. Bevaka Sveriges gränser med drönare*Emanuel Alvarez, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för att drönare ska bevaka Sveriges gränser i luftrummet

Det finns i dag en oro med anledning av Rysslands kränkningar av svenskt luftrum som inte sällan är aggressiva. Samtidigt pekar Försvarsmakten på att det finns brist på kompetens för de luftburna försvarsmateriel som i dag finns tillgängliga, t.ex. Jas Gripen.

Mitt förslag är att luftrummet inte nödvändigtvis behöver bevakas av människor när det i själva verket kan bevakas och skyddas med hjälp av robotar – i folkmun även kallat drönare. Detta är effektivare eftersom robotar kan beräkna och utföra uppgifter mer preciserat än människor och bättre ur säkerhetssynpunkt för de anställda vid Försvarsmakten.

P12. Låt EU-medborgare kunna anställas som soldat, sjöman eller officer*Vladan Lausevic, Stockholm, Stefan Käll, Katrineholm, Peter Lowe, Farsta, Mattias Wandler, Stockholm, Sofia Wigen, Värmdö m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet Liberalerna ska verka för att EU-medborgare utan nationellt medborgarskap i Sverige ska kunna arbeta som soldater, sjömän och officerare inom Försvarsmakten

Sedan övergången från värnpliktsförsvar till yrkesförsvar har Försvarsmakten präglats av utmaningar rörande personalbrist. För att underlätta rekryteringen till Försvarsmakten så bör Folkpartiet Liberalerna verka för att Sveriges riksdag kan genomföra en lagändring med syfte till att öppna möjligheter för att EU-medborgare utan nationellt medborgarskap i Sverige ska kunna arbeta inom Försvarsmakten.

Lagändringen skulle innebära att Försvarsmaktens rekryteringsunderlag breddas väsentligt. Alla EU-medborgare som i övrigt uppfyller Försvarsmaktens krav rörande soldater, sjömän och officerare ska kunna söka tjänster inom organisationen.

Lagändringen och dess utformning skulle kunna diskuteras utifrån lagstiftningen och erfarenheter i medlemsländer där EU-medborgarskap finns som krav för anställning. Dessa är Belgien, Irland och Luxemburg. Förutom att underlätta för Försvarsmakten att rekrytera så skulle lagändringen även leda till att Sverige som europeisk medlemsstat tar ett ytterligare steg inom ramen för GFSP (gemensamma försvars och säkerhetspolitiken).

P13. En långsiktig personalförsörjning av svenskt totalförsvar*Callis Amid, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. **att** Folkpartiet ska verka för införandet av ett könsneutralt och kombinerat plikt- och yrkesförsvar
2. **att** Folkpartiet ska verka för en försvarsorganisation med civil- och värnpliktig grundutbildning i kombination med ett yrkesförsvar

Försvarsmakten har haft stora rekryteringsproblem sen beslut fattades att avskaffa värnplikten i fredstid 2009. Allt färre genomgår grundläggande militär utbildning samtidigt som redan anställd personal avslutar sin anställning i förtid. Att ett yrkesförsvar är kostsamt och föranleder rekryteringsproblem har varit känt för politiker och myndighetsföreträdare sedan första halvan av 1900-talet då Sverige hade ett yrkesförsvar (volontärinstitutionen). Flertalet statliga utredningar från denna period (1901–1952) pekar på att personalbristen var en effekt av frivillig personalförsörjning där konjunkturkänslighet, låg lön relativt civil arbetsmarknad och bristande framtidsutsikter orsakade ständiga rekryteringsproblem i 50 år. Trots denna kumulativa kunskap infördes yrkesförsvaret 2010 och förorsakar samma rekryteringsproblem i dag som under första halvan av 1900-talet.

Det är därför hög tid att införa en ny försvarsorganisation som möjliggör en långsiktig personalförsörjning genom att kombinera civil- och värnpliktig grundutbildning med ett yrkesförsvar.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

P14. Avskaffa värnplikten

Olof Hermansson Wallentin, Stockholm, Peter Olevik Dunder, Haninge, Ola J. Hedin, Stockholm, Vladan Lausevic, Stockholm, Linda Nordlund, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att värnplikten avskaffas fullständigt

De senaste åren har det skett ett återuppvaknande beträffande behovet av att kunna försvara Sverige. Georgien, Ukraina, ryska påsken och ubåtsjakter har skapat en bred politisk enighet om att det måste "satsas mer" på försvaret. Gott så. Försvaret av allas vår frihet är viktigt och angeläget.

För att över huvud taget kunna upprätthålla en försvarsmakt krävs personal som kan ta till vapen. Den svenska Försvarsmakten har de senaste åren haft svårt att rekrytera, behålla och finansiera de värvade soldaterna och sjömännen.

Detta faktum har fått även ledande företrädare för Folkpartiet att dra en lans för återanvändning av (den vilande men fortfarande lagstadgade) plikten. Utöver det praktiska i att i ett slag kunna lösa bemanningsproblemen, förs det för plikten bland annat fram argument om folkförankring (vilket beror på vad man lägger i begreppet – vem vågar påstå att svenska Försvarsmakten före 2009 var mer "folkförankrad" än sin amerikanska – värvade – motsvarighet?), att den främjar social interaktion (vilket knappast är Försvarsmaktens uppgift), att den gör individen gott (vilket är en smula paternalistiskt), samt att den är billigare (vilket flera studier visat är tveksamt om man ser till hela samhällsekonomin; för den med plikt uttagna är det med säkerhet inte så).

Men även om samtliga ovanstående argument vore korrekta (vilket de inte är), vore det inte rätt. Det vore onekligen praktiskt att staten åter med hjälp av våldsmonopolet finge säkerställa att våldsmonopolet fungerar. Men det är inte rätt. Statens grundläggande (vissa av oss skulle säga enda) uppgift är att skydda medborgarens frihet och säkerhet. Individen ska skyddas av staten, inte tvärtom. Det är inte individens plikt att ge sitt liv för staten.

Att med (hot om) våld ta någons frihet för att försvara dennas frihet är helt enkelt inkongruent. Låt oss – i stället för att mot deras vilja tvinga människor – se till att tillräckligt många duktiga kvinnor och män känner lust och plikt att på bålverken få försvara friheten.

P15. Inför en fysisk kanal för krisinformation

Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för att införa en fysiskt baserad kanal för kris- och krigsinformation till allmänheten

Dagens digitaliserade och globaliserade Sverige står inför helt andra utmaningar än tidigare. Bland annat har samhällets risker förändrats i grunden. Nya risker i känsliga system av samhället har uppkommit samtidigt som gamla faror fortfarande finns kvar.

Tidigare fanns det i vart svenskt hem en tjock telefonkatalog som förutom att lista alla telefonnummer också innehöll ett avsnitt om viktig samhällsinformation. Där kunde man till exempel läsa hur man ska agera i ett skyddsrum, vad olika larmsignaler betyder etc. Sedan en tid tillbaka är telefonkatalogen praktiskt taget ett minne blott i de svenska hushållen.

Andra kanaler för sådan krisinformation har uppkommit, vilket i sig inte är fel. Tillgängligheten har ökat allteftersom människor nu genom datorer och telefon kan ha tillgång både till radio och internet. Svenska myndigheter driver bland annat hemsidan www.krisinformation.se som utgör en offentlig och bra källa till viktig information vid särskilda händelser. Hemsidan finns också som app till telefonen.

Men här ligger också potentialen till ett mycket allvarligt problem. I och med utvecklingen av mer och mer internetbaserad kommunikation har också förväntningarna på sådana system ökat. Och därmed har också en stor känslighet uppstått för störningar i systemen. Att få tillgång till viktig, kanske rent av livsviktig, information via internet är bra, men vad händer den dagen då internettrafiken inte fungerar? Vid naturkatastrofer är mobiltelefonmaster och elledningar utsatta och i händelse av krig kommer vår förmåga till internet- och telefonbaserad kommunikation samt vår strömförsörjning vara bland det första som slås ut. Och utan ström eller internettillgång försvinner alla möjligheter att nyttja dessa kanaler.

Erfarenheter från tidigare krishändelser visar att just tillgången till information är något av det viktigaste som måste kunna säkerställas i ett tidigt skede, och vi kan inte förlita oss på ett modernt system enbart av den anledningen att det är modernt. Dessutom är internettillgången på en del håll i landet undermålig redan som den är när den fungerar

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

P16. Förbättra Sveriges civila krisberedskap*Callis Amid, Stockholm, Amira Roula, Stockholm***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet ska verka för att återinrätta civilförsvaret

Sverige är i dag dåligt rustat för samhällskriser, såväl naturligt som politiskt försakade. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap kunde i fjol redovisa att krisberedskapen brister fundamentalt inom livsmedelsförsörjning, elförsörjning, kommunikation och sjukvård.

Fjolårets rapport (MSB 2014-3277) togs fram efter en förfrågan av alliansregeringen med anledning av det försämrade säkerhetspolitiska läget. Vid större olyckor (skogsbranden i Västmanland) eller extraordinära händelser (krig och krigsliknande konflikter) måste det finnas en krisberedskap som kan trygga samhällsbärande förmågor.

Det är därför dags att återinrätta civilförsvaret för att dels säkerställa förmåga till krisberedskap på individuell och nationell nivå, dels planera för vidmakthållande av kritisk infrastruktur i en samtid med tilltagande oroligheter och geopolitisk segregation.

P17. Informationsskydd för offentligt anställda*Folkpartiet Liberalerna Nyköping, Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet arbetar för att införa regelbunden ut- och fortbildning i informationsskydd för offentligt anställda

Vid Folk och Försvars konferens i Sälen uppmärksammades att Piratpartiets ungdomsförbund Ung Pirat skapat ett öppet nätverk dit konferensdeltagare kunde ansluta sina datorer för att använda internet. Nätverket var oskyddat och aktiviteten kunde loggas och analyseras. Bland annat hade statligt anställda läst e-post från sina respektive myndigheter samtidigt som de var uppkopplade mot detta nätverk vilket är mycket anmärkningsvärt ur säkerhetssynpunkt. Ung Pirat hävdar att intentionerna med övervakningen var goda, men det förtar inte allvaret i situationen.

Förutom denna händelse har det vid flera tillfällen de senaste åren av misstag läckt ut känsliga och sekretessbelagda uppgifter över internet, till exempel patientjournaler eller rapporter från uppdrag som genomförts av Försvarsmaktens personal. Många myndigheter har också under lång tid använt gammal mjukvara med säkerhetsluckor eller inaktuella antivirus-program.

I det nya digitala samhället är tillgången till viktig information en nyckelkomponent för den som vill utöva makt och påtryckningar. Såväl den statussökande hobby-hackern som målmedvetet globalt industri- och statsspionage är fortfarande en realitet i dagens Sverige, men metoderna tar sig hela tiden nya former.

Denna typ av hotbild är mycket svår att skydda sig mot, särskilt eftersom utvecklingen går så otroligt fort och man hela tiden måste ligga i framkant. Däremot kan man skapa förutsättningar för att förhindra att personalen vid våra offentliga institutioner på grund av misstag, slarv eller okunskap delar med sig av känslig information till obehöriga.

Med enkla åtgärder, till exempel att inte skicka sekretessbelagd information över oskyddade nätverk eller tänka efter vad man delar med sig av på sociala medier, kan man skapa ett effektivt informationsskydd på basnivå.

Precis lika självklart som att låsa sitt arkiv där man förvarar viktiga dokument borde det vara att även hålla sitt digitala arkiv låst.

P18. Frivilligorganisationer*Folkpartiet Liberalerna Södermanland, Folkpartiet Liberalerna Flen, Jonathan Bejefalk, Flen, Jan-Olof Blomster, Katrineholm, Oxana Erixon, Flen m.fl.***Förslag till landsmötesbeslut:**

1. att Folkpartiet Liberalerna verkar för ett ökat finansiellt stöd för frivillig organisationer med syfte att stärka civilförsvarets och samhällets förmåga att tidigt kunna organisera sig och hindra onödigt tidsspillan och dröjande hjälpinsatser
2. att Folkpartiet arbetar för att skapa en utbildningsfond, en fond med öronmärkta medel att nyttja för utbildning och utveckling av de frivillig organisationer som verkar för ett tryggare samhälle

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

I takt med försvarsmaktens nedrustning och värnpliktens avveckling har samhället tappat i förmåga att hantera kriser och incidenter.

Branden i Västmanland 2014 var ett gott tecken på hur civilsamhället ställde upp och ville hjälpa sina medmänniskor men utan organisation och redan klara kommunikationsleder faller hjälp som hade kunnat göra skillnad:

- Förhindrat ett långdraget släckningsarbete
- Sen evakuering
- Bristande kompetens (bandvagnsförare saknades)
- Felaktig information
- Samordning mellan olika insatsgrupper

Organisation, logistik, kommunikation är vitala delar i en fungerande insats, låt medlen finnas för att medborgare själva ska kunna utbilda sig för att arbeta för ett bättre samhälle.

- Snabba lokala insatser utan stora tidskrävande mobiliseringar.
- Snabb hjälp till utsatta och en bättre samverkan på lokalnivå
- Bättre samverkan

Hjälp dessa organisationer att bli en tillgång i ett kompetent samarbete med räddningstjänst, polis och försvarsmakt.

- Lottakåren
- Grannsamverkan
- Scouterna
- M.fl.

Låt individen själv välja att ställa upp och låt oss skapa möjligheten att kunna göra det. Helt i liberalismens anda. Låt oss skapa ett mer förberett och tryggare Sverige.

P19. Fred på jorden

Leena Lindasdotter, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet arbetar för att skrota vår krigsmakt

”I natt jag drömde något som jag aldrig drömt förut
Jag drömde det var fred på jord och alla krig var slut”

Hitills har den här Cornelis Vreeswijk-drömmen varit just bara en dröm.

Så länge vi i Sverige tillverkar och säljer vapen är vi en del av den krigsindustri som finns bakom alla våra krig som lett till stort lidande, död och enorma flyktingströmmar.

Nu är det dags att tänka nya tankar. Vi i Sverige skulle kunna bli det första demokratiska landet i världen som rustade för fred, inte för krig. Det är mycket vi skulle kunna göra med dom miljarderna som i dag går till det militära. Till exempel skapa en bättre barn- och äldreomsorg, bättre skola och hälso- och sjukvård i vårt svenska folkhem.

P20. Civila och humanitära insatser

Ingegerd Danielson, Ekerö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Folkpartiet ska arbeta för att starkt ökade resurser ställs till förfogande för aktivt fredsskapande insatser, och att de stora möjligheter som finns hos det civila samhällets organisationer tas till vara
2. **att** Folkpartiet ska arbeta för en tydlig tyngdpunktsförskjutning i säkerhetspolitiken- från militära satsningar till civila och humanitära insatser

Världen har blivit fredligare och det akuta hotet om krig mellan stormaktsblocken är avvärjt. Men hoten om väpnad konflikt är fortfarande stort, och därför måste aktiva politiska insatser göras för fred, välstånd och mänsklig säkerhet.

Folkpartiet har under efterkrigstiden varit aktivt pådrivande för globalt ansvar: för ökat bistånd, avskaffande av apartheid och stöd till rörelser som verkar för demokrati och mänskliga rättigheter. Detta förpliktar. Militära insatser i konfliktområden kan ibland vara nödvändiga. Men mycket större vikt bör läggas vid aktivt förebyggande och fredsbyggande aktiviteter.

Folkpartiet erkänner den avgörande betydelse som det civila samhällets organisationer har. Deras potential bör också tas till vara som en del av en aktiv fredspolitik, i synnerhet som flera

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

av dem har internationella förankringar som är avgörande för en hållbar fred i konfliktområden. Det behöver tillskjutas nya resurser och en tydlig tyngdpunktsförskjutning inom säkerhets- och försvarspolitik till förmån för förebyggande av väpnade konflikter, nedrustning och fred föreslås.

P21. Avskaffa Försvarsmaktens hundavel

Svea Hasanbegovic, Göteborg, Emanuel Alvarez, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet Liberalerna ska verka för att Försvarsmaktens hundavel avskaffas helt

Försvarsmaktens hundehet har möjlighet att producera 400 valpar per år, vilket är åtta gånger Försvarsmaktens årliga behov av hundar. Försvarsmakten är därmed den största säljaren av tjänstehundar. Försvarsmaktens volym på uppfödningen medför att de blir en konkurrent på marknaden för brukshundar i allmänhet och tjänstehundar i synnerhet. Enligt statens egen utredning (SOU 2010:21) medför överskottsvolymen att varje hund som rekryteras kostar skattebetalarna 200 000–300 000 kronor. Försäljningspriset till andra myndigheter är så lågt att det är av dumpningskaraktär, vilket omöjliggör för privata aktörer att konkurrera på marknaden. Samma utredning fastslår även att om inte den privata uppfödningen gradvis ska upphöra måste Försvarsmakten minska sin uppfödning, till och med radikalt.

Sedan de 2013 inte längre får registrera sina hundar i Svenska kennelklubben, då det kom fram att de fuskade med mentalbeskrivning, vilket är ett krav på alla avelshundar av rasen tysk schäferhund, så registreras inte deras hundar i SKK längre, vilket då innebär att de överhuvudtaget inte längre har några krav på sin avel. Privata aktörer har ett flertal krav på sig, det är inte konkurrens på lika villkor. Att helt överlåta det till privata aktörer medför att de kan konkurrera på lika villkor och vi får högre kvalitet på våra tjänstehundar.

Europafrågor

P22. Förstärk EU:s subsidiaritetsprincip

Benny Lindholm, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att två meningar förs in i avsnitt 5.3.1 femte stycket med följande lydelse.
"Nationella parlament ska självständigt kunna kräva prövning av pågående eller avslutade lagstiftningsärenden och om en försvarlig mängd av unionens samlade parlamentsledamöter begär det ska kunna stoppas helt. Om ett nationellt parlament begär det ska en EU-kommissionär vara tvungen att besöka parlamentet och svara på frågor."

EU-samarbetet befinner sig för närvarande i en uppförbacke. Men det innebär inte att vi som EU-positivt parti ska sluta arbeta för ett mer integrerat och välfungerande Europa där medborgare känner förtroende för unionen och där medlemsstaterna respekterar unionsrätten.

Ett led i arbetet för att förstärka unionskänslan i Europa är att förstärka de nationella parlamentens inflytande över EU-politiken. Ett sätt att åstadkomma detta är att förstärka subsidiaritetsprincipen och ge t.ex. riksdagen makt att stoppa eller granska rättsakter på EU-nivå.

Förstärkt demokrati på EU-nivå och starka nationella parlament är inte en motsättning. Subsidiaritetsprincipen behöver däremot fyllas med ett innehåll. Genom förstärkt makt för nationella parlament att stoppa EU-lagstiftning skulle dialogen i den europeiska politiken fördjupas och legitimiteten i EU-rätten stärkas.

Detta kan organiseras på flera sätt. För det första borde nationella parlament ges möjligheten att påverka EU-besluten och kunna stoppa lagstiftningsärenden som bedöms stå i konflikt med EU:s grundläggande rättsakter. I dag krävs i princip att en medlemsstats regering stämmer någon av EU:s institutioner inför EU-domstolen för att ha överskridit sin kompetens. Parlamentens egen makt att begära att EU-domstolen granskar ett pågående eller avslutat lagstiftningsärende behöver därför förstärkas.

För det andra skulle någon form av nationellt veto behöva införas. Med dagens teknik borde det inte vara omöjligt att snabbt kunna få till stånd en transeuropeisk omröstning bland de nationella parlamenten om ett pågående lagstiftningsärende. En tanke skulle kunna vara att om exempelvis mer än tre fjärdedelar av de samlade ledamöterna i alla nationella parlamenten begär det, ska ett pågående lagstiftningsärende stoppas helt.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

För det tredje bör kommunikationen mellan EU-kommissionen och de nationella parlamenten förstärkas. Om en majoritet i ett nationellt parlament begär det borde t.ex. en EU-kommissionär vara tvungen att besöka parlamentet och svara på frågor.

Gemensamt för dessa tre förslag är att de ger de nationella parlamenten en bättre insyn i lagstiftningsarbetet på EU-nivå och förstärker därmed EU-rättens legitimitet.

P23. Gör Europaparlamentsvalet till ett europeiskt val

Benny Lindholm, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** tre meningar skrivs in i partiprogrammets avsnitt 5.3.1 femte stycket med följande lydelse: "På sikt bör parlamentsgrupperna i Europaparlamentet ombildas till riktiga partier. Nationella kandidater ska vara valbara i hela unionen. Valkretsarna i Europaparlamentsvalet bör vara gränsöverskridande."

EU-samarbetet befinner sig för närvarande i en uppförsbacke. Men det innebär inte att vi som EU-positivt parti ska sluta arbeta för ett mer integrerat och välfungerande Europa där medborgare känner förtroende för unionen och där medlemsstaterna respekterar unionsrätten.

Ett led i arbetet för att förstärka unionskänslan i Europa är att tydligare betona det europeiska perspektivet i Europaparlamentsvalrörelserna. Ett sätt att åstadkomma detta är att främja paneuropeiska partier och att nationella kandidater är valbara i hela unionen.

Genom att medborgare får ökat inflytande att välja sina politiker på högsta nivå skapas en ökad legitimitet och demokratisering. Valrörelserna till den direktvalda kammaren och till kommissionens ordförande borde därför vara gemensam för hela unionen. Paneuropeiska partier och valbarhet i hela unionen skulle främja detta.

Valkretsarna i Europaparlamentsvalet bör dessutom reformeras i syfte att skapa en mer europeisk dialog i valrörelsen. I dag utgörs valkretsarna till Europaparlamentet av medlemsstaternas territorier med undantag för Belgien, Frankrike, Irland, Italien, Polen och Storbritannien där den nationella valkretsen har delats upp i regionala valkretsar. Att varje land utgör en, eller undantagsvis flera, valkretsar motverkar en europeisk valrörelse och den europeiska politiska debatt som är nödvändig.

Valkretsarna borde därför ritas om och bli gränsöverskridande. Genom att dela in hela EU i valkretsar med ungefär lika många invånare i varje främjas gränsöverskridande diskussioner och en mer relevant politisk debatt. En kandidat kandiderar främst i den valkrets hen är folkbokförd för att garantera den lokala och språkliga förankringen i hela unionen. Hen ska dock ha möjlighet att kunna kandidera i andra valkretsar på andra regionala listor. Exempelvis skulle Sverige kunna vara en del av två olika valkretsar – en nordlig valkrets som delas med norra Finland och en sydlig valkrets som delas med delar av Danmark.

P24. Ge medborgarna makten i EU

Benny Lindholm, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** en ny mening förs in i partiprogrammets avsnitt 5.3.1 åttonde stycket med följande lydelse: "I syfte att underlätta för EU-medborgaren att utkräva ansvar av EU:s institutioner eller nationella myndigheter ska en förstainstansfilial upprättas i varje medlemsland."

EU-samarbetet befinner sig för närvarande i en uppförsbacke. Men det innebär inte att vi som EU-positivt parti ska sluta arbeta för ett mer integrerat och välfungerande Europa där medborgare känner förtroende för unionen och där medlemsstaterna respekterar unionsrätten.

Ett led i arbetet för att förstärka unionskänslan i Europa är att ge enskilda EU-medborgare makt över unionens arbetsätt alla andra dagar än valdagen vart femte år. Ett sätt att åstadkomma detta är att ge EU-medborgare möjlighet att föra talan i EU-domstolen och att EU-domstolen upprättar förstainstansrätter i varje medlemsland. EU-domstolen, av många utpekad som en motor i den europeiska integrationen, är i dag belägen i Luxemburg och är inte öppen för enskilda individer, endast för EU:s medlemsstater och för unionens institutioner.

Varje EU-medborgare borde därför kunna utkräva ansvar direkt av EU:s institutioner eller av nationella myndigheter som inte följer EU-reglerna genom att direkt kunna vända sig till EU-domstolen.

I syfte att närma EU-domstolen varje medborgare och i syfte att kunna hantera den ökade måltillströmningen till domstolen ska EU-domstolen ha en förstainstansfilial i varje medlems-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

stat. Filialen ska kunna döma ut skadestånd av medlemsstaten om staten har brutit mot EU-regler men ska inte kunna ändra beslut som staten har fattat.

P25. Alla demokratiska rättsstater bör vara välkomna

Andreas Froby, Botkyrka, Mathias Lindow, Österåker

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att stryka "europeiska" och "helt eller delvis i Europa" ur partiprogrammet avsnitt 5.3.1 stycke 3

I partiprogrammet i dag poängteras det mycket bra att alla som vill bli medlemmar i Europeiska unionen ska respektera demokratin och mänskliga rättigheter och ha en fungerande marknadsekonomi. Dock skrivs att EU är öppet för alla europeiska länder. Detta innebär att vi säger nej till en israelisk ansökan.

Varför ska vi begränsa detta fredsprojekt till Europa? Det må ha startat som ett projekt för att säkra den europeiska freden, men om det nu blir möjligt att sprida ut det till länder i EU:s närhet är väl detta inget vi som liberaler ska vara motsträviga emot.

Partiprogrammet stakar ut vägen för hur vi ska möta globaliseringen med öppna armar, men just i denna fråga vill vi begränsa den öppenhet som programmet generellt genomsyras av. Sen så kommer det alltid vara en definition i fråga om vad Europa är, även om vi beslutar oss för den bredaste definition som anammats av andra tunga aktörer, så kommer det alltid vara en diskussion vad som rätt definition. Därför är det bättre vara öppna för alla som är intresserade av medlemskap i EU, så länge de uppfyller de strikta kraven.

P26. Stark mekanism mot EU-centralism

Andreas Froby, Botkyrka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att medlemsstaternas vetorätt endast ska begränsas till fastställa medlemsstaternas avgifter till union och maktförflyttning uppåt

Det är bra att Folkpartiet tar tydlig ställning för ett demokratiskt, enat och federalt Europa. Där vi tydligen tar ställning för en tydlig maktindelning mellan medlemsstaterna och unionen, som bör regleras i en grundlag. Där EU håller sina fingrar borta från kakburken, låter medlemsstaterna sköta de flesta politiska sakområden, förutom de få gränsöverskridande utmaningar som inte kan hanteras av på lokal, regional eller nationell nivå.

Det som dock saknas i denna vision är hur det ska undvikas att EU drabbas av en långsam centralisering, som snarare varit regel än undantag i det flesta federationer. En idé är att låta ministerrådet, där som i dag medlemsstaternas regeringar samlas, finns kvar. De enda formella befogenheter ministerrådet då bör besitta är att ha vetorätt i fråga om är dess egna medlemsavgifter till unionen, utvidgning av unionens makt och storlek. Utöver rådet har vi då ett tvåkammarsparlament där medlemsstaterna finns i representerade i senat och en andra kammare som är valt av det europeiska folket i sin helhet.

På detta sätt kommer ministerrådet ha ett egenintresse att hålla tillbaka unionens makt och pengapåse om de inte finner det absolut nödvändigt att ge efter för att de inte själva klarar av att hantera en samhällsutmaning på nationell nivå.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Bilaga 1

Delrapport från den
jämsällldhetspolitiska arbetsgruppen:

Det handlar om frihet – stärk kvinnors ekonomiska självständighet

Förslag i korthet

1. Gör föräldraförsäkringen tredelad. Det innebär att en tredjedel av de totalt 480 föräldrapenningdagarna är öronmärkta för vardera föräldern, medan den sista tredjedelen är fritt överlåtbar mellan dem. Med dagens system om 390 dagar på sjukpenningnivå och 90 dagar på grundnivå betyder detta att 130 dagar på sjukpenningnivå och 30 dagar på grundnivå är öronmärkta för vardera föräldern.
2. Bygg ut jämsällldhetsbonusen i föräldraförsäkringen. Med vår modell fördubblas bonusen till 200 kronor skattefritt för dag 130 till dag 195 på sjukpenningnivå, och dessutom införs en bonus om 100 kronor skattefritt för de 45 fördelningsbara dagarna på grundnivå.
3. Inför en ekonomisk stimulans – en jämsällldhetsbonus – för att uppmuntra till jämnare fördelning av uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn (vab).
4. Gör en översyn av systemet med underhållsbidrag så att fler separerade föräldrar betalar underhåll motsvarande sin andel av de faktiska kostnaderna. I klartext betyder detta att många separerade föräldrar bör betala högre underhåll till sin expartner jämfört med i dag.
5. Inkomstskydda underhållsstödet genom att knyta det till utvecklingen av prisbasbeloppet.
6. Inför karriärtjänster för socialsekreterare enligt samma modell som karriärtjänsterna för lärare. I ett första steg bör det skapas cirka 1 000 tjänster som förste socialsekreterare, med ett lönepåslag på 5 000 kronor i månaden. Socionomexamen och dokumenterad skicklighet i yrkesutövningen ska vara en förutsättning för tjänsten som förste socialsekreterare.
7. Pressa tillbaka den ofrivilliga deltiden i kommuner och landsting. Kommunerna och landstingen ska få ett lagstadgat ansvar att regelbundet undersöka om medarbetarna är nöjda med sin anställningsgrad eller om de önskar förändra den, och utifrån detta ta fram en handlingsplan för att motverka ofrivillig deltid.
8. Kommuner och landsting ska redovisa andelen deltider, och andelen ofrivilliga deltider, som en del av sin årsredovisning. Redovisningen ska vara uppdelad på män och kvinnor för att därmed synliggöra könsskillnaderna.
9. Anpassa reglerna om bodelning vid skilsmässa så att en större del av pensionen ska ingå i giftoäktgodset.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämsällldhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåfrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europaåfrågor	501
Register	560

Förord

I denna rapport lägger vi fram ett antal förslag för att stärka kvinnors ekonomiska självständighet. Vi gör detta i vetskap om att den ekonomiska makten i dag är ojämnt fördelad, vilket i sin tur påverkar individens möjlighet att fatta beslut om sin egen tillvaro. I genomsnitt tjänar en kvinna i Sverige 3,6 miljoner kronor mindre än en man under sin livstid, och skillnaderna i inkomst finns under hela livsloppet från inträdet i arbetsmarknaden till tillvaron som pensionär.

Vi har valt att koncentrera oss på tre områden som påverkar den ekonomiska självständigheten: föräldraskap, arbetsmarknad och pension. På vart och ett av områdena lägger vi konkreta förslag som syftar till att möjliggöra jämställda förutsättningar för individens egna val och prioriteringar. Målet är inte att alla ska göra samma val eller att alla ska leva på samma sätt, utan att den enskilda människans handlingsutrymme vid sina livsval inte ska begränsas av individens kön. Det är detta som är liberal feminism.

Denna rapport har tagits fram av den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen inom ramen för Folkpartiets välfärdskommission. Arbetsgruppen består av Gulan Avci, Stockholm (ordförande), Anton Wemander Graham, Malmö, Hanna Håkanson, Lund, Maria Nilsson, Göteborg, Carina Sándor, Skinnskatteberg, Jens Sundström, Luleå, Anna-Karin Wyndhamn, Göteborg, Suzanne Åkerlund, Halmstad och Martin Ångeby, Bromma. Gruppens sekreterare är Martin Andreasson.

I vårt fortsatta arbete fram till 2017 avser vi att återkomma till de områden som tas upp i denna rapport, samtidigt som vi också kommer att fördjupa oss i andra jämställdhetsfrågor.

En politik för jämställt föräldraskap

Sverige ska vara ett jämställt, barnvänligt och föräldravänligt land. Vi är stolta över det trygghetssystem för barnfamiljer som finns i Sverige. I detta är rätten till betald föräldraledighet och en väl utbyggd barnomsorg centrala delar.

Till stor del har detta system tillkommit med Folkpartiet som pådrivande kraft. Det var Folkpartiet i början av 1970-talet tog striden för en barnomsorg med full behovstäckning, det var Folkpartiet som 1979 genomdrev allmän och frivillig föräldrautbildning, det var Folkpartiet som 1994 tog initiativ till att en viss tid av föräldraförsäkringen skulle öronmärkas för vardera föräldern ("pappamånaden") och det var under Folkpartiets ledning som Alliansregeringen år 2010 införde kostnadsfri allmän förskola från tre års ålder.

Vi vill fortsätta reformarbetet, och en huvuduppgift är att göra reformer som möjliggör ett mer jämställt föräldraskap. Det är viktigt för barnen: barn har rätt till trygg anknytning och föräldrakontakt oavsett föräldrarnas kön. Det är viktigt för ett jämställt föräldraskap: de möjligheter som en förälder har i samhället ska inte begränsas av könsnormer. Och jämlika förutsättningar för föräldrarna är naturligtvis lika viktigt oavsett om föräldrarna är av samma eller olika kön.

I den politiska diskussionen om föräldraskap och fördelningen av föräldraansvar är det viktigt att göra vissa gränsdragningar. Vi som liberaler anser inte att det är politikens uppgift att värdera om det är ett bra eller mindre bra val av den enskilda föräldern att vara hemma en viss tid med sina barn. Däremot är det en politisk fråga att diskutera om det finns lagar, normer eller traditioner vars styrande inverkan leder till att föräldrarnas ansvar för barnen fördelas olika beroende på föreställningar om kön.

Detta är det vi ska förändra genom att forma en politik som främjar ett jämställt och jämlikt föräldraskap. Vår uppgift som liberaler är att möjliggöra att varje människa oavsett kön har samma förutsättningar när hen gör sina val. Detta ger förutsättningar till ett jämställt föräldraskap, och eftersom detta i sin tur hänger ihop med möjligheten att förena föräldraskap och arbete gynnar det också kvinnors ekonomiska självständighet med tanke på de ojämnt fördelade strukturerna som råder i dag.

Ur jämställdhetssynpunkt är det viktigt att alla individer, oavsett kön, har samma förutsättningar och valmöjligheter. Och ett barn med två föräldrar behöver få en nära och trygg anknytning till dem båda. Den förälder som väljer att inte vara hemma med sitt barn får mindre tid och utrymme att bygga upp en tät och nära relation till sitt barn. Vilka förutsättningar och valmöjligheter som den enskilda föräldern ställs inför beror på många olika saker. Det ur jämställdhetssynpunkt avgörande är att valmöjligheterna inte begränsas beroende på kön.

Att fördelningen av tiden för att vara hemma med barnen är så ojämnt fördelad mellan kvinnor och män får konsekvenser på många olika sätt. Det påverkar föräldramönstren inom familjen och kan också påverka omvärldens förväntningar, till exempel i förhållande till skolan eller föräldrarnas arbetsgivare. Det påverkar barnets bild av föräldraskap, och barnets uppfattningar om hur sysslor och ansvar förknippas med kön. Men också föräldrarnas ekonomiska situation påverkas.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Att kvinnor, i genomsnitt, är hemma med barn mycket längre tid än män påverkar kvinnors situation, i genomsnitt, på arbetsmarknaden. Att män, i genomsnitt, har mycket mindre tid hemma med barnen kan leda till att fadersrelationen kommer i underläge i förhållande till modersrelationen om en man och en kvinna separerar. Av de drygt 120 000 barn i Sverige som lever med en ensam vårdnadshavare har över 90 procent mamman som vårdnadshavare och knappt 10 procent pappan som vårdnadshavare.

Sverige har världens kanske mest generösa lagstiftning för att möjliggöra för föräldrar att vara hemma med sina barn. Vi vill ta vara på detta och samtidigt göra förändringar för att föräldrars förutsättningar ska vara mer jämställda.

De förslag vi lägger fram i denna rapport ska ses som de första stegen i en reformerad föräldraförsäkring. Vi kommer att fortsätta studera hur föräldraledighetsreglerna och det ekonomiska stödet till föräldrar kan utformas för att möjliggöra ökad flexibilitet och jämställdhet, samtidigt som det grundläggande syftet – att ge föräldrar och barn trygga förutsättningar att vara tillsammans – tillvaratas.

I det fortsatta arbetet kommer vi att titta på många fler frågor. En aspekt som vi tänker fördjupa oss i är hur föräldraförsäkringen förhåller sig till andra familjer än traditionella kärnfamiljer. I många familjer är det inte bara barnets en eller två vårdnadshavare som tar föräldraansvar för barnet – extramammor, medpappor och bonusföräldrar gör det också.

Frågan hur föräldraförsäkringen kan anpassas till dagens mångfald av familjer är dock komplex och kräver en djupare analys, och på denna punkt lägger vi därför inte några konkreta förslag. Föräldraförsäkringens yttersta syfte är att möjliggöra att föräldrarna kan stanna hemma så att barnet får en trygg anknytning till föräldrarna under den allra första levnadstiden, och eventuella reformer av föräldraförsäkringen får inte rubba denna grundläggande princip om föräldraansvar.

Eftersom föräldraledighetsreglerna och det ekonomiska skyddsnätet är så betydelsefullt är det också viktigt att vårda de principer som lagstiftningen grundar sig på. Till exempel har föräldrar rätt att begära full föräldraledighet för vård av barn upp till det att barnet fyllt 12 år, men bara under förutsättning att de har föräldrapenningdagar kvar att ta ut.

Vi vill också fördjupa oss i frågan om hur arbetsgivare kan bidra ytterligare till att möjliggöra jämställda val för föräldrar. Även om det finns många företag och arbetsgivare som gör viktiga insatser och många kollektivavtal innehåller kompletterande förmåner för föräldrar, så återstår mycket innan hela arbetsmarknaden och alla arbetsgivare ser och uppvärderar fördelarna med ett jämställt föräldraansvar. De potentiella vinsterna med detta är uppenbara för både anställda och arbetsgivare. Det handlar om god personalpolitik och om att vårda krassa konkurrensfördelar när det gäller att marknadsföra sig som attraktiv arbetsgivare på en global arbetsmarknad.

Ett första steg mot en reformerad föräldraförsäkring

Sveriges föräldraförsäkring är generös i både längd och ersättningsgrad. Tillsammans med föräldraledighetslagstiftningen och en väl utbyggd barnomsorg ger föräldraförsäkringen goda möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Föräldrar kan ta ledigt från arbetet kortare eller längre tid för att vara med sina barn, utan att tappa alltför mycket i inkomst. Det ger barnet möjlighet till en trygg anknytning med närvarande föräldrar, både den allra första tiden och när barnet är lite större.

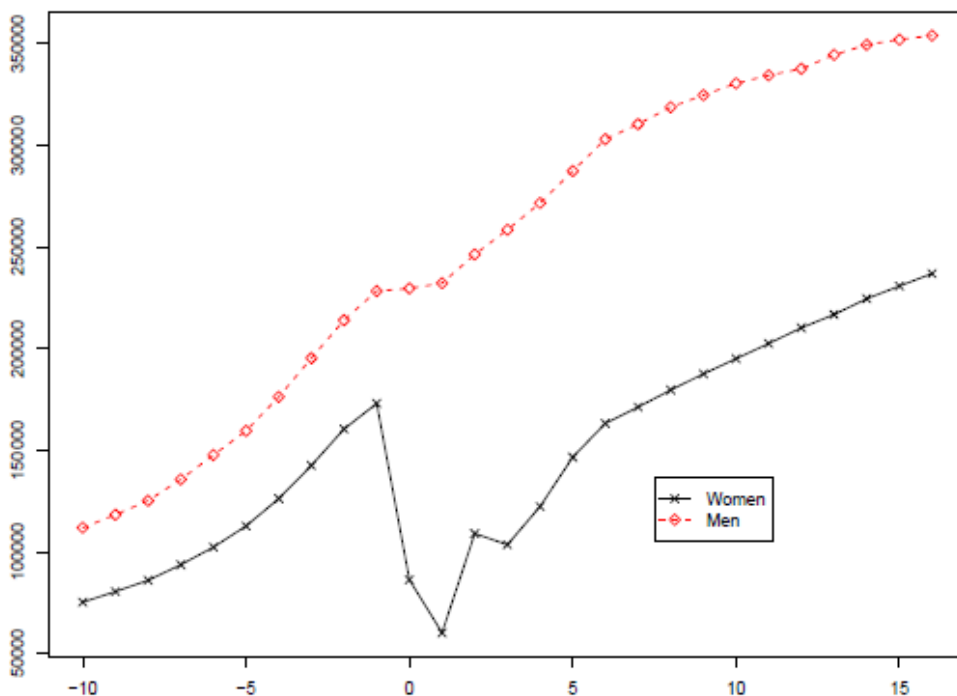
Men den ojämsställda fördelningen av föräldraansvar får olika följder. Det påverkar barnets möjlighet till närhet och anknytning till föräldrarna. Den förälder som stannar hemma längst får mest tid till föräldraskapet, med alla de värden och erfarenheter som det ger, men tappar å andra sidan i form av inkomstbortfall och anknytning till arbetsmarknaden. Den förälder som väljer jobbet framför att vara hemma får bättre inkomstutveckling och behåller ställning på arbetsmarknaden, men betalar ett pris i form av att vara mindre närvarande förälder i vardagen.

Vilka faktorer som styr den enskilda förälderns eller de enskilda föräldrarnas beslut ser olika ut, och besluten är också olika. Men som helhet finns en tydlig könsfaktor också 2015 i att kvinnor tar den allra största delen av föräldraledigheten och uttag ur föräldraförsäkringen. I genomsnitt tar mammor ut tre gånger så många föräldrapenningdagar som pappor.

Den ojämsna fördelningen av föräldraledigheten får konsekvenser också på längre sikt. En sådan konsekvens handlar om kvinnors och mäns ekonomi, och vi lyfter fram denna aspekt eftersom ämnet för denna rapport är ekonomisk självständighet. Fram till dess att barnen kommer utvecklas lönen för män och kvinnor likvärdigt. Även för par utan barn finns en löneskillnad mellan män och kvinnor. Men den stora förändringen inträffar när det första barnet kommer: då ökar skillnaden kraftigt, och denna löneskillnad är i princip oförändrad även femton år efteråt. Skillnaden kan inte förklaras med bakgrundsegenskaper som utbildning eller ålder.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Genomsnittlig årsinkomst i kronor (i 2008 års penningvärde) för en kvinna och en man i ett gemensamt parförhållande under perioden tio år före och femton år efter första barnets födelse. Källa: Angelov, Johansson och Lindahl: Is the persistent gender gap in income and wages due to unequal family responsibilities? IFAU Working Paper 2013:3.

Att kvinnor har en mycket längre föräldraledighet än män också 2015 är inte något som uppstått ur ett historiskt vakuum, utan det måste ses i ljuset av djupt rotade könsnormer som tidigare också juridiskt särbehandlat män och kvinnor. Fram till dess att moderskapspenningen ersattes av den könsneutrala föräldraförsäkringen år 1974 var det inte ens juridiskt möjligt för pappor att få föräldraledighet med inkomstersättning från det allmänna. När enförsörjarnormen präglade samhället förväntades pappan ta ansvar för familjens försörjning, medan mamman skulle ha hand om barnen och bara arbeta i den utsträckning som det var möjligt med hänsyn till omsorgen om barnen.

Sedan dess har synen på föräldraskap förändrats och uttaget av föräldrapenning gradvis utjämnats mellan män och kvinnor. Det är glädjande, men fortfarande finns mycket stora könskillnader (se diagram; källa: Försäkringskassan).

Folkpartiet gick till val 2014 på att införa en tredje öronmärkt månad i föräldraförsäkringen för vardera föräldern. Vi anser dock att det är osäkert vilken stimulerande effekt som en tredje öronmärkt månad kommer att få. Faktum är att tre månaders öronmärkning motsvarar knappt 19 procent av det totala antalet föräldrapenningdagar, men redan 2005 översteg männens genomsnittliga uttag denna procentandel. Andelen har därefter stigit ytterligare, och enligt den preliminära statistiken för 2014 tas för första gången över 25 procent av föräldrapenningdagar (omräknat till nettodagar) ut av män.

Den grupp män som i dag tar ut färre än tre månaders föräldraledighet kan möjligtvis välja att öka sitt uttag, men de flesta män tar ut längre ledighet än så. Tidpunkten för uttaget av föräldrapenning fördelar sig dock mycket olika mellan kvinnor och män. Medianvärdet för uttag av föräldrapenning under barnets två första levnadsår är nästan fjorton månader för kvinnorna och knappt två månader för männen. I genomsnitt tar papporna ut ungefär en månads föräldrapenning under barnets första år, ytterligare en under barnets andra år och därefter enstaka dagar årligen.

Ska föräldraförsäkringen reformeras för att stimulera en utveckling mot jämställt föräldraskap bör därför ytterligare steg tas.

Vi föreslår att Folkpartiet tar ställning för en tredelad föräldraförsäkring. Det innebär att en tredjedel av de totalt 480 föräldrapenningdagar är öronmärkta för vardera föräldern, medan den sista tredjedelen är fritt överlåtbar mellan dem.

Detta skulle vara en kraftfull förändring jämfört med i dag. Den skulle tydligt stimulera den pågående utvecklingen i riktning mot jämnare uttag av föräldraledighet, vilket skulle vara till fördel både ur föräldrarnas perspektiv och ur barnperspektivet. Det skulle också bidra till att

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

etablera en norm på arbetsmarknaden där det är lika självklart för arbetsgivare att räkna med att deras anställda tar ut föräldraledighet oavsett föräldrarnas kön. I dag finns det också stöd för en sådan reform hos alla de tre fackliga centralorganisationerna på svensk arbetsmarknad.

Att öka öronmärkningen inom föräldraförsäkringen utmanar. Därför vill vi poängtera att föräldraförsäkringen redan i dag i princip är individualiserad: har barnet två vårdnadshavare får de vardera lika många föräldrapenningdagar. Det är också dags att avliva föreställningen att öronmärkning innebär tvång. Ingen förälder tvingas ta ut föräldrapenning, och hur föräldrar organiserar omsorgen om sitt barn är i slutänden deras eget beslut. Däremot måste utformningen av det skattefinansierade stöd som föräldraförsäkringen utgör kunna diskuteras också ur ett jämställdhetsperspektiv.

Dagens öronmärkning gäller endast föräldrapenningdagar på sjukpenningnivå, medan dagarna med lägstanivå (180 kronor per dag) är fritt överlåtbara mellan föräldrar. För att båda föräldrarna ska ha samma utgångsläge vid beslutet om hur de utformar sin föräldraledighet vill vi att öronmärkningen ska gälla samtliga dagar oavsett ersättningsnivå. Med dagens system om 390 dagar på sjukpenningnivå och 90 dagar på grundnivå betyder detta, om två föräldrar ska dela på dagarna, att 130 dagar på sjukpenningnivå och 30 dagar på grundnivå är öronmärkta för vardera föräldern.

Bygg ut jämställdhetsbonusen och inför bonus även för vab-dagar

Vi vill kombinera detta med två reformer för att förstärka jämställdhetsbonusen.

För det första föreslår vi att jämställdhetsbonusen utökas till att gälla samtliga dagar inom föräldraförsäkringen. I dag ges bara jämställdhetsbonus om 100 kronor skattefritt för dagarna på sjukpenningnivå. Med vår modell fördubblas bonusen till 200 kronor skattefritt för dag 130 till dag 195 på sjukpenningnivå, och dessutom införs en bonus om 100 kronor skattefritt för de 45 fördelningsbara dagarna på grundnivå.

För det andra vill vi pröva möjligheten till en stimulans för att uppmuntra till ett jämnare uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn ("vab-dagar"). Kvinnor är inte bara hemma längre vid föräldraledighet, kvinnor tar också en betydligt större del av ansvaret för att stanna hemma från jobbet när barnet är sjukt.

Uttaget av tillfällig föräldrapenning är ganska jämnt fördelat under barnets allra första levnadsår, men i flerbarnsfamiljer kan detta hänga samman med att någon av föräldrarna redan är hemma med föräldrapenning för att ta hand om det allra yngsta barnet. Men ju äldre barnet blir, desto färre män stannar hemma med sjukt barn och desto större del av vab-dagarna tas ut av kvinnor.¹

Ålder	Kvinnor	Män
0	58 %	42 %
1	56 %	44 %
2	61 %	39 %
3	61 %	39 %
4	61 %	39 %
5	62 %	38 %
6	63 %	37 %
7	64 %	36 %
8	65 %	35 %
9	66 %	34 %
10	67 %	33 %
11	68 %	32 %
Samtliga 0–11 år	62 %	38 %

Uttag av tillfällig föräldrapenning (vab) efter barnets ålder (0–11 år). Siffran anger den andel av nettodagarna med tillfällig föräldrapenning för barn i en viss ålder som tas ut av kvinnor respektive män.

En åtgärd kan vara att införa en form av jämställdhetsbonus också för vab-dagar, så att det lönar sig bättre att fördela ansvaret jämnare mellan föräldrarna. Den tekniska utformningen behöver utredas närmare eftersom det ligger i sakens natur att vab-dagar inte kan planeras på förhand, och det är också viktigt att en ekonomisk stimulans blir obyråkratisk och lättbegriplig för den enskilde.

1. Källa: Försäkringskassan.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Den principiella inriktningen bör dock vara att det ska löna sig bättre att dela jämställt också på vab-dagar. Vi föreslår därför att en form av jämställdhetsbonus införs även för vab-dagar.

Vårt förslag till utbyggd jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen samt införande av jämställdhetsbonus för tillfällig föräldrapenning ligger sammantaget inom ramen för det förslag till reformering av jämställdhetsbonusen som Folkpartiet presenterade i årets vårmotion, och ligger även inom den av riksdagen beslutade budgetramen för 2015.

Förbättra stödet till ensamstående föräldrar

Bland ensamstående föräldrar är den ekonomiska utsattheten större än bland andra hushåll, oavsett om den mäts i relativa eller absoluta termer. Bland ensamstående mammor är den ekonomiska utsattheten dessutom betydligt större än bland ensamstående pappor.

Ett sätt att fånga in den ekonomiska utsattheten i absoluta termer är att se hur många hushåll som får ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) av socialtjänsten. År 2013 betalades ekonomiskt bistånd ut till totalt 70 165 hushåll där det bodde barn under 18 år. Nästan två av tre hushåll (63,0 procent) var ensamstående föräldrar. Kvinnor utgjorde nästan fem sjättedelar av de ensamstående föräldrarna med försörjningsstöd (82,7 procent).¹

Ett vanligt mått på ekonomisk utsatthet i relativa termer är ifall den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet är lägre än 60 procent av medianvärdet för den disponibla inkomsten i hela befolkningen. Med detta mått befann sig 34,8 procent av de ensamstående föräldrarna i ekonomisk utsatthet år 2013, att jämföra med 8,2 procent bland samboende föräldrar med ett barn och 11,6 procent bland samboende föräldrar med två eller flera barn. Också här finns stora skillnader mellan män och kvinnor: bland ensamstående män med barn befann sig 10,6 procent i ekonomisk utsatthet, men bland ensamstående kvinnor med barn låg siffran på 34,0 procent.²

Gruppen ensamstående föräldrar är heterogen och består både av separerade (med enskild eller gemensam vårdnad), efterlevande och personer som blivit föräldrar genom adoption eller ensaminsmination. Utmaningarna att praktiskt kunna kombinera förvärvsarbete med föräldraskap är extra stora för den som inte kan dela föräldrarollen med någon annan. Eftersom de flesta ensamstående föräldrar är kvinnor är detta också en jämställdhetsfråga – bättre förutsättningar att delta i arbetslivet och större ekonomisk självständighet för ensamstående föräldrar gynnar kvinnor i särskilt hög grad.

Stödet till ensamstående föräldrar måste vara mångfasetterat. En väl fungerande barnomsorg med flexibilitet och full behovstäckning är extra viktig för den som är ensamstående. Men det behövs också särskilda ekonomiska stöd eftersom så många ensamstående föräldrar har en ansträngd ekonomi.

Underhållsstödet är en viktig stödform, eftersom den kompenserar för en del av merkostnaderna för den som bor själv med barn jämfört med om det är två föräldrar i samma hushåll. Samtidigt är underhållsstödets nuvarande konstruktion inte problemfri.

Det statliga underhållsstödet, som ligger på 1 267 kronor i månaden och fr.o.m. den 1 september väntas höjas till 1 567 kronor i månaden, är tänkt som ett utfyllnadsstöd för den händelse att den andra föräldern inte har möjlighet att bidra till sitt barns försörjning genom underhållsbidrag. Men i praktiken uppfattas denna nivå av många separerade föräldrar som en norm för hur stort deras underhållsbidrag ska vara. Detta gör att alldeles för många separerade föräldrar inte bidrar till boföräldern med sin andel av den faktiska kostnaden för barnets försörjning, även om de mycket väl skulle ha råd. Ensamstående föräldrar drabbas dessutom av stora marginaleffekter som gör det mindre lönsamt att arbeta eller öka sina inkomster.

Folkpartiet har länge förespråkade att det görs en bredare översyn av stödet till föräldrar som lever isär. Den uppfattningen står vi fast vid. Dagens system befäster föreställningen att separerade föräldrar bara behöver bidra med knappt 1 300 kronor (eller, inom kort, knappt 1 600 kronor) i månaden till sitt barns försörjning, och detta drabbar både barnets och boföräldrarnas ekonomiska standard och bidrar också till bristande ekonomisk jämställdhet.

Vi vill förändra systemet så att fler separerade föräldrar betalar underhåll motsvarande sin andel av de faktiska kostnaderna. I klartext betyder detta att många separerade föräldrar kommer att betala högre underhåll till sin expartner jämfört med i dag. Det ökar rättvisan och har dessutom viktiga jämställdhetseffekter, med tanke på att de flera ensamstående föräldrar med svag ekonomi är kvinnor.

1. Socialstyrelsen (2013): *Ekonomiskt bistånd. Årsstatistik 2013*, s. 48.

2. Försäkringskassan (2014): *Barnhushållens ekonomi – utveckling, omfördelning och valfrihet*, s. 32. Socialförsäkringsrapport 2014:11.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Innan en sådan, bredare reform kan genomföras är det också viktigt att det reella skydd som dagens underhållsstöd innebär inte urholkas. Vi föreslår därför att underhållsstödet från och med den 1 januari 2017 indexregleras genom att det knyts till utvecklingen av prisbasbeloppet.

Som en del av en bredare översyn av stödet till ensamstående föräldrar bör det också övervägas att göra föräldraförsäkringen mer generös för den som är ensam vårdnadshavare. En tänkbar möjlighet kan vara att dessa föräldrar får en högre ersättningsnivå motsvarande det tillägg som jämställdhetsbonusen innebär.

Karriärtjänster i fler kvinnodominerade yrken

Som liberaler anser vi att måste löna sig att utbilda sig, bygga på sin kompetens och ta på sig ansvar. Men så ser verkligheten inte ut för många kvinnor som arbetar i akademikeryrken inom välfärdssektorn. Utbildningspremien är låg och lönespridningen obefintlig.

Det finns flera faktorer som ligger bakom detta. Under flera årtionden ledde den så kallade solidariska lönepolitiken till att akademikeryrken fick stå tillbaka, något som drabbade flera kvinnodominerade yrken särskilt hårt. Avsaknaden av mångfald bland utförare underlättade för offentliga arbetsgivare att hålla nere lönerna. Dessa två generella faktorer förklarar en del, men till detta kommer också en genusfaktor: många akademikeryrken som domineras av kvinnor har värderats lägre i offentlig sektor än yrken som domineras av män.

Vi anser att lönespridningen i kvinnodominerade yrken i offentlig sektor måste öka. Skickliga individer ska inte behöva byta yrke för att få upp sin lön. I dag står välfärdssektorn dessutom inför ett stort rekryteringsbehov på grund av kommande pensionsavgångar, och det är därför dessutom en viktig välfärdsfråga att göra den offentligt finansierade sektorn mer attraktiv för den som vill göra karriär.

Folkpartiet gick i spetsen för de karriärtjänster i skolan som nu möjliggör för skickliga lärare att stanna i yrket med ett ordentligt lönepåslag. Vi vill utveckla och bygga ut karriärtjänsterna – inte minska dem, som den rödgröna regeringen nu är på väg att göra. I vårmotionen för 2015 har Folkpartiet också lagt fram förslaget att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor.

Vi anser att det också är dags att införa karriärtjänster för socialsekreterare. Socialtjänsten har hand om några av de allra mest angelägna uppgifterna för en socialliberal välfärdsstat: att erbjuda hjälp och insatser när människan är som allra mest skör, till exempel till barn som växer upp i trasiga familjer, människor som lever i missbruk och hemlöshet eller människor som på grund av sin psykiska funktionsnedsättning måste få stöd för att vardagen ska fungera.

Behörighetskravet för att arbeta som socialsekreterare är oftast socionomexamen. Kvalifikationskraven för vissa uppdrag som socialsekreterare har också skärpts genom lagändringar. Socionomutbildningen är 3,5 år lång och innefattar bland annat socialt arbete, juridik, psykologi och sociologi. Av de cirka 15 500 socialsekreterare som är anställda i landets kommuner är 86 procent kvinnor och 14 procent män.¹ Socialsekreteraryrket är alltså ett av de viktigare akademiska kvinnoyrkena i offentlig sektor.

Socialsekreterares arbetssituation är ansträngd på många håll på grund av ökande antal ärenden, hög personalomsättning och tung arbetsbelastning. Samtidigt är lönebildningen för socialsekreterare mycket sammanpressad. Medianlönen för socialsekreterare låg år 2014 på 29 200 kronor (omräknat till heltid), men mellan den fjärdedel som tjänar minst och den fjärdedel som tjänar mest är skillnaden bara 5 000 kronor.² Det finns alternativa arbetsmarknader för socionomer, och många ”röstar med fötterna” genom att lämna socialtjänsten till förmån för bättre arbetsförhållanden på annat håll. Det talas om socialtjänsten som en krisbransch.

En förändrad lönestruktur är inte den enda åtgärd som behövs för att förbättra socialsekreterarnas yrkessituation, men vill vi stärka yrkets status måste lönespridningen öka. Arbetet som socialsekreterare måste synliggöras och erkännas som det kvalificerade yrke det är. Ett nödvändigt led i detta är att ge de skickligaste socialsekreterarna bättre möjlighet till lönekarriär inom sitt yrke.

Vi vill därför att det i ett första steg skapas cirka 1 000 tjänster som förste socialsekreterare, med ett lönepåslag på 5 000 kronor i månaden enligt samma modell som för lärare. Socionomexamen och dokumenterad skicklighet i yrkesutövningen ska vara en förutsättning för tjänsten som förste socialsekreterare.

1. Källa: Statistiska centralbyrån. Siffran avser 2014 och omfattar det antal tjänster som betecknas med kod 2661 enligt Svensk standard för yrkesklassificering (SSYK).

2. Källa: Statistiska centralbyrån. Uppgiften syftar på skillnaden i lönenivå mellan den undre kvartilen (26 800 kronor) och den övre kvartilen (31 800 kronor).

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Pressa tillbaka den ofrivilliga deltiden

Möjligheten att kunna försörja sig själv är avgörande för ett självständigt liv. Det är inte det samma som att arbetet måste stå i centrum för tillvaron. Avvägningen mellan förvärvsarbete eller företagande och andra delar av vardagen kan variera i olika skeden av livet, och alla individer prioriterar inte på samma sätt. Att arbeta deltid kan vara ett frivilligt beslut för att möjliggöra mer tid till annat.

Men så ser inte verkligheten ut i många fall, utan i alldeles för många fall är deltidsarbete ett ofrivilligt val som främst drabbar kvinnor. Den ofrivilliga deltiden får dessutom ekonomiska konsekvenser för den berörda också långt efteråt, eftersom pensionen minskar. Särskilt tydlig effekt får deltidsarbete på tjänstepensionen.¹

Det allra viktigaste skälet till deltidsarbete är enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar att det saknas lämpligt heltidsarbete. Över 200 000 kvinnor uppgav 2013 att de skulle vilja arbeta heltid, men inte kunde. Även för män är den viktigaste orsaken till deltid att det saknas ett lämpligt heltidsarbete, men eftersom andelen deltidsarbetande män är så låg blir antalet män som berörs mycket lägre. Att motverka den ofrivilliga deltiden är en central jämställdhetsfråga.

Andelen kvinnor som arbetar heltid har successivt ökat på senare år. Under Alliansregeringens tid passerades en historisk gräns när för första gången i historien över 50 procent av kvinnor i förvärvsaktiv ålder arbetade heltid. Bakom denna positiva utveckling ligger bland annat jobbskatteavdraget, som är utformat så att det i de flesta yrken blir särskilt lönsamt att gå upp från deltid till heltid, samt en väl utbyggd barnomsorg som underlättar för småbarnsföräldrar att arbeta.

Denna utveckling till trots återstår mycket stora skillnader mellan kvinnors och mäns arbetskraftsdeltagande. År 2013 arbetade 54 procent av kvinnorna i åldern 20–64 år heltid, att jämföra med 73 procent av männen i samma ålder. Av kvinnorna arbetade 24 procent deltid, medan bara 8 procent av männen gjorde det.²

Kommuner och landsting har en nyckelroll för att minska den ofrivilliga deltiden, eftersom en stor del av antalet deltidsarbeten finns i kvinnodominerade yrken i den kommun- och landstingsfinansierade sektorn. 39 procent av anställda kvinnor arbetade 2013 i kommuner eller landsting, att jämföra med 12 procent av de anställda männen.

Andelen heltidsanställda i kommunerna ökar, men sakta. År 2013 var 73,7 procent heltidsanställda i kommunerna, en andel som steg till 74,5 procent år 2014. Andelen deltidanställda är klart högre bland kvinnor än bland män också i kommunerna. Av landets 290 kommuner är det bara fyra stycken (Berg, Borås, Solna och Värmdö) där andelen heltidsanställda är högre bland kvinnorna än bland männen.³

Det finns stora skillnader mellan kommunerna när det gäller andelen heltidstjänster. 80 kommuner har en högre andel heltidsanställda än rikssnittet, och allra högst är andelen i Kiruna där hela 94 procent av de anställda har heltidstjänster. Detta ska jämföras med Örkellunga, som erbjuder heltid åt enbart 46 procent av sina anställda.

Genusdimension blir extra tydlig vid jämförelser på kommunnivå. Andelen heltidstjänster bland manliga anställda varierar mellan 100 procent i Gotlands kommun och 64 procent i Rättvik, medan spannet för kvinnliga anställda går mellan 94 procent i Kiruna och 41 procent i Båstad och Örkellunga.

Att ha en heltidstjänst behöver inte betyda att personen arbetar heltid. Personen kan ändå gå ner i sysselsättningsgrad genom att begära tjänstledigt på deltid, vilket ju t.ex. många småbarnsföräldrar väljer att göra. Inte desto mindre är det en större ekonomisk trygghet för den enskilde att ha en heltidstjänst i botten, eftersom möjligheten att gå upp i arbetstid då är väsentligt större.

Vi tror inte att heltid kan lagstiftas fram med tvång, ens för stora arbetsgivare som kommuner och landsting. Det är inte alltid möjligt att åstadkomma tjänster som möjliggör heltid, särskilt inte i specialiserade yrken eller i små verksamheter. Men de mycket stora skillnaderna mellan kommunerna visar att detta inte är hela förklaringen. I stället handlar det om kommunernas personalpolitik och vilja att åstadkomma förändring.

Den ofrivilliga deltiden i välfärdssektorn drabbar i huvudsak kvinnor och är därför ett centralt jämställdhetsproblem. En tänkbar väg för att åtgärda detta är att skriva in heltid som norm i de centrala kollektivavtalen. Detta kan dock vara svårt att omsätta på lokal nivå, särskilt för små personalgrupper.

Vi vill därför öka förändringstrycket ytterligare på två sätt.

1. Se t.ex. Alecta (2015): *Deltidsfällan. Hur en ojämsälld arbetsmarknad ger ojämsällda pensioner* och Saco (2014): *Föräldraledighet och den framtida pensionen*.

2. SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

3. Källa för detta och uppgifterna i det följande: Kolada, Sveriges kommuner och landsting (SKL).

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

För det första: Kommunerna och landstingen ska få ett lagstadgat ansvar att regelbundet undersöka om medarbetarna är nöjda med sin anställningsgrad eller om de önskar förändra den (uppåt eller nedåt). Detta görs i dag i många kommuner och landsting som en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet, men detta behöver ske generellt. Utifrån dessa kartläggningar ska varje kommun och landsting ta fram en handlingsplan för att motverka ofrivillig deltid. Med fördel kan detta integreras i de lönekartläggningar och jämställdhetsplaner som kommunerna och landstingen redan i dag är ålagda att genomföra.

För det andra: Kommuner och landsting ska redovisa andelen deltider, och andelen ofrivilliga deltider, som en del av sin årsredovisning. Redovisningen ska vara uppdelad på män och kvinnor för att därmed synliggöra könsskillnaderna. Konkret förverkligas detta genom en ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning så att andelen deltider och andelen ofrivilliga deltider blir en av de upplysningar som ska ingå i förvaltningsberättelsen under avsnittet om väsentliga personalförhållanden. Därmed synliggörs omfattningen av den ofrivilliga deltiden direkt i varje kommun och varje landsting, vilket blir viktiga fakta för både lokalpolitiker och invånare att granska och debattera.

Mer jämställda pensioner

Det svenska pensionssystemet, som tillkommit med Folkpartiet som pådrivande kraft, bygger på livsinkomstprincipen. Den levnadsstandard en person får som pensionär ska bygga på den levnadsstandard personen haft under sin tid i arbetslivet. Som pensionär får alla en lägre inkomst, men inkomstsänkningen är förutsägbar.

För många som skiljer sig efter ett längre äktenskap gäller inte detta. Makarna delar vid skilsmässa på värdet av bostaden, bohaget och banktillgodohavanden men inte på pensionsbesparingarna. Med undantag av privat pensionsförsäkring delas inte pension vid skilsmässa utan är i stället särskilt undantagen från giftorättsgodset.

Folkpartiet gick till val 2014 på att en större del av pensionen ska ingå i giftorättsgodset och delas vid skilsmässa, och att en statlig utredning ska tillsättas i detta syfte inom ramen för pensionsöverenskommelsen. Detta arbete har nu påbörjats genom att pensionsgruppen i maj 2015 beslutat att starta ett särskilt delprojekt för att analysera och bemöta skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner. Delprojektet inrymmer bland annat frågan om delad pensionsrätt vid boskillnad och om de befintliga reglerna om överföring av premiepensionsrätt kan nyttjas i större utsträckning.

Vi anser att denna översyn är av stor betydelse för att stärka kvinnors ekonomiska självständighet, även i pensionsåldern, även efter skilsmässa. Inriktningen för det fortsatta arbetet bör vara att en större del av pensionen ska ingå i giftorättsgodset vid bodelning genom skilsmässa. Särskild uppmärksamhet ska ägnas tjänstepensionen eftersom den för de flesta utgör en allt viktigare del av den samlade pensionen. Stor hänsyn ska tas till att tjänstepensionen normalt är följden av kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter.

Vår ståndpunkt är att livsinkomstprincipen ska gälla också framgent. Däremot behöver reglerna om bodelning vid skilsmässa anpassas. De som är pensionärer i dag eller närmar sig pensionsåldern har haft sina yrkesverksamma år i ett samhälle där mäns och kvinnors förutsättningar inte har varit jämställda. Samtidigt är det också av största vikt att inte pensionssystemet permanentar ojämsställda strukturer genom att i alltför hög grad fungera som en kompensator i efterhand.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Bilaga 2**Delrapport från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen:**

Det handlar om frihet – stärk insatserna mot våld och heders- relaterat förtryck

Förslag i korthet

1. Jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhälleliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi. Därför ska alla kommuner ha samverkan med en lokal jour, antingen i den egna kommunen eller i närområdet, och ge den ekonomiskt stöd.
2. Öka de samlade stats- och kommunanslagen till kvinno- och tjejjourer. Gör en bred översyn, i samverkan med företrädare för jourerna, för att skapa ett mer långsiktigt och enhetligt system där kvinno- och tjejjourer i hela landet får mer likvärdiga förutsättningar.
3. Skärp lagen så att varje kommun får ett uttalat ansvar att analysera behovet av tillfälliga boenden (t.ex. skyddade boenden och jourlägenheter) för våldsutsatta och deras anhöriga.
4. Inför ett särskilt anslag i statsbudgeten så att kommuner kan skapa fler jourlägenheter och platser på skyddade boenden. Det kan ske genom att fler lägenheter reserveras inom det kommunala bostadsbeståndet, avtal med privata fastighetsägare eller köp av lägenheter.
5. Öronmärk statliga resurser för att tillgänglighetsanpassa befintliga jourlägenheter och skyddade boenden.
6. Förbättra insatserna för barn som behöver bo i jourlägenhet eller skyddat boende. Det kan handla om att se till att de tillfälliga boendena är barnvänliga till sin utformning, men det handlar också om så enkla saker som att fler barn kan behöva få skolskjuts från sin tillfälliga bostad för att kunna gå kvar i sin vanliga förskola eller skola.
7. Bygg ut Kvinnofridslinjen till ett nationellt hjälpnummer i 11-serien. Behåll det väletablerade begreppet Kvinnofridslinjen men komplettera detta i marknadsföringen med ett mer samlande begrepp som vänder sig till alla, oavsett kön eller ålder.
8. Skärp reglerna om kontaktförbud. Elektronisk fotboja ska normalt utdömas vid utvidgat kontaktförbud. Fotboja måste kunna beslutas utan att gärningsmannen först brutit mot ett kontaktförbud. Även området för kontaktförbudet ska ökas och kunna gälla en hel kommun – ett kommunalt vistelseförbud.
9. För den som döms för grova eller upprepade brott mot närstående ska det alltid finnas behandlingsprogram under fängelsestiden för att bryta det destruktiva beteendemönstret. Den som vägrar delta i behandlingsprogram ska inte vara aktuell för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av fängelsestiden.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

10. Skapa ett nationellt hjälppnummer för den som söker hjälp för sitt eget våldsagerande i nära relationer. Detta hjälppnummer ska, i likhet med dagens Kvinnofridslinjen, vara bemannat dygnet runt och ska fungera som en kontaktpunkt med möjlighet att slussa vidare till exempelvis socialjour eller kurator.
11. Inför ett örönmärkt statsbidrag för stödverksamheter riktade till den som är motiverad att bryta ett destruktivt beteende i relationer. Satsa på mer forskning kring insatser som syftar till att våldsutövare förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.
12. Inför en uttrycklig bestämmelse i socialtjänstlagen om att alla kommuner ska ha kompetens att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, och ge hjälp åt personer som hotas av sådant våld och förtryck.
13. Förbättra yrkesutbildningarna. Alla som studerar till exempelvis sjuksköterska, sjuksköterska, socionom, psykolog, polis, jurist eller lärare ska ha adekvat kunskap om våld samt hedersrelaterat våld och förtryck.
14. Avskaffa de sista undantagen i förbudet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap. Utomlands ingångna barnäktenskap, tvångsäktenskap eller fullmaktsäktenskap ska aldrig kunna erkännas i Sverige. Kriminalisera försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa.
15. Bygg ut samhällsorienteringen till nyanlända och ge den en tydlig jämställdhetsprofil. Pröva möjligheten att göra undervisningen obligatorisk att delta i för flyktingar och andra skyddsbehövande samt för den som invandrat till Sverige på grund av en kärleksrelation.

Förord

Denna rapport har tagits fram av den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen inom ramen för Folkpartiets välfärdskommission. Arbetsgruppen består av Gulan Avcı, Stockholm (ordförande), Anton Wemander Graham, Malmö, Hanna Håkanson, Lund, Maria Nilsson, Göteborg, Carina Sándor, Skinnskatteberg, Jens Sundström, Luleå, Anna-Karin Wyndhamn, Göteborg, Suzanne Åkerlund, Halmstad och Martin Ångeby, Bromma. Gruppens sekreterare är Martin Andreasson.

Vår rapport handlar om våld i nära relationer och om hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa former av brottslighet angår hela samhället, begås av både män och kvinnor, förekommer i både olikkönade och samkönade relationer och kan ha både kvinnor och män som offer. Men det finns omfattande belägg för att de flesta förövarna är män, och de flesta offer är kvinnor.

En aktuell svensk enkät- och registerundersökning som riktat sig till totalt 20 000 personer ger vid handen att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen någon gång efter 18 års ålder utsatts för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en pågående eller avslutad parrelation.¹ Detta ligger i linje med den bild som ges i en norsk studie från 2014, som anger att drygt nio procent av kvinnorna och nära två procent av männen hade utsatts för allvarligt fysiskt våld av en partner. När det gäller sexuellt våld av en partner hade 5,5 procent av kvinnorna och 0,5 procent av männen utsatts för detta.²

Denna genusdimension är central för att förstå orsakerna till att våldet fördelar sig som det gör, och den är också central för att förstå vilka konsekvenser våldet får inte bara för det enskilda offret utan också för människors föreställningar om vad de ska vara rädda för. Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för de värderingar som upprätthåller föreställningen att kvinnors frihet och integritet är mindre värd än mäns. Fysiskt och psykiskt våld, eller hot om våld, används som medel för makt, kontroll och underordning.

Därför är insatserna för att motverka våld i nära relationer en av de allra mest prioriterade jämställdhetsfrågorna. Ett samhälle där individens utsatthet för våld avgörs av könet kan aldrig vara fullt ut jämställt.

Medvetenheten om denna genusdimension ska samtidigt inte osynliggöra andra former av våld i nära relationer. För den enskilda individen är våldet och kränkningen lika förödande oavsett kön. Offer för våld i samkönade relationer ska inte osynliggöras på grund av medvetet

1. Nationellt centrum för kvinnofrid: *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. NCK-rapport 2014:1.

2. Siri Thoresen och Ole Kristian Hjemdal (red.): *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport nr 1 2014.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

eller omedvetet heteronormativt tänkande. De brottsoffer som är män ska inte osynliggöras på grund av att de är i minoritet.

Varje brottsoffer behöver ses som den individ hen är och bemötas utifrån sin egen situation. Därför behöver insatserna till offer för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck utformas så att inte vissa grupper står utan hjälp. Det behövs ett tydligt hbtq-perspektiv, och likaså medvetenhet om att vissa brottsoffer kan vara särskilt utsatta på grund av sin personliga situation. Detta gäller bland annat äldre, personer med funktionsnedsättning samt personer med dåliga kunskaper i svenska.

Genusdimensionen i våldet i nära relationer får inte bli ett svepskäl för kollektivt tänkande. Här finns en avgörande skillnad mellan liberal feminism och vissa former av vänsterfeminism. Varje individ, oavsett kön, har ett ansvar att reflektera över och bli medveten om de mekanismer som ligger bakom att så många fler kvinnor än män utsätts för våld i relationer. Men skulden för det våld som utövas ligger hos den som slår – inte hos kollektivet.

På motsvarande sätt är det av yttersta vikt att ha en tydlig analys av hedersrelaterat våld och förtryck. Av ideologiska skäl eller av missriktad välvilja förekommer det fortfarande – särskilt på politikens vänsterkant – att mekanismerna bakom denna form av våld osynliggörs eller att det öppet förnekas att hedersrelaterat våld och förtryck ens existerar som en särskild företeelse.

Ett sådant förnekande är förödande, och leder bara till att offren osynliggörs. Hedersrelaterat våld och förtryck har givetvis nära kopplingar till våld mot kvinnor, men drabbar också unga män. Det bakomliggande värdesystemet involverar hela familjen och släkten, och tar sig uttryck i olika slags kontroll och maktutövning som ofta bygger på att många deltar. Föräldrarna utfärdar förbud mot att träffa kamrater, bröder kontrollerar beteendet i skolan, släktingar deltar i förhandlingar om vem offret ska bli bortgift med och så vidare.

Även om hederstraditioner är särskilt utbredda i vissa geografiska områden eller bland människor som har sin härstamning därifrån är det viktigt att betona att de i sig inte har någonting med religion eller etnicitet att göra. Det är genom kunskap, synliggörande och reflekterande debatt som traditioner förändras. Också här måste alla former av kollektivt skuldbeläggande motverkas, samtidigt som företeelsen inte sopas under mattan.

Mycket har hänt sedan Alliansregeringen, på Folkpartiets initiativ, år 2007 lade fram den första nationella handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.¹ År 2010 följdes den upp med en särskild handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.² I denna rapport lägger vi fram ett antal förslag på hur vi vill gå vidare.

Jourverksamhet för våldsutsatta – ett åtagande för hela samhället

Att få hjälp som våldsutsatt i den egna relationen, eller som utsatt för hedersrelaterat våld, kan bokstavligen handla om liv eller död. Hur hjälpen ser ut och vilka som står för insatserna kan se olika ut, men det enskilda brottsoffret måste kunna lita på att hjälpen finns där när den verkligen behövs. En ovärderlig del av det stöd som ges till våldsutsatta kvinnor och deras anhöriga ges i dag via de ideella kvinno- och tjejjourerna och andra jourverksamheter, såsom brottsofferjourer. I många fall kan de ideella verksamheterna också nå ut till våldsoffer som av olika skäl inte vågar ta kontakt med en myndighet. En del kan dra sig för att berätta för socialtjänsten vad de utsätts för, eftersom socialtjänsten då kan öppna en utredning i ärendet.

Vår principiella utgångspunkt är att jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhällsliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi. Vi ser det därför som självklart att det offentliga ska ge ett stabilt och långsiktigt stöd till kvinnojourer och andra jourverksamheter. Detta är lika självklart som att kommunerna inte får abdikera från sitt eget ansvar och överlåta på de ideella krafterna att erbjuda den hjälp som kommunerna själva borde kunna svara för.

Detta leder oss till slutsatsen att alla kommuner ska ha samverkan med en lokal jour, antingen i den egna kommunen eller i samverkan med andra. Eftersom de ideella jourerna bygger på personers eget engagemang kan det inte förutsättas att det kan finnas jourer i alla kommuner. Men däremot ska det vara kommunernas ansvar att verka för samarbetsavtal med jourverksamheter i närområdet och att erbjuda ekonomiskt stöd.

Detta är viktigt både för att förbättra våldsutsatta kvinnors möjligheter att söka hjälp oavsett om de vill börja med att kontakta kommunen eller en ideell kraft. Men det är också viktigt för att stärka kvinno- och tjejjourernas finansiering.

1. Regeringens skrivelse 2007/08:39.

2. Regeringens skrivelse 2009/10:229.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Kvinno- och tjejjourer får i dag bidrag från det allmänna via flera olika kanaler, och både statliga och kommunala pengar kan ges. Även om stödet har byggts ut på senare år är det fortfarande ett problem att få en tillräckligt långsiktig och stabil finansiering. Vi anser t.ex. att det är direkt olämpligt att vissa kommuner fattar bidragsbeslut ett år i taget till jourverksamhet. De samlade resurserna till finansiering av jourverksamhet måste öka.

Det behövs också en bredare översyn, i samverkan med företrädare för jourerna, för att skapa ett mer långsiktigt och enhetligt system där kvinno- och tjejjourer i hela landet får mer likvärdiga förutsättningar. Detta är en strategisk fråga för att den individ som är utsatt för våld i den egna relationen eller hedersrelaterat förtryck ska kunna få stöd och hjälp, i hela landet och på det sätt som hon eller han själv efterfrågar.

Fler jourlägenheter och skyddade boenden

Den som utsatts för våld i relationen eller hedersrelaterat våld behöver ofta få skydd från fortsatt brottslighet genom att komma till ett annat boende, till exempel en jourlägenhet eller ett skyddat boende. Termernas användning varierar, men oftast syftar begreppet skyddat boende på ett boende med personal som har relevant utbildning och erfarenhet. En jourlägenhet behöver däremot inte ha någon bemanning av utbildad personal.¹

Socialstyrelsen framhåller att varje kommun vid behov ska kunna erbjuda tillfälligt boende till våldsutsatta vuxna, ungdomar som har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner samt ungdomar som har utsatts för hedersrelaterat våld. Boendet som erbjuds den skyddssökande bör även vara lämpligt för eventuella medföljande barn, oavsett ålder och kön.²

Över 4 000 vuxna och 2 700 medföljande barn tillbringade minst en natt på skyddat boende år 2011 för att få en fristad från våld. Nästan alla vuxna var kvinnor, men det fanns också cirka 70 män som detta år fick skyddat boende.³

Det är den kommunala socialnämnden som har det yttersta ansvaret för att tillhandahålla skyddat boende för våldsutsatta och deras barn. I socialtjänstlagen framhålls tydligt ut att det ligger i socialnämndens ansvar att ge brottsoffer stöd och hjälp och att socialnämnden särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.⁴

Kommunen kan i sin tur lämna över genomförandet av insatser till en enskild aktör, t.ex. en kvinnojour, om det finns en överenskommelse. Om det bedöms att en våldsutsatt kvinna behöver skyddat boende kan alltså kvinnojouren erbjuda detta. Det yttersta ansvaret för att insatsen ges, och att den håller tillräcklig kvalitet, ligger dock hos kommunen.

De flesta kommuner erbjuder skyddat boende för kvinnor som är utsatta för hot eller våld, men inte alla. I vissa fall driver kommunen ett eget skyddat boende men i majoriteten av fallen drivs dessa av ideella föreningar, vanligtvis kvinnojourer. Vid en inventering 2012 fann Socialstyrelsen totalt 206 skyddade boenden i landet. Ungefär hälften av Sveriges kommuner saknade tillgång till skyddat boende i den egna kommunen. 71 procent av boendena drivs av ideella organisationer, 8 procent av privata aktörer och 21 procent av kommunerna själva.⁵

Totalt fanns det i Sverige år 2012, enligt Socialstyrelsens siffror, 1 098 platser för vuxna och 1 288 platser för medföljande barn på de skyddade boendena. Men tillgången till skyddade boenden är mycket ojämnt fördelad över landet, och det tillhör vardagen att kvinnor nekas plats på skyddat boende helt enkelt på grund av platsbrist.

Socialstyrelsen konstaterar att platserna inte räcker till alla som söker plats. Även från kvinnojourernas håll pekas på att det finns en påtaglig brist på platser och att detta gäller såväl jourlägenheter som skyddade boenden. Bristen skapar i sin tur dålig genomströmning eftersom det inte finns några lediga lägenheter att gå vidare till.

Roks, den ena riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer, beräknar att deras medlemsjourer under 2013 avvisade minst 2 212 personer på grund av platsbrist. Det är en tydlig ökning från tidigare år: siffran för år 2011 låg på 1 366 personer och siffran för 2010 på drygt 1 000.

Tar man hänsyn till invånarantalet är tillgången till platser på skyddat boende som bäst i Gotlands län, som kan erbjuda motsvarande 38 platser för vuxna per 100 000 invånare, och i Västra Götalands län som kan erbjuda 18 platser för vuxna per 100 000 invånare. Sämst

1. Se t.ex. Socialstyrelsens öppna jämförelser 2014 över kommunernas stöd till brottsoffer.

2. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4).

3. Socialstyrelsen 2013: *Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende*, s. 7.

4. Socialtjänstlagen 5 kap. 11 §.

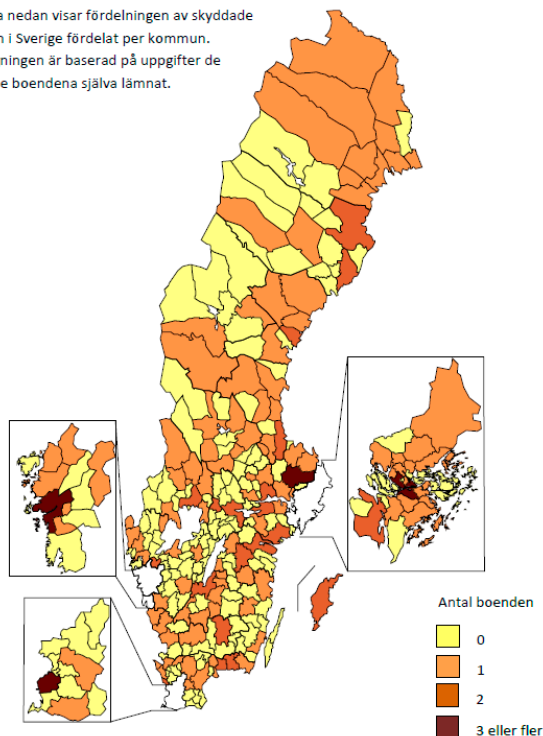
5. Socialstyrelsen 2013: *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*, s. 11 f.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Skyddade boenden i Sverige per kommun

Kartorna nedan visar fördelningen av skyddade boenden i Sverige fördelat per kommun. Kartläggningen är baserad på uppgifter de skyddade boendena själva lämnat.

är tillgången i Västmanlands, Hallands och Kalmar län, som bara kan tillhandahålla 3 till 4 platser för vuxna per 100 000 invånare. Dessa siffror på länsnivå visar dock inte den lokala bilden. Även i Västra Götalands län finns t.ex. stora variationer. Kartbilden visar Socialstyrelsens bedömning av tillgången till skyddat boende. Det ska dock nämnas att kommuner på olika håll i landet samarbetar om skyddade boenden, vilket gör att kartan inte nödvändigtvis ger en rättvisande bild av situationen i den enskilda kommunen.¹

Vi anser att mycket mer måste göras för att säkra tillgången till jourlägenheter och skyddade boenden. Kommunerna har huvudansvaret, men den totala bilden blir att kommunerna sammantaget inte

lyckas få skapa tillräckligt många skyddade boenden för att täcka det faktiska behovet. Resultatet blir att misshandlade kvinnor, deras anhöriga och även våldsutsatta män lämnas utan det skydd de skulle ha behövt.

En bidragande orsak kan vara svårigheten att få en samlad bild. En våldsutsatt kvinna kan ofta behöva plats på ett boende i en annan kommun än där hon bott tidigare. Det mest relevanta är alltså inte exakt hur många platser som finns i var och en av de 290 kommunerna, utan att det överallt i landet finns tillräckligt många platser inom rimligt avstånd.

Vi vill förtydliga kommunernas ansvar att få fram platser på jourlägenheter och skyddade boenden, och att lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar behöver skärpas. I dag föreskrivs att kommunerna varje mandatperiod ska fastställa riktlinjer för bostadsförsörjningen och att dessa ska grundas på en ”analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar”.² Vi vill ändra skrivningen om ”bostadsbehovet för särskilda grupper” så att det tydligt framgår att kommunerna också ska analysera behovet av tillfälliga boenden för våldsutsatta och deras anhöriga. Eftersom bostadsförsörjningslagen också innehåller bestämmelser om länsstyrelsens ansvar att underlätta samordning mellan kommuner skapas goda förutsättningar för att analysen av behovet av jourlägenheter och skyddade boenden kan göras kommunövergripande. Denna samordning är särskilt viktig när det gäller stödet till offer för våld inom relationen eller hedersrelaterat våld, eftersom det tillfälliga boendet ofta behöver ligga i en annan kommun än där offret bor.

Men det behövs också bättre ekonomiska morötter från statens sida. Det är kommunerna som har det lokala ansvaret att erbjuda skydd, men det är en nationell uppgift att ge kommunerna tillräckliga förutsättningar. Årligen avsätts särskilda resurser i statsbudgeten för att utveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, liksom särskilda resurser för att förbättra stödet till kvinnojourer m.m. Dessa medel kan bland annat användas till att möjliggöra skyddade boenden, och det finns också särskilda medel för skyddade boenden för personer som är utsatta för hedersrelaterat våld.

Vi vill att ett särskilt statsbidrag öronmärks för att skapa fler jourlägenheter och platser på skyddade boenden. Det kan ske genom att fler lägenheter reserveras inom det kommunala bostadsbeståndet, avtal med privata fastighetsägare eller köp av lägenheter. Inom ramen för detta bidrag ska också särskilda resurser finnas för att göra förbättringar i befintliga boenden. Det är till exempel angeläget att skyddade boenden har god tillgänglighet för personer med

1. <http://www.socialstyrelsen.se/SiteCollectionDocuments/skyddade-boenden-i-sverige-per-kommun.pdf>

2. Lag (2000:1383) om kommunernas försörjningsansvar, 2 §.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

funktionsnedsättning. Detta nya statsbidrag ska vara en utökning av det totala statliga stödet, och ska vara långsiktigt så att kommunerna och ideella och privata aktörer får goda planeringsförutsättningar.

Barnperspektivet behöver förstärkas. Det handlar om att skapa förutsättningar för fler skyddade boenden där barn kan bo, men det kan också handla om att trygga barnens möjlighet att gå i förskola och skola även om de behöver bo på annan plats. I en traumatisk och turbulent situation kan förskolan eller skolan vara en miljö som ger kontinuitet och trygghet. Det är därför särskilt viktigt att uppmärksamma barns situation när de behöver bo i jourlägenhet eller skyddat boende. Det kan handla om att se till att de tillfälliga boendena är barnvänliga till sin utformning, men det handlar också om så enkla saker som att fler barn kan behöva få skolskjuts från sin tillfälliga bostad för att kunna gå kvar i sin vanliga förskola eller skola.

Bygg ut den nationella hjälplinjen

Sedan 2007 drivs den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen (020-50 50 50) på uppdrag av regeringen. Kvinnofridslinjen vänder sig till alla våldsutsatta kvinnor och deras närstående som behöver stöd och information om samhällets resurser i frågor som rör fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Även andra personer i kvinnornas närhet är välkomna att ringa, liksom personer som kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor i sitt arbete.

I genomsnitt besvaras cirka 25 000 samtal per år, och högst är trycket i samband med storhelger och semesterperioder. Även Kvinnofridslinjens webbplats är välbesökt och fungerar också som kunskapsbank i frågor som gäller våld i nära relationer.

Begreppet ”kvinnofrid” associeras i det allmänna språkbruket främst till vuxna mäns våld mot vuxna kvinnor, och det är också denna form av våld som utgör tyngdpunkten i Kvinnofridslinjens verksamhet. Det kan observeras att kvinnofridsbrottet i svensk lag förutsätter att det är en man som är förövare: om en kvinna utsätts för upprepade kränkningar av sin kvinnliga partner är brottsrubriceringen alltså inte kvinnofridskränkning utan fridskränkning. Även om även män som utsätts för våld är välkomna att kontakta Kvinnofridslinjen är informationen tydlig om att Kvinnofridslinjen bara har begränsad kunskap om lokala hjälpmöjligheter.

Kvinnofridslinjen har byggt upp en välfungerande verksamhet som har blivit alltmer känd. Det är viktigt att detta tas tillvara och vidareutvecklas. Samtidigt är det också viktigt att ta ytterligare steg för att förbättra stödet för den som utsätts för fysiskt och psykiskt våld i den egna relationen. Det är också viktigt att skapa en bättre koppling mellan Kvinnofridslinjens verksamhet och det arbete som bedrivs för att nå ut till dem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Vi föreslår därför att Kvinnofridslinjen byggs ut till ett nationellt hjälpnummer i 11-serien för den som vill ha råd och hjälp på grund av att hen utsätts för våld och kränkningar i den egna relationen eller för hedersrelaterat våld och förtryck. Rent praktiskt skulle detta kunna ske genom att Kvinnofridslinjens jourtelefon integreras i en bredare stödverksamhet. Det etablerade begreppet Kvinnofridslinjen kan på så vis tillvaratas, samtidigt som det också byggs upp ett mer samlande begrepp som vänder sig även till t.ex. ungdomar och hbt-personer oavsett kön samt för män som är offer för våld inom relationen.

Skärpta lagar och utökad behandling till den som slår

Vi behöver också sätta ett tydligare fokus på våldsutövarna – oftast män – som står för våldet i nära relationer. Här krävs både straffskärpningar och andra rättspolitiska åtgärder, men också hjälp till den som vill bryta sitt eget destruktiva beteendemönster. Att fastslå detta är inte att bagatellisera våldet – den som har begått brott ska lagföras och få sitt straff genom rättsprocess. Men parallellt med detta måste också insatserna öka för att förebygga att samma person utövar kränkningarna i framtiden.

Våld i den egna relationen måste ses som den grova brottsligheten det är. Även om stora attitydförändringar har skett och förekommer det fortfarande alldeles för ofta att denna form av våld inte tas på tillräckligt allvar eftersom den sker inom hemmets fyra väggar. Överslätande beskrivningar som ”lägenhetsbråk” eller ”konflikter i äktenskapet” osynliggör våldets art, allvar och konsekvenser.

En särskilt allvarlig dimension av våld inom relationen är att det våld som begåtts oftast också utgör ett hot om fortsatt framtida våld, eftersom förövare och offer delar vardag. Det

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

är viktigt att detta synliggörs vid hotbilda-bedömningar och beslut om skyddsåtgärder för den enskilde.

Lagstiftningen om kontaktförbud syftar till att skapa en ökad trygghet för den som utsatts för brott, men i dag fungerar lagstiftningen inte tillräckligt. Reglerna om kontaktförbud måste skärpas så att elektronisk fotboja normalt utdöms vid den strängare form av kontaktförbud som kallas för utvidgat kontaktförbud. Vi vill också att både hotbilden och offrets rätt till rörelsefrihet ska väga tyngre än i dag, och därför måste fotboja kunna beslutas utan att gärningsmannen först brutit mot ett kontaktförbud, vilket är fallet i dag. Även området för kontaktförbudet ska ökas och kunna gälla en hel kommun – ett kommunalt vistelseförbud.

För den som döms för grova eller upprepade brott mot närstående ska det alltid finnas behandlingsprogram under fängelsetiden för att bryta det destruktiva beteendemönstret. Den som vägrar delta i behandlingsprogram ska inte vara aktuell för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av fängelsetiden.

Det behöver också skapas ett separat nationellt hjälpnummer för män och kvinnor som är oroliga för sitt eget våldsagerande i nära relationer. Detta hjälpnummer ska, i likhet med dagens Kvinnofridslinjen, vara bemannat dygnet runt och ska fungera som en kontaktpunkt med möjlighet att slussa vidare till exempelvis socialjour eller kurator. Ett exempel på en nationell hjälplinje är brittiska Respect, som vänder sig till den som behöver information, råd och stöd för att upphöra med våld och kränkningar mot sin egen partner. Respect riktar sig till både män och kvinnor och har ett hbt-inkluderande arbetssätt.¹

Många kommuner har byggt upp stödverksamheter för den som behöver bearbeta sitt eget destruktiva beteendemönster, och det finns även ideella verksamheter som gör viktiga insatser. För att stimulera detta vill vi, vid sidan av ett utökat stöd till kvinno- och tjejjourerna, också ha ett örönmärkt statsbidrag för stödverksamheter riktade till den som är motiverad att bryta ett destruktivt beteende i relationer. Vi vill också se att ökade resurser anslås till forskning kring insatser som syftar till att våldsutövare förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.

Hedersrelaterat våld och förtryck en fråga för hela Sverige

Landets samtliga länsstyrelser har sedan 2004 i uppdrag att främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (HRV). Kunskapen i att förebygga, upptäcka och förhindra hedersrelaterat våld och förtryck har ökat, och i många kommuner har det också antagits lokala handlingsplaner. Det förekommer att sådana handlingsplaner utarbetas i samverkan mellan kommunen och andra parter, t.ex. polisen, åklagarväsendet och frivilligorganisationer. Den sortens bredare samarbeten ska uppmuntras.

Av länsstyrelsernas och Socialstyrelsens tillsyn framgår att kunskap rörande hedersrelaterat våld och förtryck generellt har förbättrats i kommunerna. Men mycket återstår att göra, och framför allt behöver denna kunskap institutionaliseras och införlivas i kommunernas löpande verksamhet. Den som lever under hedersrelaterat förtryck ska inte för sitt stöd vara beroende av om hen har turen att bo i en kommun där det finns eldsjälär.

Vi anser att det nu är dags att förtydliga lagen så att det framgår att alla kommuner ska ha kompetens att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, och ge hjälp åt personer som hotas av sådant våld och förtryck. Det naturliga är att göra detta genom en ändring i socialtjänstlagen.

Hur detta ska organiseras beror på de lokala förhållandena. Små och stora kommuner har givetvis helt olika förutsättningar, och situationens krav kan också variera. Vår generella utgångspunkt är dock att en framgångsfaktor är samarbete mellan kommuner. Ett exempel är Origo, det regionala stödcentrum som finns för de 26 kommunerna i Stockholms län och som vänder sig till personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Även Stockholm som är landets största kommun har alltså valt att vara med och bygga upp en verksamhet i samarbete med 25 andra kommuner. En naturlig ambition är att alla kommuner ska vara delaktiga i regionala stödcentrum av liknande slag.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

1. Mer information finns på <http://www.respectphoneline.org.uk/>

Förbättrad HRV-kompetens i relevanta yrkesutbildningar

Under de senaste åren har regeringen beslutat om fortbildningsinsatser om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns dock brister i arbetet med hedersrelaterat våld och det behövs vassare utbildningar. I de relevanta yrkesutbildningarna ska man efter genomgången utbildning ha den kunskap som behövs kring hedersrelaterat våld.

I dag finns bredare skrivningar i examensmålen för flertalet utbildningar, men med tanke på den ibland bristande kunskapen hos yrkesgrupper som möter våldsutsatta behöver vi vara tydligare. Ingen ska anses vara färdigutbildad innan man har kunskaper också om våld. Relevanta yrkesgrupper är exempelvis sjuksköterskor, kuratorer, psykologer, socionomer, poliser, jurister och lärare. Vi vill också göra kunskap om våld och hedersrelaterat våld och förtryck till obligatoriska inslag på grundutbildningarna för dessa yrkesgrupper.

Täpp till de sista luckorna i förbuden mot barn-, tvångs- och fullmaktsäktenskap

Lagstiftningen mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap har skärpts i flera steg, och med Folkpartiet som pådrivande kraft. Den senaste reformen gjordes den 1 juli 2014, då flera civilrättsliga lagändringar gjordes.

Alla möjligheter till dispens från 18-årsgränsen för att gifta sig är nu borta. Möjligheten att erkänna barnäktenskap och tvångsäktenskap som ingåtts utomlands har skärpts, så att det numera krävs ”synnerliga skäl”, vilket är lagens strängaste formulering. Samma krav gäller numera för möjligheten att erkänna äktenskap som ingåtts utomlands utan att båda parterna varit närvarande (fullmaktsäktenskap). Det har också införts ett skärpta krav på trossamfunden och deras vigselförrättare samt en utökad tillsyn över vigselverksamheten.

Vidare har två nya brottsrubriceringar införts, äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Äktenskapstvång består i att någon genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att gifta sig eller ingå en äktenskapsliknande förbindelse. Den som vilseleder eller lockar med någon på en utlandsresa i syfte att genomföra äktenskapstvång i ett annat land kan dömas för vilseledande till tvångsäktenskapsresa.

Dessa lagskärpningar är viktiga steg för att motverka extrema uttryck för hedersrelaterat tvång och förtryck. Men fortfarande finns det luckor.

Även efter lagändringarna finns det möjlighet för svenska myndigheter att erkänna barnäktenskap eller tvångsäktenskap som begåtts utomlands, om det finns synnerliga skäl. Vad som skulle kunna vara tillräckliga starka skäl är oklart, och regeringen överlät åt rättstillämpningen att utforma en praxis. Vi menar att detta är olyckligt och att det i värsta fall kan locka fram en prejudikatsbildning som leder i helt motsatt riktning mot vad lagstiftaren avsåg.

Vi menar att det är viktigt att gå tillbaka till grundfrågan, som måste handla om hur den enskilda människans rätt till oberoende ska kunna tryggas. Vår slutsats är att det aldrig kan vara försvarbart att svensk lag skulle erkänna ett äktenskap som ingåtts utomlands genom tvång, eller som ingåtts med barn.

Att personer som hamnat i äktenskap under sådana former flyttar till Sverige får aldrig vara ett argument för svenska myndigheter och lagstiftare att kompromissa med de grundläggande principer om jämställdhet och individens okränkbarhet som vårt rättssystem vilar på. Av denna orsak föreslår vi att lagen ändras så att utomlands ingångna barnäktenskap, tvångsäktenskap eller fullmaktsäktenskap aldrig ska kunna erkännas i Sverige.

Vi vill också att försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa ska kriminaliseras. Denna bestämmelse skulle på grund av bevisvärigheter sannolikt sällan kunna användas i domstol, men det skulle ge en viktig preventiv signal till den som överväger att t.ex. försöka lura sitt barn att följa med utomlands för att där genomföra en vigsel.

Tydligare jämställdhetsperspektiv i samhällsinformation till nyanlända

Sverige ska vara en humanitär stormakt som erbjuder en fristad åt människor på flykt undan förföljelse och krig. Sverige ska också vara ett land där det finns goda möjligheter för den som mött kärleken att bygga en ny tillvaro med sin älskade.

Vi vill bygga ut samhällsorienteringen till nyanlända och ge den en tydlig jämställdhetsprofil. Detta är en integrationspolitisk fråga men i högsta grad också en jämställdhetsfråga, eftersom möjligheten att etablera sig i sitt nya land hänger på kunskapen om vilka rättigheter och

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

möjligheter som finns. Den flyktinginvandring som sker till Sverige kommer huvudsakligen från länder där kvinnans ställning är svag eller extremt svag, och i många fall från regioner där hederstänkande är en del av den verklighet som människor tvingas leva i. Då är det också viktigt att landets nya invånare får rätt till kunskap om kvinnors rättigheter i Sverige.

Varje kommun är skyldig att se till att nyanlända erbjuds samhällsinformation om Sverige. I förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare nämns kunskap om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna, den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt, hur samhället är organiserat samt kunskap om praktiskt vardagsliv som utbildningens mål.

Samhällsorienteringen ska innehålla följande delar:

1. Att komma till Sverige.
2. Att bo i Sverige.
3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige.
4. Individens rättigheter och skyldigheter.
5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige.
6. Att påverka i Sverige.
7. Att vårda sin hälsa i Sverige.
8. Att åldras i Sverige.

Vi vill höja ambitionerna för samhällsorienteringen. Jämställdhet mellan kvinnor och män måste vara en av de grundläggande demokratiska värderingar som uttryckligen ska ingå i kunskapsmålet, och likaså bör jämställdhetsfrågor och synen på genus vara en av de delar som måste ingå i undervisningen.

I dag är undervisningen 60 timmar lång och obligatorisk för kommunerna att ordna, men frivillig för den enskilde. Den som deltar i en etableringsinsats enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan dock bli av med sin etableringsersättning om hen inte deltar i samhällsorienteringen.

Vi vill höja ambitionerna så att samhällsorienteringen blir 120 timmar lång. Vi vill också pröva möjligheten att göra undervisningen obligatorisk att delta i för flyktingar och andra skyddsbehövande samt för den som invandrat till Sverige på grund av en kärleksrelation. Hur ett sådant obligatorium skulle kunna utformas behöver analyseras närmare.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Bilaga 3

Delrapport från Folkpartiet:

Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken

Sverige ska vara en humanitär stormakt och asylrätten ska värnas

Sverige ska vara en humanitär stormakt. Vi ska ge skydd åt de människor som flyr från krig, förföljelse och förtryck. Solidaritet har länge varit ledord för den svenska asylpolitiken och vi har en stolt historia av att hjälpa människor som söker skydd.

Asylrätten slås fast i en rad internationella dokument. För människor som är hotade och inte kan få skydd i sitt hemland är FN:s flyktingkonvention från 1951 ett grundläggande internationellt skyddsnet. Konventionen definierar vem som är flykting och slår fast vilka skyldigheter stater har gentemot dem. Att var och en har rätt att söka asyl och få skydd från förföljelse finns uttryckt i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Asylrätten ska värnas. Vi har förbundit oss att följa de internationella reglerna vilket innebär att det inte går att sätta ett tak för asylmottagandet. Individens rätt att söka asyl och varje persons ansökan om asyl ska prövas individuellt.

Vår öppenhet bidrar till Sveriges utveckling

Sverige ska vara ett öppet, tolerant och dynamiskt land. Vi har en lång tradition av öppenhet gentemot omvärlden och det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige.

I det korta perspektivet krävs insatser för att stötta nyanlända att komma in i det svenska samhället. Det handlar till exempel om svenskundervisning och insatser för att komma snabbare i arbete. På lång sikt bidrar vår öppenhet positivt till Sveriges utveckling. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla språk. Det är en enorm konkurrensfördel som ger oss stora möjligheter på en global marknad. Studier pekar på att företag som anställer personer med utländsk bakgrund kan öka sin export och import.¹

Sverige liksom många andra länder står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som färre befinner sig i arbetsför ålder. För att klara framtidens välfärd behövs fler människor som jobbar och här spelar utrikes födda en stor roll.² I dag är drygt var tredje läkare utrikes född och knappt var tredje universitets- och högskolelärare. Hälften av dem som jobbar inom hotell- och kontorsstämning är födda i ett annat land.³ Att fler kommer till Sverige och jobbar är bra, det skapar välstånd och utveckling.

1. Utlandsfödda främjar företagets utrikeshandel <http://nationalekonomi.se/filer/pdf/40-5-ahml.pdf>

2. SCB 2012-10-03 Nr 2012:105 Äldre och utrikes födda behövs för framtidens välfärd http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/Aldre-och-utrikes-fodda-behovs-for-framtidens-valfard/

3. SCB Statistiknyhet 2015-02-12 09:30 Nr 2015:22 http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Arbetsmarknad/Sysselsattning-forvarvsarbete-och-arbetstider/Yrkesregistret-med-yrkesstatistik/59064/59071/Behallare-for-Press/385101/

HITTA I HÄNDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Folkpartiets och Alliansregeringens integrationsreformer

Folkpartiet och Alliansen genomförde under sin tid i regeringsställning en rad viktiga reformer på integrationsområdet. Etableringsreformens införande innebar att en långvarig omhändertagandementalitet bröts. När en person kommer till Sverige möts personen numera av Arbetsförmedlingen i stället för socialförvaltningen. Vi genomförde viktiga jobbskapande åtgärder. Sänkta arbetsgivaravgifter för unga, sänkt restaurangmoms samt RUT och ROT-reformen har haft betydelse för utrikes födda. Särskilt utrikes födda kvinnor har tack vare RUT-avdraget fått jobb med en riktig lön.¹ För att förbättra nyanlända ungdomars möjligheter i skolan ökades undervisningstiden i svenska och kvalitén vad gäller svenska för invandrare (SFI) höjdes. Vi gjorde insatser avseende validering och kompletterande utbildningar. Alliansregeringen genomförde också särskilda satsningar på stadsdelar med utbredd utanförskap där arbetslösheten är hög och skolresultaten låga.

Reformerna har gett resultat och utvecklingen går åt rätt håll. Till exempel ökar sysselsättningen bland utrikes födda. I dag har drygt 200 000 fler utrikes födda ett jobb än 2006. Mellan januari 2014 och januari 2015 ökade antalet utrikes födda som var sysselsatta med 81 000.² Men vi har fortfarande stora integrationsutmaningar och mer behöver göras. Allt för många utrikes födda lever i ett utanförskap och det tar fortfarande alltför lång tid för utrikes födda som grupp att komma i arbete.

Integrationspolitiken måste bli ännu bättre

På grund av krig och förföljelse i världen, såsom inbördeskriget i Syrien och IS avskrämda brott, flyr människor för sina liv. Inte sedan andra världskriget har så många människor varit på flykt. Antalet som nu söker skydd i Sverige är det högsta i modern tid - något högre än antalet som kom i samband med kriget på Balkan. Skillnaden är dock att de flyende från Balkan kom under en begränsad tid till Sverige medan Syrienkonflikten ser ut att fortsätta med följden att prognoserna pekar på ett fortsatt högt asylmottagande kommande år.

Vi kan dra en del lärdomar från de år vi tog emot många asylsökande från Balkan. Det gick relativt bra för Balkanflyktingarna som kom till Sverige. Sju av tio har jobb efter 15 år och bland dem som var unga när de kom har åtta av tio jobb. De som flydde som barn studerar i högre grad på högskolan än svenskfödda barn. De allra flesta har stannat i Sverige och bidrar till allas gemensamma välfärd. Samtidigt tog det alldeles för lång tid innan många kom i arbete. Kvinnor och äldre har haft svårare att få jobb och alltför många lågutbildade kom inte in på arbetsmarknaden.³

Sedan 90-talets Balkaninvandring har mycket hänt och integrationsinsatserna har blivit bättre. Det räcker dock inte. Nu när vi står inför en situation där fler än tidigare söker skydd i vårt land behöver vi en ännu bättre integrationspolitik. Vi behöver en politik för en ny verklighet. Människor som flyr undan krig och förföljelse ska få skydd i vårt land och vårt fokus ska vara på dem som mest behöver vårt skydd.

Därför tillsatte Folkpartiets partiledning hösten 2014 en arbetsgrupp med syfte att utveckla integrationspolitiken. Arbetsgruppen har som första steg presenterat förslag om en stärkt arbetslinje i integrationspolitiken. Förslagen, som ska behandlas på Folkpartiets landsmöte i november 2015, har förankrats i partiledningen och partistyrelsen samt i riksdagsgruppen. Förslagen har också presenterats på en konferens för länsförbundens ledningar och på ett SKL-möte. Detta är en första delrapport. Arbetsgruppen kommer att återkomma med ytterligare förslag.

1. SCB Många nya företag i städbranschen http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/Manga-nya-foretag-i-stadbranschen/

2. Statistiknyhet från SCB 2015-02-12 09:30 Nr 2015:23 http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Arbetsmarknad/Arbetskraftsundersokningar/Arbetskraftsundersokningarna-AKU/23265/23272/Behallare-for-Press/385130/

Statistiknyhet från SCB 2014-06-11 09:30 Nr 2014:151 http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Arbetsmarknad/Arbetskraftsundersokningar/Arbetskraftsundersokningarna-AKU/23265/23272/Behallare-for-Press/374972/

3. Enligt statistik från SCB som togs fram på begäran av integrationsminister Erik Ullenhag februari 2013.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Jobb är en nyckel in i det svenska samhället

Jobb är en nyckel in i det svenska samhället och avgörande för människors frihet. Den som inte har ett arbete tvingas leva på bidrag och hamnar ofta i utanförskap. Därför måste en generös asylpolitik kombineras med en väl fungerande integrationspolitik som fokuserar på jobb. Hinder som står i vägen för jobb och egenförsörjning måste rivas.

Generellt sett är sysselsättningsgraden lägre för utrikes födda än för personer födda i Sverige. Särskilt utrikes födda kvinnors situation på arbetsmarknaden är problematisk.¹ Orsakerna till den lägre sysselsättningsgraden är flera. Låg utbildning, bristande språkkunskaper och svaga eller obefintliga nätverk gör det svårare att få jobb. I vissa fall utestängs utrikes födda på grund av diskriminering. Många gånger tar det för lång tid innan en person får rätt insatser. En avgörande fråga är hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. Många gånger missgynnas utrikes födda och andra grupper som står långt från arbetsmarknaden. Trösklarna är helt enkelt för höga.

Förslag

Nedan följer arbetsgruppens förslag för en stärkt jobblinje i integrationspolitiken. Utgångspunkten för förslagen är att förändra de system som lägger hinder i vägen för utrikes föddas möjligheter att få jobb och bli en del av vårt samhälle. Förslagen syftar till att ta tillvara den kompetens och förmåga som finns hos människor samtidigt som incitamenten för nyanlända att snabbt komma i arbete förstärks. Individens strävsamhet ska löna sig.

1. Lägre trösklar till jobb och modernare arbetsrätt

Satsningar på jobbskapande åtgärder såsom sänkta arbetsgivaravgifter för unga, sänkt restaurangmoms samt RUT och ROT-reformerna har haft betydelse för utrikes födda. Särskilt utrikes födda kvinnor har t.ex. genom RUT-tjänsterna fått jobb med en riktig lön.² Dessa reformer ska värnas och utvecklas.

Men mer måste göras på arbetsmarknadsområdet. Trösklarna till jobb måste bli lägre och rörligheten på arbetsmarknaden öka. Dagens arbetsmarknad gynnar de som är etablerade på arbetsmarknaden men slår framförallt mot grupper som står utanför. Det är dags för en modernisering av de arbetsrättsliga reglerna, som till exempel turordningsreglerna.

Även frågan om ingångslöner är av stor vikt för utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Höga lägstalöner slår hårdast mot dem som saknar yrkeserfarenhet eller t.ex. har bristande språkkunskaper. Lärlingssystemet med lägre ingångslöner behöver utvecklas ytterligare.

Fler dörrar in till arbetsmarknaden behöver öppnas. Arbetsgivare måste vara öppna och välkomnande för människor med olika bakgrund och arbeta aktivt med att kompetensförsörjningen sker fritt från fördomar och diskriminering. Varje individs kompetens och erfarenhet kan bidra till vår framtida utveckling. Det handlar om att rekrytera de allra bästa begåvningarna och att ta tillvara olika bakgrunder, erfarenheter och kunskaper och utifrån den grunden skapa ett mervärde.

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att nyanlända kan dra nytta av sina tidigare yrkeskunskaper på den svenska arbetsmarknaden. En del av dem som nu flyr till Sverige har en god utbildning. Vi ska tillhandahålla verktygen så att de snabbt får arbeta inom sitt yrke och därför behövs ytterligare satsningar på validering och kompletterande utbildningar.

Dagens svenskundervisning (SFI) brister när det gäller individanpassning då alla utrikes födda som studerar svenska förutsätts gå samma väg genom utbildningssystemet. Både analfabeter och professorer finns i SFI. För vissa bedrivs undervisningen i ett för högt tempo medan den för andra är så långsam att de hålls tillbaka. Vidare tvingas nyanlända att välja mellan antingen jobb eller svenskstudier när undervisningen inte förläggas på tider då den studerande kan delta.

Därför vill vi se en ny inriktning på SFI med tydligare koppling till den kommunala vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen. På så vis blir det lättare att anpassa svenskundervisningen efter varje elev och att kombinera studierna med praktik och arbete.

1. Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden Lina Aldén och Mats Hammarstedt, Linnéuniversitetet 2014:5

http://lnu.se/polopoly_fs/1.1009351/LMDSWP20145.pdf

2. SCB: Många nya företag i städbranschen

http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/Manga-nya-foretag-i-stadbranschen/

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

2. Tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring

Alliansregeringen införde 2010 ett så kallat försörjningskrav för anhöriginvandring. Det innebär att en person, som vill att anhöriga ska få flytta till Sverige, måste kunna försörja sig själv och ha en bostad tillräcklig för sig själv och sin familj innan en flytt kan bli aktuell. Syftet med försörjningskravet är att främja integrationen genom att öka drivkraften för egenförsörjning. Undantagen är dock omfattande och i praktiken är det mycket få som omfattas av försörjningskravet.¹ Att barnfamiljer undantas är självklart då familjer inte ska splittras, men utöver barnfamiljer undantas många andra grupper. Vi konstaterar därför självkritiskt att reformen om försörjningskrav för anhöriginvandring inte fått önskvärd effekt.

En grupp som i många fall undantas från försörjningskravet är så kallade nyetablerade relationer dvs. personer som inte stadigvarande bott tillsammans innan flytten till Sverige. När vi pratar om anhöriginvandring tänker vi sällan på denna typ av relationer, utan snarare på en kärnfamilj som splittrats. Gruppen nyetablerade relationer omfattade cirka 15 000 personer under 2014, dvs. ungefär hälften av dem som anhöriginvandrade (exklusive anhöriga till gäststudenter och arbetskraftsinvandrare). Till stor del handlar det om kvinnor som kommer till Sverige för att gifta sig eller leva i en parrelation.

Generellt sett tar det ofta lång tid för de kvinnor som anhöriginvandrar att komma i jobb och egenförsörjning, något som också slås fast i den s.k. AKKA-utredningen från 2012.² Utredningen pekar även på att dessa hushåll ofta är beroende av försörjningsstöd. Det tyder på att anknytningspersonen inte har tillräcklig förankring på arbetsmarknaden för att kunna försörja sig själv och den som anhöriginvandrar. Kvinnorna som invandrar till Sverige riskerar därför att hamna i utanförskap samtidigt som de lever i ett starkt beroendeförhållande till sin partner. Grundtanken är att den person som redan bor i Sverige ska vara länken till det svenska samhället och på så sätt bli garant för anhöriginvandrarens etablering. Den idén faller om personen i Sverige själv befinner sig i utanförskap.

Eftersom dagens regler inte fått avsedd effekt anser vi att det ska utredas om fler grupper bör omfattas av ett försörjningskrav. Det är till exempel rimligt att ett försörjningskrav ska gälla fler nyetablerade relationer.

Det finns flera möjliga vinster med ett tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring. För det första kan etableringen av familjemedlemmen i Sverige gå fortare då drivkraften att komma i arbete stärks. Att personen i Sverige redan har integrerats genom att hon eller han är egenförsörjande underlättar dessutom nyanlända familjemedlemmars integration.

Barnfamiljer och konventionsflyktingar omfattas inte av vårt förslag. För dem ska dagens regler gälla. Föräldrar och barn bör så snart som möjligt efter att en familjemedlem fått uppehållstillstånd i Sverige ha möjlighet att återförenas. Det är viktigt ur ett mänskligt perspektiv men bidrar också till integrationen. Att ständigt gå och oroa sig för sina barn som är kvar i hemlandet påverkar självklart möjligheterna för den enskilde att påbörja sitt liv i Sverige.

3. Stärkt arbetslinje vid beslut om permanent uppehållstillstånd

I dag ges asylsökande med skyddsbehov som regel permanenta uppehållstillstånd framför tillfälliga uppehållstillstånd. Praxis har dock varierat över tid och permanenta uppehållstillstånd har inte alltid varit normalfallet. När konflikter uppstått som bedömts vara temporära har det varit vanligare med tillfälliga uppehållstillstånd. Tanken har förstås varit att personen ska kunna återvända till hemlandet när skyddsbehov inte längre finns.

Drivkrafterna och möjligheterna till arbete behöver stärkas i hela integrationskedjan. Hur systemet med uppehållstillstånd för asylsökande utformas kan vara en del i detta. Mycket pekar på att permanenta uppehållstillstånd är bättre ur integrationssynpunkt jämfört med tillfälliga uppehållstillstånd såsom de är utformade i dag. Vi vill dock pröva en ny modell med ett tydligt jobbincitament för att stärka drivkraften till arbete och egen försörjning. Förslaget innebär att grundregeln är tillfälliga uppehållstillstånd i stället för permanenta för den som har skyddsbehov, men där det tillfälliga uppehållstillståndet genast övergår i ett permanent uppehållstillstånd om individen får jobb och en varaktig inkomst.

För den person som inte kommer i försörjning görs en ny prövning efter exempelvis tre år. Finns behovet av skydd kvar får den nyanlända permanent uppehållstillstånd, oavsett om personen har inkomst från arbete eller inte.

Vi ska självklart ge skydd åt de människor som flyr från krig, förföljelse och förtryck.

1. Med rätt att delta. Nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden. SOU 2012:69.

2. Med rätt att delta. Nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden. SOU 2012:69.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

Det ändras inte med vår modell. Det är formen för själva uppehållstillståndet vi vill ompröva.

En anledning till att permanenta uppehållstillstånd är bättre än tillfälliga uppehållstillstånd ur integrationssynpunkt är att den som får tillfälligt uppehållstillstånd i dag inte får ta med sig sin familj. Därför ska dagens regler med permanent uppehållstillstånd vid skyddsbehov fortsatt gälla för familjer med barn under 18 år samt konventionsflyktingar. Personer med särskilda skäl, till exempel personer som är arbetsoförmögna, omfattas inte heller av vårt förslag.

4. Avskaffa vårdnadsbidraget

Vårdnadsbidraget innebär att föräldrar med barn som har fyllt ett år men som inte har fyllt tre år kan stanna hemma med barnet och ändå ha sin anställning och sin sjukpenninggrundande inkomst skyddad. Ett villkor för att få fullt vårdnadsbidrag är att barnet inte är inskrivet i förskoleverksamhet.

Under 2013 bodde ungefär hälften av Sveriges alla 1–3-åringar i kommuner som erbjöd vårdnadsbidrag. I dessa kommuner var det 7 500 barn, eller drygt 4 procent, som hade föräldrar som valde att ha bidraget.¹

Det är främst kvinnor som fått vårdnadsbidrag utbetalat; endast nio procent av dem som fick vårdnadsbidrag 2013 var män. Det är också vanligare att personer med lägre utbildningsnivå får bidraget liksom personer som har sämre anknytning till arbetsmarknaden.

Det också tydligt att utrikes födda kvinnor tar ut vårdnadsbidrag i större utsträckning än inrikes födda kvinnor. Det var nästan dubbelt så vanligt att utrikes födda kvinnor valde vårdnadsbidrag än inrikes födda kvinnor.

Vårdnadsbidraget bidrar till att försämra utrikes födda kvinnors chanser att få in en fot på arbetsmarknaden och förstärker därmed ett utanförskap. Vårdnadsbidraget drabbar också barnen till dessa kvinnor då de inte i samma utsträckning går i förskolan där de lättare kan lära sig svenska. Ur integrationssynpunkt skapar vårdnadsbidraget därmed sämre förutsättningar både för utrikes födda kvinnor och deras barn. Vårdnadsbidraget ska därför avskaffas.

5. Språkkrav för medborgarskap

Allt fler länder i världen har infört språktest för dem som söker medborgarskap.² Norge, Danmark, Finland, Storbritannien, Nederländerna, USA, Kanada och Australien är några av de länder som ställer språkkrav. Motiveringen bakom testerna handlar om att utrikes födda fortare kan komma ut i arbetslivet och aktivt delta i samhället.

I Norge infördes språkkrav 2006 vilket i praktiken innebär deltagande i 300 timmars undervisning (varav 250 timmar språk och 50 timmar samhällskunskap). De flesta länder kräver explicita språkkunskaper medan några länder har medborgarskapstest som inte direkt handlar om språk, men där testen genomförs på språket vilket innebär ett indirekt krav att kunna förstå och göra sig förstådd. Vissa länder kräver mycket goda kunskaper. I Schweiz ska man tala något av landets fyra officiella språk flytande medan det i andra länder är tillräckligt att kunna göra sig förstådd. I USA är språkkraven till exempel i praktiken låga.

Att välja att bli medborgare i Sverige är det yttersta beviset på att man vill bli en del av vårt lands framtid. Det svenska medborgarskapet och det svenska språket har det gemensamt att båda förenar människor i Sverige oavsett deras bakgrund. Det är av stor betydelse för integrationen att individer som bor i Sverige har kunskaper i svenska. Genom att uppvärdera medborgarskapets betydelse blir det ett redskap för integrationen. Kunskaper i svenska språket är en förutsättning för att kunna delta aktivt i det svenska samhället och är ofta en förutsättning för att få jobb. Att införa ett krav på grundläggande kunskaper i svenska för medborgarskap blir därmed en logisk följd av en aktiv integrationspolitik. Sverige bör därför följa andra länders exempel och införa språkkrav för medborgarskap.

1. SCB. http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/Lagre-inkomster-bland-foraldrar-med-varnadsbidrag/

2. Språk, krav och medborgarskap, Dan-Olof Rooth, Per Strömblad. Underlagsrapport till Globaliseringsrådet 2008. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/68/31/a8b9fe40.pdf>

Vem ska få bli svensk medborgare? Andreas Johansson Heinö, Timbro 2011. <http://www.timbro.se/bokhandel/pdf/9175668215.pdf>

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Bilaga 4

Delrapport från den integrationspolitiska arbetsgruppen:

Folkpartiets förslag för att lösa boendesituationen för nyanlända och asylsökande

Syftet med denna rapport är att föreslå lösningar för boendesituationen för nyanlända. Folkpartiets medlemmar kan inför landsmötet i november 2015 motionera på rapportens sju förslag. Rapporten och förslagen har arbetats fram av Folkpartiets integrationsarbetsgrupp som består av följande personer:

Fredrik Malm, ordförande
Robert Hannah
Tina Acketoft
Per-Åke Fredriksson
Jan Jönsson
Eva Bremer
Simona Mohamsson
Sophia Metelius, sekreterare

Förslag i korthet

- 1. Stopp för tillfälliga anläggningsboenden.** De dyra tillfälliga anläggningsboendena ska bort. Det har i flera fall visat sig vara oacceptabla kvalitetsbrister. Migrationsverket ska i högre utsträckning kunna driva anläggningsboenden i egen regi eller på annat sätt långsiktigt säkra bra anläggningsboenden runt om i landet. Privata aktörer ska även fortsättningsvis kunna driva anläggningsboenden samtidigt som kraven på kvalitet, pris och lokalisering måste tydliggöras. Migrationsverket ska därför ges förutsättningar att öka antalet anläggningsboenden och också styra var det ska ske. Det bidrar till en bättre integration och till en bättre och långsiktig dialog med kommunerna.
- 2. Bygg mer.** Kommuner ska i första hand öka det reguljära bostadsbyggandet. Vid sidan av det generella bostadsbyggandet krävs akuta insatser för nya boenden, inte minst för asylsökande och nyanlända. Fler snabba och kreativa lösningar krävs, och det kan se olika ut i olika delar av landet. Det behövs en ordentlig inventering av alla existerande bostadsmöjligheter, till exempel lokaler som kan omvandlas till boenden. Det behöver byggas fler boenden, framförallt permanenta men även tillfälliga lösningar såsom modulboenden behöver användas när situationen är så pass ansträngd.
- 3. Migrationsverket bör få samlat ansvar för bosättning av alla nyanlända.** I dag har Migrationsverket boendeansvar för asylsökande medan Arbetsförmedlingen ansvarar för första bostaden för den som erhållit uppehållstillstånd. Migrationsverket bör

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

ges det fulla ansvaret för bosättning av alla nyanlända. Det vill säga både asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd. Den som kommer till Sverige måste snabbt kunna etablera sig och bygga en framtid här. Genom att samla bosättningsansvaret till en myndighet kan sådana insatser komma igång tidigare och skattemedel användas mer effektivt. Arbetsförmedlingen ska fortsatt fokusera på arbetet med etableringsinsatser för jobb och språk.

4. **Alla kommuner ska ha beredskap för mottagande av nyanlända.** Många kommuner tar ett stort ansvar för mottagandet av nyanlända, medan andra kommuner inte gör tillräckligt. Mer än var tredje plats som kommunerna utlovat för nyanlända blir aldrig verklighet. Därför ska en lagstadgad skyldighet för kommuner att ha beredskap för mottagande av nyanlända införas. Det inkluderar att ha beredskap för bostäder, förskola och annan service. En skyldighet till beredskap för mottagande av nyanlända förtydligar alla kommuners ansvar.
5. **Prioritera bostäder till barnfamiljer.** Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer, framför de som väntar på besked. Personer som väntar på beslut om uppehållstillstånd bör i stället bo i andra typer av anläggningsboenden. En person ska inte kunna bo kvar i anläggningsboende och därmed uppta en plats för en asylsökande om personen blivit erbjuden en bostad. Etableringsinsatser måste komma igång så snabbt som möjligt och tiden i anläggningsboende kortas.
6. **Mer och tidigare sfi-insatser.** Folkpartiet anser att personer med uppehållstillstånd, som på grund av bostadsbristen är fast i Migrationsverkets anläggningsboenden (ABO), ska få bättre möjligheter att läsa svenska. Därför måste den statliga ersättningen till kommuner för att anordna sfi i ABO öka.
7. **En statlig aktör bör på Migrationsverkets uppdrag köpa eller hyra samt förvalta boenden.** Migrationsverket måste ges förutsättningar att långsiktigt planera och säkerställa bra anläggningsboenden till ett rimligt pris. Dessa boenden ska vara strategiskt placerade med hänsyn till jobb och integration. För att bistå Migrationsverket bör en statlig aktör såsom en myndighet eller affärsverk, som har stor kunskap om bostads- och lokalmarknaden, få i uppdrag att hyra eller köpa, anpassa och förvalta anläggningsboenden.

Inledning

På grund av krig och förföljelse i världen, såsom inbördeskriget i Syrien och IS barbariska brott, flyr människor för sina liv. Fler än tidigare söker skydd i vårt land och vi behöver förbättra integrationspolitiken. Folkpartiet arbetar aktivt med att finna långsiktiga politiska lösningar. Olika områden kommer successivt att gås igenom. Tidigare i år presenterades en delrapport med tydligt jobbfokus. I denna delrapport behandlas boendefrågor.

Att var och en har rätt att söka asyl och få skydd från förföljelse slås fast i FN:s flyktingkonvention, FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Sverige är folkrättsligt bunden av dessa dokument. Det betyder bl.a. att Sverige ska slå vakt om individens rätt att söka asyl och att vi ska pröva varje persons ansökan om asyl individuellt.

Inga länder kan svära sig fria från ansvar när människor på flykt söker skydd. När antalet människor på flykt är rekordstort, blir det extra viktigt att asylrätten, med sin grund i internationella konventioner, värnas. Sverige ska fortsatt erbjuda skydd för dem som flyr från krig och förtryck.

Sverige ska vara ett öppet, tolerant och dynamiskt land. Vår tradition av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige. I det korta perspektivet krävs insatser för att stötta nyanlända att komma in i det svenska samhället. Det handlar till exempel om svenskundervisning och insatser för att komma snabbare i arbete. På lång sikt bidrar vår öppenhet positivt till Sveriges utveckling. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige liksom många andra länder står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som färre befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välbefinnande. Som liberaler vill vi ge alla individer förutsättningarna att kunna stå på egna ben och ta ansvar för sin egen framtid. Samhället måste ge varje individ de förutsättningar som behövs för att bli del av det svenska samhället.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Boendefrågan är central när det gäller mottagandet av personer som kommer till vårt land. Dessvärre kan det konstateras att bostadsbristen är det huvudsakliga hindret för mottagande.¹ Väntetider i bosättningsprocessen är ett problem i flera bemärkelser. Dels försenar det integrationen. Men framför allt skapar det oro hos tusentals människor som inte vet var de kommer att bo, hur deras liv ska se ut, situationen för deras barn och ungdomar och på det hela taget möjligheten att rota sig i Sverige. Därför måste stort fokus och konkreta insatser göras för att komma till rätta med boendeproblematiken som är en central del av människors tillvaro och integrationspolitiken. Det är viktigt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv men framförallt är det viktigt för alla dem som söker skydd i vårt land.

För ett liberalt parti är boendefrågorna centrala. Få saker är så intimt sammantvinnade med individens möjligheter att utvecklas och förverkliga sina drömmar som hur och var man lever sitt liv. För flyktingar och alla andra nyanlända är detta minst lika viktigt. När människor söker sig till Sverige, antingen av fri vilja eller till följd av krig och diktatur, betyder boendet väldigt mycket för möjligheten att kunna bygga upp ett nytt liv i vårt land. Ju längre tid det tar att hitta en bostad, desto större problem skapar det. Om personer slussas till områden där möjligheter till jobb och kommunikationer är dåliga finns en stor risk att bostadspolitiken bidrar till ökad utslagning och fattigdom. Boendestandard är också en fråga om jämlikhet, möjligheter och uppväxtvillkor för barn. De utmaningar Sverige står inför när det handlar om att förbättra boendesituationen för asylsökande och nyanlända är därmed en långt större utmaning än en fråga om kvadratmeter och detaljplaner.

Bakgrund

Migrationsverkets prognoser för asylsökande och uppehållstillstånd

Migrationsverkets sammantagna bedömningar är att fler personer kommer att söka asyl i Sverige under 2015 än under 2014. Prognosen ligger på ca 90 000 personer som kommer att söka asyl (exkl. anhöriga). För 2016 görs bedömningen att ca 80 000 asylsökande kommer till Sverige.²

Antalet personer som beräknas få uppehållstillstånd som är asylrelaterade, det vill säga både asylsökande men också deras anhöriga, kommer att ligga runt 63 600 för 2015 och 92 900 för 2016.³

Boendesituationen

På grund av att så många människor söker skydd är mottagningssystemet just nu under stor press och framförallt när det gäller boenden. Det råder stor brist på boenden både för dem som väntar på besked om uppehållstillstånd och för dem som har fått uppehållstillstånd och ska hitta bostad för att kunna börja sitt liv i Sverige.

Asylsökande som väntar på besked om uppehållstillstånd bor antingen i eget boende (EBO), till exempel hos släktingar, eller anläggningsboende (ABO), ett boende som Migrationsverket erbjuder, normalt en lägenhet i hyreshus. ABO kan också vara så kallade tillfälliga anläggningsboenden (ABT) som ofta förläggs i gamla hotell, stugbyar, vandrarhem och campingplatser. I april 2015 fanns ca 49 000 asylsökande i ABO och ca 26 500 i EBO.⁴

Att avskaffa EBO, som förespråkas från olika håll, skulle innebära att bostadsproblemen i mottagningssystemet ytterligare försämras och beroendet av tillfälliga anläggningsboenden skulle öka. Därtill skulle sannolikt en del ändå fortsätta att bo hos släktingar, med konsekvensen att kostnaden förskjuts från mottagningssystemet till släktingarna och varken den asylsökande eller kommunen får ersättning. Från liberal utgångspunkt är det också en viktig princip att individen ska kunna ordna eget boende och välja att bo hos släktingar den första tiden i Sverige om man så önskar.

Om en person får uppehållstillstånd ska hen flytta från Migrationsverkets anläggningsboenden för att i stället påbörja sitt nya liv i Sverige. Det kan i dag ske genom att man hittar egen

1. Riksrevisionens rapport *Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande*. RIR 2014:15, s. 115. <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2014/Nyanland-i-Sverige-effektiva-insatser-for-ett-snabbt-mottagande/>

2. Migrationsverkets verksamhets- och utgiftsprognos, februari 2015, s. 2. <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a346077211b3c/1422960339762/Migrationsverkets+februarioprognos+P2-15.pdf>

3. Migrationsverkets verksamhets- och utgiftsprognos, februari 2015, s. 37. <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a346077211b3c/1422960339762/Migrationsverkets+februarioprognos+P2-15.pdf>

4. Migrationsverket.se. Statistik 20150401

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

bostad eller genom att Arbetsförmedlingen hjälper till att hitta bostad. När personen i fråga fått bostad och kommunplacering kan etableringsinsatser sättas igång dvs. insatser för att komma ut i jobb och bli del av det svenska samhället.

Problemet är att fler flyttar in på anläggningsboenden än vad som flyttar ut. De tidigare flyktingsamordnarna Lars Stjernkvist och Gunnar Hedlund kallade det för en ”propp” i systemet för asylmottagning och bosättning.¹ Ett stort antal nyanlända med uppehållstillstånd sitter därför fast på anläggningsboenden då bostäder ute i kommunerna saknas. Under 2015 kommer cirka 18 400 personer från anläggningsboenden att be om hjälp med bosättning. Siffran för 2016 förväntas stiga till 28 600. Samtidigt saknas det ca 17 000 kommunplatser under 2015 då behovet för 2015 är 23 100 men antalet platser endast är 11 700.²

Eftersom Arbetsförmedlingen, den myndighet som ansvarar för anvisning av bostäder för personer med uppehållstillstånd, inte kan anvisa bostad till dem som behöver ökar antalet personer således på Migrationsverkets anläggningsboenden. Dessutom har bostadsbristen lett till att lägenhetsinnehavare tjänar pengar på att nyanlända skriver sig på en viss adress för att på det sättet få komma igång med etableringsinsatser. Vid årsskiftet 2014/2015 fanns ca 10 000 personer kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden trots att de fått uppehållstillstånd. Bedömningen är att siffran ökar till 13 700 personer i slutet av 2015 och i slutet av 2016 tros över 20 000 personer med uppehållstillstånd vara kvar i anläggningsboenden.³

Boverket gör bedömningen att det behövs 6 500 bostäder för att de personer som nu bor i Migrationsverkets anläggningsboenden och som har uppehållstillstånd ska kunna starta sitt liv i Sverige.⁴ Till det ska läggas att det under kommande år kommer fler människor som har behov av skydd i Sverige.

Länsstyrelserna gör överenskommelser med kommunerna om anvisningsbara platser. Problemet är att var tredje anvisningsbar plats aldrig blir verklighet. Det leder till effektivitetsproblem och kostnader. Om de anvisningsbara platserna hade funnits att flytta in i, i stället för att människor blir kvar i anläggningsboende skulle det vara bättre för individen samtidigt som det skulle innebära en kostnadsbesparing på 25 miljoner kronor per månad i Migrationsverkets mottagningssystem.⁵

I dagsläget bor 6 000 personer med lagakraftvunnen dom om avvisning kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden. En del på grund av oklar identitet men det finns också fall där personen ifråga inte medverkar till att lämna landet. Samtidigt är trycket mycket stort av nya asylsökande som behöver anläggningsboendeplatser. Sverige har en individuell och rättssäker asylprövning och då måste också avvisningsbeslut efterlevas.

Det behövs en rad insatser för att förbättra flödet i hela boendekedjan och därmed behövs boendelösningar för nyanlända i hela Sverige. Nedan följer en rad förslag som tillsammans kommer att bidra till att boendesituationen för nyanlända förbättras. Det måste dock understrykas att den generella bostadspolitiken och bostadsbyggandet är avgörande också för de nyanländas bostadssituation. Denna rapport kommer dock inte hantera den generella bostadspolitiken utan fokuserar på de specifika åtgärder som behövs inom ramen för mottagningssystemet av nyanlända.

1. Stopp för tillfälliga anläggningsboenden

Migrationsverket har i dagsläget inte möjlighet att äga boenden eller fastigheter. Verket tecknar in stället avtal med privata och kommunala fastighetsägare men står för hyreskostnaderna.

På Migrationsverkets anläggningsboenden finns de som väntar på beslut om uppehållstillstånd men många som fått ett avvisningsbeslut är också kvar där. Dessutom väntar där cirka 10 000 personer med uppehållstillstånd på att få en kommunplacering för att därmed kunna starta sitt liv i Sverige. Detta är varken bra för de individer som väntar eller för samhället i stort. Eftersom fler flyttar in än vad som flyttar ut från anläggningsboenden leder det till akuta

1. <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/249706>

2. Migrationsverkets verksamhets- och utgiftsprognos, februari 2015, s. 37. <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a346077211b3c/1422960339762/Migrationsverkets+februari+prognos+P2-15.pdf>

3. Migrationsverkets verksamhets- och utgiftsprognos, februari 2015, s. 37. <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a346077211b3c/1422960339762/Migrationsverkets+februari+prognos+P2-15.pdf>

4. Boverkets delrapport *Nyanländas boendesituation*, s. 16. <http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2015/nyanlandas-boendesituation--delrapport/>

5. Riksrevisionens rapport *Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande*. RIR 2014:15, s. 71. <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2014/Nyanland-i-Sverige--effektiva-insatser-for-ett-snabbt-mottagande/>

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

boendeproblem vilket innebär att Migrationsverket tvingas upphandla tillfälliga anläggningsboenden (ABT). De förläggs t.ex. i hotell, stugbyar, vandrarhem och campingplatser. Det finns cirka 11 000 sådana upphandlade platser runt om i landet och risken är att dessa tillfälliga lösningar blir mer än tillfälliga.

De tillfälliga anläggningsboendena är också dyra. De kostar ungefär fyra gånger mer än platser i vanliga lägenhetsboenden.¹ Vidare kan Migrationsverket med dagens upphandlingsregler inte själv styra vilka tillfälliga anläggningsboenden som ska upphandlas eftersom verket inte hur som helst kan neka entreprenörer kontrakt. Det leder till att boenden kan hamna i områden som redan nu har ett högt mottagande avseende nyanlända. Vidare saknas ofta tid eller möjlighet för kommunikation och lokal förankring, vilket leder till att medborgarna känner sig överrumplade och oförberedda när nya anläggningsboenden etableras på orten. Det gynnar inte mottagandet.

Anläggningsboenden behöver placeras mer strategiskt för att möjliggöra en bra integration. Det behövs därför en bättre styrning av valet av boendeorter och syftet ska vara att få till stånd ett mer långsiktigt och kostnadseffektivt boendesystem som är bra både för individer och samhället. Det skulle ge en mer långsiktig och förutsägbar planering och spridningen av anläggningsboenden över landet skulle förbättras. Vidare bidrar det till en bättre dialog med berörda kommuner. Det är mest lämpligt att Migrationsverket ges förutsättningar att öka antalet långsiktiga anläggningsboenden och också styra var det ska ske. Initialt kan det krävas investeringar men på längre sikt kan driftbesparingar göras. Skattebetalarnas pengar måste användas bättre och de dyra tillfälliga anläggningsboendena måste bort.

Folkpartiet anser därför att de dyra tillfälliga anläggningsboendena ska bort. Migrationsverket ska i högre utsträckning kunna driva anläggningsboenden i egen regi eller på annat sätt långsiktigt säkra bra anläggningsboenden runt om i landet. Privata aktörer ska även fortsättningsvis kunna driva anläggningsboenden samtidigt som kraven på kvalitet, pris och lokalisering måste tydliggöras. Migrationsverket ska därför ges förutsättningar att öka antalet anläggningsboenden och också styra var det ska ske. Det bidrar till en bättre integration och till en bättre och långsiktig dialog med kommunerna.

2. Bygg mer

Bristen på bostäder och den långsamma byggtakten är djupt problematisk och de flyttkedjor som uppstår är otillräckliga. I första hand ska kommuner se till att det reguljära bostadsbyggandet ökar. Vid sidan av den generella bostadspolitiken krävs också akuta insatser för nya boenden, inte minst för asylsökande och nyanlända.

Fler snabba och kreativa lösningar krävs av kommuner och statliga myndigheter och lösningarna behöver se olika ut i olika delar av landet eftersom förutsättningarna för byggande skiljer sig åt i t.ex. storstäder och glesbygd. Det behövs en ordentlig inventering av alla existerande bostadsmöjligheter inklusive lokaler som på ett snabbt och flexibelt sätt kan omvandlas till boenden.

Det behöver byggas fler boenden, framförallt permanenta men även tillfälliga lösningar bör övervägas. I vissa kommuner kan det vara relevant att bygga tillfälliga modulbostäder men risken finns att dessa lösningar inte är kostnadseffektiva. Dessutom följer ofta sociala utmaningar med tillfälliga boenden som riskerar att bli mer än tillfälliga. Centralt är dock att fler aktörer tar sitt ansvar och att olika initiativ och idéer prövas för att snabbt få fram olika former av bostäder.

Ett exempel på nytänkande är samarbetet mellan Migrationsverket och Västerviks kommun som för närvarande prövar en ny lösning för att få fram fler boenden till asylsökande. Idén är att öka lönsamheten för nybyggnation genom långa hyresavtal. Kommunen låter bygga modulbaserade bostäder som är anpassningsbara för olika behov, till exempel för asylsökande, studenter eller personer som fått uppehållstillstånd. Migrationsverket tecknar långa avtal, minst sex år vilket gör att nybyggnationen kan bli lönsam för kommunerna. Västerviks kommun har startat markförberedande arbeten och tanken är att när området är färdigbyggt finns där plats för cirka 50 asylsökande.

Folkpartiet anser därför att kommuner i första hand ska öka det reguljära bostadsbyggandet. Vid sidan av det generella bostadsbyggandet krävs också akuta insatser för nya boenden, inte minst för asylsökande och nyanlända. Fler snabba och kreativa lösningar krävs, och det kan se olika ut i olika delar av landet. Det behövs en ordentlig inventering av alla existerande bostadsmöjligheter till exempel lokaler som kan omvandlas till boenden. Det behöver byggas fler

1. Riksrevisionens rapport *Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande*. RIR 2014:15, s. 71. <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2014/Nyanland-i-Sverige-effektiva-insatser-for-ett-snabbt-mottagande/>

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag.....	501
Register.....	560

boenden, framförallt permanenta men även tillfälliga lösningar såsom modulboenden behöver användas när situationen är så pass ansträngd.

3. Migrationsverket bör få samlat ansvar för bosättning av alla nyanlända

I dag har Migrationsverket boendesansvar för personer som väntar på uppehållstillstånd och Arbetsförmedlingen har bosättningsansvar för personer som har fått uppehållstillstånd.

Migrationsverket hyr lägenheter av bostadsbolag och privata hyresvärdar för asylboenden samtidigt som behovet av bostäder för nyanlända med uppehållstillstånd ökar. Det innebär att Migrationsverkets boenden i vanliga lägenheter för asylsökande konkurrerar med Arbetsförmedlingens möjligheter att ge nyanlända med uppehållstillstånd kommunplatser.

Syftet med att Arbetsförmedlingen har bosättningsansvar för personer som fått uppehållstillstånd var att den nyanlända ska kunna få bostad inom pendlingsavstånd till arbete dvs. bostadsorten ska styras utifrån en matchning på arbetsmarknaden. I praktiken har det visat sig att det är tillgången på bostäder och nyanländas vilja att acceptera bostadsanvisning som styr var den nyanlända hamnar. En majoritet av de nyanlända har en utbildnings- och yrkesbakgrund som inte är tillräckligt specifik för en matchning mot arbetsmarknaden och därför har Riksrevisionen framfört att det saknas skäl för att Arbetsförmedlingen ska ha kvar sitt nuvarande bosättningsansvar. Riksrevisionen anger vidare att principen om matchningen mot den nationella arbetsmarknaden i första hand bör tillämpas för individer som har en utbildnings- och yrkesbakgrund som är tillräckligt specifik för att en sådan matchning ska bli aktuell.¹

Att myndighetsansvaret avseende bosättning för nyanlända är uppdelat mellan Arbetsförmedlingen och Migrationsverket innebär således att myndigheternas resurser inte används effektivt. Det bidrar i stället till en bristande helhetssyn och därtill konkurrens mellan myndigheter om lediga boendeplatser. Med rådande system finns risk att individen kommer i kläm när de olika myndigheterna fokuserar på sina respektive uppdrag. I stället bör processen från asylansökan till bosättning ses som en helhet och en myndighet bör ha huvudansvaret för individens bosättning.

Folkpartiet anser därför att Migrationsverket bör ges det fulla ansvaret för bosättning av alla nyanlända. dvs. både asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd. Genom att samla bosättningsansvaret till en myndighet kan individens etableringsinsatser komma igång tidigare och skattemedel användas mer effektivt samtidigt blir systemet tydligare för individen. Arbetsförmedlingen ska fortsatt fokusera på arbetet med etableringsinsatser för jobb och språk.

4. Alla kommuner ska ha beredskap för mottagande av nyanlända

Många kommuner tar ett stort ansvar för mottagandet av nyanlända, medan andra kommuner inte gör tillräckligt. Det ojämna mottagandet gynnar inte integrationen. Var tredje plats för nyanlända som kommunerna utlovade 2013 i överenskommelser med länsstyrelserna blev aldrig verklighet.² Det är oacceptabelt och leder till effektivitetsproblem och stora kostnader då individer är kvar i dyra anläggningsboenden i stället för att få en kommunplacering. För att mottagningssystemet ska fungera krävs helt enkelt att fler kommuner gör mer.

I allt för många kommuner är flyktmottagandet en verksamhet som bedrivs vid sidan av, ofta i projektliknande former. Det leder till kortsiktighet i synen på insatser och kostnader. I stället behöver alla kommuner ha en generell beredskap och en stabil organisation för mottagande av nyanlända. Det är i grunden lika naturligt som att ha beredskap för bostäder, förskola och olika former av service till kommunens invånare.³

Folkpartiet anser att det ska införas en lagstadgad skyldighet för kommuner att ha beredskap för mottagande av nyanlända. Det inkluderar att ha beredskap för bostäder, förskola och annan service. En skyldighet till beredskap för mottagande av nyanlända skulle förtydliga alla kommuners ansvar.

1. Riksrevisionens rapport *Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande*. RIR 2014:15, s. 115. <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2014/Nyanland-i-Sverige-effektiva-insatser-for-ett-snabbt-mottagande/>

2. Riksrevisionens rapport *Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande*. RIR 2014:15, s. 117. <http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2014/Nyanland-i-Sverige-effektiva-insatser-for-ett-snabbt-mottagande/>

3. <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/249706>

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

5. Prioritera bostäder till barnfamiljer

En stor del av anläggningsboendena hos Migrationsverket är lägenheter som myndigheten hyr av bostadsföretag och många asylsökande bor således i lägenheter (ABO-lägenheter). Samtidigt är bostadsbristen stor för dem som har fått uppehållstillstånd och ska påbörja sina etableringsinsatser men som försenas på grund av bostadsbristen. Det innebär kostnader för samhället men framförallt innebär det en längre väntan och ovisshet för individen. Varje dag som väntan kan kortas och insatser för språk och jobb i stället kan sättas in är en vinst för individen och för samhället.

Det är rimligt att lägenheter prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer. Personer som väntar på beslut om uppehållstillstånd bör i stället bo i andra typer av anläggningsboenden till exempel i befintliga lokaler, såsom före detta sjukhus, vårdboenden, hotell och vandrarhem, som genom mindre åtgärder kan omvandlas till boenden. Där så är möjligt bör de som bor i ABO-lägenheter kunna bo kvar om de får uppehållstillstånd. Det skulle förbättra etableringen genom att kommunerna kan planera bättre och att individens etableringsinsatser kan komma igång fortare. Tydligare krav måste också kunna ställas på dem som har fått uppehållstillstånd och får en boendeanvisning i en kommun. En person ska inte kunna tacka nej till bostad och samtidigt bo kvar i anläggningsboende. Det är till fördel för både individen och samhället i stort att etableringsinsatser kommer igång så snabbt som möjligt och att tiden i anläggningsboende kortas.

Folkpartiet anser att lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer, framför dem som väntar på besked. Personer som väntar på beslut om uppehållstillstånd bör i stället bo i andra typer av anläggningsboenden. En person med uppehållstillstånd ska inte kunna tacka nej till bostadsanvisning och samtidigt bo kvar i anläggningsboende och därmed uppta en plats för någon annan. Etableringsinsatser måste komma igång så snabbt som möjligt och tiden i anläggningsboende kortas.

6. Mer och tidigare SFI-insatser

Dessvärre är många med uppehållstillstånd på grund av bostadsbristen kvar i mottagnings-systemet. Tiden dessa personer sitter och väntar på anläggningsboenden kan användas bättre bland annat genom att svenskundervisningen erbjuds i större utsträckning. Kommuner har redan i dag en skyldighet att tillhandahålla svenska för invandrare, sfi, i anläggningsboenden men tillgången skiljer sig åt i landet.

Folkpartiet anser därför att personer med uppehållstillstånd, som på grund av bostadsbristen är fast i Migrationsverkets anläggningsboenden, ska få bättre möjligheter att läsa svenska. Därför måste den statliga ersättningen till kommuner för att anordna sfi i anläggningsboenden öka.

7. En statlig aktör bör på Migrationsverkets uppdrag köpa eller hyra samt förvalta boenden

Utifrån prognoserna om att asylmottagandet kommer att vara högt ett antal år framöver kommer Migrationsverket fortsatt behöva anordna boenden för ett stort antal asylsökande. Det är centralt att verket ges förutsättningar att långsiktigt planera och säkerställa bra anläggningsboenden som är strategiskt placerade och till ett rimligt pris. För att bistå Migrationsverket i arbetet med att finna lämpliga anläggningsboenden bör en statlig aktör såsom en myndighet eller ett affärsverk, som har stor kunskap om bostads- och lokalmarknaden, få i uppdrag att hyra eller köpa, anpassa och förvalta anläggningsboenden. Migrationsverket är hyresgäst och kan ingå långa hyresavtal vilket kan innebära bra finansiella lösningar. Inget hindrar att privata aktörer involveras i själva driften av anläggningsboenden.

Folkpartiet anser att Migrationsverket måste ges förutsättningar att långsiktigt planera och säkerställa bra anläggningsboenden till ett rimligt pris. Dessa boenden ska vara strategiskt placerade med hänsyn till jobb och integration. För att bistå Migrationsverket bör en statlig aktör såsom en myndighet eller affärsverk, som har stor kunskap om bostads- och lokalmarknaden, få i uppdrag att hyra eller köpa, anpassa och förvalta anläggningsboenden.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Bilaga 5

Delrapport från den integrationspolitiska
arbetsgruppen:

Flyktingkatastrofen och EU:s ansvar

Inledning

Dagens flyktingsituation där människor dör och riskerar sina liv på vägen mot friheten i Europa är alarmerande. Vi nås dagligen av fruktansvärda bilder och människoöden. Människor tvingas på flykt och ser inget annat val än att ta farofyllda vägar. Men resan mot ett liv i säkerhet slutar allt för ofta i tragedi. Färden över Medelhavet i sjöodugliga och överfulla båtar är förenat med stor fara och på sin färd genom Europa fortsätter desperata människor att riskera sina liv i trånga och syrefattiga lastbilsutrymmen. De enda vinnarna är människosmugglarna som tjänar pengar på människors utsatthet och desperation.

Flyktingkatastrofen saknar motstycke i historien

Vi lever i en tid när flyktingströmmarna saknar motstycke i historien. Nästan 60 miljoner människor är på flykt undan krig, konflikter och förföljelse. Det är den högsta siffran någonsin och antalet ökar dramatiskt enligt FN:s flyktingorgan, UNHCR.¹

Kriget i Syrien är enligt UNHCR den värsta humanitära krisen i modern tid och den största orsaken till att människor tvingas fly. Halva Syriens befolkning har på grund av kriget lämnat sina hem varav 7,6 miljoner är på flykt inne i Syrien och 3,9 miljoner har lämnat landet. Dessutom har minst 15 konflikter brutit ut eller flammat upp på nytt: I Afrika handlar det om Elfenbenskusten, Centralafrikanska republiken, Libyen, Mali, Nigeria, Sydsudan och Burundi. I MENA-regionen rör det sig utöver inbördeskriget i Syrien om IS fruktansvärda härjningar i regionen, oroligheterna i Jemen och det sönderfallande Libyen. Burma, Pakistan och Kirgizistan är länder i Asien där starka spänningar råder och i Europa handlar det om stridigheterna i Ukraina. Därtill tycks fredsprocessen i Turkiet ha brutit samman. Alla dessa konflikter innebär att antalet flyktingar i världen ökar.

Majoriteten av alla flyktingar i världen, 86 procent, befann sig under 2014 i utvecklingsländer. Antalet som söker asyl i EU ökar men är fortfarande litet i förhållande till det stora antalet flyktingar som finns i konflikternas närområden. Under 2014 ansökte 600 000 personer om asyl i EU vilket är den högsta siffran någonsin. Sverige och Tyskland tog emot flest asylansökningar i Europa.

EU:s gemensamma ansvar

Vi kan inte stillatigande se på när kvinnor, män och barn riskerar sina liv i överfulla båtar på Medelhavet. För Folkpartiet Liberalerna är det en självklarhet att Sverige ska ge skydd åt människor som flyr från krig, förföljelse och förtryck. Solidaritet har länge varit ett ledord för den svenska asylpolitiken och vi har en stolt historia av att hjälpa människor som söker skydd. Asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. Individens rätt att söka asyl och varje persons ansökan om asyl ska prövas individuellt.

Det räcker dock inte att Sverige och ett fåtal andra länder inom EU tar sitt ansvar. Världen har aldrig haft så många människor på flykt och då krävs än mer solidaritet och gemensamma åtgärder. Vi behöver ett stärkt gemensamt europeiskt asylsystem som innebär att vi tillsammans kan höja nivån på asylmottagandet i alla medlemsländer och därmed erbjuda ett värdigt skydd till fler människor i behov av det. EU:s gemensamma asylpolitik måste utvecklas vidare

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

1. <http://sverigeforunhcr.se/blogg/60-miljoner-pa-flykt-den-hogsta-siffran-nagonsin>

och utgå från humanitet och solidaritet. En fungerande flyktingpolitik i Europa är också viktigt för att bekämpa den alltmer omfattande människosmugglingen.

Över 3,9 miljoner människor har på grund av konflikten i Syrien tvingats att söka skydd i UNHCR:s flyktingläger i grannländerna. Det skulle kunna se annorlunda ut om fler länder i EU tog emot fler flyktingar. Om hela EU i förhållande till sin folkmängd skulle ta emot hälften av de flyktingar som Sverige tar emot på grund av konflikten i Syrien skulle flyktinglägren i Syriens grannländer vara tömda på drygt tre år.

För närvarande pågår ett arbete för att stärka EU:s gemensamma asylpolitik. Kommissionen har föreslagit en jämnare fördelning av ett ökat antal kvotflyktingar samt en tillfällig fördelningsmekanism för personer i behov av internationellt skydd. Förslaget är fortfarande inte tillräckligt men är ändå ett steg i rätt riktning. Det är dock oroväckande att flera medlemsstater inte vill se en jämnare fördelning av mottagandet och uttryckt sitt missnöje med kommissionens förslag.

Det viktigaste är att få slut på kriget i Syrien och andra konflikter som tvingar människor på flykt. Men dessvärre löses inte alla konflikter över en natt. Därför behövs fortsatt stöd och insatser för de miljontals människor som befinner sig i konflikternas närområde, till exempel i UNHCR:s flyktingläger. Det behövs också politiskt tryck på fler länder, inklusive de rika Golfstaterna, att faktiskt också bidra till att hjälpa människor på flykt. Vidare behövs insatser för att hantera den akuta situation som råder i och runt Europa. Det behövs bland annat fler lagliga vägar till EU för att minska människors desperata försök att ta sig till Europa. Fler medlemsstater måste ta emot fler flyktingar. Nedan följer ett antal förslag som bör vara vägledande i arbetet.

Förslag

- Rädda liv på Medelhavet.** Återkommande rapporter når oss om människor som riskerar sina liv när de sätter sig i sjöodugliga båtar för att ta sig över Medelhavet till Europa. EU kan inte stillatigande se på när liv går till spillo. Det behövs gemensamma sök- och räddningsinsatser på Medelhavet.

Italien hade tidigare en räddningsinsats vid namn Mare Nostrum som nu behöver återupprättas men inom ramen för EU-systemet under ledning av EUs gränsmyndighet Frontex och dess insatser Triton och Poseidon.

Folkpartiet Liberalerna anser att Sverige ska driva på för att stärka EU:s gemensamma sök- och räddningsinsatser på Medelhavet. I det katastrofala läget vi befinner oss i måste akuta katastrofinsatser till och ökas. Frontex behöver få mandat och resurser för att kunna bedriva en effektiv livräddande verksamhet och bör även få ett proaktivt räddningsmandat även för internationellt vatten. Folkpartiet Liberalerna ser gärna att Sverige tillsammans med andra medlemsstater långsiktigt bistår med utrustning såsom fartyg, flygplan och helikoptrar.
- Fler lagliga vägar.** Människor ska inte behöva vara anvisade till människosmugglare och riskera sina liv till exempel på Medelhavet. I stället måste det skapas trygga och lagliga flyktvägar till EU.

Folkpartiet Liberalerna vill att Sverige inom EU ska driva på för införande av asylvisum som ska kunna sökas på EU-ambassader runt om i världen. Vid särskilt allvarliga situationer ska visumkraven kunna slopas tillfälligt.
- Avskaffa transportörsansvaret.** Även det så kallade transportörsansvaret förhindrar människor att på ett säkert sätt ta sig till Europa för att ansöka om asyl och bidrar till den ökade människosmugglingen. Transportörsansvaret, som infördes på EU-nivå 2001, innebär ett ansvar för flygbolag och andra transportörer att genomföra viss myndighetsutövning som kontroll av pass och visum är förknippat med. På så vis hindras människor att nå fram till säkra länder där de kan ansöka om asyl.

Folkpartiet Liberalerna vill därför avskaffa transportörsansvaret. Det måste ges möjlighet att utan människosmugglare ta sig till EU för att kunna ansöka om asyl.
- Stoppa flyktingsmugglarna.** Människosmugglare utnyttjar och tjänar pengar på människors utsatthet och utsätter människor för stor fara. Människor betalar mycket pengar till skrupelfria kriminella nätverk som är ansvariga för att människor mister sina liv på Medelhavet då de satt sig i smugglarnas sjöodugliga båtar.

Folkpartiet Liberalerna vill därför se ett ökat internationellt samarbete som innebär kraftfulla åtgärder mot smugglarna och deras affärsverksamhet. Inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik måste det vidtas åtgärder till exempel för att

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

systematiskt identifiera och stoppa fartyg som används för flyktingsmuggling. Den livs-farliga trafiken över Medelhavet måste stoppas.

- 5. Fler kvotflyktingar.** I dag är flyktingmottagande inom EU mycket ojämnt fördelat och ett fåtal länder tar emot det stora flertalet av de flyktingar som kommer till Europa. Endast 16 av 28 EU-länder tar emot kvotflyktingar, det vill säga personer som FN:s flyktingorgan UNHCR på plats i världens flyktingläger bedömer som mest skyddsbe-hövande. Under 2014 fick 8 579 kvotflyktingar möjlighet att börja ett nytt liv inom EU, vilket är alldeles för lite. Sverige har gett klartecken till UNHCR om att ta emot 1 900 kvotflyktingar under 2015.

Kommissionen har föreslagit att EU-länderna sammantaget ska ta emot 20 000 kvotflyk-tingar per år. Tanken är att fördela kvotflyktingarna i enlighet med ländernas folkmängd och ekonomiska situation samtidigt som hänsyn tas till om länderna har hög arbetslöshet eller redan har tagit emot många kvotflyktingar och asylsökande.

Folkpartiet Liberalerna anser att EU ska öka mottagandet av kvotflyktingar och att Sve-rige ska driva på för att alla EU-länder ska ta emot kvotflyktingar och för att de länder som gör så i dag ökar sin kvot.

- 6. Ökad EU-solidaritet.** I dag är flyktingmottagandet inom EU ojämnt fördelat och Sverige och Tyskland är de länder som tar emot flest asylsökningar. En bidragande orsak är att EU:s Dublinförordning fungerar dåligt. Dublinförordningen innebär att det första EU-landet en asylsökande kommer till är ansvarigt för asylprövningen. Antalet flyktingar som tar sig till länder som Italien och Grekland ökar och dessa länder står i dag inför en svår situation när det gäller mottagandet. Många gånger registreras inte flyktingarna i det gemensamma systemet och många tar sig vidare genom Europa för att söka asyl i framförallt Tyskland och Sverige. Dublinförordningen har därmed till stor del spelat ut sin roll.

EU:s medlemsstater måste därför i större utsträckning dela på ansvaret för de flyktingar som kommer till EU. Det gäller såväl kvotflyktingar (se punkt 5) som asylsökande. Det ansvaret är viktigare än någonsin när rekordmånga människor är på flykt.

Folkpartiet Liberalerna anser därför att Sverige ska driva på för en mer varaktig lösning för att dela ansvaret avseende flyktingmottagandet. Systemet bör utgå från en fördel-ningsnyckel som grundas på befolkningsmängd, BNI och andra relevanta faktorer. Systemet bör vara flexibelt och om möjligt ta hänsyn till individuella omständigheter. Barnfamiljer ska inte splittras. EASO, Europeiska stödkontoret för asylfrågor måste få en central roll i detta arbete.

- 7. Snabbare avslag på ogrundade ansökningar.** En del som i dag söker asyl inom EU saknar flyktingskäl. Under 2014 kom 17 procent av alla asylsökande till EU från Västra Balkan, där väpnad konflikt inte pågår.¹ Dessa ansökningar tynger asylsystemet och gör det svårare att snabbt hjälpa de som flyr krig och förföljelse.

Folkpartiet Liberalerna vill därför se en friare arbetskraftsinvandring i kombination med ett system för snabbare hantering av ansökningar från säkra länder. På så sätt kan asyl-systemet avlastas från ogrundade ansökningar snabbare. Vårt fokus ska vara på dem som behöver vår hjälp mest.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

1. <https://easo.europa.eu/wp-content/uploads/Quarterly-Asylum-Report-Q4.pdf>

Bilaga 6**Delrapport från arbetsgruppen
En förnyad funktionshinderpolitik:**

Från omsorg som kväver till förväntningar som lyfter

Inriktning för liberal funktionshinderpolitik

I den liberala berättelsen är en viktig utgångspunkt att människor har olika kön, könsidentitet, sexuell läggning, ålder, härkomst och livsåskådning men också skiftande funktionalitet. Var fjärde svensk uppger sig ha någon form av funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättningar finns i alla åldrar, klasser och yrkesgrupper, lever i staden och på landet, ensamma och i familjer, arbetar, är studerande, arbetslösa och sjukpensionärer, har olika värderingar och intressen, det vill säga är precis som alla andra.

När man talar om personer med funktionsnedsättning handlar det alltså inte om en homogen grupp av individer som det är synd om, som står utanför, som ska tas om hand eller som är utsatt. Det handlar om människor som finns överallt, här och nu, med ambitioner och livsdrömmar. Människor med förutsättningar som i vissa avseenden kan skilja sig från majoritetens, men som är en viktig del av samhällsgemenskapen och har rätt till delaktighet i den. Funktionshinderpolitik handlar om att förverkliga den rätten och om självständighet och självbestämmande.

Folkpartiet har mycket att vara stolt över. Partiet har varit drivande till exempel för att genomföra LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) och personlig assistans, för att utvidga diskrimineringslagen till att också omfatta bristande tillgänglighet och för att ta bort möjligheten att använda otillgängliga vallokaler. Personer med funktionsnedsättning glöms dock ofta bort även av oss i den politiska debatten. Det är hög tid att Folkpartiet återtar ledartröjan i funktionshinderpolitiken. Det är även hög tid för ett liberalt paradigmskifte i perspektiv. Funktionshinderpolitik är inte en fråga om att tillgodose särintressen utan om ett allmänintresse som berör oss alla och en fråga om mänskliga rättigheter.

Arbetsgruppen En förnyad funktionshinderpolitik har som sitt uppdrag att belysa hur välfärdspolitiken kan bidra till att fler får ett arbete och hur förmågan ska tas tillvara också hos de som i dag står utanför arbetsmarknaden. De med minst möjligheter i dag ska få fler möjligheter imorgon. Kommissionen kan med denna utgångspunkt exempelvis överväga förändringar av dagens subventionerade anställningsformer. Kommissionen ska pröva frågan om ytterligare reformer för ökad fysisk tillgänglighet. Kommissionen ska också se över om och hur egenmakten för personer med funktionsnedsättning kan stärkas och i det perspektivet bland annat pröva hur tillgången till hjälpmedel bör se ut. Kommissionen ska vidare belysa både kostnadsutvecklingen och kvaliteten för LSS i allmänhet, och för personlig assistans och assistansersättning i synnerhet. Utgångspunkter för kommissionens arbete är det rättighetsperspektiv som genomsyrar FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och det långsiktiga målet om ett Sverige där mångfald ur alla perspektiv välkomnas och ses som en tillgång.

Med denna inledande rapport vill arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik sätta fokus på några av utgångspunkterna för vårt och Folkpartiets arbete inom området. Vi kom-

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

mer i det fortsatta arbetet att återkomma till hur insikten om människors skilda förutsättningar måste genomsyra i princip alla politikområden.

Människor är, tack och lov, olika

I alla mänskliga populationer finns en stor variation av olika funktionalitet (förmågor). Funktionaliteten varierar inte bara mellan individer utan också hos varje individ. Alla individer är bättre på vissa saker än på andra. Vi har också olika funktionalitet i olika skeden av livet.

Individens handlingsmöjligheter begränsas såväl av hur omgivningen är utformad som av kapaciteten i den egna funktionaliteten. Handlingsfriheten kan vidgas genom förändringar i miljön och genom åtgärder som ökar individens funktionalitet.

Handlingsfriheten är begränsad för alla, men mer för en del. I vissa fall kan betydelsen av den begränsade funktionaliteten elimineras genom anpassning av omgivningen, i andra fall genom kompenserande hjälpmedel. Många individer har en nedsatt syn, men för det stora flertalet elimineras problemet med hjälp av glasögon.

Om samspelet mellan miljöns utformning och den individuella funktionaliteten kraftigt begränsar handlingsfriheten talar vi om att det föreligger ett funktionshinder. Det innebär att individen är förhindrad att göra saker som av de allra flesta uppfattas vara en del av livet, till exempel att bo i en egen bostad, arbeta, umgås med vänner, shoppa på staden eller ta del av kultur. Funktionshinderpolitiken syftar till att eliminera, eller åtminstone minska, sådana hinder så att personer med i något avseende nedsatt funktionalitet kan leva ett liv som andra.

Vem som helst kan, vid födseln eller senare i livet, få en funktionsnedsättning. Genom medicinska framsteg överlever många som föds även med svåra funktionsnedsättningar och personer som råkar ut för en sjukdom eller en olycka under livets gång får möjligheter till ett längre liv. Ofta finns en obalans mellan de resurser som avsätts vid till exempel för tidig födsel och de resurser som senare satsas för att ge dem som föds med en funktionsnedsättning ett gott liv. Med ambitionen att rädda personer med svåra funktionsnedsättningar till livet, oavsett om funktionsnedsättningarna är medfödda eller förvärvade, följer också ett ansvar för att de ska kunna leva ett liv som så långt möjligt är som andras.

En liberal politik innebär att skapa förutsättningar för att alla ska kunna bli sitt bästa jag, också de som har funktionsnedsättningar.

Vi har lång väg kvar till ett Sverige där barn med funktionsnedsättning, tillsammans med sina syskon och kompisar ”hemma på gatan”, kan utvecklas i den förskola och skola som deras föräldrar valt. Till ett Sverige där personer som använder rullstol eller rollator är en självklar syn på bussar, tunnelbanor och tåg. Till ett Sverige där det som byggs, byggs tillgängligt och användbart för alla utifrån beprövad erfarenhet och fastställda krav. Till ett Sverige där alla människor ses som resurser och en tillgång på arbetsmarknaden. Ett Sverige där alla människors lika värde och rättigheter förverkligas.

Ofta finns det lagar, regler, mål och planer. Men i praktiken är bristerna stora. Funktionshinderperspektivet kommer i andra hand och i efterhand.

Därför ser vi att vår viktigaste och svåraste uppgift är att vända perspektivet, att få igenom förändrade tankesätt. Det handlar inte om de där andra som behöver vårt stöd, det handlar om oss som människor och om våra rättigheter och möjligheter.

Funktionshinderperspektivet ska finnas med från början och inom alla politikområden. Det ska vara självklart att följa lagstiftning och att sträva mot politiskt satta mål. Folkpartiet ska vara ledande i det arbetet.

I det följande vill vi ge några exempel på inriktningen av en liberal funktionshinderpolitik och också några konkreta förslag som vi anser bör drivas av Folkpartiet i avvaktan på ett ställningstagande till hela funktionshinderpolitiken. Vi kommer i det fortsatta arbetet att ta ett helhetsgrepp om förslag som Folkpartiet bör driva för att Sverige ska leva upp till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och för att alla ska ges samma möjligheter och rätt till självbestämmande och egna val.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning är mänskliga rättigheter

Utgångspunkten för Folkpartiet funktionshinderpolitik är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige ratificerade 2008. Konventionen syftar till att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att ta del av de mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Konventionen utgår från grundläggande principer om jämlikhet och icke-diskriminering.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

Ett inkluderande samhälle där man utgår från den mänskliga mångfalden, ser olikheter som styrkor, tar till vara människors vilja och ser alla som resurser är ett liberalt samhälle.

Liv på lika villkor

Att leva ett liv på lika villkor handlar om så mycket mer än att kunna gå på toaletten, få i sig mat och få kläder på kroppen. Det individuella stödet måste alltid anpassas till individens behov och egna önskemål. År 1993 beslutade riksdagen om LSS. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var införandet av rätt till personlig assistans. Tanken var just att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sin livssituation, till exempel över vem som skulle ge hjälpen.

Arbetsgruppen kommer att återkomma till en mer genomgripande genomlysning av hur LSS-reformen ska värnas och utvecklas. Vi vill dock redan nu markera att själva utgångspunkten för personlig assistans bör förtydligas.

Förverkligandet av personlig assistans har inneburit en stor frihetsreform för de assistansberättigade. Men kretsen assistansberättigade har genom ett beslut år 1996 begränsats till att assistans bara ska utgå om det föreligger så kallade grundläggande behov.

Med grundläggande behov avses i lagen behov av hjälp med den personliga hygien, måltider, av- och påklädning eller kommunikation med andra eller av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personen med funktionsnedsättning (§ 9 a LSS). Om de grundläggande behoven uppgår till mindre än 20 timmar per vecka står kommunen för ersättningen. För större behov står staten (Försäkringskassan) för kostnaden.

En dom i Regeringsrätten år 2009 har ytterligare snävat in tolkningen av vad som anses vara grundläggande behov. Detta har lett till i vår mening integritetskränkande mätningar av vilken tid som åtgår för till exempel toalettbesök och av- och påklädning.

Enligt vår mening har vad som kallas grundläggande behov avgränsats på ett otillfredsställande sätt och getts alltför mycket av ett omsorgsperspektiv i stället för ett delaktighetsperspektiv. Till de grundläggande behoven bör enligt vår mening också räknas behov av hjälp för att kunna vara delaktig i samhället, till exempel att arbeta, studera eller ha annan meningsfull sysselsättning, att vara förälder eller inneha förtroendeuppdrag. Ett tillägg med denna innebörd i lagen skulle i praktiken innebära en återgång till de ursprungliga intentionerna.

Den föreslagna lagändringen skulle med största sannolikhet innebära en kostnadsförskjutning från kommunerna till staten (Försäkringskassan), jämfört med den kostnadsfördelning som gäller i dag. Den föreslagna lagändringens nettoeffekter på de offentliga finanserna kräver en djupare analys än vi haft möjlighet att göra inom ramen för denna delrapport. Vi kommer också att återkomma till de samhällsekonomiska effekterna av personlig assistans, en analys av kostnadsutvecklingen samt förslag till hur kostnader för assistans och andra åtgärder ska fördelas.

Hur stort behovet av insatser är avgörs av behovsbedömningen. Om behoven sedan ska tillgodoses genom personlig assistans eller andra insatser måste prövas med utgångspunkt i den enskildas situation och önskemål.

En skola på lika villkor

Skolan är den plats där vi formas, bildar oss, möter vänner för livet. En bra skola och förskola är det bästa sättet att skapa jämlika möjligheter inför framtiden. I denna miljö, där vi ska ges förutsättningar för livet, är det särskilt viktigt att alla kan vara delaktiga och ha samma valfrihet.

FN:s konvention om personer med funktionsnedsättning är tydlig: Personer med funktionsnedsättning ska på lika villkor som andra få en utbildning med samma kvalitet.

Alltför många skolor har fortfarande alltför bristande fysisk tillgänglighet. Många unga med funktionsnedsättningar kan på grund av otillgängliga lokaler inte gå i samma skola som sina syskon eller kamrater. I stället skjutsas de dagligen långa sträckor till andra skolor. I värsta fall ökar segregeringen än mer när det är dags för gymnasiestudier. De otillgängliga skolorna är naturligtvis stängda också för lärare och annan personal med motsvarande funktionsnedsättningar. Även föräldrar med nedsatt rörelseförmåga begränsas i sitt fria val av skola för sina barn.

I Specialpedagogiska skolmyndighetens enkätundersökning hösten 2013 instämde endast hälften av de drygt 600 tillfrågade rektorerna helt i påståendet att de erbjöd en tillgänglig förskola eller skola. En undersökning som RBU låtit genomföra visar att även skolor där elever med nedsatt rörelseförmåga är en viktig målgrupp, till exempel med så kallade Rh-klasser, i

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

många fall endast är delvis tillgängliga. Det kan till exempel handla om att hiss saknas, är ur funktion eller inte får användas av eleverna på egen hand. Enligt Skolverket (2008) är tillgängligheten som sämst i lokaler för praktiska ämnen och i samlingslokaler. Ibland innebär det att elever med funktionsnedsättning är helt utestängda från vissa lektioner.

De åtgärder som vidtas för att öka tillgängligheten utgår ofta från enskilda elevers behov och inte från ambitionen att generellt tillgängliggöra skolan.

Den bristande tillgängligheten innebär att ungas möjlighet att välja skola begränsas liksom deras möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen och att vara sociala delaktiga. Barn med funktionsnedsättning kan inte vara med sina klasskamrater på rasterna eftersom skolgården och lekredskapen är otillgängliga.

I den miljö där unga vistas en stor del av sin tid måste tillgängligheten vara god - för eleverna men också för lärare och annan personal och för föräldrar. Skollagen kräver att skolor ska vara "ändamålsenliga". Tolkningen av detta innebär dock i praktiken att friskolor tillåts bedriva sin verksamhet i otillgängliga lokaler. Även skolan omfattas av den nya bestämmelsen om bristande tillgänglighet som diskriminering. Det är bra, men otillräckligt. Skollagen bör förtydligas så att det framgår att alla skolor ska ha grundläggande fysisk tillgänglighet. Det räcker inte att kräva tillgänglighetsanpassning vid om- eller tillbyggnad. Takten måste höjas. Inga skolor, varken fristående eller kommunala, ska tillåtas starta i otillgängliga lokaler.

Vi kommer i vårt kommande arbete att titta mer ingående på hela skolsituationen för barn med funktionsnedsättningar av olika slag och på möjligheten till utbildning.

Delaktighet i samhället på lika villkor

Att kunna gå ut och äta med sina vänner, besöka utställningar och gå på bio och teater, delta i seminarier, vara föreningsaktiv eller träna för att må bra är en viktig del av livet. Möjligheten till delaktighet stoppas dock allt för ofta av bristande tillgänglighet. Det kan handla om allt från otillgänglig information till hinder i den fysiska miljön.

Sedan år 1966 finns bestämmelser om tillgängligt och användbart byggande. Riksdagen beslutade år 1999 att enkelt avhjälpna hinder i befintlig miljö skulle vara borta senast vid utgången av år 2010. Det målet nåddes inte. Det finns visserligen byggregler, en lag om kollektivtrafik och andra regelverk som ställer tydliga krav på tillgänglighet, men likväl utformas samhället fortfarande på ett sätt som utestänger. Många utestängs från det gemensamma samtalet då debatter inte teckenspråkstolkas, då möten ordnas utan hörselteknisk utrustning, då information inte finns tillgänglig i punktskrift eller digitalt.

Från och med år 2015 är bristande tillgänglighet en form av diskriminering i diskrimineringslagen. Det innebär att det nu finns en lagstiftning som utgår från de individer som missgynnas när regelverk inte efterlevs och skäliga anpassningsåtgärder inte vidtas. Den enskilde kan då gå till domstol och få saken prövad.

Lagen har således nyligen trätt i kraft och det är för tidigt att utvärdera den. På principiella grunder föreslår vi ändå redan nu en skärpning. Det undantag som innebär att företag med färre än 10 anställda inte omfattas bör avskaffas.

Lagen innebär i sak inte att kraven på tillgänglighet skärps. Det som tillkommit är personlig service som en del av tillgängligheten. Personlig service kan om man inte ser vara att få menyn på restaurangen uppläst om den inte finns tillgänglig i punktskrift eller att få hjälp att handla i livsmedelsbutiken. Åtgärderna ska vara skäliga. Det är främst krav som redan ställs i till exempel plan- och bygglagen eller andra bestämmelser som reglerar vilken tillgänglighet som ska vara utgångspunkten för att bedöma om bristen är ett uttryck för diskriminering. Därutöver ska hänsyn tas bland annat till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna hos företaget. Verksamheten måste kunna bära kostnaden för tillgänglighetsökande åtgärder. Att utöver dessa hänsynstaganden ha ett undantag för småföretag innebär dels en onödig dubbelreglering, dels att det ges en felaktig bild av vad tillgänglighetsåtgärder kan innebära. Att förstärka belysningen eller flytta några starkt doftande blommor längre bort från kassan är knappast något som driver en småföretagare i konkurs. Undantaget sänder också en signal om att vissa bestämmelser, som näringsidkaren eller dennes lokalhållare redan omfattas av, inte behöver efterlevas.

Frågan om tillgänglighet är så mycket vidare än just bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Den handlar om visioner och om design för alla. Den tekniska utvecklingen både vad gäller hjälpmedel och för möjligheterna att skapa tillgänglighet går snabbt och möjliggör för många en kraftigt ökad frihet och självständighet. Vi kommer längre fram titta på vad som kan och behöver göras för att vi i Sverige ska börja göra rätt från början.

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldreåtgärder	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Förslag

Arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik föreslår partistyrelsen föreslå landsmötet besluta

1. Att ställa sig bakom den allmänna inriktningen av funktionshinderpolitiken – för ett funktionshinderperspektiv som genomsyrar alla politikområden
2. Att LSS ska förtydligas, så att även delaktighet i samhällslivet, som till exempel arbete, studier och föräldraskap, anses vara grundläggande behov
3. Att alla skolor, även friskolor, ska ha grundläggande tillgänglighet
4. Att småföretagsundantaget vad gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering ska avskaffas

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

Register

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik 56

Partistyrelsens yttrande	56
Motionerna A12–A25	56
Motioner	57
Partinamnet	57
A1. Byt namn till Liberalerna.....	57
A2. Namnbyte till Liberalerna	57
A3. Namnbyte av Folkpartiet Liberalerna till Liberalerna.....	57
A4. Byte av partinamn till Socialliberalerna.....	58
A5. Av folk för socialliberalism	58
Ideologi och politisk profilering	59
A6. Stärk den socialliberala profilen	59
A7. Främja idealitet och socialliberalism	59
A8. Ett parti med "folk" i namnet ska vända sig till hela folket.....	60
A9. Integrera förvaltarskapsprincipen i Folkpartiets värdegrund.....	60
A10. Prioritera rättvisa för individen	61
A11. Låt inte ändamålen helga medlen	61
Decemberöverenskommelsen m.m.	61
A12. Tolkningen av decemberöverenskommelsen	61
A13. Justering av decemberöverenskommelsen	62
A14. Decemberöverenskommelsen måste brytas.....	63
A15. Gå ur DÖ	63
A16. Dödförklara decemberöverenskommelsen.....	64
A17. Decemberöverenskommelsen och parlamentarismen	64
A18. Avskaffa decemberöverenskommelsen	65
A19. Dags att decemberöverenskommelsen (DÖ) får dö.....	65
A20. Låt DÖ dö.....	65
A21. Förkasta DÖ.....	66
A22. DÖ måste dö	66
A23. Decemberöverenskommelsen.....	67
A24. Utred huruvida decemberöverenskommelsen är laglig	67
A25. Öppna för samverkan med SD.....	67

B. Partiets organisation och stadgar 68

Partistyrelsens yttrande	68
Inledning	68
Partistadgarna och nätverkens ställning	68
Motionerna B1–B12	68
Allmänna organisationsfrågor	70
Motionerna B13–B41	70
Frågor om landsmötet och riksmötet	74
Motionerna B42–B49.....	74
Partistyrelsens förslag till beslut	76
Särskilt yttrande 1	77
Särskilt yttrande 2	77
Motioner	78
Partistadgarna och nätverkens ställning	78
B1. Förnyelsearbete kräver stadgerevision.....	78
B2. Stadgeöversyn.....	78
B3. Nätverken och deras funktion och ställning i Folkpartiet Liberalerna.....	79
B4. Nätverk.....	79
B5. Representation i partistyrelsen.....	80
B6. Nätverkens ställning och uppgifter inom Folkpartiet Liberalerna	80
B7. Förnyelse och förenkling av medlemsavgifter.....	81

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

B8. Folkpartiet bör ha samma medlemsavgift i hela landet.....	81
B9. Inför e-faktura på medlemsavgiften.....	81
B10. Bättre med medlemsavgift i tid än i otid.....	82
B11. Länsförbund på nätet – sex år senare, nej tolv år senare.....	82
B12. Diskussionsforum utanför Facebook och Twitter för alla medlemmar.....	83
Allmänna organisationsfrågor.....	83
B13. Folkpartiets evenemang och möten ska vara tillgängliga för alla.....	83
B14. Folkpartiet Liberalernas verksamhet ska vara öppen för alla.....	83
B15. Tillgänglighet på Folkpartiets hemsida.....	84
B16. Folkpartiet ska vara ett inkluderande parti.....	84
B17. Låt medlemmarna själv välja vilken lokalförening man ska vara ansluten till.....	84
B18. Certifiera Folkpartiet enligt ISO14000-serien.....	85
B19. Gör Folkpartiet fristående, även ekonomiskt.....	85
B20. Folkpartiet måste leverera tydlig närvaro i hela landet.....	86
B21. Uppdrag Hela landet även i partistyrelsen.....	86
B22. Partistyrrelsens sammansättning.....	86
B23. Införande av rotationsprincip.....	87
B24. Max tolv år i följd på samma förtroendepost.....	87
B25. Förnya demokratin – satsa på öppna nomineringar i hela landet.....	88
B26. Välj partiordförande i en medlemsomröstning.....	88
B27. Utveckla den demokratiska processen för alla val.....	88
B28. En kvinna och en man som partiledare för Folkpartiet.....	89
B29. Utbilda Folkpartiets valberedningar.....	90
B30. Ge kandidaterna i valen till Europaparlamentet bättre förutsättningar.....	90
B31. Europeisera listan till EP-valet.....	91
B32. Partiledare ska inte kunna vara statsråd.....	91
B33. Ett råd för hållbar och liberal framtid.....	92
B34. Våra efterkommande behöver en bättre uppväxt.....	92
B35. Folkpartiet behöver internt en motsvarighet till Lagrådet.....	93
B36. Medlemmarna är Folkpartiet Liberalernas viktigaste resurs.....	93
B37. Valaffisch i modern tappning.....	94
B38. Förtydliga Folkpartiets logotyp.....	94
B39. Förnyelse, men inte till vilket pris som helst.....	95
B40. Liberala Kvinnors stadgar.....	95
B41. Avskaffa kvinnoförbundet och användandet av begreppet feminism.....	95
Frågor om landsmötet och riksmötet.....	96
B42. Landsmötets och partirådets sammansättning.....	96
B43. Plats för lands- och riksmöten.....	96
B44. Döp om riksmötet till rikskonferensen.....	96
B45. Gör om motionsverktyget till landsmötet.....	96
B46. Inför ett automatiskt voteringsystem på landsmötet.....	97
B47. Ombud till landsmöte.....	97
B48. Argumentera på distans.....	97
B49. Procedurfrågor och talartid.....	97

C. Jämställdhet 99

Partistyrrelsens yttrande.....	99
Inledning.....	99
Kvinnors ekonomiska självständighet.....	99
Motionerna C1–C7 samt E37 yrkande 2 och 3 och jämställdhetsgruppens rapport punkt 1–5 samt 7–8.....	99
Könsfördelningen i bolagsstyrelser.....	102
Motionerna C8–C11.....	102
Övriga jämställdhetsfrågor.....	103
Motionerna C12–C13.....	103
Partistyrrelsens förslag till beslut.....	104
Reservation 1.....	104
Reservation 2.....	104
Reservation 3.....	104
Särskilt yttrande 3.....	104
Särskilt yttrande 4.....	104
Särskilt yttrande 5.....	104
Förslag från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen.....	105

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

Motioner	106
C1. Tredelning av föräldraförsäkringen	106
C2. Tredelad föräldraförsäkring	106
C3. En liberal föräldraförsäkring	107
C4. Ta bort reservationen mellan föräldrarna av dagar i föräldraförsäkringen	107
C5. Kortare jämställd föräldraförsäkring med höjt basbelopp.....	108
C6. Frånvarodagar spelar roll, kvotera vab	108
C7. Cash is queen – en jämställd lönepolitik	109
C8. Säg nej till könskvotering i börsbolag	109
C9. Könskvotering till börsbolag	110
C10. Inga ingrepp i ägarnas rätt att välja styrelserna i sina bolag	110
C11. Jämställda valberedningar i börsnoterade bolag.....	111
C12. Bredda arbetsmarknaden för kvinnor.....	111
C13. Utökat stöd till kvinnocentra och föreningar.....	111

D. Utbildning och kultur **113**

Partistyrelsens yttrande	113
Inledning	113
Allmän utbildningspolitik	114
Motionerna D1–D21	114
Lärares och rektorers villkor	117
Motionerna D22–D25.....	117
Driftsformer, finansiering och valfrihet	118
Motionerna D26–D29.....	118
Förskola och barnomsorg	119
Motionerna D30–D34 samt K20 yrkande 2.....	119
Grundskola och gymnasieskola	119
Motionerna D35–D47 samt K20 yrkande 3	119
Forskning och högre utbildning	121
Motionerna D48–D61	121
Vuxenutbildning och livslångt lärande	124
Motionerna D62–D67 samt H10 yrkande 3	124
Kultur	125
Motionerna D68–D72.....	125
Mediepolitik	126
Motionerna D73–D76	126
Idrott	128
Motionerna D77–D81	128
Ideell sektor, trossamfund m.m.	129
Motionerna D82–D85 samt A7 yrkande 2	129
Partistyrelsens förslag till beslut	130
Reservation 4	132
Reservation 5	132
Särskilt yttrande 6	132
Särskilt yttrande 7	132
Särskilt yttrande 8	132
Motioner	133
Allmän utbildningspolitik	133
D1. En skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	133
D2. Satsa på genuspedagoger	133
D3. Genuspedagogik i lärarutbildningen.....	134
D4. Bibehåll Folkpartiets fokus på skola och forskning	135
D5. Det fria skolvalet måste gälla alla.....	135
D6. Seyfo i läroplanen.....	136
D7. Hjärnforskning – en viktig del i svensk skolas framtid.....	136
D8. Skolan – från pekpinnar till taktpinnar	137
D9. Tillåt särskilt stöd i mindre grupper	137
D10. Nej till konfessionella inslag i skolan med offentlig huvudman	138
D11. Skolavslutning utan religion.....	139
D12. Skolavslutningar ska vara helt utan konfessionella inslag	139
D13. En religionsneutral värdegrund för svensk skola.....	139
D14. Syftet med betyg.....	140

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

D15. Slopa förslag på betyg från årskurs 4.....	141
D16. Felaktig tolkning vid betygssättning	141
D17. Återinför ämnesbetyg på gymnasiet.....	142
D18. Likvärdig skola för alla.....	143
D19. Reformera skolan.....	143
D20. En ny skola för tvåtusentalet	144
D21. Möjlighet att kringgå Las inom skola med Salsa som styrmått	144
Lärares och rektorers villkor	145
D22. Låt fler få möjlighet att läsa till rektor	145
D23. Lärautbildning för små skolor	146
D24. Legitimation till nyexaminerade lärare	146
D25. Prestationsbaserad lärarlön	147
Driftsformer, finansiering och valfrihet.....	147
D26. Skolpengen ska gå till kommunens elever.....	147
D27. Dags för LOV i skola och förskola	148
D28. Tillåt riskkapitalbolag i skolan.....	148
D29. Skolors resursfördelningsmodeller ska omfatta barn i behov av särskilt stöd....	149
Förskola och barnomsorg	149
D30. Utöka den kommunala barnomsorgen.....	149
D31. Höj rätten att undervisas på förskolan till minst 30 timmar per vecka.....	150
D32. Rätt till 30 timmar i förskolan	150
D33. Indexreglera maxtaxan	151
D34. Förskoleägare med allvarliga brister i verksamheten ska inte få öppna nya förskolor.....	151
Grundskola och gymnasieskola.....	152
D35. Återställ undervisningstiden i grundskolan och på gymnasiet	152
D36. Ökat fokus på invandrarelevens skolresultat och integrering.....	153
D37. Stärkt rätt till studie- och yrkesvägledning	153
D38. Slå vakt om den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan.....	153
D39. Flervalsfrågor på nationella prov	154
D40. Specialistutbildning för undersköterskorna	154
D41. Fördjupa datorkunskaperna i skolan	155
D42. IT som schemalagt ämne från årskurs 1.....	155
D43. Skolan måste erbjuda särbegåvade elever utbildning på deras nivå.....	155
D44. Högpresterande elever måste få undervisning på sin nivå	156
D45. En skola i världsklass med valmöjligheter	156
D46. Framtidscoach i skolan.....	157
D47. Pardans i gymnasiet.....	157
Forskning och högre utbildning	158
D48. Pedagogik även på högskolan.....	158
D49. Höj den övre åldersgränsen för studiemedel.....	158
D50. Kulturvetarprogram på alla högskolor.....	158
D51. Begränsning av antalet gånger en utbildning kan läsas.....	159
D52. Öka regional satsning på högre utbildning	159
D53. Oredlighet i forskning	159
D54. Avveckla Akademiska hus AB	160
D55. Låt lärosätena få tillbaka sina lokaler	160
D56. Värna den fria grundforskningen	161
D57. En mer jämställd forskning	161
D58. Forskning och utveckling, även av olönsamma läkemedel.....	162
D59. Sverige bör klara sin läkarförsörjning.....	163
D60. Fler platser till landets läkarutbildningar.....	163
D61. Dimensionera läkarutbildningen efter behovet.....	163
Vuxenutbildning och livslångt lärande.....	164
D62. Flexibel och generös vuxenutbildning	164
D63. Komvux oavsett var du bor	164
D64. Låt yrkesprogrammen och yrkeshögskolorna bli självklara alternativ.....	165
D65. Vuxna och lärlingsutbildning.....	165
D66. Likabehandling för alla folkhögskoleelever	166
D67. Stärk den enskildes möjligheter till fortbildning.....	166
Kultur	167
D68. Satsa på kulturskolan	167
D69. Teater och scenkonst till alla barn.....	167
D70. Bevara, katalogisera och uppskatta vår textila historia	168

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och sambandsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafördrag	501
Register	560

D71. Dans en del av kulturen.....	168
D72. Hög tid att Sverige antar nationalsångernas nationalsång	169
Mediepolitik.....	169
D73. Daglig bevakning av EU i public service	169
D74. Gör det möjligt att se våra grannländers tv.....	169
D75. Lägga ner Radiotjänst, omedelbart.....	170
D76. Trafikinformation på radio för alla	170
Idrott.....	170
D77. Folkpartiet = Idrottspartiet.....	170
D78. En friare reglering för en säkrare motorhobby.....	171
D79. Totalförbud boxning i Sverige av hälsoskäl.....	171
D80. Kampsporterna ska stå för sina egna sjukvårdskostnader	172
D81. Skydda idrottsutövande domare	172
Ideell sektor, trossamfund m.m.....	172
D82. Synliggör värdet av ideella insatser i offentlig statistik	172
D83. Socioekonomiska faktorer ska arbetas in i statliga aktivitetsstödet.....	173
D84. Skilj Svenska kyrkan från staten – på allvar	173
D85. Frivillig kyrkoavgift.....	174

E. Rättsfrågor och demokrati 175

Partistyrelsens yttrande	175
Inledning	175
Allmän rättspolitik, straffrätt och integritetsfrågor.....	176
Motionerna E1–E27 samt den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 1–15 i rapporten "Det handlar om frihet – Stärk insatserna mot våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck"	176
Polis, åklagarväsende, domstolar och kriminalvård.....	181
Motionerna E28–E34 samt P6 yrkande 2	181
Civilrätt.....	183
Motionerna E35–E36, E37 yrkande 1 samt E38–E41.....	183
Demokratifrågor.....	184
Motionerna E42–E63	184
Minoritetspolitik	189
Motionerna E64–E66	189
Partistyrelsens förslag till beslut.....	190
Reservation 6	192
Reservation 7	192
Särskilt yttrande 9.....	192
Förslag från den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen	193
Motioner	195
Allmän rättspolitik, straffrätt och integritetsfrågor.....	195
E1. Bekämpa våldsbejakande extremism.....	195
E2. Hatpredikningar och värvning till krigförande extremistorganisationer.....	195
E3. Krafttag mot hedersrelaterat förtryck och våld.....	196
E4. Tandvårdens roll i arbetet mot våld i nära relationer och mot barn.....	196
E5. Stoppa mäns våld mot kvinnor i nära relationer.....	197
E6. "Två tredjedelsvillkorlig" frigivning ska villkoras och förtjänas.....	197
E7. Strategin mot våld och övergrepp mot årsrika personer i nära relationer	198
E8. Dödsfallsutredning av mördade kvinnor	198
E9. Våld i nära relationer.....	199
E10. Kommunala handlingsplaner om kvinnlig könsstympning	199
E11. Barnäktenskap ska aldrig erkännas.....	199
E12. Gör hämndporr till sexualbrott	200
E13. Våldtäkt mot barn	200
E14. Gör mobbing till ett brott	201
E15. Lagstiftning mot påstådd s.k. eftersupning.....	201
E16. Förbättrad agalag.....	202
E17. En hatbrottslag som omfattar personer med funktionsnedsättningar.....	202
E18. Hedersmotiv ska leda till skärpt straff	202
E19. Avskaffa preskriptionstiden för brott.....	203
E20. Utdömda fängelsestraff ska inte preskriberas.....	203
E21. Översyn av polisens hemliga tvångsmedel	203
E22. Stoppa massinsamling av information om våra privatliv	204

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

E23. Kamera i yttre tjänst hos polisen.....	204
E24. Värna den personliga integriteten – avskaffa datalagringsdirektivet.....	204
E25. Rätt fokus vid vapenlicensärenden.....	205
E26. Förenkla handläggningen av vapenlicenser – frigör resurser för Polisen.....	205
E27. Konsekvent agerande mot trafficking.....	206
Polis, åklagarsväsende, domstolar och kriminalvård.....	206
E28. Ett europeiskt FBI med begränsningar.....	206
E29. Poliser ska inte granska poliser.....	207
E30. Arvodering av nämndemän.....	207
E31. Reformera innan hela systemet avskaffas.....	208
E32. Enskild stämning.....	208
E33. Stärk barnperspektivet och inför maxgräns på häktningstider.....	208
E34. Sysselsättning efter avtjänat straff.....	209
Civilrätt.....	209
E35. Utred föräldrabalken och ge den ett barnperspektiv.....	209
E36. Barns umgängesrätt till bonusförälder.....	210
E37. En modern föräldraförsäkring för moderna familjer.....	210
E38. Stöd, insyn och barnperspektiv efter en vårdnadsöverflyttning.....	211
E39. Jämställ samboföräldrar med gifta.....	212
E40. Tiden är mogen för civiläktenskap.....	212
E41. Självbestämmande – genom hela livet.....	212
Demokratifrågor.....	213
E42. Mänskliga rättigheter i Sverige bör stärkas.....	213
E43. Sänk åldern för rösträtt.....	214
E44. Låt en full mandatperiod börja löpa efter alla val till riksdagen.....	214
E45. Samtliga folkomröstningar ska vara beslutande.....	215
E46. Kommunsammanslagning nu.....	215
E47. Förstärk tjänstemannaansvaret.....	216
E48. Använd rikssvenska.....	216
E49. Klarare regler och praxis för personer med dubbelt medborgarskap.....	217
E50. Ändring av kommunallagen beträffande förordnande av ledamöter.....	218
E51. Sammanträdestiderna för politiska organ.....	218
E52. Ny utredning om destruktivt och manipulativt ledarskap.....	219
E53. Låt kommunerna ta ansvar för begravningar.....	219
E54. Gör Europadagen den 9 maj till en nationell helgdag.....	220
E55. Avskaffa monarkin.....	220
E56. Republik är liberalt.....	220
E57. Inför republik.....	221
E58. Republik – lämna Torekovkompromissen bakom oss.....	221
E59. Avskaffa monarkin.....	222
E60. Monarkin är ett avsteg från demokratin.....	222
E61. Allas likhet inför lagen ska även gälla statschefen.....	222
E62. Religionsfrihet åt kungafamiljen.....	223
E63. Redovisning av kungahusets verksamhet.....	223
Minoritetspolitik.....	223
E64. ILO-konvention 169 ska ratificeras.....	223
E65. Nationell strategi för nationella minoriteter.....	224
E66. Upprättelse för sverigefinskan.....	225
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
Partistyrelsens yttrande.....	226
Inledning.....	226
Bostadspolitik.....	227
Motionerna F1–F4, F5 yrkande 1 och 3–5 och F6–F18 samt partistyrelsens förslag punkt 1–8, 10 och 12.....	227
Samhällsbyggnad och stadsplanering.....	230
Motionerna F10 yrkande 4, F19–F24, F25 yrkande 1–3 och H10 yrkande 6 samt partistyrelsens förslag punkt 9.....	230
Partistyrelsens förslag till beslut.....	232
Reservation 8.....	233
Motioner.....	234
Bostadspolitik.....	234
F1. Bygg fler bostäder.....	234

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

F2. Förenkla byggandet.....	234
F3. En hyresmarknad med frihet och socialt ansvar	234
F4. För en friare hyressättning	235
F5. Fungerande marknad ger volym, kundvärde och minskad segregation	236
F6. En hyresmarknad fri från regleringar.....	237
F7. Inför marknadshyror	238
F8. Inför marknadshyror.....	238
F9. Marknadshyror.....	238
F10. Skapa balans på bostadsmarknaden.....	239
F11. Avskaffa tvingande kollektiva hyresförhandlingar	239
F12. Onödiga begränsningar i Attefallslagstiftningen	240
F13. Inför protestavgift i plan- och bygglagen (PBL).....	240
F14. Momsbeläggning av hyra.....	240
F15. Studentbostad = student?	241
F16. Även studenter behöver tillgängliga bostäder	241
F17. Tillgång på lämpliga bostäder för årsrika människor.....	241
F18. Bindande bud vid köp av bostadsrätt.....	242
Samhällsbyggnad och stadsplanering	242
F19. Samplanering infrastruktur och bostäder	242
F20. Regional planering, tillväxt och bostadsbyggande	243
F21. Bygg ytterstadsdelar attraktiva för volym, mot segregation.....	244
F22. BIDs – Business Improvement Districts.....	245
F23. Förenkla stadsplanerreglerna och använd tomma lokaler	246
F24. Strandskyddet i lands- och glesbygd.....	247
F25. Stadsnära grönområden, strandskyddet och bullerreglerna	247

G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad 248

Partistyreliens yttrande	248
Inledning	248
Ekonomi och skatter.....	251
Motionerna G1–G25, G26 yrkande 2, G27–G58 och F5 yrkande 2 samt partistyreliens bostadspolitiska förslag punkt 11	251
Konsumentskydd och överskuldssättning.....	253
Motionerna G44–G51.....	253
Övriga skattefrågor.....	254
Motionerna G52–G58.....	254
Jobb och arbetsmarknad	255
Motionerna G59–G66 samt L31 yrkande 10	255
Partistyreliens förslag till beslut.....	257
Motioner	259
Ekonomi och skatter.....	259
G1. Sverige behöver en finansekonomisk revolution	259
G2. En liberal ekonomi	259
G3. Sänk marginalskatten till max 50 procent	261
G4. Förbättra den offentliga upphandlingen	261
G5. Realistiska förmånsvärden för bilar.....	262
G6. Hästsport ska ingå i friskvårdsförmånen	262
G7. Förenkla bankkontonummerhanteringen	263
G8. Avskaffa ränteavdragen och återinför fastighetsskatten.....	263
G9. Lagregler om avtal till skydd för småföretagare och konsumenter.....	264
G10. Lönestatistik och lönespridning.....	264
G11. Nytt skatteavsnitt i partiprogrammet	264
G12. En moms nivå	265
G13. Enhetlig moms sats.....	266
G14. Avskaffa fordonsskatten	266
G15. Avskaffandet av arbetspendlingsskatten	266
G16. Implementera århundradets skattereform.....	266
G17. Sverige behöver en ny skattereform.....	267
G18. Höj grundavdraget väl över normen för försörjningsstöd.....	267
G19. Stimulans för ökat sparande	267
G20. Spara och Slösa.....	268
G21. Uppmuntra sparande, inte lånande	268
G22. Utred kommunernas möjligheter att utöka skattebasen.....	269

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

G23. Låt vattenkraftskommunerna beskatta vattenkraftens fastigheter.....	270
G24. Lokal beskattningsrätt av företag och naturresurser.....	271
G25. Decentralisering av skatter	271
G26. Ömsesidigt beroende mellan stad och land.....	272
G27. Sänk inflationsmålet till noll procent.....	272
G28. Inför lag om offentlig avyttring.....	273
G29. Post och betaltjänster på lika villkor i hela vårt land.....	273
G30. Bankernas kontanthantering.....	274
G31. Bankerna ska ha kontanter	274
G32. Kontanthantering	275
G33. Ekonomiska system påverkar bostadsmarknaden och äganderätten.....	275
G34. Sänk ränteavdraget och reavinstskatten på bostadsförsäljning.....	276
G35. Rimligare nivå på stämpelskatten.....	276
G36. Avdragsrätten för kostnadsräntor.....	276
G37. Fasa ut ränteavdraget	277
G38. Slopa ränteavdraget.....	277
G39. Avveckla möjligheten att göra avdrag för låneräntor.....	278
G40. Slopa rotavdraget	278
G41. Förbjud dumpning av materialkostnad vid ROT-arbeten.....	278
G42. ROT-avdrag för investering i hållbar energi i nybyggda hus	278
G43. Rutavdrag för it-tjänster för pensionärer.....	278
Konsumentskydd och överskuldssättning	279
G44. Stärk konsumentskyddet vid telefonförsäljning.....	279
G45. Skärpt ursprungsmärkning och innehållsförteckning av livsmedel	279
G46. Innehållsdeklarera gifterna i maten.....	280
G47. Försvåra för utfärdande av snabbblån	280
G48. Radera betalningsanmärkningar ett kalenderår efter slutreglerad skuld.....	280
G49. Förbjud blancolån, eller begränsa till ett lån i taget	280
G50. Korta tiden i skuldsanering från fem till tre år	281
G51. Oseriösa långgivare ska inte kunna vända sig till kronofogden.....	281
Övriga skattefrågor.....	281
G52. Momsfri välgörenhet och second hand.....	281
G53. Avskaffa avdraget för gåvor	281
G54. Gör personaloptioner billiga och enkla att använda.....	282
G55. Avskaffa reseavdraget.....	283
G56. Förändrat reseavdrag till och från arbetet	283
G57. Höj reseavdraget.....	283
G58. Avskaffa reklamskatten	284
Jobb och arbetsmarknad	285
G59. Arbetsrätten för trygghet och anpassning till utvecklingen	285
G60. Lägg ner Arbetsförmedlingen.....	285
G61. Konkurrensutsätt Arbetsförmedlingen.....	286
G62. Licens- och certifikatförnyelse vid Arbetsförmedlingen	286
G63. Effektiva åtgärder mot ungdomsarbetslöshet.....	287
G64. Sänk inte arbetsgivaravgiften för ungdomar	288
G65. Validering för unga som varken arbetar eller studerar.....	288
G66. Tillfälliga anställningar för lågkvalificerad arbetskraft	289
H. Företagande och regional tillväxt	290
Partistyrelsens yttrande	290
Inledning	290
Företagande.....	290
Motionerna H1–H7	290
Regional tillväxt samt turism	291
Motionerna H8–H9, H10 yrkande 1, 2, 4 och 7, H11–H21, F25 yrkande 4 samt G26 yrkande 1	291
Partistyrelsens förslag till beslut.....	294
Motioner	295
Företagande.....	295
H1. Småföretag behövs och skapar jobb	295
H2. Den hårda ekonomiska verkligheten för små- och egenföretagare.....	295
H3. Ge småföretagen bättre villkor.....	296
H4. Förbättra stödet till småföretagare och uppfinnare	296

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

H5. Sveriges nyföretagande är för lågt.....	297
H6. Även småbarnsföräldrar ska kunna driva företag.....	297
H7. Skilj på enskilda firmors och näringsidkares personnummer.....	298
Regional tillväxt samt turism	298
H8. Turism.....	298
H9. Turism och besöksnäring.....	299
H10. En Folkpartipolitik för landsbygden.....	299
H11. Utveckla utbildningen inom hantverkstraditionen.....	300
H12. Bro mellan stad och land.....	300
H13. Hästen i samhället – betyder mer än du tror.....	301
H14. Utlokalisera statliga verk till mindre orter	302
H15. Decentralisering av statliga nationella verksamheter	302
H16. Hela Sverige ska leva	303
H17. Hindra att fler myndigheter flyr så kallade mindre orter.....	304
H18. Ökande klyftor och fanatisk urbanisering kräver nytänkande.....	304
H19. Politisk styrning av statliga arbetstillfällen.....	305
H20. Öresundsintegration	306
H21. Orter av funktionell storlek i Sverige	306

J. Migration och integration 307

Partistyrelsens yttrande	307
Delrapporterna samt motionerna J7–J8, J10–J11, J19, J22–J30, J31 yrkande 1–2 och 6, J36 samt J43.....	308
Motionerna J1–J6, J9 och J12–J18 samt G26 yrkande 3.....	309
Motionerna J20–J21, J31 yrkande 3–5, J32–J35, J37–J42 och J44–J50	311
Motionerna J51–J54.....	312
Särskilt yttrande 11	315
Särskilt yttrande 12	315
Motioner	316
Asyl- och migrationspolitik	316
J1. En rättssäker migrationsprocess.....	316
J2. Migration, integration och välfärd i en föränderlig tid	317
J3. Inrätta ett EU-HCR	318
J4. En gemensam human europeisk migrationspolitik.....	318
J5. Utred barns egna asylskäl	319
J6. Kvotflyktingar med funktionsnedsättning.....	320
J7. Större flyktingkvot.....	320
J8. Analysera helhetsstrategin för bistånd, migration och integration	321
J9. Efterlyses: en tokliberal migrationspolitik	321
J10. Jämn fördelning av asyl- och migrationskostnaderna inom EU.....	322
J11. Flyktingmottagande inom EU	322
J12. Att söka skydd ska inte vara en fråga om liv och död	323
J13. Ett stopp i mottagandet av asylsökande och av flyktingar.....	323
J14. Elefanten i rummet, eller En förnyad migrations- och integrationspolitik.....	324
J15. Avskaffa systemet med arbetstillstånd.....	324
J16. Utvisa inte arbetande arbetskraftsinvandrare	325
J17. Förenkla för arbetskraftsinvandring.....	326
Integration.....	326
J18. Underlätta integrationen av utländska akademiker.....	326
J19. Ge Migrationsverket ansvar för asylboendena.....	327
J20. Familjehemsplacering för asylsökande	327
J21. Förbättra validering av utländska examina.....	328
J22. Integration kräver trygghet, trygghet kräver PUT	328
J23. Permanent uppehållstillstånd för flyktingar.....	329
J24. Låt permanent uppehållstillstånd som första beslut kvarstå	329
J25. Tillfälliga uppehållstillstånd bidrar inte till bättre integration.....	329
J26. Permanenta uppehållstillstånd för flyktingar och andra skyddsbehövande.....	330
J27. Temporära uppehållstillstånd	331
J28. Neka inte krigsflyktingar familjeåterförening	331
J29. Anpassning av reglerna för anhöriginvandring	332
J30. För en human socialliberal integrationspolitik.....	333
J31. Solidarisk flyktingmottagning.....	333
J32. Anpassat integrationsarbete för en snabbare väg in i samhället	334
J33. Fadderverksamhet för nyanlända	335

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Åldrefrågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

J34. Inför nationellt samordningsregister över kommuners integrationsarbete.....	335
J35. Billigare att anställa flyktingar för fler i jobb och en snabbare integration	335
J36. Ansvarsfull flykting- och integrationspolitik	336
J37. Flyktingmottagning en form av arbetskraftsmobilisering.....	336
J38. Ekonomisk kompensation för kommunernas flyktingmottagande	337
J39. Redovisning av statliga medel för vissa nyanlända invandrare.....	338
J40. Se över EBO.....	338
J41. Stryk beteckningen "utlänning" för EU-medborgare	339
J42. Integrationsförberedande åtgärder för asylsökande	339
J43. Ekonomiska incitament till kommuner	339
J44. Tidigare och förbättrade språkstudier för nyanlända	340
J45. SFI så fort som möjligt.....	341
J46. Tidigare etableringsinsatser för nyanlända med uppehållstillstånd.....	341
J47. Integration.....	341
J48. Snabbare medborgarskap	342
J49. Assimileringspolitiken.....	342
J50. Demokratiska rättigheter utan kunskapsprov	343
EU-migranter.....	343
J51. Hjälpa EU-migranterna	343
J52. Lättare att anställa EU-migranter	344
J53. Tiggare ska ej särbehandlas.....	344
J54. Straffa medlemsstaterna, inte deras utsatta medborgare	345

K. Socialpolitik och social välfärd **346**

Partistyrelsens yttrande	346
Inledning	346
Socialtjänst.....	347
Motionerna K1–K13 samt den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 6 ... 347	
Sjukförsäkring, sjukersättning och barnbidrag.....	349
Motionerna K14 yrkande 1, K15–K19 och K20 yrkande 1	349
Funktionshinderfrågor.....	350
Motionerna K21–K30 samt förslag 1, 2 och 4 från arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik.....	350
Hbt-frågor.....	352
Motionerna K31–K36	352
Folkhälsa och tobaksfrågor.....	354
Motionerna K37–K42 samt L31 yrkande 2, 3 och 5.....	354
Alkoholpolitik samt drog- och missbruksfrågor	355
Motionerna K43–K44, K45 yrkande 1, 3 och 5, K46 yrkande 1–3, K47–K51 samt L31 yrkande 4 och 6.....	355
Partistyrelsens förslag till beslut.....	357
Reservation 9.....	358
Reservation 10.....	358
Reservation 11	358
Särskilt yttrande 10.....	358
Förslag från arbetsgruppen för en förnyad funktionshinderpolitik.....	359
Motioner	360
Socialtjänst.....	360
K1. Rädda ett av Sveriges viktigaste yrken.....	360
K2. Förstärkt tjänstemannaansvaret rörande tvångsomhändertaganden	360
K3. Reformerad socialtjänst för barn och unga	361
K4. Satsa på förebyggande arbete och tidiga insatser inom socialtjänsten.....	362
K5. Alla barn inom socialtjänsten ska ha en handläggare	363
K6. Bättre uppföljning och samordning kring placerade barn i vården.....	363
K7. Tak över huvudet – en mänsklig rättighet	364
K8. Fler särskilda boenden för ett värdigt liv	364
K9. En effektiv missbruksvård – bostad först.....	365
K10. Statligt ansvar för socialbidrag.....	365
K11. Försörjningsstöd och medlemskap i religiöst samfund.....	366
K12. Karens månader för socialbidrag när man återvänder till Sverige	366
K13. Lägg beslut om serveringstillstånd på länsstyrelsen	367
Sjukförsäkring, sjukersättning och barnbidrag.....	367

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

K14. Tydligare koppling mellan sjukvård och sjukförsäkring.....	367
K15. Överför sjukskrivningar och arbetsförmedlande insatser till regional nivå.....	368
K16. Inrätta ett Barn-Finsam.....	368
K17. Studerandes rätt till skydd och hjälp från välfärdssystemet vid sjukdom.....	369
K18. Förändra sjukförsäkringen.....	369
K19. Sjukpension.....	370
K20. Slopa barnbidraget och satsa på barnens utveckling i stället.....	370
Funktionshinderfrågor och LSS-lagstiftningen.....	370
K21. Genomför ett statligt huvudmannaskap för LSS-verksamheten.....	370
K22. Beslut om personlig assistans baserade på individen.....	371
K23. Lika villkor för utförare av personlig assistans oavsett huvudman.....	371
K24. Likvärdiga assistansbeslut.....	372
K25. Höj bostadstillägget för vuxna som omfattas av LSS.....	372
K26. Bort med undantagen i diskrimineringslagen.....	373
K27. Tolkjänst för åsrika dövblinda och döva.....	374
K28. Bemötandet av personer med neuropsykiatriska funktionshinder.....	374
K29. Praktikprogram på myndigheter för personer med funktionsnedsättning.....	375
K30. Ta bort hinder för personer med defekt färgseende, s.k. färgblinda.....	375
Hbt-frågor.....	376
K31. Sjukdomsklassningen av transsexuella är inte värdigt Sverige 2015.....	376
K32. Könskorrigering, den enskildes eget val.....	376
K33. Bort med diskriminering från blodgivningen.....	377
K34. Blodgivning.....	377
K35. Inför ett tredje juridiskt kön.....	378
K36. Återställande av könsbegreppen.....	378
Folkhälsa och tobaksfrågor.....	379
K37. Sänk snusskatten.....	379
K38. Rökfrihet för barn.....	379
K39. Utfasning av tobaksbruket.....	380
K40. Rökfritt Sverige till 2025 genom målmedvetet arbete i stället för förbud.....	381
K41. Fler rökfria områden i den offentliga miljön.....	381
K42. Skattesubvention som främjar fysisk aktivitet.....	382
Alkoholpolitik samt drog- och missbruksfrågor.....	382
K43. Vård från dag ett.....	382
K44. Ge hälso- och sjukvården ansvar för att hantera ohälsosamt bruk av alkohol.....	383
K45. Evidensbaserad beroendevård.....	383
K46. Solidarisk alkoholpolitik.....	384
K47. Behåll Systembolaget.....	385
K48. Avskaffa monopolet på alkoholförsäljning.....	385
K49. Alkoholmonopolet – gårdsförsäljning.....	386
K50. Tillåt gårdsförsäljning av vin.....	386
K51. Gårdsförsäljning av öl och vin.....	387

L. Vårdpolitik 388

Partistyrelsens yttrande.....	388
Inledning.....	388
Motionerna L1–L30, L31 yrkande 8 och 9, K14 yrkande 2 och K45 yrkande 2, 4 och 6 388	
Övriga sjukvårdsfrågor samt särskilda sjukdomar, behandlingar och preparat.....	391
Motionerna L32–L51.....	391
Tandvård.....	396
Motionerna L52–L58.....	396
Övriga motioner.....	396
Motionerna L59–L70 samt L31 yrkande 1 och 7.....	396
Partistyrelsens förslag till beslut.....	397
Reservation 15.....	397
Reservation 12.....	398
Reservation 13.....	398
Motioner.....	399
Sjukvårdens organisation, finansiering m.m.....	399
L1. Förstatliga högspecialiserad vård/specialistsjukvård.....	399
L2. Staten bör ta ett större ansvar för den högspecialiserade vården.....	400
L3. Statlig finansiering av högspecialiserade läkemedel för jämlik vård.....	400

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldrefrågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

L4. Likvärdig sjukvård – nationell finansiering och ansvar.....	401
L5. En huvudman för en jämlik sjukvård.....	402
L6. Förstatliga sjukvårdens finansiering och organisation.....	402
L7. Omorganisera sjukvården.....	403
L8. Jämlik vård för patienter med diabetes typ 1.....	403
L9. Klassa endometrios som folksjukdom.....	403
L10. Nationella riktlinjer inom området traumatiska hjärnskador.....	404
L11. Nationellt kvalitetsutvärderingssystem för hälso- och sjukvården.....	405
L12. Nationellt centrum för glesbygdsmedicin.....	405
L13. Ett nationellt glesbygdsmedicinskt centrum i Storuman.....	406
L14. Likvärdig könskorrigering vård i hela landet.....	407
L15. Koncentration av den högspecialiserade vården.....	407
L16. Huvudmannaskap för svensk ambulanssjukvård.....	407
L17. Effektivisera de offentliga helikopterresurserna.....	408
L18. Skarp Socialstyrelse för en bättre specialistsjukvård.....	409
L19. Mobila geriatriska team.....	410
L20. Stärk valfriheten i hela landet.....	410
L21. Informerad valfrihet.....	410
L22. Förändra principerna vid upphandling av välfärdstjänster.....	411
L23. Ersättning för öppenvårdskonsultationer.....	412
L24. Ersättning till geriatriska.....	412
L25. Avskaffa vinsterna i välfärden.....	412
L26. Effektivisera sjukhusklinikernas patientmottagningar.....	413
L27. Återinför patientansvarig läkare på alla nivåer inom sjukvården.....	413
L28. Täpp till glappen i vårdkedjan.....	414
L29. Missbruk av 112.....	414
L30. Attraktiva och friska arbetsplatser i kommuner och landsting.....	415
L31. Mer motion och mindre droger för ökad folkhälsa.....	415
Övriga sjukvårdsfrågor samt särskilda sjukdomar, behandlingar och preparat.	416
L32. Nollvision om självmord.....	416
L33. Barn och unga ska ha rätt till stöd utifrån behov.....	417
L34. Tydliggör och särskilj statens och landstingens ansvar vid tvångsvård.....	417
L35. Åldersgränser för screening.....	418
L36. Erbjudande av PSA-prov till alla män i farozoner.....	418
L37. Antibiotika.....	419
L38. Hög böterna vid oetisk marknadsföring av mediciner.....	419
L39. Förväxlingar och överförskrivning av läkemedel.....	419
L40. Vidga "kvacksalverilagen" till att omfatta också psykiska tillstånd.....	420
L41. Ingen pseudovetenskap i sjukvården.....	420
L42. Lös de svenska läkarnas bojour.....	420
L43. Tillåt medicinsk cannabis.....	421
L44. Förbud hittepå-vaccinet Gardasil på alla Sveriges skolor.....	422
L45. Samvetsfrihet ska inte införas.....	422
L46. Samvetsfrihet inom vården.....	422
L47. Möjliggör embryodonation i Sverige.....	423
L48. Nej till surrogatmödraskap.....	423
L49. Omskärelse får inte göras utan pojken godkännande.....	424
L50. Lyssna på döende och gamla som vill slippa leva.....	424
L51. Posttraumatiska stressyndrom efter tortyr och krigsupplevelser.....	425
Tandvård.....	426
L52. Tandvården – en naturligt integrerad del i sjukvårdsförsäkringen.....	426
L53. Ge svenska folket bättre tandstatus.....	426
L54. Förändringar av tandvårdens avgifter.....	427
L55. Jämställ munnen med övriga kroppen.....	427
L56. God tandhälsa för alla – förbättra högkostnadsskyddet.....	427
L57. Billigare tandvård krävs för alla – kroppen är ett.....	428
L58. Öka tandvårdsbidraget.....	428
Övriga motioner.....	429
L59. Stärk specialiteten allmänmedicin.....	429
L60. Trycksår – ett försummat hälsoproblem.....	429
L61. För över ansvaret för skolhälsovården till landsting/regioner.....	429
L62. Legitimationskrav som harmoniserar med europeisk rörlighet.....	430
L63. Akutsjukhusens akutmottagningar.....	430
L64. Telefonkontakt med sjukvården.....	431

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

L65. Inför lärandet för livslång hälsa i skolan.....	431
L66. Utökade anslag till forskning av våra folkhälsosjukdomar.....	431
L67. Avgift eller skatt för tillsatt socker i livsmedel.....	432
L68. Utredning om införande av sockerskatt.....	432
L69. Optimal hälsa.....	433
L70. Livsmedelsverkets kostråd.....	433

M. Äldre frågor **434**

Partistyrelsens yttrande.....	434
Inledning.....	434
Pensionsfrågor.....	435
Motionerna M1–M4, M5 yrkande 1, M6–M10 samt den jämställdhetspolitiska arbetsgruppens förslag punkt 9.....	435
Allmän äldrepolitik.....	438
Motionerna M11–M15 samt M5 yrkande 2.....	438
Partistyrelsens förslag till beslut.....	439
Motioner.....	440
Pensionsfrågor.....	440
M1. Hög pensionsåldern.....	440
M2. Vem orkar arbeta till 70 år?.....	440
M3. Äldre i yrkeslivet.....	441
M4. Åldras med bibehållen värdighet.....	441
M5. Förbättra för landets sämst ställda pensionärer.....	442
M6. Ökad rättvisa för fattigpensionärerna i skattesystemet.....	443
M7. Pensionsfrågan.....	443
M8. Pension baserad på arbetsförmåga, inte ålder.....	444
M9. Dela pension vid skilsmässa.....	444
M10. En person – en pension.....	445
Allmän äldrepolitik.....	445
M11. Bättre medicinskt stöd inom äldreomsorgen.....	445
M12. Åtgärder med anledning av anmälningar till DO om åldersdiskriminering.....	446
M13. Parboendegaranti för alla.....	447
M14. Lagen om medmänniska (LOM).....	447
M15. Internetgaranti för äldre.....	448

N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m. **449**

Partistyrelsens yttrande.....	449
Inledning.....	449
Miljö- och klimatpolitik.....	449
Motionerna N1–N21.....	449
Energipolitik.....	453
Motionerna N22–N32.....	453
Jord- och skogsbruk samt fiske.....	454
Motionerna N33–N43.....	454
Djurskydd.....	455
Motionerna N44–N49.....	455
Partistyrelsens förslag till beslut.....	457
Motioner.....	459
Miljö- och klimatpolitik.....	459
N1. Grön kapitalism.....	459
N2. Inför grön skatteväxling på energi.....	460
N3. Cirkulär ekonomi.....	460
N4. Hållbarhetsprogram.....	460
N5. Talesperson.....	461
N6. Koldioxidfrågan måste vara vår huvudfråga inför Parismötet.....	461
N7. Omvänd koldioxidskatt.....	462
N8. Prioritera klimatet och miljön högre vid internationella förhandlingar.....	463
N9. Öka de nationella miljöansträngningarna.....	463
N10. Ändra hanteringen i Sverige av EU:s vattendirektiv.....	463
N11. Vattenverksamhetsutredningens förslag ska genomföras.....	464
N12. Deklaration av enskilda avlopp.....	465
N13. Underlättad återvinning.....	465

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560

N14. Frivillig sopsortering fungerar dåligt.....	465
N15. Varningstexter om koldioxidutsläpp i flygannonser	466
N16. Nej till straffskatt på flygresor, ja till höjd skatt på fossila flygbränslen.....	466
N17. Bonuspoäng för flygresor bör förbjudas	466
N18. Billigare rapsdiesel, RME, för miljön och självförsörjningsgraden.....	467
N19. Flygskatt.....	467
N20. Ett ökat fokus på klimat-, energi- och miljöpolitik.....	468
N21. Ökat engagemang för miljö- och naturfrågor inom Folkpartiet	468
Energipolitik	469
N22. Sverige behöver en genomtänkt energipolitik.....	469
N23. Energipolitiken i Sverige kräver beslut om kraftnätet nu.....	469
N24. Fasa ut elcertifikatsystemet.....	470
N25. Avskaffa den särskilda effektskatten på kärnkraft	470
N26. Slopa subventionerna till vindkraften	470
N27. Vindkraft resursslöseri?.....	470
N28. Snedvridning av konkurrens.....	471
N29. FoU kring fjärde generationens kärnkraftverk.....	472
N30. Miljövänligare ägardirektiv till Vattenfall	472
N31. Endast ett klimatmål – minskad utsläpp av koldioxid	472
N32. Avskaffa elskatten.....	473
Jord- och skogsbruk samt fiske.....	473
N33. Nyckelbiotoper och naturskogar	473
N34. Fördelningen av EU:s jordbruksstöd.....	474
N35. Miljömål i jordbrukspolitiken	474
N36. Låt jordbruket i Sverige konkurrera på samma villkor.....	475
N37. Självförsörjningsgraden för livsmedel	475
N38. Öka det småskaliga, privata skogsbruket i norra Norrland	475
N39. Fler alternativ för privata skogsägare	476
N40. Mat och klimat	477
N41. Ja till hälsosamma livsmedel och grödor	477
N42. Slut fosfors naturliga kretslopp	478
N43. Förbjud bottenträning	478
Djurskydd	478
N44. Modernt förhållningssätt till vilda djur	478
N45. Förbjud handel och innehav av elpådrivare (grisfösare).....	479
N46. Inrätta nationell djurpolis.....	479
N47. Förbjud slakt av djur utan bedövning i alla EU:s medlemsländer.....	479
N48. Monsterstraff för monsterplågåre	480
N49. Särskilj grisarna från svinen – minigrisen är ett grymt bra sällskapsdjur.....	480

O. Trafik och infrastruktur 481

Partistyrelsens yttrande	481
Inledning	481
Trafikpolitik allmänt.....	481
Motionerna O1–O23 samt H10 yrkande 5	481
IT-frågor.....	484
Motionerna O24–O30.....	484
Partistyrelsens förslag till beslut.....	485
Motioner	486
Trafikpolitik allmänt.....	486
O1. Ändra beslutsordningen för statliga investeringar.....	486
O2. Satsa på nya investeringar i infrastruktur i hela landet.....	486
O3. Budgetera Sveriges infrastruktursatsningar rätt, dvs. i löpande priser	487
O4. Ställ dig sist i kön.....	487
O5. Magnettåg mellan Skandinavien största städer	487
O6. Magnettåg	488
O7. Hellre 70 000 nya bostäder och fungerande snabbtåg.....	488
O8. Ostlänken bör byggas med magnettåg.....	489
O9. Nollvision för olyckor i kollektivtrafik	489
O10. Likvärdiga spelregler är grunden för ett fungerande EU-samarbete	490
O11. Rättvriden flygplatskonkurrens.....	490
O12. Övergång till energieffektiv kollektivtrafik.....	491
O13. Kvarkentrafiken.....	491

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

O14. Bind ihop Europaväg 12.....	491
O15. Färjetrafiken från och till Gotland.....	492
O16. Tågtrafiken i Dalsland	492
O17. Cykling.....	492
O18. Satsa på klimatvänliga transporter – planera för cykling	493
O19. Gör cykelns ställning mer tydlig i trafiklagstiftningen.....	494
O20. Prioritera cykelburen persontrafik.....	494
O21. Statliga strategiska TEN-hamnar	494
O22. Obligatoriskt med alkoholås.....	495
O23. Tysta däck för minskat trafikbuller	495
IT-frågor.....	496
O24. Effektivisera offentlig sektor med Big Data	496
O25. Utbyggnad av digital infrastruktur.....	496
O26. Bredbandssatsning i landsbygden.....	496
O27. Statligt infrastruktursvar för digitalisering	497
O28. Ett samordnat mobilnät.....	498
O29. Gemensamma IT-system ökar servicen och sänker skattetrycket.....	499
O30. Sluta faxes	499

P. Utrikes, försvar och Europafrågor 501

Partistyrelsens yttrande	501
Inledning	501
Utrikespolitik	502
Motionerna P1–P5, P6 yrkande 1, P7 samt K46 yrkande 4	502
Försvar och säkerhet	504
Motionerna P8–P21	504
Europafrågor.....	507
Motionerna P22–P26	507
Partistyrelsens förslag till beslut	508
Reservation 14	509
Motioner	510
Utrikespolitik	510
P1. Demokratiernas förbund	510
P2. Den transatlantiska länken	511
P3. Stöd ett självständigt södra Kurdistan	511
P4. Direktförsäljning av vapen till Kurdistans Regionala Regering.....	512
P5. Ett moderniserat och transparent enprocentsmål.....	512
P6. Främja ansvariga stater i Afrika och motverka människohandel	513
P7. Ockupationen av Malvinerna ska upphöra	513
Försvar och säkerhet	514
P8. Två procent av BNP till försvaret.....	514
P9. Försvarspolitik.....	514
P10. Militariserade Gotland kraftigt.....	514
P11. Bevaka Sveriges gränser med drönare.....	515
P12. Låt EU-medborgare kunna anställas som soldat, sjöman eller officer.....	515
P13. En långsiktig personalförsörjning av svenskt totalförsvaret	515
P14. Avskaffa värnplikten.....	516
P15. Inför en fysisk kanal för krisinformation	516
P16. Förbättra Sveriges civila krisberedskap.....	517
P17. Informationsskydd för offentligt anställda.....	517
P18. Frivilligorganisationer.....	517
P19. Fred på jorden	518
P20. Civila och humanitära insatser	518
P21. Avskaffa Försvarsmaktens hundavel.....	519
Europafrågor.....	519

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar	68
C. Jämställdhet	99
D. Utbildning och kultur	113
E. Rättsfrågor och demokrati	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration	307
K. Socialpolitik och social välfärd	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor	501
Register	560

P22. Förstärk EU:s subsidiaritetsprincip.....	519
P23. Gör Europaparlamentsvalet till ett europeiskt val.....	520
P24. Ge medborgarna makten i EU.....	520
P25. Alla demokratiska rättsstater bör vara välkomna.....	521
P26. Stark mekanism mot EU-centralism.....	521

Rapportförslag

Det handlar om frihet – stärk kvinnors ekonomiska självständighet.....	522
Det handlar om frihet – stärk insatserna mot våld och hedersrelaterat förtryck.....	531
Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken.....	540
Folkpartiets förslag för att lösa boendesituationen för nyanlända och asylsökande.....	545
Flyktingkatastrofen och EU:s ansvar.....	552
Från omsorg som kväver till förväntningar som lyfter.....	555

HITTA I HANDLINGARNA:

A. Partinamnet, liberal ideologi och allmänpolitik.....	56
B. Partiets organisation och stadgar.....	68
C. Jämställdhet.....	99
D. Utbildning och kultur.....	113
E. Rättsfrågor och demokrati.....	175
F. Bostäder och samhällsbyggnad.....	226
G. Ekonomi, skatter och arbetsmarknad.....	248
H. Företagande och regional tillväxt.....	290
J. Migration och integration.....	307
K. Socialpolitik och social välfärd.....	346
L. Vårdpolitik.....	388
M. Äldre frågor.....	434
N. Miljö och klimat, energipolitik, jord- och skogsbruk m.m.....	449
O. Trafik och infrastruktur....	481
P. Utrikes, försvar och Europafrågor.....	501
Register.....	560